

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷ ।

ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ (ସ୍ଵରବଣ୍ଣୀ ଅ-ଓଇ)

ମଂଗ୍ଲାହକ—ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଶତ

ପରିବର୍ତ୍ତନ—
—ଶମତ ଧୀରମ୍ଭା ଦେବ

—ଶା ଚନ୍ଦ୍ରପେଶର ମିଶ୍ର, କ. ଏ.

—ପ୍ରତ୍ୟିବିଜ୍ଞାନ କୁଳମଣି ଦାସ, ବାବ୍ୟଜର୍ଣ୍ଣ

—ପ୍ରତ୍ୟିବିଜ୍ଞାନ ଶମତନ୍ତ୍ର ରଥ

PŪRNACHANDRA ORDIĀ BHĀSHĀKOSHA.

(A lexicon of the Oriya language)

Volume—I (The vowels)

Compiler—G. C. Praharaj

Advocate, Patna High Court, Cuttack, B. N. R. Orissa. (India).

With the help of a body of colleagues.

Printed and Published by V. Kar-

THE UTKAL SAHITYA PRESS,

CUTTACK.

1931.

The illustrious PATRON of this work,

H. E. Sir H. L. Stephenson K. C. S. I., K. C. I. E., I. C. S.
Governor of Bihar & Orissa.

ମହାମାନ୍ୟବର ବିଦ୍ୟାର-ଡ୍ରୁଣା ପ୍ରଦେଶର ଲାଟ ସର ହର ଖୁଗେନ୍ଧ୍ର ।

The first volume of the
PURNACHANDRA
ORDIA BHĀSHĀKOSHA
(Oriya Lexicon)

is dedicated to

J. A. Hubback, Esq. M. A. (Cantab). I. C. S.
sometime Commissioner of the Orissa Division

in grateful recognition of his sincere solicitude for the publication
of the work and the valuable encouragement afforded by him
to the cause of Oriya literature and his genuine sympathy
for the Oriyas which he evinced as Chairman of the
Provincial Banking Enquiry Committee,
Bihar & Orissa,

CUTTACK,
September, 1931. }

By his admirer
THE COMPILER
G. C. PRAHARAJ.

ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷର ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ସେଇଁ ମହୋଦୟ ଗଲ୍ଲାର ହୃଦୟାବେଶ
ପ୍ରକାଶପୂର୍ବକ ମୋତେ ଲାକାପ୍ରକାରେ ଭୟାହତ କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରତି ଜୀଳନ୍ତ ଅନୁଭବ ପ୍ରଦର୍ଶନ
କରାଯାଇଛି ଏବଂ ସେ ବିହାର-ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟାକିଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦ୍ରୁଷ କରିଛନ୍ତି
ସାମାଜିକ ପ୍ରକାଶକାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁଭବ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି,
ଏ ସୁନ୍ଦର ହୃଦୟରେ ଉଦ୍‌ଦ୍ଦ୍ରୁଷ କରିଥିଲୁଗାର ସଂଧାର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ-
ସମ୍ବନ୍ଧ ଓଡ଼ିଶାର ସେହି ବୃକ୍ଷପୂର୍ବ କମିଶନର ଶ୍ରୀମତୀ
କେ. ଏ. ହରାକୁ, ଏସ. ଏ., ଆଇ. ସି. ଏସ. କୁ ମହନ୍ୟ
ନାମରେ ଏ ଭାଷାକୋଷର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଉପର୍ଯ୍ୟାନ ଦରା।

ବିବାହ
ସେପ୍ଟେମ୍ବର, ୧୯୩୧

ବ୍ୟାକ ଶାସନ
ସାମାଜିକ
ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରକାଶକ ।

The Late Maharaja
Purnachandra Bhanj Deo of Mayurbhanj.

ମୟୁରବ୍ହାନ୍ଜ ରାଜୀଙ୍କ ମହାରାଜ ପ୍ରମୁଖ ରତ୍ନ ।

INTRODUCTION.

Sir George Greierson in his Linguistic Survey of India has grouped the Indian languages into 7 groups.

GROUP I. Austric family (having 7 languages and 14 dialects) spoken by about 4½ millions of people in the Malaya Peninsula, Nicobar islands, by the Mundas, the Juangs and Kols of Orissa and the Chotanagpur highlands.

GROUP II. Karen family (having 1 language and 14 dialects) spoken by about one million of people on the borders of Burma.

GROUP III. Man family (with 2 languages) spoken by about a thousand persons.

GROUP IV. Tibeto-Chinese family (with 116 languages and 86 dialects) spoken by about 13 millions of people in the North-Eastern frontier tracts of India.

GROUP V. Dravidian family (with 16 languages and 23 dialects) spoken by about 65 millions of people in Southern India, including Telugu, Tamil, Malayalam, Canarese, Oraon, Kui, Kandhi and Gondi languages.

GROUP VI. Indo-European family (with 38 languages and 402 dialects) spoken by about 230 millions of people in Western, Northern and Central India.

GROUP VII. Unclassed languages (with 2 languages and 19 dialects) spoken by about one hundred thousands of people, including the Andamanese and the Gipsy languages.

According to the Census of 1921 the above 7 groups of languages are spoken by 315 millions of people inhabiting India. These groups consist of 179 languages and 544 dialects.

Of these groups the Dravidian has no extra-Indian origin and was the language of the prehistoric immigrants who had driven out the aborigines and who in their turn were driven out towards the south by the Aryans who came to India through the North-Western frontier. Of the languages used by the aborigines we have no certain data.

Western linguists have been busy in investigating into the Indo-European family of languages (Group VI) of which the Aryan sub-family branches off into Eranian branch (with 8 languages and 35 dialects),

Dardic or Paisachika branch (with 13 languages and 22 dialects) and

Indo-Aryan branch (with 17 languages and 345 dialects).

The last branch is derived from the dead language Sanskrit (literally, refined language) through the Prakrit (literally, natural language) and consists of the modern vernaculars of Northern, Western and Central India, viz.—Sindhi, Marhatti, Sinhalese, Bihari, Gujrati, Panjabi, Hindi, Bengali, Assamese, and Oriya.

We have now to do with the Oriya (pronounced Oriā) language. Competent linguists are of opinion that the Oriya language is one of the oldest Indo-Aryan vernaculars though in modern times it has not made rapid progress like the sister vernaculars (e.g. Hindi, Bengali, Bihari, Marhatti).

Sanskrit ceased to be a spoken language by 600 B. C. but continued to be the language of literature. From that time the Aryans of different parts of India spoke Prakrit, and the present vernaculars of the Indo-Aryan group sprang from the Prakrit.

The original language of the Indo-Aryans branched off into (I) Sanskrit (with its 2 forms, Vedic Sanskrit and popular or reformed Sanskrit) and (II) Prakrit, the old vernaculars of India. Prakrit branched off into (a) Magadhi (the popular vernacular of South Bihar) and (b) Ardha Magadhi (mixed Magadhi). Magadhi later on branched off into (i) Pali (the language of Buddhist Scriptures and Edicts), (ii) Sinhalese (the vernacular of Ceylon) and (iii) Magadhi vernaculars, viz.—Bihari, Bengali, Assamese and Oriya.

Ardha Magadhi branched off into Hindi, Gujrati, Marhatti, Sindhi, Nepali, Kashmiri and Panjabi vernaculars.

So we see that the Oriya like the sister languages Bengali and Bihari has sprung up from Magadhi Prakrit which assumed the form of Pali.

The original stock of the Oriya words has from time to time been enriched by hundreds of words from other languages. Orissa came under the sway of the Ganga dynasty of kings from the south in the 11th century A. D., and during the rule of the Ganga kings (11th to 13th century A. D.) hundreds of Telugu and Tamil words crept into Oriya. Orissa came under Mahomedan and Moghal rules which brought in their wake thousands of Arabic, Persian and Urdu words. Then came the Marhattas who also added to the vocabulary; and since the beginning of the 19th century Orissa has been occupied by the English, and so thousands of English and foreign words have been incorporated in the Oriya language. Moreover, the ancient land of Utkal *i.e.* the Oriya-speaking tracts have been parcelled out into different provinces by successive rulers and administrators, till we find the Oriyas scattered in four provinces, viz:—Bihar and Orissa, Bengal, Central Provinces and Madras. By coming in contact with the Hindi, the Bengali, the Bihari and the Telugu languages hundreds of words belonging to the respective modern languages have been incorporated in the vernacular spoken by the Oriyas of these respective outlying tracts. From a national point of view the Oriya nation has become politically weakened by lying scattered under four provinces, but from the language-point of view the Oriya language has been enriched by a multiplicity of words imported from the above languages. For instance, ordinary objects of everyday use have got 4 Oriya names in the four provinces, and thus the Oriya language can boast of a rich vocabulary in which respect neither Bengali nor Hindi nor Telugu can vie with it. The richness of the vocabulary is the index by which the vastness of a vernacular can be gauged. The Sanskrit, the German, the English and the Latin languages are counted as advanced languages as one word or idea can be expressed in various forms through the medium of synonyms.

One peculiarity of the Oriya language has charmed foreign philologists. The other sister-languages have broken up into various distinct dia-

lects. For instance, Bengali spoken by 50 millions of people has 4 dialects, the Assamese spoken by 170 thousands of people has 2 dialects, the Bihari spoken by 35 millions has 3 dialects, the Hindi or Hindustani has got at least a dozen dialects. But Oriya, properly speaking, has got no dialect. The grammatical frame-work or trunk of the Oriya language remains constant, though thousands of Bengali, Hindustani, Telugu and Marhatta words have been incorporated into it in the outlying Oriya-speaking tracts by the influence of these neighbouring languages.

Despite the fact that the Bengali literature has made rapid strides in modern times, even Bengali scholars are constrained to admit that Mahomedan (or properly speaking Moghal) India in the 14th century A. D. first saw the dawn of Bengali literature. The history of Bengali literature begins with the poets Chandidas and Bidyapati who preceded Chaitanya. After Chaitanya and his Baishnaba followers came Ramprasad, the bard of the Divine Energy (Sakti). Then came Krittibas and Kasiram Das the metrical translators of the Ramayana and the Mahabharata respectively. Then came the Panchalis of Dasu Roy and the Tappas of Gopal Oriya, and in the 18th century poet Bharatchandra, the author of the romantic lyric Bidyasunder, was the last of the old school of Bengali poets. The 19th century saw the phenomenal rise of Bengali literature (both poetry and prose), and we have Rammohan, Iswar Gupta, Ramnidhi Gupta, Bankim, Michael Madhusudan, Nabin, Saratchandra and Rabindranath, the modern cosmopolitan poet, philosopher and prophet. (Mahamohopadhyaya Haraprasad Sastri has unearthed a valuable manuscript from Nepal which he has published as "Bouddha Gana O Doha" and which he claims to be the Bengali language of the 10th century A. D. But from a critical examination of the script and language and from internal and external evidence it can safely be said that the language is more akin to the present-day Oriya than to the present-day Bengali, and it can be claimed to be an ancient Oriya book.) This is the history of the rise and growth of Bengali literature in a nutshell, whereas the history of Oriya literature extends over a period of 17 centuries beginning from the second and third century A. D.

In the Codes of Manu (3rd century B.C.) we find mention of the Udras as fallen Kshatriyas. We find that colonies of civilised and civilising Aryans continued to settle here from the time of King Kharavela (100 B.C) to that of King Jajatikeshary (500 A.D.). Though the language of the aboriginal inhabitants of Utkal was Dravidian it was gradually influenced by and replenished with the Pali language introduced by Kharavela (100 B.C) and Asoka (300 B.C.). In Sanskrit dramatic works of 200 to 300 A.D. we find mention of Odra as a bibhasha (dialect); and this bibhasha modified and influenced by the Pali (Magadhi) became the fore-runner of the present-day Oriya, and was established as a distinct vernacular by the 7th century A.D.

The Chinese traveller Huentsang (700 A.D.) describes the original inhabitants of Orissa as dark coloured and uncivilised.

From the stone inscriptions and copper plates unearthed in Patia and Bhubaneswar research scholars have gathered that by 1000 A.D. Oriya had begun to assume the form of a special Prakrit and that by the 12th century A.D. the Oriya language had developed into what it virtually now is.

The Madalapanji—the annals of the great temple at Puri—was begun to be preserved in the temple since the 11th century A.D. by King Cholaganga Dev. Though there are reasons to think that there have been interpolations, additions and alterations to the original entries, still the language used in them and preserved upto date really shows it to be the bygone form of the present-day Oriya.

The stone inscriptions of Bhubaneswar of the 13th century A.D. are in prose.

Markanda Das, the author of the "Keshaba Koili," which exhibits a finished cut of pure Oriya style and high order of romantic poetry, flourished in the 12th or 13th century A.D. This piece is a "Chautisa" i.e. it consists of 34 stanzas, each successive stanza beginning with each successive consonant. This Chautisa form of composition has continued up to the present time. These Chautisas paint domestic love, either filial or conjugal, and many of them consist of prayers to different Deities. From the finished style of Markanda Das one can

safely infer that there must have flourished much earlier poets who culminated in Markanda Das. Then came the Oriya Puranas. Sarala Das of the 15th century A.D. was the pioneer in Purana writing and wrote out the Mahabharata from memory. After him many writers e.g. Pitambardas have composed Puranas either by faithfully translating the Sanskrit originals or in their own way by adhering to the main episodes only.

The Jagannath temple at Puri was completed by the 12th century A.D. and was the centre of a religious revival which amalgamated Buddhism with Hinduism.

Towards the end of the rule of the Ganga dynasty of kings in the 13th century A.D. we find the vernacular literature full of allusions to Buddhistic doctrines trained into the Baisnabic trellis. Jagannatha Das, an Oriya Brahman, popularised Sanskrit Bhagabata by freely translating it into popular Oriya. When Chaitanya—the great Baisnaba reformer of Nadia, (who was an Oriya, domiciled in Bengal), visited Orissa he found a popular form of Baisnabism prevalent in Orissa, which, when analysed, was found to be a veiled form of Buddhism. Though Oriyas did not faithfully follow the faith of the Bhagabata, still Chaitanya extended them his embracing arms. Then the Baisnaba literature of Orissa was influenced by Chaitanya and gradually Tantric worship and rituals crept into Orissa. Then came the Mahomedan invasion in the beginning of the 16th century after which Oriya writers composed metrical translations of the Ramayana, the Mahabharata and other Sanskrit devotional works. Then came a school of poets headed by Biswanath Khuntia who may be said to have laid the foundation for the latter-day literature. These poets grafted Sanskrit words, compositions and rhetoric into the Oriya language and introduced various metres (or Chandas) which are peculiar to Oriya literature. During the 16th and 17th centuries A.D. poets headed by Dina-krushna composed popular poems on religious themes.

Then came Upendra Bhanja in the 18th century whose command over Sanskrit rhetoric and vocabulary enabled him to compose lyrics and ballads which are full of literary features of a

very high order. These poets again drew the Oriya language towards Sanskrit rhetoric and vocabulary though composing poems in different Oriya metres. In the 18th and 19th centuries we find many popular writers e.g. Bhakta Charan, Bhupati, Bhima who composed very easy Oriya full of esoteric teachings, Tantric rites and formulæ which none but the initiated could follow and grasp. Though Orissa lost its independence from the 16th century A. D. and was the field of plundering operations of the Marhatta and Mahomedan freebooters, the Feudatory Chiefs thrived in their strongholds and patronised literature and learning. Every Raja had his court-poet and bard, and many Rajas were distinguished scholars and Oriya poets. Upendra Bhanja was the son of a Raja, Krushna Singh, the metrical translator of the Mahabharata, was himself a Raja. The successive Rajas of Chikiti and Sonepur have been Oriya poets and dramatists. Even some Ranees and females have been poets.

Then composition of metres or Chhandas is a peculiarity of Oriya. These metres are sung to tune by experts, and one verse can be sung in more than one metre. The Oriya poets of the class of Upendra Bhanja have filled the Oriya language with linguistic, metrical and rhetorical peculiarities of composition, alliteration and literary ornaments, which very few modern vernaculars of India can boast of. These songs were sung by the masses till 50 years ago, when it was common to find ordinary village people, even women, reciting pages and pages of Bhanja's poems and explaining them lucidly. This shows that the standard of popular language was then higher than now. After Bhanja came Abhimanyu who, while adhering to the ornamental composition of Bhanja, made the language very easy. Then came the poets who composed Alekha and Nirakara hymns which were revivals of the Tantric and Baisnabic garb of Buddhism of the old days. Then we come to the age of songs. Bhanja had composed some short love-songs, called Sangita and Chaupadi, but it was reserved for poets headed by Kabisurya Baladeva Ratha to develop the song and music literature of Orissa. The songsters flourished till the classical Oriya composition degenerated on

the one hand to masquerades and Jatras in the hands of illiterate poetasters, and on the other hand gave place to modern prose and poetical compositions influenced and moulded by English and Bengali literature. In the beginning of the 19th century when Orissa came under the sway of the British, the Bengalis were dominant in administrative positions, and there came a time when through the machinations of the 'intermediary ruling race', the Bengalis, it was proposed to supersede Oriya by the introduction of the Bengali language and literature in schools and courts. However, through the unstinted efforts of stalwarts like Bichitrana, Gaurisankar, Radhanath, Madhusudan, Fakirmohan, Nandakishore, Sir Sudhal Dev, Raja of Bamra, Visvanath and Ramsankar, Oriya has, since the middle of the 19th century, been acknowledged to be a distinct language. Some educated Oriyas translated Bengali and English books to be used as text-books in schools. Oriya classics were utterly ignored for a time, and we find that Bengali which was making rapid strides under writers like Iswarchandra and Bankim was held up as the model on which young people wanted to build the structure of Oriya literature. Formerly, i.e. about 40 years ago, like the poetry of the Bhanja period, the prose style of Oriya books and newspapers was cumbrous and Sanskritic. On the other hand the Baptist Missionaries introduced a language which could neither be called Oriya nor Sanskrit, and was neither the language of the book nor of the hut. Some of the writings of Bhanja period having been couched in language which to the western taste seemed indecorous, English-educated young writers, without diving deep into the treasures of the Oriya classics, shunned them. However, now the laborious and Sanskritic style is being gradually abandoned and is giving place to an easy style which is used in everyday parlance. The tendency of modern civilisation is making itself felt over the Oriya literature, and our young men have been devoting their time and attention to the study of ancient and classical Oriya, finding out Oriya manuscripts and unearthing literary treasures. Professor Artaballav Mahanti has been bringing out a series of old Oriya books under the auspices of the Prachi Samiti. We find that scientific, dramatic, archaeological, linguistic, philological and historical studies and research are attracting many of the

Compiler and his assistants.

Pandit Kulamani Das.

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମନୀ ଦାସ ।

Srimati Pitambari Devi.

ଶ୍ରୀମତୀ ପିତମବରୀ ଦେସ ।

Gopal Chandra Prahara.

ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରା ।

Ramachandra Rath.

ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ ।

Chandrasekhar Misra.

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶ୍ର ।

younger generation. Still, one is disheartened by the superficial and parochial nature of the products of the pens of young writers who lack the patience, depth, and sustained energy of scholars of the sister vernaculars. Many are exceeding the canons of grammar and good taste, and few have been able to grasp and utilize cosmopolitan ideas and ideals and assimilate them into our literature.

Now we come to the Oriya script. It has been adopted from the Magadhi script which was the descendant of the Brahmi script through Kutila and Devanagara scripts. The letters were rounded at the top through the necessity of writing on parallel-grained palm leaves with a heavy sharp pointed iron stylo. The copper-plate and stone inscriptions found in Patia and Bhubaneswar are ascribed to Subhakar Keshari, a king of Orissa of the 7th century A. D. They are in Kutila script and the language is Oriya. From some photographed pages from the palm leaf manuscript got from Nepal by Mahamahopadhyaya Haraprasad Shastri we see that the letters କ, ଗ, ଙ, ଟ, ଠ, ଣ, ଙ, and ଞ are exactly what the Oriya letters of today are, and some of the letters ନ, ତ, ଥ, and ଧ, are like these found in a copper-plate-grant of Raja Purusottama Deva of the 15th century. One can with some degree of certainty affirm that the Oriya script had taken a distinct form by the 14th century A. D., and it was the forerunner of the present day script.

The Oriya language preserves the distinct pronunciations of the letters ନ and ଳ, ଶ and ର, ଟ and ଢ, ଠ and ଛ, ଙ and ଣ, and ଙ and ଞ, though some sister languages do not observe such differentiations. The pronunciations of ଧ and ଙ in Oriya are different from those in Bengali. So, when we find in any old writing a distinction clearly preserved between the letters ନ and ଳ, and ଶ and ର, we have reasons to presume the writing to be Oriya if there be other indications (e.g. use of palmleaf, the circular toppings of letters), internal and external, that the language is Oriya.

From the language of old inscriptions, copper-plates and Madalapanji we conclude that the present-day Oriya has stuck to the old Oriya form more faithfully than many of the modern vernaculars.

Mr. Beams says that each of the six languages (Bengali, Marhatti, Gujrati, Hindi, Panjabi and Sindhi) possesses many dialects, while the Oriya language consists of one form only (spoken throughout an area of 82 thousand square miles by about 12 millions of people in four Provinces). Sir George Greierson also says that Oriya has got no dialect. About 20 thousand people in the north-east corner of Bastar State in the Central Provinces speak a language, Bhatari, which can be called a dialect of Oriya. The Laria, spoken by about 3300000 people in the Chhatisgarh and Sambalpur tracts, has been classed as a dialect of Hindi though it is greatly influenced by the Oriya language.

Sir George Greierson in his picturesque style says, "The Oriya language spoken in the four provinces covers an area of a little less than Jugoslavia and is spoken by people numbering a little more than the combined population of Norway and Sweden." (Linguistic Survey of India Vol. I, 1, page 1466)

Another peculiar feature of the Oriya language strikes even a person who has only a casual acquaintance with it. In pronunciation it has been said before that Oriya preserves distinctions between the letters ଶ and ଷ and ଳ and ଙ which the Bengali and the Hindi do not. In Bengali and Hindi we find the last letter of a word ending with a consonant joined to the sound ଏ pronounced as ଉଚ୍ଛ୍ଵସ. For instance, Bengali pronounces ପାନ as 'Pan' and not as 'Pana' as in Sanskrit. This is also the case with Hindustani; ପଣ୍ଡିତ is pronounced in Hindustani as 'Pandit' and not 'Pandita' as in Sanskrit. Moreover, the beginner and the foreigner are puzzled to pronounce the consonants joined with the vowel ଏ at the end of a word in Hindi and Bengali, which are at places pronounced with the vowel and at places without it. From a phonetic point of view this defect is very serious in the sister languages, but Oriya is free from it, and has preserved in entirety the phonetic values attached to different letters.

It has been stated before that the Orissa of the present map of India is not the Orissa of history. Historical Orissa comprises the present administrative division of Orissa (consisting of the 3 coastal districts of Puri, Cuttack and Balasore, the upland

district of Sambalpur, the non-regulation district of Angul, and the Orissa Feudatory States), and the ancient Utkal (consisting of the outlying Oriya speaking tracts now lying within the borders of four different provinces). The Oriya speaking tracts have been roughly defined by Sir George Greierson. They are bounded on the east by the Bay of Bengal. Taking the mouth of the Haldi river near Tamluk (ancient Tamralipta) in the Contai subdivision of Midnapur district of Bengal as the north-eastern point, the boundary line runs north-westwards along the rivers Haldi and Kaligai upto Bankura and then turns towards the south and runs along the eastern boundary of the Singbhum district through Seraikela State up to the plateau of Ranchi in the Chotanagpur Division, then through Jaspur State, Raigarh, Sarangarh and Raipur district in the Central Provinces up to Bastar State (in the Central Province) which may be taken as the south-western corner of this area. Then the line proceeds south-east along the Jaipur State and the districts and agencies of Vizagapatam and Ganjam in Madras Presidency, whence it takes a turn from Paralakimidi and meets the Bay of Bengal at Barua Bandar (Kalingapatam).

The want of a comprehensive Oriya Dictionary has not only been seriously felt by Oriyas but has been commented on by western scholars and philologists. Rev. Dr. Sutton compiled an Oriya dictionary in volumes in 1841 and Rev. Mr. Miller another in 1868. Rev. Mr Brooks compiled an Oriya-English Dictionary in 1874. Rev. J. G. Pike prepared an English-Oriya Dictionary under the patronage of the Government of Bengal. Rev. Mr. Howells very labouriously compiled an Oriya-English Dictionary at the instance of the Baptist Mission Society, with the collaboration of some Oriya graduates and Pandits, but the book was not published. Babu Jagannath Rao, Rai Bahadur Madhusudan Rao, Pandit Mrutyunjaya Rath and Pandit Gopinath Nanda have compiled Oriya dictionaries. These dictionaries, most of which are not now available in the market, do not meet the requirements of an ordinary reader, not to speak of philologists, classical and research scholars. There is at present no Oriya Dictionary where one can find out the meanings of classical words, the vocabulary of the mass, the

court-language and even the language used by the educated people at home, not to speak of dialectical and provincial words used in the outlying Oriya-speaking tracts.

The late Dr. Fallon in the introduction to his Hindustani-English Dictionary defined the scope of a vernacular dictionary as follows :—"The wealth of the language is the spoken language. The best portion of the language can not be left out if the language is to be represented in its integrity. The agricultural class, the cowherd, the cart-man, the blacksmith, the goldsmith, the greengrocer, the potter, the weaver, the carpenter, the boatman, the fisherman and various other artisans and castes have their peculiar words, idioms and phrases. Similarly with the proverbs, songs and idioms of different localities. The living dialects are the feeders of language; and the paramount dialect of national speech must gain in copiousness, flexibility and expression in proportion as it is enriched by contributions from many kindred dialects and the various idioms which spring up continuously in every class and occupation. Idiom is the characteristic feature of a language. The dictionary of a language should include vulgarisms so called,—the rustic language, and should include the vocabulary of women and of the pariah. It should include examples from familiar colloquialisms which float on the lips of men and women, but have not yet found place in any writing. * * "The integrity of the language, the demands of the philologist, the sociologist and the philosopher, the perfect knowledge of and mastery over language which would be impossible if any part of it were kept back, the insight into the minds of the people which is obtained by this very class of words, and above all, the absolute importance of this knowledge to the judicial and executive officer most emphatically call for the insertion of words which are conventionally branded as abusive, indelicate, slang or obscene. * * In the various equivalent expressions used by the illiterate classes and in the rustic, provincial or dialectical varieties of words the student may grasp at a glance the root, source and history of words, and thus acquire a ready mastery over the popular language and the motley rustic speech. They are also instructive to the philologist.

A great many Prakrit forms are still present in the rustic language."

Since I began my humble career as an Oriya writer, i. e. for the last thirty years, I have made it a point to use chaste, idiomatic and homely language in preference to polished, laboured and Sanskritised style. Thousands of readers throughout the Oriya-speaking tracts have rewarded me with their appreciation and approbation. My rule is, "Write as you speak". My writings, couched in simple and popular language, have found favour not only with the people but also with the School and University authorities in Bengal, Bihar and Orissa and Madras, and have been included in the curriculum from the Lower Primary classes to the highest standard, and for the Indian Civil Service Departmental Oriya examination. The late Pandit Gopinath Nanda, the latest Oriya lexicographer, has done me the honour of quoting my writings as authority under hundreds of words in his Oriya 'Sabdatattwabodha Abhidhana' (Dictionary). Professor B. C. Mazumdar has included my writing as a sample of racy and forcible Oriya style in the third volume of his "Typical Selections from Oriya literature" which is a text book for M. A. students in the Calcutta University.

The idea of my undertaking the compilation of a comprehensive Oriya Dictionary was first suggested to me by the late Mr. W. W. Henderson M. A. (late Principal, Cuttack Training College) in 1913-14. I busied myself in collecting Oriya words and idioms from Ganjam, Sambalpur, Singbhum, the Feudatory States and from classical and modern writings. In 1917-18 the collected words were alphabetically arranged in notebooks and memorandum slips. The compilation and writing of the present manuscripts were begun in 1919. Through the grace of God I got a valuable colleague in my sister-in-law Sm. Pitambari Devi who busied herself for four years in collecting from original sources (i. e., the mouths of the people) proverbs, popular sayings and songs, female songs, songs sung by the cowherd, the fisherman, the cartman, the ploughman and folktales. From her collection I have been able to add at least five thousand popular and dialectical Oriya words to my vocabulary. In the course of time God was pleased to help me by mak-

ing some energetic and disinterested gentlemen from Sambalpur, from the Feudatory States, from Ganjam, from Vizagapatam, from Midnapur and from Singbhum interested in the work of word-collection, and they spared no pains in supplying me with many thousands of dialectical words, idioms, proverbs and songs.

My original plan was to supply the want of an Oriya-to-Oriya lexicon by including Oriya words adopted from other languages, with their derivations, roots, original sources from which they came and their Oriya meanings; but gradually the scope has gone on widening by

- (1) giving the English meaning of every word,
- (2) giving the Bengali synonyms of the Oriya words, whenever possible,
- (3) giving quotations and authority to support the meanings of Oriya words,
- (4) adding philological, mythological, historical, geographical, biographical, astronomical, medical, scientific and other notes on the line of modern encyclopaedias, and lately,
- (5) adding Hindi synonyms to the Oriya words, as far as possible, and,
- (6) giving English transliteration under every word.

After completing the framework I found to my delight that I had unwittingly followed the line laid down by Dr. Fallon for the compilation of a vernacular dictionary.

Through the grace of the Almighty the draft framework of the manuscripts was completed in August 1927. Since then I have been busied in revising the manuscripts. I found that, if left to my individual labour, the revision would take me a period of another ten years. So, depending on the Providence of God and counting on the liberality of the patrons of Learning and Literature I engaged some assistants to help me in the revision.

The revision consisted of

- (1) the incorporation of many thousands of dialectical and provincial words used in the outlying Oriya-speaking tracts in the four provinces, kindly

supplied to me by my personal friends, residents of these localities,

(2) copying out, under respective words, thousands of quotations from classical and modern writings which I had already read and underlined during the last 15 years,

(3) supplementing, correcting and amplifying the scientific and other notes in the light of latest informations,

(4) comparing my English renderings with those of Rev. Mr. Howells in a manuscript Oriya-to-English Dictionary of 1500 pages foolscap, which he had prepared with the co-operation of some Oriya graduates and Pandits in 8 years but which was not published (Note—This very very valuable manuscript has been magnanimously made over to me by the Cuttack Baptist Mission authorities at the instance of Rev. Mr. Guest and Rev. Mr. Benjamin Pradhan),

(5) recasting, adding and comparing the Bengali synonyms after consulting several standard Bengali Dictionaries (e.g. of Subalchandra, of Jnanendranath, of Jogeschandra and the Prakruti-bada) and with the co-operation of my friend Mr. S. N. Roy, Advocate, Cuttack,

(6) adding Hindi synonyms after consulting several standard Hindustani Dictionaries (e.g. of Dr. Fallon, of Rev. Mr. Craven, of Ramnarayan Lal, of the Nagari Pracharini Sabha of Benares) and some hundreds of standard Hindi books which I had studied and underlined and

(7) writing out the English transliteration under every word. At the suggestion of some eminent European scholars who examined the manuscripts, I decided to give English transliteration under every word, so that a non-Oriya can find out a word which he hears in the street or in conversation, and ascertain what it means. This has been done to make the Oriya language accessible to foreigners and philologists. I have followed the system of transliteration advocated by Mr. John Beams, Sir William Hunter, Sir George Greierson, Rev. Mr. Wilkins, the Royal Asiatic Society and the Bihar and Orissa Research Society.

After these operations are finished the manuscripts are faircopied and made ready for the press.

The manuscripts were from time to time inspected and examined by many eminent scholars, Indian and European, both official and non-official, amongst whom prominent mention may be made of the Hon'ble Raja Rajendra Narayan Bhanj Deo, O. B. E., Finance Member of the Executive Council, Bihar and Orissa, Mr. J. A. Hubback M.A. (Cantab), I.C.S., sometime Commissioner of the Orissa Division, Mr. G. E. Fawcett M.A., C.I.E., O.B.E., I.E.S., Director of Public Instruction, Bihar and Orissa, Mr. N. F. Peck B.A. (Cantab), I.C.S., late Collector of Cuttack and officiating Commissioner of the Orissa Division, Rev. H. W. Pike, B.A. B.D. (London) of the Baptist Mission Society, Rev. Mr. H. A. Popley, Vice President of the National Council of the Young-men's Christian Association Calcutta, Rev. Mr. B. W. Tucker of Calcutta, Rev. Mr. C. F. Andrews, Rev. Mr. Guest, Mr. W. W. Henderson M.A. (Glasgow), late Principal, Cuttack Training College, Mr. F. B. Whitmore M.A. (Oxon), late Principal Cuttack Training College, Mr. F.R. Blair M.A. (Edin) Deputy Director of Public Instruction, Bihar and Orissa, Acharya Kalekar of the Gujarat Vidyapitha, Mr. B. N. Mukharjee M.A., B.L. (Cal) M.A. Educ. (Leeds), sometime Inspector of Schools, Orissa Division, and now Principal Cuttack Training College, Mr. M. S. Das M.A. B.L., C.I.E., Cuttack, and Mr. S. L. Marwood B.A. (Oxon), I.C.S., Collector of Cuttack. Mahatma Gandhi during his visit to Cuttack in 1927 examined the manuscripts and made some valuable suggestions which have been carried out during the revision. The late Pandi, Gopabandhu Das was one of the ardent admirers of my humble labours and watched my work fondly for 10 years till he first announced in his paper in 1927 that the draft framework was completed. Almost all the editors of the leading papers of the Oriya-speaking tracts visited the manuscripts and repeatedly commended the work to the liberality and patronage of the public and of the Government.

When I had advanced upto the letter q (s) of my manuscripts, the Government of Bihar and Orissa in the Ministry of Education constituted the Vernacular Development Committee under the

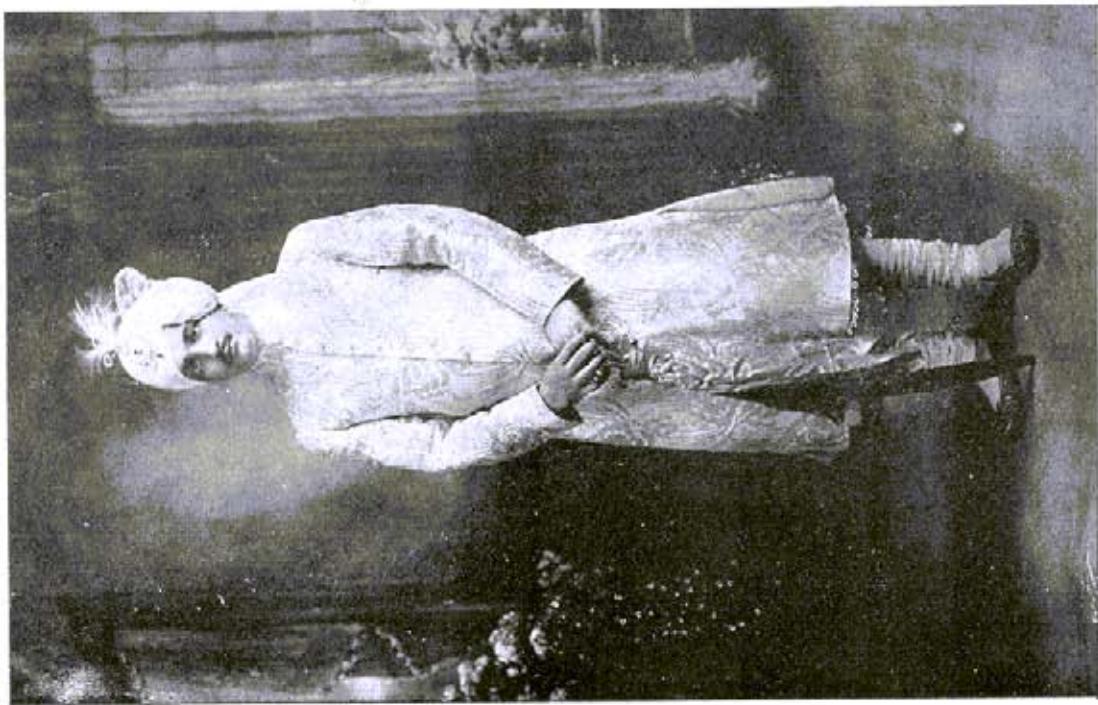
The Hon'ble Raja Rajendra Narayan Bhanj Deo Bahadur O.B.E.

Finance Member, Bihar & Orissa

ମୁହଁବନ୍ଦୀ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଏହା ମହାନ୍ତିର ଶାଖା ପାଇଁ ପାଇଁ

ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ପାଇଁ ଏହା ମହାନ୍ତିର

U. S. Press, Cuttack.

Maharaja Pratapchandra Bhanj Deo
Ruling Chief, Mayurbhanj State. (ORISSA)

ମୁହଁବନ୍ଦୀ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଏହା ମହାନ୍ତିର ଶାଖା ପାଇଁ ପାଇଁ

ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ପାଇଁ ଏହା ମହାନ୍ତିର

chairmanship of Sir Ali Imam to suggest means for the development of the vernacular languages of the province including the Oriya. This Committee invited many Oriya scholars from the province and from Madras and Bengal to its special meeting held in February 1927, at which the following resolution was unanimously passed :—

"That a separate Oriya lexicon of the Oriya language should be compiled, setting forth all words in use in common parlance in all the Oriya speaking tracts." This resolution was published with Government Resolution No. 4913 E. dated 21.10.27.

After completing the draft framework I approached the Government of Bihar and Orissa for financial help for its revision and publication. At the instance of the Director of Public Instruction, Bihar and Orissa, Rev. H. W. Pike (modern Oriya translator of the New Testament) made a careful survey of the unrevised manuscripts in August 1928 and reported favourably to the Government to render financial help to the undertaking. The adding of Hindi synonyms and English transliterations were not contemplated at that time. Revd. Mr. Pike reported as follows :—

"It is a monumental work partaking of the nature of an encyclopedia, built on the line of some of our larger English Dictionaries. It aims at being exhaustive, including words in use in all parts of Orissa as well as words incorporated in the language from other languages (English included). It includes proper names and gives brief summaries of the history of the more interesting ones in Indian History. It gives a vast number of references to Oriya literature by way of illustrating the usages (particularly unusual usages) of words, and finally it explains the meanings in three languages. In my opinion the work would be a great advance on anything now in existence and would prove of the greatest value to scholars and students and for the comparative study of Bengali and Oriya. There is at present no Oriya dictionary which remotely attempts at what this work does. As a monument of the Oriya language and a standard work of reference on that subject, I believe, the dictionary is well worth printing."

Mr. Fawcett, Director of Public Instruction, Bihar and Orissa, was pleased to pay a visit to the

manuscripts in January 1929. He pronounced the work to be valuable and promised to purchase 114 copies of the book, when published, for the Education Department. The Director of Public Instruction of Madras promised to purchase 50 and the Director of Public Instruction of Bengal 10 copies.

Mr. N. F. Peck, Collector of Cuttack visited the manuscripts in March 1929, and at his instance Mr. J. A. Hubback, Commissioner of the Orissa Division inspected the manuscripts in July 1929. Mr. Hubback was pleased to test and verify some astronomical and botanical notes, and was so pleased with the care and research bestowed on the work that he, in consultation with Mr. Fawcett, Director of Public Instruction of Bihar and Orissa, informally recommended to the Government to render substantial help towards the revision and publication of the lexicon. Mr. Hubback was of opinion that the work, when published, would not only be welcomed and requisitioned by the Provincial Governments and the Feudatory Chiefs, but also by learned bodies and Universities in India, in England, on the Continent and in the United States of America.

The Government of Bihar and Orissa, in the Ministry of Education, then directed the Commissioner of the Orissa Division to submit a detailed official report embodying definite proposals and estimates for the revision and printing of the manuscripts. The Hon'ble Raja Saheb of Kanika, Finance Member of the Government of Bihar and Orissa, was pleased to pay a visit to the manuscripts in October 1929. Mr. Peck, then officiating Commissioner of the Orissa Division, submitted the detailed report, called for by the Government, in December 1929, as a result of which the Government of Bihar and Orissa, in the Ministry of Education, were pleased to authorise me to bring out an edition of 1000 copies, promising to pay half the estimated cost of printing, i.e. Rs. 14,200/-, and make an immediate grant of Rs. 5000/- towards the cost of revision.

After receiving the Government order I approached the Political Agent and Commissioner of the Orissa Feudatory States, Mr. J. E. Scott, M. A. (Glasgow) O. B. E., I. C. S. He was pleased to give the work his blessing and initial practical support by requesting me to book advance orders for two copies for each of the seven administered Feudatory

States. Mr. Scott advised me to approach the Ruling Chiefs personally for support and patronage, and he felt confident that the Ruling Chiefs would readily extend their patronage to such a laudable undertaking of national utility.

A specimen-form of 18 pages was printed and circulated with a prospectus and order-form, inviting doners and advance-subscribers. At the time of issuing these in a book form, it had been roughly calculated, in consultation with Rev. Mr. Pike, Babu B. S. Das, proprietor of the Mukur Press, Babu Visvanath Kar, proprietor of the Utkal Sahitya Press and some other leading presses of Cuttack and after comparing the printed specimen-pages with the original pages of the manuscripts, that the whole work would occupy 3600 pages, Royal Quarto, and that the remaining half of the printing and binding charges for an edition of one thousand copies, of which the Government had made a grant of half, could easily be met from donations and advance-orders. The cash sale-price of a set was fixed at Rs. 40/-, and for subscribers registering their orders and making full payments in advance, the price was fixed at Rs. 30/-.

As a result of the circulation of the prospectus and specimen-pages in and outside Orissa, I was able to secure advance-orders and full advance payment for copies from Norway, France, Germany, Madras, Dacca, Patna and Calcutta. The Maharaja of Kalahandi, who had donated Rs. 1000/- for the revision, subscribed for 25 copies, the Ruling Chief of Keonjhar 10 copies, the Raja Saheb of Dharakote 10 copies. The Ruling Chief of Keonjhar also contributed Rs. 500/- for its publication.

Mr. P. C. Tallents, I. C. S. Political Agent and Commissioner of the Orissa Feudatory States has been taking a more than personal interest in the publication and has been personally appealing to some of the Ruling Chiefs for help. Mr. C. L. Philip, the present Commissioner of the Orissa Division has been visiting the press and inspecting the progress of printing. Mr. S. L. Marwood, the District Magistrate and Collector of Cuttack has more than once visited my office with Mrs. Marwood and made many suggestions. These two gentlemen, on detecting some printing mistakes in the English portion of the first volume, have very kindly offered to look through the English portions of the proof-sheets of the subsequent volumes.

The late Mr. Henderson, who at first suggested to me to undertake the compilation of this work in 1913 came to Cuttack as Principal of the Cuttack Training College in 1929. He had volunteered to correct the proof-sheets of this work. Unfortunately by his untimely death I lost a valuable co-operator. Mr. F. B. Whitmore who succeeded him as Principal was kindly looking over the English portion of the proof-sheets. By his retirement I lost his valuable help also.

I attended the 9th sitting of the Indian Oriental Conference held at Patna in December 1930 as President of the Oriya Section, and while there Mr. S. C. Tripathy, I. E. S. was so pleased with the pages already printed that he moved H. H. Maharaja Pratapchandra Bhanj Deo, Ruling Chief of Mayurbhanj State to substantially help the undertaking, and the Maharaja Saheb was pleased to promise a help of Rs. 8000/- towards the printing charges. In deference to the Maharaja's wish the name of his late brother Maharaja Purnachandra has been joined to the title of this work.

Now, on printing the vowel portion of the manuscript it is found that the vowel portion only has occupied 1200 pages in print (instead of 400 pages, as at first estimated) and that the whole work will cover about 6000 pages (instead of 3,600 pages, as originally estimated) to be bound into 4 or 5 volumes (instead of 2 volumes, as originally estimated). The revision, fair-copying, printing and binding charges will come up to about Rs. 60,000/- instead of Rs. 30,000/-, as at first estimated.

When I began collection of materials for the dictionary 17 years ago, I had not faintest idea of the colossal proportions it has now assumed; but as I gradually realised the want of a comprehensive dictionary in our language the scope of my labours expanded till it absorbed my whole time and attention and obliged me to retire from a tolerably lucrative practice. I have now in my staff of co-workers one graduate, two under-graduates, one Pandit and a fair-copyist who are costing me Rs. 250/- per month. I have to meet my bare maintenance charges also. Considering the ever widening scope of the compilation, the prospective and actual costs have been continually outgrowing every successive larger and larger estimate which could reasonably be framed. The work is emphatically

one which requires time and money. The ampler the resources placed at the disposal of the compiler, the more satisfactory and thorough will the out-turn

In the meantime Mahanta Maharaj Gadadhar Ramanuja Das of Emar Math, Puri, has promised a donation of Rs.2000/- and my son-in-law Rai Bahadur Lokenath Misra of Puri, Rs.1000/-. It is also expected that Raja Sri Krushna Chandra Gajapati Narayan Dev of Parlakhemedi, whose name will ever be remembered in connection with the question of amalgamation of the Oriya speaking tracts, as delegate to the Round Table Conference, and whose family has ever been known to be the patron of Oriya Literature and Learning, will liberally contribute towards the cost of publication. It is a matter of congratulation that Raja Bikram Dev Burma, who is a patriot and a distinguished Oriya scholar and who at first mooted in the Bihar & Orissa Vernacular Development Committee the desirability of having a comprehensive Oriya Dictionary and has been assiduously watching the progress of my labours and supplying me with hundreds of provincial Oriya words in use in Ganjam and Jaipur tracts, has through the Grace of God, come to occupy the gaddi of Jaipur in the Vizagapatam district; and it is hoped that the deficit of the publication charges will be met by him.

To the good fortune of our Oriya nation H. E. Sir H. L. Stephenson is the Governor, the Hon'ble Mr. Sifton the President of the Executive Council, the Hon'ble Raja of Kanika the Finance Member, the Hon'ble Sir Fakhruddin the Education Minister and Mr. Gokhale the Education Secretary of the Bihar and Orissa Government. I would not have been able to secure a liberal Government grant and Government patronage to this national undertaking had it not been for the earnest pleadings of Mr. Peck, Mr. Hubback and Mr. Fawcett, which secured a liberal response from the above illustrious members of the Bihar and Orissa Government. H. E. Sir H.L. Stephenson has graciously permitted his photo to be reproduced in the work as its patron.

While taking a retrospect of my humble labours I find that I owe the perseverance, the faith in Providence and my habit of labour, which have enabled me to compile such a voluminous work without lagging in the midst of adversity and want

to the inspiring example of my preceptor Mr. M. S. Das M.A., B.L.;C.I.E., Advocate,Cuttack, with whom I had the honour of serving as junior for about 10 years when I entered the bar. Whenever I have felt discouraged, whenever I have felt disinclined, I have invoked his picture before my mind's eye, and this has inspired me to push on with redoubled zeal. To him must belong the credit of having turned an idler into a persevering and humble son of the Oriya nation. I had thought of appending to the dictionary the half-tone pictures of the gentlemen who have in many ways helped me; but some of them did not prefer the light of publicity. I append to the first volume and shall append to the subsequent volumes such pictures as are available and permitted to be reproduced.

The minor Chief of Athgarh,Raja Radhanath Dev Burma whose father, the late Raja Biswanath Dev Burma Bahadur had been a lifelong friend of mine and was known throughout India as a Sanskrit scholar and a generous and devout Hindu, has been staying with me for six months to get his administrative training at the Cuttack courts and offices. I have been much pleased with his earnestness and interest in helping me in his own way. A day does not dawn in which he is not ready with dozens of provincial and dialectical words peculiar to the Orissa Feudatory States. He makes it a point to read portions of the manuscript to any gentleman who comes to visit him and takes a personal pride in the humble production of his father's friend. May God bless him and make him an enlightened patron of Oriya literature.

The first volume is dedicated to Mr. J. A. Hubback, I. C. S., for whose genuine sympathy and appreciation I shall ever remain grateful.

The price of a set of the work, which will consist of four or five bound volumes, instead of two as originally planned, is now, in consideration of the increased size and cost of publication, been fixed at Rs. 60/-, (Rs. 50/- for unbound volumes), payable in advance on or before the delivery of the first volume. For subscribers who have already paid the previously advertised price of Rs. 30/- in advance, the price will remain the same, and the first and successive volumes will be delivered to them on payment of the freight-charges, as previously advertised. Through the Grace of God the first volume is finished and put

into the hands of the public, and His Grace, I hope, will enable me to place the last volume in their hands. I have got daily and repeated proofs of His Providence in securing me helpers in quarters from which help had not been expected, and He has saved me from many pitfalls, adversities, accidents and wants. I began my work 13 years ago with a prayer to Him, I close this volume with a prayer also.

The abbreviations used in this book and instructions for persons using the Dictionary have been given in the lists printed after the Oriya introduction. On the top of every page will be found some instructions how to find out words with similarly pronounced letters.

No one is more conscious than myself of the defects and shortcomings of this work. Owing to circumstances over which I had no control many errors have crept into it. When the kind public takes into consideration the fact that at least for 10 years I worked as word-collector, writer, collector of quotations and authorities, reader and fair-copyist, and at the same time paid personal visits to the outlying Oriya-speaking tracts for collecting provincial, dialectical and technical words, read and underlined dozens of Oriya, English, Sanskrit, Bengali and Hindustani Dictionaries and hundreds of Oriya, Bengali, Hindustani, English, and Sanskrit books and that I had no one to help me till 1928, the public will condone the defects which are due to the single-handedness of the worker. The credit of having improved on the original manuscript and writing belongs to my colleagues, and I alone am to blame for all the defects. If the users of the Dictionary kindly point out to me inaccuracies, defects and omissions, I shall, if God saves me till then, rectify them in the future edition of the work. Kind suggestions for improvement will, if approved, be carried out in the subsequent volumes.

Srijukta Visvanath Kar, Editor of the Utkal Sahitya magazine and Proprietor of the Utkal Sahitya Press, Cuttack ushered me to the world of letters, and my literary activities are due to his initiative. He has been unremitting in supplying me with books, seeing the work through the press, and securing for me help and co-operation. Had it not been for his lively interest in the publication, my life's labours would not have so soon seen the light of the day. Still, if I am not spared to see the subsequent volumes published, I shall cherish the fond hope in my death-bed that Srijukta Visvanath Kar, Pandit Kulamani Das and my younger colleagues and supporters and lastly the Benign Government of Bihar and Orissa, will not let the remaining portion lie unpublished.

The Oriya language is one of the oldest vernaculars in India, but the outside world has got no idea of the richness of its classics and of its vocabulary. My humble efforts at making the Oriya language known, appreciated and admired not only by the sister-nations in India but by the civilized world of letters, by linking it with the medium of thought of the civilized world (namely English), with the Lingua franca of India (namely Hindi) and with one of the most advanced sister-languages (namely Bengali), deserve encouragement and support from every true patriot. This humble undertaking, pushed on through a period of 17 years, has been appreciated and blessed by eminent scholars, both Indian and European, subsidized by the Government of Bihar and Orissa and highly spoken of by almost all the news-papers and periodicals of the land. Throughout this long period of compilation I have kept in view the hope that this humble work may serve as the starting point of many a research scholar in Grammar, in Philology, in History, in Religion and even in Astronomy, Botany and Medicine.

Thy Will be done ! Oh Father of all !

Cuttack; Orissa. }
September 1931. }

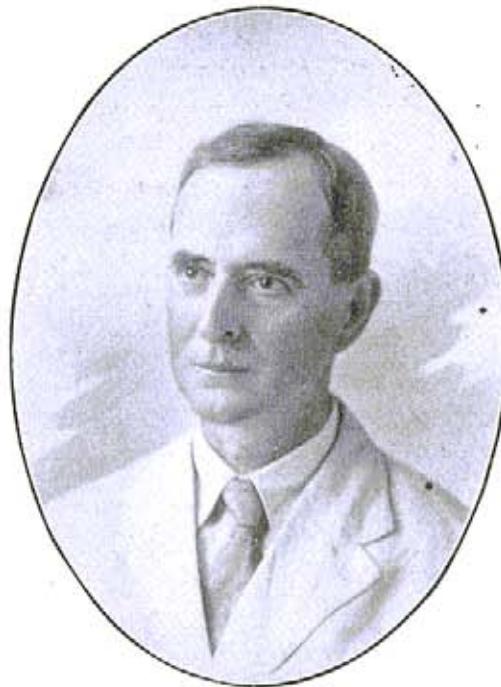
G. C. Prahraj.

The Hon'ble Sir Saiyid Muhammad Fakhr-ud-din,
Khan Bahadur, Kt.
Education Minister, Bihar & Orissa.

ବିହାର-ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାବ୍ଳଦ
ମାନ୍ୟଦର ସର୍ବ ସ୍ଵର୍ଗ ମହାନଙ୍କ ପଦବୀରେ ।

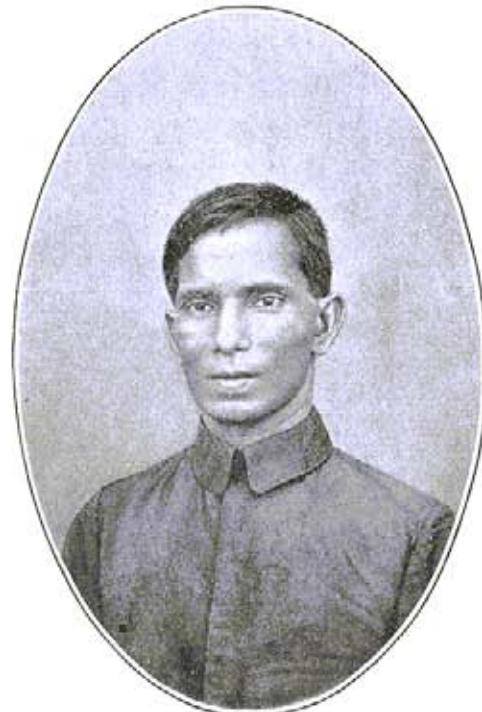
Mr. C. L. Philip M. A., I. C. S.
Commissioner, Orissa Division.

ଓଡ଼ିଶା ବିଭାଗର କମିଶନର
ଏସ୍‌ପି ମି. ଏଲ୍. ଫିଲିପ୍ ସାହେବ ।

Visvanath Kar,
Editor of Utkal Sahitya, CUTTACK.

ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ପାଦକ
ଏସ୍‌ପି ବିଜ୍ଞାନ କର ।

Rai Bahadur Lakshmidhar Mahanty
B. L., M. L. C.,
Dy. President of the Legislative Council,
Bihar & Orissa.

ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା କାର୍ଯ୍ୟକୁଳର କେସ୍ତୁ ପ୍ରେସିଡେସ୍
ବ୍ୟ ମାନ୍ୟଦର ଲକ୍ଷ୍ମିଧର ମହାନ୍ତ୍ୟ ।

ଅବଚରଣିକା ।

୧ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଉପତ୍ତି—ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ପ୍ରାଚୀନ ଜାଟକ ଓ ଅଳକାର ପ୍ରକଳିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ପଢ଼ିଲେ ଜଣାଯାଏ ସେ, ଭାବତମ ଯୁଗରେ ଭାବତରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଭାଜିଭାଷା—(Court language) ରୁହେ ଶୁଣୁଛି ଦୋଷଥିଲା । ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ସଂସ୍କୃତରେ କଥା କହୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ଅର୍ଥଶିକ୍ଷିତ, ଅଶିକ୍ଷିତ, ତଥା ଶ୍ରୀଲୋକମାନେ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ଭାବତରେ ବହୁବିଧ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାର ପ୍ରତଳନ ଥିଲା । ତଥୁଥରେ ସୌରତେଜୀ, ମାଗଧୀ, ମହାଶ୍ରୀ, ଅର୍ବମାଗଧୀ, ପ୍ରାଚ୍ୟୋ, ଅବନୀଜା, ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟୀ, ବାଲ୍ମୀକୀ, ଶାବଦୀ, ଦ୍ରାବତୀ, ଅଶ୍ଵାସ, ଗୁଣ୍ଣାଳୀ, ପୈଶାଗୀ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଥାନ । ଭାଷାମାନଙ୍କ ନାମରୁ ଭାବତର କେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ କେଉଁ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାର ପ୍ରତଳନ ଥିଲା, ତାହା କେତେକ ପରମାଣୁରେ ଜଣାଯାଏ । ଭାଜାତଭ୍ରବତ୍ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁଣ୍ଡ ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରାଚୀନ ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତରୁ ଉଚ୍ଛବି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାର ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ଅଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରକୃତି ସ୍ଵତଃ । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥିଲେ ଆମ୍ବମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିକ୍ ସେହି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁ ନାହିଁ । କାଳ୍ୟୋତର ପ୍ରବାହରେ ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ମାଗଧୀପ୍ରାକୃତ ନାନା ଅବଶ୍ୟା, ସଟନା ଓ ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟରେ ବିରକ୍ତ ରୂପ ଧାରଣ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାକାର ପାଇଥିଲା ।

ପୁରତତ୍ତ୍ଵବିରୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଅନୁମାନ କରିଛି, ବୈଦିକଯୁଗରେ ଭାବତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାର ପ୍ରତଳନ ଥିଲା, ତାହାକୁ ପରମାଣ୍ଡିତ ଅଥବା ସଂସ୍କୃତପୁରୁଷ, କର ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଯେଉଁ ଭାଷାର ସୃଷ୍ଟି କଲେ, ତାହା ‘ସଂସ୍କୃତ’ଭାଷା ନାମରେ ଅନୁହିତ ହେଲା । ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାରେ ଭାବପ୍ରକାଶଶୋଧଯୋଗୀ ଶନର ଅଭାବ ଦେଖି ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଅନେକ ନୂତନ ଶନର ସୃଷ୍ଟି କରିଗଲା । ତେଣୁ ଏ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ, ପ୍ରାକୃତ ଭାଷା ମୂଳ, ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା (Refined language) ତାହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ମାନ୍ଦିତ ଥାକାର । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ସେ, ପରବର୍ତ୍ତୀଯୁଗରେ ଭାବପ୍ରକାଶର ସୁରଖା ପାଇଁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଶତ ଶତ ପ୍ରତିଶତ କରିଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ଶନ ଓ ଭାବବିବରଣରେ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାମାନ ଭାବତରେ ପ୍ରଭାବ ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ‘ସଂସ୍କୃତ’ ଏହି ନାମକରଣରୁ ଶଷ୍ଟ୍ର ଜଣାଯାଏ ସେ, ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାକୁ ସଂସ୍କୃତ ବା ମାନ୍ଦିତ କର ଏହି ଭାଷାର ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଥିଲା ।

ଆର୍ଯ୍ୟଜୀବ ଭାବତରେ ଉପନିବେଶ ଶ୍ରୀପନ କରିବା ପୂର୍ବେ ଏ ଦେଶ ଅଧିମ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର ବାସଶୂଳ ଥିଲା । ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରାବତୀୟମାନେ ପ୍ରଥାନ । ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗମନ ପୂର୍ବେ ଦ୍ରାବତୀୟ ସଭ୍ୟତା ଭାବତରେ ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା ବିସ୍ତାର କରିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଦ୍ରାବତୀୟମାନେ ଅନ୍ୟ ଭାବତ ନ ଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ, ବିଜ୍ଞାନ, ସଙ୍ଗୀତ, ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଅସାଧାରଣରୁ ନିରଣ୍ଣନ ଅନେକତା ଦେଖାଯାଏ । ଆର୍ଯ୍ୟବିଦ୍ୟତା ନିକଟରେ ସେମାନଙ୍କ ସଭ୍ୟତାର ଜ୍ଞେଯତା ମଳନ ଓ ନିଷ୍ଠାତର ହୋଇ ଉଠିଲା; କିନ୍ତୁ ଦୂର ବିରକ୍ତ ଜାତର ପରିଷର ସମ୍ପର୍କରୁ

ପ୍ରକୃତର ନିମ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଭାବତର ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ରାବତୀୟ ଶନ ଓ ପ୍ରଭାବମାନ ପ୍ରବେଶ କଲା । ସଂସ୍କୃତରେ ‘ଅଧି’ ଅର୍ଥରେ ‘ନାର’ ‘କୋକଳ’ ଅର୍ଥରେ ‘ପିକ’, ‘ବାନର’ ଅର୍ଥରେ ‘ମର୍କଟ’ ଶନର ବ୍ୟବହାର ଏହାର ପ୍ରକଳ୍ପ ଭାବତର ଭାବରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏହିପରିଶଳ ଶନ ଦ୍ରାବତୀୟ ଶନ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲୁଣ୍ଡ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲୁଣ୍ଡ । ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ଏହି ସବୁ ଦ୍ରାବତୀୟ ଶନକାବଳୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଭାବତର ବିରକ୍ତ ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲୁଣ୍ଡ । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୀ, ବଙ୍ଗାଳୀ, ମରଦକ୍ଷୀ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦ୍ରାବତୀୟ ଶନମାନ ଦେଖାଯାଏ ।

ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତର-ଭାବତରେ ବସନ୍ତ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ଆର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ସହ ନ ପାର ଆଧିମ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦ୍ରାବତୀୟମାନେ ଉତ୍ତର-ଭାବତ ତ୍ୟାଗ କରି ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପବତମକୁଳ ପ୍ରଦେଶର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ । ବହୁକାଳ ଯାଏ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଦ୍ରାବତୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଲକାଶେତ୍ର ଥିଲା ! ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଉତ୍ତରଭାଗରେ ନିଜର ସଭ୍ୟତା ବିସ୍ତାର କରୁଥିଲେ । ବଙ୍ଗଦେଶ ଓ ଉତ୍ତର ସଥାଫି ପୂର୍ବ ଦ୍ରାବତୀଶଳରେ ସବ୍ରପରବର୍ତ୍ତୀ ଆର୍ଯ୍ୟ ଉପନିବେଶ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

କେଉଁ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍ତରଭାଗରେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଓଡ଼ିଆରେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଉପନିବେଶ ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟପୂର୍ବ ଶ୍ରୀ ଶତାବ୍ଦୀରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହାର ବହୁପୂର୍ବେ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ସେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଉପନିବେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମନୁ ‘ଉତ୍ତର’ମାନଙ୍କୁ ‘ବାତ୍ୟ’ ବା ପଢ଼ି କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୋଲି ବଣ୍ଣିନା କରିଥିଲୁଣ୍ଡ । ଏଥରୁ ଜଣାଯାଏ ସେ, ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ପବତ ଲକାଶେତ୍ର ଉତ୍ତରଭାଗରେ ତ୍ୟାଗ କରି ଅନାର୍ଯ୍ୟବହୁଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରିଥିବା ହେଉଛି ମନୁ ଏ ଦେଶରେ ଉପନିବେଶ ପ୍ରାପନ କରିଥିବା କ୍ଷତ୍ରିୟ ନାତିଙ୍କୁ ପଢ଼ି କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୋଲି କହିଥିଲୁଣ୍ଡ ।

ଯେଉଁ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆର୍ଯ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ଉତ୍ତରଭାଗରେ ତତ୍କାଳ ପ୍ରତଳନ ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତରେ କଥା କହୁଥିଲେ । ଏହି ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ‘ପାଲ’ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲା । ଶାରବେଳ ଓ ଅଶୋକ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ତର ଭାବତର ସନ୍ତାମାନେ ସେତେବେଳେ ଉତ୍ତରର ଅଧିକାର କଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ସେହି ପାଲ ଭାଷା ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ନିଜର ଅନୁଶ୍ରାପନ ଓ ସାମୟିକ ବିବରଣୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଗତ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ନିଜଗଢ଼ି, ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଶଣ୍ଟିଗରି ପବତରେ ଅଶୋକ ଓ ଶାରବେଳଙ୍କର ସେଉଁ ସବୁ ଅନୁଶ୍ରାପନମାନ ଖୋଦିବି ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡ, ସେମାନଙ୍କ ପାଲ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ । ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ତାମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମକୁ ଲୋକବର୍ଜନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଜାନ୍ମାଧାରଣଙ୍କରେ ବାସ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଜଣାଯାଏ, ଶାରବେଳ (ଶ୍ରୀ ପୃଃ ୧୦୦) ଓ ଅଶୋକ

(ଖ୍ରୀ: ପୃ: ୩୦୦)କୁ ସମୟରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକେ ପାଲି ବା ମାଗଧୀ ଭାଷା ବୁଝୁ ଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଏହା ପରେ ଶ୍ରାନ୍ତ ଦ୍ଵାରା ଓ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଲିଖିତ କେତେକ ନାଟକରେ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାକୁ ବିଭାଷା ବା ଅପଭାଷା ନାମରେ ଅରହତ କରାଯାଇଥିଛି । ଏଥରୁ ଅନୁମତି ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଏ ଅଞ୍ଚଳବାସୀ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଥର୍ତ୍ତ ସେହି ମାଗଧୀ-ପ୍ରାକୃତ ବା ପାଲି ବ୍ୟବହାର କରୁ ନ ଥିଲେ । ନାନା ଅନୁସନ୍ଧାନବ୍ୟବା ପଣ୍ଡିତମାନେ ନିର୍ଭୟେ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ଯେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ‘ଶବଦ’ ନାମରେ ଏକ ଜୀଜୟ ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ ଅନାର୍ୟ ବାସ କରୁଥିଲେ, ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳି ମିଶି ରହିଲେ ଏବଂ ଏହି ପୁଣରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ପାଲି ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ମିଳିଲୁ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ଏହିପରି ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତିଆ ଭାଷା ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତ ଓ ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ ଭାଷାର ମନ୍ତ୍ରିଣିରେ ଉତ୍ସତି ଲାଭ କରିଥିଛି ।

ଗଙ୍ଗବଣ୍ଣୀୟ ରଜାମାନେ ଶ୍ରାନ୍ତ ଦ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏ ଦେଶରେ ବାଜନ୍ତି ଥାରମ୍ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ ବୋଲି ପରିଚିତ । ସୁତ୍ରବାଂ ସେମାନଙ୍କ ରଜନ୍ମକାଳରେ ଅନେକ ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ ଶବ୍ଦ ଯେ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ପଣ୍ଡିଥିବ, ଏପରି ଅନୁମାନ କରିବା ଅଶକ୍ତ ନୁହେ । ମାତ୍ର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିଏ ତନ୍ମ ଭାଷାରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାବ୍ୟବ କୌଣସି ଜୀବନ୍ତ ଭାଷାର ପ୍ରକୃତି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ ନାହିଁ, ବରଂ ସେହି ସବୁ ଶବ୍ଦବିବନରେ ଭାଷା ଅଧିକତର ସୌଭାଗ୍ୟବାନ୍ତ ଓ ଭାବପ୍ରକାଶର ଉତ୍ସମୋଗୀ ହୁଏ । ବନ୍ଦିମାନ ଯୁଗରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଏହାର ନିଦର୍ଶନ । ଭାଷାର ଶାବ୍ଦି ସାଧନ ନିମିତ୍ତ ଇଂରେଜ ଜୀବ କେତେ ଯେ ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଛି, ଏହାର ଇଷ୍ଟାନ୍ତ ନାହିଁ । ଏହିପରି କେତେକାଳ ଅତ୍ୱତ ହେଲା ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେହି କଥିତ ଭାଷା ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ପରିଣତ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଭାବପ୍ରକାଶର ସୁରଥା ନିମିତ୍ତ ସମ୍ମତ ହେଲା ନନାବିଧ ଶବ୍ଦ ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ।

ମୁଷଳମାନ ରଜନ୍ମରେ ଆରମ୍ଭ ପାରଷୀ ଭାଷା ଏ ଦେଶରେ ରଜଭାଷା-ରୂପରେ ଚଲିଲା । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ମୁଷଳମାନମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଉତ୍ସନ୍ନବେଶ ସ୍ଥାପନ କରି ରହିବାରୁ ଏ ଦେଶର ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ଯାବନିକ ଶବ୍ଦ-ପ୍ରବେଶର ପଥ ପରିଷ୍ଠିତ ହେଲା । “ବଜାର୍, ଦୋକାନ୍, ଥାଇନ୍, ଥାଇଲ୍, ଦୁଆତ୍, କଲମ୍, କାଗଜ୍” ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦ ଶତ ଯାବନିକ ଶବ୍ଦ ଓ ଜନ୍ମଦିବାହୀ ସିର୍ବ୍ରାତା ଓ କରେଶମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଧିକାଂଶ ଶବ୍ଦ ମୁଷଳମାନ ଓ ମୋଗଳ ରଜନ୍ମବେଳେ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାକୁ ଅଧିଷ୍ଠିତ । ଏହି ଯାବନିକ ଶବ୍ଦାବଳୀ ଏ ଦେଶରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏତେ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଛି ଯେ, ସାଧାରଣ ଲୋକେ ତଥା ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶବ୍ଦମୁଦ୍ରାକୁ ନିଜ ନିଜ ଲୋକରେ ଏବଂ କଥାଭାଷାରେ ଆନନ୍ଦରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲୁଣ୍ଡି । ସେହି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ନାହିଁ—ଏପରି କି ସମ୍ମୂତ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଅଛି କି ନାହିଁ ସଦେହ । ସେହି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଭାବାରଣ ଦୋଷରୁ ବିଭୂତ ହୋଇଗଲାଣ୍ଟି ଏବଂ କେତେକ ଅବଲୁଚଭାବରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଷାରେ ଚକ୍ରଥିଲା । ତେଣୁ ବୈଦେଶୀକ

ହେଲେହେଁ ସେହି ସବୁ ଯାବନିକ ଶବ୍ଦ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଦୃଢ଼ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଗଲାଣ୍ଟି । ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳର ଅନେକ କବି ମଧ୍ୟ ଯାବନିକ ଶବ୍ଦମାନ ସ୍ଵର୍ଗ ରଚନାର ଅଙ୍ଗିଭୂତ କରି ଭାଷାରେ ସେବୁତକର ବ୍ୟବହାରକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଯାଇଥିଲା ।

ମୁଷଳମାନଭାଷାର ପରେ ଭାବର ଉତ୍ସବରେ ଅଧିକାଂଶ ଜାତିମାନଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗବରେ ଥିଲା । ପଞ୍ଚଶିଲ, ଡେଲିକାଳ, ଦିନାମାର ଓ ପରାଶୀ ଜାତି ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ସ୍ପୁଦନ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦେଶରୁ ସେମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟର ଲାଲାଶେଷ କରିଥିଲେ । ସୁତ୍ରବାଂ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାର ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଏହି ସମୟରେ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ବନ୍ଦିମାନ ଇଂରେଜ ଜାତି ଏ ଦେଶର ରଜା, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶରୁ ଆଧିକାଂଶ । ଗତ ଦେଶ ଶବ୍ଦ ବର୍ଷକାଳ ଇଂରେଜ-ମାନଙ୍କ ସମ୍ବର୍କରେ ରହି ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଅନେକ ଇଂରେଜ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଭାଷାରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ବିଶ୍ୱରେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତ ବା ପାଲି ଉତ୍ତିଆ ଭାଷାର ମୂଳ ହେଲେହେଁ ତହିଁରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ବହୁଳ ସମ୍ମୂତ ଶବ୍ଦ, ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ ଶବ୍ଦ, ଥାରମ୍, ପାର୍ଶ୍ଵୀ ଓ ଭର୍ଦ୍ଦୁ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ପଞ୍ଚଶିଲ, ଡେଲିକାଳ, ଦିନାମାର, ପରାଶୀ ଓ ଇଂରେଜ ଶବ୍ଦପ୍ରବେଶ କରିଥିଲୁ ଏହି ଭାବରେ ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରତଳିତ ଉତ୍ତିଆ ଭାଷାର ଉତ୍ସତି ହୋଇଥିଲା । ଉନ୍ନତିଶ ଓ ବିଶ୍ୱ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍ତିଆମାନେ ବଜୀୟ, କେଲଗ୍ବ, ମରଦକ୍ତୀ ଓ ହନ୍ଦୁପ୍ଲାମୀ ଭାଷା ସ୍ଵର୍ଗବରେ ଥାଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଭାଷାମାନଙ୍କରୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖାଏ ଶବ୍ଦ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏ ପଦକି ଗୁଲିଥିଲା ।

ଉତ୍ସତବର୍ଷରେ ବନ୍ଦିମାନ ୧୭୫ ପ୍ରକାର ଭାଷା ଓ ୫୫୮ ଉପଭାଷା ପ୍ରତଳିତ ଥିଲା । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରାଚ୍ୟ-ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟାର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ଗ୍ରିଥରସନ୍ ଏହି ଭାଷାମାନଙ୍କୁ ସାତ ପ୍ରଥମଭାଗରେ ବିବର୍ତ୍ତ କରିଥିଲା ।

୧ । ଥିନ୍ଦୁ କଶାର ଭାଷା—ପ୍ରାୟ ୪୫ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି । ମାନ୍ସ ଉପଭାଷି, ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପ ପୁଞ୍ଜରେ ଏହି ଭାଷା ଚଲେ । ଆମ ଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡ, କୋଳ, କୁଆଙ୍ ପ୍ରତି ଏହି ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି ।

୨ । କାରେନ ପରିବାରର ଭାଷା—ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି ।

୩ । ମାନ୍ ପରିବାରର ଭାଷା—ପ୍ରାୟ ୧ ହଜାର ମାତ୍ର ଲୋକ ଏହି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।

୪ । ତିକତ୍ତୀୟ—ଗୀନକ ପରିବାରର ଭାଷା—ଏକ କୋଟି ତିରଣ୍ଡ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି ।

୫ । ଦ୍ରାବିଡ଼ୀୟ ପରିବାରର ଭାଷା—ଛାତ୍ର କୋଟି ପରିଶ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ପରିବାରର ଅନୁର୍ଗତ । ସମ୍ମୂତ, ହିନ୍ଦୀ, ବିଜାଳା, ଓଡ଼ିଆ, ମହାଶ୍ଵରୀ, ସିଙ୍ଗ, ଗୁରୁତ୍ବାରଣ, ପଞ୍ଜାବ, ସିନ୍ଧୁଲୀ, ଆସାମୀ ଭାଷାରେ ଏମାନେ କଥାଭାଷା କରନ୍ତି ।

୬ । ଇଣ୍ଡୋ ଉତ୍ସବେଶୀୟ ପରିବାରର ଭାଷା—ପ୍ରାୟ ୨୩ କୋଟି ଲୋକ ଏହି ପରିବାରର ଅନୁର୍ଗତ । ସମ୍ମୂତ, ହିନ୍ଦୀ, ବିଜାଳା, ଓଡ଼ିଆ, ମହାଶ୍ଵରୀ, ସିଙ୍ଗ, ଗୁରୁତ୍ବାରଣ, ପଞ୍ଜାବ, ସିନ୍ଧୁଲୀ, ଆସାମୀ ଭାଷାରେ ଏମାନେ କଥାଭାଷା କରନ୍ତି ।

୭ । ଅଶ୍ରୁମାନୀୟ ପରିବାରର ଭାଷା—ଏମାନେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର, ପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏ ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ହିସାବରୁ ଦେଖାଯାଉଥାଏ ଯେ, ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାରତର ସର୍ବଶୈଖ ଉତ୍ତର ପରିବାରର ଅନୁର୍ଭାବ ଆର୍ଥି ଭାଷା ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ । ହିନ୍ଦୀ, ବଙ୍ଗାଳୀ ପ୍ରଭାବ ଭାଷା ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀୟ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷା ସେହି ଶ୍ରେଣୀୟ । ଏହି ସବୁ ସମଶ୍ରେଣୀୟ ଭାଷା-ମାନଙ୍କଠାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବିଶେଷତା ପରେ କ୍ରମଶଃ ଅନ୍ୟତଃ ହେବ ।

ଏହି ଆର୍ଥିଭାଷାର ପ୍ରଚଳତ ଶନମାନଙ୍କ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଅରସନ ଏହି କେତେ ଗୋଟି ବିଭାଗରେ ବିଭାବ କରିଥାଇଛନ୍ତି :—

୧ । ସଂସ୍କୃତ—ଆଜ୍ଞା, ଲତା, ବୃଥା, ଶାନ୍ତି ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁବୁ ଶବ୍ଦ ଅବକୃତ ଭାବରେ ସଂସ୍କୃତ ଗୁମ୍ଫାତ ହୋଇଥାଏ ।

୨ । ତସ୍ମି—ରଜା, ନର, ପଦକ, ଶୁଦ୍ଧ, ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ ବିଭାବରେ ଭାଷାରେ ବିଭାବ ବିଭାବିଦ୍ୟାକୁ ହୋଇ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ।

୩ । ତଡ଼ବ—ମଣିଷ, ଘୋଡ଼ା, ଲୁଣ, ଛତା, ଜନ୍ମ ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମୂଳ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦରୁ ବିକୃତ ବା ଅପରୁଣ୍ଣ ହୋଇ ଭାଷାରେ ଚଲେ ବା ଯେଉଁ ସବୁ ପ୍ରାକୃତିଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଗୁମ୍ଫାତ ହୋଇଥାଏ ।

୪ । ଦେଶୀ ବା ଦେଶକ—ଗିନା, କଟରୀ, କୁଳ୍ମ, ଚିକି, ଲୁଣୀ ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦର ତତ୍ତ୍ଵବୋଧକ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସାଦୃଶ୍ୟ ନାହିଁ ବା ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ମୂଳ ପ୍ରାକୃତର ଅନୁରୂପ ବା ଯହିର ମଳ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ, କିମ୍ବା ଯେଉଁମାନ ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷାରୁ ଗୁମ୍ଫାତ ।

୫ । ବୈଦେଶିକ ଶବ୍ଦ—ବଜାର, ଦୋକାନ, ମେଜ, ମେହନତ, ଶ୍ରୀପ୍ରାଣ, ଅର୍ପି, ସ୍କୁଲ ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳରେ ଆରମ୍ଭ, ପାରଷ୍ପାରୀ, ଇଂରେଜ ଥାଦ ଭାଷାରୁ ଗୁମ୍ଫାତ ହୋଇଥାଏ ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀଭାଷାର ଅନୁବନ୍ତିନରେ ଆନ୍ଦୋଳନର ସୁନ୍ଦାରୀ ପାଇଁ ଏହି ଅଭିଧାନରେ ଶନମାନଙ୍କ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଭାଗରେ ବିଭାବ କରାଯାଇ ଥାଏ ।

୬ । ସଂସ୍କୃତ—ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରୁ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ ବିଭାବିଦ୍ୟାକୁ ହୋଇ ବା ଅବକୃତଭାବରେ ଗୁମ୍ଫାତ ହୋଇଥାଏ, ସଥା—ରଜା, ଲତା, ଶୁଣୀ, ନଦୀ, କୃଷ୍ଣ, ପରମ୍ପରା, କିନ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନୁର୍ଗତ । ଶ୍ରୀଅରସନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତ ଓ ତସ୍ମି ଶବ୍ଦାବଳୀ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନୁର୍ଗତ ।

୭ । ଦେଶଜ—ମଣିଷ, ଘୋଡ଼ା, ବଳଦ, ଗିନା, କଟରୀ ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ବଦ୍ବୁକାଳରୁ ଭାଷାରେ ଏକଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥାଏ ଏବଂ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ କେତେକ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦରୂପରେ ଗୁମ୍ଫାତ ବା ସଂସ୍କୃତରୁ ଅପରୁଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ଶ୍ରୀଅରସନଙ୍କ ତଡ଼ବ ଓ ଦେଶ ଶବ୍ଦମାନ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନୁର୍ଭାବ ।

୮ । ପ୍ରାଦେଶିକ—ଭୁଙ୍ଗୀ, ନାହିଁତରୀ, ଜୀବ, ଟିକରୀ, ପାଏନ୍ ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ କେବଳ ଭିତରର ବିଭାବ ଅନ୍ତରେ ବ୍ୟବହାର ହେବ ।

ବା ବିଶିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କଙ୍କାରୀ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ଏବଂ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ଆର୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ (Standard language) ବା ସଂବନ୍ଧ ପ୍ରଚଳତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅନୁର୍ଗତ ନୁହେ, ସେବୁତିକ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନୁର୍ଗତ ।

୯ । ଗ୍ରାମ୍ୟ—ନେଉର, ଗୁରୁର, ଶବଦ, କନ୍ଥା, ବ୍ରତମାନ, ଅନନ୍ତର ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ କେବଳ ଅର୍ଥାତ୍ ପରିବାର ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରରେ ଉପରେ ବିକୃତ ହୋଇଥାଏ, ସେବୁତିକ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନୁର୍ଭାବ ।

୧୦ । ବୈଦେଶିକ—ପାରଷ୍ପାରୀ, ଅରମ୍ଭ, ଇଂରେଜ ପ୍ରଭାବ ଭାଷାରୁ ଯେଉଁ ଶନମାନ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ବିକୃତ ବା ଅବକୃତଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଥାଏ ।

ଏହି ଶ୍ରେଣୀଭାଷାରୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ, ସଂସ୍କୃତ ଓ ଦେଶକ ଶବ୍ଦମାନ ଆର୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉପଯୋଗୀ; ଅବଶ୍ୟ ଅପ୍ରଚଳତ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦାବଳୀ ଆର୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉପଯୋଗୀ ନୁହେ । ଦୋକାନ, ବଜାର, ସ୍କୁଲ, କରେର, ଅର୍ପି ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଭାଷାରେ ନାହିଁ, ସେ ବୁଝିବ ସେ ଆର୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟର ଉପଯୋଗୀ, ଏହା ସ୍ଥାନାର କର୍ବାର ହେବ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶନମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ବା ଆର୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ରହିବା ଭାବିତ ନୁହେ । ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଓ ପଦ୍ଧର ଅନୁରେଥରେ ଯେଉଁ ଶନମାନ ବିକୃତ ଓ ଜଣିତ ହୋଇ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ, ଆର୍ଦ୍ର ଶବ୍ଦ-ସାହିତ୍ୟରେ ସେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପରିଦର୍ଶଣ ।

୧୧ । ଓଡ଼ିଆଲିପି—ବୈଦିକ ପୁରାଣେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରରେ ବେଦାଦି ଲିଖିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ‘ବ୍ରାହ୍ମି’ ନାମରେ କଥାର । ଏହି ବ୍ରାହ୍ମିଲିପି କୁଟିଳ ଓ ଦେବନାଗରୀ ଅକ୍ଷରର ଜନନୀ । ହିନ୍ଦୀ ଓ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରୀ ପ୍ରଭାବ ଭାଷା ଏହି ଦେବନାଗରୀରରରେ ଲେଖାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଯେଉଁ ଲିପିର ପ୍ରତିକଳନ ଥାଏ, ଦେବନାଗରୀ ଅକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କଲେ ଜଣାଯିବ ଯେ, ଓଡ଼ିଆର ଅକ୍ଷର ଅକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରିବାକୁ ପରିପରା ହେବ । ଓଡ଼ିଶାର ତାମ୍ରପଳକମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଲିପି ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ, ତାହା କୁଟିଳ ଲିପି । ଏହି କୁଟିଳ ଲିପିର ସେପରି ଦେବନାଗର ଅକ୍ଷରର ଭାବରେ ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି ଓଡ଼ିଆ ଓ ବଙ୍ଗାଳୀ ଅକ୍ଷରର ଭାବରେ ହୋଇଥାଏ । ବଙ୍ଗାଳୀ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ମଧ୍ୟରେ ପରିପରା ସାହିତ୍ୟ ଏହିତ ଦିନାକାରୀ ଯେ, ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଅକ୍ଷର ଯେ ପ୍ରାଚୀନ କୁଟିଳ ଲିପିର ଭାବରେ—ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ଲୁହାଲେଖନ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଳପଢ଼ ଉପରେ ଲେଖାଯାଉଥାଏ । ତାଳପଢ଼ ଶିରରେ ସମାନ୍ତର—ଲମ୍ବ ରେଖାମାନ ପକ୍ଷାରୁଲେ ତାଳପଢ଼ ତିରମିବ, ତେଣୁ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କ ମୟକ ରେଖାକ୍ଷରକୁ କେତେକ ଅଂଶ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଗୋଲାବକ । ଏଥରୁ ଜଣାଯାଇଥାଏ ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର କୁଟିଳ ଲିପିର ଭାବରେ କର ଲେଖନ ତାଳପଢ଼ର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁ ଓ ବୁଢ଼ିଗୀୟ ଲିପିମାନଙ୍କ ଅନୁକୂଳରେ ଗୋଲାବକ ଧାରାଯାଇଥାଏ ।

କ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରାଚୀନତା—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର
ଗ୍ରାମରୁ ଓ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ କେତେ ଖଣ୍ଡ ତ୍ରୟୋଧଳକ
ହୋଇଥାଏ । ସେ ସବୁ କେଣିଶବ୍ଦୀୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରା ଶୁଭକର
କି ରଜହାକାଳରେ ଖାଣ୍ଡୀୟ ସପ୍ରମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା ।
ତ୍ରୟୋଧଳକମାନଙ୍କର ଭୁବା ଓଡ଼ିଆ, ମାତ୍ର କୁଣ୍ଡଳ ଅକ୍ଷରରେ ଧେଷରୁ
। ଏଥୁପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚକ୍ରଥିଲା, ତାହାର ପ୍ରମାଣ
ମିଳ ନାହିଁ । ସୁତରଂ ସପ୍ରମ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ଯେ ଲିଖିତ
ପରିଚାର ହୋଇଥିଲା, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ମହାମହୋପାଆୟ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ହରପ୍ରସାଦ ଶାସ୍ତ୍ରୀ M. A., C. I. E.
 ଅନୁଷ୍ଠାନ ପୂର୍ବେ ‘ବୌଦ୍ଧଗାନ ଓ ଦୋହା’ ନାମରେ ନେପାଳ ଭାଷାରୁ
 ମିଳିଥିବା ଖଣ୍ଡ ଏ ପୁରୁଣ୍ଣ ଗ୍ରହ୍ଣ ବଜ୍ରାମରରେ ମୁଦ୍ରିତ କରି ପ୍ରକାଶ କରି
 ଥିଲାନ୍ତିରୁ । ସେହି ପୁସ୍ତକର ଭାଷାରୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମହୋତ୍ସ୍ଵ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ସାଇ-
 ଥିଲାନ୍ତିରୁ ଯେ, ତାହା ବଜ୍ର ଭାଷାର ମୂଳ । ନାନା ଆଲୋଚନାବାରୁ ସେ ପୁସ୍ତକ
 କରିଥିଲାନ୍ତିରୁ ଯେ, ଶଂସିତ ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ୧୦ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉଚିତ
 ହୋଇଥିଲା । ଆମ୍ବୋମାନେ ସେହି ପୁସ୍ତକର କେତେକ ଅଂଶ ଆଲୋଚନା
 କରି ଦେଖିଥିଲୁ । ତହିଁରୁ ଆମ୍ବୋମାନଙ୍କର ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା ଯେ,
 ‘ବୌଦ୍ଧଗାନ ଓ ଦୋହା’ ପ୍ରକୃତରେ ବଜ୍ରାଳା ଭାଷାର ମୂଳ ନୁହେ ।
 ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ଏହାର ସାଦୃଶ୍ୟ ସେତେ ସ୍ଥାପନ୍ତି,
 ବଜ୍ରାଳା ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ତେତେ ସ୍ଥାପନ୍ତି ନୁହେ । ତ୍ରୈଦାହରଣସର୍ବପ୍ରାଚୀନ
 ଆମ୍ବୋମାନେ ଏଠାରେ ‘ବୌଦ୍ଧଗାନ ଓ ଦୋହା’ରୁ କେତେକ ଫଂକ୍ଷନ
 ଉବ୍ବାର କରିଥିଲୁ ।

ବୌଦ୍ଧଗାନ ଓ ଦୋହା (୩)

“এক ষ্টে শুণিবাণী দুল ঘরে সান্ধথ,
চীথণ বা কলথ বাচুণী বান্ধথ।

ସହଜେ ଥୁରକଣ୍ଠ ବାଚୁଣୀ ସାନ୍ତେ

କେବେ ଅଜ୍ଞାନର ହୋଇ ଦିନ କାହେ ।

ଦଶମି ଦୁଆରତ ଚିତ୍ର ଦେଖଇଥା,

ଆଜିଲ୍ ଗରୁହକ ଅପଣେ ବହୁଆ ।

ଚଉସଠୀ ଦକ୍ଷିଣ ଦେଖ ପସାର,

ପଇଁଲେ ଗର୍ଭିକ ମାହୀ

ଏକସ ଭୁଲା ସଇବୁ ନାଲ,

ଭଣନ୍ତି ବିରୁଆ ଥୁର କରି ଗୁଲ ।”

(9)

"ଅଳିଏ କାଳିଏ" ବାଟ ରୁଦ୍ଧେଷ୍ଟ

ତା ଦେଖୁ କାହିଁ ବିମଳ ଭଲାଲ ।

କାହିଁ କାହିଁ ଥର କରିବ ନିବାସ,

ଯୋ ମନ ଗୋଥର ସେ ତୁଆସ ।

ତେ କିମି ତେ କିମି କିମି ହୋ ରଖ

ଭଣଇ କାହିଁ ଭବପରିଷକା ।

କେ କେ ଅଛି ତେ ତେ ଗୋଲା,

ଅବଶ୍ୟକ ଗବଣେ କାହିଁ ବିମନ ଭାବ

ହେଉ ସେ କାହିଁ ନିଆଚି ଜିନିହର

ଭଣଇ କାହୁ ମୋହି ଅହି ନ ପଇସ

ଏହି ଶ୍ଲେଷରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତି, ଅଧିକାର, ଅନ୍ତର୍ଜାଲ, ଆଶୀର୍ବାଦ, ଅଗେ, ଅଜ୍ଞା, ଅନ୍ତର୍ମେ, ଅନ୍ତର୍ଭୂତ, ଉପାଦି, ଉଠି, ଘରଣୀ, ଦିଶାଇ, ପୋଥୁ, ବୁଝାଇ, ବଳଦ, ବିଅଏଲ, ଲିଖିଥ, ମୋହର, ଭିଆସ, କାନ୍ଦୁ, ଶାସୁ, ନଶକ, ବାପୁଡ଼ା, କୁଡ଼ିଆ, ଶର୍ଣ୍ଣଣ, ଗରୁଦକ, କେତ୍ରାଥାଳ, ବିଆଶ, ଗୁଣ୍ଣମାଳୀ, ଦାସୀ, ଲୋଡ଼ିବା, ବଖାଣି ପ୍ରେସର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିକ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଚକ୍ରଅଛି । କେବଳ ଏତିକ ନୁହେ, ‘ଦୋହା’ ବା ‘ଧୂଆ’ ନାମରେ ଏକ ପ୍ରକାର ପଦ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ପରିଚିତ । ‘ଯୋଗୀନ୍ତ୍ର ଦାଶ୍ରୁଆ’, ‘ଶ୍ଵରବେଦ ଭଜନ’ (ଏକ ଜୀଅୟ ଦୂଷା) ଭାଷା ତଥା ଭାବରେ ‘ବୌକଣାନ ଓ ଦୋହା’ର ସମ୍ମର୍ତ୍ତମ ଅନୁରୂପ । ପୁଣୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ରଖାଯାଇଥିବା ‘ମାଦାଲାପଣ୍ଡି’ ଖାଲ୍ପି ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶୈରଗଙ୍ଗ ଦେବକ ବାଜନ୍ତିକାଳରୁ ଗଦ୍ୟରେ ଲେଖାହୋଇ ଥିଥିଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତାହାର ଭାଷା ଓ ବିଷୟରେ କିମ୍ବା ପରବର୍ତ୍ତନ ବିହିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ, ତହିଁର ଗଣ୍ଡି (Structure), ଯେ ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ଭାଷା, ଏଥୁରେ ସନ୍ଦେହ ମାହଁ । ସେହି ଭାଷା କିମେ ପରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଥାନୁକରିବ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପରିଣାମ ହୋଇଥିଲା । ଏଥୁରୁ ଜଣାଯାଉଥିଲା ଯେ, ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନୁଭୂତି ପ୍ରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ନାନା ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଯନ୍ମ ଅକାର ଧାରଣ କରିଥିଲା ।

ମାର୍କଣ୍ଡ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ‘କେଶବ କୋଇଲ’ ବନ୍ଧୁମାନ ମିଳିଥିବା
ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନତମ ଜ୍ଞାନୀୟାଇଥିଛି । ମାର୍କଣ୍ଡ ଦାସ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ତ୍ରୈପୂଦଶ ଶତାହୀରେ ଜ୍ଞାନପ୍ରଦତ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହା
ଏକ ପ୍ରକାର ଚଉତିଶା । ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳରେ ଅନେକ କବି ଏହାକୁ ଅନୁକରଣ
କରି ନାନାପ୍ରକାର ଚଉତିଶା ବା ଚଉତିରଣ ବିଷ୍ଣୁନ ବର୍ଣ୍ଣ କମରେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧାତ୍ରର ଥାଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ରଖୁ ପଦ୍ୟ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ‘କେଶବ
କୋଇଲ’ର ଭାଷା ଦେଖିଲେ ଜ୍ଞାନୀୟାଏ ସେ, ତାହା ଭାଷାର ପ୍ରାଥମିକ
ଅବସ୍ଥାର ଆକାର ନୁହେ । ଲେଖାର ଶାତ ବା ପ୍ରଣାଳୀ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ
ପରି ମାନ୍ଦିତ ଓ ଭିନ୍ନତ ନ ଥିଲେହଁ ତାହା ସେ ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅସିବା
ପୂର୍ବେ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥା ଅତିକମ କରିଥିଲୁ, ଏଥରେ
ଅଶ୍ୱମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ହୋଇ ନ ପାରେ । ଉତ୍ସବର କୌଣସି ଗ୍ରହ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ନାହିଁ ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ତତ୍ପରେ ସେହିପର ସେ ଅନେକ
ଗ୍ରହ ରଚିତ ହୋଇଥିବ, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ହୋଇ ନ ପାରେ ।
ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ପଣ୍ଡିତ ହରପ୍ରସାଦ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ‘କୌଣସାନ ଓ
ଦୋହା’ରେ ସେହି ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟମାନ ଦେଖାଯାଏ, ସେ ସବୁ
କେଶବ କୋଇଲର ତିନିଶତାବ୍ଦୀ ପୂର୍ବର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବୋଲି ଅନୁମାନ
କରିବାର ସୁହରତ କାରଣ ଥିଛି । ତହିଁର ରଚନା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା
ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥା ଅତିକମ କରିଥିବ, ଏହା ବିଚିନୀ ନୁହେ । କାଳ-
ଗତରେ ଅନେକ ପ୍ରାଥମିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ରଚନା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଛି ବା
ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ନ ହୋଇ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଭାଗବତଗାନ୍ଦିର ଅନୁରୂପ
ହୋଇ ପୂଜା ପାଇଥିଛି ।

ତାହାପରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପୁରାଣ ଅନୁବାଦର ସୁଖ । ସିଯ୍ୟୁଦଶ ଶକ୍ତାଚାରୀରେ ସାରଳା ଦାସ ଯେତେବେଳେ ମହାଭାରତ ରଚନା କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆଜିକୁ ଅଗ୍ରପର ହୋଇଥିଲା ।

Raja Sri Bikrama Dev Varma,
Raja Saheb of Joypur (Vizag)

ଭାରାତୀୟଙ୍କ ଜୟୋତିଷ ରାଜା
ଶ୍ରୀ ବିକ୍ରମ ଦେବ ବର୍ମା ।

Raja Sri Radhamohan Rajendra Deo,
Chikati, (Ganjam).

ଚିତ୍ରିତ-ଅଧିକାର
ରାଜା ଶ୍ରୀ ରଥମୋହନ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ।

Raja Radhanath Dev Varma,
Minor Ruling Chief of Athgar State, Orissa,

ଥିର୍ଥ ପ୍ରେସ୍
ରାଜା ଶ୍ରୀ ସୁଧାନାଥ ଦେବ ବର୍ମା ।

ତଥାରେ ନୃସିଂହପୁରାଣ, ଶିବପୁରାଣ, ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ ପ୍ରଭାବ ଅନେକ ଶୁଦ୍ଧିଏ ପୁରାଣ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ଓ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ତରୁଦର୍ଶ ଶତାବୀରେ ଜନକାଥ ଦାଶ ଭାଗବତ ଓ କଳସମ ଦାସ ବାମ୍ପାୟାଣ ରଚନା କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଧାରଣ କଲାଣି ।

ଏହି ଘୋରଣିକ ଯୁଗ ପରେ ଖାଣ୍ଡୀୟ ଶୋଭାଶ ଶତାବୀରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟପୁରାଣ ଆରମ୍ଭ । ଏକାଦଶ ଶତାବୀଠାରୁ ଶୋଭାଶ ଶତାବୀ-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ସବୁ ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଅନୁବାଦିତ ବା ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକର ଅନୁକରଣରେ ରଚିତ ଓ ସେ ଶୁଦ୍ଧିକ ପଦ୍ୟ । ସେ କାଳରେ କୌଣସି ମୌଳିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରାୟ ରଚିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ, ସେତେବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମିଣ-ମାନେହିଁ ଏ ଦେଶରେ ବିଦ୍ୟା, ବିଶେଷତଃ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ତରେ କରିଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନଙ୍କର ତାହା ଜାଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଷ୍ଵାୟ ଥିଲା ଓ ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ବଶପରଞ୍ଜରକମେ ବୁକିଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲେ । ସେମାନେ ସେ କାଳରେ ପ୍ରାକୃତ ଜନକଥିତ ଓଡ଼ିଆରେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖିବାକୁ ଦୃଶ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଣ୍ଠ ପର ଏହି ଉତ୍ତଳ ଜଣ୍ଠରେ ମଧ୍ୟ ସେ କାଳରେ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରୁପେ ଅନ୍ତରେ ହେଉଥିଲା । କେଉଁ କେଉଁ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ କବି ବା ଲେଖକ ସେ କାଳରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନ୍ମଗୁରୁଣ କରିଥିଲେ, ତାହା ଜାଣିବା ସହଜ ନୁହେ । ତଥାପି ଏହା ନିଃସମ୍ବନ୍ଧରୁପେ ଜଣାଯାଇ ଅଛି ଯେ, ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଟୀକାକାର ଶାଖର ସ୍ଥାମୀ, ବୈଦ୍ୟକ ନିଦାନ ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଣେତା ମାଧ୍ୟକର, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଳକାରଗ୍ରହନ୍ତିପ୍ରଣେତା ଶା ବିଶନାଥ କବିଶକ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଭିଧାନକାର ହେମଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିଷଶଙ୍କର ରଚିଯିତା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର, ରୁକ୍ମିଣୀ ପରିଣମ୍ୟ କାବ୍ୟପ୍ରଣେତା ଆଠାତ୍ତର ସର୍ବୀୟ ରଜା ବିଶନାଥ ପ୍ରଭୁତ ମନୀଷମାନେ ଏହି ଉତ୍ତଳ ଦେଶରେ ଜନ୍ମଗୁରୁ କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ଆହୁ କେତେ ସେ ମନୀଷୀ ସେ ଯୁଗରେ ଏହି ଉତ୍ତଳ ଜଣ୍ଠରେ ଜନ୍ମି ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ରହ ରହ ବିଭାଗରେ କେତେ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ, ଏହା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରିଯାଇ ପାରେ । ସେମାନେ କେବଳ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଭାଷାରେ ପୁସ୍ତକ ରଚନା ନ କରି ଯେବେ ଓଡ଼ିଆ-ଭାଷାରେ କରିଥାଅନ୍ତେ, ତେବେ ଆଜି ଓଡ଼ିଆ-ସାହିତ୍ୟଭଣ୍ଟାର କେତେ ସେ ମୂଳବାନ୍ ରହିରେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାହାର କର୍ତ୍ତାନା କରି ହେଉ ନାହିଁ । ତଥାପି ପ୍ରାଚୀ ଓ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଭୁତ୍ବକର୍ତ୍ତା ପଣ୍ଡିତ ଏକବାକ୍ୟରେ ସ୍ଥାକାର କରିଥିଲୁଣ୍ଟ ଯେ, ଭାରତର ପ୍ରାଦେଶୀକ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାହିଁ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟବିବରରେ ଶର୍ଷପ୍ରାମୟ । ସେତେବେଳେ ଆମ୍ବାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବେଶୀ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାର ଅଧିକାର ହେଉ ନ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସେ ଶୋଭାଶ ପୂର୍ଣ୍ଣତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଶଦଶ ଶତାବୀରେ କେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଦେବକ ଆରର୍ଗ୍ୟବ ପୂର୍ବେ କେତେ ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ପଦ୍ୟ ରଚନା କରି ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଣୟାଲାର କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଙ୍ଗଲା ଟାଙ୍କ ଓ କାହାଣୀର ପ୍ରଣେତା ଗୋପାଳ, 'ଶୁରୀକମଜଳ' କାନ୍ଦିକ ବଙ୍ଗଲା ପୁସ୍ତକରଯିତା ଶୋଭାବିକର ଓ ସାଧାନନ୍ଦ କରିବ ଜାମ ଆମ୍ବାନଙ୍କରେ ସେହି ବଙ୍ଗକାଶୀ-ମାନଙ୍କଠାତୁ ପାଇଥାନ୍ତି । କେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଅରେ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷା ବୈଷ୍ଣବଧାରିତ ପ୍ରଦ୍ୱାବକୁ ଏକ ଅନୁଲବ ଲୁହରେ ତାମ ହେଲା । କେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଦେବକ

At a period when Oriya was already a fixed and settled language, Bengali did not exist. The Bengalis spoke a vast variety of corrupt forms of Eastern Hindi. It is not till quite recent times that we find anything that can with propriety be called a Bengali language (Beams Comparative Grammar of four languages Vol. I. p. 119)

We may place the Hinli with its subsidiary forms Gujarati and Punjabi first fixing their rise and establishment as modern languages distinct from their previous existence as Prakrut till the 12th or 13th century. Oriya must have quite completed its transformation by the end of the 14th century. Bengali was no separate independent language but a maze of dialects without a distinct national or provincial type till the 17th or beginning of the 18th century. It was not till the gradual decay of the central Mahomedan power of Delhi enabled the provincial governors to assume an independent position that Bengali severed itself from Hindi and assumed characteristics which now vindicate for it a right to be considered a separate language.

(Beams Comparative Grammar of four languages Vol. I. p. 120)

ଶୋଭାଶରୁ ଅନ୍ଧାଦଶ ଶତାବୀ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଯେଉଁ କବିମାନେ କାବ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ, ସଙ୍କଳିତ ପ୍ରଭାବ ରଚନା କରି ପାଇଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଶନାଥ, ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଙ୍ଗ, ମନକୃଷ୍ଣ, ଅରମନ୍ଦ୍ର, ବଲଦେବ ପ୍ରଭୁତ ପ୍ରଥାନ । ଉନନବଂଶ ଓ କିଂଶ ଶତାବୀରେ ନାନା କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବଙ୍ଗଲା ପ୍ରଭୁତ ଭାଷା ପର ଭିନ୍ନ ହୋଇ ପାର ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏହା ଯେ ପ୍ରାଦେଶୀକ ଭାଷାମାନଙ୍କର ଶର୍ଷପ୍ରାମୟ ଥିଲା, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁ ବଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ପ୍ରାଦେଶୀକ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶେଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥାଇଛି, ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରେ ତାହାର ନାମ ସବ୍ରାନ୍ ନ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟଭଣ୍ଟାର ସେତେବେଳେ ବନ୍ଧ ରହିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଶଦଶ ଶତାବୀରେ କେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଦେବକ ଆରର୍ଗ୍ୟବ ପୂର୍ବେ କେତେ ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ପଦ୍ୟ ରଚନା କରି ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଣୟାଲାର କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଙ୍ଗଲା ଟାଙ୍କ ଓ କାହାଣୀର ପ୍ରଣେତା ଗୋପାଳ, 'ଶୁରୀକମଜଳ' କାନ୍ଦିକ ବଙ୍ଗଲା ପୁସ୍ତକରଯିତା ଶୋଭାବିକର ଓ ସାଧାନନ୍ଦ କରିବ ଜାମ ଆମ୍ବାନଙ୍କରେ ସେହି ବଙ୍ଗକାଶୀ-ମାନଙ୍କଠାତୁ ପାଇଥାନ୍ତି । କେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଅରେ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷା ବୈଷ୍ଣବଧାରିତ ପ୍ରଦ୍ୱାବକୁ ଏକ ଅନୁଲବ ଲୁହରେ ତାମ ହେଲା । କେତେନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଦେବକ

ସଙ୍ଗରେ ଅନେକ ଦ ଜାଳୀ ଭକ୍ତ ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାସ କରିଥିଲେ ।
ବହୁକାଳ ଏ ଦେଶରେ ବାସ କରିବାହୁବ୍ଲ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା
ଓ ସାହୁତ୍ୟ ଥିଲୋଗନା କରିବାର ଅବସର ପାଇଲେ ଓ ତାହାର
ଅନୁକରଣରେ ବଙ୍ଗ ଭାଷାରେ ବୈଷ୍ଣବୀ ଗ୍ରନ୍ଥାବି ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ
କଲେ । ବୈଷ୍ଣବୀ ସୁଗରେ ରଚିତ ବଙ୍ଗଲା ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ଓ
ଓଡ଼ିଆ ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ (idiomatic) ପ୍ରୟୋଗରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ତେଣୁ
ସଞ୍ଚାରୁପେ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ସାହୁତ୍ୟ ବଙ୍ଗଲା ସାହୁତ୍ୟର ଆଦର୍ଶ-
ସ୍ଵାମୟ ।

ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି, ସେଉଁ ଜାତି ଯେ ପରିମାଣରେ ଭିନ୍ନତ
ତାହାର ସାହିତ୍ୟ ସେହି ପରିମାଣରେ ଉଦ୍‌ଦିତ ଓ ଗ୍ରାମୀନ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ
ସେଉଁ ନାନା ଶିଳ୍ପକଳାପୂଣ୍ଡି ଶତ ଶତ ମନ୍ଦିର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତରେ ସବ୍ବ-
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଳ୍ପକଳାଚୂପେ ସମାଦର ଲୋଭ କରିଥିଲୁ, ତାହା ଗ୍ରାମୀୟ ପଞ୍ଚମ
ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଞ୍ଚଳ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଖଣ୍ଡଗିରି ପବାତ-
ଗାନ୍ଧ ଖୋଲାଯାଇ ସେଉଁ ବ୍ରିତିକା ବାଜପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା
ଆହୁର ପୁଷ୍ପକାଳୀନ । ତରୁର୍ଦ୍ଵଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ କୋଣାର୍କ ପୁର୍ବଦ୍ୱାରା
ମନ୍ଦିରର ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ୁଣ୍ଡ ପୃଥ୍ବୀରେ ଅଭୁଲମ୍ବୟ । ପ୍ରାଚୀନ କଳଙ୍ଗବାସୀମାନେ
ବାଣିଜ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଜାତୀୟ, ବାଳି, ସୁମାଦା,
ସିଂହଳ ଆଦି ଦ୍ୱାପମାନଙ୍କୁ ବୋଇଛରେ ଯାଉଥିଲେ, ଏହାର ସଥେଥେ
ପ୍ରମାଣ ରହିଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ଯେ ଜାହାଜ ନିର୍ମିଣ କର ସେହି
ଜାହାଜରେ ସମୁଦ୍ରରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ତହିଁରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାର
କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଶୁଦ୍ଧର କେତେକ
ପବାରେ ବାଣିଜ୍ୟାର୍ଥ ବୋଇଛି ଅନୁକୂଳ କର ଯାଉଥିବାର ଓ ଫେରି
ଆସିବା ବେଳେ ଗୃହବଧ୍ୟମାନଙ୍କ ବୋଇଛକୁ ବନ୍ଦାର ଥାଣିବାର ବିଧାନ
ଉତ୍କଳବିତ ରହିଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ କଳଙ୍ଗବାସୀମାନଙ୍କର ସୁଦୂର ତାଙ୍କ, ବ୍ରଦ୍ଧିଦେଶ,
ଚକ୍ରଗ୍ରାମ ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ବିଷୟ
ପ୍ରଫେସର ଡି. ନାଗ୍ ଗବେଷଣା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରିଥିଲା । ସାରହରେ
ଉତ୍କଳମାନଙ୍କର ଜ୍ୟାତି ଭାରତବ୍ୟାପୀ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଦେଶ ଏହିପରି ସରବରିଧ
ଭିନ୍ନତ ଲୋଭ କରିଥିଲା, ସେ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଉଦନୁରୂପେ ଭିନ୍ନତ
ଥିଲା, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ କରିଯାଇ ନ ପାରେ । ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ବାରହର ସୁନ୍ଦର
ତତ୍ତ୍ଵମାନ ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ସାହାୟ୍ୟରେ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଗ୍ରହିତ ହୋଇଥିବ, ମାତ୍ର ସେ ସବୁ ସାହିତ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହସ୍ତଗତ
ହୋଇ ନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଞ୍ଚଳା ତଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିନଙ୍କ
ସେହି ସକଳ ସାହିତ୍ୟକୁ କାଳର ସବ୍ରାତୀ କବଳରେ ସମର୍ପଣ କରି
ଦେଇଥିଲା । ଆମ୍ବେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ କାଳର କେତେକ ଶତ ମାତ୍ର ପୁଷ୍ଟିକ
ପାଇଥିବୁ, ତାହା କାଳଗ୍ରାସର ଉତ୍କଳୀ ମାତ୍ର । ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ
ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଠ । ତେଆ ଭାଷାର ବିଶେଷତା—ଆମେମାନେ ପୁଣ୍ୟ
କହୁଥିଁ ଯେ, କେବଳ ପ୍ରାଚୀତ ଭାଷାର ଶଭାବଳୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରରେ
ପ୍ରକାଶ କରିବା ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅଞ୍ଚମ, ତେଣୁ ସମ୍ଭୂତ ଭାଷାରୁ ଅନେକ
ଶବ୍ଦ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ପ୍ରାଚୀତ ତେଆରେ ଗ୍ରହିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ହିସାବରେ

ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଭାଷାକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଜନମାରୁପେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଯାଇପାରେ । ହିନ୍ଦୀ ଓ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ତରୁ ଗୁମ୍ଭତ ହୋଇଥିବା ଅକାରାନ୍ତ ଶବ୍ଦର ଚଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ ସେପରି ବିକୃତ ହୋଇ ଦସନ୍ତ-ବର୍ଣ୍ଣବର୍ତ୍ତ ଉଚାରିତ ହୁଏ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସେପରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରଥାନ ବିଶେଷତା । ମନସ୍ୟ ପ୍ରକରି-ପ୍ରଭାବରୁ ଯେଉଁସବୁ ଧୂନ ଉଚାରିଣ କରି ପାରେ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଭାଷାର ମୌଳିକ ବର୍ଣ୍ଣମୂଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିୟମରେ ସେହିସବୁ ଧୂନ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ମୌଳିକ ଧୂକିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଏପରି ବର୍ଣ୍ଣସ୍ଥର୍ମ ହୋଇ ନ ଥିବା କଥା ଆଧୁନିକ ଭାଷାତ୍ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ବିଧିତମାନେ ସୀକାର କରିଅଛନ୍ତି । ଭାରତର ପ୍ରାଦେଶିକ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷା-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାହିଁ ଏ ବିଶେଷରକୁ ଅକ୍ଷୁଷ୍ଟ ଭାବରେ ରଖି କରିଅଛି ।

ଧୟୁତ ଭାଷାରେ ‘ନ ଓ ଶ’, ‘ତ ଓ ତ୍ତ’, ‘ତି ଓ ତି’, ‘ଶ ଓ ସ’, ‘ଜ ଓ ଯ’ ଏହି ସଦୃଶ ବଞ୍ଚିମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଯେଉଁ ବିଶେଷତ୍ବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ, ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଅର୍ଥବିତ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଶେଷତ୍ବ ରଖାକରି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।

ଆଜିକ ପ୍ରାୟ ଏକ ଦିନାର ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଦେବ ଓଡ଼ିଆ ଲକ୍ଷିତ ଭାଷା ବା ସାହିତ୍ୟରୁପେ ଚଳ ଥୁଅଛି । ଏହି ସୁମର୍ଦ୍ଦିକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସେ କେତେ ସହ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚିତ ହୋଇଥାଛି, ତାହାର ରୟତ୍ତରୁ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଏକ କୋଟିରୁ ଅଧିକ । ପଣ୍ଡିତରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ବସ୍ତର ସାଜ୍ୟ, ଉତ୍ତରରେ ସିଂଦୁତୁମ ଓ ମେଦିନୀପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଦସିଶାଳୀଶ, ପୁରୀରେ ବିଜ୍ଞାପସାଗରର ଭୂପକୁଳ, ଦିଲ୍ଲିଶରେ ବିଶାଖପତ୍ନି ଜିଲ୍ଲାର ଉତ୍ତରଶ ଥାତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଓଡ଼ିଆ ଦେଶ ରୂପେ ପରିଚିତ ହୋଇ ଥୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜନୀତି ମେହିରେ ଏହି ବିଶାଳ ସାଜ୍ୟ ଏକଶାସନାଧୀନ ନ ଥିଲେହେଁ ଏହି ଦିନ ଦିନ ପ୍ରଦେଶବାସୀ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଏକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି ଏକ ପରିଷର ବୈବାହିକ ଓ ସାମାଜିକ ବନ୍ଧନରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଅଛି । ଆଜିକ ପାଞ୍ଚ ଶହ କି ଝାଉଁଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ସମ୍ପତ୍ତି ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରଦେଶ ଏକ ସ୍ଵାଧୀନ ସାଜ୍ୟରୁପେ ସମ୍ପତ୍ତି ଭାବରେ ଦାର୍ଢିକାଳବ୍ୟାପୀ ଖ୍ୟାତ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲା । ଏହି ବିଶାଳ ସ୍ଵାଧୀନ ସାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେ ପ୍ରକାର ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଶୟନ୍ କରିଥିଲେ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାହାର ରୟତ୍ତ କରିଯାଇ ନାହିଁ । ଭାବପ୍ରକାଶର ସୁନ୍ଦରୀ ପାଇଁ ପ୍ରାଚୀନ ଭୁବନେଶ୍ୱର କବିମାନେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରୁ ଶତ ଶତ ଶତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଡିତରେ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା, ଉତ୍ତରରେ ବଙ୍ଗ ଭାଷା, ଦିଲ୍ଲିରେ ଚିଲଙ୍ଗୀୟ ଭାଷାର ସଂରଗରେ ଦିନର ପ୍ରଦେଶର କଥୁତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଶତ ଶତ ହିନ୍ଦୀ, ବଙ୍ଗାଳୀ ଓ ଚିଲଙ୍ଗୀୟ ଶତ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଛି । ଏହି ହେଉରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶତ ସଂଖ୍ୟା ଅନ୍ୟ ଦେଶୀୟ ଭାଷାର ଶତ ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ଖୁବ୍ ବେଶି । ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ପ୍ରତିକଳ ଶତ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜନୀତିକ ଭୁବନରେ, ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜପ୍ରଦେଶସ୍ବେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ କଥୁତ ଭାଷାରେ ନିରାନ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର

ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରତିଶବ୍ଦ-ପ୍ରାଚୀର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସଂସ୍କୃତ, ଛଂବାଙ୍ଗ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦତ୍ତ ଭାଷାମାନ ବିଭିନ୍ନାଳୀ ଅଟେଣ୍ଡ ଏବଂ ଏଥୁଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଆଭାଷାର ଶବ୍ଦପ୍ରାଚୀର୍ଯ୍ୟକୁ ମୂଳଭିତ୍ତି କରି ଗୋଟିଏ ଅଛି ଉଦ୍‌ଦତ୍ତ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଗଢା ଯାଇ ପାରେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଉଦ୍‌ଦତ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ କୁହାୟାଉଥିବା ଆକାର ଅନୁସାରେ ବିନ୍ଦ ବିନ୍ଦ ଭାଷାରୁଷେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ମୌଳିକ ଭାଷାରୁଷେ ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶୀୟ ଭାଷା (ଯଥା—ବଙ୍ଗଲା, ହିନ୍ଦୀ) ରିନ୍ ରିନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ କୁହାୟାଉଥିବା ଆକାର ଅନୁସାରେ ବିନ୍ଦ ବିନ୍ଦ ଭାଷାରୁଷେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ହୋଇ ମୌଳିକ ଭାଷାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଉଦ୍‌ଦାହରଣସ୍ବରୂପ ଦେଖାଯିବ ଯେ; ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରୁ ଥାଂ ମୋଟ ଭାଙ୍ଗା ଓ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାରୁ ଗୁରୁ ଗୋଟି ଭାଙ୍ଗା ବାହାରିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଭାଙ୍ଗା ନାହିଁ କହିଲେ ଗଲନବ । ମେଦିମାଧ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କଥୁତ ହୁଏ । ବିଶାଙ୍ଗ ପତ୍ରନ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କଥୁତ ହୁଏ । ବିଜ୍ଞାପନାଗର ଉପକ୍ଲିନ୍ଦରେ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚଲେ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଚଲେ । ବାନ୍ଧିମାନର ଓଡ଼ିଆ ତୁରିଜନରେ କଥୁତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ବିନ୍ଦ ବିନ୍ଦ ଅଞ୍ଚଳରେ କଥୁତ ଭାଷାମାନଙ୍କର ବିଧାକରଣଗତ ମୂଳଭିତ୍ତି ଏକ । କେବଳ ଏକ ବନ୍ଦୁର ବିନ୍ଦ ନାମ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତଃ ।

ବାରଜ୍ୟ-ଭାଷା-ତଡ଼ାନେଷୀ ଆର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଗ୍ରିଆରସନ ବସ୍ତୁର ରଜ୍ୟର
ଏକାଂଶରେ (ପ୍ରାଚୀନ ଦୟଣ କୋଶଲରେ) ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଡଜାର ଲୋକଙ୍କ
କଥୁତ ଭତ୍ତା ଭାଷାକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଭାଷା ବୋଲି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁର ଓଡ଼ିଆଶି ଗଢ଼ ଅଞ୍ଚଳରେ କଥୁତ ଲରିଆ ଭାଷାକୁ
ଗ୍ରିଆରସନ ଓଡ଼ିଆର ଭାଷା ବୋଲି ସ୍ଵିକାର କରି ନ ଥିଲେହେଁ ଭାଷା ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷା ହାରୁ ବିଶେଷଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ବୋଲି କୁହାୟାଇ ପାରେ । ଭାଖା-
ବଜ୍ଜିତ ଓ ୮୨୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ପରିମିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାଷ କରୁଥିବା ଏକ
କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୟବହୁତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଏହି ଶବ୍ଦପାରୁର୍ଦ୍ୟକୁ
ଇମ୍ବୁ କରିବାଯାଇଁ ଅବଧ କୌଣସି ଅଭିଧାନ ଓଡ଼ିଆରେ ସଂକଳନ ହୋଇ
ନାହିଁ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅଭିଧାନ ସଂକଳନଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଅଞ୍ଚଳରେ
ଦ୍ୟବହୁତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କେଉଁ କେଉଁ ପଢ଼ାଣୀ ଭାଷା (ହିନ୍ଦୀ,
ବଙ୍ଗାଲୀ, ତେଲଗୁ) ଦ୍ୱାରା କି ପରିମାଣରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା
ଅନେକଶରେ ଧର୍ଯ୍ୟାଇ ପାରିବ ।

ଏହି ଅଭିଧାନର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାମ୍ ଓ ବିଶେଷତା—

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏବେ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଶକସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାଇତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥାକୁ
ଭାଷାର ଆଦରଣ୍ଗାମୀଯ ହେଲେହେବେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତହିଁରେ ଖଣ୍ଡି ଏ ପୂର୍ଣ୍ଣଙ୍କ
ଅଭ୍ୟାଳ ନାହିଁ । ତ୍ରିଥୂପନ୍ଦୁ, ଦଶବ୍ରତ, ବିଷ୍ଣୁ, ପାରକ, ପ୍ରଭୁର ଯେଉଁ ପାଶାତ୍ୟ
ପଣ୍ଡିତମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଆଲୋଚନା କରିଥିଲୁଣ୍ଡି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି
ଅସୁଧାରା ଭୋଗ କରି ଯାଇଥିଲୁଣ୍ଡି । ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀକୃତ୍ତିଆଜ୍ଞା, ପାଦ୍ମମାନେ
ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶରୁ ଶ୍ଵପାକଳ ଅଣିଲେ, ସେ ସମୟରେ ପାଦ୍ମ ସଠନ
ସାହେବ ୧୯୧୯ ମସିହାରେ ଖଣ୍ଡି ଏ ଓଡ଼ିଆ ଉତ୍କଳଭାଷା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।
ପାଦ୍ମ ମିଳର ଓ ରଧୁଲାଥ ମିଶ୍ର ୧୯୧୯ ମସିହାରେ ଖଣ୍ଡି ଏ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତି-

ସାହେବ ୧୮୭୪ ମସିହାରେ ଆହୁର ଖଣ୍ଡି ଏ ଓଡ଼ିଆର୍ଦ୍ଦରୀଙ୍କ ଅଭିଧାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏ ଅଭିଧାନମାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୂଷ୍ଟ ପଣ୍ଡ । ସର୍ବତ ଜୀବାତ୍ମା ସାଂଶୋଧ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଆଂଶିକ ଅର୍ଥଧାରୀଯ ପାଇ ୧୮୯୯ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରଥମେ ଖଣ୍ଡି ଏ ଅଭିଧାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଆଣି ଓଡ଼ିଆ ଶଦମାନ ନ ଥିଲା କହିଲେ ଚଳେ । କେବଳ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ତହିଁରେ ଗୁରୁତ ଦୋରିଥିଲା । ତତ୍ପ୍ରଣାତ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ପକେଇ ଅଭିଧାନ ଖଣ୍ଡି ମଧ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀୟ । ତତ୍ପରେ ସର୍ବତ ମଧ୍ୟସୁଦନ ରାଓ ‘ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟବୋଧ ଅଭିଧାନ’ ନାମରେ ଖଣ୍ଡି ଏ ସ୍ଵଦ୍ଵାବୟୁବ ଅଭିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକରତ ଓଡ଼ିଆ ଶଦର ଆଲୋଚନା ଅଭ୍ୟକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ କରିଯାଉଥିଲା । ପାରଳାର ସର୍ବୀୟ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ୧୯୨୭ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଆ ଶଦତତ୍ତ୍ଵବୋଧ ନାମରେ ଯେଉଁ ଅଭିଧାନ ଖଣ୍ଡି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ତହିଁରେ ସେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଓଡ଼ିଆ ଶଦର ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ତହିଁରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଅନେକ ଦୋଷ ରହି ଯାଇଥିବାରୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲାଲରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାହୁତ୍ୟସେବାମାନେ ତାହାରୁ ଦିଲ୍ଲିରେ ଦେଖିଲେ । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ କେହି ତାହାର ସଂଶୋଧତ ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପାଇଁ ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସର୍ବୀୟ ପଣ୍ଡିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତୟ ବାଣୀଭୂଷଣ କାବ୍ୟଭାର୍ତ୍ତି ମହାଶୟ ନନ୍ଦଙ୍କ ପରେ ଖଣ୍ଡି ଏ ସ୍ଵଦ୍ଵାବୟୁବ ପକେଇ ଅଭିଧାନ ସଙ୍କଳନ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କ ଜୀବଦଶାରେ ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାର ନ ଥିଲା, ପରେ ଯେନକେନା ପ୍ରକାରେଣ ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ବିଧାନ କରି କଟିକ ଟ୍ରେଡିଙ୍ୟ କମ୍ପାନୀ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତତ୍କାର ଅଭିଧାନର ଅଭାବ ଦୂର ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆରେ ପୂଣୀଙ୍କ ଅର୍ଥାନ ନ ଥିବାରୁ ଥିଲେକ ସମୟରେ ଏକ-
କାହାରୀ ଓଡ଼ିଆ ଅନ୍ୟପଦେଶବାସୀ ଓଡ଼ିଆକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକଳିତ
ଗୁଣ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ
ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଶିଦ୍ମମାନଙ୍କର
ନାହିଁ, ସେ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକଳିତ ଅର୍ଥ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପଣ୍ଡିତମାନେ
ଛି ପାରିବା ରକ୍ତ କୌଣସି ସୁଶମ ଅରିଜ୍ଞନଗ୍ରହଣ ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ
ବିଦେଶୀୟ ଲୋକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅଲୋଚନା କରିବାକୁ ଇହା
ଓଡ଼ିଶା ସ୍ଵର୍ତ୍ତି (idiom) ଓ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦସମଳିତ ଭାଷାକୋଣ୍ଠର
ବାଧ ହୋଇ ତାହା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନରୁ ମୁଁ
ଓଡ଼ିଆ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଆମେମାନେ ଘରେ ପ୍ରତ୍ୟହି ଯେଉଁ ସବୁ
ବ୍ୟବହାର କରୁଁ, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସବୁ ଶକ ମଧ୍ୟ କୌଣସି
ପାରିବ ପ୍ରଖ୍ୟାପନ କରିବା ଲଜ୍ଜାଜନକ ହୁଏ । ମୁଁ ଚିରଦିନ
ଜୀବି ଓଡ଼ିଆ ଶକ ବ୍ୟବହାରର ପକ୍ଷପାତ୍ର; ମୋ ଭାଷାରେ ଅବୋଧ
ଶକ ମୁଁ ସଥାଶକ୍ତି ବର୍ଜନ କରିଥାଏଁ । ଅବଶ୍ୟ ଭାବପ୍ରକାଶରେ
ଓଡ଼ିଆ ଶକର ଅଭାବ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ସଥାସମ୍ବନ୍ଧ ସରଳ ସଂସ୍କୃତ
ବ୍ୟବହାର କରେଁ; ମାତ୍ର ଇହା କରି ଶକାନ୍ତରମୟ କରିବାକୁ କା
ରାଗକୁ ବାଗବହୁଳ କରିବାକୁ ସଂସ୍କୃତ ଶକ ପ୍ରଯୋଗ କରେ
ମୋ ଲେଖାର ଏହି ସାହି ବା ଧରଣକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର
ଭାଷାତଥ ପଣ୍ଡିତ ସ୍ଵର୍ଗତ ହେଶ୍ରୋରସନ୍ ସାହେବ କଟକ କଲେଜିଏଟ୍
ହେତ୍ତମାନ୍ତ୍ରର ଥିବାବେଳେ ୧୯୯୩ ମିହନ୍ତାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଖଣ୍ଡିଏ

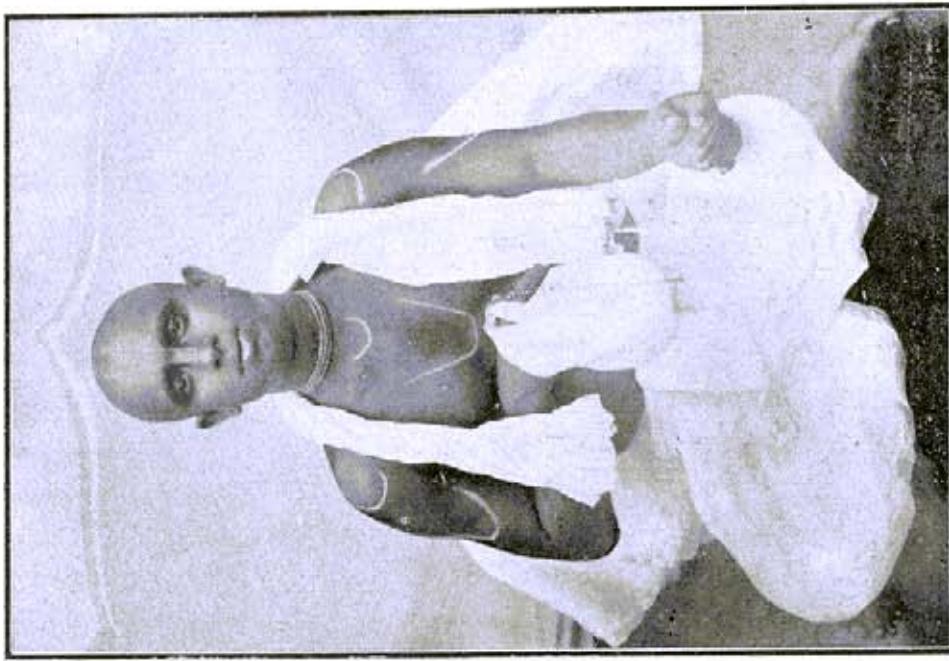
ପୁଣୀଙ୍କ ଅରଧାନ ଲେଖକାରୀ ମୋତେ ସୁତନା ଦେଉଥିଲେ । ୧୯୯୫ ରୁ
୧୯୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆର ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ବସ୍ତୁ ସହସ୍ର
ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ସର୍ବେଇ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ତାହା ଟିଆ ଜାତା ଓ କାଗଜ-
ମାନଙ୍କରେ ଛପିଲା ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଆଧୁନିକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ପଢି ତହିଁରେ ଥିବା
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦକୁ ରେଖାଙ୍କିତ କଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶବ୍ଦର
ପ୍ରୟୋଗମାନ ମଧ୍ୟ ଛପି ରଖିଲା । ୧୯୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆରେ ଏହି ସର୍ବ ଶବ୍ଦକୁ
ସୁତନ୍ତ ଜାତାରେ ବିଶ୍ଵାନୁକ୍ରମରେ ଲେଖାବାରୁ ଆଗ୍ରମ୍ କଲି । ପ୍ରଥମେ
ଅନୁକୂଳ କଲ୍ପନାକେ ସଂସ୍କୃତ, ତ୍ୱରିୟ, ତଡ଼ବ, ପ୍ରାଚୀନ, ଆଧୁନିକ, ଶ୍ରମ୍ୟ,
ଦେଶଜ, ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ବୈଦେଶିକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଓଡ଼ିଆରେ
ଲେଖି ଖୁଣି ଏ ଖାଣି ଓଡ଼ିଆ ଅରଧାନ ସଂକଳନ କରିବ ବୋଲି କଲ୍ପନା
କରିଥିଲା । ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟମେଷରେ କିଛିଦୂର ଅଗ୍ରଥର ହେଲା ପରେ
ବୁଝିପାଇଲା ଯେ ଓଡ଼ିଆରେ ବିଶବ୍ରାତା ଶ୍ରେଣୀର ଅର୍ଦ୍ଧଜୀବନଗ୍ରହ ନାହିଁ ଏବଂ
ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵପରିମଳରେ ଭୁଲନାୟକ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କୌଣସି ମୂଳରୁ ପ୍ରାପ୍ତିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଉଛଲା ଭାଷାରେ ପ୍ରତିକିରିତ
ବ୍ୟାକରଣକୁ ଅନ୍ୟ ସରଣ କରି ମୁଁ ସେହି ସଂଗ୍ରହାତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ହୃଦୟରେ,
ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅନ୍ୟ ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନିଷ୍ଠ୍ୟ କରିବାକୁ ଲୁଗିଲା । ଏହି
ଦୁରୁଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥାକଥାରୁ ଶେଷ କଲା ପରେ ପୁଣି ମନେ କଲି ଯେ,
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାନଙ୍କ ବିଶ୍ଵରପଦମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ଵରକାର୍ଯ୍ୟରେ ତଥା ବିଦେଶୀୟ
ସୁଧୀବୁନ୍ଦକୁ ଉଛଲଭାଷା ଶିଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବା ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଇଂରେଜିରେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ନବ୍ୟ
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷା କିପରି ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲୁ, ଏହା ଜୀବିବା ଏବଂ
ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ବଙ୍ଗଲା ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଜୀବିବା ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵ ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ
ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦରକାର ବୋଲି ଭ୍ରମିଲାଏ କଲି । ଏହିପରି ହିନ୍ଦୀ
ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଜୀବିବାରୀ ଥାଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଦେବାର କଲ୍ପନା
ମଧ୍ୟ ପରେ ମୋ ମନରେ ଭ୍ରମିଲାଏ ହେଲା । କଲିକତା, ପାଟନା ଓ ମାନ୍ଦାଳ
ବିଶ୍ଵବ୍ୟାକାଳୟମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସେଇଁ ଶବ୍ଦମାନେ ଓଡ଼ିଆରୁ
ମାତୃଭାଷାକୁପେ ପାଠ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚାଧୀନ ବିଷୟ (Optional
subject) ରୁପେ ହିନ୍ଦୀ ବା ବଙ୍ଗଲା ଭାଷା ପଢିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହା ମଧ୍ୟ
ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ହିନ୍ଦୀ ଓ ବଙ୍ଗଲା ପ୍ରତିଶବ୍ଦମାନ ଦେବାର
ଅନ୍ୟତମ କାରଣ । ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶାଖପଟ୍ଟନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତିକିରିତ ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷାର ଅନେକ ଶବ୍ଦ ତେଲଗୁ ଭାଷାଭାଷା ପ୍ରଥାଦିକ, ତେଣୁ ଉତ୍ତର
ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତିକିରିତ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ତେଲଗୁ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ବିଦ୍ୟାର
ଥିଲେ, ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ତେଲଗୁ ଭାଷାର ପ୍ରଥାଦିକ ଅଧିକାରୀଙ୍କାରୁ
ତେଲଗୁ ଶୋଭିତ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାତରାଣାଜୀବ ଭାଷା ସ୍ଵଭାବକୁ ଓ ଉକ୍ତ ଭାଷାରେ
ସମ୍ମର୍ମ ଅନୁଭବ ଥିବାକୁ ତାହା କରିବାର ସୁଭାଷ ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଯହିଲା
ନାହିଁ ।

ତେବୁଥ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଅପୁରୁ କରି ତ ଫୁଲା ରାଷ୍ଟ୍ରକୁଷଳୀ ଓ
ବିଶେଷତଃ ପାଞ୍ଚାଳ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ପରେ ତେବୁଥ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦିବ୍ଯବା ଦୁଃଖୀ ।

ଏଥୁପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଳ ଶବ୍ଦର ଛୁଟାଇଗଲୁ ଇଂରାଜୀ ଟ୍ରାନ୍ସଲିଟରେସନ ବା ଅଷ୍ଟରୁଣ୍ଡାକରଣ କଲେ ଏ ଅର୍ଥଧାନ ଖଣ୍ଡି ଉଚ୍ଛଳର ବାହାରେ ଓ ଉଚ୍ଛବେସ, ଆମ୍ବେରଙ୍କା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଆଦରଣୀୟ ହେବ ବୋଲି କେତେକ ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ପରମର୍ମ ଦେବାରୁ ହୁଏଇ, ତିଆରସନ୍, ବିମୁ, ଉଚ୍ଛଳକନ୍ତୁ ଥାବି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଅଷ୍ଟରୁଣ୍ଡାକରଣ ପୁଅ ତୁଳନା କରି ମୁଁ ମୂଳ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷରରେ ଛୁଟାଇଣା ସେହି ମୂଳ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ତଳେ ଘୋଗ କରିଅଛୁ ।

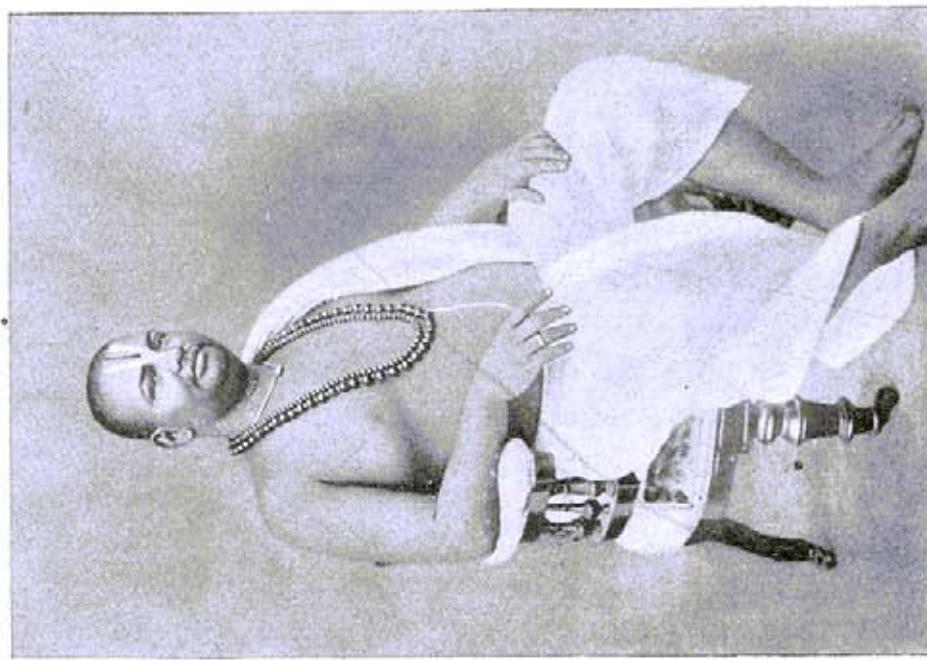
ଅଭ୍ୟାନଟକୁ ସବାଙ୍ଗସ୍ଵରୂ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଯୋଜନାନ୍ତରୁପ
ଏତିହାସିକ, ପୌରଣୀକ, ଶୌଗୋଳିକ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ବୈଦ୍ୟକ, ଜ୍ୟୋତିଷିକ
ଶନ୍ମମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଶ୍ୟକ୍ରମିତବ୍ୟ ବେତେବେ କଥା ଯଥାପ୍ରାକରେ
ଯୋଗ କରିଥିଲୁଣା । ମୁଁ ପାଣ୍ଡିଲିପି ଲେଖା ଆମ୍ବ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ
ସହକରିଣୀ ଜ୍ଞାନଗତି ପୀତାମ୍ବରୀ ଦେବୀ ପାଇଁ ବରସକାଳ ଅଛ୍ୟନ୍ତ ଅଧିବିଷ୍ଯ-
ସହକାରେ ଉଚ୍ଛଳର ଗଢ଼ି, ଉଣ୍ଡାଣୀ, କମାର, ବଢ଼େଇ, ଚଣ୍ଡା, କେଉଁଠ,
ତନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତିତ ବିଶିଷ୍ଟ ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶତ ଶତ ଶତ ଓ ପରିଭାଷା
ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ଥାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଳିପି ତଗତମାଳୀ, ଶତ ଶତ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଶତ,
ଶିଶୁଗାତ ଓ ପ୍ରବରନ ସଂଗ୍ରହ କରି ମୋତେ ଭାଷାହିତ କରିଥିଲୁଣା ।
ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଦ୍ର ତଗତମାଳୀ, ପ୍ରବରନ, କାହାଣୀ ଓ ସ୍ଥାନିତରୁ ମୁଁ
'ଭାଗାକୋଷ'ରେ ଅନୁତତ ପାଇଁ ହଜାର ଶତ ଯୋଗ କରି ପାଇଥିଲୁଣା ।

କଟକ ଟେନିଁ ସୁଲରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗାଙ୍ଗପୁରର ଶ୍ରମାନ୍ ଚାତାମଣି ନାଯକ ଓ ନଟବର ପାଣ୍ଡେ, ବଜ୍ରେଲୀର ଭକ୍ତପ୍ରସାଦ ପତି, ସମଲପୁରର ଗୋପୀନାଥ ଶତ୍ରୁପଥୀ ଓ ରନ୍ ରନ୍ ଗଡ଼ିଲାତର କେତେକ ଭୂଷାର୍ଥ ଯୁଦ୍ଧକ ସେମାନଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତକଳ ବହୁ ସହସ୍ର ପ୍ରାଦେଶିକ ଶତ, ତର ଓ ପ୍ରବରନ ମୋତେ ଯୋଗାଇଥାଏନ୍ତି । କଟକର ବାପିଶ୍ରୀ ମିଶନ୍ ପ୍ରେସର କର୍ତ୍ତୃପରମାନେ ପାଦି ଦାଢ଼େଇ ସାହେବଙ୍କର ଥାଠ ବର୍ଷର ପରିଶ୍ରମସମ୍ମୁତ ଅପ୍ରକାଶିତ ଓଡ଼ିଆ-ହଙ୍ଗମା ଅଧ୍ୟାନର ୧୫୦୦ ପୁଷ୍ଟାବ୍ୟାପୀ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମୋତେ ଅର୍ଧଶ କରିବାର ମୁଁ ତତ୍ତ୍ଵବ୍ଦୀ ଓଡ଼ିଆ ଶକମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଇଂରାଜ ପ୍ରତିଶରମାନ ଲେଖୁଥିଲି, ତାନାର ବ୍ୟବହାର ତୁଳନା କରିବାର ଓ ଆବଶ୍ୟକ ପୁଲରେ ଶୁଭ ଇଂରେଜ ପ୍ରତିଶର ଯୋଗ କରିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲି । ମେଦିନୀପୁରର ଶ୍ରମାନ୍ ରାଧାନାଥ ପାଇ, ସିଦ୍ଧବୁନର ଶ୍ରମାନ୍ କଷ୍ଟଚନ୍ଦ୍ର ଆର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଜୟପୁରର ଶ୍ରମାନ୍ ବିକମ ଦେବ ବର୍ମା ଓ ମଞ୍ଜାମର ଜୟକଷ୍ଟ ବ୍ୟାପି ପକ୍ଷନାୟକ, ତାଙ୍କର ରାଧାତରଣ ପଣ୍ଡା ଓ ନିର୍ବାଗତର ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରାଣ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ସାହୁତ୍ୟପେବିବାର ପ୍ରତକଳ ସହସ୍ରାଖ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶତ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇଲେ । ବଢ଼େଇ, କମାର, କୁମାର, ତନ୍ତ୍ରୀ, ଶଗଡ଼ିଆ, ନାହରିଆ, ପାନବରଜିଆ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିହୃଦ ବହୁ ଶତ ଶତ ମଧ୍ୟ ସେହି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଶାୟୀମାନଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କଲି । ରାୟ ବାହାଦୁର ଅଜୟଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକ୍ରମାନ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ନୋଟ୍ କରି ରଖିଥିବା ଶତ ଶତ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶକମାନ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଯୋଗାଇଥାଏନ୍ତି । ବହୁ ସହସ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଶକର ଯେଉଁ ଅର୍ଥମାନ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ, ତାହା ସର୍ଥନ କରିବାପାଇଁ ଶିଖୁପ୍ରେସମାନ ବହୁ ଶତ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଆୟୁକ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଗର୍ବ ଓ ସମାଦପତ୍ର ଆଦିରୁ ଅଧ୍ୟାନରେ ସଂଶୋଭିତ କରୁଥାଇଥାଏ । ଏହି ଭାବରେ ଗ୍ରନ୍ଥର କଳେବର ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷିତ ଭାବରେ ବଢ଼ିଗଲା । ପ୍ରଭୁକ ଅଧ୍ୟାର କରୁଣାରୁ ୧୯୭୭ ସାଲ ଅଗମ୍ବେ ମାସରେ ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ପ୍ରାଥମିକ ଲେଖା ଏକପାରା ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା ।

Mahanta Sri Radha Krushna Das Goswami,
Radhakanta math, Puri.

ଦୁଇ ପ୍ରାକାନ୍ତ ନୋଇ ଥିଲେ ତେ କୁଳକୁଟ୍ଟ ଦାସ ବୋଧାନ୍ ।

Mahanta Maharaj Sri Gadadhar Ramanuja Das,
Emar math, Puri.

ଦୁଇ ଶରୀର ନୋଇ ଥିଲେ ତେ କୁଳକୁଟ୍ଟ ଦାସ ବୋଧାନ୍ ।

ଏହି ପ୍ରାଥମିକ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସଂକଳନରେ ମୁଁ ଏତେ ବନ୍ଧାପୃତ କହାଇ
ପଡ଼ିଲା ଯେ, ମୋର ଅର୍ଥାଗମର ପ୍ରଥାନ ଛପାୟ ଓଳିଲାଗ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ
ବନ୍ଦ କର ଦେଲା । ଏହି ସ୍ଵପ୍ରକାଶ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ସଂଶୋଧନ, ସମ୍ବାଦକ
ଓ ପରିଷରଣ ଏକାଙ୍ଗ କରିବିଥିଲେ ଆହୁର ଦଶ ବର୍ଷ ଅତିବାହିତ ହେବ
ବୋଲି କାହିଁ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ କେତେକ ସହକର୍ମୀ ଓ ପରିଷରଣ ପାଇଁ
ଗ୍ରାମଗ ଧୀଗାମରା ଦେବାକୁ ନିୟମିତ କଲି ।

ମୁଁ ଏଥିପୁଷ୍ଟେ କହିଅଛି ସେ, ବର୍ଣ୍ଣକମ୍ବରେ ଏହି ଅଗ୍ରଧାନର
ପ୍ରଥମ ସଂକଳନ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ ୬୫୯ ଟଙ୍କାରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ସେ
ସମୟରେ ମୁଁ ସେଇଁ ସୁତକା ଲେଖିଥିଲା, ତାହା ତମ୍ଭରେ ଦେଉଥାଇଲା ।

ପୁରକା—“ଡକ୍ଟର ଭାଷାର କୌଣସି ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ କିମ୍ବା କୌଣସି ବାଜ୍ୟ ଶୁଣିବା ସମୟରେ ତନ୍ତ୍ରତ ବାକ୍ୟ ଓ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ, ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଯେତେମୁହଁଏ ଅଧିକାନ ସଂକଳନ ହୋଇଥିଛି, ତାହା ସଥେଷ୍ଟ (Exhaustive) ନୁହେ, ଏହା ମୁଁ ଅନ୍ୟତବ କରିଥିଛି । ଡକ୍ଟର ଭାଷା ଓ ସାହୁତ୍ୟରେ ଅନେକଶୁଣ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ ପ୍ରୟୋଗ (idiom) ଦେଖାଯାଏ, ସାହା ପ୍ରକାଶିତ କୌଣସି ଅଧିକାନରେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଗ୍ରାମ୍ୟ (Colloquial), ଘରୋଇ (homely), ଦେଶୀଶପ୍ରକଳନ (Dialectical), ସୁରକ୍ଷନ (Classical) ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟାଂଶ୍ଚ (phrase), ଅନେକ ଜାତି ବା ବ୍ୟବସାୟବିଶେଷ ପ୍ରକଳନଶରୀଁ Words peculiar to various castes and occupations), ଅନେକ ଦେଶଜ ଓ ଭିଦେଶାଗତ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ଜାଣେ ଡକ୍ଟର ଭାଷାନରଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜାଣିବା ନିମ୍ନେ, ଖଣ୍ଡି ଏ ଉପସ୍ଥଳୀ ଅଧିକାନ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ଗର୍ଭତ୍ତ, କେଳା, ତଣ୍ଟା, କମାର, ଧୋବା, କେଉଁଠ, ଭଣ୍ଟାଶ, କନ୍ତୀ, ଛୁଲାଭିଶା, ବଢ଼େଇ, ଶଗଡ଼ିଆ, ବଜାରିଷୀ, ତମ, ପାଣ, ଚମାର, ଶିଥଳ, ଚଢ଼େଇମାରୁ, ଲୁଣିଆ, ତେଲ, ପୁଢ଼ିଆ, ବାଉରା, କଣ୍ଟର ଆଦିକ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ଅନେକଶୁଣ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଆମ୍ବେମାନେ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ, ଚିତ୍ତମାଳୀ, କାଞ୍ଚଣୀ, ଖନାବଚର, ପ୍ରବାଦ, ବ୍ରତ, ଓଷା, ପୁରୁଣା ଗୀତ, ପାଲ, ପୁରାଣ ଆଦିରେ ଏପରି ଅନ୍ୟକେବି ଶବ୍ଦ ଓ ବାଜ୍ୟ ଆମ୍ବେମାନଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼େ, ସେ ସବୁର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଅର୍ଥ କରି ଆମ୍ବେମାନଙ୍କୁ କାମ ଚଳାଇନେବାରୁ ହୁଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ସେ, ମେଦିମାୟୁର, ସିଂହଭୂମ, ବଙ୍ଗଦେଶ, ଗଞ୍ଜାମ, ବିଶାଖପଟ୍ଟନ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ସମ୍ବଲପୁର, ଗଢ଼ିଜାତ ପ୍ରଭୃତିରେ ପ୍ରକଳନ ଡକ୍ଟର ଭାଷାରେ ଏତେ ପ୍ରବେଦ ଓ ଭିଶେଷତଃ (Dialectical peculiarities) ଅଛି ସେ, ଏକଦେଶବାସୀ ଡକ୍ଟର ଭାଷାମାନେ ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ ପ୍ରକଳନ ଡକ୍ଟର ଭାଷା ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଥୁର ଛୁଦାହରଣ ଦେଇ ଏ ପ୍ରବଳର କଳେବର ବୁଦ୍ଧି କରିବା ମୋର ଭିଦେଶ ନୁହେ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ସେ, ଆମ ଭାଷାରେ Onomatopœic (ଧ୍ୟନ୍ୟନ୍ତକାଶ) ଶବ୍ଦ ଅନେକ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଲେଖକ ଓ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କାଷାମାନେ ଅଜ୍ଞତାବିଶରଣ ପ୍ରୟୋଜନ ସ୍ଥଳରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ନିମ୍ନେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନାଳୁପୁ ଚକ୍ରଥବା ଶବ୍ଦ କ ବସାଇ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରୁ ଅଣି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବସାଇ ହାସଥାପନ ହୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ଡକ୍ଟରଭାଷାମାନେ ସେତେ ବେଶି ଅନ୍ୟ ଜାତି ଓ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅସୁଅନ୍ତରି, ଡକ୍ଟର ଭାଷାରେ ସେତେକି ବେଶି ବିଦେଶୀୟ ଶବ୍ଦ ଥାଏ ପଣ୍ଡିତଙ୍କରେ

ଓ ষে শক গুচ্ছক ক্রমশঃ ওডিথ ভাষার নিজস্ব হোৱ যাৰিথু ।
 অনেক গুচ্ছে নূচন নিৰ্মিত শক ভাষারে প্ৰবেশ লাভ কৰিথু ।
 বিজ্ঞন, আচৰণ, বিধকস্থায়ী, বাণিজ্য, বলমান, কিটেৰ আৰু সংজ্ঞা
 আমৃতানন্দৰ কথাক ঘনিষ্ঠতা বৃদ্ধি আছি, ষেৰক দুখ নুখ শক
 আম ভাষারে পৱিথু ।

“ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅଦିମ ମାତା ସୟୁଚ ଭାଷା । ସୟୁଚ ଓ ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ ଶକ୍ତିମାନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ମୂଳଭାବ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ, ସେଉଁ ମୂଳ ସ୍ଵାକ୍ଷର ଶକ୍ତିମାନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଚଲାଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବା ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । କେହି କେହି କହନ୍ତି, ଦେଶାଂଶୁଗ୍ରାନ୍ତିକରଣ ବା ଉତ୍ତରଭାବର ବ୍ୟବହୃତ ଅଶୁକ୍ର ଶକ୍ତିମାନ ଅଭିଧାନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଭାବିତ ନାହେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମତ ଯେ, ଅଭିଧାନପଦକଳ୍ପିତାଙ୍କର କେବଳ ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ସପ୍ରତି ଓ ଶବ୍ଦାର୍ଥ ଲିଖିବବି କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଟେ । ଲୋକମୁଖରେ ହେଉ, ବ୍ୟବହାରରେ ହେଉ, ସୁତ୍ରକରେ ହେଉ, ଦେଶବିଶେଷରେ ହେଉ, ଜୀବିବିଶେଷରେ ହେଉ, ଫେର୍ତ୍ତାରେ ସେଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଏକାକ୍ରମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମାର୍ଗ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଦେଖିବେ, ତାହା ସପ୍ରତି କରି ଆଣି ଅଭିଧାନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବେ । କିଏ ଶୁକ୍ର, କିଏ ଅଶୁକ୍ର, କେଉଁ ନିୟମ (principle) ଅନୁସାରେ ବା କେଉଁ ଅଦର୍ଶ (standard) ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ଶୁକ୍ର ଅଶୁକ୍ର ନିଶ୍ଚିକ ହେବ, ତାହା ଅଭିଧାନକାରଙ୍କର ରଙ୍ଗକା ନାହେ । ମନେ କରନ୍ତୁ, ଜଣେ ବିଦେଶୀ ଲୋକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଶିଖା କରୁ ଅଛନ୍ତି । ସେ ବାହୁଦ୍ଵାରା ସାହିରେ ପନ୍ଥ ସେଠାରେ ବାଉଶାଶ୍ଵିକ ମୁହଁରୁ ‘ଶୁଭ୍ର’ ଶବ୍ଦଟି ଶୁଣିଲେ, କିନ୍ତୁ କିଏ ଅନ୍ତରୁ ଶୁଭ୍ରର ଡେବ ଯେ, ‘ଶୁଭ୍ର’ ଅଶୁକ୍ର ଓ ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ‘ଶୁଭ୍ରଲ୍’ ହେବା ଭାବିତ ? ସେ କୌଣସି ଅଭିଧାନରୁ ଯଦି ଏଥର ଅଭିଧାନ ନ ପାଆନ୍ତି, ତାହାରେଲେ ସେ ଭାବୁ ଶବ୍ଦଟି ବୁଝିବାକୁ ଅନ୍ତର୍ମାନ ହେବେ । ଜାତିବିଶେଷଙ୍କର ବା ସ୍ଥାନବିଶେଷର ଭାବରଙ୍ଗ ଶୁଣନ୍ତି ଓ ଜଳବାସୁର ପ୍ରଭାବରୁ ଭାଷା ଓ ଶକ୍ତିମାନ ଭୁବନ୍ଦୁରିତ ହୋଇଥାଏ ଓ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ରନ୍ଧା ରନ୍ଧା ଆକାର ଧାରଣ କରିଥାଏ । ମୋର ମତ ଯେ, ଦେଶାଂଶୁ ପ୍ରତଳିତ ଓ ଉତ୍ତରଭାବର ବ୍ୟବହୃତ ଶକ୍ତିମାନ, ସାଧାରଣତଃ ଯାହାକୁ ଆମେମାନେ ଉତ୍ତରାଶଦ୍ଵାନ୍ତରେ ବା ଅର୍ଥଦ୍ଵାନ୍ତରେ ଅଶୁକ୍ର ବୋଲି କହୁ [ଯଥା—ଶୁଭ୍ର (ଲ), ବଶ୍ର (ଲ), ନେହ୍ର (ଲ), ମେତେ (ମୋତେ), ସୁନେଶ୍ବର (ସୁନେଶ୍ବର), ଗନ୍ଧ (ଗନ୍ଧ), ଚେପା (ପେଗ୍), ଅନୁରାଗ (କୋଧ), ଆସନ (ଶୟନ), ଅନୁଭବାର (ଅନୁଭବାର), ବୃଦ୍ଧମାନ (ବୃଦ୍ଧମାନ), ଆସିପାଦ (ଆଶିପାଦ), ଦୁଃଖ (ଦର୍ଶନ), ପରବର୍ତ୍ତ (ପ୍ରତର୍ତ୍ତ), ଚକ୍ର (ଚକ୍ର), ମନୀ (ମନୀ), ଶୁଭ୍ର (ଗୋଟି), ବଟାଇବା (ପଠାଇବା)] ସେ ଶୁଭ୍ରକ ଅଭିଧାନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଭାବିତ । ଅଥବା ଭାବୁ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ତହିଁର ଉତ୍ତରାଶ ନୋଟ ହେବା ଭାବିତ । ବରଷ ଏପରି ପ୍ରୟୋଗ ଅଶୁକ୍ର ବୋଲି ଲେଖା ଉତ୍ତରାଶରେ ଆପନ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତଳିତ ଶବ୍ଦକୁ ଏକାନେକାକେ ଅଶୁକ୍ର ବୋଲି ଅଭିଧାନର ଭାବାକୁ ବାହାର କରିଦେଲେ, ତୁର, ଅଭିଧାନଟ ଅସମ୍ଭାବୀ ହେଲା ବୋଲି ମୋର ମତ ଅଟେ ।

“କଥ୍ରିତ ଶବ୍ଦ ଓ ଲିଖିତ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦମାନ ସାଧାରଣତଃ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ, ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଆଶ୍ରିତ, ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ପ୍ରକଳିତ ଅର୍ଥ. ବ୍ୟବହାର, ଇତିହାସ, ପ୍ରକୃତ ଓ ବିଶେଷତଃ ଆଦି ଲିପିବକ୍ଷ

କର ରଖିବା ଅଭିଧାନ ଲୋଖକଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ମନେକରେ । ସିଦ୍ଧକ୍ଷାଥିଶୁଦ୍ଧ, ଅବ୍ୟବହାର୍ୟ, ଅଣ୍ଣାଳ, ଉଚରଜନ ବ୍ୟବହୃତ, ପ୍ରାଚୀନପ୍ରୟୋଗ,
ବିଦେଶୀୟ ଯାବନକ ବୋଲି ଉଚ୍ଚ ଶକ୍ତି ଅଭିଧାରେ ସ୍ଥାନ ନ ଦେବା
ମୋ ମରରେ ପ୍ରକୃତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନ ହେ । ‘ଉଷାକୋଷ’ରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହୃତ
ଶକ ସ୍ଥାନ ପାଇବ ଓ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଚ ଶକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଭିଧାନକାର
ତାଙ୍କର ମନ୍ଦବ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧ ନୋଟି ଲିପିବବ କର ପାରବେ ।

“କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରଶାନ୍ତିରେ ଶକ ସମ୍ପଦ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ୁତର
ବିଶ୍ଵରଣୀୟ ବିଷୟ ଥିଲା । ଅଧାପାଠୁଥୀ ଓ କଚିରିଆମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ
ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ର, ଦାର୍ଢ ର, ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ର, ଦାର୍ଢ ର; ଦନ୍ୟ ସ, ତାଳବ୍ୟ ଶ, ମୂର୍କନ୍ୟ ସ;
ଅନ୍ତ୍ୟସ୍ଥ ସ, ବର୍ଣ୍ଣ ଜ ର ପ୍ରଭେଦ ପ୍ରତି ଆଦୋ ଦୁଷ୍ଟି ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ
ବ୍ୟକ୍ତହାର ସମ୍ପଦୀ ପରିହାର୍ଯ୍ୟ, କାରଣ ଏଗୁଡ଼ିକ ଅଶ୍ଵକ । କେତେକ
ସ୍ଥାନରେ କୋଥ (କୋଳଥ), ନୌତନ (ନୂତନ) ପରି ଶକର ବ୍ୟକ୍ତହାର
ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ତଥାପି ମୋର ମତ ସେ, ଅଭିଧାନରେ ଏଥୁର ମଧ୍ୟ ଆଭାସ
ଓ ନୋଟ ରହିବା ଉଚିତ । କେହି କେହି ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଯେ, ଯେତେବେଳେ
କଥାବାନ୍ତି ସମୟରେ ଓ ଉତ୍ତାରଣରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଦନ୍ୟ ସ,
ତାଳବ୍ୟ ଶ, ମୂର୍କନ୍ୟ ସ, ର, ର, ର, ର, ସ ଓ ଜ ର ପ୍ରଭେଦ ରହୁ ନାହିଁ
ଲେଖାରେ ସେ ପ୍ରଭେଦ ରଖିବାର ଆବଶ୍ୟକତା କଥା ? ଭାଷାରେ
ଗୋଟିଏ ‘ର’, ଗୋଟିଏ ‘ଉ’ ଗୋଟିଏ ‘ସ’, ଗୋଟିଏ ‘ଜ’, ଗୋଟିଏ ‘ବ’
ରଖିଲେ ଓ ର, ର, ତ, ତ ଉଠାଇ ଦେଲେ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ବମ୍ବିଯିବ ଏବଂ
ସଂୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଉଠାଇ ଦେଇ ହଳନ୍ତ ସାହାୟ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତାଯାଇରମାନ
ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସରଳ ହୋଇଯିବ । ଯେ ହେଉ, ଏ ବିଷୟ
ଅଭିଧାନସଂଗ୍ରହକଙ୍କର ଇଲାକାବିହୁର୍ବୁଟ ଅଟେ । ମୋ ମତରେ
ଅଭିଧାନକାରଙ୍କର ‘ଗଲି ଅଇଲି, ଯାହା ଦେଖୁଥିଲା ତାହା କହିଲି’, ‘କାନ୍ଦୁ ଥା,
ଯାହା ପାଉଥିବ ବାନ୍ଦୁ ଥା’—ଏହି ମହ ପୁରୁଷରଣକରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ ଓ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଶଫମାନଙ୍କର ବିଶୁକତା ଓ ଅଶୁକତା
ମୀମାଂସା କରନ୍ତି । ଅଭିଧାନକାର ପୂର୍ବେ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁଠାରେ
ଯାହା କଥୁଥ ବା ଲିଖିତ ହେଉଥିବା ଦେଖୁବେ ତାହା ସବୁ ସଂଗ୍ରହ କରି
ରଖିଯିବେ ।

“ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶତ୍ରୁ ଏ ‘ଶଦକୋଷ’ ସଂକଳନ ହେଲେ, ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥାନ ଅଭାବ ଦୂର ହୁଅନ୍ତା ବୋଲି ମୁଁ ବହୁ ଦିନରୁ ଅନୁଭୂବ କରୁଥିଲା । ମିଃ ହେଣ୍ଟର୍ସନ୍ ମୋତେ ପହିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଉପଦେଶ ଦେଇ-
ଥିଲେ । ସର୍ବତ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦକ ସଂକଳନ ଅଭ୍ୟାନର ପାଶୁଲିପି
ପ୍ରଥମେ ମୋର ହସ୍ତଗତ ହେବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରମାନ ମୋର
ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ମୁଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଭାଷାପ୍ରଚଳନ ଶକ
ସୋଧ କରି ଦେଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ନାନା କାରଣରୁ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟକୁର
ଅଭ୍ୟାନକୁ ମୋ ମବ ଅନ୍ୟାରେ ଶଦ-ପ୍ରଚାର କରିବା ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ
ସହିତ ନାହିଁ । ଫଳଟାଙ୍ଗ ମୋର ବାସନା ଅପ୍ରତ୍ୟେ ରହିଗଲା । ଗୋଟିଏ ଶଦ-
ପ୍ରଚାର ନିରପେକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ ଶଦକୋଷ ସଂକଳନ କରିବାର ଗୁରୁତର କାର୍ଯ୍ୟ-
ଭାର ବନ୍ଦ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସ୍ମବ । ସେଥିଲାଗି ଯେଉଁ ଭାଷାଭିଜ୍ଞନ
ଅନୁସଂଖ୍ୟା, ଅଧିବିଷୟ, ଶଦପାତ୍ରିତ୍ୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣଶାଳା, ନାନା ସ୍ଥାନ ଓ
ପ୍ରସରକୁ ଶଦ ସମ୍ବନ୍ଦ କରିବାର ଶକ୍ତି ଓ ସମୟ ଅବଶ୍ୟକ, ତାହା
ମୋର ନାହିଁ । କେତେକ ସାହୁତ୍ୟକ ବନ୍ଦଳ ଏ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବା

ନିମନ୍ତେ ଅକୁରେଥ କଲି; କିନ୍ତୁ ପଳତଃ ଏ ଶେତ୍ରରେ କାହାରକୁ ନିଷ୍ଠା-
ସହିତ ଅଗ୍ରତର ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ଏପରି ପୁଲରେ ଅଗଜ୍ଯା ଏ
ଗୁରୁଦୟିତ୍ଵରେ ମୁଁ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲି ଓ ଏ ଶବକୋଷଟ ପ୍ରକାଶିତ
ଓ ମୁଦ୍ରିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ରନ୍ ରନ୍ ଭିତରରେ ଅଞ୍ଚଳ ଅଗଜ୍ଯ ଓ
ସାହିତ୍ୟନିଷ୍ଠ ବିପ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଏ ଶବକୋଷରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର
Comprehensive ‘ଶବକୋଷ’ ରୂପରେ ସମସ୍ତାଧାରଣଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ
କରିବ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କର ଶା ପରାମ୍ବରକ ନାମରେ ଏ ଦୂରୁତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଥିଲା । ଗତ ଛାତ୍ର ବର୍ଷ ଦେଲ୍ ଟିପାଷିପି କର ଶବ ସଂଗ୍ରହ କରି-
ଥିଲି ଓ ୧୯୬୫୨୭ ରେ ତାକୁ ଅନ୍ତରଜାତୀୟ ସମ୍ମାନିତ କରିଲା । ଆଜି ଭିକ୍ରି
ଟିପାମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରଥମ ଶବ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରେ ଲେଖିବାକୁ ଅମ୍ବୁ କଲି । ରତ୍ନ

ସିକ୍ଷେଣାପୁର

୩-୧୦-୧୯

୧୯୨୭ ସାଲ, ଅଣିନ ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ
ଶୁକ୍ଳବାର ।”

କଥାବାନ୍ତି ସମୟରେ ଓ ଭାଙ୍ଗାରଣରେ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଦନ୍ତ୍ୟ ସ, ଭାଲୁବ୍ୟ ଶ, ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ୟ ଶ, ର, ରୁ, ରୁ, ଜ, ସ ଓ ଜ ର ପ୍ରତ୍ୟେଦ ରହୁ ନାହିଁ ଲେଖାରେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେ ରଖିବାର ଅବଶ୍ୟକତା କଥା ? ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ‘ର’, ଗୋଟିଏ ‘ରୁ’ ଗୋଟିଏ ‘ସ’, ଗୋଟିଏ ‘ଜ’, ଗୋଟିଏ ‘ବ’ ରଖିଲେ ଓ ର, ରୁ, ତ, ତୁ ଉଠାଇ ଦେଇଁ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା କମିଯିବ ଏବଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଉଠାଇ ଦେଇ ହଳନ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁକ୍କାମ୍ବାନ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସବଳ ହୋଇଯିବ । ସେ ହେଉ, ଏ ବିଷୟ ଅଭିଧାନମଂଗ୍ରାହକଙ୍କର ଇମ୍ବକାରିହୃତ୍ୱ ଥାଏ । ମୋ ମରରେ ଅଭିଧାନକାରକର ‘ଗଲି ଅଇଲି, ଯାହା ଦେଖୁଥିଲି ତାହା କହିଲା’, ‘କାନୁ ଥା, ଯାହା ପାଇଥିବୁ ବାକୁ ଥା’—ଏହି ମହ ପୁରାଣକରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଭାଷାରତ୍ବରୁ ଓ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଶକମାନଙ୍କର ବିଶୁଦ୍ଧତା ଓ ଅଶୁଦ୍ଧତା ମୀମାଂସା କରନ୍ତି । ଅଭିଧାନକାର ପୂର୍ବେ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇଁ ଠାରେ ଯାହା କଥୁତ ବା ନିଖିତ ହେଉଥିବା ଦେଖୁବେ ତାହା ସବୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖିଯିବେ ।

“ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଖଣ୍ଡି ଏ ‘ଶକକୋଷ’ ସଂକଳନ ହେଲେ, ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଅଭାବ ଦୂର ହୁଅନ୍ତା ବୋଲି ମୁଁ ବହୁ ଦିନରୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ମି: ହେଣ୍ଟରସନ୍ ମୋତେ ପହିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ଵର୍ଗିତ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ସଂକଳନ ଅଭିଧାନର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରଥମେ ମୋର ହସ୍ତଗତ ହେବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅଷ୍ଟରମାନ ମୋର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ମୁଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଭାଷାପ୍ରତକଳନ ଶକ ଯୋଗ କରି ଦେଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ନାନା କାରଣରୁ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟକର ଅଭିଧାନକୁ ମୋ ମନ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଶକ-ପ୍ରଚାର କରିବା ମୋ ଭାଷାରେ ପଣ୍ଡିତ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ମୋର ବାସନା ଅଧିକ୍ରମ ରହିଗଲା । ଗୋଟିଏ ଶକ-ପ୍ରଚାର ନିରପେକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ ଶକକୋଷ ଫଳକଳନ କରିବାର ପ୍ରଚୁର କାର୍ଯ୍ୟ-ଭାବ ବହନ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସ୍ମବ । ସେଥିଲେ ଯେଉଁ ଭାଷାରିଙ୍କା ଅନୁସନ୍ଧାନ, ଅଧିବଧ୍ୟ, ଶକପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣଶାଳା, ନାନା ପ୍ଲାନ ଓ ପ୍ରସ୍ତରୀ ଶକ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ଶକ୍ତି ଓ ସମୟ ଅବଶ୍ୟକ, ତାହା ମୋର ନାହିଁ । କେତେକ ସାହିତ୍ୟକ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଏ ଭାବ ପ୍ରଦରଶ କରିବା

ପ୍ରଭୁଙ୍କ କରୁଣାରୁ ଶଦସପ୍ରହର ପ୍ରାଥମିକ କର୍ମ୍ୟ ୧୩୦୧୨ ରେ ଶେଷ ହେଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ବିହାର ଓଡ଼ିଆ ଗର୍ଭମେଘ Vernacular Development Committee (ପ୍ରାଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟବର୍କିନୀ ସମିତି) ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସମିତି ସାର, ଥିଲ ଭାମାଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ବରେ ଗଠନ କଲେ ଓ ତହିଁର ୨୩୦୧୨ ତାରିଖର ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଅଧିବେଶନକୁ ଉତ୍ତରଳର ବିରାମ ଅଞ୍ଚଳର କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା—ପଣ୍ଡିତ ଓ ପ୍ରୋଫେସର ବିଜୟ-ଚନ୍ଦ୍ର ମନୁଷ୍ୟବିଜ୍ଞାନ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ବିଶ୍ଵାପାଇଣାର ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ଦେବ ବିର୍ମାଳ (ଯେଉଁ ମହାପାଦିତ ଜନଶାର ଅଳଂକୃତ କରୁଥିଲୁଛନ୍ତି) ପ୍ରସ୍ତାବ, ପ୍ରୋଫେସର ମନୁଷ୍ୟ ଦାରକ ଅନୁମୋଦନ ଓ ସବସଥିତକମେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ସେ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତରଳଭାଷା ଅଞ୍ଚଳରେ ସବକଳନବ୍ୟବହୃତଶକଳମଳିତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଅଭିଧାନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶବ୍ଦବିଦ୍ୟା ସାଧନ ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ସେତେବେଳକୁ ମୋର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦନ୍ତ୍ୟ ‘ହ’ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ରପଥ ହୋଇଥାଏ । ଉକ୍ତ ଅଭିଧାନର ପାଣ୍ଡୁଲିପିକୁ ଉପସ୍ଥିତ ଉତ୍ତରବ୍ୟକ୍ତିଗଙ୍କ ଦେଖାଇବାରେ ସେମାନେ ଏହାକୁ ସାମତସମ୍ପର୍କମଳେ । ଏହି ନିର୍ବାଚଣ ବିହାର ଓଡ଼ିଆ ଗର୍ଭମେଘକର ୨୧୧୦୧୨ ତାରିଖର ୨୯ ନମ୍ବର (ର) ରଜନିତିଷ୍ଠଳ ସଙ୍ଗେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ନିର୍ବାଚଣବାର ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ମୁଁ ଭାଷାକୋଷ ମୁଦ୍ରଣର ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟପାଇଁ ବିହାର ଓଡ଼ିଆ ଗର୍ଭମେଘକର ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ତାଇରେକୁର ଲାମ୍‌ଟାର୍ ସାହେବଙ୍କ ଅନୁରୋଧକମେ କଟକର ବାଧ୍ୟ ମୁଁ ମିତିକାଷା ଶାଯ୍ୟକୁ ପାଇଲା (Rev. Mr. H. W. Pike) (ବାଇବଳ ନୂତନ ସମାଜର ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକ ଓ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପଣ୍ଡିତ) ମୋହର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଗୁଡ଼ିକ ବହୁମାନରେ ତମ ତମକର ପାଣ୍ଡାଶାପିକଳ ଗର୍ଭମେଘକୁ ଜ୍ଞାନରେ ଯେ, “ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏ ଅଭିଧାନର ପାସଙ୍କରେ ପଢ଼ିବା ଭଲ କୌଣସି ଅଭିଧାନ ନାହିଁ ; ଏହି ବିରାଟ ମୂଲ୍ୟବାନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଲେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଅଭିଧାନ ପୂରଣ ହେବ ଓ ଏହା ଉତ୍ତରଳ ଭାଷା ତଥା ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚାପରେ ପ୍ରତିକଳ ଲେଖାକୁ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଅଭିଜ୍ଞାନପ୍ରକ୍ରିୟା ହେବ; ଏହାକୁ ‘ଭାଷା-କୋଷ’ ନ କହି ‘ବିଷକୋଷ’ ଅଖଳା ଦିଆଯାଇ ପାରେ ।”

ଲମ୍ବା ସାହେବ ମଧ୍ୟ ଶାୟିକୁ ଦିଖନାଥ କର ଓ ପ୍ରୋଫେସର ଅନ୍ତିକଷେତ୍ର
ମହାନ୍ତିକୁ ଏ ଅରଧାନ ଦିଖିଯୁ ପଚାରିବାରେ ସେମାନେ ଏଥୁ ସପରିଶେଷ
ଆଜିନ୍ତାକୁ ମତ ଦେଇଲେ । ଉଛଳର ପ୍ରାୟ ସବୁ କିମ୍ବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ
(ଉଛଳସାଧିକା, ଦୈନିକ ଆଶା, ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର, ସୁଙ୍ଗ ଉଛଳ, ସମାଜ, ଗନ୍ଧିଜୀବ,
ବିଜୀମା, ପାଇଁବାସୀ, ଶାତ୍ରି) ମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗାଦକମାନେ ପାଣ୍ଡିମାନ ପଞ୍ଚାଶ
କର ଅନୁକୂଳ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ମୋତେ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ ।

ମହାମ୍ବା ଗାନ୍ଧୀ ୧୯୨୭ ସାଲରେ କଟକ ଅସିଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ଏହି ତାଙ୍କ ସହଚର କାକା କାଲେଲୁକାରଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡୁଲିପିର କେତେକ ଅଂଶ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇ ଦିଆଯିବାରେ ସେମାନେ କେତେବୁଢ଼ିଏ ଧୂରନା ଦେଇ ମୋଟିତ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲେ । ସେଇଁଦିନ (ଗନ୍ଧୀ ପୃଷ୍ଠୀମା) ମୋର ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ଏକ ଓଡ଼ିକଥା ଲେଖା ଶେଷ ହେଲା, ସେଦିନ ସୁର୍ଗତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ ମୋ ଗୁହକୁ ଥିଲା ମୋତେ ସାଦରସମ୍ମାଣଣ କଲେ ଓ ତାଙ୍କ ‘ସମାଜ’ରେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୂଳବନ୍ଦୁ ଓ ଉପାଦେୟତା ପ୍ରଗ୍ରହ କରି ମୋତେ ଶିଶେଷ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ ।

ଗର୍ଭମେଘ ମୋତେ ଲିଖିତ ଭାବରେ ସରକାରୀ ପଦ ହାବା
ଜଣାଇଲେ ଯେ “ଆପଣଙ୍କର ଭାଷାକୋଷ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅନୁଶୀଳନାର୍ଥ
ଗୋଟିଏ ମୂଳବାନ୍ ଭାଷାଦାନରୁପେ ଗୃହୀତ ହେବ ଦେଇ ଗର୍ଭମେଘ
ଅବଧାରଣ କରୁଥିଲୁଛନ୍ତି ।” ଗର୍ଭମେଘଙ୍କର ସେ ସମୟର ଅର୍ଥକୁଟ୍ଟିତା
ଯେଉଁ ‘ଭାଷାକୋଷ’ର ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପରିମାଳନପାଇଁ ଗର୍ଭମେଘଙ୍କଠାରୁ
ପ୍ରାର୍ଥିତ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅନୁକୂଳ ଅଦେଶ ପାଇବାରେ କିଛିଦିନ
ବିଲମ୍ବ ଘଟଇଲା । ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ବାନ୍ଧନ, ତହିଁରେ
ଶିଖୁ ପ୍ରୟୋଗ ଯୋଜନା ଓ ଭାବୁ ଶପାଖାନା ପାଇଁ ଭୂପ୍ରୟୋଗୀ ବରବାକୁ
ସେ ଗୁଡ଼ିକର ପରିଷରଙ୍ଗ କାର୍ଯ୍ୟ କିପରି ସମାହିତ ହେବ, ଏହାହିଁ ମୋର
ପ୍ରଥାନ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ହେଲା । ଏଥୁ ସକାଶେ ମୋର ସହକରିମାନଙ୍କ
ପାଇଶମିକ ଓ ମୋ ନିଜର ଖୋରକା ପାଇଁ ମାସିକ ତନି ଶହ ଟଙ୍କା ଲୋଡ଼ା
ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଓକିଲାର ଶୁଦ୍ଧିତ୍ୱବାକୁ ଏ ଅର୍ଥ ସମ୍ବାନ୍ଧ ପାଇଁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ
ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ସରକାରୀରଣଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଓ ଆଗ୍ରହୀର
ଅର୍ଥର ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି । ୧୯୮୮ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ କଳାହାଣ୍ଡିର ମହାରାଜ
ଶା ବ୍ରଜମୋହନ ଦେବ ମୋର ଅଭ୍ୟବ ଶ୍ରବଣ କରି ମୋତେ ଏକ ହଜାର
ଟଙ୍କା ଏକକାଲୀନ ଦାନ କଲେ । ଏହାହିଁ ସମ୍ବାନ୍ଧନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋତେ
ଅଗ୍ରସର କରାଇଲା । ତତ୍ତ୍ଵରେ ବର୍ଷମାନର ମହାରାଜ ଶା ବିଜୟଗନ୍ଧ ମହତାପ
ଦାନାଦୂର (ଯେ କି ଓଡ଼ିଶାର କୁଳଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଅଧୀଷ୍ଟର ଅଟନ୍ତି) ଅତ୍ରେଇ
ଶତ ଟଙ୍କା ଓ ତିକଟର ସାହିତ୍ୟପ୍ରାଣ ବାନପ୍ରସ୍ତୁ ରାଜା ଶାରାଧ୍ୟାମୋହନରାଜେନ୍ଦ୍ର
ଦେବ ସମ୍ବାନ୍ଧନାଦିର ବ୍ୟୟ ବହନାର୍ଥ ସତଃ ପ୍ରଣୋଦନ ହୋଇ ଏକ ହଜାର
ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ସ୍ଥିକାର କଲେ ଏବଂ ସେହି ବାବତ୍କୁ ମୋତେ ଛାତ୍ର
ଟଙ୍କା ଦାନ କଲେ । କଟକର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟପ୍ରଚ୍ଛରସମ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ
‘ବିଶକୋଷ’ ସଂକଳନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପରିଚିତନା କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ
ମୋର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟମାନ ଦେଖୁ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅଧିବେଶନ ମୋ ଘରଠାରେ
କଲା ନିର୍ବାରଣ କଲେ ଯେ ସଦ ହାବା ଗୋଟିଏ ଫୁଲର ବିଶକୋଷ
ସଂକଳନ ହେବ ନାହିଁ ଓ ମୋ ଅଭ୍ୟବକୁ ପୁଣିଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ମୋତେ ସଦ
ସାହାଯ୍ୟ ଦେବେ । ଏହି ନିର୍ବାରଣ ଫଳରେ ଜଗରେ ସମ୍ବାନ୍ଧକ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର

ଶୁଣି ମାସର ଦରମା ଏକ ଶହ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ତଳ୍କୁ ସାହଜ୍ୟପ୍ରଗ୍ରହ ସମ୍ଭବ
ସମ୍ଭାନ୍ଦକ ଶାସନ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ।

ଏହି ଅର୍ଥମାନ ଦସ୍ତଗତ ହେବା ପରେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଅଧାର
କରୁଣା ଉପରେ କର୍ତ୍ତର କର ସମ୍ମାର୍ଜନକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଶ୍ରାମଜୀ ପୀତାମ୍ଭୁ ଦେଖାଇ
ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍ଵରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲା । ଦୂର ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାଜୁ-ଏହି,
ଦୂର ଜଣ ଅଣ୍ଟର ଗ୍ରାଜୁ-ଏହି, ଦୂର ଜଣ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଶ୍ରାମଜୀ ପୀତାମ୍ଭୁ ନେଇ
ମୁଁ ସମ୍ମାର୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟ ୧୯୮୮ ନରେମ୍ବର ମାସରେ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଇତିମଧ୍ୟରେ
ମୋ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ
ସହକର୍ମୀ ପୁଣ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାର ନୃଥ ସୋମେଶ୍ୱର ପୁର ନିବାରୀ ଶ୍ରାମାନ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର
ମିଶ୍ର ବି: ଏ: ସମ୍ମାର୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ଭରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ସାହ୍ରାୟ କର
ଅଧିଅକ୍ଷ୍ୱର । ମୋ ସହସ୍ର ଲିଖିତ ପାଣ୍ଡୁଲିପିମାନ ଥନ୍ଦୁଳ ତିରଣ ହୁକାର
ଫୁଲ୍‌ସେପ ପୁଣ୍ୟମଳିତ ଶତାବ୍ଦି ଖଣ୍ଡ ଜାତା ଅଧିକାର କରିବାରୁ ସେମାନ
ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନେଇ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେଖାଇବା ଅସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ
ପଡ଼ିଲା । ସୌଭାଗ୍ୟକମେ ବହୁ ଭାରତୀୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଦ୍ୟାନ୍ତର
ଉତ୍ସାହର ମଳା ଏବଂ ସାହ୍ରାୟକ ରାଣୀ ବନ୍ଦର୍ମି ମୋ ଛୁଟିଯମ ବିଷୟ
ଅବଗତ ହୋଇ ମୋ ଗୁହରେ ପଦାର୍ଥର କର ପାଣ୍ଡୁଲିପିମାନଙ୍କର ଅଂଶ-
ବିଶେଷ ପରିଦର୍ଶନ ଓ ପଶ୍ଚାନ୍ତା କରି ମୋତେ ଶତମାନରେ ପ୍ରଶାସା କରିବା-
ଦ୍ୱାରା ଏବଂ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସୂଚନା ଓ ସକେତ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ମୋତେ
ସମୁଦ୍ରାହିତ କରିବାକୁ ଲୁଗିଲେ । ଏହି ଭିଦାରମନା ମଳାର୍ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଉଚ୍ଚଲର ବରପୁଢ଼ କୁଳରୁକୁ ମଧ୍ୟୁଦନ, ଭାରତର ବରପୁଢ଼ ମହାମା ଜାନ,
ବିଶବିଜ୍ୟାତ ଅଣ୍ଟର, ବିଦାର ଓଡ଼ିଶା ପାଇନାକୁ ମେମ୍ପର ମାନ୍ୟବର ରାଜା
ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟାଣ, ଉଚ୍ଚଲ-ମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରାମାନ
ମାଲକଣ୍ଠ, କଲିକତାର ପାଦ୍ମ ଶ୍ରାମକୁ ପଦ୍ମ ଓ ଟକ୍କର, କଟକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜର
ପ୍ରିନ୍ସିପିପାଲ ହେଣ୍ଟରସନ ଓ ହିଟ୍‌ମୋହ, ଗୁଜରାଟ ବିଦ୍ୟାପୀଠର
ଅଧ୍ୟୟ ଆର୍ଯ୍ୟ କାଲେଲକାର ପ୍ରଥାନ ଅଟନ୍ତି । ୧୯୯୯ ଜାନ୍ମାନ୍ଦ୍ର
ମାସରେ ବିଦାର-ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଭାଇରେକୁର ଶ୍ରାମକୁ ପକ୍ଷ
ସାହେବ ପାଣ୍ଡୁଲିପିମାନ ପରିଦର୍ଶନ ଓ ପଶ୍ଚାନ୍ତା କରି ଗ୍ରହ ଶ୍ରପା ହେଲେ
ଏକ ସାର ଗ୍ରହକୁ ୩୯ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟରେ ୧୯୪ ସାର ଗ୍ରହ ବିଦାର-ଓଡ଼ିଶା
ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ ପମ୍ପର ଜୟ କରିବାପାଇଁ ବଚନ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀ ବିଜମ୍ ଦେବ
କର୍ମିଙ୍କ ପ୍ରେରଣାକମେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଭାଇରେକୁର ପଶ୍ଚାନ୍ତ ଖଣ୍ଡ
ଓ ବଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଭାଇରେକୁର ଦଶ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରହ ବିଶିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଶା
ଦେଲେ । କଟକର ଭିଦାନାନ୍ଦୁର ମାଜିଝ୍ରୋଟ ଓ କଲେକ୍ଟର ଶ୍ରାମକୁ ପେକ୍ଷ
ଆହେବ ୧୯୯୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଏ ପାଣ୍ଡୁଲିପିମାନ ପରିଦର୍ଶନ କଲେ ।
ଏଥେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ, ଟୀକା ଓ ଶିଳ୍ପୀମାନ ଆଲୋଚନା କର
ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରାତିହାରି ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରେକ୍ଷମରେ ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ
କର୍ମିଷନର ଶ୍ରାମକୁ ସବ୍ବାକୁ ସାହେବ ୧୯୯୯ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଏହା ପରି-
ଦର୍ଶନ କରି ଏଥୁରେ ସୁବା ଜ୍ୟୋତିଷିକ ଓ ଭାଇଦବିଦ୍ୟାବିଷ୍ୱକ କେତେ
ବୁଦ୍ଧିଏ ଶବ୍ଦର ଟୀକା ଦେଖି ପରମ ପରିତୋଷ ଲୁହ କଲେ ଏବଂ ଜ୍ୟୋତିଷିକ
ଅନ୍ତରେକ୍ଷମରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ମୂଳକାନ୍ତର ଉପଦେଶ ଦେଇ
ମୋତେ ଖଣ୍ଡିଏ ପ୍ରାମଣିକ ଇଂରୀସ ଲୋକଙ୍କ ଗ୍ରହ (Astro-
logy without a telescope) ପାଠ କରିବାପାଇଁ ଦେଲେ ।
ଶ୍ରାମକୁ ହବାକୁ ସାହେବ ପାଣ୍ଡୁଲିପିତା ଗ୍ରହର ଗବେଷଣା ଓ ଅଧିବାୟର

ପ୍ରମାଣ ପାଇ ଏପରି ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ଯେ, ସେ ଶିକ୍ଷାଦିତ୍ରିଗର ତାରରେକୁ
ରଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ପରମଶିଳ୍ପୀ କରି ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ଗର୍ଭମେଘକୁ ଦେଖିବାରୀ
ଭାବରେ ସୁଧାରିଷ୍ଟ କଲେ କି ଏପରି ଅନନ୍ଦ୍ୟାଧାରଣ ଗବେଷଣାପୂର୍ଣ୍ଣ
ଗ୍ରହର ସମ୍ମାର୍ଜନ ଓ ମୁଦ୍ରଣରେ ଗର୍ଭମେଘକୁ ମୁଲ୍କଦସ୍ତା ସହିତ
ସାହାଯ୍ୟ କରି ବା ବିଧେୟ; କାରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଲେ ଏ ଗ୍ରହ କେବଳ ମାତ୍ର
ଉଛୁଳକର ବିହାରଶ୍ରଦ୍ଧାଳୀ ଓ ରାଜନ୍ୟମୁଖୀରେ ନୁହେ, ଉଛୁଳ ବାହାରେ
ସମସ୍ତ ଭାବରେ ଓ ଉତ୍ତରୋପ ଆଦି ସର୍ବଜ୍ଞଗତର ବିଦ୍ୱତ୍ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ
ସାଦର ସମ୍ମାନଣ ଲ୍ଲାଭ କରିବାରୁ ସମର୍ଥ ହେବା ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ଗର୍ଭମେଘଙ୍କୁ
ଅର୍ଥ-ସଦସ୍ୟ ମାନ୍ୟବର ଜନିକାର ରାଜ୍ଞୀ ସାହେବ ୧୯୯୫ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ
ପାଶୁ-ଲୁପିମାନ ପରିଦର୍ଶନ କଲେ ଓ ଗର୍ଭମେଘଙ୍କ ଉପଦେଶକମେ
ଓଡ଼ିଶାର ତଦାମାନ୍ତ୍ରନ ଏକିକୁ କମିସନର ପୁଣେକୁ ପେକ୍ ସାହେବ ୧୯୯୫
ତିମେମରରେ ମୁଦ୍ରଣର ଏଷ୍ଟିମେଟ୍ ଗର୍ଭମେଘଙ୍କ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ଉଛୁଳ
ରିପୋର୍ଟ ଶିକ୍ଷାଦିତ୍ରିଗର ତାରରେକୁ ଗ୍ରାୟକ୍ରମ ଫଳସ୍ଵରୂପ ମଧ୍ୟ
ମାନ୍ୟବର ସାର ଫଳକୁବିନ୍ତୁ, ସେବ୍ରେଟର ଶ୍ରାୟକୁ ଗୋଖଲେ, ଅର୍ଥସଦସ୍ୟ
ମାନ୍ୟବର ରାଜ୍ଞୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ରନାରାୟଣ, ଏକିକିକୁୟିଟର କମିଟିର ସର୍ବପତି
ମାନ୍ୟବର ସିଫ୍ଟ୍‌ୱେର୍ ଓ ଲାଟ ସାର ଷ୍ଟିଫିଲ୍‌ମନ୍‌ ମହୋଦୟମାନଙ୍କ ଶ୍ରମରେ
ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ଗର୍ଭମେଘ କ୦୧୬୩୦ ର
ଆଦେଶପଦସ୍ଥାର ଏକ ହଜାର ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରହ ଶ୍ରଦ୍ଧିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ
କଲେ ଓ ପ୍ରାଥମିକ ଏଷ୍ଟିମେଟ୍ ଅନୁସାରେ ମୁଦ୍ରଣବ୍ୟୂହର ଅର୍ଦ୍ଦେଶ ଅର୍ଥାତ୍
ଚର୍ବି ଦହଜାର ଦୁଇ ଶହ ଟଙ୍କା, ସମ୍ମାର୍ଜନ ବ୍ୟପ୍ତାର୍ ଆଶୀକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ
ଦହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ କରିବେ ବୋଲି ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଗ୍ରହ ଶ୍ରଦ୍ଧା
ହେଲେ ଦୁଇ ଶହ ଖଣ୍ଡରୁ ଅନନ୍ଦକ ଗ୍ରହ ତଦାମାନ୍ତ୍ରନ ପରିକଳ୍ପିତ ମୁଲ୍ଲ
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଟଙ୍କାର ଅର୍ଦ୍ଦେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ସାରକୁ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କାରେ ମୁଣ୍ଡ
ଗର୍ଭମେଘଙ୍କ ବିକ୍ରି କରିବ ବୋଲି ଗର୍ଭମେଘ ମୋତାରୁ ବରନ
ନେଲେ ।

ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା କାନ୍ତିଜୀବିନ୍ଦୁର ତେସ୍ଵତ୍ତ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ସ ମୋର କନିଷ୍ଠ-
ପ୍ରତିମ ଗ୍ରାମାନ୍ ରୂପବାହାଦୁର ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି ଅଭ୍ୟାସକେନ୍ତି ‘ଭାଷାକୋଷ’
ପାଇଁ ଅର୍ଥପ୍ରକାଶକର ଚେଷ୍ଟା ଅବରତ କର ଆସିଥିଲୁଛନ୍ତି । ବିହାର-ଓଡ଼ିଶାର
ଲାଇ ସାହେବଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କର ପୋଲିଟିକାଲ୍ ଏକେଷ୍ଟ୍ କମିସନରୁ ଓ
କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀ ଓ ଧନୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ
‘ଭାଷାକୋଷ’ ପାଇଁ ଆନ୍ଦୁଳୁ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ରିକ୍ଷା କରିବାରେ ଏବଂ ଅଳି
କରିବାରେ ସେ ସ୍ଵତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ସବଦା ଲୁଗିଥିଲୁଛନ୍ତି । ସମ୍ବରତଃ ଗତ
ଧାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେ କୌଣସି ଉପଲବ୍ଧରେ ସେ କୌଣସି ଉଚ୍ଚ
ରାଜକର୍ମଚାରୀ ବା ବିଦେଶୀଭାଷା ଧନୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ସାମାଜିକ ହୋଇଥିଲୁ,
ସେ ସୁଯୋଗ ଖୋଜି, ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ‘ଭାଷାକୋଷ’ର ମୁଦ୍ରଣ
ସାହାଯ୍ୟ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପାଧନ କରିବାକୁ ଶୁଭ ନାହାନ୍ତି । ଗ୍ରାମାନ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧରଙ୍କର
ଏପରି କୁଳନ୍ତି ଉତ୍ସାହ ଓ ଉତ୍ସବମ ନିର୍ମୂଳିତ ହୋଇ ନ ସ୍ଥିଲେ
‘ଭାଷାକୋଷ’ର ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶ ଆଜି ସେତେବୁର ସୁଗମ ହୋଇଥିଲୁ,
ତାହା ହୋଇ ନ ଆନ୍ଦା ବୋଲି ମୋର ଉତ୍ସାହ ।

ଶର୍ଷମେଣକ ଆଦେଶ ପାଇଲା ପରେ ଖଡ଼ିଜାତସମୁହର
ତଥାମନ୍ତର ଘୋଲିଛାକ୍ଲ ଏଣ୍ଜେଷ୍ ଓ କମ୍ପିସନର ସ୍କ୍ରିପ୍ଟାର୍ଗ୍ରାମ୍ ସ୍କର୍ଟ ସାହେବ
ମହୋଦୟ ଏ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ଅଣ୍ଣିବ୍ରତା ଉପଳବ୍ଦି କରି ଆଦେଶ ଦେଇଲେ ଯେ.

ସରକାରଙ୍କ ସାମାଜିକ ଶାସନାଧୀନ ଆଠଗତି, ବାମଶ୍ରୀ ଅଦି ସାତଗୋଟି ଖେଳୁ
ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏକ ସାରକୁ ଡିଇଣ୍ଟି ଟକା ରେଟରେ ଦୂର ସାର ଲେଖାଏ
ଗ୍ରହିତାରୁ ଥିଲିମ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ଆଗରୁଷ ଅର୍ତ୍ତର ଦ୍ୱାରା ଉପରୁ । ଭୁବନେଶ୍ୱର-
ଚିତ୍ତମାନେ ଏ ବିଶ୍ଵାସ ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିଷେଷେ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକ ଦେବେ ବୋଲି ସ୍ଵତ୍ତୁ
ସାହେବ ନିଜର ଦୂର ବିଶ୍ଵାସ ଥିବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

୧୯୩୦ ଜାନ୍ମ ମାସରେ 'ଶାଷାକୋଷ'ର ଛପା ନମ୍ବନା ଥିଲା ପୁଣ୍ଡା,
ଅନୁଷ୍ଠାନପଦ ଓ ଅର୍ତ୍ତରୂପମ୍ରି ସମଳକ୍ଷଣ ଶତ୍ରୁ ଏ ପୁଣ୍ଡକ ମୁଁ ଉଚ୍ଛଳର,
ଶାରତର ଓ ସହ୍ୟଜଗତର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସାହିତ୍ୟସଙ୍କାମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ପ୍ରେରଣ
କଲା । ଉତ୍ସବେଷ ଓ ଆମେରିକାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବିଦେଶୀଭାଷା ବ୍ୟକ୍ତି-
ମାନଙ୍କ ନାମ ମୋତେ ଶାପୁନ୍ତ ପକ୍ଷ ସାହେବ ମହୋଦୟ ଦୟା କର
ଯୋଗାଇଲେ ।

ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ସେଉଁ କେତେକ ଅଂଶ ନମ୍ବନା ପାଇଁ ଶୁଧା ଦେଲ୍, ସେଥିରୁ ସେ ସମୟରେ ଅନୁମାନ କରିଯାଇଥିଲା ଯେ, ସମ୍ପର୍କ ଗ୍ରହ ଶୁଧା ହେଲେ ରୟାଲ୍ ଚର୍ଟୋ (Royal Quarto) ଆଢ଼ାର ୩୭୦ ୦ ପୃଷ୍ଠା ଅଥକାର କରିବ ଓ ତାହା ଦୂର ଭାଗରେ ବନା ହେବ ଏବଂ ଏଥର ମୁଦ୍ରଣାଦିରେ ଅନ୍ତର୍ମଳ୍ଲ ତିରଣି ଦଜ୍ଜାର ଟଙ୍କା ଲାଗିବ । ସମ୍ମାର୍ଜନ ଓ ମୁଦ୍ରଣାଦି ବ୍ୟସର ଅଧିକାଂଶ ଗର୍ଭମେଘ ଓ କେତେକ ଦାନଣୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ବହନ କରିଥିବାରୁ ସେ ସମୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ସମ୍ପର୍କ ଶୁଧା ଗ୍ରହ (ଦୂର ଖଣ୍ଡ) ର ମୂଳ୍ୟ ଟ ୪୦୯ (ଚାଲଣି ଟଙ୍କା) କରିଯିବ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଏକକାଳୀନ ଆଗରୁଧ ମୂଳ୍ୟ ଦେବେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତିରଣି ଟଙ୍କା କରିଯିବ । ଏଥମଧ୍ୟରେ କଳାହାଣ୍ଟି ମହାରାଜ ପତଣିଶ୍ଵର, କେନ୍ଦ୍ରର ରାଜା ସାହେବ ଦଶ ଖଣ୍ଡ, ଧର୍ମକୋଟ ରାଜା ସାହେବ ଦଶ ଖଣ୍ଡ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମହାରାଜ ଛାଥ ଖଣ୍ଡ, ଖରସୁଆଁ ରାଜା ସାହେବ ଦୂର ଖଣ୍ଡ, ଚକ୍ରଚର ରାଜା ସାହେବ ତିନି ଖଣ୍ଡ, ପାରସ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟସମିତି, କଲିକତା ଉତ୍ସିରଥାଲ୍ ଲାଇବ୍ରେର, ଶାକା ବିଜବିଦ୍ୟାଲୟ-ଲୁଇବ୍ରେରଥାନ୍, ମୁଙ୍ଗର ରାଜା ରଦ୍ଦୁନନ୍ଦ ସିଂହ, ଜମୀନ, ନରତ୍ତ୍ୟେ ଓ ଉଠାଲିର ପ୍ରାଚ୍ୟ-ସାହୁତ୍ୟସଙ୍ଗମାନ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମାଇନର ସ୍କୁଲର ହେଉ ମାଞ୍ଚର, ବିଶ୍ୱାସ ଭୂଷାମୀ ଓ ବିଦେଖାସ୍ତାମୀ ଗ୍ରାହକ, ମୁଙ୍ଗର ଜିଲ୍ଲାର ଜାମୁଲ ହାଇସ୍କୁଲର ହେଉ ମାଞ୍ଚର ଏବଂ ପୁରୀ, କଟକ ଓ ଗଞ୍ଜାମର ତୁମ୍ଭି କୁବୋର୍ଜ୍‌ମାନେ ଏକ ଏକ ସାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପାଇଁ ଅଗରୁଧ ଅର୍ଦ୍ଧର ଦେଇ-ଥିଲା । ଏଥମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହପରିକାଶର ବ୍ୟସ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରର ରାଜା ଶା ବିଲଭଦ୍ର ନାରୟଣ ଉତ୍ସିଦେବ ପାଞ୍ଚ ଶତ ଟଙ୍କା, ଗଞ୍ଜାମ ଦରଭାଖଣ୍ଡ ମଠର ଟୁମ୍ଭି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ବାଏ ସାହେବ ଅପା ରାତ୍ରି ପରିଣାମ ଟଙ୍କା ସାହାୟ୍ୟ କରି-ଅଛନ୍ତି ।

ଗର୍ବ୍ରୀମେଘଙ୍କ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ସମ୍ବାଦନବ୍ୟୁଷାହାୟେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର
ଟଙ୍କା ୧୯୦ ମାର୍କ ମାସରେ ଓ ମୁଦ୍ରଣ ବ୍ୟୁଘାଇଁ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ଚଉ୍ଦି
ହଜାର ଦୁଇ ଶହ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରୁ ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ୧୫୦ ଜୁଲାଇ ମାସରେ
ମିଳିଲା । ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ସାଧି ହୋଇଥିବା ଅଂଶମାନ ମୋର ସାହିତ୍ୟଗୁରୁ
ଭୂତଳ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସର ସ୍ତରାଧିକାରୀ ଗ୍ରାମ୍ପକ୍ଷ ବିଶ୍ଵନାଥ କରଙ୍କ ଦସ୍ତରେ
୧୯୦ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଅର୍ପଣ କଲା । ତଦବିଧ ସହକର୍ମୀମାନେ
ସମ୍ବାଦିତ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଗୁଡ଼ିକ ସାଧି କରିବାରେ ଲାଗି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସାଧି ହେଉ-
ଥିବା ଅଂଶମାନ ଲୁପାଖାନାକ ଯଠାଯାଇ ତାହା କିମ୍ବାଣ ମୁଦ୍ରଣ ହେଉଥାଇ ।

କେବଳ ଭାଷାର ଅନ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହ ମୁଦ୍ରିତ ହେବାରେ
ଡକ୍ଟରଙ୍କ ଶ୍ରୀପାଣାମାନଙ୍କରେ କେତେବେଳେ ସୁଧା ଅଛି ତାହା କୁଳକ୍ଷେତ୍ରର
ମହାକେ ଜାଣନ୍ତି । ଏଥିଥୋବୁଁ ବଜଳା ଓ ହନୀ ପ୍ରତିଶବ୍ଦମାନଙ୍କରେ ଅନେକ
ପ୍ରାନରେ ମୁଦ୍ରିତପ୍ରମାଦ ରହିଯାଉ ଅଛି । ଯେଉଁ ହେଉସନ୍ତ ସାହେବ
ଶ୍ରୀପାଣାମାନ ସଂବଲନ ଘରୁ ୨୭ ବର୍ଷ ଧୂଷି ମୋତେ ଖଟକରୁ
ଦେଇଥିଲେ, ସେ ୧୯୦୫ ସାଲରେ ଟ୍ରେନିଙ୍ କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ୍ ହିୟ
କଟକରୁ ପୁନର୍ବାର ଥାବି ମୋତେ ବଚନ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ମୁଦ୍ରିତ ପ୍ରମାଦ
ବିଟମାନ ସେ ସ୍ଵର୍ଗ ସଂଶୋଧନ କରିବେ; କିନ୍ତୁ ବିଧାତା ତାହା ସହିଲ
ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅକାଙ୍କଳିପ୍ରେସ ବ୍ରାହ୍ମ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଧାର୍ମାଧ୍ୟବୁ ବହୁତ
ଦେଇ । ତାଙ୍କରେ ଟ୍ରେନିଙ୍ କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ୍ ହୁଇହିମୋର ସାହେବ ଦିନ୍ୟ
କରି ମୁଦ୍ରିତ ପ୍ରୁଣିତପ୍ରମାନଙ୍କର ଇଂରାଜିଆମାନ ସଂଶୋଧନ କରୁଥିଲେ;
କିନ୍ତୁ ସେ ପରିଷ୍ଠିମେଖ ଭାବରେ ଅବସର ପ୍ରାହଣ କରି ‘ଆ’ ଅନ୍ତର ଶ୍ରୀ
ଶେଷ ଦେବୀ ସମୟରୁ ଭାବର ତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ସେ ପୁରୋଗରୁ ମଧ୍ୟ
ମୁଁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥାଏ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଏ ପ୍ରାହଣ ଇଂରାଜିଆମାନ ସଂଶୋଧନ
ଅନେକ ମୁଦ୍ରିତପ୍ରମାଦ ରହିଗଲା । ପ୍ରୁଣିତମାନ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ
ସାଧାରଣତଃ ଶ୍ରୀପାଣାମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ, ଏ କେତେବେଳେ
ତାହାଠାରୁ ଡେଇ ବେଶି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି । ଗାଲିପ୍ରତ୍ୟାମୁ
ଆରମ୍ଭ କରି ପାଇନାଲ୍ ପ୍ରଫ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲକ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସର ସତ୍ତାଧକାରୀ
ଶ୍ରୀପାଣାମାନ ପରିଶେଷର ଓ ମୁଁ ନିଜେ—ଏହିପରି ଗୁରୁତାନୀକାରୀ ମିଶ୍ର ପ୍ରୁଣିତ
ପ୍ରତି ଅଂଶକୁ ଅନ୍ତରତଃ ସାତ ଥର ସଂଶୋଧନ କରୁଥାଏ । ଶ୍ରୀପାଣାମାନ ପଦ୍ମଚରଣ
ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ଓ ଅସାଧ୍ୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିମନ୍ତେ ଯେତିବ ଅର୍ଥପୁଁ ହେଉଥିବ,
ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରୀପାଣାମାନଙ୍କରେ ମୁଦ୍ରିତପ୍ରମାଦର ଆଶଙ୍କା ସେତିବ କମି ଯାଉଥିବ ।

ଟ୍ରେନଙ୍କ କଲେଜର ଅଧ୍ୟେ ହେଣ୍ଟରସନ୍ ସାହେବଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧମେ
କଟକ ଟ୍ରେନଙ୍କ ସ୍କୁଲର ସଂସ୍ଥାର ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହୁତ୍ ଏବଂ ଭାଷାର ଅଧ୍ୟାପକ
ଉଦ୍‌ବ୍ଲକର ସୁପରିଚିତ ସାହୁତ୍ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାଶ କାନ୍ଦିର୍ଯ୍ୟ
ମହାଶୟ ଫାଣ୍ଟଲିପି ସୁତ୍ତିକର ସମ୍ମାର୍ଜନ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଅନେକ ସ୍କୁଲରେ
ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଭାଷାଗତ, ଅର୍ଥଗତ, ବ୍ୟାକରଣଗତ ଓ ରତନାଗତ
ଦୋଷମାନ ଥିଲା, ତାହା ସେ ମହାଶୟ ସଂଶୋଧନ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତ
ମହାଶୟଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ଲୁଗି ନ ଥିଲେ ଏ ଗ୍ରହ୍ଣରେ ଅନେକବୁଦ୍ଧିଏ ଭାଷାଗତ
ଅଶୁଭୀ ରହ୍ୟମାଇ ଥାଏନ୍ତା ।

ମୋର କନିଷ୍ଠକଳି ଶ୍ରମାନ୍ ଜୀଲକଣ୍ଠ ଦାଶ ଏମ୍. ଏ. ପାଣ୍ଡିତ୍ ନାଥ
ଗୁଡ଼ିକ ଥରେ ଦେଖି ପ୍ରଯୋଜନ ସୁଜରେ ସମ୍ମାର୍ଜନ କରିବାପାଇଁ ପଞ୍ଚ-
ଶ୍ରୀତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଜୀବକୁୟାହର ମୋ ନିକଟରେ ହୁଇ ତନ ମାସ
ଅବସ୍ଥାନ କରି ‘କ’ ଅର୍ପିଛି କେତେକ ଅଂଶର ଧାର୍ଣ୍ଣିତିରେ ସମ୍ମାର୍ଜନ
ମୟ କର ଥିଲେ । ଭାବତବନ୍ଧାପୀ ଶଙ୍କମଣିକ ଅନୋଲନ ତାଙ୍କୁ ଅୟ କରି
ଦେଲ୍ଲ ନାହିଁ ଏବ ସମ୍ମାର୍ଜନ କର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୂଳବାନ୍ ଆହାର୍ୟରୁ
ବିଶ୍ଵତ ଦେଇଥାଏ ।

‘ଶ୍ରୀକୋଣାର୍କ’ ସମ୍ପାଦକ ସମ୍ମେଲନରେ ବିଭାଗକରଣ,
ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ଓ ଉତ୍ସବ ‘ବ’ ର ପ୍ରବେଶକାଳେ ତୁମ ନିରୂପଣ, ଦର୍ଶକାଳରେମେ ‘ଶ’
ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ପ୍ରାଚ ଲିର୍ବେଶ; ଅନୁସାର, ବିଷର୍ଣ୍ଣ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଭକ୍ତ ସମ୍ମେଲନରେ
ମାନଙ୍କର ଫୁଲ ଛର୍ମୀୟ, ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନମାନଙ୍କର ବନ୍ଦବନାର ଲଭନାଦ
ଫେରେଗୁଡ଼ିଏ ବିଶ୍ୱମ ସମସ୍ତା ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲା । ତେଣୁ ୧୯୯୦ ମାତ୍ର
ମାସରେ ଶ୍ରୀପୁରୁଷ ବିଜନାଥ କର, ପ୍ରୋଫେସର ଆର୍ତ୍ତବନ୍ଦୁ, ରାଧୀ ବାହୁଦୁର
ଆଜ୍ଞ୍ୟତତ୍ତ୍ଵ, ସମ୍ବନ୍ଧବେଳ ରକାଣାତ୍ମକରଣ, ଶ୍ରମାନ୍ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଥାର୍ପ୍ସ୍ୟ, ଶ୍ର
ଆର୍ତ୍ତଗ୍ରାମ ଶତ୍ରୁଷ୍ଟୀ, ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ଵ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ କୃତମଣି ଦାଶ, ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ଵ
ସେନଗ୍ରାୟ, ଶ୍ରୀ ଅଗଣୀ ଦାଶ, ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଅକୁଳ ମିଶ୍ର, ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ବହାକର୍ଣ୍ଣ
ଗରବତ୍ତୁ ଓ ମୋର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଘେନ ଗୋଟିଏ ପରମର୍ଗସତା
ହୋଇଥିଲା । ତହିଁରେ ଆନ୍ଦୋଳନାହୀନ ଯାହା ମୀମାଂସିତ ହେଲା, ତାହାହିଁ
ଏ ଜ୍ଞାନକୋଷରେ ଅନୁସର ହୋଇ ଥିଲା ।

ଶ୍ରୀମୁଖ ହଙ୍କାଳ ସାହେବ ଓ ଶ୍ରୀମୁଖ ପେକ୍ ସାହେବଙ୍କ ପରେ ପିଲିପ୍-ଡିଏସିନର ଅନ୍ୟତର ସଦସ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ହୃତାକାଶୀ ମହାମତି ଶ୍ରୀମୁଖ ପିଲିପ୍ ସାହେବ ଓଡ଼ିଆକୁ କମିସନର ହୋଇ ଥାଏ ଏ ଗ୍ରହ ପ୍ରତି ବିଶେଷ କୃପା ଦେଖାଇ ଥିଲୁଣ୍ଡି ଓ ସ୍ଵର୍ଗ ଏକାଧିକ ଥର ଶ୍ରୀମାନାକୁ ଯାଇ ମୁଦ୍ରଣ କର୍ଯ୍ୟ କେତେବୁର ଥରସର ହେଲା, ତାହା ସୁଚକ୍ଷରେ ପରଦର୍ଶନ କରିଥିଲାନ୍ତି । କଟକର ବର୍ତ୍ତମାନ କଲେକ୍ଟର ଶ୍ରୀମୁଖ ମାରଛି ସାହେବ ମଧ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଶୁଢ଼ିକୁ ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ତାଙ୍କର ସହଧରିଣୀଙ୍କ ସହିତ ଏକାଧିକ ଥର ପରଦର୍ଶନ କରି ନାନା ଭାବରେ ମୋତେ ଉସାହିତ କରିଥିଲାନ୍ତି ।

ଏହି ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡର ଇଂରାଜି ଅଂଶରେ କେତେକ ଶ୍ରୀନରେ ମୁଦ୍ରଣ-ପ୍ରମାଦ ଥିବାର ଦେଖି ପିଲିପ୍ ଓ ମାରଛି ସାହେବଦ୍ୱୟ ସତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍ସବରେ ପ୍ରସ୍ତେଷିତମାନଙ୍କର ଇଂରାଜି ଅଂଶମାନ ସଶୋଧନ କରିବାର ଭାବ ସ୍ଵର୍ଗ ଗ୍ରହଣ କରି ଥିଲାନ୍ତି । ଏତାଦୁଃଖ ମହାନୂଭବତା ପାଇଁ ମୁଁ ଏ ଦୁହଳ୍କ ନିକଟରେ ରଖି ।

ଓଡ଼ିଆଶବମାନଙ୍କର ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଯୋଗାଇବା ବିଷୟରେ କଟକର ଆଭ୍ୟାସକେହି ଶ୍ରୀମୁଖ ସତ୍ତନ୍ତନାଶ୍ୱର ଶ୍ରୀ ମହାଶ୍ଵର ଏମ. ଏ., ଡି. ଏଲ. ମୋତେ ନିମ୍ନପରିଚ୍ୟାପରେ ଅଯାଚିତଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲାନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମତୀ ପୀତାମତୀ ସମ୍ମାନିତ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଶୁଢ଼ିକ ସାଧି କରିବା ଉତ୍ସବରେ ଇଂରାଜି ଓ ବଙ୍ଗଳା ଅନ୍ତର ଶିକ୍ଷା କରି ଏଥରେ ତାଙ୍କ ଶକ୍ତି ନିଯୋଜିତ କରିଥିଲାନ୍ତି ।

ଆଗରର ଅପ୍ରାପ୍ରତିବଦ୍ୟବାର ରାଜା ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ଦେବବର୍ମୀ ରାଜମୟ ବ୍ୟବହାରଶିର୍ମାର୍ଥ ଗର୍ଭମେଣିଙ୍କ ଆଦେଶକ୍ରମେ କଟକରେ ଛାଅ ମାସ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲାନ୍ତି । ଅଛି ଅନ୍ତରବ୍ୟବରେ ତାଙ୍କର ଏହି ଭାଷାକୋଷ ପ୍ରତି ଅନୁଭୂତ ଦେଖୁ ମୁଁ ଅନନ୍ତର ହୋଇଥିଲା । ସେ ମୋ ମୁହଁରେ ଥାଇ ପ୍ରତିଦିନ ଅଭିଧାନର ସମ୍ବର୍ଜନ ଓ ପରିଷରଣସମ୍ବର୍ଜନରେ ନାନା ତତ୍ତ୍ଵ ନେଉ ଥିଲାନ୍ତି ଏବଂ ଏଥି ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ଗଢ଼ିଜ୍ଞାତ ପ୍ରତଳିତ ଶବ୍ଦ ଏହି ଭାଷାକୋଷକୁ ଯୋଗାଇ ଥିଲାନ୍ତି । ଆହୁର ମଧ୍ୟ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋ ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ସବନ କରିବା ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବ୍ରତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ପିତା ସ୍ଵର୍ଗତ ରାଜନାଥ ସାହିତ୍ୟ-ପ୍ରାଣ ରାଜାବାହାଦୁର ବିଶନାଥ ଦେବ ବର୍ମୀ ମୋର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ‘ମହା-ପ୍ରସାଦ’ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ଏ ଭାଷାକୋଷ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ଆମ୍ବନଙ୍କର ଏହି ଅମାୟିକ ଅନୁଭୂତ ଦେଖୁ ମୁଁ ଆଶା କରୁଥିଲୁ ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ରଣୀୟ ପିତୃଦେବଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଦିନେ ଉତ୍ସବ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଭାଷାର ଜଣେ ପ୍ରଥାନ ପୁଣ୍ୟପୋଷକ ହେବେ ।

ଗ୍ରହ ଶରୀ କର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରେ ଦେଖାଗଲୁ ଯେ, ପୂର୍ବକର୍ତ୍ତି ଛନ୍ଦିଶି ଶବ୍ଦ ପୁଣ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ବର୍ଗ ମୁଦ୍ରଣ ଗ୍ରହଟ ପ୍ରାୟ ଛାଅ ହଜାର ପୁଣ୍ୟ ଅଧିକାର କରିବା କରୁଥିଲା ଏବଂ ଶବ୍ଦରେ ସମ୍ବର୍ଗ ଗ୍ରହ କି ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ହେବ, ଏବଂ ପ୍ରଥମେ ପରିକଳ୍ପିତ ମୁଦ୍ରଣାଦିବ୍ୟ ଉତ୍ସବ ହଜାର ଟଙ୍କା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ବର୍ଗ ଦ୍ରବ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଶବ୍ଦରେ କେତେକ ମୁଦ୍ରଣ ଅଂଶ ଦେଖୁ ପରମ ପ୍ରାତି ଲୁହନକେ ଓ ଉତ୍ସବଧ ମହାରାଜଙ୍କଠାରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବାର ଆଶା ମୋ ମନରେ ଜାଗରୁକ ହୋଇଥିଲା । କରେଷୁଥିରେ ବୁଲିଙ୍ ଟିପ୍ ରାଜା ଶ୍ରୀମତୀ ସିଦ୍ଧିଦେବ ମଧ୍ୟ ଏ ଗ୍ରହ ପାଇଁ ବିଶେଷ ସମାନୁଭୂତ ପ୍ରକାଶ କରି ଥିଲାନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟ ରାଧାନାଥ, ମୁଠର ସମ୍ବର୍ଗ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୁହନ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବବାପାଇଁ ପାରଳାର ସ୍ଵନାମଧନ୍ୟ, ଦେଶବନ୍ଧୁ, ଉତ୍ସବରେ ଜଣୀ ଓ ସରସବୀଙ୍କ ବରସୁନ୍ଦର, ରାଜା ।

ହେବ । ଏ ବ୍ୟସ୍ତନବାହ ଭଗବାନ୍ କରିବେ, ଏହି ଆଶାରେ ଥାଣାନ୍ତି ହୋଇ ମୁଲ ପାଣ୍ଡୁଲିପିରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା କୌଣସି ଶବ୍ଦ, ଟାକା ବା କୋଇ କଟାକଟ ନ କର କିମ୍ବା ସବୁମାତ୍ର ପ୍ରାଦେଶିକ, ପାରଭାଷିକ ଓ ବେଦେଶିକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ସଙ୍ଖ୍ୟା ନ କମାଇ ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଲାଇ ଥିଲା । ସତକୁ ସତ ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭୁ ଜଣେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଦାତାଙ୍କ ଅଣି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତଭାବରେ ଏ ଗ୍ରହଟ ସହାୟକ ରୁଷେ ଉପସ୍ଥିତ କରୁ ଥିଲାନ୍ତି ।

ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବର୍ଗ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ସମ୍ମିଳନ (AII India Oriental Conference) ର ନବମ ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ୧୯୩୦ ତିଥମର ମାସରେ ପାଠନା ଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ବିହାର ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ତେଷୁଟ ଭାଇରେକର ଶ୍ରୀମୁଖ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ତ୍ରିପାଠୀ ଥାର, ଇ. ଏସ୍. ମହୋଦୟ ଭାଷାକୋଷର ମୁଦ୍ରଣ ଅଂଶମାନ ଦେଖି ଓ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଇଥିଲା । ଏହି ସାହାଯ୍ୟ ଲୁହନ କୃତଜ୍ଞତା-ଜ୍ଞାପନାର୍ଥ ଭାଷାକୋଷର ନାମ ମହାରାଜଙ୍କ ଜ୍ଞେଷ୍ଣ ଭ୍ରାତା ସ୍ଵର୍ଗର 'ପୁଣ୍ୟରନ୍ଧ'ଙ୍କ ନାମ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବର୍ଗ ହୋଇଥିଲା । ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ମହାରାଜ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇ ଥିଲାନ୍ତି; ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚକ୍ରଥବ୍ସ ଅବସ୍ଥାରେ ବାକ ଟଙ୍କା ମିଳିବ ।

ପୁଣ୍ୟ ଏମାର ମଠର ମହାରାଜ ସ୍ଵନାମଧନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଗଦାଧିର ସାମାନ୍ତ ଦାସ ମୁଦ୍ରଣନିମନ୍ତେ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗୀକାର କରି ଥିଲାନ୍ତି ଏବଂ ସୁଦିଧା ହେଲେ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ଆଶାସନା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଥିଲାନ୍ତି । ମୋ ଜାମାତା ପୁଣ୍ୟର ଗର୍ଭମେଣ୍ଟ-ପ୍ଲିଚ୍ ତାଙ୍କ ଓ ଆଭ୍ୟାକେହି ସମ୍ବର୍ଗ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀମାନ୍ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ଏକ ହଜାର ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇ ପରିଶ୍ରତ ହୋଇ ଆଶିକ ଟଙ୍କା ଶ୍ରୀମୁଖ ବିଶନାଥ ବାବୁଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରି ଥିଲାନ୍ତି । ଗଢ଼ିଜାତର ଘୋଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେକ୍ଚ୍ ଶ୍ରୀମୁଖ ଟାଲେଣ୍ୟ ସାହେବ ମୋର ଏହି ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ସହାନୁଭୂତ ଦେଖାଇ ଉତ୍ସବର କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜା ମହାରାଜଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏ ବସ୍ତୁସାଧ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଅକର୍ଷଣ କରି ମୋର କୃତଜ୍ଞତା ପାଶରେ ଆବଦି କରି ଥିଲାନ୍ତି । ମୁଁ ଏହିରେ କରିବାର ସମ୍ବର୍ଗ ମଧ୍ୟ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଦୃଷ୍ଟିତମ, ରାଜବିଷ୍ଵପ୍ରତିମ ମହାରାଜଙ୍କ ଶ୍ରୀମତୀର ସମ୍ବର୍ଗରେ ଉତ୍ସବର ହେବାରୁ ମହାରାଜ ଗ୍ରହଟ କେତେକ ମୁଦ୍ରଣ ଅଂଶ ଦେଖୁ ପରମ ପ୍ରାତି ଲୁହନକେ ଓ ଉତ୍ସବଧ ମହାରାଜଙ୍କଠାରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବାର ଆଶା ମୋ ମନରେ ଜାଗରୁକ ହୋଇଥିଲା । କରେଷୁଥିରେ ବୁଲିଙ୍ ଟିପ୍ ରାଜା ଶ୍ରୀମତୀ ସିଦ୍ଧିଦେବ ମଧ୍ୟ ଏ ଗ୍ରହ ପାଇଁ ବିଶେଷ ସମାନୁଭୂତ ପ୍ରକାଶ କରି ଥିଲାନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟ ରାଧାନାଥ, ମୁଠର ସମ୍ବର୍ଗ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୁହନ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବବାପାଇଁ ପାରଳାର ସ୍ଵନାମଧନ୍ୟ, ଦେଶବନ୍ଧୁ, ଉତ୍ସବରେ ଜଣୀ ଓ ସରସବୀଙ୍କ ବରସୁନ୍ଦର, ରାଜା ।

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗନ୍ଧପତି ନାରୟଣ ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥଳ କରୁଥିବାରୁ ଶ୍ରୀ ଗନ୍ଧପତିଙ୍କର ଏ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ସମୟକ କପାଦବ୍ରତ ପଡ଼ିବାର ଆଶା ହେଉଥାଏ ।

ଏଥୁମଧ୍ୟରେ ଏ ଗ୍ରନ୍ତର ସମ୍ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକ, ଉଚ୍ଛଳର ବିକିମାଦିତ୍ୟ-
ପ୍ରତିମ, ସାହିତ୍ୟପ୍ରାଣୀ କିମ ଦେବ ବର୍ମୀ ଜୟପୂରର ରାଜଧାନୀ ଅଳ୍ଲାଙ୍କୃତ
କର ଅଛିନ୍ତି । ସେ ମହୋଦୟ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଦେଶହିତକର ବ୍ୟୟ-ବହୁଳ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ତତ୍କାଳୀନ ଜୟପୂର ଅଧୀଶ୍ୱରଙ୍କ ନିକଟରେ
ମୋ ପାଇଁ ଅଳି କରିଥିଲେ । ପ୍ରତିକ୍ଷା ଅପାର କରୁଣାରୁ ଆଜି ସେ ସ୍ଵର୍ଗ-
ଜୟପୂରର ଅଧୀଶ୍ୱର । ତେଣୁ ମୁଦ୍ରଣ ବ୍ୟୟ ପାଇଁ ନଅଣ୍ଟ ଥିବା ଅର୍ଥ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଦୁଃଖୀନ୍ତା ଦୂର ହୋଇଥାଛି ଏବଂ ମୋ କର୍ମ-ପନ୍ତ୍ରା ଅଲୋକ-
ମୟ ଦେଖା ଯାଉଥାଛି ।

ପାଣ୍ଡିତୀ ପ୍ରଥମେ ଅନୁମାନ କରସାଇଥିଲା ଯେ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣିଂଶ ଗୁରୁ
ପାଞ୍ଚ ଶତ ପୃଷ୍ଠା ମାତ୍ର ଅଧିକାର କରିବ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣିଂଶର ମୁଦ୍ରଣ
ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ କୋବଳ ସେହି ଅଂଶ ବାର ଶତ ପୃଷ୍ଠା ଅଧିକାର
କରିଥିଛି । ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଗିତଭାବରେ ଗନ୍ଧର କଳେବର ବୃଦ୍ଧି ହେବାରୁ
ମୁଦ୍ରଣବ୍ୟୟସ୍ଥାନରେ ଆଶକା ଜାତ ହେଉଥିଲେହେଁ, ଆର୍ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ-
ବ୍ୟାଧି କଠୋର ପରିଶ୍ରମରେ ଯେଉଁ ସ୍ବରୁ ଶନ, ଟୌକା, ଶପଣୀ, ନୋଟ ଆଦି ମୁଁ
ସଗଦିକ କରି ରଖିଥିଛି, ସେ ଶୁଦ୍ଧିକ ଏ ସମ୍ବରଣରେ ସନ୍ତିବେଶିତ କରିବାର
ଲୋହସମ୍ବରଣ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ରଗବାନଙ୍କ ଅଧାର କରୁଣା ଉପରେ
ନିର୍ଭର କରି ମୁଁ ମୋର ବହୁପରିଶ୍ରମସ୍ଥାନ ପାଣ୍ଡିତିକାରୀଙ୍କ ସମସ୍ତ
ଦିଗ୍ବୟୁ ସଭ୍ୟନଗତର ଭାବଭାବିକୀଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରିବ ବୋଲି
ଦତ୍ତବ୍ୟକଳ ହୋଇ ବଦିଥିଛି ।

ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ତଳେ ଶିଖୁପ୍ରସ୍ତୁଗମାନ ଯୋଗ କରିବା ।
ଠୀକା ଲେଖୁବା ପାଇଁ ଗତ ପଦର ବର୍ଷ ହେବ ମୁଁ ସହସ୍ରାଧିକ ପ୍ରକାଶିତ
ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ କରିଥାଏଁ, ତଥାପି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ କଣ୍ଠିବାର ହଙ୍ଗତି
ମୋର ନ ଥୁବାରୁ କେତେବେଳେ ମହାନୁଭବ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋତେ ସେମାନଙ୍କ
କୃତ ବା ପ୍ରକାଶିତ ବା ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଥୁବା ବ୍ୟକ୍ତି ଗଦିୟ, ପଦିୟ ଓ
ଅଛଜ୍ଜାନ-ପ୍ରତ୍ଯେ ଦେଇଥାଏନ୍ତି । ଆଜି ଏଠାରେ ସେହି ମହାନୁଭବମାନଙ୍କ
ନିକଟରେ ବୃଦ୍ଧୟର କୃତକ୍ରତା ଅର୍ପଣ କରୁଥାଇ । ସେହି ଦାତାମାନଙ୍କର ନାମ
ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା । ପ୍ରୋଫେସର ଥାର୍ତ୍ତବନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ବିଜନାଥ କର, ଶ୍ରୀ
ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ, ପ୍ରୋଫେସର ମୋହନମୋହନ ସେନାପତି, ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜସ୍ବନ୍ଦର
ଦାସ, ଶ୍ରୀ ମାଳକଣ୍ଠ ଦାସ, କବି ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି, ରାୟ ବାହାଦୁର ଅଞ୍ଜୟତନ୍ତ୍ର
ଦାସ, ରାୟ ବାହାଦୁର ଶମଶାର ରାୟ, ରାୟ ସାହେବ ରକାରିଚଣ ପଟ୍ଟନାୟକ,
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାସ, କଟକ ଅରୁଣୋଦୟ ପ୍ରେସର ସହସ୍ରକାଳୀୟ ଶ୍ରୀ
ଅନୁଦିତନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ, କଟକ
ଚନ୍ଦ୍ରଦୟ ପ୍ରେସର ସହସ୍ରକାଳୀୟ ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ
କୋଣ୍ଠ, ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ଶରକନ୍ଦ୍ର ପାଳ, କଟକ
ଟ୍ରେଡିଙ୍କ୍‌କୋମ୍ପାନୀର ମେନେଜେର ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଅକୁଳ ମିଶ୍ର କାବ୍ୟତର୍ପଣ,
ଡାକ୍ତର ରାୟ ବାହାଦୁର ଜୟନ୍ତ ରାୟ, ଶ୍ରମାନ୍ ଚିନ୍ତାମଣି ଆର୍ଦ୍ଦ୍ୟ, ସ୍ଵର୍ଗୀୟ
ରାୟସ୍ବାହେବ ନନ୍ଦକଣ୍ଠାର ବଳ, ସମ୍ବଲପୁର ସାଧନା ପର୍ବତାର ସମ୍ମାଦିକ
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସୁପ୍ରେମର ଦାସ, ଆଶାପଢ଼ିକାର ସମ୍ବଲପୁର ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରଥ,
ଶ୍ରୀ ମହାରାଜ ସୋନପୁର, ଚିକଟୀର ବାନପ୍ରସ୍ତୁ ରଜା ଶ୍ରୀ ରାଧାମୋହନ ରାଜେନ୍ଦ୍ର

ଦେବ ଓ ଯୁବରାଜ ଶ୍ରୀ ଗୋରଜ୍ଞ ଦେବ, ଶ୍ରମତୀ କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ଦେବୀ, ସୁରଜୀର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ରାଜା ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ାମଣି ଦେବ, ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେନ ଶୁପ୍ର, କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଙ୍ଗ କୋମ୍ପ୍ୟୁଟର କର୍ତ୍ତ୍ତୁପତ୍ର, ଶ୍ରୀ ଶାବଧି ପଣ୍ଡୁ, ତେଜାନାଳର ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶର ମିଶ୍ର, ଅଠଗଢ଼ ନିବାରୀ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଆନବନ୍ଧୁ ରଥ, ଶୟାମାହୁର ରାଜକିଶୋର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଗୋଦାରବାଣି ମିଶ୍ର, ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଶୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ, ବ୍ରତ୍ତପୁରର ଶ୍ଵରୁତେଷ୍ଟ୍ଵ ଶ୍ଵୋରର କର୍ତ୍ତ୍ତୁପତ୍ର, ମୋର ପ୍ରାଣପ୍ରତିମା ସ୍ଵର୍ଗତା କନ୍ୟା ଶ୍ରମତୀ ଲାବଣ୍ୟଭାଣୀ, କାଶୀ ନାଗଶ୍ଵରଗୁଣୀ ସଭାର କର୍ତ୍ତ୍ତୁପତ୍ର, ପାଠନା ପାଠଶାଳା ପ୍ରେସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଣ୍ଡିତ ରାମନ୍ଦେବନ ଶରଣ ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହବାକ ସାହେବ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣତନ୍ତ୍ର ଭାଷାକୋଣ ଦେଉଥା ଜାତିର · କୋଠସଙ୍ଗରୁ; ମୁଁ
ଉଚ୍ଛଳମାତାଙ୍କର ଜଣେ ନରଶ୍ୟ ଓ ଅଧିମ ପୁଣି । ମୋ ଭଲ
ଶୁଣାଯୁନ, ବିଦ୍ୟାଯୁନ, ସାଧନାଯୁନ ବ୍ୟକ୍ତିହାର ଉଚ୍ଛଳ ଜାତିର ଏ ଯେଉଁ
ଭାଷାଯୌଧ ନିର୍ମିତ ହେଲା, ତାହା ବନ୍ଧୁଶତ ବିଦ୍ୟାହାସ, ଶୁଣଗାସ,
ଧାର୍ଥତ୍ୟପ୍ରାଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ, ସହାନୁଭୂତି ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ଯୋଗୁଁ
ସମୁବ୍ଧର ହୋଇଥାଏ ।

ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ନାନାଭ୍ରବରେ — କେହି ଧନ ଦ୍ଵାରା, କେହି
ଉତ୍ସାହଦ୍ୱାରା, କେହି ଲେଖାଦ୍ୱାରା, କେହି ଅଣୀବାଦ ଦ୍ୱାରା, କେହି ସୁମୁକ
ପୋଗାଇ, କେହି ଦାତାମାନଙ୍କ ଠାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଶବ୍ଦ ଯୋଗାଇ—
ସାହାଧ୍ୟ କରିଥିଲା, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଅମରଣ ଚଣୀ ରହିଲା ।

ବିହାର ଓଡ଼ିଶାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାଟ୍ସାହେବ ମହାମାନ୍ୟ ମାନ୍ୟବର
ସର ହିରୁ ଷ୍ଟିପେନ୍ସନ୍ ମହୋଦୟ ଏ ଗ୍ରନ୍଱ର ବିଶିଷ୍ଟ ପୃଷ୍ଠାଘେଷକରୂପେ
ମୋତେ ନାମାପ୍ରକାରେ ଉତ୍ସାହିତ କର ଥିବାରୁ ମୁଁ ତଥା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା
ତାଙ୍କର ମହାନ ଭବମତୀ ପାଇଁ ତାଙ୍କଠାରେ ଚିରକୁତ୍ତଙ୍କତା ପାଶରେ ଆବଦ୍ଧ ।

ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବରିଷ୍ଣ ଭଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ଆଜି ଏ ଗ୍ରହ ମୁଦ୍ରାତ
ହେବାର ଆଶା ଅଂଶଗତ ପଳବତ୍ତା ହୋଇଥିଛି, ସେମାନଙ୍କ ହାତ୍‌ପୋକି ଛବି
ଏ ଗ୍ରହରେ ଦେବ କୋଲି କଞ୍ଚକ କରିଥିଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁମାନଙ୍କ
ପଟୋ ବା କୁକୁ ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଛି ସେମାନଙ୍କ ଛକିମାନ ଏ ଖଣ୍ଡରେ
ସଂୟୁକ୍ତ ହେଲା ଏବଂ କମଶାଃ ଯାହା ଯାହା ହସ୍ତଗତ ହେଉଥିବ ତାହା
ପରିଚାରୀ ଖଣ୍ଡମାନଙ୍କ ରେ ଯୋଗ ଛମିଛି ।

ଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅନେକ ଅଭ୍ୟବ ଓ ଦୋଷ ରହିଗଲୁ । ଏହାକୁ ମୁଁ
ଯେଉଁପରି ସବାଙ୍ଗସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ କରିଲା କରିଥିଲି ସମୟ, ଅଭିଜାନ-
ଗ୍ରନ୍ଥ, ଦେଶାଟିନ ଓ ବିଶେଷତଃ ଅର୍ଥାଭବରୁ ଏବଂ ସଂଥେଷ୍ଠ ସହକର୍ମୀ
ଅଭିବରୁ ତାହା କରି ପ୍ରାରିଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସବଧାରଣକୁ ଏତିକି
ମାତ୍ର କହି ପାରେଁ ଯେ, ମୁଁ ମୋ ଚେଷ୍ଟାରେ ତୁଳି କରିନାହିଁ । ମୋର
ଏକମାତ୍ର ଆଖା ଯେ, ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ ଲେଖିବାର ଯେଉଁ ଦିଗ୍ନାଶନ
ସ୍ଥାପନ କରିଗଲି ତାହାର ପଛା ଅନୁସରଣ କରି ମୋ ଅପେକ୍ଷା କ୍ଷମତାଶାଳୀ
ଅନ୍ତର୍ଭବ ଗୁଣୀ ଓ ଅଧିକବସାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଚିଷ୍ଟପରରେ ଦିନେ ଗୋଟିଏ
ପୂଣୀଙ୍କ ଅଭିଧାନ ସଙ୍କଳନ କରି ପାରିବେ । ମୋର ଏହି ଫର୍ମାନ ପୂଣୀଙ୍କ
ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନର ଉପରିରଣ ପାଇ ।

ଯୌଝନିକମେ ମୁଁ ଓକଳତ ଅରମ୍ଭ କରିବା ବେଳେ ଉତ୍ତଳର
ଦେଶହିତେକବୁଦ୍ଧି, କର୍ମନିଷ୍ଠା, ବଯୋଗୁଡ଼ି ତଥା ଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ି ମିଶ୍ରର ଦାସ
(ଗ୍ରା ମଧ୍ୟବନ ଦାସ ଏମ୍. ଏ., ବି. ଏଲ. ସି. ଥାର ଇ) ଙ୍କୁ ପୁରୁଷେ

ପାଇବାର ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ୫ ତାଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣାଧାନରେ ଉଚ୍ଛଳସମ୍ମଲନ, ହେଉଥିବା ବାଲକାଦିନାଳୟ ଆଜି କେତେକ ଅଧିଗର୍ଭ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଜଣେ ନମଶ୍କରିଣୀ ରୂପେ କହି ବିନ କର୍ମ କହିଥିଲା । ମୋ ଜୀବନର ଯେତେବେଳେ ସୁରଣୀୟ ସହବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ତରଣ ତଳେ ଦସି ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନକୁ ଉପରିବିଶ୍ୱାସ, ଅଧିବସାୟ, ଜାଗ୍ରୟପ୍ରେମ, ଦେଖିଥେବା, କର୍ମନଷ୍ଟ୍ର ଓ ଅନ୍ତର୍ବ୍ଲୁକ୍ ପରିଶ୍ରମ ଥାବି ଦେଖିବା ଯୋଗୁଁ ମୋ ଜୀବନର ଗତି ଯେଉଁ ପର ନିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ ଓ ତାଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ୍ ସହବର୍ତ୍ତ, ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଓ ଉପରିବିଶ୍ୱାସରୁପ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ତାଙ୍କର ପଳରେ ଆଜି ଏପରି ଗୋଟିଏ ବହୁ ଅୟାସପାଦ, ବହୁ ଦୈର୍ଘ୍ୟପାଦ, ବହୁ ଜଳପାଦ ଓ ବହୁ ସମସ୍ତପାଦ କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧର ହୋଇଥାଏ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଥର୍ମ ନ ଥିଲେ ନାନା ବାଧା-ବିଦ୍ୟ, ଅଭାବ-ଅସ୍ତ୍ରିଆ, ଯାତ୍ରା-ପ୍ରତିବାତି, ଅଶାନେରାଶ୍ୟ ଅଛିମ କରି ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଓ ଉପରିବିଶ୍ୱାସ-ସହକାରେ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ୨୦ ବର୍ଷ ଲାଗି ଏପରି ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଗ୍ରହଣ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଶେଷ କରି ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଗ୍ରହଣ ଛାଇବି ହଜାର ପୃଷ୍ଠା ବ୍ୟାପୀ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଲେଖା ଶେଷ ହେବା ପରେ ସେ ନିଜେ ମୋ ବରକୁ ଥର୍ମ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ତହିଁ ଉପରେ ଦୀର୍ଘ ବୁଲୁର ଦେଇ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଗଲେ ଏବଂ ତହିଁରେ ଏ ଗ୍ରହ ଶରୀର ହେବା ପାଇଁ ମୁଁ ଉଦ୍‌ଦୟମ ଥର୍ମ କଲି ।

ସ ଥର୍ମର ସଂକଳନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶ୍ରମଜୀ ପ୍ରିତାମଣ ଦେବୀ ନାନା ଭ୍ରବରେ ସାହରିଯ କରିଥାଏ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସାହରିଯ ପାଇ ନ ଥିଲେ

ମୋ ଜୀବନକେ ଥର୍ମାନ ପ୍ରାଣ୍ୟକରୁଥ ମହାତ୍ମା ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣାମ କରି ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ କେତେବେଳ ଜାଣୀ, ତାହା ଭାଷାରେ ତ୍ରିକ ଶ କରି ପାରିବ ନାହିଁ—ମୁଁ ଏଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ତିର ଜୀବନ ପାଇଁ ଅପରିଶେଷ ରଣରେ ଥାବଦି ରହିଲ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହୁତମ ଅନୁଶୀଳନ କରିବାରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ଉତ୍ସାହ ଦାତା ଓ ପ୍ରତ୍ୱର୍ତ୍ତକ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ କରି ଏ ଗ୍ରହଣ ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶର ଭାବର ବନ୍ଦନ କରି ମୋତେ ପରମାଧ୍ୟାନପିତ୍ର କରି ଥିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁଥାଏ ।

ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁ ଅପାର କରୁଣାରୁ ଏହି ଯୀଶ ହସ୍ତହରା ଏପରି ବିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ଲେଖା ଶେଷ ହୋଇ ପାରିଲୁ ଓ ଯାହାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରେ ଆଜି ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ସାଧିଗଣଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଥର୍ମିତ ରହିଲ, ସେହି ପରିବରକ କରୁଣା ଏ ଗ୍ରହଣ ଶେଷ ଖଣ୍ଡର ମୁଦ୍ରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଏକ-ମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ ।

ପରିଶେଷରେ, ନିରେନଦିନ ଏହି କି ଏ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ପାଠକରି ପାଠକମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଯାହା ବ୍ୟପକ୍ରମାଦ ଦେଖିବେ ବା ପରିବର୍ତ୍ତନାଦର ଯାହା ଯାହା ପୁରନା କରିବେ ତାହା ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ ମୋତେ ଜଣାଇଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ମାନଙ୍କରେ ସେ ଶୁଣିକ ପରିହାର ବା ପାଠକ କରିବାକୁ ମୁଁ ଯଥାଶକ୍ତି ତେଣ୍ଟା କରିବା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋପ ସଙ୍କଳନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଅଭିଜାନ ଗ୍ରହୁ,
ଗ୍ରହୁକାରମାନଙ୍କର ନାମ ଓ ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ ।

M. W.—ମନ୍ଦିର ଉଚ୍ଛଲିଆମ୍ସଙ୍କ ବ୍ୟବ ସଂସ୍କୃତ-ଇଂରୀସ ଡିକ୍ଷନାଶ ।

Kirtikar—ଡକ୍ଟର କର୍ତ୍ତିକାରଙ୍କର 'Indian Plants'

(ଭାଷାଭାଷ୍ୟ ଉଚ୍ଚିତ)

Apte—ପ୍ରୋଫେସର ଆପ୍ରେକ୍ସର Practical Sanskrit—English Dictionary. (ସଂସ୍କୃତ-ଇଂରୀସ ଅଭିଧାନ)

Beams—Beams' Comparative Grammar of four Indo-Aryan languages. (ସମ୍ବୂଳ ଶରୀର ଭାଷାର ବ୍ୟାକଣ)

Haines—ହାଏନ୍ ସାହେବଙ୍କ Botany of Bihar and Orissa. (ବିହାର-ଓଡ଼ିଶାର ଉଚ୍ଚିତରତ୍ତ୍ଵ)

Howells—ପାଦ୍ମ ସାଙ୍କେତ୍ର ସାହେବଙ୍କ ଅପ୍ରକାଶିତ ଓଡ଼ିଆ-ଇଂରୀସ ଅଭିଧାନର ପାଶୁଲିପି ।

Fallon—ଡକ୍ଟର ଫାଲନଙ୍କର ହିନ୍ଦୁପ୍ରାଣ-ଇଂରୀସ ଡିକ୍ଷନାଶ ।
Sir George Greierson—Linguistic Survey of India. (ଗ୍ରୈଗ୍ରେର୍ସନ୍ ଭାରତର ଭାଷାବିଗ୍ରହ)

Grundy—ପାଦ୍ମ ଗ୍ରୁଣ୍ଡ ସାହେବଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ-ଇଂରୀସ ଡିକ୍ଷନାଶ ।

ଗୋଧୀନାଥ ନନ୍ଦ—ଗୋଧୀନାଥ ନନ୍ଦଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ 'ଶବ୍ଦଚରତ୍ରବୋଧ ଅଭିଧାନ' ।

ଜନେନ୍ଦ୍ର—ଜନେନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାର ଅଭିଧାନ ।

ବିଷକୋଷ—ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦୟକ ପ୍ରଣୀତ 'ବିଷକୋଷ' ।

ସୋଗେଷ୍ଟନ୍—ରୟ ବାହାରୁ ସୋଗେଷ୍ଟନ୍ ରୟ ବିଦ୍ୟାନିଷ୍ଠଙ୍କ ସଂକଳନ
'ବଙ୍ଗଲା ଶକ୍ତିକୋଷ' ।

ପ୍ରକୃତିବାଦ—ଶ୍ରୀ ସମକମଳ ବିଦ୍ୟାଲକ୍ଷାରଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ସତତ ବଙ୍ଗଲା
'ପ୍ରକୃତିବାଦ ଅଭିଧାନ' ।

ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦାଶାଖା—କାଶୀ ନାଗରୀ ପ୍ରଗରଣୀ ସଭାଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ 'ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦାଶାଖା' ବା ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର ବୃଦ୍ଧତ କୋଷ ।

ସୁବଳଚନ୍—ସୁବଳଚନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କ ସରଳ ବଙ୍ଗଲା ଅଭିଧାନ ।

ଗାଙ୍ଗୁଲି—The student's Bengali and English Dictionary (ବ. ଗାଙ୍ଗୁଲିଙ୍କ ବଙ୍ଗଲା-ଇଂରୀସ ଅଭିଧାନ)

ଦବ୍ୟଶୁଣ—ଶ୍ରୀ ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ସେନ ଶୁଣଙ୍କ ବଙ୍ଗଲା 'ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଣ ଶିକ୍ଷା' ।

ସମର୍ଥକୋଷ—ଶକ୍ତି ସାହେବଙ୍କ ଦେବଙ୍କ ସ୍ବାର ପ୍ରକାଶିତ 'ସମର୍ଥକୋଷ'
ଅଭିଧାନ ।

ଶବ୍ଦକଳ୍ପନା—ବଙ୍ଗାଶରରେ ମୁଦ୍ରିତ ସଂସ୍କୃତ ଅଭିଧାନ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋପରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶିଷ୍ଟପ୍ରେୟୋଗର ଗ୍ରହୁକାରମାନଙ୍କର ନାମ ଓ ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ ।

(ଦ୍ରବ୍ୟବ୍ୟ—ଗ୍ରହୁମାନଙ୍କ ନାମ ସଥାପ୍ନାନରେ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା)

ଅରୁଧ୍ୟ; ଅରୁଧୁତାନନ୍ଦ—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ନେମାଲକ୍ଷାନର ମହନ୍ତ୍ର
ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଅରୁଧୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ।

ଅଜୟ ଚନ୍ଦ୍ର—ରୟ ବାହାରୁ ଅଜୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ।

ଅରମନ୍ୟ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଅରମନ୍ୟ ସାମନ୍ୟିଂହାର ।

ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ—ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ କରଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ମାସିକ ପତ୍ର ।

କବିଶୂର୍ଯ୍ୟ—ପ୍ରାଚୀନ କବି କବିଶୂର୍ଯ୍ୟ ବିଲଦେବ ରଖ ।

କୁନ୍ତଳା; କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ—ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ଦେବୀ ।

କୁଳମଣି—ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାସ ।

କୃପାକିନ୍—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କୃପାକିନ୍ ମିଶ୍ର ।

କୃଷ୍ଣଶିଂହ—ଧ୍ୟାକୋଟର ପ୍ରାଚୀନ ଶକ୍ତି ।

ଗଙ୍ଗାଧର—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କବି ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର ।

ଗଢ଼ିଜାତବାସିନୀ—ଜାଲରେରେରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ର ।

ଗୋପାଳକୁଷ୍ଟ—ଗଞ୍ଜାମର ପ୍ରାଚୀନ କବି ।

ଗୋଲେକ—ଅପ୍ରକାଶିତ କାବ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରରେଣ୍ଟାର ଅଧୁକ୍ତିକ କବି ।

ଚିକିତ୍ସ—ଶକ୍ତାଶରେବ ଚିକିତ୍ସ ।

ଚିନ୍ତାମଣି—ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ଆଶ୍ରୟ ।

ଚିନ୍ତାମଣି—କବି ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି ।

ଜଗନ୍ନାଥ—ଉତ୍କଳକବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।

ଜଗବନ୍ଦୁ—ଶ୍ରୀ ଜଗବନ୍ଦୁ ସିଂହ ।

ଜାରଣୀ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଜାରଣୀଚରଣ ରଥ ।

କୁଳସୀ-କିତମ—କମ୍ପୁରର ଶକ୍ତି ବିକମ୍ପଦେବଙ୍କ କୃତ କୁଳସୀ ଦାସଙ୍କ
ହିନ୍ଦି ଶମାଲା ଆଦିକାଣ୍ଡର ପଦ୍ୟାନୁବାଦ ।

ଦାଶରଥୀ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଦାଶରଥୀ ଦାସ ।

ଦାନକୁଷ୍ଟ—ଉତ୍କଳକବି ଦାନକୁଷ୍ଟ ଦାସ ।

ଦେବିକକ ଥାର—ବ୍ରଜପୁରେ ପ୍ରକାଶିତ ଦେବିକ ପତ୍ରିକା ।

ନନ୍ଦକିଶୋର—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କବି ନନ୍ଦକିଶୋର ବଳ ।

ନାର୍ତ୍ତପୁଣୀ—କବି ନାର୍ତ୍ତପୁଣୀ ଦାସ (ହରବନ୍ଧି) ।

ମାଲକଣ୍ଠ—ଶ୍ରୀ ମାଲକଣ୍ଠ ଦାସ ।

ପଞ୍ଚମୁତ—କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପନୀଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ପତ୍ରିକା ।

ପୀତାମଦ—କବି ପୀତାମଦ (ନୃତ୍ୟଶ୍ରୀ ପୁରାଣ) ।

ପୀତାମଦୀ—ଶ୍ରୀମତୀ ପୀତାମଦୀ ଦେବୀ ।

ପ୍ରତାପ—ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ପ୍ରକାଶିତ ଶଶିଶେଣା ।

ପ୍ରାଚୀ—କଟକ ପ୍ରାଚୀସମ୍ବିତ ପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ।
ପ୍ରଧାନମୋହନ—ସୁର୍ଗୀୟ ପ୍ରଧାନମୋହନ ଆଶ୍ରମ୍ ।
ଫଳବାର, ଫଳବାରମୋହନ—ସୁର୍ଗୀୟ ଫଳବାରମୋହନ ସେନାପତି ।
ବଳଶମ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ବଳଶମ ଦାସ (ରମାୟଣ) ।
ବ. କେ. ପୁ—ବିଷ୍ଣୁ କେଶଶ ପୁରାଣ ।
ବିନାୟକ—ପଣ୍ଡିତ ତ୍ରୀ ବିନାୟକ ମିଶ୍ର ।
• ବିଦ୍ୟନାଥ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ବିଦ୍ୟନାଥ ଖୁଣ୍ଣିଆ (ବିଚିତ୍ର ରମାୟଣ) ।
ବିଷ୍ଣୁକେଶଶ ପୁରାଣ—ପ୍ରାଚୀ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ।
• ବୃଜନାଥ—ବୃଜନାଥ ବଡ଼ ଜେନାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ସମରତରଙ୍ଗ ।
ବର୍ତ୍ତଦାସ, ବର୍ତ୍ତଦରଣ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ବର୍ତ୍ତଦରଣ ଦାସ ।
ବଞ୍ଚ—କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଚ ।
ଭୂମା—ଭୂମାଧୀବର (କପଟପାଶ) ।
ଭକ୍ତାଶରଣ—ରାୟ ସାହେବ ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତାଶରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ।
ଭୂପତି—ପ୍ରାଚୀ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର କବି ଭୂପତି ପ୍ରଣୀତ ପ୍ରେମପଥାୟତ ।
ମଦନମୋହନ—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଦନମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ (ଜାର୍ଥଦର୍ଶନ) ।
ମହାଦେବ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ମହାଦେବ ଦାସ (ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପୁରାଣ)
ମଧୁସୁଦନ—ବର୍ତ୍ତକବି ସୁର୍ଗୀୟ ମଧୁସୁଦନ ରଣ୍ଜିତ ।

ସଂଶୋଭନ୍ତ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ସଂଶୋଭନ୍ତ ସିଂହ ।
(ପ୍ରେମଭଲ୍ଲି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା) ।
ବଜକଶୋର—ଭାଲୁର ଶ୍ରୀ ବଜକଶୋର ନନ୍ଦ ।
ବ୍ୟାଧାନାଥ—କବିବର ସୁର୍ଗୀୟ ବ୍ୟାଧାନାଥ ରଘୁ ।
ବ୍ୟାଧମୋହନ—ଚିକଟର ରଜା ବ୍ୟାଧମୋହନ ରଜେନ୍ଦ୍ରଦେବ ।
ବ୍ୟମଦାସ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ବ୍ୟମଦାସ (ଦାର୍ଢିତାରକ୍ତି) ।
ବ୍ୟମଶକ୍ର—ରାୟ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀ ବ୍ୟମଶକ୍ର ରଘୁ ।
ଶିଶୁଶକ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଶିଶୁଶକ୍ର (ଭୂଷା ଅଭିଲାଷ) ।
ସତ୍ୟସମାର୍ଥର—କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସାପ୍ରାହ୍ଲକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ।
ସମାଜ—କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସାପ୍ରାହ୍ଲକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ।
ସହକାର—କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ।
ସାରଳା—ପ୍ରାଚୀନ କବି ସାରଳା ଦାସ (ମହାଭାରତ) ।
ସୁତଳ ଦେବ—ବାମଣ୍ୟାର ରଜା ସୁର୍ଗୀୟ ରଜା ସର୍ବ ବାସୁଦେବ
ସୁତଳ ଦେବ ।
ସୋନପୁର—ସୋନପୁର ମହାରାଜ ସର୍ବ ସାରମିତ୍ରୋଦୟ
ସିଂହ ଦେବ ।
ହରେକୃଷ୍ଣ—କବିଶଜ ହରେକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର ।

ଓଡ଼ିଆ ଶକମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ରଙ୍ଗଜୀ ଅଷ୍ଟରରେ ଅଷ୍ଟଗନ୍ତ୍ରରୀକରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ।

LETTERS & SOUNDS USED IN ENGLISH TRANSLITERATION OF THE WORDS
IN THE PURNACHANDRA BHASHAKOSHA.

Capital   Small

ଅ	A	a
ଆ	ା	ା
ଇ	I	i
ଈ	ି	ି
ଉ	U	u
ଉ	ି	ି
ରୁ	Ru	ରୁ
ରୁ	Rୁ	ରୁ
ଲୁ	Lu	ଲୁ
ୱ	E	e
ଏଇ	Ai	ai
ଓ	O	o
ଓୁ	Au	au
ଅନୁସାର	—	m
ବିବରଣ	—	ି
ଦେବବଳୁ	—	ି

Capital   Small

କ	K	k
କ୍ଷ	Ksh	ksh
ଖ	Kh	kh
ଗ	G	g
ଘ	Gh	gh
ତ୍ତ	N	n
ତ	Ch	ch
ତ୍ତ	Chh	chh
ଜ	J	j
ଜ୍ବ	Jh	jh
ନ୍ତି	ି	ି
ତ୍ତ	T	t
ତ୍ତ	Th	th
ଦ୍ଵା	D	d
ଦ୍ଵା	rd	rd
ତ୍ତି	Dh	dh

Capital Small

ର	—	<u>rdh</u>
ଣ	N	p
ତ	T	t
ଥ	Th	th
ଦ	D	d
ଧ	Dh	dh
ନ	N	n
ପ	P	p
ଫ	Ph	ph
ବ	B	b
ଭ	Bh	bh

Capital Small

ମ	M	m
ଝ	J	j
ୟ	Y	y
ର	R	r
ଲ	L	l
ଳ	L	l
ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ ବା କି	W	w
ଶ	S	s
ଷ	Sh	sh
ସ	S	s
ହ	H	h

ପୂର୍ଣ୍ଣତତ୍ତ୍ଵ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋପରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାଙ୍କେତିକ ଅଷ୍ଟର ଓ ଚିତ୍ରମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ।

ABBREVIATIONS USED IN THIS WORK WITH THEIR MEANINGS.

ଆ = ଅବ୍ୟୁ ପଦ ।

ଅଦାଲତ = ଅଦାଲତରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

+ ଅଖକରଣ = ଅଖକରଣ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ।

+ ଅପାଦାନଥ = ପାଦାନ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ।

ଅଶୁଦ୍ଧ = କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ବା ଲୋକରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ
ବା ଉତ୍ତାରଣ ।

ଆ = ଆଚାର ଭାଷା ।

ଆରନ = ଆରନ ବା ସ୍ଥିତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ଇଁ = ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ।

ଇତର = ଇତରଙ୍ଗନ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ଭାଷା ।

ଇତା = ଇଟାଲୀୟ ଭାଷା ।

ଇତ୍ୟାଦି = ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦ ଓ ସେହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ
ଅନ୍ୟ ଶକ୍ତିମାନ ।

ଉ; ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵ = ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵଭାଷା ।

ଓ = ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ।

କତରଥ = କତର ଆଦରେ ଓ ଅଶ୍ରୁତ ଦଲାଲ ଲୋକଙ୍କ
ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ଭାଷା ।

କବ = କବମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା ।

+ କରଣ = କରଣ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ।

+ କର୍ତ୍ତ୍ତୁ = କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ।

+ କର୍ମ = କର୍ମ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ।

କର୍ମଧା = କର୍ମଧାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ।

କୋର୍କ = କୋର୍କ ଭାଷା ।

କି = କିମ୍ବପଦ ।

କି. ଦିଶ = କିମ୍ବ ଦିଶେଣଣ ।

ଶ୍ରୀ = ଶ୍ରୀମାତି ।

ଶ୍ରୀ ପୂ = ଶ୍ରୀମାତି ଜନର ପୂର୍ବାଦ ।

ଗଣିତ = ଗଣିତଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ଗାଳ = ଇତରଙ୍ଗନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ବାକ୍ୟ ।

ଗୁ = ଗୁଜରାଟୀ ଭାଷା ।

ଗ୍ରା, ଗ୍ରାମ୍ୟ = ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟବହାର; ମାନ୍ଦିତ ସାହୁତରେ ପରହାୟ୍ୟ ଶବ୍ଦ ।

ଗ୍ରୀ, ଗ୍ରୀକ = ଗ୍ରୀକଭାଷା ।

ଜମୀନ = ଜମୀନ ଭାଷା ।

ଜ୍ୟୋତିଷ = ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ତତ୍ = ତତ୍ପରୂପ ସମାପ୍ତ ।

ତା = ତାମିଲ ଭାଷା ।

ତୁର୍କୀ = ତୁର୍କପଦେଶୀୟ ଭାଷା ।

ତୁଳ = ତୁଳନା କର ।

ତେ = ତେଲାଙ୍ଗାନୀ ଭାଷା ।

ଦର୍ଶନ = ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ଦେ = ଦେଶକୁ ଶବ୍ଦ ।

ଦେଖ = ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦ ଏ ଭାଷାକୋଷର ଶବ୍ଦକମରେ

ସଥାପ୍ନାନରେ ଖୋଜ ।

ଦ୍ର = ଦ୍ରୁଷ୍ଟିବ୍ୟ ।

ଦ୍ରା = ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷା ।

ଧା, ଧାର୍ତ୍ତୁ = ସମ୍ବୂତ ଧାର୍ତ୍ତୁ ।

ଧୂନ୍ୟନ୍ତରକଣ = ଧୂନ୍ୟନ୍ତରକଣରେ ଗଠିତ ବା ଉତ୍ତାରଣ

ବା ଅର୍ଥ ବୁଝାଯିବା ଶବ୍ଦ ।

ନଷ୍ଟ ତତ୍ = ନଷ୍ଟ ତତ୍ପରୂପ ସମାପ୍ତ ।

ନଷ୍ଟୁ = ନଷ୍ଟୁସକ ଲିଙ୍ଗ ।

Etc.=Please refer to the word preceding and its following words in this Dictionary.

See = Please refer to the preceding word.

Law = Legal term.

Algebra
Arithmetic
Astrology
Astronomy
Botany
Geography
Geometry
Logic
Mathematics
Philosophy

= Words used in the said
Sciences.

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକ୍ଷର ।

ଅ—ସୁତ୍ର ଓ ଓଡ଼ିଆ ବନ୍ଦିମାଳାର ଏବଂ ସ୍ଵର ବନ୍ଦିର ଅବ୍ୟ ଅକ୍ଷର ।

A
অ
ଅ

ଏହି ବନ୍ଦିର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଚିହ୍ନ ବା ମାତ୍ରା ନାହିଁ । ସୁତ୍ର ଏବଂ ଓଡ଼ିଆରେ
ଆମ୍ବିମାନେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବନ୍ଦିମାଳକୁ ଏହି ‘ଅ’ ସ୍ଵରମୁଖେ ଯୁକ୍ତ କର
ଉଜାଗରଣ କରୁଁ ଓ ବନ୍ଦିପରିଚୟ କରୁଁ । ଏହାର ଉଜାଗରଣ ସ୍ଥାନ
କିଣ୍ଠ । ସୁତ୍ରରେ ଏହାର ତ୍ରୁପ୍ତ, ଦର୍ଶ, ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଉଦ୍‌ବାତ, ଅନୁଦାତ
ଓ ସ୍ଵରତ ଉଜାଗରଣମାନ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏଥର
ଆଲୋଚନା ଅନାବଶ୍ୟକ । ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଅବଧାନମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ
ଏହି ଅକ୍ଷର ମଢାଇବାଦେବେ ଏହାକୁ ‘ସ୍ଵରେ ଅ’ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ।
ଏହା ଓଁ ବା ପ୍ରଣବର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ ବୋଲି ଶାସ୍ତରେ କହୁଛି;
ଅ+ର+ମୁଣ୍ଡି ଓଁ ହୋଇଥାଇ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ ଅନୁସାରେ ‘ଅ’
ଅକ୍ଷରର ଅଧିଶ୍ୱାସୀ ଦେବତା ପରମାପା ।

The first letter of the Ordia alphabet. The first vowel corresponding to the English letter, A.

ଅ—ସ. ବି. ପୁ—

A ୧ | ଅର୍କମଣ୍ଡଳ ବଜାୟକ ଅକ୍ଷର ।

ଅ 1. The mystic root of the solar circle,

ଅ

୨ | ପରଂବ୍ରହ୍ମସ୍ତକ ଏକାକ୍ଷର ।

2. The letter indicating the Divine Soul pervading the Universe.

୩ | (ଅବଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ—ଅ, ସେ ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷା
କରନ୍ତି ।) ବିଷ୍ଣୁ ।

3. Bish୍ଣୁ, the Preserver of the Hindu Trinity.

୪ | ମହେଶ, ଶିବ—4. Siba, the Destroyer.

* | ପରଂବ୍ରହ୍ମ ।

5. The Divine Soul or Essence pervading the Universe.

୬ | ପ୍ରଣବ ବା ଓଁକାରର ଆଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ (ଅ+ର+ମୁ=ଓଁ) ।

6. The first component of the mystic syllable ‘Om’.

[ଦ୍ଵ—ତତ୍ତ୍ଵରେ ‘ଅ’ ର ସତର ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ
ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ନାହିଁ ।]

ସ୍ଵାମୀ—

ଜ୍ଞାନ, ଅନୁଜ୍ଞା, ସମୋଧନ, ସମ୍ମତ, ସାଦୃଶ୍ୟ, ଅଭାବ, ଅନୁତା,
ଅପ୍ରଶନସ୍ତତା, ବିଶେଷଭାବ, ଅସମ୍ମତ ଜୀବାଦି ସ୍ଥଳରେ ବ୍ୟବହୃତ
ବନ୍ଦି ।

[ଦ୍ଵ—ଏ ସ୍ଥଳମାନକରେ ଏହାର ଉଜାଗରଣ ଦର୍ଶ ।]

Interjection used to indicate grief, pity, address, consent, similarity, want, littleness, narrowness, opposition, disagreement etc.

ସ. ଉପପଦ—

ନିଃ ବା ‘ନାହିଁ’ ବାଚକ ଉପପଦ—

(ଏହା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ
ପୂର୍ବରେ ଲାଗି ନିଃତତ୍ପୂରୁଷ ସମାପ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—ଅରସିକ,
ଅଭ୍ର, ଅମନୁଷ୍ୟ)

A negative or privative particle prefixed to words beginning with consonants to form a compound, and used in the following senses.

ଏହି ଉପପଦ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିନ୍ଦୁ ଉପରେ ଲାଗେ :—

ସାଦୃଶ୍ୟ—(ଯଥା—ଅବ୍ରାହିମ)—Similarity.

ଅଭାବ—(ଯଥା—ଅନ୍ୟମ, ଅକାରଣ)—Want.

ଅନ୍ୟତ୍ବ—(ଯଥା—ସ, ଅପଟ = ପଟବିନ୍ଦ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ)

—Other than.

୧	ଇ	ଉ	ତୁ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବଣ୍ଠି	ଅନୁନ୍ଦିକ ପୁକୁରାଶର	ସ	ଜ	ଶ୍ରୀଷ୍ଟ	କ୍ଷ	ରୂପ	ଭୃଥ	ହୁ
୨	ର	ଉ	ତୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ଦବଣ୍ଠି ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁକୁ ବଣ୍ଠି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୂପ	ଭୃଥ	ହୁ	

ଅର୍ଥଳା ନବମୀ—ଦେ. ବ—(ସ. ଆମଳକ + ନବମୀ)

Aañlā nabamī ଧାରୀ ନବମୀ, କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ ।
[ଏ ଦିନ ଅର୍ଥଳା ଗ୍ରେମୁଳେ ବିଷ୍ଟପୁକୁ କରିଯାଏ]

The ninth day of the bright fortnight of the month of Karttika.

ଅର୍ଥଳା ମଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବଣ—

Aañlā mañjīā

୧ | ଅର୍ଥଳା କୋଳପର ଆକୃତିବଣିଷ୍ଠ (କଣ୍ଠ)

1. (bead) shaped like the berry of aañlā.

୨ | ଅର୍ଥଳା ମଞ୍ଜି ପର ଶିରବଣିଷ୍ଠ (ଖାତୁ, ପାହୁଡ଼)—

2. (anklet or bracelet) Shaped and grooved like the berry of aañlā.

ଅର୍ଥଳା ଲଇ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଜାତ) ବ—

Aañlā lai ଏକପ୍ରକାର ଶୁକ୍ଳ, ଏଥୁର ଶ୍ଵଳ ଲଇରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

A kind of plant of which the bark is used as fibre.

ଅର୍ଥଳା ସାଲି—ଦେ. ବ—

Aañlā sālī ଅର୍ଥଳା ୨ (ଦେଖ)—Aañlā 3 (See).

ଅର୍ଥଳାସାଲ ବୋଲ ପୁଣି ।

ଅନ୍ତର ଚରଣଠି ଫେରି ।

ଘଣେବନ୍ତ—ପ୍ରେମଭାବ ଗତା ।

ଅର୍ଥଳେଇ—ଦେ. ବ—

Aañlei ଅର୍ଥଳା ୨ (ଦେଖ)—Aañlā 2 (See)

ଅର—ଦେ. ବ—(ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ)

Ai

୧ | ବମନ, ବାନ୍ତୁ । 1. Vomiting.

୨ | ବମନୋପକ୍ରମ । 2. Tendency to vomit.

୩ | ବାନ୍ତୁ କରିବା ଶକ । 3. The sound of vomiting.

ଦେ. ଅ—(ସ. ଅୟି)

(ଝାଲେକଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ ସମ୍ବୋଧନ) ହେ, ଲେ, ଥାଲେ ।

(A term used in addressing females) Oh !
Hallo.

ଯଥା—ଅର ସୁନ୍ଦର ! ଅର ସୁଲକ୍ଷଣ ! ଅର ସାଧ୍ୟ !

[ଦ୍ରୁ—ଅଧ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଓ ବାଲକାମାନଙ୍କୁ ଶୁରୁଜନମାନେ କରିବା

ଆଶିଷନ,—‘ଅରସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋ’ = ସ. ଅୟି ! ସୁଲକ୍ଷଣା ଭବ
—ହେ ! ସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୁଅ]

(ମୋର, ମନେ) ଅର ଉଠାଇବା—ଦେ. ବ.

Ai uṭhaibā ବାନ୍ତୁ ମାତ୍ରିବା, ବମନର ଉପକ୍ରମ ହେବା, ବିବମିଷା ।

ଆକାର ଉଠା Having a tendency to vomit,

(ମୋର) ଅର ଉଠିବା—ଦେ. ବ—ଆର ଉଠାଇବା (ଦେଖ)

Ai uṭhibā —Ai uṭhaibā (See)

ଅରଠା ଇତ୍ୟାଦି—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଆରଶା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) ।

Aiñtha —Aintha etc. (see)

ଅର କରିବା—ଦେ. କି.—ବାନ୍ତୁ କରିବା—To vomit.

Ai karibā

ଆକାର କରା

ଆରକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକଣି (ଦେଖ) । Ehikshāṇī (See)

Aïkā

ଆରକଣି—ଗ୍ରା. ଅ—(ସ. ଏତତ୍ + କଣ) ଏହିକଣି (ଦେଖ) ।

Aikshāṇī

—Ehikshāṇī (See)

ଆରକଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକଣି (ଦେଖ) ।

Aikshāṇikā

—Ehikshāṇī (See)

ଆରକଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକଣି (ଦେଖ) ।

Aikhāṇī

—Ehikshāṇī (See)

ଆରକଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକଣି (ଦେଖ) ।

Aikhāṇikā

—Ehikshāṇī (See)

ଆରକଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକଣି (ଦେଖ) ।

Aikhāṇī

—Ehikshāṇī (See)

ଆରକଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକଣି (ଦେଖ) ।

Aikhāṇikā

—Ehikshāণī (See)

ଆରପ୍ରାଣ—ଦେ. ବ—(ସ, ଅଗ୍ନୁଧୂବ, ସ ଅଗ୍ନି + କରିବା =

Aighara

ରାଷ୍ଟ୍ରସୀ ବଶେଷ)

ବୁଡୀଘରପୋଡ଼ା

୧ | ମାଘ ପୁଣ୍ୟମା ।

(ଏ ଦିନ ସତରେ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ କୁଟା ଆଦି ଗଦା କରିଯାଇ
ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ; ଏହି ନିଆଁକୁ ‘ଅଗି’ ଓ ନିଆଁ ଜଳାଇବାର
‘ଅଗିଜଳ’ ବୋଲିଯାଏ) ।

1. The fullmoon of the month of Magha
on the night of which villagers light a
bonfire at one extremity of the village.

2. ଅଗି, ମାଘପୁଣ୍ୟମା ସତରେ ଗାଆଁମୁଣ୍ଡରେ ଜଳାଇବା
ନିଆଁଗଦା—2. Bonfire lighted on the fullmoon
night of the month of Magha

3 | ଦୋଳପୁଣ୍ୟମାର ପୁଣ୍ୟମାରି ।

3. The night preceding the fullmoon of the
month of Falguna.

4 | ଦୋଳପୁଣ୍ୟମାର ପୁଣ୍ୟମାରିରେ ସନ୍ଧାତାରୁ ରାତି ପାହିବାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ କରିଯାଇ ଅଗି ଉତ୍ସବ ।

4. Bonfire lighted at one end of the village

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଥପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ଯେହି ଶର୍ପାର୍ଥ ଯଥାର୍ଥମେ ଉଛିର ବପରାତ , ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥ—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଇବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୂତ୍’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ କେବିବେ; ‘ଆଜିବା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିବା’ ଦେଖିବେ ।

on the night preceding the fullmoon of the month of Fâlguna.

[ତ୍ରୁ—ବୁଝିବାକୁ ଗଲେ ଭାରତର ସବ୍ସର ହୋଇ ଉତ୍ସବ ଉପଲବ୍ଧରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମା ରାତରେ ଓ କେଉଁକେଉଁଠାରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମାର ପୂର୍ବ ରାତରେ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ କରିଯାଏ ।

ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନମାନଙ୍କରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମା ପୂର୍ବ ରାତରେ ଗ୍ରାମର ଠାକୁର ଗ୍ରାମଦାନ୍ତରେ ପଢୁଆର କରି ଯିବା ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଘରସାମନା ଦାଣ୍ୟରେ ପଦଞ୍ଚ ‘ଦ୍ୱାରୀଭୋଗ’ ଖାଅନ୍ତି ଓ ସେହି ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥ ତାଙ୍କ ଦୁଆର ଆଗ ଦାଣ୍ୟରେ ନନ୍ଦିଆ ବାହୁଙ୍ଗା ବା ବାଉଁଶ ଲଗିରେ କୁଟୀ ଥାବ ଶୁଭାଇ ପୂର୍ବରୁ ପୋତ ଥାଅନ୍ତି । ଦିଅଁ ବିଜେ କଲାବେଳେ ଉଚ୍ଚ ହୁଲାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଦିଅଁ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିଲାରୁ ସେଠାରେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କାରୀ ସବୁଶୁଭ ଗୋଟିଏ ବଢ଼ି କୁଟୀଗଦାରେ ନିଆଁ ଲଗେ; ସେ ନିଆଁକୁ ‘ଅଗି’ ବା ‘ଅଇପର’ କହନ୍ତି । ସେହି ଜନ୍ମଥିବା ନିଆଁଗଦାକୁ ଦିଅଁ ପ୍ରଦର୍ଶିଣ କରି ସେଠାରେ ଭୋଗ ଖାଇ ନିଜ ମନ୍ଦରକୁ ବାହୁଦର୍ଶି । କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହି ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବକୁ ‘ମେଘାକୁତିଆ ପୋଡ଼ି’ ଓ ବାଲେଶରେ ‘ଏହାକୁ ‘ମେଘାଦର ପୋଡ଼ି’ କହନ୍ତି । ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମାର ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏହିପର ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ । ମାରକାଢ଼ିମାନେ ଦୋଳ ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟାତାରୁ ଭୋର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଟୀ, ଚିର କନା, ଚିର କାଗଜ, ଓ କାଠ ଥାବ ଦାଣ୍ୟରେ ଜମା କରି ଥିଲାନ୍ତି ।

୨-୨-୨୩ ତାରିଖର ଅମୃତବଜାର ପଢ଼ିକାରେ ଶାରଙ୍ଗନବିଲାସ ରାତ୍ରି ଚୌଥୁଷ୍ଣ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମର୍ମରେ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜି ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲୁଛି :—

“ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମା ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରତି ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ପର ଆଗରେ ଏବଂ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ ଅଗି ଜଳାଯାଏ । ପଣ୍ଡିମ ଭାରତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ପର ଆଗ ଦାଣ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗବ ଗଛ ପୋତା ଯାଇ ତହିଁ ଉପରେ କୁଟୀ, ଚିର କନା ଓ ଦିଅଁ ଆଦି ଜମା କରିଯାଇ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ ଏବଂ ରାତିଯାକ ଲୋକେ ଅଣ୍ଣିଳ ଶୀତ ବୋଲି ନାଚନ୍ତି । ମରହୁମାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ମୃତ ହୋଇଥିବା ଶାରମାନଙ୍କ ବନ୍ଧଦରମାନେ ଦାଟିରେ ଖଣ୍ଡ ଧରି ଏହି ନିଆଁଗଦା ଗୁର୍ବାଖରେ ଦୁଲି ନାଚନ୍ତି ଏବଂ ଏ ନିଆଁରେ ଗରମ କରିଯାଇଥିବା ପାଣିରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଗାଥୁଆନ୍ତି । ମାନ୍ଦାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ କୌରୁକରେ ପରିଷର ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି । କଥିତ ଅଛି ଯେ Scythians ବା ଶକମାନେ ବିକମାଦିତ୍ୟ ରାଜାଙ୍କଙ୍କାରୀ ଭାରତରୁ ବିଜାତିତ ହେବା କାଳରୁ ଏ ଉତ୍ସବ ପଣ୍ଡିମ ଭାରତରେ ତଳ ଥିଥୁଅଛି । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ, ‘ହରିକା’ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ରକ୍ଷଣ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇଯାଉଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ଏହାକୁ ବଧ

କରି ନ ପାଇବାରୁ ଶିଶୁ ଏହାକୁ ବଧ କଲେ । ଏହି ରକ୍ଷଣାର ବିଷଟ ଦେବତା ଦେବତାମାନେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ପୋଡ଼ିଲେ; ଅଇପର ଏଥର ସ୍ଥାନକ ଅନ୍ୟଥିବ । କେହି କେହି କହନ୍ତି, ‘ହରିକା’ ବସନ୍ତ, ମିଳମିଳା, ହାଡ଼ିଫୁଟ ଅଦିର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଯୋଗିମା । ମହାଦେବ ଏହାକୁ ବିନାଶ କଲେ ଓ ଲୋକେ ଏହା ଶବ୍ଦ ଉପରେ ନିଜ ନିଜ ଘର ଅଳିଆ କରିବାକାରୀ କାଠ, କୁଟୀ ଗଦା କର ନିଆଁ ଜାଳିଲେ । ସେହି କାଳରୁ ଏ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୋଇ ଥିଥୁଅଛି ।”

ଲୋକେ ବାଇଗଣପୋଡ଼ା ପାଇବା ଆଶାରେ ଏହି ଅଇପର ନିଆଁଗଦା ଉପରକୁ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣ ପିଙ୍ଗନ୍ତି ଓ ନିଆଁ ନିରିଗଲାରୁ ପାଉଁଶକୁ ଖେଳାଇ ଖୋଜାଖୋଜି କରି ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ଆଶନ୍ତି ଓ କେହି କେହି କହନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅଇପରକୁ ବାଇଗଣ ପୋପାଡ଼ିବା—ଦେ. ନ୍ୟାୟ—

Aigharâku baigana phopardibâ.

ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳ ଆଶାରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବ୍ୟବ୍ୟ କରିବା ।

To do any work or spend money without hope of getting a definite or any return for it.

[ତ୍ରୁ—ଲୋକେ ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ପାଇବା ଆଶାରେ ଅଇପରକୁ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣ ପିଙ୍ଗନ୍ତି; ନିଆଁ ନିରିଗଲାରୁ ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣଟିକିମୁକ୍ତ ପାଉଁଶକୁ ଖେଳାଇ କରନ୍ତି; କିଏ କେଉଁ ବାଇଗଣକୁ ନିଆଁକୁ ପିଙ୍ଗନ୍ତିଥାଏ; ବାଇଗଣ ବାହାର କଲାବେଳେ ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣରୁ ତାହା ବାହି ହୁଏ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ଯେ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣଟିଏ ପକାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣଟିଏ ପାଇଲେ ବୋଧ ହୋଇ ଘରକୁ ଯାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ବାଇଗଣଯାକ ପୋଡ଼ା ରସ ହୋଇଯିବାରୁ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣ ପକାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ପାଥାନ୍ତି ଓ କେହି କେହି ଆଦୋ ବାଇଗଣ ନ ପାଇ ଶୁଣିଲ ମୁହଁରେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ଏହିପର ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳଲାଭ ପୁଲରେ ଏ ନ୍ୟାୟ ଖଟେ ।]

ଅଇପର ପୁନିଅଁ—ଗ୍ରା. ବି—ଅଇପର ପୂର୍ଣ୍ଣମା (ଦେଖ)

Aigharâ Puniañ

Aigharâ purñnam (see)

ଅଇପର ପୁନେଇଁ—ଗ୍ରା. ବି—ଅଇପର ପୂର୍ଣ୍ଣମା (ଦେଖ)

Aigharâ Puneñ

Aigharâ purñnam (see)

ଅଇପର ପୂର୍ଣ୍ଣମା—ଦେ. ବି—(ସ. ଅଗ୍ନି + ପୂର୍ଣ୍ଣମା) । ମାତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣମା—

Aigharâ Purñnam

Fullmoon of the month

ବୁଡୀବରପୋଡ଼ା ପୂର୍ଣ୍ଣମା—

of Mâgha.

ଅଇପିର—ଗ୍ରା. ବି—ଅଇପର (ଦେଖ)—Aigharâ (see).

Aighira

ଅଇପେର—ଗ୍ରା. ବି—ଅଇପର (ଦେଖ)—Aigharâ (see).

Aighera

୧	ଲ	ଉ	ରୁହ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାସିକ ସୁନ୍ଦରିକାର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଭୁଅ	କ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଆକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇୟ	ଭୁଅ	କ୍ତ

ଅଇଶ୍ବାରଣୀ—ଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ—ଆଇଶ୍ବାରଣୀର ସ୍ମୀଳଙ୍ଗ।

Aintha chandi Feminine of Aintha chanda.
ଏଂଠାଚନ୍ଦି

ଅଇଶ୍ବା ପୁଚ୍ଛିବା—ଦେ. କି—(ଗାଳ) ଅଇଶ୍ବା ଖାଇବା (ଦେଖ)।

Aintha chatiba Aintha khaibā (See)

ଅଇଶ୍ବାଜାଦୁ—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ଦତ୍ତ) —

Aintha jadu ଟଙ୍କା ପଲସା ଅକୁତିର ମନ୍ଦା ମନ୍ଦା ଶୁଦ୍ଧ ଦତ୍ତ
ଏଂଠାଜାଦୁ

A kind of ringworm appearing on
the body in small circular rings.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ଦେହର କୌଣସି
ଅଂଶରେ ଅଇଶ୍ବା ହାତ ଲଗାଇ ତାହା ନ ଧୋଇଲେ ଏ ଜାତୁ
ହୁଏ । ଅଇଶ୍ବା ବାସନ ମଜା ଯାଉଥିବା ପାଇଁଶ କଳାକୁ ଅଇଶ୍ବା-
ଜାତୁରେ ମଡ଼ାଇଲେ ତାହା ଭଲ ହେବାର ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।]

ଅଇଶ୍ବା ଦାଦୁ—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ଦତ୍ତ) —

Aintha dādu ଅଇଶ୍ବା ଜାତୁ (ଦେଖ)

Aintha jadu (See)

ଅଇଶ୍ବା ପତର—ଗା. ବି—ଆଇଶ୍ବା ପତର (ଦେଖ)

Aintha patara.

Aintha patra (See)

ପାତଳେ ନ ଗାତ୍ର ଖଣ୍ଡ ଶାକର,
ହୁଲ ଗାତ୍ରଥାନ୍ତ ଅଇଶ୍ବା ପତର ।

ତମ ।

ଅଇଶ୍ବା ପତର—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ପତର) —

Aintha patra ଯେଉଁ ପତର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅନାଦି
ଏଂଠାପୋତା

ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବା

Aintha bolibā

Aintha baratana (See)

ଅଇଶ୍ବା ବାସନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ପା. ବାସନ) —

Aintha bāsana

ଅଇଶ୍ବା ବରତନ (ଦେଖ)

Aintha baratana (See)

ଅଇଶ୍ବା ବୋଲିବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବା
ଏଂଠାଲୋଗାନ

ଜୁଠାଲୋଗାନ

ଅଇଶ୍ବା ବରତନ (ଦେଖ)

1. To smear a place or a
person's body with left
off food or touch with
unwashed hand.

୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଥାତୀ ବୋଲିବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ
ମିଥ୍ୟାରେ କଳଙ୍କ ବା ଦୋଷ ଥାରେ କରିବା ।

2. To scandalise a person; to falsely lay
the blame for anything on a person.

ଅଇଶ୍ବାଭାତ—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ଭାତ) —

Aintha bhātā

୧। ଯେଉଁ ଭାତରୁ ଜଣେ ଖାଇବା ପରେ ପାତରେ ଶୁଦ୍ଧ ଯାଇଥାଏ ।
1. Boiled rice left by a person on the plate.

୨। ଯେଉଁ ଭାତରୁ ଖାଦକ ଖାଇବାକୁ ଅମ୍ବ କରିଛି ।

2. Boiled rice which an eater has already
begun to eat.

ଭାତ ପ୍ରଦ୍ୟାକରୁ ଅଯୋଧା ରଖିଲେ

ଅଇଶ୍ବା ଭାତ ଯିଏ ନିତାଇ ଖାଇଲେ ।

କୃଷ୍ଣିନ୍ଦ୍ର ମହାଭାରତ. ପ୍ରୋଗ ।

To cleanse a place where a person has
taken his meal by removing the plate or
leaf, picking up the particles of food strewn
on the ground and smearing it with
cowdung, earth and water.

ଅଇଶ୍ବା ପୋହିବାରେ କପା ଅତ୍ବ ମତ ।

କୃଷ୍ଣିନ୍ଦ୍ର ମହାଭାରତ. ପ୍ରୋଗ ।

ଅଇଶ୍ବା ବରତନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ହ. ବରତନ) —

Aintha baratana ଯେଉଁ ଥାଳ ଥାବରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି
ଏଂଠାବାସନ

ଅନାଦି ବୋଲିବା କରିଥାଏ ।

ଜୁଠା ବରତନ Utensil in which a person has
taken his meal.

ଅଇଶ୍ବା ବରତନ—ଦେ. ବି—ଆଇଶ୍ବା ବରତନ (ଦେଖ)

Aintha barttana Aintha baratana (See)

ଅଇଶ୍ବା ବାସନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ପା. ବାସନ) —

Aintha bāsana

ଅଇଶ୍ବା ବରତନ (ଦେଖ)

Aintha baratana (See)

ଅଇଶ୍ବା ବୋଲିବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବା
ଏଂଠାଲୋଗାନ

ଅଇଶ୍ବା ହାତ ଲଗାଇବା ।

ଅଇଶ୍ବା ପୋହି—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ପୋହି) —

Aintha pochhā

ଅଇଶ୍ବା ପୋହିବା କର୍ମ ।

ଏଂଠାପୋହା

The cleansing of a place where
one has taken his meal.

ଅଇଶ୍ବା ପୋହିବା—ଦେ. କି. (ସ. ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ + ପୋହିନ) —

Aintha pochhiba

ଯେଉଁ ପତର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅନାଦି

ଏଂଠାପୋହା

ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବା

ଜୁଠା ପାତରା

ଅଇଶ୍ବା ବାସନ ଦ୍ରାଇ ନେଇ ସେ

ଶ୍ଵାନରେ ଖାଇଲୁ ଦେଲେ ବୁଣି ଯାଉଥିବା ଅନାଦିର କଣାମାନ

ଗୋଟାଇ ନେବା ପରେ ସେ ଶ୍ଵାନକୁ ଗୋବର, ମାଟ ଓ ପାଣିରେ

ଲିପି ସଫା କରିବା ।

୧	ଇ	ଉ	ଗୁରୁ	୩	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତିଶର	ସ୍ତ୍ରୀ	ଜ	ଶିଶୁ	ଛି	ଇମ୍ବୁ	ଉଥ	କୁ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ୍ର ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଉଥ	କି	ନ୍ତ

(ତାକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ଧରିବା—ଦେ. ବି—ଗର୍ଭବତ୍ତ ମାତାର ଦୂଷିତ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ୟ
Aିନ୍ଡିଆ dharibā ପାନ କରୁଥୁବା ଯୋଗୁଁ (ଶିଶୁରୁ)
ଏବ୍ରେ ଲାଗା,
ଏବ୍ରେଲାଗା।

An attack of infantile diarrhoea due to suckling a pregnant mother's breast.

(ତାକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ବାଧିବା—ଦେ. ବି—ଅଇଣ୍ଡିଆ ଧରିବା (ଦେଖ)
Aିନ୍ଡିଆ bādhibā Aିନ୍ଡିଆ dharibā (See)

(ତାକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ଅଇଣ୍ଡିଆ ଧରିବା (ଦେଖ)
Aିନ୍ଡିଆ lāgibā Aିନ୍ଡିଆ dharibā (See)

ଅଇନ୍ଦ୍ରିଶି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ). ବିଶ—ଅଇରଶି (ଦେଖ)
Aିndriśi Airasi (See)

ଅଇନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର). ବିଶ—ଅଇନ୍ (ଦେଖ)
Aିn Aen (See)

ଅଇନ୍ କୋଟ—ବେଦେ. ବି—ଆନିକାଟ (ଦେଖ)
Aିnkot Ānikat (See)

ଅଇନକ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର). ବି. (ଆ. ଅଇନକ)—ଚର୍ଚା ।
Aିnak Spectacles.

(ଭୁଲ):—ହି. ଅଇନକ; ଆ. ଆୟନା)
ଅଇନଗଦ—ଗ୍ର. ଅ—(ସ. ଏତଦ୍ + ଅ. ନକଦ ହି. ନଗଦ =
Aିnagad ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେୟ ଧନ) —୧। ଏହିଶତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ।
ଏଇନାଗାନ୍

1. Just now, immediately.
2. Very soon.

ଅଇନଗଦ—ଗ୍ର. ଅ—ଅଇନଗଦ (ଦେଖ)—Aିnagad (See)
Aିnagadi

ଅଇନା—ବେଦେ. ବି—(ଆ. ଅନା) —୧। ଅଇନା, ଦର୍ଶଣ, ଆରଧି ।
Aିnā 1. Mirror; looking glass.
ଆୟନା

2. Glass.

ଅଇନା ଆଲମାରୀ— ବେଦେ. ବି—(ଆ. ଅନା + ହି. ଅଳମାରୀ)—
Aିnā alamāri କାତ ବା ଦର୍ଶଣ ଫଳକ ଥିବା ଆଲମାରୀ ।
ଆୟନା ଆଲମାରି

Glass almireh.

ଅଇନା କବାଟ—ଦେ. ବି—(ଆ. ଅନା + ସ. କପାଟ) —
Aିnā kabāta ଦର୍ଶଣ ବା କାତ ଫଳକପୁଣ୍ଡୁ କବାଟ ।

ଆୟନା ଦୋର
ଆୟନା ଦର୍ଶାଜା

Glass door.

ଅଇନା ଦୁଆର—ଦେ. ବି—(ଆ. ଅନା + ସ. ଦ୍ଵାର) —
Aିnā duāra ଅଇନା କବାଟ (ଦେଖ)
Aିnā kabāta (See)

ଅଇନା ବାଢ଼—ଦେ. ବି—(ଆ. ଅନା + ସ. ବାଢ଼) —
Aିnā bārda

୧। ଦର୍ଶଣ ଫଳକପୁଣ୍ଡୁ କାନ୍ତ୍ର ।
1. Wall made of mirror.

ଆୟନା ଦେସାଲ
ଆୟନା ଦିବାର
ଅଇନି—ବେଦେ. ବି—(ପା. ଆଇନ)

Aini

ଆଇନ

ଆୟନ

ଆଇନ

<p

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୁଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତ୍ୟକ୍ତ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ତଥବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗାର୍ଥ ପଥାକ୍ରମେ ଘର୍ଷିତ ବିପରୀତ ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ତଥା ଖୋଜିଲାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଇନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବିଶ—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ, କି ପ୍ରାକାନରେ ଅଇ ପ୍ରଯୋଗ)

Aindra

(ସ. ବିନ୍ଦୁ) ଇନ୍ଦ୍ର ସମ୍ମଳିଷ୍ଠ—

Relating to God Indra.

ଆମ୍ବେସ୍ ଚାମ୍ବ୍ୟ ଅଇନ୍ଦ୍ର ନାରୁଣ ।

ଅଷ୍ଟେ ପୁଣି ଅର୍ଜୁନ କଲେ ନିବାରଣ ।

ବୃଷତ୍ତିହୁ-ମହାଭାଗରତ, କର୍ମତ ।

ଅଇବ—ବୈଦେ. ବି—(ଥ. ଆୟୋହ)—

Aib

ଘୋଡ଼ା ଆଦି ପଶୁକାରେ ଲକ୍ଷିତ କୌଣସି
ଦୁର୍ବୁଣ ବା ଦୂର୍ଲକ୍ଷଣ ।

ଆୟୋହ

Any vice or defect found in
a horse or other beast.

ଅଇଶ୍ଵର—ବୈଦେ. ବିଶ—(ଥ. ଆୟୋହ)—

Aibi

ଦୁର୍ବୁଣ ବା ଦୂର୍ଲକ୍ଷଣ ଯୁକ୍ତ (ଅଗାଦ) ।

ଆୟୋହୀ

Vicious or defective
(horse or other beast).

ଆୟୋହି

ଅଯୁତ, ଦଶ ହଜାର ।
Ten thousand.

ଅଇବରତ—ଗା. (ପ୍ରାଚୀନ) ସଖ୍ୟାବାଚକ. ବି—(ସ. ଅୟୁତ)—

Aibrata

ଅୟୁତ, ଦଶ ହଜାର ।

ଆୟୁତ

ଆୟୁତ ସେ ଦଶ, ଦଶର ସେ ଶରେ
ଶରୁ ହତ୍ସ୍ର କର ଲେଖିଲୁ ଅୟୁତ
ଅଇବରତ ସେ ଲକ୍ଷେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଯୁତି ।

ପାତାମର, ନୃତ୍ୟ ପୁରୁଣ ।

ଗା. ବିଶ—୧ । ଅୟୁତ ସଖ୍ୟକ ।

୧. Numbering ten thousand.

୨ । ଅଧିଖ୍ୟ—2. Countless.

ଅଇରଶି—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅରି + ଦୁଶ) —୧ । ଶତ୍ରୁଭାପନ ।

Airasi

1. Inimical.

୨ । ବିରେଧୀ—2. Opposing.

ରେଶାରେବି

କଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗ ଦଳ ଥର ପୁତନା ଯେ ନାଶ ।

ତାହା ସଙ୍ଗେ ନୁହେ ଏହେ ହେଲ ଅଇରଶି ।

ପାରଳ, ମହାଭାଗର, ରହ୍ମାନ ।

ଦେ. ବି—୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.

୨ । ଅହନ୍ତା—2. Grudge.

୩ । ରିଷ୍ଣ—3. Malice.

ଅଇରମ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲୂପର). ବି—

Aira

ହାଣ୍ଡି, ମାଠିଆ ଆଦି ଥଗାଣ୍ଡିଆ ପାଦକୁ ଦୁମିରେ ଅଟଳ
ବିଡ଼ା, ଚିମଳା ଭାବରେ ରଖିବାପାଇଁ ଲୁଟା, କଦଳି ପଟୁକା ଆଦି ନିର୍ମିତ
ମର୍ଦ୍ଦ ।

ଶୁନ୍ୟମଧ୍ୟ ଗୋଲକାର ଗଦି, ମଳା ।

A soft circular cushion used for placing
unstable pots on the ground.

ଅଇରବତ—ଦେ. ବି—(ପଦ୍ୟ) (ସ. ବିଶବତ) —

Airabata

୧ । ବିଶବତ(ଦେଖ) — ୧. Airabata (See)

ଆଇରବତ ଏହଠାରୁ ପାଣି ଦେଇ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେଇ ବର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି ନେଇ ।

ବୃଷତ୍ତିହୁ ମହାଭାଗରତ, ଉତ୍ସୋଗ ।

୨ । ନାରଙ୍ଗ (ଦେଖ) — ୨. Naranga (See)

ଇନ୍ଦ୍ର ଅଇରବତ ପ୍ରାୟେ ଦେଇ ।

ବହୁ କାର୍ତ୍ତ ଦକନ କିର୍ତ୍ତ ଦେବେ ।

ବାନକୁଷ, ରଷକଷ୍ଣୋଳ ।

ଅଇରି—ଦେ. ବି—

Airi

୧ । (ସ. ଅରି) ଶତ୍ରୁ— ୧. Enemy, foe.

ଅରି

ସେ ରତ୍ନ ସବ୍ଦ ଆସା ହୋଇ ।

ଆଇର ମିହ ପାର ନାହିଁ ।

କଳନାଥ—ଭାଗର, ଧର୍ମ ।

୨ । (ସ. ଆଇରା)—ଆଇରି ଗର୍ଭଭୂଣୀ (ଦେଖ) —

୨. Airi gaurduni (See),

ଆଇରି ଖପର ବଇର ବା—ଦେ. ବି—(ବିଶିଷ୍ଟ ବାଦ୍ୟ) —

Airi khapara bairi ba ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବନ୍ଧ ଓ ଅଭିବର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ।

State of poverty and want.

[ଦ୍ର—ସାଦାର ନିର୍ବନ୍ଧନତା ବା ଅଭିବ ଯୋଗୁ ଦରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିନ
ବୁଲି ଜଳେ ନାହିଁ ଓ ସରେ ଧାତୁପାତ୍ର ଝଣ୍ଟିଏ ନ ଥାଏ, ଲୋକେ
କହନ୍ତି, “କାର ଅଇରି ଖପର ବଇର ବା ହେଲାଣି”]

ଆଇରି ଗର୍ଭଭୂଣୀ—ଦେ. ବି. ପୁଁ. (ସ. ଆଇରା + ଗୋପାଳ)—

Airi gaurda

୧. ଶୁଦ୍ଧଜାଗ୍ରୂଧ୍ୟମାବର ନଟବିଶେ । ଏ ଜାତର
ଆହିର ଗୋପାଳ ପୁରୁଷମାନେ ନାନାପ୍ରକାର କୁହୁଳ ଓ ମଳକୀଡ଼ା
ଅହିର

ଦେଖାନ୍ତି ଓ ଶୀମାନେ ଭୂମିରେ ପୋତା ହେବା
ବାଉଁଶ ଉପରେ ନାନାବିଧ କସରତ ଦେଖାନ୍ତି ।

୧. A caste of vagrant athletes who exhibit
feats of magic and athletic feats and whose
women perform wonderful feats on the top
of bamboos.

ଅହିର

୨ । ଗର୍ଭଭୂଣାନକର ଉପକାଳ ବିଶେ ।

୨. A subcaste of cowherds.

ଆଇରି ଗର୍ଭଭୂଣୀ—ଦେ. ବି. ପୁଁ—ଆଇରି ଗର୍ଭଭୂଣାଗ୍ରୂଧ୍ୟ ପୁଁ ।

Airi gaurduni (ଗର୍ଭଭୂଣାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ବାଉଁଶରଣୀ କହନ୍ତି) ।

ଆହିର ଗୋପାଲିନୀ A female of the Airi gaurda caste.

ଆଇରିତା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅରି)—

Airitā

୧ । ବୈର, ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.

ଶତ୍ରୁତା

୨ । ଦେଖ, ଅହନ୍ତା—2. Grudge.

ଲାଗ

ଆଇରିତା ନେକା—ଦେ. କି—୧ । ସୁଯୋଗ ପାଇ ଶତ୍ରୁତା ସାଧନ କରିବା ।

Airitā neba

୧. To injure an enemy on
finding a proper opportunity.

ଶତ୍ରୁତା ସାଧନ

୧	ର	ର	ରୁଗ୍ର	୩	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁମିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ର	ର	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ ଗ୍ରୀବା	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରଥ	ତ୍ରୀ	କୁ	

ଅଭ୍ୟବିଧି— ୧. ଅକସ ସାଥିବା— ୨. To feed fat a grudge.

୩. ପ୍ରତିହଂସା ନେବା— ୪. To take revenge.

ଅଭ୍ୟବିଧି ସାଧିବା—ଦେ. କି— ଅଭ୍ୟବିଧି ନେବା (ଦେଖ)

Airita sadhibā Airita neba (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବି—ଅଭ୍ୟବିଧି (ଦେଖ)

Airita Airita (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ବୈଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ), ବି. (ଇଂ. Oil ଅଭ୍ୟବିଧି)—

Ail ତେଳ—Oil.

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଆ + ର ଧାରୁ)—

Aila ଥା ଅଧିକ୍ରମ (ବ୍ୟକ୍ତି)— ୧. (one) Who has come.

ଏଲ ଥା ଅଧିକ୍ରମ— ୨. Coming.

ଆୟା ଦେ. କି—ଅଧିକା ଧାରୁର ଅଭ୍ୟବିଧି କାଳ ।

(ଅନାଦର୍ଥକ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଏକବରନ ସେ)

ଅଧିକା ବିକଳରୂପ ।

A form of (he) came.

[ଦ୍ର—ଅଧିକା କିମ୍ବାର ଅଭ୍ୟବିଧି କାଳରେ (ଅନାଦର୍ଥକ ସେ)

ଅଧିକାରେ ଓ (ଅନାଦର୍ଥକ ସେ) ଅଧିକା, (ରୁ) ଅଧିକା, (ରୁମ୍ଭେ)

ଅଧିକା, (ମୁଁ) ଅଧିକା, (ଅମ୍ଭେ) ଅଧିକା ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନରେ

ବିକଳରେ ଯଥାକମେ ଅଭିଲୋପ ବା ଅଭିଲୋପ ଅଭିଲୋପ ବା ଅଭିଲୋପ,

ଅଭିଲୋପ ବା ଅଭିଲୋପ, ଅଭିଲୋପ ବା ଅଭିଲୋପ, ଅଭିଲୋପ

ଅଭିଲୋପ ମାନ ହୁଏ ।]

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଦେ. ବିଶ—(ବିପରୀତାର୍ଥକ ସଦତର)

Aila gala

ଆସନ୍ତା ସାଂକ୍ଷେପିକ

ଆନାଦାନା

୧. କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଅଧିକ୍ରମ ଓ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଉଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ) ।

୧. (persons) Come to and gone from any place.

୨. କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଅଧିକ୍ରମ ଓ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଉଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ) ।

୨. (persons) Coming to and going from any place.

ଦେ. ବି. (ବହୁବରନ)—

୨. କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଅଧିକ୍ରମ ଓ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ।

୧. Persons coming to and going from any place.

୨. କୌଣସି ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ,
ଅଭ୍ୟବିଧି— ୨. Guests.

(ଯଥା— ସ୍ଵାଧୀନକ ସାଗରେ ଅଭ୍ୟବିଧିକ ଚର୍ଚାର ଭାବ
ଦୁଃଖାସନକଟାରେ ନ୍ୟୁନ ଥିଲ ।)

୩. ଅଧିକା ଓ ଯିବା— ୩. Coming & going

୪. ଜନ୍ମ ଓ ମରଣ (ଇହ ସମ୍ବାଦକୁ ଅଧିକା ଓ ସମ୍ବାଦକୁ ଯିବା)

୫. Birth & death.

(ଯଥା—ଏ ସମ୍ବାଦରେ ଚିରକାଳ ଆଇଲଗଲେ ଲାଗିଛି ।)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ଓ ପ୍ରାଚୀନ. ବି. (ସ. ବିଶାମା) —

Aisāna ବିଶାମା (ଦେଖ)

କିଶାନ ଅଧିକା (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବି—ବିଶାମା (ଦେଖ)

Aisana ଅଧିକା (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବି—ବିଶାମା (ଦେଖ)

Aisanya ଅଧିକା (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ବିଶର୍ଯ୍ୟ)— ବିଶର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Aisurjya ଅଧିକା (See)

ଏ ନିତ ଅଭ୍ୟବିଧି ସୁଖ

ଏଠାରେ ନାହିଁ ଶୋକ ଦୁଃଖ । ଉପରେ ପ୍ରେମପଞ୍ଚମିତ ।

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ବିଶର୍ଯ୍ୟ)— ବିଶର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Aiswarjya ଅଧିକା (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— (ସ. ବିଶର୍ଯ୍ୟ + ଲକ୍ଷ୍ମୀ); ଭୁଲ —ସ.

Aisulakshani ଅୟି ! ସ୍ଥଳୀକା ଭବ = ହେ ! ଭୁମେ ସ୍ଥଳୀକା ସ୍ଥଳୀକା, ଅଇସ୍ତ୍ରଲକ୍ଷମୀ

୧. ବିଶର୍ଯ୍ୟଧାନି— ୧. Prosperous.

୨. ସୌଭାଗ୍ୟଧାନି, ସୁଭାଗ୍ୟ, ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣମୁକ୍ତ ହୋଇ ସୁଖରେ ରହେ ।

2. (a woman) Who is happy with her husband and sons living.

[ଦ୍ର—ଗୁରୁଜନମାନେ କାଳକା ଓ ଅହ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତି ‘ଅଭ୍ୟବିଧି ହୋ’ ।]

ଗ୍ରା. ବି—(ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ) ସୌଭାଗ୍ୟ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ।

(in the case of a woman) State of happiness in having one's husband and children living.

ତୋର କର୍ମେ ଅଭ୍ୟବିଧି ସହଦାସ

ସାରଳା, ମହାଭରତ, ବିଷଠ ।

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଭ୍ୟବିଧି (ଦେଖ)

Aisulakhapi

Aisulakshani (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଭ୍ୟବିଧି (ଦେଖ)

Aisulekhini

Aisulakshani (See)

ଅଭ୍ୟବିଧି—ପ୍ରାଦେ. (ଲଭିଥାରେ), ବି—(ସ. ଅଙ୍ଗୁଳ) — ଅଙ୍ଗୁଠି ।

Auñthi

Finger.

ଅଭ୍ୟବିଧି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି. (ସ. ଆମଳକ) — ଅଞ୍ଚଳା (ଦେଖ)

Auñlä

Aañlä (See)

ପାଖାରଣ ଲୋକ ଥପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୂତ୍ର ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଉଚ୍ଛିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ଷମେ ଉଚ୍ଛିତ ବିପରୀତ, ୩ ବା ୪ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବିନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

ଅଉଣ୍ଡିଶ—ଗ୍ରା. ବି—(ସ. ଅଂଶ) —ଅଂଶ (ଦେଖ)

Auñśa Amśa See)

ଅଂଶ

ଅଂଶ

ଅଉଣ୍ଡିଶ ବଉଣ୍ଡିଶ—ଗ୍ରା. ବି—(ସହଚର; ସ. ଅଂଶ + ବଶ)—

Auñśa bauñśa Amśa bamiśa (See)

ଅଉଣ୍ଡିଶ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲିପୁର) ବି—ଅଉଣ୍ଡିଶ (ଦେଖ)—Ausā (See)

Auñśā

ଅଉଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. ବି—ଆଚା (ଦେଖ)—Acha (See)

Auchā

ଅଉତା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଇପୁର). ବି—ଦିବସର ଅର୍ଦ୍ଧଭାଗ, ଓଳ ।

Auta Half of the day.

ବେଳା (ସଥା—ସକାଳ ଅଉତା ।)

ଅଉରତ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଥ. ଉରତ୍, ଆଉରତ୍) ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ, ଭାର୍ତ୍ତା ।

Aurat

ଅଟୁରତ୍, ଆଟୁରତ୍ ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଧୁ, ନାନ୍ଦି—2. Woman.

ଆଉରତ

ଅଉରସ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଉରସ) —

Aurasa ୧ । ଧର୍ମପତି ଓ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗମରୁ ଉତ୍ସବ (ସନ୍ତୁନା) ।

ଅଡ଼ରସ ୧. (Child) Born of lawful marriage;

ଅଭରସ legitimate.

ଅଉରସ ପୁଅରୁ ରଞ୍ଜିବା ପରିସ୍ଥି

ଦୁଃଖବନ୍ଧ ହିନ୍ଦିରୁ ପାଳିବନ୍ଧ ରାଯେ ।

କଷର୍ଣ୍ଣ ମହାରାଜ, ଶାତ୍ର ।

୨ । କୌଣସି ପୁରୁଷର ବର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ (ସନ୍ତୁନା) ।

2. (child) Begotten by a man on a woman.

(ସଥା—କ୍ରାତ୍ରିଣୀ ଗର୍ଭରେ ଗଢିଯୁର ଅଉରସ ସନ୍ତୁନା) ।

୩ । ସପିଣ୍ଡ ସଗୋତ୍ର (ବ୍ୟକ୍ତି); ଲଗ୍ନିକ ବା କୁଟୁମ୍ବ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।

3. Agnatic (relation).

(ସଥା—ରକାରି ଭାଇନା ମୋର ଉରସ ଭାଇ ।)

୪ । ନିକଟ ରକ୍ତସମ୍ପର୍କୀୟ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।

4. Of near blood-relationship.

* । ନିକଟ ପିତୃମାତୃକଠାରୁ ଜାତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଗୁ ସମ୍ପର୍କୀୟକୁ

5. Directly related to a person through his
or her parents.

(ସଥା—ସେ ମୋର ଅଉରସ ଭଣନା)

ଅଉରାଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି—ଅଉରାଙ୍ଗ ଅଉଟାଂ (ଦେଖ)

urām

Aurām autām (See)

ଅଉରାଙ୍ଗ ଅଉଟାଂ—ବୈଦେ. ବି—(ମାଲୟ ଭାଷା—ଓରଙ୍ଗ ଅଟନ =
Aurām autām ବଣ ମନୁଷ୍ୟ; ଓରଙ୍ଗ = ମନୁଷ୍ୟ; ଅଟନ = ବନ,
ଓରାଙ୍ଗ ଉଟାଂ ବନ୍ୟ । ଏମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଆକାରର ଓ ବନରେ
ଆରାଙ୍ଗଟାଂ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ)—

ବନ ମନୁଷ୍ୟ । ଏକ ପ୍ରକାର ମନୁଷ୍ୟାକୃତ ପୁତ୍ରମୂଳ ବାନର ।

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ବୋଣିଏ ଓ ସ୍ମାତା ଦୀପରେ ଏବଂ ମଧ୍ୟାପ୍ରତିକାର ଜଙ୍ଗଲରେ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ଏ ଉତ୍ତରେ ଏ ଫୁଟ ବଚନ୍ତି, ଏହାଙ୍କ ହାତ ଖୁବ ଲମ୍ବ, ଏମନ୍ତ କି ଏ ଠିଆ ହୋଇ କର ହାତକୁ ତୁମିରେ ଲଗାଇ ପାରନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ କପିଳ । ସବୁ ବାନରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ଦେହ ଗଠନ ସଙ୍ଗେ ଏହାଙ୍କର ବେଶ ମେଲ ଥିଲା । ଏମାନେ ଡାଳ ପଢ଼ିବାର ଗଛ ଉପରେ କୁହିଆ ତଥାର କର ବାପା କରନ୍ତି । କଲିକତା ଚିତ୍ତିଆଜାନାରେ ଏ ବାନର ପୋଷାଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।]

Orang outang; a species of anthropoid ape (Simia Satyrus).

ଅଉରାଙ୍ଗ ଉଟାଂ—ବୈଦେ. ବି—ଅଉରାଙ୍ଗ ଅଉଟାଂ (ଦେଖ)

Aurām utām Aurām auṭām (See)

ଅଉରାଙ୍ଗ ଅଉଟାଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି—ଅଉରାଙ୍ଗ ଅଉଟାଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Aurāng autāng Aurām autām (See)

ଅଉରାଙ୍ଗ ଉଟାଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି—ଅଉରାଙ୍ଗ ଅଉଟାଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Aurāng utāng Aurām autām (See)

ଅଉଲ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଥ. ଅଉଲ)—

Aul ୧ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀୟ—1. Of first class.

ଆଓଲ ୨ । ଗ୍ରେଷ୍ଟ, ସଦୋତ୍ତମ୍ମ—2. Excellent.

ଆପଲ ୩ । ସଦୋତ୍ତମ—3. Best of all.

୪ । ମୌଳିକ—4. Original.

୫ । ଅସଲ, ଖାଣ୍ଡି—5. Genuine,

୬ । ସବାଦୋ ଘଟିଥୁବା—6. That which happened in the beginning.

୭ । ପୂର୍ବେ ଘଟିଥୁବା—7. Prior.

ବୈଦେ. ବି—ଆରମ୍ଭ, ଆଦ୍ୟ—Beginning.

(ବିପରୀତ ଆଖର)

ଅଉଲର ବଗଡ଼ା, କେବେ ନହେଁ ସଳଡ଼ା ।

ହୁନ୍ଦ ଚଗର ଅନୁକରଣ ।

ଅଉଲ ଆଖର—ବୈଦେ. କି. ବି. (ଥ. ଅଉଲ + ପା. ଆଖର)—

Aul akhar ୧ । ଆରମ୍ଭ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ଆଓଲ ଆଖର ୧. From beginning to end.

ଆପଲସ ଆଖରକ ୨ । ପ୍ରଥମଠାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

୨. From first to last.

ଅଉଲ କିସମ—ବୈଦେ. ବି. (ଥ. ଅଉଲ + ଥ. କିସମ)—

Aul kisam ୧ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ—1. First class.

୧	ଇ	ଉ	ବହ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଆନୁନ୍ତାଷିକ ସୁକୁମର	ସ	ଜ	ଶବ୍ଦ	ଛି	ଇପ୍ତ	ଉଥ	ନ
	ଇ	ଉ	ବହ	ତ	ଏ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡର ବର୍ଷି	ଶ୍ୟ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଥ	କି	ନ		

ଆଉଳିକିସମ ୧। ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରକାର—2. Excellent kind.

ଆପଲକିସମ

ଆଉଳ୍କ ଜମି—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅକିଲ + ମା. ଜମିନ)—

Aul jami ୧। ଫଳୋବ୍ରାଦନ ବିଷୟରେ ସବୋହୁଷ୍ଟ ଜମି ।

ଆଉଳିଜମି

1. Best productive land.

ଆପଲ ଜମିନ ୨। ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଜମି ।

2. First class land.

[ଦୁ—ଇଂସକ ଗର୍ଭମେଘ ୧୮୯୨ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ୍ର କରିବା ସମୟରେ ଜମିର ଉତ୍ସାଦିକା ଶକ୍ତି ବୁଲନାରେ ଜମିମାନଙ୍କୁ କେତେବୁଦ୍ଧିର ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ କରି ଉତ୍ସାଦାରେ ଖଣ୍ଡା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗମାନ ଅଭିନ ଓ ପାରସୀ ଶବ୍ଦବାର ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥିଲା :—

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ—ଆଉଳ; ଦୃଷ୍ଟି ଶ୍ରେଣୀ—ଦୋୟୁଷ;
ଦୃଷ୍ଟି ଶ୍ରେଣୀ—ଧୋୟୁଷ; ଚର୍ବି ଶ୍ରେଣୀ—ଗୁହାରମ ।

ଆଉଳ ଜମି ଚବିଶ ଦସ୍ତି ପଦକା ଏକମାଣ (୧ ଏକର) ଉପରେ
ଟଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଇଥିଲା]]

ଆଉଳ ନମ୍ବର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅକିଲ + ରାମ୍. Number ନମ୍ବର =
Aul nambar ସଂଖ୍ୟା)

ଆଉଳ ନମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗରେ ସବୋହୁଷ୍ଟ ସ୍ରାନ ବା ସଂଖ୍ୟା ।

ଆପଲ ଲମ୍ବର
ବିଶ—ଆଉଳ ନମ୍ବରା (ଦେଖ)

Aul nambarā (See)

ଆଉଳ ନମ୍ବରିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ଆ. ଅକିଲ; ଇଂ. Number
Aul nambaria ନମ୍ବର + ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଥମ୍ ରାମ୍)—

ଆଉଳ ନମ୍ବରି ୧। ସବୋହୁଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର—1. Of first class.

ଆପଲ ଲମ୍ବରକା ୨। ସବୋହୁଷ୍ଟ—2. Excellent.

ଆଉଳ ନମ୍ବରା—ବୈଦେ. ବିଶ—ଆଉଳ ନମ୍ବରା (ଦେଖ)

Aul nambari ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗରେ ସବୋହୁଷ୍ଟ ସ୍ରାନ (ଦେଖ)

ଆଉଳ ପତର ବିଭିନ୍ନ ବା—ଦେ. ପ୍ରବତନ—ଆରର ଖପର ବିଭିନ୍ନ ବା

Aula patara baula bā (ଦେଖ)

Airi khaparā bairi bā (See).

ଆଉଳ ମାଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅକିଲ + ମାଲ)—

Aul mal ୧। ସବୋହୁଷ୍ଟ ବୟୁ—1. First class thing.

ଆଉଳ ମାଲ ୨। ଅସଲ ପଦାର୍ଥ—2. Genuine article.

ଆପଲ ମାଲ

ଆଉଳତ—ବୈଦେ. (କରିରଥା) ବି. (ପା. ଅର୍ଣ୍ଣଭାବ)—

Aulat ୧। ସନ୍ତାନ; ପୁଣ୍ଡ—1. Son.

ଆଓଲାଦ ୨। ଅପତ୍ୟ—2. Offspring.

ଆଆଲାଦ

ଆଉଳଦ—ବୈଦେ. (କରିରଥା) ବି—ଆଉଳତ (ଦେଖ)

Aulad

Aulat (See)

ଆଉଶା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. ଅକୁଣ୍ଠ)—

Ausā

୧। ଅକୁଣ୍ଠ; ଆକୁଣ୍ଠ—1. Hook.

୨। ଗଜାକୁଣ୍ଠ—2. Hook for goading

an elephant.

ଆଉଷଧ—ଗା. (ପ୍ରାଚୀନ) ବି. (ସ. ଔଷଧ)—ଓଷଧ (ଦେଖ)

Aushadha

Aushadha (See)

ଓସୁଦ

ଦ୍ଵାରା ଦିବ ଅରଷଧ ତୋର ଅଗସତାମୂଳ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାରଧ !

ଆଉଷଧ—ଗା. (ପ୍ରାଚୀନ) ବି—୧. ଔଷଧ (ଦେଖ)

Aushadhi

1. Aushadha (See)

ଓସୁଦ

୨। ଔଷଧ (ଦେଖ)

ଦ୍ଵାରା

2. Aushadhi (See)

ବୋଲୁ ଆଶ ଅରଷଧ କେମାଦିନେ ପ୍ରସରି

ଉତ୍ତର ଭାଗେ ସେ ସେନା ତାକ । ଭକ୍ତ—ବୈଦ୍ୟବିଶ୍ଵାଶବଳାସ ୪୩୧୯ ।

ଆରଣୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ = ନୁହେ + ରଣିନ. ୧ ମା. ୧ ବ)—

Aruni

୧। ଯେ କାହା କିନଟରେ ରଣଗ୍ରୂପ ନୁହେ ।

1. Unindebted.

୨। ରଣମୁକ୍ତ—2. Freed from debt.

[ଦୁ—୧। ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ ଅନୁସାରେ ସଥାରରେ ନମ୍ବଲର କରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଧରଣ ଥାଏ । ଯଥା—ଦେବରଣ, ପିତୃରଣ ଓ ରାଜରଣ; ଯଞ୍ଜି କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଦେବରଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ, ପୁରୁଷ ଭୁବନାଦନ କଲେ ପିତୃରଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ଦେବାଧୟନ, ଦାନ ଓ ଅଭିଧିବେଦା କଲେ ରାଜରଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

[ଦୁ—୨। ସ୍ଵରୂପବ୍ୟାକରଣ ସ୍ଵରୂପ ଅନୁସାରେ ସବୋହୁଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦେଶ ନଷ୍ଟ ଭବୁବୁଷ ସମାସରେ ଅନ୍ତରେ ଥାଏ । ଅତେବକ ଅନୁଶୀଳନ ପଦ ବ୍ୟାକରଣଶୀଳ; କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷବ୍ୟାକରଣମାନେ (ମନଥର ଭିନ୍ନଅଧ୍ୟୁ, ଥାପ୍ରେ) ରଣୀ ଶରର ‘ର’ ଅନ୍ତରକୁ ବ୍ୟାକରଣ ବର୍ଣ୍ଣରୁପେ ପ୍ରତିକାର କର ‘ଅନୁଶୀ’ ଶବ୍ଦକୁ ବିକଳ୍ପରେ ‘ଅରଣୀ’ ବୋଲି ଶ୍ଵାକାର କରିଥିବାରୁ ଏଠାର ଶକ୍ତି ଶ୍ରେଣୀରୁକ୍ତ କରିଗଲା ।]

ଆର୍ଣ୍ଠୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଆର୍ଣ୍ଠା (ଦେଖ)

Aen̄tha

Ain̄tha (See)

ବିଶ—ଆର୍ଣ୍ଠା (ଦେଖ)

Ain̄tha (See)

ଆର୍ଣ୍ଠା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅମଳକ)—ଆର୍ଣ୍ଠା (ଦେଖ)

Aen̄la

Aain̄la (See)

ମାଧ୍ୟମରେ ଥର ସୁଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ଉ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ର ଉ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରଖା ବରନ୍ତ ନାହିଁ । ଅଛଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ର ଉ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣରେ ଯେବେ ଏ ଭୂଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯେଥାକୁମେ ତହିଁର ବପୁରୁଷ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ଉ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ କେ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ, ‘ବୁଢ଼’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଢ଼’ ବେଖିବେ; ‘ଆଜିମା’ ନ ଗାଇଲେ ‘ଆଜିମା’ ବେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ଗାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ବେଖିବେ ।

ଅର୍ଦ୍ଧକ ବୋଲି ହଣ୍ଡୁ ଧରିବା ପରିସ୍ଥି,
କବଧରେ କାଳକୁ କାଣ୍ଡୁକୁ ଦେଇବାପ୍ରେ । କୃଷ୍ଣରେ ମନ୍ଦାରରେ ଶାନ୍ତି ।

ଅର୍ଦ୍ଧଲା—ଦେ. ବି. (ସ. ଆମଳକ) —ଅର୍ଦ୍ଧଲା ୧ (ଦେଖ)

Aeñlā

Aañlā 1 (See)

ତଳ ଅର୍ଦ୍ଧଲା ସୁଗର ମଥାରେ ଲଗାଇ । ପାତାମୁର—ନୁମିର ମଧ୍ୟ ହେବ ।

ଅର୍ଦ୍ଧଲାଇ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅମାଳା) —ଅର୍ଦ୍ଧଲା ୨ (ଦେଖ)

Aeñlāi

Aañlā 2 (See)

ଅର୍ଦ୍ଧକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧକ) —

Aedhkā ୧ | ଅର୍ଦ୍ଧକା; ଅର୍ଦ୍ଧରକୁ—1. Excess; extra;
supernumerary.

୨ | ଅରଣ୍ଯ୍ୟ; ବାକି—2. Rest; remaining.

୩ | ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—3. Left over; outstanding.

ଅର୍ଦ୍ଧକାରୁତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. ପୁঁ.

Aedhkātuñdā (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧକ + ରୁଣ୍ଣ + ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟେ ଥା)—
ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗପତ୍ତ ନ ବିଶ୍ଵରି କଥା କହୁ ପକାଏ ।

Hasty in speech.

ଅର୍ଦ୍ଧକାରୁତ୍ତୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. ପୁঁ—

Aedhkātuñdī ଅର୍ଦ୍ଧକାରୁତ୍ତାର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘନ ।

Feminine of Aedhkātuñdā.

ଅର୍ଦ୍ଧ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ—

Aen ୧ | ଅତି ଉତ୍ସମ—1. Very good.
୨ | ଅତି ଉତ୍ସମ—2. Very excellent.
୩ | ଅପୂର୍ବ—3. Wonderful.
୪ | ଅତି ସୁନ୍ଦର—4. Very graceful.

ଅର୍ଦ୍ଧ ମଜାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ—

Aen majār ୧ | ଅତି ମନୋହର—1. Enchanting.
୨ | ଅତି ଉତ୍ସମ—2. Very excellent.
୩ | ଅପୂର୍ବ—3. Wonderful.

ଅର୍ଦ୍ଧନା—ବୈଦେ. ବି—ଅର୍ଦ୍ଧନା (ଦେଖ)

Aenā Aïnā (See)

ଅର୍ଦ୍ଧର—ବୈଦେ. ବି—ଅର୍ଦ୍ଧର (ଦେଖ)

Aeb Aib (See)

ଅର୍ଦ୍ଧମା—ବୈଦେ. ବିଶ—ଅର୍ଦ୍ଧମା (ଦେଖ)

Aebi Aibi (See)

ଅର୍ଦ୍ଧଶି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି— ଆରିଶାପିଠା (ଦେଖ)

Aersā Árisāpithā (See)

ଅର୍ଦ୍ଧର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଅର୍ଦ୍ଧର (ଦେଖ)

Aeri Airi (See)

ଅର୍ଦ୍ଧଲ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—ତେଳ; ମାଲପା—Oil.

Ael

ଅଯୋଲ [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦମୁକ୍ତ ଅନେକ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ଭାଷାରେ ଆୟୋଲ ଚଲିଲାଣି । ଯଥା—ହେଆର ଥାର୍ଲୁ, କଭ୍ରିଲର୍ବର୍ ଥାର୍ଲୁ, ମୋବିଲ୍ ଥାର୍ଲୁ, ଥାର୍ଲୁ କଥ୍ରୁ, ଥାର୍ଲୁ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍]

ଅର୍ଦ୍ଧକଥ୍ର—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—

Ael klath ମହମଜାମା କନା—Oil cloth.

ଅଯୋଲ କ୍ରଥ୍

ଆୟୋଲକିଲାଟ୍

ଅର୍ଦ୍ଧଲ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—

Ael penting ତେଳଚିତ୍ର; କନା କିମା କାନ୍ଦାଷ ଭିପରେ

ଅଯୋଲ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ ତେଳ ମିଶି ରଙ୍ଗବାର ଅଞ୍ଜିତ ଛବି ।

ଆୟୋଲ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ Oil painting.

ଅର୍ଦ୍ଧଙ୍ଗ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—

Aeling ଘଣ୍ଟା, ମଟର ଗାଡ଼ି, ବାଇସାଇକଲ୍, ସିଲେଇ କଳ,

ଅଯୋଲିଙ୍ଗ ରେଲ ଗାଡ଼ି ଆଦିର ଚକ ୨ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଂଶରେ

ଆୟୋଲିଙ୍ଗ କଳଙ୍କି ନ ଲାଗିବ ଓ ତାହା ଚକଣିଆ ହେଲେ

ସୁରଖିରୁ ହୋଇ ଚକବ ଏବଂ ଘଣ୍ଟି ହୋଇ ଘଣ୍ଟି ନାହିଁ

ବୋଲି ତହିଁରେ ତେଲ ଦେବା ପ୍ରକିଯା ।

Oiling of a clock or other machines.

ଅର୍ଦ୍ଧ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଆୟୋଲ—)

Aes ୧ | ସୁଖ; ସାହନ୍ୟ—1. Comfort; ease.

ଆୟୋଶ ୨ | ମରଜ; ସରକନି—2. Luxury.

ଆୟୋସ (ଯଥା—କୁକୁରକୁ ବାବୁ ଭାର ଅର୍ଦ୍ଧରେ ରଖିଅଛନ୍ତି ।)

ଅର୍ଦ୍ଧିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଫୀ. (ଆ. ଆୟୋଲ + ତେବେ ରଥା)—ଅର୍ଦ୍ଧିଆ (ଦେଖ)

Aesi (See)

ଅର୍ଦ୍ଧା—ବୈଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଫୀ (ଆ. ଆୟୋଲା)—

Aesi ୧ | ସେଉଁ ଲୋକ ସତ୍ରକ ଓ ମରଜରେ ଥାଏ ।

ଆୟୋଶୀ 1. Living in a luxurious style.

ଆୟୋସୀ ୨ | ମରଜପ୍ରିୟ, ମରଜକଥା ।

2. Fond of luxury and ease.

ଅର୍ଦ୍ଧଲ—ବୈଦେ. ବିଶ—ଅର୍ଦ୍ଧଲ (ଦେଖ)

Aol Aul (See)

ଅର୍ଦ୍ଧଲ—ବୈଦେ. ବି—ଅର୍ଦ୍ଧଲ (ଦେଖ)

Aolat Aulat (See)

ଅର୍ଦ୍ଧଦ—ବୈଦେ. ବି—ଅର୍ଦ୍ଧଦ (ଦେଖ)

Aolad Aulat (See)

୧।	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଓ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶଶ	କ୍ଷ	ରୟ	ଜୀଥ	ଦ
୨।	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ବ୍ର	ନ୍ଦ

ଅଂକ (ଇତ୍ୟାଦି) —ସ. ବି—ଅଙ୍କ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖି)

Amka   Anka etc. (See).

[ଆ ରେ ଅନୁଷ୍ଠାର ସୁଲ୍ଲ ହୋଇ ତା ପରେ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟର ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ଶତମାନକିମାର୍ଗ ଅ ପରେ ଅନୁନ୍ତିକ ସୁଲ୍ଲବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଶତମାନ ଦେଖି । ଯଥା— ଅଂଗା = ଅଙ୍କା; ଅଂତ = ଅନ୍ତ; ଅଂଧ = ଅନ୍ଧ]

ଅଂକନା ମାଧନା—ଦେ. ବି. ନାମବ୍ୟ (ଅଂକନା + ମାଧନା) —
Amkanā Madhanā ସମଦାସଙ୍କ ରତ୍ନ ଦାର୍ଢିତାରକ୍ତି ଗଛରେ
ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦୂର ଜଣ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତି ନାମ ।

Names of two devotees of Bishnu mentioned in an Ordia religious poem Dārdhyātā Bhakti.

[ଏ ଦୂର ସହୋଦର କଳିଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଗୋଦାବିଶ୍ଵ ନଦୀକୁଳରେ ରଜମନ୍ଦିର (ରଜମହେନ୍ଦ୍ରୀ) ନଗରରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଜୀବରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏ ଦୂର ଭୁବ ଭରତର ବିଦ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭାର୍ତ୍ତରେ ସଦାବ୍ରତମାନ ବସାଇ ଅନ୍ତଦାନ କରୁଥିଲେ ଓ ପ୍ରତିଦିନ ଖାଇ ବିଷିଲା ବେଳେ ଏକ ଶବ୍ଦ ଥାଏ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବସାଇ ଖୁଅଉଥିଲେ । ଉଗବାନ୍ ଏମାନଙ୍କ ଦାତାପଣ ପଶାକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ବୁଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଶରେ ଏମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପଦ୍ମଶିଖ ଦେଇନ ରିକ୍ଷା କଲେ । ଏମାନେ ଦଶ ଦିନ ଭାବର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପାଇଁ ଭୋଜନଶାମଗ୍ରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରୁ ଛଦ୍ମବେଶଧାସ୍ତ ଉଗବାନ୍ ସ୍ବର୍ଗ ଉଗବାନ୍ ବୋଲି ଜାଣି ପାରି ତାଙ୍କଠାରେ ଶରଣ ପଣିଲେ ଓ ଉଗବାନ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ବର ଦେବାରୁ ଏ ଦୂରେଁ ସ୍ଵର୍ଗଲାଭ କଲେ ।
ସମଦାସ—ଦାର୍ଢିତାରକ୍ତି ୨୯ ଅଧ୍ୟାୟ]

ଅଂଶ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ ଧାର୍ଯ୍ୟ = ଭାଗ କରିବା + କର୍ମ. ଅ) —

Amśa ୧। କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଭାଗ ବା ଶର୍ଣ୍ଣ ।

୧. Part of a thing; share; portion.

୨। ବିଭାଗ; ବିଶ୍ଵନ; ବାହ୍ୟ—୨. Partition.

୩। ଦେଶର ଅଞ୍ଚଳ ବା ସ୍ଥାନ ।

୩. Part of a country; locality.

୪। କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କ ଅବତାର ।

୪. Incarnation of a Deity.

୫। (ଶଶିତ) ରଗ୍ନାଂଶ—୫. (Mathematics) Fraction.

୬। (ଶଶିତ) ରଗ୍ନାଂଶର ହର—୬. (Mathematics) The denominator of a fraction (M.W.).

୭। (ଭୁଗୋଳ) ପୃଥ୍ବୀଶଶୋଲକର ପରିଧିର ୩୭୦ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ ।

୭. (Geography) $\frac{1}{360}$ of the circumference of the globe.

୮। ଦ୍ୱାଦ୍ସିମା ବା ଅନ୍ତଃଶର ଏକ ଭାଗ; ତତ୍ତ୍ଵ ।

8. (Geography) A degree of latitude or longitude (M.W.).

୯। (ଜ୍ୟମିତି) ସମକୋଣର ୯୦ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ; ତତ୍ତ୍ଵ ।

୯. (Geometry) $\frac{1}{4}$ of a right angle; a degree.

୧୦। କୌଣସି ବସୁର ବାକ ରହିଯାଇଥିବା ଭାଗ ।

୧୦. Remainder of anything; remnant; remaining portion.

୧୧। (ଜ୍ୟାବିତି) ସତିରକର ୩୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ ।

୧୧. (Astronomy) $\frac{1}{12}$ of the Zodiac.

୧୨। କଷୟ; ପ୍ରସଙ୍ଗ—୧୨. Matter; subject.

୧୩। କୁଆରେ ବନ୍ଦ ଯିବା ହୁଡ଼ି; ବାକ ।

୧୩. Stake in betting (M. W.).

୧୪। ଅଂସ; ସୁନ୍ଦ; କାନ୍ଦ—୧୪. Shoulder.

୧୫। ବନ୍ଦନା—୧୫. Earnest money (M. W.).

୧୬। ବଣବାରେ ଜଣକ ଭାଗରେ ପଡ଼ିବା ହିଁଶା ।

୧୬. Lot; allotment in a partition (M. W.).

୧୭। ପକ୍ଷ; ଦଳ—୧୭. Party (M. W.).

୧୮। ଦିନ; ଦିବସ—୧୮. Day (M. W.).

୧୯। ଆଦିତ୍ୟ ବିଶେଷ—୧୯. Name of an Aditya (M.W.).

୨୦। (ଶଶିତ) ବତ୍ର ରାଶିକୁ ସାନ ରାଶି ହରଣ କଲେ ବାକ ରହିଯିବା ସଂଖ୍ୟା; ଭାଗଶତ ।

୨୦. (Mathematics) The remainder left after a division.

୨୧। (ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ) ତାପମାନପଦ୍ମ ହାର୍ତ୍ତ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଭୂଷତା ପରିମାଣର ଏକ ଭାଗ ।

୨୧. (Physics) A degree of temperature ascertained by a thermometer.

ଦେ. ବି—୧। ଦେବତାଙ୍କର କଳା, ଯାହା ଧାରଣ କରି ମହାପୁରୁଷମାନେ ଲିପିତ ।

୧. A trace or particle of Divinity with which some great men are born.

ସଥକା ଅଂଶେ ଯେତେ ଗୋଟିଏ,

ସେ କୁଷ ଜନନସ୍ତରୀୟ । ୧। ରୂପତ—ପ୍ରେମ ପାମ୍ବତ ।

କରୁଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ 。

ରଙ୍ଗର ନାର୍ଯ୍ୟନ ଅଂଶ । ଜଗନ୍ନାଥ—ରାଜବନ୍ଦ ମୁଦି ।

୨। ଅଧିତ୍ୟ; ସନ୍ତାନ; ସନ୍ତକ—୨. Offspring.

ରଥର ରମ୍ଭାର ଅଂଶ ତ ଜୋହିବ । ପାତି—ଶୁରୁରକୁ ଗାତା ।

୩। ପତ୍ରକୁ; ଜନକକୁ; ଭୂରସ; ମାର୍ଯ୍ୟ ।

୩. Fatherhood; loins.

ଭମଟ ପବନକ ଅଂଶର ଜାତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣମୁହ ମହାପରତ ଥାବ ।

ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସ୍ମୃତି ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ରତ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚତୁର ଅଶ୍ରତ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସିକ୍ତ ଶତ ଶୋଳିବାର ହେବ । ଯଥା—
ଶତ ଶୋଳିଲେ ପେବେ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶତ ପାଇଁ ସଥାପ୍ତମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିପରୀତ ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସିକ୍ତ ଶତ ଶୋଳିବାର ହେବ । ଯଥା—
'ଗାନ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାନ୍ଧ' ଶୋଳିବେ, 'କୁଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଥ' ପେଶିବେ, 'କଥ' ନ ପାଇଲେ 'କଥ' ପେଶିବେ; 'ଆମୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଆମୀ' ପେଶିବେ; 'ଆଲବନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଲବନ୍ତ' ପେଶିବେ ।

୪। ଭରତ; (ଅମୁକ) ପିତାଙ୍କ ବାର୍ଯ୍ୟରୁ ଜୀବ ବଣ୍ଣି ।

4. Person born of the loins of a male.

କହୁନ୍ତି ବ୍ୟାସକର ଶିଷ୍ୟ,
କର୍ତ୍ତର ବାସୁଦେବ ଅଂଶ । ଜନ୍ମାଥ—ରାଜତ ୧୦ମ ସୂଚି ।

* । କୌଣସି ବଶରୁ ବଞ୍ଚି ରହିବା ବଶଥର ।

5. Surviving descendant of any race or family.

(ଯଥା—ଏହି ବାଲକଟି ସାଆନ୍ତର ବଶର ଏକମାତ୍ର ଅଂଶ ଥିଛି ।)

୨। (ସ. ଅସ୍ତ୍ର—କୋଣ) ଆଂଶ, କୋଣ—6. Angle.

ତତ୍ତ୍ଵବଂଶ ଅଂଶ ସେ ହୋଇବ ଥାନ୍ତରୋଟି,
ଏକ ଅଂଶକରେ ଥିବ ଶ୍ଵାସ ନବକୋଣ । ବୃକ୍ଷିତ ମହାଭାରତ, ସତ୍ତବ ।

୨। ରକ୍ତସମ୍ପର୍କୀୟ ବା ଲଗ୍ନିକ ବଣ୍ଣି ।

7. A direct agnate; a blood-relation.

(ଯଥା—ସେ ପରି ମୋ ଅଂଶ, ମୁଁ ତାକୁ କିପରି ବିଭାଗର ଡାକରାର
କାଟି ଦେବି ?)

୮। ଦେହର ଅଙ୍ଗ; ଅବସୂବ—8. Limb.

୯। କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ରର ଅଙ୍ଗ—9. Component part of a machine.

ଦେ. ବିଶ—(ଅମୁକର) ଅରସଜାତ; ବାର୍ଯ୍ୟଜାତ ।

Born of the loins of

ସପତ ଦଶ ବେଦବନ୍ୟାସ

ଜନ୍ମିଲ ପରିଶର ଅଂଶ । ଜନ୍ମାଥ—ରାଜତ ।

ଆଂଶ ଆସନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶାଂଶ) —ଆଂଶ Part.

Amśa āesa

ଅଂଶ ତୁର୍ମୁଖ ଅଂଶ ଆସନ ବୋହନ୍ତ ଦେଇଁ ଜନ

ଅଂଶ ପରପୂର୍ଣ୍ଣ କର ରୁଣ୍ଡି ଜୋହେ ତାର ଶୁଣ । ପ୍ରାଚୀ—ତୁର୍ମୁଖନିର୍ମଳ ଗୀତ ।

ଆଂଶକ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ ଧାରୁ = ଭାଗ କରିବା + କଣ୍ଠ ଅକ)—

Amśaka

୧। ଜୀବି; କୁଟୁମ୍ବ—1. Kinsman.

୨। ଦାସ୍ତାଦ—2. A co-sharer of an inheritance.

୩। ଦିବସ; ଦିନ—3. Day.

୪। ଭାଗଦାର; ହିଁ ସାଦାର—4. Co-parcener; partner; co-sharer.

୫। (ଆଂଶ + ସାର୍ଥକ) — (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିକର ଭିତର ଭାଗରୁ
ଏକ ଭାଗ—5. ୧/୧୨ of the Zodiac.

ସ. ବିଶ. ପୁ—

(ଅଂଶକା—ସି)

୧। ଆଂଶଗ୍ରାହୀ; ସେ ଭାଗ ନିଏ ।

1. Sharing; taking a share.

୨। ଭାଗ ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ—3. Entitled to a share.

ଦେ. ବି. (ଆଂଶ + ଉତ୍ତିଅ ଏକଷଖ୍ୟାବାକକ ପ୍ରତ୍ୟେ କ) —

ଏକ ଅଂଶ ବା ଭାଗ ମାତ୍ର—One share only.

(ଯଥା—ତା ଅଂଶକ ସେ ପାଇଲେ ତ ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରିୟ ହେବ ।)

ଆଂଶକର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଆଂଶ + କୁ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ ଅ) —

Amśakara

(ଅଂଶକରା—ସି)

ସେ ବଞ୍ଚନ କରେ; ସେ ବାଣିଧିବ ।

Apportioning.

ଆଂଶକରଣ—ସ. ବି. (ଆଂଶ + କରଣ) —ଭାଗବଞ୍ଚନ; ବାଣିବା କର୍ମ ।

Amśakarana

Act of division

into shares; apportionment.

ଆଂଶ କରିବା—ଦେ. କି. (ସ. ଅନ୍ତଃ ଧାରୁ)—ବଞ୍ଚନ କରିବା;

Amśa karibā

ବାଣିଦେବା; ଭାଗ ବାଣିବା ।

ଆଂଶକରା

To divide into shares;

ଆଂଶକରନା

to partition.

ଆଂଶକୁଟ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ = ସ୍ଵରବ କୁଟ = ଶେଖର) —

Amśakūta

କଲୁଦ; ଶରୀର ତୁଳ ।

The fleshy prominence on the shoulder of a bull.

ଆଂଶଗ୍ରହ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଆଂଶ + ଗ୍ରହ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ ଅ) —

Amśagraha

ଆଂଶଗ୍ରାହୀ (ଦେଖ)

(ଆଂଶଗ୍ରହ—ସି)

Amśagrāhī (See)

ଆଂଶଗ୍ରାହକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଆଂଶଗ୍ରାହୀ (ଦେଖ)

Amśagrāhaka

Amśagrāhī (See)

(ଆଂଶଗ୍ରାହକ—ସି)

ଆଂଶଗ୍ରାହୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଆଂଶ + ଗ୍ରହ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ ଇନ୍, ୧ ମା. ୧ ବ) —

Amśagrāhī

ସେ ଅଂଶ ବା ଭାଗ ନିଏ ।

(ଆଂଶଗ୍ରାହଣ—ସି)

Taking a share.

ଆଂଶତଃ—ସ. ଅ. (ଅଂଶ + ତସ୍ତ୍ଵ)—କେତେକ ଅଂଶରେ; କେତେକ

Amśataḥ

ପରିମାଣରେ—Partly; somewhat.

ଆଂଶଦାର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶ + ପା. ପ୍ରତ୍ୟେ ଦାର) —

Amśadar

ଭାଗଦାର; ଅଂଶଦାର; ସରିଦାର ।

ଆଂଶଦାର

Co-sharer; partner.

ଆଂଶନ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ) —ବିଭାଗକରଣ; ବଞ୍ଚନ ।

Amśana

Partitioning; apportioning.

ଆଂଶନ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବିଶ. (ଅନ୍ତଃ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ; ଅମ୍ବି)

Amśaniya

ବିଭାଗନ୍ତ୍ରୀ; ବିଭାଜଣ; ଭାଗ କରିବାର

ଯୋଗ୍ୟ; ଯନ୍ତ୍ରାକୁ ଭାଗ କରିଯାଇପାରେ—

Partible; fit to be partitioned;
divisible.

ଆଂଶପ୍ରାର୍ଥୀ 1—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଆଂଶ + ପ୍ରାର୍ଥ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଇନ୍; ୧ ମା. ୧ ବ) —ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି

Amśapraarthī

(ଆଂଶପ୍ରାର୍ଥିନ—ସି)

ବ୍ୟକ୍ତିକରଣ କରିବାର ପାଇବାକୁ

ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ—Praying for a

share in a property.

୧	ଇ	ଉ	କୁର	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ	ବଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ	ସୁଲ୍ଲାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ଇୟ	ଭାଥ	ଛ	
୨	ଇ	ଉ	କୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରାନ୍ତ	ବଣ୍ଣ	ଅନୁମାର	ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ	ବଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ

ଅଂଶବିଶ—ଦେ. ବି. (ସହଚର; ସ. ଅଂଶ + ବଣ୍ଣ) —

Aṁśabāṁśa ୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସମୋତ୍ତ ଓ ଅସମୋତ୍ତ
ଅଂଶବିଶ ବନ୍ଧନରଶ—1. All the descendants
ଅଂଶବିଶ of a person, both
lineal and collateral.

ଅପଣା ଅଂଶବିଶ ହର
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଗଲେ ନିକ ପୁଣ୍ଡର । ଜଳାଥୀ ବରନତ ।

୨। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କୌଣସି ବନ୍ଧନର—2. Any lineal
descendant of a person.

(ଯଥା—ତାଙ୍କର ଅଂଶବିଶ କେହି ନାହିଁ ।)

୩। କୌଣସି ବିଷୟର ଚିତ୍ତ ମାତ୍ର—3. Any trace left of
any matter.

ଅଂଶବିର୍ତ୍ତଶ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶ + ବଣ୍ଣ) —ଅଂଶବିଶ (ଦେଖ)
Aṁśabauñśa Aṁśabāṁśa (See)

ଅଂଶଭାକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଂଶ + ଭଜ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. କ୍ରିୟ;
ଅଂଶଭାକ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଂଶଭାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧୯) —ଅଂଶଭାଗୀ (ଦେଖ)
Aṁśabhāk Aṁśabhaṅgi (See)

ଅଂଶଭାଗୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଂଶ + ଭଜ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍. ୧୯) —
Aṁśabhāṅgi ସାହାର କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ଭାଗ ଅଛି ।
(ଅଂଶଭାଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Possessing or having a share
in any property.

ଅଂଶମାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଂଶ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଆନ) —ଯେ ଅପଣାର
Aṁśamāna ଭାଗ ବଣ୍ଣର କର ନେଇଥାଏ—One who
(ଅଂଶମାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) has already taken his share
in apportionment.

ଅଂଶଲ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଂଶ + ଲ ଧାରୁ ପ୍ରତିବାନ୍ତ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —
Aṁśala ୧। ଅଂଶଭାଗୀ—1. Taking a share.
(ଅଂଶଲ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। (ଅଂଶ = ସ୍ଵକି + ଅଛି ସାହାର ଅର୍ଥରେ. ଲ)—
ଅଂଶଲ—ବଳବାନ; ବଳ୍ପୁ—2. Strong.
୩। ହୃଦ୍ୟପୁଣ୍ୟ—3. Stout; well-
developed.

ଅଂଶହର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଂଶ + ହୃ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)
Aṁśahara ୧। ଅଂଶଭାଗୀ—1. Receiving a share.
(ଅଂଶହର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତ ପରର ନ୍ୟାୟ ଅଂଶକୁ ଲୋପ
କରେ—2. Depriving a person
of his legitimate share.

ଅଂଶହରକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. —ଦାୟାଦ; ଉତ୍ତରଧିକାରୀ—Heir; successor.
Aṁśaharaka ଅଂଶହର (ଦେଖ).
(ଅଂଶହରକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aṁśahara (See).

ଅଂଶହାରୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଂଶ + ହୃ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍. ୧୯) —

Aṁśahārī ଅଂଶହର (ଦେଖ)
(ଅଂଶହାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ). Aṁśahara (See)

ଅଂଶା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶ) —

Aṁśā ୧। ତାଳ, ନଢିଆ, ଗୁଆ ଥାବ ଗଛର ବକଳରେ
ଅଂଶ
ଅଂଶ, ରୈସା

ବା ରିତରେ ଥିବା କରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ତନ୍ତ୍ର—1. Fibre.

୨। ସୁନ୍ଦାଦର ସୁନ୍ଦାଲମ ଅଂଶ—2. Textile fibre.

୩। (ସ. ଅସ୍ତ୍ର = କୋଣ) —କୋଣବିଶିଷ୍ଟ ।

3. Angular.

(ଯଥା—ଏ ଖୁଅର ଏହି ଅଂଶା ଅଛି ।)

ଅଂଶାଅଂଶ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅଂଶାଅଂଶ) —

Aṁśāamāsa ଅଂଶାଅଂଶ (ଦେଖ)
Aṁśāamāsa (See)

ଅଶେଷ କୋଟ ଦାରବା କେବଳିଷ୍ଟ କୋଟ ।
ଏହି ଶାନ ଅଂଶାଅଂଶ କାତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜଳି ।

ଅଂଶାର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶ; ଏମାନେ ଅଂଶ ପରି ସୁନ୍ଦର ଥିବାରୁ) —

Aṁśāri ୧। ପର୍ବ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଓ ପର୍ବ ଦାରବା
କୌରେ, କୌରେ ସୂତ୍ର ସୂତ୍ର ଧଳା କୃମି—1. Maggot.
କୌରୀ

୨। ଗୋବର ଉପରେ ପଡ଼ିବା ଶୁଦ୍ଧ କୃମି ।

2. Grub found on cowdung left
for some time; (Scara boeus).

ଅଂଶାର ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି.

Aṁśai pardibā ପର୍ବ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ବା ପର୍ବ ଦାରବା କୁମି
ପୋକାପଡ଼ା, ପୋକାବସା
କୌରୀ ପଡ଼ିବା

1. Growing of maggots in
a rotten thing or sore.

[ତ୍ରୁ—ଲୋକବିଶାଷ ଯେ, ପର୍ବ ଦାରବା ଉପରେ ଯେଉଁ ମାଛ ବସନ୍ତ,
ସେ ମାଛଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ଅଂଶାରମାନ ଦାରବା ରହିଯାଆଏ, ଏ
ସେହି କୁମିମାନ ଦାରବା ରିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବଢ଼ିଲା । ଏଥିପାଇଁ
'ଅଂଶାର ପଡ଼ିବା'ରୁ ଲୋକେ 'ମାଛ ବସିବା' କହନ୍ତି । ସେଉଁ
ବ୍ୟକ୍ତିର ଦାରବାରେ ଅଂଶାର ପଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତିର
'ମାଛଆପାତକ' ହୁଏ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ
ପଡ଼େ ।]

୨। ଗୋବର କିନ୍ତୁଶର ରହିବା ପରେ ତା ଉପରେ ଧଳା
ଶୁଦ୍ଧ କୁମି ଦେଖାଯିବା ।

2. Appearance of grubs on cowdung.

ଅଂଶାର ବସିବା—ଦେ. ବି—ଅଂଶାର ପଡ଼ିବା (ଦେଖ).
Aṁśai basiba

Aṁśai pardibā (See)

વાધારણ લોકે અપર પૃષ્ઠારે સૂત્ર ૬ ચિહ્નિત અણર તે માત્રા એવું ૭ ચિહ્નિત અણર તે માત્રા મધ્યરે પ્રરેખ રજા કરની જાહેર । અતે એવ એ બાબુની ચિહ્નિત કૌણસે વર્ણ બા માત્રાયુક્ત શક ગોચરને ઘેરે એ ભાગાભોષરે ન મિલન, તેણે ઘેરે શક પારું યથાક્રમે ચહેરે જ બધાર, બાબુની ચિહ્નિત વર્ણ બા માત્રાયુક્ત શક ગોચરની હોય । યથા :— ‘ગાર’ ન મિલને ‘ગાર’ ગોચરને; ‘ભૂષ’ ન મિલને ‘ભૂષ’ દેખિને; ‘બંધુ’ ન પારણે ‘બંધુ’ દેખિને; ‘થાંશ’ ન પારણે ‘થાંશ’ દેખિને; ‘અલબન્ટ’ ન પારણે ‘અલબન્ટ’ દેખિને !

દ્વારી પણ, ઉર્દું ન દિણે, દક્ષિણ મેળ રજારે આપે,
સલ ગોચરરે અંશાર બણે, તેણે રે પૂત્ર નિષ્ટે બરણે ।
તાકણદન ।

અંશાંશ—સ. બિ. (ગુણી તત્ત્વ અંશ + અંશ)—

Aṁśāṁśa ૧ । કૌણસી બંધુરુ ભગ કરયારથુબા મૌલિક
અંશાર અંશ ।

1. Subdivision ; part of a part.

૨ । (બંધુ) પુથક્ પુથક્ અંશમાન; સ્વતસ્ત અંશમાન;
રની રિની ભગ ।

2. Distinct shares; separate parts.

અંશાનુર—સ. બિ. (અન્ય અંશ = અંશાનુર; નિષ્યષ્માસ)—

Aṁśānūra અન્યભગ—Another share.

અંશાપહારી—સ. બિણ. પું. (અંશ + અપ + હૃથારુ + કર્તૃ. ઇન્ન.

Aṁśāpahārī ૧મા. ૧૮)—
(અંશાપહારી—સ્વા) યે અન્યર પ્રાપ્ય અંશકું અપહરણ કરે ।

Taking away anothers'
legitimate share.

અંશાબતાર—સ. બિ. (અંશ + અબતાર)—

Aṁśābatāra યેણું અબતારરે દેદ્વતાજી કલા બા
શક્તિ પૂર્ણ માત્રારે ન થાર અંશણઃ થાએ ।

An incarnation in which the quintessence
of Divinity is exhibited in part.

(યથા — શકૃષ્ટ ભગવાનજી રૂપીબદ્ધાર થિલે, શા ચેતના
અંશાબતાર થિલે ।)

અંશા માર્વિબા—દે. ક્રિ.

Aṁśā māribā ૧ । કાઠઅદિર ઉપરે ઉત્તિથુબ
અંશામાનકું રના, બારસી બા કટુરી
દ્વારા તાણી ચિક્કણ કરિબા ।

1. To scrape off and
smooth the fibres
on the surface of a
piece of wood.

૨ । કઢુ બરગા અદિર કોણકું રના અદિદ્વાર તાણી
ગોલ કરિબા ।

2. To round up the corner of an
angular piece of wood.

અંશિત—સ. બિણ. (અન્ય ધારુ = ભગ કરિબા + એજાર્થે. રૂ)—

Aṁśita ૧ । બિન્કુ; યાહા રિની રિની અંશરે બિન્કુ
કર યારથારુ ।

1. Divided into parts.

૨ । બણગ કરયારથુબા ।

2. Partitioned into shares.

અંશિત્વ—સ. બિ. (અંશિત + રાબાર્થે. રૂ)—ભગાખકરિત્વ ।

Aṁśitva Co-parcenary.

અંશિદાર—દે. બિ. (સ. અંશ + પા. પ્રભ્યા દાર)—

Aṁśidār ભગદાર; પરિકદાર; કૌણસી પદાર્થરે યાહાર
અંશિદાર
હૃંઘા થાએ ।

અંશિદાર
Co-sharer; partner; shareholder.

અંશિદારા—દે. બિ. (અંશિદાર + રાબાર્થે પા. પ્રભ્યા રૂ)—

Aṁśidārā ભગદારા; પરિકદારા બંધુ લોકની અંશ થુબા
અંશિદારારી
અબસ્તુ ।

અંશિદારારી
Partnership; co-parcenary.

અંશી—સ. બિણ. પુ. (અંશ + અછુ યાહાર અર્થરે ઇન્ન.

Aṁśī ૧મા. એક બચન)—
(અંશિના—સ્વા) ૧. કૌણસી બંધુરુ અંશ બા ભગ પારણા યોગણ
(બિન્કુ) ।

1. Deserving to get a share.

૨ । અંશભગી (દેખે)

2. **Aṁśabhāgī** (See)

સ. બિ—અંશિદાર (દેખે)

Aṁśidār (See)

દે. બિણ. પુ. ઓ ઈ. (દેદ્વતા બા બયન્કુબારક શક
પરે યુલ્લ હૃદ, યથા—દેદ્વથારી)

અમુક કેદુતાઙ્ક અંશ બા કલા ધારણ કરી જન્મ
ગ્રહણ કરિથુબા ।

Born with some trace of Divinity.

યે દેદ્વથારી કન્યાગણ

કૃષ્ણ દેદ્વ બોલો જાણ । રૂપચિ—ગ્રેમપણામુદ ।

અંશિતુ—સ. બિ. (અંશ + અભૂતદત્તભાવે રૂ + તૂત)—

Aṁśibhūta અકીતુત; કૌણસી પદાર્થર અંશરૂપે ગૃહ્ણાત ।

Taken as a part of anything;
included in anything.

અંશુ—સ. બિ. (અન્ય ધારુ = ભગ કરિબા + એજાર્થે. રૂ)—

Aṁśu ૧ । પુશાદિર પુશુ લૂમ અંશ—1. Fibre.

૨ । બણ; લૂગા—2. Cloth.

૩ । (અંશ ધારુ = બયધિબા + કર્તૃ. રૂ) રણ્ણી; કિરણ ।

3. Rays.

કરણથુ અંશ પણ નાહીં પઢુ ઘણે ।

ભણુ—બેદેસ્સુબલાસ, ૩૨૧ ।

૪ । ગણ્ણિ; ભણ્ણિલચા—4. Lustre; brightness.

૫ । પ્રભર; પ્રભા; રૂચિ; બિજણણા—5. Talents.

૬ । પૂર્વાં—6. The sun.

[એહ શક પૂછે પદ્ધતિ યથ, શુદ્ધ, શુદ્ધ, હૃમ અદિ શક પૂછ
હોઇ બંધુસ્તુ હી સ્પાસ હૃદ ।]

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ	ଟ	ଏ	ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁକ୍ରମିକ ସ୍ଥଳୀକାର	କ	କ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ତ୍ରଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ଚି	ଟୁ	ଲୁ	ଯେ	ଆକାଶକୁବର୍ତ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକିନ୍ତୁପୁନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ର	କ୍ତ

ଅଂଶୁଆର୍ଥି—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଂଶୁ)—

Aṁśuamṛta   ଯହିଁରେ ଅଂଶୁଆର୍ଥି; ବହୁ ସୁନ୍ଦର ତତ୍ତ୍ଵକୁ ।
ଅଂଶୁଆର୍ଥି, ଏଣ୍ଟୋ   Fibrous; full of fibres.
ଇଶ୍ଵଦାର—

[ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ସୁଚିତ ହେବା ପ୍ଲାକରେ ଶବର ଦୁଇ ଥର ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ; ଯଥା—ଶଦଖଦଢ଼ିଆ, ବିରବର, ରୂଆରୁଆ ।]

ଅଂଶୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଂଶୁ)—ଅଂଶୁଆର୍ଥି (ଦେଖ)
Aṁśuā   *Aṁśuamṛta* (See)

ଅଂଶୁକ—ସ. ବିଶ. (ଅଂଶୁ = କରଣ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ କ)—

Aṁśuka   ପାପିମାନ—Bright; lustrous.

ସ. ବି. (ଅଂଶୁ + ସାର୍ଥ୍କ. କ)—

୧ । କରଣ—1. Rays

ଦୃଢ଼ ପାଇବା ଦିଃପେ କୋଳା ହୋଇ କୁକୁ ଅଣ୍ଟିକେ । ର୍ଯ୍ୟାନାଥ—ରଣ ।

୨ । ପତ୍ର; ତେଜ—2. Lustre; radiance.

୩ । (ଅଂଶୁ = ତତ୍ତ୍ଵ + କ) ବନ୍ଧ; ଲୁଗା—3. Cloth.

୪ । ସୁନ୍ଦର ବନ୍ଧ; ସରୁ ଲୁଗା—4. Fine cloth.

୫ । ଉତ୍ତରସ୍ଥୀ; ଗ୍ରଦର—5. Sheet; scarf worn on the shoulders.

୬ । ଶୁନ୍ନ ବନ୍ଧ—6. White cloth.

୭ । ତେଜପତ୍ର—7. Cassia leaf.

ଅଂଶୁକାୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧିନିକ ଜୀବବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—

Aṁśukāya (ବହୁଶ୍ରୀ, ଅଂଶୁ = କରଣ ଅଛି କାମ୍ପରେ ଯାହାର)

(ଅଂଶୁକାୟ—ଶ୍ରୀ) ୧ । ଯେଉଁ ଜୀବମାନଙ୍କ ଦେହରୁ ପତ୍ର ବା ତେଜ ବାହାରେ—1. Efflorescent; phosphorescent (animals) emitting rays.

ଦେ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—

ଦେହରୁ ଅଲୋକ ବିଜ୍ଞାନ ହେଉଥିବା ଜାବ ।

(ଯଥା—ଜୁଲ୍କଜୁଲ୍କିଆ, ପୋକ, ପ୍ରବାଳ ଜାଟ, ସାମୁଦ୍ରିକ ତାର ମର୍ଯ୍ୟା)

Luminous-bodied animals (e. g. firefly, coral insect, starfish.)

ଅଂଶୁକାଳ—ସ. ବି. (ଶ୍ରୀ ଚତୁର୍ବିଂଦୁ)—

Aṁśujāla   କରଣସମ୍ବୂହ—Rays.

ଅଂଶୁଧର—ସ. ବି. ପୁ. (ବହୁଶ୍ରୀ; ଅଂଶୁ + ଧୂ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ, ଅ)—

Aṁśudhara   ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

(ଅଂଶୁଧର—ଶ୍ରୀ)   ୨ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଣୀୟ ଅସମିକ୍ଷ ରଜା ।

2. Name of a king of the Solar dynasty.

(ଏ ଦିଲାପକ ପିତାମହ, ମନୁଷ୍ୟ ପିତା ଓ ସଗରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ ।)

ସ. ବିଶ. ପୁ—ସେ କରଣକୁ ଧାରଣ କରେ ବା ବହନ କରେ ।

Carrying rays; bearing rays.

ଅଂଶୁପତ୍ର—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲୀପୀ କର୍ମାରୟ; ଅଂଶୁନିର୍ଦ୍ଦିତ ପଟ୍ଟ)—

Aṁśupatta   ପାଟ ଲୁଗା; ରେଣ୍ମୀ ଲୁଗା—Silken cloth.

ଅଂଶୁପତ୍ର—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ଚତୁର୍ବିଂଦୁ)—

Aṁśupati   ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଅଂଶୁପା—ଦେ. ବି. (ନାମ; ସ. ଅଂଶୁ = କରଣ + ପା ଧାରୁ = ରମା)

Aṁśupā   କରିବା + କଣ୍ଠୀ, ଅ; ଶ୍ରୀ, ଆ—ଯାହା କରଣମାନଙ୍କୁ ରମା ବା ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ କରେ ।)

ଆର୍ଣ୍ଜିପା ତ୍ରୁଦ—Name of a small inland lake in Banki, Cuttack District.

ସୁରୁଗା ଅଂଶୁପା ଲେକେ ଥଗୋବର,

ପୁନାବ୍ଦ ହେଲ ଗୋପୁର ପ୍ରଷ୍ଟର । ରଥାନାଥ—ଚିଲକା ।

[ତ୍ରୁ—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ବାଜି ରଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ; ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନତିକ ସୁରମ୍ପ ତ୍ରୁଦ । ଏହା କଟକଠାରୁ ପଣ୍ଡିତଙ୍କରେ ୨ ମାଇଲ ଓ ବାଜି ସହରଠାରୁ ୨ ମାଇଲ ଦୂରରେ ମହାନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଦେର୍ଘ ଅର୍ଦ୍ଧରେ ମାଇଲ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁ ଏକ ମାଇଲ । ଏହାର ଗଣ୍ଡରତା ୨ ପୁଟୀଠାରୁ * ପୁଟୀ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ତମୋଟ ଗଣ୍ଡ, ଅଛି । ଏ ତ୍ରୁଦର ଦକ୍ଷିଣ ପଣ୍ଡିତଙ୍କରେ ସରଣ୍ଟା-ପରିତ ଓ ପୁଷ୍ପ'କୁଳରେ ସୁରଣ୍ଟିପୁର ଗ୍ରାମ । ଶୀତକାଳରେ ଅନେକ ଜଳଚର ପଣ୍ଡ ଏଠାକୁ ରବାକୁ ଥାପନ୍ତି ଓ ଗ୍ରାନ୍ତିକାଳରେ ଏଥରୁ ଅନେକ ମାଇ ମରାପାର ।]

ଅଂଶୁବାଣ—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୀହି; ବାଣ ପର ଶୁନ୍ନ ଅଂଶୁ ଯାହାର)—

Aṁśubāṇa   ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଅଂଶୁମତ୍ପଳା—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ବହୁଶ୍ରୀହି; ଅଂଶୁ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ, ମର୍ଦ୍ଦ)—

Aṁśumatphalā   = ଅଂଶୁମତ = ପାପିମାଳୀ, ଅଂଶୁମତ ଅଟେ ପଳ ଯାହାର, ଅଂଶୁମତପଳ + ଶ୍ରୀ, ଆ ।)—

କଦଳିଗଢ଼—The plantain tree.

ଅଂଶୁମଣ୍ଡ—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (ଅଂଶୁମତ + ଶ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ)—ଅଂଶୁମଣ୍ଡ ଶ୍ରୀଲଙ୍ଘା ।

Aṁśumati   Feminine of *Aṁśumān*.

ସ. ବ. — ୧ । (ଦେଖିଯକ) ଶାଳପଣ୍ଡୀ (ଦେଖ)

1. *Śalaparṇī*—(See)

2. A name of the river

Jamunā (Apte)

ଅଂଶୁମାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଂଶୁ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ, ମର୍ଦ୍ଦ; ୧ମା. ୬୧)—

Aṁśumān   ୧ । ପାପିମାଳ—1. Radiant; lustrous.

(ଅଂଶୁମଣ୍ଡ—ଶ୍ରୀ)   ୨ । କରଣପୁନ୍ତ୍ର—2. Emitting rays.

ସ. ବି. ପୁ.—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

୨ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଣୀୟ ସଗରକାଳ ପୋତା ।

2. Name of a grandson of king Sagara.

ସାଧାରଣ ଶେଷକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚହିଲ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚହିଲ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ତଥା ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାଇ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଭୁଅ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଅ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

[ତୁ—ଏ ଅସମଞ୍ଜକ ପୁନଃ ଓ ସରଙ୍ଗକ ପୌତ୍ର । ସରଙ୍ଗ ଯଜ୍ଞାରୁ ଜଗିଥୁବା ସରଙ୍ଗ ଶାତିଏ ହଜାର ପୁତ୍ର କପିଳ ମୁକିଙ୍କ ଶାପରେ ଭୟ ହେବା ପରେ ଅଂଶୁମାନ ଥରକୁ ସକାନ କରିବାକୁ ଯାଇ ପାତାଳରେ ପଦର୍ଷ ସ୍ତ୍ରୀବହୁର କପିଳ ମୁକିଙ୍କ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାରୁ ମୁକି କହିଲେ, ଯେବେ କେହି ସର୍ଗରୁ ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ଆଖି ପାରିବ, ତେବେ ଭୟିତ୍ତ ପୁରୁଷାନେ ନରକରୁ ଉତ୍କାର ପାଇବେ । ଅଂଶୁମାନ ଯଜ୍ଞାର ଆଖି ସରର ରାଜାଙ୍କୁ ଦେବାରୁ ସରର ଅଗମେଯଙ୍କ ସମାପନ କରି ଏହାଙ୍କ ରଜଣ ଦେଇ ତପସ୍ୟାର୍ଥ ଅରଣ୍ୟରୁ ଗଲେ ।]

ଅଂଶୁମାନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଂଶୁମାନ)—

Aṁśumāna

ଅଂଶୁମାନ (ଦେଖ)

Aṁśumān (See)

ଦାର କୁମର ଅଂଶୁମାନ,
ସକଳ ମୁଖେ ଶୁଣିଥାମ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ୫୮ ।

ଅଂଶୁମାଳା—ସ. ବି. (ଦେଖ) —

Aṁśumālā ୧ । କରଣସମ୍ଭୁତ; କରଣରାଶି ।

୧. Mass of rays; a wreath of rays.

୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ୟକ—୨. A halo of radiance.

ଅଂଶୁମାଳା—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଂଶୁମାଳା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର ।

Aṁśumālā

(ଅଂଶୁମାଳମା—ପୁ.)

୧ । ଅଂଶୁମାଳାୟକୁ; କରଣମାଳାୟକୁ ।

୧. Radiant; full of rays.

୨ । କରଣମାଳାବୃଷ୍ଟିତ ।

୨. Wreathed with rays.

ସଂ. ବ. ପୁ.—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—୧. The sun.

୨ । (ଅଧିତ୍ୟକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟା ୧୨ ଥିବାରୁ)
ଦ୍ୱାଦଶ ସଂଖ୍ୟା; ୧୨ ।

୨. The number twelve.

ଅଂଶୁଳ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅଂଶୁ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଲ; କିମା ଅଂଶୁ + ଲ ଧାରୁ

Aṁśula

ଶ୍ରୀହଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

(ଅଂଶୁଲ—ପୁ.)

୧ । ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ୍ର; ପ୍ରଭୟକୁ—୧. Radiant.

୨ । ଉତ୍ସଳ—୨. Bright.

ସଂ. ବ. ପୁ. (କାମ; ଏ ଅଂଶୁ = ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ୍ର କିମା ବ୍ରାହ୍ମଣୋତ୍ତମ

ତେଜୋୟକୁ ଥିବାରୁ)—ଶୁଣକ୍ୟକର ନାମ ।

A name of Chāṇakya.

ଅଂଶୁଶିଳଦେହ—ଦେ. ବି. (ଜାବ-ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —

Aṁśusīrṣaladeha ଯେଉଁ ଜାବମାନଙ୍କ ଦେହର ଶିଶୁମାନ

ଅଂଶୁଶିଳାଲ ଦେହ

ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ରର ଅଂଶୁ ପରି ସବୁଅତ୍ତକୁ

ଅଂଶୁଶିଳାଲଦେହ

ବାହାରିଥାଏ—Radiata.

(ଯଥା—ବୁଢ଼ିଆଜି; ସାମୁଦ୍ରିକ ଜାବ ପୁରୁତ୍ତ ।)

ଅଂଶୁହୃଦୟ—ସ. ବ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅଂଶୁ=କରଣ ଅଟେ ବସ୍ତ୍ର ପରି
ଯାହାର) —

ପୂର୍ଣ୍ଣ—The sun.

ଅଂଶୁଦକ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲୋପୀ କର୍ମଧାରୟ; ଅଂଶୁ=କରଣ +
Aṁśudaka ଉଦକ; କରଣଶୁଦ୍ଧ ଉଦକ ।)—

(ବୈଦ୍ୟକ) ସେଉଁ (ଜଳାସ୍ପୂର୍ବ) ଜଳରେ ଦିନରେ ସୁର୍ଯ୍ୟକରଣ
ଓ ସତରେ ଜ୍ୟୋତା ସମ୍ମୁଦ୍ରିତ୍ୟ ପଡ଼େ ଓ ସହିର ଜଳ ନିର୍ମିଳ ।

Water of a tank which gets sun's
& moon's rays freely.

(ଏହି ଜଳ ଶାତଳ, ସିଂହ, ଅନବିଷ୍ୟକୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା କପକର
ନୁହେ । ଶରତକାଳରେ ଏହି ଜଳ ପାନାର୍ଥ ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଟେ ।)

ଅଂଶେର(ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି— ଅଂଶାର. ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Aṁsei

Aṁsai etc. (See)

ଅଂଶ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତର ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ) —ଅଂଶମୟ (ଦେଖ)

Aṁsyā

Aṁsaniya (See)

ଅଂଶ୍ୟମାନ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତରଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ) —

Aṁsyamāna

ବିଭାଜିମାନ; ଯାହାକୁ ଭାଗ କରି ଯାଇଥିଲି ।

That which is being
partitioned or divided
into shares.

ଅଂସ—ସ. ବ. (ଅମ ଧାରୁ = ରୁଗ୍ରଣ ବା ପାତ୍ରିତ ହେବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ସ;
Aṁsa ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାର ଭାଗବନଦ୍ଵାରା
ପାତ୍ରିତ ହୁଏ)—

୧ । ସବ୍ରମ; କାନ୍ଦ—୧. Shoulder.

[ତୁ—ବାହୁମୂଳ ଓ ବେକପାଣ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅର୍କାଗୁଲପରମିତ
ପେଣୀୟକୁ ଅଂଶକୁ ଅଂସ ବୋଲିଯାଏ । ଏହି ସ୍ତାନରେ ଗୁରୁତର
ଆସାନ ସେବେ ବାହୁପ୍ରମ ରେଗ ହୁଏ ।]

୨ । (ଅନ୍ଦ ଧାରୁ = ବାଣିବା + କର୍ମ. ଅ)

ଅଂଶ; ଭାଗ; ହିଂସା—୨. Share.

୩ । ବିଭାଗ; ବିଭାଗ—୩. Partitioning.

ଅଂସକୁଟ—ସ. ବ—ଅଂଶକୁଟ (ଦେଖ)

Aṁsakūta

Aṁśakuta (See)

ଅଂସତ—ସ. ବ. (ଅଂସ = କାନ୍ଦ + ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧାରୁ = ରକ୍ଷାକରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —

Aṁsatra

ସନ୍ଧାବରକ କବତ—An armour for
protecting the shoulder.

ଅଂସଲକ—ସ. ବ. (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —

Aṁsaphalaka

ଭୂତ୍ସନର ପାତ୍ରାତ୍ମକ ଥିବା କିମାଣକାର
ଅଣ୍ଣିର ପାତ୍ରାତ୍ମକ କାନ୍ଦ ବେଳେ
ଯାହା ଗୁଲିତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ।)—

Shoulderblade; the scapula.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୯ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖି କବନ୍ତି ଗାହଁ । ଅଛଏବ ୯ ମା ୨ ଚତୁର୍ଥ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଶାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ପେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସମ୍ଭାବନେ ତହିଁର ବପନ୍ତି ୨ ମା ୧ ଚତୁର୍ଥ କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାହଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହଁ’-ଶୋଭିବେ; ‘କଥ୍’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ୍’ ତେଣିବେ; ‘ଅଳିଙ୍କ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳିଙ୍କ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳିତତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳିତତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସ. ଅନ୍ଧକାର)—

Añdhār   ଅଧାର; ଅନ୍ଧକାର—Darkness.

ପ୍ରାଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ଧକାରମୟ—Dark.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ବିଲୁଚିଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ଅନ୍ଧାର କଷିକିଟି, ଘୋର
Añdhār bilbil   ଅନ୍ଧକାରମୟ—Very dark.

(ଯଥା—ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଲୁଚିଲ ବିଶର୍ତ୍ତ ।)

ପ୍ରାଦେ. ବି—ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାର—Profound darkness.

ଅନ୍ଧବସ୍ତ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) ବି—ଅନ୍ଧିଳା (ଦେଖ)

Añbrā   Aañlä (See)

ଅନ୍ଧିଳା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. (ସ. ଆମଳକ)—ଅନ୍ଧିଳା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Añlä. etc.   Aañlä etc. (See)

ବିଶର୍ତ୍ତ ଅନ୍ଧ କେ ଅଣିଲ
ଦେଲ କରନ୍ତି ଲୁଣ ଅନ୍ଧିଳା । ଜିନିଅଥ ଭାବର୍ତ୍ତ ୧୦ମ ଗୋପ ।

ଅନ୍ଧିଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶ) —ଅନ୍ଧିଶ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Añśa etc.   Añśa etc. (See)

ଅନ୍ଧିଶା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଂଶ) —ଅନ୍ଧିଶା (ଦେଖ)

Añśā   Añśā (See)

ଅନ୍ଧିଶାଇ—ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧିଶାଇ (ଦେଖ)

Añśai   Añśai (See)

ଅନ୍ଧିଶାର—ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧିଶାର (ଦେଖ)

Añśidār   Añśidār (See)

ଅନ୍ଧିଶୁଅ—ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ଧିଶୁଅ (ଦେଖ)

Añśuāñśuā   Añśuāñśuā (See)

ଅନ୍ଧିଶୁଅ—ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ଧିଶୁଅ (ଦେଖ)

Añśuā   Añśuā (See)

ଅନ୍ଧିଶୁପା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧିଶୁପା (ଦେଖ)

Añśupā   Añśupā (See)

ଅନ୍ଧିଶେଇ—ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧିଶେଇ (ଦେଖ)

Añšei   Añšei (See)

ଅକତିଆର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ଅକ୍ତିଆର (ଦେଖ)

Aktiār   Aktiār (See)

ଅକବର—ବୈଦେ. ବି—ଅକବର (ଦେଖ)

Akbar   Ākabāra (See)

ଅକ୍ଲିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ସ. ଆକାଳକ)—

Akliā   ୧ । ନୂଆଶିଆଳି—1. Novitiate.

୨ । ଆକାଳକ; ଅସାମ୍ପିକ—2. Untimely.

ଅକଶର—ବୈଦେ. ବିଶ—ଅକଶର (ଦେଖ)

Aksar   Akaśar (See)

ଅକଧାର—ସଂ—ବନ୍ଧଗମନ କରବା—

Aka (verbal root)   To move in a crooked or
curved manner.

ଅକ—ସଂ. ବି. (ଅକଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—

Aka   ୧ । ବନ୍ଧଗତ—1. Curved motion.

୨ । (ଅ = ନୂହେ + କ = ସଂଖ) ଦୁଃଖ—2. Trouble.

୩ । ପାପ—3. Sin.

୪ । ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ; (ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୁଷକୁ ଶବ୍ଦ ବିଶ. ହୁଏ ଓ ପୁଣିଲଙ୍ଘ ହୁଏ—ଯଥା—ନାୟକ; କାରକ; ପାଲକ; ଏଥରସିଲଙ୍ଘବାଚକ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଉବ୍ଲା ଥାଏ, ଯଥା—ନାୟକା; କାରକା; ପାଲକା ।)

ସେ କରେ; ସମ୍ମାଦନକାରୀ—A suffix like the English suffix 'er' as in leader; doer; maintainer.

ଅକଲ୍ୟାଣ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅକଲ୍ୟାଣ)—

Akailāna ୧ । ଅକଲ୍ୟାଣ; ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଶୁଭ—1. Woe; evil.

ଅକଲ୍ୟାଣ   ୨ । ଅତ୍ସମ୍ରାତ—2. Imprecation; curse.

ଅକଲ୍ୟାଣ

ଅକଉଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ନଞ୍ଜାର୍ଥକ. ଅ + କଉଡ଼ିଆ)—

Akaurdia ୧ । ମୂଲ୍ୟବୁନ—1. Valueless; of no value.

୨ । ଧନ୍ୟବାନ; ନିଃସ୍ଵ—2. Penniless; poverty-stricken.

୩ । ମାରଣା—3. Got gratis; gratuitous.

ଅକରଥନ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. କରଥନ)—

Akakarthana ୧ । ବାହୁନା; ବାହୁନ କର ଅତି କରୁଣ ବିନିଯୋବିନିଯୋକାଳା   ସ୍ଵରରେ କାନ୍ଦବା—1. Sorrowful lamentation.

ମାତମ

୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକ ବା ଦୁଃଖ—2. Affliction.

ଗ୍ର. ବିଶ—୧ । ବାହୁନ କର କାନ୍ଦୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Wailing.

୨ । ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା—2. Sorrowing.

ଅକକର୍ତ୍ତନା—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକକର୍ତ୍ତନ (ଦେଖ)

Akakarthana   Akakarthana (See).

ଅକଷ—ସ. ବି. (ନ + କଷ)—ଯାହା ଗ୍ରହର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥ ଲୁହେ ।

Akaksha   That which is not the proper orbit of a planet.

ଅକତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ + କତ = କେତା)—

Akacha   ୧ । କେତାବାନ—1. Hairless.

(ଅକର୍—ସଂ)   ୨ । ଟାଙ୍କବ୍ରାହ୍ମ—2. Bald.

ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ + କତ = ମେତା; ମେତୁ ଗ୍ରହ ସାମାଜିକ କାଳରେ ମେତା ରହେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଅ + କତ = କେତା; ଏହା କେତା ଅର୍ଥାତ୍ ମସ୍ତକବ୍ଲାନ ଥିବାରୁ)—କେତୁଗ୍ରହ

The descending node; the dragon's tail.

ଅକଷୁ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକର + ସଂ. ଅ)—ଅକରର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ ।

Akachā   Feminine of Akacha.

ଆକାଚା ଦେ. ବିଶ—ମେତୁ ଲୁଗା କରୁ ନାହିଁ; ମେତୁ ଲୁଗାକୁ

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୂଚିତ ୧ ଚତୁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ୨ ଚତୁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପୁଣ୍ୟରେ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛୟବି ୧ ବା ୩ ଚତୁର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଜିଲେ ପେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ବେଳେ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ଚତୁର କପଖର ୨ ବା ୫ ଚତୁର ବର୍ଣ୍ଣ ଗା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଜିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ମାର’ ଶୋଜିବେ; ‘ବୃକ୍ଷ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଷ’ ଦେଖିବେ; ‘ଦିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରମ୍ଭ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

୧. ଦୁଇଜଣ ପରଷ୍ପରକୁ ଅକଳରେ ପକାଇଥିବା ।

2. Putting each other into queer predicament.

ଦେ. ବିଶ—ପରଷ୍ପରକୁ ଅକଳରେ ପକାଇଥିବା ।

Inconveniencing each other.

ଅକତ୍ତାଇବା—ଦେ. କି—୧. ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇବା—1. To put a person into inconvenience.

Akardāibā

ଆକତ୍ତାଇବା

ଅକତ୍ତାଇବା—୨. ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ବିପଦରେ ପକାଇବା—2. To put a person to difficulty or danger.

୩. କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନାୟତ ବା କାରୁ କରିବା ।

3. To corner a person; to render a person helpless

୪. ଏକଜନ୍ମ ଧରି ବସିବା; ଅଧିବା—4. To persist in anything.

* । (ଜାତଭାଇମାନେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ବାସନ କରିବା; ସମାଜକୁ ଅଟକ କରିବା—5. To excommunicate a person.

ଅକତ୍ତବା—ଦେ. କି—ଅକତ୍ତାଇବା (ଦେଖ)

Akardiba Akardāibā (See)

ଅକତ୍ତୟ—ଦେ. ବିଶ—ଅକଳିଆ (ଦେଖ)

Akardiyā Akalīā (See)

ଅକତ୍ତୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + କଟୁ) —ଯାହା କତ୍ତା ବା କଟୁଷାଦ

Akardua ନୁହେ—Of mild flavour.

ଅକତ୍ତେ—ଦେ. କି. ବିଶ—ଅକଳେ (ଦେଖ)

Akarde Akale (See)

ଅକତ୍ତେଇବା—ଦେ. କି—ଅକତ୍ତାଇବା (ଦେଖ)

Akardeibā Akardāibā (See)

ଅକଣେଶ୍ୱର—ଦେ. ବି. (ନାମ. ସ. ଅନୁରେଷନ) —ଅନୁରେଷନ (ଦେଖ)

Akanēśwara Akrūrēśwara (See)

ଅକଣ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + କଳ ଥାରୁ) —

Akanta ୧. ଅକଳନ; ଅଶାନ—1. Countless.

ଅମାପ—2. Immeasurable.

ଅଲଗିଲା ୩. ଯାହାକୁ ପୂର୍ବରୁ କେହି କଣ କରି ନାହିଁ—
3. Unestimated

୪. ଯାହା ମାପ କରି ଯାଇ ନାହିଁ ।

4. Unmeasured.

ଅକଣକ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + କଣକ) ।

Akantaka

୧. ସହିରେ କଣା ନାହିଁ; କଣକପୁନାନ; ନିଷକ୍ଷକ ଏ—

1. Thornless.

(ସଥା—ଅକଣକ ବୃକ୍ଷ ।)

୨. ଶତ୍ରୁରହିତ—2. Foeless; having no enemy.

ଅକଣକ କର କରିବା ମାତ୍ର ତେବେ

ତୁମାରା ଯାଗରେ ମାତ୍ର ପାପଗର । କଷ୍ଟହିଁ ମହାଭାରତ, ଶାନ୍ତି ।

୩. ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ଵରହିତ—3. Having no rival.

୪. ନିର୍ବିଗ୍ରହ—4. Unobstructed.

୫. ନିରୂପଦ୍ରବ—5. Free from complications.

ଅକଣା—ଦେ. ବିଶ—୧. (ସ. ଅକଣକ) ଅକଣକ; କଣକପୁନାନ ।

Akanta (ସଥା—ଅକଣା ବାରମଣ) 1. Thornless,

ଆକାଟା

2. (ସ. ଅକଣା) ଅକଣା (ଦେଖ)

ଅମାପ

Akanta (See)

(ସଥା—ତାଲରେ ଅକଣା ପାଣି ଦେବାରୁ ତାଲ ସିରିଲ ନାହିଁ ।)

ଅକଣ୍ଠା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + କଣ୍ଠିତ) —

Akanda ତିକିରେ କଣ୍ଠ ହୋଇ ସହିରୁ ଭୂଷ ବାହାର ଯାଇ ନାହିଁ ।

ଆକାଡା (ସଥା—ଅକଣ୍ଠା ଗୁଡ଼ିଳ; ଅକଣ୍ଠା ତାଲ ।)

Uncleansed; unhusked (rice).

ଅକତ୍ତିଆର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକ୍ଲିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Aktiār etc.

Aktiār etc. (See)

ଅକତ୍ତିଆର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକ୍ଲିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Akatyāra etc.

Aktiār etc. (See)

ଅକଥନ—ସ. ବି. (ଅ + କଥନ) —୧. କହିବାର ଅଭିଷ; ମୂଳତ ।

Akathana

1. Muteness; silence.

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକଥନାଯୁ)—ଅକଥନାଯୁ—Unspeakable.

ବରନ ଅକଥନ ରମ୍ଭ ସର । ଭଙ୍ଗ, ପ୍ରେମମୁଖାନିଧ ଗାଁ ।

୨. ଅବର୍ଣ୍ଣନାୟ—Indescribable.

ମହାଦେବଙ୍କର ଅଃର ସେହି ଶାନ୍ତି

ତହିଁର ପେ ପଳ ସେ ଅଟେ ଅକଥନ । କଷ୍ଟହିଁର ମହାଭାରତ, ବିଜ ।

ଅକଥା—ସ. ବି. (ଅ + କଥା) —୧. ମନ ବିଷୟ—1. Bad thing.

Akatha ୨. କୁରୁଶା—2. Evil words.

୩. ଅନ୍ତିଲ ଭଣ୍ଟା—3. Indecent language.

୪. ଅନୁତ୍ତତ ବାକ୍ୟ—4. Improper words.

ଦେ. ବି—୧. ଅନୁପୁଷ୍ଟ ବିଷୟ—1. Unfit matter.

୨. ଅନୁତ୍ତତ କର୍ମ—2. Improper act.

ଦେ. ବି—ଅକରଣିୟ—Improper.

ଶାନ୍ତ ନ ଜାଣିବାରୁ ମୂର୍ଖ ଏବଂ ବିଜ

ଅକଥା କଥା କରି ଭଣ୍ଟା ଗରା ଧର । କଷ୍ଟହିଁ ମହାଭାରତ, ଶଲ୍ଲେ ।

ଅକଥୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + କଥୁତ) —୧. ଅନୁତ୍ତତିତ ।

Akathita

1. Unuttered.

୨. ଯାହା ବୋଲିଯାଇ ନାହିଁ—2. Unspoken.

୩. ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ନାହିଁ—3. Undescribed.

ପଣ୍ଡିତେ ଭବ୍ୟରେ ପଥର ଅକଥତ

ମୋର ବୁଢିରେ କଣ୍ଠ ହୋଇବ କଥତ । କଷ୍ଟହିଁର ମହାଭାରତ, ଉଦ୍‌ଦେଶୀ

ଶାଖାର୍ଣ୍ଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୁତ୍ତିତ ଉପର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉପର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୱେତ ଉତ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପଏବ ୫ ଗା ୨ ଉପର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ଚର୍ଚିତ ବିଷୟ ୨, ବା ୧ ଉପର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ଦେବ । ଯଥା—“‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅକରକ୍ଷ—ଦେ. ବି—(ସ. ଅକରକ୍ଷ)—

Akarakara	ଆରଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ; ଏଥୁର ମୂଳ ଆକରକରା
ଆକରକରା	ଆରଣ୍ୟରେ ଲାଗେ—Pellitory; anthemis; pyrethrum; anacyclus.
ଆ. ଥାକରକରହା	[ତ୍ରୁ—ଏହା ଉତ୍ସବାର୍ଥ୍ୟ; ବଳକାରକ; ପ୍ରା. ଥାକଲୁଗୀ କଟୁରସ; ଏହା ପ୍ରତିଶ୍ରୀମ୍ବୁଦ୍ଧ, ଶୋଥ ଓ ତେ. ଥାକଲକର୍ତ୍ତା ବାତନାଶକ; ଏହାର ଫଳ ବୁଝା ପର, ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅକରତ, କଟୁ ଭାର ଶାଶୁଆ । ଫଳକୁ ଲୋକେ ଅକରକରବ; ଅକରକରବ; ନାସଦାନା କର ଅପାରେ ମାରନ୍ତି । ଏ ଅକରିକ; ଆକରିକ; ଫଳକୁ ଅପାରେ ରଖିଲେ ବାତରେଗ ଅକରକରବ; ଅକରିତ; କମିଯାଏ । ଏ ଫଳର ନାମ ଅମରକୋଷରେ ଅକରକ୍ଷ; ଅକାରକରତ; ନାହିଁ, ଭାବପ୍ରକାଶରେ ଅଛି । ଗଞ୍ଜାମରେ ଅକଲିତ; ଅକଳି ।] ଏ ଫଳକୁ କପକବୁଦ୍ଧ ଫଳ କହନ୍ତି ।]
ଅକରତା—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ବ—ଅରଣୀ ।	

Akarajia (ଅକରଜୀ—ସ୍ବ)—

ଅକରତା—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ବ—ପେରୁଁ ଗାଇ ବା ହତ୍ତାଶୀୟ ଗର୍ଭାରଣକରେ ।	Free from debt.
Akarata	Early bearing (cow).

ବରତ ଅକରତା ହୁବ ଦୁର୍ବାଳ ଗାଇ
ସୁଖ ଶର ଦେବେ ତୋର ଯେବେ ରହା ହୋଇ । ପାରନା ମହାଭାରତ, ଇତ୍ତୋଗ ।

ଅକରତିଆ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ବ—ଅକରତା (ଦେଖ)

Akaratiā	Akaratā (See)
ଅକରଣ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବୀହି; ଅ = କାହିଁ + କରଣ = ଇନ୍ଦ୍ରୁସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସାହାର)—ଇନ୍ଦ୍ରୁସ୍ତମ୍ଭନ୍ୟ ।	Devoid of organs.

ସ. ବି—୧ । ବ୍ରତ୍ତି; ପରମାୟୀ—1. The Divine Soul. (ଅ + କରଣ)—୨ । କିମ୍ବାର ଅଭାବ; ନିର୍ବିତ । 2. Cessation from work.	
୩ । ଅନୁଚିତ କର୍ମ—3. Improper act. ୪ । ଅକାର୍ଯ୍ୟ; ମନ୍ଦ କର୍ମ—4. Evil act.	

ଅକରଣୀ—ସ. ବି—(ଅ + କୁ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅକି)—	
Akarani	1. ବିପଳତା—1. Fruitlessness; failure. 2. କାର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକି—2. Non-accomplishment. 3. ଆକୋଶ—3. Spite. 4. ଅରଣ୍ୟ—4. Curse; imprecation.
ଅକରଣୀ—ସ. ବି—(ଅ + କରଣୀ)—	
Akarani	(ଗଣିତ) ଯେଉଁ ରଣିର ବର୍ଗମୂଳ ବା ଘନମୂଳ ବାହାର କଲେ କିଛି ଅକରଣୀ ରହେ ନାହିଁ । (Mathematics) A rational number.

ସଥା—୨୭ (ଏଥୁର ବର୍ଗମୂଳ ୪); ୮ (ଏଥୁର ଘନମୂଳ ୨);

୨୭ (ଏଥୁର ଘନମୂଳ ୨)

[ତ୍ରୁ—ଗଣିତରେ ୨୭ ର ବର୍ଗମୂଳ ୪, ଏହି କଥାକୁ $\sqrt[4]{27} = 3$
ଲେଖାଯାଏ । ଏହିପରି $\sqrt[4]{27} = 3$; $\sqrt[3]{27} = 3$; ବର୍ଗ ୨
ଘନମୂଳ କ୍ରିପକ $\sqrt[3]{27}$ କରଣୀ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଅକରଣୀୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + କରଣୀୟ)—

Akaraniya ପାଦା କରିବା ଅନୁଚିତ; ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
Improper; that which
should not be done.

ଅକରତ୍ୟ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. ଅ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—

Akaratap ୧ । ଅସାମର୍ଥ୍ୟ—1. Inability.

୨ । ଅନ୍ୟମତା; ମମତାମ୍ଭାନତା; ଶକ୍ତିମ୍ଭାନତା ।

2. State of powerlessness.

୩ । ବଳମ୍ଭାନତା; ଦୁଷ୍କଳତା ।

3. Extreme weakness.

୪ । ଅନ୍ୟମୂଳନତା—4. Helplessness.

୫ । ଧନମ୍ଭାନତା—5. Poverty.

ଗ୍ର. ବିଶ—୧ । ଉତ୍ସାହୀନତା—1. Resourceless.

୨ । ଅନ୍ୟମ; ମମତାମ୍ଭାନ—2. Powerless.

୩ । ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ—3. Unable.

୪ । ବଳମ୍ଭାନ—4. Weak.

୫ । ଧନମ୍ଭାନ—5. Poor.

୬ । ଅନ୍ୟମୂଳ—6. Helpless.

ଅକରତ୍ର—ଗ୍ର. ବ. ଓ ବିଶ—ଅକରତ୍ୟ (ଦେଖ)

Akaratab Akaratap (See)

ଅକରତ୍ୟ—ଗ୍ର. ବ. ଓ ବିଶ—ଅକରତ୍ୟ (ଦେଖ)

Akaratab Akaratap (See)

ଅକରତ୍ୟ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. ଅ + କରାତା)—୧ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେ ।

Akarata 1. A person who is not the doer.

୨ । ସେ ଗୁହର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାଲକ ନୁହେ ।

2. A person who is not the master of the house.

କ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—

ସେଉଁ କାଠ କରଇ କରିଯାଇ ନାହିଁ ।

Unsawn (piece of wood)

ଅକରଣୀ—ଦେ. ବି—ଅନ୍ତିମା କରତା; ସେଉଁ କରତା—କାଠକୁ ପରିପାଣି—

Akarati ରୁଷେ କରଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

A bad sawyer.

ଅକରମ—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. ଅକରମ)—

Akarama 1. ମନ କର୍ମ; ନାହିଁତ କର୍ମ—1. Evil act;
improper act.

୧	ଇ	ଉ	ତୁଳ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଷ	ଅନୁକ୍ରମିକ ସୁକ୍ରାଷ୍ଟର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଛୁଲ୍	ଉଥ	ତ
୨	ରି	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାରମଣ୍ଡବର୍ଷ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୁଲ୍ଲ ବର୍ଷ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	କ	କୁ	

୨ । ମନ୍ଦରଗ୍ରୟ—2. Misfortune.

ଅକରମ ଦକ୍ଷରମ ସୁହୃଦୀର ଗତ,
ଦୂଷି ନ ପାରଇ ଅର୍ଜୁନ କେବେ ନାହିଁ । ସାମଳା ମହାଭାରତ, ଉତ୍ତୋଗ ।

ଅକରମଣିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. (ସଂ. ଅକରମଣ୍ୟ) —

Akaramanīā ୧ । ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଦିକ କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ଅଜ୍ଞା ।
ଅକର୍ମୀ ୧. A Brâhmaṇa who is not
expert nor experienced in
Vedic rites.
୨ । ଅକରମଣ୍ୟ; ଅକାମିକା—2. Good for nothing.
୩ । ସେ କର୍ମକାଣ୍ଡ ନୁହେଁ—3. Not skilful.

ଅକରମଣିଲା—ଗ୍ରା. ବି—ଅକରମିଲା (ଦେଖ)

Akaramaśilā Akarmasiłā (See)

ଅକରମ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅକର୍ମୀ) —

Akaramā ୧ । ଦତ୍ତରଗ୍ରୟ; ମନ୍ଦରଗ୍ରୟ; ଅଭାଗ—1. Unlucky.

ଅକର୍ମୀ ୨ । ନିଷ୍ପତ୍ତି—2. Having no work.

ଅକର୍ମୀ ୩ । ଅଳ୍ପମୁଖ—3. Idle.

ଅକରମୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକରମାର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ) —ଦତ୍ତରଗ୍ରୟ (ସ୍ତ୍ରୀ) ।

Akaramī ୧. Unlucky (woman).

ଦମୟନ୍ତ୍ରୀ ତା ଦେଖି ଦୋରଲେ ମୋ ପର ।

ଅକରମ ହୋଇଥାନ୍ତି ଆହୁ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଅକର୍ତ୍ତ୍ଵ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅକର୍ତ୍ତ୍ଵ) —ଅକର୍ତ୍ତ୍ଵ (ଦେଖ)

Akarānti Añkarānti (See)

ଅକରାର—ଦେ. ବି. (ଥ. ଏକରାର) —

Akarār ୧ । ଏକରାର; ମୁଦାଲାର ଅପରାଧ ଝାକାର ।

୧. Admission of guilt; an accused person's confession.

୨ । (ସ. ଥ. ଏକରାର) —ଅଷ୍ଟିକାର ।
2. Non admission; dissent.

ଅକରାଳ—ଦେ. ବି—ଅକରାର (ଦେଖ)

Akarāl Akarār (See)

ଅକରୁଣ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ, ଥ = ନାହିଁ + କରୁଣା ଯାହାର) —

Akaruṇā ୧ । ନିଦ୍ୟ—1. Unkind; merciless.

(ଅକରୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଷ୍ଟୁର—2. Cruel.

୩ । ଯୁମାନ୍ତ୍ରି—3. Unforgiving; relentless.

ଅକରୁଣା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅକରୁଣ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଥ) —ଅକରୁଣର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ ।

Akaruṇā Feminine of Akaruna.

ସ. ବି. (ଥ + କରୁଣା) —କରୁଣାର ଅଭାବ, ନିଦ୍ୟତା ।

ଅକେଷ୍ଟୀ—ସ. ବିଶ. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) (ଥ + କରୋଣୀ) —

Akarotī ସେହି ପ୍ରାଣୀମାନ୍ଦକର ମୁଣ୍ଡର ଜନ୍ମର ସମ୍ମର୍ଶ ବା

ଆଶିକ ଅଭାବ ଥାଏ—Acrania;

(animals) Having no skull
or with unperfect skull.

ଅକର୍କର—ସଂ. ବି—ଅକରକର (ଦେଖ)

Akarkara Akarakarā (See)

ଅକର୍କର—ସଂ. ବି—ଅକରକର (ଦେଖ)

Akarkara Akarakarā (See)

ଅକର୍ମ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଥ + କର୍ମ; ଯାହାର କାନ ନାହିଁ) —

Akarūḍha ୧ । ବିଧର; କାଳ—1. Hard of hearing; deaf.
(ଅକର୍ମ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସେହି ତଙ୍ଗାର ଶୁକାଳା ବା ମଙ୍ଗଧରା ନାହିଁ ।

2. Rudderless (boat)

୩ । କର୍ମ-ରାଜା-ଶୂନ୍ୟ (ଦେଖ) —3. (Country)

Devoid of king Karṇa.

(ଯଥା—ମହାଭାରତ ସୁଦିତେ ଅଙ୍ଗରାଜ୍ୟ ଅକର୍ଷଣ୍ଟମେଳା ।)

ସଂ. ବି—ସର୍ପ; ସାପ—Serpent.

[ସର୍ପର କର୍ମ ନ ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଅକର୍ମ, ରମ୍ଭାବ ବୋଲିଯାଏ;
କର୍ମ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସ୍ତର କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ଯେ ସର୍ପର କର୍ମଯତ୍ତ ଅକର୍ମରୁପେ ଦେହାଭ୍ୟନ୍ତରେ ଥିବାରୁଟି ।]

ଅକର୍ତ୍ତ୍ଵ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକରତ୍ଵ (ଦେଖ)

Akartap Akaratap (See)

ଅକର୍ତ୍ତବ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକରତ୍ଵ (ଦେଖ)

Akartab Akāratap (See)

ଅକର୍ତ୍ତିକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଥ = ନାହିଁ + କର୍ତ୍ତନ = ବୃକ୍ଷବିକାରି ଶକ୍ତି ଯାହାର) —

Akarttana Kārttibār ଶକ୍ତି ଯାହାର ( ) —

(ଅକର୍ତ୍ତନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଖର୍ବ; ବାମନ; ଠୁର—1. Dwarf.

୨ । ଅକର୍ତ୍ତିତ; ଅକଟା—2. Uncut.

୩ । ସେହି ପଦାର୍ଥରୁ କୌଣସି ଅଶ କାଢି ନିଆଯାଇ ନାହିଁ—3. Undiminished.

ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଥ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ) —ଅନୁତ୍ତତ୍ଵ; ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

Akarttabhya Improper.

ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଥାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର ଦେଲେ କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତିମ ।

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଥ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ) —ଅକରତ୍ଵ (ଦେଖ)

Akaratap (See)

ସାରଦିକ ଫ୍ରେଣ କାଣ୍ଡେ ଶାର ମହାପାତ୍ର ।

ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲୋକ ପରାମ୍ପରେ ହେଲେ ଛାତା । କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାରତ. ଗ୍ରୋମ ।

ଅକର୍ତ୍ତା—ସ. ବି. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ, ଥ + କର୍ତ୍ତା. ୧୮. ୧୯) —

Akartta ୧ । ସେ କର୍ତ୍ତା ବା କର୍ମକାରକ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ ।

1 Non-doer; one who does not do any work.

୨ । କଳ କର୍ମରେ କିମ୍ପିତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A person who is the unconcerned doer of any work.

୩ । ପରମେଶ୍ୱର—3. God.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତର ୯ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ୧୦ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦାସ୍ତର ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଫେରେ ଏ ଗ୍ରାହକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗାର୍ଯ୍ୟ ଯଥାକ୍ରମେ ଉଛୁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୩ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦାସ୍ତର ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ଭୂତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଶ୍ଵର; ଅ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ) —

- Akarttrutwa ୧। କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅଭିବ—1. Want of mastery or authority.
୨। ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଭାବ—(ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଖ) ।
2. State of being Akartta;
unconcern in one's acts.

ଅକର୍ତ୍ତମ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଶ୍ଵର; ଅ + କର୍ତ୍ତମ) —

- Akarddama ୧। ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ; କୁସ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ।
1. Blameworthy act.
୨। ଅନୁତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ—2. Improper act.
୩। ମନ୍ଦରାଗ୍ୟ—3. Ill luck.
୪। କର୍ମର ଅଭିବ—4. Want of work
୫। ଦେବାର ହେବା ଅବସ୍ଥା ।
5. Unemployment,

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକର୍ତ୍ତମ୍) —ଅକର୍ତ୍ତମ୍; ଯହିଁରେ କୌଣସି
କର୍ମ ହୋଇ ନ ପାରେ ।
(ଯଥା—ଅକର୍ତ୍ତମିଲା) —Worthless; good
for nothing.

ଅକର୍ମିକ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଶ୍ଵର; ଅ + କର୍ମ) —

- Akarmaka ୧। ଦେବାର; ନିକମା; କର୍ମପ୍ରାପ୍ତ
1. Unemployed.
୨। ଅକର୍ମିକା, କର୍ମର ଅନୁଷ୍ଟାନି ।
2. Unfit for work.

(ବିପରୀତ—ସକର୍ମିକ) ୩। (ବ୍ୟାକରଣ) ସେଉଁ କିମ୍ବା କର୍ମ ନ ଥାଏ;
ସେଉଁ କିମ୍ବା କୌଣସି କର୍ମକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ
କରେ—3. Intransitive verb.

[ଦ୍ୱ—ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥବାଚକ କିମ୍ବାମାନ ଅକର୍ମିକ ହୁଏ ।
ଶୋଇବା, ବସିବା, ଠିଆହେବା, ଚେଇବା, ଜାଇବା, ଜନ୍ମିବା,
ମରିବା, ଶ୍ରୀତ ହେବା, ଖେଳିବା, ବାସ କରିବା, ଦୂମାରିବା, ବୁଢ଼ିବା,
ମୁଢ଼ିବା, ଦରିବା, ଯିବା, ଅସିବା, ପଡ଼ିବା, ଭାଟିବା, ଦସିବା, କାଷିବା,
କାନ୍ଦିବା, ଚେଷ୍ଟାଇବା, ଉଚ୍ଚିବା, ଅସ୍ତ୍ର ହେବା, ଛାଙ୍କିବା, ହାଇ ମାରିବା,
ତୁରିବା, ନାଚିବା, ପଳାଇବା, ଦର୍ଢିବା, ରହିବା, ଉତ୍ତିବା, ଗର୍ବିତ
ହେବା, ମାତ୍ରିବା, ଭୋଲ ହେବା, କଳ କରିବା, ଝଟିକିବା, ହେବା
ରତ୍ୟାଦି । ଏ ସବୁ କିମ୍ବା ନିଜନ୍ତ୍ର ଆକାର ପ୍ରାସ୍ତୁ ହେଲେ ସକର୍ମିକ
ହୋଇଯାଏ । ଯଥା—ଶୁଅଇବା, ବସାଇବା, ଠିଆଇବା, ନିଦରୁ
ଉଠାଇବା, ଜାଞ୍ଚିଇବା ଇତ୍ୟାଦି । ଅକର୍ମିକ କିମ୍ବାମାନଙ୍କୁ ମନେ
ରଖିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶୋକଟି ପଣ୍ଡିତମାନେ ବୋଲିବାର
ଦେଖାଯାଏ :—

ସତ୍ରଜବନଶୟନକୀତାଃ ଭ୍ରତଶ୍ଵରବାସ୍ତ୍ରିତାଃ ।

ଭ୍ରଦୟପଳାୟନପନ୍ଥପଣ୍ଠିଃ ତ୍ରୁମଗୋଦସ୍ତ୍ରି ତ୍ରିଧବନଶୁଦ୍ଧି ॥

ତେଷ୍ମା ନେଥୋ ନିଦ୍ରା କମ୍ଳୋ ମରଣ୍ମ ନୃତ୍ୟ ପତନମ ସଙ୍ଗଃ ।

ବୃଦ୍ଧିର୍ଜାଗରେଦନସହାୟ ଯୁଦ୍ଧୋଦ୍ଯୋଗୋ ଦସ୍ତଃ ଶୋଷଃ ॥

ହେତମନାଥ—ବ. ବ୍ୟାକରଣଶଂତିତା ।

କେତେକ ସକର୍ମିକ କିମ୍ବାର ଗୋଟିଏ କର୍ମ ଥାଏ ।

ସଥା—ରମ ଭାତ ଖାଇଛନ୍ତି ।

କେତେକ ସକର୍ମିକ କିମ୍ବାର ଦିତ୍ତି କର୍ମ ଥାଏ । ଯଥା—

ରମ-ବୋଇ ରମକୁ ଭାତ ଖୁଆଇଥାଇଛନ୍ତି । ଏହି ଦିତ୍ତି କର୍ମକୁ

ଶୋକଟି ମୁଖ୍ୟକର୍ମ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କର୍ମ । (କର୍ମ ତଳେ
ନୋହ ଦେଖ) ।]

ଅକର୍ମିକମ୍ବାତା—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଦ୍ଵାୟି ଅକର୍ମିକମ୍ବାତା+ଦାତା) —

- Akarmakarmadatā ୧। ସେ ନିକମା ଲେକିବୁ କର୍ମରେ
(ଅକର୍ମିକମ୍ବାତା—ଶ୍ରୀ) ନୟକୁ କରେ—1. Providing
the unemployed with work.

୨। ସେ ମନ୍ଦରାଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।

2. Blessing the unlucky with good
fortune; awarding goodluck to the
unlucky.

ସ. ବ. ପୁ.—ଶିବ; ମହାଦେବ—The God Siba.

(ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରଧନା କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଲେ ମନ୍ଦରାଗ୍ୟ
ବନ୍ଧୁର ସୌଭାଗ୍ୟ ଉବସ୍ଥା ହେବା)

ଅକର୍ମିକମ୍ବାୟକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅକର୍ମ + କର୍ମନ୍ତ୍ର + ଦାୟକ) —

- Akarmakarmadayaka ଅକର୍ମିକମ୍ବାତା (ଦେଖ)
(ଅକର୍ମିକମ୍ବାୟକା—ଶ୍ରୀ) —Akarmakarmadatā (See)

ଅକର୍ମିକ୍ରତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ଅକର୍ମ + କୃ ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. କୃତି) —

Akarmakrūtrut —ମନ୍ଦକର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ—Doing evil acts.

ଅକର୍ମିଶମ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କର୍ମଶମ)—

- Akarmakshama (ଅକର୍ମିଶମ ଦେଖ)
(ଅକର୍ମିଶମ—ଶ୍ରୀ) —Akarmanya (See)

ଅକର୍ମିଜା—ସ. ବିଶ. (ଅକର୍ମ + ଜନ ଥାରୁ = ଜନିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥାରୁ)—

- Akarmaja ମନ୍ଦରାଗ୍ୟରୁ ଘଟିଥିବା; ଦୁର୍ଗାଗନ୍ଧିତ ।
Due to bad luck; resulting
from misfortune.

ଅକର୍ମିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କର୍ମତି)—

- Akarmathā ଅକର୍ମିଶମ (ଦେଖ)
(ଅକର୍ମିତା—ଶ୍ରୀ) —Akarmanya (See)

ଅକର୍ମିଣିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅକର୍ମିଣ୍ୟ)—ଅକରମିଣିଆ (ଦେଖ) —

Akarmaniā —Akaramaniā (See)

ଅକର୍ମିଣ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କର୍ମଣ୍ୟ)—

- Akarmanya ୧। କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ—
(ଅକର୍ମିଣ୍ୟ—ଶ୍ରୀ) —1. Unfit for work.

୧	ର	ଉ	ଚୁଲ୍ଲ	ଟ	ଏ	ଦ୍ସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳୀକ ସୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଥ	ଛ
,	ର	ଉ	ଚୁ	ଲ୍ଲ	ସ୍ଟେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ବ	ନ୍ତ

(ଅକର୍ମଣ୍ୟତା—ବ) ୨ । କର୍ମର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Worthless.
 ୩ । ଅକମିକା; ଯେଉଁ ବସୁ କହି କାମରେ
 ଅସେ ନାହିଁ—3. Useless.
 ୪ । ଅକରମଣିଆ (ଦେଖ)

4. Akaramanīa (See)

ଅକର୍ମଦାନୀ—ଦେ. ବିଳ. ପୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ ଅକର୍ମଦାନୀ)—
 Akarmadānī

ଅକର୍ମଦାନୀ (ଦେଖ)

Akarmadātā (See)

ତା ପଢ଼ି ଦୋର କୋଠୁ ଦେଇ
 ଅକର୍ମଦାନୀ ରୁ ଦୋରର । ରୁପର ପ୍ରେମପାଦ୍ମର ।

ଅକର୍ମ ପଥର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ + ପ୍ରସ୍ତର)—

Akarma pathara ଅକର୍ମଶିଳା (ଦେଖ)

Akarmasila (See)

କରକଣର ଅକର୍ମ ପଥର ପ୍ରବାଦ ମୋ କଣ୍ଠୁଥିଲା । କବସ୍ତୁଦ୍ୟ—ସାରିତ ।

ଅକର୍ମବନ୍ତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ + ବନ୍ତ)—ଭାଗ୍ୟହୁନ ।

Akarmabanta Unfortunate.

ବନ୍ଧୁ ଅକର୍ମବନ୍ତ, ବନ୍ଧନବନ୍ତ । ଭଣ୍ଡ- ବୈଦେଶୀଶଳାସ ।

ଅକର୍ମଶିଳ—ଦେ. ବ—ଅକର୍ମଶିଳା (ଦେଖ) .

Akarmasila Akarmasila (See)

ନିଷ୍ଠା ଯେଣି, ନିଷ୍ଠା ଅକର୍ମଶିଳ ବର୍ମନାସା ପ୍ରୋତେ ।
 ଶାଶ୍ଵତ—ମହାଶାଶ ।

ଅକର୍ମଶିଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ + ଶିଳା; ଏହା ହତଥର

Akarmasila ହାଶ୍ଵତ କଟା ଦୋର କୌଣସି କର୍ମୀପ୍ରେମୋଗୀ

ଅକର୍ମଶିଳା କରସାର ନ ପାଇବାରୁ)—ଏକ ପ୍ରକାର
 ଅତି ଟାଣୁଆ ପଥର ।

A kind of very hard stone of
 vulcanic origin.

ତନ୍ଦୁ ଉଦେ ହେଲେ ଅକର୍ମଶିଳା ଯେ ଲେଖେ ପ୍ରାତିରୁତ ନୋହେ ।

କଣକୁଷ୍ଠ- ଜଗମୋହନ ।

[ଦ୍ୱ—ଏହା ପଥରକୁ ହତଥରରେ କାଟ କୌଣସି ଆକାରରେ
 ପରିବର୍ତ୍ତିନ କରସାର ନ ପାରେ । ଏହା ସବୁ ପଥର ଅପେକ୍ଷା
 ଟାଣୁଆ; ଏଥପାଇଁ ଥଟାଶମାନେ (କଂଶାସା) ଏ ପଥରର ବଡ଼
 ଶିମାକୁ ନେଇ ମୁଣ୍ଡା ବା ଗଢ଼ାପଥର କରନ୍ତି । ଏହା ମୁଣ୍ଡା ଉପରେ
 ଥାରୁ ପିଣ୍ଡ ରଖି ହାତୁଡ଼ରେ ପିଟନ୍ତି । ଅକର୍ମଶିଳା ପଥର ତିକି-
 ମୁଣ୍ଡା ରୁପେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଦେ. ବିଳ. (ପୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ, ଗାଳ)—ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ଅଳସୁଆ

ବ୍ୟକ୍ତି—(reproach) Worthless & idle
 (person).

ଅକର୍ମୀ—ସ. ବିଳ. ପୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) (ଅ + କର୍ମନ୍ତ; ଅକର୍ମନ୍ତମା. ୧ବ)—

Akarmā ୧ । ନିକମ୍ପା; ନିଷ୍ମା; ସେ କୌଣସି କର୍ମ କରୁ ନାହିଁ;
 ଦେବାରୁ—1. Unemployed.

୨ । ଅଳସୁଆ—2. Idle; lazy.

୩ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ—3. Worthless.

୪ । କର୍ମ କରିବାରୁ ଅଶ୍ରମ—4. Unfit for work.

୫ । ସ୍ଵାନକପାଳିଆ; ମନଭାଗ୍ୟ; ଦୁତଭାଗ୍ୟ ।

5. Unlucky.

୬ । କୁକିଯୁକାଶ; ନିନ୍ଦକର୍ମକାଶ ।

6. Doing evil deeds.

[ଦ୍ୱ—ଏହା କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଶେଷଣ ହୁଏ ।]

ଅକର୍ମ (ରତ୍ୟାଦି)—ସ. ବ—ଅକର୍ମର ଅନ୍ୟ ବନାନ ।

Akarmma(etc.) Another spelling of Akarma.

ଅକର୍ମ—ସ. ବିଳ. ପୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅକର୍ମର ଅନ୍ୟ ବନାନ ।

Akarmma Another spelling of Akarma.

ଅକଳ—ବୈଦେ. ବ. (ଥ. ଅକୁ—)

Akal ୧ । ବୁଦ୍ଧି—1. Intellect; sense.

ଆକେଲ ଗ୍ରୀକ—2. Wisdom.

ଆକେଲ, ଅକ୍ଷ୍ମ ଗ୍ରୀକ—୩ । ବୋଧ ଶକ୍ତି—3. Understanding; intelligence.

୪ । ବିବେଚନା; ବିବେକ—4. Discremination; consideration.

୫ । ମାନସିକତା—5. Mentality.

୬ । ବିଦ୍ୟା—6. Learning.

୭ । ସଂଶୋଭନ୍ତଳନା ବୁଦ୍ଧି—7. Wordly wisdom.

ଅକଳ ଗୁଡ଼ମୁ—ବୈଦେ. ବ. (ଥ. ଅକୁ ଗୁଡ଼ମୁ)—

Akal gurdum ବୁଦ୍ଧି ଲେପ; କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୁଢ଼ତା ।

ଆକେଲ ଗୁଡ଼ମୁ—Bewilderment.

ଆକେଲ ଗୁଡ଼ମୁ—(ଯଥା—ଓକିଲ ମୋତେ ଜେଇ କଲ ବେଳେ
 ମୋର ଅକଳ ଗୁଡ଼ମୁ ହୋଇଗଲା)

ଅକଳ ପ୍ଲେଟ—ଦେ. ବିଳ. (ଥ. ଅକୁ + ସ. ଶୁତ୍ର)—

Akal chhotā ୧ । ନାତବୁଦ୍ଧିଆ—1. Lowminded.

ଆକେଲ ଛୋଟ—2. Stupid.

ଅକଳ ଦାନ୍ତ—ଦେ. ବି. (ଥ. ଅକୁ + ସ. ଦନ୍ତ) (ରଂ. Wisdom

Akal dānta tooth ର ଅଧୁନାକ ଅନୁବାଦ)—ଜ୍ଞାନଦନ୍ତ;

ଆକେଲ ଦାନ୍ତ ଯୁକ୍ତାକାଳରେ କଳଦାନ୍ତର ଶେଷରେ କଳ

• ରିତରେ ରୁଠିବା ଦାନ୍ତ—Wisdom tooth.

ଅକଳ ଦେବା—ଦେ. କି. ସକର୍ମକ. (ଥ. ଅକୁ + ସ. ଦା ଧାରୁ)—

Akal debā ୧ । (ଅନ୍ୟକୁ) ବୁଦ୍ଧି ବତାଇବା ।

ଆକେଲ ଦେବା—1. To teach wisdom.

ଅକଳ ଦେବା—2. To teach a lesson.

ଅକଳ ପାଇବା—ଦେ. କି. ଅକର୍ମକ. (ଥ. ଅକୁ + ସ. ପ୍ରାପ ଧାରୁ)—

Akal pāibā ୧ । (ଅନ୍ୟତାରୁ) ବୁଦ୍ଧି ଶିଖିବା ।

ଆକେଲ ପାଇବା—1. To get wisdom from another.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଥପର ପୁଣ୍ୟରେ ମୁହଁତ ୧ ଉଦ୍ଧିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମନ୍ତ୍ର ଏବଂ , ଉଦ୍ଧିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରିଯା ନାହିଁ । ଥତଏବେ ୧ ବର୍ଷ ଉଦ୍ଧିତ ବର୍ଷ ଗା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ରକ୍ଷା କରିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦକୋଣ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ପହଞ୍ଚିବ, ବିପଶାତ , ବା ୧ ଉଦ୍ଧିତ ବର୍ଷ ଗା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ରକ୍ଷା କରିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଆଜିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ଆଖିବ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଖିବ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳିପି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳିପି' ଦେଖିବେ ।

ଅକଳ ପାନା । । (ଅନ୍ୟତାର) ଶିଶ୍ଵାସ ଜ୍ଞାନଲାଭ କରିବା ।

2. To learn a lesson.

ଅକଳୁ ବଚାଇବା—ଦେ. କି—ଅକଳୁ ଦେବା (ଦେଖ)

Akal bataiba (See)

ଆକେଲ ବାତାନ

ଆକଳ ବାତାନା

ଆକଳୁବନ୍ତ—ବୈଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ଆ.ଅକୁ+ସ. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ).

Akalbanta ବନ୍ତ; କିମ୍ବା ପା. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ. ମନ୍ଦ; ପା.

ଆକେଲମନ୍ତ

ଆକଳମନ୍ତ, ଆକଳ

(ଆକଳବନ୍ତ—ଶ୍ରୀ)

୧ । ବୃଦ୍ଧିମାନ—1. Intelligent.

୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Wise.

୩ । ସଂସାରଜ୍ଞନରେ ଅଭିଜ୍ଞ ।

୪ । ବିଦ୍ୟାନ—4. Learned.

ଆକଳମନ୍ତ—ବୈଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ପା. ଅକୁମନ୍ତ ଭୁଲ;

Akalmanta ସ. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ. ମନ୍ତ) —ଆକଳୁବନ୍ତ (ଦେଖ)

Akalbanta (See)

ଆକଳୁସଲମୀ—ବୈଦେ. (ଅ. ଅକୁ ସଲମୀ)—

Akalsalamī ୧ । ଗୁରୁ ଦିଶିଣା—1. Present given to a teacher for giving lessons.

ଆକେଲସେଲମୀ ଆକଳୁସଲମୀ—2. Present given to a person for learning wisdom from him.

୩ । ସଂସାରକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିବାପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅପଶାର ଅନବିଜ୍ଞତା ଯୋଗୁଁ

ମନୁଷ୍ୟ ସେଉଁ କଷି ସହେ—Loss

which a man has to

suffer for one's folly.

ଆକଳ (ରତ୍ନାଦ)—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅକୁ) —ଆକଳୁରତ୍ନାଦ (ଦେଖ)

Akala (etc.) Akal etc, (See)

ଆକଳ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ=ନୁହେ + ଆ. କଳ = ସୁଧା) —

Akala ୧ । ଅସୁଧା, ଅକଳ—1. Inconvenience.

ଆକଳ ବିକଳ—ବରୁଏ ତ ଅସି ହେଲେ ନିଷମନ୍ତ,

ଆକଳ, ନାଶ ବର୍ଦନାରୁ ହୋଇବ ଅକଳ । କୃଷ୍ଣିତ ମହାବରତ ଉତ୍ସାହ ।

ଆକଳ ୨ । ଅସୁଧାଜନକ ସ୍ଥାନ—2. Inconvenient place.

୩ । ଅସୁଧାଜନକ ଅବସ୍ଥା, ଅଖଣ୍ଡିଆ ଅବସ୍ଥା—3. State of inconveniences; queer predicament.

ରତ୍ନ ଅକଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ପଡ଼ଇ । ରମଣବିର. ସୁଧାର୍ମ ୩.୩ ।

୪ । ଅନନ୍ୟାଧାନକ ଅବସ୍ଥା, ଉପାୟନୀୟମାନ ଅବସ୍ଥା—4. A state in which one has no other alternative.

ବଳେ ଗରୁଡ଼ ପଥର ଦୁହେ—ରତ୍ନ ।

* । କେତେବେଳେ ମର୍ମପୁନ—5. Vulnerable part of the body.

(ଯଥା—ବେଳେ ପାହାରକ ଅକଳରେ ବାଜୟିବାରୁ ମୁଁ ଛଟିଛଟ ହୋଇଗଲି ।)

୨ । ଘେରିବାରୁ ହାତ ପାଏ ନାହିଁ—6. A place beyond one's reach.

(ଯଥା—ପାତଳା ଥାମ ଅକଳରେ ଥିବାରୁ ମୁଁ ତାକୁ ତୋଳ ପାରିଲି ନାହିଁ ।)

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅସୁଧାଜନକ—1. Inconvenient.

୧ । କୋମଳ ବା ସୁଲମୀର (ଦେବର ସ୍ଥାନ) ।

2. Vulnerable part of the body.

୩ । ଅନନ୍ୟାଧାନକ—3. Having no other alternative.

୪ । ଉପାୟନୀୟମାନ—4. Resourceless.

ଆକଳକର—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) ବି. (ସ. ଅକଳକର) —ଆକଳକରା (ଦେଖ)

Akala kara

Akarakarā (See)

ଆକଳକଳ—ଦେ. ବି. (ବିପଶାରାର୍ଥକ ସରତର) —

Akalakala ସୁଧିଆ ଓ ଅସୁଧିଆ; ଅଖଣ୍ଡିଆ ।

Convenience & inconvenience.

ଆକଳଙ୍କ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + କଳଙ୍କ) —

Akalanka ୧ । ନିଷଳଙ୍କ; କଳଙ୍କମ୍ବନ—1. Stainless.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦେଖ; ଅନନ୍ୟ—2. Blameless; taintless.

୩ । ସୁନ୍ଦର—3. Beautiful; charming.

୪ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଦାଗ ନାହିଁ—4. Spotless.

ଶବ୍ଦକାଳ ମନ୍ଦ ଅବଳଙ୍କ ସ୍ଥାବର

ସଦା ଦବତ୍ତିତ ନେତ୍ର ମଳ ଇନାବର—ଦୁରମନି. ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗଣି ।

* । କିର୍ମଳ—5. Clear.

ଆକଳକିତ—ସ.ବି. (ନଷ୍ଟକର; ଅ + କଳକିତ) —ସହିରେ କଳକ ଲାଗି

ନାହିଁ—Unstained.

Akalaikita

Akalanki

କଳକି ବା ଜଳେ ଲାଗି ନାହିଁ ।

Unrusted; not rusty.

ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟକର; ଅ + କଳକିତ, ୧ମା. ୧୮) —

(ଅକଳକିମା—ଶ୍ରୀ) ଅକଳକଳ (ଦେଖ)

Akalanka (See)

ଆକଳଣ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅକଳନ) —ଆକଳନ (ଦେଖ)

Akalana

Akalana (See)

ଆକଳଣି—ଅଗନତି

ଆଳିମିଶ୍ରି

ଆକଳଣା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅକଳନ) —ଆକଳନ (ଦେଖ)

Akalana

Akalana (See)

୧	ର	ଇ	ଶୁଣ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାତ୍ମିକ ସୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶୁଣ	କ୍ଷ	ଇସ୍ତି	ଉଥ	ଦୀ
,	ର	ଇ	ଶୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର ବା ଉତ୍ସବକାରୀ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶୁଣ	ଯ	ସ	ଶୁଣ	ଇସ୍ତି	ଉଥ	ଦୀ	

ସୁର୍ବୀର ରଜାଙ୍କ ଥାଏ ସାତ ଷେନା
ଏହି କରୁଥିଲେ ସେ ବଳ ଅକଳନା । ବୃକ୍ଷର୍ଷତଃ ମହାବୀରଚ, ଉଦେବା ।

ଅକଳଥାନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ଅ. କଳ = ସୁର୍ବୀର + ସ. ସ୍ଵାନ) —
Akalathana ୧ | ଅସୁରୀଜନକ ସ୍ଵାନ ।

ଅସ୍ଵାନାଗା
(ଅକଳନ)

1. Inconvenient place.

୨ | ଦେହର ଶୁଷ୍କାଗ—2. Any private
part of the body.

(ଯଥା—ଅକଳଥାନରେ ବଥ ଦେବାରୁ ମୁଁ କାହାରିରୁ
ଦେଖାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।)

୩ | ଦେହର ମର୍ମଶ୍ଵାନ—3. Any vulner-
able part of the body.

(ଯଥା—ମାକଡ଼ର ଅକଳ ଥାନରେ ବାହୁନ୍ତି ବାଜିବାରୁ
ମାକଡ଼ ଗଛରୁ ଖେ ପଡ଼ିଲା ।)

୪ | ଯେଉଁ ଶ୍ଵାନକୁହାତ ପାଏ ନାହିଁ—4. A
place beyond reach.

(ଯଥା—ସାରମାନେ ପରିଷର ଅକଳଥାନରେ ବସା ବାଜ ରହନ୍ତି ।)

ଅକଳନ—ସ. ବିଶ. (ବିଶ୍ଵାର୍ଥ; ଅ + କଳନା; ନାହିଁ କଳନା ପାହାର) —
Akalana ୧ | ଅଗଣ୍ୟ, ଅନ୍ତର୍ମାଣ—1. Countless,
innumerable.

୨ | ଅପରିମିତ—2. Immeasurable.

୩ | ଅସୀମ—3. Limitless; boundless.

୪ | ଅତ୍ୟଧିକ—4. Excessive.

ଅକଳନ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକଳନ) —ଅକଳନ (ଦେଖ)

Akalana Akalana (See)

ନିରୂପର ବଳ ଅଟେ ଅତ ଅକଳନ । ସାରଳା ମହାବୀରଚ. ମୟ ।

ଅକଳନ୍ତା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକଳନ) —ଅକଳନ (ଦେଖ)

Akalanta Akalana (See)

ଅକଳମେ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍ୟ) ବି. (ସ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ଶିଳା—ଭୁଲନା କର

Akalamā ଅକର୍ମଣିଲା ।)

ପୁରୁଷ ଜାଗା ଦରମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟାଘ୍ୟାମାର୍ଥ ରଖାଯିବା
ଗୋଲାକାର ଭାଷ ପଥର । ଏହାରୁ ମଲମାନେ ଉର୍ବରକୁ ପିଞ୍ଜି
ଅପଣା ବାହା ଦେଖାଇ ଏହା ପଡ଼ିଲା କେଳେ ସମ୍ବାଲ ନିଅନ୍ତି ।

A circular piece of heavy stone which
athletes throw up into the air and
let fall on their arms.

ଅକଳମା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକଳନ) —ଅକଳନ (ଦେଖ)

Akala Akalana (See)

ଅକଳମା ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ବିଷ କାହିଁ ଅଛି । ସାରଳା ମହାବୀର, ଅତ ।

ଅକଳା ଅକଳ—ଦେ. ବି—୧ | ଦୂରଜଣ ପରିଷରକୁ ଅସୁରୀଜାରେ ପବାଇବା

Akala akali କର୍ମ—1. Putting each other
ଆଁକଢ଼ା ଆଁକଢ଼ି into inconvenience.

୨ | ଅକଳାଖାନକତ୍ତ (ଦେଖ)

2. **Akardāakardi** (See)

ଦେ. ବିଶ—ପରିଷରକୁ ଅସୁରୀଜାରେ ପବାଇବା (ଦୂର ଜଣ ।)

Inconveniencing each other:

ଅକଳାଇବା—ଦେ. କି—ଅକଳାଇବା (ଦେଖ)

Akalaibā Akardāakibā (See)

ଅକଳିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅକଳ (ଦେଖ)

Akalia Akala (See)

ଅକଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ ଓ ଶ୍ଵାନ (ଅ. ଅକଳିକୁ) —

Akalia Akalbanta (See)

ଅକଳିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + କଳିତ) —ଅକଳନ (ଦେଖ)

Akaltita Akalana (See)

ଅକଳିତା—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅକଳିତ) —ଅକଳନ (ଦେଖ)

Akalintā Akalana (See)

ଅକଳିତା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ (ସ. ଅ + କଳିତିପ୍ରିୟ) —

Akaliha ୧ | ସେ କଳିତିପ୍ରିୟ ନୁହେ ।

(ଅକଳେଷ୍ଟ୍ର—ସା) 1. Not quarrelsome.

୨ | ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ—2. Peace-loving.

ଅକଳୁଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅକଳ (ଦେଖ)

Akalua Akala (See)

ଅକଳେ—ଦେ. କି, ବିଶ—ଅକଳ (ଦେଖ)

Akale Akala (See)

ଅନ୍ୟୋପାର ହେବ ୧ | ଅସୁରୀଜନକ ଅବସାରେ ପଢ଼ିବାର ।

ଲାଚାରିମ୍—1. Being put in a tight corner.

୨ | ଅନକେନ୍ୟାପାୟ ହୋଇ—2. Having no
other alternative.

ଅକଳେ ଗରତ ପଥର ରୁହେ—ତରା ।

୩ | ଅଗର୍ଭ୍ୟ—3. Unavoidably; perforce.

ଅକଳେଇବା—ଦେ. କି—ଅକଳାଇବା (ଦେଖ)

Akaleibā Akardāakibā (See)

ଅକଳୁ—ସ. ବିଶ. (ବିଶ୍ଵାର୍ଥ; ଅ + କଳିକୁ) —

Akalka ୧ | ଦମ୍ପରହିତ—1. Courageless.

୨ | ଅଧିର—2. Impatient.

୩ | କଳୁଶୁନ୍ୟ—3. Having no decoction.

ସ. ବି—ଅକଳରକରା (ଦେଖ)

Akarakara Akarakara (See)

ଅକଳୁର—ସ. ବି—ଅକଳରକରା (ଦେଖ)

Akalkara Akarakara (See)

ଅକଳୁର—ସ. ବି—ଅକଳକରା (ଦେଖ)

Akalka Moonlight

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖାର ସୂଚିତ ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଯଥରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଛେବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରୁ ଦେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭେ; ‘ରଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରଥ’ ଦେଖିବେ; ‘କଥୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘କଥୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକାର’ ଦେଖିବେ ।

ଅକଳୁଣୀ—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅ + କାର୍ଯ୍ୟ)

Akalpanā ୧ । ଅକାର୍ଯ୍ୟ—1. Freedom from miserliness.

୨ । ମନରେ ସନ୍ଦେହ, କୁଣ୍ଡଳା ଅସନ୍ତୋଷ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା ।

2. State of being free from any misgiving or discontent.

୩ । ମନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ—3. Full satisfaction.

(ଯଥା—ଭୁଗେ ମତେ ଯାହା ଅକଳୁଣୀରେ ଦେବ ତାହା ମୁଁ ନେବି ।)

ଗ୍ର. ବିଶ—୧. ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—1: Content.

୨ । କୁଣ୍ଡଳା—2. Free from misgiving.

୩ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—3. Fully satisfied.

୪ । ସନ୍ଦେହମୂଳକ—4. Free from doubt.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟରହିତ—5. Unmiserly; giving with a free hand.

ଅକଳୁକା—ଫ. ବି. (ନଃତ୍ର ; ଅ + କଳନା)—

Akalpanā ୧ । କଳନା ଶକ୍ତିର ଅଭାବ ।

1. Want of imagination.

୨ । ଅନୁଭବ ତତ୍ତ୍ଵ—2. Improper thought.

ଦେ. ବି—ଅକଳୁଣୀ (ଦେଖ)

Akalpanā (See)

ଦେ. ବିଶ—ଅକଳୁଣୀ (ଦେଖ)

Akalpanā (See)

ଅକଳ୍ପିତ—ସଂ. ବିଶ. (ନଃତ୍ର ; ଅ = କଳିତ)—

Akalpita ୧ । ଯାହା କଳିତ ନୁହେ; ବାସ୍ତବ; ଯଥାର୍ଥ ।

(ଅକଳ୍ପିତତା—ବି) 1. Not imaginary; real; actual.

୨ । ଅକୁତ୍ତିମ—2. Inartificial.

୩ । ଯାହା ବାଦାନା କରସାଇ ନାହିଁ—3. Unfeigned.

ଅକଳୁଷ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + କଳୁଷ)—ନିଷାପ ।

Akalmaṣha Sinless.

(ଅକଳୁଷ—ଶ୍ରୀ) ସଂ. ବି. (ନାମ) ଚର୍ବି ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—Name of the son of the fourth Manu.

ଅକଳୁଷ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + କଳୁଷ)—ନିଷାପ ।

Akalmaṣha Sinless.

ସଂ. ବି. (ନାମ) ଚର୍ବି ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—Name of the son of the fourth Manu.

ଅକଳୁ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ନଃତ୍ର ; ଅ + କଳୁ)—

Akalya ଅସୁଧା; ପିଢ଼ିତ—Sick; ailing.

(ଅକଳୁ—ଶ୍ରୀ)

ଅକଳୁଣୀ—ଫ. ବି. (ନଃତ୍ର; ଅ + କଳୁଣୀ)—

Akalyāṇa ୧. ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ—1. Woe.

୨ । ଦୁର୍ଘାଟ—2. Misfortune.

ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + କଳୁଣୀ)—

(ଅକଳୁଣୀ—ଶ୍ରୀ) ୧. ଦୁର୍ଘାଟ—1. Unfortunate.

୨ । ଅଶୁଭମୁଦ୍ରା—2. Illfaring.

ଦେ. ବି—ଅରିସମ୍ମାତ—Curse.

(ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବିକ ନ ଦେଲେ ସେ ଅକଳୁଣୀ କରିବ ।)

ଅକଳୁକ—ଫ. ବି—ଅକଳକର (ଦେଖ)

Akallaka Akarakara (See)

ଅକଶ—ବୈଦେ. (ଅ) ବି. (ଆ. ଅକସ୍ମୀତୁଳ. ସଂ. ଆକୋଶ)—

Akaśa ୧ । ଅଦ୍ଵିତୀ; ଅହନ୍ତା—1. Grudge; spite.

ଆକୋଶ ପ୍ରତିହଂସ—2. Revenge.

ଅକସ୍ମା ଆହେଶ; ଦେଖ—3. Envy.

ଅକସ୍ମା ଶନ୍ତୁତା—4. Enmity.

ଅକଶ ନେବା—ଦେ. କି—

Akaśa nebā ଦାଉ ସାଧବା; ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ।

ଆକୋଶ ମିଟୀନ (ସାଧା)

To be avenged on.

ଅକସ୍ମା ଠାନମା

ଅକଶବାଳ—ବୈଦେ. (ଅ) ବିଶ. (ଆ. ଅକସ୍ମାଜ)—

Akaśabāj ୧ । ପ୍ରତିହଂସମୟନ—1. Revengeful.

ଆକୋଶୀ ଅହନ୍ତା—2. Spiteful.

ଅକସ୍ମା ବାଜ

(ଅକଶବାଳ—ବି)

ଅକଶର—ବୈଦେ. ଥ. (ଆ. ଅକଶର = ସାଧାରଣତଃ)—

Akaśar ୧ । ସାଧାରଣତଃ—1. Generally.

ଅକସ୍ମାର ସବୁ ପ୍ରକାରେ—2. In all ways.

ଅକଶାରୁ ସବୁଦା; ସବୁଦା—3. Always.

ଅକଶାରୁ ଅଧିକାଂଶତଃ—4. For the most part.

ଅକଶର ସବୁ ସଧାତ; ସଧି—5. If; lest.

୬ । ଅକୁତୁର; ଦେବାତ୍ମ; ହତୀ—6. Suddenly.

୭ । ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—7. Slightly.

ସବୁନାମ—୧ । ପ୍ରତ୍ୱେଷ—1. Every.

୨ । ସମ୍ପୂ—2. All.

ଅକଶର ଉମଚାପତ୍ର—ଦେ. ବି. (କଚରିଆ, ଥ. ଅକଶର + ସଂ.

Akaśar kshamatāpatra କମତା + ସଂ. ପତ୍ର)—

ଅକଶରନାମା (ଦେଖ)

Akṣarnāmā (See)

ଅକଶ ରଖିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଭିପରେ ରହିଷ୍ଟରେ

Akasa rakhibā ଦାଉ ସାଧବାପାଇଁ ମନରେ ପାଇବା ।

ଆକୋଶ ରାଖିବା

To have a grudge against a person.

ଅକଶ ସାଧବା—ଦେ. କି—ଅକଶ ନେବା (ଦେଖ)

Akasha sādhiba (See)

১	ଇ	ଉ	ବୁନ୍ଦ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକ୍ଷରାଧିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଗ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକ୍ଷରାଧିକ ଯୁକ୍ତାଶର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ

অকশ্রনামা—বেদে. কি. (আ. অকশ্রনামেহ) —

Akasharnāmā যେଉଁ ଯମତାପତ୍ର ବଳରେ ଏଣେଣେ ମାଲିକର
অকশାରନାମା, କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଏ; ଝାସ୍ ଯମତାପତ୍ର ।

অকশାରନାମା Special power of attorney.

অকଶରନୋମା

(ବିପତ୍ତି—ଆସୁନ୍ନାଗନାମା)

অকଶା—দে. বିଣ—(ସ. ଅ + ଓ. କସା—କଷିକା ଫିଯ়ା ଦେଖ) —
Akasa ୧। ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାରେ ଛନ୍ଦ କଶା ଯାଇ ନ ଥାଏ ।
ଯା କସା ହସ ନାହିଁ । 1. Unsaddled horse.

୨। ଯେଉଁ ଅକ କଶା ହୋଇ ନାହିଁ — 2. Unsolved
(Arithmetical sum).

୩। ଯେଉଁ ପରିବା ଚେଲ ବା ଦିଅରେ କଶା ହୋଇ ନ ଥାଏ ।

3. Unfried (vegetable).

୪। ଯେଉଁ ଦଭତ୍ତ ଦୃଢ଼ରୂପେ ଟଣା ହୋଇ ବକା ହୋଇ ନ
ଥାଏ— 4. Untightened (rope).

୫। ଯେଉଁ ବାଉଁ ଶ, ବେତ ବା ଲଇ ବଛି ଦିନ ପାଣିରେ ବରୁଷ
ହୋଇ ନ ଥାଏ— 5. Unseasoned (bamboo or
cane).

অকଶିଆ—দে. বিণ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ର. (ସ. অকୋଶ + ଉତ୍ତିଆ ପ୍ରତ୍ୟେ. ଇଥ) —
Akasiā

অକଶବାଲ୍ (ଦେଖ)
Akaśbaj (See)

অକଷ୍ଟ—ସ. বিণ. (বହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅ+କଷ୍ଟ) — ୧। କଷ୍ଟରହିତ; କ୍ଲେଶପୂନ ।
Akashṭa 1. Painless; free from trouble.

୨। ସହଜ— 2. Easy.

୩। ସ୍ଵାଭବିକ— 3. Natural.

অକଷ୍ଟକଳ୍ପନା—ସ. ବି. (କର୍ମଧା) — ୧। ସ୍ଵାଭବିକ କଳ୍ପନା ।

Akashṭakalpanā 1. Natural imagination.
୨। ଯେଉଁ କଳ୍ପନା ବା ଚତନା କରିବାକୁ ଲେଖନ ବା କବିକୁ
ବିହିମାତ୍ର ଥୁପୁସ ସ୍ଥିକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ ।

2. Any composition in which the writer
has not taken trouble.

অକଷ୍ଟବତ୍—ସ. ବିଣ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ନ+କଷ୍ଟ+ବତ୍ = ବନ୍ଧନ;
Akashṭabaddha ଯାହାଠାରୁ ବଳ କଷ୍ଟ ବନ୍ଧନ ନାହିଁ) —

୧। ଅପ୍ରତିକାର୍ୟ— 1. Irremediable.
୨। ଅତିଶୟ କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ଇ— 2. Fallen in great
trouble.

ସ. ବି— ୧। ଅପ୍ରତିହାର୍ୟ ବିପଦ— 1. Irremediable
danger; unavoidable danger.

୨। ଅତି ଦୁଃଖ— 2. Great grief; misery.

অକଷ୍ଟବତ୍—ସ. ବି. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅ+କଷ୍ଟବତ୍; ଯାହାଠାରୁ ଅକ
Akashṭabandha କଷ୍ଟର ବନ୍ଧନ ନାହିଁ) — ଅତି ପ୍ରତିକର
କାରୁବନ୍ଧନ; କଠିନ କାରୁବାସ ।

Rigorous confinement.

অକଷ୍ଟଲବୁ—ସ. ବିଣ. (ନଞ୍ଚତତ; ଅ+କଷ୍ଟଲବୁ) — ସହଜଲବୁ; ବିନା
Akashṭalabdu କଷ୍ଟରେ ମିଳିଥିବା—Got easily.

অକଷ୍ଟଲବ୍ୟ—ସ. ବିଣ. (ନଞ୍ଚତତ; ଅ+କଷ୍ଟଲବ୍ୟ) — ସହଜଲବ୍ୟ;
Akashṭalabhyā ଯାହା ସହଜରେ ଲାଗ କରିଯାଇ ପାରେ ।

Easily attainable.

অକସାତ୍—ସ. ଅ. (ଅ=ନୁହେ+କସାତ୍=କାହାରିତାରୁ, ଅର୍ଥାତ୍
Akasmāt ଯାହା କାହାଠାରୁ ଉତ୍ସବ ହେଲା ବା କି କାରଣରୁ
ପଣ୍ଡନ ବୋଲି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଷା ଯାଇ ନ ପାରେ) —

୧। କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇ ନ ପାରିବା ଶ୍ରକାରେ ।

1. Without any apparent or assignable
cause.

୨। ହତାତ୍— 2. Suddenly.

୩। ଅପ୍ରତ୍ୟେକିତରୂପେ— 3. Unexpectedly;
accidentally.

ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଆକସାତ୍) —

ଅକସାତ୍— ୧. Sudden.

ଅକସମାତ୍— ୨। ଅପ୍ରତ୍ୟେକିତ— 2. Unexpected.

୩। ଜ୍ଞାତ କାରଣ ବିନା ଘଟିବା— 3. Happening
without any assignable cause.

অକସାତେ—ଗ୍ର. ଅ. (ସ. ଅକସାତ୍) — ଅକସାତ୍ (ଦେଖ)
Akasmātē Akasmātē

ଯାହା ମିଳିବ ଅକସାତେ ।

ଆଜନେ ସମ୍ପଦ ମତେ ॥ ଜଗନ୍ମଥ. ବଗବତ ।

অକହ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅକଥ୍) — ଅନବତମୟ; ଅକଥମୟ ।

Akaha Akaha

অକଥ୍—ତାର ସ୍ମୃତି ଅକହ ।

অକହ—କୁଷିତ୍— କୁଷିତ୍ ହନ୍ତବନର. ଉଗୋଗ ।

অକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ର. (ସ. ଅଙ୍ଗ; ପ୍ରା. ଅକା=ନିରୋଧ) —
Akā ୧। ନିରୋଧ; ଲୋ— 1. Foolish; stupid.

ଅକା— ୨। କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂତ— 2. Bewildered.

୩। ଅଚକ୍ଷମ୍ବନ୍ଧ— 3. Astounded.
ଦେ. ବି. (ନାମ) (ପ୍ରା. ଅକା=ନିରୋଧ) — ଆସମର ପାବତ୍
ଅନାର୍ଥିକାତ ବିଶେଷ—Name of an Assamese
hill tribe.

[ବୁ—ଅର୍ଥମାନେ ଭାବରୁ ଥିଲା ପୁରୁଷ, ଏମାନେ ଭାବରୁ
ପୁରୁଷ ବାଟେ ଭାବରୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । କହି, କୋଣ ଥିଲା
ପର ଏମାନେ ଥିଲା ପରିବାର ଏବଂ ସର୍ବତାରେ ଥିଲା ସର୍ବପର ହୋଇ
ନାହାନ୍ତି ॥]

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକର ରଖି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଗୁଡ଼ ଶକ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ରୂପାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ରହିଛି ପ୍ରସତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଗୁଡ଼ ଶକ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଆକାଇଲ୍—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଆ. କାଏଲ୍; ଆ. କେବାଏଲ୍) —
Akail ୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଆପଣାର ଦୋଷ ସୀକାର କରେ ନାହିଁ
ଆକାଇଲ୍
ଆକାଇଲ୍ ୧. (a person) Who does not admit
his or her own guilt or fault.
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ; ଯେଉଁ ଲୋକ ଦୋଷ କରେ ନାହିଁ ।
୨. Faultless; innocent.

ଦେ. ବି—ଆଦୋଷ; ଦୋଷର ଅଭାବ—Absence of fault.

ଆକାଇଲ୍—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକାଇଲ୍ (ଦେଖ)

Akailā Akail (See)

ଆକାଇଲି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକାଇଲ୍ (ଦେଖ)

Akailī Akail (See)

ଆକାଇଲିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଆକାଇଲ୍ (ଦେଖ)

Akailīā Akail (See)

ଆକାଉଳି—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଓ. କାଉଳି) —

Akāuli ୧ । ଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟଶାଲୀ—1. Patient.

୨ । ସ୍ଥିର—2. Calm; quiet.

ଆକାଖେଲ୍—ଦେ. ବି. (ନାମ) —ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଞ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତର

Akākhel ବାହାରେ ଅପଗାନିପୁନରେ ବାସ କରୁଥିବା ମୁଷଳମାନ

ଆକାଖେଲ୍ ଜାତିବିଶେଷ—Name of a predatory

ଆକାଖେଲ୍ tribe of Mahomedans beyond the

north western frontier of India.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦଳବକ ହୋଇ ଭାରତର ଉତ୍ତରପଞ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତର ବାହାରେ ଅପଗାନିପୁନରେ ବାସ କରୁଥିବା ମୁଷଳମାନ ରଙ୍ଗଜମାନଙ୍କ କଟକଣାରେ ଏମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଗ୍ରର ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା କରି କମି ଯାଇଥିଲୁ]

ଆକାଟ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ) —୧ । ଅଖଣ୍ଡମୟ (ସ୍ଵର୍ଗି) ।

Akāta ୧. Irrefutable.

ଆକାଟ, ଆକାଟ୍ୟ ୨ । ଯାହା ଅସ୍ତରସାଦିବାର ଅଛେଦ୍ୟ ବା ଅରେଦ୍ୟ

ଆକାଟ୍ୟ (ଶରୀର)—2. Invulnerable (body).

୩ । ଯେଉଁ ଶର ଅନ୍ୟ ଶରବାର କାଟି ହୋଇ ନ ପାରେ ।

୩. (an arrow) Which can not be cut or baffled by any other arrow.

୪ । ଅମୋଦ (ଅସ୍ତାଦ) —1. Infallible; unfailing.

ବନବା ଶରମାନ ସେ ହୋଇଥିବା ଅକାଟ । ସାରନା ମହାଭାବ. ଅବ ।

ଦେ. ବି—ଆକାଟୁ (ଦେଖ)

Akātu (See)

ଆକାଟୁ ଅଧରେ ଅନ୍ତରେ ବାନିଲେ । ବୁଝିବୁ ନହାଇବତ । ସବୁ ।

ଆକାଟୁ ମୁରୁଖ—ଗ୍ରା. ବିଶ—

Akāta murukha ଜଡ଼ାମୂର୍ଜ; ଗଜମୂର୍ଜ (ବ୍ୟକ୍ତି); ନିପଟ ମୂର୍ଜ ।

ଆକାଟୁ ମୁଖ୍ୟ Totally illiterate (person).

ଆକାଟ ମୂର୍ଜ—ଦେ. ବିଶ—ଆକାଟ ମୁରୁଖ (ଦେଖ)

Akāta mūr̄kha

Akāta murukha (See)

ଆକାଟ ମୁଶା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ପାକଣ୍ଟାମୂର୍ଜ ମୁଶା ।

Akāta mūshā A kind of mountain-mouse.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପଥରକୁ ଦାନ୍ତରେ କାଟି ମାଟି ପର ପଦାକୁ ଗାଳ ପକାର ସେହି ପଥର ଗାତରେ ବର୍ଷା କରନ୍ତି । ଏ ମୁଶା ସହଜରେ ଧର ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଏ ମୁଶାକୁ ମାର ଏହାର ବାଢ଼ ଖଣ୍ଡ ତେଉଁରୁଥରେ ପୂରାଇ ଦେବରେ ବାହିଲେ ଦେବ ଅକାଟୁ ହୁଏ ଓ ଏହାର ମାଂସକୁ ଗର୍ଜାଏକାନ୍ତି ଦିନ ଖାଇଲେ ଦେବ ଅକାଟୁ ହୁଏ ।]

ଆକାଟ ଶର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅକାଟ୍ୟ + ଶରସ୍ତ) —

Akāta śara ୧ । ଅମୋଦ ଶର—1.Unfailing arrow.

ଆକାଟ୍ୟ ଶର ୨ । ଯେଉଁ ଶରକୁ ଅନ୍ୟ ଶର କାଟି ନ ପାରେ ।

2. An arrow which cannot be cut short by any other arrow.

ଆକାଟ ଶରୀର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅକାଟ୍ୟ + ଶରୀର) —ମହୋଷଖଦ୍ୱାରା

Akāta śarīra ଅକାଟ୍ୟ କରିଯାଇଥିବା ମନୁଷ୍ୟଦେବ ।

ଆକାଟ୍ୟ ଶରୀର The body (of a person)rendered invulnerable by charms; charmed body.

ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶରୀର ଅସ୍ତରସାଦିବାର ଅରେଦ୍ୟ ।

(a person) Bearing a charmed life; invulnerable to weapons.

ଆକାଟୁ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକାଟ୍ୟ) —ଆକାଟ୍ୟ (ଦେଖ)

Akātu Akātya (See)

ଆକାଟୁ ୧ । ମହୋଷଦ ପ୍ରଭାବରୁ ଅସ୍ତରସାଦିବାର ଅରେଦ୍ୟ (ଶରୀରବା ବ୍ୟକ୍ତି) —1. (a person or body) Made invulnerable by charms; charmed.

୨ । ଅପଳପ୍ରଦ (ଅଶ୍ଵଧ; ମହୋଷଦାଦ); ଯାହା କାଟୁ କରେ ନାହିଁ—2. Fruitless (charms).

୩ । ଯେଉଁ ଅସ୍ତରସାଦ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କରି ନ ପାରେ ।

3. (Weapons) Incapable of striking the aim.

୪ । ଦକ୍ଷତା (ଅଶ୍ଵଧ)—4. Blunt (weapon).

ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଅଶ୍ଵଧ, ଜଡ଼ ଦୂଷି ବା ସହସ୍ରାକ୍ଷୁ ତେଉଁରୁଥାରଣ କରିବାରକୁ ଅଶ୍ଵ ରେବ କରି ପାରେ ନାହିଁ—A herb or charm which

renders the wearer invulnerable.

ଆକାଟୁ ଧରଣ ଦସେ ଶର ଶର ରହେ । ସଧାନାଥ ମହାଯାତ୍ରା ।

୧	ଇ	ଉ	ଚିର	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଵକ୍ଷାନ୍ତିର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଛ	
୨	ଇ	ଉ	ଚି	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୀସ୍ଵକ୍ଷାନ୍ତିର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ

ଦେହକୁ ଅକାଟୁ କରିବାପାଇଁ ବନ୍ଦବନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ର ।

A mystic formula the application of which makes a person invulnerable.

ଅକାଟୁ ମୁଖ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ାତ) ବି—ଅକାଟୁ ମୁଖ (ଦେଖ)

Akāṭu mūshā

Akāṭa mūshā (See)

ଅକାଟ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅ + କାଟ୍ୟ) —

Akāṭya ୧ | ଅକର୍ତ୍ତମୟ; ଅଛେଦ୍ୟ—1. That which cannot be cut.

୨ | ଯେଉଁ ଶରକୁ ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର କୀଟ ପାରେ ନାହିଁ ।

2. (arrow) Which can not be cut short by any other weapon.

୩ | ଅଭିଭାଜ୍ୟ—3. Indivisible.

୪ | ଅଖଣ୍ଡମୟ (ସୁଳ୍ତନ; ପ୍ରମାଣ)—4. Irrefutable.

* | ଅମୋଦ (ଭିଷଧ; ଶର)—5. Infallible.

ଅକାଟ୍ୟ ଓଷଦ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ + ଭିଷଧ) —ଅମୋଦ

Akāṭya oshada ଭିଷଧ—Infallible remedy.

ଅକାଟ୍ୟ ଉସ୍ତୁଦ

ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) —ଅଖଣ୍ଡମୟ ପ୍ରମାଣ ।

Akāṭya pramāṇa Irrefutable evidence; conclusive evidence.

ଅକାଠ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅ + କାଷ୍ଟ) —ନିକୃଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର କାଠ ।

Akāṭha Inferior kind of wood.

ବାଜେ କାଠ

ଅକାଠ କାଠ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. କାଷ୍ଟ) —କାଠକାଠ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ

Akāṭha kāṭha କରିବାକୁ ପଣ୍ଡାଇପଦ ବା କୁଣ୍ଡିତ; ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟ ।

Shrinking from any work.

ଅକାଢିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ | ଯାହା ବାହାରକୁ କଢା ହୋଇ ନାହିଁ ।

Akāḍhia 1. Which has not been brought out.

(ଯଥା—ଅକାଢିଆ ମଡା ।)

୨ | ଯହିଁରେ କାଢି ବା କାଠି ନ ଥାଏ—2. Having no rib or stick.

(ଯଥା—ଅକାଢିଆ ଛତା ।)

ଅକାଢୁ—ଗ୍ରା. ବିଶ—୧ | ଅକର୍ମ—1. Unfit for work.

Akāḍhu ୨ | ଅକୁଣ୍ଠଳ; କୁଦିଦିରହିତ—2. Unskilful.

୩ | କରମତ ବା କ୍ଷମତାସ୍ଥନ—3. Powerless.

ଅକାଢୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅକାଢୁ (ଦେଖ)

Akāḍhuā Akāḍhu (See)

ଅକାଣ୍ଟ—ସ. ବ. (ନଷ୍ଟର; ଅ + କାଣ୍ଟ) —

Akāṇḍa ୧ | ଅକାଳ; ଅସମ୍ୟ; ଅନୁପସ୍ତକ ସମ୍ୟ ।

Inopportune time; improper time.

୨ | ଅସଟମୟ ବ୍ୟାପାର—2. Improbable event.

ସଂ. ବିଶ. (ବହୁତ୍ରୁତି) —୧ | ସୁନ୍ଦରମ୍ୟ (ବୃକ୍ଷ); ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ—1. Trunkless (tree).

୨ | ଶାଖାଶୁନ୍ଦରମ୍ୟ—2. Branchless.

ଦେ. ବିଶ—୧ | ଅପ୍ରତ୍ୟେଷିତ—1. Unexpected.

୨ | ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ—2. Sudden.

ଦେ. କି. ବିଶ—୧ | ଅକାଳେ, ଅସମ୍ୟରେ—1. Untimely..

୨ | ହଠାତ୍; ଅକୁଣ୍ଠଳ—2. Suddenly.

୩ | ଅପ୍ରତ୍ୟେଷିତରୂପେ—3. Unexpectedly.

ଅକାଣ୍ଟଜାତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅକାଣ୍ଟ + ଜାତ) —ଜନ୍ମିବା ମାତ୍ରକେ ସେ

Akāṇḍa jāta ମରିଯାଏ—Dying just after birth.
(ଅକାଣ୍ଟଜାତ—ସାମାଜିକ—)

ଅକାଣ୍ଟ—ପ୍ରାଦେ. (ବପୁର) ବିଶ—ଅକାଣ୍ଟିଆ (ଦେଖ)

Akāṇḍa Akāṇḍia (See)

ଅକାଣ୍ଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅକାଣ୍ଟିତ) —ଅକାଣ୍ଟା (ଦେଖ)

Akāṇḍia Akāṇḍā (See)

ଅକାଣ୍ଟ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅକାଣ୍ଟ) —

Akāṇḍe ୧ | ଅକାଣ୍ଟରେ; ଅସମ୍ୟରେ—1. Untimely.

ଅକାଣେ ୨ | ହଠାତ୍; ଅକୁଣ୍ଠଳ—2. Suddenly;

ଅକାଣ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ରରେ—unexpectedly.

ଅକାଣ୍ଟ—ଦେ. କି. ବିଶ. ବିଶ. ଅକାଣ୍ଟରେ—

Akāṇḍe ଅକାଣ୍ଟରେ କରିବାକୁ ବିଧିରେ ବିଧିକୁ ଗ୍ରହିତ ରହିବା । ମଧ୍ୟଦିନ ।

ଅକାତ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗାଧ) —

Akāta ୧ | ଅଗାଧ; ଅତି ଗୁରୁତବ; ଯେଉଁ ଗୁରୁତବ ଜଳଇ ତଳକୁ

ଅଗାଧ ଡଳାର କାତପାଏ ନାହିଁ—1. Fathomless; very deep.

୨ | ଯାହାର ଗୁରୁତବରେ ଅମାପ—2. Unfathomable.

୩ | ଅମାପ—3. Immeasurable.

ଅକାତକାତ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅକାତ (ଦେଖ)

Akātakāta Akāta (See)

ଅକାତର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟର; ଅ + କାତର) —

Akātara ୧ | ଅବ୍ୟାକୁଳ; ଅକିଞ୍ଚିତ—1. Unperturbed;

(ଅକାତର—ସାମାଜିକ—)

୨ | ନିର୍ଭବ; ନିଶଚ; ନିର୍ଭୟ—2. Fearless; dauntless.

୩ | ନିସନ୍ଦେହ—3. Confident; unhesitating.

୪ | ନିଷିଦ୍ଧ—4. Free from anxiety; at ease.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅକାତରେ (ଦେଖ)

Akātarare Akātarare (See)

ଅକାତରରେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅକାତର) —ଅକାତରେ (ଦେଖ)

Akātarare Akātarare! (See)

୧	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅନୁନ୍ତାଷ୍ଟିକ ଯୁକ୍ତାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶୁଣ	କୁ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ହୁ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାମକୃତବର୍ଷୀ ଅନୁଷ୍ଠାର କା ତନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁଷ୍ଟର ବର୍ଷ	ଶ୍ଵେତ	ସ୍ଵ	ସ	ଗ୍ରେସ୍	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ହୁ	

ଅକେଯୋ	୧। ନିକମା, ନିଷମୀ—2. Unemployed.	1. The four holy months of <i>Āshār̍ḍha</i> , <i>Kārtika</i> , <i>Māgha</i> and <i>Baisakha</i> (according to the Hindus.)
ଅକାମ	୨। ଅଳୁଷୁଆ—3. Idle; lazy.	୨। ଉପରେକୁ ଗୁରୁ ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—2. The full-moon days of the above four months.
ଅକାମକୃତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+କାମକୃତ) —ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା ନ ରଖି	Akāmakṛuta କର୍ମିବା (କର୍ମ)—(act) Done without any hankering.	୩। ଉପରେକୁ ଗୁରୁ ମାସରେ ବ୍ରତଧାରିମାନଙ୍କ କୃତ ପୁଣ୍ୟ।
ଅକାମାଗର—ଗ୍ର. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବେ) —ଅକାମାବେ (ଦେଖ)	Akāmāgai Akāmābāi (See)	3. Pious acts done during the above four months by persons who observe vows.
ଅକାମାଗୋତ—ଗ୍ର. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବେ) —ଅକାମାବେ (ଦେଖ)	Akāmāgoi Akāmābāi (See)	[ଦ୍ର—ଏହି ଗୁରୁ ମାସ ଓ ଏହି ଗୁରୁ ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାରେ ପୁଣ୍ୟକାଳ । ଏହି ଗୁରୁ ମାସର ଅଦ୍ୟ ଅକ୍ଷରଦ୍ଵାରା ଗଠିତ ‘ଆ କା ମା ବେ’ ଶବ୍ଦ ମସ୍ୟପୁରାଣରେ ଅଛି । ଯଥା—“ବିଷୁବେ ଶତ ସାହସ୍ର ମାକାମାବେଷ୍ଟନ୍ତରଂ—ଅର୍ଥାତ୍ ବିଷୁବ (ବୈଶାଖ) ସନ୍ତାନ୍ତରେ ଦାନପୁଣ୍ୟାଦି କଲେ ଶତ ସହସ୍ର ‘ଆକାମାବେ’ ଅର୍ଥାତ୍ ଉକ୍ତ ଗୁରୁ ମାସ ଓ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ଦାନ ଓ ପୁଣ୍ୟର ଫଳ ଲାଭ ହୁଏ । ଏହି ‘ଆକାମାବେ’ ଶବ୍ଦ ମ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାମ୍ୟରେ ଅଛି ।]
ଅକାମାଗୋତ—ଦେ. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବେ) —ଅକାମାବେ (ଦେଖ)	Akāmābāi Akāmābāi (See)	ମାସ ଅବଶେଷ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପ୍ରତ୍ୟେ ଉଚାରିତ କା ମା ବରୁ ପାଇ ଗୁରୁ ଦିନ ଜଳେ ଶିଷ୍ଟାଙ୍ଗୀ ନିବେଦିଲେ ମୋଷ ପାଇଁ ।
ଅକାମାବର—ଦେ. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବେ) —ଅକାମାବେ (ଦେଖ)	Akāmābāi Akāmābāi (See)	ଅକମିକା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକର୍ମିକ) —
Akāmābāi burda	ପୂର୍ବକ ଗଙ୍ଗା ଆଦି ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସ୍ଥାନ । Bath taken in holy rivers on the fullmoon morning of the month of Kartika.	Akāmikā ୧। ଅକର୍ମଣ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ) —1. Useless.
ଅକାମାବର ବୁଡ଼ି—ଦେ. ବି—କାର୍ତ୍ତିକପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ‘ଆକାମାବେ’ ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସ୍ଥାନ ।	ବୁଢ଼ି ଗଙ୍ଗା ଆଦି ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସ୍ଥାନ ।	ଅକମିକା ୨। କର୍ମର ଅନୁପ୍ରୋଗୀ (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ) —
ଅକାମାବର ବୁଡ଼ି—ଦେ. ବି—କାର୍ତ୍ତିକପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ‘ଆକାମାବେ’ ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସ୍ଥାନ ।	ବୁଢ଼ି ଗଙ୍ଗା ଆଦି ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସ୍ଥାନ ।	ଅକମିକା ୩। ଅଖର୍ତ୍ତୁ; ଅଳୁଷୁଆ—3. Idle.
ଅକାମାବର—ଦେ. ଅ. (ସ. ଆକାମାବେ; ଆଶାତ୍, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାସ ଓ ବୈଶାଖ ଗଠିତ ଶବ୍ଦ) —କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସକାଳେ ସ୍ଥାନ କରିବା ବେଳେ ଗଙ୍ଗାମାତାଙ୍କୁ (ଜଳ ଦେଖା) ଉଚ୍ଚାର ଗୁରୁରେ ଶିଳ ମୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପାନଶିଳ ଉପହାର ପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ ସ୍ତି ଓ ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କ ବୋଲିବା ପଦର ଏମ ଚରଣ ।	Akāmabāi burda	ଅକମିକା ୧। କାମନାବିରହିତ—1. Free from desires, (ଅକମିକା—ସ୍ଵ) ଭାମ ବୋଲିଲେ ହେ ଅକାମି ନର ହେଲେ ରଖି ନ ପାରେ ତାର ଅର୍ଥ ଜାଗ ରଲେ ।
The first foot of the quadret uttered by females, boys and girls while presenting betel and nut to the water-Deity while bathing early in the morning of the full-moon of the month of Kartika.		ଅକମିକା ୨। ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ—2. Unselfish.
ଅକାମାବେ, ପାଇ ଗୁଥ ଶାର,		ଅକମିକା ୩। ଜିତେନ୍ଦ୍ରୟ—3. Free from amour.
ପାଇ ଗୁଥ ତୋର, ମାସକ ଧରି ମୋର । ଦେଶକ ପ୍ରବତନ ।		ଦେ. ବିଶ—ଅକମିକା (ଦେଖ)
ଦେ. ବି—୧। ଆଶାତ୍, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାସ ଓ ବୈଶାଖ,		Akāmikā (See)
ହିନ୍ଦୁକୁର ଏହି ଗୁରିଗୋଟି ଧରି ମାସ ।		ଅକମିକା—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟକତ୍; ଅ+କାମ୍ୟ) —
		Akāmya ୧। କାମନାବିରହିତ (କର୍ମ); ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା ନ ରଖି ଅନୁଷ୍ଠାତ (କର୍ମ) —1. (act) Done without any ulterior motive.
		୨। ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ (କର୍ମ) —2. Unselfish (act).
		୩। ଅନବିଳଗଣ୍ୟ—3. Undesirable.
		୪। ଅନରିପ୍ରେତ—4. Not intended.

ପ୍ରଥମ ଲେଖେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୁନ୍ଦର ୬ ଛକ୍ତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟ୍ଟି ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷରର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକରି ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିକ୍ରମୀ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଶ୍ଵାସବୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଗର୍ଭର ବିଷୟ ବିଷୟ । ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଶବ୍ଦ’ କି ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଦ୍ଧ’ କି ମିଳିଲେ ‘କୁଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ କି ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅକାର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗୁହ୍ୟ; ଅ+କାର୍ଯ୍ୟ)—

Akaya ୧ | ଅଦେହ; ଅବୂବିନ୍ଦନ—1. Incorporeal.
(ଅକାଯ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ | ନିରୂପାର—2. Having no form or
shape.
୩ | ମାହାର ଗଣ୍ଡ ନାହିଁ—3. Trunkless.

ସ. ବ—୧ | ପରମାପ୍ରାଣ—1. The Supreme Spirit;
the Quintessence.
୨ | (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରହୁଗୁହ—2. The ascending
node; the Dragon's head.

[ଦ୍ର—ରହୁ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରନୋଭୃତ ଅମୃତ ପାନ କରିବାର ଜଣି
ପାର ବିଷ୍ଣୁ ତାକୁ ଚନ୍ଦରେ ଛେଦନ କଲେ । ତା ମୁଣ୍ଡଟ ଛଣ୍ଡିଯାଇ
ଅମର ହୋଇ ରହୁ ଦେଲୁ ଓ ଗଣ୍ଡ କେବୁ ଦେଲୁ । ଅତିଏବ
ରହୁ ଶଶରପ୍ରାଣ—ମହାଭାରତ ।]

ଅକାର—ସ. ବ. (ଅ+ଅକ୍ଷର ଅର୍ଥରେ କାର)—

Akara ୧ | ‘ଆ’ ଅକ୍ଷର; ଅ ବର୍ଣ୍ଣ; ଆଦ୍ୟବରବର୍ଣ୍ଣ ।

1. The letter ଅ (A).

ଅସାର ଧୀକରେ ଫେରେ ଅଛନ୍ତି ଅକ୍ଷର ।

ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁହଁ ଅଛଇ ଅକାର । ପିଗାର୍ଥ—ନୃତ୍ୟ ମୁଣ୍ଡଟ ।

୨ | ‘ଆ’ ସ୍ଵରର ଧୂକ—2. The sound of the
letter ଅ (A).

[ଦ୍ର—ସ୍ଵର ଓ ତତ୍ତ୍ଵର ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ବ୍ୟକ୍ତିକ ବର୍ଣ୍ଣ ଅକାରପ୍ରକାର, ହୋଇ ପରିଚିତ ହୁଏ ।]

୩ | ଲୁପ୍ତ ଅକାର; ଖଣ୍ଡ ଅକାର ସଥା—4

3. The sign indicating the presence
of silent ଅ (A).

[ଦ୍ର—ସ୍ଵର ଭବେ ଯେଉଁଠାରେ ସନ୍ଧି ବା ସମାପ୍ତ ହୋଇ ପରିବର୍ତ୍ତି
ଶବ୍ଦର ଆଦ୍ୟରେ ସୁବା ‘ଆ’ ଅକ୍ଷର ଲୁପ୍ତ ହୁଏ, ସେଠାରେ ଲୁପ୍ତ
ଅକାର ଏହି ୧ ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ସୁଚିତ ହୁଏ, ସଥା—ତତ୍ତ୍ଵ + ଅଥକ =
ତତ୍ତ୍ଵାଥକ । କେହି କେହି ପଣ୍ଡିତ ଓତ୍ତା ଲେଖିଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଏହି
ଚିହ୍ନକୁ ବଣ୍ଣନ୍ତି ।]

ଦେ. ବ. (ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ—ବମନ କଲାବେଳେ ବା ବମନୋପକ୍ରମ
ହେଲେ କଣ୍ଠରୁ ‘ଆ’ ‘ଆ’ ଧୂକ ବାହାରିବାରୁ । କିମ୍ବା
ସ. ଉତ୍ସାହ)

ନେକାର ୧ | ବମନ; ବାହ୍ୟ—1. Vomiting.

କ୍ଷେ ୨ | ବମନୋପକ୍ରମ—2. Tendency of vomiting.
(ସଥା—ତାକୁ ଅକାର ଭାବରୁ ।)

ଅକାରଜ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. ଅକାର୍ୟ)—

Akaraja ୧ | ମନକାର୍ୟ; କୁକର୍ମ—1. Evil act.

ଅକାର୍ୟ ୨ | ଅନୁପକାର; ଅପକାର—2. Positive evil.

ଅକାରଜ ୩ | ଯତ୍ନ—3. Loss.

ଅକାରା ୪ | କର୍ମର ଅର୍ଥବ—4. Want of action.

ଅକାରଣ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଗୁହ୍ୟ; ଅ+କାରଣ)—

Akaranā ୧ | କାରଣବ୍ୟାନ—1. Causeless.

୨ | ବୁଥା; ନିରଥକ—2. Useless; needless,

କ୍ଷୁପ ପରମାଣୁ ବଧାତା ବାରଣ
ବିଲବାର ରୈକର ସିରା ଅକାରଣ । ବୁଝନ୍ତି ମହାଭାରତ. ବିଷୟ ।

୩ | କିଷ୍ଟଳ—3. Fruitless; vain.

୪ | ଭବେଶ୍ୟବ୍ୟାନ—4. Aimless.

ଦେ. କ. ବିଶ. (ସ. ଅକାରଣ)—

ଅକାରଣ, ୧ | ବିନାକାରଣରେ—1. Without any cause,
origin or reason.

ଅକାରଣ-

୧ | ଭୁଲାରେ; ବୁଥାରେ—2. In vain; for
nothing.

୩ | ନିରଥକ—3. Uselessly.

୪ | ଭବେଶ୍ୟବ୍ୟାନ ଭାବରେ—4. Aimlessly.

୫ | ପ୍ରୟୋଜନଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ—5. Needlessly.

ଦେ. ବ. ପୁ—ଅପର୍ତ୍ତିଅଳିକୁ ଦିଆ ଯିବା ନାମ—A name
given to a boy whose elder brother or
sister died before he was born.

ଅକାରଣଜିବି—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅକାରଣ+ଜିବ ଧାରୁ+ଇନ୍ଦ୍ରୀ)—

Akaranajibi

(ଅକାରଣଜିବନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେଉଁ ବିଷ୍ଣୁ ବା ଜାବର ଜାବନ କିଷ୍ଟଯେତୁଳନ ।
Having a useless life.

ଅକାରଣରେ—ଦେ. କ. ବିଶ. (ସ. ଅକାରଣ)—ଅକାରଣ (ଦେଖ)

Akaranare

Akaranā (See)

ଅକାରଣଜିବା—ଗ୍ର. ବିଶ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସ. ଅକାରଣଜିବା)—

Akaranijibi

ଅକାରଣଜିବା (ଦେଖ)

Akaranajibi (See)

ଅଗାରଣ ଅବତା ମୁଁ ଅକାରଣଜିବା

ମୁହଁ କି ଜାଣଇ ଗୋଟେ କେଇମନେ ଯେବେ । ସାରଳ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।

ଅକାରଣେ—ଦେ. କ. ବିଶ. (ସ. ଅକାରଣ)—ଅକାରଣ (ଦେଖ)

Akarane Akarana (See)

ଅକାରଯ—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସ. ଅକାର୍ୟ)—ଅକାରଜ (ଦେଖ)

Akaraja

Akaraja (See)

କର୍ମ ଅକାରଯ ଅର୍ଥ ରୟ ଦିଧ

ଦିଧ ମୋଷ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ନିବର୍ତ୍ତ ଯେ ଦୂର୍ବି । ବୁଝନ୍ତି ମହାଭାରତ. ପ୍ରକାଶ ।

ଅକାରତ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁଗୁହ୍ୟ; ଅକାର + ଅତ୍ମ)—ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର

Akaradi ଆଦ୍ୟରେ ଥ ଅକ୍ଷର ଅତ୍ମ—Word beginning
with the letter ଥ (A).

ସଂ. ଥ—ଥ ଅକ୍ଷରଠାରୁ ଥରମ୍ବ କରି ।

Beginning from alphabet ଥ (A).

ଅକାରତ—ସଂ. ବ. (ବହୁଗୁହ୍ୟ; ଅକାର + ଅତ୍ମ)—

Akaranta ୧ | ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ‘ଥ’ ଅକ୍ଷର ।

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଵର୍ଗାଶ୍ର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ରି	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ପ୍ରେ	ଅକାରଣବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ସ୍ଵର୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	ତ୍ର	କୁ

1. (word) Having the letter ଅ (A) at the end.

(ଯଥା—ଅହିଆ; ଦୁଡ଼ିଆ; ଦିଆ)

୨। ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ‘ଆ’ ସ୍ଵର୍ଗୁଳୁ ।

2. (word) Terminating with the sound ଅ (A.)

(ଯଥା—କାମ; ମାନ; ଶର)

ଦେ. ବଣ—୩। ଯେଉଁ ଉତ୍ତାରଣରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଥିବା ‘ଆ’ସ୍ଵର ପଞ୍ଚମୀପେ ଉତ୍ତାରିତ ହୁଏ ।

3. (pronunciation) In which the ଅ (A) sound of the letter at the end of a word is distinctly uttered.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଭୂଷାରେ ସାଧାରଣତଃ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଥିବା ‘ଆ’ ସ୍ଵର୍ଗୁଳୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍ତାରଣ ‘ଆ’ ସ୍ଵର୍ଗୁଳୁ ନ ହୋଇ ହଲନ୍ତ ଉତ୍ତାରିତ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ଵର୍ଗୁଳରେ ଶବ୍ଦାନ୍ତ ‘ଆ’ ସ୍ଵର ପଞ୍ଚମୀପେ ଉତ୍ତାରିତ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ମଧ୍ୟ ତାହା । ଯଥା—ସ୍ଵୀଚ୍ଛ = ପାନମ୍ପ; ନରି; ରୂପମ୍ପ । ବଙ୍ଗଳା = ପାନ; ନର; ରୂପ । ବଙ୍ଗ ଭୂଷାରେ ଏହି ହଲନ୍ତ ଉତ୍ତାରଣ ନିୟମ ସଂହାରଣ କରିଯାଏ ନାହିଁ । ଯଥା—ବଙ୍ଗଳା = କାଲ (ସମୟ); କାଲ (କଳା) କିନ୍ତୁ ଲେଖିଲୁବେଳେ ଦୂର ଶବ୍ଦରୁ କାଲ; କାଲ ବୋଲି ଲେଖିଯାଏ । ବଙ୍ଗଳାରେ କେଉଁ ଶବ୍ଦାନ୍ତ ଅକାରଗୁଳୁ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ‘ଆ’ରଖି ଉତ୍ତାରଣ କରିବାକୁ ହେବ ଓ କେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ହଲନ୍ତ ଉତ୍ତାରଣ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ନ ଜାଣିବା ନେଇକିନ୍ତୁ ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ହୁଏ । ଯଥା—ବଙ୍ଗଳାରେ ଲେଖା ହୁଏ, ‘ଆମି କାଲ ଇଷ୍ଟୁଲ ଯାଇବ’ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତାରଣ କଲାବେଳେ ବୋଲି— ଯାଏ,—‘ଆମି କାଲ ଇଷ୍ଟୁଲ ଯାଇବ’ । ବଙ୍ଗଳା ଲେଖାରେ ‘ୟଦ୍ବୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ମୃତ୍ୟୁକାନ୍ତରେ ଶବ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦଳ’ କୁ ପଢ଼ିବା ବେଳେ ‘ୟଦ୍ବୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ମୃତ୍ୟୁକାନ୍ତରେ ଶବ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦଳ’ ବୋଲିବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆରେ କଥାବାର୍ତ୍ତରେ ବଙ୍ଗଳାରୁ ଏହି ହଲନ୍ତ ଉତ୍ତାରଣ କିମଣଃ ଅନୁକୂଳ ହେଉଥାଇ । ମେଦିନୀପୁଣ୍ୟ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଉତ୍ତାରଣ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ । ହିନ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ ଅକାରଗୁଳୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ହଲନ୍ତ ଉତ୍ତାରଣ ବଙ୍ଗଳାଠାରୁ ବେଶି ପ୍ରକଳନ । ସମ୍ବଲପୁଣ୍ୟ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଉତ୍ତାରଣ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଏହି ହଲନ୍ତ ଉତ୍ତାରଣକୁ ଅନୁକୂଳର କରିଥାଇ । ଯଥା—ଓଡ଼ିଆ = ରତ । ହିନ୍ଦ = ରତ । ସମ୍ବଲପୁଣ୍ୟ = ରାତର ।]

[ଦ୍ର—ସ୍ଵୀଚ୍ଛ ଓ ତତ୍ତବ ଭାବରୁ ଶବ୍ଦ (ଓଡ଼ିଆ; ବଙ୍ଗଳା, ହିନ୍ଦ) ମାନଙ୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣ ପରିଚ୍ୟ କଲାବେଳେ ସବୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ଅ ଉତ୍ତାରଣଗୁଳୁ କର ଉତ୍ତାରଣ କରିଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ପ୍ରକଳନ ଉତ୍ତାରଣ ହଲନ୍ତ ଥାଏ । ଯଥା—କ = କ + ଅ; ଖ = ଖ + ଅ; କିନ୍ତୁ ରାତର, ଲାଟିନ୍, ଫାରସୀ ଅଛି ଭାଷାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବର୍ଣ୍ଣର ଏହି ଅକାରଗୁଳୁ ଉତ୍ତାରଣର ପ୍ରଥା ନ ଥିବାରୁ

ଅନ୍ତରମାନଙ୍କର ଭାବ ନାମରୁ ସେହି ଅନ୍ତରମାନଙ୍କର ଧ୍ୱନିପରିଚ୍ୟ ସହଜରେ ଠତ୍ତବୁଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯଥା—

ସ୍ଵୀଚ୍ଛରେ କ ଧ୍ୱନିର ଉତ୍ତାରଣବିଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ତର କ, ଖ ଧ୍ୱନିର ଉତ୍ତାରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ତର ଖ ।

ରଂଘାରେ ବ ଧ୍ୱନିର ଉତ୍ତାରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ତର ବ B; ମ ଧ୍ୱନିର ଉତ୍ତାରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ତର ଏମ M; ଦ ଧ୍ୱନିର ଏର୍ଗ H; ଅବର୍ଗ ବ (ଶ୍ରୀ) ଧ୍ୱନିର ତବଲ୍ୟ W.

ଲାକିରରେ ଥ ଧ୍ୱନିର ଆଲ୍ପା, ବ ଧ୍ୱନିର କଟା, ଗ ଧ୍ୱନିର ଗାମା । ପାରସୀ—ବ ଧ୍ୱନିର ବେ, ଘ ଧ୍ୱନିର ଥିଯାଇନ୍ ।]

ଅକାରେଶ—ସ. ବ. (ନଷ୍ଟିତର; ଅକାର + ରିଶ; ଅକାର ବା ‘ଆ’ Akāresa
ଅନ୍ତରର ଆଖ୍ସାତ୍ମଦେବ)—

ପରମାପ୍ରାଣ—The Supreme Being.

ଅକାରପଣ୍ୟ—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; ଅ + କାରପଣ୍ୟ)—

Akārpanya ୧। କୃପଣତାରହିତ—1. Free from miserliness; unstinted.

୨। ମନର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତା ସହିତ ପ୍ରଦତ୍ତ (ଧନାଦି) ।

2. (gift) Given with a free and willing heart.

ସ୍ରୋକମାଟ ଧନର ସ୍ଵର୍ଗ ଧନକ ତତ୍ତ୍ଵରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ପଢ଼ିବାକୁ କରିବା, ଏହି ଧନକୁ ଅକାରପଣ୍ୟ ଦାନ କୋରିପାଏ । ସ୍ଵର୍ଗଳବଦ୍ଧ ଉତ୍ତାର ଏକାଦଶ ତତ୍ତ୍ଵ ।

ସ. ବ—(ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ) କୃପଣତାର ଅଭାବ ।

Freedom from miserliness.

ଅକାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅ + କାର୍ଯ୍ୟ)—

Akārjya ୧। ଦୁଃଖି; କୁଣ୍ଡିତକର୍ମ—1. Misdeed.

୨। ଅବୈଦ କର୍ମ; ଅନୁତିତ କର୍ମ ।

2. Improper act.

୩। ଅପରିଧ—3. Crime.

୪। ଦୁଃଖାକାର୍ଯ୍ୟ; କିମ୍ବୁଯୋଜନ କର୍ମ ।

4. Unnecessary act.

୫। କାର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ—5. Want of work or employment.

୬। କିମ୍ବୁରହିତ୍ୟ—6. Inactivity.

୭। ଅନ୍ତର୍ଷ୍ଵା—7. Mischief.

ନୋହଲେ ଉତ୍ସର୍ଗକ ମହା ଅକାର୍ଯ୍ୟ । କୁଣ୍ଡିତ ମହାରତ ବନ୍ଦପଦ ।

ସ. ବଣ—୧। ଅକରଣୀୟ; ଅନାଚରଣୀୟ; ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଯାଦା କରିବା ଅନୁତିତ—1. Improper.

୨। ଅପରିଧକନକ—2. Criminal.

ଦେ. ବ—୧। ଅପରିଧକନ —1. Want of utility.

୨। ଅନୁପକାର; ଅପକାର; କରି—Injury; loss.

ଦେ. ବଣ—ରାତ୍ର; ବିପଳ—Vain; fruitless.

ତତ୍ତ୍ଵରୁ ହେଲେ କିମ୍ବୁ ପାଇଲ କାର୍ଯ୍ୟ,

ବର୍ଗରେ ବିଲେ ହୋଇଲ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ । କୁଣ୍ଡିତ ମହାରତ, ସର୍ବ ।

ସ୍ଵାଧୀନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୧ ଚଢ଼ିଛି ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ । ଚଢ଼ିଛି ଜ୍ଞାନ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ଜଣା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିଛି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶତ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବସାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶତ ଗାର୍ଜ ସଥାନମେ ଚଢ଼ିଛି ବିପରୀତ । ବା ୧ ଚଢ଼ିଛି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶତ ଶୋଇଲାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବର୍ତ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବର୍ତ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅକାର୍ଯ୍ୟଶମ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନିଃତିତ୍ବ; ଅକାର୍ଯ୍ୟଶମ)

- Akārjyakshama** ୧ । କର୍ମ କରିବାରୁ ଅଶ୍ରମ ।
 (ଅକାର୍ଯ୍ୟଶମ—ସ୍ତ୍ରୀ)
 1. Unfit for work.
 ୨ । ଅପର୍କୁ—2. Unskilful.
 ୩ । (ଦ୍ଵାରା ତତ୍ତ୍ଵ; ଅକାର୍ଯ୍ୟ + ଶମ)—
 ମନକର୍ମ କରିବାରେ ପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ।
 3. Skilful in doing evil
 deeds.

ଅକାଳ—ସଂ. ବି. (ଅକାଲ)

Akāla ୧ । ଅପ୍ରଶ୍ରୟ କାଳ; ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ଅଶୁଭ କାଳ; ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ବା ଶୁଭକର୍ମ କରିବାର ଅନୁଯୁକ୍ତ ସମୟ ।

1. A time which is not considered favourable for the performance of religious rites.

(ଯଥା—ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ତ୍ରଦଶ ସପ୍ତାହ, ମଳମାତ୍ର, ପଞ୍ଚପଦକୁଟ, ଷତ୍ପଦକୁଟ ଆଦି ଅକାଳ ।)

୨ । ଅମଙ୍ଗଳସୂତ୍ରକ ସମୟ; ଯେଉଁ ସମୟରେ ଅଶୁଭ ଶକ୍ତିନମାଳ ଦୃଷ୍ଟିଗୋତର ହୁଏ ।

2. Portentous time; inauspicious time.

(ଯଥା—ଦିନାହ; ଉଲ୍ଲକାପାତ; ଧୂମକେରୁ ଅଦିର ଅବିର୍ବିକାଳ ।)

୩ । କୌଣସି କରିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁଯୁକ୍ତ ସମୟ ।

3. Time considered unfit for any particular work.

(ଯଥା—ପଢ଼ା ପାଇଁ ଅନୁଯୁନ ତିଥି; ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଗଣେଶ ତତ୍ତ୍ଵିଥି; ଶୋଇ ଦେବାପାଇଁ ଜନ୍ମ ନନ୍ଦନ ।)

ଅକାଳ ମାରି ଯାଏ, ଯାଏ ଗ୍ରାନ୍ଥ ଯାଏ—ତର ।

୪ । ଦୂଃସମୟ; ଯେଉଁ ସମୟରେ ଦେଶରେ ଦିପଦ ପଡ଼େ ।

4. A time of general calamity; a time of general distress.

(ଯଥା—ରାତ୍ରିକିଷ୍ଟବ; ଜଳପ୍ଲାବନ; ମାସର୍ଯ୍ୟ ।)

୫ । ଦୂର୍ବିଷ୍ଣ; ଶସ୍ତ୍ରହାନି ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଲୋକେ ଶାକାରୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

5. A bad season; famine; scarcity.

ବାଲେଶ୍ଵର ସେପର ଲକ୍ଷ୍ମୀନ୍ଦ୍ର ଶାର, ହୁଏ ବୁଝ ବର୍ଷ ଅକାଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମେଘ ହୁଏଇବାର କଥା । ପଞ୍ଚମେହନ—ଗନ୍ଧୁମୁକ୍ତ ।

୬ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣକାଳ—6. Time which is not yet ripe for any matter.

(ଯଥା—ଅକାଳ ହତ୍ତା ପାଲ ସ୍ଥାଦିଆ ଲାଗେ ନାହିଁ ।)

୭ । ଅଦିନ; ଅରତୁ; ଯେଉଁ ରତ୍ନରେ ଯାହା ଦକ୍ଷବାର ତାହା ଛଢା ଅନ୍ୟ ରତ୍ନ—7. Unseasonable time.

(ଯଥା—ମାଘ ମାସରେ ଅକାଳ ବରଷା ।)

୮ । ଜୀବିତକାଳ ପୂରି ନ ଥିବା ସମୟ ।

8. Time when a person is not yet of the age to die.

ଅନ୍ତିମ ମହାରତ୍ତିକ ମାରି ଥିବାକେ, କୋଣେ ସେହି ଶାସ ଦେଲେ ପ୍ରାଣଦ୍ୟାଗକାଳେ । ସାରଳା ମହାରାତ୍ରି, ଆଦି—
ଆକାଳ ୧ । (କାଳର ସୁନ୍ଦର ପୁଷ୍ପ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବାରୁ)

ଅକାଳ ୧. The God of the Sikhs; the Deity of the Sikhs.

[‘ଆକାଳ’କୁ ପୂଜା କରିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ ନାମ ଆକାଳ; ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ମହି ‘ସତଗ୍ରାହ ଆକାଳ’]

୧ । ଦିନପ୍ରଜାପତିକ କନ୍ୟା ଓ କାଶ୍ୟପକର ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମା; ସାହାଜିତାରୁ ପଦତାଦ ଜନ୍ମ ହୁଲେ (ସାରଳା ମହାରାତ୍ରି, ଆଦି ପରି) ।

2. Name of a daughter of Daksha Prajapati who is said to have given birth to the mountains.

ଆକାଳକାଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. (ଆକାଳରେ ଉପଗତ କାଣ୍ଡ)

Akālakānda ୧ । ଅକାଳୁ ଥିବା ପଦିବି ଶର ।

1. An arrow which comes from nowhere.

ଶୁନାଇବାକେ ନାବତ୍ମକାରୁ ରୁ ପାଣ୍ଡୁ
 ତୋର ଶୁଣାରେ ଅକାଳକାଣ୍ଡ ଥିବା ପଦିବି ଶର । ସାରଳା ମହାରାତ୍ରି, ଆଦି ।

[ଦ୍ରୁ—ଅନ୍ତିମକାର୍ଯ୍ୟ ପଦିବିକାମନାରେ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ରମଣ କରୁଥିବାବେଳେ ମୁଣ୍ଡର ସବ ଶୁଣି ମୁଗ୍ୟାର୍ଥ ବନକୁ ଅଗତ ପାଣ୍ଡୁ ସାଜା ଶର ମାରିବାରୁ ରୂପ ଓ ମୁଣ୍ଡ ମଲେ । ଅନ୍ତିମକାର୍ଯ୍ୟ ମଲବେଳେ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କୁ ଶାପଦେଲେ ସେହି ମୋତେ ଶୁଣାର କାଳରେ କାଣ୍ଡ ମାରିବାରୁ ତୋ ଶୁଣାର କାଳରେ ତୋ ଉପରେ ଅକାଳକାଣ୍ଡ ଥିବା ପଦିବି ପାଣ୍ଡୁ । ପାଣ୍ଡୁ ଏହି ଶାସ ଦୟରେ ତାଙ୍କର ଦୂର ଶ୍ରୀକୁମାର (କୁନ୍ତୁ) ଓ ମାତ୍ରା) ସଙ୍ଗମ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ; କେତେକାଳ ଥିଲେ ପାଣ୍ଡୁ ସକଦା କାମାନ ହୋଇ ମୁନିଙ୍କ ଶାପକୁ ହେବ ନ ପାରି ମାତ୍ରାଙ୍କ ସଦାଦୀ କରିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ କପାଳରେ ଗୋଟିଏ ଅକାଳକାଣ୍ଡ ବାଜିଲା ଓ ସେ ମୁଣ୍ଡ ହେଲେ (ସାରଳା ମହାରାତ୍ରି) । ମୂଳ ମହାରାତ୍ରିରେ ଏ ରତ୍ନଙ୍କ ନାମ କିମିନମ ରୂପି ।]

୨ । (ଇଶାରାର୍ଥ) ଅକାଳୁ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାନିକରବାରେ ଉପରୁତ୍ତ ହେବା କିମଦ—2. A sudden calamity; a bolt from the blue.

ଅକାଳ ବାଣ୍ଡ ବପାଳେ ବାଜେ । ତର ।

୩ । ଅସମୟରେ ଘଟିବା କାଣ୍ଡ ବା ଘଟଣା ।

3. An unexpected incident.

୧	ର	ଭ	ବୃଦ୍ଧ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଆନୁକୋମିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶୀଘ୍ର	କ୍ଲ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛୁ
୨	ର	ଭ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶକୁବର୍ଷି	ଆନୁଷ୍ଠାର କା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	ତ	ନ୍ଦ୍ର

ଆକାଳକୁଣ୍ଡାଣ୍ଡ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମିଧା; ଅକାଳଜାତ କୁଣ୍ଡାଣ୍ଡ) —

Akālakushmāṇḍa ୧। ଅର୍ଦ୍ଧରେ ପଳିବା ପାଣିକଣ୍ଠରୁ ।

1. A white gourd born out of season.

(ବଳଦାନ ଓ ଆହାରି ଏ କୁଣ୍ଡାଣ୍ଡର କଥିବଦ୍ଵାରା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିର୍ବିଦ୍ଧି ।)

୨। କୁଳାଙ୍ଗାର; କୁଳପାଂଶୁଳ ବନ୍ଧୁ—2. An evil son; an unworthy son of a family.

[ବ୍ରୁ—କଥିବ ଅଛି ଯେ ଧୃତିରୁକୁ ଦୀ ଗାନ୍ଧାରୀ ଗର୍ଭମାସ ନ ପୂରୁଣୁ ପାଣିକଣ୍ଠରୁ ପରି ଗୋଟିଏ ମାଂସପିଣ୍ଡ ପ୍ରସବ କଲେ ଓ ସେହି ପିଣ୍ଡରୁ ଦୂର୍ବେଧନାଦି ଶତ ପୁନ୍ଥ ଜନିଲେ । ଏମାନେ କୁଳବୁଦ୍ଧର ବିନାଶର କାରଣ ହେବାରୁ କୁଳାଙ୍ଗାର ସନ୍ତ୍ରାନକୁ ଅକାଳକୁଣ୍ଡାଣ୍ଡ ବୋଲ୍ଯାଏ ।]

ଆକାଳକୁସୁମ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମିଧା; ଅକାଳଜାତ କୁସୁମ ।) —

Akālakusuma ପୁଷ୍ଟିବା ବରୁ ଛଢା ଅନ୍ୟ ରତ୍ନରେ ଫୁଲିବା ଫୁଲ—A flower blossoming out of its season; untimely flower.

ଆକାଳ ଚତୁର୍କ—ଦେ. ବି.—୧। ଅର୍ଦ୍ଧରେ ପଢ଼ିବା ବନ୍ଦୁ ।

Akāla chardaka 1. Thunderbolt falling untimely.

ଅକାଳ ବଜ୍ରାଧାତ
୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଥାକୁଣ୍ଡିକ କିପଦ ।

2. A sudden mishap.

ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ରୟେ ସଜନ ଯେତେ ମାର ଲୋଇ,
ନିଷ୍ଠୁ ଘା ପରେ ଅକାଳଚତୁର୍କ ପଦେ । ସାରଳାମହାଭାରତ, ଥାଦ୍ୟ ।

ଆକାଳ ଛତର—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. (ଗାଲ) (ସ. ଅକାଳ + ସନ୍ଦର୍ଭ) —

Akāla chhatara ୧. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ସମୟରେ ପେଟ
(ଅକାଳ ଛତରାଣ୍ଡ) ବିକଳରେ ଅନ୍ୟତ୍ରେତିର ଖାଦ୍ୟ; ଅର୍ଥାତ୍
‘ଛତରରେ ପଶେ’; ଛତରଣିଆ ।

(a form of abuse) A person who takes his meal in a public kitchen opened during a famine.

ଆକାଳନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅକାଳ + ଜନ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅ) —

Akālaja ୧। ଅସମୟରେ ଜାତ—1. Born untimely.

(ଅକାଳଜା—ଶ୍ରୀ) ୨। ଗର୍ଭକଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଉଣୁ ମାତ୍ରଗର୍ଭରୁ ଜାତ (ହନ୍ତ୍ରାନ) —2. (child) Born before full time.

୩। ଅର୍ଦ୍ଧରେ ଉତ୍ସନ୍ନ—3. Unseasonable.

ଆକାଳଚନ୍ଦନଦୋଦୟ—ସ. ବି. (ଗମୀ ଓ ତଣ୍ଟୀ ତତ; ଅକାଳରେ ଜଳଦର

Akālajaladodaya ଉତ୍ସନ୍ନ)—

୧। ଅଦିନରେ ମେଘ ଉତ୍ସନ୍ନବା; ବର୍ଷାରୁ ଛଢା ଅନ୍ୟ ରତ୍ନରେ ମେଘ ଉତ୍ସନ୍ନବା—1. The rising of

cloud out of season; unseasonable rising of clouds.

୨। କୁହୁଡ଼ି—2. Fog; mist.

ଆକାଳଝଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ପଳ ପୂର୍ଣ୍ଣରୁପେ ଧକ୍କ ବା ଶୁଣୁ
Akālajhāḍā ଦେବା ପୁଷ୍ଟରୁ ଗଛରୁ ହତ ପଡ଼େ; କେନ୍ଦ୍ରି
ଅବସ୍ଥାରେ ଗଛରୁ ହତ ପଡ଼ିନା (ଫଳ) ।

(fruit) Fallen from the tree before it is ripe.

ଆକାଳପକ୍ଷ—ସ. ବିଶ. (ଗମୀ ତତ) —

Akālapakwa ୧। ଅସମୟରେ ପାତିଖାବା (ଫଳ); ପାତିବାର
(ଆକାଳପକ୍ଷବା—ବି) ରତ୍ନ ନ ହେଉଣୁ, ଯେଉଁ ପଳ ପାତିଯାଏ;
କେନ୍ଦ୍ରି ପର—1. (fruit) Ripened before time.

୨। ଯେଉଁ କଣ ପଳକୁ (ଯଥା—କାଠିଆକଦଳ, ଅମ, ପଣସ) କୃତିମ ଭୂପାୟରେ (ଯଥା—ଜର ଦେଇ, ଧୂଆଁ ଦେଇ, ଶୋଇଠା ମାରି) ପରିର ଦିଆଯାଏ ।

2. (young fruit) Made ripe by the employment of artificial means.

୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବାଲ୍ୟ ବା ଯୁବାକାଳରେ ବୃଦ୍ଧ ଓ ଜ୍ଞାନ
ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ଅତରକାଶ (ବନ୍ଧୁ) ।

3. (a young man) Conducting himself like an older and wiser man; untimely wise.

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାଂସାରକ ଅନୁଭବ ନ ଥାଇ କେବଳ ପୁସ୍ତକ
ପାଠରୁ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କର ବୃଦ୍ଧ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ପର ଅତରକାଶୀ
(ଶୁଭଦି) ।

4. (a young man) Conducting himself like a wise old man by means of theoretical knowledge derived from book-lore.

ଆକାଳ ପୁରୁଷ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + କାଳ + ପୁରୁଷ; କାଳର ସ୍ତର
Akāla purusha ପୁଷ୍ଟରୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବାରୁ) —ଶିଖମାନଙ୍କ ପୁଜୁତ
ଆକାଳ ପୁରୁଷ
ଆକାଳ ପୁରୁଷ —The name by which the Sikhs worship God.

[ବ୍ରୁ—ଶିଖମାନେ ‘ସତ ଗ୍ରା ଅକାଳ’ ମନ୍ତ୍ର ଉତ୍ତାରଣପୁସ୍ତକ
‘ଅକାଳ’ ବା ଅକାଳ ପୁରୁଷଙ୍କ ଉଜ୍ଜନନ କରନ୍ତି; ପରମେଶ୍ୱର ବା
ଆଦି ପୁରୁଷଙ୍କ ଶିଖମାନେ ‘ଅକାଳ’ ନାମରେ ଡାକନ୍ତି । ‘ଅକାଳ’ଙ୍କ
ଉଜ୍ଜବାକୁ ଶିଖସମ୍ମାନାବୀରୁ ଗୋଟିଏ ନାମ ‘ଅକାଳ’ ।]

ଆକାଳଘୋଷା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ସ. ଅକାଳ + ଘୋଷକ) —

Akālapoṣha ଅକାଳ ବା ଦୂର୍ଦ୍ଵାରା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପୁଜୁ
(ଅକାଳଘୋଷା—ଶ୍ରୀ) ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଆହାର ଦେଇ ଘୋଷନ୍ତି ବା ଧାଳନ୍ତି ।

ସମ୍ମାନ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖାରେ ସୁତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵ ବୌଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରୁ ନାହିଁ । ଯଥା—
ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଦେବେ ସେହି ଶକ୍ତ୍ୟାର୍ଥ ଯାତ୍ରାମେ ହର୍ଷର କପସତ ୨ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆକାଲବର୍ତ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆକାଲବର୍ତ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

(a person) Maintaining the poor
in times of scarcity or famine.

ଅକାଳଫଳ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲ୍ଲେପୀ କର୍ମଧା; ଆକାଲଜାତ ଫଳ)—
Akālaphala ଫଳବା ରତ୍ନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ରତ୍ନରେ ଫଳବା ଫଳ ।
Fruit growing out of season;
untimely fruit.

ଦେ. ବି—୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅକାଳକୁଣ୍ଠ୍ୟ (ଦେଖ)

1. *Akālakushmānda* (See)

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପିତାମାତାଙ୍କର ସନ୍ତ୍ରାନୋହୃଦିକା ଶକ୍ତି
ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଲୁହ ନ ହେଉଣୁ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ
ଜନ୍ମିବା ସନ୍ତ୍ରାନ ।

2. An offspring of undeveloped
parents.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପିତାମାତାଙ୍କର ବଳକ୍ଷ୍ମ ସନ୍ତ୍ରାନ
ଉଦ୍‌ବ୍ୟାଦନ କରିବା ଶକ୍ତି ଲେପ ହେବା ପରେ
ଅର୍ଥାତ୍ ବାର୍ଷିକରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ସନ୍ତ୍ରାନ ।

3. An offspring of decrepit
or worn out parents.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗର୍ଭ ଧାରଣର ଦଶ ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲ
ହେଉଣୁ ଜନ୍ମିବା ପିଲା ।

4. An offspring born before the
full period of conception.

ଅକାଳ ବିଆଣ—ଗ୍ର. ବି—୧ । ମାତାର ଗର୍ଭାରଣର ଦଶ ମାସ ନ ହେଉଣୁ
Akāla biāna ସନ୍ତ୍ରାନୋହୃଦିକା କରିବାର ସନ୍ତ୍ରାନ ।

ଅକାଳବୀଯାନ

1. A mother's bringing forth
of children before the
full conception period is
over.

୨ । ମାତାର ଗର୍ଭ ଧାରଣ କରିବାର ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟସ ନ
ହେଉଣୁ ସନ୍ତ୍ରାନୋହୃଦିକା କରିବାର ସନ୍ତ୍ରାନ ।

2. A mother's giving birth to children
while she is too young.

୩ । ମାତାର ଗର୍ଭାରଣ କରିବାର ବୟସ ଟପି ଗଲା ପରେ
ବାର୍ଷିକରେ ସନ୍ତ୍ରାନୋହୃଦିକା କରିବାର ସନ୍ତ୍ରାନ ।

3. A mother's bringing forth of children
when she is too old.

୪ । ଅକାଳକ ସନ୍ତ୍ରାନ—4. A child born before
the full conception period.

ଅକାଳବିଆଣ—ଗ୍ର. ବିଗ. ସ୍ଥି—

Akālabiāni ୧ । ଗର୍ଭାରଣର ମାସ ନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେଉଁ ସା
ସନ୍ତ୍ରାନ ପ୍ରସବ କରେ ।

1. (a woman) Bearing children
before 'the full conception-
period is over.

୨ । ଅତି ବାଜ୍ଞାବିଶ୍ୱାରେ ଶିଶୁ ପ୍ରସବକାରିଣୀ ।

2. (a mother) Bearing children while
she is too young to conceive.

୩ । ଅତି ବୃଦ୍ଧାବିଶ୍ୱାରେ ଶିଶୁ ପ୍ରସବକାରିଣୀ ।

3. (a mother) Bearing children while
she is past the child-bearing age.

ଅକାଳବୃଷ୍ଟି—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲ୍ଲେପୀ କର୍ମଧା; ଆକାଲରେ ଘଟିବା
Akālabrūshṭi ବୃଷ୍ଟି)—ଅଧିନ ବରଣ; ବର୍ଷାର୍ତ୍ତ (ଆଶାଦି,
ଅକାଳ ସୁଟି ଗ୍ରାବଣ) ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ରତ୍ନରେ ହେବା ବରଣ ।

Unseasonable rain; rain occurring
out of the rains.

ଦେ. ବି—ପୁଷ, ମାଘ, ପରିଗ୍ରାହ ଓ ଚେତ୍ର ମାସରେ ହେବା ବହୁ
ଜଳ ବୃଷ୍ଟି—Copious rainfall during the
months of Pusha, Māgha, Phaguna
and Chaitra.

ଅକାଳବୋଧନ—ସ. ବି. (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —

Akālabodhana ୧ । ଶୋଇବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟରେ କମ୍ପା
ମନୁଷ୍ୟ ଶୋଇଥିବା ଅବିଶ୍ୱାରେ ତାହାକୁ ନିଦର୍ତ୍ତ ଭୂତାଇବା ।

1. The rousing of a person from sleep
at an unusual hour of the night or while
he is fast asleep,

(ଯଥା—ରାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ମାରିବାପାଇଁ ରବଣ ଆଦେଶରେ କୁର୍ମି-
କର୍ଣ୍ଣର ଅକାଳବୋଧନ ହୋଇଥିଲା ।)

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦେବତାଙ୍କର ପଦ୍ଧତି ଉଚ୍ଚାଇବା ।

2. The rousing of a Deity or Idol at
an unusual hour when the Idol is
supposed to be taking rest.

(ଯଥା—ରବଣକୁ ମାରିବାପାଇଁ ରାତ୍ରରେ ଦୁର୍ଗାକୁ କରିଥିଲେ ।)

ଅକାଳମରଣ—ସ. ବି. (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —

Akālamarana ୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣମୁହଁ ପୂର୍ବରୁ ମରଣ; ଅନ୍ତେରସି ଯିବା ।

1. Untimely death; death at an
unusually young age.

୨ । ଅପମୃତ୍ୟ—2. Unnatural death.

(ଯଥା—ସର୍ପାଯାତ, ବକ୍ରପାତ, ଉଦ୍‌ବୁନ୍ଦ, ମଙ୍ଗଳ,
ବର୍ଦ୍ଧା ଅଥବା ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ।)

୩ । ଦୁର୍ଗିଷ ସମୟରେ ରୋଗ ବା ଅନାହାରରେ ମୃତ୍ୟୁ ।

3. Death due to starvation or disease
during a famine.

୧	ଇ	ର	ରୁର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆକାଲୁଷିକ ଯୁକ୍ତାଷ୍ଵର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ର	ରୁ	ତ	ସ୍ତେ	ଆକାଲାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରୀ	ଇଅ	କ	ତ୍ତ	

୪ । ଶାଶ୍ଵ ଅନୁସାରେ ଅଶୁକ୍ର କାଳରେ ମୁଢ଼ୁୟ ।

4. Death at a particularly unholy time.

(ଯଥା— ଆକାଲମୁଢ଼ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପୁଷ୍ଟର ଦୋଷ ଲାଗେ ।)

ଆକାଲଯୋଗୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ଆକାଳ + ଯୋଗିନ୍) —

Akāla-yogi ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ତର ବସ୍ତୁରେ ବା ଯୁବାବିଶ୍ୱାରେ ଯୋବନେ ସନ୍ନ୍ୟସୀ ଗୁହ୍ଯାଗ କରି ସନ୍ଧାନ ଅବଲମ୍ବନ କରେ; ଅକାଳେ ଯୋଗୀ ଗୁହତ୍ୟାଗୀ ଯୁବକ—1. A person who turns anchorite while very young.

ଆକାଳ ଯୋଗୀ ସବାଳେ; ପଥ ବଡ଼ ହୁଏ ହସି ଚରଙ୍ଗ—ଚାକ ଧୀର । ପ୍ରବନ୍ଧ ।

୨ । ଦେଶରେ ଆକାଳ ବା ଦୂର୍ବିଶ ପଡ଼ିବାରୁ ସରେ ଖାଇବାର ସମ୍ବଲ ନ ଥିବାରୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଖାଦ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗୀ ବା ସନ୍ଧାନୀୟର ଭେଦ ଧରିଥାଏ ।

2. A person who assumes the garb of an anchorite in famine-time.

ଆକାଳ ଯୋଗୀ ମାଧ୍ୟା ଚତୁର୍ବିଂଶୀ । ତତ୍ତ୍ଵ ।

ଆକାଳରସବଧ୍ୟନା—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ ୫. ଶ୍ରୀ ୭ ତତ୍ତ୍ଵ; ଆକାଳରେ ରସ Akālasabyañjana— ବ୍ୟକ୍ତିକା)

(ଅଳକ୍ଷାର ଶାଶ୍ଵ) ରସବର୍ଣ୍ଣନାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ରତନାଦୋଷବିଶେଷ ।

(Rhetoric) A short of defect in composition.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସମୟରେ ଯେଉଁ ରସ କଣ୍ଠକୁ କଲେ, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଉଦୟ ହୁଏ, ସେହି ସମୟରେ ଉଚ୍ଛ୍ଵସ କରୁଥିବାର ଅବଭାବଣା ବା ଉଚ୍ଛ୍ଵସକୁ ଆକାଳରସବଧ୍ୟନା ବୋଲାଯାଏ ।]

ଆକାଳସତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଞ୍ଜତତ; ଅ + କାଳସତ୍ତ୍ଵ) —

Akālasaha ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଲମ୍ବ ସହ ପାଶେ ନାହିଁ;
(ଆକାଳସତ୍ତ୍ଵ—ଶ୍ଵ) ଅସମ୍ଭାବ, ଅଧୀର—1. (person) Not brooking delay; impatient; unable to bide one's time.

୨ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ(ଯଥା—ପାତଙ୍ଗ ଫଳ; କଞ୍ଚା ଦୁଃ; ରକ୍ଷା ଭାବ; କିଅଣ) ବେଶି କାଳ ରହିଗଲେ ବିଦ୍ୟବହାରର ଅଯୋଗ୍ୟ, ବିକୃତ ବା ପୋତିଆ ହୋଇଯାଏ ।

2. (thing) Which becomes spoiled if not used soon.

୩ । ଯେଉଁ ବିଷୟ କିଲମ୍ବ ଦାଖିଲେ ନମ୍ବୁ ହୁଏ ।

3. (matter) Which does not admit of any delay.

୪ । ଯେଉଁ ପରାର୍ଥ ବହୁକାଳସ୍ଥାୟୀ ବା ସହନଶୀଳ ନୁହେ ।

4. Unable to hold out long.

ଆକାଳ—ଦେ. ବି—ଆକାଳ (ଦେଖ) —

Akāli Akāli (See)

ଆକାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଆକାଳିକ; ଆକାଳୀୟ) —

Akālia ୧ । ଅଭାବରେ ଦୟକ—1. Unseasonable; untimely.

ଅକାଳେ ୨ । ଅସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ—2. Arriving at an inopportune time.

(ଯଥା—ଯରେ ସମସ୍ତେ ଶିଥିଅଥ ସାରବା ପରେ ଅସି ଯତ୍ତାପିତା ଉପବାରୀ ବନ୍ଦ ।)

ଆକାଳିକ—ହ. ବିଶ. (ଆକାଳ + ଇକକ) —

Akālikā ୧ । ଅସାମ୍ୟିକ—1. Unseasonable; untimely.

ଅକାଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to akāla.

ଆକାଳିଗୁଡୁ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୁଷ) ବି—ବାଲକମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର ଭୁଲୁସୁ Akāligurdu ଖେଳ—A kind of out-door game amongst boys'

[ଦ୍ର—ଏହା ଭୁଲୁସୁ ଖେଳ ପର ଦୂର ଦଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖେଳାଯାଏ; ଏକ ଦଳର ସେଉଁ ବାଲକ ମହି ଗାବକୁ ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ଦଳର ସୀମାରୁ ଯାଏ, ସେ 'ଆକାଳ' 'ଆକାଳ' ଶବ୍ଦ ଭୂଲାଗଣ କର ଦ୍ଵିତୀୟବାବୁ ଖେଳର ଏହି ନାମ ।]

ଆକାଳିଗୁଡୁ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୁଷ) ବି—ଆକାଳିଗୁଡୁ (ଦେଖ) —

Akāligurdu Akāligurdu (See)

ଆକାଳି—ଦେ. ବି. (ସ. ଆକାଳିକ; ଆକାଳି ଏମାନଙ୍କ ଉପାସ୍ୟ ଦେବ

Akāli ଥିବାରୁ)—ନାନକପଣ୍ଡି; ଶିଖ ସମ୍ମଦ୍ୟ ।

The Sikhs.

ଆକାଳୀ [ଦ୍ର—ପଞ୍ଜାବରେ ଆକାଳୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମସ୍ଥାନ (ଗୁରୁ-ଦ୍ଵାର)ମାନଙ୍କ ପରମାନନ୍ଦ ବିଷୟରେ ଓ ନିଜର କେତେକ ଧର୍ମାନ୍ତମୋଦିତ ପ୍ରଥା ରମା ବିଷୟରେ ଗର୍ଭମେଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ଅଳି କରି ଓ ନାନାଦି ନିର୍ଯ୍ୟବତନ ସହ ନିଜର ଭୂଦେଶ୍ୟ ସାଧନରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ଥିଲୁଛି, ଓ ଧର୍ମରକ୍ଷା ସମକ୍ଷରେ ସେଉଁ ସତ୍ସାହସ ଓ ସାର୍ଥଦାତା ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି, ତାହା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଓ ଗର୍ଭମେଣଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କରିଅଛି । ଆକାଳୀମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ କଲା ରଙ୍ଗର ପଗଡ଼ ବାନ୍ଧିଛି ।]

ଆକାଳିକାଠ—ଦେ. ବି. (ସ. ଆକାଳିକ + ସୁଧା)—

Akālijātha ଆକାଳି ସମ୍ମଦ୍ୟକ ଦଳ ।

ଆକାଳିଜାଠ A company of Akālis.

ଆକାଳିଜାଠ

ଆକାଳିଯୁ—ସ. ବିଶ. (ଆକାଳ + ରିଯୁ)—ଆକାଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ।

Akāliya Relating to Akāla.

યાખરી ગોબે અપર પૃથ્વીને સૂર્ય ૧ ચક્રિ અશર તે માત્રા મધ્યને પ્રવેદ રહી બરાટુ નાહું । અઠએટ ૧ બા ૨ ચક્રિની કોણથી વર્ષ વા માત્રાસૂર્ય શરીરોને પ્રાણે એ રૂપાંબાળે ન મિલન, ફેદે જેહુ શરીર પારુ યથાસ્ત્રને રહ્યું ર નિપાત્ર, બા ૩ ચક્રિ વર્ષ વા માત્રાસૂર્ય શરીર ખોલ્લાનુ હોય । યથા :—
‘ગાર’ ન મિલલે ‘ગાર’ ગોલિબે; ‘રૂથ’ ન મિલલે ‘રૂથ’ દેખીબે; ‘દંધુ’ ન મારલે ‘દંધુ’ દેખીબે; ‘અજીં’ ન ગારલે ‘અજીં’ દેખીબે; ‘અલબદ’ ન ગારલે ‘અલબદ’ દેખીબે ।

અકાલે—દે. કી. બિણ. (સ. અકાલે) —

Akāle ૧ | અકાલરે—૧. In Akāla.

૨ | અસમયુરે; અનુયાયુક્ત સ્પેન્દ્રે ।

૨. Untimely; in an improper time.

અકાલે અભાગે રેન હુંબાબે વધું શરીર રહે । નિયોગન ।

૩ | અકાલુકુ; હુતાચ—૩. Suddenly.

૪ | બહુકાલ અનુરાગે; કદાચિત્; કેવે કેવે (ઘણા કથા) ।

૪. At times few and far between.

૫ | અનિષ્ટિત સ્પેન્દ્રે—૫. At unstated times.

૬ | અપરણત બયુસરે—૬. At an unripe age.

૭ | ઉપયુક્ત સ્પેન્દ્રે ગઢ હેલારુ—૭. After the proper time.

૮ | ઉપયુક્ત સ્પેન્દ્રે પૂસરુ—૮. Before the proper time.

અકાલી—સ. બિણ. (અકાલ + ય) —અકાલિક (દેખ)

Akālyā

Akālika (See)

અકાલન—સ. બિણ. પૂં. (બહુસ્તુતિ; અ = નાહુ + કિષન = કિષ્ટમાસી

Akiñchana યાદાર) —નિષ્પ; અભિદરદ્દ; સ્પેન્દ્રુલાન ।

(અકિષ્ણના—સ) અકિષ્ણના—૧. Destitute; pennyless; indigent.

સ્પેન્દ્રારે અભિદરાને ।

યાદા રહેણુ શુદ્ધમને ॥ નિષ્પાથ પ્રાણને ॥

અકિષ્ણના

૧ | નિષ્પાના—Insignificant;
(man) of straw.

૨ | સામાન્ય; રાતર—૨. Humble.

૩ | હેષ્ટ—૩. Despicable.

૪ | મૂડ; સ્થાન; અધમ—૪. Low; mean.

૫ | મૂલ્યલાન—૫. That which is worth nothing (M. W.).

અકિષ્ણનાટ—સ. બિ. (અકિષ્ણન + રાબ. ટા) —૧. દરદુરા, લાના ।

Akiñchanatā ૧. Poverty; destitution.

૨ | લાના—૨. Meanness; despicableness.

૩ | નિજ રહુારે બરણ કરિબા દરિદ્રુ ।

૩. Voluntary poverty (as practised by the jaina ascetics).

અકિષ્ણનુ—સ. બિણ. (અ + કિષ્ટ = કિષ્ટ માત્ર) —

Akiñchit ૧ | અભ સામાન્ય—૧. Very humble.

૨ | અભ હેષ્ટ—૨. Very insignificant.

સ. સંબ—અભ સામાન્ય; યદ્યસામાન્ય—A very little.

અકિષ્ણનુ—સ. બિણ. પૂં (અ + કિષ્ટ + વિ ધારુ + કર્તૃ. અ; યાદા

Akiñchitkara દ્વારા કરી ન પારે) —

(અકિષ્ણનુણ—સ) ૧ | અભ હુંક; અભ સ્પેન્દ્રાનથ—૧. Very slight; very insignificant.

૨ | અભ હેષ્ટ—૨. Very despicable.

૩ | યાદાસ્તુ કરુ કામ હોય પારે નાહુ ।

૩. Good-for-nothing.

અકિદા—દેખ. કી. (આ. અકિદા; થ. અકિદ = પ્રદિક્ષા) —

Akida ૧ | હલઘ; હાહ—૧. Solemn oath.

હલઘ ૨ | ઈષાર વા દેબતાઙ્ક નામ થર કિશ્યારીબા હલઘ ।

હલઘ ૨. Oath taken in the name of God or of some Deity.

અકિરતિ—ગ્ર. બિ. (સ. અકાર્ત્તિ) —અકાર્ત્તિ (દેખ)

Akirati Akiratti (See)

અકિરતિ—ગ્ર. બિ. (સ. અકાર્ત્તિ) —અકાર્ત્તિ (દેખ)

Akiriti Akiritti (See)

અકિલુષ—સ. બિણ. (બહુસ્તુતિ; અ + કિલુષ) —

Akiñwisha ૧ | નિષ્પાદ—૧. Sinless.

(અકિલુષ—સ) ૨ | દોષશુનથ—૨. Faultless.

અકિરતિ—ગ્ર. બિ. (પદ્ધ) બિ. (સ. અકાર્ત્તિ) —અકાર્ત્તિ (દેખ)

Akirati Akiritti (See)

અકીતુ અકારતિ પરાગને જનત બયારુ રચા । કબસુર્યાસણાં ।

અકીતુ; અકીરતિ

અકિરતિ—ગ્ર. બિ. (પદ્ધ) બિ. (સ. અકાર્ત્તિ) —અકાર્ત્તિ (દેખ)

Akiriti Akiritti (See)

અકીતિ લા દીના અકારતિને બન્ધુ

અકીરતિ; અકીરત અ તાર એ ક રાત । એનીરિ ।

અકિરતિ—સ. બિ. (નંતરનુ; અ + કાર્ત્તિ) —૧ | અધ્યાત્મ; અખાદિ;

Akiritti રૂનીપ; બનનામ—૧. Ill fame; disrepute.

૨ | અપદારદ—૨. Defamation; slander.

૩ | અધ્યાત્મ કુદર રાતને કાપિન । યારનામહાનુરાત. રાનેના ।

અકિરતિ—ગ્ર. બિણ. (અકાર્ત્તિ + કૃ ધારુ + કર્તૃ. અ) —

Akirittikara ૧ | યેદુ કાર્ય્ય કલે નિજર વા અનયર અખાદિ રાનીના હુંએ; અયાસુર ।

૧. Disreputable.

૨ | અધ્યાત્મનજનક—૨. Causing disgrace; insulting (M. W.).

અકાર્ત્તિમણુ—દે. (પદ્ધ) બિણ. (પૂં ઓ શ્રી) (સ. અકાર્ત્તિ + મણુ)

Akirttimanta પ્રદિક્ષા—અખાદિયસ્તુ; યાદાર અકાર્ત્તિ

કિરતને બાધે — Disreputable; notorious.

અકાર્ત્તિમણુ ખેદ નરબારે યોગ । દૃષ્ટિંહ મહાભરત નન ।

୧	ଇ	ର	କୁ	ତ	୬	କୁ	ପଣ୍ଡିତ	ଅନୁଲମିକ ସ୍ଵାରର	ସ	ଜ	ଶ୍ରୀ	ଜ	ରମ	ଭାଷ	ତ
୨	ର	ଇ	କୁ	ତ	୭	ପ୍ରେ	ଅକାଶକୁରଣ୍ଣି	ଅନୁଶାର ବା କଳ୍ପିତନୟକୁ ବର୍ଣ୍ଣି	ଶ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରଥ	ତ	ଦ

ଅକୁ—ଦେବ. ବ. (କଚରିଥ ଶାଶ୍ଵତ) (ଆ. କର)—

Aku ୧। ଉକୁ; ମନ୍ଦମା ସମ୍ମର୍ଗ୍ୟ ଘଟନା ।

ଅକୁ ୧. Occurrence.

ଅକୁ ୨। ମନ୍ଦମାର ଘଟନା ଘଟିଥିବା ସ୍ଥାନ ।

୨. Scene or place of occurrence.

୩। ଅପରଥ—୩. Offence; misdeed.

ଅକୁଟା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + କୁଟୁଟିତ)—ଯାହା କୁଟିତ ହୋଇ ନାହିଁ;

Akutā ଯାହା କୁଟି, ହିମାମଦସ୍ତା ଅଦ କୁଟିବା ସର୍ବରେ କୁଟା ବା ଆକୁଟ ଛେଣ୍ଟ ହୋଇ ନାହିଁ—Unhusked; not pressed.

ଅକୁନ୍ତା (ସଥା—ଅକୁଟା ଥାନ, ଅକୁଟା କୂଳ ।)

ଅକୁଣ୍ଠ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କୁଣ୍ଠ)—

Akuntha ୧। ଯାହା କଞ୍ଚକା ହୋଇ ନାହିଁ; ଗଣ୍ଠ ।
(ଅକୁଣ୍ଠ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧. Not blunted; sharp.

ଅକୁଣ୍ଠ ଧିଃଣା ଯାହାର ।

ସେ ମନ୍ତ୍ର ପାଦେ ନମସ୍କାର । କଣ୍ଠାଥ. ରମନନ୍ଦ ।

୨। ସଙ୍କୋଚରହିତ—୨. Unhesitating; free from hesitation.

୩। ଅଶ୍ରୁତି—୩. Dauntless.

୪। ଅସଙ୍କୁତି—୪. Not contracted.

୫। ଯାହା ଜାଣିଶୀଳ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ ।

୫. Not worn out.

୬। ଅନତ—୬. Unbent.

୭। ଅନ୍ତ୍ର—୭. Unagitated.

୮। ପ୍ରତିଭାନ୍ତି—୮. Talented.

୯। ସରେଜ—୨୨. Vigorous (M. W.).

୧୦। ସର୍ବଦା ଉଠକା—୧୦. Ever fresh (M. W.).

୧୧। ଅନ୍ତକୁଳାଲସ୍ତାୟୀ—୧୧. Eternal (M. W.).

ଅକୁଣ୍ଠିତ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କୁଣ୍ଠିତ)—ଅକୁଣ୍ଠ (ଦେଖ)

Akunthita ଅକୁଣ୍ଠିତ—ସ୍ତ୍ରୀ

(ଅକୁଣ୍ଠିତ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକୁତାର୍ଥ—ଗ୍ର. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅକୁତାର୍ଥ)—ଅକୁତାର୍ଥ (ଦେଖ)

Akutartha ଅକୁତାର୍ଥ—ସ୍ତ୍ରୀ

(ଅକୁତାର୍ଥ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧। ନିରାଶ—୧. Insignificant.

୨। ଦେସ୍ତ୍ରୀ—୨. Despicable.

ଅକୁତୋଭୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗୁହ୍ୟ; ଅ = ନାହିଁ + କୁତ୍ୟ =

Akutobhaya ବାହାତାରୁ + ଗ୍ୟ ଯାହାର)—

(ଅକୁତୋଭୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧। ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁର ଅନ୍ୟ କାହାରାତାରୁ ବା

(ଅକୁତୋଭୟ—ବିଶ.) କେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ଭୟର ଅଶ୍ରୁ ନାହିଁ ।

୧. Having nothing or nobody to fear from; having no fear from any quarter; secure.

୨। କିମ୍ବାକ; କିର୍ତ୍ତ୍ୟ—Undaunted; fearless.

ଅକୁପ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅ = ନୁହେଁ + କୁପ୍ୟ = ସର୍ବରୌପ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧାରୁ)—

Akupya ୧। ସୁନା ଓ କୁପ୍ୟ—୧. Gold and silver.

୨। ସୁନା କୁପ୍ୟ ଛଡ଼ା ନିକୁଷ୍ଟ ଧାରୁ ।

୨. Base metal (M. W.)—

ଅକୁମାରୀ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ + କୁମାରୀ)—ବିବାହିତା (ବାଲକ) ।

Akumāri Married (girl)

ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦଶ ବର୍ଷ ବିଷୟା ବାଲକ)—A girl of ten years of age.

ଅକୁର—ଗ୍ର. ବି. (ନାମ) ୧। (ସ. ନାମ ଅକୁର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚାରଣ)—

Akura ଅକୁର (ଦେଖ)

Akrūra (See)

୨। ଅକୁର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଛାକ ନାମ ।

୨. Name by which a person named Akrūra is called.

ଗ୍ର. ବିଶ—୨। (ବାହୁର, କଣ୍ଠର, ଶୁଦ୍ଧ ଅଦ ନାଚିକ ଲ ଶ୍ରାନରେ ର ଉଚାରଣ)—(ସ. ଅକୁଳ) ଅକୁଳ (ଦେଖ)

Akula (See)

ଅକୁଳ—ସ. ବ. (ଅ + କୁଳ)—ମରକୁଳ; ସ୍ଵାନବଧି ।

Akula Low family.

(ଅକୁଳ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗୁହ୍ୟ)—୧। ନାବଶୀୟ; ଅକୁଳୀନ; ସେ ଭବବଶୀୟ ନୁହେ—Not of good family.

୨। ଯାହାର କୁଳ ବା ବିଶରେ କେହି ନାହିଁ; ନିଷାଶ ।

୨. Heirless.

ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଯାହାର ଜଣର ଠିକଣା ନାହିଁ ।

(ଅକୁଳ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. One whose genealogy can not be traced; of unknown descent.

ଅକୁଳ ୨। ସେ ନିଜର କୁଳ ବା ସମାଜରୁ ବାହାର ଯାଇଥିଛି ।

ଅକୁଳ ୨. One who has forsaken his family; run away.

୨। କୁଳ ବା ସମାଜରୁ ବହୁକୃତ; ସମାଜଚୁତ ।

୩ Excommunicated.

୪। ସେ ନିଜର କୁଳଶ୍ରୀର ପରିଚ୍ୟାଗ କରିଛି ।

୪. One who has forsaken his family usages.

ଅକୁଳନ—ସ. ବ. (ଅ + କୁଳ ଧାରୁ = ଜମା କରିବା + ଭବ. ଅନ)—

Akulana ଅକୁଳବ; ନିଅଶ୍ରୁ; ନି ଅଶ୍ରୁବା—Inadequacy; deficiency; insufficiency.

ଦେ. ବିଶ—ନିଅଶ୍ରୁ—Insufficient; inadequate.

ଅକୁଳ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅକୁଳ)—ଅକୁଳ (ଦେଖ)

Akula (See)

ସାହାରଣ ଲେଖ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୂଚିତ ୯ ପଢ଼ିଛି ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରଣା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଏବ ୯ ବା ୧. ପଢ଼ିଛି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସପୁରୁଷ
ଜୀବ ଶୋକିଲେ ଯେବେ ଏ ଶ୍ରାବନୋପରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ପେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟମ ଉତ୍ସର୍ଗ ବିଷୟରେ ବିଷୟରେ ବିଷୟରେ ବିଷୟରେ ବିଷୟରେ ୨ ବା ୧ ପଢ଼ିଛି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସପୁରୁଷ ତଥା ଶୋକିଲେ ହେବ । ସଥା—
'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଶାର' ଶୋକିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ବୁଝ' ନ ପାଇଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜି' କାପାଇଲେ 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲକ୍ଷଣ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲକ୍ଷଣ' ଦେଖିବେ ।

ଅକୁଳାନ—ଦେ. ବି. ୩ ଦିଶ. (ସ. ଅକୁଳାନ)—ଅକୁଳାନ (ଦେଖ)

Akulāna (See)

ଅକୁଳାନ—ଦେ. ବି. ୩ ଦିଶ. (ସ. ଅକୁଳାନ)—ଅକୁଳାନ (ଦେଖ)

Akulāna (See)

ଅକୁଳାନ—ସଂ. ବି. (ଅ + କୁଳ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—

Akulāna ଅକୁଳାନ (ଦେଖ)

Akulāna (See)

କମ— ଦେ. ବିଶ—ଅକୁଳାନ (ଦେଖ)

Akulāna (See)

ଅକୁଳାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + କୁଳାନ)—

Akulāna ୧ । ଯେ ସର୍ବକୁଳପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେ ।

(ଅକୁଳାନ—ସ୍ତ) ୧. Of low birth; low born.

୨ । କୌଳିକତା ରହିଛ—୨. Wanting in
high lineage.

୩ । ସର୍ବକୁଳପ୍ରସ୍ତୁତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିଛ ।

୩. Unbecoming of a person of
high birth.

କୁଳରେ ଜାତ ହୋଇ ଅକୁଳାନ ବଥା । କୃଷ୍ଣିତ ମହାଭାବ. ବନପଦ ।

ଅକୁଳାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + କୁଳାନ)—

Akuśala ୧ । ଅଧାରଣ—୧. Incapable.

୨ । ଅସୁସ୍ତ୍ର—୨. Ill.

୩ । ଅମଙ୍ଗଳକର—୩. Noxious.

ସଂ. ବି.—୧ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଶୁର—୧. Want of weal;
misery.

୨ । ଅସୁସ୍ତ୍ର—୨. Illness.

୩ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—୩ Misfortune; ill luck.

ଅକୁପାର—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+କୁ=ପୁଞ୍ଚା + ପାର=ଜର) —

Akūpāra ୧ । ଅସୀମ—୧. Boundless; illimitable.

୨ । ଅକୁଳ—୨. Shoreless.

ସଂ. ବି.—୧ । (ଯାହା ପାରରେ କୁ=ପୁଞ୍ଚା) —ସମୁଦ୍ର ।

୧. The Sea; ocean.

ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବକଟ ସ୍ଵରୂ ଅକୁଳାରେ । ବିଷୟରେ ସଙ୍ଗିତ ।

୨ । (ଅ + କୁପ + ରୁ ଧାରୁ=ଶମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ
ଯେ କୁପରୁ ବାହାର ସାଇ ପାରେ ନାହିଁ)—
କର୍ତ୍ତ୍ତୁ; କର୍ତ୍ତ୍ତୁ—୨. Tortoise.

ଅକୁର୍ଚ୍ଚ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+କୁର୍ଚ୍ଚ=କପଟ) —ନିଷ୍ପଟ ।

Akūrcha Frank; guileless.

(ଅକୁର୍ଚ୍ଚ—ସ୍ତ) ସଂ. ବି. ପୁ.—ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ନାମ ।

An epithet of the Buddha.

ଅକୁଳ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+କୁଳ) —

Akūla ୧ । ଯାହାର କୁଳ ନାହିଁ ; ପାର ରହିଛ—୧. Shoreless.

୨ । ଅସୀମ; ଅନନ୍ତ—୨. Illimitable; boundless.

୩ । ସୁବିଶାଳ—୩. Vast.

ଦେ. ବି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) —କୁଳବ୍ରାନ ସମୁଦ୍ରରେ ଭ୍ରମିବା ଲୋକର
ଅବସ୍ଥା ପରି ନିରାଶ୍ୟ ଅବସ୍ଥା—Utterly helpless
condition (like that of a man floating
on the ocean).

ଅନ୍ୟଶ୍ରାଵ ହୋଇ ଅଭାଗିନୀ ମୁହଁ ଘୁମୁଛ ତିମା ଅକୁଳେ— ରଥାଳା. ପାବଣା।

ଅକୁଷ୍ଟବିର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + କୁଷ୍ଟବିର=ସବଙ୍କ) —

Akrutsnabit ୧ । ଅକୁଷ୍ଟ—୧. Knowing little.

୨ । ଅକୁରୁଦ୍ଧ—୨. Of imperfect knowledge.

ଅକୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + କୁତ) —

Akruta ୧ । ଅନିଷ୍ଟ; ଅସମ୍ଭବ; ଯାହା କରି ଯାଇନାହିଁ ।

୧. Unaccomplished; undone.

୨ । ଅସମ୍ପର୍ଯ୍ୟ—୨ Unfinished; incomplete.

୩ । ନିରଥ୍ୟକ; ନିଷ୍ଠଳ—୩. Fruitless.

୪ । ଅପସ୍ତ୍ରୁତ—୪. Not prepared; unprepared.

୫ । ବିପଳ—୫. Unsuccessful.

୬ । ଅକୁରୁତ୍ମ; ପ୍ରାକୁତିକ—୬. Natural;

not artificial.

୭ । ଅସ୍ତ୍ରୁ; ସ୍ଵମୂ—୭. Selfborn; selfmade;

uncreated.

ଅକୁତକର୍ମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + କୁତକର୍ମି, ୧ମା. ୧ବ) —

Akrutakarma ୧ । ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇ ନାହିଁ ;

ବିଫଳକାମ—୧. Unsuccessful.

୨ । ଅପଟୁ—୨. Unskilful.

୩ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଶିକ୍ଷା ଲୁଭ କରି କାହିଁ ; ଅନନ୍ତବ୍ରାହ୍ମ ।

୩. Unpractical.

ଅକୁତକାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+କୁତ+କାର୍ଯ୍ୟ) —

Akrutakarjya ୧ । ସେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ନାହିଁ ।

(ଅକୁତକାର୍ଯ୍ୟ—ସ୍ତ) ୧. One who has done no work.

୨ । (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କୁତକାର୍ଯ୍ୟ) —ବିଫଳକାମ; ଯାହାର

କାମନା ସଫଳ ହୋଇ ନାହିଁ —୨. Unsuccessful.

ଅକୁତକାଳ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+କୁତ+କାଳ) —

Akrutakala ସେଇ ବକଳ ବା ରହଣରେ ମିଆଦ କିରୁପିତ

ହୋଇ ନାହିଁ ; ବେମିଆଦ (ରହଣବନକ) ।

(pledge or mortgage) Of which
no timelimit has been fixed.

ଅକୁତଚତୁର୍ଦ୍ର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+କୁତ+ଚତୁର୍ଦ୍ର) —

Akrutachurda ସେଇ ଦ୍ଵିଜାତ ବାଳକର ଚୁଡ଼ାକର୍ମ ନାମକ

ପ୍ରଥମ ଶୌର ସଂସାର ଅବଧ ଅନୁଷ୍ଟିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠରେ ମୁଢ଼ିତ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚତୁର୍ଥ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଯ ରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର ବୌଦ୍ଧିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତଥେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯାତ୍ରାମେ ଉଚ୍ଚିତ ବିପରୀତ , ବା ୫ ତତ୍ତ୍ଵର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରୁ ହେବ । ଯଥ୍ୟ—‘ଗାଇ’ ବି ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ କେବଳବେ; ‘ବୃଦ୍ଧ’ କି ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅକ୍ଷ’ କି ମାରିଲେ ‘ଅକ୍ଷ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅକ୍ଷର’ ମଧ୍ୟରେ ‘ଅକ୍ଷର’ ଦେଖିବେ ।

(grains) Which grow and ripen without culture; growing wild.

ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ଷୁଣ୍ଣ)—୧ । ଯାହା କଲା କୁଟୁମ୍ବ ।

Akrushṇa 1. Not of black colour.

୨ । ନିଷାପ—2. Not sinful.

୩ । ଯାହା ଅନ୍ଧକାରମୟ ନୁହେ—3. Not dark.

ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣକର୍ମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+କ୍ଷୁଣ୍ଣ+କର୍ମୀ)

Akrushṇakar୍ମୀ ୧ମା. ୧୯)

୧ । ଦୁଃଖରହତ, ନିଷାପ—1. Sinless.

୨ । ଶୁଦ୍ଧାଗ୍ରହ—2. Of pure action.

୩ । ଶଠତା ଦ୍ଵରହତ—3. Guileless.

ଅକେଶ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+କେଶ)—

Akesa ୧ । କେଶମୁନ—1. Hairless.

(ଅକେଶ—ଶ୍ରୀ) ୨ । ଟାଙ୍ଗଶ—2. Bald.

୩ । ଅକ୍ଷ କେଶମୁନ—3. Thin-haired.

ଅକେଶର ପ୍ରସଗକୋଷ—ସ. ବି. (ଉତ୍ତିଦିବିଜ୍ଞନ ପରିଭାଷା)—

**Akesara parāgakosha ଯେଉଁ ପ୍ରସଗକୁରେ କେଶର ଏବଂ
ପ୍ରସଗ କିଛି ନାହିଁ ।**

(Botany) Sessile anther.

ଅକେତବ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)—୧ । ଅକପଟ (ଦେଖ)

Akaitaba 1. Akapata (See)

(ଅକେତବ—ଶ୍ରୀ) ୨ । ଅକୁତ୍ର ମ (ଦେଖ)

2. Akruttrima (See)

ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଅକପଟତା (ଦେଖ)

1. Akapatatā (See)

୨ । ଅମିଥ୍ୟା; ସତ୍ୟ—2. Truth.

ଅକୋଟ—ସ. ବି. (ଅ+କୁଟ ଥାରୁ=ବକ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତି. ଅ; ଯେଉଁ

Akota ଗର୍ଭ ବନ୍ଧରବରେ ନ ବକ୍ତି ହିଥା ହୋଇ ବବେ)—

ଗୁବାକ; ଗୁଆଗଛ—Areca or betelnut (palm).

ଅକୋପନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କୋପନ)—

Akopana ଅକୋଧନ (ଦେଖ)

(ଅକୋପନ—ଶ୍ରୀ) Akrodhana (See)

ଅକୋଟିଲ୍ୟ—ସ. ବି—(ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କୋଟିଲ୍ୟ)—ସରଳତା ।

Akautilya Frankness; straightforwardness.

ସତ୍ୟ ଅକୋଟିଲ୍ୟ ଉନ୍ନତମ୍ୟ ହେବା

ମନ୍ତ୍ରପ୍ରଗାଳନ ଯେ ପ୍ରତ୍ୱବଦ୍ୟବାକୀର୍ଣ୍ଣ । ବୃଦ୍ଧତାରେ ମହାଭରତ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।

ଅକୁଳ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ଅକୁଳ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Akkal (etc.) Akal etc. (See)

ଅକ୍କା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (ଅକ୍କ = ଦୁଃଖ + କେବି ଥାରୁ ବହନ କରିବା +

Akkā କର୍ତ୍ତି. ଅ+ଶ୍ରୀ. ଥ; ଯେ ପୁରୁଷ ପାଇଁ ଦୁଃଖ ସହେ)—

ମାତା; ଜନମା—Mother.

ଅକ୍ଷୁଦ୍ଵା—ଦେ. ବିଶ—ଅକାବକା (ଦେଖ)

Akkabakkā

Akabakā (See)

ଅକ୍ଷୋବର—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି. (ନାମ)—ଜାନୁଆରିଠାର ଶାଯାମିବା

Aktobar ଇଂରାଜୀମାର ଦଶମ ମାତ୍ର (ଭାରତୀୟ ଆଣ୍ଡିନ —କାର୍ତ୍ତିକ) ।

ଅକ୍ଷୁବ୍ର

The month of October.

ଅକ୍ଷୋବର; ଅକ୍ଷୁବ୍ର

[ଦୁ—ଏହାର ଆକ୍ଷରକ ଅର୍ଥ ଅଞ୍ଚୁମ ମାସ; ପୁନେ ସେମାନମଙ୍କ ମାସ ଗଣନାରେ ଏହା ଅଞ୍ଚୁମ ମାସ ଥିଲ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାଚୀନରେ ମାର୍ଗଠାର ମାସ ଗଣନା ହେଉଥିଲ, ପରେ ଏହା ପରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଜାନୁଆରୀ ମାସରୁ ମାସ ଗଣନା ଥାର୍ମ୍ସ ହେଲ, କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବର ନାମ ରହିଗଲ ।]

ଅକ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅକ୍ଷ ଥାରୁ=ମମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତି. ତ)—

Akta ୧ । ଗଛ—1. Gone.

୨ । (ଅଜ ଥାରୁ+କର୍ମ. ତ)—ଚାଢିବ—2. Driven.

୩ । (ଅନ୍ତକ ଥାରୁ+କର୍ମ. ତ)—ବୋଲା ଦୋଇଥିବା; ଲିପ୍ତ ।

3 Smear over with.

(ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସହେ ସ୍କଲ, ଯଥା—ରକ୍ତାଳୁ; ପୃତାଳ)

୪ । ମିଶ୍ରିତ—4. Mixed with. (ସମାସରେ ବ୍ୟବହୃତ)

୫ । ବ୍ୟକ୍ତ—5. Expressed.

ସଂ. ବି—୧ । ତେଲ—1. Oil (M. W.)

୨ । ମଲମ—2. Ointment (M. W.)

ଅକ୍ତାଶୁରଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧତ୍ତମ) ବ—ବଳଦାତ ପୁନେ ବଳ-ପଶକୁ

Aktā chāula ଯେଉଁ ଅରିମନ୍ତିତ ବୁଲୁଳ ଖାଇବାରୁ ଦିଆଯାଏ ।

The hallowed rice given to a victim before it is sacrificed.

ଅକ୍ତାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ. ଓ ବିଶ—ଅକ୍ତିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Aktiār etc. (See)

ଅକ୍ତିଆର—ବୈଦେ. ବି (ଅ. ଇତ୍ୟାଦିଆର)

Aktiār ୧ । କ୍ଷମତା—1. Power.

ଏକାର—୨ । ଅଧିକାର—2. Authority; sway; control.

ଇତ୍ୟାଦିଆର, (ଯଥା—ତା ଭୂପରେ ମୋର କିଛି ଅକ୍ତିଆର ନାହିଁ ।)

ଅକ୍ତିଆର

ଦେ. ବିଶ—ଅକ୍ତିଆର (ଦେଖ)—

Aktiārī (See)

ଅକ୍ତିଆରକାମା—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଇତ୍ୟାଦିଆରକାମାରୁ)

Aktiārnāmā କୌଣସି ବାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିରୁ

ଏକାରନାମା ଦିଆଯିବା କ୍ଷମତାପତ୍ର—Power of attorney.

ଇତ୍ୟାଦିଆରନାମା

ଅକ୍ତିଆରନାମା

ଅକ୍ତିଆର—ବୈଦେ. ବିଶ. (କରିରଥ ଭାବ) (ଅ. ଇତ୍ୟାଦିଆର)—

Aktiārī ୧ । ଆପଣାର ଅଧୀକି—1. Under one's control.

୧	ର	ହ	ରୁହ	ଟ	ଏ	କଷତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଳାପିତ ଯୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇପୁ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ହ	ରୁ	କୁ	ମେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଣ୍ଣଅନୁମୂରି ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ରତ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅଧ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଥ	କ	କ	

ଏକାରୀ ୧। ବଣିତୁତ—2. Brought under control; suborned; gained over.

ଅକ୍ତିଆତୀ ସାହି—ଦେ. ବି. (ବରେଆ ଭାଷା)

Aktiāri sākṣī (ଅ. ଇଣତିଆତୀ+ସଂ. ସାହି)

ଏକାରୀ ସାକ୍ଷୀ ୧। ଯେଉଁ ସାହି ଅପର ପକ୍ଷର ବଣିତୁତ ହୋଇ ସ୍ଵପନ୍ନ ବିବୁଦ୍ଧରେ ସାହି ଥିଲା—1. A witness who has been gained over by the opposite party.

୨। ଯେଉଁ ସାହି କିନ୍ତୁ ପକ୍ଷର ସମ୍ମାନ ଅଧିକ—2. A witness who is under the control of his party.

ଅକ୍ରୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଶ୍ଵା (ବହୁଗୁହୀ; ଅ+କ୍ରୁ)—

Akratu ୧। (ବୈଦିକ) ଶକ୍ତିରହିତ—1. Devoid of energy or power (M. W.)

୨। ସଞ୍ଜମୂଳ—2. One who does not perform Vedic rites.

୩। ସଂକଳରହିତ—3. Devoid of resolution or determination.

ଅକ୍ରମ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁଗୁହୀ; ଅ+କ୍ରମ)—

Akrama ୧। କ୍ରମ ବା ନିୟମରହିତ; ଅନ୍ୟମିତ—
(ଅକ୍ରମା—ବି) 1. Irregular; disorderly; unmethodical.

୨। ପାଦରହିତ—2. Having no legs.

୩। ଯୁଗପର କୃତ ବା ଘଟିତ—3. Simultaneous.

୪। ଲେଉଟ ପାଉଟ; ଗୋଲମାଳା—4. Confused.

ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ରମ)—

୧। ନିମର ଅଭିବ, ନିୟମର ଅଭିବ—1. Want of regularity or order.

୨। ଅନ୍ୟମ—Irregularity.

ଅକ୍ରମଣୀୟ—ସ. ବି. (ଅ+କ୍ରମଣୀୟ)—

Akramanīya ୧। ଅଲୟମାୟ—1. Unavoidable.
୨। ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ପାରି ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

2. That which cannot be crossed over.

୩। ଅଗ୍ରେ—3. Impassable.

ଅକ୍ରମତା—ସ. ବି. (ଅକ୍ରମ+ଭାବାର୍ଥ. ତା)—(ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର)

Akramatā ବାକ୍ୟଦୋଷ ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ଶବ୍ଦବିନ୍ୟାସର କ୍ରମ ନ ଥାଏ—Want of sequence (in Rhetoric)—A defect in composition where sequence is not followed.

ତାହାକୁ କର ଥରେ ବର, ବିଷ୍ଣୁ ମନିଲେ ପାପ ଗର ।

ଭଲମଣି, ଅଳଙ୍କାର ଭଗିଣୀ ।

ଏଠାରେ ଗୁରି ପାପ ନ ହୋଇ ପାପ ଗୁରି ହୋଇଥିଲା ।

ଅକ୍ରମଣ୍ୟ—ଗ୍ର. ବ. (ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଅଶୁକ ଭାବାରଣ)—ଅକର୍ମଣ୍ୟ (ଦେଖ)
Akramanya Akarmanya (See)

ଅକ୍ରାନ୍ତ—ସ. ବି. (ଅ+କ୍ରାନ୍ତ)—

Akrānta ୧। ଯାହାକୁ କେହି ବଳ ନାହିଁ—1. Unsurpassed.
୨। ଅକ୍ରାନ୍ତ—2. Unconquered.

୩। ଯାହା ଉପରେ କେହି ଯାଇ ନାହିଁ—3. Unpassed.
ସଂ. ବି—ବାଇଗଣ—Egg plant (M. W.).

ଅକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଅକାନ୍ତ + ସୁଦ୍ରାର୍ଥ. ରା)—ଅକରାନ୍ତ (ଦେଖ)

Akrānti Ainkarānti (See)

ଅକ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗୁହୀ; ଅ+କ୍ରିୟା)—

Akriya ୧। ନିୟମ୍ୟ; ସବକର୍ମଶୂନ୍ୟ ।
(ଅକିୟା—ସାହି) 1. Doing no action.

(ଅକିୟାକା—ବି) ୨। କିମ୍ବାକର୍ମରହିତ—2. Inactive.

୩। ଅଧାରିକ; ଧର୍ମକର୍ମରହିତ ।
3. Irreligious; impious.

୪। କୁକ୍ରିୟାରତ—4. Engaged in evil acts.

ସଂ. ବି—(ସବକର୍ମଶୂନ୍ୟ, ନିୟମ୍ୟ ଥିବାରୁ) ପରମାସ୍ତ୍ର ।

The Supreme soul.

ଅକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ରିୟା)—

Akriyā ୧। କର୍ତ୍ତର ପାଲନରେ ଦୁଃଖ ।
1. Neglect of duty (M. W.).

୨। କାର୍ଯ୍ୟର ଅଭିବ, ନିୟମ୍ୟକା—2. Inactivity.

୩। ଅନୁଭବ କର୍ମ—3. Improper act.

୪। କୁରମ୍; କୁରିତ ଆଚରଣ—4. Evil act.

ସଂ. ବିଶ. ଶ୍ଵା—(ଅକିୟା+ଆ)—ଅକିୟର ଶ୍ଵା ଲିଙ୍ଗ ।

Feminine of Akriya.

ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅକିୟା+ବନ୍ତ)—

Akriyābanta ୧। ଅକିୟା; କିମ୍ବାନ୍ୟାନ—1. Inactive.
ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ—2. Impure.

ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ—3. Irreligious.

୪। ଅନୁଭବ କର୍ମକାରୀ ।
+ . Doing improper acts.

ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ ହୋଇଣ କରି ଆରମ୍ଭକ । ଗାତାଧର ନୃତ୍ୟ ପୁରୁଣ ।

ଅକ୍ରୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ରୁ)—

Akrūra ୧। ସେ କିମ୍ବାର ନୁହେ; ଦିଷ୍ଟାଶିଳ ।

(ଅକ୍ରୁ—ସାହି) 1. Not cruel; kind.

(ଅକ୍ରୁରତା—ବି) ୨। ସାଧୁ ସର୍ବବ—2. Good; honest.

୩। ସରଳ—3. Frank.

ସଂ. ବି. (ନାମ)—କଂସର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶାକୁଣ୍ଠିକ ପିତୃବ୍ୟ—Name
of a minister of King Kamsa and paternal
uncle of Srikrushna.

୧।	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର
୨।	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର

ଅକ୍ଲାବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ଳୀବ) —
Akliba ୧। ଅବଦ୍ୟ; ଜନନଶକ୍ତିଶାଳୀ; ଯାହାର ସନ୍ଦ୍ରାନୋହାତିକା
 (ଅକ୍ଲାବା—ଶ୍ଵର) ଶକ୍ତି ଅଛୁ—୧. Having productive
 power.
 ୨। ଶର; ସାହସିକ—୨. Manly; brave.
 ୩। ଧେର୍ଯ୍ୟଶଳୀ—୩. Patient.

ଅକ୍ଲେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ଲେଦ୍ୟ) —
Akledya ୧। ଯାହା ଓହା ହୃଦୟରେ—୧. Unsodden.
 ୨। ଯାହା ସତିଯାଏ ନାହିଁ—୨. Unrotten.

ଅକ୍ଲେଶ—ସଂ ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+କ୍ଲେଶ) —
Aklesa ୧। କ୍ଲେଶଭାବ; ଦୁଃଖର ଅଭିଭ—୧. Absence of
 difficulty, hardship or pain.
 ୨। ଯତ୍ତର ଅଭିଭ—୨. Want of care.
 ୩। ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—୩. State of being easy.
 ୪। ମିହନ୍ତ କରିବାକୁ ନ ପଡ଼ିବା; ବିନା ପରିଶ୍ରମ—
 ୪. Absence of exertion.

ଅକ୍ଷ (ଧାର) —ସଂ—୧। ବ୍ୟପିବା—୧. To spread.

. **Aksha (root)** ୧। ଗଦା ହେବା; ଜମାଟ ବାନ୍ଧବା—୨. To be
 massed.
 ୨। ସଗ୍ରହ କରିବା—୩. To gather; to collect.

ଅକ୍ଷ—ସ. ବ. (ଅନ୍ୟାନ୍ୟ = ବ୍ୟପିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—
Aksha ୧। ପଣାକାଠି—୧. The dice.

ବହୁ ଅକ୍ଷ, ବଜୋଦ ତଥାରେଣ, ଦପତି, ଅଠିକ ଧର
 ଦୂରେ ମୁକ୍ତିକ ପ୍ରହାର ସାର ସାରେ ଯେ । ରଙ୍ଗ—ରୈଦେଷ୍ଵରନଳୀସ ଧାରୀ ।
 ୨। ପଣାକେଳ—୨. The game of dice.
 ରାଜମାନଙ୍କର ମୁଗ୍ଧୀ ମେଞ୍ଚୁ
 ଅକ୍ଷ ମଦ୍ୟାନରେ ପ୍ରକର୍ତ୍ତା ମନ । କୃଷ୍ଣରେ ମହାଭରତ ସବୁ ।
 ୩। ଏକ କର୍ଷ (କର୍ଷି) ବା ୨୭ ମସା ପରମିତ ଓଜନ;
 ଏକ ତୋଳା ଓଜନ (ଉତ୍ସାହ ଓଜନ କରିବାରେ
 ବ୍ୟବହୃତ)—୩. One tola; a standard for
 weighing medicine.

୪। (ଭୂଗୋଳ) ଭୂଗୋଳକର ପୁଷ୍ପରେ ବିଷ୍ଵବରେଣୀତାରୁ
 କୌଣସି ପ୍ରାନର ଭିତର ବା ଦର୍ଶଣ ଦିଗରେ ଦୂରଦୂର
 ପରିମାଣ—୪. (Geography) Latitude of
 a place.

୫। (ଜ୍ୟୋତିଶ) ସୂର୍ଯ୍ୟଗତିମାର୍ଗସୂଚକ ପୁଞ୍ଜାର କଷତାରୁ
 ଅଗୋଳକ ପୁଞ୍ଜରେ କୌଣସି ପ୍ରାନ ବା ନିଷ୍ଠାର
 ଅବସ୍ଥାର ଦୂରଦୂର ପରିମାଣ—୫. (Astronomy
 Latitude of a planet from the ecliptic.

୬। (ଜ୍ୟୋତିଶ) ପ୍ରତିମାନଙ୍କ ଗତିପଥ ।
 ୬. (Astronomy) Orbit of a planet.

ଅକୁଲାଶିକ ଯୁଦ୍ଧାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ	ଲକ୍ଷ	ରଥ	କ
ଅକୁଲାଶିକ ଯୁଦ୍ଧାକ୍ଷର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିଲୁପୁତ୍ର ବର୍ଷି ଶଖ	ଶ	ଯ	ସ	ଶ	ରଥ	କ	କୁ

- ୭। ବ୍ୟବହାର ଶାଖ; ଆଇନ; ବିବାଦଧାରା—୭. Law.
 ୮। ଅସ୍ତ୍ର—୮. Soul.
 ୯। ଶକ୍ତି; ରଥ—୨୭. Cart; car.
 ୧୦। ଅଖ; ଶଗଡ଼ ବା ରଥର ଦୂର ଚକର ନାରରେ ଗଳିଥିବା
 ଦୟ—୧୦. Axle.
 ୧୧। (ଜ୍ୟୋତିଶ) ସମିତିକର ଅବସ୍ଥା—
 ୧୧. (Astronomy) The body of the
 zodiac Circle.
 ୧୨। ଚକ; ଚକ—୧୨. Wheel.
 ୧୩। ଚକର ମୟମଣ୍ଡଲ ବା ନାର; ନାହିଁ—୧୩. Centre
 of a wheel; hub.
 ୧୪। ସର୍ପ; ସାପ—୧୪. Serpent; snake.
 ୧୫। ରାବଣ ପୁତ୍ର; ଅଶ୍ଵ କୁମର—୧୫. Name of a son
 of Rāvana.
 ୧୬। ଗରୁଡ଼; ବିଷ୍ଵବାହନ—୧୬. The winged
 carrier of Bishnu.
 ୧୭। ବିଷ୍ଣୁତକ ବା ବାହାତ୍ମା ଗଛ (ଦେଖ)—
 ୧୭. Bāhārdā (See)
 ୧୮। ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ଦୂର ଓ ପଳ (ଦେଖ)—
 ୧୮. Rudrāksha (See)
 ୧୯। ଜନ୍ମାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—୧୯. A person born blind.
 ୨୦। ସୌରିକର ଲବଣ—୨୦. A kind of salt.
 ୨୧। ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—୨୧. Organ of sense or percep-
 tion.
 ୨୨। ଭୁତ୍ତ; ଭୁତ୍ତା—୨୨. Blue vitriol; copper-
 sulphate.
 ୨୩। ରସାଞ୍ଜନ—୨୩. Antimony.
 ୨୪। ଫୁଲୁ—୨୪. Resin.
 ୨୫। ଚମ୍ପ; ଅଶ୍ଵ—୨୫. The eye.
 ଅଶ ତାଳର ବୁଝା କର ପାଠର,
 ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସେ ସୁଖ ପାଇ ଦବରେ । ପ୍ରକାଥ—ସମରରଙ୍ଗ ।
 ୨୬। ଜୀବାର୍ଥ; କୌଣସି ଶକ୍ତି ଲେକପ୍ରକଳିତ ଅର୍ଥ ।
 ୨୬. Approved or popular meaning of
 a word.
 ୨୭। ଅସ୍ତ୍ର; ହାତ୍ତ—୨୭. Bone.
 ୨୮। ଯୁଦ୍ଧ; ଲକ୍ଷର—୨୮. Battle.
 ୨୯। ପଦ୍ମବୀ—୨୯. The seed of lotus.
 ୩୦। କକତ୍ତାଶୁଣ୍ଗ (ଦେଖ)
 ୩୦. Kakardāśrungi (See)
 ୩୧। ରଶବକ (ଦେଖ)—୩୧. Rushabhbaka (See)
 ୩୨। ରକତ ଦୂର (ଦେଖ)—୩୨. Tinisa (See)

ସମ୍ମରଣ ଲେବେ ଥପର ସୁଖରେ ସୂଚିତ ୧ କହିଛି ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ । ତହିଁର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମ୍ୟାର ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଶ୍ଵବ ୧ ବା ୨ ତହିଁର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଜୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଗେହ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପନ ତହିଁର ବସନ୍ତ ୧, ବା ୧ କହିଛି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଜୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଆଜିବେ; ‘ବୃକ୍ଷ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃକ୍ଷ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

୩୩ । ସହିତ; ଏକତ୍ର ଜମା ହେବା—

33. Conglomeration.

୩୪ । (ନାମ) କାଶ୍ତୀରର ଶକ୍ତା ଦ୍ଵିତୀୟ ନରବଜଙ୍ଗ ପୁଣି ଓ
ଶୋପାଦିତ୍ୟଙ୍କ ପିତା । ଏ ଶକାକି ୫୯ ପୁଣିରେ
ଆବର୍ତ୍ତତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ନିର୍ମିତ ଦେବପୁଣ୍ୟର
ନାମ ଅକ୍ଷବାଳ । (ବିଷକୋଷ)

୩୫. Name of a King of Kashmire.

୩୬ । ପୁଥୁଶା ଓ ଗ୍ରହ ଥାଦ ଯେଉଁ କେନ୍ତ୍ରରେବ ରେଖାର ଶୁରୁ
ପାଇରେ ଦୂରନ୍ତି; ଆବର୍ତ୍ତନ-ରେଖା—୩୬. Axis.

ସ. ବିଶ— ଅସ୍ଵଜ—Knowing one's self.

ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସ. ଅକ୍ଷୟ)—ଅକ୍ଷୟ (ଦେଖ)

Akshaya (See).

ଅକ୍ଷୟ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) (ସ. ଅକ୍ଷୟ)—ଅକ୍ଷୟ (ଦେଖ)

Akshae (See).

ନାୟ ମରଣ କି ଲାଗେ ଅନ୍ତର ଅକ୍ଷୟ । ଗ୍ରାମ—ପ୍ରକଳନ୍ୟପଣ ଗଠା ।

ଅକ୍ଷକୁଟ—ସ. ବ. (୨ୟୀ ତତ୍; ଅକ୍ଷ + କୁଟ)—ଚନ୍ଦ୍ର ତାର; ଅଖିର
Akshakūta ପିତୁଳା—The pupil of the eye.

ଅକ୍ଷକ୍ରିଡ଼ା—ସ. ବ. (୩ୟା ତତ୍; ଅକ୍ଷ + କ୍ରିଡ଼ା)—ପଶାଖେଳ ।

Akshakrīḍā The game of dice.

ଅକ୍ଷକ୍ଷେତ୍ର—ସ. ବ. (୨ୟୀ ତତ୍; ଅକ୍ଷ + କ୍ଷେତ୍ର)—

Akshakshetra ୧। ପ୍ରାୟାଳୀ—1. Dice board.

୨। ଜ୍ୟୋତିଷିକ ଶଣନାର୍ଥ ଜ୍ୟୋତିଷିମାନେ ଦୂରିରେ ଯେଉଁ
ଛକ ବା ବୃତ୍ତାଦ ଅଳକ କରନ୍ତି ।

2. The figure drawn on the ground
by astronomers and astrologers.

ଅକ୍ଷଚକ୍ର—ସ. ବ. (କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ବିଦ୍ୟାର) (ସମାଜାର ଦ୍ଵାରା; ଅକ୍ଷ +
Akshachakra ରକ୍ତ) —ସତକରେ ଗ୍ରୂପ ଭାବ ଉତ୍ତରାଳନ
କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ରକ୍ତ ଓ ଅଖିରଣ୍ଣିଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ର; ଶକ୍ତି—Wheel and axle; Pulley.

[ଦ୍ୱ—ଏହି ଯଦ୍ବାଗ ଗଞ୍ଜର କୁଥ ଓ ବାଖୀରୁ ପାଣି ଉଠାଯାଏ
ଓ ଅଳ୍ପ ବଳ ପ୍ରୟୋଗରେ ବେଶି ଉନ୍ନନ୍ଦର ସ୍ଥାନ ଉପରକୁ ଉଠାଯାଏ ।
ଏ ଯଦ୍ବା ସାଦାମ୍ୟରେ ଜାହାଜର ନଙ୍ଗରକୁ ପାଣି ଉଠାନ୍ତି ଜାହାଜ
ଉପରକୁ ଉଠାଯାଏ । ତକରେ ଅକ୍ଷ ଓ ଦ୍ୱାରା ଲାଗିଥାଏ, ତକକୁ
ଦୂରରେ ଦ୍ୱାରା ଅଖିରେ ଗୁଡ଼ାର ହୋଇଯାଏ ଓ ଦ୍ୱାରା ଏକ
ମୁଣ୍ଡରେ ଝଲୁଥିବା ଉନ୍ନନ୍ଦ ଉପରକୁ ଉଠି ।]

ଅକ୍ଷଜ—ସ. ବ. (ଅକ୍ଷ + ଜନ ଧାରୁ + କୃତ୍ତି. ଥ)—

Akshaja ୧। (ଏହା ଦ୍ୟୁମିଶ୍ରମ ଅଣ୍ଟିରୁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାରୁ)
ବକ୍ର—1. Thunderbolt.

୨। ଇନ୍ଦ୍ରପୂନନିତ ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge derived
through the senses; perception.

ଅକ୍ଷତ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ + କ୍ଷତି)—

Akshata ୧। ଶତରହିତ—1. Having no wound;

(ଅକ୍ଷତ—ସ୍ତ୍ରୀ), ୨। ଅଖୁଣ୍ଣ; ଅଖଣ୍ଟିତ; ନଖୁଣ୍ଣ—2. Unbroken;

whole.

୩। ଅନାହିତ—3. uninjured.

୪। ଅହିଷ୍ପିତ—4. Unhurt.

୫। ଦାଗ କି ଥୁବା—5. Unstained.

ସ. ବ—୬। ମକ୍ଷା; ଅଖଣ୍ଟିତ ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳ; ଗୋଟା ଗୁଡ଼ଳ ।

1. Whole unbroken rice.

ଦୂରା ଅକ୍ଷତ ଘେନିଶ ବେଳ କରେ

ଅର୍ଦ୍ଧ ଦନ୍ତରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ଟିରେ । ଶାରଳା ମହାରତ. ଅଦ୍ସବ ।

୨। ଆଶୀର୍ବାଦଗୁଡ଼ଳ; ପୂଜା ଓ ବୈଦିକ କର୍ମନୁଷ୍ଠାନରେ

ବ୍ୟବହୃତ ଅଭିମନ୍ତି ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳ, ଯାହା ବରକନ୍ୟା

ଉପରେ ପକାଯାଏ—2. Consecrated rice
used in Vedic rituals and sprinkled

on the bride and the bride groom.

ଦୂରା ବଢାଇ; ନବରେ ଯାଇ, ଅକ୍ଷତ ବଲେ ଗୀର ମହାବେଶ ।

ପ୍ରାୟ—ଶରୀରାଶୀ

[ଦ୍ୱ—ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦୂରା, ବରକୋଳ ପଢ଼, ଅକ୍ଷତ ଓ
ପୁଣ୍ୟଚନନ ଥାବ ଉପକରଣ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ; ଏପରି ଦେବତାଙ୍କ
ଉପରେ ଦିଆଯାଏ । ବର କନ୍ୟାଙ୍କ ଉପରେ ଆଶୀର୍ବାଦମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା
ଅଭିମନ୍ତି ଅମତ ପକାଇ ପକାଯାଏ । ଯଜମାନ ଉପରେ ପୁରେହିତ
ଅଭିମନ୍ତି ଅମତ ପକାଇ ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତି ।]

୩। ଯବ—3. Barley.

୪। ଖର—4. Fried paddy.

୫। ଶ୍ରେୟ—5. Grain.

ଅକ୍ଷତମାଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷତ + ମାଳା) ଗୁଡ଼ଳମାଳ; ଅଖଣ୍ଟିତ

Akshatamāla ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳକୁ ସବୁ ସୁତାର ପାଗରେ ଗୁଡ଼ି
କିଆର କରାଯିବା ନାର । (ଏହା ଦେବତାଙ୍କ
ଲାଗି ହୁଏ) —A necklace made by stringing
whole rices by fastening thread round
each rice.

ଅକ୍ଷତଯୋଳ—ସ. ବିଶ.ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁଧୂହ; ଅକ୍ଷତ + ଯୋଳ) —

Akshatajoni ୧। ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମ କରି ନ ଥୁବା (ସ୍ତ୍ରୀ) ।

1. (woman Having had no
sexual intercourse,

୨। ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମ କାହିଁ ନ ଥୁବା (ବାଳକ) ।

2. (girl) Who has had no carnal
knowledge.

ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୁରୁଷ ସହବାସ କରି ନ ଥୁବା ବାଳକ—

A girl who has not yet been cohabited
with.

ଅକ୍ଷତ	ର	ଗୁରୁ	ତ	ଏ	ଦିଶାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଳମିକ ପୁକ୍ଳାଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
	ର	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ	କ	

[ତ୍ରୁ—ବାଲ୍ୟବିବାହିତା ଅନ୍ତରୋକି କନ୍ୟାର ଦ୍ଵିତୀୟ ବିବାହ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ଥିତିବାର ଅନୁମୋଦିତ ।]

ଅନ୍ତର—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ତର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅନ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।

Akshata—1. Feminine of Akshata.

୨ । ଅନ୍ତରମୋନ (ଦେଖ)

2. Akshatajoni (See)

ସ. ବ—କକତ୍ତାଶୁଣ୍ଗୀ (ଦେଖ)

Kakardasrungî (See)

ଅନ୍ତଦଣ୍ଡ—ସ. ବ. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ଦଣ୍ଡ)—

Akshadanda ୧ । ଶଗଡ଼ର ଅନ୍ତ—1. Axle.

୨ । (ଭୂଗୋଳ) ପୃଥ୍ବୀର କଞ୍ଚିତ ମେରୁଦଣ୍ଡ ।

2. The earth's axis; minor axis.

[ତ୍ରୁ—ଏହି ଅନ୍ତଦଣ୍ଡ ପୃଥ୍ବୀର କେନ୍ଦ୍ରଦେଶ ରେବ କର ଉତ୍ତର ଓ ଦରିଶ ମେରୁକୁ ଷର୍ଣ୍ଣ କରିଥାଇଛି । ପୃଥ୍ବୀ ଏହି କଞ୍ଚିତ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଉପରେ ପ୍ରତିଦିନ ପରିମର୍ଦ୍ଦ ପୂର୍ବକୁ ସୁରୁଥାଇଛି ।]

ଅନ୍ତଦର୍ଶକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ଦର୍ଶକ)—ବ୍ୟବହାର-

Akshadarśaka ଦ୍ରୁଷ୍ଟା; ସେ ଆଇନ ଜୀବନ୍ତି—Versed in the science of law.

ସ. ବ. ପୁ—ବିଚାରତ; ଜନ—A Judge.

ଅନ୍ତଦ୍ରୁକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ତ + ଦ୍ରୁକ୍ତାଧାରୁ—କର୍ତ୍ତ୍ବ. କୃପି)—

Akshadruk ଅନ୍ତଦର୍ଶକ (ଦେଖ)

Akshadarśaka (See)

ଅନ୍ତଦେବକ—ସ. ବି. (ଗୁରୁଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ଦେବନ)—୧ । ପଶାଖେଳ ।

Akshadebana 1. The game of dice.

୨ । ଦୁଃତକୀତାସକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A gamester.

ଅନ୍ତଦେବନ—ସ. ବି. ପୁ. (ଅନ୍ତ + ଦ୍ଵିତୀୟ ଧାରୁ—କର୍ତ୍ତ୍ବ. କୃପି)—

Akshadebi ୧ । ପଶାଖେଳାଳ—1. A player at dice.

(ଅନ୍ତଦେବନ—ସାମାଜିକ) ୨ । ଦୁଃତକୀତାସକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A gamester.

ଅନ୍ତଦ୍ୟ—ସ. ବି. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ତ + ଦ୍ଵିତୀୟ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ବ. କୃପି)—

Akshadyu ଦୁଃତକୀତାକାଶ ବ୍ୟକ୍ତି—A gambler.

ଅନ୍ତଧର—ସ. ବି. ପୁ. (ଅନ୍ତ + ଧୂ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଆତ୍ମ)—

Akshadhara ୧ । ରକ୍ଷଧର; ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishnu (the holder of the discus.)

୨ । ରଥାଦିର ରକ୍ତ; ରକ; ରକତ୍ତା—2. Wheel of a conveyance or car.

୩ । ଶାହାଡ଼ା ଗର୍ଭ(ଦେଖ)—3. Sahardâ (tree) (See)

ଅନ୍ତଧୂ—ସ. ବି. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ଧୂରୁ)—୧ । ରକ୍ଷାଗ୍ରାହଣ ।

Akshadhur 1. The fore-part of a wheel.

୨ । ମୁଖକ—2. The yoke attached to the fore-part of the pole of a car (Apte).

୩ । ଅନ୍ତର; ଅନ୍ତରମୁଣ୍ଡ—3. The extremity of an axle.

ଅନ୍ତଧର୍ତ୍ତ—ସ. ବ. ପୁ. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ଧର୍ତ୍ତି)—

Akshadharitta ୧ । ଜୁଆଗ—1. A gambler.

(ଅନ୍ତଧର୍ତ୍ତି—ସାମାଜିକ) ୨ । ପଶାଖେଳାଳ—2. A player at dice.

ଅନ୍ତଧୂତ୍ତିଳ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ତ + ଧୂତ୍ତି + ଲ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଆ; ସେ)—

Akshadħūttila ଶକଟର ଭାର ପ୍ରତିଶ କରେ ।)—

୧ । ଶକଟବାହକ ବୃଷ; ଶଗଡ଼ାଥ ବଳଦ ।

1. A cart-bullock.

ଅନ୍ତପଟଳ—ସ. ବ. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ପଟଳ)—ଚନ୍ଦ୍ରରେଣ୍ଟିଷେଷ;

Akshapatala ପଟଳ—A disease of the eye; pearl in the eye.

ଅନ୍ତପାଠ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତ + ପାଠ)—ପଶାକାଠି ପକାଇବା ବା ଗଡ଼ାଇବା ।

Akshapāta Throw or cast of dice (M. W.).

ଅନ୍ତପାଦ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ତ + ପାଦ)—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର—

Akshapāda ପ୍ରଣେତା ଗୌତମ ମୁନି ।

1. A name of sage Gautama.

[ତ୍ରୁ—ପୁରାଣରେ ଅଛି ସେ ଗୌତମ ମୁନି ବ୍ୟାସଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ରୂଦ୍ଧ ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ର ହାର ତାଙ୍କ ମୁଖ ନ ଦେଖିବେ ଗୋଲ ପ୍ରତିକ୍ଷା କରିଥିଲେ; ବ୍ୟାସଦେବ ସୁତ ହାର ପରେ ଗୌତମଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରଇଲେ ବାରୁ ଗୌତମ ପୂର୍ବ ପ୍ରତିକ୍ଷା ରହ ନ କର ନିଜ ଚରଣରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରି ବ୍ୟାସଙ୍କ ମୁଖୀବଲ୍ଲେକନ କରିଥିଲେ ।]

୧ । (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ଵ) ରକ୍ତାଳ; ରକର ପୁଟ ।

2. Arcs of a wheel.

୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଜୀମା ବ୍ୟକ୍ତି; ଦାର୍ଶନିକ ବ୍ୟକ୍ତି ।

3. A philosopher.

୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ତାର୍କକ ବ୍ୟକ୍ତି, ନୈୟମିକ୍ତିବ୍ୟକ୍ତି ।

4. A logician; a reasoner.

ଅନ୍ତବଟ—ପ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନ୍ତ୍ୟ ବଟ)—ଅନ୍ତ୍ୟ ବଟ (ଦେଖ)

Akshabata Akshaya bata (See)

ଅନ୍ତବତ୍ତ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନ୍ତ + ବତ୍ତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଶି)—

Akshabati ୧ । ପଶାଖେଳ—1. The game of dice.

୨ । ଦୁଃତକୀତା; ଲୁଆ—2. A game of hazards.

ଅନ୍ତବାଟ—ସ. ବି. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ବାଟ)—୧ । ମଜ୍ଜଭୁମି; କୁଣ୍ଡ-

Akshabata ଆଶତା; ଜାଗାପର—1. Gymnasium.

୨ । ଦୁଃତ ସ୍ଥାନ; ଜୁଆ ଖେଳର ଆଡ଼ା—2. A place of gambling; a gambling den.

୩ । ପଶାଖେଳର ଆଡ଼ା—3. A place where people play at dice.

ଶାଖାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚହୁଡ଼ି ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚହୁଡ଼ି ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ନିଃରେ ପ୍ରଛେତ ଜଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ଚହୁଡ଼ି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତରେ ସେବେ ଏ ଶାଖାକୋଣରେ ନ ନିକିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ଚହୁଡ଼ିର ନିଃରେ ୧ ବା ୨ ଚହୁଡ଼ି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତର ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭି; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଶୋଭି; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଶୋଭି; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଶୋଭି ।

ଅନ୍ତବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା)—ପଣ୍ଡା ଖେଳର କୌଣସି ।

Akshabidya—The art of the game of dice.

ଅନ୍ତବୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବି.—(ଭୁଗୋଳ) ଭୁଗୋଳକରେ ନିରକ୍ଷବ୍ଧର ସମାନ୍ତ୍ର

Akshabrutta—ଶଳ ଓ ସାଧାରଣତଃ ମାପରେ ନିରକ୍ଷବ୍ଧତାରୁ

କ୍ରମଣିଃ ୧୦ ତିତ୍ରି ଅନୁରରେ ଅଙ୍କିତ କଳ୍ପିତ ବୃତ୍ତ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ।

(Geography) Parallels of latitude.

[ବ୍ର—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନ୍ତବୁଦ୍ଧକୁ ୩୭୦ ସମାନ ଅଂଶରେ ବିଭାଗ କରିଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ଅନ୍ତାଂଶ ବୋଲିଯାଏ । ଭୁଗୋଳକ ପୁଷ୍ଟରେ କୌଣସି ପ୍ରାନ୍ତର ଅବସ୍ଥିତ ଅନ୍ତାଂଶ ଓ ଦ୍ଵାଦ୍ସିମାର ଗଣନା ଦାର ପ୍ରିର ହୁଏ ।]

ଅନ୍ତମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କ୍ଷମା)—

Akshama—୧। ଅପାରଗ; ଅସମ୍ରଥ—1. Incapable.

(ଅନ୍ତମ—ଶ୍ଵର) ୨। ଅକୁଣ—2 Unskilful.

୩। ଅସୋଗନ—3. Unfit; unworthy.

୪। କ୍ଷମତାଦ୍ୱାନ—4. Impotent.

୫। ଶକ୍ତିଦ୍ୱାନ—5. Powerless.

୬। ଦୂଷଳ—6. Weak.

୭। (ବହୁକୃତ୍ତି; ଅ + କ୍ଷମା) କ୍ଷମତାଦ୍ୱାନ ।

7. Relentless; unforgiving.

ଅନ୍ତମତା—ସ ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + କ୍ଷମତା)—କ୍ଷମତା ବା ଶକ୍ତିର ଅବାଦ ।

Akshamatā—Want of power or authority.

ପ୍ରା. ବିଣ. (ସ. ଅନ୍ତମ)—୧। ଅସମ୍ରଥ; ଅନ୍ତମ ।

1. Incapable.

୨। କ୍ଷମତାଦ୍ୱାନ—2. Powerless.

୩। କିର୍ଧନ—3. Poor.

ଅନ୍ତମା—ସ. ବିଣ. ଶ୍ଵର. (ଅନ୍ତମ + ଆ)—ଅନ୍ତମର ଦ୍ୱାରିଙ୍କ ।

Akshamā—Feminine of Akshama.

ସଂ. ବି. (ଅ + କ୍ଷମା)—୧। ଅନୁଷ୍ଟୁତା—1. Want of forbearance or forgiveness; relentlessness.

୨। ଦୀର୍ଘ—2. Malice.

୩। କୋଧ—3. Anger.

୪। ଅଶକ୍ତି—4. Impotence; want of strength.

ଅନ୍ତମାଳା—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତ + ମାଳା)—୧। ରୁଦ୍ରାକ୍ଷମାଳା ।

Akshamālā—1 A string of Rudrāksha seeds.

୨। ଲପମାଳା—2. A string of beads.

୩। ବଶିଷ୍ଠାପତ୍ନୀ ଅବୁନ୍ତି—3. A name of the wife of sage Baśishtha.

୪। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମଣ୍ଡଳରୁଷକୁ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠ ବା ଦୃଷ୍ଟି ନିଷ୍ଠ ପାଇରେ ଥିବା ଶ୍ଵରୁ ଦ୍ୱାରକା—4. Alcor; the small

star near the 6th star of the constellation, Great Bear.

[ବ୍ର—ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମଣ୍ଡଳ ଅବୁନ୍ତି ନିଷ୍ଠକୁ ମାଳାକାରରେ ବେଢିଥିବାରୁ ଅବୁନ୍ତର ଏହି ନାମ ।]

ଅନ୍ତ୍ୟ—ସ. ବିଣ. (ବହୁକୃତ୍ତି, ଅ + କ୍ଷମା)—

Akshaya—୧। କ୍ଷମରହିତ; ଅବନଶର ।

(ଅନ୍ତ୍ୟ—ଶ୍ଵର) ୨। Imperishable.

୩। ଚିରପ୍ରାୟୀ—2. Permanent; perpetual.

୪। ନିରବତ୍ତି କି—3 Continuous.

୫। ଅସରତ୍ତି—4. Inexhaustible.

ସ. ବି—୧। ପରମାତ୍ମା—1. The Supreme Soul.

୨। (ନାମ) ରାବଣର ଏକ ପୁଣି—2. The name of a son of Rāavana.

ଅନ୍ତ୍ୟଭାର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଯେଉଁ କାର୍ତ୍ତି ଚିରପ୍ରାୟୀନା ।

Akshayakirtti—Imperishable fame.

ସଂ. ବିଣ. ପୁ. ଓ ଶ୍ଵର. (ବହୁକୃତ୍ତି)—ଯେଉଁ ବହୁକୃତ୍ତି କାର୍ତ୍ତି ଅନ୍ତ୍ୟ ଅଟେ—(person) Of imperishable fame.

ଅନ୍ତ୍ୟତ୍ତିତ୍ତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅନ୍ତ୍ୟ + ତ୍ତିତ୍ତି)—ଅସରନ୍ତି ଶରମୁଖା;

Akshyatūna—ଯେଉଁ ଶରମୁଖାରୁ ଯେତେ ଛାତା ସେତେ ଶର କାଢି ମାରୁଥିଲେ ତାହା ସରେ ନାହିଁ ।

In exhaustible quiver.

ଅନ୍ତ୍ୟ ଦୂଷ ଗୋଟିଏ ଦିଅ ମୁଁ ବୋଇଲ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବରତ ।

(ସଥା—ମହାଦେବ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଉପସାରରେ ପ୍ରିତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତ୍ୟଦୂଷ ଭ୍ରମହାର ଦେଇଥିଲେ ।)

ଅନ୍ତ୍ୟ ତୃତୀୟା—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟଦିନେପାତ୍ରୀ କର୍ମଧା; ଅନ୍ତ୍ୟପୁଣ୍ୟମୁକ୍ତା)—

Akshaya trutiyā—ତୃତୀୟା; ଯେଉଁ ତୃତୀୟରେ ଅନୁଷ୍ଟୁତ ଧର୍ମର ପଳ ଅସରନ୍ତି ଅଟେ—)

ବୈଶାଖ ଶକ୍ତିତୃତୀୟା; ଅଣିତୃତୀୟା—The third day of the bright fortnight of the month of Baisakha.

[ବ୍ର—ସତ୍ୟପୁର ଏ ଦିନ ଅରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା; ଗୁଣିମାଳେ ଏ ଦିନ ବିଅରରେ ପ୍ରଥମେ ଧାନ ବୁଝନ୍ତି । ଏ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବକ ତନନୟାଶ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଓ ସଧବା ଶ୍ଵରମାଳେ ଶଠିଦୂଷେନ୍ଦ୍ରର (ଶଠିଦୂଷେନ୍ଦ୍ର) ପୂଜା କରନ୍ତି ।]

ଅନ୍ତ୍ୟବଟ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅନ୍ତ୍ୟ + ବଟ)—୧। କକ୍ଷବଟ;

Akshayabata—ପ୍ରଳୟକୁଶାୟୀ ବଟ ରୂପ—1. The mythological imperishable banyan tree.

[ବ୍ର—ପ୍ରଳୟ ପ୍ରୋତ୍ସାହନରେ ଏ ବଟରୁଷ ଅଗ ବୁଝିଯାଏ ନାହିଁ । ବିଷ୍ଣୁ ଏହାର ପଥ ଭୁବରେ ଶୋଇ ରହନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ କାରି କମଳକୁ ଦୂହା ଜାତ ହୋଇ ପୁଣି ପୁଣି କରନ୍ତି ।]

୧	ଇ	ଇ	ବୁଲ	ଓ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ଯୁକ୍ତାଶର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ରି	ରି	ରୁ	ଲୁ	ପ୍ରେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ୟ	ରଥ	ତ	କ୍ର

୨। ପ୍ରୟାଗ, ଭୂବନେଶ୍ୱର, ଗୟା ଥାବ ଗର୍ଥରେ ଥୁବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବଟବର୍ଣ୍ଣ—2. Name of particular banyan trees in different places of pilgrimage pointed out to the pilgrims as the Imperishable Tree.

[ଦ୍ର—ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା ଯେ, ଏହି ବଟକୁ ପୂଜା ଓ ପ୍ରଦଳିଣି କଲେ ଅନ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଓ ଏହା କଞ୍ଚାକୁଣ୍ଡାୟୀ ବଟବର୍ଣ୍ଣ ।]

ଅକ୍ଷୟୁଶା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ଵି. (ବନ୍ଦୁଗୁହ୍ନ; ଅନ୍ୟ + ଯଶସ = Akshayajaśā—ଅନ୍ୟ ଯଶସ୍; ୧ମ. ୧ବ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଯଶସ ଚିରପ୍ରାୟୀ—Of imperishable renown.

ଅକ୍ଷୟୁଲୋକ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା, ଅନ୍ୟ + ଲୋକ)—୧। କେବୁଣ୍ଠ ।
Akshayaloka 1. Bishnu's abode.

୨। ସ୍ଵର୍ଗ—2. Heaven.

ଅକ୍ଷୟା—ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵି (ଅନ୍ୟ + ଆ)—ଅନ୍ୟର ଶୀଳିଙ୍ଗ ।
Akshayā Feminine of Akshaya.

ସ. ବି. ଶ୍ଵି—(ପଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) ବାର ଓ ଉତ୍ତି ଘଟିଛି
ଶୁରୁଯୋଗ ବିଶେଷ—(Astrology) Names of certain auspicious conjunctions of weekdays with lunar days

[ଦ୍ର—ଏହି ଉତ୍ତିରେ କୃତ ପୁଣ୍ୟର ଫଳ ଅନ୍ୟ ବୋଲି ଏହି
ନାମ । ରବିବାରରେ ସପ୍ତମୀ, ସୋମବାରରେ ଅମାବସ୍ୟା, ମଙ୍ଗଳ-
ବାରରେ ଚତୁର୍ଥୀ ଓ ଶୁରୁବାରରେ ଅଷ୍ଟମୀ ପଡ଼ିଲେ ସେହି ଉତ୍ତିକୁ
ଅନ୍ୟ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଅକ୍ଷୟିଣୀ—ସ. ବି. ଶ୍ଵି (ନାମ) (ଅନ୍ୟ + ଇନ୍ + ଶ୍ଵି. ଇ)—କାଣ୍ଠିରର
Akshayinī ସଜା ନରେନ୍ଦ୍ରାଦିତ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦେଖାମୁଦ୍ରିତିଶେଷ ।

Name of an image of Goddess Dūrgā installed in Kāshmire.

ଅକ୍ଷୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + କ୍ଷି ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Akshajya ଯାହା କ୍ଷୟ ପାଏ ନାହିଁ; କ୍ଷୟର ଅଯୋଗ୍ୟ ।
(ଅନ୍ୟା—ଶ୍ଵି) Imperishable.

ସ. ବି. ୧। (ଅନ୍ୟ + ଭବାର୍ଥେ. ଯ)—ଅନ୍ୟତ; ଅବନାଶିତ ।
1. Imperishableness.

୨। (ଅ + କ୍ଷି ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ) ଘୃତ-ମଧ୍ୟମିଶ୍ରିତ ଜଳ ।
2. A mixture of water with ghee
and honey.

ଅକ୍ଷର—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ କରୁ; ଅ + କ୍ଷର)—
Akshara ୧। କ୍ଷରଣଶଳ୍ଯ—1. Not leaking.
(ଅନ୍ୟା—ଶ୍ଵି) ୨। କିମ୍ବାଶୁନ୍ୟ—2. Actionless.

୩। ନିର୍ବି—3. Eternal.
୪। ସ୍ଥିର—4. Calm; stationary.

ସଂ. ବ—(ଅ + କ୍ଷର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—୧। ବ୍ରତ୍ତି; ପରମାପ୍ରାୟ
ପରମେଶ୍ୱର—1. The Supreme Spirit.

୨। ମୁକ୍ତ ଜୀବାସ୍ତ୍ଵ; ପରମାପ୍ରାୟରେ ଲାଙ୍କ ଜୀବାସ୍ତ୍ଵ—2. The spark of life when it leaves the body and merges into the Supreme Soul.

[ଦ୍ର—ଜୀବାସ୍ତ୍ଵ ସେତେବେଳେ ଜଢ଼ ପ୍ରକୃତ ବା ପଞ୍ଚତୁତ୍ତ୍ଵ
ତ୍ୟାଗ କର ପରମାପ୍ରାୟ ସହିତ ମିଳାଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ତାକୁ
ଅକ୍ଷର ବୋଲାଯାଏ ।]

୩। ଶିବ, ମହାଦେବ—3. Siba—the Destroyer.

୪। ବିଷ୍ଣୁ—4. Bishnu—the Preserver.

୫। ଗନେ; ଆକାଶ; ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳ—5. The sky; ether.

୬। ଧର୍ମ—6. Religion.

୭। ତପସ୍ୟା—7. Penance.

୮। ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)—8. Apamarga (See)

୯। ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି—9. Liberation; salvation.

୧୦। ଜଳ—10. Water.

୧୧। (ଅଶ୍ଵ ଧାରୁ = ବ୍ୟାପିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ସର; ଯାହା ବେଦାଦ
ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ବ୍ୟାପିଥାଇ)—ଶକର ଶୁଦ୍ଧିତ ଅଂଶ; ଅ ଠାରୁ କି
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ବର୍ଣ୍ଣ—11. Alphabet; letter.

ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଅକ୍ଷର ଶୈଳିକଣ୍ଠ ଯେ କହୁ
ମୁହଁ ଓ କାର ଅନ୍ତର ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହୋଇ ପାଇଯାଇ ନୁହିଂଦୁରାଶିମା ।

୧୨। ବିରିନ୍ଦ ଭାଷାର ରତ୍ନ ରତ୍ନ ଧୂକିଙ୍ଗପକ ତତ୍ତ୍ଵ ।

12. Character; types of different sounds in different languages.

୧୩। (ସାଙ୍କଦର୍ଶନ) ପ୍ରକୃତ—13. (Samkhyā Philosophy) Nature.

ଦ୍ର. ବ—୧। ଶ୍ଵାଙ୍ଗାନାରେ ଶ୍ଵିପିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚଳା
ଶିଥା ଅକ୍ଷର ପ୍ରତିକୃତି—1. (printing) Type.

୨। ହସ୍ତାକ୍ଷର—2. Handwriting.
(ଯଥା—ତା ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ବାଇଗଣ ମଞ୍ଜ ପରି ସନ୍ଦର ।)

ଅକ୍ଷରଚଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର + ଶ୍ୟାତାର୍ଥେ. ଚଣ)—ଲିପିକୁଣ୍ଠଳ;
Aksharachana ଲିପିକର୍ମରେ ନିଷ୍ଠା; ସୁଲେଖକ ।

(ଅକ୍ଷରଚଣା—ଶ୍ଵି) Expert in writing; writing a
nice hand.

ଅକ୍ଷରଚକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର + ଶ୍ୟାତାର୍ଥେ. ଚକ)—
ଅକ୍ଷରଚକ (ଦେଖ)

Aksharachana (See)
(ଅକ୍ଷରଚକା—ଶ୍ଵି)

ଅକ୍ଷରଚୁଣ୍ଡୁ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ଵି. (ଅକ୍ଷର + ଶ୍ୟାତାର୍ଥେ. ଚୁଣ୍ଡୁ)—
Aksharachunchu ଅକ୍ଷରଚକ (ଦେଖ)

Aksharachana (See)

ସମ୍ମାଧ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ପଢ଼ିବ ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟ୍ରା ଏହି , ତଢ଼ିବ ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟ୍ରା ମୁଖରେ ପ୍ରରେତ ଉତ୍ତା କରିଛି 'ଶାହ' । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ତଢ଼ିବ ବୌଣ୍ସି କର୍ତ୍ତା ବା ମାଟ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତରେ ଥେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଙ୍ଗେ ତହିଁର ବସନ୍ତ , ବା ୩ ତଢ଼ିବ କର୍ତ୍ତା ବା ମାଟ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତବାରୁ ହେବ । ସଥା— 'ଶାହ' ନ ମିଳିଲେ 'ଶାହ' ଶୋଭିବେ; 'ରଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ରଥ' ଶୋଭିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ମାରିଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଶୋଭିବେ; 'ଆଜିନ୍' ନ ପାରିଲେ 'ଆଜିନ୍' ଶୋଭିବେ; 'ଅଳକତ' ନ ପାରିଲେ 'ଅଳକତ' ଶୋଭିବେ ।

ଆକ୍ଷରଜନମ—ସ. ବି. (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ମାହାତମାରୁ ଅକ୍ଷରମାନ ଜନେ)—
Aksharajananī ଲେଖନ; କଲମ; ଲେଖନ—Pen.

ଆକ୍ଷରଜାବକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅକ୍ଷର + ଜାବ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତା ଅକ)—
Aksharajibaka ମସିଜାବା; ଲେଖାସ୍ଵାର ଅପଣା ଜାବକା—
(ଆକ୍ଷରଜାବକ—ସ୍ମୀ) ନିବାହକାଶ—Gaining livelihood
by writing.

ସ. ବି. ପୁ. —୧ । ଲେଖକ; ନବିତିଆ; ମୋହରି ।
1. Writer; scribe; clerk.
୨ । କରଣ ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ।
2. A professional writer.

୩ । ଲିପିକର; ନକଳନବିଷ୍ଟ—3. A copyist.

ଆକ୍ଷରଜାବକ—ସ. ବିଶ. ୫ ବି. ପୁ. (ଅକ୍ଷର ଜାବିନ୍ + ସ୍ଵାର୍ଥ. କ ବିମ୍ବ
Aksharajibika ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅକ୍ଷର + ଜାବକା)—
(ଆକ୍ଷରଜାବକ—ସ୍ମୀ) ଅକ୍ଷରଜାବକ (ଦେଖ)
Aksharajibaka (See)

ଆକ୍ଷରଜାପା—ସ. ବିଶ. ୫ ବି. ପୁ. (ଅକ୍ଷର + ଜାପ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ର)—
Aksharajibi ୧ମା. ୧ବ.)—ଆକ୍ଷରଜାବକ (ଦେଖ)
(ଆକ୍ଷରଜାପା—ସ୍ମୀ) Aksharajibaka (See)

ଆକ୍ଷରଜାଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅକ୍ଷର + ଜାଙ୍ଗ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତା ଥ; ଉପପଦ
Aksharajāṅga ତତ୍ତ୍ଵ ପୁରୁଷ)—ଆକ୍ଷରମୁଖ (ଦେଖ)
(ଆକ୍ଷରଜାଙ୍ଗ—ସ୍ମୀ) Aksharamukha (See)

ଆକ୍ଷର ଢଳା—ଦେ. ବି. (ଅକ୍ଷର + ଦ୍ଵାହ ଧାରୁ = ନିଷେପଣ)—
Akshara dhalā ଶୁଘାଜାନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଟାଇସ ବା ଅକ୍ଷର
ଅକ୍ଷର ଢଳା,
ଅକ୍ଷର ଢଳାଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—Moulding of types for
ଅକ୍ଷର ଢଳାଇ
printing.

ଆକ୍ଷର ଢାଲିବା—ଦେ. କି. (ସ. ଅକ୍ଷର + ଦ୍ଵାହ ଧାରୁ)—ଶୁଘାଜାନାରେ
Akshara dhalibā ବ୍ୟବହୃତ ଅକ୍ଷରର ଶୁପ ବିଅର କରିବା
ଅକ୍ଷର ଢଳା ପାଇଁ ସୀପାରୁ ଢଳାଇ ଶୁପରେ ଢାଲିବା ।

ଆକ୍ଷର ଢାଲନା To mould types for printing.
ଆକ୍ଷରଶ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ + ଶରଣ)—

Aksharana ୧ । କ୍ଷରଣରହିତ—1. Not leaking.
୨ । ଅବିନାଶୀ; ଅକ୍ଷୟ—2. Indestructible.
ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସ୍ଵାବରହିତ—Non leakage.

ଆକ୍ଷରତୁଳିକା—ସ. ବି. (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ, ଯେଉଁ ତୁଳିକାରେ ଅକ୍ଷର
Akshara tulikā ଲେଖାୟାଏ)—କଲମ; ଲେଖନ—Pen.
[ଦ୍ଵାହିନୀମାନେ ତୁଳିକାରେ ଅକ୍ଷର ଲେଖନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଭାବରେ
ଅକ୍ଷର ଲେଖିବା ପାଇଁ ତୁଳିକା ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାର ପଣ୍ଡିତ
ମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ।]

ଆକ୍ଷରନିବଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ)—ଆକ୍ଷର ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶି;
Aksharanibaddha ଲିଖିତ—Written; reduced
into writing.

(ଯଥା— ମହାକବିମାନଙ୍କ ମନୋଗତ ଭାବ ଅକ୍ଷରନିବଦ୍ଧ ହୋଇ
ମହାକାବ୍ୟ ଆକାର ଧାରଣ କରେ ।)

ଆକ୍ଷରଜାସା—ସ. ବି. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ନ୍ୟାସ ହୋଇଥିଲା—
Aksharanyāsa ସହିତେ)—

- ୧ । ଲିପି; ପର୍ବିକା—1. Writing.
- ୨ । ଦଲିଲ—2. Document.
- ୩ । ପତ୍ର; ଚଠି—3. A letter.
- ୪ । (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ପରପାଟୀରୁପେ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ କର ଅକ୍ଷର
ଲିଖନ—4. Good calligraphy.
- * । (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ସୁନ୍ଦର ହସ୍ତକ୍ଷର ଲେଖିବା ପ୍ରଣାଳୀ ।
5. Pen-manship.

ଆକ୍ଷରପରିଚୟ—ସ. ବି. (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ, ଅକ୍ଷର + ପରିଚୟ)—

Aksharaparichaya ୧ । ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟ; ଭାଷାର ଅକ୍ଷର-
ମାନଙ୍କ ଚିହ୍ନିବା—1. Knowledge of the
alphabet; learning of the letters.
୨ । ଭାଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା—2. Elementary
learning.

ଆକ୍ଷରବିନ୍ୟାସ—ସ. ବି. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—

Akshara binyāsa ଅକ୍ଷରନିଧ୍ୟାସ (ଦେଖ)
Aksharanyāsa (See)

ଆକ୍ଷରମାଳା—ସ. ବି. (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ, ଅକ୍ଷର + ମାଳା)—କୌଣସି ଭାଷାର
Aksharamālā ମୂଳତାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ; ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ।
The alphabet of a language in order.

ଆକ୍ଷରମୁଖ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅକ୍ଷର ଅଛି ମୁଖରେ ଯାଦାର)—
Aksharamukha ୧ । ଅକ୍ଷରଜାଙ୍ଗ; ଶାଙ୍କି—1. Versed
(ଅକ୍ଷରମୁଖ—ସ୍ମୀ)
in the Scriptures.

- ୨ । ସାହିତ୍ୟଜୀ—2. Literary
(man); (man) of letters.
ସ. ବି—୧ । (ପୁ) ଶିଷ୍ୟ; ଶୁଦ୍ଧ—1. Student; pupil;
disciple.
- ୨ । (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ପ୍ରଥମ ବର୍ଣ୍ଣ; ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର, ଆ
2. 'A' the first letter of the alphabet.

ଆକ୍ଷରସମ୍ବାନ୍ଧ—ସ. ବି. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅକ୍ଷର + ସଂସ୍କାନ)—

Akshara samsthāna ୧ । ଅକ୍ଷରନିଧ୍ୟାସ (ଦେଖ)
1. Aksharanyāsa (See).

- ୨ । ଅକ୍ଷର ବିଶାଇବା କର୍ମ—2. Arrangement of
letters or the alphabet.

ଆକ୍ଷରବୁତକ—ସ. ବି. (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅକ୍ଷ + ବୁତକ)—(ବୈଦ୍ୟକ)—
Aksharuchaka ଶୌବିର୍ଲବଣ—A kind of salt.

ଆକ୍ଷରେ ଆକ୍ଷରେ ପାଳକ—କେ—(କୌଣସି ଆଦେଶକୁ)—
Akshare akshare ବିଶ୍ୱାସ ଅନ୍ୟଥା ନ କର
ପାଳନା କରିବା ।

କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସୂଚିତ ୯ ଚକ୍ରି ଅଖର ଓ ମାନା ଏବଂ ଚକ୍ରି ଅଖର ଓ ମାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେକ ରକ୍ତ ବରତ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧୦ ଚକ୍ରି କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାନାସୁକ୍ତ ଶର ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ହାତାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦରେ ଅନ୍ତରେ ଉଚ୍ଚିତ ବନ୍ଦବନ୍ଦ ୨ ବା ୯ ଚକ୍ରି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାନାସୁକ୍ତ ଶର ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବୃଥ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବୃଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ବୈରାଧ; ପୁଣ୍ୟ—୨. Much disliked;
eyesore; hateful.

* । ନୟନର ଅପ୍ରାତିକର—୩. Unpleasant to the
eye.

ଅକ୍ଷିଗୋଳ—ସ. ବ. (୭ଷ୍ଟୀ ଚତ୍ର; ଅକ୍ଷି + ଗୋଳ) —ଆଖିର ବଳାତୋଳା ।

Akshigola The pupil of the eye; eyeball.

ଅକ୍ଷିଗୋଳକ—ସ. ବ. (୭ଷ୍ଟୀ ଚତ୍ର; ଅକ୍ଷି + ଗୋଳକ) —ଆଖିଗୋଳ (ଦେଖ)

Akshigolaka Akshigola (See)

ଅକ୍ଷିତୃତ୍ୟା—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟା) —

Akshitrutiyā ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟା (ଦେଖ)

ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟା Akshaya trutiya (See)

ଅକ୍ଷତୀ, ଅକ୍ଷତୀଜ

ଅକ୍ଷିପତ—ସ. ବ. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) —ଆଖିର ପୁଅ; କଳା

Akshipatā ତୋଳାର ପଛରେ ଥୁକା ଅଛି ସୁନ୍ଦର ହିନ୍ଦି ବା ପରଦା ।

(ଏଥରେ ସମ୍ମାନ ବସୁର ପ୍ରତିବିମ୍ବ, ପଡ଼ିବାରୁ
ଦିଲ୍ଲ ବସୁ ଦେଖାପଡ଼େ ।) —Retina.

ଅକ୍ଷିବ—ସ. ବ—(ଅ + କ୍ଷିର ଧାରୁ + କରଣ. ଅ; ଯାହା ଜୀବବାହୀନ

Akshiba ଜୀବାର ବା କଷ ପଡ଼ିବା ବନ୍ଦ ହୁଏ) —

୧ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧବଣ—୧. Seasalt.

୨ । ଶଙ୍କକା (ଗଛ) (ଦେଖ)—୨. Sājanā (tree) (See)

ଅକ୍ଷିବିକୁଣ୍ଠ—ସ. ବ. (୭ଷ୍ଟୀ ଚତ୍ର; ଅକ୍ଷି + ବିକୁଣ୍ଠ) —

Akshibikūṇita ୧ । ବାକ ରୂପାଣୀ—୧. Sideglance.

୨ । କଟାମାପାତ—୨. Making of faces;
looking askance.

ଅକ୍ଷିବେଶଜ—ସ. ବ (୭ଷ୍ଟୀ ଚତ୍ର; ଅକ୍ଷି + ବେଶଜ; ଏହା ଚଶ୍ମେଶର

Akshibheshaja ଅନ୍ୟ ଥିବାରୁ) — ଲୋଧ୍ର (ଦେଖ)

Lodhra (See)

ଅକ୍ଷିମୁଠ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷୟ + ମୁଠି) —ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟା ଦିନ କୃଷକ

Akshimuthi ଧାନବୁଣୀ ଅନନ୍ତକୁଳ କରି ଯେଉଁ ବିବନ୍ଦକୁ ପ୍ରଥମେ

ହାବମୁଠରେ ଧରି କଥାରରେ ଦୁଣେ—The first hand-
fuls of paddy sown by the cultivator in
the field on the Akshaya trutiya day.
ଧାନ ବନ୍ଦ ରହିଲେ ଏହିମୁଠରେ ଧରିବାରେ

ଧାନ ବନ୍ଦ ରହିଲେ ଏହିମୁଠରେ ଧରିବାରେ

[ଦୁ—କୃଷକ ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟା ଦିନ ସକାଳ ଧାନ କରି ନୂଆ
ଚୋକେଇ ଓ ନୂଆ ଗରୁଣିରେ ସିନ୍ଧୁର ଚନ୍ଦନ ମାର, ଧାନବିଦନ
ଧରି ଶଙ୍ଖ ବା ବାଦ୍ୟ ସହ ହଳ ନେଇ ପୁରୋହିତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାର
ଅକ୍ଷିମୁଠ—କଥାରିକୁ ଯାଏ; ସେଠାରେ ଆପଣା ଧରୁ ନେଇଥିବା
ଗୋଟିଏ ସୁନା ଅଳକାର (ଯଥ—ଶୀର ରୂପା, ବସଣୀ, ମୋଳି)
ଏବଂ ଲଙ୍ଘନ ଲୁହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀରୂପେ କବନା କରି ପୁରୋହିତ ପୂଜା
ଦର୍ଶନ ଏବଂ ପୂଜା ଓ ନେଇବେଦ୍ୟ ହେବା ପରେ କୃଷକ କଥାରରେ

ଦଳ ରୂପା ଓ ଅକ୍ଷିମୁଠ ପକାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ବିବନ୍ଦ ମୁଠା ମୁଠା କରି
ଦୁଣେ ।]

ଅକ୍ଷିମୁଠ କଥାର—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷୟ + ମୁଠି + କେଦାର) —

Akshimuthi kiaṛi କୃଷକ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟା ଦିନ

ଧାନ ବୁଣୀ ଆରମ୍ଭ କରି ଯେଉଁ କର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଥାରରେ ଅକ୍ଷିମୁଠ

ଦୁଣେ—The field in which the cultivator

sows his paddy every year on the

Akshaya trutiya day.

[ଦୁ—କୃଷକ ବିପନ୍ନ ହେଲେ ତାର ସମସ୍ତ ଜମି ବିକିନ୍ତି କରିବି;
କିନ୍ତୁ ତାହାର ଧାନବୁଣୀ ସେ ଅକ୍ଷିମୁଠ କଥାରିକୁ ବିବନ୍ଦା ଦିନ ତାଠାରୁ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୁଦ୍ଧ ଯିବେ ।]

ଅକ୍ଷିର ଶାର—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷି + ଶାର) —ଲୋତକ; ଲୁହ—Tear.

Akshira kshira

ଦରେଖ ଅକ୍ଷିର ଶାର, ଜାତ ମୋ ସମାର ମାର, ଦେନେ ସୁମନ ନନୀ ପର ପର।

ରଙ୍ଗ—ପ୍ରେମସୁଖନାନ୍ୟ ୧୩୦୧

ଅକ୍ଷିକ—ସ. ବ. (ଅକ୍ଷ ଧାରୁ + କଣ୍ଠି. ଶିକ) —ଅକ୍ଷିକ (ଦେଖ)

Akshika

ଅକ୍ଷିକ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ଚତ୍ର; ଅ + କ୍ଷିଣି) —

Akshīṇa ୧ । ଅକୁଣ—୧. Not weak

(ଅକ୍ଷିକା—ଶ୍ଵି) ୨ । ସବଳ—୨. Strong.

୩ । ଦୃଢ଼—୩. Firm.

୪ । କ୍ଷୟଶୂନ୍ୟ—୪. Inexhausted;
not waning.

ଯା ଅକ୍ଷିକା ଲୁହ କଣ ଯେ

ଦରେଖସୁନ୍ଦର ଦଶିଶାବନ୍ଧିନ ହେବାର ଯାଏ ଅରସି ଯେ ।

ଅରମନ୍ୟ—ଦିନମନ୍ୟ

ଅକ୍ଷିଗୁରୁ—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; ଅକ୍ଷିଣି + ଗୁରୁ) —

Akshīṅabrutta ଅଭ୍ୟାସ ଦୁଇ ଅଟେ—୧ । ବେଦବହୁ

(ଅକ୍ଷିଣିବାରୁ—ଶ୍ଵି) ଅଭ୍ୟାସରେ ଅଭ୍ୟସ—୧. Habituated

to the practice of Vedic rites.

୨ । ବେଦବହୁ ଅଭ୍ୟାସ ନିଷ୍ଠ ।

2. Practising. Vedic rites.

ଅକ୍ଷିବ—ସ. ବ. (ଅ + କ୍ଷିବ ଧାରୁ + କରଣ. ଅ) —ଅକ୍ଷିବ (ଦେଖ)

Akshiba

Akshiba (See)

ସ. କିଶ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ଚତ୍ର; ଅ + କ୍ଷିବ) —

(ଅକ୍ଷିବା—ଶ୍ଵି) ୧ । ଅନନ୍ତକ—୧. Not maddened.

୨ । ଗନ୍ଧଶୂନ୍ୟ—୨. Free from pride.

ଅକ୍ଷିଷ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ଚତ୍ର; ଅ + କ୍ଷିଷ) —

Akshīṣṇa ୧ । ଅକୁଣ; ଅକୁଣିତ ।

(ଅକୁଣା—ଶ୍ଵି) ୧. Unbroken; whole.

୨ । ଅକ୍ଷିକ—୨. Uncut.

୧	ଇ	ଇ	ବୁଲ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାଣିକ ସ୍ଥଳୀସର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ଦ	
,	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲ	ସେ	ଅବାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନ କା	ଚନ୍ଦ୍ରହୃଦୟମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଷ୍ଟ	କ	ଦ୍ଵା

- ୩। ଅଖଣ୍ଡ; ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Full.
 ୪। ଅମ୍ବାନ—4. Unfaded; untarnished.
 ୫। ସୁସ୍ଥ—5. Hale; healthy.
 ୬। ଅବୁକ—6. Unrestrained.
 ୭। ଅବୁକ—7. Unchanged.
 ୮। ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ; ଶୋଇ ରହୁଛି ।
 ୯। ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ; ନେତ୍ର ରହୁଛି ।
 ୧୦। ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ; ପ୍ରିର—10. Calm.

ଅନୁଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁଗୁହି; ଅ+ଶୁଧ) —

Akshudha ୧। ଶୁଧାରହିତ; ଯାହାକୁ ଭୋକ କରେ ନାହିଁ ।
 (ଅନୁଧ—ଶୁଧ)

- ୧। Having no appetite.
 ୨। ଯେ ଭୋକଳା ହୋଇ ନାହିଁ ।
 ୨. Not feeling hungry.

ଅନୁଧା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁଧ + ଅ)—ଅନୁଧର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ।

Akshudhā Feminine of Akshudha.

ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ+ଶୁଧ) —

- ୧। ଶୁଧାର ଅଭବ—1. Want of appetite,
 ୨। ଶାଦ୍ୟପ୍ରତି ବିତ୍ତ୍ରୀ—2. Unwillingness for
 taking meal.

ଅନୁବୁଧ—ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ+ଶୁଧ) —

Akshubdha ୧। ଅନ୍ତ୍ରୀକୁଳ—1. Unexcited;

(ଅନୁବୁଧ—ଶୁଧ)

- ୨। ଶାବ—2. Composed; calm.

ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ—ସ. ବି. (ଅ+ଶୋଇ) —

Akshetra ୧। ଶୈଥ୍ୟବାଦନାର୍ଥ ଅନୁପ୍ୟକ୍ତ ଭୂମି—1. Land

unfit for production of crops.

- ୨। ଅତି ନିକୁଞ୍ଜ ଶେତ୍ର—2. Very inferior land.

୩। ଅପାତ୍ର; ଅସର୍ବାତ୍ର; ଦାନର ଅସୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ।

୩. An unfit recipient.

୪। ଅନୁପ୍ୟକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଅସୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ।

୪. An unfit person.

ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟମ—ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ+ଶେମ)—ଅଶୁକ; ଅମଙ୍ଗଳ ।

Akshema III; evil.

ଶ୍ଵା. ବିଣ. (ସ. ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟମ) —ଅନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟମ—Unable.

ଅନ୍ତ୍ରୋଟ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତ୍ର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଛଟ; ଯାହା ଶକ୍ତି ହେଉ ଭଲେ

Akshota ଜମା ହୋଇଯାଏ ।) —

ଆଖରୋଟ, ଅନ୍ତ୍ରୋଟ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତ୍ର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଛଟ; ଯାହା ଶକ୍ତି ହେଉ

ଆକ୍ରୋଟ—ପଳ; ଗିରିଷମ୍ବ ପାଲୁ ଶକ୍ତି ଓ

ଆଖରୋଟ, ଆଖରୋଟ,

ଆକ୍ରାଳା, ଅଖରୋଟ

ପା—ଆଖରୋଟ,

ଗୁର୍ତ୍ତିଗର୍ଜ

ଆ—ଜେଜୁଲୁ ହିଲ୍

ଅନ୍ତ୍ର ସଂ. ନାମ—

ଅଶୋଟକ; ଅଶୋଡ଼;

ଅଶୋଟ; କର୍ପରାଳ

ପଳ । ଆଖରୋଟ—The walnut;

Juglans Regia; Aleurites

Moluccana (Kirtikar).

[ଦ୍ଵ—ଏ ପଳ ଦେଖିବାକୁ ଅମ୍ବାପରି;

ଏ ପଳର ଟାକୁଆ ବଜାରରେ ଆଖରୋଟ

ନାମରେ ମେଉଥା ପଳରୁପେ ବିକ୍ରି

ହୁଏ । ଟାକୁଆ ଭିତରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ

ଚେଲମୟ ଶେଷ ଥାଏ । ପଳ ଅପେକ୍ଷା

କାଠ ମୂଳବାନ; ଏହି ଗଛର ବକଳରୁପେ

ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧଦାକାର ଝର୍ପର ବା ଶପର ପର ପତଳା କାଠ

ହୁଏ ତାହା କାଠ ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ତର ମୂଳବାନ ଓ ଏ

ପତଳା କାଠ ଟେବଲ୍, ଚରକ, ବାକୁ ଅଦର କାଠ ଉପରେ

ମତ୍ତାଯାଏ । ଟାକୁଆକୁ ଛେତଳେ ତହିଁରୁ ବାଦାମ ପର

ସୁଖାଦ୍ୟ ଶେଷ ବାହାରେ । ଏହି ଶଷକୁ ପଳରୁ ଓ ପିଠାରେ

ମିଶାଯାଏ । ଏ ଗଛ ବାଦାମା ଗଛ ପର ବଢ଼ି । କାରୁଲୁ,

ପାରସ୍ୟ, ଅପଗାନିଶ୍ଵାନ, ଭୁଟାକୁ, ଲାଭରେଷ ଓ ଅମେରିକାରେ

ଏ ଗଛ ଜନ୍ମେ । ଅମେରିକା ଦେଶର ଆଖରୋଟ ପଳ କଳା ।

ଦେବିଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ପଳ ମଧୁର, ତୁଷ୍ଟୁଶର୍ପ୍, ଶ୍ରିଷ୍ଟ, ଗରୁପାକ,

ମଳରେଦଳ, ବାପିଭୁନାଶକ, କପବର୍ତ୍ତକ, ବଲକାରକ ଓ ରକ୍ତ

ଦୋଷନାଶକ ।]

୨। ଦେଖି ଆଖରୋଟ—2. The Indian walnut;
 the candlenut; Aleurites Triloba.

[ଦ୍ଵ—ଏହା ଏରଣ୍ୟର ବର୍ଗର ବୃଦ୍ଧକ ତରୁ । ଏହାର ପଳର

ଟାକୁଆ ମଧ୍ୟରେ କାରୁଲୁ ଆଖରୋଟ ପର ଚେଲାକୁ ପାଞ୍ଚଟାରୁ

ଦଶଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଜ ଥାଏ । ଏହା ଭାରତରେ ଶୁଣିଲ ତୁମିରେ

ଜନ୍ମେ ।]

ଅଶୋଟକ—ସ. ବି. (ଅଶୋଟ + ଶାର୍ଦ୍ରେ. କ) —ଅଶୋଟ (ଦେଖ)

Akshotaka

Akshotā (See)

ଅଶୋଡ଼—ସ. ବି. (ଅନ୍ତ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଛଟ)—ଅଶୋଡ (ଦେଖ)

Akshorda.

Akshota (See)

ଅଶୋଇ—ସ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁଗୁହି; ଅ+ଶୋଇ)—

Akshobha ୧। ଶୋଇରହିତ; ଅକାରର—1. Free

ଅଶୋଇମାୟ)

ଅଶୋଇ } ବିଣ. ୨। ଚିତ୍ରରଙ୍ଗଳ୍ୟରହିତ—2. Free from

ଅଶୋଇ ଅନ୍ତରେ

(ଅଶୋଇ—ଶୁଧ)

ସ. ବ. ୧। (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ+ଶୋଇ)—ଶୋଇମାଟା;

କାତରତାର ଅଭବ—1. Absence of mental agita-

tion or sadness.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସ୍ଵତର ୯ ପଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ପଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖ ରଖା ହେଉଛି ନାହିଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ୧ ବା , ପଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଘେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରେ ତହିଁର ବସନ୍ତର , ବା ୧ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଭିଣେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବିଷ୍ଟ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିଷ୍ଟ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

କଣ. ୨ । ହସ୍ତବନ୍ଧନ ସ୍ମୃତି; ଆଲ୍ଲାନ; ହାତ ବନ୍ଧା ଯିବା ଖୁଣ୍ଡ ।

2. The post to which an elephant is tied.

ଅଶୋର୍ଥ—ସ. କଣ. ପୁ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+ଶୋର୍ଥ)—

Akshobhya ୧ । ଅବିତଳିତ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଦ ବିପଦରେ
(ଅଶୋର୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) କାତର ହୃଦ ନାହିଁ—1. Unagitated,
unperturbed.

୨ । ଅଧୃଷ୍ଟ—2. Invincible.

ସ. ବ. (ନାମ) ପାଇଁ ଜଣ ଧାମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।

Name of one of the five Dhyāni Buddhas.

ଅଶୋହିଣୀ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଶୋହିଣୀ)—ଅଶୋହିଣୀ (ଦେଖ)

Akshauhīnī (See)

ଅଶୋହିଣୀ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷ=ରଥ+ଉତ୍ତ ଧାରୁ=ପାଇବା +

Akshauhīnī କର୍ମ. ରତ୍ନ+ଶ୍ରୀ. ଅ; ଯହିଁରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ
ରଥ ଦେଖାଯାଏ ।)—

ଯେଉଁ ସେନାଦିଲରେ ୨୧୮୭୦ ରଥ, ୨୧୮୭୦ ହସ୍ତ,
୨୧୮୯୦ ଅଗ୍ର ଓ ୧୦୫୩୦ ପଦାତି, ଏପର ସଂଖ୍ୟକ ଦୂର ଲକ୍ଷ
ଅଠର ଦକ୍ଷାର ସାଇଶ ସେନା ଥାଅନ୍ତି—An army consisting
of 218700 soldiers of 4 classes.

[ଦ୍ର—ଅଶୋହିଣୀର ରୁ ୧ ସଂଖ୍ୟକ ସେନାର ନାମ ଅମାକିମା;
ଅମାକିମାର ରୁ = ରତ୍ନ; ରତ୍ନର ରୁ = ପୁତନା; ପୁତନାର ରୁ = ବାହୁମା;
ବାହୁମାର ରୁ = ଶଣ; ଶଣର ରୁ = ଶୁଳ୍କ; ଶୁଳ୍କର ରୁ = ସେନାମୁଖ;
ସେନାମୁଖର ରୁ = ପତର; ପ୍ରତ୍ୟେକ ପତର ୧ ରଥ, ୧ ହସ୍ତ, ୧ ଅଗ୍ର
ଓ ୫ ପଦାତିଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ।]

ଏହି ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ସେନାଙ୍କ ନିର୍ଣ୍ଣୟ, ଯଥା—

ଏକେରେଇ ରଥା ସଂଖ୍ୟା ପରିଷି ପଞ୍ଚ ପଦାତକା
ପଦାତକେ ଡି ଗୁଣେଃ ସରେଇ କୁମାଦାମୋ ଯଥୋତ୍ତରଂ
ସେନାମୁଖ, ଶୁଳ୍କଶେଣେ, ଦାହୁମା, ପୁତନା, ପତର ।
ଅମାକିମା ଦେଖାନକ ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ସଂଖ୍ୟା । ଅମରକୋଷ ।

ଅକୁଫୋଡ—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ସାଧାର
Aksphord ବା ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ତହିଁର ପ୍ରଥାନ ନଶରର ନାମ ।

Oxford, name of a Shire and town
in England.

[ଦ୍ର—ଏହି ନଶରରେ ବିଶ୍ଵବିଜ୍ଞାତ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଲୟ ଥାଏ ।
ଏହା ଟେମ୍ପୁ ନଦୀ କୁଳରେ ଓ ଲଣ୍ଠନର ଭିତ୍ତିରେ ଅବସ୍ଥିତ;
ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ବାରଣାସି ବା କାଶୀ ପରି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏହା
ବିଦ୍ୟାଲୋକନାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥାନ କେନ୍ଦ୍ର ଅଟେ ।]

ଅକୁର—ବୈଦେ. ଅ—ଅକୁର ରତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Aksar etc. Akasar etc (See)

ଅକୁଲକ ଏସିଡ—ବୈଦେ. ବ. (ରୁ. Oxalic acid)

Aksalik esid—ରାଶାମ୍ବୁନକ କ୍ରାନ୍ତିଶିଖିଷ୍ଣ—Oxalic acid.

ଅକୁଲିକ ଏସିଡ—ରାଶାମ୍ବୁନକ କ୍ରାନ୍ତିଶିଖିଷ୍ଣ—Oxalic acid.

ଅକୁଲିକ ଏସିଡ

ଅକୁଜେନ—ବୈଦେ. ବ. (ରୁ)—ଅମ୍ବଜାନ ବାଷ ।

Aksijen

Oxygen.

[ଦ୍ର—ଏହା ଜଳର ଏବଂ ବାସୁର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥାନ ଉପାଦାନ;
୧ ଭାଗ ଅକୁଜେନ ଓ , ଭାଗ ହାଇକ୍ରୋନେନ୍ର ସାଧାୟନକ
ମିଶନରେ ଜଳ ଉତ୍ତର ହୁଏ । ଏହି ବାସୁର ବିଶେଷ ଦାହକା ଶକ୍ତି
ଅଛି । ବାସୁରେ ଏହି ବାସ ମିଶି ଥିବାରୁ ବାସୁ ସାହାଯ୍ୟରେ
ନିଆଁ ଜଳେ । ସାଧାରଣତଃ ବାସୁରେ ଶତକରା ୧୯ ଭାଗ ଅକୁଜେନ
ଅଛି ।]

ଅଖନୀ—ବୈଦେ. ବ.—(ଅ. ପୃଷ୍ଠା; ପା. ଆଖନୀ) ୧ ପୋରୁଆ; ମାସର

Akhni ଖୋଲ—1. Soup. ୨ । ପଲାଉ ଶାରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମସଲ୍ଲ
ଆକାମୀ ସିରା ପାଣି—2. Water boiled with spices
ଆଖନୀ used for preparing palau.

ଅଖ୍ରୋଟ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଶୋଟ)—ଅଶୋଟ (ଦେଖ)

Akhrot

ଅଖ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ)—୧ । ଶଗଡ଼ର ଦୁଇତକ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା

Akha ଭାରବାସ ଦଣ୍ଡ; (ଏହା ଭୂପରେ ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡା ଭାବେ) ।

ଦାଙ୍ଗ, ଟୈୟ

ଅଖ୍ୟାତ, ଅଖ୍ୟାତ

ଦୁରା, ଆଂକ

ଶକ୍ତିବ ଶକ୍ତି ଯେ କରିବ ସବ ଧଳ

ଅଖ କର ନାହା କରିବିବ ତେଣି ଧଳ ।

ସାରଳା ମହାଭାରତ; ଭବେଦାଗ ।

୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ମନ ଅଭ୍ୟାସ—2. A bad habit.

୨ । ଦୋଷ—3. Fault; defect.

୩ । ବାହାନା—4. Pretence; excuse.

ଅଖାଉରିଆ—ଦେ. ବିଶ.—୧ (ସଂ. ଅ+ଶୋର୍ଥ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି

Akhauria ମୁଥର ହୋଇନ ଥାଏ—1. Unshaven.

ଆକାମାନ ୨ । (ସ. ଖର) ଯାହାର ଦେବ ଅଭ୍ୟାସ ବା ରୂପ ନୁହେଁ ।

2. A person whose body is not rough.

ଅଖକାଠ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷ+କାଠ)—ଅଖ ପାଇଁ ଭୂପ୍ରୋଗୀ

Akhakātha ଅର୍ଥାତ୍ ବେଶି ଭାର ବହନକମ କାଠ ।

A wood fit for being made into axle.

[ଦ୍ର—ସବୁ ପ୍ରକାରର କାଠରେ ଅଖ ଭିଅର ହୃଦ କାହିଁ । ଯେଉଁ

କାଠ ବିଶେଷ ଭାରତର ସେହି ଜାଗିଯୁ କାଠରେ ଅଖ ଭିଅର ହୃଦ ।

ଯଥା—ଧର୍ମ, ଧାରା, ବେଦଧାରୀ, ଗିରଙ୍ଗା, ଅସନ, ବେଲ ।]

ଅଖକାଠିବା—ଦେ. କି—ବାହାନା କରିବା; ଛଳନା କରିବା—To

Akhakāthibā feign; to put forth an excuse,

ଛଳକରା

ବାହାନାକରନା

ଅଖଚଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅକ୍ଷ+ଚଳା)—ଶଗଡ଼ର ଅଖର ଶକ୍ତି ମୁଣ୍ଡ,

Akhachūla ଯାହା ତକ ମଧ୍ୟରେ ପରିବା ପରେ ଚକର ନାହିଁ ଶାର୍କୁଷ

ବାହାରରୁ ବାହାର ଥାଏ ଓ ଯେଉଁଠାରେ ଛାତ୍ର କରିଯାଇ

ଅଖଚଳ ମର ହୋଇଥାଏ—The protruding
ends of an axle tree.

ଏ	ର	ଭ	ରୁକ୍ଷ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକ୍ରମିକ ପୁନ୍ନାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଲି	ଇପ୍ଟ	ଉଥ	ଛ		
୨	୩	୭	୭	୯	୮	୨୦	ଅକାଶକୁନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ନାଶର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	୨୫	୨୪	ସ	୨୫	୨୬	୨୫	୨୫	୨୫

ଅଖଚୁଲ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅକ୍ଷ ଓ ଚୁଲ୍ଲା)—ଅଖଚୁଲ (ଦେଖ)
Akhachūlī Akhachūla (See)

ଅଖଞ୍ଜ—ଦେ. ବି—୧। ଅସୁଧା—1. Inconvenience.
Akhañja ୨। ଅସୁଧାଜନକ ସମୟ—2. Inconvenient
ଅସୁଧିଧା କାରଣ, ୩। ଅସୁଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା—3. Inconvenient
ଅନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରା
ଦେ. ବିଶ—ଅସୁଧାଜନକ; ଅସଜା—Inconvenient;
inopportune.

ଏହା ବିନା ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ଦୂର ପିବାର ଗ୍ରାମର ଦୂରମାତ୍ର ପଥରେ ଅଶ୍ରୁ
ହେଲା ନାହିଁ । ପନ୍ଥରମେହନ, କି ମାଣ ଆଠୁଷ୍ଟ ।

ଅଖଞ୍ଜଙ୍କାନ୍ଜ—ଦେ. ବି—(ବିପସାତାର୍ଥକ ସହର) —୧। ଅସୁଧା ଓ ପୁରିଧା।
Akhañjajkhanñja 1. Inconvenience and
convenience.
ଅସୁଧିଧା ସ୍ତ୍ରୀଧିଧା ୨। ଅସୁଧାଜନକ ସମୟ ଓ ପୁରିଧାଜନକ ସମୟ;
ଅସମୟ ସମୟ—2. Inopportune moments
and convenient time.
୩। ଅସମୟ; ଅଭାବପ୍ରସ୍ତୁ ସମୟ—3. Times of need.
(ଯଥା—ମୁଁ ସିନା ବନ୍ଦୁ ବାନ୍ଧୁଥିଲି ଅଖଞ୍ଜଙ୍କାନ୍ଜ ବେଳେ ସାଇ
ଭୁମର ଥାଣା ଦେବ ବୋଲି, ବନ୍ଦୁ ଭୁମେ ଛକିଏ ମୋ ମୁହଁରୁ
ଶୁଭେଲି ନାହିଁ ।)

ଅଖଞ୍ଜା—ଦେ. ବିଶ—୧। ଯାହା ଖଣ୍ଡା ବା ସକ୍ଷିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।
Akhañjā 1. Unset; unfurnished.
ଆର୍ଥିକ ୨। ଅନିନ୍ଦ୍ରିୟ—2. Uncertain; unsettled.
ବୈତିକାନା ୩। ଯାହା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଉଷ୍ଣ ଝୁକ୍
ହୋଇଲାହି—
3. Undedicated; unendowed.
୪। ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରର ଖଣ୍ଡା ବା ଅଖଞ୍ଜା ନାହିଁ ।
4. (house) Having no courtyard
attached to it.

ଅଖଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବିଶ—
Akhañjia ଅସଜା; ଅସୁଧାମୟ ।
ଅସୁଧିଧା ଭେଦମୁକ୍ତ
ଅନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରା
ଅପ୍ରତ୍ୟେକ—ଦେ. ବି—(ସ. ଅପ୍ରତ୍ୟେକ)—୧। ଅପ୍ରତ୍ୟେକ; ନଥିଲୁ
Akhata 1. Inadequate; insufficient.
ଅନାଟନ ୨। ଦୂର୍ଘଟ; କଠିନ—2. Difficult.
ଅପ୍ରତ୍ୟେକ ୩। ଅନୁପ୍ରୟୋଗୀ—3. Unsuitable; inapplicable.
ଦେ. ବି—୧। ଅନାଟନ; ନଥିଲୁ ଅବସ୍ଥା—1. Inadequacy.
୨। ଅଭାବ—2. Want.

ଅଖତାଖତ—ଦେ. ବି—(ବିପସାତାର୍ଥକ ସହର)—ଆଶ ନଥିଲୁ; ଅଣ୍ଟିବା
Akhatakhata ଓ ନଥିଲୁବା ଅବସ୍ଥା—Cases of
inadequacy and adequacy.

ଅଖତୁ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ଭୁଲ—ଓ. ଖଣ୍ଡବା = କର୍ମ କରିବା;
Akhatu ବଂ. ଖାଟା = ପରିଶ୍ରମ କରିବା)—
ଆଲସେ ୧। ନିଃଖାଟ; ପରିଶ୍ରମବିମୁଖ—1. Shrinking from
ଆଲସି ୨। ଅଳସୁଆ—2. Idle; lazy.
୩। ଅପାରଗ—3. Incompetent; incapable.
୪। ଅକାମିକା—4. Worthless; useless.

ଅଖଟ—ସ. ବି. (ଅ + ଖଟ = ଅଛାଦନ କରିବା + ସଂକାର୍ଯ୍ୟ. ଟ)—
Akhatta (ବୈଦିକ) ଗୁରକୋଳ ଗଛ; ପିଆଳ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)
Piyāla (tree) (See)

ଅଖଟି—ସ. ବି. (ଅ + ଖଟି)—୧। ମନ ବ୍ୟବହାର ।
Akhatti 1. Bad treatment.
୨। ଅଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର—2. Uncivil or rude
behaviour.

ଅଖର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି. ୧। ଅକଳ; ଅଖଞ୍ଜ; ଅସୁଧା ।
Akharda 1. Inconvenience.
ବେଖଡ, ବିଷୋର ୨। ଅନ୍ତମ—2. Want of regularity
ଅକର୍ତ୍ତ—
୩। ଗୋଳମାଳ—3. Confusion; agitation.
୪। ଖେଳଟ ପାଲଟ—4. State of being
topsyturvy.
୫। ଧୃଷ୍ଟତା—5. Insolence.

ଦେ. ବିଶ—୧। ଅକଳିଆ; ଅଖଞ୍ଜିଆ; ଅସୁଧାଜନକ ।
1. Inconvenient.
୨। ଅନ୍ତମିତି—2. Irregular; unsystematic.
୩। ଅଖାତୁଆ—3. Reckless.

ଅଖର୍ତ୍ତ ବଖର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି. (ସହର) ୧। ଅଖର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)
Akharda bakharda 1. Akharda (See)
ଖିଟିମିଟି ୨। ଅତ୍ରୁଆ—Complications.
ଅକର୍ତ୍ତ ତକଟ ୩। କଳିଗୋଳ; ବିବାଦ—3. Dispute; quarrel.
ଦେ. ବିଶ—ଅଖର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)
Akharda (See)

ଅଖର୍ତ୍ତେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧। ଅକାରଣରେ; ବୁଥାରେ ।
Akharde 1. In vain.
ବିଷୋରେ, ବେଖଡେ ମହେ ହେଉଛି ଅଖର୍ତ୍ତେ ଯିବ ପରି ପଥର ଯେ ।
ଅକର୍ତ୍ତମ—
୧। ଅନାୟୁସରେ—2. Easily.
୨। ଅସୁଧାରେ ପଡ଼ି; ଅକଳରେ; ଅନନ୍ଦେଖାପାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ।

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବଣ୍ଣି	ଅନୁକାଳିକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ଉ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାରନ୍ତବଣ୍ଣି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ ବିନ୍ଦୁସ୍ତକ ବଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କ	କ୍ର

୪ । ଅକାଟ୍ୟ—4. Unrefuted.

୫ । ଅନାହତ—5. Unhurt; uninjured.

୬ । ପୂଣ୍ଡ—6. Full; complete.

ଅଖଣ୍ଡିତ ପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଉଭିଦିବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା—କର୍ମଧା) — ଯେଉଁ

Akhandita patra ପଡ଼ର ଗୁର ପାଖ ଗୋଲ ହୋଇ ଦୁଲି ଥାଏ; ଯେଉଁ ପଡ଼ର ଦାଢ଼ ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେ; ଯେଉଁ ପଡ଼ର ଧଢ଼ ତେଙ୍କ ପାଖରେ ଉଚବକୁ ପଣି ଯାଇ ନ ଥାଏ; (ଯଥ—ଆମ, ପଣସ, ଗୋଲପ, ତିମ୍ବର) — (Botany)
A leaf which is not grooved at the edges; a leaf having circular edge.

ସଂ. ବିଶ. (ଉଭିଦିବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା—ବହୁଷ୍ଵାର) —
ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟ ଲତାଦର ପଦର ଦାଢ଼ ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେ । (Botany) Trees and creepers having round or oval leaves.

ଅଖଣ୍ଡିତବାହୁ—ସଂ. ବିଶ. (ଜ୍ୟମିତି ପରିଭାଷା—ବହୁଷ୍ଵାର) —

Akhandita bāhu ଯେଉଁ ଷେଷର ବାହୁ ବିଭକ୍ତ ବା ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେ—(Geometry) (a figure) Of which the sides are not broken; regular (figure).

ଅଖଣ୍ଡ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଅଖଣ୍ଡ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସଂ) —

Akhandya ଅଖଣ୍ଡନୀୟ (ଦେଖ)
Akhandaniya (See)

ଅଖକୁଳିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଖୋରଧା) କି—ଅଖ ଧରିବା (ଦେଖ)

Akha tulibā Akha dharibā (See)

ଅଖ ତୋଳିବା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍ୟ) କି—ଅଖ ଧରିବା (ଦେଖ)

Akha tolibā Akha dharibā (See)

ଅଖ ଧରିବା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) କି—୧ । ଅଖ ପାଇଁକାଠ ଅଣି ତାକୁ

Akha dharibā ଦାଣି ଓ ଚଞ୍ଚାତଣ୍ଟି କରି ତକରେ ଲାଗିଲା ତଳି
କରିବା; ଅଖ ଗଢ଼ିବା—1. To cut and plane
a piece of wood into the required
shape for an axle tree.

୨ । ଦେ. କି—କୌଣସି କବ ଅଭ୍ୟାସର ବଣିବଣ୍ଟି ହେବା ।

2. To acquire a bad habit.

୩ । ଦେ. କି—ଛଳନା କରିବା—3. To put forth
an excuse.

ଅଖ ପାରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗତଜ୍ଞାତ) କି.—୧ । ଅଖ ଧରିବା (ଦେଖ)

Akha pāribā 1. Akha dharibā (See)

୨ । ଚଞ୍ଚାତଣ୍ଟି ହୋଇ ପ୍ରସୁତ ହୋଇଥିବା ଅଖକୁ ଶଗଡ଼
ତକରେ ପୁରିବା—2. To fit a prepared
axletree into the navels of
the wheels.

ଅଖ ପିନ୍ଦାଇବା—ଦେ. କି—ଚଞ୍ଚାତଣ୍ଟି ହୋଇ ପ୍ରସୁତ ହୋଇଥିବା

Akha pindhāibā ଅଖକୁ ଶଗଡ଼ର ଦୂର ତକରେ ପୁରିବା ।

To fit a prepared axletree into the
navels of the wheels.

ଅଖବା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—

Akhabā ୧ । ଅଖୋବା; ଅସର୍ଯ୍ୟ—1. Boorish, uncivilized.

ମାକଡ଼ା ୨ । ହିତା�ତ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—2. Foolhardy.

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ୩ । ଅଭଦ୍ର—3. Uncivil; unmannered; rude.

୪ । ଅଖାତୁଆ—4. Reckless; rash.

୫ । ଅମାଳିତ—5. Unrefined.

ଅଖରକା—ଗ୍ରା. ବିଶ—(ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା) —

Akharakā ଶୁଦ୍ଧି ବା ଝାଉସ୍ତାର ଅମାଳିତ (ସ୍ଥାନ) ।

ଆର୍କଟ୍ଟା—Unswept (place).

ଅଖରଚି—ଦେ. ବିଶ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) —୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଟାରେ

Akharchi ଖରଚ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ନାହିଁ—1. Having no

ଅଖରଟୀ

money to spend; pocketless.

୨ । ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଟାର ନୁହେ; କୃପଣ—Unspending;
miserly.

ଅଖଳ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ + ଖଳ) —

Akhalā ୧ । ସରଳହୃଦୟ; ନିର୍ମଳହୃଦୟ—1. Frank.

(ଅଖଳ—ସଂ) ୨ । ଉତ୍ସମପ୍ରକଳ୍ପ—2. Good natured.

୩ । ସେ କୁରମ୍ଭାବ ନୁହେ ।

3. Not of a cruel nature.

ଅଖଳା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅଖଳ) —ଅଖଳ (ଦେଖ)

Akhalā

Akhalā (See)

ଖଳଶୂନ୍ୟ

କ୍ରୟ

ଅଖଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. ଅଖଳ) —ଅଖଳ (ଦେଖ)

Akhaliā

Akhala (See)

(ଅଖଳି, ଅଖଳେଇ—ସଂ)

ଅଖ ସହ କରିବା—ଦେ. କି—ଅଖ ପିନ୍ଦାଇବା (ଦେଖ)

Akha sahi karibā Akha pindhāibā (See)

ଅଖା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଖ୍ୟାତ = ସଗ୍ରହ କରିବା) —

Akha ୧ । ପାଲ, ଖୋଟ ବା ଛଣପଟ ନିର୍ମିତ ବସ୍ତ୍ର ବା ଆସ୍ରଣ ।

ଛାଳା, ବସ୍ତା

1. Sackcloth; gunny; tarpaulin.

ଅଖା, ଅକ୍ଷାରା ଅଖା ଘୋରଥି, ଗୁଣ ଗୋରଥି । ତରା ।

୨ । ବସ୍ତା; ଖୋଟନିର୍ମିତ ବସ୍ତ୍ର ବା ଥଳ; କୋଶ ।

2. Gunnybag.

ସକଳ ପ୍ରବ୍ୟ ସେ ଅଖାରେ

ରହ ଲାଭରେ ଲାଭରେ । ବମଦାଶ, ବାଜାରାଇଟି ।

ଅଖାଇ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅ + ଖାଦିକା) —୧ । ଅଖୁଆର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍କ;

Akhāi ସେ ଖାଇ ନାହିଁ—1. Feminine of Akhia;

one who has not yet taken her meals

ସାଧାରଣ ରେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୁତିର ଏହିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ଏବଂ , ଉତ୍ତିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ଉତ୍ତିର କୋଣୀ କର୍ଷ ବା ମାଟାପୁଣ୍ଡ ଶତ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ସ୍ଵାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଜନ ପାଇଁ ସଥାତ୍ରମେ ଉଚ୍ଚର ଦୟାପତ୍ର , ବା ୧ ଉତ୍ତିର କର୍ଷ ବା ମାଟାପୁଣ୍ଡ ଶତ ଶୋକବାକୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଶତ’ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ସ୍ଵାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଜନ ପାଇଁ ସଥାତ୍ରମେ ଉଚ୍ଚର ଦୟାପତ୍ର , ଶତ ଶୋକବାକୁ ହେବ ।

, ୧. ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ତାହାର କରେ ।

2. (a woman) Eating very little.

* 1. (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବହୁହାରକାରୀ; ଯେହୁ ।

3. (Ironical) Gluttonous, greedy
(woman).

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବହୁହାରକାରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ।

; (Ironical) A gluttonous woman.

ଆହାର କରିଛି ତୋଟା,

ତୋଟାକ ଶୁଭଳ ତୋଟା ଶାରିଲ , ପାଇଁ ଅଛି ଦରଘଣ । ପର ।

ଅଖାଇ ନାମ—ଦେ. ବ. (ସ୍ତ୍ରୀ)—୧. (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବହୁହାରକାରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ।

Akhāī nānī 1. (Ironical) Gluttonous woman.

, 1. (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋପନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ କରି,
ବହୁ ଶାର ନାହିଁ ବୋଲି ବାହାରେ ଦେଖାଇ ହୁଏ ।

2. (Ironical) A woman who after
having her fill pretends that she has
not had her meal.

ଆହାର ନାମ ସର୍ବକାହେଣା , ଦସି ଥାର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡେ
ଘରଭାପାଣରେ ଶକେଇ ହୁଏ , ମୁଁ କିଛି ଦେଇ ନାହିଁ ରୁଣ୍ଡେ । ହାସ୍ୟତରଙ୍ଗ ।

ଅଖାଇଲ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅ+ଶାଦ ଧାରୁ)—

Akhāila ୧. ଯେ କେବେ ଭୁଦର ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଶାରବାକୁ ପାଇ
ଅଖାଇଲ—ନାହିଁ—1. (a person) Who has never
had a bellyful of meal.

, 1. ଅଖିଆ; ଯେ ଶାର ନାହିଁ—2. Unified.

, 1. ଯେ ଭଲ ଶାଦି ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଶାରବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ ।
3. (a person) Who has got no dainties
to eat.

ଅଖାଉ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅ+ଶାଦ ଧାରୁ)—

Akhāu ଯେଉଁ ଲୋକ ଶାରବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଶାଏ ନାହିଁ ।
ଅଖାଉକେ, ହାତାତେ (a person) Who gets nothing to
eat.
ଶୁଲ୍କ

ଅଖାଉଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅ+ଶାଦ ଧାରୁ)—

Akhāutia ୧. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟଠାରୁ ଖରଦ କରିବା
ଶାଦି ଦ୍ରୁବ୍ୟକୁ (ସଥା—ଧାନ, ଗୁରୁଲ) ନିଜେ ନ
ଶାର ଲୁହ ପାଇବା ପାଇଁ ବିକ୍ରି କରେ ।

1. (a person) Who purchases food-
grains etc. to sell at a profit.

, 1. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଶାଦିଷ୍ଵାମତୀ (ଧାନ, ଗୁରୁଲ ,
ମୁଗ, ପରିବା) ନିଯୁମିତରୂପେ ବଜାରରୁ କଣେ ନାହିଁ
(କାରଣ ଭଲ ପ୍ରସଲମାନ ସେ ଉତ୍ସାଦନ କରେ) ।

2. (a person) Who has not to purchase
food-grains from the market for his
own consumption.

* 1. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଦ୍ୟଶାମତୀ ବା ନିଜ
ଷେବରୁ ଉତ୍ସାଦିକୁ ନିଜେ ନ ଖାଇ ଲୁହ
ପାଇଁ ବିକ୍ରି କରେ—3. (a person) Who sells
the food-grains or other produce of
his land for gain in the market.

ଅଖାଉଟୀ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଖାଉଟିଆ (ଦେଖ)

Akhāuti

Akhautiā (See)

ଅଖାଏ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. ଓ ବ. (ସ. ଅଖାଦ୍ୟ)—

Akhāed

Akhādya (See)

ଅଖାଡୁ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—କର୍ତ୍ତରଶୂନ୍ୟ; ବିବେଚନାଶୂନ୍ୟ—

Akhārdū

1. Rash; reckless.

ଅଖାଡୁ

, 1. ଅସୁନ୍ଦାଜନକ—2. Inconvenient.

ଅଖାଡୁ

, 1. ଅକ୍ରୂଦ୍ଧବାଗିଆ; ଜିଦଖୋର—3. Obstinate.

ଅଖାଡୁ ଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—ଅଖାଡୁ (ଦେଖ)

Akhārdū

Akhārdū (See)

(ଅଖାଡୁରୁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଖାତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ଶାତ) —ଅଖାନତ; ଯାହା ଖୋଲାଯାଇ ନାହିଁ ।

Akhāta

Undug.

ସ. ବ.—୧. ଦେବଶାତ; ପ୍ରାକୃତକ ଜଳାଶୟ ।

1. A natural tank; a lake.

, 1. (ଭୂଗୋଳ) ଭୂପଥାଗର—2. Bay.

ଅଖାତର—ଦେ. ବ. (ସ. ଅ+ଆ. ଶାତର) —

Akhātarī (See)

Akhātarā

1. ବେଶାତର; ଅସମ୍ମାନ—1. Disregard.

ବେଶାତର

, 1. ଅମାନ୍ୟ—2. Disrespect.

ଅଖାତର

, 1. ଅପମାନ—3. Insult.

ବେଶାତର

ଦେ. ବିଶ—ଅଖାତରଥ (ଦେଖ)

ଅଖାତରଥ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅ, ଆ. ଶାତର) —

Akhātarī

1. ଯେ କାହାରକୁ ଶାରର ବାୟସନ କରେ ନାହିଁ ।

ବେଶାତର

, 1. Not caring any one.

ଅଖାତରଥ

, 1. ପୁରୁଜନାଦ ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଏ
ନାହିଁ—2. Not showing respect to
one's elders.

ଅମର୍ଯ୍ୟାଦ

, 1. ଅମର୍ଯ୍ୟାଦ; ସମ୍ମାନରହିତ—3. Disrespectful.

ଅପମାନତ

, 1. Insulted; slighted.

ଅଖାତର—ଦେ. ବ. —ଅଖାତର (ଦେଖ)

Akhātar

Akhātarī (See)

ଅଖାତରି—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଅଖାତର (ଦେଖ)

Akhātiri

Akhātara (See)

୧	ର	ଇ	ବୁ	କୁ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁନାସିକ ମୁକ୍ତାସର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ରୂପ	ଭାଥ	ତ
୨	ର	ଇ	ବୁ	କୁ	ଏ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁନ୍ଧାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁଷ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ରୂପ	ଭାଥ	ତ

ଅଖାଦ—ପ୍ରାଚେ. (ବସ୍ତୁର) ବି. ଓ ବିଶ. (ସ; ଅଖାଦ୍ୟ)—ଆଖାଦ୍ୟ (ଦେଖ) Akhād Akhādyā (See)

ଅଖାଦା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଓ. ଖାଦ)—

Akhāda ୧ । ଯେଉଁ ଅଳକାର ଆଦରେ ଖାଦ ବା କିଛିଷ୍ଠୁ

ଅଖାଦ, ଅଖାଦାଲ ଖାଦ ମିଶି କାହିଁ—1. Unalloyed.

ବୈଶ୍ୱାର୍ଦ୍ଦ ୨ । ବଶୁକ—2. Pure.

୩ । ଅମିଶ୍ରିତ—3. Unmixed;
unadulterated.

ଅଖାଦ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଖାଦ୍ୟ)—

Akhādyā ୧ । ଅରୋଜ୍ୟ; ଭୋକନର ଅଳୁପୁରୁଷ—

1. Uneatable; unfit for consumption.

୨ । ଅରକ୍ଷ୍ୟ; ଯାହା ଖାଇବା ଶାସ୍ତରେ ନିଷିଦ୍ଧ—

2. Prohibited (food).

୩ । ଅଖାଦ୍ୟକର (ଖାଦ୍ୟ)—3. Unwholesome
(food).

ଦେ. ବି—୧ । ଅଖାଦ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ—1. Unwholesome
food.

୨ । ନିଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—2. Prohibited food.

୩ । ଭୋକନର ଅଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ—2. Anything unfit
for consumption.

ଅଖାପାତ—ଦେ. ବି—ଆଖାର ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡ; ବସ୍ତୁ—

Akhāpāta Gunny bag.

ଛାଲାର ଥଳେ

ଆଖା, ବୋରା

ଅଖାପାତ—ଦେ. ବି—ଆଖାର ତିଆର ବଡ଼ ବନ୍ଧ—Sackcloth.

Akhāpāla

ତେରପାଳ

ପାଳ

ଅଖିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ପୁ. ଓ ଶ୍ଵ.) (ସ. ଅ + ଖାଦ ଧାରୁ)—

Akhiā ସେ ଖାଇ ନାହିଁ—Unfed.

(ଅଖାଇ-ଶ୍ଵି) ଦେ. ବି—ନ ଖାଇବା—

ନାଖେଯେ Not taking any food,

ମୁଖା

ଅଖିଆ ଅପିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ପୁ. ଓ ଶ୍ଵ.—ସହଚର ଶବ୍ଦ)—

Akhiā apiā (ସ. ଅ + ଖାଦ ଧାରୁ; ଅ + ପା ଧାରୁ)—ସେ ଖାଦ୍ୟ

ନାଖେଯେ ନାଦେଯେ ଖାଇ ନ ଥାଏ ଓ ଜଳପାନ କରି ନ ଥାଏ—

ନେହ ଖା ପିକେ One who has not taken any food
or drink.

ଅଖିତ୍ରୁତ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅକ୍ଷୟ ତୃତ୍ୟ)—

Akhitrutiyā (See)

ଅକ୍ଷୟାତ୍ରୁତ୍ୟା—Akshayatṛutiyā (See)

ଅକ୍ଷୟାତ୍ରୁତ୍ୟା—Akshayatṛutiyā (See)

ଅଖିନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ଖିନ)—୧ । ଜେବଣ୍ଟିକ୍ୟ; ଅଭୁତି—

Akhinna 1. Griefless; not sorrowful.

(ଅଖିନା—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଗ୍ରାନ୍ତ; ଅକ୍ଲାନ୍ତ—2. Unwearied;
untired.

ଅଖିମୁଠ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଅଖିମୁଠ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Akhimūthi (etc) Akshimuthi etc. (See)

ଅଖିଲ—ସ. ବି. [ବହୁଗୁରୁ; ଅ (ନାହିଁ) + ଶିଳ (ଶୁଣ୍ୟ) ଯହିଁରେ]—

Akhila ୧ । ସକଳ; ସମୁଦ୍ରୀ—1. All.

୨ । ସମସ୍ତ—2. Whole; entire.

୩ । ବିଶବ୍ୟାପୀ—3. Universal.

ଦେ. ବି—ଅଖିଲବିହାରୀ; ସମସ୍ତ ବିଶ—

The entire Universe.

ରବନାକ ପର ଉଚର, ସେ ବନ୍ଧୁ ଅଖିଲ ଠାରୁ । ଜଗତାଥ ଗୁରବ କମ ।

ଅଖିଲଜନନୀ—ସ. ବି. (ଦ୍ଵୀପ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ମାତ୍ର—1. The

. Akhilajananī Mother of the whole Universe.

୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. Goddess Lakshmi.

୩ । ରଧିକା—An epithet of Radhika.

୪ । ସମସ୍ତ ଜଗତର ମାତୃଗଣ—4. The motherhood

or the whole body of the mothers of the Universe.

୫ । ପୃଥ୍ବୀ—5. The earth.

ଅଖିଲ ଜଗତ ଜାସା ମୁଗନ୍ଧ କଲାଟ । କିମ୍ବାର୍ଦ୍ଦିକଶୋଭା ବନ୍ଧୁ ଶୁଣିତ ।

ଅଖିଲବାସ—ସ. ବି—(ବହୁଗୁରୁ) ଭେଗାନ; ପରମେଷ୍ଠ—God.

Akhilabāsa ପ୍ରସନ ହେଇଗ ଶୁଣି ଅଖିଲ ବାସ । ପ୍ରାଚି, ଶିଶେଶ ।

ଅଖୁଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କପାରୁ କପାଖାଇ ହୁଏ ମଞ୍ଜି କଢା ଯାଇ

Akhua

ନାହିଁ; ଖୁଆ ହୋଇ ନ ଥିବା (କପା)—cotton

Which has not been shorn of its seeds by a ginning machine.

ଅଖୁଣ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅକ୍ଷୟ)—୧ । ଅନ୍ତ, ଯାହା ଖଣ୍ଡି ଅହୋଇ କାହିଁ—

Akhuna

1. uninjured.

ନିର୍ବୁତ , । କଳଙ୍କଶୁନ୍ୟ; ଯହିଁରେ ଦାଗ ନାହିଁ—2. Stainless.

ବୈଚୋଟ ୩ । ନିଖୁଣ; ପୂର୍ଣ୍ଣବୟୁବ—3.Whole; undiminished.

ଅଖେଦ—ସ. ବି. (ନେତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + ଖେଦ)—ଖେଦବହୁତ—

Akheda

Freedom from sorrow.

(ଅଖେଦ—ଶ୍ଵି) ସ. ବିଶ. ପୁ—ମନୋବେଦନାଶୁନ୍ୟ—

Sorrowless.

ଅଖେମ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅଖମ)—ଅଖମ (ଦେଖ)

Akhema

Akshama (See)

ଅଖେମତା—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ. (ସ. ଅଖମତା)—ଅଖମତା (ଦେଖ)

Akhemata

Akshamata (See)

ଅଖୋବା—ଦେ. ବିଶ.—ଆଖବା (ଦେଖ)

Akhoba

Akhoba (See)

୧	ଇ	ଉ	ରୁର	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୃତିକ ପୂଜ୍ଞାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	ତ	କ୍ତ

ଅଗଚ୍ଛା—ଦେ. ବି—ଅଗଚ୍ଛ (ଦେଖ)

Agachhiā **Agachha** (See)

ଅଗଚ୍ଛା—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କୃତ କର୍ମରୁ

Agachhi ମିଥ୍ୟାରେ ଅବୈପ କରସାଏ— a woman)

To whom another person's doings
are attributed.

ଅଗଚ୍ଛାର ଗଛେଇମା । ପ୍ରବନ୍ଧନ ।

ଅଗଚ୍ଛା କି ଗଛେଇମା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ପ୍ରବନ୍ଧନ)—୧ । ଜଣକର କୃତ କର୍ମରୁ

Agachhi ki gachheima ମିଥ୍ୟାରେ ଅନ୍ୟଠାରେ ଅବୈପ

କରିବା—1. To attribute another's doings
to a person,୨ । ଅସମ୍ଭବ ବା ଅସୁନ୍ଦର କଥାରୁ ସଜାସଜି କର ସମ୍ଭବ ବା
ସୁନ୍ଦର କର କହିବା—2. (said of a woman) To
speak with such dexterity as to make
an impossible or ungraceful thing
appear possible or graceful.

ଅଗଜ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଶ୍ଵର; ଅ + ଗଜ)—୧ । ଗଜଶୂନ୍ୟ (ଦେଖ) —

Agaja 1. (a country) Where there is no
elephant.୨ । (ଅଗ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ) ପଦ୍ମତରେ ଜାତ—
2. Growing in the mountains.

୩ । ଦୃଷ୍ଟରୁ ଜାତ—3. Produced from tree.

ସ. ବି. (ପଦ୍ମତରୁ ଜଳିବାରୁ)—ଶିଳାଜାତୁ (ଦେଖ)
Silajatu (See)

ଅଗଠଣ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଗଠନ)—ଅଗଠନ (ଦେଖ)

Agathanya **Agathana** (See)

ଅଗଠନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ଗଠନ)—ଅସୁନ୍ଦର; ଯାଦାର ଗଢ଼ଣ ଅସୁନ୍ଦର

Agathana —Ugly; unsymmetrical.

ବୈଶତ୍ତତ

ଅଗତ୍ଥତା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଅଗତ୍ଥତା (ଦେଖ)

Agardadhata **Agardadhatiā** (See)

ଅଗତ୍ଥତା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅଗ + ଉକ୍ତତ)—

Agardadhata ୧ । କାଣ୍ଡକାନ୍ଦିନ୍ୟ, ଅଖାଡ଼ିଆ—
ବୈଆଡ଼ା 1. Reckless; rash.ଅଗତ୍ଥତା ୨ । ଅଠିକଣା; ଅବ୍ୟକ୍ରିତ; ଯାଦାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶୁଣିଲା
ବା ଧାର ନ ଥାଏ—

2. Unsystematic; unmethiodical.

୩ । ଅତି ତେଜା—3. Very tall.

୪ । ବୃଦ୍ଧତାୟ—4. Big.

୫ । ଖୁବ ଲମ୍ବ—5. Very long.

ଅଗତ୍ଥତା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଅଗତ୍ଥତା (ଦେଖ)

Agardadhatiā

(ଅଗତ୍ଥତାରେଣ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗତ୍ଥତା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗତ୍ଥତା (ଦେଖ)

Agardadhatu

Agardadhati (See)

ଅଗତ୍ଥତା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସହରା)—

Agardabagarda

୧ । ବେଠିକଣା; ଅଠିକଣା; କମବିଶାନ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨ । ଅସମ୍ଭବ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩ । ବ୍ୟର୍ତ୍ତ—4. Useless.

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪ । ଅନର୍ଥକ—5. Meaningless.

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫ । ଅଲବ୍ଧ; ଗୋଲମାଳିଆ; ଅସୁବ୍ୟସ୍; ଇତସ୍ତୁତି—

ବିଷ୍ଟି—6. Confused.

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭ । ଅଗମ୍ବଳ ନ ଥିବା—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୮ । ଅଗମ୍ବଳ ନ ଥିବା—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୯ । ଏଣ୍ଟ ତେଣ୍ଟ; ଯାହାତା—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୦ । ଏଣ୍ଟ ତେଣ୍ଟ ଶାବ୍ଦ ସେ—ତର ।

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୧ । ଅସମ୍ଭବ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୨ । ପଦାର୍ଥ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୩ । ଓଡ଼୍ସ ପଦାର୍ଥ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୪ । ଓଡ଼୍ସ ପଦାର୍ଥ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୫ । ଗୋଲମାଳିଆରୂପ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୬ । ଗୋଲମାଳିଆରୂପ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୧୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୩ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୪ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୫ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୬ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୨୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୩ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୪ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୫ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୬ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୩୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୩ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୪ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୫ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୬ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୪୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୩ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୪ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୫ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୬ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୫୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୩ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୪ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୫ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୬ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୬୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୩ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୪ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୫ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୬ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୭ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୮ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୭୯ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୮୦ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୮୧ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୮୨ । ଅନର୍ଥବୁପୁ—

ଅଗତ୍ଥତାଗତ୍ଥା ୮୩

କାନ୍ଧାରଣ ଲୋକେ ଥପର ସୁଶ୍ରାଵେ ମୂଳର ୧ ଚକ୍ରର ଅଶର୍ତ୍ତ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରର ଅଶର୍ତ୍ତ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଶର ଜୋକିଲେ ଯେବେ ଏ-ଛାପକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ତେଣେ ଏହି ଶକ୍ତିର ସାମ୍ରାଜ୍ୟମେ ଚହୁଁର ଦୟାପତ୍ର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଦେ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଗଣିତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଗଣିତ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରେଣୀ—**2. Inferior class.**

ଅଗଣିତ ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅଗଣିତ; ଅଗଣ୍ୟ)—ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ;

ଅବସାର—Countless; innumerable.

ଅଗଣିତ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଗଣିତ) —୧ । ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—

Agañati 1. Countless.

ଅଗଣିତ ୨ । ଯାହା ସୁମାର ହୋଇ ନାହିଁ—**2. Uncounted.**

ଅନ୍ତିମିନ୍ଦତ

ଅଗଣନ—ସ. ବିଶ. (ବନ୍ଦୁକୃତି; ଅ+ଗଣନା)—ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ;

Agañana ଅସଂଖ୍ୟ—Countless.

(ଅଗଣନା—ସି)

ଅଗଣନ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅଗଣନ) —ଅଗଣନ; ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—
Agañana Countless.

ଅଗଣିତ ଅଗଣାମାକଳରେ ଅଗଣନା କଳ

ଅନ୍ତିମ ବଜାର ରଣିଲେ ମହୁନେ କର ସକ । ବୃକ୍ଷବିଂଦ ନହିଁରତ ବଜ ।

ସ. ବିଶ. ସି—(ଅଗଣନ + ଥା)—ଅଗଣନର ଶୀଳିଙ୍ଗ—

Feminine of **Agañana**.

ଅଗଣନୀୟ—ସ. ବିଶ—(ଅ+ଗଣନୀୟ)—୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣିତ—

Agañaniya 1. Countless.

(ଅଗଣନୀୟ—ସି) ୨ । ଅଗଣିତ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜରେ ଗଣ୍ୟ

ମାନ୍ୟ ନୁହେ—**2. Not respectable; man of straw.**

୩ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ; ଯାହା ବିବେଚିତ ବା ଗୁରୁତ ହେବାର

ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ—**3 Inconsiderable.**

ଅଗଣପେଟ—ଦେ. ବି—(ଯେଉଁ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଗଣିବାରୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ

Agañapeta ଭାବ ମିଳିବ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଗର୍ଭରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର

ଆଲିପେଟ ଅନ ପଢ଼ି ନାହିଁ ।)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି ମାତ୍ର

କୁଞ୍ଜାପେଟ ଖାଇ ନାହିଁ—A person who has not had a morsel of food.

ଅଗଣା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଗନନ)—୧ । ଅଗନନ; ପ୍ରାଣା—

Agañā 1. Courtyard.

ଆନ୍ତିନା, ଉଠାନ ଗଲାରୁ ଗୋଟିଏ ଅଗଣା ।

ଅନ୍ତିନ କରମେ ପଢ଼ି ହୋଇ ବଗା । କରନାଥ ଭଗବତ. ୧୦ମ ।

ରହ ପ୍ରଭାବେ ଅପଣା ଅଗଣା ପହଞ୍ଚ । ସାରଳା ନହିଁରତ ଅବ ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମେଦ; ସ୍ଥାନ—**2. Place.**

ବଳାସର ଷେଷ କୁହେ ସତ୍ରାମ ଅଗଣା ରପସାର କେତ୍ତ ଏହି ।

ଶୁଧାନାଥ ମହାପାତ୍ର ।

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଗଣ୍ୟ)—୧ । ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—

ଅଗଣିତ 1. Coutless.

ଅନ୍ତିମା ବହୁରଙ୍ଗେ ବୁଝୁଛୁ ଦେଖ ଅଗଣାରେ । ବିଷ୍ଣୁପୁଣ କ. ଓ. ବ. ଗାନ୍ଧି ।

୨ । ଅଗଣିତ; ଯାହା ଗଣନା କରସାର ନାହିଁ—

2. Uncounted.

୩ । କରଣ୍ୟ; ହେୟ—

3. Contemtible; in significant.

୪ । ଯେଉଁ ବାଲକର ଜାତକ ବା ଜନ୍ମପତ୍ରିକା ବିଷ୍ଣୁରେ ଜ୍ୟୋତିଷିକ ଗଣନା କରାଯାଇ ନାହିଁ—

୫. (a boy) Who has not had his horoscope calculated.

(ଅଗଣି—ସି) ଦେ. ବ. ପୁ—ଅପାର୍ତ୍ତିଆଣୀ ବାଲକକୁ ଦିଆଯିବା ନାମ ବିଶେଷ—A name given to a boy whose elder had died before his birth.

ଅଗଣା ଅପୁଚ୍ଛ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—(ସହର ଶଦ; ସ. ଅ+ଗଣ ଧାରୁ)—**୧. ନଗଣ୍ୟ; ଯେଉଁ** (ଅଗଣି ଅପୁଚ୍ଛ—ସି) ଲୋକକୁ କେହି ମନୁଷ୍ୟରେ ଗଣନା କରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପଣ୍ଡରେ ନାହିଁ—**1. (a person) Of no importance; insignificant.**

୨ । ସେ ଅନ୍ତିମଦ୍ଵିତୀୟ ହୋଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଥିଥାଏ—**2. (a person) Who comes to a place without any invitation.**

୩ । ସେ ଅନୁରୂପ ନ ହୋଇ କୌଣସି କର୍ମ କରେ—**3. (a person) Who does a work without being asked to do it.**

୪. ଯେଉଁ ବାଲକର ଜାତକପତ୍ର ଗଣାପୋଷ ହୋଇ ନାହିଁ—**4. (a boy) Whose horoscope has not been cast.**

୫ । ଯେଉଁ ବିବାହରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ଜାତକ ଗଣାପୋଷ ମେଲ କରାଯାଇ ନ ଆଏ—**5. (a marriage) In which the respective horoscopes of the bride-groom and the bride have not been calculated (to see if they will suit each other).**

୬ । ଯେଉଁ ଅଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିବାହାଦି ଉସୁବରେ କେହି କର ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ—**6. (a guest) Who is not looked after by any body in a social festivity.**

ଅଗଣିତ—ସ. ବିଶ (ଅ+ଗଣିତ) —୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅବସାର—

Agañita 1. Countless.

(ଅଗଣିତ—ସି) ୨ । ଯାହା ସଂଖ୍ୟା କରାଯାଇ ନାହିଁ—

2. Uncounted.

୩ । ଅଖ୍ୟାତ—**3. Not celebrated.**

୪ । ଅନ୍ତିତ—**4. Unknown.**

ଅଗଣିତା—ସ. ବିଶ. ସି. (ଅଗଣିତ + ଥା)—ଅଗଣିତର ଶୀଳିଙ୍ଗ—

Agañitā Feminine of **Agañita**.

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଗଣିତ) —ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—Countless.

୧	ର	ତ	ତୁର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାଶିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଘର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଞ୍ଜ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
,	ର	ତ	ତୁ	ତୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣାଶନ୍ତାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡିବର୍ଣ୍ଣା	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	ତି	ତୁ	

ଅଗଣ୍ଠ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗଣ୍ଯ) ୧। ପରମାଣରେ ଅମାପ—

Aganda

ଅଗମ, ୨। ଅମାପ; ଅତି ଗର୍ଭର (ଜଳ); ଅତଳଶ୍ରୀ—
ଅଥାହ ୨. Very deep; unfathomable
(ଯଥା, ନଈରେ ଏ ବର୍ଷ ଅଗଣ୍ଠ ପାଣି ଅଛି ।)

୩। (ସଂ. ଅଗଣ୍ଠ) —ପୂର୍ଣ୍ଣ(ଭୋଜନ) —୩. A bellyful of (meal)

ଅଗଣ୍ଠା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗଣ୍ଠ) —ବେଳକାଳ ପକାଇ ଧାନ ଅମଳ କରିବା
Agañðā, ପରେ ସେହି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଧାନ କୁଟା ଦେହରେ ଲାଗି
ରହିଯାଏ—Grains of paddy not severed
from the straw after treading.

ଅଗଣ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଗଣ୍ୟ) —୧। ଅନ୍ତର୍ଣ୍ଣ; ଗଣାନ୍ତତ; ସଂଖ୍ୟାତତ—

Aganya

1. Countless.

(ଅଗଣ୍ୟ—ସଂ) ୨। ନଗଣ୍ୟ; ଭୂତ—2. Negligible; of no
importance; insignificant.
୩। ସାମାନ୍ୟ; ଉତ୍ତର—3. Slight.
୪। ଦେହ୍ୟ—4. Contemptible.
୫। ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—5. Inconsiderable.

ଅଗତ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଗତ) —ଦାତାକୁ ଆଗକୁ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ମାହୁନ୍ତର
Agat ଡାକ;—ଆଗକୁ ଗୁଲ୍ମ—Interjection used by
ଅଗତ �elephant-drivers directing the elephant
to advance.

ଅଗତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଗତ, ଯେ ଗତ ହୋଇ ନାହିଁ)—

Agata ୧। ବିଦ୍ୟମାନ; ଉପସ୍ଥିତ; ବତ୍ରିମାନ—1. Present.

(ଅଗତ—ସଂ) ୨। ଅପ୍ରାୟ—2. Unattained.

ଅଗତ—ସ. ବି. (ଅ + ଗତ) —୧। ଗତରହିତ୍ୟ; ଚଳନର ଅଭିବ—

Agati 1. Want of motion.

୨। ଅପ୍ରତ୍ୱତ; ମୁକ୍ତି ବା ମୋଷର ଅଭିବ—

2. Want of salvation.

ବହେ ଅରେ, ବହେ ପହଞ୍ଚିରେ ସଦାଚି—ରଙ୍ଗ; ବେଦସ୍ମରକଳାସ ୨୧୪ ।

୩। ଉପାୟମୂଳକତା—3. Want of resources.

୪। ନିରାଶ୍ୟମୂଳକତା—4. Helplessness.

୫। ଦୁର୍ଦ୍ରଶ୍ୟ—5. Misfortune.

ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସଂ. (ବହୁଗ୍ରହି)—

୧। ଗତମୂଳ—1. Motionless.

୨। ଉପାୟମୂଳ—2. Resourceless.

୩। ନିରୂପ୍ୟ—3. Having no means.

୪। ସତ୍ତ୍ଵତ ବା ମୋଷ ମୂଳ—

4. Devoid of salvation.

୫। ନିରାଶ୍ୟ—5. Helpless.

୬। ବିପନ୍ନ—6. Involved in danger.

ତେ. ବିଶ—ଅସୁଥଗାମୀ, ଅସଦାଗୁଣ—Doing evil acts.

ଅଗତିକ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ବହୁଗ୍ରହି; ଅ + ଗତ + କ)—

Agatika

ଅଗତ (ଦେଖ)

(ଅଗତିକା—ସଂ)

Agati (See)

ଅଗତିପଣ—ଦେ. ବି—ଅସଦାତରଣ; ଅସୁଥଥରେ ଗମନ—

Agatipana. Bad conduct; taking to evil ways.

ମାତ୍ରକ ଅତ ଅନ୍ୟଗ ହେତୁ କର । ଗାରମ ମହାପରତ. ଅତ ।

ଅଗତିର ଗତି—ଦେ. ବି—୧। ନିରୂପ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାୟ ସ୍ଵରୂପ—

Agatira gati

1. A helper of the helpless.

ଅଗତିର ଗତି ୨। ଅମୋଷ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୋଷଦାତା—

ଅଗତିନିକା ଗତି

2. Saviour of the sinner.

୩। ବିପନ୍ନ ଉକ୍ତାରକତ୍ର—

3. Deliverer of the afflicted.

ଅଗତ୍ୟ—ସ. କି. ବିଶ—(ସ. ଅ = ବିମ୍ବନ, ରହିତ + ଗତ୍ୟ =

Agatyā ଗତିମ୍ବାର)—୧। ନିରୂପ୍ୟ ହୋଇ—

1. In a helpless condition.

୨। ଅନନ୍ୟଗତିକ ହୋଇ; ଉପାୟମୂଳର ବିମ୍ବନ ଅବସ୍ଥାରେ—

2. Having no other resource or
alternative.

୩। ବାଧ୍ୟ ହୋଇ—3. Perforce; inevitably

ସ. ଅ—ସତର୍ଷା, ପଳକି—

Veritably; as a matter of fact.

ଅଗଦ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରହି)—୧। (ଅ + ଗଦ)—

Agada

ମାରେଗ, ମୁକ୍ତ—1. Healthy; not sick.

(ଅଗଦ—ସଂ) ୨। (ଅ + ଗଦ)—ଗଦାଶୂନ୍ୟ; ଗଦା ଧରି ନ ଥିବା—

2. Holding no mace; not armed
with mace.

୩। (ଯାହାଦ୍ଵାରା ରେଗ ନାହିଁ ହେବ) ଔଷଧ—

3. Medicine; antidote.

୪। ଗଦ (ଦେଖ)—4. Gada (See)

୫। ଧନ୍ୟକ ପ୍ରଣାତ ଅଣ୍ଣ ଭାଗବତିଶ୍ୱ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟାଗ୍ରହର ଶଶ୍ୱ
ଭାଗର ନାମ—5. Title of the 6th part of
a medical treatise by Dhanwantari.

ଅଗଦମକାର—ସ. ବି. ପୁ—(ଉପପଦ ସମାପ, ଅଗଦମ = ଅଗଦକୁ +

Agadamkāra କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ; ଯେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମାରେଗ
କରନ୍ତୁ)—ଚିକିତ୍ସକ, ବୈଦ୍ୟ—

Physician; doctor.

ଅଗଦ୍ୟ—ସ. ବି—(ଅ + ଗଦ୍ୟ)—୧। ସଦୋଷ ଗଦ୍ୟ; ଯେଉଁ

Agadya ଗଦ୍ୟ ରଚନାରେ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଭାଷା ହୋଷ ରହିଅଛି—

1. Faulty prose.

୨। ପଦ୍ୟ; କବିତା—Poetry.

ସ. ବିଶ—ଅକଥ୍ୟ; ଅକଥମ୍ୟ—Unspeakable.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସତତ ୫ ଚିହ୍ନଗତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଶା ଏବଂ , ଚିହ୍ନଗତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଶା ମୁଖରେ ପ୍ରବେଦ ରଣ କରିଛନ୍ତି । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ଚିହ୍ନଗତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଶାମୁକ୍ତ ଶଳ ଶୋଭିତାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଦ୍ଵାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଦ୍ଵାର’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଗଧୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଗଧୁଆ (ଦେଖ)

Agadhuā   Agādhuā (See)

ଗ୍ରା. ବି—ଅସ୍ଵାତ ଅବସ୍ଥା—State of having had no bath.

ଅଗନା—ଗ୍ରା. ବିଶ—(ସଂ. ଅଗମ୍ୟ)—ଅନ୍ତିମ; ନିବିଡ଼;
Aganā agani   ଦୂର୍ଭେଦ୍ୟ(ବନ)—Impenetrable; very dense (forest).

ଅଗମ [ଦ୍ଵା—ଏହି ଶବ୍ଦ କେବଳ ‘ବନସ୍ତ୍ର’ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଲାଗେ ।]

ଅଗନାଗନି—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଗନା ଅଗନି (ଦେଖ)

Aganāgani   Aganā agani (See)

ଅଗନାଗନି—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଗନା ଅଗନି (ଦେଖ)

Aganāgini   Aganā agani (See)

ଅଗନାଗନି—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଗନା ଅଗନି (ଦେଖ)

Aganāgnī   Aganā agani (See)

**ଅଗନି—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବି—(ସଂ. ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନି; କିଞ୍ଚ—
Agani   Fire.**

ତହିଁରୁଷ ଜାତ ସେ ଦୁଇର ଅଗନି । ବୃକ୍ଷବିହାର ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଗନ୍ତବ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଗନ୍ତବ୍ୟ)—

Agantabya   ୧। ଗମନର ଅଯୋଗ୍ୟ; ସହିତରେ ଗମନ କରି ଦୁଇ

(ଅଗନ୍ତବ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ (ସଥା—ପଥ)—1. Impassable.

୨। ଯେଉଁଠାରୁ ଗମନ କରିବା ଅନୁଚ୍ଛି (ସଥା—ପ୍ରାଣ)—

2. (a place) Where one ought not to go.

୩। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସହବାସ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—

3. (a person) With whom a person is prohibited from having cohabitation.

୪। ଯେଉଁ ତିଥିରେ କୌଣସି ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଅନୁକୂଳ କରିବା ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷିଦ୍ଧ—4. (a day)

Which is inauspicious according to astrology for starting on a mission.

ଅଗନ୍ତବ୍ୟ ତଥ୍—ସ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଯେଉଁ ତିଥିରେ

Agantabya tithi ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ନିଷିଦ୍ଧ—A day which is astrologically inauspicious for starting on a mission.

(ସଥା—ତ୍ୟକ୍ଷର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍, ବିଷ୍ଣୁ, ବ୍ୟତିପାତ, କୈଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ତଥ୍, ଉତ୍ସାତନଶସ୍ୟକୁ ତଥ୍; ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିପ୍ରାପ୍ତ ।)

ଅଗନିମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଗ୍ନି ମନ୍ତ୍ର, ଅଗ୍ନି ମନ୍ତ୍ରିକ)—ଅଗ୍ନି ମନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)

Agabathu   Agnimantha (See)

ଅଗନି କରାର କୋଳ ଶେଷେଲା । ବୃକ୍ଷବିହାର ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଗବଥୁ ସଙ୍ଗେ ସହାତ ବସିବା—ଦେ. (ବାକ୍ୟ)—

Agabathu saṅge saṅgāta basibā

ଦେହରେ ଅଗନାବାତ ପଳ ଦେହ-ପୁଲ ଗଲେ ରୋଣି ଅଗନ୍ୟ ଗଛ ନିକଟକୁ ଯାଇ ତା ଉପରକୁ ଶଣ୍ଟ ଗୁରୁଳ ପକାଇ ଦେଇ ଦୁଇ ଗଛକୁ ଆଲଙ୍କାନ କରି କହନ୍ତି “ମୁଁ ତୋ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗାତ ବସିଲା ।” ଏପରି କଲେ ଦେହରୁ ଅଗନାବାତଜନନିତ ପୁଲ ଓ କଣ୍ଠ ଛାଡ଼ିଯାଏ । ପଳତଥା ଏ-ଗଛର ପରିରେ ଅଗନାବାତ ଭଲ ହୁଏ—

(a person suffering from nettlerash) To set up god-relationship with the Agabathu tree.

ଅଗବଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଗ୍ନି + ରଙ୍ଗ ଧାରୁ)—

**Agabhangā   ୧। ଯାହାର ଅଗ୍ନ ବା ଶରୀର କରିଯାଇଥି (ସଥା—
ତଗାଭିଗ୍ରହି—ସ୍ତ୍ରୀ)—ଗୁରୁ, ଶୁଦ୍ଧବୃକ୍ଷ)—1. Having the tips broken.**

୨। ଯାହାର ଅଗ୍ନ ବା ଶରୀର ଦୂର ହୋଇଥିଲା—

2. With a broken top.

(ସୁଂ) ୩। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଆରକ୍ଷ କରି ବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ (ଅଗବଙ୍ଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରଥମରୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଏ—3. A person who breaks up a work or proposal at the outset.

୪। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ ନିରୁପାତ ହୋଇ ବନ କରି ଦିଏ ବା କିମାତି ଦିଏ—4. A person who begins a work with right earnest but breaks it off before it is finished.

ଅଗମ—ସ. ବି. (ଅ + ଗମ୍ ଧାରୁ + କଢ଼ି. ଅ; ଯାହାର ଗମନ ବା Agama   ଗଢ଼ ନାହିଁ)—୧। ପକ୍ଷତ—Mountain.

୨। ଗଢ଼—2. Tree.

ସ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଶୁଭ; ଗଢ଼ପୁନ—1. Motionless.

(ଅଗମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଶୁଭବର—2. Immovable.

(ଅଗମତା—ବି)

ଅଗମତା—ସ. ବି. (ଅଗମ + ରହାର୍ଥେ. ତା; ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଗମ Agamata   ବା ଶୁଭବର ବସ୍ତୁ ପରି ଅବହେଳା କରିବାର ଭାବ)—

୧। ମାନମାୟ ବସ୍ତୁର ଅବମାନନା; ପୂଜ୍ୟପୁନ ବ୍ୟକ୍ତିମ—1. Disregard or slight shown to a respectable person.

୨। ଅସମ୍ମାନ; ଅର୍ପନ୍ୟଦା—2. Disrespect.

୩। ଅପମାନ—3. Insult.

ଅଗମମାୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଗମମାୟ)—ଅଗମମ (ଦେଖ)

**Agamaniya   Agamya (See)
(ଅଗମମାୟ—ସ୍ତ୍ରୀ)**

ଅଗମଲା—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ଧାନ ହଳକୁ ବେଳାଳା ନ ପକାଇ Agamala   କୌଣସି ଅଗମର ଗୋଡ଼ରେ ମଳ ଲୋକେ ତହିଁରୁ

୧	ର	ଉ	ବୁଲ	ତ	ଏ	ହସକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଷିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇମ୍ବ	ଉଥ	ଦ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣି ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିଦ୍ୟୁତ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ ପାଦିକାରୀ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇମ୍ବ	ଉଥ	ଦ

ଶିଖାଡ଼ା ଆନ ବାହାର କରନ୍ତି—(paddy sheaf)
ଅଗଡା �Which has been trodden upon by
the feet and paddy grains separated thereby.

ଦେ. ବ. ୧ । ଗୋଡ଼ରେ ଥାନ ମଳାସାର ଥାନ ବାହାର କର
ନିଆ ଯାଇଥିବା ଶସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ଖୁଣ୍ଣା ନଢ଼ା—

1. Straw from which paddy has been separated by treading with the feet.

୨ । ବେଙ୍ଗଳା ନ ପକାଇ ଥାନ ହଳାକୁ ଗୋଡ଼ରେ ମଳି
ତହିଁରୁ ଥାନ ପୂଥକୁ କରିବା କର୍ମ—

2. The operation of treading upon the paddy sheaf to separate the grains.

ଅଗମିତ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ). ବିଶ. (ସଂ. ଅଗମ୍ୟ) — ଅଗମ୍ୟ; ଯେଉଁଠାରୁ
Agamita କେହି ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ—

Unapproachable; inaccessible.

ହୁଳୁ କଟିବାରେ ଦଶାର୍ଥପୁର । ଅଗମିତ ସୁର ନର ଅସୁର ।
ଶ୍ରୀ ଶକ୍ର—ରାଜିଲାଷ ।

ଅଗମୂଳ—ଦେ. ବ. (ବିଷ୍ଣୁଭାର୍ତ୍ତ ସହଚର, ସଂ. ଅଗ୍ର + ମୂଳ)—

Agamūla ୧ । କୌଣସି ଦୟୁତି ଅଗ୍ରଭାଗ ଓ ମୂଳଭାଗ—

ଆଗାଗୋଡ଼ା 1. Top and root; head and tail.

ଆମାଶ୍ରାଦ୍ଧା ୨ । ଶେଷ ଓ ଆଦ୍ୟଭାଗ—

2. Beginning and end.

୩ । ଧାରବାହିକତା—3. Sequence.

(ଯଥା—ତା କଥାରେ ଥାନ ମୂଳ କିଛି ନାହିଁ ।)

ଦେ. ବିଶ. ୪ । ଅଗ୍ରରେ ସ୍ତିତ ଓ ମୂଳରେ ସ୍ତିତ—

4. Situated at the top and at the base.

ଅଗମୋଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ.—୧ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷର ଅଗରୁ ମୋଡ଼ି ତହିଁର

Agamorda ପ୍ରାକୃତକ ବୃଦ୍ଧିକୁ ରହିବ କରିଯାଏ—

1. (tree) Whose top has been bruised or squeezed in order not to let it grow tall.

୨ । ଯାହାର ଅଗମାଖ ମୋଡ଼ି ହେଉ ଯାଇଥାଏ—

2. Nipped at the top.

ଅଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଗମ୍ୟ)—୧ । ଗମନର ଅଯୋଗ୍ୟ; ଦୂର୍ଗମ—

Agamya 1. Impassable; unapproachable.

୨ । ଦୂର୍ବେଦ୍ୟ; ଅବେଦ୍ୟ (ଯଥା—ବନ)—

2. Impenetrable.

୩ । ଅବୋଧଗମ୍ୟ; ଅବୋଧ—

3. Incomprehensible; not capable of being understood; unintelligible.

୪ । ଅଜ୍ଞେୟ—4. Unknowable.

* । ଯେଉଁ ଶ୍ରାନ୍ତ ଗମନ କରିବା ଉଚିତ ନାହେ—

5. (a place) Where one ought not to go.

୬ । ଯେଉଁ ଶ୍ରାନ୍ତ ଯିବା ଶାସ୍ତ୍ରାଦିନିଷିଦ୍ଧ—6. (a place)

Where one is prohibited from going.

୭ । (ଶ୍ରୀ) ପୁଂ. ଯେଉଁ ପୁରୁଷକୁ ସଙ୍ଗମ କରିବା (ଶ୍ରୀ ପଣରେ)

(ଅଗମ୍ୟ—ଶ୍ରୀ) ନିଷିଦ୍ଧ—7. (a male) Whom a female
is enjoined not to cohabit with.

ଅଗମ୍ୟଗମନ—ସ. ବ. (୭୩୩ । ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ । ନିଷିଦ୍ଧ ଶ୍ରାନ୍ତ ଯିବା—

Agamyagamana 1. Going to a prohibited place.

୨ । (ଶ୍ରୀ ପଣରେ) ଅଗମ୍ୟ ପୁରୁଷ ସହବାସ—2. (In the

case of a female) Cohabitation with a male of the prohibited class.

ଅଗମ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (ଅଗମ୍ୟ + ଆ)—ଅଗମ୍ୟର ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ; ଯେଉଁ

Agamyā ଶ୍ରୀର କୌଣସି ପୁରୁଷ ପଣରେ ସହବାସ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—

Feminine of Agamya; (a woman) whom a certain male should not cohabit with.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ନିଜର ବିବାହତା ଶ୍ରୀ ଛନ୍ଦା ଅନ୍ତରେ ଶ୍ରୀମାନେ ଅଗମ୍ୟ; ବିଶେଷତଃ ଶୁଭ୍ୟଗୀ, ଶକ୍ତିପତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀରଙ୍ଗମାନେ, ବିଶ୍ଵମାନେ ଓ ରମେଶ୍ୱରମାନ୍ୟମାନେ; କନ୍ଦ୍ର ଓ କନ୍ଦ୍ରାସ୍ତ୍ରମାନ୍ୟମାନେ; ସଗୋଡ଼ା, ଭୁବନେଶ୍ୱରମାନ୍ୟମାନେ, ଶରଣାଗତା, ଉତ୍ସିନୀ ଓ ନ୍ୟାସୀକୃତା ଶ୍ରୀମାନେ ଅଗମ୍ୟ; ଏମାନଙ୍କୁ ସହବାସ କଲେ ପୁରୁଷର ମହାପାତକ, ଅତିପାତକ ଓ ଅନୁଯାତକ ହୁଏ ।]

ଅଗମ୍ୟଗମନ—ସ. ବ. (୭୩୩ । ତତ୍ତ୍ଵ) —ଅଗମ୍ୟ ଶ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ—

Agamyāgamana Cohabitation with a woman of the prohibited class.

ଏବେ ସେହି ସିନା; ଲକ୍ଷତର ସକା ହେବ ଅଗମ୍ୟଗମନ ।

ଧାରାଧାର ମହାପାତକ ।

[ଦ୍ର—ଅଗମ୍ୟଗମନ ମହାପାତକ; ଏଥର ପ୍ରାୟୁଷିତ ଦିକ୍ ମନୁଷ୍ୟରକା ।

୧୧. ଅ. ୧୭୦-୧୭୧ ଶ୍ରୋକରେ ଅଛି—ଶମଶାକର. ମନୁଷ୍ୟରକା ।]

ଅଗର—ବେଦେ. ଅ. ୨ । (ଅ. ଅଗର) —ସଦ; ସଦ୍ୟପି—

Agar 1. If; even if.

ଅଗର ୨ । (ଅ. ମଗର) —ମାତ୍ର; କିନ୍ତୁ—2. But.

ଅଗର ୩ । (ଅ. ମଗର) ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—3. On the other hand.

୪ । (ଇୱାଙ୍ଗ: ଅଗର) କାଠକୁ ପୋଡ଼ି ବିକ କରିବା
ପାଇଁ ବ୍ୟବ୍ହରିତ ବରେଇକଂ ଉଥିଁର ସନ୍ତ—

4. A carpenter's auger.

ତ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର) —ଅଗ୍ର; ମେଘନାଳ—Mica.

ଦେ—‘ଅଗ’ ଶବ୍ଦର ଦ୍ଵୟୀ ବରନ୍ତି—ଅଗ୍ରଭାଗର—Of the top.

ଶାଥାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵାରୀ ସ୍ମୃତି ଓ ଉଚ୍ଛିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାଟ୍ରା ଏବଂ , ଉଚ୍ଛିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାଟ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଗାହିଁ । ଅତ୍ୟବଳ୍କ ବା ୧ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାଟ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଘେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାବ୍ଦୀମେ ଉଚ୍ଛିତ ବିପରୀତ , ବା ୨ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଷ ବା ମାଟ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକାରୀ ହେବ । ସ୍ଥା .— ‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଈ’ ଶୋଭିବେ ; ‘କୁଥୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ ; ‘ବଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜାମ’ ଦେଖିବେ ; ‘ଅଳବତି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଗରବଳୀ—ଦେ. ବି.—ଅଗରବଳୀ (ଦେଖ)

Agaruālā	Agarabālā (See)
ଗର୍ବ୍ର କଟଳ୍—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ ଅଗ୍ର + କର୍ତ୍ତା) ଅଗକଟା (ଦେଖ)	Agakatā (See)
ଆଗାଭିଗୀ ଦେ. ବି. —ସେଇଁ ବାଲେଷ୍ଣା ଧୂଆଁ ପଢ଼ର ଅଗ କଟଳ ଡଗାଭ ଗୀ ହୋଇଥାଏ; ଏକ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଛଵୀ କଡ଼ା ଧୂଆଁ ପଢ଼ ବା ଅଗଲ କଟଳ ତମ୍ମାଖୁ—A species of excellent tobacco imported to Orissa.	
[ତୁ—ମେଧରେ ଥୁଲାବେଳେ ଏ ଧୂଆଁ ପଢ଼ ଗଛର କଲ ରାଙ୍ଗ ଦିଆ ଯାଇଥିବାରୁ ଗଛ ଶିଖରେ ତେଣା ହୋଇ ନ ବଢ଼ି ଅସୁରନରେ ବିଦୃତ ଓ ହୃଦୟପୁଣ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।]	
ଗର୍ବ୍ର କଟା—ଦେ. ବିଶ—ଅଗକଟା (ଦେଖ)	Agakatā (See)
ଗର୍ବ୍ର ଚି—ବୈଦେ. ଥ. (ଆ. ଅଗରଚି) —ଅଗର (ଦେଖ)	Agarchi
ଗର୍ବ୍ର ଚି—ବୈଦେ. ଥ. (ଆ. ଅଗରଚି) —ଅଗର (ଦେଖ)	Agar (See)
ଗର୍ବ୍ର ଚି—ବୈଦେ.—୧ । ଥ. (ଆ. ଅଗର) —ଅଗର (ଦେଖ)	Agarche
ଗର୍ବ୍ର ଚି—ବୈଦେ.—୨ । ବି. (ଇଂ. Auger; ଅଗର) —ଅଗର (ଦେଖ)	Agara
ଗର୍ବ୍ର ଚି—ବୈଦେ.—୩ । ବି. (ଇଂ. ଅଗୁରୁ) —ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)	1. Agar (See)
ଗର୍ବ୍ର ଚି—ବୈଦେ.—୪ । ବି. (ଇଂ. ଅଗୁରୁ) —ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)	2. Agar (See)
ଅଷ୍ଟକ ଅଗର	3. Aguru (See)
ଅଗର ଧୂପ ଦେଇ ପାଣେ; ପାଦ ପୋଛାନ୍ତି ପିତବାପେ । ଜଳାଥ ରାଗନ୍ତ ଠମ୍ପ ତ । ଦେ. (ସଂ ଅଗୁରୁ)—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)	
ଗର୍ବ୍ର ଚନ୍ଦନ—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅଗୁରୁ+ଚନ୍ଦନ) —ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)	4. Abhra (See)
ଗର୍ବ୍ର ଚନ୍ଦନ—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅଗୁରୁ+ଚନ୍ଦନ) —ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)	Agara chandana
ଅଷ୍ଟକ ଚନ୍ଦନ	Aguru (See)
ଆମାର ଚନ୍ଦନ	
ଗର୍ବ୍ର ଚନ୍ଦନ—ଗ୍ର. ବି. —ଅଗର ଚନ୍ଦନ (ଦେଖ)	
Agarachanna	Agara chandana (See)
ଗରଜ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ + ଥ. ଗରଜ) —	
Agaraja	ଗରଜ ବା ଅବଶ୍ୟକତାର ଅଗ୍ରବ— Want of need or necessity.
ବେଗରଜ ବେଗର୍ଜ	
ଗରଜା—ଦେ. ବିଶ—ସେଇଁ ଦୁଃ ଦୁଃଁ ହେଲ ପରେ ନିଆଁ ଉପରେ Agarajā ଉଚ୍ଛଵୀ କରିଯାଇ ନ ଥାଏ— milk) Which ଅଗରଜା has not been warmed just after milking unwarmed	
[ଦ—ଦୁଃଁ ହେଲ ପରେ ଦିଧନ ହିଏ ଗରଜାର ଦେଖ]	

ବା ଉଷ୍ଣଦୂଷ୍ଟ କଲେ ତାହା ଅଗରଜା ଦୁଃ ଥପେମା ଦେଖି ସମୟସାଏ		
ଛଣ୍ଡି ନ ଯାଇ ଅବଳୁତ ରହେ ।]		
ଅଗରଜା ଏ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ଆ. ଗରଜାଏ)		
Agarajāe ଦେଖା ସୁହିକାକୁ ସମର୍ଥ; (ଯଥା; ଖାତକ ବା ରଇତ) —	Solvent (debtor or tenant).	
ଅଗରଜାଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—		
Agarajāa ୧। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କୌଣସି ବିଷୟରେ ଗରଜ ପଡ଼ି ବେଗରଜୀ ନ ଥାଏ—୧. Not in want.		
ବେଗରଜୀ ୨। ସେ ଅର୍ଥବସ୍ତୁ ନୁହେ—୨. Not needy.		
ଅଗରଜା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗରଜାଆ (ଦେଖ)		
Agaraji	Agarajāa (See)	
ଅଗରଜାଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଶାକଶୂଳ ବିଶେଷ —		
Agara jhāḍā	A plant; Panicum Coromandelianum.	
ଅଗରଜାଟିଆ—ଦେ. ବି—ଅଗରଜାଡ଼ା (ଦେଖ)		
Agarajhāṭā	Agarajhāḍā (See)	
ଅଗର ଟିକିଲି—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅଭ୍ର)—କଞ୍ଚାଦୂର ମୁଦ୍ର ଗୋଲ ବା		
Agara tīkili	ଅର୍କର୍ତ୍ତନ୍ତାକୁଣିଶ୍ଚ, ଯାହାକୁ ସ୍ଥିମାନେ କପାଳରେ କାଲଟିକଲି	ଟିକିଲି କର ପିନ୍ଧନ୍ତି—
କାଲଟିପ	A circular or crescent-shaped bit of black mica stuck to the fore- head by females.	
ଅଗରଟୋପି—ଗ୍ରା. ବି—ଅଗର ଟିକିଲି (ଦେଖ)		
Agaratopi	Avara tikili (See)	
ଅଗରଦାମୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅଗ୍ରଦାମା) — ଅଗ୍ରଦାମା (ଦେଖ)		
Agaradāmī	Agradāmī (See)	
ଅଗରବତି—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଗ୍ରବୁ + ବତ୍ତିକା)—ଉଦ୍‌ବଜା; ସୁନ୍ଦର ପାଇଁ		
Agarabati	ଜଳାଯିବା ସରୁ କାଠ (ଏଥରେ ଗୁଣ୍ଡଳ, ତଳନ ଅଗରବାତୀ ଆଦି ବଟି ହୋଇ ବୋଲା ହୋଇଥାଏ; ଅଗରବତୀ ମୁଷଳମାନମାନେ ଏହାକୁ ଧୂ ଦିଅନ୍ତି; ଏଥରେ ଜାଥୀ ଲଗାଇଲେ ସୁନ୍ଦର ଧୂଆଁ ବାହାରୁଆଁଏ ।)—	
	Fine twigs smeared with scents and emitting sweet-smelling smoke when lighted.	
ଅଗରବାଲ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଗ୍ର ବଣିକ, ଅଗ୍ରବଣ ବା ଅଗ୍ରା ପ୍ରଦେଶ)		
Agarabāl	ଏମାନଙ୍କର ଆଦିମ ବାସସ୍ଥାନ ଥିବାରୁ ।)—	
ଅଗରଟାଲା	ଅଗ୍ର ବଣିକ, ମାରବାତୀ ବା ପଞ୍ଚମୀ ବୈଶିଷ୍ଟ ବା ବଣିଅ	
ଅଗରବାଲା	ଜାତିବିଶେଷ—A sect of Baishyas of the N. W. Provinces and of Marwar.	
ଅଗରବୁଆର—ଦେ. ବି—ଅଗରବାଲ (ଦେଖ)		
Agarabuālā	Agarabālā (See)	

୧	ର	ଉ	ଗ,ର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଵକ୍ଷାର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଉ	ଗୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	କୁ

ଅଗରହିତ—ଗ୍ର. ବିଣ. (ସ. ଅ + ଗର୍ହିତ)—

Agarahita ୧ | ଅଗର୍ହିତ; ଅମନ୍ଦ; ଉତ୍ତମ—1. Good.
୨ | ଉପଯୋଗୀ—2. Suitable.

ଗ୍ର. ବ—୧ | ଉପକାର—1. Benifit.

୨ | ମଙ୍ଗଳ—2. Good; weal.

ଅଗର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଗ୍ର)—୧ | ଅଗିଲ୍ ବାରୁଂଶ କଣି; ବାରୁଂଶର

Agara କର୍ତ୍ତିତ ସଶାଖ ଅପ୍ରଭଗ—1. The top portion
of a bamboo tree cut off from the
main part.

୨ | (ସ. ଶୁଗାଳକଷକ) କଷକମୁକ୍ତ ଗୁରୁବିଶେଷ—
2. Gamboje thistle; a thorny plant.

[ବ—ଏହା ପଢ଼ିଥାରେ ଉଠେ, ଏଥର ପଦ ଓ ଫଳ ମଧ୍ୟ କଷକତ,
ପଢ଼ ଦକ୍ଷର, ମଞ୍ଜି କଳାଜାର ପର, ଗଛ ଧଳାଥସିଆ, ଶୀର ହଳଦିଆ,
ଗଛ ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼େ, ଏହାର ଶୀରରେ ଓ ମଞ୍ଜିର ତେଲରେ କାହା
କୁଣ୍ଡିଆ ଭଲ ହୁଏ ।]

୩ | କଣା କୁସମ (୨) (ଦେଖ)

3. Kantakusuma (୨) (See)

ଅଗର—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବି—ଅଗରାଥ (ଦେଖ)

Agari Aghariā (See)

ଅଗରା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବି—ଅଗରା (ଦେଖ)

Agariā Aghariā (See)

ଅଗରୁ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଗ୍ରରୁ)—ଅଗରୁ (ଦେଖ)

Agaru Aguru (See)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ହାତୁଆ ଶୁଦ୍ଧ ଲାତିବିଶେଷ—

Name of a class of śūdras in Ganjam.

ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅ + ଗୁରୁ)—ଅଗରୁଆ; ହାଲୁକା; ଯାହା ଗରୁ
ବା ଭାର ନୁହେ—Light; not heavy.

ଦେ. କ୍ଷମି ବିଭକ୍ତି—ଅଗ୍ରଭାଗରୁ; ଅଗ୍ରଠାରୁ—From the
top.

(ଯଥା—ଅଗରୁ ମୂଳମାନେ ।)

ଅଗରୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅ + ଗୁରୁ)—ଅଗରୁ; ହାଲୁକା—

Agaruā Not heavy; light.

ଅଗରଦାନୀ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. ଅଗ୍ରଦାନୀ)—ଅଗ୍ରଦାନୀ (ଦେଖ)

Agardāni Agradāni (See)

ଅଗର୍ହିତ—ସ. ବିଣ. (ଅ + ଗର୍ହିତ)—

Agarhita ୧ | ଅନନ୍ଦିତ—1. Blameless.

୨ | ପ୍ରଶାସିତ—2. Praiseworthy; praised.

ଗ୍ର. ବ—୧ | ଉପକାର—1. Benifit.

୨ | ମଙ୍ଗଳ—2. Weal; good.

ଅଗଲ କଟଳ—ଦେ. ବିଣ ଓ ବି—ଅଗର କଟଳ (ଦେଖ)

Agal katal Agar katal (See)

ଅଗଲକଟା—ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି—ଅଗର କଟଳ (ଦେଖ)

Agalkatā Agarkatā (See)

ଅଗଲ ବଗଲ—ବୈଦେ. (ପା)—

Agal bagal କି. ବିଣ—ଇତ୍ସୁତଃ; ଏଣେତେଣେ—

ଇଦିକ୍ ଉଦିକ୍ ହେତେଣେ—Here and there.

ଅଗଲ ଅଗଲ ଅ—ଅନ୍ୟଥା—Otherwise.

ବିଣ—୧ | ଅନଶ୍ଵିତ; ଅଠିକଣା—1. Unsettled.

୨ | ସନ୍ଦର୍ଭାନ—2. Doubtful; doubting.

୩ | ରଙ୍ଗଳିତ୍ର—3. Fickle minded.

୪ | ହିଥାୟକୁ—4. Hesitating.

(ଯଥା—ଏ କଥା କରିବାକୁ ମୁଁ ଅଗଲ ବଗଲ ହେଉଛି ।)

ବ—୧ | ହେତୀଭବ—1. Hesitancy.

୨ | ସନ୍ଦେହ—2. Doubt.

(ଯଥା—ମୋ ମନରେ ଅଗଲ ବଗଲ ପହଞ୍ଚିଲ ।)

୩ | ସାମାନ୍ୟମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମ—3. Slight deviation.

(ଯଥା—ତାଙ୍କ ଯକାବରେ ଅଗଲ ବଗଲ ନାହିଁ ।)

ଅଗଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବିଣ—(ସ. ଅଗ୍ର; ଭୁଲ. ହ. ଅଗଲ)

Agalā ୧ | ଅଗୁଆ; ଅଗ୍ରଷର—1. Forward; leading.

୨ | ବଳପଢ଼ିଥିବା; ବାକି ରହିଥିବା—

2. Remaining over.

୩ | ବହକା; ଅଧିକା—3. Surplus.

୪ | ଆଗିଲ୍; ସାମନାର; ସମ୍ମାନବର୍ତ୍ତୀ—

4. In front; frontal.

୫ | ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଟ; ଆଗୀମ—5. Coming; future.

ଗ୍ର. ବିଣ. (ସ. ଅଲଗୁ; ଅଲଗାର ବର୍ଣ୍ଣବର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ)—

ଅଲଗା—Separate.

ଅଗଲ ଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) କି. (ସ. ଅଗ୍ର)—

Agali jibā ବଳ ପଢ଼ିବା—To remain over;

to remain as surplus.

ଅଗଷ୍ଟ—ବୈଦେ. (ଇଂ. August. ଅଗଷ୍ଟ)—

Agashta ଇଂରୀଜ ଗଣନାରେ ଅଷ୍ଟମ ମାସ—

ଅଗସ୍ତ ତାରିଖ—The month of August.

ଅଗରା

ଅଗସ୍ତ୍ୟମେଣେ ଅପର ପୁଷ୍ପରେ ସୃଜିତ ୯ ଚକ୍ରିତ ଅଳର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରିତ ଅଳର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିତ ରକ୍ଷା କରିଛି ନାହିଁ । ଅଳଏବ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଷି ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଏହି ଶୋକଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଣକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ରେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉତ୍ତର ପରିପତି, ବା ୧ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋକବାର ହେବ । ଯଥା—‘ଗାତ୍ର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାତ୍ର’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜୀବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜୀବ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକାର’ ଦେଖିବେ ।

ଜନ୍ମିଥିଲେ, ଏଥୁପାଇଁ ଏହାଙ୍କ ନାମ ଭୁମିଯୋନି । ଏ ଖବାକୁତି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ଲୋପାମୁଦ୍ରା । ଏ ବିନ୍ଦ୍ୟ ପଦତର ମହିମାକୁ ବିନାକୁ ବିନ ଉତ୍ତରାରେ ବଜିଥୁବାର ଦେଖି ପୂର୍ବୀ ଦେବ ତାଙ୍କ ଗତି ଚୁବ ହେବାର ଆଶଙ୍କା କରି ଅଗସ୍ତ୍ୟଙ୍କ ଶରଣାଗତ ହେଲେ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ବିନ୍ଦ୍ୟ ପଦତର ନିକଟକୁ ଗଲେ । ଶୁଭୁକୁ ଦେଖୁ ବିନ୍ଦ୍ୟ ନମସ୍କାର କରି ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳକୁ ନୁଆଇଁବାରୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ତାଙ୍କ କହିଲେ, “ମୁଁ ଦିଲିଣ ଦିଗକୁ ଜାର୍ଥୀୟାଦା କରି ଯାଉଛି, ତେଣୁ ଫେର ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁମ୍ପେ ଏହିପରି ନତମସ୍ତ୍ରକ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।” ଅଗଜ୍ଯା ବିନ୍ଦ୍ୟାରଳ ଶୁଭୁକୁ ଆଦେଶରେ ତାଙ୍କ ଫେରିବା ଅଧେଶାରେ ନତମସ୍ତ୍ରକ ହୋଇ ରହିଲେ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଆଉ ଦଶିତାରୁ ଫେର ଅଇଲେ ଗାହିଁ; ଫଳତଃ ବିନ୍ଦ୍ୟ ପଦତ ଆଉ ନ ବରି ସେହିପରି ନତମସ୍ତ୍ରକ ହୋଇ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା । ଏହି ପୌରୀଙ୍କ ଉତ୍ତରାଖାନକୁ କବି ଉତ୍କୁତରଣମୁଖ୍ୟମଙ୍ଗଳର ଏଣି ଶିଳରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନି ବାତାପିନାମକ ମେଷରୁପଥାରୀ ଦେବତାଙ୍କୁ ଖାଇ ଜାର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଇଥିଲେ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ସମୁଦ୍ରଜଳକୁ ଥାପଣା ଗଣ୍ଠରେ ପୂର୍ବର ଚକ୍ର କରି ଦେଇଥିଲେ ।]

୨ । ଦଶିତାକାଶର ଭୁଲୁଳ ନନ୍ଦବିଶେ—

ଆ. ସହେଲ
ନାମୋ A bright star in the southern sky;
Canopus; Argus Alpha; Argo
Navis.

[ଦ୍ର—ଏହା ଶରତ୍କାଳରେ ଉତ୍ତର ହୃଦୟ; ଶରତ୍କାଳରେ
ନଦ୍ୟାଦିର ଜଳ ନିର୍ମଳ ହେବାରୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ନନ୍ଦତ୍ତର ଉତ୍ତରଯୁକ୍ତ ଜଳର
ନିର୍ମଳତାର କାରଣ ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି ।
ଅଗସ୍ତ୍ୟସାଦୟ ଦେଖ ।]

୩ । ବକପୁଣ୍ଣ ଶକ୍ତି—3. A tree, Sesbania grandiflora; Agasti grandiflora.

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଗସ୍ତ୍ୟ, ବକ,
କଷ୍ଟ, ଶିବମନ୍ଦି, ପାଶୁପତି,
ଏକଷ୍ଟୁଲ୍, ବକପୁଣ୍ଣ
ଓ. ଅଗସ୍ତ୍ୟ ।

ବେକ୍ଫୁଲ

ବାସନା, ହତୀଯାବକୁଳ

ତେ, ବିଷେତେଷ୍ଟୁ,

ଲକ୍ଷ୍ୟ

ମ. ଅଗସ୍ତ୍ୟ, ବଜଗା

[ଏଥୁର ପଦ ଓ ଫୁଲ ଶାକରୁଷେ
ବ୍ୟବହୃତ ହୃଦୟ । ବ୍ୟବିଧାଳୀମାନେ
ଏ ଶାଗ ଖାଇନ୍ତି । ଏଥୁର ହୁର୍ମ ସଜନା
ହୁର୍ମ ପର । ଏଥୁର ତାଳ ମସକା;
ବେଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ପିତ୍ତ, ବପ,
ଦାହ, ଶେଷ୍ଟା, ଘୋଷ, ଦୃଷ୍ଟା ଓ କୁଣ୍ଡଳାଶକ,
ଶୀତଲପର୍ଯ୍ୟ ଓ ରାତ୍ରିନାତାତିକାରୀ ।
ଏହା ପାନସ ଗୋଗରେ ଉପକାଶ । ଫୁଲ
ଧଳା ଓ ନାଲିବେଳରେ ଗଛ ଦୂର ପ୍ରକାଶ;
ଏହାର ଫୁଲ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ କେବଳପାରୀ

ଆକୁତି ଯୋଗୁ ଏହାକୁ ବକପୁଣ୍ଣ ବୋଲିଯାଏ ।]

ପ୍ରାବେ. (ମେଦିମାୟର) ବ—ବାହେସର ଓ ମେଦିମାୟର
ଆଳର ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନଙ୍କ ବଶୋଧାର ବିଶେଷ—A family title
of Brahmans in Midnapur and Balasore.

ଅଗସ୍ତ୍ୟ—ସ. ବ. ନାମ (ଅଗ୍ନି+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+କରୁ. ଯ) —ଅଗସ୍ତ୍ୟ (ଦେଖ) Agastya

ଅଗସ୍ତ୍ୟକୁଟୀ—ସ. ବ.—ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳର ପଦବିବିଶେ, ସହିରୁ Agastyakūṭā ତାମପାଣୀ ନଦୀ ବାହାରରୁ—Name of a mountain in the Madras Presidency from which the Tâmraparñî river rises.

ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସାହା—ସ. ବ. (ଗୁଣୀତି, ଅଗସ୍ତ୍ୟ+ମାତ୍ରା)—
Agastya jâtrâ ୧ । ଭାଦ୍ର ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିବସ—

1. The first day of the month of Bhâdra.

[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ଅଗସ୍ତ୍ୟର ଦିନକୁ ଯାତ୍ରା କରି ଆଉ
ଫେର ଥିବ ନ ଥିଲେ ବୋଲି ଏ ଦିନ କୌଣସି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ
ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯାଏ ନିଷିଦ୍ଧ ।]

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଯେଉଁ ଯାଏରୁ ଯାଏକାଶ ବାହୁଡ଼ି
ଆସନ୍ତି ନାହିଁ—2. A starting which knows
no returning.

ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସାହିତୀ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲୋପୀ କର୍ମ୍ୟ, ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସକଳତା Agashtya saṁhitâ ସଂହିତା)—ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ ସକଳତା

ସ୍ମୃତି ଗ୍ରନ୍ଥ—Name of a Compendium of Hindu Law compiled by Sage Agasti

ଅଗସ୍ତ୍ୟସାର—ସ. ବ.—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଜର୍ଥବିଶେ—Name of a sacred tank of the Hindus.

ଅଧ୍ୟେ ସରବର ଯେ ଦେଖିଯାଏ ନେବେ
ତୁମ ତହିଁ ଉପାସରେ ସମ୍ପଦ । କୃଷ୍ଣିନ୍ଦ ମହାପରଗ ବନ ।

ଅଗସ୍ତ୍ୟାଶ୍ରମ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀତି)—ଦାରିଣୀତ୍ୟ ପୁରୁଷାଟର ମଳୟାଗ୍ରମର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା ।]

ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀତି, ଅଗସ୍ତ୍ୟ+ଦୟ)—
Agastyodaya ୧ । ଦଶିତାକାଶରେ ଭାଦ୍ର ଶୁଲୁ ସପ୍ତମୀ ରାତରେ
ପୂର୍ବଦିଗ୍ନରୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ନନ୍ଦତ୍ତର ଉତ୍ତରରେ—The hermitage of the sage Agasti in the Eastern Ghats.

[ଦ୍ର—ରାତ୍ରାନାଥ ମହାଯାଦା କ୍ଷୟ ସର୍ଗରେ କାବେଶ ଜରବାରୀ
ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟମର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା ।]

ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀତି, ଅଗସ୍ତ୍ୟ+ଦୟ)—
Agastyodaya ୧ । ଦଶିତାକାଶରେ ଭାଦ୍ର ଶୁଲୁ ସପ୍ତମୀ ରାତରେ
ପୂର୍ବଦିଗ୍ନରୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ନନ୍ଦତ୍ତର ଉତ୍ତରରେ—1. The rising of the star Canopus in the southern sky on the 7th day of the lunar month Bhâdra.

୨ । ପରଦୂର ପ୍ରାରମ୍ଭ—

2. The beginning of Indian autumn.

[ଦ୍ର—ଅଗସ୍ତ୍ୟ ନନ୍ଦତ୍ତର ଉତ୍ତର ସମେ ଶରଦ୍ଵରୁ ଚିତ୍ର
ପ୍ରକାଶିତ ହୃଦୟ, ଅକାଶରୁ ମେଘ ଶୁଭ୍ୟାଦ ନଦୀ ପୁଷ୍ପରାଗିର ଜଳ
କର୍ମତ ହୃଦୟ, କ୍ଷୟ ପାତର କର୍ମ ଶୁଭ୍ୟାଦ ଓ ଜଳତର ପାରୀମାନେ
ଜଳାଶ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଅଦେ ରାତ୍ରି । ଏଥୁଯୋଗୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ ଏହି

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାଷ୍ଟିକ ସ୍କଲାଷ୍ଟର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ରି	ଇସ୍	ଡର୍ଥ	ତ		
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁଷ୍ଠାର	ବା	ଚନ୍ଦ୍ରପୁଣ୍ଡର	ବର୍ଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ତି	ନ୍ତ

ଶବ୍ଦରୂପ ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କ କାରଣ ବୋଲି ପୁରୁଣକାରମାନେ ବିଶ୍ଵାସ କରୁଥିଲେ । କବି ରାଧାନାଥ ‘ଚିଲିକା’ରେ ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା :—

ଲକ୍ଷ୍ମିତ ବାର କଳ୍ପନାରକ, କାଷାରେ କୁମୁଦ ହାସପ୍ରକାଶକ,
ଦଶିଶାଶବ୍ଦୀ ଅବତର ମୋତ, ମହୋତ୍ତଳ କୁମୃଷମୁରବଜେୟାତ,
ଭର୍ତ୍ତିଲେ ଆକାଶେ ଥାର୍ଯ୍ୟ ଦଳେ ଦଳେ, ପୂରନ୍ତି ଏ ଜଳ ବଳ

କୋଳାହଳେ ।]

ଅଗା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଞ୍ଜ)—୧ । ଓଲୁ ; ନିବୋଧ—

Agā 1. Foolish.

ଅଗା ଗା; ମୂର୍ଖ—2. Dunce.

ଅଗାଡ଼ି—ଦେ. ବ. —୧ । ଉତ୍ତରେ ଗୁରୁଳ ବା ଶର୍ଷ ନ ଥିବା ଧାନ;

Agāḍī କେବଳ ଗ୍ରେପା ଥିବା ଫଙ୍ଗା ଧାନ—1. Blighted
corn; chaff without grain.

ଅଗାଡ଼ା ଧର୍ମବସ୍ତୁନ ଦେଇଁ ନରଟ ଦୁଅଳ, ଅଗାଡ଼ି ଧାନ ପର ଅଟେ କାଣ ଦେଇଁ ।

ବୃଷ୍ଟ ହ ମହାବରତ. ଶାତ୍ର ପଦ ।

[ଦ୍ର—ଧାନ ଶକ୍ତ ଫୁଲ ଉତ୍ତାଇବା ସମୟରେ ବର୍ଣ୍ଣା ଓ ଗୋପାନ ହେଲେ ଧାନର କେଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ପାଣି ଓ ପବନ ପଣି ରସ ଶୁଣିଯାଏ । ସେହି ରସ ଗୁରୁଲରୂପରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଧାନ ଯାକ କେବଳ ଗ୍ରେପା ହୋଇ କେଣ୍ଟାରେ ଲାଗିଥାଏ ।]

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) — (ଅଗାଡ଼ି ପର ସାରଦିଷ୍ଟନ); ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି;
ଅଧିମ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A worthless person.

ପାତ୍ରବିମାନେ ଅଟକ୍ତ ମନ୍ଦିର ଅଗାଡ଼ି, ପାଦୋର ଦିଥ ମନ୍ଦ ଦାହୁରୁନ ଲୋକ ।
ବୃଷ୍ଟ ହ ମହାବରତ, ସରପଦ ।

ଦେ. ବିଶ— (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅଯୋଗ୍ୟ; ଅଧିମ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Worthless (person).

ଅଗାଡ଼ି ଅଟକ୍ତ ଏହି କଳି ଅୟୁର । ଅନୁଭବତ, ଶା ଗୁରୁତ୍ତିଗମା ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବ. (ସଂ. ଅଗ) — ଅଗପାଖ; ସାମନା—

ଅଗାଡ଼ି Front; front side.

ପ୍ରାଦେ (ସମଲଘୁର) ବିଶ—ଆଗର; ଆଗପାଖ; ସାମନା—

Frontal; of the front part,

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) କ୍ଷ. ବିଶ—୧ । ଅଗେ; ପ୍ରଥମେ—

1. At first.

୨ । ସାମନାରେ—2. In front.

୩ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ—3. In future.

ଅଗାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅଗାଡ଼ିପୂର୍ଣ୍ଣ (ଧାନରଷି)—

Agāḍī 1. (paddy) Full of chaff.

୨ । ଯେଉଁ ଧାନରୁ ଅଗାଡ଼ି ପାହୁଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ—

2. (paddy) From which chaff has
not been winnowed or blown out.

ଅଗାଡ଼ି ଉଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—ଅଗାଡ଼ିମିଶା ଧାନକୁ ପବନ ବହୁଥିବା
Agāḍī urdaibā ସ୍ଥାନରେ ଉଚିତ ତଳକୁ ଛିହ୍ନ କିମା

କୁଳରେ ପାହୁଡ଼ି ତହୀରୁ ଅଗାଡ଼ିକୁ ପୁଥକ୍ କରିବା—
To cause the chaff to be separated from
the paddy by the action of blowing
wind or by winnowing.

[ଦ୍ର—ଧାନ ହଳାମାନଙ୍କୁ ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇଲେ କିମା ପଟା ବା
ପଥର ଉପରେ ବାଡ଼େଇଲେ କିମା ଅଗମଳା କଲେ ଥେବୁ ଅଗାଡ଼ିମିଶା
ଧାନ ବାହାରେ ସେହି ଧାନକୁ ନେଇ ପବନ ବହୁଥିବା ସ୍ଥାନରେ
ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ପୁରୁଷ ଉଚିତ ତଳକୁ ବିହୁଲେ, ଅଗାଡ଼ି ହାଲୁକା
ଥିବାରୁ ଦୂରକୁ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାଏ, ଭଲ ଧାନମାକ ଭାର ଥିବାରୁ ଲମ୍ବ
ଭାବରେ ତଳେ ଗଦା ହୋଇଯାଏ; କିନ୍ତୁ ପବନ ବୋହୁ ନ ଥିଲେ
ଅଗାଡ଼ିମିଶା ଧାନକୁ କୁଳ କୁଳ କରି ନେଇ ହାତକୁ ଉପରକୁ
ଉଠାଇ କୁଳକୁ ସେ ଧାନକୁ ତଳେ ବିହୁ ଦିଅନ୍ତି; ଏବଂ କୁଳକୁ
ବିଲାର କୁଳର ବତାସରେ ବିହୁଲେ ଅଗାଡ଼ିଯାକ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାଏ ଓ ଧାନ
ଯାକ ଭୂମିରେ ପଢ଼ି ରହେ । ଏହିପରି ପରସ୍ତକୁ ପରସ୍ତ ଧାନକୁ
କୁଳଦାର ଛିହ୍ନ ଓ ବିହୁ (କୁଳବାଥ କର) ଅଗାଡ଼ିଯାକ ପୁଥକ୍
କରିଯାଏ । ଭୂମିରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଛିହ୍ନ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବନ ପରି
କମଣଃ ଉଚିତ ହେବା ଧାନରଶିକୁ ଶିଂଶା କହନ୍ତି । ଅମଳ ହୋଇ
ଥିବା ଅଗାଡ଼ିଆ ଧାନର ପରିମାଣ ଅଳ୍ପ ହେଲେ ତାକୁ କୁଳରେ
ପୁରୁଷ କୁଳକୁ ତଥାର୍ ତଥାର୍ ପାହୁଡ଼ି କରି ତହୀରୁ
ଅଗାଡ଼ିଯାକ ପୁଥକ୍ କରିଯାଏ । ଉପରେକୁ ଉଚିତେ ପ୍ରକିଯାକୁ ମଧ୍ୟ
ପୁଥମ ଦୂର ପ୍ରକିଯାକୁ ଅଗାଡ଼ି ଉତ୍ତାଇବା ଏବଂ ତୃତୀୟ ପ୍ରକିଯାକୁ
ପାହୁଡ଼ିବା ବା ଆହୁରିବା କହନ୍ତି ।]

ଅଗାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ପାତି (ଯଥା—ହାଣ୍ଟି, ମାଠିଆ,
Agāṇḍī ବାଲ୍ବି, ବୋତଳ) ତଳେ ଗାଣ୍ଟି ବା ବଇଠି ନ ଥାଏ
ଏ ଗାଣ୍ଟି ନ ଥିବାରୁ ଯାହାକୁ ସମତଳ ଭୂମିରେ ବିନା
ମଳାରେ ରଖି ଦେଇଲେ ଯାହା ସିଥାରବରେ ନ ରହି ଥିଲେ
କୋରିଯାଏ; ଯେଉଁ ପାତର ଗାଣ୍ଟି ବା ତଳପାଣ ଗୋଲ—
(a pot) Having no stable bottom;
ound-bottomed.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଉଡ଼ିଶାର ହାଣ୍ଟି ଓ ମାଠିଆମାକ ଅଗାଣ୍ଟିଆ
ଅଟେ ।]

ଅଗାମଜା—ସ. ବ. ଝ. ଝ. (ଗୁଣୀ ତରୁ; ଅଗ + ଅସକା)—ପାରତି—
Agāṭmaja A name of Pārbati.

ଅଗାଦ—ପା. ବିଶ. (ସ. ଅଗାଥ)—ଅଗାଥ; ସୁଗାନ୍ଦ; ଅଥଳ;
Agāda ଅତଳାର୍ଗ—Unfathomable; Very deep;

ଅଗାଦ ବେଳେ ପରି ବାହୁ ବ୍ରହ୍ମବାର ପରାତ । ପ୍ରାତି. ବ୍ରହ୍ମକୁପଣ ଗୀରା ।

୧	ଇ	ର	ଶୁଷ୍କ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ପୁକ୍ତାମ୍ବର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ର	ଶୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇସ୍	ତ୍ରେ	ନ

ଅରିର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର) —୧। ବାଉଁଶର ଶାଖାପୁକ୍ତ ଅଗ୍ରଭାଗ;
Agirā ଅଗର—1. The top of a bamboo with
its branches.
୨। ବକ୍ଷଶାଖାର ଅଗ୍ରଭାଗ —2. The top of a
branch.

୩। (ସଂ. ଅଗ୍ର) —ଅଇଗର (ଦେଖ)
3. Aigharā (See)

ଆଗିଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର) —ଅଗର (ଦେଖ)
Agilā Agarā (See)
ଆଗୁ—ସ. ବି. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅ=ନାହିଁ + ଗୋ=କିରଣ, ଶାଖା, ଉନ୍ନତିଯୁକ୍ତ
Agu ଯାହାର; ଏ ଦେହମୂଳ ଥିବାରୁ) —ରହୁଗ୍ରହ— The
Ascending Node.

ସ. ବିଶ—୧। ଗୋଶୁଦ୍ଧ—1. Having no cows.
୨। କିରଣରହୁତ—2. Rayless.

ଆଗୁଆ—୧। ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର; ଏହା ମୁଦି ଆଦିର ଆଗରେ ପିକା
Agua— ଯାଉ ଥିବାରୁ) —

ଆଟ୍ଟ, ଅଁଟିଆଂଗ୍ଟି ୧। ଧାତୁର ଶୈଟ ମୁଦି—1. A small
ଅଂପଡ଼ା, ଡଲ୍ଲା metal ring.

[ଦ୍ର—ହୃଗୁଳା ମୁଦି ହାତ ବା ଗୋଡ଼ର ଅଙ୍ଗୁଠିରୁ ବାହାର ଖେଳ ନ
ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଏହି ଅଗୁଆ ବା ଶୈଟ ମୁଦିଥା ମୁଦିର ଆଗରେ
ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିକା ଯାଏ ।]

୨। ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ସଂ. ଅଗ୍ରାମ୍) —ଅଗ୍ରାମୀ; ଆଗୁଆ;
ଆଗୁଆ ସେ ଦଳର ଆଗରେ ଥାଏ—Leading a batch;
first in a batch.

୩। ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ରଗ) —
ନେତା; ନାୟକ; ମୁଖୁଆ—3. Leader.

ଆଗୁଆର—ଦେ. ବିଶ—(ସଂ. ଅଙ୍ଗ୍ରେ) —

Aguānra ୧। ଗୁଆର; ଓଲୁ; ନିଷୋଧ—1. Foolish.

ଗୁଆର
ଗାଁବାର ୨। ଗମାର; ମୂର୍ଖ; ଅଜ୍ଞ—2. Ignorant; dunce.
୩। ଅଚୁର—3. Not clever.

ଆଗୁଣ—ସ. ବି. (ଅ+ଶୁଣ) —୧। ଶୁଣର ଅଗୁବ—

Aguna 1. Want of quality or attribute.
୨। ସୁଶୁଣର ଅଗୁବ—2. Want of good quality.
୩। ଶତ; ଅହତ; ଅପକାର—3. Injury.
୪। ଦୋଷ—4. Fault.

(ଆଗୁଣା—ସି) ସଂ ବିଶ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ) —୧। ସୁଶୁଣରହୁତ—

1. Devoid of good qualities.

୨। ନିର୍ବୁଣ—2. Void of attributes.

୩। ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Worthless.

ଆଗୁପତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ମ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗ୍ରପ୍ରତ୍ରୀ) —

Agupata ୧। ଯାହା ଶୁଷ୍ଟ କୁହେ—1. Not concealed.

୨। ଯାହା ଗୋପନୀୟ ନୁହେ; ପ୍ରକାଶ—
2. Not fit to be concealed.

ଯେବେ ସେ ଅଗୁପତ କୁହେ କଷ ନହେ,
ତେବେ ତାହା କହିବା ହେଉ ତ ଦୁଇତେ ।

କଷପିତ୍ର. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତ ପଦ ।

ଆଗୁର—ଗ୍ରା. ବିଶ.—ଉଗୁର (ଦେଖ)

Agurā Ugurā (See)

ଆଗୁରୁ—ସ. ବିଶ—୧। (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅ+ଗୁରୁ)—ଶୁରୁମ୍ବା;
Aguru ଉପଦେଶକମ୍ବା—1. Having no preceptor.

୨। (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଶୁରୁମ୍ବାନ; ହାଲୁକା—
2. Light; not heavy.

୩। ଗୌରବ ବା ମାନ୍ୟରହୁତ—3. Disrespectful.

ପ୍ରା. ଅଗ ଶଦର ଫମୀ ବିରକ୍ତି— (ଅଗରୁ ଶୁଲରେ ଲୋକେ
ଦୁଇରଣେ ଅଗରୁ କହନ୍ତି, ଯଥା ଅଗରୁ ମୂଳ ସାଏ ।)

From the top.

ସ. ବି. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅ+ଗୁରୁ; ଯାହାଠାରୁ ଭର ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ
ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ ।)—

୧। ଅଗର ଚନନ; ସୁଗନ କାଷ୍ଟବିଶେଷ; କୃଷ୍ଣ ଚନନ—
1. Aloes wood; Agalochia; Aquilaria

Agalocha (kirtikar).

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଗୁରୁ; ପ୍ରବର;
ଲୋହ; ଯୋଗଜ; କାଳୀଯୁକ୍ତ;
ବିଶିକ; କୁମିଳିଷ୍ଟ; ଅନାପ୍ୟକ;
କାଳାନୁସାର୍ଯ୍ୟ ।

୩. ଅଗରଚନନ
ଅଞ୍ଚକ, ଅଗୋର
ଆଗର, ଉଗର

ତେ. ହୃଗୁରୁତେଷ୍ଟୁ
ଉତ୍ତପ୍ତ କଲେ ଏଥରୁ ରୁଥ ନିରିତେ । ଅସାମଜାତ ଅଗୁରୁ
ଗଛର ଶଳ ରୂପର୍ତ୍ତ ପର କାଗଜ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଅଗୁରୁ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ଯଥା—୧। କୃଷ୍ଣଗୁରୁ; ୨। ଦାଢାଗୁରୁ,

୩। ସାବ୍ରଗୁରୁ, ୪। ମାଙ୍ଗଲ୍ଯାଗୁରୁ, ୫। କାଷ୍ଟାଗୁରୁ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ
କୃଷ୍ଣଗୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଯାବତ୍ତ୍ୟ ଅନ୍ୟରେ ଲାଗେ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ,
ମଗରେ ଏହା ଉତ୍ତପ୍ତଶର୍ଯ୍ୟ, କଟୁତିକୁରସ, ଚର୍ମହିତକର, ଲାପୁପାକ
ଓ ପିତ୍ତବର୍କିକ । ଏହା କର୍ଣ୍ଣବୋଗ, ଚର୍ମମେହ, ବାୟୁ ଓ କର୍ଣ୍ଣନାଶକ ।

ଏଥର ଲେପ ଶାତିଲ; ଅଗୁରୁ କାଷ୍ଟଗୁରୁ ଭରନ ଚେଲ
(ରୁଥ) ପାଣିରେ ବୁଢ଼ିଯାଏ । ଅଗୁରୁ ଧୂପ ସୁଗନ ଓ

ବାୟୁଶୋଧକ ।

(୧) କୃଷ୍ଣଗୁରୁ—କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ, ଉତ୍ତପ୍ତଶର୍ଯ୍ୟ, କଟୁତିକୁରସ୍ୟ,
ବାହ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତେଗରେ ଏହା ଶାତିଲ କିନ୍ତୁ ଆବଶ୍ୟକ

ସାଥରଣ ଲେଖକ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵ ସୂଚନ ୧ ତହିଁର ଅଳ୍ପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ନିଃରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା , ତହିଁର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ତଥ ଶୋଭନ୍ତ ପେବେ ଏ ବ୍ୟାକାଳେରେ କି ମିଳିବ , ତେବେ ମେହି ଗନ୍ଧ ପାଇଁ ସଥାତ୍ମିନେ ଉଚ୍ଛର ଦୟନ୍ତ , ଲ ୧ ତହିଁର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ତଥ ଶୋଭନ୍ତ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭନ୍ତ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ହେବିବେ; ‘କଥ’ କି ପାଇଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲୁବହୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲୁବହୁ’ ଦେଖିବେ ।

ପ୍ରୟୋଗରେ ଏହା ଏହା ଏହା ପିତ୍ର,
ବିମନ, ମୁଖ୍ୟେଗ ଓ ବାୟୁଗ୍ରେଗନାଶକ ।

(୧) ଦାହାଗୁରୁ—କଟୁ, ଉତ୍ସର୍ଗସମ୍ପଦ, ସୌଗନ୍ଧନକନକ;
କେଶବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍ସର୍ଗସାଧକ; ଏହାକୁ ଶୁଣୁକୁ
କହନ୍ତି ।

(୨) ସାହୁଗୁରୁ—କଟୁ, କଣ୍ଠୀ, ଉତ୍ସର୍ଗସମ୍ପଦ, ଏହାର ଧୂପ
ସୁରକ୍ଷା ଓ ବାୟୁଶୋଧକ ।

(୩) ମାଙ୍ଗଳ୍ୟଗୁରୁ—କୃଷ୍ଣଗୁରୁ ପର ଶୁଣିବିଷ୍ଣୁ ।

(୪) କାଷାଗୁରୁ—ପୀତବର୍ଣ୍ଣ, କଟୁ, ଉତ୍ସର୍ଗସମ୍ପଦ, କଫନାଶକ,
ଓ ବାହ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗରେ ରୂପକାର୍ଯ୍ୟକାରକ ।

, । ଶିଂଶପା; ଶିଶୁ ଗଛ—2. The Sissoo tree;
Dalbergia Sissoo.

ଅଗୁରୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗୁରୁ)—୧ । ଯେଉଁ ଲୋକର କେହି
Aguruā ଗୁରୁ ନାହିଁ; ଉପଦେଶକବିଷ୍ଣୁ, ଅଣୁଗୁରୁଆ—
1. Preceptorless;

(a person) having no preceptor.

, । ସହଜ (ବିଦ୍ୟା), ପ୍ରାଣୀ ଲଜ୍ଜାରେ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ଜାଣେ ଓ
ଯାହା ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଗୁରୁ ଲୋତା ହୁଏ ନାହିଁ—

2. (an art) Which is not acquired
from a teacher but got by
instinct; innate.

ଦେବତାଏ ପୋଇଲେ ଅଗୁରୁଆ ପାଠ

ଦୁଃଖ ସେ ଗୁରୁ ପେବାରେ ସମାପ୍ତ । କଷ୍ଟିତ୍ତ. ମହାଭାଗ. କଣ ।

, । ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଗୁରୁବାଟାରୁ ଶରୀରରେ
ଶିକ୍ଷା କରସାର କଥା— 3. (an art) Which
a person has not regularly learnt
from any particular teacher.

ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ—ସଂ. ବି—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)

Aguru chandana Aguru (See)

ଅଗୁରୁ ବିଦ୍ୟା—ଦେ. ବି—ସହଜ ବିଦ୍ୟା; ସର୍ବପଦେଶ ବିନା ଅମୃତ
Aguru bidyā ହେବା ବିଦ୍ୟା—Matter or art learnt
ସ୍ଵରହିନ ବିନା without the aid of any preceptor.

ଅଗୁରୁ ଶିଂଶପା—ସଂ. ବି—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)

Aguru śiṁśapā Aguru (See)

ଅଗୁଲି—ଗା. ବି—ପ୍ରସ୍ତ୍ର; ଓସାର—Breadth; width.

Aguli ଗା. ବିଶ—ପ୍ରସ୍ତ୍ର—Broad.

ଦେ. ବିଶ—(ସଂ. ଅଗୁଲି)—ଅଗୁଲି—

Advancing in the forefront.

ଅଗୁଲି ଲୋକଙ୍କ ଅଗ୍ରି ବାହି ଲେବୁ । ଗ୍ରାମ—ରହୁନ୍ତରେ ।

ଅଗୁଲିବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ଅଗୁଲିବା (ଦେଖ)

Agulibā Agulibā (See)

ଅଗୁଲୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗୁରୁ)—ଲ୍ୟୁ; ମୁନ—.

Agulua Small; low.

ସେ ଯାହାର ସେ ତାହାର ବାଲେ ହୋଇଲ

ଅଗୁଲୁଆ ସଙ୍ଗ ଗୋଟ ପଡ଼ି ରହିଲ । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜ୍ବଳ ।

ଅଗୁସାର—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗ୍ରସର)—ଆଗୁସାର (ଦେଖ)

Agusāra Agusāra (See)

ଅଗୁର୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅଗୁର୍ଧାତ୍ମ; ଅଗୁର୍ଧାତ୍ମା ଗନ୍ଧ—

Agurdha 1. Not hidden.

, । ଶିଖରୁପେ ପ୍ରକାଶିତ—2. Patent.

ଅଗୁର୍ଧାଗନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗୁର୍ଧାତ୍ମ + ଗନ୍ଧ; ଯାହାର ଭାବ ଗନ୍ଧ—

Agurdhagandha ଲୁଚି ରହେ ନାହିଁ)—ହେଙ୍ଗୁ—

Assafoetida,

ଅଗୁର୍ଧାବହାବ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗୁର୍ଧା + ଭାବ)—

Agurdhabhāba 1. ସରଳ ହୃଦୟ—1. Frank.

(ଅଗୁର୍ଧାଭାବ—ଧ୍ୟ) , । ବୁଝିବାର ସହଜ—

2. Easy to understand..

ଅଗେର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ—ଓଗର (ଦେଖ)

Agera Ogar (See)

ଅଗୈର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ—ଓଗର (ଦେଖ)

Agairā Ogar (See)

ଅଗୋଚର—ସଂ. ବି. (ଅ+ଗୋଚର)—

Agochara 1. ପରେଷ—1. Not under one's eyes.

, । ଅପ୍ରତ୍ୟେକ—2. Unperceived.

, । ଉତ୍ତର୍ମୁଦ୍ରା ଯାହା ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ନ ପାରେ—

3. Imperceptible.

, । ଅନ୍ତେୟ—4. Unknowable.

, । ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞତ—5. Unknown.

, । ଅଦୃଷ୍ଟପୁରୁଷ—6. Never seen before.

, । ଅସାଧାରଣ—7. Extraordinary;

uncommon; rare.

ବିଜ୍ଞାନବିଧ ପେଣ ଅଗୋଚର ପ୍ରବେଶ । ଭାଷ. କେତେବ୍ୟାନନାମାସ ॥

ଅଗୋଚର ମୁଦ୍ରା—ଦେ. ବି—ସୋଗସାଧକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ;

Agochara mudrā. (ମୁଦ୍ରା) ଭଲେ କୋଟ ଦେଖ) ଯେଉଁ

ମୁଦ୍ରାବିଶେଷକାଣ୍ଡ ବନ୍ଧି ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ରମ୍ଭକୁ ଅଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ—

—A kind of Joga-exercise by which a person becomes invisible.

ଜଣ ହେବାର ଅନ୍ୟଙ୍କ ମୁଦ୍ରା

ଅଗୋଚର ମୁଦ୍ରା ଦେଖାଇବା । ଗାମୀ—ପରତୋତ୍ତା ।

ଅଗୋପନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଗୋପନ)—୧. ଅଗୁର୍ଧା—

Agopatia 1. State of being open or patent.

୧	ର	ତ	ରୁ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋଷିକ ପୁନ୍ନାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ନ
୨	ର	ତ	ରୁ	ଟ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ସ	ସ	ସ୍ତେ	ଇୟ	ଉଥ	ତ	ନ

୧। ଗୋପନ ନ କରିବା—2. Non concealment.

୨। ଦେଖାଇବା—3. Showing; exhibition.

ସ. ବିଶ—୧। ଅଛିପା—1. Unconcealed.

୨। ପ୍ରକାଶ୍ୟ; ପ୍ରକଟିତ—2. Open; patent.

ଆଗୋକା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ଵୀ. (ବହୁକୃତି; ଅଗ + ଓକ୍ତ୍ସ. ୧୩. ୧୮) —
Agauka ୧। ପଢ଼ିବାସୀ—1. Living in the
mountains.

୨। ବୃକ୍ଷବାସୀ—2. Living in trees.

ସ. ବି—୧। ହିଂଦୁ—1. The lion.

୨। ପଞ୍ଚ—2. Bird.

ଆଗୋଣ—ସଂ. ବିଶ (ଅ + ଗୋଣ)—

Agauna ୧। ମୁଖ୍ୟ; ପ୍ରଧାନ—1. Chief; primary.

୨। ବିଳମ୍ବହୃତ—2. Prompt.

ସ. ଅ.—ଅବିଲମ୍ବ; ଶୀଘ୍ର; ହରି—

Without delay; promptly; quickly.

ଆଗୋର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ଗୋର)—

Agaura ୧। ସେ ଗୋର ନୁହେ—1. Not of a fair
(ଅଗୋର—ଶ୍ଵୀ) complexion.

୨। ଶ୍ଵାମଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—2. Dark complexioned.

ଆଗ୍ନୀୟ—ସଂ. ବି. ଶ୍ଵୀ. (ଅଗ୍ନି + ଧୀଲିଙ୍ଗରେ. ଭ. ନିପାତନ)—

Agnayi ଅଗ୍ନିଦେବକ ଶ୍ଵୀ—Wife of the Fire-God.

[ଅଗ୍ନି ଦେବକର ଦୁଇ ଶୀଙ୍କ ନାମ ସାହା ଓ ସ୍ଵାଧୀ ଦେଖା ।]

ଆଗ୍ନି—ସଂ. ବି. (ଅଗ୍ନ ଧାରୁ = ବନ୍ଧୁଗତ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ନ; କିମ୍ବା ଅନ୍ତର
କିମ୍ବା, ଅଗି

ଧାରୁ=ଗତ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ନ; ଯାହା ବନ୍ଧୁଗତ
କରେ ବା ଯାହା ଉତ୍ସର୍ଗ କରେ ।)—

ଆଗ୍ନିନ—୧। ନିର୍ମାଣ; ବର୍ଣ୍ଣ; ଅନଳ—1. Fire.

ଆଗ, ଅଗି, ଆଗିନ [ଦ୍ର—ପୁଣ୍ୟର ଓ ଗୋଟିଏ ମୌର୍ଯ୍ୟକ ଉତ୍ସାଦାନ ବା
ଶ୍ଵୀ.ରାଗ୍ନିସ୍ତ୍ରୀୟ]

ପଞ୍ଚଭୂତ ମଧ୍ୟରୁ ଅଗ୍ନି ଗୋଟିଏ । ପୁରାଣ ମତରେ

ବାଯୁରୁ ଅଗ୍ନି ଓ ଅଗ୍ନିରୁ ଜଳ ଉତ୍ସନ୍ନ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଅଗ୍ନି

ତଳ ପ୍ରକାରରେ ଜନ୍ମେ —(୧) ହୌମୀ—ପୁଣ୍ୟବା ବା ପାର୍ଯ୍ୟବା

ବସୁରୁ; (୨) ଦିବ୍ୟ—ଶୂନ୍ୟରୁ ବା ଆକାଶରୁ ଓ(୩) ଜାଠର—

ପେଟରୁ ଉତ୍ସନ୍ନ; ପାକଶକ୍ତି । ବୈଦିକ ଓ ଗାର୍ହସ୍ତ୍ର୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଉତ୍ସନ୍ନ

ରକ୍ଷଣ ଉପଲବ୍ଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଗ୍ନିର ରକ୍ଷଣ ନାମ ଅଛି । ଅଗ୍ନିର

ଶଂଖାକୁ କେହି କିମି (ଦେଖାଗ୍ନି) କେହି ପାଞ୍ଚ (ପଞ୍ଚଗ୍ନି)

ଗଣନ୍ତି ।]

୧। ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଅଗ୍ନି ଦେବତା—

2. The Hindu God of fire.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ମତରେ ଧର୍ମରେ ଭିରାଷରେ କୟ ଶାର୍ଯ୍ୟବା ଗର୍ଭରେ ଅଗ୍ନି

ଜନ୍ମିଥିଲେ । ଦିଶକନ୍ଧ ସାହା ଓ ସ୍ଵାଧୀ ଏହାକର ଦୁଇ ଶାର୍ଯ୍ୟବା; ଏ

ଅନ୍ତରମଧ୍ୟକି ମଧ୍ୟରେ ଏକତମ ଏବଂ ଏ ଦିଶପୁନ୍ନ (ଅଗ୍ନି)

କୋଣର ଅଧିପତି ଅଟନ୍ତି । ଏହାକ ବାହନ ଶୁଣ । ଏହାକ ମୁଖରେ
ଦିଆଯିବା ପୃତକୁ ସବୁ ଦେବତାଯାକ ଗ୍ରହଣ କର ତୃପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।
ଅଗ୍ନିକର ଗୋଟି ଜିହା ଥିବାର କର୍ମତ ହୋଇଥିଲା । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରକ
ପରି ପାର୍ଶ୍ଵମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ନିପୁନ୍ନକ ।]

୩। ଅଗ୍ନିକୋଣ; ଦିଶପୁନ୍ନ କୋଣ—

2. The South-East.

୪। ଜଠରଗ୍ନି; ପାକଶକ୍ତି; ସେଇଁ ଅନ୍ତର୍ଦେହିକ ଶକ୍ତି
ବଳରେ ଭୁକ୍ତଦ୍ୱାରା ପାକ ହୁଏ—

4. Power of digestion.

୫। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—5. Gold.

ଅଗ୍ନିକରଣ—ସ. ବି. (ଅଲ୍ଲା ସମାପ; ଅଗ୍ନି = ଅଗ୍ନିକୁ + କରଣ)—
Agnikarana ଅଗ୍ନିକରଣ (ଦେଖ)

Agnikarana (See)

ଅଗ୍ନିକ—ସ. ବି. (ଅଗ୍ନି + ପ୍ରକାଶର୍ଥେ କ; ଯେ ଅଗ୍ନି ପରି ପ୍ରକାଶ ପାଇ)—
Agnika ୧। ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ; ପାଟପୋଳ; ସାଧବୟର ବୋହୁ ଘୋକ—

1. Coccinella (insect).

୨। (ବୈଦିକ) ରଙ୍ଗଚକ; ରାଜିଥ—

2. The marking nut.

ଅଗ୍ନିକଣ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—ଅଗ୍ନିର ଶୁଲିଙ୍ଗ; ନିର୍ମାଣ ଉତ୍ତିବା
Agnikanā ଶୁଲ—Sparks of fire.

ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅଗ୍ନି ଓ କୋଣ)—ଅଗ୍ନିକୋଣ; ଦିଶପୁନ୍ନ
ପୂର୍ବ କୋଣ—The South-Eastern Corner.

ଅଗ୍ନିକରଣ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—୧। ବୈଦିକ ହୋମାନ୍ତଶ୍ରାନ୍ତ ବା
Agnikarana ଯନ୍ତ୍ରର ଅଗ୍ନିଶ୍ଵାପନ କର୍ମ—1. The Vedic
rite of kindling the sacrificial
fire.

୨। ନିର୍ମାଣ ଲଗାଇବା—2. Setting of fire;
kindling of a fire.

ଅଗ୍ନିକର୍ମ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—୧। ଅଗ୍ନି ହୋମାଦିଯଙ୍କ; ହୋମ—
Agnikarma 1. Vedic fire-sacrifice.

୨। ମୃତବ୍ୟକ୍ରିୟ ଶବ୍ଦ ଦାହ କର୍ମ—2. Cremation.

ଅଗ୍ନିକଳା—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—ପୁରାଣୋକ୍ତ ଅଗ୍ନିଦେବତାର
Agnikalā ଦଶଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ବା ଅକୟବ—The ten limbs
of the God of fire according to
Hindu mythology.

(ଦଶକଳା ଯଥା—ଧୂମ; ଥିଳ୍କ; ରକ୍ଷଣା; କୁଳମା; କୁଳମା; ବିଷୁଲିଙ୍ଗମ;
ସୁଶୀ; ସୁରୂପା; କରିଳା; ହରିଦକବ୍ୟ ।)

ଅଗ୍ନିକଳ୍ପ—ସ. ବି. (ଅଗ୍ନି + ରିଷ୍ଟନ ବା ଭୁଲାର୍ଥେ କଳ୍ପ)—
Agnikalpa ୧। ଅଗ୍ନିଭୂଲ; ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଵାନ—1. Fiery,
(ଅଗ୍ନିକଳ୍ପ—ଶ୍ଵୀ) ୨। ନିର୍ମାପର ଦାହ ଦାହ ହେଉଥିବା—

2. Blazing; brilliant.

અગ્નિકા રષી

વારારણ હેઠે અપર પૃષ્ઠારે સૂત્ર ૬ ચિહ્નિ અને રુ માટ્રા એવ , ચિહ્નિ અને રુ માટ્રા મધ્યથી પ્રવેશ રક્ષા કરની નાહું । અને બ ૯ ના , ચિહ્નિ કોણે બર્ષ ના માનાયું શક ખોજબારુ હેબ . યથા :— જે ગોલલે 'પ્રેરે' એ ભૂગાંગોળે ન મિલબ , તેણે વેહ શક પારુ મથાકુણે રહ્યાં ર રણજિત , બ ૯ ચિહ્નિ બર્ષ ના માનાયું શક ખોજબારુ હેબ . યથા :— 'ગાર' ન મિલલે 'ગાર' ખોજબે; 'બુદ્ધ' ન મિલલે 'બુદ્ધ' દેખિબે; 'ધર્મ' ન પારલે 'ધર્મ' દેખિબે; 'અલન્ગ' ન પારલે 'અલન્ગ' દેખિબે ।

અગ્નિકા રષી—દે. બિ. (નામ)—રષિબિશેષ—

Agnikā rushi

(અકાલકાણુ તલે નોટ દેખ)

Name of a sage.

See notes under Akālakānda.

અગ્નિકાણુ—દે. બિ. (ગણી તરુ)—૧. નિથાં લગિબા; અગ્નિ હારા

Agnikāṇḍa ગૃહાદિ પોઢિયિબા—૧. Burning by fire; being on fire.

૨. આત્મબાજા; બાળપોડા—

૨. Fireworks; Pyrotechnique.

૩. અગ્નેયાસ્ત પ્રયોગ; ગોલા પુનિ બર્ષણ—

૩. Firing of gun and cannon.

અગ્નિકારિકા—દે. બિ. (ગણી તરુ)—૧. બેદોલુ વિધરે અગ્નિ Agnikārikā પ્રાપનક્ષયા—૧. The Vedic rite of kindling the sacrificial fire.

૨. અગ્નિપ્રાપન કાલીન ઉત્તારત પ્રોત્સાહ—

૨. The prayer said while kindling the sacrificial fire.

૩. પર્વદંશન ઓ ઘા આદ કષત્પુનકુ વા ત્રણાદિકુ નિથાં હારા પોઢિબા—૩. Cautrisation.

અગ્નિકાર્યા—દે. બિ. (ગણી તરુ)—અગ્નિકર્મ (દેખ) Agnikārjya

Agnikarma (See)

અગ્નિકાશ્થ—દે. બિ.—અગ્રરુ (દેખ)

Agnikashtha

Aguru (See)

અગ્નિકુક્કુટ—દે. બિ. (ગણી તરુ; શિક્ષાયુક્ત નિથાં લુણા કુદુરુ પર Agnikukkuta દેખા યીકારુ)—નિથાં લુણા; જલન્યા નિથાં લુણા; અગ્નિ યુક્ત તૃણગુરુ—An ignited sheaf of straw; a lighted wisp of straw; firebrand.

અગ્નિકુઢ—દે. બિ. (દં. અગ્નિ + કુઢ)—નિથાં ગદા— Agnikurdha

A heap of fire.

અનેક અગ્નિકુઢ થાર

પેસે પ્રદાન લગાર . રૂપટ, પ્રેમપણામૃ

અગ્નિકુણ્ણ—દં. બિ. (ગણી તરુ)—૧. હોમકુણ્ણ; યેદી આધારરે Agnikunda હોમાણી પ્રયિત હૃદે—૧. The receptacle where the sacrificial fire is lit.

૨. દહક અંગારર ઉપેર—

૨. A pan with live coals; firepan.

અગ્નિકુમાર—દં. બિ. (ગણી તરુ)—૧. કાર્તીકેય—

Agnikumāra

The Deity Kartikeya.

[એક પુરુણ મચરે અગ્નિદેવ સ્પર્શીમાનક ભર્યામાનક રૂપરે મોહત હેબાર જાણ પાર તાક ઝી સ્વાહાદેશ અરૂકણે છડા અન્ય છુઅ જણ ભર્યિપૂર્ણ રૂપ છુઅ થર ધારણ

કર અગ્નિક સહિત છુઅ થર ધિહાર કલે ઓ અગ્નિક સાર્યા કાંઈન કુણુરે પઢુબારુ વેહ તેનોમયુ રેચબુ નાર્ટિકેય જન્મિલે । પુરાણાન્તર મચરે મહાદેવ પાંચણક સજમ કરબા સમયુરે અગ્નિ કંપોતરૂપ ધારણ કર લુચ રહ્યાં રહ્યાં હેલુંથિલે ઓ મહાદેવદ્વાર રેચ સ્ફુલત હેબારુ પંચત તાહા ધારણ કરબારુ અસમર્થ હોઇ નિશ્ચેષ કરબારુ તાહા અગ્નિ ધારણ કલે ઓ ત્રણ રેચ કાર્તીકેય રૂપ ધારણ કર જન્મ હેલુ ।]

૧. જેનમાનક રબનબાસી દેબશિશિશે—

૨. Name of a class of Deities of the Jainas. (M. W.).

૩. બૈદ્ય શાસ્કોચુ ઊષધિશેષ—

૩. A particular preparation of various drugs. (M. W.)

અગ્નિકુમાર—દે. બિ. (દં. અગ્નિબજ)—૧. ઊષધ પુલુબિશેષ; Agnikumari (એહા દેહરે ચોકલે દેહ જલા અગ્નિયા પોડા કરે । એહા બાલથી તૂમિરે જન્મે; તે. અગ્નિકેણ્ણુ ઉત્તરે પ્રાયુ છ ઇંદ્ર)—

૧. A kind of herbarious plant; Grangea Maderaspatna.

૨. યેદી ઝીર દેહ જમામ નિથાં જલ્દ થાએ—

૨. A woman whose body is blazing.

બાલરે હોએ કાહા ગતન, બદ્ધ કિ અગ્નિ નર્ભન । રણ બેદેસ્વાનલાસ—૪૪ ।

અગ્નિકુલ—દે. બિ. (નામ)—રાજપુત જાતિર શાખાબિશેષ— Agnikula

Name of a sect of the Rājputs.

મો શિખારુ જાત યેણ હેચે સારે હોલારે ચહું અગ્નિ કુલ જામે । રથાનાથ- મહાયાના ।

[દ્ર—કથુત અછુ યે એમાનક પૂબપૂરુષુમાને અર્બદુ (અગ્નિ) પબતરે રણિમાનક હુરા પ્રજ્ઞાલિત અગ્નિ કુણુરુ જાત હોએ થલે । એહ અગ્નિ કુલ રાજપુતમાને રણ ઉપશાખારે બિરક્તુ । એમાનક બાસસ્ત્રાન રાજપુતાના ।]

અગ્નિકેબુ—દં. બિ—રામાયુણોચુ રાષ્ટ્રસિશેષ—

Agniketu

Name of a demon mentioned in the Rāmāyana.

અગ્નિકોણ—દં. બિ (મધ્યપદલોપી કર્મધા; અગ્નિ દેબકાણ)—અધ્યુષિત કોણ)—આન્દોચુ કોણ; દીકીણ પૂર્વ કોણ—The South East point of the earth.

અગ્નિહોણા—દં. બિ. (ગણી તરુ)—બિધ્યુષક અગ્નિ હારા સ્ક્રાન્દિત

Agnikriyā શબ્દાદ ક્રિયા—Cremation performed according to due rites.

୧ ଇ ର ରି ଶ ଏ ଦସନ୍ତ ବଣ୍ଠି	ଅନୁନାସିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଘର	୩ ଜ ଶ, ଶ କି ଇହୁ ଉଥ କ.
୨ ଇ ର ରୁ ଲୁ ସ୍ଵେ ଅକାଶନ୍ତବଣ୍ଠି ଅନୁନାସିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଘର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବଣ୍ଠି	ଶ୍ରୀ	ଯ ସ ଗ୍ରୀ ଇଥ କ ନ୍ତି

ଅଗ୍ନିକୀତା—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧। ଆତସବାଳ; ବାଣପୋଡ଼ା—
Agnikrīḍā 1. Fire-works; Pyrotechnics.

୨। ଅଗ୍ନୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ; ଅରଦର୍ଶ (ଦେଖ)

2. Aigharā (See)

୩। ବାପାବଳୀ ଅମାବାସ୍ୟା ଅଦି ଉପଲବ୍ଧରେ ଅନୁ ଶୃଦ୍ଧ ପ୍ରଦାପ ଜଳାଇବା ଉତ୍ସବ—୩. Ceremonial illumination; The ceremony of lighting lamps on the new moon night of Kārtika or Mārgasīra.

ଅଗ୍ନି ଶାଢି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଦିଆଯିଲି—

Agnikhārdi Matches

ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତ—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ନିଆଁ ଜାତ; ଯେଉଁ ଗର୍ତ୍ତରେ ନିଆଁ

Agnigaritta ଜଳା ଯାଉଥାଏ—A hole or pit full of fire.

[ଦ୍ୱ—ସର୍ବଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିତାରୁ ବିଷ ହତିବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଖୋଲି ସେଥିରେ ନିଆଁ ଜାଲନ୍ତି । ପରେ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ଯାକ ଗର୍ତ୍ତରୁ କାହିଁ ପକାଇ, ଗର୍ତ୍ତର ଅର୍ଥନ୍ତର ଦେହ ସହିନ୍ତ ଭଳ ଗରମ ଥାଇଁ ଥାଉଁ ସେଥିରେ ସର୍ବଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଷାଇ ରଖନ୍ତି ।]

ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତ—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ନିଆଁ ର ରତର—

Agnigarbhā The interior of a fire.

(ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଯଥା—ଅଗ୍ନୁ ପ୍ରଦର୍ଶରେ ଲୋକେ ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତରୁ ବାତ୍ତାକ ନିଷେଧ କରନ୍ତି ।)

ସ. ବିଶ—(ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି ଅଛି ଗର୍ତ୍ତରେ ଯାହାଇ)—

ଅନ୍ତରୁଗ୍ରାହିତିଷ୍ଠୁ; ଯାହାର ଅର୍ଥନ୍ତରରେ ଅଗ୍ନି ଅଛି—

Pregnant with fire; containing fire inside it.

ସ. ବ—୧। ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)—1. Agnijāra (See)

୨। ଶରୀ (ରୂପ) (ଦେଖ)—2. Samī (tree) (See)

୩। ମହା ଜ୍ୟୋତିଷତା (ଦେଖ)

3. Mahā jyotishmati (See)

୪। ଚକମକି ପଥର—4. Flint stone.

୫। ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ମଣି—5. Sunstone.

୬। ଜୁହୁକୁଳିଆ ପୋକ—6. Fire fly.

୭। ବାତାବାଗ୍ନି ସ୍ଵୀତ ପେଣବର ବସ୍ତୁବିଶେଷ—7. Name of a frothy substance on the sea engendered by the submarine fire.

୮। (ବିକଳପରିଭାଷା) ଉତ୍ତପ୍ତ ଗୋଲାକାର କାର; ଯାହାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିରଣରେ ଧଇଲେ ତଳେ ନିଆଁ ପଡ଼େ; ସୁଲମଧୁର୍ମୁଖ କାର—8. A convex lens.

ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଗ୍ନି ଗର୍ତ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—
Agnigarbhā Feminine of Agnigarbhā.

ସ. ବ—ମହା ଜ୍ୟୋତିଷତା (ଦେଖ)

Mahā jyotishmati (See)

ଅଗ୍ନି ଗୃହ—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ ବା ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲୀପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ବିଶେଷ

Agnigruha ଗୃହ)—ଅଗ୍ନିଶାଳା, ସେଉଁ ଗୃହରେ ଯଜ୍ଞାଗ୍ରହ ରଣିତ ହୃଦ—A room in which the sacrificial fire is maintained.

ସ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ବାଣୀୟ କଳ ଅଦିର ଯେଉଁ କୋଠଣରେ ନିଆଁ ଜଳାଯାଏ—Fire-chamber of a steam engine.

ଅଗ୍ନି କରଣ—ସ. ବ. (ଅଳ୍ଲା ସମାସ; ଅଗ୍ନି + କରଣ)—

Agnikarana ଅଗ୍ନିକରଣ (ଦେଖ)

Agnimkarana (See)

ଅଗ୍ନି ଚୟନ—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଗ୍ନି ଚିତ୍ରଣ (ଦେଖ)

Agnichayana

Agnichityā (See)

ଅଗ୍ନି ଚିତ୍ର—ସ. ବ. (ଉପଦ ସମାସ; ଅଗ୍ନି + ଚି ଧାରୁ + କିନ୍ତୁ. କିମ୍ପ, ଅଗ୍ନିଚିତ୍ର)—

Agnichit

—ସେ ଅଗ୍ନି ଚଯନ କରେ)—

୧। ସାମାଜିକ ବ୍ୟାକ୍ଷଣ; ଅଗ୍ନିହୋରୀ; ସେଉଁ ବ୍ୟାକ୍ଷଣ ବେଦଦୋକ୍ଷ ବିଧରେ ଘରେ ତ୍ୟଗୀ ବା ପଞ୍ଚଗ୍ନି ଶ୍ରାପନ କରି ପ୍ରତିଦିନ ହୋମ କରନ୍ତି—

1. A Brahman who performs the Vedic sacrifice daily.

୨। ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ (ଦେଖ)—2. Agnyādhāna (See)

ଅଗ୍ନି ଚତ୍ର—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଚି ଧାରୁ + ଭବ. ସ +

Agnichityā ଅ. ନିଧାନକ)—ବୈଦିକ ବିଧରେ ଗୃହରେ ହୋମାଗ୍ନି ରକ୍ଷା କରିବା—Maintainance of the sacrificial fire in one's home.

ଅଗ୍ନି ଚୂଡ଼—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଚୂଡ଼ା)—ଅଗ୍ନି ଶିଖ;

Agnichurda ଜଳନ୍ତା ନିଆଁରୁ ଜଳା ପର ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା ଶିଖ—Flame; tongues of fire.

ଅଗ୍ନି ଚଣ୍ଡ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲୀପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ଚଣ୍ଡକ ଚଣ୍ଡି)—

Agnichurnna

ବାରୁଦ—Gun-powder.

ଅଗ୍ନି ଜ—ସ. ବିଶ. (ଅଗ୍ନି + ଜନ୍ମ ଧାରୁ + କିନ୍ତୁ. ଅ)—

Agnija

୧। ଯାହା ଅଗ୍ନି ଜନ୍ମାଇ କରେ—

(ଅଗ୍ନିଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Producing fire.

୨। ଯାହା ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତପ୍ତ କରେ—2. Igniting fire.

୩। ଯାହାରୀରା ଜନ୍ମାଗ୍ନି ପ୍ରଦଳ ହୃଦ—

3. Increasing digestive power.

୪। ଅଗ୍ନି ରୁ ଜାତ—4. Born of fire.

ସ. ବ—୧। ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)—1. Agnijāra (See)

୨। କାର୍ତ୍ତିକେୟ (ଦେଖ)—2. Kārttikēya (See)

ସଂଧାରଣ ଲେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ଟଳିତ ଅନ୍ତର ୫ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ପଢ଼ିବ ଅନ୍ତର ୫ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେହ ରକ୍ଷା ବରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ପଢ଼ିବ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ପଢ଼ିବ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବରନ୍ତି ନାହିଁ । ସଥା—‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ମୋହରେ; ‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ରେଖିବେ; ‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ରେଖିବେ; ‘ଅଗ୍ନି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଗ୍ନି’ ରେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ’ ରେଖିବେ;

* । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ; ସନା—3. Gold.

ଅଗ୍ନିଜାତ—ସ. ବିଶ. (*ମୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଜାତ)—ଅଗ୍ନିଜ (ଦେଖ)—
Agnijāta Agnija (See)

ସ. ବ—ଅଗ୍ନିଜ (ଦେଖ)—Agnija (See)

ଅଗ୍ନିଜାର—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଜ୍ଞାନ ଧାର—ଜ୍ଞାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ)—
Agnijāra ଏହା ଜନରାତ୍ମି ବା ଜ୍ଞାନକୁରୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରୁ—
ଜ୍ଞାନକୁରୁ ବର୍ତ୍ତକ ଔଷଧବିଶେଷ—Name of a
medicinal substance.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ପର୍ବ୍ରିମ ସମୁଦ୍ରରୁ ମିଳେ । ଏହା କଟୁ; ଉତ୍ସର୍ଗ୍ୟ;
ଲୁପ୍ତାକ; ପିଛଳ; ପିତ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଏକ କପ, ବାତ, ସନ୍ଧିପାଦ,
ଶୂଳ ଓ ଅଭଶୂଳନାଶକ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ନାମ—ଅଗ୍ନିକର୍ମ୍ୟାସ;
ଅଗ୍ନିଗ୍ରହ; ଅଗ୍ନିଜ; ଅଗ୍ନିଜାତ; ବଡ଼ବାଣୀ ମଳ; ଜ୍ଞାନସ୍ତୁ; ଅର୍ଣ୍ଣବୋରକ;
ଅଗ୍ନିଜାଳ; ସିକୁପଳ ।]

ଅଗ୍ନିଜାଳ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଜାଳ)—୧ । ଅଗ୍ନି ରାଶି—
Agnijāla 1. A mass or heap of fire.

୨ । ଅଗ୍ନିଜାଳ (ଦେଖ)—2. Agnijāra (See)

ଦେ. ବ—ମୋଟ, ସଳଙ୍ଗ ଓ ଟାଣୁଆ ଏବଂ ୩୪ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂତରେ
ବର୍ତ୍ତିବା ଶାକଗୁଳୁବିଶେଷ—A herb; Vernonia (Haines).

ଅଗ୍ନିଜିହ୍ଵା—ସ. ବ. ପୁ. (ବହୁଧାତ୍ରୀ; ଅଗ୍ନି + ଜିହ୍ଵା; ଅଗ୍ନି ଯାହାର ଜିହ୍ଵା
Agnijihwa ଜିହ୍ଵା ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଅଗ୍ନିହାତ୍ରୀ ଜିହ୍ଵାକ କରନ୍ତି
ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ନିର ଅନ୍ତର ଦେଇ ସେଇ ମାତ୍ରାକୁ ଜିହ୍ଵାକ
କୃଷ୍ଣ ହୁଅନ୍ତି ।)

୧ । ଦେବତା—1. Deity.

୨ । ଦେବଗଣ—2. The gods.

୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. God Bishnu.

[ଦ୍ୱ—ବରହ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଜିହ୍ଵା ଅଗ୍ନି ପରି ଜନ୍ମଥିବା
କଥା ବରହ ପୁରାଣରେ ଥିଲା ।]

ଅଗ୍ନିଜିହ୍ଵା—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍)—୧ । ଅଗ୍ନିଜିହ୍ଵା—

Agnijihwā 1. Tongues of fire; flame.

[ଦ୍ୱ—ଅଗ୍ନିଦେବକର ସାତଗୋଟି ଜିହ୍ଵା ଥିବାର ପୁରାଣରେ
ଉଦ୍‌ଦେଶ ଥିଲା । ସଥା—୧. କରାଲୀ, ୨. ଧୂମିନୀ, ୩. ଘେତା,
୪. ଲୋହତା, ୫. ମାଳଲୋହତା, ୬. ପଦୁରାଗା ଓ ୭. ସୁବର୍ଣ୍ଣା]

୧ । (ବହୁଧାତ୍ରୀ; ଅଗ୍ନିଜିହ୍ଵା + ଶ୍ଵାସ ଆ; ଅଗ୍ନିପର ନାଲ ଜିହ୍ଵା
ଯାହାର)—ଆରପ୍ତାଳ; ଧାତା (ଦେଖ)

2. Dhātakī (See); (griselea tomentosa)

୩ । ଲଙ୍ଗଲିଲତା (ଦେଖ)—

3. Langalilata (See);

(Methonica superba.)

ଅଗ୍ନିଝାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ବଣାଇ; ଧିରଭୂମି) ବ—ଜଜଲ ଗୁଳବିଶେଷ—
Agnijāl 1. A wild plant;

(ଏହା ଅଗ୍ନିଶ୍ଵର ରୋଗରେ ବିଶେଷ ଉପକାରୀ ।)

ଅଗ୍ନିତପ୍ତ—ସ. ବିଶ. (*ଯୁ ତତ୍) ୧ । ନିର୍ବାପ ରେ ରଖାଯାଇ ଗରମ

Agnitapta କରାଯାଇଥିବା—1. Heated by fire.

୨ । (ଉପମିତ କର୍ମଧା) ନିର୍ବାପ ପର ତାତିଲ—

2. Fiery; hot as fire.

ଅଗ୍ନିତାପ—ସ. ବ. (ପ୍ରାଣୀ ତତ୍)—ନିର୍ବାପ ତାତି—

Agnitāp 1. ନିର୍ବାପ ଧାସ—The heat of fire.

ଅଗ୍ନିତେଜାହ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ଵା. (ଉପମିତ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି + ତେଜିଷ୍ଠ୍ୟ;

Agnitejāh ମୋ. ୧ବ.)—ଅଗ୍ନି ପର ତେଜିଷ୍ଠ୍ୟ—Fiery;
blazing or glittering like fire.

ସ. ବ. ପୁ.—ଦୁରବଶୋକୁ ଏକାଦଶ ମନ୍ଦିରର କାଳର ସପ୍ରତିକ୍ଷା

ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—Name of one of the seven sages

during the eleventh Manwantra period.

ଅଗ୍ନିତ୍ୱୟ—ସ. ବ—ଗାର୍ହିତ୍ୱୟ; ଆହବନୀୟ ଓ ଦାରିଣ୍ୟ ନାମକ ତିନି

Agnitraya ଗୋଟି ସଞ୍ଚାରି (ସାଗ୍ନିକମାନେ ବୁଦ୍ଧରେ ଏହି

ତିନି ଅଗ୍ନି କୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି)—The three

sacrificial fires maintained according to vedic rites at the

home of a Sāgnika Brahmana.

ଅଗ୍ନିଦ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଗ୍ନି + ଦା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Agnida 1. ଅଗ୍ନିଦାତା; ଯେ ମୃତବ୍ୟକୁର ଶବଦାହ ସମୟରେ

(ଅଗ୍ନିଦା—ଶ୍ଵା) ଶବ ଦେହରେ ମୁଖ୍ୟ ସଂଘୋଗ କରେ—

1. (a person) Igniting the fire at the cremation of a deceased

2. ଘରଘୋଡ଼ିଆ; ଯେ ଘରେ ନିର୍ବାପ ଲାଗାଏ—

2. Incendiary; setting fire to houses.

[ଦ୍ୱ—ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ୨ ଜଣ ଅତତାୟୀ ମଧ୍ୟରୁ ଅଗ୍ନିଦ

ଏକତମ । ଆତତାୟୀରୁ ଦେଖିଲୁ ମାତ୍ରକେ ବିନା ବିଗୁରରେ ବଧ

କରିବା ଶାସ୍ତ୍ରାନୁମୋଦିତ ।]

ଅଗ୍ନିଦର୍ଧ—ସ. ବିଶ. (*ଯୁ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଦର୍ଧ)—

Agnidagdha 1. ନିର୍ବାପ ପୋଡ଼ା ସାଇଥିବା—

(ଅଗ୍ନିଦଶ୍ଵା—ଶ୍ଵା) 1. Burnt by fire; fireburnt.

୨ । ଶାସ୍ତ୍ରବିଧ ଅନୁସାରେ ଚିତାଗୁରୀବାର ଯାହାର ଶବ ଦୟା

କରି ଯାଇଥିଲା—2. Cremated according to due rites.

ସ. ବ—୧. ପିତୁଲେକେ; ମୃତ ପୁରୁଷଗୁରୁଙ୍କଙ୍କ (ଏମାନଙ୍କ ଶବ

ଅଗ୍ନିଦାର ଦୟା ହୋଇ ଥିବାରୁ)—1. One's deceased

ancestors.

୨ । ପୋଡ଼ା ଦୀର୍ଘ ଅଗ୍ନିଦାର ଦୟା ବଧୁର ଦେହରେ ହୋଇ

ଥିବା ଗତ—1. A burn; sore caused by burning.

୧	ଇ	ର	ତୁ	ରୁ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ	ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶଶ	ଛୁ	ଇଷ୍ଟ	ତୁ	
୨	ର	ତୁ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର	ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରୀ	ଇଥ	ତୁ

ଅଗ୍ନି ଦର୍ଶ ପ୍ରସ୍ତର—ସ. ବ. (ବିକଳନ୍ତପରିଭାଷା)—ଆଗ୍ନେସୁନିରିର
Agnidagdha prastara ଅଗ୍ନିଶୂତ ହାତ ଭର୍ତ୍ତା ପ୍ରସ୍ତର
ବିଶେଷ; ଅକର୍ମିଲା ପଥର—Vulcanic rock;
stone of volcanic origin

ଅଗ୍ନି ଦମନୀ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ଦମନ + ରି)—କଷକାଣ୍ଡ,
Agnidamani ଅକରାନ୍ତ (ଦେଖ) *Ankaranti* (See)

ଅଗ୍ନି ଦାତା—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଗ୍ନି + ଦାତା; ୧ମ ୧୯.)—
Agnidatā ଅଗ୍ନିଦାତୀ (ଦେଖ) *Agnida* (See)

ଅଗ୍ନି ଦାତ୍ତ—ସ. ବ. (ଶ୍ଵାଚ ତତ୍)—୧। ନିର୍ମାଣ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ
Agnidāta ପୋଡ଼ିଯିବା—୧. Burning.
୨। ଦାହରେଗବିଶେଷ—୨. A disease consisting
of a burning sensation in the limbs.
(N. W.).

ଅଗ୍ନି ଦାତ୍ତ—ସ. ବି. (ଶ୍ଵାଚ ତତ୍)—୧। ଅଗ୍ନିବର୍ତ୍ତକ; ଶୁଖ୍ୟାବୃତ୍ତି
Agnidipaka କାରକ—Whetting the appetite;
increasing digestion; digestive.

୧। ବିଶେଷକ; ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରୁ ସତଃ ନିର୍ମାଣ କଲ ଉଠେ
(ଯଥା—ଫ୍ରେ ଫର୍ମ୍ସ)—
2. Self igniting; phosphorescent.

ଅଗ୍ନି ଦାତ୍ତ—ସ. ବ. (ଶ୍ଵାଚ ତତ୍)—୧। ନିର୍ମାଣ ଲଗାଇବା; ନିର୍ମାଣ
Agnidipana କଲାଇବା—Ignition
୨। ଶୁଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି—୨. Increase of digestive power.
୩। ବରୁଣ(ଗନ୍ଧ) (ଦେଖ)

3. Baruṇa (tree) (See)

ସ. ବିଶ—ଅଗ୍ନି ଦାତ୍ତ (ଦେଖ)

Agnidipaka (See)

ଅଗ୍ନି ଦାତ୍ତ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ଦାତ୍ତ + ଅ; ଅଗ୍ନିପର ଦାତ୍ତ ବା
Agnidipta ତେଜୋମୟୀ)—ମହା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟଳ (ଦେଖ) *Mahā jyotishmati* (See).

ଅଗ୍ନି ଦେବ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଦେବ)—୧। ଦେବତାରୁଷେ ପୂର୍ବତ ଅଗ୍ନି—
Agnideba 1. The fire worshipped as a Deity.
୨। ଅଗ୍ନି ୨. ଦେଖ—

2. Agni 2. (See)

ଅଗ୍ନି ଦେବା—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅଗ୍ନି + ଦେବ + ଅ; ଅଗ୍ନି
Agnideba ଯାହାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଦେବତା)—
କୃତିକା ନମତ୍ସୁତ୍ସୁତ୍—The constellation pleidas.
ଦେ. କି. (ସ. ଅଗ୍ନି + ଦା ଧାରୁ)—

ଅଗ୍ନି ଦେଖ୍ୟ—୧। କୌଣସି ବସୁରେ ନିର୍ମାଣ ଲଗାଇବା—
ଅନିଦେଖା 1. To set fire to a thing.

୧। ଶବରେ ମୁଖାଶ୍ଚ ସଂଯୋଗ କରିବା—

2. To set fire to a corpse at cremation.

ଅଗ୍ନି ଧାନ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଧାନ + ଧାରୁ + ଅଧିକରଣେ. ଅନ)—
Agnidhāna ୧। ସତ୍ରାଳା—୧. The room where
sacrificial fire is maintained.
୨। ଅଗ୍ନିଦୋହ ସତ୍ର ଗୃହ—୨. The room
where Homa is performed.

ଅଗ୍ନି ଧୂକ—ସ. ବ. (ଗୃହ ତତ୍)—ଧୂମ; ଧୂଞ୍ଜଳି—

Agnidhwaja Smoke.

ଅଗ୍ନି ଧୂ—ସ. ବ. (ନାମ)—୧। ସାସମୂଳ ମନୁଷ୍ୟ ନାତି ଓ ଜମୁନୀଙ୍କ
Agnidhra ଅଧ୍ୟେତ ପ୍ରିୟକୁତ ରାଜାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ୱତ୍ର—

1. Name of the eldest son of king
Priyabrata.
୨। ଅଗ୍ନିଧ୍ୟ (ଦେଖ) —୧. Agnidhra (See)

ଅଗ୍ନି କଣତା—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୈପି; ଅଗ୍ନି ଦେବକ ହାତ ଅଧିଷ୍ଠତ
Agninakshatra କଣତା)—କୃତିକା ନମତ୍ସୁତ୍—
The constellation of the pleidas.

ଅଗ୍ନି ନିର୍ମାଣ—ସ. ବ.—ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)

Agninirjāsa *Agnijāra* (See)

ଅଗ୍ନି ପକ୍ଷ—ସ. ବ. (ଶ୍ଵାଚ ତତ୍)—ନିର୍ମାଣ ପିତ୍ର କରସାଇଥୁବା—
Agnipakwa Boiled over fire.

ଅଗ୍ନି ପରିକଷା—ସ. ବ. (ଶ୍ଵାଚ ତତ୍)—୧। ଅଗ୍ନି ମାଣ୍ଡୁ; ଅରପୁରୁ
Agniparikṣā ବ୍ୟକ୍ତି କୁ ନିର୍ମାଣ ରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧତା ବା ଅଶୁଦ୍ଧତା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପ୍ରକିଳ୍ପି—

1. Ordeal by fire.

[ତ୍ରୁ—ଜଳକା ନିର୍ମାଣ ରେ ଅରପୁରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଶିମାର ଯେବେ
ତରୁ ବର୍ତ୍ତ ଆସେ, ତେବେ ସେ ନିର୍ବୋଷ ଓ ସେବେ କଷ ହୁଏ
ବା ପୋଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ସେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ସାବ୍ଦ୍ୟ ହେଉଥିଲା ।
ସୀତା ଲକ୍ଷାର ଅଶୋକବନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପରେ ଅଗ୍ନି ପରିକଷାକାରୀ
ନିଜର ବିଶୁଦ୍ଧତା ପ୍ରମାଣିତ କରିଥିଲେ ଓ ଅଗ୍ନି ପରିକଷା ପରେ ଶ୍ରାମ
କାଳୁ ଗୁହର କରି ଲକ୍ଷାର ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଅଣିଥିଲେ ।]

୨। ଅଗ୍ନି ମାଣ୍ଡୁ ପରି ବସୁକର ପରାଶା—

2. A fiery or severe test.

ଅଗ୍ନି ପୁରାଣ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୈପି କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ସମକ୍ଷାୟ ପୁରାଣ)—
Agnipurāṇa ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ମଧ୍ୟର ଏକଟମ—
(ପୁରାଣ ତଳେ କୋଟ ଦେଖ)

One of the eighteen mythological
works of the Hindus.

ଅଗ୍ନି ପୁତ୍ର—ସ. ବ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଅଗ୍ନି + ପୁତ୍ର)—ରତ୍ନ—

Agnipuchchha Shooting star.

ଯାହାକୁ ଘୋଷକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଟଙ୍କର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଉତ୍ତିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଯେତେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରଇ ନାହିଁ । ଅତେବ ୫ ବା ୬ ବିତ୍ତିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘ଦ୍ଵା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଦ୍ଵା’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜ୍ଞା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜ୍ଞା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ନି ପ୍ରସର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନିକୁଦକ ପ୍ରସର) —
Agniprastara ତକମକ ପଥର—Flint: stone.

ଅଗ୍ନି ବଥୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନିମଳ୍ଲ) —ଅଗନଥୁ (କବିରାଜ ହରେକୁଷ୍ମ ମିଶ୍ର;
Agnibathu ଦ୍ଵୀପଶୂଣ) —ଅଗ୍ନିମଳ୍ଲ (ଦେଖ)

Agnimantha (See)

ଅଗ୍ନି ବର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ୬ ଶ୍ଲ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ବର୍ତ୍ତସ୍ତ, ୧୩.
Agnibarchchāḥ ୧୮.) —ଅଗ୍ନିତେଜାଃ; ଅଗ୍ନିପର ତେଜଶୀ—
Fiery.

ସଂ. କ. ପୁ. (ନାମ)—ପୁରାଣଶୂଳିଶେଷ—

Name of a lecturer of the Purāṇas
(M. W.).

ଅଗ୍ନି ବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ରଙ୍ଗ; ନାଲି ଓ ଦଳଦିଅ
Agnibarnñna ମିଶା ରଙ୍ଗ—Fieryred; colour of
(ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ—ଶ୍ଲ)

ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—ଯାହାର ରଙ୍ଗ ଅଗ୍ନିପର ଦଳଦିଅ
ମିଶା ନାଲି—Of fiery colour; reddish yellow.

ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଶୀୟ ରଙ୍ଗ ସୂର୍ଯ୍ୟନଙ୍କ ପୁର୍ଣ୍ଣ—
1. Name of a prince; son of king
Sudarśana.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଶୀୟ ରଙ୍ଗ ସାଜାନ ପୁର୍ଣ୍ଣ ଓ ରାମଙ୍କ ପୋଡ଼ି—

2. Name of a grand-son of
King Rama.

ଅଗ୍ନି ବର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବିଶ. ଶ୍ଲ. (ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ + ଶ୍ଲ. ଆ) —ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ ସୀଇଙ୍କ
Agnibarnññā Feminine of Agnibarnñna.

ସଂ. ବ. ଶ୍ଲ.—ମଦ୍ୟବଶେଷ—Name of a strong
liquor.

ଅଗ୍ନି ବର୍ତ୍ତକ—ସଂ. ବିଶ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସୁଅବର୍ଦ୍ଧନକାଶ; ସାହା
Agnibarddhaka ପାକ ଶକ୍ତିର ବଢାଏ—Increasing
digestive power or appetite.

ଅଗ୍ନି ବର୍ତ୍ତକ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଗ୍ନିବୃତ୍ତି (ଦେଖ)
Agnibarddhana Agnibruddhi (See)

ସଂ. ବିଶ.—ଅଗ୍ନିବର୍ତ୍ତକ (ଦେଖ)
Agnibarddhaka (See)

ଅଗ୍ନି ବଲିଭ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ, ଏଥରେ ରଙ୍ଗକ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ଧରେ)—
Agniballabha ଶାଲ (ରଙ୍ଗ) (ଦେଖ)
Sala (tree) (See)

ଅଗ୍ନି ବାର୍ଦା—ଦେ. ବ—ଅଗ୍ନିବାରଣ (ଦେଖ)
Agnibarda

Agnibāraṇa (See)

ଅଗ୍ନି ବାଣ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲୋପୀ)—ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣକାଶ ଶର—
Agnibāṇa A fiery arrow; an arrow which
shows fire.

ସ. ବିଶ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କୋଧରେ ଅଗ୍ନିପର ପ୍ରତ୍ୟେ; ଅତ କୁଣ୍ଡ;
Fired with rage; fiery with anger.

ଅଗ୍ନି ବାରଣ—ଦେ. ବ. (ଏହିଯୋଗୁ ଘରେ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ରଙ୍ଗକ ପଥର
ପାରେ ନାହିଁ)—ଆରୁ ଘରର ଦୂରର ମୁହଁ ଭୂପରେ କରାଯିବା
ମାତ୍ରର ଛତ—A roof of mud made just over
the door of a mud-roofed thatch.

ଅଗ୍ନି ବାହୁ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ବାହୁ + କତ୍ତି. ଅ; ଯେ ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ
Agnibāha ବାହନ) —୧ । ମେଷ, ମେଣ୍ଟ—1. The sheep
, ଔଣଳ, ଛେଳ—2. The goat
୨ । ଧୂମ; ଧୂଆଁ—3. Smoke (M. W.).

ଅଗ୍ନି ବାହୁ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଧୂମ, ଧୂଆଁ—
Agnibāhu 1. Smoke.

୨ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଶୀୟ ରଙ୍ଗ ପ୍ରିୟବର୍ତ୍ତ ଓ କାମଧଳ ଧୂମ
(ଏ ବିବାହ ନ କର ଉପଥ୍ୟାରେ ରତ ହୋଇଥିଲେ)—
2. Name of a prince of the solar
dynasty.

୩ । ପ୍ରଥମ ମନୁକ ଧୂତ୍ର—
3. Name of a son of the first Manu
ରକ୍ତବାହୁ (ଦେଖ)
Raktabāhu (See)

ଅଗ୍ନି ବାହୁ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସ୍ତ୍ରୀ, ସୁନା—Gold.

Agnibijā

ଅଗ୍ନି ବିର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସ୍ତ୍ରୀ; ସୁନା—Gold.

Agnibirjya

ଅଗ୍ନି ବୃଦ୍ଧି—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଲଗିଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ
Agnibruddhi ପୋଷିବା—1. Spreading of fire.

୨ । ଜଠରୁ ବା ପାକଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି—2. Increase of
appetite or digestive power.

ଅଗ୍ନି ବୃଷ୍ଟି—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ବୃଷ୍ଟି)—
Agnibruṣṭi ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ବର୍ଣ୍ଣକାଶ; ବର୍ଣ୍ଣଅସର ପର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ
ପଢ଼ିବା—1. A shower of fire.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶର୍ଵବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ଦେବା ପର ପ୍ରତ୍ୟେ
ପ୍ରିୟ ଓ ତାପର ଅନୁଭୂତି—2. Great heat felt
in the midd-ays of summer (compared
to a shower of fire).

ଅଗ୍ନି ବେଶ—ସ. ବ. (ନାମ)—ଜନେକ ଆୟୁଷେବ ଗ୍ରହିକାର—
Agnibesa Name of an author of a Sanskrit
medical treatises

ଅଗ୍ନି ବେଶ୍ମ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ବେଶ୍ମ; ୧୩. ୧.)—
Agnibesma ୧ । (ନାମ) ଆତ୍ମେସ ବିଷ୍ଣୁ ଜନେକ ରଷି—
1. Name of a Sage.

୧	ଇ	ର	ବୁ	ତ୍ତ	ଏ	ଦସକୁ	ବର୍ଷ	ଅନୁଜୀବିକ ସୁକ୍ଳାସର	ଶ	ଜ	ଶଶ	କ୍ର	ରୟ	ଉଥ	ଛି	
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମୂର ବା ତନ୍ଦୁବିନ୍ଦୁପୁର୍ବକୁ ବର୍ଷ	ଖ୍ୟ	ସ୍ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ତ୍ତ	କ୍ର			

, । ମାସର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦିବସ—2. The fourteenth day of the calender month of thirty days.

ଅଗ୍ନିବେଶ୍ୟ—ସ. ବ—୧ । ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାବିଶାରଦ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ପୁଣି; ଜନେକ ଅଗ୍ନିବେଶ୍ୟ—ମହାଭାବତ—

Agnibesya   ଉପଦେଶକ ଶୁଭୁ (ମହାଭାବତ)—

1. Name of a teacher or Āchārya.

ବରବ୍ୟୁ ଯ ଅଗ୍ନିବେଶ୍ୟ ବୃତ୍ତବାକ । ବୁଝିଷିଂହ. ମହାଭାବତ ବନ ।

, । ଦ୍ୱାବିଂଶ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ନାମ (ପୂର୍ବଧୂରଣ)—

2. Name of the twenty second muhūrtta.

ଅଗ୍ନିବୋଟ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଗ୍ନି + ରେ Boat, ବୋଟ)—

Agnibota   ୧ । ବାଣୀୟ ପୋଡ଼; ଖୁମର; ଧୂଆକଳ ଜାହାଜ—
ଇଷ୍ଟିମାର

i. Steamer.

ଆମୋଟ,   ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଣୀୟ ନୌକା—

ଅଗ୍ନିବୀଟ
Agnibha   ୨. Steam launch.

ଅଗ୍ନି ଭ—ସ. ବିଶ. (ବନ୍ଦୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ଭ)—ଅଗ୍ନି ପର ତେଜୋମୟ—
Agnibha   Fiery; shining like fire.
(ଅଗ୍ନିଭ—ସି)

ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଭ)—୧ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—1. Gold.

, । (ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲେପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ଅଧିଷ୍ଠିତ + ଭ = ନଷ୍ଟ)—
କୁରିକା ନଷ୍ଟ—2. The constellation

Pleidas.

ଅଗ୍ନିଭାଣ୍ଡ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠୀ ଭର)—ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Agnibhāṇḍa   Agnikunda (See)

ଅଗ୍ନିଭୁ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ୩ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ଭୁ ଧାରୁ—ଜନିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ.କ୍ରିପ୍ତ)

Agnibhu   ଅଗ୍ନିଭୁ ଜ୍ଞାନ—Born of fire.

ସ. ବ—ଜଳ—Water.

ଅଗ୍ନିଭୁ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଭୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. କ୍ରିପ୍ତ)—

Agnibhū ୧ । କାର୍ତ୍ତିକୟ—Deity Karttikeya.

[ଦ୍ୱ—ପାଞ୍ଚ ମହାଦେବଙ୍କ ସାର୍ଥ ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଉପରେ ନିଶ୍ଚେଷ କଲେ ଓ ତହିଁରୁ କାର୍ତ୍ତିକୟ ଜନ୍ମ ହେଲେ ।]

, । କାଶ୍ୟପ ରଷି (ଏ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ)—

2. Sage Kāshyapa.

, । (ଗଣିତ) ଛାଥ ସଂଖ୍ୟା—3 (arithmetic)

The number six.

ଅଗ୍ନିଭୂତ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଭୂତ)—୧ । ଅଗ୍ନିଷତ୍ତ ବୁଦ୍ଧ—

Agnibhūti   1. A thing produced from fire.

, । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ—2. Gold.

, । (ନାମ) ବୌଦ୍ଧଗୁରୁ ଶେଷ ଉତ୍ସବକୁ ୧୧ ଜଣ ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ ବା ଗଣଧର ମଧ୍ୟ ଏକତମ—

3. Name of one of the eleven chief pupils of the last Tirthakara

ଅଗ୍ନି ମଣି—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲ୍ଲେପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନିମୁଖାଦକ ମଣି)—

Agnimāṇi ୧ । ଦୂର୍ଧ୍ୱିକାନ୍ତ ମଣି—1. The sunstone.

, । ଚକମକ ପଥର—2. Flint stone.

, । ଦ୍ୱିପୁଣ୍ୟକୁଳ କାରଣଣ୍ଣ; ପ୍ରଳମଧ୍ୟକୁ କାର—

3. Convex lens.

ଅଗ୍ନି ମଥ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ମଥ ଧାରୁ + କର୍ମ. ବ୍ୟାପ୍)—

Agnimath ଅଗ୍ନିମତ୍ତ (ଦେଖ)—Agnimatha (See).

ଅଗ୍ନି ମଥନ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ମଥ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ)—

Agnimathana ଅଗ୍ନିମତ୍ତ (ଦେଖ)

Agnimatha (See)

ଅଗ୍ନି ମତ୍ତ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ମଥ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅ; ଯାହା ମଥତ ବା ଦର୍ଶିତ ହେଲେ ଅଗ୍ନି ବାହାରେ ।

Agnimatha   Agnimatha (See)

୫. ଅଗବଥୁ; ଅଗବଥୁ;

ଗନଣା; ଗଣିଯାରୀ; ଗଣିରୀ;

ଅଗ୍ରଗ୍ରାସ

ଅରଣୀ; ଆରମ୍ଭି;

ଆମୋଦା

ତେ. ନେଲ; ଚିରନେଲ

ସ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଗ୍ନି ମଥ;

ଅଗ୍ନି ମଥନ; ଅଗ୍ନି ମତ୍ତ,

ବିଜୟୀ; ଜୟ; ଗ୍ରାହିକୀ;

ଗଣିଯାରକା; କର୍ତ୍ତ୍ତୀକା;

ଜୟା; ଆରଣୀକେବୁ;

ଜୟନ୍ତୀ; ତର୍କଣ;

ନାଦେଶୀ; ଅନନ୍ତା;

ବୈଜୟନିକା;

ତେଜୋମତ୍ତ; ହବିମତ୍ତ;

ପାଦକ; ନଦିକା;

ଜ୍ୟୋତିଷ; ଅରଣୀ;

ବିଜୟନ୍ତୀ; ମଥନ;

ଗରଜକୃତୀକା; ପାଦକାରଣୀ;

ମଥକେବୁ; ବିଜୟନ୍ତୀକା

ଏ ଗନ୍ଧକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ ବା ଏହାର

ତାଳକୁ ଦେହରେ ଆସାନ କଲେ ପୁଲ କମି ଯାଏ । ଏ ଗନ୍ଧର

କୋମଳ ପଦକୁ କାଣି ଓ ଆମ୍ବିଲରେ ଫୁଟାଇଲେ ତାହା ସୁବାସ୍ୟକୁ

ଓ ମୁଖରେତକ ହୁଏ ।]

ଅଗ୍ନିମାଣ୍ୟ—ଦେ. ବ—ଅଗ୍ନିପର୍ଯ୍ୟାୟା (ଦେଖ)

Agnimāṇḍu   Agniparīkshā (See)

ସମ୍ମାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ମତିତ ୧ ଚତୁର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚତୁର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅର୍ଥବନ୍ଦ ୧ ବା , ଚତୁର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପନେ ଉଚ୍ଛଵି କରିବାରେ , ବା ୧ ଚତୁର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ସଥା— ‘ନାହିଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହ’ ଶୋଇବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳନନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳନନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ନି ମାଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଗ୍ନି+ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ ମତ୍ତୁ; ୧ମ. ୧ବ.)—

Agnimān ୧ । ଅଗ୍ନି ବିଶିଷ୍ଟ; ଯହିଁରେ ଅଗ୍ନି ଅଛୁ—

1. Containing fire.

, 1 ଜଳଥୁବା—2. Burning.

ସ. ବ. ପୁ.—ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ରୀ (ଦେଖ)

Agnihotri (See)

[ରାମଶକ୍ତ ମନୁଷ୍ୟହତା—୩. ୧୨୭ ।]

ଅଗ୍ନି ମାନ୍ଦ୍ୟ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍)—

Agnimandyā ୧ । ପରିପାକଶକ୍ତ ହ୍ରାସ; ଶ୍ରୀମାନତା—

1. Loss of appetite.

, 1 ଅଗ୍ରଣୀ ରୋଗ—2. Indigestion; dyspepsia.

ଅଗ୍ନି ମାରୁତି—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ମାରୁତି; ମାରୁତ ବା

Agnimāruti ବନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପର ଜଳରାଗ୍ନି ଯାହାକର । ଏ ବାତାପି ନାମକ ଦେଖିବାରୁ ଖାଇ ସମୁଦ୍ର ଯାକର ପାଣି ପିଇ ଜାର୍ଷି କରିଥୁବାକୁ ଏହି ନାମ ପାଇଥିଲେ ।)

ଅଗ୍ନେୟ ମୁକ୍ତ (ଦେଖ)—Sage Agasti (See)

ଅଗ୍ନି ମିତ୍ର—ସ. ବ. (ନାମ)—ଶୁଙ୍ଗବିଶର ଦ୍ଵିତୀୟ ରାଜା;

Agnimitra ମନ୍ଦରଜ ପୁରୁଷଙ୍କ ପତ୍ର—

Name of the son of King Pushpamitra.

ଅଗ୍ନି ମୁଖ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ମୁଖ)—

Agnimukha ୧ । (ଅଗ୍ନି ଅଟେ ମୁଖ ଯାହାକର ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ନିରେ ନିବେଦିତ ହୋମ ଦ୍ରୁବ୍ୟକୁ ଘେଜନ କରନ୍ତି)—ଦେବତା—1. Deity.

, 1 (ଅଗ୍ନି ଅଛୁ ମୁଖରେ ଯାହାକର)—ବ୍ରାହ୍ମଣ—

2. A Brâhmaṇa.

* 1 [(ବୈଦ୍ୟକ) ଯାହା ଅଗ୍ନିର ମୁଖ ପର ଦାହକ]—

ଧଳାଚିତା; ଚିତ୍ରବ (ଦେଖ)

3. Chitraka (See);

Plumbage zeylancia.

* 1 [(ବୈଦ୍ୟକ) ଯାହା ଅଗ୍ନିର ମୁଖ ପର ଦାହକ]—

ରକ୍ତାଚକ; ରାନ୍ଧା—4. Marking nut.

* 1 ଯେଉଁ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ଜଳରାଗ୍ନି ବୃକ୍ଷ ପାଏ—

5. Tonic medicine.

ଅଗ୍ନି ମୁଖୀ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି ମୁଖ + ଶ୍ଵ. ରୁ. ରୁ)—୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) ରାଶାଚକ;

Agnimukhi ରାନ୍ଧା—1. Marking nut.

, 1 (ବୈଦ୍ୟକ) ଲଙ୍ଗଳି (ଦେଖ)

Lângalî (See)

* 1 ଗାୟତ୍ରୀ ମସ୍ତ (ଦେଖ)

The Gâyatrî mantra (See)

ଅଗ୍ନି ମୂଲ୍ୟ—ଦେ. ବିଶ—(ଅଗ୍ନି ବାହକା ଶକ୍ତି ଯୋଗ୍ୟ ଅଗ୍ନି କିଳଟକୁ

Agnimûlyâ କେହି ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ, ସେହିପର ମୂଲ୍ୟ ବେଶ

ଅଗ୍ନିମୂଲ୍ୟ

କେବାରୁ ଯେଉଁ ଦ୍ରୁବ୍ୟକୁ କଣିବାକୁ ଶ୍ରାବକ ଭରସନ୍ତି ନାହିଁ—ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ; ମହାର୍ଗ; ମହାର୍ଗ—

Very dear in price.

ଦେ. ବି—ଆରି ଚଢା ଦାମ—

A very high or prohibitive price.

ଅଗ୍ନି ମୋଡ—ଦେ. ବି—ଆଗ୍ନେୟ ମୋଡ (ଦେଖ)

Agnimorda

Agneya morda (See)

ଅଗ୍ନି ଯତ୍ତ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍)—ଆଗ୍ନେୟାଷ (ସଥା—ବନ୍ଦୁକ, ତୋପ)

Agnijantra

Fire arms; gun; cannon.

ଅଗ୍ନି ଯୋଜନ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍)—ସଞ୍ଜଗ୍ନି କୁ ଜଳାଇବା ପାଇଁ

Agnijojana ଉତ୍ସାହବା—The act of stirring the sacrificial fire to make it blaze up. (M. W.)

ଅଗ୍ନି ରଜ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ରଜକ ଧାରୁ = ଧାୟ ପାରବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ)

Agniraja

ଅ—ସେ ଅଗ୍ନିର ରଜ ପାଏ)—ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ

କାଟ; ପାଟ ପୋକ—Coccus (insect).

ଅଗ୍ନି ରଜ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ରଜ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅସ୍ ୧ମ. ୧ବ.)—

Agnirajah

ଅଗ୍ନି ରଜ (ଦେଖ)

Agniraja (See)

ଅଗ୍ନି ରଜ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ରଜ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—ଅଗ୍ନି ରଜ (ଦେଖ)

Agnirâja

Agniraja (See)

ଅଗ୍ନି ରୂହା—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ରୂହ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ + ଶ୍ଵ. ଅ)

Agniruhâ ମାଂସରେହଣୀ ଗ୍ରାନ୍ଟ—Name of a plant.

ଅଗ୍ନି ରେତକ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍)—

Agniretaḥ

ସୁରଣ୍ଣ; ସୁନା—Gold.

ଅଗ୍ନି ରେତଣି—ସ. ବ.—କାଣ୍ପୁଲ—A hard inflamma-

Agnirohini tory swelling in the armpit.

ଅଗ୍ନି ରେତକ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍)—୧ । ପୁରାଣୋକ୍ତ ସୁମେରୁ ପବତ-

Agniloka ଶୁଙ୍ଗର ନିମ୍ନରେ ଥୁବା ଜଳପଦବିଶେଷ (ସମ୍ବନ୍ଧରେ

ପୂର୍ବକାଳରେ ଥେଠାରେ ଅଗ୍ନି ପୂଜକମାନେ ବାପି କରୁଥିଲେ)—1. Name of mythological country below the sumeru range.

> 1 କୋଣିତକ ଭାବରେ ଭାବିତ ଅଗ୍ନି ଦେବକ ଦେଶ—The world of Agni. (M. W.)

ଅଗ୍ନି ଶରଣ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍)—ଆଗ୍ନି ଶାଳା (ଦେଖ)

Agnisarâna

Agnisâlâ (See)

ଅଗ୍ନି ଶର୍ମ—ସ. ବିଶ—(ଅଗ୍ନି + ଶର୍ମନ୍ତ; ୧ମ. ୧ବ.)—

Agnisarmma ୧ । ମହାକୋଣୀ—1. Very passionate.

, 1 କୋଣୀ—2. Fiery with rage.

ସ. ବ—୧ । କୋଣନ ସ୍ରାବ ଜନେକ ରଣ୍ଜନ ନାମ—

1 Name of a sage of fiery temper.

୧	ର	ଉ	ଚୁବ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକ୍ରମିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍କର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଇଥ	ତ
୨	ର	ଉ	ଚୁ	ତୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିଆନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସୁକ୍ଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଥ	ତି	ତୁ	

୧। ମହା କ୍ରୋଧନ ସ୍ତରବ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. A person of fiery temper.

ଅଗ୍ନିଶାଳ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଗ୍ନିଗୃହ (ଦେଖ)

Agnisāla

Agnigr̄uha (See)

ଅଗ୍ନିଶାଳ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଗ୍ନିଗୃହ (ଦେଖ)

Agnisāla

Agnigr̄uha (See)

ଅଗ୍ନିଶିଖ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ଶିଖ)—

Agnisikha ୧। ପ୍ରସାପ; ପାପ—1. A lamp.

୨। ଠାଣ—2. An arrow.

୩। କୁଳ୍ମ; ଜାପ୍ରାନ—3. Saffron.

୪। କୁମ୍ବ ଫୁଲ—4. Safflower.

୫। ସୁରଣ୍ଣି; ସୁନା—5. Gold.

୬। କବି ବରଚୁଚଙ୍କ ପିତା—6. Name of the father of poet Bararuchi.

ଅଗ୍ନିଶିଖ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଶିଖ)—

Agnisikha ୧। ନିର୍ଦ୍ଦର ଶିଖ ବା ଜ୍ଞାଲା—

1. Flame or tongue of fire.

୨। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନିଶିଖ + ଅ)—

ଲଙ୍ଗଳୀ (ଦେଖ)

Lāngalī (See)

ଅଗ୍ନିଶେଖର—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ଶେଖର)—

Agnisekhara ୧। କୁମ୍ବପୁଲଗଛ—1. Safflower.

୨। କୁଳ୍ମ; ଜାପ୍ରାନ—2. Saffron.

୩। ଲଙ୍ଗଳୀ (ଦେଖ)

3. Laṅgalī (See)

ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ତୁ ଧାରୁ = ସ୍ତୁବ କରିବା + କରଣ ଓ ମ;

Agnishtoma ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନିଙ୍କ ସ୍ତୁବ କରିଯାଏ)—

ଯାଗବିଶେଷ—Name of a kind of fire sacrifice.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଯାଗ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଜାପତି ବହୁ ପ୍ରଜା ସ୍ତୁତି କାମକାରେ ବସନ୍ତ କାଳରେ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ସମାଧାନ କରିଥିଲେ । ବେଦଙ୍କ ଓ ସାଗ୍ନିଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏ ସଙ୍କ କରିବାର ଅଧିକାରୀ । ଅଗ୍ନି, ଇନ୍ଦ୍ର, ବାୟୁ ଏଥର ଦେବତା; ସୋମରଷ ଏଥର ପ୍ରଧାନ ଉପକରଣ; ଏଥରେ ୧୭ ଜଣ ପୁରେହିତ ଲୋଡ଼ା । ଏହା କରିବାକୁ ୫ ଦିନ ସମୟ ଲାଗେ ।]

ଅଗ୍ନି ଶ୍ଵ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ = ରହିବା + ଅଧିକରଣେ. ଅ; ଯାହା

Agnish̄tha ଅଗ୍ନି ଉପରେ ରଖାଯାଏ)—

୧। କଟାହ; କରେଇ—1. A cauldron; a pan.

୨। ନିର୍ଦ୍ଦର ଭ୍ରମେଇ—2. A firepan.

ଅଗ୍ନି ସ୍ଵାତ୍ତ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନିଶୁ = ଅଗ୍ନିମାନଙ୍କରେ + ଆରି = ମୁହଁତ;

Agniswatta ଏହା ସଂସ୍କୃତରେ ବହୁବରନରେ ଅଗ୍ନିଶୁର ବୁଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।)—ପିତୃଲୋକ ବିଶେଷ—

A class of deceased ancestors or the manes.

[ଦ୍ୱ—ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଅଗ୍ନିରେ ଅତ୍ୱାତ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲେ ଯେଉଁ ପିତୃଗଣ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କ ଅଗ୍ନିଶ୍ଵାସ ବୋଲିଯାଏ । ଏମାନେ ମର୍ତ୍ତାଚିରଣ୍ଡିଙ୍କ ସନ୍ନାନ । ପିତୃଲୋକ ମାନେ ଅନେକ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ ଓ ଗ୍ରାବିରଣ୍ଡାଦରେ ଏମାନଙ୍କ ପୁଥକ ପୁଥକ ଭିଳୋଦକ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୁଏ; ଯଥା—ଅଗ୍ନିଶ୍ଵାସ; ସୋମପା; ବର୍ହଷଦ ।]

ଅଗ୍ନି ସରକ୍ଷଣ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସରକ୍ଷଣ ରଖି—

Agnisamrakshana ଅହୋରାତ୍ର ସଙ୍କରିତ ରଖି—

Maintenance of the sacrificial fire in the house by a daily worshipper.

ଅଗ୍ନି ସମ୍ପାଦ—ସ. ବ. (ଗ୍ରୂପ୍ ତତ୍ତ୍ଵ)—

Agnisamsk̄ara ୧। ଶବଦାହ; ଶବକୁ ବିଧମତେ ପୋଡ଼ିବା—

1. Cremation.

ଦ୍ୱର ନର୍ତ୍ତର ନିମ୍ନବୟସ ଶିଶୁ ଅଗ୍ନିସମ୍ପାଦ କରୁଥିବା ବିଷ ସ୍ତୁରରେ ନାହିଁ ।

ସମେତର—ମନ୍ତ୍ର: ୫୭୫

୨। (ଶରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି ଶ୍ଵାପନାର୍ଥ ସଂସ୍କାର)—

ବେଦିକ ବିଧରେ ଅଗ୍ନିଶ୍ଵାପନ; ପଞ୍ଚ ସଂସ୍କାରନକୁର ଅଗ୍ନିକୁ ଅଣ ହୋମ ବା ବେଦିକରେ ସ୍ତ୍ରୀପାଦ—

2. The consecration of sacrificial fire.

ଅଗ୍ନି ସମ୍ବନ୍ଧ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ନି + ସମ୍ବନ୍ଧ)—ବାୟୁ; ପବନ—

Agnisakha

The air.

[ଦ୍ୱ—ଅଗ୍ନି ଜଳବା ପାଇଁ ବାୟୁ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ବାୟୁ ନ ହେଲେ ଅଗ୍ନି ଜଳ ପାଇବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ଅଗ୍ନି ଲାଗେ ସେଠାରେ ବାୟୁ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବିହେ । ଅଗ୍ନି ଦ୍ୱାରା ନିକଟସ୍ଥ ବାୟୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ଓ ହାଲୁକା ହୋଇ ଆକାଶରୁ ଉଠିଯାଏ ଓ ଥନ୍ଦ ଦିଗରୁ ବାୟୁ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଥିଲା ଉଚ୍ଚିତ ବାୟୁର ସ୍ତାନ ପୁରଣ କରୁଥାଏ ।]

ଅଗ୍ନି ସନ୍ଦାପକ—ସ. ବିଶ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଗ୍ନି ସନ୍ଦାପକ (ଦେଖ)

Agnisandipaka

Agnidipaka (See)

ଅଗ୍ନି ସନ୍ଦାପକ—ସ. ବ. ୫ ବିଶ—ଅଗ୍ନି ସନ୍ଦାପକ (ଦେଖ)

Agnisandipana

Agnidipana (See)

ଅଗ୍ନି ସମ୍ବନ୍ଧ—ସ. ବ. (ଗ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ସମ୍ବନ୍ଧ)—

Agnisambhaba ୧। ସ୍ତ୍ରୀ; ସୁନା—1. Gold.

୨। କର୍ତ୍ତିକେୟ—2. The Deity Karttikeya.

ଅଗ୍ନି ସହାୟ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧। ଅଗ୍ନି ସହାୟ; କାୟ; ପବନ—

Agnisahāya 1. The air; wind.

୨। ବନକପୋତ —2. Wild dove.

[ଦ୍ୱ—ଶାଶ୍ଵର ବନ ଦାଢ଼ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ବନ କପୋତ ଅଗ୍ନିକୁ ସ୍ଵକ କରିଥିବାରୁ ଏହି ନାମ; ଅଗ୍ନି ଦେବ ଉଚ୍ଚ କପୋତାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ତାକୁ ନ ପୋଡ଼ି ରଖା କରିଥିଲେ ।]

ଶାରବତ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟକ୍ରମ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନ୍ତରେ ପଢ଼ିର ବିଷୟ, ନା ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟକ୍ରମ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ଶୁଅ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶୁଅ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଜିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିନ’ ଶୋଭିବେ ।

ଅଗ୍ନିସାକ୍ଷିକ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଗ୍ନି + ସାକ୍ଷି + କ)—

Agnisākhika ୧। ଯେଉଁ କର୍ମରେ ଅଗ୍ନିକୁ ସାକ୍ଷି କରି ମହାପାଠ
ଓ ଅଙ୍ଗାକାରଦ କରସାଏ—**୧. (a ceremony)**

In which promises are made in the presence of domestic or nuptial fire.

(ଯଥା—କର୍ମାପିତା ଅଗ୍ନିକୁ ସାକ୍ଷି ରଖି ଜ୍ଞାମାତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ
କଲାଣ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ।)

୨। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗ୍ନିକୁ ସାକ୍ଷି ରଖି କୌଣସି କର୍ମ କରନ୍ତି—

**୨ Taking the domestic or nuptial fire
for a witness.**

ଅଗ୍ନିସାକ୍ଷିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବୀହି; ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷି =

Agnisākshika ମର୍ଯ୍ୟାଦା) — ଯେଉଁ ସାକ୍ଷି ଅଗ୍ନି ସମୀପରେ ଏକ-

marjyāda ପହିରୁଛି ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ପଥ କରନ୍ତି—
(ଅଗ୍ନିସାକ୍ଷିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସ୍ମୀ) One who taking the firegod
as witness solemnly pro-

mises conjugal fidelity (M.W.)

ଅଗ୍ନିସାତ—ସ. ବିଶ. (ଅଗ୍ନି + ସାତ ; ତୁଳ—ଜଳସାତ, ବିପସାତ ;

Agnisāt ରସୁସାତ)—ନିର୍ମାଣରେ ପକାଯିବା—

Consigned to fire.

ଅଗ୍ନିସାବରଣ୍ଟି—ସ. ବି. (ନାମ)—ଜନେବ ମନୁଷ୍ୱ ନାମ—

Agnisābarantī Name of a Man.

ଅଗ୍ନିସାର—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ. ତତ୍ର)—୧। ରଷାକ୍ତି—

Agnisāra ୧. Antimony.

, ୨। ସୁରୂମା—**୨. Collyrium.**

ଅଗ୍ନିସିନ୍ହ—ସ. ବି. (ନାମ)—ଜୈନମାନଙ୍କର ସ୍ପ୍ରମଦୃଷ୍ଟ ବାସୁଦେବଙ୍କ

Agnisinha ପିତା—Name of the father of the
seventh black Basudeba of
the Jainas.

ଅଗ୍ନିସ୍ତ୍ର—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି + ସ୍ତ୍ରି)—

Agnisūtra ୧। ଅଗ୍ନିର ରେଖା—**୧. A thread of fire.**

, ୨। ଉପନୟକ ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାଲକ ପିନ୍ଧିବା କୁଣ୍ଡ

ମେଞ୍ଜଳା—**୨. A girdle of Kusa grass
put on by a boy at investiture (M.W.)**

ଅଗ୍ନିସେବା—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ. ତତ୍ର)—ଦିନ ପୋରବା—Basking

Agniseba in the fire; warming one's self
near a fire.

ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ. ତତ୍ର)—ଦୁଃଖଶ ବା ମଞ୍ଚ ପ୍ରୟୋଗ ବା

Agnistambha ଯୋଗିକ କିମ୍ବା ହାତ ଅଗ୍ନିର ଦାହିବା ଶକ୍ତି—

ରହିବ କରନ୍ତି—The magical quenching
of fire; the assuagement
of the burning qualities of fire

by the application of herbs or
mystic formulae.

[ଦ୍ୱ—ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍ ସାଧନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅନାୟାସରେ ନିର୍ଥା ଉପରେ
ଶୁଲ୍ମିଯାକ ଓ ତା ଗୋଡ଼ରେ ଫୋଟକା ହୃଦ ନାହିଁ । କୌଣସିତାରେ
ନିର୍ଥା ଲାଗିଲେ ଯୋଗିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ମଞ୍ଚ ପ୍ରୟୋଗବାର ଅଧିକ ଦୂର
ବସ୍ତ୍ରର ନ କର ଲିର ଯାଏ ।]

ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ. ତତ୍ର)—ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍ (ଦେଖ)

Agnistambha **Agnistambha** (See)

ଅଗ୍ନିସ୍ତୋକ—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ. ତତ୍ର)—ଅଗ୍ନିକଣ—

Agnistoka Spark; a particle of fire.

ଅଗ୍ନିସ୍ତାପନ—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ. ତତ୍ର)—ବେଦୋକ୍ତ ମଞ୍ଚ ଉତ୍ତାରଣ

Agnisthāpana ପୂର୍ବକ ପାଞ୍ଚ ଥର ଭୂମିକୁ ସଂମୂରିତ କରିବା ପରେ
ହୋମ ବା ବେଶଦେବ ଶ୍ରାନ୍ତରେ ଅଗ୍ନିକୁ
ପ୍ରଥମେ ଲଗାଇବା—The starting of
the sacrificial fire after ritualistic purification of the ground.

[ଦ୍ୱ—ଅଗ୍ନି ସ୍ତାପନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଦ୍ଵାରା ଶ୍ରାନ୍ତରୁ ପ୍ରଥମେ କୁଣିଷ୍ଠ
ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାନନ୍ତରିବା କରିବ, ତା ପରେ ଗୋପ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଲିପିବ, ତା ପରେ
ଦ୍ୱିତୀୟ ଦାର କୁଣିଷ୍ଠଦ୍ୱାରା ଓଳାଇବ, ତା ପରେ ଉଦକପାତ୍ରରୁ
ଜଳ ନେଇ ଭୂମିରେ ଛାପିବ, ତହୁରେ ଅଗ୍ନିଶ୍ରଦ୍ଧାର ସେ ଶ୍ରାନ୍ତରୁ
ଛବି ମାଟ୍ଟ କାହିଁ ପକାଇବ । ଏହିପର “ପଞ୍ଚଦୁଷସ୍ତାର” କରିବା
ପରେ ଅଗ୍ନିସ୍ତାପନ କର ମଞ୍ଚକାରଣ କରିବ ଓ ତହୁରେ
ସଥୋତିର ଅନୁଭି, ଚର୍ବି, ବଳ ଅଗ୍ନିରେ ପ୍ରଦାନ କରିବ ।]

ଅଗ୍ନିସ୍ତାର—ସ. ବି. (ଅଗ୍ନି + ସି + ଥତ୍ର = ପୁରୁତ୍ର)—

Agniswatta ଅଗ୍ନିଶ୍ରଦ୍ଧାର (ଦେଖ)—Agnishwatta (See)

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର—ସ. ବି. (ଶ୍ରୀ. ତତ୍ର; ଅଗ୍ନି + ହୋତ୍ର = ହୋତ୍ର)—

Agnihotra ୧। ସାଗ୍ନିକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ପ୍ରତିଦିନ କୃତ୍ୟ ହୋତ୍ର—

1. Daily fire sacrifice practised by a
Brahmana who maintains the
Vedic fire.

[ଏ ହୋତ୍ର ଦୂର ପ୍ରକାରର—ନିତ୍ୟ ଓ କାମ୍ୟ ।]

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର—The sacrificial fire.

ଏ ନେଇଛ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ଗହାର । ବ୍ୟକ୍ତିର ମହାରତ ନନ୍ଦ ।

• । (ଅଗ୍ନିରେ ଯାହା ଅନୁଭି ଦିଅଯାଏ) - ଘର; ଦିଅ—
3. Ghee, clarified butter.

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର + କରିବା ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦରିୟ ,

Agnihotri ୧ମା. ୧ର)—ନିତ୍ୟହୋତ୍ରକାରୀ; ସାଗ୍ନିକ (ବ୍ରାହ୍ମଣ)

Performing the daily offering
to fire.

ସ. ବି. ପୁ—ନିତ୍ୟ ହୋତ୍ରକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brahmana

who daily performs the Agnihotra
Homa.

ଯଥାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଷ୍ଟାରେ ସ୍ତରକୁ ଚିହ୍ନିତ ଅନରାଣ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚିହ୍ନିତ ଅନର ଓ ପୁଷ୍ଟା ଯୁଧରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରଇ ନାହିଁ । ଅନରକୁ ଏ ବା ଏ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଯଥାରୁମେ ନହିଁବ ବେଳେକ , ବା ୧. ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶେଷିବାରୁ ଦେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଯେତିବେ; ‘ବିଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥ’ ପେଣ୍ଟିବେ; ‘କୁଥ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିନ୍ଦ’ ଯେଣିବେ; ‘ଆରିମା’ ବା ପାଇଲେ ‘ଆରିମା’ ଯେଣିବେ; ‘ଆଲବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବର’ ଯେଣିବେ ।

ଅଗ୍ନୁସ୍ତର—ସଂ. ବି. (୭ଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଉପଦ୍ରବ)—

Agnyupadraba ଅଗ୍ନୁସ୍ତର (ଦେଖ)

Agnyutpata (See)

ଅଗ୍ନୁସ୍ତାନ—ସଂ. ବି. (୭ଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଉପସ୍ତାନ)—

Agnyupasthana ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ଉପାସନା ମଦ୍ଦ—

The mystic formula for invoking the Fire-god.

ଅଗ୍ନୁସାସକ—ସଂ. ବି. ପୁ. (୭ଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଉପାସକ)—

Agnyupasaka ସେ ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କର ପୁଜା କରନ୍ତି (ସଥା—
(ଅଗ୍ନୁସାସକି—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାର୍ବୀ, ହିନ୍ଦୁ)—A fire-worshipper.

ଅଗ୍ନୁସାସନ—ସଂ. ବି. (୭ଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଗ୍ନି + ଉପାସନା)—

Agnypasana ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ଆରାଧନା ବା ପୂଜା—
Fire-worship.

ଅଗ୍ନି—ଶ୍ରୀ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଙ୍କୁ)—ଅଙ୍କ (ଦେଖ)

Agyani Ajñā (See)

ଅଗ୍ନୀ

ଅଗ୍ନୀନ—ଶ୍ରୀ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଙ୍କନର ଅଶୁକ ବନାନ)—

Agyāna ଅଙ୍କନ (ଦେଖ)

ଅଗ୍ନୀନ—Agyāna (See)

ଅଗ୍ନୀନି—ଶ୍ରୀ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଙ୍କନର ଅବ୍ୟାକରଣ ରୂପ; ଅଙ୍କନର ଅଶୁକ

Agyāni ବନାନ)—ଅଙ୍କନ (ଦେଖ)

ଅଗ୍ନୀନି—Agyāni (See)

ଅଗ୍ନାବାତ—ଦେ. ବି—ଅଗ୍ନିଆବାତ (ଦେଖ)

Agyābāta Agīābāta (See)

ଅଗ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତିମ ଧାରୁ = ଗତ କରିବା+କରୁଣ୍ଠି. ର; ଯାହା ପ୍ରଥମେ

Agra ଗତ କରେ ବା ଉପରକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ)—୧. ଶିଖର;
(ଉପରୁତ—ମୂଳ) ଦଶାୟମାନ ହୋଇଥିବା ବସ୍ତୁର ଉଚ୍ଚତମ ଅଂଶ—

1. Top; highest point of a standing thing.

୨ । ବୃକ୍ଷର ଉଚ୍ଚତମ ଅଂଶ—2. Top of a tree; tip.

୩ । ପଦତର ରୂପା; ଶୁଣ୍ଡ—3. Summit.

୪ । ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ—4. The end; goal.

୫ । ଉପରସ୍ତ ଭାଗ—5. The upper part.

୬ । ଅରମ୍ଭ—6. Beginning.

୭ । ସବ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ—7. The first place;

(ବିପରୀତ—ପର୍ମାତ୍ମା) foremost place.

୮ । ସାମନା, ସମ୍ମାନ; ଆମ—8. Front.

୯ । ପୂର୍ବଭାଗ—9. The first portion.

୧୦ । ଦାଢ଼; ଧାର—10. Edge.

୧୧ । ଅଗତ; ପୂର୍ବକାଳ; ଅଙ୍ଗତକାଳ—11. The past.

୧୨ । କାଳ ଅନୁଷ୍ଠାନେ ପ୍ରଥମ—12. First in point of time.

୧୩ । ଏକ ପଳ ପରମାଣ—13. A standard of weight.

୧୪ । ଅବଲମ୍ବନ; ଆଶ୍ୱର—14. Shelter.

୧୫ । ସମ୍ମହ—15. Collection; multitude.

୧୬ । ଅନ୍ତ ରକ୍ଷାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରମାଣ—

16. A measure of food given as alms.

୧୭ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) —ଦୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦିତ ହୋଇ ଯେଉଁ ବିଶାଳ ମଣ୍ଡଳରେ ଭ୍ରମଣ କରି ଅସ୍ତ୍ର ଯାଏ—

17. The sun's amplitude.

ସ. ବିଶ—୧. ଆଦ୍ୟ; ପ୍ରଥମ—First; foremost.

(ଅଗ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଥାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Chief

୩ । ସହୋତ୍ରମ—3. Best.

୪ । ସବାଦୌ ପ୍ରାୟ—4. Falling due first.

୫ । ଅଧିକ—5. Excessive.

୬ । ଅଧିକା; ବିଲକ୍ଷ—6. Supernumerary.

୭ । ଅଗ୍ରିଲ; ସାମନା ପାଞ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ—

7. Anterior; Situate in front.

[ଦ୍ଵା—ଏଥୁର ଅପର୍ବ୍ରଂଶ—ଆଶ]

ଅଗ୍ରକର—ସ. ବି. (ପୂର୍ବ ନିପାତନ, ୭ଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ଅଗ୍ର)

Agrakara ୧ । କରଗ, ଅଗ୍ରି—1. Forepart of the hand; finger.

୨ । (କର୍ମଧା) —ପ୍ରଥମ କରଣ, କଥାଳ ଖର—
2. First ray.

ଅଗ୍ରକାୟ—ସଂ. ବି. (ପୂର୍ବ ନିପାତନ, କାୟ + ଅଗ୍ର)—ପୂର୍ବକାୟ; ଶରୀର

Agrakaya ଆମ ପାଖ—The front or forepart of the body.

ଅଗ୍ରଗ—ସ. ବି. (ଅଗ୍ର + ଗମ୍ ଧାରୁ + କରୁ. ଅ)—ଅଗ୍ରଗାମୀ—

Araga ଆଗତିଲ; ସେ ସମସ୍ତକି ଆଗରେ ଗଲେ; ଅଗୁଆ—
(ଅଗ୍ରଗ—ସ୍ତ୍ରୀ) Leading; going in front.

ଅଗ୍ରଗଣୟ—ସଂ. ବି. ଶ୍ରୀ. ପୁ. (ଅଗ୍ର + ଗଣନୟ)—ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ (ଦେଖ)

Aragananya (ଅଗ୍ରଗଣନୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) Agraganya (See)

ଅଗ୍ରଗଣୟ—ସଂ. ବି. ଶ୍ରୀ. ପୁ. (ଅଗ୍ର + ଗଣନୟ)—ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ—

Araganya ୧. Entitled to precedence.
(ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨. ପ୍ରଥମଗ୍ରହୀଣ୍ୟ—2. The first.

୩ । ସହୋତ୍ରମ—3. Best.

୪ । ପ୍ରଥାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Chief; principal.

୫ । ଅଗ୍ରଣୀ—5. Leading.

ଅଗ୍ରଗାମୀ—ସଂ. ବି. ଶ୍ରୀ. ପୁ. (ଅଗ୍ର + ଗମ୍ ଧାରୁ + କରୁ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା.୧ବ)

Aragamī Advancing.

(ଅଗ୍ରଗାମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ମେ-ମହୀୟ ଆଗରେ ଯାଏ—

1. Leading; taking the lead.

୧	ଇ	ର	ବୁ	ତ	ଏ	ଦସକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁତ୍ତାତ୍ମିକ ସ୍ଵକ୍ଷାସର	ଶ	ଜ	ଶଶ	କ୍ର	ରୂପ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଇ	ବୁ	ତ	ପେ	ଅକାଶକୁରଣ୍ଣି ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ	

୧। ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ; ଯେ ପୂର୍ବରୁ ସାଇଥାଏ—2. Preceding.
୨। ସହୋତ୍ରମ—3. Best.

ଅଗ୍ରମାର—ଦେ. ବିଶ. ସଂ. ଅଗ୍ରଗ) —ପ୍ରଥମପ୍ରାପ୍ତ—Foremost.

Agragāra ଦଶଧର ରକା ରଥଙ୍କ ଅଗ୍ରମାର । କୃତ୍ସମିତି ମହାଭାରତ । ଉତ୍ସୋଗ ।

ଅଗ୍ରକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଗ୍ର+ଜନ୍ମ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଥ) —

Agraja ୧। ସେ ପୂର୍ବରୁ ଜନ୍ମ ଥାଏ; ପ୍ରଥମେଜୁନ—
(ଅଗ୍ରଜା—ସା) ୧. First born; born earlier.

୨। କେଣ୍ଠ—2. Elder.

ସଂ. ବି. ପୁ. ୧। କେଣ୍ଠ ଭ୍ରାତା; ବଡ଼ ଭାଇ—
1. Elder brother.

୨। ବ୍ରାହ୍ମଣ (ତତ୍ତ୍ଵଶରୀ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରଥମେ
ବ୍ରାହ୍ମକ ମୁଖରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ)—
2. A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଜାଙ୍ଘ—ସଂ. ବି. (ପୂର୍ବ ନିଧାର; ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଜନ୍ମା + ଅଗ୍ର) —

Agrajanīghā ୧। ଜଦର ସାମନା ବା ଉପରଭାଗ—
1. The front or upper portion
of the thigh.

୨। ଜଦ ହାଡ଼—2. The shin bone.

ଅଗ୍ରଜକା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ର+ଜନ୍ମ ଏମ. ୧୬) —

Agrajanmā ଅଗ୍ରଜ (ଦେଖ) —Agraja (See)
ସଂ. ବି.—୧। ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A Brāhmaṇa.

୨। ବ୍ରାହ୍ମ (ଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଦ୍ୟରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ)—
2. Brahman.

ଅଗ୍ରଜାତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଗ୍ର+ଜାତ) —ଅଗ୍ରଜ (ଦେଖ)

Agrajātā ଅଗ୍ରଜାତ (See)
(ଅଗ୍ରଜାତା—ସା) ସଂ. ବି. ପୁ. —ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଜାତକ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅଗ୍ରଜାତ + କ) —

Agrajātaka ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.
(ଅଗ୍ରଜାତକା—ସା)

ଅଗ୍ରଜାତ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଗ୍ର+ଜାତ=ଜନ୍ମ ଯାହାର) —

Agrajātī ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଣୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ଅଗ୍ର+ନୀ ଧାରୁ+କିମ୍ବ; ସେ

Agrani ଅଗରେ ବାଟ କଢାଏ) —

୧। ଅଗୁଆ—1. Leading; foremost.

୨। ସହୋତ୍ରମ—2. Best of all.

୩। ପ୍ରଥମ—3. First.

୪। ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ—4. Chief.

୫। ସବାପେକ୍ଷା ଦମ ବା ତତ୍ତ୍ଵ—

5. Most skilful of all.

ସଂ. କ୍ର—୧। ଅଧିକ—1. The head.

୨। ସେନାପତି—2. Commander; captain.

୩। ନେତା; ନାୟକ—3. Leader.

୪। ଦକ୍ଷ ଅମୃତ—4. The head of a body.

୫। ଅଗ୍ନି—5. Fire.

୬। ବିଷ୍ଣୁପୁନାମୋତ୍ତ୍ର ବିଷ୍ଣୁର ଗୋଟିଏ ନାମ—

6. One of the names of Bishnu.

ଅଗ୍ରତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ୧। କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗ୍ରତ) —ଅଗ୍ରତ (ଦେଖ)

Agrata

ରଣ ନିବାର ଚତୁର୍ଥୀ । ମିଳିଲେ ଘୋମର ଅତ୍ରତ ।

କରନ୍ତୁ ପାଥ ପାଥ—ଘରଚର । ଏମ ।

୧। ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର) —ଅଗ୍ରଭାଗ —2. Tip.

ସୁରେତୁ କରଣ ଅଗ୍ରତ । ତୋ ପାଦ ରେଣୁରେ ଭୁଲିବ ।

କରନ୍ତୁ ପାଥ ପାଥ—ଘରଚର । ଏମ ।

୨। ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର) —ସାମନା; ଆଗ—3. Front.

ବଡ଼ ଦେଇଲ ଅପରାଧର ଗୁଣିଗ ରଥ ଯେ ଦେଖିବ ।

ଦେଇଲ ଦେଇଲକେ କଳାସି ସବାରେଇ ।

ରଖନ୍ତୁ ରଖ—ଦେଇଲକୁଳାପ, ୫୧୩ ।

ଅଗ୍ରତଃ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅଗ୍ର+ତ୍ସ) —୧। ଆଗରେ; ସମ୍ମାନରେ—

Agratah

1. Before; in front.

୨। ସବାଦୌ—2. In the beginning.

୩। ପ୍ରଥମରେ—3. At first.

ଅଗ୍ରତଃସର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଗ୍ରତଃ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଥ) —

Agratahsara

ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)

(ଅଗ୍ରତଃସର—ସା)

Aragamī (See)

ଅଗ୍ରତେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅଗ୍ରତଃ) —ଅଗ୍ରତଃ (ଦେଖ)

Agrate

Agratah (See)

୧ମଟେ କରନ୍ତିପ ତଥେ । ମୁଁ ମୁହନ୍ତର ଅଗ୍ରତ ।

କରନ୍ତୁ ପାଥ ପାଥ—ଘରଚର ।

ପୁଣେ ନାରତ କରିଲେ ପ୍ରହମାନ୍ତର । ଦସମଥ—ନନ୍ଦ ଗମାଧି ।

ଅଗ୍ରଦାନୀ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅଗ୍ର+ଦାନୀ ୧ମ. ୧୬) —

Agradāni

ପଦକ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରେତୋଦିଷ୍ଟ ଦାନ

ପଦକ କରି—A fallen Brāhmaṇa who receives things previously offered to the dead.

ଅଗ୍ରଦିଧ୍ୱୁ—ସଂ. ବି—ଅଗ୍ରଦିଧ୍ୱୁ (ଦେଖ)

Agradidhishu

Agredidhishu (See)

ଅଗ୍ରଦୂ—ସଂ. ବି. (ଅଧୂକ ପ୍ରୟୋଗ) —୧। କୌଣସି କର୍ମରେ ବା

Agradūta

ଅନୋକନରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. A pioneer in an undertaking.

୨। କୌଣସି ଅବ ଅସି ପଦକବା ପୁରାକୁ ପ୍ରେତିତ ଦୂର—

2. A messenger who is sent ahead of a great personage.

୧	ର	ଉ	ଚବ	ତ	୬	କସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମତିକ ସୁତ୍ରାଶର	ସ	ଜ	ଶଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାରବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ

୧୦। କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଥମେ ବୃତ୍ତି ଆଶୀର୍ବାଦ—

10. The part of a thing first taken out.

ଅଗ୍ରଭୁକୁ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତେ. (ଅଗ୍ର + ଭୁକୁ ଆରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. କ୍ରିୟ; Agrabhuk)

ଯାହାକୁ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ଭୋଜନ କରାଯାଏ—

Having precedence in eating.

[ଦ୍ର—ଶୁଦ୍ଧିଆମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବରେ ତାଙ୍କ ଜାତିର ଜ୍ଞାନେ ବିଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣି (ଗୋଷେରୁଁ) ଅନ୍ୟ ଜାତିଭୁଲମାନଙ୍କ ପଂକ୍ତି ଭୋଜନ ପୂର୍ବରୁ ଭୋଜନ କରିବାର ପ୍ରଥା ଅଛି ।]

ସ. ବ—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun (M. W.)

ଅଗ୍ରଭୁ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତେ. (ଅଗ୍ର + ଭୁ ଆରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. କ୍ରିୟ)—

Agrabhū ୧। ଅଗ୍ରଜ (ଦେଖ)—1. Agraja (See)

୨। ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ (ଦେଖ)—2. Agrabartti (See)

ସ. ବ. ପୁ.—୧। ନେୟଶ୍ଵର ଭ୍ରତ—1. Elder brother.

୨। ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଭୁମି—ସ. ବ. (କର୍ମିଧା)—୧। କୋଠାର ଶ୍ଵତ—

Agrabhumi 1. Roof of a building.

୨। ଉପର ମାହାଳ—2. Top floor; first floor.

୩। ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ—3. Chief place.

୪। କାର୍ଯ୍ୟାପଯୋଗୀ ସ୍ଥାନ—4. Fit place.

୫। ପ୍ରଧାନ ଆଶ୍ୟ—5. Chief shelter.

୬। ଦ୍ଵିଦ୍ଵିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—6. Goal.

ଅଗ୍ରଭୋଜନ—ସ. ବ—୧। ପରିବାରର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଓ ଅତିଥି-

Agrabhojana ମାନଙ୍କ ଭୋଜନ ପୂର୍ବରୁ ଭୋଜନ—

1. The taking of meal by a person before others are fed.

[ଦ୍ର—ନବବିବାହତା ଶ୍ରୀ, କୁମାରୀ, ଶ୍ରେଣୀ, ଗର୍ଭକଣ୍ଠ ଏମାନେ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଅସିଲେ ଅତିଥିଙ୍କ ଅଗ୍ରଭୁ ଏମାନଙ୍କ ଆରବାରୁ ଦେବ । ଦେବତା, ଦୃଷ୍ଟି, ବିଷ୍ଟ, ଅତିଥି, ଜୀବି ଓ ଭୁତ୍ୟମାନେ ବୁଦ୍ଧି ଆରବା ପୂର୍ବରୁ ଭୋଜନ କରିବେ । ରାମଶକ୍ତି; ମନ୍ତ୍ର. ୩୨୯୪୧୭]

୨। ଜାତିଭୁଲମାନେ ପଂକ୍ତିଭୋଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକର ଭୋଜନ—

2. The taking of meal by a distinguished person before other caste-men sit at meal.

ଅଗ୍ରମନ୍ଦିର—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୀ, ଅଗ୍ର + ମନ୍ଦିର; ଉପର ଭାଗରେ ମନ୍ଦିର

Agramandir ଅରୁ ଯାହାର)—ସାରତରେ ପ୍ରାଚୀକ କାଳରେ

ବ୍ୟକ୍ତିକର ଏକ ଶ୍ରବ୍ଧିକାର ଅର୍ଦ୍ଧବିପୋତ—A kind of ship having a cabin in the upper deck used in ancient India.

[ଦ୍ର—ଏ ଜାତାଜରେ ଶ୍ରୀର ଶୀତ କାଳରେ ସାତାୟତ କରିବା ସୁଭାଜନକ ଥିଲା ଓ ଏହା ଯୁବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା—ଜଗବନ୍ଦୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳ ।]

ଅଗ୍ରମହିଷୀ—ସ. ବ. ସ୍ତେ. (କର୍ମିଧା)—ପଟ୍ଟମହିଷୀ; ପାଟରାଣୀ; ଗାନ୍ଧାର ଅଗ୍ରମହିଷୀ Agramahishi ପ୍ରଥମ ବିଦ୍ୟାହତା ରଣୀ—

The eldest Rāṇī.

ଅଗ୍ରମାଂଶ—ସ. ବ.—୧। ବକ୍ଷପୁଲମଧ୍ୟ ଗୋଲକାର ମାଂସଖଣ୍ଡ;

Agramāṁśa କଲିଜା; ପୁଲୁବକୁ; ଯକ୍ତତ—1. The liver.

୨। ମେଦୋବୃଦ୍ଧି ରେଣ—2. Plethora.

୩। ଯକ୍ତବୃଦ୍ଧି ରେଣ—

3. A morbid protuberance of the liver.

ଅଗ୍ରମ୍ବାଣୀ—ସ. ବ. (ନାମ)—ର୍ଵିବଶେଷ—

Agrayāṇī .

Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏ ର୍ଵି ଯାସକ ପୂର୍ବରୁ ବେଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।]

ଅଗ୍ରଯାୟୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଗ୍ର + ଯା ଆରୁ + ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ.)—

AgraJāyī ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)—Aragāmī (See)

(ଅଗ୍ରଯାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୈଷ୍ଣ ସବା ଅଗ୍ରଯାୟି—ରଖାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅଗ୍ରଲେଖ—ସ. ବ. (କର୍ମିଧା; ଅଧୁନକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଅଗ୍ରଲେଖ (ଦେଖ)

Agralekha

Agralekhā (See)

ଅଗ୍ରଲେଖା—ସ. ବ. (ଅଧୁନକ ପ୍ରୟୋଗ କର୍ମିଧା)—

Agralekhā ୧। ପୁସ୍ତକର ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖା; ଭୂମିକା—

1. Preface; foreword; introduction to a book.

୨। ସମାଦିପତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ଲେଖାଯିବା ସମ୍ବାଦଗ୍ରୂହ ପ୍ରବନ୍ଧ—

2. The editorial in a newspaper; a leader.

ଅଗ୍ରସନ୍ଧାନୀ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ର + ସନ୍ଧାନ + ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ.)—

Agrasandhānī (ସେ ମନୁଷ୍ୟର ପାପ ପୁଣ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟରୁ

ମୁକ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ସନ୍ଧାନ କରିଥାଏ)—ଯମର ପାତ୍ର; ଚିତ୍ରଗୁପ୍ତ ପଞ୍ଜିକା—A name of the record maintained in the office of the God of Death in which a person's sins and good acts are recorded.

ଅଗ୍ରସନ୍ଧ୍ୟ—ସ. ବ. (ପୁରୁଷନାମ, ଦୃଷ୍ଟି ପାଦ୍ୟା + ଅଗ୍ର)—

Agrasandhyā ପୂର୍ବ ସନ୍ଧାନ; ଉତ୍ସାହ—

Early morning; day-break.

ଅଗ୍ରସର—ସ. ବିଶ. (ଅଗ୍ର + ସର୍ବାଧୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅଗ୍ରାଧୁରାର)—

Agrasara ୧। ଅଗ୍ରାଧୁର; ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)—

(ଅଗ୍ରସର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Agragāmī (See)

୨। କୌଣସି କର୍ମରେ ଦୁଃଖାସ୍ତବ ବା ଅଗ୍ରହାନ୍ତି—

2. Eager at some work.

୩। ବିହୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବାଦିତ (କର୍ମ)—

वार्षिक ग्रन्थे अपर सुष्ठारे सूचित ५ चक्रित अष्टर त्रिमीथिद , चक्रित अष्टर त्रिमीथिद वा मासा नामे ग्रन्थे प्रतिक्रिया करन्ति गाहौं। अष्टर त्रिमीथिद वा मासा नामे ग्रन्थे एवं लिखा गोक्षरे ग्रन्थे एवं लिखा गोक्षरे न मिलत , तेवे ग्रन्थे शब्द शब्द पार्वती यथाक्रमे ग्रह्यर् ग्रन्थे वा वा ६ चक्रित वर्ष वा मासा नामे ग्रन्थे शब्द शब्द गोक्षरे ग्रन्थे । यथा :— 'गाहौ' न मिलते 'गाहौ' शब्द शब्द; 'ग्रह्य' न मिलते 'ग्रह्य' शब्द शब्द; 'अस्त्री' न ग्रन्थे 'अस्त्री' शब्द शब्द; 'अलब्र' न ग्रन्थे 'अलब्र' शब्द शब्द।

3. (act) Which has progressed to some extent.

४। कोशि कार्य्यरे उद्योगी—

4. Vigilant; energetic.

अग्रसर हेबा—वे. फि. (सं. अग्रसर)—

Agrasara hebā १। अग्रसर हेबा, आगरा यिबा—

अग्रसर हेबा

अग्रसर हेबा २। अग्रसर हेबा, आगरा यिबा—
1. To advance.

२। कोशि विकृति यिबा पूर्वर् यिबा—

3. To go in advance.

४। उद्धाद उद्धव कोशि कार्य्यरे उप्रयोग करना—

4. To prosecute or undertake a work with vigour.

* ५। कोशि कार्य्यरे उद्योग करना, लिबा—

5. To vigilantly pursue a work.

६। (कोशि कार्य्य) विकृति पर्यवर्त्त एकादित हेबा—

6. (a work) To make some progress; to progress.

अग्रसामान्य बन्धना—सं. वि. (अधूनिक प्रयोग; विज्ञानपरम्परा)—

Agrasāmānya bandhani जावर मेरु दाढ़रे थुवा अग्रसामान्य अस्त्रिशृणुमान; येर्व बन्धना वा उपास्त्रिमय ग्रेत पदार्थद्वारा दुष्कृपे परवर धंबक होतथाए; मेरु दाढ़रे अस्त्रिशृणुमानकू परवर धंगे धंलग्न करत्थवा बान्धुणी वा प्रशिवा—

(Physiology) Anterior common ligaments of the back-bone.

अग्रसार—सं. वि. (अग्र + सू धारु + कर्ति. अ)—

Agrasāra अग्रसर (देख)

(अग्रसर—सू) Agrasara (See)

अग्रसेन—सं. वि. (नाम) राजा जनमेन्द्रसूक्त पूर्व—Name of Agrasena the son of king Janamejaya.

अग्रस्त्री—सं. वि. श्वी. (कर्म्मा) कोशि पूरुषर प्रथम विवाहिता श्वी; Agrastri अग्रसेना—The first wife of a twice married person.

अग्रहायण—सं. वि. (पूर्व निपात; श्वी त्रै ; द्वायन (वर्ष) +

Agrahāyana अग्र; वर्षर प्रथम मास; द्वाया द्वायनीह;

अग्र=ग्रेषु+द्वायन=द्वायन प्रस्तर द्वाय

येर्व मासरे—द्वेष्ट्रैर प्रथम मास;

मार्गशीर मास—The month of

Mārgasira

[दु—पूर्वे मार्गशीर मासर् नवं जन्मना आरम्भ होतथल; अन्तित जेणादिष शास्त्ररे प्रथम आदिरे मनुष्यर जन्म वर्ष कार्तिक मासर शेष ७ दिन अर्थात् मार्गशीर मास अवमूर्ति ग्राह्याए। उद्धार बारमार्ति ग्राह्यरे मध्य 'अद्य' मण्डिर मासरे शीत्प्रथम पद्धि]

अग्रहार—सं. वि. (अग्र + हृ धारु + कर्म. अ)—

Agrahāra १। राजाक्षम्बार ब्राह्मणकू तूमि दान (हिन्द शक्षिपागर)—1. A gift of land by a king to a Brahmana.

२। ब्रह्मोत्तर लिखाल; ब्राह्मणकू राजाक्षम्बार निष्पत्ति प्रदेश दिव्यप्रिवा तूमि (हिन्द शक्षिपागर)—2. Land given revenue free by a king to a Brahmana.

अग्राहिज—ग्रा. वि. (सं. अग्राह्य)—अग्राह्य (देख)

Agrāhija Agrāhya (See)

अग्राह्य—ग्रा. वि. (सं. अग्राह्य)—अग्राह्य (देख)

Agrāhijya Agrāhya (See)

अग्राम्सा—सं. वि. (कर्म्मा)—१। कोशि पदार्थर् प्रथमे कवायिवा

Agrāmśa अंश (हिन्द शक्षिपागर)—1. The first portion taken of a thing.

२। चन्द्रकू येर्व अंश पूर्वग्रहू याधारणकै देखापटे नाहौं (चन्द्रू चन्द्रकू अन्तिमीत ग्रह योर्व याधा समयूपरे पूर्वग्रहू देखायाए) (हि. शक्षिपागर)—

२. That portion of the moon which is not ordinarily visible to the earth; that part of the moon which remains away from the earth.

अग्राशक—सं. वि. (कर्म्मा)—अशक येर्व अंश देवताङ्क पार्श्व

Agrāśaka पहले इत्तापार रक्षायाए (हि. शक्षिपागर)—A part of the food which is taken out at first for the gods.

[दु—एह शाद्यांशकू पश्चिमू किमा एकादितीकू दिव्यायाए ।]

अग्राह्य—सं. वि. (अ + ग्राह्य)—१। ग्रहणर अयोग्य; गृह्णन

Agrāhya ग्रहणर अनुप्रयक्त—1. Unacceptable; unfit (अग्राह्य—श्वी) for acceptance.

२। यादा ग्रहण करवा निष्ठि—

देव. (कठिरथ) वि.—१। अग्राह्य—1. Unaccepted.

२। लाम्हुर—2. Rejected.

यथा—द्वायन ता द्वेष्ट्रैर अग्राह्य करें ।

३। अनादृत—3. Disregarded.

୧	ର	ଇ	ତୁମ	ଏ	ନିଷଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାଦିକ ସ୍ଥାନକର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଭାଖ	ତ
୨	ର	ଇ	ତୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାଦ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପ୍ରକାଶ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍କ୍ୟ	ଇଅ	କ	ତ୍ର

(ସଥା—ସେ ମୋ ଅନୁମାଦକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କଲା ।)

୪ । ଦେସୁ; ଭୁତ—4. Despicable; despised.

ଅଗ୍ରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲୟର) ବି—ଅଗ୍ରିଆ (ଦେଖ)

Agriā *(See)*

ଅଗ୍ରିମ—ସ. ବଣ (ଅଗ୍ର+ଭୁବାଦ ଅର୍ଥରେ. ଇମ) —

Agrima ୧ । ପୁନଃଜାତ; ଅଗ୍ରଜ; ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—1. Born before; (ଅଗ୍ରିମା—ସୀ)

first born; elder.

୨ । ପ୍ରଥମ—2. First; foremost.

୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ—3. Chief; principal.

୪ । ଆଗରୁଣ୍ୟଦେସୁ—4. Payable in advance.

୫ । ପୁନଃବର୍ତ୍ତୀ—5. Preceding; prior.

୬ । ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ—6. Situate in front.

୭ । ଯାହା ସମସ୍ତକୁ ଆଗରୁ କଳ ଯାଇଥାଏ—

7. Furthest advanced.

୮ । ପୁନ୍ତ୍ରକରେ ଯାହା ଏଥୁ ପରେ ଲେଖା ଅଛି—

8. Occurring furthest on or below

(in a book) (M. W.)

ଅଗ୍ରିମା—ସ. ବଣ. ସୀ. (ଅଗ୍ରିମ + ଆ)—ଅଗ୍ରିମର ସୀଲଙ୍କ—

Agrimā Feminine of agrima.

ସଂ. ବି.—ଆତ (ଦେଖ)

Āta *(See)*

Anona reticulata (M. W.)

ଅଗ୍ରିୟ—ସ. ବଣ. (ଅଗ୍ର + ଇୟ)—ଅଗ୍ରିମ (ଦେଖ)

Agriya

Agrima *(See)*

(ଅଗ୍ରିୟା—ସୀ)

ଅଗ୍ରିୟ—ସଂ. ବଣ (ଅଗ୍ର + ଇୟ)—ଅଗ୍ରିମ (ଦେଖ)

Agriya

Agrima *(See)*

(ଅଗ୍ରିୟା—ସୀ) ଅଗ୍ର ସମ୍ମନୀୟ—Relating to the top.

ସଂ. ବି—୧ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରତୀ; ବଡ଼ ଭାଇ—

1. Elder brother.

୨ । ଗରୁର ପହିଲ ଫଳ—2. The first fruit. (M. W.)

୩ । ସହୋତ୍ରମାଣ—3. The best part.

ଅଗ୍ରିୟ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ଭାରିଦ ବିଜ୍ଞାନ ପରି-

Agriya garbhantu ଭାଷା—ଅଗ୍ରିୟ + ଗର୍ଭତନ୍ତୁ) ପୁଣ୍ୟ

ଗର୍ଭକେଶର ନିମ୍ନେ ଉତ୍ତମକୋଷର ଅଗରୁ ସେଇ ସୁଖ ତନୁମାନ

ବାହାରିଥାଏ; ସେଇ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ ଉତ୍ତମକୋଷର ଅଗ୍ରିୟରୁ

ବାହାରିଥାଏ—

(Botany) Apical Styal (of flowers)

ତ୍ର—ସୁଖର ଉତ୍ତମକୋଷର ଭାରିପ୍ରତିକ ଦାର୍ଢ ସୁଖ ଅଂଶକୁ

ଗର୍ଭତନ୍ତୁ କୋଲିଯାଏ । ପୁଣ୍ୟର ଅଗ୍ରିୟର ଅର୍ଥକାର କର ପୁଣ୍ୟ

କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ରୂପାନ୍ତରିତ ପତ୍ରକୁ ଫଳାନ୍ତ ବା

ଗର୍ଭକେଶର ବୋଲିଯାଏ । ଏହି ଗର୍ଭକେଶରର ନିମ୍ନେ ଶୁନ୍ଦରିର ଅଂଶକୁ ଉତ୍ତମକୋଷ କୋଲିଯାଏ ଓ ଉପରିଷ୍ଠ ଦାର୍ଢ ସୁଖକର ଅଂଶକୁ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ କହନ୍ତି । ସମକମଳ—ପ୍ରକୃତବାଦ ଅର୍ଥାନ୍ତ ।]

ଅଗ୍ରେ—ସଂ. ବଣ. (ଅଗ୍ର ଶବ୍ଦର ଗମି ବରଳି) —

Agre ୧ । ଅଗ୍ରେ; ପୂର୍ବକାଳରେ—1. Formerly; previously.

୨ । ସମୁଖରେ; ସମନାରେ; ଆଗରେ—2. In front.

୩ । ସବାଦୌ; ସବା ଆଗରେ; ସବାପ୍ରଥମେ—

3. At first.

୪ । ଅର୍ମୁରେ—4. In the beginning.

ଅଗ୍ରେଣୀ—ସ. ବି. (ଅଲ୍ଲକୁ ସମାସ. ଅଗ୍ରେ+ମା ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. କ୍ରୂ— Agrenī ନେତା; ନାୟକ—A leader (M. W.))

ଅଗ୍ରେତକ—ସ. ବଣ. (ଅଲ୍ଲକୁରୁଷମାସ; ଅଗ୍ରେ+ପନ୍ଦବ ଅର୍ଥରେ. ତନ)—

Agretana (କୁଳନା କର—ତରନ୍ତନ, ସନାତନ, ପୁରାତନ) (ଅଗ୍ରେତନା—ସୀ) (ପୁଣ୍ୟକରେ) ଏଥୁପରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠିତ— Accurting further on or subsequently in a book (M. W.).

ଅଗ୍ରେଦଧିଶୁ—ସ. ବି—ଅଗ୍ରେଦଧିଶୁ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟରୂପ—

Agredadhishu Another form of Agredidhishu (M. W.).

ଅଗ୍ରେଦଧିଶୁ—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଲ୍ଲକୁ ସମାସ; ଅଗ୍ରେ=ଆଗେ, ପୁଣ୍ୟ+ Agredidhishu ଦଧିଶୁ=ଦୂରଥର ବିବାହତା ସୀ) —

ସେଇ ପୁଣ୍ୟ ପୂଣ୍ୟ ଥରେ ବିବାହ କର ବିଧବା ହୋଇଥିବା ଶୀର୍ଷ ବିବାହ କରେ—ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନକ ମୁରୁ ପରେ ବୁଝିଯୁ ଥର ବିବାହତା ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନ—A man who at his first marriage takes a wife that was married before; the husband of a remarried widow.

ସ. ବି. ସୀ—ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବିବାହ ନ କରୁଣ୍ଟ ବିବାହ କରିବା ସାନ ଭଉଣୀ—A girl who gets married before her elder sister.

[ତ୍ର—ବଡ଼ ଭଉ ବିବାହ ନ କରୁଣ୍ଟ ବିବାହ କରିବା ସାନ ଭଉଣୀ ‘ଭରବେଶ’ ବୋଲିଯାଏ ।]

ସ. ବି. ସୀ—ପୁନର୍ବିବାହତା ବିଧବା—A remarried widow.

ଅଗ୍ରେଦଧିଶୁପୁତ୍ର—ସ. ବି. ପୁ. (ଶ୍ଵାର ତର୍ତ୍ତ୍ର) —

Agredidhishupati ଅଗ୍ରେଦଧିଶୁପୁତ୍ର (ଦେଖ)

Agredidhishupati (See)

ଅଗ୍ରେଦଧିଶୁ—ସ. ବି. ସୀ. (ଅଲ୍ଲକୁ ସମାସ; ଅଗ୍ରେ+ଦଧିଶୁ) —

Agredidhishū ୧ । ବଡ଼ ଭଉଣୀର ଭାବାତ ପୁଣ୍ୟର ବିବାହତା ସାନ ଭଉଣୀ—1. A girl who marries before her elder sister.

সাধাৰণ জ্ঞানে অপৰ পুষ্টিৰে সতী ১ চৰিৰ অশৰ ও মাত্ৰা এক ; চৰিৰ অশৰ ও সাধাৰণ মন্ত্ৰে প্ৰেৰণ কৰা কৰিব নাহি'। অতএক ৬ বা ৭ চৰিৰ কৌণ্ডি বৰ্ণ বা মাধ্যমৰ শব্দ শোকলৈ যেৱে এ- ছাষাকোপৰে ন মিলব, তেওঁৰ গেছ শব্দ গৱে মথাকুমে গহুৰ বিপৰীত , বা ৮ চৰিৰ বৰ্ণ বা মাধ্যমৰ শব্দ শোকলৈ হৈব। যথা— 'গৱে' ন মিললৈ 'শার' শোকলৈ; 'কুথ' ন মিললৈ 'কুথ' দেখিবে; 'বৰ্ষ' ন পাইলৈ 'বৰ্ষ' দেখিবে; 'অলভ' ন পাইলৈ 'অলভ' দেখিবে।

অগ্ৰেদিধিষ্ঠুপতি—**ষ. বি. পু.** (তৃষ্ণী চৰ্ত ; অগ্ৰেদিধিষ্ঠু + পতি)—
Aghredidhishūpati ১। বড় উভাণীৰ বিবাহ কৰিব।
পূৰ্বৰূপ বিবাহৰূপ সান উভাণীৰ স্বামী—

1. A person who marries the younger sister of an unmarried girl.
এ বধূকু দেব ও পিতৃকুৰ্য পুনৰায় চেতনাৰে বিবাহৰ কৰিব। বৰ্ণনা—মনু ৩২০।

২। পুনৰ্বিবাহৰূপ বিধবাৰ স্বামী—

2. The husband of a remarried widow.

অগ্ৰেদিধীষু—**ষ. বি. পু.** (অলুক সমাপ্ত; অগ্ৰে + ধীষু)—
Agredidhishū অগ্ৰেদিধিষ্ঠুৰ অন্যৰূপ—Another form of Agredidhishū.

অগ্ৰেৰণ—**ষ. বি.** (অলুক সমাপ্ত; পূৰ্বনিপাত; বন + অগ)—

Agrebana ১। বনাঞ্চ ; বণৰ সীমান্ত ভূগ—

1. The border of a forest.

২। (নাম) আগা ; অগ্ৰবণ (দেখ)

Agrabana (See)

অগ্ৰেৰ—**ষ. বি.**—(অলুক সমাপ্ত; অগ্ৰে + পুঁ ধাৰু+কৰ্তৃ অ)—

Agresara অগ্ৰেৰ (দেখ)

(অগ্ৰেৰ—ধী)

Agrasara (See)

অগ্ৰ্য—**ষ. বি.** (অগ্ৰ + সম্ভাৰ্থে য)—

Agrya ১। আদ্য—1. Foremost.

(অগ্ৰ্যা—ধী) ২। প্ৰথম—2. First.

৩। প্ৰধান; শ্ৰেষ্ঠ—3. Chief; principal.

৪। সৰোভূম—4. Best; excellent.

ষ. বি. পু—বড় ভুৱ—Elder brother. (হৃঢ় শব্দসাগৰ)

অগ্ৰ (ধাৰু)—**ষ. বি.**—১। পাপ কৰিব—1. To sin.

Agh (root) ২। অন্যায় কৰিব—2. To go wrong.

অগ্ৰ—**ষ. বি.** (অগ্ৰ ধাৰু + ভুৱ. অ)—১। পাপ—1. Sin.

Agha ২। অপবিষ্ঠত—2. Impurity.

৩। কষ্ট; দুঃখ—3. Pain; misery; suffering.

৪। বৰ্যসন—4. Bad habit.

৫। কলক—5. Stain.

৬। অপৰাধ—6. Guilt; offence.

৭। অশুভ—7. Evil, mishap.

৮। অগ্ৰাসুৰ (দেখ)—8. **Aghasura** (See)

অগ্ৰ অপৰাধৰ তাৰু বিবাহ। অৱসন্নু বিদ্ৰুতৰূপী।

দে. বি—কঠিক; শৰ্ষি—Enemy.

বোৱে বৰ্বণ গল অব। ভঙ্গ. বেঁদেৰুদেলাব।

ষ. বি—১। পাপজনক; পাপী—1. Sinful (M. W.).

২। মন—2. Evil; bad; (M. W.)

৩। বিষক্তজনক—3. Dangerous (M. W.)

অঘট—দে. বি. (ষ. অ+ঘট ধাৰু ; অঘট)—

Aghata ১। যাহা ঘটিবা অসমুচ্ছ—1. Improbable.

অঘট ২। যাহা ঘট নাহি—2. That which

has not happened.

৩। নথঞ্চ—3. Inadequate; insufficient.

৪। অযোগ্য—4. Unfit.

* ১ (ষ. অঘটমান) বেমেল; অমেল—

5. Incongruous.

দে. বি. ১। অঘৰ—1. Want.

২। নথঞ্চিবা অবস্থা—2. Inadequacy.

অঘটঘট—দে. বি. (বিপৰীতার্থ—সহচৰ)—

Aghataghata অঘ নথঞ্চ; অঘৰ ও প্ৰাৰ্থ্য—

অঘটঘট Adequacy and inadequacy; sufficiency and want.

অঘটঘটা—গ্ৰ. বি. পু. (গালৰে ব্যবহৃত; মনোৰ্থ)—

Aghataghata ১। মিছুআ; মিথ্যাবাদ—1. Lying; (অঘটঘট—ধী)

speaking falsehood.

২। অঘট ঘটনা ঘটিখৰার যে কহু রুলে—

2. (a person) Carrying tales; publishing improbable stories.

৩। পৰ নামৰে মিথ্যা রঞ্জনাকাৰ্য—

3. (a person) Spreading false rumours or scandal against other people.

অঘটঘটিআ—গ্ৰ. বি. পু—অঘটঘটা (দেখ).

Aghataghatiā Aghataghata (See)

(অঘটঘটেৰ—ধী)

অঘটঘটেৰবা—দে. কি—১। মিছু ও অসমুক কথাকু ষত

Aghataghateibā বোলি কহিবা—

1. To carry tales.

২। পৰ নামৰে মিথ্যা দুর্নাম কৰিবা—

2. To defame a person; to spread scandals.

অঘটঘট—দে. বি. (ষ. অঘটন)—১। অসুন্দৰ; কুৰুতি;

Aghatana কথাকাৰ—1. Ugly; uncomely.

অঘটন ২। বেচকিথা—2. Unsymmetrical; awkward.

(অঘটণি—ধী) ৩। অসুন্দৰ—3. Unmethodical.

৪। অসমুক—4. Improbable.

এ কথামান মতে লুগুৰ অঘটণ। সারক মছাগৰত উচ্চোৱ।

୧	ଇ	ଉ	ଚ,ର	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକୃତିକର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଭଅ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିଜ୍ଞୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ତ

ଦେ. ବ—୧। ବିଭିନ୍ନ; ଅଗ୍ରତପୁନ୍ତ ଘଟନା—

1. The happening of an improbable thing.

, 1. ଅସମ୍ଭବ ବିଷୟ—2. Improbable thing.

ଅଘଟଣା—ଗ୍ରା. ବିଶ—(ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—

Aghatānā ୧। ଅସୁନ୍ଦର; କିମାକାର; କୁସ୍ତି—1. Ugly.

, 1. ବେଳିଙ୍ଗିଆ—2. Unsymmetrical.

ଗ୍ରା. ବି—ଅଘଟଣା (ଦେଖ)

Aghatānī (See)

ଅଘଟଣି—ଗ୍ରା. ବ—(ଅ + ଘଟନ)—୧। କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରିସାକୁତ

Aghatānī ହୋଇ କଥିବା ଅବସ୍ଥା—1. Non-settlement.

, 1. ନ ଦିଲିବା; ଅପ୍ରାପ୍ତ—2. Nonattainment; state of not getting a thing.

ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସୁନ୍ଦର—Ugly (woman).

ଅଘଟନ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଘଟନ)—

Aghatana ୧। ଅସୁନ୍ଦର—1. Ugly; not fair.

, 1. ଅସମ୍ଭବ—2. Improbable.

ଅଘଟନଘଟନା—ସ. ବ. (ଉତ୍ତୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଘଟନ + ଘଟନା)—

Aghatanaghatānā ଅସମ୍ଭବ ଘଟନା—

The happening of the improbable.

ଅଘଟନା—ସ. ବ. (ଅ + ଘଟନା)—ଦୂର୍ଘଟନା—

Aghatānā Mishap; accident.

ଦେ. ବିଶ. ଓ ବି—ଅଘଟଣା (ଦେଖ)

Aghatānā (See)

ଅଘଟମାନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଘଟ ଧାରୁ + ଶାନ୍ତି)—

Aghatamāna ୧। ଅମେଳ—1. Incongruous.

(ଅଘଟମାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) , 1. ଅସମ୍ଭବ—2. Incoherent

(M. W.).

ଅଘଟା—ଦେ. ବିଶ—୧। (ସ. ଅଘଟତ)—ଅଘଟତ; ଯାହା ଏହି ନାହିଁ—

Aghatā 1. Which has not happened.

, 1. ଅସମ୍ଭବ—2 Improbable.

, 1. ଯାହା ଘଟ ବା ମରଳା ହୋଇ ନାହିଁ; ଯହିରେ ଘଟା ବା ମରଳାଦାଗ ଲୁଗି ନାହିଁ—

3. Unsoiled.

(ଯଥା—ଗୋଟିଏ ଅଘଟା ଲୁଗା ନ ହେଲେ ମୁଁ ଦାଣ୍ଡରୁ ଯିବି ନାହିଁ ।)

ଅଘମରଣଣ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ ଓ ବ.—ଅଘମରଣ (ଦେଖ)

Aghamarashāna Aghamarshāna. (See)

ସମ୍ମୁଖ ଅଘମରଣ, ସେ ପାହେ ପଣ୍ଡିତ ଶରଣ । ନରନାଥ ଭଗବତ ।

ଅଘମରଣ—ସ. ବିଶ (ଉତ୍ତୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଘମରଣ = ପାପର ନାଶକ)

Aghamarshāna ୧। ପାପନାଶକ—

1. Destroying sin; sin-effacing.

, 1. ସେଇଁ କର୍ମ ବ୍ୟାପ ପାପ ଖଣ୍ଡିତ ହୁଏ—

2. Expiatory.

ସ. ବ—୧। ଦୁର୍ଗାନ୍ତ; ବିଷ୍ଣୁ—1. God; Bishnu.

, 1. ବିଷ୍ଣୁମିତ୍ରାଦ ୧୩ ଜଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

2. Name of a famous Sage.

[ଦ୍ର—ଏ ରକ୍ତ ଅଗମରଣ ସୁକୃତ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଥିଲେ; ଏ ମଧ୍ୟକୁନ୍ତେ ରକ୍ଷିତ ପୁରୁଷ ।]

ଅଗମରଣ ସୂକ୍ତ—ସ. ବ. (ନାମ; କର୍ମଧା = ପାପନାଶକ ସୁକୃତ; କମ୍ପା ମଧ୍ୟ—

Aghamarshāna sūkta ପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗମରଣ ରକ୍ଷିତ

ରକ୍ତ ସୁକୃତ) ବୁଦ୍ଧବେଦୋକ୍ତ ଅଗମେଧେଯକର ଅବରୁଧ୍ୟ-ସ୍ଵାନମନ୍ତ୍ର । ଦୈନିକ ସନ୍ଧାନବିନା କଲାବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ଏ ମହାପାଠ ପୂର୍ବକ ଦେହରୁ ଜଳଦ୍ୱାରା ମାର୍ଜନ କରାଯାଇ—

A mystic formula uttered by Brahmanas while performing Sandhyā.

[ଦ୍ର—ଏହା ଦ୍ରଗ୍ବେଦର ୧୦ମ ଶତାବ୍ଦ ୧୦୯ ସୂକ୍ତ—ଏହା ମନ୍ତ୍ର ଯଥା—ଅଗମରଣ ସୂକ୍ତସ୍ୟ, ଅଗମରଣ ରକ୍ଷିତ, ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିଚାଳନ, ଆପୋ ଦେବତା, ଅଗମେଧାବିଦ୍ୱାରେ କିନିଯୋଗଃ ଚିମ୍ବା ମାର୍ଜନେ-କିନିଯୋଗଃ :—୩୦ ଗୃତଂ ତ ସତ୍ୟ ଗୃତକା ତପସୋଧ-ଅଜ୍ଞାସ୍ତ, ତତୋ ରାତ୍ୟଜାୟତ, ତତଃ ସମୁଦ୍ରୋହିତକଃ ସମୁଦ୍ର ଦିଦ୍ସମ୍ସରେଣଜାୟତ, ଅହୋରାତ୍ରି ବିଦଧଦ୍ୱବିଶ୍ୟ ମିଶନୋ ବର୍ଣ୍ଣ ଇତ୍ୟାଦି । ଏବ ଓ ଦ୍ରୁପଦାଦିବମୁମୁଗ୍ନନଃ ସକଃ ସାତୋ ମଳାଦିବ ଇତ୍ୟାଦି” ଏହା ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କର ଶ୍ଵାନ ବା ଜଳରେ ଶର୍ଷାର ମାର୍ଜନ କରାଯାଏ ।]

ଅଘର—ଦେ. ବ. (ସ. ଅ ଓ ଶ୍ଵର)—୧। ସ୍ଵାନକୁଳ, ମାତବନ୍ଧ—

Aghara 1. A low family; a family of low social standing.

, 1. ଅପାତାରୁ ମାତଚର ବିଶ; ସେଇଁ ବିଶ ସହିତ ବିବାହାଦି ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ—

2. A family of lower status.

ଦେ. ବିଶ—ଶୁଦ୍ଧଶୂନ୍ୟ—Homeless.

ବହୁ କଷେ କରେ ଧର ଶିଶୁ ଗାମବାର । ବୋଲାନ୍ତ ଅଗରମଣ୍ଡ ହୋଇଲୁ ଅଘର ।

ଭଙ୍ଗ—ବୈଦେଶୀନ ବିଳାସ ଶମାଳ ।

ଅଗରକରଣ—ଦେ. ବ—ସରକରଣ ବା ଶୁଦ୍ଧଶୂନ୍ୟ ଜନୋତିତ କର୍ମାଦିରେ

Agharakarāra ଅପଟୁତା—Want of skill in household management.

ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ସେଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରକରଣରେ ପଢ଼ୁ ନୁହେ—(ଅଗରକରଣ—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Not skilful in domestic management.

, 1. ଅଗରାରୁ (ଦେଖ)—2. Agharu (See).

ଅଗରଦୁଆରୀ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ଅ + ଶୁଦ୍ଧ + ଦୁଆର)—

Agharaduāri ୧। ଘରେ ଘରେ; ପ୍ରତି ଘରେ—

ଘରେ ଘରେ 1. In every household.

୧	ଇ	ଉ	ବୁର	ତେ	ଏ	କଷନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିକ ସୁକୃତାଶର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତେ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦୁସ୍ତର୍ଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ତ୍ର	ନୁ

ଅଦ୍ୟାମୁହଁ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସକାଳ ଶୟାମାଦ୍ୟାମ
Aghashāmuḥāñ କର ମୁଖ ଥୋଇ ନ ଥାଏ—(a person)
ଅସୁତ୍ର ମୁଖ
(ଅଦ୍ୟାମୁହଁ—ସ୍ତ୍ରୀ) Who has not washed his face
after rising from the bed.

ଅଦ୍ୟା—ଦେ. ବି. ଅନାଦରଥକ (ସଂ. ଅଦ୍ୟ, ଅଦ୍ୟାସୁର)—
Aghā ଅଦ୍ୟାସୁର (ଦେଖ)—Aghasura (See)
କଷର ଘେନ ମିଛ ପଣ, ଆସି ମିଳିଲେ ଲଜେ ଜଣ।
ଗୁରୁ ତୃଣାବ୍ରତ ବାର, ମୁଣ୍ଡକା ଅଗା ପଣ୍ଡୁଶ୍ଵର ॥ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ର. ୧୦ମ ।
ଦେ. ବିଶ. ୧ । (ସଂ. ଅଦ୍ୟ)—ଅଦ୍ୟାସୁର ପର ଦାର୍ଢ ଓ ସୁଲକାୟ
(ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Very big and
corpulent (person)
, । (ପ୍ରା. ଅକା)—ନିକୋଧ; ଓଜ୍ଞ—2. Foolish.

ଅଦ୍ୟାର ଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କ୍ଷ. କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୋଜନ
Aghai Jibā କର ତୃପ୍ତ ହେବା ପରେ ସେହି ପଦାର୍ଥ ଖାଇବା
ପାଇଁ ବିରକ୍ତି ବୋଥ କରିବା—To have a
dislike or loathing for a parti-
cular food after one has his fill.
ଅଦ୍ୟାଚିଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ) ବିଶ—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଖାଇ ଖାଇ
Aghachita ବିରକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Feeling dislike for
particular food after having
taken it too long.

ଅଦ୍ୟାରି—ସ. ବି. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଦ୍ୟାସୁରର ଶବ୍ଦୀ ବା ପାପର ଶବ୍ଦୀ)—
Aghāri ୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—1. An epithet of Śrikrushna.
, । ଭଗବାନ୍; ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishnu.

ଅଦ୍ୟାସୁର—ସ. ବି. (ନାମ) (ଅଦ୍ୟ+ଅସୁର)—
Aghasura ୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାନ୍ଧୁକାଳରେ ବିଧ କରିଥିବା ଅସୁର
ଦିଶେ—1. Name of a demon
killed by Śrikrushna while
a boy.

[ଦ୍ୱ—ଏ ବକାସର ଓ ପୁତ୍ରନା ଶକ୍ଷସୀର ଭାଇ ଓ କଂସର
ଅନୁତରବିଶେଷ । ବାଲକାଳରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଧ କରିବା ପାଇଁ
କଂସ ଏହାକୁ ଗୋପପୁରକୁ ପଠାଇଥିଲା । ଏ ଗୋଟାଏ ବଢ଼ି
ଅଜଗର ରୂପ ଥାରେ କରି ପାହିଲୁ ଥାଁ କରି ବାଟରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ।
ଏହାର ପାହିଲୁ ପଞ୍ଚତର ଗୁହା ବୋଲି ମନେ କରି ଗୋପ
ବାଲକମାନେ ଏହାର ମୁଖ ବିବର ମଧ୍ୟକୁ ପଣିଗଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏ
ମାୟାବାର ଉଦେଶ୍ୟ ଦୁଇ ପାଇଁ, ଗୋପବାଲକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏହାର
ମୁଖ ବିବରରେ ମଧ୍ୟ ପଣିଲେ । ଏମାନେ ପଣିଯିବାରୁ ଅଦ୍ୟାସୁର
ପାହିଲୁ ଦୂର ଦେଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଖି ମାୟାବଳରେ ନିଜ ଶରୀରକୁ
ଅଦ୍ୟାର ପେଟ ଉତ୍ତରେ ଏପର ଫୁଲାଇଦେଲେ ଯେ ଅଦ୍ୟାସୁରର
ଦେହ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରକାଣ୍ଟ ଦେହକୁ ସମ୍ମାନ ନ ପାରି ପାହିଗଲା ଓ ଅଦ୍ୟାସୁର

ମନ୍ଦ । ଅଦ୍ୟାସୁର ମନ୍ଦରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସହ ଗୋପବାଲକମାନେ ତା
ପେଟରୁ ବାହାର ଅସିଲେ ।]

୨ । (ଅଦ୍ୟାସୁର ପର)—ଅତି ବୃଦ୍ଧାୟା ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A very big and corpulent person.

ଅଦ୍ୟା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. କି—ଅଦ୍ୟାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aghirā (etc) Aighara etc. (See)

ଅଦୃଣ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+ଦୃଣ)—
Aghrūṇa ୧ । ଦୃଣାମ୍ବନ; ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ—1. Having no
(ଅଦୃଣ—ଶ୍ରୀ) feeling of revulsion.

, । ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶ—2. Incompassionate (M. W).
ଅଦୃଣୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଦୃଣ)—୨ । ଅଦୃଣ (ଦେଖ)
Aghrūṇī 1. Aghrūṇa (See)

, । ଯାହାର ଜୀବିଧାକ୍ଷାଦିଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୃଣା ନ ଥାଏ—
2. Having no apathy for any sort of
food.

ମନ୍ଦ ଶାରସାକ ତ କରି ରୋଜନ
ଅଦୃଣରେ ଲେଖା ତ ସିନ୍ଧୁଦେଶ ଜନ । କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାବ, ପ୍ରୋଣପତ୍ର ।
ଅଦେଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଅଦେଶ, ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aghera etc. Aighara etc. (See)

ଅଦ୍ୟାରି, ଅଦ୍ୟାରି—ଦେ. ବିଶ—ଯହିଁର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାତ୍ର ଅଦ୍ୟାରି
ଅଶେରା ହୋଇ ନାହିଁ—Unenclosed; not surrounded
an all sides by a fence.

ଅଦେଶା—ଦେ. ବିଶ—ଅନାବୃତ—Uncovered.

Aghordā ଭକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ ଶାକର ଅଦେଶା ରଖିଲେ
ଅର୍ପିତ ଭାବେ ବିଧ ନିତାର ଶାରିଲେ । କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାବ, ଶାନ୍ତି ।

ଅଦେଶିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଦେଶିଆ (ଦେଖ)
Aghordia Aghordā (See)

ଅଦେଶା—ଦେ. ବିଶ. ୧ । (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ=ନାହିଁ+ଦୋର; ଉତ୍ସକର
Aghora ଯାହା ଅପେକ୍ଷା; ଯାହା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଉତ୍ସକର
(ଅଦେଶ—ଶ୍ରୀ) ଅନ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସକର; ପ୍ରତ୍ୟ—
1. Very frightful.

, । (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+ଦୋର)—ସୌମ୍ୟଦର୍ଶନ; ସୁନ୍ଦର—
2. Comely; handsome.

ସ. ବି—ଶିବ; ମହାଦେବ—The Deity Siba.
ଦେ. ବିଶ—୧ । ଗାତ୍ର (ଯଥା ନିଦ୍ରା)—

1. Deep (e.g. Sleep.)
, । ଦେଶଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—
2. Close or intimate (friendship).

, । ଅଦେଶ ଶାକାଧାରୀ; ଅଦେଶ (ଦେଖ)
3. Aghori (See)

ଅଦେଶ ତତ୍ତ୍ଵମାନେ ସହି ବସିଥାନ୍ତି । ସାରଳା ମହାଭାବ, ମଧ୍ୟ ।

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଉଚ୍ଚିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ଜନ୍ମା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପର ୧ ଦିନ, ଉଚ୍ଚିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଷ୍ଟାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ପେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ଉଚ୍ଚିତ ବପନାତ, ବା ୨ ଉଚ୍ଚିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ନାର’ ଗୋଟିବେ; ‘କୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଥ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବିଷ୍ଟ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିଷ୍ଟ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଅଞ୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଞ୍ଜି’ ଗୋଟିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଗୋଟିବେ ।

ଅଧ୍ୟୋରଣା—ପ୍ରାଦେ. (ସୁରୀ) ବିଶ. (ସଂ. ଅଧ୍ୟାତ୍ମା)—

Aghorāṇī ଅପରଷ୍ଟ ତ; ଯେ ସମ୍ବଦ୍ଧା ପରିଚନ ରହେ ନାହିଁ—

One who does not observe
cleanliness.

(ଯଥା—ଏପର ଅଧ୍ୟୋରଣା ବାଲକ କାହିଁ ଦେଖା ନାହିଁ ।)

ଅଧ୍ୟୋରଣାଶାସ୍ତ୍ର—ସ. ବି. (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଧ୍ୟୋର = ଶିବ + ଦୀପା)—

Aghoradīkshā ଅଧ୍ୟୋରଣାକଙ୍କ ମତ; ଶିବରକ୍ତ ସନ୍ଦାସୀ-
ସମ୍ପ୍ରଦୟ ଦାୟିକ ଧର୍ମ ମତ—The tenets of
the Aghori ascetics.

ଅଧ୍ୟୋର ନିଦ୍ରା—ଦେ. ବି—ଗାଢ଼ ନିଦ୍ରା—

Aghoranidrā Deep sleep; slumber.

ଅଧ୍ୟୋର ନିଜା

ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ର—ସ. ବି. (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଅଧ୍ୟୋର ଦୀପା (ଦେଖ)

Aghorapanthā 1. Aghora dīkshā (See)
, 2. ଅଧ୍ୟୋର ସମ୍ପ୍ରଦୟ—2. The sect of the
Aghoris.

ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରୀ—ସ. ବିଶ. ସୁରୀ. (ଅଧ୍ୟୋର ପତ୍ରା+ରତ୍ନ; ୧ମା. ୧୯)—

Aghorapanthī ଅଧ୍ୟୋରା; ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରାବଳମ୍—
(ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରିନାମି—) Following the tenets of the
Aghora sect.

ସ. ବି—ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରାବଳମ୍—An ascetic of
the Aghora sect.

[ଦ୍ର—ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରାବଳମାନେ ଶୈବ; ଅଧ୍ୟୋର ସ୍ବାମୀ ଏ ପତ୍ରାର ଅଦ୍‌
ଗୁରୁ । ଏମାନଙ୍କ ଅଦ୍‌ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଚୀନ ବରପୁରୀ (ଅଧୁନିକ ବରେଦା)
ବନ୍ତିମାନ ଏହି ସନ୍ଦାସୀ ଓ ସନ୍ଦାସିନାମାନେ ସଜ୍ଜପୁତାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆରୁ
ପାହାଡ଼ରେ ଥାଅନ୍ତି । ଏମାନେ ଅପରଷ୍ଟ ତ, ନିର୍ଦ୍ଦିଶ ଓ ବିକାରରହିଛ,
ମଦ୍ୟ, ମାଂସ, ମଳ, ମୁକ୍ତ, ଶବମାଂସ, ପଦ୍ମ ଅପଦ୍ମ, ଦୂରକ୍ଷ, ଅଖାଦ୍ୟ
ବସ୍ତୁମାନ ଏମାନେ କିର୍ତ୍ତିକାରରେ ଭୋକନ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ମୁକ୍ତ,
ଦାଢ଼ି, ସରାକାଳ ଓ ଜଟା ରଖନ୍ତି । ବରେଦା ସାଜ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟୋରେଣେ
ନାମରେ ଏ ସମ୍ପ୍ରଦୟର ଗୋଟିଏ ମଠ ଥିଲା । ଏହି ମଠରେ
ଅଧ୍ୟୋର ସ୍ବାମୀ ରହୁଥିଲେ । ଗଣ୍ଠିର ଗିରିପତ୍ରାବଳମାନଙ୍କରେ ବହୁ ଶତ
ଅଧ୍ୟୋରପାତ୍ରାଧାରୀ ସନ୍ଦାସୀ ଓ ସନ୍ଦାସିନା ତାଥ କରନ୍ତି । ବନ୍ତିମାନ
ଏ ସମ୍ପ୍ରଦୟ କମଶତ ଲୁପ୍ତ ହେଉଥିଲା । ମର୍କୋପୋଲୋ, ପୁନା,
ଆରଷ୍ଟୁ ଅଦ୍‌ ପ୍ରାଚୀନ ବିଦେଶୀୟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏ
ସମ୍ପ୍ରଦୟ ବିଷ୍ୟ ଲେଖା ଥିଲା ।]

**ଅଧ୍ୟୋର ପ୍ରୀତି—ଦେ. ବି—ଗାଢ଼ ପ୍ରେମ—Close friendship;
Aghora priti intimacy.**

ଅଧ୍ୟୋର ପ୍ରୀତି

ଅଧ୍ୟୋରପ୍ରାମୀ—ସ. ବି. (ନାମ) (ଅଧ୍ୟୋର + ସ୍ଵାମିନ୍ ୧ମା. ୧୯)—
Aghoraswāmī ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରୀ ଶିବୋପାଥକ ସମ୍ପ୍ରଦୟର ଅଦ୍‌
ଗୁରୁ (ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରୀ ତଳେ ନୋହି ଦେଖ)—

Name of the founder of the
Aghori sect.
ଅଧ୍ୟୋର—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧ୍ୟୋର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଧ୍ୟୋରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aghorā Feminine of Aghora.

ସ. ବି—(ଏ ଦିନ ଅଧ୍ୟୋର ବା ଶିବ ପୂଜା କଲେ ପରକାଳରେ
ଶିବଲୋକପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ବୋଲି)—ଭାଦ୍ର କୃଷ୍ଣ ଚର୍ବିଶା—
The fourteenth day of the dark fort-night of the month of Bhādra.
ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଧୃଷ୍ଟୁ)—୧ । ଅଧୃଷ୍ଟୁ; ଯାହା ଘୋର
ହୋଇ ନାହିଁ—୧. Unrubbed; unbrushed;
not made into a paste.
(ଯଥା—ଅଧ୍ୟୋର ଚନ୍ଦନ ।)

୨ । ଯେଉଁ ଶିଳ ବା ଚନ୍ଦନପେଡ଼ି ଘୋରିବା କାମରେ
ଲାଗେ ନାହିଁ—୨. (a slab of stone) Which
has not yet been used for bruising.
(ଯଥା—ଅଧ୍ୟୋର ଚନ୍ଦନପେଡ଼ି ।)

୩ । ଯେଉଁ ତାଲ ବା ଶୀର୍ଷ ସିଲ ସିବା ପରେ ଅଶକ ବା
ଘୋରଣା କାଠିବାର ଉତ୍ସମରୂପେ ସୃଷ୍ଟି ବା ଆଲୋଚିତ
ହୋଇ ନାହିଁ—୩. (pulse or gruel) Which
has not been well stirred.

(ଯଥା—ଅଧ୍ୟୋର ତାଲ, ଅଧ୍ୟୋର ଶିଲ ।)

୪ । (ସ. ଘୋରା)—ଅପରଷ୍ଟ ଓ ଅପରିଚନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
4 Unclean; of uncleanly habits.

୫ । (ଶୁଦ୍ଧ ଓ ନାତ ଭାଷା; ଡି ପ୍ରାଣରେ ର ଉତ୍ତରାଣ)—
ଅଧୋଡ଼ା (ଦେଖ)
5. Aghordā (See)

ଅଧ୍ୟୋର—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସ. ଅଧ୍ୟୋର)—

Aghori ଅଧ୍ୟୋର (ଦେଖ)
ଅଧ୍ୟୋରୀ
ଅଧ୍ୟୋରୀ
ଅଧ୍ୟୋରୀ

ଅଧ୍ୟୋରଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଧ୍ୟୋର)—ଅଧ୍ୟୋର (ଦେଖ)
Aghoria (See)

୧ । (ଶୁଦ୍ଧ ଓ ନାତ ଭାଷା, ଡି ପ୍ରାଣରେ ର ଉତ୍ତରାଣ)—
ଆରୋଡ଼ା (ଦେଖ)—Aghordia (See)

ଅଧ୍ୟୋରା—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟୋର + ରତ୍ନ; ୧ମା. ୧୯)—

Aghori ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରୀ (ଦେଖ)
Aghorapanthi (See)

ସ. ବିଶ. ୧ । ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରୀ (ଦେଖ)

Aghorapanthi (See)
୨ । (ଅଧ୍ୟୋରପତ୍ରାବଳମାନେ ଦୃଶ୍ୟାଶ୍ୱନ୍ତ ଥିବାରୁ)—ଦୃଶ୍ୟାଶ୍ୱନ୍ତ;
ବିଶ୍ୱାଦ ପ୍ରତି ସାହାର ଦୀପା ନ ଥାଏ; ନିର୍ଦ୍ଦିଶ—

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମତିକ ସ୍କ୍ରାପର	ଶ	କ	ଶ,ନ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ହ୍	ନ୍ତ

2. Having no feeling of repugnance or abhorrence towards filth; dirt; or dure etc.

୩ । ଶୌରୂପୋତ ବିରୁଦ୍ଧନ୍ୟ—

3. Not observing cleanliness.

୪ । ଅପରାଷ୍ଟ; ଅପରିତ୍ତ—4. Unclean.

ଅପୋଷ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଘୋଷ) —୧. ଅନ୍ତରଶୂନ୍ୟ (ଦେଶ);

Aghosha ସେହି ଦେଶରେ ଗର୍ଭତ ନାହାନ୍ତି—

1. (a country) Not inhabited by cowherds

୨ । ଶବ୍ଦରହିତ; ଧୂନ୍ତରନ୍ୟ—2. Soundless; free from sounds.

ସ. ବ. ୧ । ଗର୍ଭତ ନ ଥିବା ଦେଶ—1. A country not inhabited by cowherds.

୨ । ବ୍ୟାକରଣ (ଏ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଉତ୍ତାରଣରେ ଘୋଷ ବା ଉତ୍ତ ଧୂନ ନ ଥିବାରୁ)—ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଶ, ଷ ଓ ସ—

2. (grammar) The first 2 letters of the five bargas of consonants and the letters sha, sha & sa.

[ଦ୍ୱ—ଅପୋଷ ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଖ୍ୟରେ ଦେଇ ଯଥା;—କ, ଖ; ଚ, ଛ; ତ, ପ; ବ, ଥ; ପ, ଫ; ଶ, ଷ, ଓ ସ ।]

ଅନ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ଦନ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅ)—ଅବଧ—

Aghna Not deserving to be killed.

(ଅନ୍ତ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସ. ବ. ବ୍ରହ୍ମା—The Deity Brahma.

ଅନ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ + ଦନ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ)—ଅବଧ—

Aghnya Not deserving to be killed.

(ଅନ୍ତ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସ. ବ. ବ୍ରହ୍ମା—The Deity Brahma.

ଅନ୍ତ୍ୟା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନ୍ତ୍ୟ + ଆ)—ଅନ୍ତ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Aghnyā Feminine of Aghnya.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଶାସ୍ତ୍ରାଦ ଅନୁସାରେ ଏହା ଅବଧା ଥିବାରୁ)—

ଗାନ୍ଧୀ; ଗାନ୍ଧି—The cow.

ଅନ୍ତ୍ୟାକ୍—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମ୍ପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ରହାୟାତ୍ମା)—

Agrahānt ଅଗ୍ରହାୟାତ୍ମା; ମାର୍ଗଶିର ମାସ—

ଅକ୍ରାନ୍ତ ଅକ୍ରାନ୍ତ—The month of Mārgasira.

(ତୁଳ. ବ. ଅଗ୍ରହାୟାତ୍ମା)

ଅଗ୍ରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅଗ୍ରିଆ (ଦେଶ)

Aghriā Agriā (See)

ଅଙ୍କ୍ (ଧାରୁ)—ସଂ. ଅନ୍ତକ ଧାରୁ—୧. ଅଙ୍କିବା; ଅଙ୍କିତ କରିବା—

Ank (root) 1. To draw.

୨ । ଲେଖିବା—2. To write

୩ । ଚିତ୍ର ଲେଖିବା—3. To draw a picture.

୪ । ଗାର କାଟିବା—4. To draw a line.

୫ । ଚିତ୍ର ଦେବା; ଦାଗ ଦେବା—5. To mark.

ଅଙ୍କଶ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ ଅଙ୍କୁଶ)—ଅଙ୍କୁଶ (ଦେଖ)

Anksā ଅଙ୍କ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଭାବେ. ଅ)—Ankuśa (See)

Aṅka ୧ । ଚିତ୍ର; ଲକ୍ଷଣ—1. Mark.

୨ । କଳକ୍ଷ; ଦାଗ—2. Stain.

ବାରଥକ ଉଦେ ଅଙ୍କ ଦୂହାଦଳ ରହି । ଭାଙ୍ଗିବେଦ୍ୟାଶଳାୟୋଗୀ ।

୩ । ସଂଖ୍ୟା; ଏକ (୧) ଠାରୁ ନଅ (୫) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସଂଖ୍ୟା ୬

ଶୂନ୍ୟ—3. Figure; digit; number.

୪ । ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର; ପାଇଗଣିତ—4. Arithmetic.

୫ । କୋଡ଼ି; ଉତ୍ସଙ୍ଗ; କୋଳ—5. Lap; bosom.

୬ । ବର୍ଷ; ସମୟର—6. Year.

୭ । ନାଟକର ପରିହ୍ରଦ—7. An act of a drama.

[ଦ୍ୱ—ନାଟକ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅଙ୍କ (act) ରେ ଓ ଅନ୍ତମାନ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗର୍ଭକ (scene) ରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥାଇ ।]

୮ । ପବତ—8. Mountain.

୯ । ରେଖା; ଗାର—9. Line.

୧୦ । ଅପରାଧ; ଦୋଷ—10. Guilt; fault; crime.

୧୧ । ଯୁଦ୍ଧ—11. Fight; battle.

୧୨ । ଚିତ୍ରସୁକ—12. Mock fight.

୧୩ । ଶଶର; ଦେହ—13. Body.

୧୪ । ରୂପକାଳକାର ବିଶେଷ—14. A kind of Rhetorical figure or simile.

୧୫ । ପ୍ରାନ; ଆସଦ—15. Place.

୧୬ । ବିରୁଦ୍ଧଶ; ଅଳକାର—16. Ornament.

୧୭ । ସାମୀପ୍ୟ—17. Nearness; proximity.

ଦେ. ବି—୧ । ଗଣିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ସମସ୍ୟା—

1. An Arithmetical sum.

ଦେଇ ୨ । ରଜାଙ୍କ ସିହାସନାରେହଣ ଠାରୁ ଗଣାଯିବା ବର୍ଷ—

2. The year counted from the ascension of a King.

[ଦ୍ୱ—ସନ ତଳେ ଢାକା ଦେଖ । ପୁରୀ ରଜାଙ୍କ ଅଙ୍କ ଗଣାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସଂଖ୍ୟା ଛାଇଯାଏ । ଯଥା—୧୦ ଛାଇ ତାହାର ଶୂନ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା—୧୦, ୨୦, ୩୦, ୪୦, ୫୦ ଓ ୭ ଛାଇ ତାହାର ରେ ଗୁଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା—୧୧, ୧୨, ୧୩ ଓ ୧୪ ଛାଇ ରେ ଉତ୍ସଙ୍ଗ । ସିହାସନାରେହଣ ଏମିତି ବର୍ଷରୁ '୨' ଗଣାଯାଏ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଜାତ) ବି—ଅଙ୍କକୋଳ (ଦେଶ)

Ankakoli (See)

A kind of wild berry.

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆଙ୍କନବିଦ୍ୟାକ ସ୍ମର୍ଣ୍ଣାସର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଶ୍ରୀ	ରସ	ତ୍ରଥ	ନ
୨	ଇ	ଉ	ଚ	ର	ତ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣାଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୂପ	ତ୍ରଥ	ନ୍ତି

ଆଙ୍କନସ୍ତ୍ରୀ; ଅଙ୍କିତ } — ବିଶ୍ଵ ୩ | ସଂଖ୍ୟାଲିଖନ—3. Notation.
ଆଙ୍କଥ ଓ ଆଙ୍କକ } — ବିଶ୍ଵ ୪ | ଚିତ୍ରାବ ଆଙ୍କିବା—4. Drawing of pictures.
୫ | ଅଙ୍କିତକରଣ—5. Drawing.
୬ | ଗଣିତ କରବା—6. Numbering; counting.

୭ | ଶରୀର, ଚକ୍ର, ଗଦା, ପଦ୍ମ, ତ୍ରିଶୂଳ ଓ ପ୍ରଭୁକ ନାମ ଆଦି ଅଙ୍କିତ ଥିବା ଧାରୁ ମୁଦ୍ରାକୁ ଦେହରେ ତତ୍ତାର କରି ମାରିବା—7. Act of stamping on one's body heated seals containing religious symbols.

[ଦ୍ର—ସାଧୁ, ସନ୍ଧାରୀ ବା ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଶରୀର, ଚକ୍ର, ଗଦା, ପଦ୍ମ ଓ ଶୈବମାନେ ଶିବଙ୍କର ତ୍ରିଶୂଳ ଓ କେହି କେହି ପ୍ରଭୁକ ନାମ ଲେଖାଥିବା ଧାରୁମୁଦ୍ରା ବା ମୋଦରକୁ ତତ୍ତାର ବାହୁରେ ଓହା କନା ପକାଇ ତାକୁ ଶ୍ରପା ମାରନ୍ତି । ଶ୍ରପା ଦିଆଯିବା ଶ୍ରାନ୍ତରେ ଫୋଟକା ହୋଇ ତାହା ଶୁଣୁଗଲେ ଦେହରେ ଉକ୍ତ ଚିହ୍ନମାନ ରହୁଯାଏ । ଏହି ଆଙ୍କନକିମ୍ବା ହାରିକାରେ କରସାଏ—ଏହାକୁ ହାରିକାଶ୍ରପା କହନ୍ତି । ରାମାନୁଜସ୍ମ୍ରଦାୟର ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ବିଶେଷ ପ୍ରତିକିତ । (ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦିଷାଗର ।)]

ଆଙ୍କନବିଦ୍ୟା—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ, ଆଙ୍କନ ବିଷ୍ଣୁକ ବିଦ୍ୟା)—
Aïkanabidyā ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା—The art of drawing.

ଆଙ୍କନା ମାଧ୍ୟନା—ଦେ. ବି. (ନାମ) ଦୁଇଜଣ ବିଷ୍ଣୁରକ୍ତ୍ଵ ନାମ—
Aïkanañ Mādhyāna The names of two devotees of Bishnu.

[ଦ୍ର—ଶମଦାସଙ୍କ ବିରତିତ ଓଡ଼ିଆ ଦାର୍ଢିତାଭକ୍ତିର ୨୬ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ରାଜମହେନ୍ଦ୍ରିରେ କାବେଶ୍ୱର ନମାନ୍ତରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଥାଏ । ଏମାନେ ଜାତରେ କ୍ରତ୍ତିଣ ଥିଲେ । ଏମାନେ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ରୋଜନ ଦେଉଥିଲେ । ଉଗବାନୁ ଏମାନଙ୍କ ଅତିଥୁସେବାର ନିଷ୍ଠା ପଣ୍ଡିତୀ କରିବା ପାଇଁ ସନ୍ଧାରୀ ବେଶରେ ଥିଯି ବହୁ ଅନ୍ତର ଗ୍ରାମ କଲେ । ଶେଷକୁ ଯାହା ରକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା, ତାହା ନ ଅଣ୍ଟିବାରୁ ଏମାନେ ସନ୍ଧାରୀଙ୍କଠାରେ ଶରଣ ପଣିଲେ ।]

ଆଙ୍କନବାସ—ସ. ବି. (ଗଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍କ + ନିବାସ)—
Aïkanibāsa ପ୍ରେମିକଙ୍କ ହୋଡ଼ରେ ବର୍ଣ୍ଣିବା—

Sitting on the lap of a lover.

ଶ୍ରୀ ଜଗଦେବ ଭଣେ, ଶାଖାରାଣୀ ପ୍ରବନ୍ଧ
ଆଳିଏ ହୁଏ ଦେଲେ ଆଙ୍କନବାସ । କବିଷୂର୍ମ, ସଙ୍ଗିତ ।

ଆଙ୍କପରବର୍ତ୍ତନ—ସ. ବି. (ଗଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍କ + ପରବର୍ତ୍ତନ)—
Aïkaparibarttana ଶୋଇଲ ବେଳେ କଢ଼ି ଲେଉଟାଇବା;
ପାର୍ଶ୍ଵପରବର୍ତ୍ତନ—Changing of sides while on bed.

ଆଙ୍କପଲିବ—ସ. ବି—ବିଦ୍ୟାବିଶେଷ; ରନ ରନ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରଲାଭ ଆଙ୍କନବିଦ୍ୟା ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ରନ ରନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ତର ଲେଖୁ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସାତ (ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦିଷାଗର)—

A Science by which digits or numbers are denoted by means of certain different alphabets.

(ଯଥା—ଇଂରାଜି ଓ ଲାଟିନରେ $X = 10$; $V = 5$
 $L = 50$; $C = 100$)

ଆଙ୍କପାତ—ସ. ବି. (ଗଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍କ + ପାତ)—

Aïkapāta ୧ | ଅଙ୍କକସା (ଦେଖ)

1. Aïkkakasā (See)

୨ | ସଂଖ୍ୟାଲିଖନ—2. Notation.

୩ | ଚିତ୍ରିତକରଣ—3. Marking.

ଆଙ୍କପାଳ—ସ. ବି. (ଅଙ୍କ + ପାଳ ଧାରୁ + ଭାବ. ଇ)—

Aïkapāli ୧) ଅଲଙ୍କାନ; କୁଣ୍ଡାଇବା—

1 Embrace, hugging.

୨ | କୋଳରେ ବସାଇବା—

2. The taking of a person into one's bosom.

ଆଙ୍କପାଳିକା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍କ + ପାଳ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ରୀ. ଇକ + ଅ)-

Aïkapālikā ୧ | ଅଲଙ୍କାନ; କୁଣ୍ଡାଇବା—1. Embrace.

୨ | କୋଳରେ ବସାଇବା—2. The taking of a person onto one's bosom.

୩ | ଧାରୀ; ଧାର—3. A nurse.

ଆଙ୍କପାଳ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍କ + ପାଳ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ରୀ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଇ)—

Aïkapāli ୧ | ଅଙ୍କପାଳ (ଦେଖ)

1. Aïkapāli (See)

୨ | ଧାରୀ; ଧାର—3. A nurse.

୩ | (ଚେଦିଦ୍ୟକ) ବେଦିକାଣ୍ୟ ଗର୍ଭଦ୍ୱାବ୍ୟ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
3. A kind of scent.

୪ | ଗୁରୁବିଶେଷ—4. A plant Medicago esculanta (M. W.).

ଆଙ୍କପୁରଣ—ସ. ବି. • (ଗଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ଗଣନାଦ୍ଵାରା କୌଣସି ଅଦ୍ଵିତୀୟ ବା

Ankapūraṇa ଅନ୍ତର ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅଣି ପ୍ରାପନ କରିବା—
The filling up of an unknown number with the help of given data.

ଆଙ୍କବିଦ୍ୟା—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା)—

Aïkabidyā ୧ | ଅଙ୍କ ଗଣିତ (ଦେଖ)

1. Aïka ganita (See)

୨ | ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା—2. The art of drawing.

ଆଙ୍କବୁଦ୍ଧି—ସ. ବି. (ଗଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—(ଗଣିତ) ମିଶାଇ ବା ଗୁଣନ ଦ୍ଵାରା

Ankabuddhi କୌଣସି ସଂଖ୍ୟାର ବୁଦ୍ଧି—

ସାଧାରଣ ଲୋକର ଅପର ସ୍ଵର୍ଗର ଥୁବର ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାଝା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାଝା ମଙ୍ଗିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ଗୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାର ପାଇଁ ସଥାନ୍ତିମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣନା , ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ସପୁରୁଷ ଜୀବ ଗୌଣବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାରୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାରୁ’ ଗୋଟିବେ; ‘କୃତ୍ତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ ।

(ବିପସ୍ତ—ଅଙ୍କବରଣ) (arithmetic) The increasing of a number by addition or multiplication.

ଅଙ୍କମାଳ—ସ. ବି—ଆଲିଙ୍ଗନ; କୁଣ୍ଡାରବା—Embrace.

Ankamāla (ହିନ୍ଦ ଶବସାଗର)

ଅଙ୍କମାଳିକା—ସ. ବି—୧ । ଆଲିଙ୍ଗନ—1. Embrace.

Ankamālikā , ୧ । ଛୋଟ ହାର (ହିନ୍ଦ ଶବସାଗର)—
2. A small necklace.

ଅଙ୍କମୁଖ—ସ. ବି—ସମସ୍ତ ବିଷୟର ଦୂରନା ଦିଆଯାଇଥିବା ନାଟକର
Ankamukha ପ୍ରଥମାଳ—The introductory act
of a drama giving clue to the whole
plot (M. W).

ଅଙ୍କରାଣ୍ତି—ଦେ. ବି—୧ । କଣ୍ଠକାଣ୍ଠ (ଦେଖ)

Ankarānti 1. Kāntakārī (See)
, ୧ ବେଜାର (ଦେଖ)
2. Bejāri (See)

ଅଙ୍କରେଖା—ସ. ବି. (ଅଙ୍କ = କଳକ + ରେଖା)—

Ankarekhā (ଲୁଗା ବା ରୂପାଲ ଅଧିର) ରଙ୍ଗିନ ଧର୍ତ୍ତ—
Coloured border or hem (of a cloth).
ଦିନ୍ଦୁଲୟେ ଖଳ—ତତ୍ତ୍ଵରେ ତାର ଦାଢ଼େ ଅଙ୍କରେଖା କିମ୍ବେ ।
ରଧାନାଥ—ପାଦପାତା ।

ଅଙ୍କଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗଣ୍ଠୀ ଚର୍ବି; ଅଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୁଷା ବା

Ankalakshmi ଅଙ୍କରଶୋଭା)—
ସ୍ତ୍ରୀ; ପତ୍ନୀ—Wife; consort.

ଏ କନ୍ୟାର ଅଙ୍କଲକ୍ଷ୍ମୀ କରିବାର ଅରଳାପ ଥିଲେ ମନେ ।
ରଧାନାଥ—ପାଦପାତା ।

ଅଙ୍କଲୋଡ୍ୟ—ସ. ବି—୧ । ଚିଞ୍ଚୋଟକ (ଦେଖ)

Ankalordya 1. Chiñchotaka (See)
(M. W).
, ୨ ଅଦା—2. Ginger (M. W.)

ଅଙ୍କଶାସ୍ତ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଉପପଦସମାସ; ଅଙ୍କ + ଶୀ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ).

Ankaśāyī ଇନ୍ଦ୍ର ୧ମା. ୧ବ.)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
(ଅଙ୍କଶାସ୍ତ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ) କୋଡ଼ରେ ଶୋଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(a person) Resting on the
bosom of another.

ଅଙ୍କଶୋଭା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଉପପଦସମାସ; ଅଙ୍କ + ଶୁଭ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ).

Ankaśobhi ଇନ୍ଦ୍ର ୧ମା. ୧ବ.)—ସେ କୋଡ଼ି ବା
(ଅଙ୍କଶୋଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଙ୍କରେ ବସିବା ହାତ ଅଙ୍କର ଶୋଭାବର୍କନ
କରେ; ଅଙ୍କମଣ୍ଡନକାରୀ—
(a person) Gracing the
bosom of another.

ଅଙ୍କହରଣ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଚର୍ବି; ଅଙ୍କ + ହରଣ)—

Ankaharana (ଗଣ୍ଠିତ) ଫେତାଣ ବା ହରଣ ହାତ କୌଣସି
(ବିପସ୍ତ—ଅଙ୍କବୃକ୍ଷି) ସଂଖ୍ୟାର ହାସକର୍ତ୍ତା—

(arithmetic) The decreasing of a number or figure by subtraction or division.

ଅଙ୍କା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଙ୍କନ)—ଅଙ୍କନ (ଦେଖ)

Ankā

ଅଙ୍କା

ଦେ. ବିଶ. ୧ । (ସ. ଅଙ୍କିତ)—ଅଙ୍କିତ (ଦେଖ)

Ankita

ଅଙ୍କାହୁମା ୨ । ଗ୍ରା ପାଇଁ ଅଙ୍କ ବା ବାଢ଼ ଦିଆଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—

2. (a place) Fenced on all sides

ଅଙ୍କାଅଙ୍କି—ଦେ. ବି—

Ankāanki

ଆକାଙ୍କାଙ୍କି

ନାକାପ୍ରକାର ଅଙ୍କନକ୍ଷିୟ—

Various acts of drawing.

ଅଙ୍କାଇବା—ଦେ. କି—(ସ. ଅଙ୍କ ଧାରୁର ଶିଳନ)—

Ankāiba

ଆକାନ

ଅଙ୍କବାନା

ଅଙ୍କିବାର ଶିଳନରୂପ—

Causative form of Ankibā.

ଅଙ୍କାଗତ—ସ. ବିଶ. (ଯୁ ଚର୍ବି; ଅଙ୍କ + ଆଗତ)—ଅଯାତିଗୋପସ୍ଥିତ;

Ankāgata ଯାହା ଶୁଏ ଶୁଏ ଜଣକ କୋଳକୁ ବା ଅନ୍ତିଥିରକୁ
(ଅଙ୍କାଗତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅସି ପଦ୍ମହମ୍ପାଏ—Coming to one's
bosom of itself.

ଅଙ୍କାଗତସ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଙ୍କାଗତ + ସତ୍ର + ବୁଦ୍ଧି)—

Ankāgatasatwabrutti (ଅଙ୍କକୁ ଆଗତ = ଯୁ ଚର୍ବି;

ଅଙ୍କାଗତ + ସତ୍ର = କନ୍ଧୀଧା; ଅଙ୍କାଗତ ସତ୍ର ଥାଟେ ବୁଦ୍ଧି

ଯାହାର. ବହୁବୀହି)—ବାଦାମାରିରଥ; ଯାହା ମୁଦ୍ରା

ପାଖରେ ଶୁଏ ଶୁଏ ଶିକାର ଅସି ପହଞ୍ଚେ—

(an animal) Which gets its prey without seeking for it.

ଅଙ୍କାଟଙ୍କା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ବକ୍ତୁର ଟକ୍କର)—ଅଙ୍କାବଙ୍କା (ଦେଖ)

Ankāṭankā

Ankābanckā (See)

ଅଙ୍କାବଙ୍କା—ଦେ. ବିଶ. (ବକ୍ତୁରଟକ୍କର; ଅନର୍ଥକ ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ)—

Ankābanckā

ଆକାଟଙ୍କା

ଆକାବଙ୍କା

ବଙ୍କା

ବଙ୍କା

ଅସମାନ ଭାବରେ ଥାବରେ ଅନେକ

ବାକୀ ବଙ୍କା—

ପ୍ରାନରେ ବଙ୍କା—

1. Crooked; winding.

, ୨ ସର୍ପାକୁତିବଣିଷ୍ଟ—2. Zigzag; meandering.

ସେହି ଶର୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଅଙ୍କାବଙ୍କା ସାପ ଗଲି ପର ବାଟ

ଗଲାରମୋହନ—ମନ୍ଦରମ୍ଭ ।

ଅଙ୍କାବତାର—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଚର୍ବି; ଅଙ୍କ + ବତାର)—

Ankābatāra

ନାଟକର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍କ ଶେଷରେ ଅଗନେତ

ମୁଖରେ ଆଗାମୀ ଅଙ୍କ ବିଷୟର ସୁନନା—

The close of an act of a drama
preparing the audience for the
following act.

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ତି	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଵଳ୍ପିକର	ୟ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଲୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ତି	ସେ	ଅକାଶକ୍ରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକ୍ରବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

ଅଙ୍କ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାରୁ) — ୧। ଗୁରୁପାଖରେ ଦିଆଯିବା ବାଡ଼ି; Anki ଘେରବନ୍ଦ— ୧. Fencing; enclosure.

- ୨। ଗୁରୁପାଖରେ ବାଡ଼ି ବୁଜା ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—
- ୩. An enclosed place.
- ୪। ଗୁରୁପାଖରେ ବାଡ଼ି ବୁଜା ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନର ହାର ଦେଶରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବଢା ବା ବାହଁଶକଣିର ତାଟ—
- ୫. A split-bamboo-door used as a door for an enclosed place.
- ୬। ଅଟେଇ; ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଥାବକ ରଖିବା ପାଇଁ ଘେର ହୋଇ ଥିବା ସ୍ଥାନ— ୬. A fold.

ଅଙ୍କିରା—ଦେ. ବ.—ଅଙ୍କିରା (ଦେଖ)

Ankīrā ଅଙ୍କିରା (See)

ଦେ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗରେ ଲାଗେ)

- ୧। ଅମ୍ବୁକ ସଂଖ୍ୟାର ଅବୃତ୍ତବିଶିଷ୍ଟ— ୧. Shaped like the figure of a certain digit.
କୁଣ୍ଡଳ ରଖିଥିଥା; ପ୍ରାମଣ ଅଠକିଅ।
ପଳାରମୋହନ—କୁଣ୍ଡଳାଂଗୁଣ।
- ୨। ସଜାଙ୍କ ସଜବୁର ଅମ୍ବୁକ ଅଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
- ୩. Relating to such and such a year of a Raja's reign.

(ଯଥା—ନ ଅଙ୍କିଅ ମରୁତ୍ତରେ ଗାଁଟି ଶୁରଖାର ହୋଇଗଲା ।)

ଅଙ୍କିକା—ସଂ. ବିଶ. ଧୀ. (ଅଙ୍କକ + ଧୀ. ଆ)—ଅଙ୍କକର ଧୀରିଗ—

Ankīkā ଅଙ୍କିକା (Feminine of Ankaka).

ଅଙ୍କିତ—ଦେ. ବିଶ. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Ankitā ୧। ଚିହ୍ନିତ— ୧. Marked.

- ୨। ଚିହ୍ନିତ— ୨. Drawn; delineated.

- ୩। ଲିଖିତ— ୩. Written.

- ୪। ଗଣିତ— ୪. Counted; numbered.

- ୫। ଚିଥ୍ର— ଦିଆଯାଇଥିବା— ୫. Branded.

- ୬। ମୋହର ଦିଆ ଯାଇଥିବା— ୬. Sealed; marked.

ସଂ. ବ—ଚିତ୍ତ—Mark.

କର୍ତ୍ତର ଅନ୍ତିମ ରତ୍ନକେନ ରଖାରମେ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାରଥ ।

ଅଙ୍କିବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାରୁ)— ୧। ଅଙ୍କନ କରିବା; ଚିତ୍ରଣ

Ankibā ଅଙ୍କିବା— ୧. To draw a figure.

ଅଙ୍କା— ୨। ଚିତ୍ରର ସୀମାରେଣ୍ଣ ଟାଣିବା—

ଅଙ୍କନା, ଆଙ୍କନା ୨. To delineate; to draw the contours.

- ୩। ଗୁରୁ ପାଖରେ ବାଡ଼ି ବୁଜିବା—

- ୩. To fence up a place.

- ୪। ଲେଖିବା— ୪. To write.

ସୁନ୍ଦର ସୂତ୍ର ରେଣ୍ଣ ପ୍ରାୟେ

ଭୁବନ ଦକ୍ଷିମା ପଞ୍ଚକ ଅଙ୍କି ବାଧେ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାରଥ ।

ଅଙ୍କିରା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବି. (ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାରୁ)—

Ankirā ୧। ବାଡ଼— ୧. Fencing.

- ୨। ଭୂମିରେ ନକ୍ଷା ଅନୁମୂର କଟାଯିବା ପିଲା ବା ଗାର—

- ୨. A line drawn on the land according to a map.

- ୩। ଘେରିଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ— ୩. Enclosure.

- ୪। ଅଟେଇ— ୪. A fold.

ଅଙ୍କ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ + ରି) ଅଙ୍କି; ଶୈତ ଅନବ କାଦ୍ୟ—

Anki ଅଙ୍କି (M. W.)

ଅଙ୍କୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୋଟ)—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)

Anku ଅଙ୍କୋଟ (See)

ଅଙ୍କୁଟ—ସ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଉଠ)—ଗୁବି; କୁହ—

Ankūta ଅଙ୍କୁଟ— ୧. A key (M. W.).

ଅଙ୍କୁଡ଼କ—ସ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଉଡ଼ି + କ)—ଗୁବି; କୁହ—

Ankurdaka ଅଙ୍କୁଡ଼କ— ୧. A key (M. W.).

ଅଙ୍କୁଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଙ୍କୁଶ)— ୧। ଆଙ୍କୁଡ଼ା; ଆଙ୍କୁଶ; ଉତ୍ତ

Ankurda ଅଙ୍କୁଡ଼ା— ବୁନ୍ଦରୁ ଫଳ ଅବ ତୋଳିବା ପାଇଁ ବେବଦୁତ ଅଙ୍କସୀ, ଆକଡ୍ସୀ ବକାଗ ଲାଗି— ୧. A hooked bamboo ଅଙ୍କୁଡ଼ା, ଅଙ୍କୁଡ଼ା used for pecking fruits from high trees.

- ୨। (ସଂ. ଅଙ୍କୋଟ)—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)

2. Aṅkota (See)

ଅଙ୍କୁଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଙ୍କୁଶ)—ଅଙ୍କୁଡ଼ି (ଦେଖ)

Ankurdi ଅଙ୍କୁଡ଼ି— ୧. Aṅkura (See)

ଅଙ୍କୁର—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. ଅଙ୍କୁର)—ଅଙ୍କୁର ତାକ ନାମ—

Ankura ଅଙ୍କୁର— Popular pronunciation of the name Akrūra.

ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଉଠ)—

- ୧। ଗଜା; ସଜବୁ ଜାତ ନୂତନ ବନ୍ଦାଗ ଉଭିଦ—

- ୧. Shoot or sprout from a seed.

- ୨। ତାଲର ଅଗରେ ଥିବା ନୂଆ କୋମଳ ମୁକୁଳ—
- ୨. Young and tender shoot at the top of a branch.

- ୩। ବଉଳ; କାଢି— ୩. Bud

- ୪। ଲୋମ— ୪. Fur.

- ୫। ରକ୍ତ— ୫. Blood.

- ୬। ଜଳ— ୬. Water.

- ୭। (ଶୈମ) ଟାଙ୍କୁର; (ଶୈମର) ଉତ୍ତମ; ପୁଲକ—

- ୭. Horripilation; standing on end (of the fur).

ବଷାଦେ ହରହର ସୁଣି ଉଚାର

ବୁନ୍ଦରେ ନାଲୁ ବେମ ଅଙ୍କର ପୁର ସେ । ରଙ୍ଗ, ରେତେଷୁଣବିଲାସ ପାଞ୍ଚ ।

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ତି	ଏ	ହସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଆନୁକୁଳିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚ	ନୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଆନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	ତ	ନୁ

ଆନ୍କୋଇଟ୍ରା—ଗ୍ର. ବି. (ଗୃହାଳିର ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଅବଧାନମାନେ ଆନ୍କୋଇଟ୍ରା ପିଲାଙ୍କୁ ସତରପଳା ଘୋଷାଇବାବେଳେ ଉଚ୍ଛାରିବ ଶବ୍ଦ) —କ୍ରୀ—The wrong pronunciation of the quadruthong 'ନ୍କତ୍ରା'.

ଆନ୍କେଇବକେଇ ଯିବା—ଦେ. କି. (ସ. ବକ୍) —ସର୍ବପର ଇତସ୍ତରେ ବକ୍ ଆନ୍କେଇବକେଇ ଯିବା—ବନ୍ଦ କରିବା—To move in a crooked manner like the crooked manner like the serpent.

ଆନ୍କୋଇବା—ଦେ. କି—ଆନ୍କୋଇବା (ଦେଖ)

Ankeiba Ankōibā (See)

ଆନ୍କୋଟ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଭଟ୍) —ଧଳା କାଠର ବନ୍ୟ କଥାର ଆନ୍କୋଟ ଶୈଟ ଗଛ—A wild tree; Alangium Hexitelium.

ଆନ୍କୋଟକ; ଆନ୍କୋଠ; ଆନ୍କୋଳ; ଆନ୍କୋଟ; କାମକ; ବିଷୟ; ଆର୍ଦ୍ରକାଳ; ଦୁର୍ବଳଶକ; ଲମ୍ପଣ୍ଡି; ଓ—ଅଙ୍କ; ଅଳ୍କ; ଅଙ୍କୁତ୍ତା; ଆକୁଳ; ଧଳା ଆକୁ; ଧଳାକୁତ୍ତା ଆକୋଡ଼; ଧଳାଆକୁଡ଼ା; ଧଳଣ ଅକ୍ତାଳ; ଟେରା; ଟେରା, ଟେ—ଭତ୍ତା

[ଏ ଗଛ ପାହାଢିଆ ଦୂମି, ପଥର ସନ୍ଧି ପଦ୍ମତର କାନ୍ଦୁରେ ଉଠେ; ଏହାର ଡାଳ ଭାର ତେମତି; ଏହାର ପତ୍ର ତା ଅଗ୍ରଳିଆ କା ହୁଅ ଶାଖାବିଶିଷ୍ଟ; ଏହା କଟୁ, ବଣାୟାଶ୍ରୀ, ରେବକ, ଉତ୍ସର୍ଗ୍ୟ; ସ୍ତର ତେ ଲାଦୁ; ଏହାର ଫଳ ମଧ୍ୟର, ଶୀତର୍ପାର୍ଯ୍ୟ, ଶୁରୁ ପାକ, ବଳବର୍କଳ, ବିରେତକ ତେ ଗୋପନିକବ; ଏହା ଦାହ, କ୍ଷୟ ଓ ରକ୍ତଦୋଷ ବେଗରେ ଉପକାଶୀ । ଏହାର ଫଳ ବିଶ କାମୁକାର କିଷହାରକ । ଏହାର ମୂଳର ଗୋପା ବମନକାରକ; ମୂଳକୁ ଶିଖାର ତୁର୍ଣ୍ଣ କର କୁଣ୍ଡ ଓ ଉପଦଂଶ ଶତରେ ଛାହିଲେ ଯତ ଶୁଭୀଯାଏ । ଏହାର ରସ ବିଷନାଶକ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯେ ଏହାର ମଞ୍ଜିରୁ ବାହାରବା ତେଲରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମଞ୍ଜିରୁ ଉଚ୍ଚାର ପୋତ ଦେଲେ ସେ ବାଜରୁ ଅଛି ଶୀଘ୍ର ଗଛ ଉଠେ । ପୁଣ୍ୟଦେବରେ ଆଙ୍କୁର କିନି ପ୍ରକାର—ରକ୍ତ, ଶେତ ଓ କୃଷ୍ଣ ।

ଆନ୍କୋଟକ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କୋଟ+କ) —ଆନ୍କୋଟ (ଦେଖ)

Ankoṭaka Ankoṭa (See)

ଆନ୍କୋଠ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଭଟ୍) —ଆନ୍କୋଠ (ଦେଖ)

Ankotha Ankoṭa (See)

ଆନ୍କୋତ୍ତ—ସଂ. ବି. —(ଫ୍ରୀ ତତ୍; ଅଙ୍କ + ଉତ୍ତଥ) —କରତଳ; ପଦ-ଆନ୍କୋତ୍ତ ତଳ ଅଦରେ ଧୂଳ, ଅଙ୍କୁଣ ରକ୍ଷା ଦିଲ୍ଲୁ ସୁତତ (ପୁରୁଣର ସୁଲକ୍ଷଣ) —(good signs) Due to a man having got some auspicious marks on the palm and sole of his feet.

ଗୁଣେତ୍ର ଆନ୍କୋତ୍ତ ବନ୍ଧାନେ, ଥାଥାର ପଞ୍ଚଶ ଲକ୍ଷଣେ ।

ପ୍ରାଚୀ—ପୂର୍ଣ୍ଣମ ତନ୍ତ୍ରାତ୍ସ୍ଥୀ ।

ଆନ୍କୋଳ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଭଲ) —ଆନ୍କୋଳ (ଦେଖ)

Ankola

Ankota (See)

ଆନ୍କୋଳ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + ଭଲ) —ଆନ୍କୋଳ ଅନ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ—

Ankola

Another pronunciation of Ankola

ଆନ୍କୋଳସାର—ସଂ. ବି. (ଫ୍ରୀ ତତ୍; ଅଙ୍କୋଳ + ସାର) —ଆନ୍କୋଳ

Ankolasara ରତ୍ନ ନିର୍ବାସ; ଏହା ବିଷ—The juice or

essence of the Ankoṭa tree, (which

is a poison).

ଆନ୍କୋଲିକା—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କପାଳକାର ଅନ୍ୟ ଆକାର) —ଆନ୍କପାଳକ;

Ankolikā ଅଲଙ୍କନ—Embrace (M. W.).

ଆନ୍କ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + କର୍ଣ୍ଣୀୟ) —୧. ଅନ୍କନ କରିବା ଘୋଷ୍ୟ;

Ankyā ଯାହା ଅନ୍କିତ ହେବା ଉଚିତ—୧. Fit to be drawn or delineated.

୨. ଗଣନୟ—Fit to be counted.

ସ. ବି. (ସାହା ଅନ୍କ ବା କୋଡ଼ରେ ରଖାଯାଇ ବାଦିତ ହୁଏ) —
ଶୈଟ ଅନ୍କନ ବାଦିତ (ଯଥା—ମୁଦଙ୍ଗ, ପଖୋଳ, ତୋଳକ, ତୁଳି, ବେଳ୍ଲ) —A small drum.

ଆନ୍କ୍ରାଜ—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ. (ପ୍ରାଚୀନ, ଇ. Angle. ଅଙ୍କ୍ରୀ,

Angrāj

ଇଂରେଜ, ଇଙ୍ଗରେଜ,

ପ୍ରେ. Anglaise, ଅଙ୍ଗ୍ଲେ) —

ଅଙ୍କ୍ରାଜ

ଅଙ୍କ୍ରାଜ (ଦେଖ) —Ingrāja (See)

ଅଙ୍କ୍ରାଜ

ଅଙ୍କ୍ରାଜ—ଦେବେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଇଙ୍କ୍ରାଜ (ଦେଖ)

Ingrāji

Ingrāji (See)

ଆନ୍କ୍ରାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲପୁର) କି.—(ଲୁଗାବୁ) ତକାଳିବା; ଘୋରିବା—

Anglāibā

To wash (clothes).

ଆନ୍କ୍ରେଲିବା—ଗ୍ର. କି. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଳ) —ଆନ୍କ୍ରେଲିବା (ଦେଖ)

Angleibā

Anguleibā (See)

ଆଙ୍କ୍ରାଣ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଳ) —ଆଙ୍କୁଳ; ଅଙ୍କୁଶାପ

Angsā

ବିଶିଷ୍ଟ କଢ଼ ବନ୍ଧାରଣ; ଅଗରେ ହୁକ୍କ ଲାଗିଥିବା ଲାଗି—

A long pole with a hook at the top to pluck fruits from high trees.

ଆଙ୍କ (ଧାରୁ)—ସଂ. (ଅନ୍ଗ ଧାରୁ) ୧. ପାଇବା; ପ୍ରାପ୍ତ ଦେବା—

Ang (root)

1. To get.

୨. ନେବା; ପ୍ରଦରଶ କରିବା—2. To take.

୩. ଯିବା; ଗମନ କରିବା—3. To move.

୪. ଚିତ୍ର ଦେବା—4. To mark.

ଆଙ୍କ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍କ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ; ଯାଦା ଗତ କରେ) —

Anga

୧. ଦେବ; ଗାଡ଼; ଶିଥର—1. Body.

ହାତର ଶ୍ଲୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ମୁଠର ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଉଚ୍ଛିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଣ୍ଗ ବରତ୍ତୀ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା , ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ପେଣିବେ; ‘ଅଶ୍ଵ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଶ୍ଵ’ ପେଣିବେ; ‘ଅଶ୍ଵ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଶ୍ଵ’ ପେଣିବେ ।

୨ । ଶଶରର ଅବସ୍ଥା; ଦେହର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଂଶ—

(ଯଥା—ହସ୍ତ; ପଦ; ମୁଖ)—2. Limb;
a member of the body.

୩ । ଭରତର ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଦେଶ ବା ରଜ୍ୟ—

3. Name of a province or kingdom
of ancient India.

[ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ବିହାରର ରାଜଲ୍ୟର ଚର୍ଚିଗ ଅଳ୍ପ; ଧକ୍ତି-
ସଙ୍ଗମତତ୍ତ୍ଵ ମତରେ ଅଙ୍ଗ ଦେଶ ବୈଦ୍ୟନାଥାତୀରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ବସ୍ତୁତ ଥୁଲ—ଜଗବନ୍ଦୁ, ପ୍ରା—ଭୁଲ । କଣ୍ଠକୁ
ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ଅଙ୍ଗର ରାଜପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ । ଅଙ୍ଗ ବଜା
ଓ କଳଙ୍ଗ ଏହି କଳଙ୍ଗାଟି ପ୍ରଦେଶ ପରାବର ସହି କଟବର୍ତ୍ତୀ
ଥୁବାର ଆତିହାସିକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରୁ ଦେଖାଯାଏ ।]

* ସାମାଜିକ ନଗର ଗୋଟି ଅଟେ ଅଙ୍ଗ ଦେଶ
ରହିଥିଲେ ଏହିର ବରତ୍ତୀ ନାହିଁ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଉତ୍ତୋଗ ।

୪ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଅଂଶବିଶେଷ—

4. A part or portion of any thing.

* । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଂଶ—

5. A part of a work or institution.

୬ । ଅଂଶ—6. Part; portion.

୭ । ଉପକରଣ; ଉପାଦାନ—

7. Material; ingredient.

୮ । ମନ—8. Mind.

୯ । ଅକୁଳ—9. Shape.

୧୦ । ବିଦ୍ୟା ବା ବିଜ୍ଞାନର ବିଭାଗ—10. Department
of a science or an art.

୧୧ । ପୁସ୍ତକର ଅଂଶ ବା ଭାଗ—

11. A part of any book.

୧୨ । ବିଭାଗ ବା ବିଭକ୍ତ ଅଂଶ—

12. Division; subdivision.

୧୩ । ଦେଶାଂଶ—13. A part of
a country; locality.

୧୪ । ଜ୍ଞାନ—14. Wisdom.

୧୫ । ରଜ୍ୟର ଉତ୍ସର୍ଗ ଉପାଦାନ—15. The different
requisites or ingredients of a
kingdom: a limb of royalty.
(ଯଥା—ସ୍ଵାମୀ, ଅମାରତ୍ୟ, ସୁହୃଦ, କୋଷ, ରଜ୍ୟ, ଦୂର୍ଘ, ସେନା,
ପ୍ରକାଶ ଓ ସୁରେହତ ।)

୧୬ । ଦେହ ମନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—

16. Name of a formula in the Vedas.

୧୭ । ମନ୍ତ୍ର ବା ଉପଦେଶର ପାଠ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—

17. One of the 5 limbs of a mantra
or advice.

(ଯଥା—୧. କର୍ମରମ୍ୟସାଧ୍ୟ; ୨. ପୁରୁଷ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ସମ୍ପଦ
୩. ଦେଶକାଳ ବିଭାଗ; ୪. ବିପରି ପ୍ରଜକାର; ୫. କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ।)

୧୮ । ବେଦାଙ୍ଗ; ବେଦର ଅବସ୍ଥା ଗ୍ରନ୍ଥ (ଯଥା—ଶିଶ୍ବ, କବି,
ବ୍ୟାକରଣ, ନିର୍ବ୍ଲକ୍ଷ, ଲୋକିଷ ଓ ହୃଦ ଏହି ଗୋଟି)—

18. One of the six departments or
divisions of the Vedas.

୧୯ । ଗ୍ରହୋଳ୍କ ବିଷୟ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଭ୍ରାତାବରଣ—

19. An illustration.

୨୦ । ଜ୍ଞାନମାଳଙ୍କର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—

20. Name of a religious tract of the
Jainas.

୨୧ । ନିଜେ; ସ୍ଵୀ—21. Self.

(ଯଥା—ଅଙ୍ଗକାର)

୨୨ । ଅପ୍ରଥାନ ବିଷୟ—22. Anything secondary.

ସଂ, ବିଶ—ଗୋଟି; ଅପ୍ରଥାନ—Secondary; unessential.

ସଂ. ଅ. (ସଂବୋଧନରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ହେ—Oh !

ଅଙ୍ଗକଶାୟ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ପୁରୁଷବସ୍ତ୍ୟ—

Angakashaya The semen virile (M. W.)

ଅଙ୍ଗଗ୍ରହ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଗ୍ରହ ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ; ଯାହା ଅଙ୍ଗର
ଆକମଣ କରେ)—

Angagraha

୧ । ଶଶରର ଦେହନା—1. Bodily pain.

୨ । ଧନୁଶ୍ଳକାର ସେବ—2. Tetanus; spasm,

ଅଭ୍ୟାସ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗ ଓ ରକ୍ତା; ସେ ସେବା କଲା ଦେଲେ—

Angaghasha ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତା ଅଙ୍ଗରେ ନିଜ ଅଙ୍ଗକୁ ସଷ୍ଟେ ବା ଲଗାଏ)—
ଗା ସବା

୧ । ଅଙ୍ଗଲଗା; ଯେଉଁ ଭବ୍ୟ ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତା ଅଙ୍ଗ-
ସେବା କର୍ମ କରେ—1. Personal
(servant); rendering personal
service to the master.

୨ । ସେଉଁ ଦାସୀ ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତା ସହବାସ କରେ—

2. (a maid servant) Who is
cohabited by the master.

୩ । ଦେହ ସବିବା ବା ସଂବାହନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

3. (a person) Who massages another.

୪ । ଦିଦିଘାଶ; ସେଉଁ ପାଳିତ ଜାତ (ଯଥା—ବିଶତ,
ବୁଦ୍ଧା) ମନୁଷ୍ୟର ଦେହରେ ଘଷି ଦେବାକୁ ବା ସବଦା
ମନୁଷ୍ୟ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ—

4. (a pet animal) Loving to rub its
limbs against the body of its
master.

୫ । ଅତି ବନନ୍ତ—5. Very intimate.

୬ । ଅତି ପ୍ରିୟ—6. Very pet.

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ଟ	୬	ହସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଲୁକୁଥିକ ସୁଲ୍କାଷର	ଶ	କ	ଶିଖ	ଛ	ଇପୁ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	ବ୍ର	କ୍ର

ଅଙ୍ଗଶୂଳକ—ସଂ. ବ. (୭୩୧ ଚତ୍ର) —୧। ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ (ଦେଖ) Angachālana 1. Angabhangī (See)
 ୨। ଦେହର ରଦ୍ଦ ରଦ୍ଦ ଅଙ୍ଗକୁ ଏଣେ ତେଣେ ଚଳାଇବା—
 ୩. Movement of one's limbs.
 ୪। ବ୍ୟାଯාମ—୩. Physical exercise.

ଅଙ୍ଗଶୂଳକ—ସଂ. ବ. (୭୩୧ ଚତ୍ର)—ଅଙ୍ଗଶୂଳକ (ଦେଖ) Angachālana Angachālana (See)
 ଅଙ୍ଗଛଦ—ସଂ. ବ.—(ଅଙ୍ଗ + ଛଦ ଧାରୁ = ଘୋଡ଼ାଇବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ; Angachchhada ଯାହା ଦେହକୁ ଘୋଡ଼ାଏ; ସନ୍ଧେଗୁଁ ଛୁନାନରେ ଛାଇବା—Dress.

ଅଙ୍ଗବରେ ଦେଲେ ଅଙ୍ଗଛଦ, ହୋଇଲେ ସେ ବ୍ୟାଯාମ।
 ବ୍ୟାଯාମ—ବନ୍ଦୁ ବାମ୍ବାଣ ।

ଅଙ୍ଗଛେଦ—ସଂ. ବ. (୭୩୧ ଚତ୍ର; ଅଙ୍ଗ + ଛେଦ; ସନ୍ଧେଗୁଁ ଛୁନାନରେ ଛାଇବା—ଅନ୍ତରିକ୍ଷର ଅନ୍ତରିକ୍ଷର କଣ୍ଠିନ—Mutilation; Dis-memberment of any limb.

ଅଙ୍ଗଛେଦନ—ସଂ. ବ. (୭୩୧ ଚତ୍ର; ଅଙ୍ଗ + ଛେଦନ; ସନ୍ଧେଗୁଁ ଛୁନାନରେ ଛାଇବା—ଅନ୍ତରିକ୍ଷର ଅନ୍ତରିକ୍ଷର କଣ୍ଠିନ—Mutilation; Dis-memberment of any limb.

ଅଙ୍ଗଛୁନ୍ଦନ—ଦେ. ବିଶ. (ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) —ଅଙ୍ଗଲଗା (ଦେଖ) Angachchedana Angachchedana (See)
 ଦେ. ବ.—ଅଙ୍ଗଶର୍ଷକରଣ—Act of touching the body.

ଅଙ୍ଗଛୁନ୍ଦବା—ଦେ. କି.—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଙ୍ଗ ହର୍ଷ କରିବା—Angachhuiñbā 1. To touch a person's body.
 ଅନ୍ତରୁଧ୍ୟା—୨। ଦେହ ହର୍ଷ କରି ଶପଥ କରିବା; ଦେହ ଛୁନ୍ଦବା—
 ଅନ୍ତରୁଧ୍ୟା—୨. To take an oath by touching
 • a limb.
 ୩। ରମଣ କରିବା—To cohabit.

ଦାସୀ ଅଙ୍ଗ ଛୁନ୍ଦବାର ବାନ୍ଧିଷ୍ଠନ ହେବେ। ଗ୍ରାଚି, ଶା ଶୁଭକ୍ଷି ଜିତା ।

ଅଙ୍ଗଜ—ସ. ବିଶ—(ଅଙ୍ଗ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ—
 Angaja Born of the body.
 (ଅଙ୍ଗଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ. ବ.—୧ ପୁତ୍ର; ପୁଅ—୧. Son.
 ୨। ମତ୍ତତା; କିଶ୍ର—୨. Drunkenness;
 intoxication.
 ୩। ରଙ୍ଗ—୩. Blood.
 ୪। ମୁଣ୍ଡର ବାଲ—୪. Hair of the head.
 ୫। କାମ; ମଦନ—୫. Cupid; the God of Love.
 ୬। ରୋଗ—୬. Disease.
 ୭। ଲୋମ—୭. Fur.

ଅଙ୍ଗଜା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଙ୍ଗଜ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) —ଅଙ୍ଗଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
 Angajā Feminine of Angaja.
 ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କନ୍ୟା; ହିଅ—A daughter.
 ଅଙ୍ଗଜୁର—ସ. ବ. (୭୩୧ ଚତ୍ର)—ରଜ୍ୟମୟୀ ରୋଗ—
 Angajwara Tuberculosis.
 ଅଙ୍ଗଟ—ଦେ. ବ.—ଅଙ୍ଗୋଟ (ଦେଖ) Angat Angota (See)
 ଅଙ୍ଗଠ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—୧। ଅଙ୍ଗୁଳି—୧. Finger.
 Angathi ୨। ମୁଦ—୨. Finger-ring.
 ଆଂଟି ୩। (ସ. ଅଙ୍ଗତ) ନିଆଁଗଦା; ଧୂମ—
 ୩. A heap of fire.
 ଅଙ୍ଗଣ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ପ୍ରଶ୍ଵାର୍ଥୀ. ନ; ଯାହାର ପ୍ରଶ୍ଵା ଅଙ୍ଗ ଅଛି କିମ୍ବା Angana ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ + ଅଧିକରଣ. ଅନ) —ଅଙ୍ଗନ; ଥିଗଣ; ଗୃହ
 ଚର୍ଚା—Courtyard (M. W.)
 ବସିଲେ ବାହିରେ ଚକ୍ର ବରେ ଅଗଣର । ଭଙ୍ଗ ଲୋକେହାବିକାପ ଗାନ୍ଧି ।
 ଅଙ୍ଗଣ—ସଂ. ବ. (ସ. ଅଙ୍ଗନ + ଅ) —ଅଙ୍ଗନ; ଅଙ୍ଗଣା; ଗୃହଚର୍ଚା—
 Anganā Courtyard (M. W.)
 ରୂପ ସୁଅ ପୁକେ ହୁଅନ୍ତେ ବଳଇଗା, ପଳାଇଲେ ରତ୍ନା ସେ ପୁର ଅଗଣା ।
 ବୃଦ୍ଧିଙ୍କ ମହାରାଜ ତୋଳ ।
 ଅଙ୍ଗତ—ସଂ. ବ—(ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ + ଅତ) —
 Angati ୧। ଅଗ୍ନି—୧. Fire.
 ୨। ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ (ଦେଖ)
 ୨. Agnihotri (See)
 ୩। ବିଶ୍ୱ—୩. Bishvā.
 ଅଙ୍ଗତ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଦେଖ ଧାରୁ; ରକ୍ଷା କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ; = ଅଙ୍ଗର ଯାହା ରକ୍ଷା କରେ)—
 Angatra ୧। ଅଗ୍ରରକ; ବର୍ମିଷାଙ୍କୁ—୧. Coat of mail.
 ୨। ଅଗ୍ରରକା; କୁରୁତା—୨. Coat.
 ଅଙ୍ଗରାଣ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଦେଖ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ) —
 Angatrāna ଅଙ୍ଗର (ଦେଖ) Angatra (See)
 ବ୍ୟାଗ୍ରର୍ତ୍ତି—ଅଗ୍ରାଣେ ଦଳିଲ ଅବିର ।
 ରାଧାକଥ, ମହାଯାଣ ।
 ଅଙ୍ଗଦ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଦେଖ ଧାରୁ = ଶେଷ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ);
 Angada ୧। ବାଞ୍ଚି; ତାଡ଼ି; ବାହୁଭୂଷଣ—୧. An armlet;
 a bracelet for the upper arm.
 ୨। ଗାମୁଶ; ଗାତ୍ରମାର୍ଜନ—୨. Towel; napkin.
 ୩। ମର୍କଟରଙ୍ଗ ବାଲୀର ପୁତ୍ର—
 ୩. Name of the son of the monkey king Bali.
 ୪। ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଦୂର ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
 ୪. Name of one of the two sons of Lakshmana.
 ଅଙ୍ଗର ଚନ୍ଦେର ଦୂର, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାର୍ଦ୍ଦ୍ଯ ଲାଭ ହୋଇ ।—କିମ୍ବା ରାଗନନ୍ଦ ।

୧	ଇ	ଉ	ବୁର	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳସିକ ସୁକୁମାର	କ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	ଶ୍ରୀ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିଆନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ତ	

* । ଅପସ୍ତାର; ମୃଣିରେଣ—୩. Epilepsy.

ଅଙ୍ଗବିକୃତ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବିକୃତ) —

Angabikṛuti ୧ । ଅଙ୍ଗବିକାର (ଦେଖ)

1. Angabikāra (See)

୨ । ଦେହଗୁଲନଦ୍ୱାରା ସଙ୍କେତ; ଇଷ୍ଟାର—

2. Wink; nod; sign (M. W.).

ଅଙ୍ଗବିଶେଷ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବିଶେଷ) —

Angabikshepa ୧ । ଅଳସ୍ୟ ବା ରେଣରୁ ଦେହ ମୋଡ଼ୁ

ଭଢ଼ ହେବା କମ୍ବା ଗୋଡ଼ ହାତ ଛାପିଛି ହେବା—

1. Twisting ie spreading and contracting of the limbs to drive away lethargy or due to pangs.

୨ । ନୃତ୍ୟାଦିରେ କଳାସ୍ତଳ ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ—

2. Artistic gesticulations during dancing.

ଅଙ୍ଗବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୈପି; ଅଙ୍ଗ + ବିଜ୍ଞାନ; ଅଙ୍ଗବିଜ୍ଞାନ୍ତିକ)

Angabijñāna ବିଜ୍ଞାନ—୧ । ଶରୀରବିଜ୍ଞାନ; ଦେହବିଜ୍ଞାନ—

1. Physiology; anatomy.

୨ । ସାମୁଦ୍ରକ ବିଦ୍ୟା; ହାତ ଦେଖୁ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତି ଓ ଭୂର୍ବଗଣନା ବିଦ୍ୟା—2 Palmistry.

୩ । ଦେହରେ ଥିବା ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତି ଓ ଭୂର୍ବଗଣନା ବିଦ୍ୟା—

3. Chiromancy; knowledge of lucky or unlucky marks on the body.

୪ । ବିଦ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ର—4 Grammar.

ଅଙ୍ଗବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୈପି; କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗ + ବିଦ୍ୟା) —

Angabidya

ଅଙ୍ଗବିଜ୍ଞାନ (ଦେଖ)

Angabijñāna (See)

ଅଙ୍ଗବିନିଷ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବିନିଷ୍ୟ) —

Angabinischaaya ହୋଇ ଶାସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)

Hora Śāstra (See)

ଅଙ୍ଗବେକଳ୍ପ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବେକଳ୍ପ) —ବିକଳାଙ୍ଗତ;

Angabaikalya ରେଣ ବା କଷ୍ଟଯିବା ଯୋଗୁ ଦେହରେ କୌଣସି ଅଙ୍ଗର ହାନି—Mutilation; deformity of any limb due to mutilation or disease.

ଅଙ୍ଗବେକୃତ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବେକୃତ+ଅ) —

Angabaikṛuta ୧ । ଅଙ୍ଗବିକାର (ଦେଖ)

1. Angabikāra (See)

୨ । ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)

2. Angabhangi (See)

ଅଙ୍ଗବେକୁବ୍ୟ—ସଂ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବେକୁବ୍ୟ) —

Angabaiklabya ଅଙ୍ଗବେକୁବ୍ୟ (ଦେଖ)

Angabaikṛuta (See)

ଅଙ୍ଗବେଶୁଣ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ବେଶୁଣ୍ୟ) —

Angabaisaguna ୧ । ଅଙ୍ଗବିଶେଷର ହାନି—

1. Mutilation of a limb.

୨ । ଅଙ୍ଗବିଶେଷର ରେଣ—2. Disease attacking any limb.

ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ରଙ୍ଗୀ) —

Angabhangi ୧ । ନୃତ୍ୟ ସମୟରେ ଅଙ୍ଗବିଶେଷର କଳାସ୍ତଳ ଗୁଲକ—

1. Gesticulations or artistic postures assumed during dancing.

୨ । ହାବ; ପ୍ରଣୟ ଭଦ୍ରେକାର୍ଥ ପ୍ରଣୟୀ ପ୍ରଣୟିନାକର କାମ ଚେଷ୍ଟା ବା ପ୍ରେମସୂରକ ଅଙ୍ଗବିଶେଷ—

2. Charming postures and gesticulations assumed by lovers.

ଅଙ୍ଗରୁ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ତୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. କିମ୍ପ; ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ) —

Angabhū

Son—Son.

ଅଙ୍ଗରେଟ ରୂପେଶ୍ୱା—ଦେ. ବ—ଭାଦ୍ର କୃଷ୍ଣତୃତ୍ୟା—The third day

of the dark fortnight of the month of Bhādra.

ଅଙ୍ଗମର୍ଦ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଙ୍ଗ + ମୁଦ ଧାରୁ = ଧରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —

Angamardda ୧ । ଅଙ୍ଗପଦାହକ ଭତ୍ୟ; ଯେଉଁ ଗୁରୁର ଅଙ୍ଗମର୍ଦ—ପ୍ରଭୁ ଗୋଡ଼ ହାତ ଧରିଦିଏ—

1. A servant who massages or shampoos the limbs of the master.

୨ । ଅମରାତ—2. Rheumatism (M. W.).

୩ । ଯେଉଁ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭୁ ଦେହରେ ହଲା ତେଲ ମାଲିଷ କରେ—

3. A servant who rubs oil etc on the body of the master.

ଅଙ୍ଗମର୍ଦକ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ମର୍ଦକ) —

Angamarddaka ଅଙ୍ଗମର୍ଦକ (ଦେଖ)

(ଅଙ୍ଗମର୍ଦିକା—ଶ୍ରୀ) • Angamardda (See)

ଅଙ୍ଗମର୍ଦନ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ମର୍ଦନ) —

Angamārjana ୧ । ଅଙ୍ଗପଦାହକ; ଦେହକୁ ସଫା କରିବା ପାଇଁ ଗାମ୍ଭୀର ପ୍ରଭତ ହାର ଧରିବା ମାଜିବା—

1. Scouring of the body with a towel.

୨ । ଶରୀରକୁ ପରିଷାର ପରିଚନ କରିବା କିମ୍ବୁ—

2. Toilet.

୩ । ମାଜିବା; ଗାଧୁଆ—3. Bath.

୪ । ମହୋତାରଣ ପୂର୍ବକ ଜଳବିନ୍ଦୁ ସେଇନଦ୍ୱାରା ଶରୀରକୁ ଶୁଦ୍ଧିକରଣ—4. Purification of the body

୧	ଇ	ଉ	ରୁବ	ଓ	ଏ	ଦେହନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁନୁଷିକ ସୁକୁମାର	ଶ	ଲ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ୟ	ଅକାରନ୍ତୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର କା ଚନ୍ଦ୍ରବନୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

the toilet of a Rājā or a Rānī; a personal maid servant.

୧। ରାଜାଙ୍କ ରକ୍ଷିତା ଦାସୀ; ରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗହାର ସନ୍ଧାନିତା ଦାସୀ; ପୋଇଲୀ—୨. A concubine of a Rājā.

[ଦ୍ର—ସନ୍ଧାନିତାର ଅନ୍ତର ଓ ଆଖିଯ ଅନୁଶାରେ ଏ ଅଙ୍ଗଲଗା ଦାସୀମାନଙ୍କର ରନ୍ ରନ୍ ନାମକରଣ ଓ ଗ୍ରେହ ହୋଇଥାଏ; ଯଥା—ଶୁମୁଖ, ଫୁଲବାର, ଖଟବାର, ଝର, ଫୁଲମଣ୍ଡା ।]

ଅଙ୍ଗଲତା—ସ. ବ. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗ + ଲତା; ଲତା ପର ସବୁ ଓ Angalata—ସୁନ୍ଦର ଅଙ୍ଗ)—ସୁକୁମାର ବା କମମାୟ ଶଶର—

Delicate limbs.

କମର ଅଙ୍ଗଲତା ବେଗେ ଗାୟମେ । ରାଧାନାଥ. ମେଘଚୂତ ।

ଅଙ୍ଗଲାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ. (ଦେବତା ଓ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରସୁଳ୍ୟ; ଅଙ୍ଗ + Angalāṇḍi—ଲୁଗୁ ଧାରୁ)—ରଜା ବା ଦେବତାଙ୍କ ଶ୍ରାଵକରେ ଲାଗିବା ବା ବ୍ୟବହୃତ ହେବା—Personal use of a King or a Deity.

ଅଙ୍ଗଲର ପାଇଁ କରପଦିଲାତ ହରତ୍ରୀ ଘୋରା କୋପ ।
ରାଧାନାଥ. ପାବଲୀ ।

ଦେ. ବିଶ—ଦେବତା ବା ରାଜା-ରାଣୀଙ୍କ ପରହିତ ବା ବ୍ୟବହୃତ—

Used or worn by a King or a Deity.

ଶ୍ରାଵକରି ପାଇଁ । ଅପଣେ ଉଥର ଶାରୀ । ପ୍ରାଚି. ନଳତରି ।

ଅଙ୍ଗଶୁଦ୍ଧି—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ଶୁଦ୍ଧି)—

Angasuddhi—ଅଙ୍ଗ ମାର୍ଜନ; ହଳଦୀ, ସାବୁନ ଅବି ହାର ଦେହକୁ ସଫା କରିବା—Cleansing of the body; toilet.

ଅଙ୍ଗଶୋଧନ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ଶୋଧନ)—

Angasodhana—ଅଙ୍ଗମାର୍ଜନ (ଦେଖ)

Angamārjjana (See)

ଅଙ୍ଗହାତକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସଂବାହକ)—

Angasainbāhaka—ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)

(ଅଙ୍ଗସଂବାହକ—ସ୍ତ୍ରୀ)—Angamardda (See)

ଅଙ୍ଗହାତକ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସଂବାହକ)—

Angasainbāhana—ଅନ୍ୟର ଗୋଡ଼ ହାତରୁ ଦରିବା; ଆର୍ଦ୍ଦିବା—

Massage; shampoo.

ଅଙ୍ଗସ୍ତାର—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସଂସାର)—

Angasamskāra—ଅଙ୍ଗମାର୍ଜନ (ଦେଖ)

Angamārjjana (See)

ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସଙ୍ଗ)—

Angasanga—୧। ଜଣକ ଦେହରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହ ଲାଗିବା ବା ବାଜିବା—୧. Bodily contact; coming in contact of the bodies of two persons

୨। ଦୂର ବ୍ୟକ୍ତିକ ମିଳନ—୨. Union or meeting together of two persons.

୧। ସହବାପ; ସଙ୍ଗମ; ମେଥୁଳ—୩. Coition; cohabitation; copulation.

ଶେଷ ନବାଜା ଅଙ୍ଗରା ସୁଅ ପାଇ
ପାଗୋରିଲେ ଗଢ଼ ଅସିବା ବୂର ଭାଇ । ବୃଷ୍ଟିର ମହିଳାର ଥବି ।

ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ + ଲନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ.)—

Angasangi—ସହବାସକାଷ୍ଟ; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମେଥୁଳକାଷ୍ଟ—
(ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗି—ସ୍ତ୍ରୀ) Having sexual intercourse with;
(ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗି—ସ୍ତ୍ରୀ) copulating; cohabiting.

ଦେ. ବ. (ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—ବନ୍ଦୁ ସଙ୍ଗି; ଦୋଷ୍ଟ—

Booncompanion; very intimate companion.

ଅଙ୍ଗସେବକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସେବକ)—

Angasebaka—ଅଙ୍ଗଲଗା (ଦେଖ)
(ଅଙ୍ଗସେବକା—ସ୍ତ୍ରୀ)—Angalaga (See)

ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୁଷ) ବ. ପୁ—ପୁରୁଷ ଲଗନାଥଙ୍କ ଶ୍ରାଵକୁ ହୁଲୁ
ସେବା କରିବା ସେବକ ବିଶେଷ; ପ୍ରସୁଧାଳକ ସେବକ ।

(ଏମାନେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଲୁଗା ଓ ଅଳକାର ଲୁଗି ଦୂରି ଦୂରି କରନ୍ତି ।)

A class of personal servants of the deity Jagannātha at Puri.

ଅଙ୍ଗସେବକ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସେବକ)—

Angasebā—ପ୍ରଭୁ (ରଜା ବା ଦେବତା) ଶ୍ରାଵକୁ ହୁଲୁ ଯେଉଁ
ସେବା କରୁଯାଏ Personal service rendered to one's master to a deity.

ଅଙ୍ଗସୌଷବ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ସୌଷବ)—

Angasaushthaba—୧। ଦେହର ସୁନ୍ଦର ଓ ସମାନ ଗଠନ—
1. Lovely symmetry of one's limbs.

୨। ସୁନ୍ଦର ଚାପ; ଶଶର ଲୁବଣ୍ୟ—2. Bodily grace; lovely body.

ଅଙ୍ଗସୁନ୍ଦର—ସ. ପାଦ. (କଟକ) ବ. (ମୁଷଳମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ
ଅଙ୍ଗସୁନ୍ଦର—ଶକ; ସ. ଅଙ୍ଗସୁନ୍ଦର—ବିବାହତ୍ରପଳକରେ ବରକ
କଳାଙ୍କୁ ଭୂପରାବରୂପରେ ପ୍ରଦତ୍ତ)—

ହାତର କୁଠା ଅଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ମୁଦି—

1. Finger-ring for the thumb.

2. ଦେ. ବ. —ଅଙ୍ଗସୁନ୍ଦର (ଦେଖ)

2. Angustāna (See)

ଅଙ୍ଗହାତ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ହାତ)—

Angahāni ୧। ଦେହର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ କଟପିବା—

1. Mutilation.

2. ଅଙ୍ଗହାତା; କୌଣସି ଅଙ୍ଗର ଥରି—

2. Bodily deformity.

ପାଥରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତୁତ ୧ ହେତୁ ଅନ୍ତର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ , ତଢିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାନ୍ଦା ନିଃରେ ପ୍ରରେହ ରକ୍ଷା କରିଲୁ ନାହିଁ । ଅନ୍ତର ୧ ବା ୨ ତଢିତ କୌଣସି କର୍ତ୍ତା ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶଳ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ କଣାକୋଣରେ ନ ଦିଇବ , ତେବେ ହେତୁ ଦିଗପାଇଁ ଯଥାକମେ ତଢିତ ବିପରୀତ , ବା ୧ ତଢିତ ଦେଖି ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶଳ ଖୋଜିବା ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ଦେଖ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଦେଖ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

୩ । କାର୍ଯ୍ୟର କୌଣସି ଅଂଶର ଅସମ୍ପାଦନ—

3. Non-performance of any part of a work.

୪ । ଅସମ୍ପାଦନ—4. Incompleteness.

ଅଙ୍ଗହାର—ସଂ. ବି. (ଉଷ୍ଣି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ହାର = ଗୁଳନ)—

Aṅgahāra ଅଙ୍ଗହାର (ଦେଖ)—*Aṅgabhaṅgi* (See ,

ଅଙ୍ଗହାର—ସଂ. ବି. (ଉଷ୍ଣି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ହାର)—

Aṅgahīna ୧ । (ପୁ.) ବିକଳାଙ୍ଗ; ଛିନ୍ନାବୟବ; ଖଣ୍ଡିଆ—

(ଅଙ୍ଗହାର—ସି) ୧. Maimed; mutilated.

(ଅଙ୍ଗହାର—ବି) ୨ । (ପୁ.) ଯାହାର କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ
ନ ଆଏ—

2. Limbless; wanting in any limb.

୩ । ଅସମ୍ପାଦନ (କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ)—

3. Incomplete (work).

୪ । ଅଶ୍ଵର; ଅନଙ୍ଗ—4. Incorporeal.

* । ଯେଉଁ କାମରେ ଖରଗୁ ରହିଯାଏ—

5. Defective (work).

୬ । ଯେଉଁ ବସୁରେ ପ୍ରଥାନ ଉପକରଣ ବା ଅଂଶର
ଅଭାବ ଆଏ—

6. Wanting in some of the principal
ingredients.

ସଂ. ବି—କାମଦେବ—Cupid.

ଅଙ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗିକା)—୧ । ଅଙ୍ଗରଣ; କୁରୁତା—

Aṅgā ୧. A coat.

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଙ୍ଗ ଟେରିବ ଅଙ୍ଗ ଆକଣ୍ଟ ପଦଳମ୍ବିତ ।

ପାରମୋହନ—କୃଷ୍ଣ :

୨ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ)—ଦେହ; ଦେହର ଅଂଶ; ଅବୟବ—

2. Limb.

ଦେହ ବସୁଦେଶ ନାମ ବହୁଥିଲେ . ଅଙ୍ଗ କାନ୍ତ ଦେବାର କର୍ତ୍ତା ବୋଲିଲାଲେ !

କୃଷ୍ଣଦ୍ୱାରା ମହାଭାବ ଥିଲା ।

୩ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ) ଭାଗୟକୁ ବା ବାହୁଙ୍କିରେ ବୁଦ୍ଧାଯିବା

ଭାରର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଝୁଲୁଥିବା ବୋଲୁ—

3. One of the two loads suspended from
the two ends of a bamboo carried
by a load carrier on the shoulders.

[ଦ୍ର—ଭାର ବୋଦ୍ଧିବା ଲୋକ ଗୋଟିଏ ବାହୁଙ୍କି ବା କାଠ
ଯଷ୍ଟିର ମହିତାରେ କାନ୍ତ ଲଗାଇଥାଏ । ଏହି ଯଷ୍ଟିକୁ ‘ବାହୁଙ୍କି’
କହନ୍ତି । ବାହୁଙ୍କିର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଦିଁତି ଶିଳା ଝୁଲୁଥାଏ । ଏହି
ଦୁଇ ଶିଳାରେ ଦୁଇଟି ବୋଲୁ ରଖାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଖର
ବୋଲୁକୁ ‘ଅଙ୍ଗ’ କହନ୍ତି । ୨ ଅଙ୍ଗ—୨ ଭାର ।]

୪ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ) ବାହୁଙ୍କିହାର ବୁଦ୍ଧା ହେବା ଭାରର
ଅଧେ ପରମିତ ବସୁ; ଏକ ବୋଲୁ—

4. Half of a double-load “carried
suspended from the ends of a
bamboo on the shoulders.

* । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ) ମଞ୍ଜ କବଳ ପଦର ପୃଷ୍ଠାଦଶ୍ରର ଦୁଇ
ପାଖରେ ଥିବା ପତର ଏକ ଫାଳ—

5. One half or side of a plantain-leaf;
part of a plantain-leaf on one side
of the ridge.

ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି—ସ. ଅ (ଅଙ୍ଗ + ଅଙ୍ଗ + ଇଲ)—୧ । ଅଙ୍ଗ ସହିତ ଅଙ୍ଗି ବା
Aṅgāngi ଦେହର ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେବାନ୍ୟ
ସମ୍ବନ୍ଧରୂପେ—୧. Jointly or reciprocally relat-
ed as one limb to another; related as
one limb to the body. (M. W.)

୨ । ସ୍ଵ ପଣ୍ଡିତ ବାହୁଙ୍କି ପ୍ରତି ପକ୍ଷପାତ
(ରମକମଳ—ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
2. Partiality toward's the members
of each other's party.

୩ । ଏକ ଅଙ୍ଗ ବା ପକ୍ଷ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗର ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ
(ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର—ବାଙ୍ମଳ ଭାଷାର ଅରଥାନ)—

3. Co-ordination; Correlation.

୪ । ଅଙ୍ଗ ପ୍ରବୃତ୍ତ ସୁକ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
4. A fight between two persons with
the respective limbs; a fight.

ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗିତା—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ଅଙ୍ଗିନ୍ + ତା)—୧ । ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗିର
Aṅgāngita ସମ୍ବନ୍ଧ; ଅବୟବ ସହିତ ଦେହର ସମ୍ବନ୍ଧ; ଅଂଶ
ସଙ୍ଗେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବସୁର ସମ୍ବନ୍ଧ—୧. Correlation as
between the limbs and the body.

୨ । (ଅଙ୍ଗ + ଅଙ୍ଗ + ଇଲ + ତା)—ଶଶରର ରନ୍ଧ ରନ୍ଧ
ଅବୟବ ସଙ୍ଗେ ପରାପର ସମ୍ବନ୍ଧ—
2. Correlation as between the
different limbs of the body.

ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗିଭାବ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି + ଭାବ)—୧ । ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗିତା (ଦେଖ).
Aṅgāngibhaba ୧. *Aṅgāngita* (See)

୨ । ଆମ୍ବୀମୂଳା; ଦଳଷ୍ଠକା—
2. Intimacy; close relationship.

୩ । (ନାଥୀଯାଦ୍ୱାରା) ଗୋଟ ଓ ମୁଖେ ଭାବ; ବସୁର ପ୍ରଥାନ ଓ
ଅପ୍ରଥାନ ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରାପର ସମ୍ବନ୍ଧ—

୩. (Logic) Correlation; correlation
between the principal and subsi-
diary components of a thing.

ଅଙ୍ଗାବରଣ—ସ. ବି. (ଉଷ୍ଣି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ଆବରଣ)—ଅଙ୍ଗାବରଣ;
Aṅgābaranā ସାଙ୍ଗ—୧. Coat of mail; armour.

୧ ଇ ଉ ଗ,ର ୩ ଏ ହସନ୍ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁକ୍ତାଶର	୪ ଜ ଶ,ଷ ଙ୍କ ଇୟୁ ଉଥ ତ
୨ ଶ ଉ ରୁ : ଲୁ ଯେ ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଖ୍ୟ ସ ସ ଟେୟ ଇଅ କ ନ		
୨ ପୋଷାକ—୨. Dress.		ସ. ବିଶ—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣିବିଶ୍ଵି—Red; red coloured.
୩ ଦେହ ଯୋଡ଼ାଇବା ଗୁଡ଼ର—		ଆଙ୍ଗାରକ—ସ. ବିଶ (ଆଙ୍ଗାର + ଜାତାର୍ଥୀ. କା)—ଆଙ୍ଗାରରୁ ଜାତ— Angāraka Produced from charcoal or carbon.
ଆଙ୍ଗାରଣ—ସ. ବି. (ମୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗ + ଆରଣ)—		ସ. ବି.—(ଆଙ୍ଗାର + କ) —୧. କୁରଞ୍ଜକ (ଦେଖ)
Angābharaṇa ଶଶରର ଶୋଭା ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ଅଳକାର— An ornament for enhancing the grace of the body.		୧. Kurantaka (See)
ଆଙ୍ଗା ମଡ଼ାଇବା—ଦେ କି—କୁରୁତା ପିନ୍ଧବା—		୨ ଭାଙ୍ଗସଜ; କେଶବୁଦ୍ଧର (ଦେଖ)
Angā mordāiba To put on a coat.		୨. Kesadudurā (See)
ଆଙ୍ଗରାଖା ପରା ଆଙ୍ଗରାଖା ଲମ୍ବାରା		୩ ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହ—୩. The planet Mars.
ଆଙ୍ଗାମୀ ନାଗା—ଦେ. ବି—ଆସମର ନାଗା-ପାହାଡ଼ରେ ବାସ କରୁଥିବା Angāmī nāgā ବିଶୁଆ ଜାତବିଶେଷ—A sect of the ଆଙ୍ଗାମୀ ନାଗା wild Nāgā tribes of the Assam ଅଙ୍ଗାମୀନାଗା hills.		ମୁଖରେ ଅଙ୍ଗାରକ ଶୋହେ, ଉପଷେ ଶନ୍ତର ରହେ । ଜଳେଥ ବାଗବତ ୪ ପ୍ରବାଳ; ପୋହଳା—୪. Coral.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପର୍ବତ ହଜାର ହେବ । ଏମାନେ ଶାଠିଏହି ସାନ ବଡ଼ ପ୍ରାମରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜେ ଲୁଗା ଦୂରି ପକ୍ଷନ୍ତି ଓ ନାନାପ୍ରକାର ପକ୍ଷିଙ୍କ ପର ଦେହରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଖୀମାନେ ଦେହରେ ହାଡ଼, କାଚ ଓ ପଥରମାଳ ଗୋଟି ଗୋଟି ପିନ୍ଧନ୍ତି—ବିଷକୋଷ ।]		୫ ଅଙ୍ଗାର; କୋଇଲ୍—୫. Charcoal.
ଆଙ୍ଗାର—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ + ସଞ୍ଚାର୍ଥୀ. ଅର)—୧. କାଠର Angāra କୋଇଲ୍; କାଠ ପୋଡ଼ିଯାଇ ପାଉଁଶ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ଧାରଣ କରେ—		୬ ମଙ୍ଗଳବାର—୬. Tuesday (M. W.)
୧. Charcoal; carbon.		୭ ସୌବିର ଦେଶର ରଜାବିଶେଷ—
[ଦ୍ର—ଆଙ୍ଗାର ଗୋଟିଏ ରାସାୟନିକ ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ଥିଛେ । ପଥରକୋଇଲ୍ ଓ ଶୁରୁ ଆଙ୍ଗାରର ରୂପାନ୍ତର ମାତ୍ର । ଅକ୍ଷିନେନ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଙ୍ଗାର ପାଉଁଶରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଜାବଦେହ, ଆଦିଦ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଓ ଉତ୍ତିଦରେ ଆଙ୍ଗାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ।]		୮ ସୁଲୁବିଶେଷ—୧୦. A plant; Eclipta or Verbesina (M. W.)
୨ ମଙ୍ଗଳଶୁର—(ଏହା ଜଳନ୍ତା ଆଙ୍ଗାର ପର ନାଲିଆ ଦେଖା ଯିବାରୁ)—୨. The planet Mars.		୯ ସୁଲୁବିଶେଷ—୧୧. White or yellow Amarnath (M. W.)
୩ ଦରପୋଡ଼ା କାଠ—୩. Half burnt wood.		୧୦ ଅଗ୍ନିଶୁଲିଙ୍ଗ—୧୨. Sparks of fire; cinders.
୪ ଜଳନ୍ତା କାଠ—୪. Burning carbon; live charcoal.		୧୧ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ବି ବାଷ—୧୩. Carbonic acid gas.
୫ ହିତା�ଳୀ ଶୁଳ୍କ—୫. The plant Hitābalī (M. W.)		୧୨ ବୈଦ୍ୟଶାଖୋକ୍ତ ଜ୍ଵରଶୁଦ୍ଧ ତେଲବିଶେଷ—
୬ ଦରବଶବର୍ଣ୍ଣିତ ମରୁତମାନଙ୍କର ଲୁମାରବିଶେଷ— 6. Name of a prince of the Marutas. (M. W.)		୧୪. Name of a medicated oil used as a febrifuge.
(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ୭ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା କୌଣସି ପଦାର୍ଥ— 7. Any thing which has been spoiled.		ଆଙ୍ଗାରକମଣି—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ ଆଙ୍ଗାରକାର ମଣି କିମ୍ବା ଆଙ୍ଗାର Angārakamani ଗ୍ରହ-ପ୍ରିୟ ମଣି—ଆଙ୍ଗାରକ + ମଣି)—
(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ୮ ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ—୮. Red colour.		ପ୍ରବାଳ; ପୋହୋଳା—Coral.
(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ୯ ନନ୍ଦତ; ହୀନ ବା କଳକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି(ଯଥା—କୁକାଙ୍ଗାର) 9. An upworthy or mean person.		ଆଙ୍ଗାରକକଟୀ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗାର = ଜଳନ୍ତା ନିଆ + କଟୀ = Angārakarkatī କାକୁଡ଼ି; ଏହା ଆକୁତରେ ମୁଣ୍ଡିକାକୁଡ଼ି ପର ଥିବାରୁ ଓ ଜଳନ୍ତା ଆଙ୍ଗାରରେ ପୋତାଯାଇ ସିକ ହେଉଥିବାରୁ)—ବାଟ; ଉତ୍ତର-ପକ୍ଷିମାଝଳବାସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଆଦି ପିଷ୍ଟକବିଶେଷ—A kind of balled cake cooked in live charcoal.
		[ଦ୍ର—ଆଙ୍ଗାର ପାଣିରେ ବହୁ କଣ ବହୁରୁଷ ତାକୁ ଚକ୍ର କାନା- ମାନ ବା ମୁଣ୍ଡିକାକୁଡ଼ି ପର ଗୋଲମାନ ବଳିଲ ପରେ, ଏ ଗୋଲମାନଙ୍କୁ ଦହକ ଆଙ୍ଗାର ଗଦା ମଧ୍ୟରେ ପୋତ ରଖି ସିକ କବିଶେଷ । ପରେ ସିକ ଗୋଲମାନଙ୍କୁ ଆଙ୍ଗାର ମଧ୍ୟରୁ କାଢ଼ିଆଣି ଦହିରୁ ପାଉଁଶିଯାକ ହାଡ଼ ବିଅପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ରରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ

ଆଙ୍ଗାରଣ ଲେଖି ଅପର ସ୍ଥାରେ ସୁତର ୯ ଚତୁର ଅଷର ଓ ମାତ୍ରା ହେ , ଚତୁର ଅଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେଦ ରଖି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିବିଧି ବିଶ୍ଵ ବିଶ୍ଵ ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ନିଜ ଗୋଟିଲେ ପଦବେ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରାବ୍ୟାକରଣେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚାହିଁର ବସନ୍ତ , ବା ୧ ଚତୁର ବିଶ୍ଵ ବି ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ତଥା ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ମାତ୍ରା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ନାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ହୁଏ । କିଛିମଣି ପରେ ଏ ଗୋଲ ମଧ୍ୟରେ ଦିଅ ଦେବିପାଏ । ଏହାକୁ ମାରବାଢ଼ିମାନେ ବାଟି କରନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ଏହା ଖାଇ ଜାଣି କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଡେନ୍କରେ ଦେବି ଛଟାକିରୁ କମ ନୁହେ ଓ ଜଣେ ଜଣେ ଖାଇଲାବାଲୁ ମାରବାଢ଼ି ଏ ବାଟିରୁ ୧୦୧୦ ଟି ଲେଖାଏ ଖାଇ ଜାଣି କରି ପାରନ୍ତି । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏହା ଶ୍ଲୋଷକଳନକ , ପୁଷ୍ଟିକର , ଶୁଦ୍ଧବର୍ଦ୍ଧକ ଏକ ଅଗ୍ନିଭିତ୍ତିକ ; ଏହା ପୀନଷ , କାଷ ଓ ଘାସରେଣୀ ପକ୍ଷରେ ଉତ୍ତର ।]

ଆଙ୍ଗାରକାମ୍—ସ. ବ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭ୍ରାଣ ; ଆଙ୍ଗାରକ + ଅନ୍ତ୍ର)—

Angārakāmīla   ଆଙ୍ଗାର ଓ ଅନ୍ତ୍ରାନର ରାସାୟନିକ ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍ତର ବାଷପିଣ୍ଡ—

Carbonic acid gas.

ଆଙ୍ଗାରକୁଷ୍ଟକ—ସ. ବ. (ଆଙ୍ଗାର + କୁଷ୍ଟ + କ)—ହିତାବଳୀ ନାମକ

Angārakushṭhaka   ଗୁରୁ—The plant *Hitābalī*.

ଆଙ୍ଗାରଧାନିକା—ସ. ବ. (ଆଙ୍ଗାର+ଧାନୀ ଧାରଣ କରିବା

Angāradhānīka   + କଣ୍ଠୀ . ଅନ୍ତିମ କଣ୍ଠୀ ଅଥ ଯାହା

ଆଙ୍ଗାରକୁ ଧାରଣ କରେ)—ଉତ୍ତର—

A fire-pan; a brazier.

ଆଙ୍ଗାରଧାନୀ—ସ. ବ. (ଆଙ୍ଗାର+ଧାନୀ ଧାରୁ + ଅନ + ରି)—

Angāradhānī   ଆଙ୍ଗାରଧାନିକା; ଉତ୍ତର—

A firepan, a brazier.

ଆଙ୍ଗାରପନ୍ଦଗ—ସ. ବ. (ନାମ) (ଆଙ୍ଗାର+ପନ୍ଦଗ)—

Angārapannaga   ଉତ୍ତର ପୁଣି ଚିତ୍ତରଥ; ଗନ୍ଧବରଳ—

A name of the king of the Gandharbas.

ଆଙ୍ଗାରପଣ୍ଡୀ—ସ. ବ. (ନାମ)—୧ । ଉତ୍ତର ପୁଣି ଚିତ୍ତରଥ; ଗନ୍ଧବରଳ—

Angāraparṇīna A name of the King of the Gandharbas

, । ଚିତ୍ତରଥ ଗନ୍ଧବରଳ ଉତ୍ତର—

2. Name of the garden of Chitraratha.

ଆଙ୍ଗାରପଣ୍ଡୀ—ସ. ବ. (ଆଙ୍ଗାର+ପଣ୍ଡି + ରି)—ଆଙ୍ଗାରବଣୀ (ଦେଖ)

Angāraparṇī   *Angāraballī* (See)

ଆଙ୍ଗାରପୁଷ୍ପ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଙ୍ଗାର = ରକ୍ତବଣ୍ଣି + ପୁଷ୍ପ ଯାହାର)—

Angārapushpa   ଉତ୍ତର (ଦେଖ)

Ingudi (See)

ଆଙ୍ଗାର ପୋଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ଗଛର ଗଣ୍ଡି ଓ ପତ୍ରବୁନ୍ଦ ଶାଖାମାନଙ୍କୁ

Angāra pordibā   ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ଗୋଟିଏ ଗାତରେ

ଆଙ୍ଗାର ପୋଡ଼ି ଆଙ୍ଗାର ପୋଡ଼ିବା—ପତ୍ରବୁନ୍ଦ କରିବାକାଳୀନା ପାଇଁ

ଆଙ୍ଗାର ଜଳିବା—ଗୋଡ଼ାର ଦେଇ ପେହି କାଠରେ ନିଅଁ

ଲଗାଇ କମାର ଓ ବଣିଆଙ୍କ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଆଙ୍ଗାର ପ୍ରସ୍ତୁତ

କରିବା—To burn wood into charcoal.

[ଦ୍ରୁ—ପାନବଳା ମୂଳରେ ସାରଗୁପେ ଦିଅଯିବା ପିତ୍ତଥର

ତଥା ମାଟ୍ଟର ଦୋଷରେ ପାନ ଲାଗାରେ ଏ ରୋଗ ଜଣେ । ଏଥରେ

ପାନ ଲାଗାର ପବମାନ କଳା ପଢ଼ି ଫୋପଣ ହୋଇଯାଏ ।]

ମୁହଁରୁ ବୁଢ଼ ଦିଆଯାଏ; କାରଣ ଗାତରତରକୁ ଥବାଧରେ ବାସୁ ପଣିଲେ, ଆଙ୍ଗାରଯାକ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଣ ହୋଇଯିବ । କାଠୀଯାକ ନିଆଁଲୁଗି ଜଳଗଲେ ବାସୁ ଅଭାବରୁ ନିଆଁ ମନକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟାଏ, କିମ୍ବା ପାଣି ହୁଅ ନିଆଁରୁ ନିର୍ବାଚିବାକୁ ହୁଏ; ଏ ଆଙ୍ଗାରକୁ କମାର, ବଣିଆଁ ଓ କଂସାରିମାନେ ବନ୍ଧିବାର କରନ୍ତି । କଷା କାଠର ନିଆଁ ଅପେକ୍ଷା ଆଙ୍ଗାରର ନିଆଁରୁ ବେଶି ଭାବପ ହୁଏ ଏବଂ ଏ ଭାବପରେ ଧାରୁ ଆଦି ତରଳାଇବା ସୁଧାନନ୍ଦକ ।]

ଆଙ୍ଗାରବଣ୍ଣୀ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଙ୍ଗାର + ବଣ୍ଣି + ରି)—

Angārabarnī

ଭାର୍ଗୀ (ଦେଖ)

Bhārgī (See)

ଆଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୟ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଙ୍ଗାର ପର ଭଲ୍ଲ ବର୍ଣ୍ଣ ବଲ୍ଲୟ)—

Angāraballari

= ମଞ୍ଜୁ ଯାହାର)—

୧ । ନାଲି କରଣ୍ଡ (ଦେଖ)—1. *Nāli karaṇḍa* (See).

୨ । ଗୁଞ୍ଜା (ଦେଖ)—2. *Guñja* (See).

୩ । ଭାର୍ଗୀ (ଦେଖ)—3. *Bhārgī* (See).

୪ । ଲିଟା କରଣ୍ଡ; ଗିଲ (ଦେଖ)—4. *Gila* (See).

ଆଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୟ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଙ୍ଗାର + ବଲ୍ଲି)—

Angāraballī

ଆଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୟ (ଦେଖ)

Angāraballari (See)

ଆଙ୍ଗାରମଞ୍ଜୁ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଙ୍ଗାର + ମଞ୍ଜୁ)—

Angāramanjī

ଲତା କରଣ୍ଡ; ଗିଲ (ଦେଖ)

Gila (See)

ଆଙ୍ଗାରମଞ୍ଜୀ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଙ୍ଗାର + ମଞ୍ଜୀ + ରି)—

Angāramanjī

ଆଙ୍ଗାରମଞ୍ଜୁ (ଦେଖ)

Angāramanjī (See)

ଆଙ୍ଗାରମଳିନୀ—ସ. ବ. (ନାମ) (ଆଙ୍ଗାର + ମଳିନା)—

Angāramalina

ଆଙ୍ଗାର ପର ଗୋର କୁଣ୍ଡବୁଣ୍ଡିବଣ୍ଣି,

(ଆଙ୍ଗାରମଳିନା—ଶ୍ଵରି) କଳଳକାଳଥ—Coal-black.

ଆଙ୍ଗାରଶକ୍ତି—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ; ଆଙ୍ଗାରବାହିନୀ ଶକ୍ତି)—

Angārasakati

ଆଙ୍ଗାରଧାନିକା; ନିଆଁ ଉତ୍ତର—

A fire-pan; a brazier.

ଆଙ୍ଗାରଷେରୁ—ସ. ବ. (ନାମ)—ଗାତାରକ ପିତା; ରଜାକିଶେଷ—

Angārasetu

Name of a king; the father-

of *gāndhāra*.

ଆଙ୍ଗାରମ୍—ସ. ବ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭ୍ରାଣ)—ଆଙ୍ଗାରକାମ୍ (ଦେଖ)

Angāramīla

Angārakāmīla (See)

ଆଙ୍ଗାର—ଦେ. ବ. (ପାନବରଳକ ଲାଗା; ସ. ଅଙ୍ଗାର)—

Angāri

ପାନ ଲାଗାର ରୋଗିଶେଷ—

A disease attacking the betel creeper.

[ଦ୍ରୁ—ପାନବରଳା ମୂଳରେ ସାରଗୁପେ ଦିଅଯିବା ପିତ୍ତଥର

ତଥା ମାଟ୍ଟର ଦୋଷରେ ପାନ ଲାଗାରେ ଏ ରୋଗ ଜଣେ । ଏଥରେ

ପାନ ଲାଗାର ପବମାନ କଳା ପଢ଼ି ଫୋପଣ ହୋଇଯାଏ ।]

୧	ଇ	ଉ	ଚିର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବଶି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ତୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରମୁକ୍ତ ବଶି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କି	କ୍ରୁ	

ଅଙ୍ଗାରିକା—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗାର + ଇକ + ଆ)—

Angārikā ୧। ଅଙ୍ଗାରଧାନିକା; ନିର୍ବିର୍ତ୍ତିର—

1. A brazier.

୨। ଆଖୁଗଛ—2. Sugarcane.

୩। ପଳାଶ; କଂଶୁକ ପୁଷ୍ପ—3. The flower or bud of the Butea Frondosa tree.

ଅଙ୍ଗାରିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଙ୍ଗାର + ଇତ; ଭୁଲ—ତାରିତ; କଷିତି)—

Angārita ୧। ଦଶ ପ୍ରାୟ—1. Almost burnt.

୨। ପୋଡ଼ି ଅଙ୍ଗାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିବା—
2. Charred; burnt to charcoal.

ସ. କ୍ର—୧। ପଳାଶ କଳିକୋତ୍ତମ—1. The budding of the Butea Frondosa.

୨। ଜୈନ ସନ୍ଧ୍ୟାସିମାନଙ୍କର ନିଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ପୋଡ଼ା—
2. Any burnt thing which the **Jaina** ascetics will not accept. (M. W.)

୩। ପଳାଶର ନୂଆ କଢ଼—3. The early blossom of Butea Frondosa.

ଅଙ୍ଗାରିଣୀ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗାର + ଇନ୍ଦ୍ର + ଇତ)—

Angārinī ୧। ଲତାବିଶେଷ—

1. Name of a creeper. (M. W.)

୨। ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ ପୁଷ୍ପରୁ ଅନୁର୍ତ୍ତ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି—The region just left by the Sun.

ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଙ୍ଗାରିତ + ଆ)—ଅଙ୍ଗାରିତର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ—

Feminine of **Angārita**.

ଅଙ୍ଗାରିତା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଙ୍ଗାରିତ + ଆ)—ଅଙ୍ଗାରିତର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ—

Angāritā Feminine of **Angārita**.

ସଂ. ବି—୧। ନିର୍ବିର୍ତ୍ତିର—1. A fire-pan.

୨। ଉଠା ଚାଲ—2. portable fireplace.

୩। କଢ଼—3. A bud. (M. W.)

୪। ଲତାବିଶେଷ—4. Name of creeper. (M. W.)

୫। ନାଦବିଶେଷ—5. Name of a river (M. W.)

ଅଙ୍ଗାରୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଙ୍ଗାର + ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ.) (ଜୈନାକଷ, ବରତ-
ngārī ମିହର ଦୃଷ୍ଟିକାରକ)—ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣହାର ଉତ୍ତପ୍ତ କିନ୍ତୁ
(ଅଙ୍ଗାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯହିରେ ଆଉ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ପଡ଼ୁନାହିଁ—Heated
by the Sun though no longer exposed
to its rays.

ଅଙ୍ଗାର୍ଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗାର + ଯ)—ଅଙ୍ଗାରଗା—

Angārjya A heap of charcoal (M. W.)

ଅଙ୍ଗା ଲଗେଇବା—ଦେ. କି—ଅଙ୍ଗା ମତ୍ତାରବା (ଦେଖ)

Angā lageiba **Angāmardāibā** (See)

ଆଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗିକା)—୧। କାଇଲୁ; ସ୍ତ୍ରୀଲେନମାନଙ୍କର

Angi ଅଧାରାତିଆ ଜାକେଟ—1. A female jacket;

ଅନ୍ତରଖା bodice.

ଅଙ୍ଗିଆ , । କୁରୁତା; ଗନ୍ଧ—2. An ordinary coat.

୩। ପତେଇ; ଅଧାରାତିଆ କୁରୁତା—

3. A waist coat.

ଆଣିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗିକା)—ଆଣି (ଦେଖ)

Angiā **Angi** (See)

ଆଣିକା—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଥା)—ଆଣି (ଦେଖ)

Angikā **Angi** (See)

ଆଣିତା—ପାଦେ. (ବାଲେଗର) ବିଶ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗ)—ନିଜର ଅମଳର;

Angitā ସ୍ଵକ୍ୟ; ନିଜକୁତ—Done or incurred by

one's self; of one's own.

ମାମୁ; କର୍ଣ୍ଣାଟା ଦୂମ ଅଣିତା, କା ଅଣିକ ଅମଳର ?

ପକରମୋହନ, କରସ୍ତ୍ର ।

ଆଣିମା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍ଗିନ + ଇତ)—ଆଣିର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ—

Angini Feminine of **Angi**.

ଆଣିରସ—ଦେ. ବି.—୧। (ସଂ. ଅଙ୍ଗିରସ)—ଆଣିରସ (ଦେଖ)

Angira **Angiras** (See)

୨। (ସଂ. ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନି; ନିର୍ବି—2. Fire.

୩। (ସଂ. ଅଗ୍ନି; ଅଗ୍ନିପର ତେଜୋମୟ ଥିବାରୁ) ବିଦ୍ୟୁତ;

ବିଜୁଳ—3. Lightning.

ପରାକା ପାତରସନ ଗନେ ଅଣିର ରେ । ରତ୍ନବାସ. ମଥୁରମଙ୍ଗଳ ।

ଆଣିରସ—ସଂ. ବି. ନାମ (ଅଙ୍ଗ = କ୍ଲାନ + ଇରଧ; ଯାହାକର କ୍ଲାନ

Angiras ଅଛି—ଆଣିରସ ଶକର ୧ମା. ୧ବ. = ଅଙ୍ଗିରା ।

୧। ରସବିଶେଷ; ସ୍ପୃଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

1. Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ମାନସଧୂ; ବୃହାତିକ ପିତା; ଏ କର୍କିରିକ କନ୍ଥା ଶ୍ରକ୍ଷାକର (ମତାନ୍ତରରେ ଶୁଭ) ପାଣିପ୍ରଣାଣ କରି-
ଥିଲେ । ଏ ରଗ୍ବେଦର ଅନେକଶୁଦ୍ଧ ସୁନ୍ଦର ଦ୍ରଷ୍ଟା ଥିଲେ; ଏ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମସଂହାରା ଓ ଜୈନାତିଷ ଗ୍ରହର ପ୍ରଣେତା । ଅଗ୍ନି
ମଧ୍ୟ ଏହାକ ପୁଣ୍ଡି ।]

୨। ସ୍ପୃଷ୍ଟମଣ୍ଡଳ ଗୋଟିଏ ନଷ୍ଟି । ସ୍ପୃଷ୍ଟମଣ୍ଡଳ ଲକ୍ଷଣ
ମୁଣ୍ଡାଡ଼ ଗଣ୍ୟବିଦୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ନଷ୍ଟି (ନଷ୍ଟି ଭଲ ନୋଟ ଦେଖ)—2. The star Alioth (Epsilon)
in the constellation Ursa; major; or
the Great Bear.

୩। (ଜୈନାକଷ) ବୃହାତି ପ୍ରତି—3. The planet

Jupiter (M. W.)

ଆଣିରସ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗିରସ)—ଆଣିରସ (ଦେଖ)

Angirasa **Angiras** (See)

ସାହାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୃଷ୍ଠରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଏ ତଥିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଳେ ବା ୨ ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବାନ୍ଧାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ଉଚ୍ଛବିତ ନପଥିବା, ବା ୩ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ସଂ. ବି (ଅଙ୍ଗିରସ୍ + ଅ) — ପରଶୁରାମ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର
ଶତ୍ରୁ—An enemy of Bishnu in his incarnation of Parashurama (M. W.)

ଅଙ୍ଗିରୁ—ସଂ. ବି. ନାମ (ଅଙ୍ଗିରସ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଙ୍ଗିରସ୍ (ଦେଖ)
Aṅgirā

ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ପୁଅ ତ ଅଙ୍ଗିର ଦୋରଳ, ଶୁକ୍ର ନାମମ ତରକା ଗୋଟିଏ ସେ କଲେ ।
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ମହାଭାରତ ବନ୍ଦ ।

ଅଙ୍ଗିରି—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ମୟଦାନବ ପୁରାଣ କଟବର୍ତ୍ତୀପବତବିଶେଷ—
Aṅgiri Name of a mythological mountain.

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମହାଭାରତର ଅନ୍ତରେ । ମାରବା ମହ ଭାରତ, ପ୍ରୋଣ ।

ଅଙ୍ଗିରିଜି—ଦେ. ବି. ୫ ବିଶ.—ଇଙ୍ଗରି (ଦେଖ)
Aṅgiriji

Ingrāj (See)

ଅଙ୍ଗିରେଜି—ଦେ. ବି. ୫ ବିଶ—ଇଙ୍ଗରି (ଦେଖ)
Aṅgireji

Ingrāji (See)

ଅଙ୍ଗିରି—ଦେ. ବି. ୫ ବିଶ—ଇଙ୍ଗରି (ଦେଖ)
Aṅgirī

Ingrāj (See)

ଅଙ୍ଗିଲା—ଶା. ବିଶ. (ସ. ଅଙ୍ଗି + ଅଞ୍ଚିତ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ.)—

Aṅgī ୧। ଅଙ୍ଗବିଶ୍ଵ—1. Having limbs.
(ଅଙ୍ଗିନା—ଶ୍ଵି) ୨। ଯାହାର ଅବ୍ୟବ ଅଞ୍ଚି—
2. Organic; having organic parts.

୩। ଶଶିଶ; ଦେହ—3. Embodied; corporeal.

୪। ବନ୍ଧ ଉପାଦାନରେ ଗଠିତ—

4. Composed of component parts.

* ୫। ପ୍ରଥାକ, ମଞ୍ଚ—5. Chief.

ସଂ. ବି. ୧। ବନ୍ଧ ଉପାଦାନରେ ଗଠିତ ବସ୍ତୁ; ଯୌଗିକ ବସ୍ତୁ—
1. A compound; an organic matter.

୨। ସେହି ବସ୍ତୁ ବା ଜାକର ଭାବ ଭାବ ଅଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚି—
2. A thing or animal having different
limbs.

ଅଙ୍ଗିକରଣ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗି + ଅଭୁତ ତତ୍ତ୍ଵବେ. ରି+କରଣ; ଯାହା

Aṅgikarāṇa ପୂର୍ବେ ଆପଣାର ଅଙ୍ଗ ନ ହୁଅ, ତାକୁ ଅଙ୍ଗରୂପେ
ଗ୍ରହଣ କରିବା)—

୧। ଅଙ୍ଗିକାର; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଶାର୍ଦ୍ଦ ଜବାବ
ଦେବା; ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି—1. Promising.

୨। ସୀକରଣ; ସତ୍ତ୍ଵ ଦେବା—
2. Consenting; agreeing; acknowledging.

୩। ଗ୍ରହଣ; ମଞ୍ଜୁର—3. Acceptance.

ଅଙ୍ଗିକରିବା—(ପ୍ରାର୍ଥନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ଅଙ୍ଗି + କୁ ଧାରୁ)—ଅଙ୍ଗିକାର
Aṅgikaribā କରିବା—To accept.

ଗୋବଳ ଅଙ୍ଗ ଶିରେ ଧର, ଭର୍ଯ୍ୟ ରୂପ ଅଙ୍ଗିକର ।

ଜଗନ୍ନାଥ—ବାଗବତ. ୮ ମ ।

ଅଙ୍ଗିକାର—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ଅଭୁତ ତତ୍ତ୍ଵବେ. ରି+କୁ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ) —
Aṅgikāra ୧। ଜବାବ; ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି—1. A promise.

୨। ସୀକାର—2. Admission; acknowledgment.

୩। ସମ୍ମତ; ମଞ୍ଜୁର—3. Consent.

ଶିବାଣଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗିକାର କାର ରେ—କରିବାରେ, ସମ୍ମତ ।

୪। ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ—4. Vow.

* ୫। ବୁକ୍ଳି—5. Agreement.

୬। ଗ୍ରହଣ; ମଞ୍ଜୁର—6. Acceptance.

କର ଅଙ୍ଗିକାର ଅରନ୍ତନ କହୁଆଇ—ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ଅଙ୍ଗିକାରପତ୍ର—ସ. ବି. (କରିବାର ଭାଷା)—

Aṅgikārapatra ୧। ଏତିମେଷ୍ଟୁ; ସେହି ଦଲିଲହାର
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସୀକାର
ବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ କରେ; ବୁକ୍ଳିପତ୍ର—

I. A deed of agreement.

୨। କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ସୀକରିତ
ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ପଡ଼ି; ରସିଦି—

2. A receipt; an acknowledgment.

ଅଙ୍ଗି କୁ (ଧାରୁ)—ସ. (ଅଙ୍ଗି + ଅଭୁତ ତତ୍ତ୍ଵବେ. ରି+କୁ)—

Aṅgī kṛu (root) ୧। ସୀକାର କରିବା—

1. To acknowledge.

୨। ଜବାବ ଦେବା—2. To promise.

* ୩। ସତ୍ତ୍ଵ ଦେବା—3. To agree; to consent.

୪। ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ କରିବା—4. To vow.

* ୫। ଗ୍ରହଣ କରିବା—5. To accept.

ଅଙ୍ଗିକୃତ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗି କୁ + କର୍ମ. ତ)—

Aṅgikṛuta ୧। ଯାହା ସୀକୁତ ହୋଇଥିଲା—

1. Agreed to.

୨। ଗୁରୁତ; ମଞ୍ଜୁର କରିଯାଇଥିବା—2. Accepted.

* ୩। (ଅଙ୍ଗି କୁ + କର୍ମ. ତ)—ସେ ସୀକାର କରିଥିଲା;
ସେ ସତ୍ତ୍ଵ ହୋଇଥିଲା—

3. Consenting; agreeing.

ଅଙ୍ଗିକୃତ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗି + ଅଭୁତ ତତ୍ତ୍ଵବେ. ରି+କୁ ଧାରୁ +

Aṅgibhūta କର୍ମ. ତ)—

୧। ଅଙ୍ଗରୂପେ ଗୁରୁତ—

1. Turned into a component part.

* ୨। ଅଂଗରୂପେ ଗୁରୁତ; ଅନ୍ତର୍କୃ—

୧	ଇ	ଉ	ଚୂର୍ବ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିକ ପୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତ	ନ୍ତ	

2. Included as a part of; forming
a part of.

ଅଙ୍ଗୁଣ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୋଣ୍ଟ୍)—

ଅଙ୍ଗୁଚ୍ଛା—ଗାମୁଶା; ଗାତ୍ରମାର୍ତ୍ତମ—A towel; napkin.

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତା

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଅଙ୍ଗୁଣ + ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥେ. ଇ)—

ଅଙ୍ଗୁଚ୍ଛି ୧। ଛେଟ ଗାମୁଶ—1. A small towel.

୨। ଝାଡ଼ଣ—2. A duster.

ଅଙ୍ଗୁଟ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ; ପୁରୀ) ବି. (ଅନ୍ୟରୂପ ଅଙ୍ଗୋହି)—

ଅଙ୍ଗୁଟ ୧। ବିରାଗ; ବିରକ୍ତ—

1. Displeasure; misunderstanding.

ପ୍ରାଦେ. ବିଶ. ୧। ବିରକ୍ତ—1. Annoyed; displeased.

୨। ଚିଢ଼ିଲ; ଚିଢ଼ିତିଆ—2. Surly; irritable.

ଅଙ୍ଗୁଟ ପାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ; ପୁରୀ) —କି—

ଅଙ୍ଗୁଟ ପାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ; ପୁରୀ) —କି—

1. To be displeased or annoyed.

(ଯଥା—ସେ ମତେ ଦେଖୁଳାଣି ଭାର ଅଙ୍ଗୁଟ ପାଇଛି ।)

୨। ବକ୍ରାର ଭଲ ଉଦେଶ୍ୟକୁ ମନ ବୁଝି ବିରକ୍ତ ହେବା—

2. To misunderstand.

(ଯଥା—ମୁଁ ତାର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ତାକୁ ସାବଧାନ କର ଦେବାରୁ
ସେ ଅଙ୍ଗୁଟ ପାଇଛି ।)

ଅଙ୍ଗୁଟ ବୁଝିବା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ; ପୁରୀ) —କି—

ଅଙ୍ଗୁଟ bujhiba—୧। ବକ୍ରାର ଭଲ ଉଦେଶ୍ୟକୁ ନ ବୁଝି ବିରକ୍ତ
ହେବା—To misunderstand the
speaker's good intention.

ଅଙ୍ଗୁତୀଆ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ; ପୁରୀ) ବିଶ. ପୁ—

ଅଙ୍ଗୁତୀଆ—୧। ଚିଢ଼ିଲ; ଚିଢ଼ିତା—1. Surly.

(ଅଙ୍ଗୁଟୀଆ, ଅଙ୍ଗୁତେର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଅବଗୁଣିଆ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଲ
କଥାକୁ ମନ ବୁଝି ବିରକ୍ତ ହୁଏ—

2. Prone to misunderstand.

୩। ଅବୁଝାମଣା—3. Unreasonable.

ଦେ. ବି—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ବଣିଆଘାଣ(ଦେଖ)

A tree; Baniāghantā (See)

ଅଙ୍ଗୁର—ବୈଦେ. ବି. (ପା. ଅଙ୍ଗୁର)—

ଅଙ୍ଗୁର ଦ୍ରାଶ୍ଵାଳତାର କୋଳ—Grape.

ଅଙ୍ଗୁର—[ଦ୍ର—ଏ ଲତା (vine) ହିମାଲୟର ପଣ୍ଡିମାଂଶର

ଅଙ୍ଗୁର, ହାଲ ବଣରେ କିନା ଗୁଣରେ ଜନ୍ମେ । ଭାରତର ଉତ୍ତର

ତେ. ଦ୍ରାଶ୍ଵାଳ, ପଣ୍ଡିମାଂଶ, ପଣ୍ଡିମାଂଶ, କାଶୀର ଓ ଇଞ୍ଜିରେପଟରେ

ଗୋପିକିପାଣୀ ଏହାର ବୁଝି ହୁଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଏହାର

ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ରାଶ୍ଵାଳ ପଳ ପେନ୍ଦ୍ରା ପେନ୍ଦ୍ରା ହୋଇ ଫଳେ । ଏକ ପ୍ରକାରର

ପା. ଅଙ୍ଗୁର କୋଳ ଗୋଲ ଓ ଏକ ପ୍ରକାରର ଲମ୍ବା ।

ଆ. ଅରନାର୍

ତା. ଦ୍ରାଶ୍ଵା

ସ. ଦ୍ରାଶ୍ଵା

ପାତିଲ ପଳର ରସ ମିଷ୍ଟ, ହୃଦ୍ୟ ଓ ବଳକର ।
ଏହି ପଳର ରସରୁ ତ୍ରାଣୀ ବା ବିଲ୍ଲତ ମଦ
ହୁଏ । ଏହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାଗାଯୁ ବାଜିମ୍ବାନ କୋଳକୁ
ଶୁଖାଇଲେ ତାହା କିମ୍ବିଷ (Resin) ହୁଏ । ଏକ ଜାଗାଯୁ ଲମ୍ବ ବଜା
ପଳରେ ମଞ୍ଜି ଥାଏ, ତାକୁ ମନକ୍ତା କହନ୍ତି । ପାତିଲ କୋଳକୁ
ଶୁଖାଇ ବହୁ ଦିନ ରଖାସାଇ ପାରେ ।]

ଅଙ୍ଗୁର—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ + ସଂକର୍ତ୍ତେ. ଉରି)—

ଅଙ୍ଗୁର ୧। ଅଙ୍ଗୁଲଭୂଷଣ; ଗୋଡ଼ ଓ ହାତର ଅଙ୍ଗୁଠିରେ
ପିନାଯିବା ମୁଦି; ମୁଦିକା—1. Finger-ring;
ring for the finger or toe.

୨। ଗୋଡ଼ର ରୁଚା ଆଙ୍ଗୁଠ—2. The big toe.

ଅଙ୍ଗୁର—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ + ସଂକର୍ତ୍ତେ. ଉରି)—ଅଙ୍ଗୁର (ଦେଖ)

ଅଙ୍ଗୁରି

ଅଙ୍ଗୁରି (See)

ଅଙ୍ଗୁରିଯ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁର + ରିପ୍ଲିକ୍ ପାରିଷଦ)—

ଅଙ୍ଗୁରିଯ ୧। ଅଙ୍ଗୁର; ଅଙ୍ଗୁଲଭୂଷଣ; ମୁଦି—1. Finger-ring.

୨। (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞନପରିଭାଷା)—ଶନ ଗ୍ରହକ ବେଚି

ଥିବା ବେଶ୍ମନା ବା ଗୋଲ ପଟି—2. The rings
observed round the planet Mars.

ଅଙ୍ଗୁରାସ୍ୟକ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁରୀୟ + ସାର୍ଥେ. କ)—ଅଙ୍ଗୁରୀୟ (ଦେଖ)

ଅଙ୍ଗୁରୀୟା

ଅଙ୍ଗୁରୀୟା (See)

ଅଙ୍ଗୁଲ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ + ସଂକର୍ତ୍ତେ. ଉଲି)—୧। କର ଓ

ଅଙ୍ଗୁଲ

ପଦର ଶାଖା; ଅଙ୍ଗୁଲ, ଅଙ୍ଗୁଠ—1. Finger.

ଅଙ୍ଗୁଲ

(ହାତ ଅଙ୍ଗୁଠ—A finger of the hand;

ଅଙ୍ଗୁଲି

ଗୋଡ଼ ଅଙ୍ଗୁଠ—A toe,

୩। ଆଙ୍ଗୁଲ

ହାତ ଶୁଣର ସରୁଆ ଅଗ୍ରଭାଗ (ଏହାକୁ ହାତ ଅଙ୍ଗୁଠ
ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ)—2. The flexible
tip of the elephant's trunk.

୪। ଆଠ ଗୋଟି ପବଧାନ ଗରୁଡ଼ା ବାଗରେ ପରାବର୍ତ୍ତୁ

ଲଗାଇ ରଖିଲେ, ତଥାର ଆବୃତ ଶୁନାନ ପରିମାଣ;

ମନୁଷ୍ୟର ମଣି ଆଙ୍ଗୁଠର ଗରୁଡ଼ା ବାଗର ପରିମାଣ—

3. A lineal measure of the breadth
of one finger.

[୧] ଅଙ୍ଗୁଲ = ୧ ବିତସ୍ତ ବା ଶକ୍ତି; [୨] ଅଙ୍ଗୁଲ = ୧ ହାତ]

୪। କାମସୂତ୍ର ପ୍ରଗେତା ବାସ୍ତାମ୍ବନ ମୁନି—

4. A name of sage Bātsāyana.

୫। ହାତଶୁଣା (ଗର୍ଭ) (ଦେଖ)

5. Hātisundhā (tree) (See)

ଅଙ୍ଗୁଲା—ଦେ. ବି.—(ସ. ଅଙ୍ଗୁଲ)—ଅଙ୍ଗୁଲାଇବା କର୍ମ—

ଅଙ୍ଗୁଲା—The act of fingering.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଜନରେ ସୂଚିତ ୯ ତଥାତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ର ଏହି ଉଦ୍‌ଦିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛଏବ ୧ ବା ୨ ତଥାତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁଣ୍ଡିର ଶକ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଘୋଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାବ୍ଦୀମେ ତହିଁର ବିଷୟରେ ବିଷୟରେ, ବା ୧ ତଥାତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁଣ୍ଡିର ଦେଖିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଲିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବଢ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବଢ଼’ ଦେଖିବେ ।

ଅଙ୍ଗୁଳାଇବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଳ)—

Angulāibā ୧। କୌଣସି ବସୁ ବା ଛିଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗୁଳକୁ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚିତ ଦେଉସା କରିବା—
1. To thrust one's finger
into a hole.

୨। ଅଙ୍ଗୁଳ ଗୁରୁତବ କରି କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ବୋଧ କରିବା—

2. To finger; to feel a thing with the
help of one's finger.

୩। କୌଣସି କର୍ମ ପାଇଁ ଆଙ୍ଗୁଠି ବ୍ୟବହାର କରିବା—
3. To use the finger in doing any act.

୪। ପୁସ୍ତକ ପଢିବା ସମୟରେ ଆଙ୍ଗୁଳିଦ୍ୱାରା ପୁସ୍ତକର ପଢିବୁ ଧରିବା—
4. To hold the pages of a book
with the fingers while reading.

୫। ଶୁଦ୍ଧ୍ୟାର୍ଥନ୍ତରସ୍ତୁ ଅଂଶକୁ ପଥାଇବା କରିବା ପାଇଁ ବା ବହିଃ
ଶୋଧନାର୍ଥ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟର ରତରକୁ ଗୋଟିଏ ଆଙ୍ଗୁଠି
ପୁସ୍ତକରୀ—
5. To thrust one's finger into
the anus to examine or cleanse it.

ଅଙ୍ଗୁଳ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + ସଞ୍ଚାରେ ଭିଲ; ଯାହା
ବସୁତୟ ପ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଗମନ କରେ ବା ଗୁଲକ
ହୁଏ)—ଅଙ୍ଗୁଳ (ଦେଖ)

Anguli (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିଗ—ସ. ବି. ପୁଂ (ଅଙ୍ଗୁଳ + ଗମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—
Anguliga ଯେଉଁ ଜୀବମାନେ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ରହିଦେଇ ଗୁଲକି—
(animals) Walking with their
fingers.

ଅଙ୍ଗୁଲିଗ୍ରନ୍ଥି—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ଗ୍ରହି)—
Anguligranthi ହାତ ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଠିର ଦୁଇ ପବର ମହି
ପ୍ରାନ—Knuckle.

ଅଙ୍ଗୁଲିଶଳନ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ଶଳନ)—
Angulichālana ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠି ହାର ଠାରିବା ବା ସଙ୍କେତ
କରିବା; ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ
ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଚଳାଇବା—Movement
of the fingers for making
signs.

ଅଙ୍ଗୁଲିଠାର—ଦେ. ବ—୧। ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଆଙ୍ଗୁଲିର
Anguli thāra ରହ ରହ ପ୍ରକାରେ ଗୁଲକ; ସଙ୍କେତ—
ଆଙ୍ଗୁଲିଠାର 1. Signs made by the fingers.

୨। ଏକ ପ୍ରକାର ଠାର; ଆଙ୍ଗୁଲିମାନ ରହ ରହ ପ୍ରକାରେ
ଗୁଲକ କରି ଦୁଇ ଲଙ୍ଘକର ଭାବ ଥାଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା
ପ୍ରକିଳ୍ପ (ଠାର ତଳେ ଦେଖ)—

2. A system of finger-signals.

ଅଙ୍ଗୁଳ ତୋରଣ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍ଗୁଳ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତିମ
ଅଞ୍ଚିତ ଦେଓସା କରିବା—
Anguli torana ତୋରଣ)—ଚନନାଦ ଦ୍ୱାରା ଅଙ୍ଗୁଳ
ସାହାଯ୍ୟରେ ଲଲଟରେ ଚଢ଼ିବ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରକୁ ତଳକ
(ଶାକୁମାନେ ଏହି ତଳକ ଧାରଣ କରନ୍ତି ।)—
A crescentshaped sectarial mark
drawn on the brow with sandal
paste.

ଅଙ୍ଗୁଲିଟ୍ରିଟ୍—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁଳ + ତ୍ରେ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ; ଯାହା ଅଙ୍ଗୁଲକୁ
ଆପାତରୁ ରଖା କରେ)—
Angulitra

୧। ଅଙ୍ଗୁଲକୁ ରଖା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଆବରଣ—
1. A covering for protecting the
fingers; a finger-protector.

୨। ଦସ୍ତାନା—
2. Gloves.

୩। ଅଙ୍ଗୁଲିଟ୍ରାନା—ଦରଜମାନେ ସିଲେଇ କଲ୍ପ ବେଳେ ହୁଅର
ମୂଳକୁ ଠେଲିବା ପାଇଁ ମହି ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଶରେ ପିଙ୍କିବା
ଧାରୁର ଟେପି—
3. Thimble.

୪। ଧନ୍ୟ ମାରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଧନ୍ୟର୍ଣ୍ଣରୁ ରଖା କରିବା
ପାଇଁ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ବା ଯିବା ରମତାର ଟେପି—
4. A finger-protector used by archers
as a protection against the striking
of bow-strings.

ଅଙ୍ଗୁଲିଶାଣ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁଳ + ତ୍ରେ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅନ)—
Angulitrāṇa ଅଙ୍ଗୁଲିଶ (ଦେଖ)—
Angulitra (See).

ଅଙ୍ଗୁଲିପଞ୍ଚକ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ପଞ୍ଚକ)—
Angulipanchaka ୧। ହାତର ପାଞ୍ଚଟ ଆଙ୍ଗୁଠି—
1. The five fingers of the
hand.

[ହାତର ପାଞ୍ଚଟ ଆଙ୍ଗୁଠି ଯଥା—୧. ବୁବା (ବୁବା) Thump;
୨. ତର୍କଳା (ବିଶି) Index finger; ୩. ମଧ୍ୟମା (ମହି) Middle-
finger; ୪. ଅନନ୍ତିକା (ପରି) Ring finger; ୫. କନିଶ୍ଚା
(କାଣ୍ଠି) Little finger.]

୨। ଗୋଡ଼ର ୫ ଆଙ୍ଗୁଠି—
2. The toes of the feet.

ଅଙ୍ଗୁଲିପରବ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ପରବ; ୧ମ. ୧ବ)—
Anguli parba ୧। ଆଙ୍ଗୁଠିର ପବ; ଆଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠ ମହିରେ
ଥୁବା ସରଳ ଅଂଶ—

1. The bone between the finger-joints.

୨। ଅଙ୍ଗୁଳ ଗ୍ରହି—
2. Finger joint (M. W.)

ଅଙ୍ଗୁଲ ପୁଷ୍ଟାଇବା—ଦେ. କି. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଳ + ପୁଷ୍ଟାଇବା)—
Anguli phuṭāiba ୧। ଆଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠକୁ ମୋଡ଼ି ଶବ୍ଦ
ଅଙ୍ଗୁଲ ମଟକାନ, ଡିହାଦିନ କରିବା—

ଅଙ୍ଗୁଲ ଫୋଟାଇବା—
1. To crack the finger-
joints.

୧	ଇ	ଉ	ଚ,ର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବଣ୍ଣି	ଅନୁନୀଷିକ ସ୍ଵକ୍ଷାନ୍ତର	ନ	ଜ	ଶ,ଷ	ଞ୍ଜ	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାଶନ୍ତବଣ୍ଣି	ଅନୁମ୍ବାର ବା ଉନ୍ନବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ୍ର ବଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ଇଥ	କ୍ର	ଛୁ

୧ । ମହି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗରୁ ପରାର
ସଲଗୁ କର ପରେ କୋରରେ ଖସାର ନେବା ଦ୍ଵାରା
ଫୁଟୁକ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ସାଦନ କରିବା—୨. To snap
the finger-tips; to produce a
cracking sound with the tips of
the thumb and the middle finger.

ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଖ—ସଂ. ବି. (ଦୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଲ + ମୁଖ)—

Angulimukha ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗ—

The tip of the finger; finger-tip.

ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଲ + ମୁଦ୍ରା)—

Angulimudrā ୧ । ନାମାଙ୍କିତ ମୁଦ୍ରା—

1. A signet ring; a seal ring.

୨ । ଦେବପୂଜାରେ ବ୍ୟବ୍ହରିତ ଅଙ୍ଗୁଲିମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ରତ୍ନ
ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ—୨. A figure made by the
fingers during worship.

୩ । ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିକାରିବା ମୁଦ୍ରା—୩ A finger-ring.

ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ରିକା—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଲ + ମୁଦ୍ରିକା)—

Angulimudrika ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ରା (ଦେଖ)

Angulimudrā (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିମୋଟନ—ସଂ. ବି. (ଦୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଲ + ମୋଟନ)—

Angulimotana ଆଙ୍ଗୁଲ ଫୁଟୁରିବା କର୍ମ—

The act of snapping the finger joints
or two finger-tips.

ଅଙ୍ଗୁଲିସକେତ—ସଂ. ବି. (କୟା ତତ୍ତ୍ଵ)—ଆଙ୍ଗୁଲିତାର (ଦେଖ)

Angulisaiketa ଅଙ୍ଗୁଲିତାର (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିଷଙ୍କ—ସଂ. ବି. (କୟା ତତ୍ତ୍ଵ)—ଆଙ୍ଗୁଲିତାର (ଦେଖ)

Angulisamjñāna ଅଙ୍ଗୁଲିତାର (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିସଦେଶ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଲିଦ୍ଵାରା
ଆଙ୍ଗୁଲିସଦେଶ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଲିଦ୍ଵାରା
ପ୍ରେରିତ ବା ପ୍ରକାଶିତ ସନ୍ଦେଶ)—

ଆଙ୍ଗୁଲିତାର (ଦେଖ)—Angulithāra (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିସନ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ଦୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଲ + ସନ୍ଧି)—

Angulisandhi ଦୁଇ ଆଙ୍ଗୁଠିର ମହି ପ୍ରାନ; ଆଙ୍ଗୁଠିସନ୍ଧି—

* The space between two fingers.

ଅଙ୍ଗୁଲିଷୋଟନ—ସଂ. ବି. (ଦୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଙ୍ଗୁଲ + ଷୋଟନ)—

Angulishotana ଆଙ୍ଗୁଲ ଫୁଟୁରିବା କର୍ମ—

The snapping of the finger-tips; the
cracking of the finger-joints.

ଅଙ୍ଗୁଲିକ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁଲ + ଇକ)—ମୁଦ୍ରା—

Angulika Finger-ring. (M. W.)

ଅଙ୍ଗୁଲିସ୍—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁଲ + ଇସ୍)—ମୁଦ୍ରା—

Anguliya Finger-ring. (M. W.)

ଆଙ୍ଗୁଲେଇବା—ଦେ. କି. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଲ)—ଆଙ୍ଗୁଲାଇବା (ଦେଖ)
Anguleibā Angulaibā (See)

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା—ଦେ. ବି.—ଆଙ୍ଗୁ ସ୍ତ୍ରୀ (ଦେଖ)
Angushtānā Angustanā (See)

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠ—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଉଷ୍ଟୁ)—୧ । ହାତର ବୁଡ଼ା
Angushta ଆଙ୍ଗୁଠ—୧. The thumb.

୨ । ଗୋଡ଼ର ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠ—୨. The great toe.

୩ । ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିର ଚରିବୁ ବାଗର ପରାର; କୁରଖ—
Breadth of the thumb about $\frac{3}{4}$ of an
inch.

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠା—ସ. ବି. (ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ + ଅ)—ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠ (ଦେଖ)

Angushta Angushtha (See)

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା—ଦେ. ବି.—ଆଙ୍ଗୁ ସ୍ତ୍ରୀ (ଦେଖ)

Angushtānā Angustanā (See)

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଲିତାର)—ସିଲେଇ କଲାବେଳେ ହୁଅର
Angustanā ମୂଳ ପାଖରୁ ଲୁଗା ମଧ୍ୟକୁ ଠେଲିବା ପାଇଁ ଦରକା
ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା ମାନେ ମହି ଆଙ୍ଗୁଠି ଅଗରେ ଯେଉଁ ଧାରୁମୟ ଟୋପି
ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା ପିନକ୍ତି—A thimble.

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଲିତାର)—ଆଙ୍ଗୁ ସ୍ତ୍ରୀ (ଦେଖ)

Angustanā Angustanā (See)

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା—ଦେ. ବି.—ଆଙ୍ଗୁ ସ୍ତ୍ରୀ (ଦେଖ)

Angustanā Angustanā (See)

ଆଙ୍ଗୁଷ୍ଠା—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ ଧାରୁ+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଉଷ୍ଟୁ)—ଯାହା ଦ୍ରୁତଗତି
Angusha କରେ—୧ । ନେଇଲ—୧. An ichneumon
(M. W.)

୨ । ଶର; ବାଣ—୨. An arrow (M. W.)

ଆଙ୍ଗେଇତ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ଇଶ୍ଵର—୧. Steel.
Aingeita (ଯଥା—ଆଙ୍ଗେଇତରଥ)

୨ । କାନ୍ଦିଲୌହ; ତଳା ଲୁହା—

Cast iron; cast steel.

ଆଙ୍ଗେଠ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲୁଗ) ବି. (ସ. ଅଗ୍ନି ଶୁଷ୍ଟି; ବୁଲ. ହି: ଅଙ୍ଗେଠ)—

Angethā ନିଆଁରୁତ୍ତେଇ—A fire-pan; a brazier.

ଆଙ୍ଗେ ନିରେଇବା—ଦେ. କି.—ଆଙ୍ଗେ ନିରେଇବା (ଦେଖ)

Ainge nibheiba Angue nibheiba (See)

ଆଙ୍ଗେ ନିରେଇବା—ଦେ. କି. (ସ. ଅଙ୍ଗ + ନିବାହ)—ନିଜେ ଅନୁଭବ
Ainge nibheiba କରିବା—To experience; to undergo.

ଆଙ୍ଗେନିବାନ ଦୂର କିମ୍ବା କିମ୍ବା କହିବ ?

ଆହା ଅଙ୍ଗେ ନିରେଇବା କହିବ । ତାହା

ଦେ. ବି.—ନିଜର ଅନୁଭବ—One's own experience.

ଦେ. ବିଶ—ନିଜେ ଅନୁଭବ କରିଥିବା—That which

one has himself experienced.

(ଯଥା—ଏହା ମୋର ଅଙ୍ଗେ ନିରେଇବା ଘଟନା ।)

୧	ର	ଉ	ବୁବ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକ୍ଷିକ ଯୁକ୍ତାଶର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚୈ	ଇଅ	ବ	ନ୍ତ

୨। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ; ଅଗ୍ରିକାର—
2. A promise.

ଅଚକିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ରତ୍ନ)—୧। ଅତ୍ସୁ; ସେ ମମକ ପଡ଼େ;
Achakita ନାହିଁ—1 Undaunted; not alarmed;
(ଅଚକିତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—not startled.

୨। ସ୍ଥିର—2. Steady; fixed.
୩। ଅବତରତ—3. Unmoved.

ଅଚକ୍ଷୁଃ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଶୀ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ + ରକ୍ଷ୍ସ)—
Achakshuh ୧। କେନ୍ତ୍ରସ୍ଥାନ; ଅନ୍ତ—1. Eyeless; blind.
(ଅଚକ୍ଷୁଷ୍ଟ—ତି) ୨। ଯେଉଁ ଜାବମାନଙ୍କୁ ଉଷ୍ଣତ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଦେଇ
ନାହାନ୍ତି—2. (animals) Not endowed with
the sense of vision.

ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + ରକ୍ଷ୍ସ)—
ବୁଝିତ ରକ୍ଷ୍ସ—A bad eye.

ଅଚକ୍ଷୁର୍ବିଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ରକ୍ଷ୍ସିଷ୍ୟ)—
Achakshurbishaya ୧। ଅଗୋଚର—1. Invisible.
୨। ଯାହା ଅଛି ଦେଖା�ାଉ ନାହିଁ—
2. No longer within the reach of the
eyes.

ଅଚକ୍ଷୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ରକ୍ଷ୍ସୁଷ୍ଟ + କ)—
Achakshushka ରକ୍ଷ୍ସାନ; ଅନ୍ତ—Blind.
(ଅଚକ୍ଷୁଷ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ + ରଞ୍ଚଳ)—୧। ସ୍ଥିର; ଦୃଢ଼—
Achañchala 1. Steady; calm.
(ଅଚଞ୍ଚଳ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଅପଳ—2. Not hasty; not
waivering.
(ଅଚଞ୍ଚଳତା—ବି)

ଅଚଞ୍ଚା—ଦେ. ବିଶ—ଅଚଞ୍ଚା; ଯାହା ଡାଙ୍ଗ ହୋଇ ନାହିଁ—(ଯଥା—
Achañchha ଭୂମି, ବାଢ଼ି)—Unscraped (e.g. land;
ଅଚାନ୍ଚା—ସ୍ତ୍ରୀ)
stick).

ଅଚଣ୍ଡ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ + ରଣ୍ଡ)—ସେ ରାଗୀ ନୁହେ; ଶାନ୍ତିଶବ୍ଦ—
Achanda Gentle; not of a hot temper.
(ଅଚଣ୍ଡ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚନ୍ଦୀ—ସ. ବି. ଶୀ. (ଅଚଣ୍ଡ + ରି)—୧। ସୁତ୍ରିଲା ଗାଣ୍ଡ; ସ୍ଥାର ଗାଣ୍ଡ—
Achandi 1. A tractable cow.
୨। ଅକୋପନା ଶୀ—
2. A mild-tempered woman.

ଅଚତୁର—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ରତୁର)—୧। ସେ ଗୁଲାମ ନୁହେ—
Achatura 1. Not clever; not cunning.
(ଅଚତୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ନିଷ୍ଠୋଧ—Foolish.

ଅଚତୁରୀ—ଦେ. ବିଶ. ଶୀ. (ସଂ. ଅଚତୁର)—ଅଚତୁର; ସେହି ଶୀ
Achaturī ଚତୁର ପଣ କାଣେ ନାହିଁ—
Not cunning (woman).

ଅଚତୁରେଣ୍ଟ—ଦେ. ବିଶ. ଶୀ. (ସ. ଅଚତୁରା)—ଅଚତୁରୀ (ଦେଖେ)
Achaturei Achaturī (See)

ଅଚର—ସ. ବିଶ. (ଅ + ରତ୍ନ)—
Achara ସେ ଗତଶିଳ ନୁହେ; ସ୍ଥାବର; ସ୍ଥିତଶିଳ—
(ଅଚର—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅଚରତା ବି) Immoveable; stationary.
ସ. ବ—ଶ୍ଵାବର ବଷ୍ଟ (ଯଥା—ପବତ)—

An immovable thing
(e.g. mountain).

ଅଚରଣ୍ଟ—ଶା. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ରଣ୍ଟା)—ଅଚରା (ଦେଖେ)
Acharachā Acharchchā (See)

ଅଚରା—ସ. ବି. (ଅ + ରଣ୍ଟା)—
Acharchchā ୧। ପୂଜାର ଅଭିବ—1. Want of
veneration.

୨। ଉପସୁନ୍ତ ସମ୍ମାନର ଅଭିବ—
2. Want of proper respect.
୩। ଉପସୁନ୍ତ ଅଭିଯେଷ୍ଟାର ଅଭିବ—
3. Want of proper hospitality.
୪। ସମ୍ପଦ ଆଲୋଚନାର ଅଭିବ—
4. Want of exercise or discussion.

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ରଣ୍ଟା)—
୧। ଅସୁନ୍ଦିତ—1. Not adored.
୨। ଅସମ୍ମାନିତ—2. Disrespected.
୩। ଅନାଦୃତ—3. Slighted.

ଅଚଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲପୁର) ବିଶ. (ସଂ. ଅଚଳ)—ଅଚଳ (ଦେଖେ)
Achal Achala (See)

ଅଚଳ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଚଳ)—
Achalā ୧। ଗତରହିତ—1. Motionless.
(ଅଚଳ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଚଳନ୍ତିଶକ୍ତିଭୁନ—2. Immoveable;
(ଅଚଳତା—ବି) unable to move.
(ବିପରୀତ—ଚଳ, ସଚଳ) ୩। ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ପରମ୍ପରାକରିତା, ହୋଇ ନ
ପାରେ—3. (work) Incapable of being
carried on.

୪। ଅକ୍ଷମ, ଅସମ୍ପର୍ଯ୍ୟ—4. Unable to do any work.
୫। ଅଚଳନ୍ତ୍ର (ଦେଖେ)

5. Achalanti (See)
୬। ଅପ୍ରଚଳିତ—6. Not current.
୭। ଦୋଷସୁନ୍ତ—7. Faulty.

ସଂ. ବି.—୧। ପୃଥ୍ବୀ—1. The earth
୨। ପକର—2. Mountain.
୩। ଦୃଷ—3. Tree.

সাধারণ লেকে অপর পৃথিবীরে মুক্তি । চিহ্নিত অন্তর ও মাত্রা ২০ । চিহ্নিত অন্তর ও মাত্রা ক্ষেত্রে ‘প্রবেশ দরশা করছি নাহি’। অতএব ২ বা ৩ চিহ্নিত কৌশল দর্শন কা মানায়ত্র শব্দ গোচরণে দেখে এ ভূগোলেরে ন মিলিব, তেবে যেহে টিপোর দ্বাক্ষে চিহ্নিত দরশন কর্তৃর দরশন । বা ৪ চিহ্নিত দর্শন কা মানায়ত্র শব্দ গোচরণে দেখিবে; ‘গোচরণে গোচরণে; ‘ভূখ’ ন পাইলে ‘বক্ষ’ দেখিবে; ‘অঙ্গ’ ন পাইলে ‘অঙ্গ’ দেখিবে; ‘অলক্ষণ’ ন পাইলে ‘অলক্ষণ’ দেখিবে।

৪। শিব—4. Siba.

*। বৃক্ষ—5. The Supreme Soul.

৭। আত্মা—6. The soul.

৭। কালা; শঙ্খ—7. A pillar; pin.

দে. বি.—১। কার্য্য ন চলিবা অবস্থা—

. 1. A stage in which matters do not progress.

*। অভুব—2. Want.

দে. বি.—২। যে সমাজেরে চলে নাহি; সমাজবন্ধুত—

1. Excommunicated.

*। অষ্টুণ্ড; অকুণ্ড (জাতি)—2. Untouchable (caste).

অচলকালা—সং. বি. শী. (বহুবৃহি; অচল=পদ্ধতি অটে জাতি Achalakīt যাবার)—পৃথিবী—The earth.

অচলচল—দে. বি. (সং. অচল + চল)—১। কার্য্য ন চলিবা

Achalachala অবস্থা ও চলিবা অবস্থা; অসময় সময়—

অসময় সময় 1. Bad and good times.

*। অভুব ও প্রার্থ্য—2. Times of plenty and of want.

অচলজাতি—দে. বি. (সং. অচল + জাতি)—১। অষ্টুণ্ড জাতি—

Achalajāti 1. Untouchable caste.

অচুত জাত ২। পাণি অকুণ্ড জাত; যেহে নাত জাত্য লেখিব

কুণ্ড পাণির ব্রাহ্মণাদি ছুচ জাতিমানে ব্যবহার

করিবা নিষিদ্ধ—1. Low caste, the water touched by whom is not used by high caste people.

অচলধৃতি—সং. বি—সংস্কৃত উদ্দেশ্যে—

Achaladhruti Name of a sanskrit metre.

অচলন—প্রাদে. (স্মৃতিপুর) বি. (সং. অচলন)—

Achalan ১। অদ্যাব; অক্ষিয়া—1. A bad act; an evil act.

২। অসদাগৃহ—2. Bad conduct.

অচলন—সং. বি. (অ + চলন)—

Achalana ১। গতিরহণ—1. Absence of motion.

২। অসদাগৃহ—2. Bad conduct.

৩। অক্ষিয়া—3. Evil act.

অচলন্তি—দে. বি. (সং. অচল; অচলন)—

Achalanti ১। অচল; যাহা প্রান্তিক্ষেত্রে অক্ষিত হোৱ ন

অচল; স্থাবর পাবে—1. Fixed; which cannot

অচল (বিপৰীত—চলন্তি) (যথা—অচলন্তি প্রতিমা)

*। প্রাবিত—২. Immovable.

(যথা—অচলন্তি প্রতিমা)

৩। যাহা বিদ্যুৎসাধুরে চল ন পাবে—

3. Uncurrent.

(যথা—অচলন্তি প্রতিমা)

অচলন্তি প্রতিমা—দে. বি. (সং. অচল + প্রতিমা)—

Achalanti pratimā যেহে দেববিপ্রতি বা প্রতিমা অচল

অচল প্রতিমা বড় ও রাখ থাবারু যাবাদি উপলক্ষ্যে

অচল প্রতিমা প্রান্তিক্ষেত্রে হোৱ পাবে নাহি—

Immovable image of a Deity.

(যথা—শিবলিঙ্গ; প্রতিমাগোপনাথক বিপ্রতি।)

[দ্র—অচলন্তি প্রতিমামানক্ষেত্র গোষ্ঠী লেখাব চলন্তি প্রতিমা থাবন্তি। যাবিয়াধা সময়েরে যেহে চলন্তি প্রতিমামানক্ষেত্র অচলন্তি প্রতিমাক প্রতিনিধিত্বপুর প্রান্তিক্ষেত্রে নিখ অণা কৃষ্ণমান্তি।]

অচলন্তি প্রতিমা—দে. বি. (সং. অচল + প্রতিমা)—

Achalanti sampatti প্রাবিত প্রতিমা; ভূষ্মণি; জমিবাঢ়ি—

অচল সম্পত্তি Immovable property;

অচল সম্পত্তি landed property

অচলপক্ষ—দে. বি. (সং. অচল + পক্ষ)—

Achalapaksha ১। চলব শক্তিরহণ অবস্থা—

অচল পক্ষ 1. Inability to move.

২। সাংস্কারক কৰ্ম চলাইবা শক্তিরহণ অবস্থা—

2. Want of means to conduct worldly matters.

*। অচল গৱেক অবস্থা—

3. Poor or penniless condition.

৪। কিশোর্য অবস্থা—4. Helpless condition.

অচলশিশু—গ্র. পদ্ম. বি. (সং. অচলা + শি)—

Achalasiri ১। অসীম প্রতিমা—1. Vast wealth.

২। অসম যৌবনে—

2. Unchangeable prosperity.

৩। (অচল=পদ্ধতি + শি=শুণি)—পদ্ধতিরে লুপ্তিবাঢ়ি

শুণি—3. Luck of hiding in the mountain caves.

লুপ্তিবাঢ়ি অচল শুণি অচল পিল যে

ক্ষেত্ৰ পোকুন্তুগুণুদেৱ । ২। ১।

অচলা—সং. বি. শী. (অচল + আ)—অচলুর শীলিঙ্গ—

Achala Feminine of Achala.

সং. বি. শী—পৃথিবী—The earth.

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷୀ	ଅନୁନାଦିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଖ	କ୍ଲ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ଜ୍ଞ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଶ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଷୀ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତଳ ବର୍ଷୀ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ସେ	ଇଅ	ତ୍ରେ	ଦୃ	

ଅଚଳାଚଳ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଚଳ) —ବହୁ; ପ୍ରଭୁତ; ଅଗଣିତ—

Achalāchala Immense.

(ଯଥା—ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ।)

ଅଚଳାଚଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ) —୧। ପ୍ରଭୁତ

Achalāchala Lakshmi ସମ୍ପତ୍ତି—1. Vast wealth.

ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ୨। ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ) —

2. Achalāchala Lakshmi (See)

ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅଚଳା ସମ୍ପତ୍ତି) —

Achalāchala sampatti ଅଚଳାଚଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)

Achalāchala Lakshmi (See)

ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂ. ବି. (ଅଚଳା+ଲକ୍ଷ୍ମୀ) —୧। ଅନ୍ୟ ଶର୍ମ୍ଭୟ—

Achalā Lakshmi 1. Unchangeable prosperity.

୨। ଯେଉଁ ସମ୍ପଦ କେବେ କମିଯାଏ ନାହିଁ—

2. Prosperity which never diminishes.

ଦେ. ବି—ବହୁଧନ—Immense wealth.

ଅଚଳା ସତ୍ପତ୍ମୀ—ସଂ. ବି. (ନାମ) —ରବିଷ୍ୟପୁରାଣ ପ୍ରତ୍ୱର ଭାଗିତ୍ୟେ—

Achalā saptami Name of a part of the

Bhabishya purāna.

ଅଚଳା ସମ୍ପତ୍ତି—ସଂ ବି. (ଅଚଳା+ସମ୍ପତ୍ତି) —ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)

Achalā sampatti Achalā Lakshmi (See).

ଅଗ୍ନ—ଦେ. ବି—୧। ଗୁଣ ହେବା କେତରେ ପ୍ରଥମ ଥର ହଲ ରୁଲମ୍ବିବା

Acha ବେଳେ ଅନ୍ତିତ ବୃତ୍ତାର ରେଖା—

କୋଟି 1. A circular furrow-line made in a field when it is ploughed for the first time.

[ଦ୍ର—ରୂପିମାନେ ପ୍ରଥମେ କେତର ଗୁଣ ପାଖରେ ହଲହାର ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ନ ବୁଲ୍ଲାରବା, ପରେ ଅଗ୍ନହାର ପରିବେଶ୍ଵିତ ତୁମିକୁ ଗୁଣ କରନ୍ତି । କେତ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ତହିଁରେ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ନ କାହିଁ ଗୁଣ ସେ ଅଗ୍ନ ମଧ୍ୟ ଜମିକୁ ଗୁଣ କର, କେତର ଅନ୍ୟ ଅଂଶରେ ଘୁଣି ଅଗ୍ନ କାହିଁ ଚରନ୍ତି ।]

୨। ଏକ ଅଗ୍ନହାର ପରିବେଶ୍ଵିତ ହେବାରି ଜମି, ଅନ୍ୟ ପରିମିତ ଭୁଣ୍ଣୁ—

2. A small piece of land.

(ଯଥା—ତାର ଜମାରୁ ଅଗ୍ନ କାହିଁ ଥାଇ, ସେଥିରେ ସେ କାହିଁ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିବ ।)

ଅଗ୍ନରବା—ଦେ. କି—ହଲହାର ସବୁପ୍ରଥମେ କେତର ଗୁଣପାଖରେ

Achāibā ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତାର ରେଖା ଅନ୍ତିତ କରିବା—

କୋଟିକାଟା To draw or mark a circular furrow-

line in a field before ploughing it through and through.

ଅଗ୍ନ କରିବା—ଦେ. କି—ଅଗ୍ନରବା (ଦେଖ) —

Achā kariba Achāibā (See)

ଅଗ୍ନ କାଟିବା—ଦେ. କି—ଅଗ୍ନରବା (ଦେଖ)

Achā kātiba Achāibā (See)

ଅଗ୍ନ ଦେବା—ଦେ. କି—ଅଗ୍ନରବା (ଦେଖ)

Achā deba Achāibā (See)

ଅଗ୍ନ ଧରିବା—ଦେ. କି—କିଅରରେ ପ୍ରଥମେ ହଲହାର ଅନ୍ତିତ ହୋଇ

Achā dharihā ଥିବା ବୃତ୍ତାର ରେଖା ବା ଅଗ୍ନ ମଧ୍ୟ ତୁମିକୁ

କୋଟିକାଟା ଗୁଣ କରିବା—To plough up the

area enclosed by a circular furrow-line.

ଅଗ୍ନକ—ବେଳେ. କି. ବିଶ. (ଆ. ଅଗ୍ନକ) —

Achānak ୧। ଅକ୍ଷସ୍ତବ୍ଧ; ହଠାତ୍; ହୃ କରି—

ଆଚମକ 1. Suddenly; all on a sudden.

ଆଚାନକ ୨। ଅପ୍ରତ୍ୟାଣିତରୂପେ—

ଆଚାନଚକ 2. Unexpectedly.

୩। ପ୍ରବୁରବୁପେ; ବହୁତ—3. Excessively.

ଦେ. ବିଶ—୧। ଅପ୍ରତ୍ୟାଣିତ—1. Unexpected.

୨। ଆକ୍ଷୁକି—2. Sudden.

ଦେ. ବି. (ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ ଏହି ଆଶ୍ୟରୁ) —

୧। ମହାମାସ—The plague.

୨। ଖେଳତା; ବିସୁଚିକା—2. Cholera.

୩। ଦେଶବ୍ୟାପୀ କୌଣସି ସଂକାମକ ବିଧାୟ—

3. An Epidemic.

୪। ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ—

4. A sudden calamity.

ଅଗ୍ନକା—ଦେ. ବି. (ଆ.ଅଗ୍ନକ=ହଠାତ୍)—ଖେଳତା; ବିସୁଚିକା—

Achānakā Cholera.

ଅଗ୍ନ ନ ଗୁଡ଼ିବା—ଦେ. କି—୧। ଅଗ୍ନ ରେଖାହାର ସୀମାବନ୍ଧ ପ୍ରାନକୁ

Achā na chārdibā ନ ଟପି ହଲ ବୁଲ୍ଲାରବା—

କୋଟି ନା ଛାଡ଼ା 1. To plough within the limits of

the circular furrow-line.

୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାର ବାହାରକୁ ନ ଯିବା—

2. Not to go beyond bounds; to stick to the prescribed limits.

୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମକୁ ଜଗି ଜଗି କାମ

କରିବା—3. To adhere to the prescribed rules; to stick to the point.

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧିଷ୍ଟତା

ଦେଖାଇବା—4. To exhibit skill in any work.

[ଦ୍ର—କୌଣସି କିଅରିଯାକ ହଲହାର ଚବିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଅରି

ସାନ ହୋଇଥିଲେ କିଅରିର ଗୁଣଗାନ୍ଧ ଦେଖାଇ ଚବ୍ରା ପ୍ରଥମେ

ଗୋଟିଏ କୁତ୍ର ଗୁ ଅଣ୍ଟାକାର ଅଗ୍ନ କାଟି ଦିଏ ଓ କିଅରି ଚବ୍ରା

ଗୁଣକୁ କରିବା—5. To exhibit skill in any work.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ଓ	ଏ	ବସନ୍ତ	ବର୍ଷ	ଅନୁବାକିକ ସ୍ମୃତିକାରୀ	ସ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	ଜ୍ଞାନ	ଲୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ଦୂଳ୍ୟ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ	ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଶ୍ଵର	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଲୟ	ଉଥ	ତି

[ଦ୍ୱ—ସମାନ୍ତର ସମ୍ମାନ୍ୟ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କୁ ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିବନ୍ଦୁ କରିଅଛନ୍ତି, ସଥା—୧. ଚିତ୍—ନିତ୍ୟ ଚେତନା ସ୍ଵରୂପ ଥୁବାରୁ ଜୀବାୟା; ୨. ଅଚିତ୍—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଗୋର ଜଡ଼ାସକ ପଦାର୍ଥ; ୩. ଉଷ୍ଣର—ଜଗତୁସ୍ଥାନୀ; ଅଚିତ୍ ବା ଜଡ଼ ବସୁ ପୁଣି ତିନି ଉପଶ୍ରେଣୀରେ ବିବନ୍ଦୁ—(କ) ଅନ୍ତଳାଦ ଭୋଜନସ୍ଥୁ, (ଖ) ଭୋଜନପାଦାଦ ଭୋଗେପକରଣ ଓ (ଗ) ଶରୀରବି ଭୋଗୀୟତନ]

ଅଚିତା ପହଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ. ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ପୁରୀ) ବ—ଅଚିନ୍ତା ପହଣ୍ଡା (ଦେଖ)

Achitā pahāndā Achintā pahāndā (See)

ଅଚିନ୍ତ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ନାମ) —ଅଚିନ୍ତା (ଦେଖ)

Achin Achin (See)

ଅଚିନ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଶ.—ଅଚିନ୍ତା (ଦେଖ)

Achinara Achihnrā (See)

ଅଚିନା—ଗ୍ରା. ବିଶ.—(ସଂ. ଅଚିନ୍ତିତ) —୧। ଅପରିଚିତ; ଅଜ୍ଞାତ—

Achina 1 Unknown; strange.

ଅଚେନା; ଅଜାନା ୨। ଅଜ୍ଞେୟ—2. Unknowable.

ଅନ୍ତରୀଳା ୩। ଯେଉଁ ବେଗକୁ କେହି ଚିହ୍ନ ପାରେ ନାହିଁ—

3. Undiognosed; unrecognisable (disease)

୪। ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟକୁ ଚିହ୍ନ ନ ପାରେ—

4. Incapable of recognising other.

ଗ୍ରା. ବ.—ଅଚିନା ବ୍ୟାଖ୍ୟ (ଦେଖ)

Achinā byādhi (See)

ତଥେ ଅଚିନା ପାଇ ଯାଇ—ଅଶାପ ।

ଅଚିନା ବ୍ୟାଧୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ(ସ. ଅଚିନ୍ତିତ ଓ ବ୍ୟାଧୀ)—୧। ଯେଉଁ ବେଗକୁ

Achinā byādhi ଚିକିତ୍ସାକାରୀର ଚିହ୍ନ ପାରେ ନାହିଁ—

ଅଜାନାବ୍ୟାଧି 1. A disease which cannot be diagnosed.

୨। ଯେଉଁ ବେଗର (ସଥା—ବାହୁଲତା) ଫଳରେ ବେଗୀ ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚିହ୍ନ ପାରେ ନାହିଁ—2. A disease in which the patient is unable to identify known people.

ଅଚିନ୍ତାମୟ—ସ. ବିଶ (ଅ + ଚିନ୍ତାମୟ) —୧। ଯାହା ଚିନ୍ତା କଷ୍ଟପାଦ ନ

Achintaniya ପାରେ; ଚିନ୍ତାତ; ଚିନ୍ତାର ଦୁରଖମ୍ୟ; ଅଭିନମ୍ୟ—1. Unthinkable.

୨। କହନାଗତ—2. Unimaginable.

୩। ଅବୋଧ—3 Incomprehensible.

ଅଚିତ୍—ସ. ବ. (ଅ + ଚିତ୍ତ) —୧। ଚିତ୍ତାଶୁନ୍ୟତା; ନିଷ୍ଠିତତା—

Achintā 1. Freedom from anxiety or care.

୨। ଦ୍ୱ—ବାୟୁରଜ୍ଜନଶୁନ୍ୟତା —2. Irresponsibility.

ଦେ. ବିଶ—୧। ନିଷ୍ଠିତ; ଚିତ୍ତାରହିତ—

1. Free from anxiety or care

ପୁନ୍ର ଶାର ମାତା ପିତା. ଏବେ ସେ ହୋଇଛି ଅଚିତ୍ ।

ଶାରପାଦ. ବାର୍ତ୍ତାରକ୍ତି ।

୨। ଚିତ୍ତା କରିବାକୁ ଯାହାର କୌଣସି ବିଷୟ ନ ଥାଏ—

2. Having nothing to be anxious about.

ଅଚିନ୍ତା ହୋଇ ରହିବେ ପରେ ସବାଟାଟ । ପାତାମ୍ବର. ନୃତ୍ୟବସାନ ।

ଅଚିତା ପହଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବ—୧। ଯେଉଁ ଆବୁଦ ଗଳୁମୟା

Achintā pahāndā ବାଟେ ଜଣନାଥ ମହାପ୍ରତିକ ସେଷରୁ ଭୋଗମ୍ଭେଷକୁ ରକ୍ଷା ହୋଇଥିବା ଅଛିଣିଆ ଅନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାକି ବୁଦା ହୁଏ—1. A roofed passage through which the cooked food is carried to the main temple of Puri for being offered to the Deity Jagannatha.

୨। ଜଗନ୍ନାଥମନ୍ଦିରର ନାଟମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନବିଶେଷ, ସେଉଁଠାରେ ଭକ୍ତମାନେ ବସି ସ୍ଥିତ ପାଠ ଓ ଭଜନ କରନ୍ତି (ସମ୍ବରତଃ ଏଠାରେ ବସି ସ୍ଥିତପାଠ କରୁଥିବା ବେଳେ ଭକ୍ତକୁ ସଥାରଚିନ୍ତା ବାଧେ ନାହିଁ ବୋଲି ଏହି ନାମ)—2. Name of a portion of the portico inside the Nātamandira of the temple of Jagannatha at Puri where devotees sit and recite prayers and hymns.

ଅଚିତ୍ତିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଚିନ୍ତିତ) —୧। ଅକ୍ଷିତ—

Achintita 1. Unimagined.

୨। ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—2. Unthought of.

ଅଚିତ୍ତିତପୁର୍ବ—ସ. ବିଶ. (ପୁରେ ଚିନ୍ତିତ = ଚିନ୍ତିତପୁର୍ବ; ବହୁବ୍ରାହ୍ମି; Achjñtitatapūrba ନ + ଚିନ୍ତିତପୁର୍ବ; ନିଃ ତତ୍)—

ଘେର୍ ବିଷୟ ପୂର୍ବରୁ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—

Not thought of beforehand.

ଅଚିତ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଚିତ୍ତ୍ୟ) —ଅଚିନ୍ତାମୟ (ଦେଖ)

Achintya Achintaniya See)

ଅଚିର—ସ. ବିଶ (ଅ + ଚିର) —କ୍ଷଣିକ; ଅଳ୍ପକାଲପ୍ରାୟ—

Achira Short lived; momentary; brief. (ଅଚିର—ଶ୍ଵା)

ଅଚିରଚିର—ଦେ. ବିଶ. ସୁ. ଓ ଶ୍ଵା—ଅଚିରିଆ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି

Achirachira କୌଣସି ରୟକର ଘଟନା ଦେଖିଲେ କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ (ଅଚିରଚିର—ଶ୍ଵା) ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଚିରଚିର ବା ଚିରାର କର ଯେ ଅଭିକେ ଉଠେ ଭାବେ—A person who howls out when bewildered or frightened.

ଅଚିରତିଷ୍ଠ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମି; ଅଚିର + ତିଷ୍ଠ; ଯାହାର ତେଜ

Achiratwisha ଶଶ୍ରାୟୀ)—ବହୁତ; ବଜୁଳି—

Lightning.

ମାଧ୍ୟମରେ ଅପର ସୃଜରେ ସୁତ୍ତର ଏ ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଗତ ରଙ୍ଗ ବିଚାର ନାହିଁ । ଅତିଥି ଏ ବା ୧, ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତନ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭୂଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ବର୍ଣ୍ଣର ବପନ୍ତର, ବା ୨ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତନ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଟାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିତ; ‘କୁଅ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଅ’ ଦେଖିବେ; ‘କର୍ତ୍ତା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜା’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲିବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲିବର’ ଦେଖିବେ ।

ଅଚିରଦ୍ୟୁତି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଚିର + ଦ୍ୟୁତି)—

Achiradyutih ବଦ୍ୟୁତ; ବିଜୁଳ—Lightning.

ଅଚିରପ୍ରଭା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଚିର + ପ୍ରଭା)—

Achiraprabha ବଦ୍ୟୁତ; ବିଜୁଳ—Lightning.

ଅଚିରରେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ (ସଂ. ଅଚିର; ଅଚିରାତ୍)—

Achirare ୧। ଅତିଶୀଘ୍ର—1. Shortly.

ଅଚିରେ ୨। ଉତ୍ତରଣାତ୍—2. Instantaneously.

ଅଚିରେ ସୁର ପାପରୁ ସେ ତରର । କୃଷ୍ଣର ମହାଭାଗର, ବିବ ।

ଅଚିରରୋଚି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଚିର + ରୋଚି)—

Achirarochih ବଦ୍ୟୁତ; ବିଜୁଳ—Lightning.

ଅଚିରଶ୍ଵାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଚିରଶ୍ଵାୟୀଲ; ଏମ. ୧୧)—

Achirasthāyi କ୍ଷଣଶ୍ଵାୟୀ; କ୍ଷଣବିଶୁର—Shortlived;
(ଅଚିରଶ୍ଵାୟୀଲ—ସ୍ତ୍ରୀ) temporary; momentary.

ଅଚିରଶ୍ଵାୟୁ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଚିର + ଶ୍ଵାୟୁ)—ବଦ୍ୟୁତ; ବିଜୁଳ—
Achirāśvayu Lightning.

ଅଚିରାଣୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚିରଶ୍ଵାୟୁ)—ବଦ୍ୟୁତ; ବିଜୁଳ—
Achirāṇī Lightning.

ହର ସୃଷ୍ଟିର ଆସି ସୁର ପୁଣ୍ୟ ଉଚ୍ଛଳ ଦୟିନ ଅତିଶୀଘ୍ର ।

ଅରମନ୍ୟ—ବିଦ୍ୟୁତୀମଣି ।

ଅଚିରାତ—ସଂ. ଅ—୧। ଅବିଲମ୍ବେ; ଅଚିରେ; ଅତି ଶୀଘ୍ର—

Achirāt 1. Shortly; immediately after.
୨। ହଠାତ—2. All on a sudden.

୩। ଉତ୍ତରଣାତ୍—3. Instantaneously.

ଅଚିରାଭ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଚିର + ଆଭା)—ବଦ୍ୟୁତ; ବିଜୁଳ—
Achirābhā Lightning.

ଅଚିରେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଚିର)—ଅଚିରାତ୍ (ଦେଖ)

Achire Achirāt (See)

ଅଚିରେ

ଅଚିରିଚି—ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ଵାୟୀ—ଅଚିରିଚି (ଦେଖ)

Achirichirā Achirachirā (See)
(ଅଚିରିଚିରେଶ୍ଵାୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚିରିଗ୍ରା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ଵାୟୀ (ସଂ. ଅଚିରିଚି)—

Achirighra ୧। ଅଗ୍ରାହକ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ତର ମୁଖୀ
(ବିପ୍ରାଦି—ଚିତ୍ତର) ତଥି ପାରେ ନାହିଁ—1. A person who
is incapable of appreciating
good qualities in others.
୨। ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Incompetent.

୩। ଯେଉଁ ବିଶ୍ଵାୟୀ ସ୍ତର, ମରି ଥିବ ପରେ କରିବାରେ
ବିଚିନ୍ତନ ନୁହେ—3. A goldsmith who is
not an expert tester of gold & gems.

ଅଚିନ୍ତା (ଉତ୍ତରଣାତ୍)—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ଚିନ୍ତିତ)—

Achihntā (etc)

ଅଚିନା ଉତ୍ତରଣାତ୍ (ଦେଖ)

Achina etc (See)

ଅଚିନ୍ତାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ—ଅଚିନା (ଦେଖ)

Achihntār

Achinā (See)

ଅଚିନ୍ତିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଚିନ୍ତିତ)—

Achihntita

୧। ଯହିଁରେ କୌଣସି ଚିତ୍ତ ବା ମାର୍କା ନ ଥାଏ—
1. Unmarked.

୨। ଅପରଚିତ—2. Unacquainted; strange.

୩। ଯାହାରୁ କେହି ଚିତ୍ତ ନାହିଁ—3. Unrecognised.

ଅଚିନ୍ତାର—ଦେ. ବିଶ—ଅଚିନା (ଦେଖ)

Achihntār

Achihnrā (See)

ଅଚିନ୍ତାକ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ସୁମାରା ଦ୍ୱୀପର ଉତ୍ତରଭାଗରେ ଥିବା

Achīna

ପ୍ରତାପଶାଲୀ ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଓ ନଗର । ଏହି ବନ୍ଦରକୁ

ଆଚିନ

ପୂର୍ବେ ରେଣ୍ମ ରପ୍ତାକ ହେଉଥିଲ । ୫୨୮

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତରେ ଓଲନାକମାନେ ଏହାକୁ ଅଧିକାର କଲେ—

Name of a state and port-town in
the northern portion of the
Sumatra island

ଅଚୁତାପହଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍ୟ) ବ—ଅଚୁତାପହଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Achutāpahānda

Achintāpahānda (See)

ଅଚେଇବା—ଦେ. କି—ଅଚୁତାପହଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Acheibā

Achaibā (See)

ଅଚେତ୍ର—ଦେ. ବିଶ—ଅଚେତ (ଦେଖ)

Achet

Acheta (See)

ଅଚେତ୍ରା—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଅତେତନ)—

Acheta

୧। ତେତାପୁନି—

ଅଚେତ

1. Senseless; not sentient.

ଅଚେତ

୨। ବେହୋସ; ବାହ୍ୟାନଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର

(ବିପ୍ରାଦି—ସତେତନ)

ତେତା ବୁଝାନ୍ତି—2. Unconscious;
one who has lost his senses.

ବେହୋସେ ସୁହି ବିତର ଦେବୁ ହୋଇବ ତତେ ।

ଅଚେତ

୩। ଅଜ୍ଞନ—3. Unintelligent.

ଅଚେତ

୪। ଜନ୍ମ—4. Inert.

ଅଚେତ

* । ଗରୁଦୁସିଥର; ଅସାବଧାନ—5. Uncautious.

ବୋଲେ ମାରବେ ସେ ଅଜ୍ଞନ
ରୁ କଣ୍ଠ ହୋଇବ ଅତେତ । ନିରାପଥ ରାଜିତି ୧୦୮ ।

ଅତେତନ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + ତେତନ)—

Achetana

୧। ନିର୍ଜୀବ; ପାବଶୂନ୍ୟ—

(ବିପ୍ରାଦି—ସତେତନ)

1. Lifeless; not sentient.

ଅତେତ

୨। ଜନ୍ମ—2. Inert.

- ୩ । ନିସ୍ତରଣେତ୍ର—3. Undoubted; certain.

୪ । କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେ ସମ୍ଭାବିତ ହୋଇଥିବା
(କର୍ମ)—

4. (a work) Which has been completed
without any flaw or defect.

୫ । ଅଛି ଦନ—5. Very dense.

୬ । ସବୁକିମ୍ବାପି—6. All pervading.

ଅଛିଦ୍ର କାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ନାମ) ତେଉସାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଧ୍ୟାୟ ବିଶେଷ—
Achchhidra kanda Name of a chapter of the
 Taittiriva Brâhmaṇa.

ଅଛିଦ୍ରାବଧାରଣ—ସଂ. ବ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅଛିଦ୍ର + ଅବଧାରଣ)—କୌଣସି
Achchhidrābadhāraṇa ବେଦକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛିଦ୍ର ବା
 ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗ ହୋଇ ନିଷ୍ଠଳ ହେବା ପାଇଁ କରିବାରୁ
 • ମହ ପ୍ରଥମେ ସେଉଁ ମହ ବା ସଂକଳ୍ପ ବାକ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି;
 କେବାକୁ ମନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—A Vedic formula pro-
 nounced by the performer of a Vedic
 rite with a view to bring the ritual to
 a satisfactory conclusion.

[ଦ୍ଵା—ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ଶେଷଥା ଅନୁବାଦ ବା ମର୍ମ :—ସ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ତ୍ରୀ,
ସ୍ତ୍ରୀ; ଗୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବଳୀ, ପ୍ରଜାକର ଶାନ୍ତି ହେଉ; ଅମୁକ
ଗୋତ୍ତର ଅମୁକ ନାମଧେୟ ମୁଁ ଅମୁକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଯେଉଁ
ଅନୁଶୂନ୍ୟ (ଯଥା—ଦୋଷ) ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲୁ, ତାହା ଗ୍ରା ଭଗବାନଙ୍କ
ଦୟାରୁ ସବୁ ଶୁଭରେ ସମ୍ପଦ ହେଉ, ଶୁଭ ହେଉ, ଶୁଭ ହେଉ
ଶୁଭ ହେଲା ।]

ଅଛିନ୍ନ—ସଂ. ବଣ (ଅ + ଛିନ୍ଦ; ସଙ୍କ ଘୋଷ. ଛି ସ୍ଥାନରେ ଛି) —
Achchhinna ୧। ଯାହା ଛିନ୍ଦ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Uncut.

ଅଛୁଷ୍ଟା—ଦେ. ବି. (ନାମ) — ଜୈନମାନଙ୍କର ଶୋଭଣ ବିଦ୍ୟାଦେଵିଙ୍କ
Achchhushtha ମ୍ୟାତ୍ରୁ ଏକତମ—One of the sixteen
 Deities of the Jainas presiding over
 learning.

ଅଛେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ—(ଅ + ଛେଦ୍ୟ, ସନ୍ତୋଷଗୁଣ୍ଠେ ଖୁଲାନରେ ଛେ) —
 Achchhedya । ସାହା ଅନ୍ତର୍ଗତାଦିଦ୍ୱାରା କୁଟୀଯାଇ ନ ପାରେ—
 (ଅଛେଦ୍ୟ—ସଂ) 1. That which cannot be cut.
 ୨। ଅବିଭିନ୍ନ—2. Indivisible.

• । ମାହା ଛେଦନ କରିବା ଅନୁଚ୍ଛି—
 3. That which ought not to be cut.
 ଅଛୋଡ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅଛ + ଉଦକ; ‘ଉଦକ’ ସ୍ଥାନରେ
 Achchoda ସମାପ ଘୋଷୁ ‘ଉଦ’ ଅଦେଶ)—
 (ଅଛୋଡ—ଶ୍ଵି) ସ୍ଵତଙ୍କଳବଶିଷ୍ଟୁ (ଜଳାଶୟ)—Full of
 transparent water; pellucid (tank).

- ସ. ବି. (ନାମ) — ହିମାଳୟ ନିକଟସ୍ଥ ସରେବରବଣେ
Name of a lake near the Himalayas.

ଅଚ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଚୁପ୍ତ) — ୧। ଯାହା ଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବା
Achyuta ବସ୍ତୁରୁ ଚୁପ୍ତ ବା ଉନ୍ନ ହୋଇ ନାହିଁ— ୧. Not
(ଅଚୁପ୍ତ—ସ୍ଵା) separated from another thing.
2. Not fallen.
3. ବିନାଶରହୁତ; ଅବିନାଶୀ—
4. Indestructible; Imperishable.
5. ପ୍ରିଯ; ଚିରପ୍ରାୟୀ— ୫. Permanent.
ସଂ. ବ— ୧। ବିଷ୍ଣୁ— ୧. An epithet of Bishnu.
2. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ— ୨. Srikrushna.
ଡେ. ବ. ପୁ— ୧। ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ନାମବଣେଷ—
1. A name given to males.
2. ଅଚୁପ୍ତାନନ୍ଦର ଡାକ ନାମ—
3. A name for calling Achyutānanda.
4. ଚେତନ୍ୟଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଅତ୍ୱିତ ପ୍ରଣ୍ଟିକର ଏକ ସୁନ୍ଦର—
5. Name of a son of Pandit Adwāita
ଅଚ୍ୟୁତାଗ୍ରଜ—ସଂ. ବ. ପୁ. (୭୩୩ ତର) — ୧। ବଲଶମ—
Achyutāgraia 1. Krushna's elder step-brother.
2. ଇନ୍ଦ୍ର—A name of Indra.
ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅଚୁତ = ଚିରପ୍ରାୟୀ ଅଟେ)
Achyutānanda 1. Anନନ୍ଦ ଯାହାର) — ୧। ବିଷ୍ଣୁ— ୧. Bishnu.
2. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ— ୨. Srikrushna.
ଡେ. ବ. ପୁ—ମନୁଷ୍ୟର ନାମବଣେଷ—One of the
names given to males.

ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଗୋସାଇ—ଦେ. ବି—ଶାରୀରିକନ୍ୟଦେବକ ସମସ୍ତମୂଳିକ
Achyutānanda Gosāī ଓଡ଼ିଆ ମହାପୁରୁଷ ଓ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘକ—

Name of a devotee and poet who was contemporary of Srichaitanya.

[୬]—ଏ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସୁଆଙ୍ଗ ପ୍ରଗଣାର ତଳକଣ୍ଠ ଗ୍ରାମରେ

ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବାଲୁକାଳରୁ ଏ ସାଂସାରିକ ବିଷୟରେ
ଡିଦୀଶୀଳ ଥିଲେ । ଏ ଚେତନ୍ୟ ଦେବକଠାର ଧାରା ଗ୍ରହଣ କରି

ପୁଣ୍ୟ ଧାରେ ବାସ କଲେ ଏହି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ବଳରୂପ ଦାସଙ୍କ
ସହିତ ବୈଷ୍ଣବ ମର୍ମ ପ୍ରଗର କଲେ । ପୁଣ୍ୟର ଗୋପାଳ ମଠ ଏହାଙ୍କ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ସେ ଜାତରେ ଗୋପାଳ ଓ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ
ଦାନବନ୍ଧୁ ଖୁଣ୍ଡିଆ । ସେ ଡଢିଆରେ ୩୭ ଖଣ୍ଡ ସଂହିତା, ୭୮ ଖଣ୍ଡ
ଗୀତା, ହରବନ୍ଧ ଓ ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ
କରିଥିଲେ । ତାରଣୀରଣ୍ଣ—ଛାକ୍ଳଳ ସାହୁତ୍ୟ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟାସ ।

ସେ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍କର ଲେଖ । ଏ ଗର୍ଭତଳ
ଉଗାଳମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ ଓ ମାଲିକାନାମକ ପ୍ରକ୍ରିୟରେ ଏ
ମୁଦ୍ରିତ ରାଷ୍ଟ୍ରଧର୍ମ ଯଠନା ରଚନା କରିଥିଲା । ଏ ଗ୍ରହ୍ୟ ବୈଶ୍ଵବି

୧	ର	ର	ର,ର	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳାଷିକ ପୁରୁଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ର	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୂପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	କ	କୁ

ଥିଲେ ଏବଂ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ନେମାଳ ମଠର ମଠନ୍ତ ଥିଲେ; ଅବଧି ନେମାଳ ମଠ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧଦରଙ୍କ ଗାସା । ଚେତନାଦେବଙ୍କ ପରିଷଙ୍ଗୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଏକତମ । ଏ ବ୍ରଜ ବା ଗୋପାଳ କୁଳରେ ଜନ୍ମିଥିଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ପର୍ମାରେ ଲେଖୁଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧଦରମାନେ ଅବଧି କରଣବେଷ୍ଟିକ ସମାଜରେ ଚକ୍ରଅଛନ୍ତି । ଏବଂ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଯାଦବମାନଙ୍କର ଶୁରୁ ଓ ସାମାଜିକ କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

ଅତ୍ୟତାନନ୍ଦ ଦାସ—ଦେ. ବି. ନାମ—

Achyutānanda Dāsa ଅତ୍ୟତାନନ୍ଦ ଗୋସାଇଁ (ଦେଖ)

Achyutānanda gosaiñ (See)

ଅତ୍ୟତାବାସ—ସ. ବି. (ଉତ୍ତର ତତ୍ତ୍ଵ; ଅତ୍ୟତ + ଆବାସ)—

Achyutabasa ୧ | ବୈକୁଣ୍ଠ—

1. The abode of Bishnu.

୨ | ଅଶ୍ଵବୃକ୍ଷ—2. The holy fig (tree)

ଅତ୍ୟ—ଦେ. କିମ୍ବା. (ସ. ଅସ ଧାରୁ; ବନ୍ଦିମାନ କାଳ ଯୁଗ ପୁରୁଷ, ଆଦର୍ଶିକୀୟତାରେ ଏକବଚନ (ଭୁମେ) ଓ ବହୁବଚନରେ (ଭୁମେମାନେ ଆହୁତ ବ୍ୟବହୃତ ରୂପ); ହୃଥ; ଅଟ—The form taken by the verb 'To be' in present tense 2nd person singular & plural—

(you) are.

[ଦ୍ୱ—ସ. ଅସ ଧାରୁ ବନ୍ଦିମାନ କାଳର ରହ ରହ ରୂପ]

ବଚନ	ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ	ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ	ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ
ଅନୁବର୍ତ୍ତକ ଏକବଚନ	ମୁଁ ଅଛି (ପଦ୍ୟରେ ଅଛିର)	ତୁ ଅଛି	ସେ ଅଛି (ପଦ୍ୟରେ ଅଛିର)
ଅବର୍ତ୍ତକ ଏକବଚନ	ଆମେ ଅଛିରୁ	ତୁମେ ଅଛି ଆମେ ଅଛିର	ହେ ଅଛିରୁ
ବହୁବଚନ	ଆମେ, ଆମେମାନେ ଅଛିରୁ	ତୁମେମାନେ ଅଛି ଆମେମାନେ ଅଛିର	ସେମାନେ ଅଛିରୁ

ଅତ୍ୟ—(ପଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଦେ. କି—ଆସ ଧାରୁ ବନ୍ଦିମାନ କାଳ Achhai ଯୁଗ ପୁରୁଷ ଅନାଦର୍ଶିକୀୟ ଏକବଚନରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆହେ

ଅତ୍ୟ—ଆକାର (He; She; It Is.

ଅତ୍ୟ—ଧାରୁ ଦରଶ ମୂଳ ଅହର ପଦତ୍ତ—ଶାରଳା ମହାପରତ, ଉଦ୍‌ଘୋର

ଅତ୍ୟତ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅଶୋତର ଅଶୁକ୍ର ଉତ୍ତାରଣ)—

Achhaucha ୧ | ଅଶୋତ (ଦେଖ)

1. Asaucha (See)

ଅତ୍ୟତିଆ—ଗ୍ର. ବିଶ ଓ ବ. (ସ. ଅଶୋତ)—ଅଶୋତ (ଦେଖ)
Achhauchia (See)

ଅତ୍ୟତ—ଗ୍ର. ବି.ଓ ବିଶ. (ସ. ଅଶୋତର)—ଅଶୋତ (ଦେଖ)
Achhaura (See)

ଅତ୍ୟକା—ଦେ. ବିଶ—୧ | ଅଛଣା; ଯେଉଁ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ବନ୍ଧାଦ ଦ୍ୱାରା
Achhanika ପାଣା ହୋଇ ନାହିଁ—

ଅତ୍ୟକା 1. Unsifted (liquid)

୨ | ଅବସର (ତରଳକାରୀ)—

2. (Curry) Which has not been flavoured with the fried spices.

ଅତ୍ୟତକ୍ଷଟ—ଗ୍ର. କି. ବିଶ—ଅତ୍ୟତକେ (ଦେଖ)

Achhatkhat Achhatake (See)

[ସଥା—ପାଖରେ କଞ୍ଚି ଧନ ମହନ୍ତି ଥିଲେ ଅକ୍ଷିତ୍ତକ୍ଷଟ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ, କାହା ପାଖରେ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ତିଆ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

ଅତ୍ୟତକେ—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କି. ବିଶ—୧ | ଦେବାତ୍ମା; ଅକସ୍ମାତ୍; ହତୀତ୍ ।
Achhatake 1. Suddenly; all at once.

୨ | ଅନ୍ଧତାବଣତଃ; ନ ଜାଣି; ଅଜୀବନରେ—

2. Unknowingly.

ଅତ୍ୟତକେ କୁଣ୍ଠିଲେ ସେ ପୁଣି ପୋଷ ନାହିଁ । ପାତାମ୍ବର, ନୃତ୍ୟ ପୁରଣ ।

୩ | ହେଲା କର—3. Negligently.

୪ | ସହଜରେ; ଅବଲାକମେ—4. Easily.

୫ | ଅସାବଧାନତାପ୍ରୟକ୍ଷ—

5. Owing to carelessness.

ଅତ୍ୟତା—ଦେ. ବିଶ—୧ | ଯାହା ଛଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ; ସେଉଁ ପଳରୁ Achharda ଗେପା କଢାଯାଇ ନାହିଁ । (ସଥା—ଅତ୍ୟତା ପାଚିଲୁ ଆହାଡ଼ା କଦଳୀ)—1. (fruit) From which the rind has not been peeled off.

୨ | ଯେଉଁ ଫୁଲ ବା ମାଳା ଦେବବିପ୍ରତି ଦେହରୁ କଢା ହୋଇ ନ ଥାଏ—2. (flower or garland) Which has not been taken out from the body of a Deity.

୩ | ଯାହା ଶୁଣି ନ ଥାଏ ବା କୌଣସି ବସୁକୁ ଡ୍ୟାଗ କରି ନ ଥାଏ । (ସଥା—ଦିହରୁ ଅତ୍ୟତା ମଳ; ଅତ୍ୟତା କଦଳି ମଙ୍ଗ)—3. That which has not left a thing.

୪ | ଅଶୁକ୍ର; ଯାହା ଦେହକୁ ଡ୍ୟାଗ କରି ନ ଥାଏ । (ସଥା—ଅଶୁକ୍ର ରେଗ; ଅତ୍ୟତା କର)—4. Unceasing; unremittant.

ଅତ୍ୟତା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବିଶ—ଅକଣ୍ଟା (ଦେଖ)
Achhardia Akanda (See)

ସାଥରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ପତର ୬ ଚିତ୍ତର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚିତ୍ତର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଯନ୍ତ୍ରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତୁ ମାହଁ । ଅତେବଂ ୫ ବା , ବିଦ୍ଵତ୍ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାଗ୍ୟୁକ୍ତ ଶତ ଶେଷିଲେ, ଯେବେ ଏ ଶାଖାବୋଣରେ ନ ନିକିତ, ଯେବେ ସେହି ଶର୍ପାର୍ଥ ସଥାନମେ ଚହୁଁର ବିପରୀତ , ବା ୧ ଦକ୍ଷିଣ ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ୟୁକ୍ତ ଶତ ଶେଷିଲେ ହେବ । ଯାଃ—‘ଗାନ୍ଧା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାନ୍ଧା’ ଆଜିବେ; ‘ଦୁର୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଦୁର୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ—

ଅଞ୍ଜଳି—ଦେ. ବିଶ—ସେଉଁ ଜଳାୟ ପରାର୍ଥ ଲୁଗାହାର ଛୋଇ
Achhañā—ନାହଁ—(liquid) Unsifted; unrefined.

ଅଞ୍ଜଳିକା

ଅଞ୍ଜଳିରୁ—ଗା. ବିଶ—ଅଞ୍ଜଳିର (ଦେଖ)

Achhadara—Achhedara (See)

ଅଞ୍ଜପା—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅମ୍ବୁଡ଼ (ପୁଷ୍ପକ)—

Achhapā 1. Not printed (book)

ଅଞ୍ଜାପ— ୨ । ଅପ୍ରକାଶିତ (ପ୍ରକାଶ)—

• 2. Unpublished. (book).

୩ । ଅନ୍ତରୁକ୍ତୁୟିତ; ପ୍ରକାଶିତ—3. Not concealed

୪ । ଜ୍ଞାତ; ଜଣା—୫. Known, detected.

ଅଞ୍ଜବ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଞ୍ଜାପାଦ)—ଅଞ୍ଜାପାଦ; ମାତ (ଜାତ)—

Achhaba ସେଉଁ ଜାତର ଲୋକଙ୍କୁ ଉଚଜଜାଗ୍ରୂହ ହିନ୍ଦୁମାନେ କୁଆନ୍ତି

ଅଞ୍ଜବ—ନାହଁ (ଯଥା—ପାଣ, ହାତୀ, ଡିମ, କଣ୍ଠର, ମେତି

ଅଞ୍ଜାପ—ଇତ୍ତାଦି)—Untouchable; of low caste.

ପାଠ ପର୍ତ୍ତିଥିରେ ଗାତ ଗାତଥାନ୍ତ ଅଞ୍ଜବ ଦରର ସବ—ଗା ।

ଦେ. ବି—ଅଞ୍ଜାପାଦ; ମାତଜାଗ୍ରୂହ ବ୍ୟକ୍ତି—

A pariah; an untouchable.

ଯମ ହୋଲେ ସେ ନିଯମ କଲେ ଶିଥାଲେ,

ପୁଣ ସୁଣ କାତ ହୁଏ ଅଞ୍ଜବର ହୁଲେ । ସାରଳ ମହାରାଜ, ମଧ୍ୟ ।

[ଦ୍ୱ—ଦାର୍ଶିଣାତ୍ୟରେ ଅଞ୍ଜବ ଜାତଙ୍କୁ ପଥମା ବୋଲ୍ଯାମାଏ ।]

ଅଞ୍ଜବ—ଦେ. ବିଶ ଓ ବ—ଅଞ୍ଜବ (ଦେଖ)

Achhabha—Achhaba (See)

ଅଞ୍ଜମର—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବିଶ—ଅତ ଭରଷ୍ଟା (ଶ୍ରୀ ଜମି); ସେଉଁ

Achhambara ଜମିରେ ଥୋଇ ମରୁତ ହୁଏ ନାହଁ—

Excellent (land); not subject to flood or draught.

ଅଞ୍ଜର—ଗା. ପ୍ରାଚୀନ. ବ. (ସ. ଅନ୍ତର; ଭୁଲନା କର ହି. ଅଞ୍ଜର = ଅନ୍ତର

Achhara ହି. ଲକ୍ଷମନ = ଲକ୍ଷ୍ମୀ)—

ଅନ୍ତର—Alphabet.

ସରସବୁପେ ବାକ୍ୟଦେଶ,

କଣ୍ଠେ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଞ୍ଜର ବାକ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପ । ପାଚି—ରହସ୍ୟମନ୍ତ୍ର ।

ଅଞ୍ଜରୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଉତ୍ସୁକ୍ତି)—

Achharā ୧. ପୁଷ୍ଟିରୁ ପାଣିରେ କିଛିକାଳ କରୁଥା ହୋଇ

ଗଜା ବାହାରବା ପରେ ଜମିରେ ରୁଣାଧିବା

(ଧାନପଣି)—୧. (paddy seeds)

Sown after sprouting or germinating.

୨ । କୁଳରେ ପାହୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା (ଶାଖାବିଦି)—

2. Husked; winnowed; cleansed of chaff.

ଦେ. ବି—୧ । ବିଦ୍ଵନକୁ ପ୍ରଥମେ ପାଣିରେ କରୁଥାଇ ଗଜା ଗଜା

ହେବା ପରେ ଜମିରେ ବୁଣିବା ପ୍ରଣାଲୀ—

1. The sowing of sprouted paddy-seeds.

, । କାହୁଆ ଜମିରେ ଶୁଣ୍ଟି ବିଦ୍ଵନ ବଣିବା ପ୍ରଣାଲୀ—

2. The sowing of dry seeds on muddy fields.

୩ । ଶାଖାବିଦକୁ କୁଳରେ ପାହୁଡ଼ିବା—

3. Husking; winnowing.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ. —ଅସର—Shower.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ.—ଅସର, ସାରମ୍ବା—

Marrowless; worthless.

ଅଞ୍ଜରପାଗ—ଦେ. ବି—ଧାନକୁ ପାଣିରେ ବରୁଷର ଗଜା ବାହାରବା

Achharāpāga ପରେ ଉକ୍ତ ବିଦ୍ଵନକୁ କାହୁଆ ଜମିରେ ବୁଣିବା

ଗଜାବୋନା ପ୍ରଣାଲୀ—Mode of sowing sprouted paddy-seeds on muddy soil.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଧରିରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା ମଞ୍ଜିରୁ ଉଠିବା ଧାନ ଗଛକୁ ‘ତଳ’ ରୁପେ ଅନ୍ୟ କଥାରେ ବୁଥାନ୍ତି ।]

ଅଞ୍ଜାଶି—ଦେ. ବିଶ—ଅଞ୍ଜାଶି, ଛପର କରା ଯାଇ ନ ଥିବା (ଘର)

Achhañāshī—Unhatched (house)

ଅଞ୍ଜାଏନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ. (ସ. ଅନ୍ତର)—ଶାନ୍ତର ଅନ୍ତ—

Achhaen

Axle of a cart.

ଅଞ୍ଜାଢ଼—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଯାହା ରୋଗୀକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବା ନାହଁ ବା ତ୍ୟାଗ କରେ

Achbārda ନାହଁ—୧. Unremittant.

ଅବିରାମ (ଯଥା—ଅଞ୍ଜାଢ଼ ଜର, ଅଞ୍ଜାଢ଼ ତବତି)

, । ଅବିଶାନ୍ତ—2. Continuous; uninterrupted.

(ଯଥା—ଅଞ୍ଜାଢ଼ ବରଷା)

୩ । ଯାହା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହଁ ବା ତ୍ୟାକୁ କରସାଇ ନ ପାରେ—

3. That which can not be given up. (ଯଥା—ଅଞ୍ଜାଢ଼ ଅଭ୍ୟାସ)

ଅଞ୍ଜାଢ଼ କରୁଣ୍ଟ ହେବା—ଗା. କି—କୁରାକ୍ଷାନ୍ତ ରୋଗୀ ବେଦନାରେ ଅନ୍ତିରୁ

Achharda kachārda hebā. ବା ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମାନ ଶୁଦ୍ଧି

ଆହାରକାର୍ତ୍ତ ହେବା—To be restless (said of a person in a fit of fever)

ଅଞ୍ଜାଢ଼ କରୁଣ୍ଟ ହେବା—ଦେ. କି—ଅଞ୍ଜାଢ଼କରୁଣ୍ଟ ହେବା (ଦେଖ)

Achharda kachārda hebā

Achharda kachārda hebā (See)

ଅଞ୍ଜାଣ୍ଟ—ପ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବ. (ସ. ଅନ୍ତ)—ଅନ୍ତ—

Achhānd

Axle.

ଅଞ୍ଜାଣ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ. (ସ. ଅନ୍ତ)—ଅନ୍ତ—

Achhāndi

Axle.

ଅଞ୍ଜମର—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବିଶ—ଅଞ୍ଜମର (ଦେଖ)

Achhāmara

Achhambara (See)

ଅଞ୍ଜମର—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ)—ବିଶ—ଅଞ୍ଜମର (ଦେଖ)

Achhāmbara

Achhambara (See)

୧	ଇ	ତୁ	ଚିତ୍ତ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନିକ ସ୍ଵକ୍ରାନ୍ତର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ତୁ	ଚି	ଲୁ	ହେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ.	ଯ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ରଥ	ତ୍ର	ନ୍ତ

ଅକ୍ଷରବା—ଦେ. କ୍ର (ସଂ. ଉତ୍ସର୍ଜନ)—୧। କୁଳରେ ଶସ୍ତାଦିକୁ Achhariba ମାରୁଡ଼ିବା—୧. To husk; to cleanse the chaff by winnowing.

୨। ଉଚସ୍ତତଃ ବୁଣିଦେବା—୨. To strew

୩। ଗଜା ହୋଇଥୁବା ବିଦନକୁ କାରୁଆ ଜମିରେ ବୁଣିବା—
3. To sow sprouted paddy seeds on a clayey soil.

ଅକୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଉପରୁ ଗେପା ଛେଲ ହୋଇ ନ ଥିବା (ପଇଡ଼) — Achhiānī (unripe coconut) From which the peel has not been sheed off.

ଗା. ବଣ—ଅକୁଆଣି; ଛୁପରବନ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଘର)— Untatched (house).

ଅକୁଡ଼—ଶା. ୫ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ମ. ବଣ. (ସଂ. ଅକ୍ତିନ)—

Achhirda ଅଟେଦ୍ୟ—1 hat which cannot be cut or severed.

ଅଟେଦ୍ୟ ର ନାଶ୍ୟନ ହାଣିଲେ ହେବ ମୁଁ ଅଛୁଡ଼—ପାତାମର—ଶୁଣ୍ଠିଦ୍ୟରା

ଅକୁଣ୍ଟା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକ୍ତିନ)—

Achhindā ୧। ଅବିଭକ୍ତ—1. Undivided

ଅଛେଡା ୨। ଯାହା ଛିଣ୍ଟା ବା ଜାଣି ନହେ—2. Untorne.

୩। ଅକ୍ତିନ - 3 Unseparated

୪। ଯାହା ଚଯନ ହୋଇ ନାହିଁ (ପୁଣାଦି)—

4. Unplucked (flower).

୫। ଯାହା ମୀମିଳିତ ହୋଇ ନାହିଁ (ସମସ୍ତା ବା ବିବାଦ)—5. Unsolved.

୬। (ଗଣିତ) ଯେଉଁ ବରି ଅନ୍ୟ ବାଣିଜ୍ଞାନ ହୃଦ ଦେଲେ ଛିଣ୍ଟେ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଗଶେଷ ରହିଯାଏ; ଅବିଭକ୍ତ (ରଣି)—

6. (arithmetic) Indivisible (number)

ଅକୁଡ଼—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକ୍ତିନ)—୧। ଅକୁଡ଼ (ଦେଖ)

Achhidra 1. Achchhidra (See)
2. ବ୍ୟବଧାନରହିତ—2. Without interstice.

ରୁ ଦଶ ଦିଗରେ ସମାନ, ଅକୁଡ଼ ସହିତ ସମ୍ମତ । ରୁଣ୍ଡ—ପ୍ରେମାଳ୍ପ ମର ।

୩। ମାର୍କନ୍ତ; ସବ୍ବବ୍ୟାପୀ—2. All pervading.

ଅକୁଡ଼ ହେଇବର ବରହିଲ ଧାର, ତହିଁ ପୁରୁଣେ ପବନ ବନ ଧାର ।

କୃଷ୍ଣାଂଦ—ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଅକୁଡ଼େ—ଦେ. କ୍ର. ବଣ—ନିଷ୍ଠେ; ନିସନ୍ନେହରେ—

Achhidre Certainly; undoubteuly.

ସ୍ଵର କିମ୍ବ ଅଛି ଅକୁଡ଼େ ଏ ପୁରେ କଣ ଆର୍ଦ୍ର ଏବୁ ତନୁମ ।

ଭଙ୍ଗ—କୋଣ୍ଠାପ୍ରେମାଳ୍ପ—୧୦, ୨୮ ।

ଅକ୍ଷିମାକୁ ଗଛିମା—ଶା. ପ୍ରବରନ ବା ନାୟା—୧। ଜଣକର ଦୋଷ ବା

Achhimāku gachhima ଶିଖିକୁ ଅନ୍ୟ ଜଣକଠାରେ

ଉଦୋର ପିଣ୍ଡ ବୁଦୋର ଘାଡ଼େ ଆଗେପ କରିବା—

1. To lay one's fault or blame at the door of another.

୨। ଅନୁପୁଣ୍ଡ ପାତ୍ର ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟାର ବିବାହ ଦେବା—

2. To give a girl in marriage to an unsuitable bridegroom.

୩। ଅଭୁଲମ୍ବୟ ବସୁ ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ବସୁର ଭୁଲନା କରିବା—

3 To compare a thing with an unsuitable thing.

ଅକୁଆ—ଦେ. ବଣ (ଅଶ୍ଵଶ; ଅ + କୁଆ)—

Achbhānī ୧। ଅଶ୍ଵଶ—1. Untouchable.

ଅକୁତା ଅକୁଆ ଲାଗି ଛୁଟିବାର ମନା । ରାମଶକ୍ର—ଲାକାବଣୀ ୫୨ ।

୨। ଅଶ୍ଵଶ—2.Untouched.

୩। ସେଉଁ ବନ୍ଧରେ (ସଥା—ପାଣିକଷ ଗମୁଳ୍ଲ, ଆଟ, ମଠା) କୁଆ—ଦୋଷ ଲାଗେ କାହିଁ ।

3. (a cloth) Which is not made impure by touch.

୪। କୁଆଣି ବା ଛୁଟିବନ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଘର)—

4. Unthatched (house)

ଦାଶ ଦର ଗଣ୍ଡ ଅକୁଆ କର ତେବେ ଓଡ଼ିଶାରେ କରି ଘର—ଘର । ରଳ ଅକୁଆ ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ । ପାଗୀ—ପରଗେ ଗାତା ।

୫। ସେଉଁ ମୁଦଙ୍କ ବା ପଶେଜର ମୁହିଁରେ ଚମତ୍କା ମତ୍କା ହୋଇ ନାହିଁ—1. (a drum) The mouth of which is not covered with leather.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଧୁର) ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ରଜୋବତୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—

Menstruated; in her menses.

[ଦ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ ରଜୋବତୀ ହେଲେ ‘କୁଆ’ ହୋଇଛି ବୋଲି ଓଡ଼ିଶାରେ କହନ୍ତି; ସମଲଧୁରରେ ‘ଅକୁଆ’ ହୋଇଛି ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

ଅକୁଆଣି—ଦେ. ବଣ—ଉପରବନ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଘର)—

Achhuāni Unthatched (house).

ଅକୁଆଣିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁ—୧। ସେଉଁ ମୁଲିଆ ଘର ଛୁଟିର କରିବାରେ

Achhuāniā ୧. (a labourer) Who is not expert at thatching a house.

୨। ସେଉଁ ମୁଲିଆ ଘର ଛୁଟିର କରି ଲାଗେ କାହିଁ—

2. (a labourer) Who does not know how to thatch.

ଅକୁଟ—ଦେ. ବଣ—୧। ଅକ୍ଷାନ୍ତ; ଅବିମ—

Achhuta 1. Incessant; uninterrupted.

ଅଟେହ—୨। ଅବ୍ୟକ୍ତ—2. Excessive.

(ସଥା—ଅକୁଟ ବର୍ଣ୍ଣ, ଅକୁଟ ଶାଢ଼ା; ଅକୁଟ ଜର ।)

ଅକୁଟଣ—ଦେ. ବଣ—ଅକୁଟ (ଦେଖ)

Achhutana chhuta (See)

ଗାଥାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁଧିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତଢ଼ିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମନୀ ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଣ୍ଜା ବିଚର ନାହିଁ । ଅଠେବିଂଦ୍ର ଗା , ତଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସ୍ତୁଳ କର ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ 'ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପିତେ ରହୁଣ୍ଟ ବନ୍ଦମତି ' ଗା । ତଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସ୍ତୁଳ କର ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଶୋଭିବେ; 'ରୂପ' ନ ମିଳିଲେ 'ରୂପ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଦ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଦ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଳଚି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳଚି' ଦେଖିବେ ।

ଅକ୍ଷତ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅର୍ଥାତ)—ଅର୍ଥାତ ନାମର ଅଶୁଭ ଭ୍ରାତାରଣ—
Achhuta Incorrect pronunciation of the name Achyuta.

ଅଛେଇମାକୁ ଗଛେଇମା—ଗ୍ର. ପ୍ରବଚନ ବା ନିର୍ଣ୍ଣୟ—

Achheimāku gachheimā ଅଛେଇମାକୁ ଗଛେଇମା (ଦେଖ)
Achhimāku gachhima (See)

ଅଛେଇଆ—ପ୍ରାଦେ. (ବନ୍ଦର) ବିଶ—ଅକଣ୍ଟ୍ରା (ଦେଖ)

Achherdia* Akandā (See)

ଅଛେଇଦରା—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଶୁଦ୍ଧ; ଶୁଦ୍ଧାର ଶୁଦ୍ଧ)—

Achhedarā ୧ । ଶୁନ; ଅଧିମାଧମ, ଅତି ଅଧମ—
ଶୀନ 1. Worst; meanest.

୨ । ଦେହ୍ୟ; ଦୃଷ୍ଟି; ନିକଣ୍ଠ—2. Despicable.

୩ । ଜନ୍ମନ୍ୟ; କୁଷ୍ଟିତ—3. Ugly; nasty.

୪ । ମୂଲ୍ୟହୃଦାନ—4. Valueless.

୫ । ପ୍ରୟୋଜନହୃଦାନ; ଅପ୍ରୟୋଜନ—5. Useless.

(ଯଥା—ମୋର ଏ ଅଛେଇଦରା ଜୀବନ ଯାଉ ନାହିଁ କିଅଁ ?)

ଅଷ୍ଟେଡ଼ିବନା—ଦେ. ବିଶ—ନାଶେଡ଼ିବନା (ଦେଖ)

Achhordbandā Nachhordbandā (See)

ଅଷ୍ଟେବ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲୟର) ବିଶ—ଅଷ୍ଟେବ (ଦେଖ)

Achhabo Achhaba (See)

ଅଷ୍ଟେବ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲୟର) ବିଶ—ଅଷ୍ଟେବ (ଦେଖ)

Achhobh Achhaba (See)

ଅଷ୍ଟୋର—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଶୈର)—

Achhaura ଶିଅର ହୋଇ ନ ଥୁବା—Unshaven.

ଆକାମାନ

ଗ୍ର. ବି—ଶୁଆର ନ ହେବା—Want of shaving.

ଅଜ୍ଞାତୁ—ସ. ୧ । ଶୈପଣ କରିବା—1. To throw.

Aj (root) ୨ । ବିସ୍ତାର କରିବା—2. To spread.

ଅଜ—ବୈଦେ. (କରିରୁଆ ଭାଷା) ଅ. (ପା. ଅଜ)—

Aj ୧ । ନଗନ୍ଦ—1. Cash.

ଅଜ (ଯଥା—ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଜ) *୦ ଟଙ୍କା ଅଜ ।

ଅଜ ୨ । ନଗନ୍ଦନଗନ୍ଦ—2. In cash.

(ଯଥା—ମୁଁ ଅଜ ୨୫ ଟଙ୍କା ନେଇ ଏ କମି ତାଙ୍କୁ ବିବ ଦେଇ ।)

୩ । ଅସଲ—3. Genuine.

(ଏ ପତରେ ଅଜ ଶୁଆ ଦିଅ ଅଜ ।)

୪ । ପ୍ରକତ—4. Actual.

* । ଭୁଲା; କେବଳ ମାତ୍ର—5. Only.

(ଯଥା—ମୁଁ ଦଶଟଙ୍କାର ନୋଟ ଭଙ୍ଗାଇଲ ଯେ, ପୋଦାର ମତେ

ଅଜ ପରିଷାରକୁ ଏ ଦେଇ ।)

ଅଜଗବି—ବୈଦେ. ଅ. (ପା. ଅଜଗବି = ଅଜଗବି; ରୂପ)—

Ajgabi ୧ । ଅକଣ୍ଟ୍ରାତ୍ମ; ହତାତ୍—1. Suddenly.

ଆଜଗବି ୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାପିତରୁପେ—2. Unexpectedly.

ଅଜଗବି (ଯଥା—ଆମେ ଖୁସଗପ କଲାବେଳେ ମାନ୍ଦୁରେ ଅଜଗବି ପଦ୍ଧତିରେ ।)

୩ । ଦେବାତ—3. Accidentally.

ବୈଦେ. ବିଶ—୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୁପେ ଯଥା—

1. Totally false.

୨ । କାଳନକ (ଅଜଗବି ଗପ)—2. Imaginary.

୩ । ଆକସ୍ମୀକ—3. Accidental.

୪ । ଅପ୍ରତ୍ୟାପିତ—4. Unexpected.

୫ । ଅଭୁତ (ଅଜଗବି ଘଟନା)—5. Wonderful.

ଅଜମାଇବା—ବୈଦେ. କି. (ପା. ଅଜମାଇଶ = ପରିଷାର)—

Ajmaibā ୧ । ପରିଷାର; ପରିଷାର କରିବା—

ଅଜେ ନିଵାନ 1. To examine; to test.

ଆଜମାଇବା,

୨ । ଅଗେ ନିର୍ଭାବବା; ଅନୁଭବ କରିବା—

ଅଜମାଇବା 2. To experience.

ଅଜମାଇଶ—ବୈଦେ. ବି. (ପା. ଅଜମାଇଶ = ପରିଷାର; ଅନୁଭବ)—

Ajmais ୧ । ଅନୁଭବ—1. Experience.

ଆଜମାଇସ ୨ । ପରିଷ—2. Test.

ଆଜମାଇଶ, ଆଜମାଇସ

ବୈଦେ. ବିଶ. (ପା—ଆଜମାଇଶ = ପରିଷାର; ଅନୁଭବ)—

ଆଜମାଇସ ୧ । ପରିଷିତ—1. Tested.

ଆଜମୁଦ୍ରା ୨ । ଅନୁଭୁତ—2. Experienced.

ଅଜମାଇଶ—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଜମାଇଶ (ଦେଖ)

Ajmaisi Ajmais (See)

ଅଜମୀର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଜମୀର; ଅଜମୀର)—

Ajmir

ଆଜମୀର

ଅଜମୀରି

Ajamira (See)

ଅଜ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଜନ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—

Aja ୧ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ନାହିଁ; ଜନ୍ମରହିବ—

(ଅଜା—ସି) 1. That whose birth is not traceable

୨ । ଯାହାର ଉତ୍ସୁତି କେହି ଲକ୍ଷ କର ନାହିଁ—;

2. Of untraceable origin.

୩ । ନିତ୍ୟ—3. Eternal.

୪ । ଚିରପ୍ଲାଣ୍ଡ—Permanent.

ସ. କ ୧ । ପରମେଶ୍ଵର—1. God.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishnu.

୩ । ବ୍ରହ୍ମ—3. Brahma.

୪ । ଶିବ; ମହାଦେବ—4. Siba.

* । କାମଦେବ—5. Cupid.

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ତ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାତିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ଚି	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣାଶର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଅ	କ୍ଳ	ନ୍ତ୍ର	

୭ । ଚନ୍ଦ୍ର—6. The moon.

୮ । ଜୀବାସ୍ତା—7. The living soul.

୯ । ପରମାସ୍ତା—8. The Universal Soul.

୧୦ । ଅଣ୍ଟି ବତ୍ରେଳ—9. He-goat.

୧୧ । ମେଣ୍ଟା—10. Ram; sheep.

୧୨ । (ଜ୍ଞାନାତ୍ମକ) ମେଷରାଣ୍ଟ—

11. (Astronomy) The Aries—a sign of the Zodiac.

୧୩ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଛେଳପାଶୁଲିଥ (ଶେଷଧର୍ମ)—

12. A herb; chhelipāguliā (See)

୧୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଣୀୟ ରଜା—ଦଶରଥଙ୍କ ପିତା ଓ ରଘୁମୁଖ—

13. Name of the father of king Dasaratha.

୧୫ । ଜାର ଶବର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଜନେକ ଶବର—

14. Name of a fowler; an ancestor of Jāra Sabara.

୧୫ । (ଜ୍ଞାନାତ୍ମକ) ଶୁନ୍ତରର ଗତ ଅନୁସାରେ ନିରୂପିତ ଉନିଶୋଷ୍ଟ ଲେଖାଏଁ ନକ୍ଷତ୍ରପୁରୁଷ ବିଦ୍ୱ ମଧ୍ୟରୁ ଏକମ; ହସ୍ତା, ବିଶାଖା ଓ ଚିତ୍ରା ନକ୍ଷତ୍ରପୁରୁଷ ବିଦ୍ୱ—

15. A part of the orbit of the planet Venus consisting of the 13th, 14th and 16th asterisus.

(ହିନ୍ଦ. ଶନ୍ଦସାଗର)

୧୬ । ନେତା—16. A leader (M. W.).

୧୭ । ଗୁଲକ—17. A driver; mover (M. W.).

ଆଜକଣ୍ଠ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜର କଣ୍ଠପରି ପତ୍ର ଯାହାର)—

Ajakarn̄ṇa ଅସନ (ଦେଖ)

Asana (See)

ପିଆଶାଳ (ଦେଖ)

Piāśāla (See)

ଆଜକଣ୍ଠକ—ସ. ବ. (ଅଜକଣ୍ଠ + କ)—ଶାଳ (ଗଛ) (ଦେଖ)

jakarṇṇnaka Śāla (tree) (See)

ଆଜକବ—ସ. ବ. (ଅଜ = ବିଷ୍ଟୁ + କ = ବୃଦ୍ଧା + ଅଜ ଅର୍ଥରେ. ବ;

Ajakaba ଯହିରେ ବୃଦ୍ଧା ଓ ବିଷ୍ଟୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଜନ୍ତୁ)—

ପିନାକ; ଶିବଧନ୍ତୁ—The bow of Siba.

ଆଜକବା—ସ. ବ. (ଅଜ + ସାର୍ଥୀ. କ = ଅଜକ = ଶୁଣ + ବା ଧାରୁ

Ajakabā ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା + ଲକ୍ଷ୍ମୀ. ଅ; ଏହା ଶୁଣରକ୍ଷ ଧୂବାରୁ)—

ବହୁର ଗଛ—Babur tree (See)

ଆଜଗ—ସ. ବ. (ଅଜ + ଗମ ଧାରୁ + ଲକ୍ଷ୍ମୀ. ଅ)—

Ajaga ୧ । ପିନାକ; ଶିବଧନ୍ତୁ—1. The bow of Siba.

୨ । ବିଷ୍ଟୁ—2. Bishnu.

୩ । ଅଣ୍ଟୁ—3. Fire.

ଆଜଗକା—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ + ଗନ୍ଧ + ଆ; ଛେଳ ଦେହର ଗନ୍ଧପରି Ajagandha—ଗନ୍ଧ ଯାହାର)—

କଣ୍ଟମୁଖାଶି; ସାବତ୍ରୀ ଗଲୁ; ଅଜମୋଦା (ଦେଖ)

Ajamoda (See)

(ଦ୍ର—ଏହା ମୁଣ୍ଡର ଭ୍ରାତୀନାଶକ ଓ ଏଥୁର ଶକ ଘୃପ୍ରସବ ବ୍ୟାଧନାଶକ ।)

(ବଣଭୁଲସୀ; ଲଗ୍ନାବଗୁଲି) ବର୍ବରୀ (ଦେଖ)

Barbbari (See)

ଆଜଗକା—ସ. ବ. (ଅଜଗକ + କ + ଆ)—

Ajagandhikā ବଣଭୁଲସୀ ବକ୍ଷା (ଦେଖ)

Barbbari (See)

ଆଜଗର—ସ. ବ. (ଅଜ + ଗର)—ପିନାକ; ଶିବଧନ୍ତୁ—

Ajaṅgaba

The bow of Siba.

ଆଜଗବ—ବୈଦ୍ୟ. ଅ ଓ ବିଶ—ଆଜଗବ (ଦେଖ)

Ajagabi

Ajgabi (See)

ଆଜଗର—ସ. ବ. (ଅଜ = ଛେଳ + ଗୁ ଧାରୁ = ଗିଳିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ; ସେ

Ajagara ଛେଳ ମେଣ୍ଟାକୁ ଗିଳେ)—ଆଜି ବୃଦ୍ଧଦାକାର ନିର୍ବିଷ ସର୍ପବିଶେଷ - The Python; Boa constrictor.

[ଦ୍ର—ଆଜଗର ଛେଳ ମେଣ୍ଟା ଆଦିକୁ ଗିଳନ୍ତି । ଏମାନେ ବହୁବ ଗୁଲବୁଲ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ଏମାନେ ତୁଟିରେ ଗଛର ଶିଥ ପରି ପଡ଼ିଥାଏନ୍ତି । ଜନ୍ମମାନେ ଏମାନକୁ ଶିଥ ବା କାଠଗଢ଼ କୋଲି ତୁମ କରି ପାଖକୁ ଥାଏଲେ ଏମାନେ ସେ ଜାବକୁ ଗୋଟାୟକା ଗିଳି ପକାନ୍ତି ଏବଂ ବଢ଼ି ଗଛର ଶଣ୍ଟିରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଉତ୍ତି ମୋଢ଼ ହେଲେବୁ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଥୁବା ଜାବର ହାତ ଅଦ ମୋଢ଼ମାଢ଼ ହୋଇ ରୁନା ହୋଇଯାଏ । ଆଜଗର ଥିଥକାଂଶ ସମୟ ନିର୍ଗବ ପରି ପଡ଼ିଥାଏ ଏହା ଏହା ପାଖକୁ ଥାଏବା ଜନ୍ମକୁ ଏ ଖାଏ; ଏଥୁପାର୍ ପ୍ରବନ୍ଧନ ଅଛି ‘ଆଜଗରକୁ ଦାତାରାମ’ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଜଗରର ମୁହଁ ପାଖକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବାକାଳୀ ରୁମ ବା ପରମେଶ୍ୱର । ଅଳ୍ପମୁଖ ଲୋକଙ୍କୁ ଲୋକେ ‘ଆଜଗର’ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା କରନ୍ତି ।]

ଅପାନନ ଭୁରେ ଅନଗର ଭୁଣଗନିରେ ଲାଖି,

ଓଶରିବା ଅଣେ ବ୍ୟାପେ ମୁଗ ସହି ରହନ୍ତି ଟାକି । ରଧାନାଥ. ରଣ ।

ଆଜଗଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଜଗର)—

Ajagala

ଆଜଗର (ଦେଖ)

ଆଜଗର

Ajagara (See)

ଆଜଗର, ଅଜଗର

ଆଜଗଲିକା—ସ. ବ. (ଅଜ + ଗଲ + କ + ଆ; ଏ ରୋଗକାନ୍ତ ଶିଶୁର

Ajagalika ଦେବ ଛେଳ ଗଲା ପରି ବକୁର ଦେଖାଯିବାରୁ)—

ଶିଶୁରେଗ ବିଶେଷ—An infantile disease.

[ଦ୍ର—ମୁଗଦାନା ପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୀଡ଼ାରହିବ ବୃତ୍ତ, ଏହା ବାତ ଓ କଷ ପ୍ରକୋପରୁ ଦେହଯାକ ବାହାରିଯାଏ—ହିନ୍ଦ ଶନ୍ଦସାଗର ।]

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁଖରେ ୧ ପଢ଼ିବ ଅଛର ଓ ମାନ୍ଦ, ଏବଂ ୨ ପଢ଼ିବ ଅଶର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୩ ବା ୪ ପାଇଁ କୌଣସି କୁର୍ବା ବା ମାନ୍ଦାରୁକୁ ଶକ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଶ୍ଵାଙ୍କାଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଗର୍ହିର—ବିପଦ୍ଧତି ୨ ବା ୩ ଚାହିଁବ ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶକ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଖୋଲିବେ’; ‘କୁର୍ବା’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁର୍ବା’ ଦେଖିବେ; ‘କାନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘କାନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜନ୍ତୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜନ୍ତୁ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଜଗଲିକା—ସ. ବ. (ଅଜ + ଗଲି + କ + ଆ)—ଅଜଗଲିକା (ଦେଖ)

Ajagallikā Ajagañlikā (See)

ଅଜଙ୍ଗ—ଶ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ ଅଜଗନ)—ଅଜଗନ; ଶିବଧନୁ—

Ajaṅga The bow of Siba.

ଅଗ୍ରରେ ଅଜଙ୍ଗ ଧରୁ ସ୍ଵରମ ଗାଇବ । ସାରଳ ମହାଭାରତ, ଖୃଷ୍ଣ ।

ଅଜଙ୍ଗମ—ଶ୍ରା. ବ. (ସ. ଅଜଗନ)—ଅଜଗନ; ପିନାଳ; ଶିବଧନୁ—

Ajaṅgama The bow of Siba.

ସ. ବିଶ. (ଅ + ଜଙ୍ଗମ)—୧ । ଯାହା ଶତଶିଳ ନୁହେ; ସ୍ତର—

1. Motionless.

୨ । ଶ୍ରୀ—2. Fixed.

୩ । ଚିରବ୍ରାୟୀ—3. Permanent.

ଅଜବୁ—ଦ୍ୱେ. ବିଶ. (ସ. ଅଯାଚିତ)—୧ । ଅଯାଚିତ—

Ajačā 1. Unasked for.

୨ । ଯାହା କେହି ଦେବାକୁ ଯାଚି ନ ଥାଏ—

2. Unoffered.

ଅଜଜିବକ—ସଂ. ବ. ସୁଃ. (ବହୁକୃତି; ଅଜ + ଜାବକା)—

Ajajibaka ୧ । ଛେଳିଆ; ସେ ଛେଳ ପାଇ ଛେଳ ବିକ ପେଟ

ପୋଷେ—1. A dealer in goat.

୨ । ଛେଳ ରଖୁଆଳ—2. A goat-herd (M. W.)

ଅଜଟ—ଶ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଉତ୍ତାତିତ)—

Ajata ୧ । ଉତ୍ତାତ—1. Importunate.

୨ । ଏକବାଗିଆ; ଏକଜିଦିଆ—

2. Stubborn; obdurate; selfwilled.

୩ । ଅବୁଝା—3. Unreasonable.

ଅଜଟ ଧରିବା—ଶ୍ରା. କି—କୌଣସି କଥା ପାଇଁ ଏକଜିଦି କରିବା;

Ajata dharibā ଜଗର କରିବା—To importune; to unreasonably insist on a thing.

(ସଥା—ପିଲାଟା ସକାଳୁ ଦିପଦରମ୍ୟାକେ ଖେଳନା ପାଇଁ ଅଜଟ

ଧରି ବିଷିତ ।]

ଅଜଟ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁକୃତି; ଅ + ଜଟ = ଅଜଟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Ajata ୧ । ଭୁରୁଁ ଅର୍ଥାଳୀ (ଦେଖ)

1 Bhuriāaṇī (See)

୨ । ବାଇଚିଙ୍କ (ଦେଖ)—2. Bāidhañka (See)

ଅଜଟିଆ—ଶ୍ରା. ବିଶ—ଅଜଟ (ଦେଖ)

Ajatiā Ajata (See)

ଅଜତ୍—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଜତ୍)—

Ajarda ୧ । ସତେତନ; ସଜବ—Animate.

୨ । ଯେ ମାନ୍ଦା ନୁହେ—2. Not torpid.

୩ । ଯେ ନିର୍ବିକିଞ୍ଚ ନୁହେ—3. Not stupid.

ଦ୍ୱେ. ବ. (ସଂ. ଅଜାନ୍ତୀ)—ଆଦ୍ୟର ଅପରଯାକ; ଅଜାନ୍ତୀ—

Indigestion.

ଅଜୀଶ ଦେ. ବିଶ—ଜାନ୍ମ ହୋଇ ନ ଥିବା ଜାଦ୍ୟ—

ଅଜୀର୍ବେ Undigested (food)

ଅଜଡ଼ା—ଦ୍ୱେ. ବି—ଅଜାଡ଼ାବା କର୍ମ—Outpouring; copious

Ajardā pouring of a thing.

ଦ୍ୱେ. ବିଶ—୧ । ବିଶେ ପରମାଣରେ ଛଳା ହୋଇଥିବା—

1. Copiously poured out.

୨ । ସେଉଁ ପାଦରୁ ଜଳ ଆବି ନିଃଶେଷିତ ହୋଇ ଅଜଡ଼ା

ଦୋଇଅଷ୍ଟା; ଭୁତ୍ତା—2. (a receptacle)

Emptied of its liquid contents.

(ସଥା—ଅଜଡ଼ା ମାଠିଆ)

ସଂ. ବି—(ଅ + ଜଡ଼ା + ଆ)—ବାଇଚିଙ୍କ (ଦେଖ)

Bāidhañka (See)

ଅଜଡ଼ା ଦିବା—ଦ୍ୱେ. କି—ଅଜଡ଼ା ଦେବା (ଦେଖ)

Ajardā jibā Ajardā hebā (See)

ଅଜଡ଼ା ଦେବା—ଦ୍ୱେ. କି—ଅଜାଡ଼ାବା କିମ୍ବାର କର୍ମବାର୍ଯ୍ୟରେ ଆକାର ।

Ajardā hebā ବହୁ ପରମାଣରେ ଛଳା ଦେବା—

ଟାଲାହିଯା Passive form of ajardibā. To be profusely poured out.

ଅଜଣା—ଦ୍ୱେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାତ)—୧ । ଅଜ୍ଞାତ—

Ajanā 1. Unknown.

ଅଜାନା ଅଜବୁ ଏ ହତ କଥା ଅଜଣା । ପାତାମ୍ବର, ମୁହିଁହ ପୁରାଣ ।

ଅଜନ୍ମି, ଗ୍ରୀବା—2. Unacquainted.

ଅଜନାନ ୩ । ଅଜ୍ଞ—3. Ignorant.

୪ । ପ୍ରଦେଶୀ—4. Stranger.

ଅଜଥ୍ୟା—ସଂ. ବି—ଦଳଦିଆଜୁଳ; ସ୍ତର୍ଣ୍ଣ ଯୁଧୁକା—

Ajathya The yellow Jasmine.

ଅଜଦଣ୍ଟୀ—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ଦଣ୍ଟ + ଇ)—ବ୍ରଦ୍ରଦଣ୍ଟୀ ଘୁଳ—

Ajadandī A plant

ଅଜନ—ସ. ବିଶ. (ବହୁକୃତି)—୧ । ଜନଶୂନ୍ୟ—

Ajana 1. Destitute of men (M. W.)

୨ । ମରୁ—2. Desert (M. W.)

ସଂ. ବି—(ଅ + ଜନ)—ନଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତୀ—

An insignificant person (M. W.).

ଅଜନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଜ + ଅନ୍ତ୍ର; ବହୁକୃତି)—ସ୍ଵରତ୍ନ (ଶବ୍ଦ)—

Ajanta (word) Ending in a vowel.

ଅଜନ୍ତା—ଦ୍ୱେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଯନ୍ତିତ ?)—୧ । ଅସନା; ଅପରିଷ୍ଟ—

Ajantara 1. Uncleansed; unswept.

୨ । ମଳଥ—2. Dirty.

୩ । ଅଳିଆ—3. Full of refuse.

ଅଜନ୍ତରି—ଦ୍ୱେ. ବିଶ—ଉଜ୍ଜୁନ୍ତରି (ଦେଖ)

Ajantari Ujunturi (See)

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁଲ୍ଲାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ୍ର	ଇମ୍ବ	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାଶନ୍ତିବଣ୍ଣି	ଅନୁମ୍ବାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଅ	କ	ତ୍ର

ଅଜକ୍ତା—ଦେ. ବି. (ନାମ) —୧। ବୃଦ୍ଧଶିଷ୍ଯାବିଶେଷ—1. Name of Ajanta a female disciple of Buddha.

, । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଜାନେଶ ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ତାପ୍ରା ନିଧାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କେନ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଲଙ୍ଘିମଣ୍ଡିତ ଶୁଣାବଣିଷ୍ଟ ପାହାଡ଼—

2. Name of a hill containing caves with Jaina and Buddhist inscriptions.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶୁଣାମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତରଶିଳ୍ପ ଓ ବଣ୍ଣିନା ଶୋଳାରେ ଖୋଦିବ ରହିଅଛି ।]

ଅଜନ୍ତୁରି—ଦେ. ବିଶ—ଉଜ୍ଜ୍ଵଳି (ଦେଖ)

Ajanturi Ujunturi (See)

ଅଜନ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବି—ନଳ ପୁଷ୍ପଯୁକ୍ତ ଅତି ଲୋମଶ ଶୁଳ୍କବିଶେଷ—

Ajantri Name of a blue flowered furry plant.

ଅଜନ୍ମା—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+ଜନ୍ମ, ୧ମା, ୧ବ)—

Ajanmā ୧। ଅଜ; ଜନ୍ମରହିତ—1. Birthless.

୨। ଜାରଇ—2. Illegitimate.

୩। ଜନ୍ମକୁଳୋଭବ—3. Low born.

ଅଜନ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅ+ଜନ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—

Ajanya ଅଶୁଭ୍ୟତକ ଦେଖା ଉଦ୍‌ଘାତ (ସଥା—ଭୂମିକଣ୍ଠ, ଶୂନ୍ୟଗର୍ଜନ, ଧୂମକେତୁ, ଭକ୍ତାପାତ)—

Inauspicious natural calamity.

ଅଜପ—ସ. ବି. (ଅ+ଜପ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—

Ajapa ୧। ଜପଦ୍ଵାର ଅସାଧ—1. Not performable by the counting of beads.

୨। କୁପାଠକ—2. Not well versed in reading; reading in a halting manner.

୩। ଜପସ୍ତାନ—3. Not counting beads.

୪। ଯେ ସନ୍ଧାନ ବନ୍ଦନାଦି କରେ ନାହିଁ—

4. Not performing the daily prayers.

ସଂ. ବି—୧। କୁପାଠକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A bad or halting reader.

୨। ଜପରହିତ ଦେବାର ଭାବ—

2. State of not counting beads.

୩। (ଅଜ+ପା ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ) ଶୁଗରକ୍ଷକ—

3. A goat-herd.

୪। ମେଷରକ୍ଷକ—4. A shepherd.

ଅଜପକ—ସ. ବି. (ନାମ) କାସରେଗହାରକ ଆସୁଦେବୋତ୍ତୁ ଦୃଢ଼—

Ajapakwa ବିଶ—Name of medicinal oil used as an antidote for cough.

ଅଜପତି—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତ୍ର; ଅଜ+ପତି)—

Ajapati ୧। ଶୁଗରେଷ୍ଟ; ଉଦ୍ଧିଷ୍ଟ ଛେଳ—

1. An excellent goat.

୧। ମେଷବାହନ; ଅଗ୍ନି—2. The god of fire.

୩। (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମେଷବାହନ ଅଖ୍ୟପତି ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହ—
3. The planet Mars.

ଅଜପଦ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତ୍ର; ଅଜ+ପଦ)—

Ajapada ୧। ଛେଳର ଗୋଡ଼—1. Leg of a goat; the leg of mutton.

୨। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—

2. Name of one of the Rudra Deities.

ଅଜପା—ସ. ବି. (ଅ+ଜପ ଧାରୁ+କର୍ମ ଅ+ଆ)—

Ajapa ବିନା ଜପରେ ଶୁଷ୍କରଭଜନ; ସାରାବିକ ଘାସପ୍ରଗାସ ବହୁର୍ମନ ଓ ପ୍ରବେଶନଦ୍ୱାରା ‘ହଂସ’ ଉତ୍ସାହ ମହ ଜପ । (ଏହି ‘ହଂସ’ର ଅର୍ଥ ପରମାମ୍ବା ବା ଶୁଷ୍କର; ବିନା ଜପରେ ମନୁଷ୍ୟ ଘାସପ୍ରଗାସଦ୍ୱାରା ଶୁଷ୍କରଙ୍କ ଜପ କରୁଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଅଜପା)—Prayer done without the counting of beads. The natural utterance of the sound Hainsah at the time of exhalation and inhalation.

[ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟ ନାକପୁତ୍ରାବାଟେ ଘାସ ଶୁଷ୍କରବେଳେ ‘ସଃ’ ଓ ଘାସ ପେଟ ରତରକୁ ନେଲାବେଳେ ‘ହଂ’ ଏହି ଦୁଇଟି ଧୂକ ଯଥାକମେ ଦୁଇପୂରୁ ବାହାରେ । ଏହି ‘ହଂସ’ ଓଲାଇରଲେ ‘ସୋହଂସ’ର ଅର୍ଥ ପରମାମ୍ବା ବା ଶୁଷ୍କର ବା ବ୍ରଦ୍ଧି । ମନୁଷ୍ୟ ମୁହିଁରେ ବା ଜପଦ୍ଵାର ପରମାମ୍ବାଙ୍କୁ ସୁବ୍ରଣ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘାସ-ପ୍ରଗାସଦ୍ୱାରା ଶୁଷ୍କରଙ୍କ ନାମ ଜପ କରୁଥିଲୁ । ଏହାକୁ ‘ଅଜପା’ ‘ଅଜପା ମହ’ ବା ‘ଅଜପା ଗ୍ୟାୟତ୍ରୀ’ କହନ୍ତି । ସେଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବାୟୁ ସାଧନଦ୍ୱାରା ଏହି ଅଜପା ଜପରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ, ସେ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରେ । ଉତ୍ତଳର ଅଚୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ଆଦି ସାଧକମାନେ ଏହି ‘ଅଜପା ସାଧନ’ ଓ ତାହିର ‘ଶତକତସାଧନ’ରୁ ‘ଶଶରଦେବ’ ରଜନ ନାମ ଦେଉଥିଲୁ । ତଥୋକୁ ବାୟୁ ସାଧନହିଁ ଅଜପା ଜପ ।]

ତେବେଳ ସୁରୁଷ ରୁ ଅଜପା ଯୋଗେ ଲୟ

ଶରଣରକ୍ଷଣ ସବ ଜନେ ରୁ ସହାୟ । ସାରଳା ମହାରାଜୀ ଆଦ ।

ସଂ. ବି. (ଅ+ଜପ+ଆ)—୧। (ଯାହାକୁ କେହି ଜପ କରି

ପାରନ୍ତି ନାହିଁ)—ପରାବୁଦ୍ଧ—

1. The Supreme Soul.

୨। ତଥୋକୁ ଦେବବିଶେଷ—

2. Name of a Tantric goddess.

ଅଜପା ଗ୍ୟାୟତ୍ରୀ—ସ. ବି. (ରୂପକ; ଅଜପା+ଗ୍ୟାୟତ୍ରୀ)—

Ajapā gayatri

ଅଜପା ୧. (ଦେଖ)

Ajapā ୧. (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହିତ ରଙ୍ଗ-କରନ ଲାହି । ଅତିଥି ୧. ବା ୨. ପଢ଼ିଲ କୋଣର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦୁଇ
ଶର ଗୋଟିଲେ-ଦେଖେ ଏ ରଙ୍ଗରେକାରେ କି ମିଳିବ, ତେଣେ ପେହି ଶବ୍ଦ ଗାର୍ତ୍ତ ଉଥାକୁମେ ତହିଁର ବସନ୍ତ, ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦୁଇ ଶବ୍ଦ ମୋକଶରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଶର’ ନ ମେଳିଲେ ‘ଶର’ ଘୋରିଛବେ; ‘ଶର’ ନ ମେଳିଲେ ‘କିଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳମର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳମର’ ଦେଖିବେ ।

ଅଜ୍ଞା ଜୟ—ସ. ବ. (୭ଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ) —ଅଜ୍ଞା ୧. (ଦେଖ)

Ajapā japa Ajapā 1. (See)

ଅଜ୍ଞା ଜୟିବ—ଦେ. କି—୧. ଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରଶାସନାରୁ ଉଚ୍ଛାରିତ ଅଜ୍ଞା ବା
Ajapā japibā ‘ଦଂସ’ ଧୂନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପରଂବ୍ରତକଟାରେ
ଅଜ୍ଞା ଜୟା ଲୟ ରଖିବା—୧. To mark the natural
ଅଜ୍ଞା ଜୟା sound Hamsa emitted during
exhalation and inhalation.

୧. ପ୍ରାଣୀଯାମହାରୁ ବାୟସାଧନ କରିବା; ଯୋଗମାର୍ଗରେ
ଧରମାସ୍ତକ ଭଜନ କରିବା ୨ To contemplate
the Supreme Being by breathing
exercise.

ଅବଳୀ ବନ୍ଦଳେ, ଅପର ମାପଲେ ଅଜ୍ଞାରେ ଜୟ ରୁହି ବହନ,
ବାରମଳ ହୋ ରୁ ତ ଅବଳୀ ବନ । ଶର୍ଵରରେବ ରଜେ ।

ଅଜ୍ଞାଦ—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୁତି; ଅଜ + ପାଦ; ଅଜର ପାଦ ପର ପାଦ
Ajapāda ସାହାର) —(ଜ୍ଞାନିଷ) ପୂର୍ବଭୂତପଦ ନନ୍ଦି—

The 25th lunar mansion.

ଅଜ୍ଞା ମନ୍ତ୍ର—ସ. ବ. (ରୂପକ) —ଅଜ୍ଞା ୧ (ଦେଖ)

Ajapā mantra Ajapā 1. (See)

ଅଜବ—ଦେବ. ବିଶ (ପା. ଅକ୍ଷର; ଅ. ଅଜବ) —ଅଭୂତ; ବିଚିତ୍ର;
Ajab ଅନୁର୍ଦ୍ଧରନକ—Wonderful.

ଅଜବ
(ଯଥା—ଅଜବ ତମାସା)

ଅଜବିଜ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଭୀରାତ) ବିଶ—୧. ଗୋଟମାଳିଆ—

Ajabaja 1. Complicated.

, ୨. ଅଗରଦବଗଡ଼ (ଦେଖ)

2. Agardabagarda (See)

ଅଜବିଜା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଭୀରାତ) ବିଶ.—ଅଜବିଜ (ଦେଖ)

Ajabajīā Ajabaja (See)

ଅଜବୁଦ୍ଧି—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁଶ୍ରୁତି; ଅଜ + ବୁଦ୍ଧି) —ଶୁଗ ପର

Ajabuddhi ଅକ୍ଷ ବୁଦ୍ଧିବିଶିଷ୍ଟ—Foolish (like a sheep

ଅଜବୋକା—ଦେବ. ବିଶ (କୁର୍ବି-ଉଳବକ = ମୂର୍ଖ) —

Ajabokā ୧. ଅକ୍ଷ ମୂର୍ଖ—୧. Very stupid.

ଅଜବୁକ,
ତମାସା

, ୨. ମୂର୍ଖ—୨. Dunce.

ଅଜବକା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଭୀରାତ) ବିଶ—ଅଜବକା (ଦେଖ)

Ajabhaksha ବରୁର ଜଳ—A tree-Acacia Arabica.

ଅଜମର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଜର + ଅମର) —

Ajamara ଅଜର ଓ ଅମର; ଅକ୍ରାମର (ଦେଖ)

Ajamāra Ajamāra (See)

ଅଜମର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମିଶ୍ରର) ବିଶ—ଅଜମର (ଦେଖ)

Ajamari Ajamāra (See)

ଅଜମାର—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଜ + ମୁ ଧାରୁ ଶିର = ମାର ଧାରୁ + କତ୍ତି. ଅ)-

Ajamāra ୧. ଶୁଗବଥକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

୧. A killer of sheep.

, ୨. କଂସେଇ—୨. A butcher.

ଅଜମୀତ—ସ. ବ. (ନାମ) —୧. ଅଜମୀତ; ରାଜ୍ୟପୁତ୍ରା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜିଲ୍ଲା

Ajamīrīḍha ୨ ନଗରବିଶେଷ—୧. Ajmeer.

, ୩. ରଜା ସୁଧିଷ୍ଠିର—୨. A name of king

Judhisthira.

, ୪. ସୁହୋତ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର; ରମବେଳ ସୁଲ୍ଲପ୍ରଶେଷ ରତ୍ନବିଶେଷ—

୩. Name of a sage; son of Suhotra.

, ୪. ଦସ୍ତୀ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—୫. Name of a prince of

ancient India.

ଅଜମୀର—ସ. ବ. (ନାମ) —ରାଜ୍ୟପୁତ୍ରା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜିଲ୍ଲା ଓ ନଗର—

Ajamīra Name of a district and town
in Rajputānā. N. W. India.

**ଅଜମୋଦା—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୁତି; ଅଜ + ମୋଦ + ଅ; ଶୁଗ ଭୁଲ୍ୟ
ଗର୍ଭ ଧୂବାରୁ) —ବଣକାଳୀଣ—**

Ajamodā A kind of wild
caraway; Apium-
Involucratum; Seseli-
Indicum.

ଅଜମୁନୀ ଦ୍ର—ଏହା ଧନ୍ତାକାଦ ବର୍ଗର ଶାକଗୁରୁ

ଅଜମୋଦ; ଆମୁଦ ଜରଲ୍ୟେମଶ ଫଳ । ଏହା ଅଗଣ୍ଠି, ସମ୍ମନଣ

ରେ. ବାମନ ଓ ଦେଦ ପୀଡ଼ାବାରକ Corrum
Roxburghianum.

ଅଜମୋଦିକା—ସ. ବ. (ଅଜ + ମୋଦ + କ + ଅ) —

Ajamodikā ଅଜମୋଦା (ଦେଖ)—Ajamodikā (See)

ଅଜମୁର—ଦେ. ବିଶ.—(ସ. ଅଜର ଓ ଅମର) —ଅକ୍ରାମର (ଦେଖ)

Ajambara Ajramara (See)

ଅଜମୁ—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୁତି; ଅ + କମ୍ପ = ଦକ୍ଷ; ଯାହାର ଦକ୍ଷ ଲାହି) —

Ajambha ୧. ରେବ; ବେଙ୍ଗ—୧. Frog.

(ଅଳମ୍ବା—ଶ୍ଵର) ୨. ସୂର୍ଯ୍ୟ—୨. The sun.

, ୩. ଅଗ୍ନି—୩. Fire.

ସ. ବିଶ. ପୁ—ଦକ୍ଷଲ୍ୟ—Toothless.

ଅଜମୁ—ସ. ବ. (ନଷ ରତ୍ନ; ଅ + ନଷ) —

Ajaya ୧. ପରାଜୟ—୧. Defeat.

(ଅଳମ୍ବା—ଶ୍ଵର) ୨. (ଅଜ = ଛେଳ + ଯା ଧାରୁ + କତ୍ତି. ଅ; ମେଷ-
ବାହନ) - ଅଗ୍ନି—୨. Fire.

, ୩. ନଷତିଶେଷ—୩. Name of a river.

[ଦ୍ର—ଏହା ହଜାରବାଟ ଉତ୍ତର ପୁଦ୍ମାଶ୍ଵର ପାହାକରୁ

ବାହାର କାଟୋଯା ନିକଟରେ ଗମାରେ ମିଶିଛି; କେହି କେହି

୧	ର	ଛ	ରୁହ	ଟ	ଏ	ଦସକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲପିକ ସ୍ଥାନାଶର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ରିଆ	ତ
,	ର	ଛ	ରୁ	କୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଗନ୍ଧବିକୁଷ୍ଟକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵ	ସ	ସ	ଶ୍ଵ	ଇଅ	ତ	କ

ଏହି ନାମକୁଳରେ ଉପ୍ରେବକ ନନ୍ଦାନ କେନ୍ଦ୍ରିକୁ ପ୍ରାମ ଥିବାର
କହନ୍ତି ।]

* । ବିଶ୍ୱ—1. Lishnu.

* । ଅର୍ଥାନକାରକଣେ—

5. Name of a lexicographer. (M. W.)

ଦେ. ବି—ସୁ. ନୋକକ ନାମ—

A name given to males.

ସୁ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଶ୍ଵିତ୍ର)—୧. ଅଜ୍ଞେୟ—1. Invincible.

* । ଅଜ୍ଞତ; ଯାହାକୁ କେହି କବି ନାହିଁ—

2. Unconquered.

* । ଜୟଶୂନ୍ୟ; ପରାଜିତ—

3. Vanquished; defeated.

ଅଜୟପାଳ—ଦେ. ବି—ଅଜିତପାଳ (ଦେଖ)

Ajayagarda

Ajitagarda (See)

ଅଜୟପାଳ—ସୁ. ବି—୧. (ସମୀତ) ଦେବବରଗର ପୁତ୍ର—

Ajayapāla 1. Name of a subtune of

Bhairava Rāga.

(ହିନ୍ଦ ଶବ୍ଦାଗର ।)

* । ରାଜ ବିଶେଷ—2. Name of a king.

* । ଜୟପାଳ; କନକାମଣି—3. Croton seed.

ଅଜୟା—ସୁ. ବି. (ଅଜୟ + ଅ)—୧. ବିଶ୍ୱ; ରାମ; ହିକି—

Ajaya 1. An intoxicating drink prepared from the leaves of Cannabis Indica.

* । ମାତ୍ର—2. Illusion.

* । ଦୂର୍ବଳ ହଜ୍ରାବିଶେଷ—

3. Name of a companion of Durgā.

ଅଜୟ୍ୟ—ସୁ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ଜୟ ଧାରୁ + ବର୍ଣ୍ଣ. ଯ)—

Ajajya ଅଜୟ୍ୟ; ଦୂର୍ବଳ—Invincible.

(ଅଜୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରତି କୁହ ପରି ଅଜୟ ସେ କୁହ
କୁହ ଜୟାରିଷ ଜୟ ପାହୁଚାର ।

ଦୂର୍ବଳ ମହାପରି. ବର୍ଣ୍ଣ

ଅଜର—ସୁ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଶ୍ଵିତ୍ର; ଅ + ଜର)—

Ajara ୧. ଜରବରିତ; ଚିର ଯୁଗା; କର୍ତ୍ତର—

(ଅଜର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Ever young; possessing perpetual youth.

* । ଅମର—2 Immortal.

* । ଅବନାଶୀ—3. Imperishable.

* । (ଅ + ଜର ଧାରୁ ବର୍ଣ୍ଣ. ଅ)—

ସାହା ଗାର୍ଣ୍ଣ କରୁଯାଇ ନ ପାରେ—4. Indigestible.

* । ସାହା ନାରିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—5 Unrefined.

ସୁ. ବି. (ଅ + ଜର)—ଦେବତା—Deity.

ଅଜର—ସୁ. ବିଶ. (ଅଜର + ଅ)—ଅଜରର ଶିଳ୍ପ—

Ajara

Feminine of Ajara.

ସୁ. ବି—୧. ଦେଖ—1. Goddess.

* । ଦୃତକୁମାଘ ଶୁକ୍ର—2. Aloe.

* । କର୍ପିକତ୍ତ; ବାରତକ—3. Cowage.

ଦେ. ବିଶ. (ସୁ. ଅଜରର)—୧. ଅଜରତ; ଯାହା କର୍ତ୍ତର
ବୁଝେ ଜାରିତ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Unrefined.

* । (ଜେତରେ ଦର୍ଶକତତ୍ତ୍ଵ)—ଜଳଜଳା; କର୍ତ୍ତର—

2. Shameless.

* । ମୂର୍ଖ—3. Dunce.

* । ନିଦୋଧ—4. Foolish.

* । ଅସବୀ—5. Uncivilised; boorish.

* । ଅଗୋଡ଼ୁଆ—6. Foothardy.

* । ଜାରତ—7. Bastard; baseborn; illegitimate.

ଅଜରମର—ସୁ. ବିଶ. (ବୁଦ୍ଧ; ଅଜର + ଅମର)—

Ajarāmara

୧. ଜର ଓ ମୁରବରିତ—

1. Free from old age and death.

* । ଚିରପ୍ରାୟୀ—2. Everlasting.

ଅଜରମୁନ—ସୁ. ବି—ଆରୁ ବିଶେଷ; ସୁକୁମା—

Ajalambana Antimony (M. W.)

ଅଜଳା—ଦେ. ବିଶ—୧. (ସୁ. ଅ + ଜଳାଲ)—ଯହିରେ ଜଳା କା

Ajalā

ଛିଦ୍ର ନାହିଁ—1. Having no hole.

(ସଥା—ଅଜଳା ପାତ୍ର)

* । (ସୁ. ଅ + ଜାଲିତ)—ଯାହା ଜଳ ନାହିଁ—

2. Unburnt.

(ସଥା—ଅଜଳା କାଠିଟ)

* । ଯହିରେ ନାଥ ବା ଅଜଳ ଲାଗି ନାହିଁ—

3. Not lighted.

(ସଥା—ଅଜଳା ବର୍ତ୍ତି)

ଅଜଲୋମା—ସୁ. ବି. (ବହୁଶ୍ଵିତ୍ର; ଅଜ + ଲୋମର, ମା. ଏକ)—

Ajalomā ବାରତକ—Cowage.

ଅଜଶୁଦ୍ଧିକା—ସୁ. ବି. (ଅଜ + ଶୁଦ୍ଧିକ + ଅ)—

Ajaśruṅgikā ୧. ମେଘପିଣ୍ଡା ମହୁର—1. Aconite.

* । ବାରତକ—2. Carpopogen

pruriens; cowage.

ଅଜଶୁଦ୍ଧୀ—ସୁ. ବି. (ବହୁଶ୍ଵିତ୍ର; ଅଜ + ଶୁଦ୍ଧିକ + ର)—

Ajaśruṅgi ୧. ଅଜଶୁଦ୍ଧିକା (ଦେଖ)

1. Ajaśruṅgikā (See)

* । କବତ୍ରାଣିକି (ଦେଖ)

2. Kakardāsingi (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସତର ୯ ଚିତ୍ତର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ , ଚିତ୍ତର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧୦ ଚିତ୍ତର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହସୁରୁ ଶକ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସେଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

* । ଇତୁରୁଡ଼ି (ଦେଖ) — ୩. Iturundi (See)

ଅଜ୍ଞାସ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ଜ୍ଞାନ୍ୟ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ ର) —

Ajasra ୧ । ଅଜ୍ଞାସ; ଅବିଶ୍ଵାସ—

1. Incessant; continuous.

ଦେ. ବିଶ—ପ୍ରକୁର—Copious.

ଅଜାହତ ସ୍ଵାର୍ଥ—ସ. ବିଶ. (ଅ=ନାହିଁ +ସ. ଜାହତ = ଉତ୍ସାହ ନ କରି

Ajahat swârtha +ସ୍ଵାର୍ଥ=ନିଜର ଅର୍ଥ) —

୧ । ଅଳକାରବିଶେଷ; ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ପଦର ଅର୍ଥକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖି ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ପଦ— ୧. A figure in Rhetoric; using a word which involves the meaning of another word previously used.

(ସେଥା—ଏ ଚର୍ଚା ଶୋଭାତର କାମ=ଶୋଭା କାରିଗର ଦ୍ୱାରା କରିଗିଲା କାମ; ଦ୍ୱାରା=ଦ୍ୱାରାରେମ୍ବୁ ସେନ୍ଦ୍ରିୟ; ଅର୍ଥ=ଅର୍ଥରେମ୍ବୁ ସେନ୍ଦ୍ରିୟ; ରଥ=ରଥରେମ୍ବୁ ସେନ୍ଦ୍ରିୟ ।)

ଅଜାହଲିଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ. (ଅ=ନାହିଁ +ଜାହଲ—ଉତ୍ସାହ ନ କରି +ଲଙ୍ଘ) —

Ajahallinga (ବିଦ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ବିଶେଷ ବା ବିଶେଷଣ ପଦ

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କିମ୍ବା ବିଶେଷ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ହେବେ ମଧ୍ୟ ଅପଣାର ଆକାରକୁ ପରିବାଗ ବରେ ନାହିଁ —

(grammar) A noun or adjective which does not change its form when added to nouns of different genders.

(ସେଥା—ରହ—ନାଶରହ; ପୁରୁଷରହ; ବର—ନରବର, ଯୋଗାବର; ପାତ୍ର—କଳ୍ପାତ୍ର; ବରପାତ୍ର ।)

[ଦ୍ୱ—ସ. ବିଦ୍ୟାକରଣରେ ବିଶେଷ ପଦର ଯେଉଁ ଲିଙ୍ଗ ହୁଏ, ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିବା ବିଶେଷର ମଧ୍ୟ ସେହି ଲିଙ୍ଗ ହୁଏ; ତିନ୍ତୁ କେତେବୁଦ୍ଧିର ବିଶେଷ ବିଶେଷଣ ପ୍ରତି ଏ କିମ୍ବମ ଖଟେ ନାହିଁ; ସେମାନଙ୍କୁ ଅଜାହଲିଙ୍ଗ ବୋଲିଯାଏ । ସେଥା—ମୂଳ, ପାତ୍ର, ସ୍ଥାନ, ଆହୁଦ, ପ୍ରମାଣ, ବର, ରହ ।]

ଅଜାହା—ସ. ବି. (ଅଜାନ୍ ହା ଧାରୁ+ଅ+ସ. ଅ) —

Ajaha ୧ । ବାରତଦ୍ଵାରା—Cowage.

ଅଜା—ସ. ବି. ସ୍ଥା. (ଅଜାନ୍ +ଅ) —

Aja ୧ । ମାର ହେଲ— ୧. She goat.

୨ । ମାୟା— ୨. Illusion; delusion.

୩ । ଅଦ୍ୟାଶର୍ତ୍ତ୍ତୁ; ପ୍ରକରି—

3. Nature; the creative energy.

ସ. ବିଶ. ସ୍ଥା—ଅଜାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Aja.

ଦେ. ବି. ପୁ. (ସ. ଅର୍ଥ୍ୟ)—ପିତାମହ—

ଠାକୁରଦାନା— Paternal grandfather.

ମଜା, ଦାଦା ବାବ ଥାଳ ଫଳେ ପାଇଲେ ପେରି ପଳିଯ । ବୁଝିପଣ୍ଠ ମହ ବରତ ବକରି ।

ଦାଦାମହାୟ ମାତାମହ—Maternal grandfather.

ଆଜା, ନାମା ବିରତର ପିତା ହଜୁମାନର ସେ ଅଜା ।

(ସ୍ଥା—ଆଜା; ଅଜା) ସାରକା ମହାବରତ—ରହୋଗ ।

[ଦ୍ୱ—ଆଜାକ ପିତାଙ୍କୁ ଅଶାଖା ଓ ପିତାମହଙ୍କୁ ପଶଅଜା ବୋଲିଯାଏ ।]

ଗ୍ରା. ବିଶ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Chief.

ପ୍ରତ୍ୟ ବଦ୍ୟ ସବୁ ବଦ୍ୟର ରକ୍ତ

ରସମାନଙ୍କର ଉପରେ ଥକ— ପ୍ରାଚି, ପରତେଶ୍ଵର ।

ଅଜାୟ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ପା. ଜାୟ=ଜାଗା) —

Ajāe ୧ । ବେଳାଏ; ଅନୁତ୍ତତ— ୧. Improper.

ଅଜାୟ ୨ । ବେଥେଇଲ; ଅନ୍ୟାୟ— ୨. Illegal; wrongfule.

ଅଜାୟ, ୩ । ଗରଜାଏ; ଯେଉଁ ବାବ ଧନ ଆଦାୟ ହେବାର

ବେଜା ସମ୍ବଦବା ନାହିଁ— ୩. Unrealisable;

irrecoverable.

୪ । ନିର୍ଦ୍ଦିନ; ସମ୍ବଲପୁନ— ୪. Poor; pennyless.

୫ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଦେୟ ଶୁଣିବାକୁ ଅଷ୍ଟ—

5. Insolvent; unable to pay dues.

ଅଜାୟାଏ—ଦେ. ବିଶ. (ବିପରୀତ ସହଚର) —

Ajāejae ୧ । ବେଥେଇନ ଓ ଅନୁନସଙ୍ଗତ (କର୍ମପାନ) —

ଅଜାୟାଯ— ୧. Illegal & legal (act).

ଅଜାୟାଯ ୨ । ଅନ୍ୟାୟ ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟୋଗ୍ୟ—

2. Unrealisable and realisable.

ଅଜାୟାତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ (ସ. ଅ+ଜାତ; ଜାତ ଶକର) —

Ajaæt, ସମ୍ବଲପୁର ଭିତ୍ତାରଣ ଜାଏତ; ଭୁଲନା କରିବାକୁ = ସବୁ

ନାମ=ନାଏତ) — ୧ । ଅଜାତିଆ; ସମାଜତୁତ; ପତି—

1. Outcaste; excommunicated; expelled from society

୨ । ମାତ୍ରଜାତ୍ୟ— ୨. Of low caste.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ— ୧ । ଅଜାତ; ମାତ୍ର ଜାତ—

1. Low caste.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଶୈର— ୨. Of inferior class.

ଅଜାୟ ଜବରଦଷ୍ଟ୍—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅ+ପା. ଜାୟ+ପା. ଜବରଦଷ୍ଟ୍) —

Ajāe jabaradast ଅନ୍ୟାୟ ଓ ବଲପୂରକ ବୁଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟ—

ଅଜାୟ ଜବରଦଷ୍ଟି ଭବରଦଷ୍ଟି Wrongful and violent act; (act)

ଅଜାୟ ଜବରଦଷ୍ଟି ଜବରଦଷ୍ଟି which is illegal and accompanied

with force.

ଦେ. କି. ବିଶ— ବେଥେଇ ଓ ବଲପୂରକ—

Wrongfully and forcibly.

ଅଜାୟ ଜବରଦଷ୍ଟି—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅ+ପା. ଜାୟ+ଜବରଦଷ୍ଟ୍) —

Ajāe jabaradasti ବେଥେଇ ବଲପୂର୍ଯ୍ୟାଗ—

ଅଜାୟ ଜବରଦଷ୍ଟି Wrongful use of force.

ଅଜାୟ ଜବରଦଷ୍ଟି

୧	ର	ଉ	ଚନ୍ଦ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିକ ପୁନ୍ରାସର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଉ	ଚ	ନୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ତ	ତ୍ତ	ତ୍ତ

ବୈଦେ. କି. ବିଶ—ବେଅଇଲୁ ଓ ବଳପୂର୍ବକ—
Wrongfully and forcibly.

ଅଜାଗ—ଦେ. ବିଶ—(ସଂ. ଅ + ଜାଗତ) —

- Ajāga ୧ । ଅଜାଗତ—1. Not awake.
୨ । ସ୍ଵପ୍ନ; ନିଦ୍ରା—2. Asleep; sleeping.
୩ । ଗରୁଡ଼ିଆର; ଅସାବଧାନ—
୪ । ଅଜ୍ଞାନକୃତ—4. Done unknowingly.
ଅଜାଗ ଅପ୍ରାଧର ଏତେ ଗାସ୍ତି । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜକ ।

ଅଜାଗର—ସଂ. ବି. (ଅଜା + ଗର) —ରଙ୍ଗରଜ (ଦେଖ)

Ajāgara Bhrūṅgarāja (See)

ଅଜାଗରେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ଅସାବଧାନତାବଶତ—

- Ajāgare 1. Uncautiously; due to carelessness.
ଚନ୍ଦ୍ରପୂର୍ବ ପବନ ଶୁଣି ମୋ ଦେହରେ, ହୋଇ ଲାହଁଟ କିଦାତତେ ଅଜାଗରେ ।
କୁଣ୍ଡଳ ମହାରବନ ସବ ।

୨ । ଅଜାଗେ; ଅଜାଗରେ; ଅଜ୍ଞାତରେ—

2. Unwillingly; unknowingly.

ଅଜାଗଳପୁନ—ସଂ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଜା + ଗଳ + ପୁନ) —

Ajāgalastana ୧ । ଛେଳ ବେକତଳ ଦୁଇ ପାଖରେ ସ୍ତନ
(ତତ୍) ପର ଓହୋଳ ପଢ଼ିଥିବା ମାଂସପିଣ୍ଡ—

1. Teat-like hanging bits of flesh on both sides below the neck of a goat.

[ତୁ—ଏହା ସ୍ତନ ପର ଦେଖାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଏଥରେ ସ୍ତନଥିର ଥାଏଁମୁହଁ] .

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ନିଯାୟ) ଛେଳ ବେକତଳେ ଓହୋଳଥିବା ସ୍ତନାକାର ମାଂସପିଣ୍ଡ ପର ଦେଖାଯାଇବା ଅଥାତ ବେଦରକାଶ ବସ୍ତୁ—2. An useless appendage..

ଅଜାଗୁରୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗୁରୁ) —ଆପଣାର ଗୁରୁକୁର ଗୁରୁ—

Ajāguru The preceptor of one's preceptor.

ଦାଦାଶ୍ରୁକ ଆସର ସେ ଅଜାଗୁରୁ ପଣ କୁଣ୍ଡଳ ହୁଅ ।
ପ୍ରାଚୀ—ଶାଗୁରୁରୁକ୍ତି ଗରା ।

ଅଜାଗେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ଅଜ୍ଞାତରେ; ଅଜାଗରେ—

Ajāge 1. Unknowingly; unwillingly.

ଅଜାଗେ ପୁଣି ଅଗନା ଚମ୍ପିଲ ଅଜାଗେ ।

ଶିଶୁକର—ରଣ ଅରଳାଷ ୧୨୮ ।

୨ । ଅସାବଧାନ ଅବସ୍ଥାରେ—

2. During a state of unwatchfulness.

ମରେ ଉତ୍ତର ଅଜାଗେ ବସିଥିଲ ସହେ ପରେ ଉତ୍ତର ବେମନ୍ତେ ।

ରଣ—ପ୍ରମଧାନ୍ୟ ୧୫୧ ।

ଅଜାଗ୍ରାତ—ସଂ. ବି. (ଅଜା + ଆଗ୍ରାତ; ଛେଳଥାର ଶୁଣା ଯାଇଥିବା) —

Ajāgrāta ୧ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଶେଷ—

1. A kind of purificatory expiation.

[ତୁ—ରଜସ୍ତଳା ଶ୍ରୀ ତଣ୍ଟଳ ବା ସ୍ପାକରୁ ହୁର୍ରିଲେ ଏହି

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କର ଶୁଣି ଲାଭ କରେ । ଉତ୍କୁ ଶ୍ରୀ ଦେହକୁ ଗୋଟିଏ
ଛେଳଥାର ଶୁଣାଇବା ଏ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ଥିଲେ ।]

ଅଜାଜି—ସଂ. ବି. (ଅଜ୍ଞ ଧାରୁ + ଅ + ଜ; ନିପାତନ) —କଳାଜାମ୍ବ—
Ajājī Black cumin seed.

ଅଜାଜା—ସଂ. ବି. (ଅଜ୍ଞ ଧାରୁ + ଅ + ଜ; ନିପାତନ) —

Ajājī ୧ । କଳାଜାମ୍ବ—1. Black cumin seed.
୨ । ସଫ୍ରେଦ ଜାର—2. White cumin seed.

ଅଜାଜାବ—ସଂ. ବି. (ବନ୍ଦୁବୀହି; ଅଜା + ଅଜାବ) —

Ajājība ୧ । ଶୁଣୋପଜାମ୍ବ; ଛେଳଆ—
1. A dealer in goats.

୨ । ଛେଳ ରଖୁଆଳ—2. A goat-herd.

ଅଜାଜାବକ—ସଂ. ବି. (ଅଜାଜାବ + କ) —ଅଜାଜାବ (ଦେଖ)

Ajājībaka Ajājība (See)

ଅଜାତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ତରନ୍ତନ) —ଅପବ୍ୟୁ—

Ajārda Squandering; waste.

ଦେ. ବିଶ—ଉଜାଡ଼; ଖାଲି; ଶୁନ୍ଦି—Empty.

ଅଜାତବସ୍ତ୍ର—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଉତ୍ତରନ୍ତନ ଓ ବସ୍ତ୍ର) —

Ajārdabasta ୧ । ଅପବ୍ୟୁତ; ଉଜାଡ଼ବସ୍ତ୍ର—

ଉଜାଡ଼ବସ୍ତ୍ର ୧. Squandered; wasted.

ଉଜାଡ଼ମସ୍ତ ନୀତି ଅପବ୍ୟୁତ; ବିନ୍ଦୁ—

2. Destroyed; laid waste.

୨ । ବଶୁରା; ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked; wanton.

୩ । ଅତ୍ୟାଗ୍ରାତ୍ସୁନ୍ଦରିଆ—

4. Predatory; oppressive.

୫ । ଗୋଲମାଳିଆ—5. Confused.

୬ । ଗୋଲମାଳପ୍ରୟୁ—6. Noisy.

ଦେ. ବି.—୧ । ଅପବ୍ୟୁ—1. Squandering; waste.

୨ । ଅତ୍ୟାଗ୍ରାତ୍; ହୃଦୂଳରୁ—2. Depredation.

ଅଜାତବସ୍ତ୍ର—ଦେ. ବିଶ—ଅଜାତମସ୍ତି (ଦେଖ)

Ajārdabasti Ajārdamasti (See)

ଅଜାତବସ୍ତ୍ରିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଜାତମସ୍ତି (ଦେଖ)

Ajārdabastia Ajārdamasti (See)

ଅଜାତମସ୍ତ—ଦେ. ବିଶ ଓ ବି—ଅଜାତବସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)

Ajārdamasta

Ajārdabasta (See)

ଅଜାତମସ୍ତ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀ—୧ । ଅପବ୍ୟୁ—

Ajārdamasti

1. Squandering.

ଉଜାଡ଼ବସ୍ତ୍ର ୨ । ଅତ୍ୟାଗ୍ରାତ୍—2. Oppressive.

ଉଜାଡ଼ମସ୍ତ ୩ । ହୃଦୂଳରୁ—3. Predatory;

laying waste.

୪ । ଉନାଶକାଶ—4. Destroying; destructive.

ଅଜାତମସ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଜାତମସ୍ତି (ଦେଖ)

Ajārdamastia

Ajārdamasti (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୬ ଚିତ୍ତର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିତ୍ତର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚିତ୍ତର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘ଭୂତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂତ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ପି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ପି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିବର’ ଦେଖିବେ ।

ଅଜାତିବା—ଦେ. କ୍ର. ସକର୍ମିକ (ସଂ. ଉତ୍ସର୍ଜନ; ଉତ୍ସାର; ପ୍ରା. ଉତ୍ସାର)–
Ajārdibā ୧। କୌଣସି ବସୁକୁ ବହୁପରିମାଣରେ ଢାଳିବା—
ଆଜିଡାନ ୧. To pour out profusely.

ଓଲେଯାତନା, ଓଲେଟନା, ଭେଣା ରେଣା ବିଲେ ପରିଲେ, ପରିପରେ ଥାକୁଛି ।
ଓଲନା, ଓଲାନା, ଭେଣାରେ କୁଣିରେ ସନ୍ଧା ।
ଭାକନା ୨। (ତରଳ ପଦାର୍ଥକୁ) ଛାଳିବା—୨. To spill.

ନିଷକଳପ୍ରତି ଦେଇ ମନ, ସୁଧାରୀ ମୁଧାରୀ ତଳେ ଦେଲୁ ତ ଅଜାତିରେ ।
କବସୁର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗିତ ।

୩। କୋରରେ ତଳକୁ ଫୋପାବି ଦେବା—
3. To throw down with force.

ତେବେବେଳେ ସେ ହାତକୁ ରାତ୍ରି,
ରଥରୁ ପବାଇଲେ ରଥିବି ଥାକୁ ।
କଷ୍ଟକୁ ମହ ଭରତ, ବର୍ଣ୍ଣ ।

[ତ୍ରୁ—ଅଜାତିବା କିମ୍ବା ଅସମପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଦେବା,
ପକାଇବା କିମ୍ବା ଲାଗି ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ । ସଥା—
ଅଜାତି ଦେବା; ଅଜାତି ପକାଇବା ।]

ଅଜାତି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ର. ଅକର୍ମିକ—୧। ମାତ୍ର ପଡ଼ିବା—

Ajārdi pardibā ୧. To be poured in; to fall.

ଆଜିଡିଏପଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ଦାନକଳ ଉପରେ ଅଜାତି ।

ଉଁଲାପତନା ୨। କରୁଛି ହୋଇ ପଡ଼ିବା—୨. To fall down on
the ground with a thump.

ସେ ସବାରୁ ବରସ ତହୁାର ଖାତି, ମହ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲି ପଡ଼ିଲା ଅଜାତି ।
କଷ୍ଟକୁ ମହାଭାତ—ଭୁମ୍ବା ।

ଅଜାତି ହେବା—ଦେ. କ୍ର. ଅକର୍ମିକ—ବହୁପରିମାଣରେ ଢାଳିଦେବା—

Ajārdi hebā To be poured profusely.

(ସଥା—କାଲ ରାତକୁ ମୁକୁଲଧାରରେ ବରଣା ଅଜାତି ହେଉଛି ।)

ଅଜାଣ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସଂ. ଅଜାନତ୍) —

Ajāṇa ୧। ମୂର୍ଖ—୧. Illiterate; dunce.

ଅଜାନ ୨। ଅଜ୍ଞ—୨. Ignorant.

ଅଜାନ ୩। ରସି ମେମ ମେମ ରୁଗ୍ମ ଯେଶୁଶି ନ. ଥିବ ।

ଅଜାନାନ ୪। ସମ୍ମାର ଥିବ, ପଶୁରୁ ହୋଇ ଥାଣା ରେ । କବସୁର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗିତ ।

(ଅଜାଣୀ—ଶ୍ଵି) ୫। ଅନରଙ୍ଗ—୩. Inexperienced.

୬। ନିବୋଧ—୪. Foolish.

୭। ଅଜ୍ଞତ—୫. Unknown.

ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଗୋରେଖ ସିରପୁରୁଷଙ୍କର ଜାନେକ ଶିଖ—
Name of a disciple of Gorekha.

ଅଜାଣତ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜାନତ୍; ଅଜ୍ଞତ) —୧। ସେ ଜାଣି ନ

Ajāṇata ଥାଏ—୧. Unknowing.

ଅଜାନ ୨। ଅଜ୍ଞ—୨. Ignorant.

ଅଜାନ ୩। ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞତ—୩. Unknown.

ଅଜାନାନ ୪। ଅଚିତା; ଅପରିଚିତ—୪. Strange;
unacquainted.

ଦେ. କ୍ର. ବିଶ—୧। ଅଚିତାରୁପେ—୧. Incognito.

୨। ନ ଜାଣିକର—୨. Unknowingly;
unconsciously

ଅଜାଣତେ—ପଦ୍ଧତ କ୍ରି. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞତ) —ଅଜ୍ଞତରେ—
Ajāṇatē Without one's knowledge

ପାହଗଲ ବର୍ଷାର ଆସ ଅଜାଣତେ । ମଧ୍ୟଦନ—ଉତ୍ତରମନ୍ଦରିତ ।

ଅଜାଣକୁ—ଦେ. ବିଶ. ଓ କ୍ର. ବିଶ—ଅଜାଣତ (ଦେଖ)

Ajāṇanta **Ajāṇata (See)**

ଅଜାଣକୁ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜାନତ୍) —ଅଜାଣତ (ଦେଖ)

Ajāṇantā **Ajāṇata (See)**

ଅଜାଣିବାର—ଗ୍ରା. ବିଶ—୧। ଅଜ୍ଞ—Ignorant.

Ajāṇibāra ୨। ଅନରଙ୍ଗ—୨. Inexperienced.

(ବିପସାତ—ଜାଣିବାର) (ସଥା—ତୁ ଅସି ପନ୍ଦର ବରଷର ହେଲୁଣି,
ତୁ ଅଜାଣିବାର ପିଲାଙ୍କ ପର ଅବୁଝା ହେଲେ ଆଉ କାହାରୁ
କହିବା ?)

ଅଜାଣିଲାର—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଜାଣିବାର (ଦେଖ)

Ajāṇilāra **Ajāṇibāra (See)**

ଅଜାଣି ଚନ୍ଦୀ—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବ୍ୟକ୍ତେକ୍ଷି ବା ପରିବାପ; ସ୍ତ୍ରୀନେକଙ୍କ

Ajāṇī champā ପ୍ରତି ପ୍ରସୁନ୍ତି—୩। ସେ କୌଣସି ବିଷୟ ଜାଣି
କର ନ ଜାଣିଲ ପର ବାଦାନା କରେ ବା ଦେଖାଇ ହୁଏ—
(Ironical) A woman who feigns
ignorance of any matter.

(ସଥା—ସରରତରେ ଏତେ ନଟ ଲାଗିଲ, ଏ ଅଜାଣି ଚନ୍ଦୀ କିଛି
ଜାଣିଲ ନାହିଁ ।)

ଅଜାଣୁତ—ଗ୍ରା. ମ୍ରାମ୍ ଓ ପଦ୍ଧତ. ବିଶ—ଅଜାଣତ (.ଦେଖ)

Ajāṇuta **Ajāṇata (See)**

ଗୋପ ମୋ ବାକ୍ତି, ଅତି ଅଜାଣୁତ

ମାର କି ଯତ ହୁଏ ହେ । ବିଷୟାଥ. ବିଷୟମୟୁ ।

ଅଜାତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ଜାତ) —

Ajāta ୧। ଅଜ; ଜନ୍ମରୁହିତ—୧. Birthless.

(ଅଜାତ—ଶ୍ଵି) ୨। ସେ ଜନ୍ମ ନାହିଁ—୨. Unborn.

ଅଜାତଦନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁତ୍ରୁତି; ଅଜାତ + ଦନ୍ତ) —

Ajātadanta ୧। ସେଉଁ ବାଳକର ଦାନ୍ତ ଭୁଟ୍ ନାହିଁ—

(ଅଜାତଦନ୍ତ—ଶ୍ଵି) ୨. (boy) Who has not yet
teethed.

୩। ଦନ୍ତଭୁକ—୨. Toothless.

ଅଜାତନଗରୀ—ସଂ. ବି. (ଅଜାତ + ନଗରୀ) —ସମୟର—

Ajātanagari The abode of the god of Death.

ଅଜିତଶତ୍ରୁ—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ବହୁତ୍ରୁତି; ଅଜାତ + ଶତ୍ରୁ; ଯାହାର

Ajātaśatru କେହି ଶତ୍ରୁ ଜାତ ହୋଇ ନାହିଁ)—

୧। ସୁଧାରୁକ ନାମ—୧. A name of
Judhishthira.

୧	ଇ	ଉ	ବନ୍ଦ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ମୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଥ	ତ୍ର
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	ତ୍ରୀ	ନୁ	

୧। ଶିବ; ମହାଦେବ—2 God Siba.

୨। ଉପନିଷଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କାଶୀର ଏକ କ୍ଷତିଯୁ ରଜା—
3. Name of a king of ancient Benares.

୪। ରାଜମୁହଁ ବା ମରଧଦେଶର ରଜାବିଶେଷ—

4. Name of a king of Magadha.

[ଦ୍ର—ଏ ବିମ୍ବିଷାରଙ୍କ ପୁନଃ ଓ ଗୋଚମ ରୂପଙ୍କ ସମକାଳୀନ ଥିଲେ ।]

ଅଜାତଶ୍ରୁତି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁତ୍ରୀହୁ; ଅଜାତ + ଶ୍ରୁତି)—

Ajātaśmaśru ୧। ଯେଉଁ ଯୁବକର ଅବଧ ଦାଢି ଉଠି ନାହିଁ—
1. (a young man) Who has not yet grown his beard.

୨। ଶିଶ୍ରୁତୀନ; ମାଖୁନା—2. Beardless.

ଅଜାତ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଜାତ)—୧। ମାତ ଜାତ—

Ajāti 1. Low caste.

ଆଜାତ ୨। ଅନ୍ୟ ଜାତ—2. Another caste.

ଅଜାତି ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଜାତଶ୍ରୁତି)—୧। ରଜ ଜାତଶ୍ରୁତ ବ୍ୟକ୍ତି—

ଅଜାତ 1. Man of a different caste.

୨। ସମାଜଚୁଥ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An outcaste; an excommunicated person.

ନରକେ ପଢ଼ିବ ନରରେ,
ଅଜାତ ହୋଇବ ଜାତରେ । ଭୁପର. ପ୍ରେମଜାମୁଠ ।

୩। ଜାତଜାତଶ୍ରୁତ ବ୍ୟକ୍ତି—

3. A person of low caste.

ଅଜାତକ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରିଯ ବନ୍ଦାରେ ରହେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବିଶ ।

୪। ଅବ୍ୟବସାୟୀ; ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ଯେଉଁ ଜାତର ବୁଝି ନୁହେ—1. A person not belonging to a professional caste.

ଅଜାତ କି ବନ୍ଦିକ ଅତ୍ୟାଧୀନ ।

ଦେ. ବିଶ—୧। ମାତ ଜାତଶ୍ରୁତ—1. Of low caste.

ମତେ ଦେଖାଏ ବଳ ରେ, ଅଜାତ ରହି ଥିଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାବବିତ ୧୦ ।

୨। ସମାଜଚୁଥ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Excommunicated; out-casted.

ଉଦ୍‌ଦେଶ କଲେ ଅତ୍ୟାଧୀନ ଅଜାତ କରିଛନ୍ତି ।

ଗମନାଥ. ଭାବବିତ ୧୨ ।

୩। ଯେ ଜାତରେବ ମାନେ ନାହିଁ—

3. Admitting no caste-distinction.

୪। ପୁଥକୁ ଜାତଶ୍ରୁତ; ଅନ୍ୟ ଜାତଶ୍ରୁତ; ବିଜାତଶ୍ରୁତ—

4. Of a different caste.

୫। ପୁଥକୁ ଶ୍ରେଣୀର—5. Of a different class.

ଅଜାତିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜାତଶ୍ରୁତ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)

Ajātiā Ajāti (See)

ଅଜାତିକା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜାତଶ୍ରୁତ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)

Ajātikā Ajāti (See)

ଅଜାତିତାଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜାତଶ୍ରୁତ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)

Ajātikiā Ajāti (See)

ଅଜାତିନଗରୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ଜାତ + ନଗର)—୧। ଯେଉଁ

Ajātinagari ସ୍ଥାନର ଲୋକେ ଜାତରେବ ମାନ୍ୟ ନାହିଁ—
ଅଜାତନଗରୀ 1. A place or locality where people do not observe caste-distinction.

୨। (ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମହାପ୍ରସାଦରେ ଯେଉଁଠାରେ ଜାତ ବାରଣ ନାହିଁ—
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର)—ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର—

2. The town of Puri.

ଅଜାତିପୁରୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ଜାତ + ପୁରୀ)—ଅଜାତନଗରୀ(ଦେଖ)

Ajātipuri Ajātinagari (See)

ଅଜାନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—ଦିନ ଶୁଭ ମଧ୍ୟରେ ଖର ମସଜଦର

Ajān ଅଜାନଗାରେ (ଶୁଭ ଉପରର ଚାତ୍ରା) ମୁଥୁକ୍ରମ
ଆଜାନ, ଉପାଧ୍ୟାସ ବ୍ୟକ୍ତିର ପୁନଃ ଓ ପଣ୍ଡିମନ୍ତ୍ର ମୁହଁ ବୁଲ୍ଲର
ଅଜାନ ନମାଜ୍ (ପ୍ରାର୍ଥନା) କରିବାପାଇଁ ଚାତୁପାର୍ଶ୍ଵ ମୁଖଲମାନ—

ଅଜାନ ମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚେ ଶ୍ରରେ ଆହାନ—The loud call
of the caller from the top of a mosque

ଅଜାନ ତାପିକ ଶ୍ରରେ ଆହାନ—The call during day and
night calling the Mohammedans to pray at the prayer times.

[ଦ୍ର—ଏହି ଖର କିନିଷ୍ଠ ସମୟ—୧। ଫଜର=ଭୋର ପାହୁ

୨। ଟା ବେଳ; ୩। କୋହର=ଦିନ ଗଢ଼ିବାବେଳ, ଅପରାହ୍ନ
୪ଟା ଠାରୁ ଖର ବେଳ; ୫। ଅସର=ଅପରାହ୍ନ ଟାଠାଠାରୁ ଶତା
ବେଳ; ୬। ମର୍ଗସବ=ମୂର୍ଦ୍ଵାସୁର ଗାନ୍ଧ ମିଳି ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ;

୭। ଏଷା=ସୁଧାସୁର ଏ ଘରୀ ପରେ । ମସଜଦର ଯେଉଁ
କର୍ମଚାରୀ ଅଜାନ ଦିବ, ତାକୁ 'ମୁଥୁକ୍ରମ' କହନ୍ତି ।

'ଆହୁ ହୋ ଅକ୍ରମ, ଆହୁ ହୋ ଅକ୍ରମ' ଉତ୍ତାରଣ କରି ତା
ପରେ କୋରନ୍ଦର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସୁଲ୍ଲ ବୋଲି ଶୋଷରେ 'ଲୁ
ଇଲାହା ଇଲାହା' ଉତ୍ତାରଣ କରି ଅଜାନ ଦିଅମାଦ ।

ଅଜାନର ମର୍ମ :—“ଜଗତରେ ଆହୁହୁ” ଏକମାତ୍ର ହୁଏଇ;
ମହାକାଶ ଉପରକର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରୟଗମୂର୍ତ୍ତ ବା ଦୂର । ସବୁ ଦିଗର
ଲୋକମାନେ ଆସ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା, ସମୟ ହେଲାଗି ।”]

ଅଜାନଗା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—ମସଜଦର ଶୁଭର ଚାତ୍ରା; ଯେଉଁ
Ajāngā ସ୍ଥାନରେ ମୁଥୁକ୍ରମ ଠିଆ ହୋଇ ନମାଜ୍ କରିବାପାଇଁ
ଅଜାନଗା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦିନରେ ଖର କାଳ ଦିବ ।

୧	ଇ	ର	ବୁର	ଓ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	•	ଅନୁନ୍ତିକ ଯୁକ୍ତାଷ୍ଵର	ଶ	ଲ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ର	
,	ଇ	ର	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା	ଚଳ୍ନ୍ତବଳ୍ପୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇସ୍	ଉଥ	କ	କ୍ତ

ଅଜୁଟ—ଦେ. ବିଶ. (ଅ + ଯୁକ୍ତ ଥାରୁ ; ଯାହା ଯୋଡ଼ା ଯାଇ ନାହିଁ)—
Ajuta ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅଖଣ୍ଡିତ—Entire; whole.

ଅଜୁର—ଅକାଟ ସେ ସବତା ଥାର ଲଳେ । ସାରଳ ମହାସରତ, ଶ୍ରୀ ।

ଅଜୁର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—ସବାର ଓ ଭର ଆଦ ବୋହବା
Ajura ପାଇଁ ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଦିଅୟିବା ମୂଲ—Wages paid
ଅଜୁଠ—to bearers of a palky or load

ଅଜୁହାତ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—ଉଜୁହାତ (ଦେଖ)
Ajuhāt Ujubāt (See)

ଅଜେୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଜେୟ)—ଯାହାକୁ ଜୟ କରସାଇ ନ
Ajeya ପାରେ—Unconquerable; invincible.
(ଅଜେୟା—ଶ୍ରୀ)

ଅଜେଶ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠି ଚର; ଅଜ + ରଣ)—ମେଷ ରଣିର ଅଧ୍ୟପତି
Ajeśa ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ—The planet Mars.

ଅଜୋଡ଼—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଯୁକ୍ତ ଥାରୁ)—
Ajorda ୧। ଅଯୁକ୍ତ; ଯାହା ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଯୋଡ଼ା
ଅଜୋଡ଼ ହୋଇ ନାହିଁ—

ଅଜୋତ୍ତା; ବିଜୋତ୍ତ
1. Unjoined:
୧। ବିଜୋଡ଼; ଯାହା ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ା ନୁହେ—
2. Not in pairs.
୩। ଅୟୁଗ୍ର (ରଣି)—3. Odd (number).

ଅଜୋଡ଼—ଦେ. ବିଶ—ଅଜୋଡ଼ (ଦେଖ)
Ajorda Ajorda (See)

ଅଜୁକା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (ଅର୍ଜ ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଉକ + ଶ୍ରୀ. ଅ; ସେଉଁ
Ajjukā ଶୀଲେଖ ଧନାଦି ଅର୍ଜନ କରେ)—
୧। (ନାଟ୍ୟାକ୍ତ୍ର) ବେଶ୍ୟା—1. (Stage-parlance)
A prostitute; a courtezan.

ଅଜୁକା—ସ. ବି—ଦୁଇଁ ଅଞ୍ଚଳ (ଦେଖ)
Ajjhata Bhuiñaañlā (See)

ଅଜୁଲ—ସ. ବି.—ଜଳନ୍ତା କୋଇଲ—
Ajjhala Burning coal (M.W.)

ଅଜ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ଜି ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—
Ajña ୧। ସେ କହି ଜାଣେ ନାହିଁ; ମୁଖ୍ୟ—
(ଅଜି—ଶ୍ରୀ) 1. Ignorant.
(ଅଜିତ—ବି) ୨। ଅନନ୍ତରବସ—2. Inexperienced.
୩। ଜ୍ଞାନପୂନ୍ୟ—3. Unconscious.
୪। ଅଜନି—4. Unwise.
୫। ନିର୍ବୋଧ—5. Stupid.

ଅଜିତ—ସ. ବି. (ଅଜି + ରବ. ତା)—
Ajñatab ୧। ମୁଖ୍ୟଶିଳ—1. Ignorance.

୨। ଅନାଦ୍ୱିଷଣ—2. Stupidity.

ଅଜିତ—ସ. ବି. (ଅ + ଜିତ)—୧। ଅବଦିତ; ଅଜଣା—

Ajñata 1. Unknown; unaware.

(ଅଜିତା—ଶ୍ରୀ) ୨। ଅନ୍ତିତ—2. Uncertain.

୩। ଅପ୍ରକାଶିତ—3. Unpublished.

୪। ଗ୍ରୁ—4. Secret.

ସାର ଦେଇ ଅଜିତ ବନ୍ଧବା ଅସହାନ । ସାରଳ ମହାସରତ, ବରତ ।

୫। ଅଚିଭା; ଅପରିଚିତ—5. Unacquainted.

୬। ଅନଦେଶ୍ୟ; ଅନଦିଶ୍ୟ—

6. Unassignable.

ଅଜିତକୁଳଶିଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଶ୍ରୀତ; ଅଜିତ + କୁଳଶିଳ)—

Ajñātakulaśīla ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦଶ ଓ ଆଚରଣ

(ଅଜିତକୁଳଶିଳା—ଶ୍ରୀ) ପୂର୍ବରୁ ଜଣା ନ ଥାଏ—

Of unknown antecedents; whose lineage and character are not known.

ଅଜିତକାମା—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁଶ୍ରୀତ; ଅଜିତ + ନାମକାମା)—

Ajñātanāmā ୧ମା. ୧ବ.)—

୧। ଯାହାର ନାମ କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ—

1. Whose name is not known.

୨। ବେନାମୀ—2. Anonymous.

୩। ଅପସିକ—3. Not famous.

ଅଜିତବ—ଦେ. ବିଶ—ଅଜିତ—Unknown.

Ajñatab (ଯଥା—ମତେ ଅମୃକ ବିଷୟ ଅଜିତବ ।)

ଅଜିତ ବନବାସ - ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଜିତ + ବନବାସ)—

Ajñāta banabāsa ଅନଦିଶ୍ୟ ବନବାସ; ସେଉଁ ବନବାସୀ

ବ୍ୟକ୍ତିର ରହିବା ପ୍ରାନର ଠିକଣା ଅନ୍ୟ ଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ—

Residence in the forest about the particulars of which the public remain ignorant.

[ଦ୍ର—ପାଣ୍ଡବ ରାଜାମାନେ ବାର ବର୍ଷ ବନବାସ କରିବେ ଓ ତହୁଁ

ପରେ ଏକବର୍ଷ କାଳ ସେମାନେ କେଉଁଠାରେ ରହିବେ, ତାହା କେହି

ଜାଣିବେ ନାହିଁ ବେଳେ ଦୁର୍ଘୟାଧନ ସତ୍ର କରିଥିଲେ ।]

ଅଜିତବାସ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଲୁଚି କର ରହିବା; କାହାର ଜାଣି

Ajñatabāsā ନ ପାରିବା ପ୍ରାନରେ ନିବାସ ।

Residence in an unknown place.

ସ. ବିଶ. (ବହୁଶ୍ରୀତ) ସେଉଁ ଲୋକର ରହିବା ପ୍ରାନର ଠିକଣା

ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ—Whose dwelling

or address is unknown.

ଅଜିତପୌତ୍ରକା—ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ (ବହୁଶ୍ରୀତ; ଅଜିତ + ପୌତ୍ରକା + ଶ୍ରୀ).

Ajñatajauṭ̄banañ ଅ—ସେଉଁ ନାମିବା ବନର ସେବକ

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଠର ୯ ଚିହ୍ନର ଅନ୍ତର ଓ ଦାନା ଏକ , ଚିହ୍ନର ଅନ୍ତର ଓ ମାଟା ଯଥେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିବ ୯ ବା ୧ ଚିହ୍ନର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି କୋଣାର୍ଥ ଯଥାକଣ ଗଢ଼ିର ବିଷୟର ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାନ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାନ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଧର୍ମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଧର୍ମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିକର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିକର’ ଦେଖିବେ ।

ଉପହିତ ହେବା କଥା ଜାଣି ନ ଥାଏ—(ମୁହଁ ନାଯିକା-
କର ଦୂର ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟ ଏକ)—(a girl) Who
does not know that she has attained
youth.

ଅଜ୍ଞାତସାର—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଜ୍ଞାତସାର)—ଅଜ୍ଞାତ ର ଜ୍ଞାନ—
Ajanatasara without the knowledge of.

ଅଜ୍ଞତ—ସଂ. ବିଶ—୧। ସୀ (ଅଜ୍ଞତ+ଆ)—ଅଜ୍ଞତ ର ଜ୍ଞାନ—
Ajanata Feminine of Ajanata.
୨। ପୁ. (ଅ+ଜ୍ଞାତ; ୧ମ. ୧ବ.)—ଅଜ୍ଞ—
(ଅଜ୍ଞତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Ignorant.
୩। ପୁ.—ଯେ ଜ୍ଞାନ ନୁହେ—3. Unwise.

ଅଜ୍ଞନ—ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ+ଜ୍ଞନ)—୧। ଜ୍ଞାନ ଅଭିଭବ—
Ajanana 1. Noncognisance; want of
knowledge.

ଅଜ୍ଞାନ—୧। ମୂର୍ଖତା; ଜ୍ଞାନଶୁନ୍ୟତା—2. Ignorance
୨। ନିବ୍ୟାଧପଣ; ଅନାତ୍ମପଣ—3. Stupidity.
୪। ଅତ୍ୱେତନ୍ୟ—4. Unconsciousness.
୫। ଅବିଦ୍ୟା; ମାୟା—5. False knowledge;
delusion; spiritual ignorance.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ.—୧। ଜ୍ଞାନଶୁନ୍ୟ—1. Ignorant.
(ଅଜ୍ଞନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଯେ ଜ୍ଞାନ ନୁହେ—2. Unwise.
(ଅଜ୍ଞନତା—ବି) ୩। ଅତ୍ୱେତନ—3. Lifeless; inanimate.
୪। ତେତନଶୁନ୍ୟ; ବାହ୍ୟଜ୍ଞନଶୁନ୍ୟ—
4. Senseless; unconscious.
୫। ମୂର୍ଖ—5. Illiterate.
୬। ଯେଉଁ ଶିଶୁ ଜ୍ଞାନ ଜାହିଁ ନାହିଁ—6. (a child)
Who has not attained discretion
or intelligence.

ଦେ. ବିଶ.—୧। ହିତା�ିତ ବିବେଚନଶୁନ୍ୟ—
1. Incapable of distinguishing the
good from the bad.
୨। ଅବୁଧା; ଅବିବେଚକ—2. Inconsiderate.
୩। କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞନଶୁନ୍ୟ—3. Devoid of the sense
of duty.

କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞନ; ମନବାଜ୍ଞା ହୋଇଲୁ ଧର୍ମଶ୍ଵର, ବୋଲେ ବଜି ଦକ୍ଷ ପାଇ ଅଜ୍ଞନ ।
ବରନାଥ. ବରନ ବିମ୍ବଣ ।

ଅଜ୍ଞନକୃତ—ସଂ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍; ଅ+ଜ୍ଞନକୃତ)—ନ ଜାଣି କର
Ajananakruta ଯାହା କରସାଇଥାଏ—Done unawares;
done unknowingly.

ଅଜ୍ଞନ ଶୁତ୍ରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଜ୍ଞନ + ଶୁତ୍ରା)—ଯେଉଁ ଶୁତ୍ରା
Ajanana chapurda ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ ହଜି ଯାଏ ।

ଜ୍ଞାନ ଚାପଡ— ୧। ଶୁକ ଜୋରରେ ମରାଯିବା ଶୁତ୍ରା—

1. A severe slap.

୨। (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ଶୁରୁ ଶିଷ୍ୟକୁ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇ ବେଳେ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନ
ପ୍ରତି ଶିଷ୍ୟର ମନୋଯୋଗ ଆବର୍ଧଣ କରିବା ପାଇଁ
ଶୁରୁଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପହାର—

2. (Jocular) A slap given by the
preceptor to the disciple at the initiation.

(ଯଥା—ଯେ ଶୁରୁକୁଠାରୁ ଅଜ୍ଞନଶୁତ୍ରା ପାଇ ନାହିଁ, ସେ
ଏ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।)

ଅଜ୍ଞନଠେଙ୍କା—ଦେ. ବି. (ଯେଉଁ ଠେଙ୍କାର ମାଡ଼ରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଜ୍ଞନ
Ajananathenga ହୋଇଯାଏ)—

(ବ୍ୟଙ୍ଗ) ପ୍ରହାର ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଠେଙ୍କା—
(Jocular) A stout stick or cudgel.

ଅଜ୍ଞନଶୁର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଜ୍ଞନ + ଶୁର)—ଅବିବେଚନାର ଶୁର;

Ajananashura ଯେଉଁ ଶୁରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ, ଅବିଶୁର ଓ

ଅଜ୍ଞନପୁରୀ ଅବଦ୍ୟାର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ହୁଏ—A place where
ଅଜ୍ଞନପୁରୀ ignorance and injustice reign
supreme.

ଅଜ୍ଞନଶୁର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଜ୍ଞନ + ଶୁର)—ଅଜ୍ଞନଶୁର (ଦେଖ)
Ajananashura Ajjananapura (See)

ଅଜ୍ଞନବର୍ତ୍ତ—ସ. ବି. (ଅ+ଜ୍ଞନବର୍ତ୍ତ)—୧। ଅବିବେକପଣ—

Ajananabatta 1. Want of consideration.
୨। ମୂର୍ଖ—2. Ignorance.

ଅଜ୍ଞନ—ଦେ. ବିଶ. (ଅଜ୍ଞନ ଶବ୍ଦର ଅଶୁକ ପ୍ରୟୋଗ)—

Ajanani ୧। ଅଜ୍ଞ—1. Ignorant.
୨। ମୂର୍ଖ—2. Illiterate.
୩। ଅବିବେକ; ହିତାହିତଜ୍ଞନଶୁନ୍ୟ—
3. Indiscriminate; inconsiderate.

ଅଜ୍ଞନ ଯେହେ ଶୁହେ ଥାଇ, ବଜେ ଶସର ବଜ ହୋଇ ।
ଜଳନଥ—ଶରବତ ।

[ଦ୍ର—କେବେକ ଶବ୍ଦକୋଣରେ ‘ଅଜ୍ଞନ’ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ ଥିବାର
ଲେଖା ଯାଇଥିଛି, କିନ୍ତୁ ବହୁବୀହି ସମାପରେ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ ଯାହାର,
ଏହିପରି ବ୍ୟାସବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅଜ୍ଞନ ପଦ ଦିକ୍ଷି ।]

ଅଜ୍ଞପିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଜ୍ଞପିତ)—ଯାହା ପୁରୁଷ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇ
Ajanapita ନାହିଁ—Not notified; not brought

to notice beforehand.

ଅଜ୍ଞେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଜ୍ଞେୟ)—

Ajneya ୧। ଯାହା ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ; ଜ୍ଞାନର ଅଗ୍ରମ—
1. Unknowable, unassignable.

୨। ଅବୋଧ—2. Incomprehensible.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ଦସକୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଥାନର	ଶ	ଜ	ଶ୍ରୀ	ଜ	ଇସ୍	ରଥ	ଭ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂରି	କା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	ବ	ନ୍ତ

ଅନ୍ତିମର—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—

Ajramara ୧। ଅଜର ଓ ଅମର; ଅନ୍ତିମର—

ଅଜର ଅମର,
ଆଜାମର
ଅଜର ଅମର ପରିବ ସାଧନ ଦେହ ଅଛେ ଅନ୍ତିମର । ପ୍ରାଚୀ—ଶିଳସ୍ତେଷ୍ୟ ।

ଅନ୍ତିମରକନ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—

Ajramarakanda ଅନ୍ତିମର (ଦେଖ)
Ajrāmara (See)

ସାଧୁ ସାଧୁ ହୋଇବ ସେ ଅନ୍ତିମରକନ । ପ୍ରାଚୀ—ଶିଳସ୍ତେଷ୍ୟ ।

ଅଜଟ—ଦେ. ବିଶ—ଅଜଟ (ଦେଖ)

Ajhaṭa Ajata (See)
Ajhatiā Ajata (See)

ଅଜାନ—ଦେ. ବି—ଅଜାନ (ଦେଖ)

Ajhān Ajan (See)

ଅଜାନଗା—ଦେ. ବି—ଅଜାନଗା (ଦେଖ)

Ajhāṅga Ajāṅga (See)

ଅଜାଲ—ଦେ. ବି—ନୌକା ବା ଜାହାଜକୁ ପବନଦ୍ୱାର ଚଳାଇବା ପାଇଁ

Ajhāla ବ୍ୟବହୃତ ପାଇଁ
ପାଇଁ Sail of a boat or a ship.

ଅଜାଲ କେବୁଆଳ ନାହେ କର ଖଣ୍ଡ । ପାଇସର. ନୂରି ହୃଦୟ ।

ଦେ. ବିଶ—୧। କିବଢ଼—1. Dense. (ସଥା—ଅଜାଲ ବନଷ୍ଠ ।)
୨। ଅଛି ତେଣା—2. Very tall. (ସଥା—ଅଜାଲ ମରଦ ।)
୩। ବୁଦ୍ଧକାୟ—3. Gigantic.
(ସଥା—ଅଜାଲ ପରବତ; ଅଜାଲ ଗଢ଼ ।)

ଅଜାଲ ଖୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—ମାୟୁଲ; ଯେଉଁ ଖୁଣ୍ଡରେ ପାଇ ଟଙ୍ଗାଯାଏ—

Ajhāla khunta A mast.

ମାୟୁଲ

ଅଜାଲ—ଦେ. ବି—ଅଜାଲ; ଜାହାଜ ବା ନୌକାର ପାଇଁ

Ajhāli Sail of a ship or a boat.

ପାଇଁ ଅଛର କରଣ ଅଜାଲ । ଅଜାଲି. ରସବିଶ୍ଵାଳ ।

ଅଜୁକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲୟୁକ୍ତ). ବିଶ. (ଭୁଲ. ହି. ଅଜୁକ)—

Ajhukā ଅମୋଘ; ଅବସ୍ଥ; ଅଭୁଟ—Never failing.
(ସଥା—ଅଜୁକା ପର ।)

ଅଞ୍ଚ (ଧାର)—(ସ. ଅନ୍ତର ଧାର)—୧। ପୂଜା କରିବା—

Añch (root) ୧. To worship.
, ୨। ଅକୁଳକ କରିବା; ସାକୁଳବା—2. To contract.

୩। ଡୁରିତ କରିବା—3. To decorate; to adorn.

ଅଞ୍ଚତ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତ ଧାର + କର୍ତ୍ତ. ଅତ)—ବାସ୍ତୁ; ପବନ—

Añchati The air.

ଅଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ ଧାର + ସଙ୍କର୍ତ୍ତ. ଅଳ)—

Añchala ୧। ବିଶର ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ; କାନ୍ତ—

1. The end of a cloth.

, ୨। ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ—2. The end; last portion..

, ୩। ଦେଶା�ଶ; ପ୍ରଦେଶ—

3. Part of a country; locality.

ଅଞ୍ଚଳଗଣ୍ଠ ଟାଣିବା—ଦେଖ—ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କରିବା ପାଇଁ

Añchalaganthi tāṇibā କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ
ଲୁଗା ବାନିରେ ଗଣ୍ଠ ପକାଇବା—To tie a knot
at the end of one's cloth to serve
as a reminder or on resolving to do
a certain thing.

ଏମନ୍ତ ବୋଲ ଠାରୁବାଣି, ଅଞ୍ଚଳ ଗଣ୍ଠ ଦେଇ ଟାଣି ।

ବୁଝି—ପ୍ରେମପଣ୍ଡିତ ।

ଅଞ୍ଚଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଞ୍ଚଳ)—ସ୍ଥାନକ ପିକା ଶାତୀର ଯେଉଁ

Añchala ଅଂଶ କାନ୍ତ ଉପର ଦେଇ ପିଠିଆତ୍ମକ ଲମ୍ବିଥାଏ,
ଆଂଚଳ ସେହିପାଇଁ ମୁହଁରେ ଥିବା ଚିତ୍ରିତ ଅଂଶ—

The embroidered or worked end
of a cloth put on by women.

ଅଞ୍ଚଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତବାକକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେବ;
ଅଞ୍ଚଳିଆ ଯଥା—ସୁଧା ଅଞ୍ଚଳିଆ)—ଅମୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ବା

ଅଞ୍ଚଳେର ସମନ୍ତରୀୟ—Relating to such
and such a place.

ଅଞ୍ଚାଅଞ୍ଚ—ଦେ. ବିଶ. (ଅନ୍ତବା କିମ୍ବା ପରଶର୍ତ୍ତବୋଧକ ଶବ୍ଦ)—

Añchāñchi ପରଶର ଉପରକୁ ଆକମଣ କରିବାକୁ ଉତ୍ସବିବା;
ଉତ୍ସବାରହୁକ—Advancing towards
each other to attack.

ଏକରପରିଷ ପ୍ରେବ ଅଞ୍ଚାଅଞ୍ଚ

ହୋଇ ଦଶାହବି ହେଲେ ପୁଷ୍ଟ ପାଇ । ବୃକ୍ଷିଂହ ନହାଇରତ ଶାନ୍ତ ।

ଦେ. ବ. —ପରଶରକୁ ଅକମଣ—Mutual attacking;
attacking each other.

ଅଞ୍ଚାତ—ପ୍ରାଦେ. (କଲାହାଣ୍ଟି) ବି—ଶଗଡ଼ର ଅଳ—

Añchārda The axle of a cart.

ଅଞ୍ଚିତ—ସ. ବିଶ. (ଅନ୍ତ ଧାର + କର୍ତ୍ତ. ତ)—

Añchita ୧। ପ୍ରୂତ—1. Adored.

, ୨। ଅକୁଳ—2. Contracted.

, ୩। ବନ୍ଧିତ—3. Bent.

, ୪। ପ୍ରସ୍ତୁତ—4. Sewn; strung together.

, ୫। ବୁଣ୍ଡିତ—5. Adorned; decorated.

, ୬। ଦଶ୍ମୟମାନ; ଉତ୍ସବ—6. Rising; standing.

ଅଞ୍ଜ (ଧାର)—(ସ. ଅନ୍ତ ଧାର) ୧। ରତ୍ନ କରିବା—

Añj (root) 1. To paint.

୧	କ	ବ	ଦ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଞ୍ଜଳିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ସ	ଲ	ଶ,ଶ	ଜ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ର	ବ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅଚାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୀ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ତ୍ତ	ତୃ

୧। (ମାତାରୁ ଶିଥି ଦେଲେ ତାର ତାର ହାତ ଅଞ୍ଜଳି ପର
ମୋଇଯାଏ) — ପୁତ୍ରିକା; କଣେଇ— ୨. A doll.

ଅଞ୍ଜଳି—ସଂ. କି. ବିଶ—ହାତି, ଅଛଣୀ—Very quickly.

Añjala

ଅଞ୍ଜଳି—ବୈଦେ. ବି. (ପା..ଇନ୍‌ଦ୍ରୋଜାମ୍)—

Añjam ୧। କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପଦନ— ୧. Performance
ଇଜାମ, ଆଞ୍ଜାମ of work.

ଅଞ୍ଜାମ ୨। କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ ସାଧନ—

2. The doing of a duty.

ଅଞ୍ଜାମ କରିବା କାରାରେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ଅଞ୍ଜାମ କରୁଥିବା ହାଲତେ।

ଅଞ୍ଜାମ ମାତାରୋହନ—ହମାର ଥିଲୁଣ୍ଡି।

୩। କର୍ମର ସମ୍ପଦ— ୩. Accomplishment of
completion of a work.

ବୈଦେ. ବିଶ— ୧. ସମ୍ପଦନ; ସାଧନ—

1. Done; performed.

୨। ସମ୍ପଦି— ୨. Completed.

୩। ସମ୍ପଦିତ— ୩. Accomplished.

ଅଞ୍ଜିର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଜିର)—ଅଞ୍ଜିର (ଦେଖ)

Añjira ସ୍ଵର୍ଗ—ଦେଖ (See)

ଅଞ୍ଜିଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ଇଷ୍ଠ; ସାହା କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଏ)—

Anjishtha ସ୍ଵର୍ଗ—The Sun.

ଅଞ୍ଜିଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାରୁ + ଇଷ୍ଠ)—

Anjira ଟାଙ୍କ ପର ବଢ଼ି ଲେମ୍‌ଫାଇସ୍ ଲଟା ମିଠା ପାଇବିଶେ—

ଟାଙ୍କା A species of lime; Ficus Carica.

ଅଞ୍ଜିମନ

Añjuman ସର୍ବ; ସମିତି—

ଅଞ୍ଜିମନ An association.

ଅଞ୍ଜିଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳି)—

Añjula ୧। ଅଞ୍ଜଳି; ପାତ୍ରିକତ ବରତତକ୍ଷୁ—

ଅଞ୍ଜିଲା ୧. The two palms of the hands
folded and hollowed into a cup.

୨। ଏକ ଅଞ୍ଜଳିରେ ସମ୍ପେରବା ବସ୍ତୁ—

୨. A quantity of any thing which
can be contained in the cup-
shaped, hollowed palms; one
handful.

(ଯଥା—ମୁଁ ତାରୁ ଗନ୍ଧି କିନି ଅଞ୍ଜଳା ଦେଇ ।) ।

ଦେ. ବିଶ—ଏକ ଅଞ୍ଜଳି ପରିମିତ—One handful of.

ଅଞ୍ଜଳି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳି)—ଅଞ୍ଜଳି (ଦେଖ)

Añjuli

Añjali (See)

ଅଞ୍ଜୋଳି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳି)—ଅଞ୍ଜଳି (ଦେଖ)

Añjoli

Añjali (See)

ଆଜ ଅଞ୍ଜଳି ପଟେ ଦେଇ । ବେଳେ ଧାରୁଲେ ଘରପାତ୍ର ।

କରନାଥ. ଘରପାତ୍ର. ୧୦ ।

ଅଟ—(ଧାରୁ)—ସଂ—୧। ମେନ କରିବା— ୧. To go; to move.

At (root) ୨। ବୁଲିବା; ଭ୍ରମଣ କରିବା— ୨. To walk.

୩। ପରିଭ୍ରମଣ କରିବା—

3. To wander; to roam about.

ଅଟପଟ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ୍ଲପୁର) ବିଶ—କଷ୍ଟସାଧ; ଦୁଃଖସାଧ—

Atpat Difficult to solve or perform.
(ଯଥା—ମାନ୍ଦୁର ଗୋଟାଏ ଅଟପଟ ଅଳ୍ପ ଦେଇଥର ।)

ଅଟପଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ୍ଲପୁର) ବିଶ—ଅଟପଟ (ଦେଖ)

Atpatiā Atpat (See)

ଅଟ—ଦେ. ବି. (?) ୧। ଅଛାଦନ— ୧. Covering.

Ata ୨। ଆୟୁର ବକ୍ତୁଳ— ୨. Collyrium.

ଦେଖାଇ ମାମୁ କୋଇ ବିହିବଟ, କାର ଦେଇଥରୁ ଯା ଜେତେ ଅଟ ।

କରମ୍ଭୂତ୍ୟ, ବକ୍ତୁଳ ।

ଦେ—ବୁ ଧାରୁର ବର୍ତ୍ତିମାନ କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ—

କଟ The first portion of the verb bhū (ଭୁ) in the
present tense.
[କଟ—ବୁ ଧାରୁର ବର୍ତ୍ତିମାନ କାଳର ରମ ରମ ପୁରୁଷ ଓ
ବରନରେ ‘ଅଟ’ ସ୍ଵର୍ଗ ଅବାରମାନ ।]

ଅମ୍ବ (ବା ଉତ୍ତମ) ପୁରୁଷ ଏବବରନ ବହୁବରନ

ଅବାରମାର୍ଥକ—ମୁଁ ଅଟେ }
ଅବରମାର୍ଥକ—ଆୟୁସ୍ }
ଅଟୁ } ଅମ୍ବେମାନେ ଅଟୁ

ଅସ୍ତ୍ର (କାନ୍ଦମ) ପୁରୁଷ ବେଦ୍ୟାର୍ଥ—ଅଟୁ }

ପାତ୍ରାନ୍ତର୍ମାର୍ଥ—ଭୁ ଅଟେ }
ପାତ୍ରାନ୍ତର୍ମାର୍ଥ—ଭୁମେସ୍ }
ମାନ୍ଦମାର୍ଥ—ଆୟୁସ୍ }
ମାନ୍ଦମାର୍ଥ—ଅଟ୍ଟନ୍ତି—ଆୟୁସ୍ମାନେ ଅଟ୍ଟନ୍ତି

ଅସ୍ତ୍ର ପୁରୁଷ ବେଦ୍ୟାର୍ଥ—ଅଟୁ }

ଅବାରମାର୍ଥକ—ଭୁମେସ୍ }
ଅବାରମାର୍ଥକ—ଅଟ୍ଟନ୍ତି—ଆୟୁସ୍ମାନେ ଅଟ୍ଟନ୍ତି

ଅସ୍ତ୍ର ସୁରୁଷ ବେଦ୍ୟାର୍ଥ—ଅଟୁ }

ଅବାରମାର୍ଥକ—ସେ ଅଟେ(ପଦ୍ୟ),
ଅବାରମାର୍ଥକ—ଅଟେ(ଗଦି) } ସେମାନେ ଅଟ୍ଟନ୍ତି

ଅବାରମାର୍ଥକ—ସେ ଅଟ୍ଟନ୍ତି—ଆୟୁସ୍ମାନେ ଅଟ୍ଟନ୍ତି

ଅଟକ—ସଂ. ବି. (ଅଟ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଳ୍ପ)—

Ataka ପରିଭ୍ରମଣକାରୀ; ପରିବ୍ରାଜକ—

ଆଟକ Roaming; wandering (Apte).

ଆଟକ

ବୈଦେ. ବି. (ପା. ଅଟକ)—୧। ଗବରାହିତ୍ୟ—

1. Stoppage of motion; halt.

ହୁକ୍କ ପଲକ ଅଟକ ସମ୍ବନ୍ଧ । ରକ୍ତ—ପ୍ରେମମୁଦ୍ରାନିଧି, ୨୯ ।

ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକ ଅପର ସୁଶ୍ରୀରେ ସୁତତ ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରିଛି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ । ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ
ଏବଂ ଜ୍ଞାନଲେ ଘୋଷିବେ ଏ ବାଧାକାନ୍ତରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପନେ, ଯହିଁର ଦୟାପତ୍ର । ବା ୩ । ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିମାର ହେବ । ଯଥା—
'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଘୋଷିବେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଘୋଷିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଘୋଷିବେ; 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଆଜିର' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜିର' ଘୋଷିବେ ।

• ୧ | ଅବରୋଧ; ରୋଧ—

2. Obstruction; restraint.

କଟକ ! କଟକ ଦେଖାଇ କରେ ଅଟକ । ତର

୩ | ବାଧା; ବିଶ୍ଵ—3. Hindrance.

୪ | ସୁରିତକରଣ; ବନ କରବା—

୫ | ବାସକ, ସମାଜଭୁତ—

୬. Ostracism; excommunication.

ମତ ଶୋଧ ପରେ ଶାହିଁ ତହିଁର ଶୋଭନା,

ଦେହେ ବୋଲି ଦେଲେ ଦେବ ଜାଗରେ ଅଟକ — ସମଶକ୍ର, ଲକାବତ୍ତ, ୨୧ ।

୭ | ନିଷେଧ; ମନା—6. Prohibition.

(ଯଥା—ନିଆଁ ପାଣି ଅଟକ; ଧୋବା ଉଣ୍ଡାର ଅଟକ ।)

୮ | କୋକ; କୋରଖ—

7. Attachment; distraint.

(ଯଥା—ପଥଲ ଅଟକ ।)

୯ | ପୂର୍ବ ସ୍ଥାନରେ ବା ଯଥାପ୍ରାନରେ ଅବସ୍ଥିତ—

8 Proper position; being at the proper place.

ସୁରକ୍ଷା କରିଲୁ ତାଟକ ଅଟକ ନ ରହ ବର୍ଣ୍ଣର ଲକ, କରସ୍ତ୍ର, ସଙ୍ଗିତ ।

୧୦ | ବାତ୍ର—9. Fencing.

୧୧ | ସ୍ଥୋତ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ବନ—

10. A dam; a bandh.

୧୧ | (ନାମ) ପଞ୍ଚାବ ଓ ଆପାନିଶ୍ଵାନର ସୀମାରେ ଥିବା ଭାରତର ଭାତ୍ର ପଞ୍ଚମସ୍ତ୍ର ସୁଦ୍ଧ ନଗରବିଶେଷ—

11. Attock; name of a small town in the north-western frontier of India.

ବୈଦେ. ବଣ—୧ | ଗତିରହିତ —1. Halted.

୨ | ଯାହାର ଗତିରୋଧ କରିଯାଉଥିଲା—

2. Restrained.

୩ | ସୁରିତ କରିଯାଉଥିଲା—3. Stopped.

୪ | ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ - 4. Obstructed; hindered.

୫ | ନିଷିଦ୍ଧ—5. Prohibited.

୬ | ସମାଜଭୁତ—6. Excommunicated; ostracised.

୭ | କୋରଖ କରିଯାଉଥିଲା—

7. Attached; distrainted.

ଅଟକଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଟ ଧାରୁ = ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତନ + କଳ ଧାରୁ =

Atakala ଗଣନା କରିବା)—୧ | ଅନାଳ; ଅନୁମାନ—

ଆଟକଳ; ଆଟିକୋଳ 1. Guess.

ଅଟକଳ 2. Measure.

୩ | ଉତ୍ସର୍ଗ; ବୁଦ୍ଧି—

3. Estimate; rough estimate.

ଅଟକା—ଦେ. ବ. (ପା. ଅଟକ)—୧ | ଅଟକାଇବା କରି—

Ataka 1. Act of restraining.

ଆଟକାନ ୨ | କୋରଖ; ଅଟକ—2. Attachment:

ଆଟକାନା

ଦେ. ବଣ—୧ | ଯାହାକୁ ଅଟକ କରିଯାଉଥାଏ—

1. Restrained.

୨ | କୋରଖ କରିଯାଉଥିବା—2. Attached.

ଅଟକାଆଟକ—ଦେ. ବ—ଆନେକ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଟକାଇବା କରି—

Atakaataki

Several acts of restraining.

ଆଟକାଆଟକି

ଅଟକାଇବା—ଦେ. କି—ସକର୍ମିକ (ପା. ଅଟକ)—

Atakaibā ୧ | ଅଟକବାର ଶିଳ୍ପି ଓ ସକର୍ମିକ ରୂପ—

ଆଟକାନ 1. Causative and transitive

ଆଟକାନା form of the verb Atakiba.

୧. ଅଟକ କରିବା; ଗଢିରୋଧ କରିବା—

2. To restrain.

୨ | କୋରଖ କରିବା—3. To attach.

୩ | କୌଣସି ଦ୍ରୁତ୍ୟ ବିକି ନ କରିବା ପାଇଁ ଅଦେଶ ଦେଇ ବନ କରିବା—4. To order a thing not to be sold.

(ଯଥା—ଜମିଦାରଙ୍କ ବିଭାଗରକୁ ରଙ୍ଗତମାନଙ୍କ ବାଢ଼ିରେ ୧୦

କାନ୍ଦ କଦଳ ତହିଁଲଦାର ଅଟକାଇ ଅଛନ୍ତି ।)

୪ | ପଥଲ କାଟି ନ ନେବାପାଇଁ ପ୍ରଜାକୁ ବନ କରିବା—

5. To distract a crop.

୫ | ଜାତିରୁତ କରିବା—6. To excommunicate.

ଅଟକାଳ—ଦେ. ବ—ଦାନା ଜାତ; ଶମ୍ଭରତ୍ତୁର୍ଣ୍ଣିଦ୍ଵାରା ପ୍ରତ୍ୱତ ବଦଳିଆ କୀର୍ତ୍ତି—

Thick gruel.

ଆଟୁ ଅଦିଶ କଦୁଥ ନାହିଁ ଗଜା ଅଟକାଳ । ପାତାପର. ନୃତ୍ୟପୁରୁଷ ।

[ଦ୍ର—କୀର୍ତ୍ତିରେ ଦୁଧ ମିଥାଏ; କୀର୍ତ୍ତିରେ ଦୁଧ ଓ ପାଣି ମିଥାଏ; ଜାତିରେ ପାଣି ମିଶି ପତଳା ହୋଇଥାଏ; ଅଟକାଳରେ ପାଣି ମିଶି ପନ ହୋଇଥାଏ ।]

ଅଟକିବା—ଦେ. କି. (ପା. ଅଟକନା)—୧ | ଗତ କରୁ କରୁ ବନ:

Atakibā ହେବା; ରହିଯିବା—1. To come to a stand-

ଆଟକା 2. To stand still; to stop.

ଆଟକନା ନରତେ ମୁଁ ଅଟକ ଅଟକ ଗୋ । ବଦଳ୍ପର. ସଙ୍ଗିତ ।

(ଶିଳ୍ପି—ଅଟକାଇବା) ୨ | କୌଣସି ଦ୍ରୁତ୍ୟରେ ଲାଗିବା—

2. To stick to a place.

(ଯଥା—ଲୁଗା ଖଣ୍କ ଗଛ ତାଳରେ ଅଟକିଲା ।),

୩ | ଅପ୍ରସର ନ ହେବା—

3. Not to advance further.

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁକୁଷିକ ମୁକ୍ତାସର	ଶ	ଇ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁଖାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ

ଅଟକେଇ ପାତ ନହିଁ ଦେବି । କବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

୪ । ଅବରୁଦ୍ଧ ହେବା; ବାଧା ପ୍ରାୟ ହେବା—

4. To be restrained or obstructed.

(ଯଥା—ପାଣି ସୁଅ ବନ୍ଦୀରେ ଅଟକିଥାଇ ।)

୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗିତ ହେବା ବା ଅଚଳ ହେବା—

5. To be stopped; not to proceed.

(ଯଥା—ସହକାରମାନେ ଆଜି ଉପସ୍ଥିତ ନ ହେବାରୁ ଡିବ୍ଲାଙ୍ଗ ସଂଶୋଧନ କାମ ଅଟକିଥାଇ ।)

୬ । ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ବାୟୁ ବା ପବନ କୌଣସିଠାରେ ପ୍ରିର ହୋଇ ରହି ଏଣେତେଣେ ଗଢି ନ କରିବା—

6. Not to circulate.

(ଯଥା—ମୋ ବେବରେ ପବନ ଅଟକିବାରୁ ମୁଁ ବେବକୁ ବୁଲ୍ଲାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।)

୭ । ନିଜର ଗଢି ବନ କରିବା—7. To cease motion.

ଅଟକ ନ ରହୁ ଅଳ୍ପରେ, ରଟ ରଟ ଲେନ ବିଳାସରେ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

୮ । ଏଣିତେଣିକ ନ ଯିବା; ନ ଚକିବା—

8. Not to move.

(ଯଥା—ତା ଛଣ୍ଡିରେ ଗୁଆ ଖଣ୍ଡେ ଅଟକିଛି; ଶୁଣିରେ କଥ ଅଟକିଛି ।)

୯ । କୌଣସି ପ୍ଲାନରେ ବାଘ ହୋଇ ରହିବା—

9. To be detained at a place.

(ଯଥା—ମୋ ମକଦମାର ପରିସର ନ ହେବାରୁ, ମୁଁ ଏଠାରେ ଚାରି ଦିନ ଅଟକିଗଲି ।)

୧୦ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ଅଶକ୍ତ ହେବା; ଅବଶ ହେବା—

10. To become stiff; to be incapable of action.

୧୧ । କର ଥିବା ନିରାକାର ଦିଅନ୍ତି, ଅଟକ ରହିଲ ପାରି ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଟକେଇବା—ଦେ. କି—ଅଟକେଇବା (ଦେଖ)

Ātakeibā

Āakaibā (See)

ପତ, ଧନ, ଦାର, ସୁତ, ସଇ, ବନ୍ଦୁ କେହ ଅଟକେଇ ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ବରମନ୍ଦର—ଲୁଳାଦିଗ୍ମ ନାଁ ।

ଅଟକା—ଦେ. ବି—ହାତର ପ୍ରସାରିତ ମୁଠା (ଏକ ଆହେ ବୁଢ଼ା ଆଶ୍ରୁତି

Ātānkā ୬ ଅନ୍ୟ ଆହେ ଦିଶି ବା ମହି ଆଶ୍ରୁତିବାର ପରିବେଶୀତ ମୁଠି

ପ୍ଲାନ) ମଧ୍ୟରେ ସେଇବି ଧାନଗଛ ବା ଘାସ ସମ୍ମାଏ ସେହି ପରିମାଣ—So much paddy plants or grass as can be held by the extended thumb and middle fingers.

[ଦୁ—ଧାନ କଟାଇମାନେ ଦାଆହାର ପ୍ଲାନ୍‌ଏ ପ୍ଲାନ୍‌ଏ ଧାନ କରୁ କାଟ ମୁଠାରେ ଧରୁଥାଅନ୍ତି । ଏପର ଧରୁ ଧରୁ ସେବେଲେ

ଅଟକାଏ ହୋଇଯାଏ, ସେବେଲେ ତାକୁ ଭୁର୍ବରେ ଥୋଇ ଦିଅନ୍ତି; ପୁଣି ଧାନ କାଟିବାରେ ଲୁଗନ୍ତି ।]

ଅଟଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—ଅଟଙ୍ଗା (ଦେଖ)

Āṭāṅgā Āṭāṅkā (See)

ଅଟଙ୍ଗିଲିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଙ୍ଗ୍ୟାବାରକ; ସ. ଅଷ୍ଟତତ୍ତ୍ଵାରିଂଶ୍ରବ)—

Āṭachālīśā ଗ୍ଲିଶ ସଙ୍ଗ୍ୟାରୁ ଥାଠ ଅଧିକ ସଙ୍ଗ୍ୟା, ଚା—

ଆଟଙ୍ଗିଲିଶ Forty-eight.

ଅଟତାଲିଶ,

ଅଟତାଲିସ

ଅଟଙ୍ଗିଟ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଅସମିକ ବାକ୍ୟ; ପ୍ରଳାପ—

Āṭajāṭā 1. Raving; incoherent speech.

ଆବୋଲତାବୋଲ ୨ । ଅମୂଳକ ଅପବାଦ—

2. Unfounded aspersion; defamation.

୩ । ଅଜଟ ବା ଅବୁଝା କଥା; ଜିଗର—

3. Importunity; unreasonable words.

ଗ୍ରା. ବିଶ—୧ । ଅଜଟ (ଦେଖ)

1. Ajāṭā (See)

୨ । ଅସମିକ (ବାକ୍ୟ)—2. Incoherent (Speech).

ଅଟଙ୍ଗିଟିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ—୧ । ଅଜଟିଆ; ଏକଜିତିଆ—

Āṭajatīṭā 1. Obstinate.

(ଅଟଙ୍ଗିଟେର—ଶ୍ରୀ) ୨ । ଅନ୍ୟ ନାମରେ ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ ରଟନାକାରୀ—

2 Spreading unfounded aspersions or scandal against a person.

ଅଟତିରିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଙ୍ଗ୍ୟାବାରକ; ସ. ଅଷ୍ଟତତ୍ତ୍ଵାରିଂଶ୍ରବ)

Āṭatirīṣā ତରଣିଠାରୁ ଥାଠ ଅଧିକ ସଙ୍ଗ୍ୟା; ଚା—

ଆଟତିରିଶ

ଅଟତିରିଶ; ଅଟତିରିଶ

ଅଟନ—ସ. ବି. (ଅଟ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Āṭana ୧ । ଗମନ—1. Going.

ଧାରେ ପ୍ରଭାତରେ ଦର ଶୃଙ୍ଖଳ ଅଟନେ,
ଦରର ଦରିବ ଶିଥୁ ଦର ବନ୍ଦେପଣେ । ଅରମଳୁ ବଦରୁତନ୍ତାମଳୁ ।

୨ । ଭରଣ—2. Walking.

୩ । ପରବୁମଣ—3. Travelling.

୪ । ଚଲନ; ଗଢି—4. Movement; motion.

୫ । ବିରଣ—5. Wandering; roaming about.

ଅଟନି—ସ. ବି. (ଅଟ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅନ)—

Āṭani ଧନୁଷ୍ଠାଷ୍ଟ; ଧନୂର ଅଗ୍ର—

The ends or horns of a bow.

ଅଟମ—ସ. ବି. (ଅଟ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅନା)—ଅଟମ (ଦେଖ)

Āṭam

ଅଟପା—ଗ୍ରା. ବିଶ—୧ । ଅଣଞ୍ଜିଆ; ଅସୁଦ୍ଧାଜନକ—

Āṭapa

Āṭāṇi (See)

୧	ଇ	ଉ	ଗୁର	ତ	ଏ	ଦସନ	ବଣୀ	ଅନୁଲାସିକ ସୁଲ୍ଲାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବଣୀ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବଣୀ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	

ଆଇବା, ପାଇ ଲାଗାଇବା ଅଦି କାମ ପାଇଁ ଅଗ୍ନି ସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥ ବେଣି ପରି ମୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଲୁଟା ବା ନଡ଼ା (ବ. ବଡ଼)—3. Plaited straw used for preserving fire and for fumigation.

୪ । ଅଟଙ୍କା (ଦେଖ)—Atankā (See)

ଅଟାଇ—ଦେ. ବ—ଅଟେଇ (-ଦେଖ)

Atai : Atai (See)

ଅଟାକଳ—ଦେ. ବ—ଗହମ ଅଦି ଶସ୍ତ୍ରକୁ ରୁରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କଳ—

Atakala : Flour-mill.

ଆଟାକଳ

ଆଟାକଳ

ଅଟାକଳ—ଦେ. ବ—ଚୂର ହେବା ଅଟାକୁ ଛଣି ତହିଁରୁ ମରଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ

Atakalā : କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଖଲୁଣୀ—

A flour-sieve.

ଅଟାପେଶା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଟୁ + ପେଶା)—

Atapeshā : ଗହମକୁ ଚକରେ ଚାରିବା କର୍ମ—

ଆଟାପେଶା Act of grinding corn for flour.

ଆଟାପେଶା

[ଅଟୁ—ଅଟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଗହମ ଅଦି ପେଶାଯାଏ; ଗହମ ପେଶା ହୋଇ ଅଟା ହୁଏ; ଅତିଏବ ଅଟାପେଶା ହୁଏ ନାହିଁ; ବିନ୍ଦୁ ଭାଗରେ ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଥିଲେ କିମ୍ବେ । ସଥା—ଖର ଭାଜିବା; ସୁରୁକ କୁଣ୍ଡବା]] .

ଅଟାପେଶାଳି—ଦେ. ବିଶ. (ପୁ. ଓ ଶ୍ଵି) (ସଂ. ଅଟୁ + ପେଶା)—

Atapeshālī : ସେ ଗହମକୁ ଚାରି ଅଟା କରେ —

ଆଟାପେଶା (ପୁ) (a person) who grinds corn for flour.

ପିଷନହାରୀ

ଅଟାଳି—ଗ୍ର. ବ. (ସଂ. ଅଟୁଳିକା)—ଅଟାଳିକା (ଦେଖ)

Atali : Atalikā (See)

ଆଟାଲୀ

ଆଟାଲୀ; ଅଟାଲା

ଅଟିଲା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ାତ) ବ—ବୁନ୍ଦ ବନ୍ଦ ଦୂଷିତିଶିଖ; ଏଥର

ଅଟିଲା : ଗଣ୍ଠି ରିକେଣ୍ଟ ମ୍ଲାପୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ—

A wild tree; Machilus villosa
(Haines)

ଅଟୁଟ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବିଶ. (ଭୁଲ. ହି. ଅଟୁଟ)—

Atut : ୧. ଅଟୁଟ; ଯାହା ଭାଜିଯାଏ ନାହିଁ—

1. Unbreakable.

୨ । ଅନୟ—2. Undecaying.

ଅଟେଇ—ଦେ. ବ. (ତା. ଅଟେଇ = ଘେରଇବା; ବେଢ଼ାଇବା)—

Atēi : ୧. ଗୋବୁ, ବାକୁର, ଛେଳ ଅଦିକୁ ରଖିବା ପାଇଁ କାଡ଼ି-

ବୋଆଡ଼ ଘେରି ଶୈଟ ସ୍ଥାନ—1. A crib; a small

ବୋଆଡ଼ ଘେରି ଶୈଟ ସ୍ଥାନ—2. Granary.

ଅଟାକଳ—ଦେ. ବ—ଗହମ ଅଦି ଶସ୍ତ୍ରକୁ ରୁରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କଳ—

Atakala : Flour-mill.

ଅଟାକଳ—ଦେ. ବ—ଗହମ ଅଦି ଶସ୍ତ୍ରକୁ ରୁରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କଳ—

Atakala : A big wickerwork; reservoir for storing paddy.

ଅଟୋ—ବେଦେ. ବ. (ପ୍ରେସ—ଅଟୋ)—

Ato : Attar; otto.

ଆଟୋ

ଆଟୋ

ଅଟୋର୍ରେଜ—ବେଦେ. ବ. (ପ୍ରେସ)—

Ato di roj : Golaipat ଅତର—

ଆଟୋଡ଼ିରୋଜ୍ : Otto de rose;

ଆଟୋଡ଼ିରୋଜ୍ : The otto of roses.

ଅଟ (ଧାରୁ)—ସ. ଏ । ଅନାଦର କରିବା—

Atta (root) : 1. To slight; to disregard.

ଅଟ—ସ. ବ. (ଅଟୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ; ଯାହା ସାଧାରଣ ଗୁହକୁ ଭାବିତ କରେ)—

Atta : ୧. ଅଟୁଳିକା; ପାଲାତ; ବଜା କୋଠା—

1. Mansion; palatial building.

ଅଟ—ସ. ବ. (ଅଟୁ ଧାରୁ ମାହାଲରେ ଥିବା ଘର—

2. A room in the upper storey of a building.

ଅଟ—ସ. ବ. (ହଟୁ; ହାଟ—3. Market; mart.

ଅଟ—ସବୁ ସୁତାଲୁଣୀ—4. Fine linen cloth(Apte).

ଅଟ—ରାତ୍ରି; ପକ୍କାନ୍ଦ—5. Boiled rice (M. W.)

ଅଟ—ଧୂପକ—6. Overbearing conduct. (M. W.).

ସ. ବିଶ. (ହାସି ପୁଣ୍ଯରେ ସୁନ୍ଦର)—

୧. ଉତେଷେରସ୍ତୁ—1. Loud.

୨. ଉତ୍ୟୁତ—2. Frequent.

୩. ଉତ୍ସୁକ—3. Dry (Apte)

ଅଟକ—ସ. ବ. (ଅଟ + କା)—ଅଟୋଟର ଶତ ଉପରେ ଥିବା

Attaka : କୋଠା—An apartment on the roof;

ଅଟକ—ସ. ବ. (ଅଟ + କା)—ଅଟୋଟର ଶତ ଉପରେ ଥିବା (M. W.)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ମୁଖ୍ୟରେ ମୁହଁତ ୯ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମୟରେ ପ୍ରବେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରପାଇଁ ସଥାବିନେ ଚନ୍ଦ୍ରର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଶ୍ରମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶ୍ରମ’ ଶୋଭିବେ ।

ଅଳ୍ପ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବ. ଓ ବିଶ. (ଅଟ୍ଟ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି ଅ; ନିପାତନ)

Aṭṭatāṭa (etc.) ଅଳ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Aṭṭa (etc.) (See)

ଅଳ୍ପହାସ—ସଂ. ବି—ଅଟ୍ଟହାସ (ଦେଖ)

Aṭṭatāṭahāsa **Aṭṭahāsa** (See)

ଅଳ୍ପହାସ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଟ୍ଟହାସ)—ଅଳ୍ପହାସ (ଦେଖ)

Aṭṭahāsa- **Aṭṭahāsa** (See)

ଅଟ୍ଟହାସ—ମାତ୍ରକଙ୍କୁ କରିଣ ସମୟେ ପ୍ରଶାସନ

କହକହା—ମରିଲେ ବୁଝୁ ବୋଲି କଲେ ଅଟ୍ଟହାସ ।

କୃଷ୍ଣରେ ମହାଭାରତ, ଉତ୍ତରାଶ୍ରମ ।

ଅଳ୍ପହାସ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଟ୍ଟ + ହାସ)—

Aṭṭahāsa ୧ । ଉତ୍ତରାଶ୍ରମ; ତୋଠୋ ହସ—

1. Loud ringing laughter.

2. Immoderate laughter; horse laugh; harsh boisterous laugh.

3. ଉତ୍ତରାଶ୍ରମବ୍ୟଞ୍ଜକ ହସ—

3. Sneer; derisive laughter.

ଏହି ମୁଁ ବହୁତ ରୁଷ୍ମକୁ ମାର ଯଥ
ଥୋଇ ମସାଦେଶେ କରିବ ଅଟ୍ଟହାସ ।
କୃଷ୍ଣରେ ମହାଭାରତ, କର୍ତ୍ତ୍ତି ।

ଅଳ୍ପହାସ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅଟ୍ଟ + ହସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଇନ୍ଦ୍ର;

Aṭṭahāsi ଅଟ୍ଟହାସିନ୍ ୧ମା. ୧୮.)—୧ । ବିକଟ ହାସ୍ୟକାଶ—

(ଅଳ୍ପହିମୀ—ଶ୍ଵ) 1. Laughing loudly; grinning.

2. ଉତ୍ତରାଶ୍ରମବ୍ୟଞ୍ଜକ ହାସ୍ୟକାଶ—2. Sneering.

ସଂ. ବି. ପୁ. (ତାଣ୍ଡିବ ନୃତ୍ୟ କାଳରେ ଏ ଅଟ୍ଟହାସ କରୁଥିବାରୁ)—
ଶିବ; ମହାଦେବ— The god Siba.

ଅଳ୍ପହାସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଟ୍ଟ + ହାସ୍ୟ)—ଅଳ୍ପହାସ (ଦେଖ)

Aṭṭahāsyā **Aṭṭahāsa** (See)

ଅଳ୍ପଳ—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟ + ଅଳ)—ଅଳ୍ପଳିକା (ଦେଖ)

Aṭṭāla **Aṭṭalika** (See)

ଅଳ୍ପଳି—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟଳ + ସାର୍ଥ. କ)—ଅଳ୍ପଳିକା (ଦେଖ)

Aṭṭālaka **Aṭṭalika** (See)

ଅଳ୍ପଳି—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଟ୍ଟଳ)—ଅଳ୍ପଳିକା (ଦେଖ)

Aṭṭāli **Aṭṭalika** (See)

ଅଟ୍ଟଳ—ବାଜ ସେ ପୁର ଅଣ୍ଟିଲିଲେ ବନ୍ଧୀବାଜ ।

ମହଲ—ଦୁଃ ଦେବତରୁଣୀଙ୍କ ରତ୍ନମ ହତ । କର୍ମସ୍ୟ, କନ୍ଦୁକଣ ।

ଅଳ୍ପଳିକା—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟଳ + କାନ୍ତି + ଅ)—

Aṭṭālikā ୧ । ପ୍ରସ୍ତର ବା ଉତ୍ସୁକାଦ ନିର୍ମିତ ପ୍ରାସାଦ; କୋଠା—

1. Mansion.

2. Palace.

ଅଳ୍ପଳିକାକାର—ସ. ବି. (ଅଳ୍ପଳିକା + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅ)—

Aṭṭālikākāra ୧ । ରାଜମିଶ୍ର—1. A maso

’ । ମାତ ସକର ଜାତିବିଶେଷ—

2. A low caste of mixed descent.

ଅଳ୍ପଳ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଟ୍ଟଳ)—ଅଳ୍ପଳିକା (ଦେଖ)

Aṭṭāli

ସେ ପୁରତମନଙ୍କେ ପ୍ରାମାଦ ଅଣାଲୀ ।

ପ୍ରାକାର ପାଶରେ ବେତିଅଛି ଜଳା । କୃଷ୍ଣରେ ମହାଭାରତ । କର୍ତ୍ତ୍ତି

ଅଳ୍ୟା—ସ. ବି. (ଅଟ ଧାରୁ + ଭାବ. ଯାତିଆ)—

Aṭyā

ଅଳ୍ୟା; ପର୍ଯ୍ୟତନ; ଭ୍ରମ—Travel; walk; wandering

ଅଳ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଅଳ୍ୟର (ଦେଖ)

Aṭri

Aṭari (See)

ଅଳ୍ୟର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅସ୍ତ୍ରିର)—୧ । ଅସ୍ତ୍ରିର—

Aṭhaura

1. Restless; unsteady; not fixed.

ଅଭାବି

2. Unsettled; unascertained.

ଅଭିର

କୁମଣିଲି—3. Wandering; vagrant.

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. ବିଶ. (ସ. ଅଷ୍ଟ୍ରାତତ୍ତ୍ଵରାଂଶ୍ରା)—ଅଳ୍ୟଲିଶ (ଦେଖ)

Aṭhachālisa

Aṭachālisa (See)

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଳ୍ୟଲିଶ (ଦେଖ)

Aṭhachālisi

Aṭachālisa (See)

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. — ୧ । ଅସ୍ୟମିତ୍ର—1. Unsymmetrical.

Aṭhāna

2. Ungraceful; unseemly.

ଅମୁନ୍ଦର

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଳ୍ୟଲିଶ (ଦେଖ)

Aṭhatirisa

Aṭatirisa (See)

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଳ୍ୟଲିଶ (ଦେଖ)

Aṭhatiriši

Aṭatiriša (See)

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଳ୍ୟଲିଶ (ଦେଖ)

Aṭhatriši

Aṭatiriša (See)

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଳ୍ୟଲିଶ (ଦେଖ)

Aṭhara

ଦଶ ସଂଖ୍ୟାବୁ ଥାଠ ଅଧିକ. ୧୮—Eighteen.

ଆଠାର

ଦେ. ବି—ପଶାଶେଳର ଗାଢି କାଠିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ୨ ବିନ୍ଦୁ

ଅହାର

କର ପଡ଼ିବା ପଟ—A throw of dice

in which the 3 dice turn up 6 points each.

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି—୧ । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ସୁଳର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା

Aṭhara **garḍajāta**

ଅଳ୍ୟଲିଶ—ଦେ. ବି—ରାଜମାନଙ୍କ ବା ରାଜକୁ ସମସ୍ତି—

1. A cluster of eighteen native states within ancient

Ordisa.

୧	ଇ	ଉ	ବୁରୁ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	• ଅକୁଲପିତି ସୁଲ୍ଲାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇୟ	ଇଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଷାଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁ ବର୍ଷ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଥ	କ୍ର	ଛ

[ଦ୍ର—ଏହି ଅଠରଟି ରାଜ୍ୟ ସାମରଣ୍ୟ ବା ସମ୍ବଲପୁର ଜଗନ୍ମହାର ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ଥିଲା; ଏ ଅଠର ଗଡ଼ଜାତର ନାମ—୧ ରାଷ୍ଟ୍ରପତ୍ର, ୨ ସାରଙ୍ଗପତ୍ର, ୩ ପାଟଣୀ, ୪ ସୋନପତ୍ର, ୫ ରେତ୍ତାଖୋଲ, ୬ ବାମଣ୍ଟା, ୭ ବର୍ତ୍ତଦ, ୮ ଗାଲପତ୍ର, ୯ ବିଶାଇ, ୧୦ ଶକ୍ତି, ୧୧ ବେନ୍ଦ୍ରାନୁଆଗତ, ୧୨ ଖଣ୍ଡିଆଳ, ୧୩ ଫୁଲହାର, ୧୪ ବୋଡ଼ା-ସମର, ୧୫ ରାୟଗଡ଼ା ଅନ୍ତର୍ପାତା ବର୍ଗତ, ୧୬ କେନ୍ଦ୍ରୁଷ୍ଟର, ୧୭ ମୟୁରଭଣ୍ଡ; ୧୮ କଳାଦାଣ୍ଟା—ସମ୍ବଲପୁରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ନବସୁଗ ପତ୍ରିକା ୧୯ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ଓ କେତେକ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଗଡ଼ଜାତର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।]

୨ | ଇଂରାଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିବା ପରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସନ୍ଧି କରିଥିବା ଅଠରଟି ରାଜ୍ୟ— 2. A cluster of eighteen native states which became feudatory states under the British Government when they came to possess Ordisā.

[ଦ୍ର—୧ ମୟୁରଭଣ୍ଡ; ୨ କେନ୍ଦ୍ରୁଷ୍ଟର; ୩ କେକାନାଳ; ୪ ବର୍ତ୍ତଦ; ୫ ଖଣ୍ଡିଆଳ; ୬ ଦଶପତ୍ର; ୭ ନୁଆଗତ; ୮ ତାଳରେର; ୯ ନାଲଗିରି; ୧୦ ହିନୋଲ; ୧୧ ଆମନ୍ତିକ; ୧୨ ରାଷ୍ଟ୍ରପତ୍ର; ୧୩ ନରଧିଦପୁର; ୧୪ ଆଂଗତ; ୧୫ ପାଲହାରତୀ; ୧୬ ବଡ଼ାମା; ୧୭ ତିରିରଥ ଓ ୧୮ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାସ ହୋଇଥିବା ଅନୁରୂପ ।]

ଅଠନଳା—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ପୋଲରେ ୧୮ଟି ଫୁକାର ଥାଏ—

Atharanaଳା 1. A bridge of eighteen spans.

୨ । (ନାମ) ପୁଷ୍ଟାରୁ ୧ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଜଗନ୍ମହାର ସଡ଼କରେ ଥିବା ଅଠରପୁକାରପୁନ୍ତ ପୋଲ—

2. Name of an eighteen spanned bridge on the Grand Trunk Road one mile from Puri.

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ମସ୍ତଦିକେଶସା (ଶ୍ରୀ ୧୭୫ ୦ରୁ ୧୫୫) ମଧ୍ୟପୁର ନଦୀ (ପହିଁର ତାକ ନାମ ହୁକୁହୁଲିଆ ବା ମଙ୍ଗଳା ନାମ) ଭୂପରେ ଏ ପୋଲ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଥିଲେ । ଏ ପୋଲରେ ୧୮ଟି ଫୁକାର ଥିଲା । ଏ ଫୁକାରମାନ ଶିଳ୍ପିଙ୍କାମ ନ ହୋଇ ପଥରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲହଦିମୁଦ କରାଯାଇ ଭାବର ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ତରାତ୍ୟ କାରଗରମାନଙ୍କ ହାତ କାମ ଯେ ସହସ୍ରାଖିକ ବର୍ଷ ରହି ପାରେ, ଅଠନଳା ତହିଁର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଥିଲେ ।]

ଅଠନଳା ସଙ୍ଗେ ସଜାତ ବଷିବା—ଦେ. ପ୍ରବନ୍ଦ—

Atharanaଳା sangେ (ସ୍ଥିମାନଙ୍କପକ୍ଷରେ)
sangata basibା

ଅଠରଟି ସନ୍ତୁନ୍ତ ପ୍ରସବ କରିବା; ଅଠରଟି ସନ୍ତୁନ୍ତ ସନ୍ତୁନ୍ତର ମାତା ହେବା—To be the mother of eighteen children; to give birth to eighteen children.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଭାଗବତ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଠରଟି ସନ୍ତୁନ୍ତର ଜନମ ହୁଅଛି, ସେ ଜଗନ୍ମହାର ସନ୍ଧିନ କରିବାକୁ ପୁରୀ ଥାଏ ଅଠନଳା ପୋଲ ନିକଟରେ ଭୂପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଉକ୍ତ ପୋଲକୁ ବିତ୍ତ ମହାପ୍ରସାଦ ଅର୍ପଣ କରି ଅଠନଳା ସଙ୍ଗେ ‘ସଙ୍ଗାତ’ ବସନ୍ତ । ବାଲେଶ୍ୱରର ଉତ୍ତର ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅଠର ସନ୍ତୁନ୍ତର ଜନମ ପୁଣ୍ୟକୁ ଥାଏ ସଙ୍ଗେ ସଜାତ ବଷିବା କଥା ଲେଖନକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଜଣା ଥିଲା ।]

ଅଠର ସନ୍ଧିନାମ—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଆ ମହାଭାରତପ୍ରଚାଣତା ଶୁଦ୍ଧମନ୍ତ୍ର Athara rājaba:sīନା ସାରଳାଦାସଙ୍କ ଲଖିତ ଭାରତର ଅଠରଟି ପ୍ରାଚୀନ ସନ୍ଧିନ—Eighteen royal families of ancient India mentioned by the Ordia poet Sāralā Dāsa in his Mahā-bhārata.

[ଯଥା—ସୁର୍ଯ୍ୟ; ସୋମ ବା ଚନ୍ଦ୍ର; ରୋଜ; ଅଞ୍ଚକ; ପଣ୍ଡିତ; କେଶଶ୍ଵର; ବିଷ୍ଣୁ; ଦରହର; କଶ୍ୟପ; ଅଞ୍ଜିର; ମଧୁକ; ପାରେଶର; ପ୍ରତ୍ଣି; ଦୁର୍ଗା; କୋଶିକ; କନ୍ଦ; ମଞ୍ଜାର ।]

ଅଠଷଠି—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଅଠଷଠି (ଦେଖ)
Athashathi Atashathi (See).

ଅଠସ୍ତର—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—(ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟସ୍ତରି)—
Athastari ସତ୍ତର ଥାଏ ଅଠ ଥିକାର; ୭୮—

ଆଟୋଭର
ଅଠହତର Seventy-eight.

ଅୟ—ଦେ. ବ. ୧ । (ସଂ. ଅଷ୍ଟ୍ରୀ = ଫଳର ଟାଣୁଆ ମଞ୍ଜି)—

Athā ଯେଉଁ ନାହିଁଥା ତରଳ ବସୁନ୍ଧାର ଦୂରଟି ପକାର୍ଥ
ଆୟୀ ଯୋଡ଼ି ହୁଏ— ୧. Gum; sticking plaster;
ଆତା ଗୁର୍ଜିନ୍ଦିମୁଦ ଶିଳ୍ପିଙ୍କାମ ନ ହୋଇ ପଥରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲହଦିମୁଦ କରାଯାଇ ଭାବର ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ତରାତ୍ୟ କାରଗରମାନଙ୍କ ହାତ କାମ ଯେ ସହସ୍ରାଖିକ ବର୍ଷ ରହି ପାରେ, ଅଠନଳା ତହିଁର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଥିଲେ ।]

୨ | ବୃକ୍ଷାଦିରୁ ବାହାରବା ଦଳ ନିର୍ଯ୍ୟାସ—
2. Thick sticky juice from trees.

(ଯଥା—ବର ଅୟ; ସଜନା ଅୟ; ସିଂହ ଅୟ ।)

* ୩ | ଯେଉଁ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ଶୁଣିଗଲେ ଲାଗି ରହେ—
3. Any liquid which has a tendency to stick when dry.

୪ | କେଳାମାନେ ପକୀ ଧରିବାପାଇଁ ବାର୍ତ୍ତିକାତି ଅଗରେ ବୋଲିଥିବା ନାହିଁଥା ବସୁ— ୫. Bird-lime.

* ୫ | (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅପବାଦ; କଳକ; ଦୂର୍ଜାମ—
5. Scandal; imputation which compromises one's good name.

ଚଶାଦଳ ସୁରତମିତା; ବିଶାରଦ କଳକ ଅୟ—ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗାତ ।

* ୬ | (ସଂ. ଅଷ୍ଟ୍ରୀ) ଗାନ୍ଧାର ଗଣପାରେ ଅଠ ବିନ୍ଦୁ ଥିବା ସାର—

6. Playing card having eight points on it.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୁଶ୍ରୀରେ ପୂର୍ବ ଏ ତହିଁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ନିଃରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ତହିଁର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ଗ ଶକ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଗାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସାମାଜିକେ ତହିଁର ବନ୍ଦେତ , ବା ଏ ତହିଁର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ଗ ଶକ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ସଥା — ‘ଗୋ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗୋ’ ଖୋଜିବ ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଖୋଜିବ ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଖୋଜିବ ; ‘ଅଞ୍ଚଳ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଞ୍ଚଳ’ ଖୋଜିବ ।

କ୍ର. ବିଶ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟା) ଅଠା (ଦେଖ)

Āthāñ (See).

ଅଠାଥୀ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅଠାକିଥ; ଅଠା ପରି ଲାଗିଯାଉଥିବା—

Āthāātha

1. Gummy; sticking.

ଅଠାଅଠା

, । ଅଠାୟୁକ୍ତ—2. Smeared with gum.

ଲାଗିଯାଇଥା

ଅଠାଅଣି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟାଶିତ୍ତି

Āthāasi . ପ୍ରା: ଅଷ୍ଟାସିଇ) — ଅଣି ସଂଖ୍ୟାରୁ ଥିଥିଥିବା—

ଅଷ୍ଟିଶି

Eighty-eight.

ଅଠାଇସି

ଅଠାଇସ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବିଂଶ)—

Āthāisa

କୋଡ଼ିଏରୁ ଥିଥିଥିବା—

ଆଟାସ

Twenty eight.

ଅଠାଇସାଶହେ—

ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟା—

Āthāisāsahē ବିଂଶୋଡ଼ିର ଶତ) — ଏକଶତ ଅଠାଇସ ; ୧୮—

One hundred and twenty-eight.

ଗୋଳ ଅଷ୍ଟା ଅଠାଇସାଶହେ ପଶ ଥିଥିବା—

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାଇସ (ଦେଖ)

Āthāisi

Āthāisa (See).

ଅଠା—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅଷ୍ଟା)—ଅଷ୍ଟା; (କୌଣସି ରଖି)

Āthāñ

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ ଘଣ୍ଟିତ ନେଇଲେ—

ଆଷ୍ଟେ

Into eight: multiplied by 8.

ପାଞ୍ଚ ଅଠା ବୁଲିପି ପଶ ଦୂର ବାହାର ଥିଥିବା—

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାଇସ (ଦେଖ)

Āthāñlau

Āthāñau (See).

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାଇସ (ଦେଖ)

Āthāñlabe

Āthāñau (See).

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାଇସ (ଦେଖ)

Āthāñlojoi

Āthāñau (See).

ଅଠାକାଠି—ଦେ. ବି—୧ । କେଳାମାନେ ପଶି ଧରିବାପାଇଁ ନଳ ଅଗରେ

Āthākāthi

ଯୋଶିବା ଅଠାୟୁକ୍ତ କାଠି—

ଆଟାକାଠି, ଆଟାକାଠି

1. A bird-twig; a reed

ଫୁଲାନା ଲାସା

smeared with bird-lime

attached to the end of a telescopic series of sticks (fitted to the end of each other) used by birdcatchers to catch birds by entangling them.

ରତନର ସମ୍ବନ୍ଧେ ପାରେ ପଡ଼ିଛି

ନୟନ ପଶି ଥାବାକାଠି ସେ ହୋଇଛି । କୃଷ୍ଣର ମହାଭାରତ, ସର୍ବ ।

୨ । (ଲମ୍ବାର୍ଥ) ରକାନ୍ତ; ବିପଦ; ପାଦ—2. Conspiracy; danger; snare.

(ସଥା—ସେ ମୋତେ ଅଠାକାଠିରେ ପକାଇ ଦେଲା ।)

[ବ୍ର—କେଳାମାନେ ପଶି ଶିକାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ ‘ନଳ’ ବନ୍ଦବାର କରନ୍ତି, ସେ ନଳର ଅଗମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ନଳର ମୂଳରେ ଥିବା ଛିନ୍ଦରେ ପୂର୍ବର ଯୋଶିଲେ, ନଳମାନ ୨୦ ୨୫ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଯାଏ । ସବା ଛିପରେ ଥିବା ନଳର ଅଗରେ ମୁକୁଥା କେବା ଥାଏ, କିମ୍ବା ଅଠାକାଠି ଥାଏ । କେଳା ଗଛ ତଳେ ଲୁଚି ଟିଆ ହୋଇ, ପଶି ବିଦେହବା ସ୍ଥାନକୁ ପଶିର ପେଟ ତଳକୁ ଲକ୍ଷ କରି ସେ ନଳକୁ ତୁଷି ଦିବ । କେବା ପଶିର ପେଟରେ ପଣିଗଲେ ପଶି ମରିଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଅଠାକାଠି ଲୁଗିଲେ ପଶି ଥାଏ କାଠିରେ ଲାଗିଯାଏ ଓ ଉଦ୍‌ଧି ପଳାଇ ପାରେ ନାହିଁ । କେଳା କିମଣଃ ନଳମାନଙ୍କୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ହୁଗାଳ ତଳକୁ ଖସାଇ ଥାଣେ ଓ ସେଥି ଅଗରେ ଲାଗିଥିବା ପଶିକୁ ଧରେ ।]

ଅଠାକାଣ୍ଟିଆ—ଦେ. ବି—ଅଠାକାଠି (ଦେଖ)

Āthākāndiā Āthākāthi (See).

ଅଠାଠିକ—ଦେ. ବି—୧ । ମୁଦୂର୍ଷ ଅବସ୍ଥା; ଅବତବ ଅବସ୍ଥା; ମୃତ

Āthāthik

ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବାବସ୍ଥା—

ମରମର ଅବସ୍ଥା

1. Last stage before death;

dying condition.

୨ । ମରଣାନ୍ତକ ଅବସ୍ଥା—2 Condition sure to end in death.

୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରଗ୍ରୟ ଅବସ୍ଥା—

3. Utterly helpless condition.

୪ । ଶେଷ ମନ ଅବସ୍ଥା—4. Extremely bad condition

ଅଠାଣ୍ଟି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଅଷ୍ଟାନକବତି)—

Āthāñlau

ନବେରୁ ଥିବା—

ଆଟାନକବତି

Ninety-eight.

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାଇସ (ଦେଖ)

Āthāñlabe

Āthāñau (See).

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବିଶ—ଅସୁନ୍ଦର; ଅସଂଗ୍ରହ—

Āthāñlai

Ungraceful.

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାଇସ (ଦେଖ)

Āthāñlau

Āthāñau (See).

ଦୁର୍ବଳ୍ୟର ଅଠାଇସି ଭାବ ସେହି ଦିନ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଉତ୍ତମ ।

ଅଠାନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାନ (ଦେଖ)

Āthāna

Āthābana (See).

ଅଠାନ ଅବତବକଳ, ବାଜ ଅନ୍ତର ନଳମାନ ।

ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଚନ୍ଦ୍ରବତ୍ୟ ।

ଅଠାନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଠାନ (ଦେଖ)

Āthānau

Āthāñau (See).

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଟ	ସ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପୁରୁଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ଟ	ସେ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପୁରୁଷର	ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ

ଆକବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକବୁ (ଦେଖ)

A ā |nabe   A ā |nau (See)

ଆକବ—ଦେ. ବି—ଆକବ (ଦେଖ)

A ā |ka   A ā |ka (See)

ଆକବନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସ. ଅନୁଷ୍ଠାନିକ)—

A ā |ka**ba**   A ā |ka**ba** (See)

ଆକବନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସ. ଅନୁଷ୍ଠାନିକ)—

A ā |ka**ba**   A ā |ka**ba** (See)

ଆକବନ—ଦେ. ବିଶ—ଆକବନ (ଦେଖ)

A ā |ka**bu**   A ā |ka**bu** (See)

ଆକବବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ବସୁରେ ଥାଳ ଲଗାଇବା—

A ā |ka**bo****liba**   1. To smear anything with gum.

ଆକବାଗାନ—୨। କୌଣସି ବସୁରୀରେ ଦୋଷ ବା କଳକ

ଗୋଦଲଗାନ—ଆରୋପ କରିବା—

2. To lay the blame on a person.

(ଯଥା—ଗୀ ବାଲ ପଣସ ଖାଇ ଭଣ୍ଣାର ମୁଣ୍ଡରେ ଥାଳ ଲଗାଇବା

ନ୍ୟାୟ—ପ୍ରବଳ ।)

* । ଅପବାଦ ଦେବା—

3. To defame or slander a person.

ଆକବ—ଦେ. ବିଶ—ଆକବ (ଦେଖ)

A ā |ka   A ā |ka (See)

ଆକବବା—ଦେ. କି—ଆକବବା (ଦେଖ)

A ā |ka**ba**   A ā |ka**ba** (See)

ଆକବବ—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକବୁ (ଦେଖ)

A ā |ka**be**   A ā |ka**be** (See)

ଆକବି—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନୁଷ୍ଠାନିକ = ଟାକୁଆ, ଫଳର ଟାଣୁଆ ମଙ୍ଗି)—

A ā |ka**bia**   1. Sticky—1. Gummy; viscous.

ଆକବି, ଆଟିଲ—୨। ଯାହା ଥାଳ ପର ଦାତ ଅହରେ ଲଗିଯାଏ—

ଗୋଦାର, ଲସଲସା 2. Sticking like gum,

ଆକବି—ଦେ. ବିଶ—ଆକବି (ଦେଖ)

A ā |ka**bi**   A ā |ka**bi** (See)

ଆକବି—ଦେ. ବିଶ—ଉପର ଠାରିଆ (କାମ), ସହ ପୁକବ

A ā |ka**bi**   କରି କ ଯିବା (କାର୍ଯ୍ୟ)—

(work) Done without due care;
done negligently.

ଆକବି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକବି (ଦେଖ)

A ā |ki   A ā |ki (See)

ଆକବି—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନୁଷ୍ଠାନିକ = ମାସ)—

A ā |ki   ଅନୁଷ୍ଠାନିକ (ସନ୍ଦାନ); ଯେଉଁ ପିଲ୍ଲ ଗର୍ଭାରଣର ମାସରେ

ଆଟାସିଆ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି (ସାଧାରଣତଃ ଏପରି ପିଲ୍ଲ ଦୁର୍ବଳ ଓ

ଅଟର୍ବାସା ଅନ୍ତାୟ ହୁଅନ୍ତି)—

(child) Born in the eighth month of pregnancy.

ଆକବୁ—ଦେ. ବିଶ—ଉତ୍ତମରୂପେ ତଞ୍ଚା ବା ସୁଅସ ହୋଇ ନ ଥିବା

A ā |ka**bu**   (ପଥର ଖଣ୍ଡ)—

(a block of stone) Undressed.

ଆକବ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ପା. ଠିକ୍)—

A ā |ka   ୧। ଯାହା ଠିକ୍ ଲାଗେ; ବେଠିବୁ; ଅସଥାର୍ଥ—

ବେଠିକ୍   1. Not right.

ବେଠିକ୍   2. Not correct.

ବେଠିକ୍   3. Improper.

ଆକବା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ପା. ଠିକାନା)—

A ā |ka**ba**   ୧। ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ—1. Unsettled.

ବେଠିକାନା   ୨। ଅନ୍ତିତ—2. Uncertain.

ବେଠିକାନାକୀକା   ୩। ଅନ୍ତାୟ; ଗୋଲମାଳିଆ; ଅସବ୍ୟ—

3. Confused.

୪। ଅସ୍ତିର—4. Fickle.

୫। ଅଭିରୂଳ; ଅସୁନ୍ଦର; ଅପରିଣାମ—

5. Ungraceful; unsymmetrical.

୬। ଅନ୍ତିଗଳ—6. Unmethodical; unsystematic.

୭। ଯାହାର ପରୁ ମିଳ ନାହିଁ—7. Untraced.

ଆକବ—ଦେ. ବିଶ—୧। ତୁର; ସଥେଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ଦେଖି—

A ā |ka   1. More than sufficient; more than enough.

ବେଠିକେଜ,   ୨। ଅଭିରୂଳ; ଅତ୍ୟଧିକ (ରୋଜନ)—

ଆକବ—2. Too much; excessive

୩। ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Full.

୪। ବକ୍ତା; ମନ୍ତ୍ରି—4. Strong.

୫। ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୁଝେ ସକ୍ଷମ—5. Fully satisfied.

(ଯଥା—ଆମେ ବରୁ ପର ଭୋଗ ଖାଇ ଖାଇ ଅଠିଲୁ ହୋଇଗଲୁ ।)

ଆକବ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅନୁଷ୍ଠାନିକ = ଗୋଲ ପଥର ଖଣ୍ଡ)—

A ā |ka   ୧। କାତର ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ଶୈଳେ ମାଲାର ଦାନା (ଏହା

ପ୍ରତି   ବେଳରେ ମାଲ କର ଗରବ ସ୍ଥିମାନେ ପିନ୍ଧି)—

ପୋତୀ   ୧. Small coloured glass beads.

୨। କାଠର ଶୈଳେ ଦାନାସୁନ୍ଦ୍ର ମାଲ—

2. Small wooden beads.

ଆକବା—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକବା (ଦେଖ)

A ā |ka**ba**   A ā |ka**ba** (See)

ଆକବାଶେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକବାଶେ (ଦେଖ)

A ā |ka**ba**sାହେ   A ā |ka**ba**sାହେ (See)

ଆକବାଶେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆକବାଶେ (ଦେଖ)

A ā |ka**ba**sାହୀ   A ā |ka**ba**sାହୀ (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଷ୍ଟାରେ ସୃଜନ ଏ ତଥିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ର ଏବଂ , ତଥିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରରେ ପ୍ରରେତ ରଖା ବର୍ତ୍ତ ମାହୀ । ଅତିଥି ୧ ବି , ତଥିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରପୁରୁଷ ରଖ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଶ୍ରାଣକୋଣରେ କ ମିଳିବା;— ଯେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ଏହି ସଥାଙ୍କମେ ଚର୍ଚାର ବିପରୀତ , ବି ୧ ତଥିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲାକୁ ହେବ । ଯଥା :— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜ୍ଞା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜ୍ଞା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅନନ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅନନ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଠୋଳ—	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି.—	ଅଠିଲ (ଦେଖ)
Āthel		Āthila (See)
ଅଠୋର—	ଦେ. ବିଶ—	ଅଠୋର (ଦେଖ)
Āthaura		Āthaura (See)
ଅତ୍ତ (ଧାରୁ) —	ସଂ.—୧ ଚେଷ୍ଟା କରିବା—	1. To try.
Ad (root)	୨ ବ୍ୟପିବା—	2. To pervade.
ଅତ୍ତବାଗି—	ଦେ. ବିଶ—	ଅତ୍ତମାଳ (ଦେଖ)
Ardbagi	•	Ardambāj (See)
ଅତ୍ତବାଗିଆ—	ଦେ. ବିଶ—	ଅତ୍ତମାଳ (ଦେଖ)
Ardbagiā		Ardambāj (See)
ଅତ୍ତବାଲ—	ଦେ. ବିଶ—	ଅତ୍ତମାଲ (ଦେଖ)
Ardbāj		Ardambāj (See)
ଅତ୍ତବାଜି—	ଦେ. ବି—	ଅତ୍ତମାଜ (ଦେଖ)
Ardbāji		Ardambāji (See)
ଅତ୍ତବାଜିଆ—	ଦେ. ବିଶ—	ଅତ୍ତମାଜ (ଦେଖ)
Ardbājia		Ardambāj (See)
ଅତ୍ତହା—	ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି—	ଦାନ୍ତପାଣି—
Adhā		The gum of the teeth.
ଅତ୍ତ—	ଦେ. ବି. (ସ. ଦୃୟ; ସଂ. ଅତ୍ତ ଧାରୁ = ଅରସୋଗ ବା ଆକମଣ କରିବା) —	
Arda		
ଅତ୍ତ ୧ ଅରସାନ; ରୁଷା—	1. Sullenness due to displeasure.	
ଅତ୍ତ ୨ ଦଢ଼; ଯିଦି; ଜଗର—	2. Obstinacy; stubbornness.	
ଅତ୍ତ ୩ (ସଂ. ଅର୍ଗଳ) କବାଟର ଅର୍ଗଲ ବା କଳଣୀ—	3. Shutter; a bar for bolting a door.	
ଅତ୍ତଉଳ—	ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ+ହି. ତୋଳ) —	
Adaula	୧ ରୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ—	1. Want of grace.
ବେଡୋଲ	୨ ଧାରର ଅଭାବ—	2. Want of method.
ବେଡୋଲ	ଦେ. ବିଶ—୧ ଅଘରଣ; ଅସୁନ୍ଦର; ଲାବଣ୍ୟରୀନ—	1. Ungraceful.
	୨ କେତଙ୍କ—	2. Unsystematic.
	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ—	ଅନୁତତ—Improper.
ଅତ୍ତ—	ଦେ. ବି—	ଅତ୍ତଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Ardam		Ardanga (See)
	କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ରଖିରେ ଏକଟରେ ସାଧାରଣ ନାମ ଅତ୍ତ ।	
	ଫଳରମୋହନ. ଗଲ୍ପକଳ ।	
ଅତ୍ତକ—	ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍ତି) ଅ. (ସଂ. ଏତ୍ତ) —	—ଏତେ—
Ardak		So; such.
ଅତ୍ତକ ଦାଇଁ—	ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍ତି) ଅ—୧ ତତ୍ତ୍ଵଶାର—	
Ardak dāiñi		1. Immediately.
	୨ ଏତେ ଶାର୍ପ—	2. So soon.

ଅତ୍ତକବତ୍ତି—	୧. ବି. (ନାମ) —୧ ମେରୁ ଶିଖରରେ ଥିବା ପୁରାଣୋକ୍ତ
Ardakabati	ପ୍ରାସାଦବିଶେଷ—
	1. Name of a fabulous palace on the summit of the Meru mountain.
	(M. W.)
	୨ କରରବିଶେଷ—
	2. Name of a city (M. W.).
ଅତ୍ତକର୍ତ୍ତା—	ଦେ. ବି— ସ. ଅ+ତ୍ତ. ତକର୍ତ୍ତା)
Adakara	୧ ଅନିମ୍ବିତ—1. Uninvited.
	ଅତ୍ତକା—୨ ଅନାହୁତ—2. Uncalled; unasked.
ଅତ୍ତକା—	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ—ଅତ୍ତକର୍ତ୍ତା (ଦେଖ)
Adaka	Adakara (See)
ଅତ୍ତକଳା—	ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼କାଳ) ବି—ଆଡ଼କଳା (ଦେଖ)
Ardanka	Ardaka la (See)
ଅତ୍ତକଳ—	ଦେ. ବି. (ତା. ଅତ୍ତଙ୍କ = ରତରେ ରଖିବା) —
Ardanga	୧ ଅତ୍ତଙ୍କ; ଶୈଟ ପିଣ୍ଡ—
	1. A small veranda.
	୨ ଖଣିକ ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଉତ୍ତରି ସ୍ଥାନ ବା ସ୍ତର—
	2. A vein of mineral.
	ପ୍ରାଦେ. (ପୁରା) ବି—ଲୁଣଘୋକ୍ରାନ୍ ହୋଇ ଠୁଳ କରୁଯିବା ସ୍ଥାନ; ଆଡ଼କଳ—Warehouse or mart where manufactured salt is stored.
	ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର) ବି. ଲୁଣ ଉତ୍ତର ହେବା କେତେବେଳେ ସମ୍ପତ୍ତି; ଅତ୍ତ—୧ group of places for manufacturing salt.
	ଦେ. ବିଶ—୧ ଅବାଧ; ଅମାଳିଅ—
	1. Unruly; impertinent.
	୨ ଅଖାଡ଼ୁଆ—2. Foolhardy; queer.
	୩ ଏକଛିଦିଆ—3. Obstinate.
ଅତ୍ତଙ୍ଗ—	୧ ଦେ. ବି. (ତା. ଅତ୍ତଙ୍କ = ରତରେ ରଖିବା) —କଣା ଅମ୍ବଳ
Ardanga	କାଟି ପାଳ ପାଳ କରି ତେଲରେ ବିଲୁଳ ତର୍ହିରେ କାସନ୍ତି ବେଶର ଆଦି ମସଲ ଦେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଯିବା ଅବୁର—
	ଅତ୍ତଙ୍ଗ—1. A kind of mango pickle.
	୨ ବେଦେ. ବି. (ପା.)—କଳିକଳା; ତକର୍ତ୍ତା—
	2. Quarrel.
	୩ ଦେ. ବି. (ହି)—କର୍ମରେ ବାଥ—3. Obstruction.
	୪ ଦେ. ବି. (ହି)—ଅଟକ—4. Restraint.
	ଦେ. ବିଶ—କିଛିଦିନ ରହିଥିଅ ହୋଇ ଦୁର୍ଗନ୍ଧକୁ ଓ ବିବାଦ ହୋଇଥିବା (ବସା ଦହ୍ନା)—Stale (curd); emitting an offensive smell.

ସାଥୀରଣ ଲେକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ସୂଚିତ ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉଚ୍ଛିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ପତ ଖୋଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗାର୍ଥ ମଥାକ୍ଷମେ ରହିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୩ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଫଳ ଖୋଲିବାର ହେବ । ଏଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭନେ; ‘ବଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘କଥ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଆଳର ସପ୍ଲାୟର—ଟେଲିବେ. ବି. (ରଙ୍ଗ. ଅର୍ଦ୍ଧା + ସ୍ପ୍ଲାୟର)—

Ardar saplāyar ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟସାମ୍ନି ଅନ୍ୟର ବର୍ଦ୍ଧମନେ
ଆଡର ସପ୍ଲାୟର ବଜାରରୁ ଦ୍ୱିବ୍ୟମାନ କଣି ଯୋଗାଣି—
ଆଡର ସପ୍ଲାୟର An order-supplier.

ଆଳର—ପ୍ରାଦେ. (ଢକ୍କା) କଣ—ମନ; ଅର୍ପ—Bad.

Adara

ଆଳରାଥ—ଦେ. କଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଠର)—
Adaruā ୧। ନିଃଶବ୍ଦ; ନିତର; ସେ ଉଚିତକୁଳା ନୁହେ—
ନିର୍ଭୟ ୧. Intrepid; one who is
ଅଡର; ନିର୍ଭୟ not timid.
୨। ନିର୍ଭୟ—୨. Fearless; undaunted.
୩। ସାହସୀ—୩. Bold; brave.

ଆଳା—ପ୍ରାଦେ. (ବିଷ୍ଟର) ବି—ଦାନ୍ତୁପାଣି—

Adaha The gum of the teeth.

**ଆଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧। (ସଂ. ଅଟୁ) ଆଡ଼ା; ସବାରୁକାନ୍ତା ବେହେର ବା
Ardā ମୂଳିଆମାନେ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ କାମ ପାଇବା**

ଆଡ଼ା ଅପେକ୍ଷାରେ ବିଶ୍ୟାଥାନ୍ତ୍ର—୧. A stand

**ଆଡ଼ା ଅପେକ୍ଷାରେ ବିଶ୍ୟାଥାନ୍ତ୍ର—୨. A stand for palky-bearers or journey-
men labourers.**

୨। (ସଂ. ଅଟୁ) ଶୁଆ ଅଦି ପୋଣା ପଣୀ ବସିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ବକ୍ତ
ଲୌହଶଳକା—

୨. A perch for domesticated birds.

୩। (ସଂ. ଅଟୁ) ଅଖାତାଘର; କୁତ୍ତଣୀତବ୍ୟାପ୍ୟାମାଦ
ଶିଶିବା ସ୍ଥାନ—

୩. A place where men are trained in
singing, music and gymnastics.

୪। (ସଂ. ଅଟୁ) ଶକଟାଦି ରହିବା ସ୍ଥାନ—
୪. Cart-stand.

୫। (ସଂ. ଅଟୁ) ଅଟେର; ଗୋଟୁଗାର ରହିବା ପାଇଁ
ବାଢ଼ ଦିଆଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—

୫. An enclosure for cattle.

୬। (ସଂ. ଅଟୁ) ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ବଢ଼ି ଦେବା ପାଇଁ
ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଦୋଢ଼ା ରଖା ପାଇଁ—

୬. A stall; a place where a number of
horses are kept for sale.

୭। (ସଂ. ଅର୍ଗଳ) ଅଲଗଡ଼ା; ଅଡ଼କାଠ; କବାଟର
କଳଣୀ—୭. A cross-bar.

୮। ପୁଣ ପ୍ରହାର ସେ କରେ ଗଲଗାଇ,
ଜଗନ୍ନାର କାର ଅଡ଼ା ପକାଇଲେ ବାନ । ପାତାମର—କୁର୍ବିକୁର୍ବିଶାରଣ ।

୮। (ସଂ. ଅଟୁ) ଉଚ୍ଚ କୋଠିର—୮. A high room.
ଅଳୁର କେଶ ଧର ବାହିକାଳେ କେଇ,
ଅଳୁ ଅଡ଼ା ଦୁଆରେ ମୁହଁ କର ଶାପିଲ । ସାରନା ମହାବରତ. ଅବ ।

୯। (ସଂ. ଅଳୁଧାରୁ) —ଅନ୍ତର୍ମୁଖ; ବିଷ୍ଟୁ—

୧୦. Evil; mishap.

୧୦। ସଂ. ଅଳୁଧାରୁ ପାଖର ଶେଣି ଉପରେ

ଅଳୁ ବାଗରେ ପକାଯିବା ବାରୁଣ୍ଣ (ଏହି ବାରୁଣ୍ଣ ଶମାନ
ପକାଇ ବରର ଝଳ ତଳେ ଭାଙ୍ଗ କରାଯାଏ)—
୧୦. Cross-beam laid across the side-
beams of a thatched house.

୧୧। (ସଂ. ଅଳକ) —ଅଳକ—(ଦେଖ)

୧୧. Ardhā (See)

୧୨। (ସଂ. ଅଳୁ ଧାରୁ) ଅଳବା (କର୍ମ) (ଦେଖ)—

୧୨. (the act of) Ardhibā (See)

୧୩। ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାଳ) ବି—ବନ୍ୟ ପଶୁମାନେ ଦଳ
ବାନ ରହିବା ସ୍ଥାନ—

୧୩. A place where wild beasts
stay in herds.

୧୪। ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଆଳଗୁଡ଼ି; ଲୁଗା ଅଳୁ
ରଖିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଦର୍ଶିଦ୍ୱାରା
ଉକୁଗୁ ହୋଇଥିବା ବିଶବସ୍ତ୍ର—

୧୪. A pole used as clothes-rack.

୧୫। ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୨୪ ତୋଳା ଓଜନର ଶର୍ଷ ବା
ଦୁଶ୍ରାଦର ପରିପାଣ—

୧୫. A measure of corn or liquid equal
to 64 Tolas.

[୨୪ ତୋଳା = ୧ ଅଡ଼ା

୧ ଅଡ଼ା = ୨ ବୋଡ଼ା

୧ ବୋଡ଼ା = ୨ ସୋଲ

୧ ସୋଲ = ୪ ପାଥ

୧ ପାଥ = ୨ ଅଳକ (ବା ଗିରା)]

୧୬। ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୨୪ ତୋଳା ଓଜନର ଶର୍ଷ ବା
ଦୁଶ୍ରା ଅଦି ମଧ୍ୟବାର ମାଟି ବା ପିତଳ ପାଦ—

୧୬. An earthen or brass pot for measuring
corn or liquid.

୧୭। ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧବୁନ୍ଦ) ବି—ଟେର ପୋକ ବା ପାଟ ପୋକ
ଅବାଦ କରିବା କର୍ମ—୧୭. Sericulture

୧୮। ପ୍ରାଦେ. (କେଳୁଅପଡ଼ା) ବି—ତଢ଼ା; ମୋଟ ବାରୁଣ୍ଣ
ଯାହା ଘଥର ବା କାଠ ଅଦିକୁ ଦୁଶ୍ରାଦରବାରେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ—A piece of thick bamboo pole
used as a lever to move heavy
logs or stones.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା , ପଢ଼ିବ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୁର ଶକ ଶୋକିଲେ ଯେବେ ଏ କ୍ଷାପକୋଣରେ ନ ନିଜିକ , ତେବେ ଯେହି ଜଳ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଛବି କମ୍ପାତ , ବା ୧ ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୁର ଶକ ଶୋକବାରୁ ହେବ । ସଥା :-— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଘୋରିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବିନ୍ଦୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଶିର୍ବାଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶିର୍ବାଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅତ୍ରିବା—	ଦେ. କି. (ସଂ. ଅତ୍ରିଧାରୁ = ବର୍ଣ୍ଣପଦା; ସ. ଅତ୍ର ଧାରୁ =
Ardibā	ଆକ୍ଷମଣ କରିବା; ସ. ଅଳ ଧାରୁ = ବାରଣ କରିବା) —
ଆଭିକରା	୧ । ହଟ କରିବା; ଏକ ଜଳି ଧରି ବର୍ଣ୍ଣିବା—
ଅତ୍ରିନା	1 To insist; to importune; to become obstinate
	କଲା ନିରକ୍ଷଣ ପାଇଁ, ସହାର କେଣ ଧାରୀ; ବର୍ଣ୍ଣା ଦେବ ମୁଁ ଦୋର ଅତ୍ରି ରେ—ବବସ୍ତୁ ସମ୍ଭାବିତ ।
	* । କୃତସଂକଳ୍ପ ହେବା; କୃତନିଶ୍ଚୟ ହେବା—
	* 2. To be resolved on a thing. ତ୍ରୈପଦ ଅତ୍ରିତ ବେଶ ବରନ ନିମନ୍ତେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବ ।
	* 3. ରୁଷି ବର୍ଣ୍ଣିବା; ରୁଷ୍ଟ ହେବା—
	3. To fall out; to become sullen with displeasure.
	* 4. (ଘୋଡ଼ା) ଶଳୁ ଶଳୁ ଥଗରୁ ନ ଯାଇ ଅଟକିବା; ଜମିବା—
	4. To jibb (said of a horse)
	ବାହା ଫାରଣ ଯାଇଛ ବହୁ କେ ପୋଡ଼ି ଅଛି ରହନ୍ତେ ପୋଡ଼ି ଲେଡ଼ି ଲଗାଇ ସେ ।
	କ୍ରତ୍ତନାଥ—ସମର ପରିବା ।
	* 5. ନାରଜ ହେବା; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନିଜ୍ଞ ପ୍ରକାଶ କରିବା—5. To give vent to unwillingness to do a work; to refuse to do something
	କ ପାରେଁ ମା ଦୋର ଅତ୍ର ଥାର ନମ୍ବେ ବର ଶୁଣ ପୋଡ଼ି ଥାର । ବବସ୍ତୁ ସମ୍ଭାବିତ ।
	6. ବରିଦ୍ରିବା, ପ୍ରକୁପିତ ହେବା—
	6. To be out of order.
	(ସଥା—ସାରୁ କ୍ରିଅଣ ଖାଇ ମୋ ପେଟ ଅଢ଼ିଛି ।)
	7. ରୁକ୍ଷ ହେବା; (ପବନ) ଅଟକିବା—
	7. To be suffocated.
	(ସଥା—ଦେବରେ ପବନ ଅତ୍ରିବାରୁ ମୁଁ ମୁଁ ବୁଲାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।)
	୮ । ଅବାଧ ହେବା—8. To become disobedient.
	(ସଥା—ଶୁଳ୍କ କମାଇ ଦେବାରୁ କାରିଗରମାନେ ଅତ୍ରିଛନ୍ତି ।)
	୯ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—9. To be displeased.
	(ସଥା—ସେ ପୁଅକୁ ବିଲାତ ପଠାଇବାରୁ ତାଙ୍କ ଜାତିଭାଇସାକ ଅଛି ବରିଛନ୍ତି ।)
	୧୦ । ପ୍ରକାଶରେ ବିରୋଧୀ ହେବା—
	10. To oppose openly.
	ଏହି କର ହରିଛି ସବଦା ଥାଏ ଅଛି । ପାତାମର. ମୁଷ୍ଟିତୁଷ୍ଟିରଣ ।
ଅତ୍ରିବାରୀ—	ଦେ. କିଣ—୧. ଅତ୍ରିରୂପା (ଦେଖ)
Ardibāj	1. Ardaibhushā (See)
	* 1. ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ା ଯାଇ ଯାଇ ଅତ୍ରିଯାଏ—
	2. Jibbing (horse)

ଅତ୍ରିବାରୀ—	ଦେ. ବି—୧. ଅତ୍ରିରୂପା (ଦେଖ) .
Ardibājī	1. Ardaibhushā (See)
	* । ଘୋଡ଼ାର ଅତ୍ରିବା ଅର୍ଥାତ—
	2. Habit of jibbing (of a horse)
ଅତ୍ରିଶିଳା—	ପ୍ରାଦେ. (ଆଳ) ବି—ପାଣି ବୁଦ୍ଧାରବା ଯନ୍ତ୍ରର ଧାରଣା—
Ardisilā	କାଠ—A cross-beam used as a fulcrum for a water-lifting contrivance.
ଅତ୍ରୁଆ—	ଦେ. କିଣ. (ସଂ. ଆଳୁକ; ଆଳୁଲୁଯିତ)—
Arduā	୧ । ଜଳିଲ; ଗୋଳମାଳି—1. Complicated; complex; confused.
	ଆଳୁଥାଳୁ
	ଅ'ତ୍ରବଂଦ
	, । ଅଧିକ; ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟପ୍ତ; ଉତସ୍ତୁତଃ ବିନ୍ଦ୍ରିୟ (କେଶ)—
	2. Dishevelled (hair)
	" । ବିରିଦ୍ଧ ଯାଇଥିବା—3. Disordered; out of order.
	" । ଛନ୍ଦିମନ୍ଦି ହୋଇଥିବା (କେଶ; ପୁତ୍ର)—
	4. Tangled; confused.
	* । ଅମୀମାନ୍ଦିତ—5. Unsettled.
	୨ । ଅଖଣ୍ଡିଥ; ଅସୁରିଧାଜନକ—6 Inconvenient.
	ମାଳକ ହେବା ଅତ୍ର ଥ—ତବ ।
	୭ । ବିଷମ; ଅକ୍ଷାଧୁଆ—7. Queer; awkward.
	୮ । ସନ୍ଦେହଜନକ—8. Doubtful; suspicious.
	୯ । ଅସାଧ୍ୱାନ (ସମସ୍ୟା)—9. Unsolved (problem)
	୧୦ । ବାଧାଜନକ; ବିଷ୍ପୁଣ୍ଣ—10. Full of obstacles.
ଗୋଲମାଳ	ଦେ. ବି.—୧. ଅସୁରିଧା, ଅଖଣ୍ଡିତ—1. Inconvenience
ଅତ୍ରିଧା	୨ । ଅସାଧ୍ୱାନ ସମସ୍ୟା—2. Unsolved problem.
	୩ । ବିଷମ ସମସ୍ୟା; ପ୍ରଦେଳକା—
	3. Dilemma; riddle.
	* । ଅମୀମାନ୍ଦିତ ବିଷ୍ୟ—4. Unsettled matter; undecided matter.
	ରୁହ ରୁହ ସାଥରେ ! ଆହୁର ତ ଗୋଟାଏ ଅତ୍ରୁଆ ଅଛ ।
	ବମନ୍ଦେର. ସମବନ୍ଧାସ ୧ । ୧ ।
	* । ବିର୍ତ୍ତାଟ; ଜଳିଲା; ଗୋଳମାଳ—5. Complexity; confusion; complication.
	ଅନ୍ତର୍ଗର ଅପେ ରୁଣ୍ଟିଲେ ସରଇ ଅତ୍ରିଶିଳା—୭୩
	୬ । ଛନ୍ଦି ମନ୍ଦି ଅବସ୍ଥା—6. Tangled condition; tangle.
	୭ । କଳକଳିଥ; ବିବାଦ—7. Quarrel; dispute.
	ଭନ୍ଦି କଲେ ଅତ୍ରୁଆ ରଥର ଅନିତ କରିଛନ୍ତି ।
	ବମନ୍ଦେର. ଲାଲାବିନ୍ଦି ।
	୮ । ବାଧା; ବିଷ୍ୟ—8. Impediment; obstacle.
	ତ ରକ୍ତ ପଞ୍ଚାନନ୍ଦେ, ସଥରେ ଧରି ସମକାରୀ ବିଷ୍ୟ ଅତ୍ରୁଆ ଅଛ କ ?
	ବମନ୍ଦେର. କାଷମାଲି ।

୧	ଇ	ଇ	କୁଳ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବନ୍ଦି	ଅନୁଜାପକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ର	କ	କ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଇ	କୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବନ୍ଦି	ଜ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇୟ	ଉଥ	ତ	ତ

ଅନୁଆରତ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—

Arduājharduaā bargain—ଅଛି ଖୋଟ ଖୋଟ ବା ବାଜେ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଦିଆଇବା ଅବେଶ—An order given for doing many petty or miscellaneous works.

ଅନୁଆରତ୍ଥ—ଦେ. ବିଶ (ସହଚର)—ସହଚର ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାସ୍ଵାର

Arduātarduā ବହୁ ଅର୍ଥର ସୂଚନା—ବିଶେଷ ଜଣନ (ବହୁ)—ଆଲୁଥାଲୁ Very complicated or confused (many).

ଅନୁଆରତ୍ଥ

ଦେ. ବି—୧। ବିଶେଷ ଗୋଲମାଳ—

1. Much confusion; a great tangle.

୨। ବିବାଦ; ବିସମ୍ବାଦ—

2. Disputes and dissensions.

୩। ବିଶେଷ କଳ କଳା—3. Much quarrel.

ଅନୁଆର ବାଳ—ଦେ. ବି—୧। ଛନଣି ମନଣି ହୋଇଥିବା କେବଳ—

Arduā bāla 1. Tangled hair.

ଆଲୁଥାଲୁ ଚୁଲ ୨। ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବାରେ ଯେଉଁ ଛନଣି ମନଣି ହେଁଡ଼ା ଚୁଲ ବାଳ ପାଇଥାରେ ଲାଗି ମୁଣ୍ଡରୁ ଉଠି ଥେ—

2. Tangled hair coming from off the head after combing.

ଅନୁମୁର—ଦେ. ବି. (ସ. ଉଦୁମ୍ବର) —ଉଦୁମ୍ବର (ଦେଖ) —

Ardumbara Udumbara (See)

ଅନ୍ତେଇବା—ଦେ. କି.—ଅନ୍ତେଇବା (ଦେଖ)

Ardeibā Ardaibā (See)

ଅନ୍ତେଶପଡ଼ୋଶ—ଦେ. ବି. (ଅନର୍ଥକ ପ୍ରଥମ ଏକ; ଯୁ ଶବ୍ଦ =ସ. ପ୍ରତିବେଶୀ ବହୁବରନବାରକ) —

ପାଡ଼ାପଡ଼ଣୀ ୧। ପ୍ରତିବେଶୀବର୍ଗ—1. One's neighbours.

ଅନ୍ତେଶପଡ଼ୋଶ' ୨। ନିକଟରେ ବାସକରୁଥିବା ଲେବ—

2. Men living near by.

ଦେ. ବିଶ—୧। ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତi)—

1. Residing near by;
neighbouring.

୨। ଅସମ୍ପାଶ; ନିକଟବଢ଼ି—2. Adjacent.

ଅନ୍ତୋଇ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନ୍ତୋଇ (ଦେଖ) —

Adaula Adaula (See)

ଅନ୍ତୁ (ଧରୁ)—ସ୍ତ୍ରୀ—୧. ଯୋଗ କରିବା—1. To join.

Adda (root) ୨। ଆକମଣ କରିବା—2. To attack.

୩। ଚର୍କ କରିବା—3. To argue.

୪। ଅନୁମାନ କରିବା—4. To guess.

୫। ଧାରି କରିବା—5. To meditate.

ଅନ୍ତୁନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅନ୍ତୁ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ, ଯାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ଆମେରା Addana କରିଯାଏ) —ଆଡ଼େଣି; ତାଲ—Shield.

ଅନ୍ତୁନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ଅନ୍ତୁନର ଅନ୍ୟରୂପ—Another form of Addhana •Addana.

ଅନ୍ତକ—

୧। ଅନ୍ତା (ଦେଖ) —

Ardhaka

Ardha (See)

୨। ଅଣକ; ତକା—2. A wooden spoon.

ଅନ୍ତକରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅନ୍ତକିଆ (ଦେଖ) —

Ardhānkaria

Adhāngiā (See)

ଅନ୍ତଙ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ଅନୁତତ—Improper.

Adhang

ଅନ୍ତଙ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ହ. ତଙ୍କ) —

Adhangā

1. Ungraceful

Adhangā

2. Unsystematic

ଦେ. ବି—୧। ଅନ୍ତଙ (ଦେଖ)

1. Adhangā (See)

୨। (ନାମ) କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ କଟକର ୨୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ

ଥୁବା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ—2. Name of a village in Cuttack.

[ତୁ—ଏଠାରେ ପ୍ରତିକ ସାଧୁ ପୁରୁଷ ଅରଣ୍ୟରଦାସଙ୍କ ଗାନ୍ଧି ଅଛି । ଏହା ପୂର୍ବେ ଜଣେ ଖଣ୍ଡାଇବ ବା ସାମନ୍ତ ବାଜାକର ବାଜାଖାଲ ଥୁଲ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ବାଜାକ ଗଢ଼ି ଆରବ ତତ ଅଛି ।]

ଅନ୍ତଙା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ତଙା (ଦେଖ)

Adhangā

Adaṅgā (See)

ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ତଙ (ଦେଖ)

Adhangā (See)

ଅନ୍ତଙା ରଜା—ଦେ. ବି—ପୂର୍ବବାରେ କଟକଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତଙରେ

Adhangā raja ରଜା ରେଣ୍ଟ ରେଣ୍ଟ କରୁଥିବା ଖଣ୍ଡାଏବ ରାଜମାନଙ୍କ ତାକ ନାମ—Name by which the ancient

Khandayata Rajas of Adhangā were called.

ଅନ୍ତଙା—ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ତଙ (ଦେଖ)

Adhangā

Adhangā (See)

ଅନ୍ତପ—ଦେ. ବି—ରପ ବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅନ୍ତପ—Want of grace

Adhapa

or symmetry.

ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ତପ (ଦେଖ)

Adaula (See)

ଅନ୍ତପା—ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ତପା (ଦେଖ)

Adhapā Adaula (See)

ଅନ୍ତଶିଳା—ପ୍ରାଦେ. (କଳକା) ବି—ବାହାର (ଦେଖ)

Adhasila

Bahala (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଷ୍ଟାରେ ମୁହଁତ ଏ ଚକ୍ର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ । ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାସୁର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ନିଳିବ, ତେବେ ଗେହ କେବୁ ଯଥାକ୍ଷମେ ଚକ୍ରର ପରିପ୍ରକାଶ ହେବ । ଯଥା—‘ରାତ’ ନ ନିଳିଲେ ‘ରାତ’ ଶୋଭିବେ; ‘ରାତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରାତ’ ପେଣିବେ; ‘ରାତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ରାତ’ ପେଣିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ପେଣିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ପେଣିବେ ।

ଅତ୍ରା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅତ୍ରକ)—୧. ଶସ୍ତ୍ରାଦି ମାପିବାର ପରିମାଣ

Ardha ବିଶେଷ—1. A standard measure or capacity for corn.

ଆଡ଼ା ଅତ୍ରାର ଥେଲେ ବିରାର ଲୋକଙ୍କ ବୃଦ୍ଧିହିନ୍ଦାଭାବରତ. ଉତ୍ସାହ

ଅତ୍ରା ଶସ୍ତ୍ରାଦି ମାପିବାର ପାତ୍ର—

2. A metal pot for measuring corn.

ଅତ୍ରା ଅତ୍ରକ; ତଳା—3. A wooden spoon.

ଅତ୍ରା ଅତ୍ରା ଅଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)

4. **Ardha anguthi** (See)

* 1. (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜ୍ୟୋତିଷଗଣନା ମତରେ ଶନ ଚଳନ ଯୋଗୁ ପୁରୁଷରେ ଜନ୍ମବା ଶସ୍ତ୍ରାଦିର ପରିମାଣ—

5. Quantity of corn growing on the face of the earth as a result of a particular motion of the planet Saturn.

[ଦ୍ୱ—ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଶନର ରନ୍ ରନ୍ ଚଳନ ଅନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଶୋଭିକା ବା କେଳେ ଦସ୍ତକୁ ଅତ୍ରା ଯାଏ ଓ ଭକ୍ତ ଅତ୍ରାମାନ ରନ୍ ରନ୍ ଧାରୁରେ ନିର୍ମିତ ହେଉଥିବାର ବୋଲ୍ଯାସାଏ ଓ ତଦନୁସାରେ ପୁରୁଷରେ ଜନ୍ମବା ଶସ୍ତ୍ରାଦିର ପରିମାଣ ବେଶି କରି ଦେବ । ଭୁବାଦରଣ ସ୍ଵରୂପ—ସନ ୧୩୩୫ ସାଲ ବେଶାର ଆରମ୍ଭ ଅତ୍ରା ଗୋପିକାହସ୍ତେ ଥିଲା, ୧୩୩୭ ପୁଷ୍ପ ୧୦ ଦିନ ଶନ ଧନୁରାଶି ମୂଳା ନଷ୍ଟକୁ ଚଳିବାରୁ ଅତ୍ରା ବ୍ରାହ୍ମଣୀହସ୍ତକୁ ଗଲା । ଫଳ—ଆଜିକେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀହସ୍ତେ ଦୂର୍ଭିଂଜ ଜାସ୍ତେ ମହତ;—ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହସ୍ତରେ ଥିବା ଅତ୍ରା ରୋଧନୀତି; ଫଳ—ରଜତ ଶ୍ଵର ଶୁଦ୍ଧ ଭବେଦ ।

[ଲିଙ୍ଗରଜଣତ୍ରେ ରହିଛି ନୂତନ ପଞ୍ଜିକା ।]

ଅତ୍ରା ଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—

Ardha anguthi ୧. ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଛଠିବା ଅତି କଷ୍ଟଦାସ୍ତକ ଆଂଶୁଲ ହାଡ଼ା ଦ୍ରଶ—1. Whitlow; an inflammatory vesicle on the finger specially on the phalanx.

ଅତ୍ରା ଆଙ୍ଗୁଲି—ଦେ. ବି—ଅତ୍ରା ଆଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)

Ardha anguli **Ardha anguthi** (See)

ଅତ୍ରାର—ଦେ. ବି. ୫ ବିଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ ଦ୍ଵିତୀୟ, ପ୍ରା.

Ardhai ଅତ୍ରାରୟ—ସାର୍କିର୍ତ୍ତି ସଂଖ୍ୟା; ଦୁଇ ଓ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା;

ଆଡ଼ାଟି ଅତ୍ରେଇ; ୨୦; ୨୫—

ଦାର୍ଢା; ଅର୍ଦ୍ଧାର୍ଦା Two and half; ୨୨

ନଶି ହୋଇବା ଅତ୍ରା ପ୍ରତିର । ପ୍ରାଚୀ—ଶରିଯୋଗ ।

ଅତ୍ରାରଥ—ଦେ. ବି—୧. ଅତ୍ରାର ସେବ ପରିମାଣ—

Ardhai 1. A quantity of ୨୨ seers.

ଆଡ଼ାରୀ ୨. ଅତ୍ରାର ସେବ ବସୁକୁ ମାପ ବା ଉନ୍ନନ କରିବା

ଦେଖ; ଦାର୍ଢା ପାତ୍ର ବା ବଟକର—2. A capacity; measure or weight of ୨୨ seers.

ଦେ. ବିଶ—୧. ଅତ୍ରାର ସେବ ପରିମାଣ—

1. Measuring or weighing ୨୨ seers

, ୨. ଅତ୍ରାରେ ଶୁଣୀତ (କୌଣସି ସଂଖ୍ୟା)—

2. Multiplied by ୨୨; ୨୨ times as much as.

ଅତ୍ରାମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—ଅରମୁଣ୍ଡ; ତିକି ପାଦାରର ଲୁହା ସମ୍ବଲୁ ଅଗ-
Ardhamundi The iron-ringed end of the pestle of a husking jack.

ଅତ୍ରାଯ୍ୟ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଅତ୍ରାରଥ (ଦେଖ)

Ardhayā

Ardhaiā (See)

ଅତ୍ରାରଥ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଅତ୍ରାରଥ (ଦେଖ)

Ardhia

Ardhaiā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର; ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ଆଗନ୍ତୁକମାନକ ରଚ୍ଚି ପାର୍ବି ତାଳ ବସାକୁ ପଠାଯିବା ତାଳ ଶୁଭିଲ ପରିବା ଅଦି ସାମାଜି; ସିଧା; ସଞ୍ଚା—A present of victuals sent to a guest.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ପ୍ରଦିପଳ—Consequence.

(ଯଥା—ଭୁବ ଅସ୍ତ୍ର କହିଛି; ଅତିଆ ପାରବୁ ।)

ଅତ୍ରା ସ୍କୁଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଯେଉଁ ସ୍କୁଲ ବା ଶାହାଲୀର **Ardhia skul** ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ପ୍ରାମବାସୀମାନେ ପାଳ କର ତାଳ ଶୁଭିଲ ଆଦି ସିଧା ପୋଗାନ୍ତ୍ର—A school the teacher of which gets victuals from the villagers by turn.

ଅତ୍ରେ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଅତ୍ରାର (ଦେଖ)

Ardhei

Ardhai (See)

ଗୁଡ଼ ବିଶର ଅନ୍ତରେ, (—ଅତ୍ରେ ସେବ ମାତ୍ର)

ସୁଅ ବାହା କିଲ, ଦୁଇ ବାହା କିଲ, ବାହ ହେବେ ପଢ଼େଇବୁ ।

ପର ।

ଅତ୍ରେଇଥ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଅତ୍ରାରଥ (ଦେଖ)

Ardheia

Ardhaiā (See)

ଦେ. ବି—୧. (ଏହାର ପ୍ରକୋପ ଅତ୍ରେଇ ଦିନ ଦେବାରୁ)

ଗୋରୁମାନଙ୍କ ଜର ବିଶେଷ—

1. A kind of fever attacking cattle.

[ଦ୍ୱ—ଏଥରେ ଗୋରୁଙ୍କ ଗୋଡ଼ର ଦୂରଶୁଭର ସନ୍ଧରେ ପୋଟକା ପର ଦ୍ରୁଶ ଦେଖାଯାଏ ଓ ଗୋରୁଙ୍କ ଜରହୁଏ । ଅତ୍ରେଇ ଦିନ ପରେ ଏ ପୋଟକା ଭଲ ଦୋଇଯାଏ ଏବଂ ଜର ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିଯାଏ; ଏ ପୋଟକାରୁ ଶରିପୋଟକା ବୋଲ୍ଯାଏ ।]

, ୨. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ଗୋରୁମାନଙ୍କ ଶାଥାଳା ରୋଗ; ଏ ସେବରେ ଗୋରୁମାନେ ଆକାନ୍ତୁ ହୋଇ ଅତ୍ରେଇ ଦିନରେ ମର୍ଯ୍ୟାଥାନ୍ତ୍ର—2. A kind of fatal cattle-disease.

ଅତ୍ରେଇ କାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅତ୍ରେଇ ତରଣିଆଁ (ଦେଖ)

Ardhei kandia

Ardhei charaniān (See)

୧	ଇ	ଉ	ର	ର,ର	ଈ	ଏ	ହସନ୍	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାଦିକ ପୂଜ୍ଞାଶ୍ଵର	କ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଇଥ	ଇ
,	ଇ	ଉ	ର	ର	ଈ	ଏ	ହସନ୍	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାଦିକ ପୂଜ୍ଞାଶ୍ଵର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	ଓ	ନ୍ତ

ଅନ୍ତରେ କଥାରୀ—ଦେ. ବ—ବିଲରେ ରହିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଉତ୍ସବସ
Ardhei kiāriā— ତମ ସାପ—*A kind of very*

poisonous cobra.

[ଦ୍ର—ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଏହି କି ଏ ସର୍ପଦ୍ଵାରା ଦଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ପଦଂଶନ
କରିବା ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅନ୍ତେଇ କିଥାର ଦୂର ନ ଯାଉଣୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ଓ
ଏ ସର୍ପ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦଂଶିବାକୁ ଅନ୍ତେଇ କିଥାର ଦୂର ପ୍ରସରିତ
ଗୋଡ଼ାର ଯାଏ ।]

ଅନ୍ତରେ ଚରଣିଆ—(ମନ୍ତ୍ର)—ଦେ. ବ. (ତରିଅର ‘ଶ’ ଅର ଯୋଗୁ
Ardhei charanīā— ପରବର୍ତ୍ତୀ ‘ଆ’ ରଥନୁନ୍ନାସିକ ଉଚ୍ଚାରଣ)—

ଅଡ଼ାଇ ପଦ ମନ୍ତ୍ର ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରର ପଦବ୍ୟେକ୍ଷା ଅନ୍ତେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଛି ଅନ୍ତ୍ର
ଅଟେ; ଗୁଣିଆମାନେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଗାରିତି ମନ୍ତ୍ର—
Very short (mystic) formula.

ଅନ୍ତରେ ଦିନ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍କ୍ରିପ୍ତ୍ୟୁ+ଦିନ)ଧ ଦୂର ଦିନ ଅଧ୍ୟେ—
Ardhei dina 1. Two and half days.

ଆଡାଇଦିନ ୨ । ଅନ୍ତ୍ରକାଳ—2. A short time.

ତାଇଁଏଜ ଦୂ ସିନା ଅନ୍ତରେ ଦିନର ଗୁରୁତବ । ବ୍ୟାନାଥ—ଦରମାର ।

ଅନ୍ତରେ ଦିନଆ—ଦେ. ବ. (ଦିନଅର ‘ନ’ ଅନ୍ତର ଯୋଗୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ
Ardhei dinā— ‘ଆ’ ର ଅନୁନାସିକ ଉଚ୍ଚାରଣ)

ଦୁଦିନେର ୧ । ଅନ୍ତ୍ରକାଳ ପ୍ରାୟୀ—1. Transient; shortlived

ଦ୍ୱାଦିନକା ଅନ୍ତରଦିନାଥ ସମ ମୁଣ୍ଡ କାରି । ବ୍ୟାନାଥ ଦରମାର ।

, । ଅତିରପ୍ରାୟୀ; ଅପ୍ରାୟୀ—2. Temporary.

ଧର୍ମ ଏକା ସିନା ମହତ୍ଵଶିଳ୍ପ,

ଅର ସବୁ ପଣ ଅନ୍ତରେ ଦିନାଥ । ବ୍ୟାନାଥ—ଦରମାର ।

ଅନ୍ତେ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବିଶ—(କିତରିଆ ଓ କରଣୀ ଲୋକାରେ
Ardhai (etc) ବନ୍ଦହୃତ) ଅନ୍ତାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)।
Ardhai etc. (See)

[ଦ୍ର—ଅନ୍ତରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଦୂର (ଦେଇ) ବର୍ଣ୍ଣକୁ କେହି
କେହି ଲୋକାଳ ସଂଶେଷରେ ‘ତେ’ କର ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆର
ଉଚ୍ଚାରଣ ଅଠାଇ ଥିବାରୁ, ଓ ଏଠାଇ ନ ଥିବାରୁ ଏପରି ଲୋକାର
ଠିକ୍ ନୁହେ ।]

ଅନ୍ତେଆ—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବିଶ (କିତରିଆ ଓ କରଣୀ ଲୋକାରେ ବନ୍ଦହୃତ;
Ardhaiā— ‘ଅନ୍ତେ’ ଦେଖ) —ଅନ୍ତରିଆ (ଦେଖ)

Ardheia (See)

ଅଣ (ଥାରୁ)—ସ—୧ । ଶବ୍ଦ କରିବା—1 To sound.

Aṇa (root) , । ନିଃସ ମାରିବା—2 To breathe.

ଅଣ—ଦେ. ବ—ଖୋଲ; ବ୍ୟକ୍ତନରେ ଥିବା ଜଳୀୟ ଅଣ—

Aṇa Soup; liquid portion of curry.

ଖୋଲ ଦେଖ ମାତ୍ର ଅଣ ବନ୍ଦହୃତିବିଳା ମିଥ୍ ଗାଯାର ପାପୋର ପାରି ବାହୁଁ ।

ଫଳମୋହନ ଗନ୍ଧର୍ବ ।

ଦେ. ଅ. (ଅନ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଲୁଗେ; ନିଷାର୍ଥକ)—
ନ; ନୁହେ—Not.

[ଦ୍ର—ନିଷାର୍ଥକ ‘ନ’ ପରିଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଲୁଗେ ସ୍ଥାନୁକ୍ରମେ
ଯେଉଁ ‘ଅନ’ ଆକାର ଧାରଣ କରେ, ତହିଁର ଓଡ଼ିଆରୁତି;
ସଂସ୍କୃତରେ ବ୍ୟକ୍ତନାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ‘ନ’ ‘ଅନ’ ଆକାର ଧାରଣ
ନ କର, ‘ଆ’ ଆକାର ଧାରଣ କରେ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ ‘ଆନ’
ଆକାର ଭ୍ରମ୍ବତ ବନ୍ଦହୃତ ହୁଏ; ଏଥୁର ଇଂରାଜି ରୂପ ‘ନ୍ଯ’
ଓଡ଼ିଆରେ ‘ଆନ’ ଆକାର ବ୍ୟବହାରର ଟୋଟିଏ ଭାବାଦରଣ
ଏଠାରେ ଦିଆଗଲୁ—

ଅଣପିଲା ଅଣରା ଦିତିତ ଦିତି, ଅଣପିଲା ଅଣପିଲା ପୁଣ ଅଛି ହୋଇ ।

ଅଣକବାଟର ଅଣକବାଟ ଅଣକବାଟ ଶବ୍ଦ ପୁଣ ଅଣକବାଟ ।

ଅଣଗାତେ ଅଣ ଶୁଣ ପକାଇବ ଯୋତା, ଅଣଗାତେ ଅଣଗୋଟି ହୋଇଥିବ ନପା ।

ଅଣଗାତେ ଅଣଗୋଟି ଲଗାଇବ ତେ, ଅଣଗୋଟି ଇହା ଶୁଣେ ହେବନନ୍ତି ବେଳେ ।

ଗ୍ରାମ, ବ୍ୟକ୍ତନୁକୁପଣ ଗୋଟା ।

ଅଣ ଅଣର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଣର)—ଅଣର—

Ana akshara

Indestructible.

ଅଣଅଣର ଯାର ଦେଖ । କମଳଗୋଟନ ବରତଶା, ‘ଶ’ ଏହ ।

ଦେ. ବ—ପରାତ୍ରୁତି; ବ୍ୟକ୍ତି—

The Divine Soul pervading the Universe.

ଅଣ ଅଣ ନିରାକାରେ

ଦୁଇ ପ୍ରାୟେ ମୁଁ ଶକ୍ତରେ । ପଶୁବନ୍ଦୁ ପ୍ରେମରକ୍ତିଗୀତା ।

ଅଣ ଅଣ—ଦେ. ବିଶ—ଅଣ ପର ପାଣିଆ—

Ana ana Soupy; watery like soup.

ବୋଲ ବୋଲ (ଯଥା—ତାଳ ଅଦ ଅଣ ଅଣ ହୋଇଛି ।)

ଟିଲାଟିଲା ଦେ. ବ—ଭିଅଗରେ ଥିବା ଖୋଲ ଅଣ—

Soupy part of curry.

[ଦ୍ର—ମାତ୍ର ଭିଅଗରୁ ଭୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ଯାକ ତେ
ପଢରରେ ବାଢିଲୁ, ମତେ ଭୁତା ଅଣ ଅଣ ଦିବ ଦେଲୁ ।]

ଅଣଅଣର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଅଣର)—୧ । ଅଣିଷିତ; ମୂର୍ଖ;

Anaakshari ନିରକ୍ଷର; ଯେ ଅଣର ପରିଷୟ କର ନାହିଁ—

ନିରକ୍ଷର । 1. Illiterate; unlettered.

ନିରକ୍ଷର; ଅନ୍ୟତ । 2. Ignorant.

ଅଣଅଣରଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଣଅଣର (ଦେଖ)

Anaakshariā Anaakshari (See)

ଅଣ ଅଜା—ଦେ. ବ. ସ—୧ । ଅଜାକ ପିତା; ପ୍ରପିତାମଦ—

Ana ajā 1. Paternal great grand-father.

ଗୋପେରମା } ଶ୍ରୀ } । ପ୍ରମାତାମଦ—

ଗୋପେର ଅର } ଶ୍ରୀ } 2. Maternal great grand-
ବଜ୍ରଦାଦା ବଜ୍ରଦାଦା father.

ପରଦାଦା, ପରଦାଦା

ଅଣ ଅଠା—ଗ୍ରା. ବ—ଅଠା ନ ଥିବା କରିବ—

Ana athā A substance which is not gummy.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥତି ଏ ଚକ୍ରଗ୍ରଂଥ ଅଷ୍ଟର ତୁ ମାତ୍ର ଏବଂ ତହିଁର ଅଷ୍ଟର ତୁ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପରାଇବ ରକ୍ଷା କରିଲା କାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ପରାଇ ବୌଣେ ବର୍ଷ ବା ମାଦ୍ୟମ୍ବିତ ଶକ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତାବୋଇରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ହେତୁ ଶକ ପାଇଁ ସଥାମୁମେ ପଢ଼ିବ ପରାଇ , ବା , ଏ ଚକ୍ରଗ୍ରଂଥ ବର୍ଷ ବା ମାଦ୍ୟମ୍ବିତ ଶକ ଶୋଇଲାକୁ ହେବ । ଯଥା :—
‘ଶକ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶକ’ ଶୋଇବେ; ‘ଭ୍ରା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭ୍ରା’ ଦେଖିବେ; ‘ବର୍ଷ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବର୍ଷ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଷ୍ଟର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଷ୍ଟର’ ଦେଖିବେ ।

ଶ୍ରୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଅଣ ଠୁର ବରିତ୍ତ ହର୍ଷର । ପ୍ରାଚୀ ପ୍ରତିକରୁପଣ ଗାତା ।

ଅଣ ଅନୁଭବ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସଂ. ଅନୁଭବ) —ଅନୁଭବ; ଅନୁଭବସ୍ଥାନ—
Ana anubhabī Inexperienced.

ପେହୁ ନିଦା ମୁଣ୍ଡ ଅଣ ଅନୁଭବ
ହେଁଥି ଯୋହେଁ ମରେ କବନ୍ଧୁତ ରହି । ପ୍ରାଚୀ—ପରେଥିଥି ।

ଅଣ ଆହୁଟୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାବର୍ତ୍ତିତ) —

Ana ahūtā ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଅଭିନ୍ନ ମୋର କାହିଁ—
ଆହୁଟୀ (milk) Not boiled; not stirred
ଉତ୍ତଳା ନେଇ ହୁଆ over fire.

ଅଣ ଆଖିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନଷ) —

Ana ākhia ୧ । ଯାହାର ଅଖି ନାହିଁ; ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ; ଅକ୍ଷ—
ଆଖି 1. Blind.
‘ 2. ଯେଉଁ ନବଜାତ ବିରାତ ତେ କୁକୁର କୁଅକ୍ଷର ଅଖି—
ପତା ଖୋଲି ନ ଥାଏ—
2. (young of cat and dog) Whose
eyelids are still shut up.

ଅଣ ଆଖୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାବୁଅ) (ଦେଖ)

Ana ākhuā *Anakhuā* (See).

ଅଣ ଆଦର—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାଦର) —

Ana ādara ୧ । ଅନାଦର; ଅସ୍ତ୍ର—1. Inattention.

ଅନାଦର ୨ । ଅମାନମ—2. Disrespect.

ଅନାଦର କାହିଁର କଳେ ସେ ପାଥର ଘରେ
ବିଲେଖ ଅଣ ଆଦର ଅବରେ । ପ୍ରାଚୀ—ପରେଥିବା ।

ଅଣାୟତ—ଗ୍ର. ବିଶ. ୫ ବ. (ସଂ. ଅନାୟତ) —ଅଣାୟତ (ଦେଖ)

Anaāyata *Anāyatta* (See)

କରଇ ଅଣାୟତ ସବୁ ନାହିଁ । ଅନକୁଷ. ରସବିଜ୍ଞାନ ।

ଅଣାୟତ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାୟତ) —

Anaāyatta ୧ । ଅନାୟତ; କ୍ଷମତାବହିର୍ଭୂତ; ଅକ୍ଷକାର

ଅନାୟତ ବହିର୍ଭୂତ—1. Beyond one's
control; not within one's

power.
‘ 2. ଉପାୟାନ୍ତର ଶ୍ଵାନ—2. Resourceless

‘ 3. ଅସହାୟ—3. Helpless.

‘ 4. କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ; ଶକ୍ତିଲୁହି; ଅଶକ୍ତ—4. Powerless.

ଅଣାୟତ କେବେକି କେବେ ଯିବୁ । କ୍ଷମତେଷ କରିବା ।

‘ 5. ଅସାବଧାନ; ଶର୍କୁଷିଅର—

5. Careless; incautious.

‘ 6. ପର୍ଯ୍ୟାନ—6. Subservient; dependents;
subject to another.

ଏ ସକାଶ ଅଣାୟତ ହୋଇ ହେବ । ବୃକ୍ଷିତ-ନହିଁରତ. କହ ।

‘ 7. ଅବଶୀର୍ତ୍ତ; ଯେ ଅୟାୟୀନ ହୁଏ ନାହିଁ—

7. Uncontrollable; unrestrained.

ଗ୍ର. ୫—୧ । ଅର୍ଥାନ୍ତା—

1. Subserviency; dependency.

2. ଅସାବଧାନତା—2. Carelessness.

‘ 3 । ଶକ୍ତି ବା କ୍ଷମତାର ଅବାବ—

3 Want of power.

‘ 4 ଅସାବଧାନର ଅବାବ—4. Want of control.

‘ 5 । ଅସହାୟ ଅବଶୀର୍ତ୍ତ—5. Helpless condition.

‘ 6 । ଉତ୍ସାହାନ୍ତର ଶ୍ଵାନ, ଶ୍ଵାନ ଅଥବା ଅବଶୀର୍ତ୍ତ—

6. Want of any other resources or
alternative.

‘ ଏ ସକାଶ ଅଣାୟତ ରେ ନରନର
ଦମ୍ପତ୍ତି କଥା କହୁଲେ ପରାଇବେ । ବୃକ୍ଷିତ-ନହିଁରତ କହ ।

ଅଣାୟାସ—ଗ୍ର. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାୟାସ) —

Anaāyāse ୧ । ଅନାୟାସରେ; ଅନ୍ତେଶ୍ଵରେ—1. Easily.

‘ 2 । ବିନାକ୍ଲେଶରେ—2. Without any trouble or
pain.

ନିର୍ବିଦ୍ଧ-ବ୍ୟାହ-ଫେରେ ଧନ
ଅଣାୟାସ ହେବେ ଶୁଣ । କରନାଥ ବିବର କହ ।

ଅଣାୟତି—ଗ୍ର. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅନୁତ୍ତି) — ଅନୁତ୍ତି—

Anauchita Improper.

କରିବା ଯେବେ ଅଣାୟତ କହୁର । ବୃକ୍ଷିତ-ନହିଁରତ ଅହ ।

ଅଣାୟଦୟ—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ନ + ଭାଦୟ) —

Anaudaya ୧। (ସୁର୍ଯ୍ୟ) ଉଦୟ ହୋଇ ନ ଥିବା ସମୟ—

1. Time before sun-rise.

ସୁର୍ଯ୍ୟ ଅଛିବୟେ ମୁହାନ କହ କହ
ଦରିଦ୍ରର କଳ ଦୁଃଖ ତାହାର । ପ୍ରାଚୀ—ଏ ପୁରୁଷ ଗାତା ।

ଅଣାୟଦୟ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସଂ. ନ + ଭାଦୟ) —

Anaudia ୧ । ସୁର୍ଯ୍ୟଦୟ ପୂର୍ବ କରାନ୍ତିବା—

1. Done before sun-rise.

(ଯଥା—ଅଣାୟଦୟ ଶାହାନ; ଅଣାୟଦୟ ଭୋକଳ)

ଗ୍ର. କି. ବିଶ.—ସୁର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ନ ହେଉଣୁ—

Before sun-rise.

ଅଣାୟପରା—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅନୁପରା) —

Anaupagāra ଅନୁପରା; ଅହିତ; ଅପକାର—

ଅନୁପଗାର ଦିଶେ; ଅନୁପଗାର—Injury.

ଅନ ପକାର

ଅଣ ଉପରୋଧ—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅନୁପରୋଧ) —

Apa uparodha ୧ । ଉପାଧା ବା ଉପଲବ୍ଧାର ଅଭାବ—

1. Want of respect for the feelings
of others.

‘ 2 । କରୁଣାର ଅବାବ; କର୍ଦ୍ଧୀତା—

2. Want of pity; unkindness.

।	ଇ	ର	ଗୁର	ଓ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାଷିକ ମୁକ୍ତାଶର	କ	କ	ଶ୍ଵର	ଜ୍ଞାନ	ରୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଦ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାରନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ରକୃତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଥ	କ	ତ	

ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଣ ଉପରେଖ (ଦେଖ)

Anā uparodhi (See)

ଅଣ ଉପରେଖ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ଵ.—୧। ନିରପ୍ରୋଧିତ; ଯାହାର

Anā uparodhi କ୍ଷେତ୍ରକାଳୀନ ନାହିଁ; ଯାହାର ମୁଲୁହିଜା ନାହିଁ—
କ୍ଷୁଲଙ୍ଘାଶିନ 1. Having no respect for the
ବୈମୁଲାହିଜା feelings of others.

, । ନିର୍ମିମ—2. Unsympathetic.

, । ନିଷ୍ଠୁଣ—3. Pitiless; unkind.

ଅଣଉପରେଖିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ଵ.—

Anāuparodhiā ଅଣଉପରେଖ (ଦେଖ)
Anāuparodhi (See)

ଅଣଉପରେଧେ—ଗ୍ରା. କ୍ର. ବିଶ—୧। ନିଷ୍ଠୁଣ ଭାବରେ—

Anāuparodhe 1. Pitilessly.
କୁମାର ବନ୍ଦନ ଅଣଉପରେଧ ବାଣ । ସାରଳା ନହାଇବାର ଦ୍ରୋଷ ।
, । ନିର୍ମିମଭାବରେ—2. Without the least
sympathy.

ଅଣଉପରେଧ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଶ—

Anāupurodha (etc) ଅଣଉପରେଧ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Anāupurodha etc (See)

ଅଣଉପ୍ରୋଧ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଶ—

Anāuprodha (etc) ଅଣଉପରେଧ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Anāuparodha (See)ଅଣଉହାଡ—ଗ୍ରା. ବିଶ (ସ. ଅନାହାଡ)—ଅନାହାଡ; ଅବରଣହାଡ—
Anāuhāḍa Uncovered; open.ଅଣଓସାର—ଗ୍ରା. ବିଶ (ସ. ଅପ୍ରସର)—୧। ଅପ୍ରସର; କମ୍ବ ରହିବା—
Anāosāra 1. Of small breadth.
, । ସକ୍ଷିପ୍ତ; ଅବସ୍ଥା—2. Narrow.ଅଣକ—ସ. ବିଶ. ଅଣ ଖାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅବ)—
Anaka ୧। ଘୃଣ୍ୟ; ହେୟ—1. Despicable;
contemptible.

, । ଗତ—2. Low; mean.

, । ନିରଣ୍ୟ—3. Insignificant.

, । ମନ—4 Bad; wretched.

, । ଅକିମ୍ବୁ—5. Very small.

ସ. ବି—ପର୍ସିବିଶେଷ—A kind of bird.

ଦେ. ବ (ସ. ଅଛକ)—ଛକା; ଛକ ବିଅଶ ଆଦି ଗାଣିବା ୬
ତୁର୍ମୁଖୀ ପରିଷିକା ପାଇଁ ବଂଚନ୍ତ ଦେଖ ଲାଗିଥିବା ଗଢ଼େ—
ଝାଁଗା; ଡୋଇ A wooden spoon; ladle.ଅଣକଉଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ—୧। ନିର୍ଦ୍ଦନ (ବଣିତି)—
Anakaurdiā 1. Poor.

ଅଣକଉଡ଼ିଆ ଫଳାଦୁ ଖେଣି । ଗ୍ରାମ, ପରିବାର ।

, । ଅଳ୍ପମୁଲ୍ୟର (ପଦାର୍ଥ)—2. Of very low
price; of no value.

ଅଣକଘୋର—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ କିଅଣ ବା କିମି ବିହିବା ସମୟରେ

Anākaghora ଅଣକଦାର ଉତ୍ତମବୁଦ୍ଧି ପରିପ୍ରେସ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ—
(curry, etc) Well stirred with a
ladle over the fire.

ଅଣକଦଳିଆ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅ + କଦଳି)—ଯେଉଁ କଦଳିଗଛର

Anākadalīଆ ପୁଆମାନ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମୂଳରୁ ତଢା ହୋଇ ଅନ୍ୟ
ସ୍ଥାନରେ ପୋତା ନ ହେବାରୁ, ତିନିବର୍ଷ ପରେ ସୁଆର
ମୂଳ ହାଣିମାନ ଭୂମି ଉପରକୁ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାଏ ଓ ଗର୍ଜମାକ
ଶ୍ଲେଷ୍ଟ ହୋଇ ଉକ୍ତ ଗଛରେ ଥାଉ କଦଳି ଫଳେ ନାହିଁ—
(plantain plants) Which become
stunted and unproductive owing to
want of annual transplantation.

ଅଣକଦଳି—ଦେ. ବିଶ — ଅଣକଦଳିଆ (ଦେଖ)

Anākadalī ଅଣକଦଳିଆ (See)

ଅଣକଧର—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପରିବେଶନ କରିବାପାଇଁ ଅଣକ
Anākadharā ଧରେ—(a person) Holding the
ladle for serving food to others.[ଦ—ପୁରୁ ଜଳନ ରାହାଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମିଣ ଶାସନମାନଙ୍କର କୁଳିକ
ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଭାରେ ଯେଉଁ କୁଳିକ ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ
(ସଥା—ରକ୍ତ ମିଶ୍ରେ) ଅଣକ ଓ ହାଣି ଧର ପରିଷିବାରେ
ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ‘ଅଣକଧର’ ବା ‘ହାଣିଧର’ ବୋଲି
ଭବସାଏ ।]

ଅଣକମର—ଦେ. ବିଶ—ଅଣକଘୋର (ଦେଖ)

Anākamara ଅଣକଘୋର (See)

ଅଣକପୁଲୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ଶ୍ଵ—ହୁଣ୍ଡି; ଲେମୀ (ଶ୍ଵ)—

Anākaphuli Stupid; foolish (woman).

ଅଣକିଳ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ନ + କିଳ ଧାରୁ)—୧। କାଳା ହୋଇ

Anākilī ନଥ୍ବା (କବାଟ)—1. Unbolted (door).

, । କାଳା ହୋଇ ନ ଥିବା (ଅଣର)—

2. Uncrossed (letter).

ଦେ. ବ—ଅଣକିଳ (ଦେଖ)

Anākilī (See)

ଅଣକିଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଣ + କିଳକ)—ଅଣକିଳକ; ଗାଡ଼ିର
Anākilī ରକରୁ ଅଣରେ ଅଟକାଇବାପାଇଁ ଅଣର ଦୂର ମୁଣ୍ଡରେ
ଚାକାର ବୀଳ କିଳା କର ଯାଇଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ଶ୍ଲେଷ୍ଟ କାଠିଲ
ସୁରକ୍ଷିକିଳି— ଦିଆଯାଏ; ଅଣ—Linchpin; small wood-
pins put in the holes at the ends of the axle to prevent the wheels
from slipping away.ଅଣକାଣିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। (ସ. ନ + କୋଣା)—ଯେଉଁ ବସୁର
Anākonīଆ କୋଣ ନାହିଁ; ଯାହାର କୋଣ ସବୁ ଗୋଲ

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଷ୍ପରେ ମୃତ୍ୟୁରେ ମୃତ୍ୟୁରେ ଚିତ୍ତିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵିତ କୌଣସି କର୍ତ୍ତ୍ଵ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଉପାଦାନରେ ନ ମିଳିବ , ତବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତତ୍ତ୍ଵିତ ବିପରୀତ , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵିତ କର୍ତ୍ତ୍ଵ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାନ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ନାର’ ଶୋଇବେ; ‘ଭାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବିଜ୍ଞାନ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଂଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିଜ୍ଞାନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

ହୋଇ ଅଛି—1. Rounded at the corners.

୨ । (ସ. କୋଣ) — ଏକ କୋଣରେ ପଡ଼ିରହିଥିବା—
2. Lying in one corner.

ଗଢ଼କାତବାମିମାନେ ଅଳନ୍ତିତ ଶ୍ଵାସମାନଙ୍କରେ ଅଣକୋଣିଅଂ ହୋଇ ପଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ।
ଗଢ଼କାତବାମିମାନେ—୧୦୨୨ ।

ଅଣଗ୍ରେ—ଦେ. ବି—ଅଣଗ୍ରୁଆ (ଦେଖ)

Anakhā . Anakhuā (See)

ଅଣଗ୍ରୋଲା—ଦେ. ବି—ଅଣଗ୍ରୋଲ (ଦେଖ)

Anakhila Anakili (See)

ଅଣଗ୍ରୋଲ—ଦେ. ବି—ଅଣଗ୍ରୋଲ (ଦେଖ)

Anakhili Anakili (See)

ଅଣଗ୍ରୁଆ—ଦେ. ବି (ସ. ଅନକୁ ; ଯାହା ଆଖୁ ପରି ଦେଖାଯାଏ, ବିନ୍ତୁ
Anakhuā ଆଖୁ କୁହେ)—ଆଖୁଜାଣ୍ୟ ବନ୍ଧ ଗୁଳିବିଶେଷ—

A plant in appearance like the sugarcane, Saccharum Arundinaceum.

[ଦ୍ୱ—ଏହାର ରସ କୁମିରେଗାହାନ୍ତି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ପିଆଇବାକୁ
ହୁଏ—ଏହା ସ. ଭଦ୍ରମୁଖ ହେବ କି ? ଭଦ୍ରମୁଖର ଅନନ୍ତ ସ. ନାମ
ଜନ୍ମବେଶ୍ମନ । ଆମ ଦେଶରେ ଏ ଗଛ ଚାକ୍ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼େ; ଏହାର
ପଦ ଆଖୁ . ପଦ ପର ଓ ଦଣ୍ଡ ଆଖୁଠାରୁ ସରୁଆ, ବିନ୍ତୁ
ହିମାଳୟର ତରାର ଅଳକରେ ଏ ଗଛ ୧୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ ଓ ଯେଉଁ
ଦଣ୍ଡରେ ଫୁଲ ଥରେ, ତାହା ୩୦ ଫୁଟ ଫର୍ମ୍ୟନ୍ତି ବଢ଼େ ଓ ଏଥର
ବଧାସ ୧ ଇଞ୍ଚରୁ କମ୍ପ; ଦଣ୍ଡମାନ ଆଖୁ ପରି ପଥବେଶ୍ମିତ । ତରାର
ଅଳକରେ ଏ ଦଣ୍ଡମାନ ଗୁଳିଘରର କାହାରେ ବାଢ଼ି ଦିଅଯାଏ ।]

ଅଣଗୁରୁ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ନ୍ତ୍ରିଗୁରୁ)—

Anaguru ବିଦ୍ୟାଗୁରୁ ନ ଆଇ ବିଦ୍ୟା ଶିଖିବା ଅବସ୍ଥା—
Learning without a tutor.

ଅଣଗୁରୁରେ ବିଦ୍ୟା ଶିଖିଲେ ଭାବୁରଥି । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଥବି ।

ଅଣଗୁରୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅଗୁରୁ)—

Anaguruā ୧ । କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କ ବିନା ସାହାୟ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟା
ଶିଖୁଥିବା (ବିନ୍ତ୍ରି)—1. (a person)
Who has not learnt under a tutor.

୨ । ଯେଉଁ କର୍ମ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଗୁରୁ ଲେଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ;
ସହଜ (କର୍ମ)—2. Instinctive (acts).

(ଦ୍ୱ—ଶିଶୁ ମାତ୍ରସନରୁ ପ୍ରତି ପ୍ରଣୟକର୍ଷଣ; ସୀମୁରୁଷ-ସଙ୍ଗମ—
ଏମାନ ଜାବପ୍ରକୃତିଷ୍ଠର ଏବଂ ପ୍ରତିପଦତ୍ତ ଅଟେ ।)

ବୋଲେ ଯମ ଅଣଗୁରୁ ଦିବ୍ୟା ଅଟେ ଏହି । ରଙ୍ଗ, ବୈଦେଶୀଶବଦାସ ।

୩ । ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା କୌଣସି ଶିଖିବକଠାରୁ ଶିଶ୍ବା କରିଯାଇ
ନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆୟୁତ୍କାଶର କଣ୍ଠିଗତ ସାଧନାଦ୍ୱାରା

ସାଧତ (ବିଦ୍ୟା)—୩. (learning or art)
Attained by a person without the help of a preceptor, i.e. acquired by one's personal exertions & initiative.

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମହାଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଆଖା ପ୍ରତିବନ୍ଦ କରି ନାହିଁ—
4. (a person) Uninitiated into the spiritual lore by a preceptor.

ତୁମ୍ଭୁ ନ ପୁଣ ଯେହି ସାହାରେ ପଣିବ
ସେ ଅଣଗୁରୁଆ ସେ ସାହାରେ ନ ମିଳିବ । ପ୍ରାଚୀ—ଗୁରୁତ୍ବି ଶିରା ।

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା (ଦେଖ)
Anachāñchha Anachāchha (See)

ଅଣଚତୁର—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅଚତୁର)—୧. ଅଚତୁର—
Anachatura 1. Not skilful; not sly.
ଅଚତୁର
ଅଚତୁର

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅଗୁରୁର)—ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥର
Anachāñchha ସାଦ କେହି ରୁଷି ନ ଥାଏ—(a thing)
Which has not yet been tasted.

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା ପଳେ ଆରି, ରୁଷି ପଳେ ଥୟ ମିଳି ।
ଭୁରୁ. ପ୍ରେମପାନ୍ତା

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା; ଯାହା ଗଞ୍ଜା ହୋଇ ନାହିଁ (ଭୂମି)—
Anachāchha Unscraped.

ଅପାବଳେ ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା ହୋଇଥିବି ଭଙ୍ଗ । ପ୍ରାଚୀ. ପ୍ରକଳନପାନ୍ତା

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭାଶି—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ସଂଖ୍ୟାବାଚକ (ସ. ଉନଚତୁରାଚାରିଶି)—

Anachāñchisa ପ୍ରା. ଉନଚତୁରାଚାରିଶି)—ଉନଚତୁର ୫ ଅଧିକ;
ଉନଚାତ୍ରିଶ ଶୁଳିଶି ଏକ କମ; ୩୯—Thirty-nine.

ଉନଚାତ୍ରିଶ

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭାଶି—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭାଶି (ଦେଖ)

Anachāñchisa Anachāñchisa (See)

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ. ସଂଖ୍ୟାବାଚକ (ସ. ଉନପାଞ୍ଚଶିତ୍ରିଶ)—

Anachāñchisa ଉନପାଞ୍ଚଶିତ୍ରିଶ)—ପରଶିତ୍ର ଏକ କମ; ରୁଳିଶିତ୍ର ନଅ
ଉନପକ୍ଷାଶ ଅଧିକ; ୪୯—Forty-nine.

ଉନଚାତ୍ରିଶ

ଦେ. ବି—ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା ପବନ (ଦେଖ)

Anachāñchisa pabana (See)

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା ଉଠିବା—ଦେ. ବି. (ସ. ଉନପାଞ୍ଚଶିତ୍ରିଶ + ପ୍ରକଳନ)—

Anachāñchisa uṭhiba ମୁହୂର୍ତ୍ତିରୁ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଶାପାୟାର
ହୀପାନି ଉଠି ଗମନାଗମନ—Violent gasping before
death.

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା ପବନ—ଦେ. ବି (ସ. ଉନପାଞ୍ଚଶିତ୍ରିଶ + ପବନ)—

Anachāñchisa pabana ୧. ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅବ୍ୟବହର ପ୍ରବଳରେ ମନୁଷ୍ୟର
ହୀପାନି ବହୁବା ଭରନ୍ତିବା—1. Violent pantings
ତତ୍ପନା

ଅଣଗୁର୍ମ୍ଭା ପବନ—2. Tempest,

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁମୂଳ ୯ ଚହିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ । ଚହିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛଏବ ୯ ବା ୧୦ ଚହିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ କିମ୍ବା ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଜୀବପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷମେ ଚହିତ କପରାର, ବା ୧୦ ଚହିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ କିମ୍ବା ଗୋଟିଲାକୁ ଦେବ । ଯଥା—
‘ଗାତ୍ର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାତ୍ର’ ଗୋଟିବେ; ‘କୃତ୍ତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଆଣତିଶା—ଦେ. ବିଶ—ଆଣତିଶା (ଦେଖ)

Anatirisa

Anatirisa (See)

ଆଣତିଶି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆଣତିଶି (ଦେଖ)

Anatisi

Anatirisa (See)

ଆଣତୁରୁତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଆଣତୁରୁତିଆ (ଦେଖ)

Anaturutia

Anatrutiya (See)

ଆଣତୁରୁତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ (ସଂ.ନ + ତୁରୁତିଆ)—ସେଉଁଧାନବିହନ

Anatrutiya କେତରେ ଅଷ୍ଟପୃତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ରଖା ହୋଇଥାଏ—(paddy) Sown before the Akshayatrutiya day.

(ଯଥା—ଏ ସନ ଚେତ୍ରମାସରେ ଖୁବ୍ ବରଷା ହେବାରୁ ତଣ୍ଟାଗାନ୍ଧି ଅଣତୁରୁତିଆ କରି ଧାନ ବୁଣିଗଲେ ।)

ଗ୍ରା. ବି—ଅଷ୍ଟପୃତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ଖାଲ ବିଲରେ ଧାନ ବୁଣିବା କରି—Sowing of paddy in low lands before the Akshayatrutiya day.

[ଦ୍ୱ—ସାଧାରଣତଃ ରୂପିମାନେ ବିଲରେ ଧାନ ବୁଣିବା କାମ ଅଷ୍ଟପୃତୃତୀୟା ଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେବେ ଚେତ୍ରମାସରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷା ହୋଇଯାଏ ଓ ପରେ ବର୍ଷା ଛିନ୍ନଶ୍ଵରୀ ହେବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ହୁଏ, ତେବେ ରଖା ଅଷ୍ଟପୃତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ଧାନ ବୁଣି ଦିଏ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ମେଘ ଯେବେ ଏକପାଣିଆ କରି ରଖୁ ଅଷ୍ଟପୃତୃତୀୟା ପରେ ଖୁବ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷା ହେବାର ଆଶଙ୍କା ହୁଏ, ତେବେ ଖାଲ କିଅରମାନକରେ ବର୍ଷା ପାଣି ଉପରି ହୋଇଗଲେ, ଧାନ ବୁଣି ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ରୂପିମାନେ ଅଷ୍ଟପୃତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ଖାଲ କିଅରରେ ଧାନ ବୁଣନ୍ତି ।]

ଆଣଦୋଷ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅଦୋଷ)—ଅଦୋଷ; ଦୋଷମୂଳତା—

Anadosha

Faultlessness; innocence.

ଅଦୋଷ

ଅଦୋଷ

ଆଣଦୋଷୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ+ଦୋଷୀ)—ଅଦୋଷ; କିର୍ଦ୍ଦୋଷ;

Anadoshi

Innocent; guiltless.

ଅଦୋଷୀ

ଆଣଦୋଷୀ ମହାସାର ପୋଷ ବାହି ବାହି ।

ଅଦୋଷ

ସାରଳା ମହାସାରତ ସର ।

ଆଣଦୋଷେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଶ. (ସ. ଅଦୋଷେ)—

Anadoshe ୧। ବିନାଦୋଷରେ; ଅପରାଧ ନ କର ସୁକ୍ତ—

ଅଦୋଷେ; ବିନାଦୋଷେ ୧. Without any fault; innocently.

ବିନାଦୋଷେ

innocently.

ଆଣକର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ସଂଖ୍ୟାବାରକ (ସ. ଉନନବତି; ପ୍ରା. ଉନନବର)

Ananau

ନନ୍ଦ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଏକ କମ; ଅଛିରୁ ନଅ ଅଧିକ; ୮୯—

ଉନନବରୀ

Eighty-nine.

ଅନ୍ତର୍ବିତ୍ତ

ଆଣକବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆଣକବେ (ଦେଖ)

Ananabe

Ananau (See)

ଆଣକବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଆଣକବେ (ଦେଖ)

Ananabbe

Ananau (See)

ଆଣକାତ—ଦେ. ବି. ପୁ—ନାଭର ବା ନାଭୁଣୀର ପୁଅ—

Ananātī

Great grand-son.

ପୁତ୍ର

ସତର ଲକ୍ଷ କୁମର ନାଭ ନବ ଲକ୍ଷ

ପାତାପୋତୀକା ଲଭ୍ରକା

ଆଣକାତ ତନ ଲକ୍ଷ ବରନ୍ତ ଅଷ୍ଟର ।

ପାତାପୋତୀକା ଲଭ୍ରକା ପାତାପୋତୀକା ଲଭ୍ରକା ।

(ଦ୍ୱ—ଆଣନାତର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଆଣନାତୁଣୀବୋହୁ କହନ୍ତି ।)

ଆଣନାତୁଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ନାତ ବା ନାଭୁଣୀର ପୁଅ—

Ananātūni

Great grand daughter.

(ଯଥା—ଆଣନାତୁଣୀର ସାମୀକୁ ଆଣନାତୁଣୀଜୋରୁ କହନ୍ତି ।)

ଆଣନାତୁଣୀଜୋରୁ—ଦେ. ବି. ପୁ—ଆଣନାତୁଣୀର ସାମୀ—

Ananātūnijoiñi

One's great grand son-in-law.

ଆଣନାତୁଣୀବୋହୁ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଣନାତର ସ୍ତ୍ରୀ—

Ananātūnibohu

One's great grand daughter-in-law.

ଆଣନରୁପଣ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ+ନରୁପିତ)—ଆଣନରୁପଣ—

Ananirūpana

Unascertained.

ଆଣନରୁପଣ ତ୍ରୁଟି ଅଛନ୍ତି ଘୋରେ । ଗ୍ରାମ—ବ୍ୟାକୁନିରୁପଣ ଗୀରା ।

ଆଣନିଶବଦ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ନିଶବଦ)—ଆଣନିଶବଦ; ଶବ୍ଦଶୂନ୍ୟ—

Ananiśabada

Very quiet; still; soundless.

ଆଣନିଶବଦ ଅଣନିଶବଦ, ଅଣନିଶବଦ,

ଶବ୍ଦର ରେତ ନାହିଁ ତ୍ରୁଟି ନିଜ ପଦ । ଗ୍ରାମ—ବ୍ୟାକୁନିରୁପଣ ଗୀରା ।

ଆଣନିଶ୍ୱାସ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ନିଶ୍ୱାସ)—

Ananiśwāsa

1. Suffocated.

ବେଦମ୍

2. Out of breath.

ଆଣନିଶ୍ୱାସୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଆଣନିଶ୍ୱାସ (ଦେଖ)

Ananiśwāsiā

Ananiśwāsa (See)

ଆଣନିଶ୍ୱାସୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଆଣନିଶ୍ୱାସ (ଦେଖ)

Ananiśwāsi

Ananiśwāsa (See)

ଆଣପାଳା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ+ପାଳାକିତ)—

Anapakhalā

୧। ସେଉଁ ଭବତ ଭାତରେ ପାଣି ମିଶାଯାଇ

ନାହିଁ—1. boiled rice) To which water has not been added

୨। ଅଧୋତ—2. Unwashed.

ଆଣପାଠ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ନ+ପାଠ)—୧. ସେଉଁ ରାଜବିଶରେ

Anapāṭa

ପକୁମହିରୀ ବା ବିବାହତା ରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ

ସନ୍ତ୍ରାନ କେହି ବିଦ୍ୟମାନ ନ ଥାନ୍ତି—

୧. (a royal family) Having no legitimate issue left

ଘୋମକର ଏହାଠାର ହେଲ ଆଣପାଠ । ପାତାମ୍ବର. ନୃତ୍ୟପୁରାଣ ।

୧	ର	ଉ	ଗ,ନ୍ତ	ଥ	ସ	କସନ୍ତ ବଣ୍ଟି	ଆନୁମାଣିକ ସ୍କ୍ଲାଷ୍ଟର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଭଅ	ଛ
୨	ର	ଉ	ଗୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତବଣ୍ଟି	ଆନୁମାଣ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁଖୀ ବଣ୍ଟି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ରେ	ଦ୍ଵା

୨। ଅଶକକ; ସଜାମୂଳ (ଦେଖ)—

2. (a country) Having no king.

ଆଣପାଠକ—ଗ୍ରା. ବି—୧। ମାତ ଜାତ—1. Low caste.

Anapāṭṭaka ୨। ଜାତରୁତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An outcaste.

ଆଜାତି ଗ୍ରା. ବିଶ—୧. ମାତ ଜାତୀୟ—1. Of low caste.

ଆଜାତି ୨। ଜାତରୁତ —2. Outcasted; excommunicated.

ଆଣପୁରୁଷ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଆଣପୁରୁଷା (ଦେଖ)

Anapurusha Anapurushā (See)

ଆଣପୁରୁଷା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. ଅ + ପୁରୁଷ)—୧। ନୟୁଷକ—

Anapurushā 1. Neuter.

ପୁରୁଷତ୍ତୀନ ୨। ପୁଂସ୍ତୁ ହରାଇଥିବା; ଧୂଳିରଙ୍ଗରେଗପ୍ରସ୍ତୁ (ବ୍ୟକ୍ତି)

ବେମର୍ହୀ, ନାମର୍ହୀ 2. Impotent; one who has lost his virility.

ସୁରା ପ୍ରିସି ଆଣପୁରୁଷା ଯେଉଁ ରସେ ।

ପାତାମର. ନୃତ୍ୟପୁରୁଷ ଗମ ।

ଗ୍ରା. ବି. ପୁଂ—୧। ନୟୁଷକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. An eunuch.

୨। ଅମନ୍ତ୍ୟ—2. A worthless person.

ଆଣପୁଟା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ + ପ୍ରତ୍ୟୁଷିତ)—ଆପୁଟା—

Anaphuṭṭa ୧। ଯେଉଁ ଫୁଲ ଫୁଟି ନାହିଁ; ଅପ୍ରତ୍ୟୁଷିତ—

ଆଫୋଟା, 1. Unblown; not yet having
ଅଫୁଟ୍ସଟ 1. bloomed (flower).

୨। ଯେଉଁ ଭାଖା ବସନ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—

2. Unseasoned (curry).

୩। ଯେଉଁ ପାଣି ବା ଦୂଧ ନିଆଁ ଉପରେ ଟକଟକ ହୋଇ
ଫୁଟି ନାହିଁ—3. Unboiled or unsimmering
(water etc.)

୪। ଯେଉଁ ପାଣ ଛିଦ୍ରମୁଖ ନୁହେ—

4. (a pot) Having no hole.

ଆଣପୁଟିଲା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଆଣପୁଟା (ଦେଖ)

Anaphutilā Anaphuṭṭa (See)

ଆଣପୁଟି—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆପୁଟି; ଅପ୍ରାପରଜଣସା (ବାଳକା)—

Anaphuṭī (a girl) Who has not yet attained
puberty.

ଆଣବଣ—ଗ୍ରା. ବିଶ—୧। ରଣଭଣ; ଅସୁବ୍ୟସ; ଇତ୍ସୁତଃବିନ୍ଦୁ—

Anabana 1. Scattered here and there.

୨। ଅସୁତ୍ୱ; ଅମାର୍ଜିତ—2. Unswept.

୩। ଅପରିଷ୍ଠ—3. Uncleansed.

୪। ଅସନା—4. Untidy; dirty.

୫। ଅଳଥ; ଅବକ୍ଷକନାମୟ—5. Full of refuse.

୬। କୁଷ୍ଟିତ; କର୍ଦ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—6. Ugly.

ଆଣବଣିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଆଣବଣ (ଦେଖ)

Anabāṇiā

Anabana (See)

ଆଣବରତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଆଣବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)

Anabaratiā

Anabratia (See)

ଆଣବରତୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଆଣବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)

Anabaratuā

Anabratia (See)

ଆଣବରତେଇ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ଦ୍ରୁତ ପାଲନ କରି

Anabaratei ନ ଥାଏ—(a woman) Who is not observing any religious vow.

ଆଣବରତୀଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଆଣବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)

Anabarttiā

Anabratia (See)

ଆଣବରତୀଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଆଣବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)

Anabarttuā

Anabratia (See)

ଆଣବରେଇ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଣବରତେଇ (ଦେଖ)

Anabarttei

Anabratei (See)

ଆଣବସ୍ତ୍ରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. ଅ + ବସନ୍ତ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି

Anabasantia ମାବନରେ ଅଳପର୍ଯ୍ୟକୁ ବସନ୍ତ ରୋଗକାନ୍ତୁ

(ଆଣବସନ୍ତେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ହୋଇନାହିଁ—(person) Not yet attacked with small-pox.

[ଦ୍ୱ—ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଥରେ
ବସନ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ତାକୁ ଜାବନରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର ବସନ୍ତ ହୁଏ
ନାହିଁ ।]

ଆଣବାପୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. (ଗାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଅ + ବପ୍ତା)—

Anabāpuā ୧। ଅନିର୍ବିଶ୍ୱପିତ୍ତକ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅନ୍ତରପିତ୍ତକ;
ଜାରଜ ଯାହାର ବାପ କିଏ ଏ କଥାର ଠିକଣା ନ ଥାଏ—

ଦୀଗଲା 1. Of untraced parentage; a person whose father is not known.

୨। ଜାରଜ—2. Illegitimate; bastard.

ଆଣବାବୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଆଣବାପୁଆ (ଦେଖ)

Anabābuā

Anabāpuā (See)

ଆଣବାହୁଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ବାହୁର୍ବତ୍ରି)—

Anabāhurda

1. ଅପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ, ଯାହା ଫେର ଆସେ ନାହିଁ—
ଯାହା ଲେଉଛି ଥାଏ ନାହିଁ—1. That which does not come back or return.

ହାତର ଖିଲେ ଥଣ ପାହୁଡ଼ । ତର ।

୨। ଯାହା ଥରେ ବିଗିଦି ଗଲେ ପୁଣି ସ୍ଥାର ହୁଏ ନାହିଁ—

2. That which can not be undone.

୩। ଅବ୍ୟର୍ତ୍ତ—3. Untailing; never failing.

(ସଥା—ଶର)

ଆଣବାହୁଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଆଣବାହୁଡ଼ା (ଦେଖ)

Anabāhurda

Anabāhurda (See)

ଶାଖାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରୀର ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ନିଷ୍ଠରେ ପ୍ରରେବ ରଣ୍ଗ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅର୍ଥବ ୧ ବା ୨ , ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ଦ୍ୱର୍ବଳ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଘର ଶକ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଶାଖାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ପଥାବିମେ ତହିଁର ବିପରୀତ , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଘର ଶକ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା — ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ରୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ବୋଇଲୁ ବ୍ରହ୍ମଶର ଶୁଣିବେ ସୁଦର୍ଶନ
କୁମ୍ଭ ଆସେ ଦୁଇଁ କି ଅଶବ୍ଦିତା ଜାଣ । ଗୀତାମର , ନୃଷଂହପୁରାଣ ଥିଲା ।

ଅଶ୍ଵବୀକାର—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ବିକାର)—

Anabikāra ୧ । ନିର୍ବିକାର; ବିକାରଶୂନ୍ୟ—

1. Unchangeable.

୨ । ନିର୍ଭର୍ତ୍ତଣ—2. Having no repulsion.

ଅପରେ ଅଶ୍ଵବୀକାର ଅପରେ ଅବାର । ଗ୍ରାମ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵବୈବେକ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅବିବେକ)—ଅବିବେକ; ନିର୍ବିବେକ—

Anabibeka

Inconsiderate.

ଅପରେ ଅଶ୍ଵବୈବେକ ଥାଏ ଅନୁମାନ । ଗ୍ରାମ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵବେତ୍ରା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ସାହା ଶୁଣିଥାଏ ବାହୁ ବା କାହିଁଦ୍ବାରା
Anaberdha ଅବୃତ ନୁହେ—Not surrounded by a

fence or a wall.

ଅଶମେଡ଼ା ଅଶମେଡ଼ା ଚରଣେମି ଘର । ଗ୍ରାମ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵବୁଦ୍ଧା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. (ସଂ. ଅ + ବୁଦ୍ଧ)—

Anabratia ୧ । ସେଉଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ବାଲକର ଉପନୟନ ସଂସାର
ହୋଇ ନାହିଁ—1. (a Brahmin boy) Not yet initiated with the sacred thread.

୨ । ସେ ବ୍ରତଧାରୀ ନୁହେ; ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରତ ପାଲନ
କର ନାହିଁ—2. A person who has not observed a religious fasting or
vow.

୩ । ସେଉଁ ଅଣ୍ଟିର ବାହୁର ଧରୁ ହୋଇନାହିଁ; ଅଧର—
3. Not yet castrated (calf)

୪ । ସେଉଁ ବାହୁର ଲକ୍ଷ ହୋଇ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା
ଦେହରେ ତାତିଲୀ ଲୁହାର ଦାଗ କଟା ହୋଇନାହିଁ—
4. (a calf) Not yet seared with searing
iron.

ଅଶ୍ଵବୁଦ୍ଧା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ—ଅଶ୍ଵବୁଦ୍ଧା (ଦେଖ)

Anabratua

Anabratia (See)

ଅଶ୍ଵବୁଦ୍ଧା ହୋଇ ରହ , ପଞ୍ଚମୀ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଇ ।

ବଳସମ—ବଶୁପୁରାଣ ।

ଅଶ୍ଵବ୍ରତେତ୍ର—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଶ୍ଵବ୍ରତେତ୍ର (ଦେଖ)

Anabratei

Anabaratei (See)

ଅଶ୍ଵବ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଟୁ = ଯୁଦ୍ଧଧାନ୍ୟ; ଚିନା + ଅଖକରଣେ. ଯ)—

Anabya ସେଉଁ ଶେଷରେ ଚିନାନାମକ ଶୟ ଉପୁଜେ—

A field growing the small grain
Panicum Miliaceum.

ଅଶ୍ଵବଣ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଶ୍ଵବଣ (ଦେଖ)

Anabhana

Anabana (See)

ଅଶ୍ଵବଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଶ୍ଵବଣ (ଦେଖ)

Anabhanianī

Anabana (See)

ଅଶ୍ଵଭିଶା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅ; ରହ)—୧. ସେଉଁ ଭୁଲା ରଣ୍ଗ

Anabhinpa ହୋଇ ନାହିଁ—1. Not carded (cotton).

୨ । ସେଉଁ ମାଟିକୁ ଗୋଡ଼ ଖପର ଅବ କଢ଼ା ଯାଇନାହିଁ—

2. Soil or earth from which gravels
and potsherds have not been taken

out.

ଅଶ୍ଵଭିଶା ଅଶ୍ଵଭିଶା ମାଟ ଅଛି ତହିଁ—ଗ୍ରାମ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵମଣଷ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. (ସଂ. ଅମନୁଷ୍ୟ)—

Anamanasha ୧ । ଅମନୁଷ୍ୟ; କୁଶିତ; ଅସୋଗ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

ଅମନୁଷ୍ୟ; ଅମନିଷ୍ୟ 1. Worthless (person).

ନାମଦ୍ଵା— ୨ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Unmanly.

୩ । ଶୁରୁ—3. Coward.

ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଅସୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Worthless person.

୨ । ଶୁରୁ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A coward.

ଅଶ୍ଵମଣିଷ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ଓ ବ—ଅଶ୍ଵମଣଷ (ଦେଖ)

Anamanisha **Anamañashā** (See)

ଅଶ୍ଵମନିଷ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଶ୍ଵମଣଷ (ଦେଖ)

Anamanisha **Anamañashā** (See)

ଅଶ୍ଵମନିଷ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ଓ ବ—ଅଶ୍ଵମଣଷ (ଦେଖ)

Anamanisha **Anamañashā** (See)

ଅଶ୍ଵମାତ୍ରା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ + ମାତ୍ରା)—ମୁହୂରତ (ଅଷ୍ଟର)—

Anamātrā (a letter) Having no measure or
upper stroke.

ଅଶ୍ଵମାତ୍ରା ଅଶ୍ଵମାତ୍ରା ଅଶ୍ଵମାତ୍ରା

ଶବ୍ଦର ରେତ ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ନିଜ ପଦ । ଗ୍ରାମ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵମେଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ + ମେଧ)—ସେଉଁ ଘରେ ଖୁଣ୍ଟିନ ଥାଏ—

Anamerda (a house) Having no pillars.

ଅଶ୍ଵମେଡ଼ା ଅଶ୍ଵମେଡ଼ା ଚରଣେମି ଘର । ଗ୍ରାମ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵରାସ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ରାସ)—ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ରାସଲାଲାର

Anarāsa ଭକ୍ତ ନୁହେ—(a person) Not devoted
to the Rāsalilā of Sri Krushna.

ଅଶ୍ଵରାସ ନନାରେ ବେରେ କି ରସବ । ଅଭୁତ. ରୂପରକ୍ତ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵରୂପ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ + ରୂପ)—ଅରୂପ; ରୂପମୂଳ—

Anarūpa Formless; shapeless;
incorporeal.

ଗଢ଼ାର ବୁଦ୍ଧର ଅରୂପ ହୋଇ । ଗ୍ରାମ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗାତା ।

ଅଶ୍ଵଲେଉଟ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଶବ୍ଦାହୁଡ଼ (ଦେଖ)

Analeuta **Anabāhurda** (See)

ଅଶ୍ଵଲେଉଟ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଶବ୍ଦାହୁଡ଼ (ଦେଖ)

Analeuta **Anabāhurda** (See)

ମାଧ୍ୟମର ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁରତ ୯ ଚିତ୍ରର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛଏବ ୯ ବା ୧୦ ଚିତ୍ରର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦଙ୍କରେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାଷ୍ଟକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସ୍ଥାନକୁମେ ଚାହିଁର ବିପରୀତ, ବା ୧୦ ଚିତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଜୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଜୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଣସର ଘର—ଦେ. ବି—ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଜଗମୋଦନରେ ରକନ
Anasara ghara ଅର୍ଗଳ କିକଟରେ ଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ;

ସେଠିଠାରେ କି ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳରତ୍ନ ଓ ସୁଭଦ୍ରାଜୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡମାଳ
ଅଣସର ସମୟରେ ରଖାଯାଇ ଚତୁରକାରମାନଙ୍କଙ୍କବାବୁ ଚିତ୍ର
କରି ଯାଆନ୍ତି—A space inside the Jagannath-temple
where the idols are kept and painted
during the Anasara.

ଅଣସର ତାଢି—ଦେ. ବି—ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳରତ୍ନ ଓ ସୁଭଦ୍ରାଜୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡମାଳ
Anasara tāṭi ଚିତ୍ର କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ତାଢି ଆଗରେ
ରଖାଯାଇଥିବା ବାର୍ଷିକ ଶୃଷ୍ଟିଭାବୀ—

Bamboomatting put in front of the
idols at Puri when they are painted.
(ଦ୍ୱ—ଏହି ସମୟରେ ଯାହାମାନେ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଦିକ ସାନ୍ତୋଷ
ଦର୍ଶନ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ଉକ୍ତ ଅଣସର ତାଢିକୁ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ।)

ଅଣସରପଣା—ଦେ. ବି—ଅଣସର ଦରରେ ଥିବା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ
Anasarapana ଭୋଗ କରାଯିବା ପ୍ରପାନ୍କବିଶେଷ—

A sweet drink offered to the
idols at Puri during the
Anasara.

ଅଣସୋରିଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନ + ସର୍ଷପ; ଯାହା ସୋରିଷ ପରି ଦେଖା-

Anasorisha ଯାଏ; ଅଥବା ସୋରିଷ ନୁହେ ।)—

ସଂ.ନାମ—ଆଦିତ୍ୟଭକ୍ତ୍ତା; ୧। ଭାରତର ଭିତ୍ତି ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନର
ଆଦିତ୍ୟପତ୍ର; ବରଷା; କର୍ଣ୍ଣମୋଟ; କିଳପର୍ଣ୍ଣ]; ବର୍ବର
ହୃଦ୍ରତେ; ରନ୍ସୋରିଶା
କାଳକୁଟୀ, ହଳତଳ, ହୃଦ୍ରତ
ତେ. ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତିମୁ;
କୁକାହେମିନ୍ଦା
ତା. ନୟାରେଜି
ସ୍ତ୍ର. ତିନୋମନିତିଲୁନ୍

1. A kind of herb; Cleomi Viscosa;
Polanisia icosandra.

ସଂ. ନାମ—ସୂର୍ଯ୍ୟବନ୍ତି;
ଅର୍କପୁଣ୍ଡିକା
କାନାଲା; ହରହରିଯା,
ବନ୍ସରିଯା
ହୃଦ୍ରତ; ହୁଲହୁଲ;
କରେଶକା; ଚୁରେଟା

୨। ଏହି ଜାଗରୁ ଅଛି ଏକ ପ୍ରକାର
ଶାକ ଶୁଲୁ (ଏଥର ଫୁଲ ଅବତ୍ତ
ଓ କେଶର ଟଟି; ଏହା ବାର୍ଷିକ ଦୂର;
ଗଛ ସିଧା, ଫୁଲ ବଡ଼, ମଞ୍ଜ ଟାଣୁଆ,
ଏଥର ପତ୍ର, ମୂଳ ଓ ମଞ୍ଜ ରମ୍ପ
ରେଗରେ ଉପକାଶ ।)

ତେ. ଭାମିନ୍ଦା; ଭେଲକୁର
ତା. ଭେଲର; ମାରୋଲ, କାହୁଗୁ
2. A kind of annual
herb; Synandropsis
Pentaphylla.

ଅଣସୋରିଷା—ଦେ. ବି—ଅଣସୋରିଷ (ଦେଖ)

Anasorisha Anasorisha (See)

ଅଣସୋରିଷିଆ—ଦେ. ବି—ଅଣସୋରିଷ (ଦେଖ)

Anasorishia Anasorisha (See)

ଅଣସ୍ତରାରାଶହେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଣସରୁରାଶହେ (ଦେଖ)

Anastarāśāhe Anasaturāśāhe (See)

ଅଣସ୍ତରି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଣସରୁରି (ଦେଖ)

Anastari Anasaturi (See)

ଅଣସ୍ତୁରାଶହେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଣସରୁରାଶହେ (ଦେଖ)

Anasturāśāhe Anasaturāśāhe (See)

ଅଣସ୍ତୁରି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଣସରୁରି (ଦେଖ)

Anasturi Anasaturi (See)

ଭୂମ ଅଣସୁରଟ କାଣ ହୋଣ ଦେବେ

ଦଳଲେ ପ୍ରାଣ ନେବା ପାଇ ଅଛି କୋହେ ।

କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭରତ. ଶାସ୍ତ୍ର ।

ଅଣହଳଦିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ହଳଦା)—

Anahaladiā ସେଉଁ ତିଥିରେ ଥାବୋ ହଳଦ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ—
କିମା ଭିପ୍ରସ୍ତୁତ ପରିମାଣରେ ହଳଦ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ—
(curry) Not flavoured with turmeric

ଅଣହତ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ହତ)—୧। ଅଣହତ—

Anahita 1. Not beneficial.
2. Inauspicious

, 1. ଅମଙ୍ଗଳକର—2. Inauspicious

କେହ ତ ବହୁବାର ରୁଷକୁ ତ ନାହିଁ

କେହ ତ ଅଣହତ ଜାରିବ ତା କେହ । କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭରତ. ବକ ।

ଗ୍ର. ବି—ଅଶୁର; ମନ—Evil.

ଅଣହୁଡ଼ା—ଦେ. ବି; ବି. ଓ କି. ବିଶ—ଅଣହୁଡ଼ା (ଦେଖ)

Anahurdā Anahurdā (See).

ଅଣହୁଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧। ସେଉଁ ଲେକ ପ୍ରକୃତରେ ମରିଯାଇ ନ

Anahurdā 2. ଥାଏ କିନ୍ତୁ ମୁରୁର କେତେକ ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖୁ
ସ୍ଵଜନମାନେ ଯାହାର ମୁଗ୍ଧ ଅସନ୍ନ ବୋଲି ଅନ୍ଧକା କର,
କୌଣସି ଗାର୍ଥ ସ୍ଥାନରେ ମରିବା ପାଇଁ ତାହାରୁ ନେଇ
ଯାଆନ୍ତି, କିମା ଯାହାଠାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ପ୍ରିର କର
ଶୁଣନାକୁ କେଇ ଥାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେ ଲେବଠାରେ
ଜାବନର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ଦେବାରୁ ତାର ପରିବ
ପେରାଇ ଅଣହି—I. (a person) Who is
taken to a sacred place to die or
who is taken to the cremation
ground by his relatives thinking

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ରୁ	ଏ	ଦସନ	ବଣୀ	ଅନୁକାଳିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	କ	ଶଶ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଇଥ	ଇ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ରୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବଣୀ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତବଣୀ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶେ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	.

that he is going to die or is dead
but who revives afterwards and is
brought back home.

ଅସୂଷ ଥାର୍ ଅସିଲ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ରହ—ପ୍ରଦତ୍ତ।

[ଦୁ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ଅର୍ପନ ମୁରର ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯିବାରୁ ତାକୁ ତାର ସ୍ଵଜନମାନେ ପୁଣ୍ୟ ଛିନ୍ନାର ପଞ୍ଚକୋଣୀ ଅଛଳରୁ ମୁକ୍ତିଶର ମହାଦେବଙ୍କ ବାଟେ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗହାରକୁ ବୋହି ନିଅନ୍ତି; ସେ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ବାଟେରେ ମଲେ, ତାକୁ ସେଠାରେ ସ୍ଵଯାର କରନ୍ତି; ନଗେତ୍ର କହି ଦିନ ପୁଣ୍ୟଠାରେ ନେଇ ବସାରେ ରଖାନ୍ତି ଓ ସେ ମଲ୍ଲ ପରେ ତାକୁ ସ୍ଵଯାର କରିପାର ସ୍ଵଜନମାନେ ପ୍ରାମକୁ ବାହୁଡ଼ନ୍ତି । କହୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କମଣଃ ସୁଧୁ ହୋଇ ବଢ଼େ, ତାକୁ ଘରକୁ ଫେରଇ ଆଶନ୍ତି । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ‘ଆଶନ୍ତା’ କହନ୍ତି ।]

ଦେ. ବଣ—୨ । ଅଭ୍ୟାନ୍ତ—2. Unmistaken.

ଦେ. କି. ବଣ—ଦ୍ୱାମପ୍ରମାଦ କିନା—

Without mistake.

ଦେ. ବି—ଦ୍ୱାରିଶୁନ୍ନତା—Freedom from mistake.

ଆଖେତ୍ର—ଶ୍ରୀ. ବି—୧ । ଜ୍ଞାନ ଅଭାବ; ଅଜ୍ଞାନ —

Anahetu 1. Want of knowledge.

୨ । ଅଚେତା—2. Want of consciousness.

୩ । ବ୍ୟୁତି—3. Forgetfulness.

୪ । ଅମନୋଯୋଗ—4. Inattention.

ଆଖେତ୍ରରେ କ୍ଷେତ୍ର ଜ୍ଞାନ ଅଭାବ । ଜ୍ଞାନାଥ, ଭାବନା ।

ଆଖେତ୍ରଲା—ଶ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଦେଲା)—୧ । ଅନାଦର; ଅଯହ; ଅରୁହତା—

Anaheṭā 1. Want of care; neglect.

ଦେଲା; ଅଯହ

ଆଖେତ୍ରଲା ପାରଥିବେ ଗୋ ନନ୍ଦନରୁ ଦେଇ ।

ରକ୍ତପାତ୍ର—କଳାକଳେନର ଚରଣା ।

, 1. କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଲା—2. Negligence.

୩ । ଅସମ୍ଭାନ—3. Disrespect.

ଆଶ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶକ = ଅତ୍ରିଷ୍ଟ୍ରୁ) —୧ । ଏକ ଟଙ୍କାର ଶୋଳ

An୍ତର୍କ୍ଷ ରାଗରୁ ଏକ ରାଗ; ରାଗ ପରିପାର ସମସ୍ତ—

1. One anna; ୧/୧୬ of a rupee.

ଆଶ (ଦୁ—୧ ଆଶ = ୧୯ ଟଙ୍କା = ୧୯ ପରିପାର = ୮ ଅଧିଲ = ୧୯

ପାତ୍ରାଲୁ = ୧୦ ରଣ୍ଟା = ୮୦ ଟଙ୍କା)

, 1. କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଏକ ଶତାତ୍ତ୍ଵାଂଶ—

2. One sixteenth of any thing.

୩ । ପ୍ରାଦେ. (ଗନ୍ଧିତାତ) ବି—ପୁରୁଣା ପାଣି ନାଳ ବାଟେ ପାଣି ଥାବକୁ ନ ଲେଇ, ଅଳ୍ପ ବାଟେ ଥାର ରୁହାଇବା ପାଇଁ କରାଯିବା ନୁହୁ କାଳ ହାତାପାଣିପାନାରୁ ।

3. A diversion channel.

ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଆନାତ) —ଆନାତ—Brought; fetched.

ଆଶାନ୍ତି କ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସାମାଜିକ ବାସ ଭୟମ ପାଖତା । ବର୍ଷମୂର୍ତ୍ତି, ସଜୀବ ।
ଆଶାଅଣି—ଦେ. ବି. (ବ୍ୟକ୍ତିକରନରେ ଦ୍ଵିପ୍ରୟୋଗ) —୧ । ପରିପାର ବା Anāāṇi ପ୍ରତ୍ୟେକେ କହି ବାଗରେ ବା ଅଟେଇ ହୋଇ ଶୋଇବା—

1. Lying sidewise to each other.

୨ । ଅନେକ ବ୍ୟୁତ ଅଣିବାକର୍ମ—

2. Act of bringing many articles

ଆଶାଅଣିଆଣହେ—ଦେ. ବି ଓ ବଣ—(ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଉକାଣିତ Anāāśiāśahie + ଶତ) —ଏକ ଶତ ଆଶାଅଣି; ୧୯— One hundred and seventy-nine.

ଆଶାଅଣି—ଦେ. ବି ଓ ବଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଉକାଣିତ Anāāśi ଉକାଣି) —ଅଣି ସଂଖ୍ୟାବରୁ ଏକ ଉକାଣି; ସତ୍ତରବୁ ନଅ ଉନାଶି ଅଧିକା; ୭୯—Seventy-nine.

ଓଜାସୀ

ଆଶାରଦେବା—ଦେ. କି—୧ । (ସଂ. ଆ + ନା ଧାରୁ—ଆଣିଦେବାର Anāidebā ଶିଳ୍ପ ପ୍ରୟୋଗ) ଅନ୍ୟହାର କୌଣସି ପଦାର୍ଥରୁ ଆନାଇ କରିବା—1. To cause a thing to be brought in or fetched.

୨ । (ତା. ଅଣଣୁ = ଅଭିଜିବା) —କୌଣସି ବସୁ ବା ପାତ୍ରକୁ ଏକପାଖରୁ ଆରୁଜାଇବା ବା ତଳାଇବା ବା ବଳକରିବା—2. To cause a thing or pot to incline to a side.

ଆଶାର ଧରିବା—ଦେ. କି. (ତା. ଅଣଣୁ = ଅଭିଜିବା) —କୌଣସି ପାତ୍ର Anāidharibā ବା ବସୁକୁ ଏକ ପାଖକୁ ଆରୁଜାଇବା ବା ତଳାଇବା କରି ଧରିବା—To hold a pot or thing inclined sideways

ଆଶାରବା—ଦେ. କି. ସକର୍ମକ (ସଂ. ଆ + ନା ଧାରୁ; ‘ଶିଳ୍ପ’; ଆଣିବା Anāibā କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପକୁରୁପ; ସଂ. ଅନୟନ) —

ଆନାନ ୧ । ଅନ୍ୟହାର ଆଣିବା କିମ୍ବା କରିବା—

ଲିପାଲାନା; 1. To cause to be brought or fetched.

ଆନାନ ୨ । ସକର୍ମକ—(ସଂ. ଆ + ନା ଧାରୁ; ଶିଳ୍ପ) —
ମଗାଇବା; ତଳାଇବା—2. To send for.

ଆଶାରବା ଶର୍ମିତ ମୁଁ ବଳ କରି ବା କୁଷମିତ ମହାଭରତ ଦିନ ।
ବୀକାନ ୩ । ସକର୍ମକ (ସଂ. ଆନମନ; ତା. ଅଣଣୁ = ଅଭିଜିବା) —

ସ୍ତ୍ରୀକାନ୍ଦା କୌଣସି ବସୁ ବା ପାତ୍ରକୁ ଏକ ପାଖକୁ ତଳାଇବା ବା ଦେବଶିଳ୍ପବା—
3. To cause a thing or pot to incline.

ଆନାନ ୪ । ଅକର୍ମକ (ସଂ. ଆ + ନମ ଧାରୁ) —

କେନ୍ଦ୍ରିଯୋପତ୍ର କରିବା; ଏକ ପାଖକୁ ତଳାଇବା—

ସ୍ତ୍ରୀକାନ୍ଦା ୪. To lean to a side; to incline.

ସାଧାରଣ ମୋଳେ ଥିଲେ ଏକ ସ୍ଵାରୀର ମୁଠରେ ତତ୍ତ୍ଵର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମୂଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା-କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ବୌଣ୍ଡି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବା, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚର ବପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ବିଷୟରେ , ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁଦ୍ଧି ହେବ । ସଥା—
‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ’ ଦେଖିବେ ।

* । ଅକର୍ମକ (ସଂ. ଆ + ନମ ଧାରୁ)—

କରମାତ୍ର ଶୋଇବା—୫. To lie sidewise;
to lie on the flanks.

ଅଣାଇ ହେବା—ଦେ. କି—ଅକର୍ମକ (ସଂ. ଆ + ନମ ଧାରୁ)—

Anāi heba ୧। ନିଜେଶୋଟାଏ ପାଖରୁ ଛଳିବା—
ଏକପାଶ ହଞ୍ଚ୍ୟା ୧. To incline to one side.

କ୍ରକଳା ୨। ଏକ କଢ଼ି ମାତ୍ର ଶୋଇବା—
2. To lie on the flanks.

ଅଣାକାର—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାକାର)—ନିରାକାର; ଆକାରମୁକ—
Anākāra Incorporeal; shapeless.

ନିରାକାର ବନ୍ଦୁରେ ଯେ ସିଂହ ପକାଇବ ।
ଅନାକାର—ଶବ୍ଦ ବନ୍ଦୁରେ ଶବ୍ଦ ଗାଇବ ।

ଦେ. ବ—ପରମେଷ୍ଟର; ପରମଦ୍ଵାତ୍ମ—
God; the Divine Soul.

ଅଣାକାର ପୁରୁଷ—ଦେ. ବ—

Anākāra purusha ନିରାକାରବୁଦ୍ଧ; ପରମେଷ୍ଟର; ପରମଦ୍ଵାତ୍ମ—
ନିରାକାର ପୁରୁଷ God, the shapeless.

ଅନାକାର ପୁରୁଷ

ଅଣାକାର ବିଶ୍ଵ—ଦେ. ବ—ଅଣାକାର ପୁରୁଷ (ଦେଖ)

Anākāra bishvā Anākāra purusha (See)

ଅଣାକାର ବ୍ରହ୍ମ—ଦେ. ବ—ଅଣାକାର ପୁରୁଷ (ଦେଖ)

Anākāra brahma Anākāra purusha (See)

ଅଣାକାରମତ—ଦେ. ବ—ତେଣାରେ ପ୍ରତକିତ ଧର୍ମମତବିଶେଷ—

Anākāramata A religious tenet prevalent
in Orissa.

[ବୁ—ଏ ମତବାଦମାନଙ୍କର ମତକୁ ପ୍ରୋପେସର ଶ୍ରୀମତ୍
ଆନ୍ତିକଙ୍କର ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ‘ପ୍ରେମଭକ୍ତି କୃତ୍ତିଗୀତା’ ନାମକ
‘ପ୍ରାଚୀଗ୍ରହର’ ମୁଖବନ୍ଦରେ ସଂଶେଷରେ ବୁଝାଇବାକୁ ହେଲ୍ପା କରି
ଅଛନ୍ତି । ତହୁଁର ମର୍ମ ଏହି :—“ଉଗବାନ ଆଦି ଓ ଅନାଦି ।
ସେହେବେଳେ ଜଗତ ନ ଥିଲ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗତ ଶୁନ୍ୟମୟ ସେତେ
ବେଳେ ଏକା ଉଗବାନ ବିଦ୍ୟମାନ ।” ଉଗବଦ୍ୟେତ୍ତାରୁ ଶୁନ୍ୟର
ଉଭବ । ସେହି ଜ୍ୟୋତି ମଧ୍ୟ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶମାନ । ସେ
ମହାଶୂନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଚିତ୍ର ବା ଚେତନାର ଅବସ୍ଥା । ସେହି
ଚିତ୍ରଙ୍କରେ ଉଗବାନ ବିଶଳମାନ; ତାଙ୍କର ଅକାର ନାହିଁ । ସେ
(ଅକାର ବହୁଭୂତ, ଚିତ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ରନ ଓ ଚିତ୍ରର ସମର୍ପିତ । ଯୋଗ
ବୁନ୍ଦ ଆୟାରମ ଅବସ୍ଥାରେ କାଙ୍କର ସେଠାରେ ଅବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର
ବାସନା ଜାଗନ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ, ସେ ନିର୍ବିଶ ହେଲେହେଲେ ଉର୍ମି, ଧୂର୍ମ,
ଜ୍ୟୋତି, ଜ୍ଵାଳା ଓ ବନ୍ଦୁ ଏହି ପାଞ୍ଚ କଳାଶୀଲ ପ୍ରକଳକୁ ଉଗବାନ
ଜାଗନ୍ତ କରନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକଳ ଉଚ୍ଚମୟ ଓ ଅତିନମ୍ୟ । ପାଞ୍ଚ କଳା
ସଥାକମେଶ୍ଵର, ପାତା, ଲେହନ୍ତ, କୁଳୁମ ଓ ପାନ ଏହି ପାଞ୍ଚ କଣ୍ଠ
ଦଶିଷ୍ଟ । ଚତୁର୍ବୁଦ୍ଧ, ସତ୍ତ୍ଵ, ସାମ, ଅର୍ଥକ ଓ ଶିଶୁ ଦେବତା ମୂଳବୁଦ୍ଧ

ଏହି ମନ, ସୁମନ, କୁମନ, ବିମନ ଓ ଅମନର ଦୁଃଖବସ୍ତା । ଏହି
ପାଞ୍ଚ କଳା ଜଳରେ ପଡ଼ିବେ, ଯୋଗମାୟୀ ଜାତ ହେଲେ । ଏହି
ଜଳର ନାମ କାରଣାଶ୍ରମ । ଏହି ଯୋଗମାୟୀ ଅଧିଷ୍ଟନ ବା
ଅର୍ବମାତ୍ରା । ତତ୍ପରତେ କାଳପୁରୁଷ ଜାତ ହେଲେ । ଏହି କାଳ
‘କମଳ’ ନାମରେ ଅର୍ହତାକାଳ କାଳ କାରଣାଶ୍ରମରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ
ରହି ନ ପାରିବାରୁ, ଯୋଗମାୟୀ ସୁଅଙ୍ଗରୁ ଓ କାର ଜାତ କଲେ ।
‘ଓ’ର ଉପରଭାଗ ନାରୀ ଅର୍ବମାତ୍ରାଷତ୍ତ ସଂଲଗ୍ନ ଏବଂ ତାହା
‘ବୁନ୍ଦିକଳା’ ନାମରେ ଅର୍ହତାକାଳ ସେହି କଳିକଳା ଜ୍ୟୋତିରିଙ୍କ ଦ୍ୱୀପ
ବା ଘର ଜାଣିବ । ଏହି ଜ୍ୟୋତିରିଙ୍କ ଏବଂ ଅର୍ବମାତ୍ରା (ଶକ୍ତି =
ଯୋଗମାୟୀ = ଦୂର୍ଗା) କି ସଯୋଗରେ ସୁନ୍ଦର ଭବିତ । ଏହି
ଜ୍ୟୋତିରିଙ୍କ ଅନ୍ୟ ନାମ ‘ବିଶ୍ଵଟ’ ଓ ପୁଲ ବିଶେଷରେ ଅନନ୍ତ,
ଶେଷ, ବଳବତ୍, ଏହି ଜ୍ୟୋତିରିଙ୍କ ଅବ ପୁରୁଷ ଏବଂ ଯୋଗମାୟୀ
ଅବ ପ୍ରକୃତ ।

ଅର୍ବମାତ୍ରା ଉପରେ ବିନ୍ଦୁର ସଂଯୋଗହିତ ପ୍ରଶବ ବା ଓ କାର ।
ସେହି ବିନ୍ଦୁର ପ୍ରଶବରେ ଅଣାକାରକ ଅବସ୍ଥାର । ବିନ୍ଦୁର ଅଣାକାର
ଅଣାକାର ବ୍ରହ୍ମକର ସ୍ଥିର । ସର୍ପାକୁତ ଅନନ୍ତ ସେହି ବିନ୍ଦୁର ଜାତ ।
ଅନନ୍ତକର ଅନ୍ୟ ନାମ ସୁଷ୍ମୟା ବା ଶିଶୁମୂଳା । ଏହି ସୁଷ୍ମୟା
ନାହିଁର ଧାନ କଲେ, ସାଧକ ଶିଶୁବେଦ, ବା ନିଷେଦ ବା
ନିଷେଗୁଣ୍ୟ ଲାଭ କରେ ।]

ଅଣାକିଆ—ଦେ. ବିଶ—ସେହି ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଅଣା—
Anākiā (a thing) Which is worth one

anna each.

(ଯଥା—ଅଣାକିଆ ଲାଭୁ; ଅଣାକିଆ ଦାଣ୍ଟି ।)

ଅଣାକ୍ଷର—ଦେ. ବିଶ—୧। (ସ. ଅନନ୍ତର) ଅଣାକ୍ଷର ବହୁଭୂତ; ଯାହା

Anākṣhara ଅଣାକ୍ଷର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
1. Not capable of being
expressed by letters.

ଅଣାକ୍ଷର ଅଣାକ୍ଷର ଅଣ ନିଷେଦ
ନିଷେଦ ରେତ ଗାହି ତୁଳ ନିଜ ପଦ । ପ୍ରାଚୀ—ତୁଳନବୁଦ୍ଧ ଗାଇ ।
୨। ଅଣ୍ମୟ—2. Indestructible.

ଦେ. ବ—ଉଗବାନ—God.

‘ଅଣାକାର ମତ’ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।

ଅଣାକାର—ଗ୍ର. ବ. (ସ. ଅନାକାର)—

Anāchāra ୧। ଅନାକାର; ଅଣାକ୍ଷରକା—

ଅନାଚାର ୨। ଅର୍ପିତର କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୩। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୪। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୫। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୬। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୭। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୮। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୯। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୧୦। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଅନାଚାର ୧୧। ଅର୍ପିତ କାଳକାର—

ଦୀର୍ଘବେଳେ କୋଣର ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରତିକରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଜ୍ଞାନର ପ୍ରତ୍ୟେଷ ରଖି ବରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୮ ବା ୯ ତତ୍ତ୍ଵର କୋଣର ବର୍ଣ୍ଣନା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଗତ ଶୋଭିଲେ, ସେବେ ଏ ଉଚ୍ଚାକୋଣରେ ନ ଦିଲିବ, ତେବେ ସେହି କେପାର୍ ଯଥାକ୍ଷମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବନ୍ଦରେ । ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵର ଶୋଭିଲୁ ହେବ । ଯଥ—‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଭିଲେ; ‘ଶେ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶେ’ ଶେରିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ମାରିଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଶେରିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ କ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ଶେରିବେ; ‘ଅଲବନ୍ତ’ କ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ତ’ ଶେରିବେ ।

ଅଣିଆର୍ଦ୍ବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଣାର୍ଦ୍ବା (ଦେଖ)

Anjāśāibā Aṇāibā (See)

ଅଣିମନ୍ତ୍ର ସୁଖଦାୟୀ, ଶୋଭିତ୍ତ ଅଣିଆର୍

ପରମକ ଅକରେ ଦିଶେ ଏମନ୍ତ ଶୋଭା । ରଙ୍ଗ, ସବ୍ରଦମନ୍ତ୍ର ୧୧ ।

ଅଣିଏ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ଅଦରାର୍ଥକ)—ଆଣିଏ; ଏକ ଅଣା ମାତ୍ର—
Anie One anna only.

(ଯଥା—ମତେ ଅଣିଏ ପରିଷା କେହି ଦାତା ସେବେ ଦିଅଲେ,
ତେବେ ମୁଁ ମୋ ସୁଧା ନିବାରଣ କରନ୍ତି ।)

ଅଣିକାଠି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଣି + କାଷ୍ଟ)—ସେଉଁ କାଠି ବା ଶିଳ
Anikāṭhi ଦ୍ଵାରା କଳଇ ଅରମାନ ପହି ସଙ୍ଗେ ଉଡ଼ା ହୋଇ
କଷା ହୋଇଥାଏ । ଅରକୁ ପହିରେ କରିଯାଇଥିବା
ଛିଦ୍ରରେ ପୂର୍ବ ତାହା ହୃଦୟାନ ହୋଇ ପହି ଦିହରେ
ବୁଝୁ ହୋଇ ବସିଯିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ପହିର
ଛିଦ୍ରରେ ଅର ସଙ୍ଗେ ସେଉଁ ଖୂଲ ବାହୁଥା ସାଇଥାଏ—
Pins driven into the arc of a wheel
with the spokes to make the spokes
fit tightly into the holes made in
the arc.

ଅଣିକିଆ—ଦେ. ବିଶ.—ଆଣାବିଆ (ଦେଖ)

Anikiā Aṇākīā (See)

ଅଣିକାଳା—ଦେ. ବି—ଆଣାକାଳ (ଦେଖ)

Anikilā Aṇākīlā (See)

ଅଣିକାଳୀ—ଦେ. ବି—ଆଣାକାଳ (ଦେଖ)

Anikili Aṇākīlī (See)

ଅଣିଟଣି—ଗ୍ର. ବି—କୌର୍ବି ବନ୍ଧିର ଯାଦିତ୍ୟ ଶୁଣୁ ଦୋଷ ବା ଛିଦ୍ର—

Anitāni All conceivable secrets and
nāḍībhūddhi hidden faults of a person.

ଅଣିଟଣି ଛିଦ୍ରାଇଦେବା—ଗ୍ର. କ୍ରି. (ଗାଳ ବା ଧରକାଣରେ ବନ୍ଧବୁଢ଼ି)—

Anitāni chhindāśideha ଧରିବୁ ଶୁଣୁ ଦୋଷ ଓ ଛିଦ୍ର ପ୍ରକାଶ
ନାଡ଼ିଭୁଦ୍ଧି ବାରକରା କରିଦେବା—To publish a
ଅଣିଟଣି ପରଦା ସ୍ଵାଲଦେନା person's secrets.

ଅଣିଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ଅନମନ + ଧୃ ଧାରୁ)—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ

Anidharibā ବା ବନ୍ଧିକୁ ଏକ ପାଖକୁ ଉଲାଇ କରି ବା ଆର-

ଏକପାଶି ଧରା ଜାଇ କରି ଧରିବା—To hold a thing or

ଶୁକଳା—a person in an inclined posture.

ଭାଗେ କାମ ଅଣି ଅଣି କୋଳେ ଧର ଅଣି ଅଣିମାର ସୁତା ରମଣାମଣି ହେ ।
ରଙ୍ଗ, ପ୍ରେମଧାରିତି ୫୩ ।

ଅଣିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଣି + ନମ ଧାରୁ)—

Anibā ୧. (ଅର୍ପିକ)କଢ଼ିବୁ ଉଲିବା; ଏକ ପାଖକୁ ଉଲିବା—

ଏକପାଶ ହଣ୍ଡା—1. To lean to a side.

ଶୁକଳା—୨. (ପରମିତ) —କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଏକ ପାଖକୁ

ଏକପାଶ କରା ଉଲାଇବା ଆରିକାଇବା—2. To cause a

ଶୁକଳା—thing to incline or lean to a side.

ଅଣିମା—ସଂ. ବି. (ସଂ. ଅଣୁ + ଭବାର୍ଥେ ଇମନ୍ = ଅଣିମନ୍ ୮ ମା. ୧୯)—

Animā ୧. ଅଣୁତା; ସୁମୁତା—1. Minuteness, fineness.

୨. ଛୁଦୁତା—2. Smallness.

୩. ଅଣୁ ପର ହେବା ଅବସ୍ଥା—

3. Atomic condition.

୪. ଦେବତା ଓ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ତେ ଶିଶରଙ୍କର ସାଧନା-
ଲଭ ଅଷ୍ଟୁଷିକି ବା ଅଷ୍ଟେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକତମ ।
(ଏହି ସିଦ୍ଧ ବଳରେ ଏମାନେ ନିଜକଳ ଶିଶରଙ୍କ
ଇତ୍ତାଥନ୍ତୁରେ ଅଣୁପର ଅତି ଧୂଷ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ କର
ପାରନ୍ତି)—

4. One of the eight supreme or
divine powers by virtue of which
gods and perfect sages can reduce
their bodies to atoms

ଅଷ୍ଟେଷ୍ୟ (ଦେଖ)

ଅଣିମାଣ୍ଡବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ମଧ୍ୟପଦଲୈପି); ଅଣି=ଶୁଲାଗ୍ର; ମାଣ୍ଡବ୍ୟ

Animāndabya ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ; ଅଣି ବା ଶୁଲାଗ୍ର ଯୋଗ୍ୟ
ଚିହ୍ନିତ ବା ବିଜ୍ଞାତ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ)—

ମୁନିବିଶେଷ—Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏହାକର ନାମ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ; ଏକ ସମୟରେ ଜନମାନେ
ବଜାର ଦରୁ ଶୁଣିବ ଜନିଷ ଗେର କର ସେତେବେଳେ ତାହା ଦରୁକୁ
ରହାଇ କେବାରୁ ସୁଧା ନ ହେବାରୁ, ଏ ମନ ତପସ୍ୟା ନବୁଥିବା
ସ୍ଵାନରେ ସେ ମାଲ କର ରଖିଦେଇ ପଳାଇଗଲେ । ପରେ ରଜା-
କର୍ମଶୂନ୍ୟମାନେ ଗେର ମାଲ ଖୋଲ ଏହାକ ନିକଟରେ
ସେଗୁଡ଼ିକ ଥିବାର ଦେଖୁ, ମୁନଙ୍କୁ ଗେର ବୋଲି ଶୁଣିବକରି, ତାଙ୍କୁ
ଶୁଲୀରେ ଚଢ଼ାଇଲେ ତେ ଧୂଳରେ ଏ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ
କରିବା ପରେ ଏ ଯାଇ ସମକୁ ପରିଦୟିଲେ “ମୁଁ ତ ରଜାଦର ମାଲ
ଗେର କର ନ ଥିଲ, ମତେ ତଥା ଏ ଧୂଳ ଦଣ୍ଡ ହେଲ ?” ଯମ
ଭରତ କଲେ, “ତୁମେ ଯିଲୁବିନେ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଗୋଟିଏ ପତଙ୍ଗକୁ
କଷାରେ ମୋଡ଼ିଥିଲ ବୋଲି, ଏ ଦଣ୍ଡ ଦେଗ କଲି ।” ଲଘୁ ଦେଖି
ପାଇଁ ଯମ ଗୁରୁ ଦଣ୍ଡର ବନ୍ଧବସା କରିଥିବା ଯୋଗୁ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ସମକୁ
ଅରଣ୍ୟାପ ଦେଲେ ତେ ସେହି ଅରଣ୍ୟାପ ପଳରେ ସମ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟୋଦିତେ
ବିନୁର ହୋଇ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲେ—ମହାଭାରତ ।]

ଅଣିଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଅଣୁ + ଅର୍ଥରେ ଇଷ୍ଟ)—ଅତି ସୁନ୍ଦର—

Anishtha Very minute.

ଅଣି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଣାର ହେବା (ଦେଖ)

Ani heba Aṇaiheba (See)

ଅଣି—ସଂ. ବି. (ଅଣ ଧାରୁ + ବନ୍ଧୁ ର୍ତ୍ତ୍ଵ)—ଅଣି (ଦେଖ)

Ani Ani (See)

୧	ର	ଭ	ଗୁର	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଷିକ ଯୁଜ୍ଞାଶର	ଶ	ତ	ଶୁଷ୍କ	ଜ୍ଞ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଶ	ଭ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତୁବର୍ଣ୍ଣଅନୁଷ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁଜ୍ଞ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନୁ

* । ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡକୁ ଧର ଖୁବ୍ କୋରରେ ପଛଥାକୁ ଆଗକୁ ପେଲିବା—3. To push a cart from behind by holding the dandā.

୪ । ପେତକସକୁ ପେତର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଘରରେ ବସାଇ ବଳପ୍ରୟୋଗପୂର୍ବକ ବୁଲ୍ଲରବାହୀର ପେତକୁ ଉତ୍ତରକୁ ପୂର୍ବରବା—4. To drive a screw into the wood with a screw-driver

* । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବଳ ବା ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା—5. To help a person.

ଅଷ୍ଟା ଉଠିବା—ଦେ. ବି—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ
Antā uṭhibā ବଳ ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ପାଇବା—1. Having
the strength to do a thing.

ଆଶା ନ ଉଠିଲୁ କରିବ କଷ
ମୋ ବିଜା କାହିଁ କୁ ବିରକ୍ତ ଅଶ—ହାସ ଡରଣ ।

* । ଇତ୍ସୁତଃ ଚଲପ୍ରତଳ ହେବା—
2. Moving to and fro.

ବଡ଼ ଦେଉଳରେ ବାଜିର ପଥ
ଶର୍ଣ୍ଣ ଶିଥକର ଉଠିଲୁ ଅଶ—ତମ ।

ଅଷ୍ଟାଏ—ଦେ. ବିଶ—ଅଷ୍ଟାକ (ଦେଖ)

Antāe Antāka (See)

ଦେ. ବି—୧ । ଅଷ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଛତା—

1. Height up to a man's waist.

* । ଅଷ୍ଟା ବୁଢ଼ିଯିବା ରଳ ଗଲୁରତା—

2. Depth of a man's waist.

ଅଷ୍ଟାକ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ଅଷ୍ଟା ବୁଢ଼ିଯିବାରଳ ଗଲୁର—

Antāka 1. Waist-deep.

ଆଶା ପାରିରେ ଉପ ବୁଝୁଲୁ ମନ୍ଦ ପାଇବା ଗର—ତମ ।

* । ଅଷ୍ଟାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଛ—2. Waist high.

ଅଷ୍ଟାକସା—ଦେ. ବି—ଅଷ୍ଟାରତ୍ତା (ଦେଖ)

Antākasā Antābhirdā (See)

ଅଷ୍ଟା କହିବା—ଦେ. କି. (ଶ. ଅଷ୍ଟା + ପା. କଷନା)—

Antā kasibā ୧ । କୌଣସି ବଳସାଧ୍ୟ କର୍ମ କରିବାକୁ ଉଦୟକ
କୋମରକ୍ଷା;

କର ଅଷ୍ଟାରେ ଲୁଗା ରହିବା—

1. To gird up one's loins
to do a work.

, । କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ଉଦୟକ ବା

ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—2. To be pre-

pared to do a work.

* । କୌଣସି କର୍ମ କରିବାକୁ ଦୂର ପ୍ରତିକ୍ରି କରିବା—

3. To resolve or determine to do a
thing.

* । ଗମନୋଦୟତ ହେବା—4. To be ready to
start.

ଅଷ୍ଟାକୁ ମାରିବା—ଦେ. ବି—ଅଷ୍ଟାବିନା ହେବା—

Antāku māribā Being attacked with shooting
pains about the waist; lumbago.

ଅଷ୍ଟା ଖସାଇବା —ଦେ. କି—ହାତ ବା ଲେଡ଼ିବାର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
Antā khasaibā ବ୍ୟଥାୟୁକ୍ତ ଅଷ୍ଟାକୁ ଚପି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବନ୍ଧକ
କୋମର ଟିପା କରିବା—To massage an aching
କମର ସସାନା waist.

ଅଷ୍ଟାଖୋସା— ଦେ. ବି—(ଯାହା ଅଷ୍ଟାରେ ଖୋସାଯାଏ)ଲଙ୍ଘ; ଉଛୋତ—
Antākhosa �Bribe; illegal gratification.

ସୁମ୍ବ
ରିମ୍ବରତ; ଘୁମ୍ବ
ନ ପାଇଲେ ସେମାନଙ୍କଠାର ଅଷ୍ଟାଖୋସା,
ଚମକିବ ହେବି ମାରମାନଙ୍କର ଘୋଷା ।
ପଳାର, ଉଚଳନ୍ତମେଣ ।

ଅଷ୍ଟାଗୁଣ୍ଜା— ଦେ. ବି. (ଯାହା ଅଷ୍ଟାରେ ଗୋପନରେ ଗୁଣ୍ଜାଯାଏ) —

Antāguṇja ଲଙ୍ଘ; ଉଛୋତ—Bribe.

ସୁମ୍ବ
ଘୁମ୍ବ
ସମ୍ବନ୍ଧର ଗୋଟ ଗୋଟ ନିପଟ କଲା,
ଆଶାଗୁଣ୍ଜା ପାଇଁ କିଛି ନାହିଁ ସେବନା ।

ରବାର, ଗାରିଲଦ୍ବେ—୨୭ ।

ଅଷ୍ଟାଗୁଣ୍ଜା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଅଷ୍ଟା କିନ୍ତବା—

Antāghinā Acute pains in the waist.

ଅଷ୍ଟାଜାଦୁ—ଦେ. ବି—ଅଷ୍ଟାକାଂଶ ସମୟ ଓଦାଳୁଗା ପିନ୍ଧିବା ଘୋଷୁ
Antājādu ଅଷ୍ଟା ଗୁର ପାଖରେ ହେବା ଏକ ପ୍ରକାର ଦୁରାରୋଗେ
କୌଚିଡ଼ିଆ ଦାଦ ଦକ୍ଷୁରୋଗ—A kind of persistent
କମରମେ ଦାଦ ring-worm round the waist.

ଅଷ୍ଟା ଦରଣିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିଦ୍ରୁ ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାରେ ଅଷ୍ଟା

Antā darāndibā ପାଖରେ କିଛି ଟଙ୍କା ପରିଷା ଖୋସି କର,
ଟଙ୍କାକୁରୋଜା ଲୁଗୁର ରମ୍ବନ କି ନାହିଁ, ଏହା ଦେଖିବା—

କମରଘୁଁନା ପାଇଁ ତା ଅଷ୍ଟା ଗୁର ପାଖରେ ପିନ୍ଧିଥିବା
ଲୁଗାକୁ ଅଣ୍ଟାକବା ବା ଉଣ୍ଟିବା—To search a
person's waist-cloth to see if he has
secreted some money there.

ଅଷ୍ଟାଧର—ଦେ. ବି—୧ । ବନ୍ଧବାତ; (ଏଥରେ ଅଷ୍ଟା ଅବଶ ହେବାରୁ
Antādharā . ଲୋକ ତଳ ପାରେ ନାହିଁ) —

କୋମରଧରା 1. Lumbago
କମରକାର୍ବ୍ର 2. ଅଷ୍ଟାବଥା (ଦେଖ)

2. Antābathā (See)

ଅଷ୍ଟାପାଣି—ଦେ. ବି—ଅଷ୍ଟାଠାର ତଳକୁ ଧୋଇବା—Washing of
Antāpani one's body from the waist
କୋମର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧୋଇ—downwards.

କମରକାର୍ବ୍ର ଧୋଇ ୧. ପ୍ରକାର ଗାଥୁଆନ୍ତି—୧. ମୁଣ୍ଡ
ଧୋଇ ଗାଥୁଆନ୍ତି; ୨. ମୁଣ୍ଡ ନ ବୁଢ଼ାଇ ଦେବତାରୁ ତଳକୁ
ଗାଥୁଆନ୍ତି; ୩. ଅଷ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଣିରେ ବୁଢ଼ାଇ ଗାଥୁଆନ୍ତି ।

ପଥାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୁତ୍ତି ୯ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ଦା ଏହି , ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୱେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବକ ୯ ବା ୧୦ ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାପୁରୁଷ ଶକ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ରୂପାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ମେହି ଶକ ପାଇଁ ସ୍ଥାନକୁମେ ଛାହିଁର କପରାଇ , ବା ୧୦ ଚନ୍ଦ୍ର କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାପୁରୁଷ ଶକ ଖୋଜିବାରୁ ହେବ । ଯଥା :—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଶ୍ରା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶ୍ରା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଷ୍ଟାପିଠି—ଦେ. ବି—(ସହଚର) କହି ଓ ପୁଣ୍ଡ—

Anṭāpīṭhi

Waist and back.

କୋମରପିଠି

କମରପିଠ

ଅଷ୍ଟାପିଠି ଲୁଗିଯିବା—ଦେ. ବି—ବହୁକାଳ ଏକ ପ୍ରାନରେ ବସି ବା

Anṭāpīṭhi lagijibhā ଠିଆ ହୋଇ ରହିବା ବା ଅତ୍ୟଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ଯୋଗୁଁ କହି ଓ ପୁଣ୍ଡରେ ଦେବନା ବା ଦୋଳା

ଅନୁଭୂତି—Feeling of pain in the back and waist on account of excessive labour in one posture for a long time.

ଅଷ୍ଟାବଥା—ଦେ. ବି. (୩. ଅଷ୍ଟା+ସଂ. ବ୍ୟଥା)—

Anṭābathā ୧। ଅଷ୍ଟାଧର; କହିବାତ; ଯେଉଁ ବାତରେ ଅଷ୍ଟା

କୋମରବ୍ୟଥା

ଅବଶ ଦେବାରୁ ମନୁଷ୍ୟ ତଳ ପାରେ ନାହିଁ—

କମରକା ଦ୍ରୁତ

1. Lumbago.

୨। ଶୁଳ୍କବିଶେଷ; (ଏ ସେଗରେ ଅଷ୍ଟା ତଳରେ ଝଞ୍ଚ ମାଇଲ୍ ପରି ଦେବନା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ); ପାର୍ଶ୍ଵଶୁଳ—

2. Renal colic

ଅଷ୍ଟା ବସିଯିବା—ଦେ. ବି—୧। ବାର୍ଷିକ ବା ରେଣ ଯୋଗୁଁ

Anṭā basijibā

ବଳହାନ ପଢିବା—

କୋମର ବସେଯାଓୟା

1. Becoming weak on account of old age or illness.

କମର ବସୁତ୍ୟାନା

of old age or illness.

୨। ଅଷ୍ଟାରେ ଜଙ୍ଗମ ଥିବା ଯୋଗୁଁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ବା ବହୁ ଦୂର ଗ୍ରାମବାକୁ ଅସମ୍ଭବ ହେବା—

2. Becoming unable to labour hard or walk a long distance owing to a fractured waist.

[ଦ୍ୱ—ଅଷ୍ଟା ବସି ଯାଇଥିବା ଯୋଡ଼ାକୁ ‘କମର’ ବୋଲିଯାଏ ।]

୩। ଅଷ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଯିବା (ଦେଖ)

3. *Anṭā bhāṅgijibā* (See)

ଅଷ୍ଟା ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କି—ଅଷ୍ଟାକଷିବା (ଦେଖ)

Anṭābāndhibā

Anṭākasibā (See)

କୋମରବୀଧି

ତାତିଲେ ଆହେ ଭାଇମାନେ ବାମ ଅଷ୍ଟା ।

କମରକସନା

କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାପରାତ ବନ୍ଦ ।

ଅଷ୍ଟାବନ୍ଧିବା—ଦେ. ବି—ଅଷ୍ଟାବଥା (ଦେଖ) •

Anṭābindhā

Anṭābathā (See)

ଅଷ୍ଟାଭଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—କମର; ଯାହାର ଅଷ୍ଟା ଜଙ୍ଗମ ହୋଇଥିଲା—

Anṭābhāṅgā

Having a fractured waist.

କୋମରଭାଙ୍ଗୀ

ଅଷ୍ଟାଭଙ୍ଗା ହୋଇ ଯେବେ ବାହୁ;

କମରଦୁର୍ତ୍ତା

ବହୁ ଦମାଇ ଏ ତଳରେ ମାରୁ—ପହଳି ।

ଅଷ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଯିବା—ଦେ. ବି—୧। କୌଣସି ଗୁରୁତର ଅଷ୍ଟା (ଯଥା—

Anṭā bhāṅgijibā ପ୍ରହାର ବା ଉତ୍ତର ପଢିଯିବା) ଯୋଗୁଁ ଅଷ୍ଟାର

କୋମର ଭେଙ୍ଗେ ଯାଓୟା

ଦାଡ଼ ଜଙ୍ଗମ ହେବା—୧. Fracture of

କମରଦୁର୍ତ୍ତ ଯାନା

the bone of the waist due to a serious blow or fall.

, । ବାର୍ଷିକ ବା ରେଣ୍ସୋଗୁଁ ବଳ କମିଯିବା; ଅଷ୍ଟା ବସି

ଯିବା—୨. Becoming weak on account of old age or illness.

୩। ହତୋଷାହ ହେବା—

3. Becoming discouraged.

୪। ନିରାଶ ହେବା ବା ହତାଶ ହେବା—

4. Becoming hopeless or desperate.

୫। କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଦୁ, ପରିଜନ ବା ସହାୟକଙ୍କ ବିଛେଦ ବା ମୃତ୍ୟୁ ଯୋଗୁଁ ମନରେ ଗୁରୁତର ଦୁଃଖ ଜନ୍ମିବା—୫. Great affliction due to the separation or death of a beloved or helping person.

(ଯଥା—ଅର୍ଜନକାରୁଆ ପୁଅ ମରବା ଦିନରୁ ତା ଅଷ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲାଣି ।)

ଅଷ୍ଟାଭିତ୍ତ—ଦେ ବି—ଗୁରୁତର କାଯିକ ପରିଶ୍ରମ—

Anṭābhirdā

Hard physical labour.

ଦେ. ବିଶ—ଅଷ୍ଟାରଢା (ଦେଖ)

Anṭābhirdā (See)

ଅଷ୍ଟାଭିତ୍ତା—ଦେ. ବି—୧। କୌଣସି ପରିଶ୍ରମସାଧ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ

Anṭābhirdā ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—୧. Being ready to do a difficult work.

କମରକସନା ୨। ପରିଶ୍ରମସାଧ କର୍ମ କରିବା ବା ବନ୍ଦ ଦୂର ପଥ ଗ୍ରାମବାନ୍ଦୁରୁ ଅଷ୍ଟାରେ ରତ୍ନାଯିବା ଶୁଦ୍ଧି—୨. A sheet tied round the waist to enable a person to labour hard or walk a long distance.

ଦେ. ବିଶ—(ଏଥରେ ଅଷ୍ଟା ଉପରେ ରତ୍ନ ପହଞ୍ଚିବାରୁ)

ବହୁପରିଶ୍ରମସାଧ (କର୍ମ)—(work) Requiring hard labour.

ଅଷ୍ଟାଭିତ୍ତବା—ଦେ. କି—ଅଷ୍ଟା କଷିବା (ଦେଖ)

Anṭābhirdibā

Anṭā kasibā (See)

ଅଷ୍ଟାମର—ଦେ. ବି—ଅଷ୍ଟାବଥା (ଦେଖ)

Anṭāmarā

Anṭābathā (See)

ଅଷ୍ଟା ସଲଖିବା—ଦେ. କି—୧। ଏକାଦିକମେ କିଛିକାଳ କୌଣସି

Anṭā salakhibā ପରିଶ୍ରମସାଧ କାମ କରିବା ଯୋଗୁଁ

ଅଷ୍ଟା ପିଠି ଲୁଗି ଗଲେ ବା ଯୋକି

କମରସୀଧିକରନା ହେଲେ କିଛିକାଳଠିଆ ହୋଇ ଦେବରୁ

ଓ ଅଷ୍ଟାରୁ ସିଧା କରିବା—୧. To straighten one's body and waist after working hard for some time at a stretch.

୨। ଶ୍ରୀ ମେଷାଇବା ପାଇଁ କିଛିକାଳ ବିଶ୍ରାମ ନେବା—

2 To take rest for being relieved of weariness after hard labour.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ଥ	ଏ	ଦସନ	ବଣ୍ଣି	ଅନୁକୁଳାଧିକ ଯୁକ୍ତାଗ୍ରହ	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ	
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବଣ୍ଣି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ଥଳ ବଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ଦ୍ର		

୩। ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର; ଗଡ଼ଜାତ) — ପହଞ୍ଚିଲ ପାକ ଯାଇଥିବା ହିଥ କହୁଦିନ ସାମୀଗରେ ଖଣ୍ଡିବା ପରେ କହୁଦିନ ପାଇଁ ବାପଦରକୁ ଅସିବା — ୩. (said of a young wife) To return to the parents' house after passing some days with the husband after consummation of marriage.

ଅଷ୍ଟା ସଲଖି ହେବା — ଦେ. କି — ଅଷ୍ଟା ସଲଖିବା (ଦେଖ)

ଅଷ୍ଟା ସାଲଖିବା Antā salakhi hebā Antā salakhibā (See)

ଅଷ୍ଟା ସାରିବା — ଦେ. କି — ଅଷ୍ଟା ସଲଖିବା (ଦେଖ)

ଅଷ୍ଟା ସାରିବା Antā sāribā Antā salakhibā (See)

ଅଷ୍ଟାସୂତା — ଦେ. ବି — (ସ. କଟି + ସୂତି) — ୧। କରଧୂମ; କରସୂତା;

ଅଷ୍ଟାସୂତା Antāsūta ଅଷ୍ଟାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ସବୁ ଦରଢି — ୧ A string

worn round the waist.

ସୁନ୍ମୀ କରସୂତା ଅଷ୍ଟାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ସବୁ ଦରଢି — ୨. A metal chain

for the waist; waist-chain.

ଅଷ୍ଟା — ଦେ. ବି — (ତୁଳ ସ. ଗୁଣ୍ଡି; ସ. ଟଙ୍କ = ଜାଦ; ଖର୍ବକୋଷ) —

ଅଷ୍ଟା Antī ୧। ପିନ୍ଧିଥବା ଲୁଗାର ସାମନା ବା କୁଞ୍ଚ ପାଖରେ

କୋଣସି ବସୁ ରସିବା ପାଇଁ କରସୀବା ପାତାକୁଠି

ମୁଣି ବା ପାକଟି — ୧. A pocket or bag

improvised from the folds of the cloth worn by a person.

ଅରନ୍ତନ ବାଲ ଅଷ୍ଟିରେ ପୁରୁଷେ, ଉପରକୁ ତାହାଟ ଦିନି ଦିନି ଗଲେ ।

କୃଷ୍ଣପିତ୍ର, ମହାଭାରତ. ସବ ।

୨। ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଅଷ୍ଟାପାଖ ଖୋଷଣୀ; ଅଷ୍ଟାପାଖେ ଥିବା ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଗଣ୍ଠ —

୨. A knot made in the folds of the garment at the waist.

ଅଷ୍ଟିର ଅପଣେ ଯେ କାଟିଲେ ଶତ ଗୋଟି ।

ପଣାକୋଠି କାଟି କଲେ ଧରନ ସୁଥିର୍ତ୍ତ — ସାରନା ମହାଭାରତ. ସବ ।

୩। ଅଷ୍ଟା; କଟି — ୩. Waist.

୪। କୋଳ; ଉଷ୍ଣଙ୍କ — ୪. Lap.

(ଯଥା — ଏହେ ବଢ଼ି ପିଲାଟା ହେଲାଣି, ମାଆ କଥାଣ ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଅଷ୍ଟିରେ ଦେଇ ବୁଲୁଥିବ !)

ଅଷ୍ଟିକଟା — ଦେ. ବି — ୧। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର

ଅଷ୍ଟିକଟା (ବସିଗୁଣ୍ଡି) କାଟି ଅଷ୍ଟିରେ

ଥିବା ଧନକୁ ରେତ କରେ —

୧. A pickpocket.

୨। ଦଗାବାଜ — ୨. A cheat.

ଅଷ୍ଟିଧନ — ଦେ. ବି — ୧। ଅଷ୍ଟିରେ ରଖାଯିବା ଧନ —

ଅଷ୍ଟିଧନ Antīdhanā ୧. Property or money kept in the folds of one's garment.

ଶିରହକା ଧନ

୧। ଗଣ୍ଠିଧନ; ପହଞ୍ଚିଲ ଧନ —

୨. Property kept with much care.

୩। ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରିୟତମ ବସୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି —

୩. One's dearly beloved thing or person.

୪। ଅତି ସହିରେ ପାଲିତ (ବ୍ୟକ୍ତି) —

୪. (a person) Brought up with fondness and care.

ଅଷ୍ଟିଧନ ଗଣ୍ଠ ବାଜ — ଗଣ୍ଠ ।

ଅଷ୍ଟିନିଆନ୍ — ଦେ. ବି — (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ଅପଣା ପିନ୍ଧିଥବା ଲୁଗାର ଅଷ୍ଟିରେ Antiniaan ନିଆନ୍ ରଖିଲେ ତାହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ପୋଡ଼ି ପକାଏ; ସେହି ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) —

୧। ନିଜର ପରିବାରର କୌଣସି ନିନାଜନକ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନକ ଗୁପ୍ତ କଥା — ୧. Serious compromising family-secret.

୨। ନିଜ ପରିବାରର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ହାର କୁତ ଦୁଷ୍ଟିଯ୍ୟ — ୨. Any misdeed done by a member of one's family

ଅଷ୍ଟି ତେରବା — ଦେ. କି (ଓ. ଅଷ୍ଟି + ସ. ପତଥାରୁ ଶିର ପାଦଧାରୁ) — Antī pateibā ୧। କୌଣସି ଦ୍ଵାବ୍ୟ ଅଷ୍ଟିରେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅଷ୍ଟିକୁ କୋଢ଼ିପାତା ପ୍ରସାରଣ କରିବା — ୧. To spread out the fold of one's cloth, as in begging.

୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବସୁ ପାଇବାପାଇଁ ଅଶା କରିବା; ଉଦ୍‌ଗ୍ରାବ ହୋଇ ରହିବା —

୨. To wait in order to get a thing; to wait expectantly.

ଅଷ୍ଟିପୁର୍ଣ୍ଣ — ଦେ. ବି. (ଓ. ଅଷ୍ଟି + ପୁର୍ଣ୍ଣ) —

ଅଷ୍ଟିପୁର୍ଣ୍ଣ Antīpurṇā ୧। ପିନ୍ଧିଥବା ଲୁଗାର ଅଷ୍ଟି ପୁର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଭଳ —

କୋଢ଼ିଭରା ୧. In such quantity as will fill up the pocket or fold of one's cloth.

୨। ସଥେଷ୍ଟ ପରମାଣରେ — ୨. In sufficient quantity.

ଅଷ୍ଟିବା — ଦେ. କି. (ସ. ଅଷ୍ଟି = ଚଳନ) —

ଅଷ୍ଟିବା Antība ୧। ପ୍ରୟୋଜନାକୁରୁପ ହେବା; ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେବା; ଅଷ୍ଟିବା ହେବା — ୧. To suffice; to be sufficient for one's requirements.

ବଳେ ତା ରେଗେ ଅରଳାଣ ଲବ

ଅଷ୍ଟିବା ନାହିଁ ନବ ପଞ୍ଚବ । କବ୍ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗାତ ।

୨। ସମାରବା — ୨. To be sufficient to fill up; to be held or contained in.

(ଯଥା — ଏ ଘୁମକୁ ପାଷ ଗରିବି ଧାନ ଅଷ୍ଟିବା ନାହିଁ)

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ମୂଳତ ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମନ୍ଦିର ଏହି , ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ମାହି । ଅତେବି ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ମର୍ମ ବା ମନ୍ଦିରରେ ଶତ ଶେଷିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ବି ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ୍ତିରେ ସମ୍ମାନିତ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାର ବିଷୟ । ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ତ୍ତ ବା ମନ୍ଦିର ଶତ ଶେଷିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶେଷିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଥ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

୩ । ଉପସୋଗୀ ହେବା—

3. To suit; to be fitting for.

ସାତ ବର୍ଷ ଯାର ଅଣ୍ଡା ଗାହୁ କର-ବମଳ-କନନ୍ଦୁ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ।
କନନ୍ଦୁର୍ମୁଖ, ସଙ୍ଗାତ ।

୪ । ସମକଷ ହେବା—

4. To vie with; to emulate.

ଦେବ ଗରଜ କୋଷ ନିର ତୋ କୁଠ କଥ ଅଣ୍ଡିବ ବଜୁରବମଧ୍ୟ ଯେବ ।
ବସ୍ତର୍ମ—କଶୋଷତମ୍ ।

୫ । ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼ିଜାତ) —କମିଯିବା—

5. To diminish.

(ସଥା—ଫୁଟୁଥିବା ଭାତ ଦାଣ୍ଡିରୁ ପାଣି ଅଣିଗଲୁ ।)

୬ । ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼ିଜାତ) —ଶୁଣିଯିବା; ମରିଯିବା—

6. To dry up.

• (ସଥା—ଗ୍ରୀବିଦିନେ ନରରୁ ପାଣି ଅଣିଯାଏ)

ଅଣ୍ଡେଇବା—ଦେ. କି—ଅଣ୍ଡେଇବା (ଦେଖ)

Anteiba Anteibā (See)

ଅଣ୍ଡ—ଦେ. କଣ. ହୀ—ଅଣ୍ଡେ (ଦେଖ)

Antei Ántei (See)

ଅଣ୍ଟ (ଧାରୁ)—ସ. ଅଣ୍ଟ (ଧାରୁ) (ଦେଖ)

Anth (root) Ant (root) (See)

ଅଣ୍ଟୁର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବିଶ. (ସ. ଅଣ୍ଟୁର)—

Andrā ଅଣ୍ଟିର; ପୁରୁଷ ଜାତୀୟ—Male.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି—୧ । ପୁରୁଷ—

1. A male person.

୨ । ପୁରୁଷ ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀ—2. A male animal.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର ମାତ୍ରାବାହି) —ସାମୀ; ପତି—Husband.

ଅଣ୍ଟ—ସଂ. ବ. (ଅମ ଧାରୁ = ସଂଗମ କରିବା + କରୁଣ୍ଡ ତି)—

Anda ୧ । ଡିମ; ପକ୍ଷୀ ଓ ସମ୍ବାଧ ଆଦିକ ଗର୍ଭରୁ ନିର୍ଗତ ଶାବକାଧାର—1. Egg.

୨ । ମୁଖ; ଅଣ୍ଡକୋଣ; ପେଲ—2. Testicle.

୩ । କୁରୁଣ୍ଡ—3. Scrotum.

୪ । ଶୁଦ୍ଧ; କର୍ମ—4 Semen virile.

୫ । ମୁଗନାରର ଖୋଲ—5. Muskbag.

୬ । ଅଣ୍ଡକାର ବସ୍ତୁ—6. An oval article.

[ଦ୍ର—ଅଦ୍ୟରେ ସ୍ଵର୍ଗମୁକୁ ଭଗବାନ ପ୍ରଥମେ ଜଳିଷ୍ଠି କରି ତହିଁରେ ଶକ୍ତିବାଜକୁ ଅଣ୍ପେ କରି ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଡ ଜାତ କଲେ ଓ ସେହି ଅଣ୍ଡରୁ ସମଗ୍ର ବିଶ ଜାତ ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ରହିବର ସ୍ଵର୍ଗକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦୋଷାବାଦାର ।

ପ୍ରଥମେ ଏହି ବିଶସାର ତମସାକୁ ଥିଲା; ସୁମ୍ଭୁଅଦ୍ୟରେ ସ୍ଵର୍ଗମୁକୁ ଭଗବାନ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହେଲେ । ସେ ଆପଣା ଶଶାରରୁ ଆଜାନ ମାତ୍ରକେ ଜଳ ସ୍ଵର୍ଗ କଲେ ଓ ଜଳରେ ଶକ୍ତିବାଜ ଅଣ୍ପେ

କଲେ । ସେହି ବାଜ ସ୍ଵର୍ଗମୁକୁ ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟପ୍ରଭ ଅଣ୍ଟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସେହି ଅଣ୍ଟରେ ବ୍ରହ୍ମା ବା ପରମାମ୍ବା ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହେଲେ । ସେହି ଅଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ଭଗବାନ ବ୍ରହ୍ମା ଏକ ପରିବସ୍ତର କାଳ ବାସ କରି ଆନନ୍ଦବାସ ତାକୁ ଦୁଇଶଶ କରି ପାଇଲା ଏହି ପାଇଲା ଦେଲେ । ସେହି ଦୁଇଶଶରୁ ଗୋଟିକରୁ ଦୁଃଖ ଲୋକ (ସର୍ବ) ଓ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ପୁତ୍ରମା ହେଲା ଏବଂ ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶ, ଅଣ୍ଡାଦିବା ଓ ଜଳ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।]

ରମଣାକର. ମନୁଷ୍ୟହତା ୧ । ୫—୧୪ ।

ଶ୍ରାବ୍ନାନ୍ମାନଙ୍କ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଭଗବାନ ଜଳମୟ ବିଶ ପରେ ଚଢ଼େଇ ପରି ଉତ୍ତିବାରୁ ପ୍ରଥମେ ଆଲୋକ ଜନ୍ମିଲା ଓ ସର୍ବ ଓ ପୁତ୍ରମା, ଦିନ, ରତ୍ନ ଓ ସମୁଦ୍ର ଜନ୍ମିବାର ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସେଷ ଅଛି ।

ବାଇବଳ, ଓଲ୍ଲଭିତ୍ତାମେଷ୍ । ଜ୍ଞାନେଷ୍ଟ ୧୧-୧୦ ।

୭ । ଶୋଲକାର ବସ୍ତୁ—7. A round thing.

୮ । ଶିବ; ମହାଦେବ—8. The God Siba.

ଦେ. ବ—ପୁରୁଷର ଲିଙ୍ଗ—The male organ.

ଅଣ୍ଡ ବସର ପ୍ରକାପତି

ନିନ୍ଦି ବରୁଣ କୋଷ ସ୍ତରି । ଜନ୍ମାଥ ବଗବତ ।

ଗ୍ର. ଅ. (ଗ୍ରହାଳିରେ ପୁରୁଷାକାଳିଥ ଅବଧାନମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ସତରପଳା ମଧ୍ୟରେ ଦେଲେ ଅଣ୍ଡବ ଉତ୍ତାରଣ କରିବା ଧୂନ)—‘ଶ୍ରୀ ପୁତ୍ରାକାର—The diphthong ūନ୍ଦା as mispronounced by village pedagogues.

[ଦ୍ର—ଅବଧାନମାନେ ଏହିପର ସ୍ଵ ସ୍ଵଳରେ ଅସ୍ତ୍ର; କର୍ମପ୍ରାଣରେ ଓରେକ; ନ୍ତ୍ର ସ୍ଵାନରେ ଅନ୍ତ; ନ ସ୍ଵାନରେ ଅନ ଉତ୍ତାରଣ କରନ୍ତି ।]

ଅଣ୍ଡକ—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଟ+ସାର୍ଥେ. କ) —୧ । ଅଣ୍ଟ; ଡିମ—1. Egg.

Andaka

୨ । ଛୋଟ ଡିମ—2. A small egg.

ଅଣ୍ଡ କଟାହ—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଟ+କଟାହ; କଟାହ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନାୟ ଅଣ୍ଟ) —

Anda katāha ୧ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଟ; ରହିବର ସ୍ଵର୍ଗ—

1. The Universe; the creation.

୨ । (ଗଣ୍ଠି ତତ୍ତ୍ଵ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଟର ଖୋଲପା—

2. The shell of the mundane egg.
(M. W.)

ଅଣ୍ଡକପାଳ—ଦେ. ବ (ଗଣ୍ଠି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଧ୍ୟକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—

Andakapāla ତତ୍ତ୍ଵ, ଉପରର ଖୋଲପା—Egg shell.

ଅଣ୍ଡକୋଟରପୁଷ୍ପ—ସ. ବ—(ବୈଦ୍ୟକ) ମାଲଶୟ; ଅଜାଦିରୁଷ—

Andakotarapushpi Name of a plant; Convolvulus Argenteus (M. W.)

ଅଣ୍ଡକୋଣ—ସଂ. ବ—(ଗଣ୍ଠି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଣ୍ଟ+କୋଣ) —

Andakosa ୧ ମୁଖ; ମଜକୋଣ; ଉପପୁର ମୂଳରେ ଚନ୍ଦ୍ର.

ମୁଣିରେ ଝୁଲୁ ଥିବା ଅଣ୍ଡାକୁ କୋଣପୁଷ୍ପ—

1. The scrotum; testicle.

୧।	ଇ	ଇ	ଗୁର	ଟି	ଏ	ଦୟକୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲକ୍ଷିକ ସ୍ତ୍ରୀଶର	ଶ	ଜ	ଶିଖ	କ୍ଷ	ଇନ୍ଦ୍ର	ଉଥ	ହ
୨।	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁଣ୍ଡି	ଅନୁଶାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶିଖ	ଇନ୍ଦ୍ର	ହ

ସମ୍ମନ୍ତ ଗୋଲକ ତୋଳଣ ଅଣ୍ଟିର
ବନ୍ଦଳ ଦୟାଟର ଲାଜ ମାର ଯଦି । କହିଛି ମହ ଭବତ ଉତ୍ତମ ।

୩। ଶାରୀ, ପତି—3 Husband.

୪। ଦାମୁଢି; ସୁରାଶ୍ରୀ ବାହୁଦୀ—

୪. A steer; a full grown bull-calf.
ଦୂରା ହଳା ମହାତା ଲିଙ୍ଗରୁତ ତାର ଦୂରା ଅଣ୍ଟିର ଗର ହଳାପଦମ ସଜ ଦକ୍ଷ
ଦେଇ କଟକ ଧାରିଲା । ପନ୍ଦାମୋହନ—ପନ୍ଦାମୋହନ

* । ଗାରିପୁଅ ଅଣ୍ଟିର; ଅପଣା ଗାରିଠାରୁ ଜନ୍ମିଥିବା
ଅଣ୍ଟିର ବାହୁଦୀ—୫. A 'bullicalf' born of
one's own cow.

[ଦ୍ର—ଆପଣା 'ଗାରିଠାରୁ ଜନ୍ମିଥିବା ଅଣ୍ଟିର ବାହୁଦୀ ହିନ୍ଦୁ
ଗାଲୁ-ଶାରୀ ନିଜେ ହଳ କାମରେ ନ ଲାଖାଇ ତାକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ
ଦିଅନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗାରିପୁଅ ଅଣ୍ଟିରକୁ ଆଣି ନିଜର ଗୁଣ
କାମରେ ଲାଗିଛି । ଏ ପ୍ରଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଲେ ।]

୬। ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବ—ମାସ୍ତ୍ରାନ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

6. An inferior class of *Ordia Brâhmaṇas*.

ଅଣ୍ଟିର କାଙ୍କଡ଼—ଦେ. ବ—୧୩ ବନ୍ଦଳ କକୋଟଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Andira kâṅkâda 1. *Bandhyâ karkotâki* (See)

୨। ଯେଉଁ କାଙ୍କଡ଼ ଲାଗୁ ଫଳ ଧରେ ନାହିଁ—

2. A *kâṅkâda* creeper which bears no fruit.

ଅଣ୍ଟିରତ୍ତ୍ଵ—ଦେ. ବ. ଶୀ. (ସଂ: ଅଣ୍ଟିର + ତ୍ତ୍ଵ) —

Andira chandi । ଦୁଷ୍ଟୀ ଶୀ; ଉପସବିରା ଶୀ; କଳକୁତୀ ଶୀ
ପାତ୍ରକୁଦଳୀ । 1. Vixen; virago; shrew.

ଲାକିନ; ଲାକି

* । ଯେଉଁ ପୁରୁଷପ୍ରକାଶିକା ଶୀ; ଯେଉଁ ଶୀ ପୁରୁଷ ସମାଜରେ
ନିରିବାକୁ ଦେଖି ମୁଖ ପାଏ— 2. A woman who
loves the society of males.

* । ନିରକ୍ଷି! ଶୀ—3 Shameless woman.

ଅଣ୍ଟିର ବାଇଗଣ—ଦେ. ବ—ଅସାର ଓ ଧଳା ବାଇଗଣ (ଏ ବାଇଗଣ
Andira baigana ମଧ୍ୟରୁ ସୁତା ପରି ଶୋଟାଏ ତଳ୍କ ଦାହାରେଣେ
ଏହା ଖାଇବାକୁ ରୁଚିକର ନୁହେ)—A kind of badly
developed and coarse brinjal.

ଅଣ୍ଟିର ବାହୁ ଶ—ପ୍ରା. ବ. (ବ୍ୟକ୍ତିର୍ଥକ)—ମାସ୍ତ୍ରାନ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ଦେଖ)

Andira bahmuna *Mâstâna Brâhmaṇa* (See)

ଅଣ୍ଟିର ବିଲୁଆ ବୋବାଳି—(ଲୌକିକ ସଂସାର)—

Andira bilua *bobâli* ସାଧାରଣ ଦିଲୁଆକ 'ହୁବେହୁବେ'
ମଦ୍ଦଶିଯାଲେରଭାକ ତାକ ଅନ୍ତେଷ୍ଟା ବର୍ଣ୍ଣଶରର ଗୋଟିକଥ

ନୀରଙ୍କା ଚିକା ବିଲୁଆର ଅର୍ଦ୍ଧକାଲପ୍ରାୟ ତାକ—

The shrill howl of a male-jackal
which is taken to portend death to
some person in the vicinity.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ବିଲୁଆମାନେ ସନ୍ଧାନେଲେ, ଶତ ସହିତଙ୍କ
ଠାରେ, ଶତ ଦୂର ପଥରେ, ଶତ ଭିନ ପଥରେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ
“ହୁକେ ହୁକେ”ବୋବାଳ ଶୁଭ୍ରତ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଟିର ବିଲୁଆ ଅସମ୍ଭବ
ବାର୍ଦ୍ଦଳପ୍ରାୟ ବିକଟ ଚିହ୍ନାର କଣେ । ଗାମ ନିକଟରେ ଅଣ୍ଟିର ବିଲୁଆ
ବୋବାଇଲେ ଗାମପ୍ରାୟ କୋଣସି ବନ୍ଦିର ଅଣ୍ଟିର ପାଦରେ ବିଶାଖ କରନ୍ତି । ଅଣ୍ଟିର ମାଧ୍ୟା—ଗା. ବ. ପୁ. (ଗାଲରେ ବନ୍ଦିର ହୁକୁମାର ଅଣ୍ଟିର ପାଦରେ ବିଶାଖ କରନ୍ତି)]

ଅଣ୍ଟିର ମାଧ୍ୟା—ଗା. ବ. ପୁ. (ଗାଲରେ ବନ୍ଦିର ହୁକୁମାର ଅଣ୍ଟିର ପାଦରେ ବିଶାଖ କରନ୍ତି)—
Andira madhia. ବଣ୍ଟି ପୁଅ ଅନନ୍ଦା; ଯେଉଁ ଲୋକ ବିଲୁ
କାମ ନ କରି ବୁଥାରେ ବିଲୁଆଏ—

(a term of abuse) A loafer.

ଅଣ୍ଟିରପୁଅ—ଗା. ବ. ପୁ. (ସ. ଅଣ୍ଟିର + ପୁଅ)—

Andiripua

1. ବାଲକ—1. Boy.

(ମାରକନାଥ ଖିଆ—ସୀ) । ୨. ପୁରୁଷ ଲାଭ—2. A male.

ଅଣ୍ଟିରପୁଅ ଉର୍ଦ୍ଦବ—ଦେ. ବ. (ବ୍ୟକ୍ତି)—ଲମ୍ବାଟିପଟାବୁଦ୍ଧ ଦେଖା-

Andiripua urddhabba ସୁରର ପୁରୁଷ—(Ironical)

A good-for-nothing person with a
pleasing exterior and dress.

ଅଣ୍ଟିର—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅଣ୍ଟି + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଭର)—

Andira । ୧. ପୁରୁଷ ଜାଗ୍ରୂ—1. Male.

ଅଣ୍ଟାର ନିଷା ଯେ ଲାଗେ, କେବଳ ଶବ୍ଦ ଗାର । ସାରଳା ମହାଭାରତ ବିଷଟ ।

2. ବଜୁଆ—2. Strong.

3. ଶକ୍ତ; ସମ୍ରତ—3. Capable; able.

ସଂ. ବ. ପୁ.—୧. ମନୁଷ୍ୟ—1. Man.

୨. ବଳବାନ ଓ ହୃଦୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ—

2. A fullgrown and well developed
male.

ଅଣ୍ଟିଆ—ପ୍ରା. ବ—୧। ନଈବଢ଼ି ଶୁଭ୍ରଗଲେ ନଈର ଯେଉଁ ଯେଉଁ—

Anditia—ପ୍ରାନରେ ଗଲୁର ଓ ପ୍ରିଷ୍ଟିଶି ରହି ଯାଇଥାଏ—

1. Deep pools of water in the bed of
a river after the subsidence of a flood.

2. (କାମ) ପୁଣ୍ୟତା ନିମାଶ୍ତା ଆଳା କିମ୍ବନ୍ଦୁ କୋଠଦେଖ
ପ୍ରଗକାର ପୂର୍ବ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜମିଦାର ସାହସିତ ବଶର
ଶଳଖାନା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଷନ—

2. Name of a large village in the
Puri district.

ଅତ (ଆତୁ)—ସ—୧. ରଲିବା—1. To walk.

Ata (root) 2. ଭୁମି କରିବା—2. To rove;
to wander.

* । ବାହିବା—To bind.

ଅତଭଳ—ଦେ. ବଣ—ଅତୋଲ (ଦେଖ)—

Ataula (See)

ସାଥରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଏ ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଯଥରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରଖା ବିଷ୍ଟ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ॥ ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶକ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଦ୍ୱାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳି, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ପର୍ବତ କଷ୍ଟରେ , ବା ॥ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶକ ଶୋଭିବାକୁ ଛେବ । ସଥା— ‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳଚନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଚନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

ଅତୀତ—ଦେ. ବିଶ—ଆତୋଲ (ଦେଖ)

Ataulā Ataula (See)

ଅତୀତର୍ଦ୍ଵୀ—ସ. ଅ. (ସ. ଅତୀତ+ଉର୍ଦ୍ଵୀ; ସଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ବିଷ୍ଣବର ଲୋପ)—

Ataūrddhwa ୧ । ଏହା ପରେ—1. After this.
‘ । ଏଥିରୁ ଟେପିଲେ—2. Beyond this.

‘ । ଏଥିରୁ ବେଶି—3. More than this

ଅତେବଂ—ସ. ଥୁ. (ଅତୀତ+ଏବ; ସଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ବିଷ୍ଣବର ଲୋପ)—

Ataeba ଏହି କାରଣରୁ; ଏଥିଯୋଗୁଁ—
For this reason; therefore.

ଅତୀ—ସ. ଅ. (ଉଦୟ+ଫୀ ବିଭକ୍ତି. ତସ୍)—

Atah ୧ । ଏହି ପ୍ରାକରଣରୁ; ଏହାଠାରୁ—1. From this place.

‘ । ଏହାଠାରୁ—2. From this.

‘ । ଏହି କାରଣରୁ; ଏ ହେବୁରୁ—

3. Hence; consequently.

‘ । ଏହା ଅଧେନା—4. Than this.

‘ । ଏହି ସମୟଠାରୁ—5. From this time.

‘ । ଆଜଠାରୁ—6. Henceforth; henceforward.

ଅତୀପର—ଦେ. ଅ. (ସ. ଅତୀପରମ୍)—

Atahpara ୧ । ଏହା ପରେ—1. After this.

ଅତଃପର ୨ । ଏଥିରୁ ବ୍ୟାପାରୁ—2. Beyond this.

ଇସ୍କିବାଦ

ଅତକ—ପ୍ରାଦେ. (ରତନ) ସବ.—

Atak ୧ । ଏହା—1. This.

‘ । ଏହକ—2. This much.

‘ । ଏତେକ—3. All this

ଅତକ—ସ. ବିଶ. ମୁ. (ଅତ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅକ)—ତୁମଣକାଣ—

Ataka Travelling.

ଅତଟ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ+ତଟ; ଯାହାର ତଟ ନାହିଁ)—

Atata ୧ । ପରିତର ହତାର ଉଠିଥିବା ଶିଖ—

1. Precipice; a steep crag.

‘ । ନରୀର ଅତଟ—2. Precipitous bank of a river.

ସ. ବିଶ—୧ । ତଟପ୍ରାନ—1. Shoreless.

‘ । ଅସୀମ—2. Boundless.

‘ । ଏକଦମ୍ ଅଭିଜ—3. Precipitous; steep.

ଅତତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଗତଜାତ; ଅଳ) ବି—ବସିବା ବା ଠିଆ ହେବା ପାଇଁ

Atard୍ ଅନ୍ତିର୍ଥ ସ୍ଥାନ—An inconvenient place to stand or sit on.

ଅତତ୍—ଦେ. ବ. (ସ. ଅତଟ)—୧. ଲମ୍ବ ରାବରେ ଉଠିଥିବା ନରୀର

Atarda ଅଭୁତ ତଟବୁମି—1. Precipitous bank of a river.

ଆଡ଼ିଲି

ହୁରବ କେତେ ବୋଇ ନାହିଁ କଣ ବାବେ

କରାରୀ, ଢାଈ ବାହୁ ବଦ୍ୟ ମୂଳରେ ବାବକି ଅଛନ୍ତେ ।

ପାତାମ୍ବର, ଦୂଷିତପୁରମ ।

‘ । ଭାବ ନାଚ ବୁମି (ନାଚ)—2. Uneven land.

ଅତତ୍ତା—ଦେ. ବ—୧ । ଅତତ୍ତ (ଦେଖ)

Atarda 1. Atarda (See)

ଦୂର ଅସମ୍ଭବ ଅତତ୍ତ ହବ ବାବେ

ଦେଖି ଅତ ବ୍ୟବହର ଏବ ବବେ । ପ୍ରକଳଚାର. ୧୩ ।

‘ । ଜଳଥୁବା ଲିଆଁଗଦା—

2. Bonfire.; a heap of blazing fire.

ଅତତ୍ତ ଲାଗାର ସେବକ୍ତ ଯେ ଧାରୀଗେ । ସାରଳା—ମହାଭାରତ. ମ୍ୟ ।

‘ । (ସ. ଅଗନ୍ତକା) —ବିକଟ ଭାବ ସ୍ଵରର ଆଦାତ ଯୋଗୁଁ

କର୍ଷରେ ଉପୁତ୍ତବା ପ୍ରତିକା—

3. Deafness or numbness of the sense of hearing due to a very loud noise.

(ସଥା—ଚୋପବାକ ବମ୍ବାକ ଶିଖ ମୋ କାନ ଅତତ୍ତା ପଡ଼ିଗଲା ।)

ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଅ+ଚାତିତ)—କାଳ ଅବରେ ତତ୍ତା (ଚାତିତ) ହୋଇ ନ ଥିବା (ବୁମି)—(land) Which has not been turned up.

ଅତତ୍ତା ଖସିବା—ଦେ. ବ—ନାଚର ତଟ ବୁମିର ବଡ଼ ବଡ଼ ଖସିବା

Atarda khasibā ଜଳସେତର ପ୍ରବଳ ଆଦାତବାର ନାଚର କୁଳଭାଙ୍ଗୀ ଗର୍ଭାର୍ତ୍ତ ହେବା—The falling of the bank by the force of the current; erosion of the bank.

ଅତତ୍ତା ଖାଇବା—ଦେ. ବ—ନାଚ (ନାଚ) ସ୍ନେହର ଆଦାତବାର ତଟ

Atarda khaibā ବୁମିର ଗର୍ଭାର୍ତ୍ତ ବରିବା—

କୁଳ ଖାଇୟା 1. To erode the bank (said of a river).

(ସଥା—ଏ ବର୍ଷ ବଢ଼ିରେ ନାଚ କାଚିପାଟଣା ଶିଖ ମୁଣ୍ଡମାଳେ ଅତତ୍ତା ଖାଇଯାଇଛି ।)

‘ । (କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଃଖ ବା ଦୀଅ) ରୁର ପାଖର ଚମ ମାଂସକୁ ପଥିଲ ଆଇଲ କରିବା—2. To eat away the edge (said of a festering sore.)

(ସଥା—ପଠାଟା ଚା ପିଠିରୁ ରୁର ଅଗୁଳ ଲମ୍ବ ତତ୍ତା ଧର ଅତତ୍ତା ଖାଇଯାଇଛି ।)

ଅତତ୍ତା ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—୧ । ଅତତ୍ତା ଖସିବା (ଦେଖ)

Atarda pardibā 1. Atarda khasibā (See)

(କାଳ) ତାଲାଧରୀ ୨ । ଅରୁଣ୍ଟ କା କଠୋର ଶବ୍ଦବାର (କାଳ) ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତି ହେବା—2. The dazing of

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବଣୀ	ଅନୁନାଶିକ ସୁତ୍ରାଗ୍ରହ	ସ	ଇ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇସ୍ତ	ଦୁଆ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶନ୍ତବଣୀଅନୁମୂରି ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବଣୀ	ଅନୁନାଶିକ ସୁତ୍ରାଗ୍ରହ ବଣୀ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଆ	ତ୍ତ	ତ୍ତ

the ear by a furious roar; the ear being deafened by a high sound.

(যথা—ଗୋଲ ଶନରେ କାନ ଅତତା ପଡ଼ିଗଲାଣି ।)

ଅତତ (ରତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. — ୧ । ଅତତ. ୧. (ଦେଖ)

Atardi (etc) 1. Atarda. 1. (See)

୨ । ଶୈଷଟ ଜଳକ୍ଵା ନିଅଂଗଦା—2. A small heap of blazing fire.

ଅତତିଆ—ଦେ. ବଣ (ସ. ଅତଟ)—ଭୁଗ୍ଣ; ଅବୁତ; ଲମ୍ବାବରେ ଭିତ—
Atardia Precipitous.

ଆତାଙ୍ଗୁ
ଅତା

ଅତଣ୍ଟ—ଦେ. ବ. (ଲତାବିଶେଷ)—ଅତଣ୍ଟ (ଦେଖ)

Atandī Atundi (See)

ଆତୁଣ୍ଡ ଅତଣ୍ଟିକ ଶୋମ ତମାଳେ କଢ଼ିଲ । ରଥାନାଥ ରଥକେଶ୍ଵର ।

ଅତଥ୍ୟ—ସଂ. ବଣ—(ଅ+ତଥ୍) — ୧ । ଅସତ୍ୟ;—1. Untrue.

Atathya ୨ । ଅବାସ୍ତ୍ରବ—2. Unreal.

୩ । ଅନୁଷ୍ଟିତ—3. Uncertain.

ଅତଦ୍ଗୁଣ—ସ. ବ. (ଅ+ତଦ୍ଗୁଣ) — ୧ । ଅର୍ଥାଳକାରବିଶେଷ; ଯେଉଁ
Atadguna ଅଲକାରରେ ଏକ ବସ୍ତୁ ବସ୍ତୁନ୍ତରର ଗୁଣ ପ୍ରଦଶ
ନ କରି ନିଜର ଗୁଣକୁ ବଜାୟ ରଖି ଥାଏ—

1. A figure of speech in Rhetoric where the thing in question does not assume the quality of another though it might be expected to do so; a sort of metaphor.

୨ । ଅଲକାରବିଶେଷ—କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅସଲ ପ୍ରଦତ୍ତ
ବର୍ଣ୍ଣନା ନ କର ଯେଉଁ ଅଲକାରରେ ବାଜେ ଗୁଣ
ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଯାଉଥାଏ—2. The use of predicates not descriptive of the essential nature of the object

(M. W.)

ଅତନ—ସ. ବ.—(ଅତ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ) —

Atana ୧ । ଗମନ—1. Going; walking.
୨ । ଭ୍ରମଣ—2. Travelling.

ଅତନୁ—ସ. ବ—(ବହୁଶ୍ରୁତ; ଅ+ତନୁ) — ଅନନ୍ତ; ବାମ; ମଦନ—
Atanu Cupid.

ସଂ. ବଣ—୧ (ବହୁଶ୍ରୁତ) ଶଶରବହୁତ—
1. Incorporeal.
୨ । (ନନ୍ଦ ତତ) ସୁଲ; ମୋଟା—
2. Thick; not fine.

ଅତନ୍ତ—ସ. ବଣ (ବହୁଶ୍ରୁତ; ଅ+ତନ୍ତ) — ୧ । ସେଇ ବାଦ୍ୟପଦବୀରେ
Atantra ତନ୍ତ ବା ତାର ନ ଥାଏ—1. Unstringed

(ଅତନ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) —

(ଅତନ୍ତତା—ବି) — ୨ । ସୁତନ୍ତ; ଅପରଧୀନ; ସ୍ବାଧୀନ—

2. Independent.

୩ । ଅବାଧ—3. Unrestrained.

୪ । ସେହାଧୀନ; ସାହା ବାଧାମୂଳକ କୃତେ—

4. Optional; not necessarily binding.

୫ । ତହବହୁତୁତ; ତହମୂଳ—

5. Without mystic formula.

ଅତନ୍ତ୍ର—ସ. ବଣ. ପୁ—(ବହୁଶ୍ରୁତ; ଅ+ତନ୍ତ୍ର) —

Atandra ୧ । ତନ୍ତ୍ରମୂଳ; ନିଦ୍ରାମୂଳ—1. Sleepless.

(ଅତନ୍ତ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ) — ୨ । ଅନଳସ—2. Unweary; watchful; alert.

୩ । ଅବରମ—3. Unremitting; incessant.

୪ । ସାବଧାନ; ସର୍କର—4. Vigilant; careful.

ଅତନ୍ତ୍ରକ—ସ. ବଣ—(ଅ+ତନ୍ତ୍ରା + ରକ) ଅତନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)

(ଅତନ୍ତ୍ରକ—ସ୍ତ୍ରୀ) —

Atandra (See)

ଅତନ୍ତ୍ରିତ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଅ+ତନ୍ତ୍ରା + ରତ) —ଅତନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)

Atandrita

Atandra (See)

(ଅତନ୍ତ୍ରିତ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତପ—ସ. ବଣ. (ଅ+ତପ ଧାରୁ+ଅ) —

Atapa

୧ । ଧାରୁ; ଶୀତଳ—1. Cool.

୨ । ଅକୁନ୍ତ—2. Not excited.

୩ । ଅନିସ୍ତୁରୁ—3. Unemployed.

ଅତପଃ—ସ. ବଣ. ପୁ—ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁଶ୍ରୁତ; ଅ+ତପଃ; ମୋ.୧୬) —

Atapah ସେ ତପସ୍ତରଣରେ ହେଲା କରେ—

Neglecting religious austerities.

ସ. ବ—ଅଧାରୀକ ବ୍ୟକ୍ତି—Irreligious person.

ଅତପଃ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଅ+ତପଃ+କ) ଅତପଃ (ଦେଖ)

Atapaska

Atapah (See)

(ଅତପଃ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତର—ଦେବ. ବ. (ଅ. ରତ) —ପୁଣ୍ୟ ନିଷ୍ଠାପିତ ତେଲମୁଖ

Atara ସୁନନ ସାର—Otto; oily scent extracted

ଆତର
ଆତର ଗେନ ଦେନ ଅତର, ଶନ୍ତି ନିକ୍ଷେତ୍ର । ଅତରି, ଦବୁତୁତ୍ରାମଣି ।

ଅତରକ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବଣ. (ସ. ଅତରକ) —ଅତରକ (ଦେଖ)

Ataraka

Atarkita (See)

୧	ଇ	ଇ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନିକ ସ୍ଥଳାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇସ୍	କ	କ୍ତ

ଦେ. ବ—୧। ସାଥ; ମହାରୟ—1. Terror.
           ୨। ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ରୟ—
           2. Sudden fright.
 ଅର୍ଥେ ଅସ୍ତ୍ରମା ପଳାଇ କଢ଼ି ଗଲେ—ପାରାମର. କୃଷିଦ୍ଵପୁରା।
           ୩। ଉଦ୍‌ଦେଶ—3. Anxiety.
           ୪। ବିନ୍ଦିବ୍ୟବୀମୁଦ୍ରିତା—
           4. Bewilderment.

ଅତର୍କିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁ—୧। ଅତର୍କ (ଦେଖ)

Atarchhiā Atarchha (See)

(ଅତର୍କେର—ସା) ୧। ହଠାତ୍ ଭୂତ ଉପସ୍ଥିତକାଣ—

2. Terrific; frightful.

(ଯଥା—ତାର ଗୋଟାଏ ଅତର୍କିଆ ଖାଡ଼ା ହୋଇଗଲା ।)

୩। ଉଦ୍‌ଦେଶକର—3. Causing anxiety.

ଅତର୍କେରବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅତି+ଶ୍ଵର ଧାରୁ)—

Atarchheibā 1। ଅତର୍କ କରିବା; ଉପସ୍ଥିତକାଣ—

ଆଞ୍ଜକାନ 1. To frighten; to terrify.

ସବ୍ରାଦା ୨। ଉତ୍ତର କରିବା—2. To hurry up.

୩। ବିଲମ୍ବ ନ ସହିବା—

3. To brook no delay.

୪। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ

କହୁଇବା—4. To cause anxiety
to a person.

ଅତଳ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁଧୂହ; ଅ+ତଳ; ଯାହାର ତଳ ନାହିଁ)—

Atala ୧। ଯାହାର ତଳ ବା ନିମ୍ନଭାଗ କିର୍ତ୍ତାରିତ ହୋଇ ନ
ପାରେ; ଅଗାଧ—

1. Bottomless; unfathomable.

୨। ଅତି ଗର୍ଭର—2. Abysmal; very deep.

ସଂ. ବି—ପୁରାଣୋକ୍ତ ସପ୍ତ ପାତାଳ ମଧ୍ୟରୁ ମନ୍ତ୍ରୀୟର ଅବ୍ୟବହିତ

ନିମ୍ନରେ ଥିବା ପାତାଳ—The first of the seven

subterranean regions which lies just
below our earth.

[ଦ୍ର—ସପ୍ତ ପାତାଳର ନାମ—ଅତଳ; ବିତଳ; ସ୍ତରଳ;

ତଳାତଳ; ମହାତଳ; ରିପାତଳ ଓ ପାତାଳ ।]

ଅତଳତଳ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅତଳ)—୧। ଅତଳ (ଦେଖ)

Atalatalā 1. Atala (See)

୨। ଅତଳତଳା (ଦେଖ)—2. Atalatalā (See)

ଅତଳତଳା—ଦେ. ବଣ—୧। ତଳାତଳାକ୍ତ; ଯେଉଁ ପାତାଳ ସମସ୍ତ

Atalatalā ଜଳୀଯ ପଦାର୍ଥ ନିଃଶେଷରୁ ପେ ନିଆସାର-

ସାରିଥାଏ—

1. (cup or receptacle) Drained to the
last drop.

୨। ନିଃଶେଷିତ—2. Exhausted.

୩। ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ସବସାନ୍ତ; ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସବ୍ୟ
ସମ୍ଭବ ବିଲୁପ୍ତ ହେଲାଣି—

3. (a person) Reduced to indigence;
reduced to the last extremities.

ଅତଳତଳାକ୍ତ—ଦେ. ବଣ—ଅତଳତଳା (ଦେଖ)

Atalatalānt

Atalatalā (See)

ଅତଳତଳିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅତଳତଳା (ଦେଖ)

Atalatalāliā

Atalatalāliā (See)

ଅତଳସ—ବେଦେ. ବି. (ଆ. ଅତଳସ)—ଏକପ୍ରକାର ଖୁବ ନରମ

Atalasa

ରେମ୍ ଲୁଗା (ହିନ୍ ଶକସାଗର)—

ଅତଳସ

A kind of very soft silk.

ଅତଳ ନନ୍ଦ ପରେ ରହି ଦେଇ କହି ତୋରେ, ପିନ୍ଧି ସେ ଅତଳସ ଲହଳା ଉପରେ।

ଭାଷ. ପବଣପଦ୍ମ. ୧୫।

ଅତଳସରଣ—ଦେ. (ପଦ୍ମ) ବଣ. (ସଂ. ଅତଳସରଣ)—

Atalasparasa

ଅତଳସରଣ (ଦେଖ)

Atalasparasa (See)

ବିଧଂସ ତାପ ପ୍ରରଣ, ବଢ଼ ଅତଳସରଣ,

ବନ୍ଦ୍ର ନାଳ ସାରସ; ବହର ରସ ସେ

ଭାଷ. ବୈଦ୍ୟନାନନ୍ଦମ, ୨୧୬।

ଅତଳସରଣ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+ତଳସରଣ; ଯାହାର ତଳ ସରଣ୍ଟାରିତରେ—

Atalasparasa

କରସାଇ ନ ପାରେ; କିମ୍ବା ଅତଳ+ସରଣ;

(ଅତଳସରଣ—ସା) ଅତଳକୁ ଲାଗିଛି ଶର୍ଣ୍ଣ ଯାହାର—

ଅଗାଧ; ଅତି ଗର୍ଭର—Unfathomable,

abysmal.

ଅତଳସରଣ ଅଗାଧ ଉପଦ୍ରବକାନଚର୍ଯ୍ୟ—ମଧ୍ୟସଦନ—ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା।

ଅତଳସରଣ ୧—ସଂ. ବଣ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+ତଳସରଣ+ଇନ୍; ଯାହାର

Atalasparasi

ତଳକୁ କେହି ସରଣ କର ନ ପାରେ; ଅଥବା,

(ଅତଳସରଣ—ସା) ଅତଳ+ସରଣ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧୩.—ଯାହା

ଅତଳ ବା ୧ମେ ପାତାଳକୁ ଶର୍ଣ୍ଣ କରିଛି ।)—

ଅତଳସରଣ (ଦେଖ)

Atalasparasa (See)

ଅତଳସର୍କୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅତଳ+ସର୍କୁ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. କିପ୍)-

Atalaspruk

ଅତଳସରଣ (ଦେଖ)

Atalasparasa (See)

ଅତଳାନ୍ତକ ମହାସାଗର—ଦେ. (ନାମ; ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ରଂଶଳ

Atalāntaka mahāsāgara

ନାମକୁ ଗଛବା ପାଇଁ ଏ

ଶକ୍ରର ପ୍ରୟୋଗ)—ଆଇଲାନ୍ତିକ ମହାସାଗର; ଯେଉଁ

ମହାସାଗର ପୁରୁ ପାଖେ ଉତ୍ତରେ ଓ ଆପ୍ରିକା ଏବଂ

ପଞ୍ଚମ ପାଖେ ଉତ୍ତର ଓ ଦରିଙ୍ଗ ଅମେରିକା—

The Ātlāntic Ocean.

ଶାଖାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ସୃତିର ୧ ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ , ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା , ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାଙ୍ଗରେକୁଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପ୍ତମେ ଚଢ଼ିର ବସନ୍ତର ବସନ୍ତର , ବା ୧ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମେଳିଲେ ‘ଗାର’ ମୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମେଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଫେରିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ମେଳିଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଫେରିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଫେରିବେ; ‘ଅଳଦତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଦତ’ ଫେରିବେ ।

ଅତସ—ସଂ. ବ. (ଅତ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅସ)—

Atasa ୧ । ବାସୁ; ପବନ—1. The air; wind.
2 । ଆସ୍ତା—2. The soul.
3 । ଛଣପଟ ଅଂଶୁରେ ବୁଣା ଲୁଗା—
3. Cloth made from flax.

ଅତସୀ—ସଂ. ବ. (ଅତସତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ରୁ)—୧ । ଫେଣୀ; ପେଣୀ—

Atasi 1. Lin-seed; Linum Usitatissimum.

ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ— ଅତସୀ କୁରୁମୟମ ଶାମ ହେ ମୁଁ ଗଲାଇ ।
ଉମା; ରୁ ଦୃପହି; ମସ୍ତକ ବଦ୍ୟର୍ମୁଖ—କଣ୍ଠର୍ମୁଖ
ମସିନା; ତିସୀ [ଦ୍ର—ଏହା ଏକ କୃଷିଜୀବ ଚେଲପ୍ରଦ ଶାନ୍ତିଯୁକ୍ତ
ଅଳସୀ; ତିସୀ ଗୁରୁ, ଏହି ଗୁରୁର ମଞ୍ଜ ପେଣୁ ବା ଶବ୍ଦ ଅଟେ । ଏ-
ତେ. ଅବିଷେ; ଗୁରୁର ଫୁଲ ପଞ୍ଚଦଳ, ଶବ୍ଦ ଶାନ୍ତିମଳ ବା
ନଳୟଗୁଡ଼ି ଥାକାଶ ପରି ମାଳବଣୀ; ଏଥର ତାଙ୍କୁ ପାଣିରେ
ମ. ଅଳସୀ ଶାନ୍ତିଯୁକ୍ତ ଏଥରୁ ଘେରୁ ସୁଣ ଅଂଶୁ ବାହାରେ
ତାହା ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା ଦୃଢ଼ ଓ ମୃଦୁ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା
ମଧୁରମ୍ବ, ସିରି; ଗୁରୁ, ବଳକାରକ, କପଦବର୍ଦକ, ବାୟୁ ଓ
ତିର୍ଯ୍ୟାନକ; ଏହା ଶୁଣ ଓ ଦୂଷ୍ଟ ଶକ୍ତିର ଦ୍ୱାନିକର । ଏଥର
ଶକ୍ତିର ଚେଲ ମଳକାରକ, ଅଗ୍ରିବର୍କିକ ଓ ଅବିରେଇକ; ଏଥର
ଶକ୍ତିର ଚେଲ ନଯନସୁନ୍ଦର ତେଲ (Linseed oil) ନାମରେ
ବଙ୍ଗରେ ମିଶାଯାଏ; ଏଥର ଅଂଶୁରୁ ଭାରତରେ ପୁରୁଷକାଳରେ
ଶ୍ରୋମ ବନ୍ଧ ବୁଣାଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦିମାନ ଲୋକେ ଏହାକୁ କେବଳ
ମଞ୍ଜ ପାଇଁ ବୁଣନ୍ତି ଓ ଏଥର ଶୁଲରୁ ଛଣପଟ ପର ଅଂଶୁ
ବାହାରିବା କଥା ଗୁରୀମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି କେହି ଏହାକୁ
ଶଣ ବା ଛଣପଟ ଗଛ ବୋଲି ଭୁଲରେ କହନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏହା ଛଣପଟ
ନୁହେ; ଛଣପଟ ଫୁଲ ଶାନ୍ତିମଳ ନୁହେ, ହଲଦିଆ; ଅଳସୀ କୁରୁମୟ
ଶାନ୍ତିମଳି । ଅମରକୋଷ ଶୀକାକାର ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ‘ଜାଲସୂତ୍ରୋପ-
ଯୋଗୀ ଶଣ’ ବୋଲି ଲେଖୁ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶଣ (The San
Hemp, Crotalaria Juncea) ଏହାଠାରୁ ପୁଅକ
ଅଟେ ।]

’ । ଛଣପଟ (ଦେଖ)

2. Chhaṇapata (See)

ଅତସା। ଶଣ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଅତସୀ ୧. (ଦେଖ)

Atasi chāṇā Atasi. 1. (See)

ଅତସ୍ତତଃ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅତଃ ଏଠାରୁ + ତତଃ=ସେଠାରୁ)—

Atastataḥ ୧ । ଉତସ୍ତତଃ; ଏଣେତେଣେ, ତତୁବିର୍ଗରେ (କଣ୍ଠୀ) —

1. (strewn) Here and there.

’ । ଗୋଲମାଳିଅ. ଭାବରେ—

2. Confusedly; jumbled together.

ଅତା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ. (ସଂ. ନାଟ୍ୟାକ୍ରିଯୁମାନେ ଅତା ବୋଲି ମା,

Atā ଶାଶ୍ଵତ ଓ ବଡ଼ ଉତ୍ତରୀକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରିଯାଏ ।
ଚେଲଜୀୟମାନେ ମା ଓ ବଡ଼ ଉତ୍ତରୀକୁ ‘ଅତା’ ତାକନ୍ତି ।

ଚେଲଜୀୟ ସଂସ୍କରରେ ଗଞ୍ଜାମର ଦିନିଶ ଅଂଶର ଓଡ଼ିଆମାନେ
ମଧ୍ୟ ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟାଙ୍ଗରେ କରନ୍ତି—ମା ଓ ବଡ଼
ଉତ୍ତରୀକୁ ସମ୍ବୋଧନ—A term used in addressing
one's mother and elder sister.

ଅତାଇଚ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅତିବିଷା)—

Atāicha ୧ । ମହୁରୀ; ବିଷବିଶେଷ—1. Aconite.

ଆତିଇଚ ୨ । ଅତିବିଷା (ଦେଖ)

ମିଠା ବିଷ ୨. Atibishā (See)

ଅତାଇତ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଆତାଇତ (ଦେଖ)

Atāita ୧. ବିଷ—Atahita (See)

ଅତାଇତ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଆତାଇତ (ଦେଖ)

Atāauta ୧. ବିଷ—Atahita (See)

ଅତାଗମ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆୟୁତ+ଗମ ଧାରୁ)—୧ । ଆତଯାତ;

Atāgam ଯା ଅସ; ଚଳପ୍ରକଳ; ଗମନାଗମ—

1. Frequenting; coming and going.

(ସଥା—ସେ ଗ୍ରାମକୁ ମୋର ଅତାଗମ ନାହିଁ ।)

’ । ଉସ୍ତ୍ରା; ନିର୍ଦ୍ଦିରଣ—2. Ascertainment.

” । ମାପ; ଗଣନା—3. Measurement.

ଅଳକୁ ନାହିଁ ଏଥ ଅତାଗମ କର । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଅଥ ।

” । ପରୀ; ସନ୍ଧାନ—4. Clue.

(ସଥା—ସେ ଲୋକ କେଉଁ ଅତେ ପଳାଇଗଲୁ ତାର ବିହୁ ଅତାଗମ
ମିକ୍ତ ନାହିଁ ।)

” । ଚିତ୍ତ; ଶକ୍ତି—5. Trace; vestige.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ସବଦା ଯିବା ଥସିବା କରିଯାଉଥିବା (ସ୍ଥାନ)—

1. Frequented (place).

” । ନିର୍ଦ୍ଦିରଣ—2. Ascertained.

” । ମାପ କରିଯାଉଥିବା—3. Measured.

ଅତାର—ଦେ. ବିଶ—ବେତାର; ଯେଉଁ ସମାଦ ଦୂରକୁ ପଠାଯିବା ପାଇଁ

Atāra ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ତାର ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ —

Wireless (telegram).

ବେତାର

ଅତାରୀ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ପଞ୍ଜାବ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ

Atāri ନଗର; ଆଜିକାଲ ଏହାର ଧ୍ୟାନଶେଷ ରହୁଅଛି—

Name of a ruined ancient town in the Panjāba.

ଦେ. ବିଶ—ସେଉଁ ଚିନ ବା କନ୍ଦମିଶା ପାଣି କିଥ୍ ଉପରେ

ଆଉଟା ହୋଇ ପାଗ ହେବା ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ବାନ୍ଧ ନ ଥାଏ

ଅର୍ଥାତ୍ ବହଳିଆ ପାଇଛି ନ ଥାଏ—(Solution of sugar or syrup) Which has not yet

thickened to the required thickness.

[କୁ—ଚିନ ବା କନ୍ଦମିଶା ପାଣି କିଥ୍ ଉପରେ କହିଯାଇଲେ ଚଟୁରୁ ଚିନ ଧାର (ତାର)

ବସାଗଲୁ ପରେ ତାର ପାଇଁ ଚଟୁରୁ ଚିନ ଧାର (ତାର)

୧	ର	ତ	ର	ର	ତ	ଏ	ଦିତ୍ୟ	ବର୍ଷି	ଅନୁମାତିକ ସୁକ୍ଲାମର	ସ	କ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ତ	ର	ର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଷି	ଅନୁମାତ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଷି	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଗ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତ	ତ

ରୁହେ; ଅତ୍ୱର ବହଳ ହେଲେ ଦୁଇ ତାର ଓ ଅତ୍ୱର ବହଳ ହେଲେ ଏକ ତାର ରୁହେ । ଏହି ତାର କନ୍ଦରସରୁ ‘ଶିର’ କହନ୍ତି ଓ ଆବଶ୍ୟକମତେ ଏହି ଶିରରେ ଲଭ୍ୟ, ଜିଲ୍ଲାବ, ରସଗୋଲା ଆଦି ବୁଦ୍ଧାସାବ ।]

ଅତାଳଙ୍କମା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ତାଳ+ଙ୍କମା)—

Atālajñānī ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ତାଳଙ୍କମା ନ ଥାଏ—
Having no knowledge of musical cadence.

ପାଣାଦ୍ୟ ଶିଖା ଦେଇ ଅଗେଷ
ଅତାଳଙ୍କମା ବୋଲିଲେ ଲେଖେ । କବିଷ୍ୱର—କବତା ।

ଅତାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ତାଳ)—

Atālia ୧। ବେତାଳିଆ, ତାଳରହିତ (ଶିତବାଦ୍ୟାଦି)—
ତାଳକମା 1. Unmusical (- performance or
ଦୀରାଳ �song); having no musical cadence.

୨। ତାଳଙ୍କମାନଶୂନ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Having no knowledge of musical
cadence.

୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାମଞ୍ଜସ୍ୟଶୂନ୍ୟ; ଧାରାମ୍ଭାନ—
3. Unsystematic; unmethodical.

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଖାଡୁଆ—Awkward.

ଅତାତୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ; ତାଳ)—ଅତାଳିଆ (ଦେଖ)

Atāluā Atālia (See)

ଅତାହିତ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ+ହି. ରହିତ = ପ୍ରେମ; ଅଦର; ପୁଣି)—

Atāhita ୧। ଗରହେପାଦସ୍ତ; ଅଯନ୍ତ; ଅଗୁହତା; ଅନାଦର;

ଅଯତ୍ତ ଅନହେଲା—1. Neglect; want of proper care.

ପେଚାହତ ଦେ. ବିଶ—ଅଯନ୍ତାଳିତ—

Not brought up with proper care.

ଅତାହିତ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅତାହିତ (ଦେଖ)

Atāhitā Atāhita (See)

ଅତାହୁତ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅତାହୁତ (ଦେଖ)

Atāhuta Atāhita (See)

ଅତି—ସଂ. ଅ. (ଅତ ଧାରୁ+ର)—

Ati ୧। ସମ୍ବଦକ; ଅତିଶ୍ୟ, ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତିରକ୍ତ; ବେଜାୟ—

1. Very; very much; too much;
excessive;

୨। ଅତି ବଢ଼—2. Very big; very large.

ସଂ. ଉପର୍ଗ (a prefix denoting)

୧। ଅତିରକ୍ତ—1. Excessive.

(ସଥା—ଅତିଦାନ; ଅତି କଥା ।)

୨। ସମ୍ମା ଅତିକମ କର—2. Beyond.

(ସଥା—ଅତି ଦେବ; ଅତିରକ୍ତ ।)

ଅତିଅନ୍ତ—ଗ୍ର. (ପଦ୍ଧି) ଅ. (ସ. ଅତ୍ୟନ୍ତ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତି; ଅତିଶ୍ୟ—
Atianta Very; very much; too much.

ଅତିଅନ୍ତ ମୁଁ ଅଟେ ଅତିଅନ୍ତ ଅନ୍ତରୀତ ବୁର୍ଜି । କୃଷ୍ଣର ମହାଭାରତ ଅତ ।

ଅତିକଥା—ସ. ବ. (ଅତି=ଅତିରକ୍ତ + କଥା)—

Atikatha ୧। ବୁଥା ଶୁଷ୍ଣା—1. Fruitless talk.

୨। ବାଗାଡ଼ମ୍ଭର—2. Talkativeness.

ଅତିକନ୍ଦ—ସ. ବ. (ଅତି+କନ୍ଦ; ଏହାର ମୂଳ ଖୁବ୍ ବଢ଼ ଥିବାରୁ)—

Atikanda ହସ୍ତିକନ୍ଦ ନାମକ ଗୁରୁ; ହସ୍ତିକନ୍ଦ (ଦେଖ)—

A kind of plant having a bulbous root; Hastikanda (See)

ଅତିକାୟ—ସ. ବିଶ ପୁ. (ବଢ଼ବୁରୀ; ଅତି+କାୟ)—

Atikaya ୧। ବୃଦ୍ଧଦବ୍ୟବ; ବାର୍ଷିକାୟ—

(ଅତିକାୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Big-bodied; corpulent.

୨। ପ୍ରକାଣ୍ଟ—2. Gigantic.

ସ. ବ. ପୁ—ରାବନର ପୁନ୍ଦବଶେ, ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଧ

ବୋଲା ଯେ ଅତିକାୟ, ସେ ସୁରେ ସମରେ ଜାଗରେ ନାହିଁ ।

ରଙ୍ଗ, ବୈଦେଶୀଶବନାସ. ୪୨/୧୫ ।

ଅତିକାଳ—ସ. ବ. (ଅତି+କାଳ)—

Atikāla ୧। ବିଳମ୍—1 Delay.

୨। କୁସମୟ—2. Bad time.

ଅତିକୁଳ—ସଂ. ବ. (ଅତି + କୁଳ)—

Atikruchchhra ୧। ବୁନ୍ଦ କଷ୍ଟ—1. Much trouble.

୨। ଛାଅ ଦିନରେ ସମାପ୍ୟ ପ୍ରାୟୁଷିତ୍ବବଶେ—

2. A difficult expiation performed in six days.

[ଦ୍ର—ଏଥରେ ପ୍ରଥମ ଦିନ ସକାଳେ ଗୁଣ୍ଠାଏ ଅତି, ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନ

ସନ୍ଧାନ ବେଳେ ଗୁଣ୍ଠାଏ, ତୃତୀୟ ଦିନ ଦିନରୁଗରେ ମିଳିଲେ ଗୁଣ୍ଠାଏ

ଏବଂ ଶେଷ ତିନିଦିନ ନିରହାର ରହିବାକୁ ଦ୍ରୁତ ।

ହିନ୍ଦ, ଶବସାଗର ।]

୩। ବାର ଦିନରେ ସମାପ୍ୟ ପ୍ରାୟୁଷିତ୍ବବଶେ—

3. An expiation performed in 12 days.

[ଦ୍ର—ତିନି ଦିନ ସକାଳୀ ବେଳେ, ତିନି ଦିନ ସକାଳେ ଓ ତିନି

ଦିନ ଅୟାଚିତୋପସ୍ତିତ ଖାଦ୍ୟ ଯାହା ମିଳିବ ଏପରି ନାଥ ଦିନ

କେବଳ ମାତ୍ର ଏକ ଗୁଣ୍ଠା ଲେଖାଏଁ ଖାଇବ ଓ ଶେଷ ତିନି ଦିନ

ନିର୍ଜଳ ଉପବିଷ କରିବ । ଏପରି ବାର ଦିନେ ‘ଅତିକୁଳ’ ବ୍ୟବ

ପାଇନ କରିବାର । ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା. ୧୧/୧୫୪ ।

ତ୍ରାତ୍ରିଶର୍ବ ମାରିବାକୁ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରତିପାତ କଲେ କୁଳ ଓ ଅତି କୁଳ ତ୍ରାତ୍ରିଶର୍ବ ପ୍ରାୟୁଷିତ୍ବ କରିବ । ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ୧୧/୧୦୫୭]

ସଂ. ବିଶ—ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟସାଧ—

Very difficult performance.)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ମୁହଁଳ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତ୍ୟବି ୧ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ କଥ ଖୋଲିଲେ, ଘେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ କି ମିଳିବ, ତେଣେ ଯେହି କଥଗାର୍ତ୍ତ ପଥାକମେ ପହଞ୍ଚିର ଦସ୍ତର , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ ତଥ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାଇ’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଭିବେ; ‘କଥ’ କି ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ କି ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ କି ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତା’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଳକତା’ ଦେଖିବେ ।

ଅତିକ୍ରତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + କୃତ) — ପ୍ରୟୋଜନାକରିକୁ କରିଯିବା (କର୍ମ)
 Atikrūta Overdone; redundant.
 ସଂ. ବି—ଅତ୍ୟାଧିକ୍ୟ—Excess.

**ଅତିକ୍ରତ—ସଂ. ବି. (ଅତି + କୃତ) — ୧ । ପ୍ରୟୋଜନାକରିକୁ କରିବଣ
 Atikrūti 1. Overdoing.**

’ । ପରିଶ ଅକ୍ଷର ଥୁବା ଶୁଣେଛି ପାଦବିଶିଷ୍ଟ ଦେବିକ
 ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. Name of a vedic metre
 of 25 syllables.

**ଅତିକେଶର—ସଂ. ବି. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅତି + କେଶର)—
 Atikeśara ଜଳୀୟ ଶୁଳ୍କବିଶେଷ—ଶିଶୁଦ୍ଧା (ଦେଖ)
 An aquatic plant; Trapa Bispinosa. (Apt.)**

**ଅତିକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଅତି + କମ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—
 Atikrama 1. ଉତ୍ସନ୍ନ; କୌଣସି ବସୁର ଉପର ଦେଇ
(ଅତିକାନ୍ତ—ଦିଶ) ତେଇ ଯିବା—1. Jumping over.**

’ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାକୁ ଟେପିବା—
 2. Overstepping; passing beyond
 the limit.

” । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଟେପିଯିବା—
 3. Lapse of time; passing beyond
 the time limit.

” । ଅନ୍ୟଥାରଣ; ଅଦେଶାଦ ଲୁହନ—
 4. Disobeying of an order.

* । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ଲୁହନ—
 5. Transgression of a rule.

” । ପଦ୍ମକୁ ଆକମଣ—
 6. Attacking an enemy.

” । ଅନାଦର; ଅସମ୍ଭବ; ଅବମାନନା—7. Disrespect.

” । ଅବଜ୍ଞା—8. Disregard; slight.

” । ଅତ୍ୟାଧିକ; ବଳାହାର—
 9. Outrage; oppression.

” । କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲୁହନ—
 10. Breach of decorum or duty.

” । ଅନ୍ୟର ସୀମାରେ ଅସଥ ପ୍ରକ୍ଷେପ—11. Trespass.

” । ଅପରାଧ; ଦୋଷ—12. Offence; guilt.

” । ଅନୁତ୍ତତ ଆଚରଣ—
 13. Unbecoming conduct.

” । ଅବଦେଲା—14. Neglect.

**ଅତିକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଅତି + କମ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—
 Atikramana ଅତିକ୍ରମ (ଦେଖ)—Atikrama (See)**

**ଅତିକ୍ରମଣୀୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + କମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ୍ୟ)—
 Atikramanāya ଯାହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରସାଇ ପାରେ—
 Passable.**

ଅତିକ୍ରମିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି. (ସଂ. ଅତିକ୍ରମ)—

Atikramibā ୧ । ଅତିକ୍ରମ କରିବା; ତେଇସିବା; ଟେପିବା—

ଅତିକ୍ରମିବା—1. To pass over.

’ । ପାର ହେବା—2. To cross over.

ଏହିବୁପେ ନାନା ଦେଶ, ବଜ, ଜଳପଦ, ଜାର୍ତ୍ତାଙ୍ଗମ ଗିରପୁଣ୍ଡ ମହାନନ୍ଦ ଦ୍ରୋଣ
କିମେ କିମେ ଅତିକିମି—ସ୍ଵାକ୍ଷାତ୍ ମହାଯାତ୍ ।

” । ଆକମଣ କରିବା—3. To attack.

” । ଲୁହନ କରିବା; ଅନ୍ୟଥା କରିବା—
 4. To transgress; to disobey.

” । ଅବଜ୍ଞା କରିବା—5. To disregard.

” । ଅବମାନନା କରିବା—6. To show disrespect.

ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + କମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Atikrānta ୧ । ଗତ; ଅତିକିମି; (ସମୟ ସୀମା) ବିତ୍ତିଥିବା—

1. Past beyond; passed.

’ । ଲୁହିବ—2. Transgressed; violated.

” । ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଟେପି ଯାଇ ନ ଥାଏ; ଉତ୍ସନ୍ନିତ—
 3. Passed over.

” । ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ପାର ହୋଇଥାଏ—
 4. Crossed over.

” । ଯାହାକୁ କେହି ବଳ ଯାଇଥାଏ—
 5. Surpassed.

” । ଆକାନ୍ତ—6. Attacked.

” । ଅନାଦୁତ; ଅବଜ୍ଞାତ—
 7. Slighted; disregarded.

” । ଯାହାର ସୀମାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ବଳ୍ୟାଇଥାଏ—
 8. Gone beyond.

ଅତିଗଣ୍ଡ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଗଣ୍ଡ)—

Atiganda ୧ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ୱାସ୍ତ୍ରାଙ୍କୁ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

1. One of the 27 astrological conjunctions.

’ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ବହୁ ପରିମାଣରେ
 ଗଣ୍ଡଦୋଷ ଲକ୍ଷିତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—

2. A state of things in which there appear many a gandadosha according
 to astrological calculations.

” । ଅର୍ଦ୍ଦ । ନନ୍ଦିର ଗୋଟିଏ ତାର ନାମ—3. Name
 of a star of the 6th lunar asterism
(Apte)

” । ଅତି ବହୁ ଗଣ୍ଡଦୋଷ—

4. A very large cheek.

ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)—ଉତ୍ସକପାଳା—
(ଅତିଗଣ୍ଡ—ସଂ) Having very large temples
 or cheeks.

୧	ର	ତ	ରୁଷ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାଣିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶଶ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଥ	ହ
୨	ର	ତ	ରୁ	ଲ	ସ୍ପେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇୟ	ହ	ନ୍ତ

ଅତିଗନ—ସଂ. ବିଶ—(ବହୁମୁହ; ଅତି + ଗନ)—ଉପଗନବଣିଷ୍ଠ—
Atigandha
(ଅତିଗନ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Strong-smelling.

- ସଂ. ବି—୧। ଚଞ୍ଚକ (ଗଛ ଓ ଫୁଲ); ମଞ୍ଜା (ଦେଖ)
1. A tree and flower; champa. (See)
୨। ଗର୍ଭକ—2. Sulpher.
୩। ଏକପ୍ରକାର ଉପଗନମୁକ୍ତ ଚଣ୍ଡ; ଭୁଷଣ; ଧନିଶୀ—
3. Lemongrass.

ଅତିଗନ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅତିଗନ + ଅ)—ଅତିଗନର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—
Atigandha
Feminine of atigandha.

ସଂ. ବି.—ଚମ୍ପା (ଦେଖ)
Champa (See).

ଅତିଗନ୍ଧାଳୁ—ସଂ. ବି (ଅତି + ଗନ + ଆଳୁ)—ପୁତ୍ରଦାତ୍ରୀ ଲଚା—
Atigandhalu A kind of creeper (M.W.)

ଅତିଗବ—ସଂ. ବିଶ (ଅତି+ଗୋ=ଇନ୍ଦ୍ରୟ + ଅ)—
Atigaba ୧। ଇନ୍ଦ୍ରୟ ଅଗୋରର—1. Imperceptible.
୨। ଅବଣ୍ଟିମୟ—2. Indescribable.

୩। ଗମାର; ନିବୋଧ—3. Stupid; foolish.

ଅତିଗହନ—ସଂ. ବିଶ—୧। ବୁଦ୍ଧି ର ଅଗୋର—

Atigahana 1. Incomprehensible (Apte)
୨। ଅତି ଗମାର—2. Very deep.

- ଦେ. ବିଶ—୧। ଅତିଦନ; ଅରେଦ୍ୟ—1. Very dense;
impenetrable.
୨। ଅତି କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ—2. Very difficult.

ଅତିଗୁଣ—ସଂ. ବିଶ—(ବହୁମୁହ; ଅତି + ଗୁଣ)—୧। ଭଲ ଗୁଣ
Atiguna ବିଶ୍ଵ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(person) Of excellent
qualities.

୨। ଗୁଣମୂଳ—2. Devoid of merits or worth.

ଅତିଗୁରୁ—ସଂ. ବିଶ—୧। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାର—1. Very heavy.

Atiguru ୨। ଯାହାର ଅପେକ୍ଷିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଖୁବ୍ ବେଳି—
(ସଥା—ସୁକା; ସୁରା; ପାର)—
2. Of very great specific
gravity.

ଅତିଗୁହା—ସଂ. ବି—ପୃଷ୍ଠିପଣ୍ଡୀ (ଦେଖ)
Atiguha Prusniparni (See)

ଅତିଗୋ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଗୋ)—ଭଲଷ୍ଠ ଗାର—
Atigo An excellent cow, (M. W.).

ଅତିଗୁରୁ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ଗୁହ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—ଦବ୍ୟକ୍ଷାନ—
Atigraha Spiritual knowledge.

- ସଂ. ବି—୧। ଇନ୍ଦ୍ରୟ ଗାହା—
1. Perceptible by the senses.
୨। ଅତ୍ୟନ୍ତ—2. Incomprehensible.

ଅତିଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ଗ୍ରହ ଧାରୁ+କର୍ମ. ସ)—ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠୋମ
Atigrâhya ମଞ୍ଜର ତିଆହୁତି—The three oblations
of ghee in the fire in the Jyotishjôma
sacrifice.

ଅତିଚର—ସଂ. ବି. (ଅତି+ଚର ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Atichara ୧। ଅତି ପରବର୍ତ୍ତିନଶୀଳ—

1. Very changeable.

୨। ଅତି ଅଳ୍ପକାଲସ୍ଥାୟୀ—

2. Very brief; transient.

ଅତିଚରଣ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ରୋଗବିଶେଷ (ଯାହାଦ୍ୱାରା
Aticharana ଏକାଥକବାର ମେଥୁନ ନ କଲେ ରୋଗିଣୀ ହୁଏ ନାହିଁ) (ହିନ୍ଦି ଶବସାଗର)—
1. A female-disease.

୨। (ଦେଖ୍ୟ ମତାନୁସାରେ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ମେଥୁନରେ ସଧା
ରୁଷ ନ ଦେବା ସ୍ତ୍ରୀର ଯୋନି—(ହିନ୍ଦି. ଶବସାଗର)—

2. The female organ of a woman
who is not satisfied with moderate
coition.

ଅତିଚର—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତିଚର + ଅ)—ଅତିଚରର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—
Atichara Feminine of atichara.

ସ. ବି—ସୁଲପ୍ତ ଗୁରୁ—A plant; Hibiscus
Mutabilis.

ଅତିଗୁର—ସ. ବି. (ଅତି+ଚର ଧାରୁ+ଭାବ ଅ)—

Atichâra ୧। ଏକ ରଣିର ଭୋଗକାଳ ସମ୍ପଦ ନ ହେଉଣୁ
(ଅତିଗୁହ—ସଂ. ବିଶ) କୌଣସି ପ୍ରତିର ଅନ୍ୟ ରଣିକୁ ଚଳନ—
(ଅତିଗୁରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ) 1. Accelerated motion of

a planet from one sign to another
ଆରେ ଆରେ ବୋଲି ହାମୋଡ଼ିଲ ବେଳ ବାହୁ,
ଅତିଗୁର ବଳ ଯେତେ ନଳିଲକ ରାତ୍ରି—ସାରଳା ମହାଭାରତ, ବରାଚ।

୨। ନିୟମ ଲାଗନ—

2. Transgression; violation of rules.

ଅତିଚିତ୍ତ—ସ. ବି. (ଅତି+ଚିତ୍ତ; ସନ୍ଧ ଯୋଗୁ ଛ ସ୍ତ୍ରୀକରେ ଛ ଆଦେଶ)—

Atichchhatra ୧। ଜଳ ଭଣ—1. Aquatic grass.

୨। ଧାନ ବିଅରରେ ମାତ୍ରିବା ଏକପ୍ରକାର ହାମ୍ପୁ ଗାସ—
2. A kind of bushy weed growing in
paddy-fields,

୩। ଅତିଚିତ୍ତକ (ଦେଖ)

3. Atichchhatra (See).

ଅତିଚିତ୍ତକ—ସ. ବି. (ଅତିଚିତ୍ତ+କ)—ଏକପ୍ରକାର ହାମ୍ପୁ କାକୁ—

Atichchhatra (See) A kind of mushroom;
Hygrophila Spinosa.

ଅତିଚିତ୍ତଗ—ସ. ବି. (ଅତିଚିତ୍ତ+ଗ)—

Atichchhatra ୧। ପାଳମହୁରା—1. Aniseed.

ସାଧାରଣ ଶ୍ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁନ୍ଦର । ଚକ୍ରି ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରି ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟର ପ୍ରତିକର ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ନାଁ , ଚକ୍ରି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ କରି ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଉତ୍ସାହିତରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ମଥାକୁମେ ଚକ୍ରିର ବିପରୀତ , ବା ୧ ଚକ୍ରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — ‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଇବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

, । ଶତପୁଷ୍ଟା; ଶତପ—୨. Anethum sowa.

ଅଭିଜ୍ଞତ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଜ୍ଞନ)—

Atichchhada ଅଭିଜ୍ଞତ (ଦେଖ)—

Atichchhatraka (See)

ଅଭିଜ୍ଞତ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଜ୍ଞନ)—୧ । ସଂସାରକାମନାରୁ ମୁକ୍ତ—

Atichchhanda 1. Free from worldly desires.

, । ବୈଦିକ କିଯୁକ୍ତଶ୍ରୀଲାଭନକାଶ—

2. Transgressing the Vedic traditions
of conduct.

ଅଭିଜଗତୀ—ସଂ. ବି—ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ତେବେ ଅଶର ଥୁବା ସଂସ୍କର

—Atijagati ଉନ୍ନୋବିଶେଷ—Name of a sanskrit

. metre having 13 syllables in each
foot.

ଅଭିଜକ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ବହୁଶ୍ଵର; ଅଭି+ଜକ)—

Atijaba ଅଭିଶ୍ଵ ଦେଶବାନ୍ (ଅଗ)—

(ଅଭିଜବା—ଶ୍ଵା) Fleet (horse)

ଅଭିଜାଗର—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅଭି+ଜାଗର)—ଯେ ସବଦା ରେଇ

Atijāgara ଥାଏ—Always watchful.

ସଂ. ବି—ଜାଲବକ; ଏକପ୍ରକାର ବଜ—

The black curlew (bird)

ଅଭିଜରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଜୁ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ)—ପାର ଦେବା—

Atitarāṇa Crossing; surmounting.

ଅଭିଜରଣ—ସ. ଅ. (ଅଭି+ଜରଣ; ଭୁଲ. ସୁତରଣ; ନିତରଣ)—

Atitarāṇ ଅଭିଧକ—Very much; too much.

ଅଭିଥ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅଭିଥ)—୧ । ଅଭିଥ—1. A guest.

Atitha ଅପଣେ ଦେଖିବ ହୋଇ ଅପଣେ ଅଭିଥ ।

ଅଭିଥ ପ୍ରାଣୀ—ଶ୍ଵା—ବୃଦ୍ଧିଭୂତଙ୍କ ଗୀତା ।

ଅଭିତ୍—

ଅଭିଥ ଅଭିଧାରଣ—ଗ୍ର. ବି. (ଏକାର୍ଥକ ସହତର, ସ. ଅଭିଥ + ଅଭିଧାରଣ)—

Atitha abhyāgata ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବା ଆଗନ୍ତୁକ ଅଭିଥ;

ଅଭିଥ ଅଭ୍ୟାଗତ ସହାର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଗୃହାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—

ଅଭିଥ ଅଭ୍ୟାଗତ ଗୃହାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—

ଅଭିଥ—ସ. ବି. (ବହୁଶ୍ଵର; ଅ+ଭିଥ; ଯାହାର ଭିଥ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ଵୀ

Atithi ସମୟ ନାହିଁ; କିମ୍ବା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ଶ୍ଵାନରେ ଏକ

ଭିଥରୁ ବେଶି ରହେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅତ ଧାରୁ=ଗମନ

କରିବା+କରୁ.ଇଥୁ)—୧ । ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ ଅଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. An unsummoned guest.

, । ଜୈନ ସାଧୁ—2. A Jain ascetic.

* । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବନ୍ଦଶୀୟ ରଜା ରଜି ଓ ରାଣୀ କୁମୁଦଙ୍କ

ପୁରୀ—ଏହାକୁ ଅନ୍ୟ ନାମ ସୁହୋଡ଼—3. Name

of a prince of the Solar Dynasty.

୪ । ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦୀ କୌଣସି ଶ୍ଵାନରେ ଏକ ଶ୍ଵତ୍ତିକୁ ଅଧିକ
ରହନ୍ତି ନାହିଁ—4. An anchorite who does
not stay at a place for more than
one night. (ହିନ୍. ଶନିଷାଗର)

* । ଅଗ୍ନି—5. Fire.

୬ । ଯଜ୍ଞରେ ସୋମ ଲତାକୁ ନେବା ବାଲ୍ମୀକି (ହିନ୍. ଶନିଷାଗର)

6 A person who brings the Soma
creeper to a Vedic sacrifice.

[ଦ୍ୱ—ଏକଶତି ପରବୃତ୍ତରେ ରହିବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଭିଥ
ବୋଲାନ୍ତି । କାରଣ ନିତ୍ୟ ଏକ ଶ୍ଵାନରେ ନ ରହନ୍ତି ବୋଲ ତାଙ୍କୁ
ଅଭିଥ ବୋଲାଯାଏ ।] ରମଣକର. ମନୁଷ୍ୟହତା. ପା ୧୦ ।]

ଅଭିଥ ଅଭ୍ୟାଗତ—ସଂ. ବି. (ଏକାର୍ଥକ ସହତର)—ସହାରପ୍ରାର୍ଥ

Atithi abhyāgata ଗୃହାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—Guests.

ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ—ସଂ. ବି (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଭିଥ+ତିଯ୍ୟ)—ଅଭିଥେଯତା;

Atithikriyā ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ ଶାଦ୍ୟ ପାନାଦି ଦେବା ଓ ସେବା
କରିବା ହାତ ଅଦର—Rites of hospitality;
entertaining of one's guests.

[ଦ୍ୱ—ହନ୍ଦୁଶ୍ଵାଷ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ଵାହସ୍ତରକ ନିତ୍ୟକଣ୍ଠିବ୍ୟ
ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞରୁ ଏହା ଏକତମ । ଅଭିଥ ବିଷ୍ଣୁ
ମନୁଷ୍ୟହତା କୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଛି ।
ରମଣକର. ମନୁଷ୍ୟହତା ପା ୧୦ ପା ୧୧୪ ।]

ଅଭିଥ ଚର୍ଚା—ସଂ. ବି (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଭିଥ ତିଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Atithi charchchā . Atithi kriyā (See)

ଅଭିଥ ତର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ + ତର୍ଯ୍ୟ)—

Atithi charyā ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅଭିଥିପତି—ସଂ. ବି. (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ + ପତି)—

Atithipati ଅଭିଥ ସହାରକାଶ ବ୍ୟକ୍ତି; ଯେଉଁ ଶ୍ଵାସାରୀ
ଅଭିଥିକ ସେବା କରୁଥାନ୍ତି—A host; an
entertainer of a guest.

ଅଭିଥ ପୂଜା—ସଂ. ବି. (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଭିଥ+ପୂଜା)—

Atithi puja ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅଭିଥ ଯଜ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲେଖୀ କର୍ମଧା; ଅଭିଥ+ଯଜ; ଅଭିଥ—

Atithi jajñā ସହାରରୂପ ଯଜ)—ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅଭିଥ ଶାଳା—ସ. ବି. (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଭିଥ+ଶାଳା)—

Atithisālā ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ ରହିବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଘର—
Guest-house.

ଅଭିଥ ସକାର—ସଂ. ବି. (ତ୍ରୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଭିଥ+ସକାର)—

Atithisatkāra ଅଭିଥିତିଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Atithi kriyā (See)

୧	ଇ	ର	ରୁ	ତେ	ଏ	ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାହିକ ଯୁକ୍ତିଶର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ରୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ର	ରୁ	ତୁ	ପେ	ଅକାରନ୍ତବଣ୍ଣିଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ତ	

ଅତିଥ୍ୟତ୍ତିଯୀ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅତିଥ୍ୟ + ସତ୍ତ୍ଵିଯୀ)—

Atithisatkriyā ଅତିଥ୍ୟ କିଯୀ (ଦେଖ)

Atithikriyā (See)

ଅତିଥ୍ୟସେବା—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅତିଥ୍ୟ + ସେବା)—

Atithisebā ଅତିଥ୍ୟକିଯୀ (ଦେଖ)

Atithikriyā (See)

ଅତିଥ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ସୁହୋଦାର ରଜା; କୁଶରଜାଙ୍କ ପୁରୀ—
Atithya Name of a prince.

ଅତିଦାତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅତି + ଦା ଧାରୁ + ତୃତୀୟ. ୧ମ. ୧୬)—
Atidātā ଅତିଦାତା (ଦେଖ)

(ଅତିଦାତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Atidānī (See)

ଅତିଦାତ—ସଂ ବ. (ଅତି + ଦା ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—
Atidāna ୧। ଦାନାତିଶୟ; ଅତିରକ୍ତଦାତ—

1. Munificence; excessive liberality.
2. Liberality or generosity beyond one's means.

ଅତିଦାନୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତିଦାନ + ଅଛୁଟ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ ୧ମ. ୧୬)—
Atidānī ୧। ଶକ୍ତିବହୁତ ଦାନକାରୀ—

1. Lavish of gifts beyond one's means.

୨। ବିଶେଷ ଦାନକାଳ—2. Very liberal (person)

ଅତିଦାହ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଦାହ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—

Atidāha ଦେହର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୋଡ଼ାଜଳା—

Violent inflammation of the body.

ଅତିଦିପ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଦିପ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—

Atidipya ରତ୍ନଚତା ଗୁରୁ—A plant; Plumbago Rosea.

ଅତିଦେଶ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଦେଶ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—

Atidesa ୧। (ବ୍ୟାକରଣ) ଏକ ପଦାର୍ଥ ଧର୍ମ ବା କିମ୍ବାକୁ ସଦ୍ବ୍ୟାର୍ଥୀ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ଅର୍ଥାପଦି—

1. (grammar) Act of assigning an effect to other than its own cause by analogy.

[ଦ୍ୱ—ଗୋ ଶନରୁ ସଦୁଶରୂପଧାରୀ ଅର୍ଥରେ ଭାବୁନ ‘ଗବ୍ୟ’ ଶନକୁପ—ଅତିଦେଶର ଉଦାହରଣ । ଅତିଦେଶ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର, ଯଥା—ଶକ୍ତି, କାର୍ଯ୍ୟ, ନିମିତ୍ତ, ବ୍ୟପଦେଶ ଓ ରୂପ ।]

୨। (ସୁତି) ଯେଉଁ ନିଯମ ଆପଣା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟର ଅତିରକ୍ତ ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଝଟାଯାଏ ।

(ହିନ୍ଦୁ. ଶନଧାରା)

2. (law) A rule which is made to apply to cases other than those for which it was laid down.

ଅତିଦେବ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + ଦେବ; ଯାହା ଦେବତାଙ୍କୁ ଅତିକରିତ କରିଥିଲା—

Atidaiba କରିଥିଲା—ଦେବତାମାନକ ସାଧ୍ୟାଜୀବ (କରିଲା)—

Impossible of performance by the gods.

ଅତିଦୋହନ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଦୋହ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—

Atidohana ପ୍ରୟୋଜନାତିରକ୍ତ ବା ଉପସୂର୍ଯ୍ୟର ଗାହିତାରୁ ଦୂହା—Over milking of a cow.

ଅତିଦୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + ଦୟ)—

Atidwaya ୧। ଅଦ୍ଵିତୀୟ—1. Having no second.
୨। ଅଭୁଲମୟ—2. Incomparable (Apt).

ଅତିଧନ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅତି = ଉତ୍ତମ୍ଭୁତ୍ + ଧନ୍ୟ, ଯାହାର)—

Atidhanwā ଅତିଧନ୍ୟ, ୧ ମା. ୧ ବ.)—

୧। ଉତ୍ତମ୍ଭୁତ୍ ବା ସ୍ନାନ ଧନ୍ୟବାଦ ଶୋଭି—

1 Armed with an excellent bow.

୨। ଉତ୍ତମ୍ଭୁତ୍ ଧନ୍ୟବାଦ (ଯୋଧା); ଧନ୍ୟବାଦରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ—

2. Excellent archer; expert in archery.

ସଂ. ବ. (ନାମ)—ସୁନାକ ରଜାଙ୍କ ବିଶେଷ ବିଶେଷ—

Name of an ancient king.

ଅତିଧୃତ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଧୃତ)—ଅତିକ୍ରମପର ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋ

Atidhṛuti ବିଶେଷ (ଏଥର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ୧୯ ଅକ୍ଷର; ସଥୀ ଶାର୍ଦ୍ଦୁ ବିକ୍ରିତିତ)—Name of a Sanskrit metre having 19 syllables in every foot.

ଅତିନାଥ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ହିରଣ୍ୟାନ ଦେବତାର ନଥ ପୁରୁଷ

Atinābha ମଧ୍ୟ ଏକତମ (ହି. ଶନଧାରା)—

Name of one of the nine sons of the demon Hiranyaksha.

ଅତିନାମ—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ଅତି + ନାମ; ଅତି ନାମନ୍ତ; ୧ମ. ୧୬)

Atināmā ପଞ୍ଚ ମନ୍ତ୍ରକର ସପ୍ତଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଏକତମ—

Name of one of the seven sages of the sixth Aeon.

ଅତିପାନ୍ଚ—ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅତି = ଅତିକରିତ କରିଛୁ + ପାନ୍ଚ)—

Atipāñchā = ପାନ୍ଚ ବର୍ଷ ଯେ + ଶ୍ରୀ. ଅ)—ପାନ୍ଚବର୍ଷ ବୟସ ତ୍ୟଥିବା ବାଲକା—A girl past five years of age.

ଅତିପତନ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ପତ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—

Atipatana ୧। ଅତିକରିତ (ଦେଖ)

1. Atikrama (See)

୨। ଉପର ଦେଇ ଉତ୍ତମିତା—2. Flying past.

୩। ଅପବ୍ୟୁକ୍ତ—3. Waste

ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକେ ଥରେ ପୁଣ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ୧ ଏହିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଉଚ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ୨ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖା ରକ୍ଷା କରିଛି ହାହଁ । ଅତେବଂ ୩ ମାଁ , ଉଚ୍ଚିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦମୋହରେ କିମିଳି, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥକ୍ରମେ ଗଢ଼ିର ପଦ୍ଧତି , ଏ ୪ ଉଚ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ସ୍ଥା—
‘ଗାଇ’ ନାମିକିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘କାଳ’ ନାମିକିଲେ ‘କାଳ’ ଶୋଇବେ; ‘ବିଦ୍ୟା’ ନାମିକିଲେ ‘ବିଦ୍ୟା’ ଶୋଇବେ; ‘ଆଜି’ ନାମିକିଲେ ‘ଆଜି’ ଶୋଇବେ; ‘ଆଜିବତ’ ନାମିକିଲେ ‘ଆଜିବତ’ ଶୋଇବେ ।

- ୪ । ଅବବସ୍ଥା—୫. Want of arrangement.
- ୫ । ବୋଲମ୍‌ପାଳ—୬. Confusion.
- ୭ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବଦେଲା ବା ଅନାପ୍ରା—
Neglect of duty; negligence.
- ୯ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲାପନ—୭. Breach of duty.
- ୮ । ଅନିଯୁରେ ଆସ୍ତି—୮. Leaning or tendency
towards evil actions.
- ୧୦ । ସମୟ ଅବିକାନ୍ତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
୧୧ । ଲାପନ—୧୦. Lapse of time; limitation.
- ୧୦ । ବାଧା; ବିଦ୍ୟୁ—୧୧. Obstacle.
- ୧୧ । କ୍ଷତି; ହାନି; ଅପର୍ଯ୍ୟ—୧୨. Loss; deterioration.
- ୧୨ । ବୁଦ୍ଧିବହାର—୧୨. Illtreatment; perverse
conduct.
- ୧୩ । ପ୍ରତିକୁଳତା; ବିରୋଧ—୧୩. Opposition.

- ଅତିପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରତ; ଅତି = ବୃଦ୍ଧି + ପତ୍ର) —**
- Atipatra** ୧ । ଶାଖାଥାନ ଗଛ—୧. Teak (tree)
୨ । ହସ୍ତିକନ୍ଦ ରୁଷ (ଦେଖ) ୨. Hastikanda tree (See)
- ଅତିପାତା—ସଂ. ବି. (ଅତିପତ୍ର + ଆ) —** ବାହି ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁକ୍ଳା ଗୁରୁ (ଦେଖ)
- Atipatra** ୨. *Bārdī aāñīlā* plant (See)
- ଅତିପଥ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ପଥକ୍ତ; ୧ମା. ୧ବ.) —**
- Atipatha** ୧ । ସର୍ବାର୍ଥ; ଉତ୍ତମ ପଥ—୧. A good road.
୨ । ପ୍ରଶନ୍ତ ପଥ—୨. A spacious road.
୩ । ସାଧାରଣ ମାର୍ଗ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ତମ ମାର୍ଗ—
୩. A better road than common (M. W.)
- ଅତିପଞ୍ଚା—ସଂ. ବି. (ଅତି + ପଥକ୍ତ; ୧ମା. ୧ବ.) —**
- Atipanthā** ଅତିପଥ (ଦେଖ) — Atipatha (See)
- ଅତିପର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅତି + ପର) —୧ । ବିଶେଷରୂପେ**
- Atipara** ଶରୀରବାପଦ—୧. Very inimical.
୨ । ଶରୀରିତ; ଶରୀରୀୟକାରୀ—
2. One who has vanquished his enemies
ଶ୍ରୀ. ବି—ସାତପର; ପେରି ବ୍ୟକ୍ତି ମୋର କେହି ନୁହେ—
An utter stranger.
- ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ପରକମୀ ଶତ୍ରୁ—
୧. A powerful enemy.
୨ । ଉତ୍ତମ ଶତ୍ରୁ—୨. A superior enemy.

- ଅତିପରଚେ—ଶ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅତିପରତ୍ୟ) —** ଅତିପରତ୍ୟ; ବେଳାୟୁ
- Atiparache** ବେଳାୟୁ—Too much familiarity.
- ଅତିପରିଚ୍ୟ ଗାନ୍ଧା ନିଳାଟେ ସେବେ ନାହିଁ, ଅତିପରଚେ ଅପମାହେ ।
ଅତିପରିଚ୍ୟ ନାହିଁ ଶୁଣି ଅର୍ଥ, ଲୋଭ ଭ୍ରମତ୍ତି ଅର୍ଥ ଭାର୍ଥେ ।
କଗନାଥ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୧୦୮. ବାରବାର ।

ଅତିପରତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ପରତ୍ୟ) — ବେଳାୟୁ ବେଳାୟୁ;
Atiparichaya ଅତିଧିକ ଦିବସରେ ହେବା ଅବସ୍ଥା—Too much
familiarity; excessive intimacy.
(ସ୍ଥା—ଅତିପରତ୍ୟେ ଗଢ଼ିର ନଷ୍ଟ—ତଣ;
ଅତିପରତ୍ୟେ ଗୋରିବ ନଷ୍ଟ—ବଙ୍ଗଳା;
ଅତିପରତ୍ୟେ ଦିବସରେ ଭବତି—ସଂସ୍କୃତ ।)

ଅତିପାତା—ସଂ. ବି. (ଅତି + ପତ ଧାରୁ + ରାବ. ଅ) —
Atipāta ଅତିପରତନ (ଦେଖ) Atipatana (See)

ଅତିପାତକ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ପତକ) —

Atipātaka ୧ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଲିଖିତ ନବପାତକ ମଧ୍ୟ ବୁଝୁତମ
(ଅତିପାତକ—ବିଶ. ପୁଂ) ପାତକ ଶ୍ରେଣୀ—A class of most
(ଅତିପାତକମା—ବିଶ. ପୁଂ) heinous incests.
[ଦ୍ରୁ—ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ ଆପଣା ମାତା, କନ୍ୟା ଓ ପୁରୁଷକୁ
ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ଆପଣା ପୁରୁଷ, ପିତା, ଶ୍ରୀର ଓ ଜାମାତାଙ୍କ
ସହବାସ ବା ସଙ୍ଗମ କଲେ ଏ ପାତକ ଘଟେ ।]

୨ । ଅତି ଗୁରୁତର ପାପ—୨. Very heinous sin.
ଅତିପ୍ରଶ୍ନ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ପ୍ରଶ୍ନ) — ୧ । ଅନାବଶ୍ୟକ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ—

Atipraśna ୧. Extravagant question (M. W.)
୧ । ଜ୍ଞାନର ଅଗମ୍ୟବିଷୟକ ପ୍ରଶ୍ନ—
2. Question regarding transcendental
objects (M. W.).

୩ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅତିକର୍ମବକ୍ତା କରୁଯିବା ପ୍ରଶ୍ନ—
3. Disrespectful or uncivil question.
୪ । ସନ୍ନୋଷକନକ ଉତ୍ତମ ଦିଅୟିବା ପରେ ସୁନ୍ଦା କରୁଯିବା;
ବରକ୍ତିକର ପ୍ରଶ୍ନ—
4. Vexatious question asked after a
satisfactory reply is given.

ଅତିବଡ଼—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅତିବୃଦ୍ଧି) —
Atibarda ୧ । ଖୁବ୍ ବଡ଼—୧. Very big.
୨ । ମାନ୍ୟାକ୍ଷମ (ବ୍ୟକ୍ତି) — ୨. Honourable
[ଦ୍ରୁ—ମାନ୍ୟାକ୍ଷମ ଲୋକଙ୍କ ନାମ ପୁଷ୍ପେ ବନ୍ଦବହୁତ; ଶ୍ରୀ ଚିତନ୍ୟ
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ୍କୁ ‘ଅତିବଡ଼’ ଉପାଧି ଦେଉଥିଲେ ।]
ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼କାତ) —ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ରାଜାଙ୍କ ନାମ ପୁଣ୍ୟରେ
ସମ୍ମାନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ; ସ୍ଵର୍ଗୀୟ; ମାନ୍ୟାମ୍ୟ (ଅମୁକ) —The
late honourable (so & so).
ଦେ. ବି—୧ । ଅତିବଡ଼ (ଦେଖ) ୧. Atibarda (See)
୨ । ଚେତନ୍ୟକ ସମସ୍ତାମ୍ୟକ ଉତ୍ତମାଭିନବପ୍ରଗେତ;
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଚେତନ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ନାମ—
2. A name of the poet Jagannâtha Dâsa.

ଅତିବଡ଼ୀ—ଦେ. ବି—ଚେତନ୍ୟ ଦେବତା ସମସ୍ତାମ୍ୟକ ଉତ୍ତମାଭିନବପ୍ରଗେତ;
Atibardî ପ୍ରଗେତ ଉତ୍ତମକବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି

୧	ଇ	ଉ	ଚ	ର	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	କ	ଶ, ଶ	ଙ୍କ	ଇହୁ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ଚ	ରୁ	ଲୁ	ପ୍ରେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଚେ	ଇଅ	ଡ଼	ତ୍ତ

ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ମଦ୍ୟ—Name of the sect of Baishnabas started by the poet-devotee Jagannାଥ ଦାସ whom Chaitanya styled Atibarda.

[ତ୍ରୁ—ଶ୍ରୀ ଚେତନାଧେବ ପୁରୀରେ ଅବସ୍ଥାରେ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବଡ଼ ଦେଉଳ ବେଢାମଧ୍ୟ ଅଶ୍ୟ ବଟମୂଳରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ତାଙ୍କ ଅନୁଦିତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତନ ୧୦ମ ଓ ୧୧ଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ (ବୃଦ୍ଧିଜନ) ପାଠ କରୁଥିଲେ । ଚେତନାଧେବ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉକ୍ତପ୍ରବନ୍ଧତାରେ ମୁଣ୍ଡ ହୋଇ ତାଙ୍କ ‘ଅତିବଡ଼’ ଉପାଧରେ ତାବଲେ । ତଦବିଧ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଗତିର ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ମଦ୍ୟ ଅତିବଡ଼’ ନାମରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଏ ସମ୍ମଦ୍ୟର ସାଧକମାନେ ଜ୍ଞାନ ସାଧନ, ଦେହରେ ବାୟୁ ସାଧନ, ଶଶୀର ରେତ ନାମକ ତାତ୍ତ୍ଵିକ ସାଧନ ଓ ଜ୍ଞାନର ଦର୍ଶକ ଅଧିକୁ ଧର୍ମର ବିଶିଷ୍ଟ ସାଧନାଙ୍କ ବୋଲି ଗୁହଣ କରନ୍ତି । ନେମାଳମଠର ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମିକ ଶିଷ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଗୋପାଳ ଜାତିକ ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଶୁଦ୍ଧମାନେ ଅତିବଡ଼ ସମ୍ମଦ୍ୟରୁକୁ ଅଟନ୍ତି ।]

ଦେ. ବିଶ୍ୱ—ଅତିବଡ଼ୀ ସମ୍ମଦ୍ୟ ସମ୍ମନ୍ୟ—Relating to the Atibardi sect.

(ଯଥା—ଅତିବଡ଼ୀ ଭଲକ ।)

ଅତିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ବର୍ତ୍ତ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Atibarttana ୧। ଅତିକମ (ଦେଖ)

ଅତିବର୍ତ୍ତି ୧. Atikrama (See)

ଅତିବର୍ତ୍ତୀ—ସୁଂ { ବିଶ ୨। କ୍ଷମାଯୋଗ୍ୟ ଅପରାଧ—

ଅତିବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ୨. A pardonable offence.

୩। ଦଣ୍ଡରୁ ନିଷ୍ଟୁତି—3. Exemption from punishment.

୪। ଅଗ୍ରଗମନ—4. Proceeding in advance.

ଅତିବଳ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅତି + ବଳ)—

Atibalā ୧। ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳଶାଳୀ—1. Very strong.

(ଅତିବଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗବାନ୍—2. Very forcible

ଅତିବଳା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତିବଳ + ଆ)—ଅତିବଳର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—

Atibalā Feminine of Atibalā.

ସଂ. ବି—୧। ଗୁପ୍ତ ବଦ୍ୟାବିଶେଷ—

1. Name of a mysterious art.

[ତ୍ରୁ—ଏ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଭାବରେ ସାଧକ ଶୁଧ୍ୟ ଓ ତଣ୍ଡାକୁ ଜୟ କରେ ଓ ସବୁତ ଜୟୀ ହୁଏ । ବିଦ୍ୟମିତ୍ର ରୂପି ବଳା ଓ ଅତିବଳା ନାମକ ଦୁଇଟି ବିଦ୍ୟାକୁ କୃଶାର୍ଥ ରଖିବାକୁ ଯିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଦୁଇ ବିଦ୍ୟା ପାଇବା ଦେଇ ଥିଲେ ଓ ଏହି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଭାବରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାତ୍କାଳିକୁ ବଧ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ଥିଲେ ।]

୧। ବଜ୍ରମୂଳୀ ଗୁଲୁ; ନାଲି ବାଢ଼ିଆଥିଲା—

2 A plant; Sida Rhombifolia(Kirtikar)

ଅନ୍ୟ. ସଂ. ନାମ—ପାତପୁଣୀ;

[ତ୍ରୁ—ଏ ଗୁଲୁ ଭାବରେ ସବୁଦ୍ଧି

ବାଟ୍ୟାନାଲକ; ବାଟ୍ୟାଲକା ଜନ୍ମେ, ଗୁଲୁ ସିଧା ହୋଇ ବଢ଼େ,

ଲାଲ ବେଡେଲା ଗୁଲୁ ଉଷ୍ଣ ନାଲିଆ, ପଡ଼ି ଲେମଣ

ଲାଲ ବରିଆଲା, ଓ ନିମ୍ନ ପାଖ ପାରିଶିଆ; ଫୁଲ

ବଳଦୀବ; ପୀତପଲ ହଳଦିଆ, ବର୍ଷା ଦିନେ ପୁଟେ, ପାତିଲୁ

ତା. ଚିତ୍ରମାତ୍ର ଫଳ ପାଞ୍ଚ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ା ହୋଇ ପାଞ୍ଚମାତ୍ର

ପୁଣୀ ଖେତରଭୁବଲଦାନା ଏହି ଗୁଲୁ ଉଷ୍ଣଧରେ ଲାଗେ । ବାଢ଼ି-

ମ. ଶକନା; ସଦେବ ଅର୍ଥିଲା ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

୩। ବାଢ଼ି ଅର୍ଥିଲା (ଦେଖ)

୩ Bârdi aañjâ (See)

୪। ଦମ୍ଭକନ୍ୟାବିଶେଷ—୧. Name of a daughter of Dakshya.

ଅତିବାଦ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ବଦ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—

Atibâda ୧। ଅତ୍ୟଧିକ କଥନ—1. Excessive talking.

(ଅତିବାଦ—ପୁଂ) } ବିଶ ୨। ହରତ୍ତା; କଳ—

(ଅତିବାଦିମା—ସ୍ତ୍ରୀ) } 2. Quarrel; wrangling.

୩। ଗାଳ—3. Abuse.

୪। ଅଭ୍ୟୁକ୍ତି; ବହୁଲୋକ୍ତି—4. Exaggeration.

୫। ନିନାବାଦ—5. Vilification.

୬। ଅପ୍ରେୟ ବା କଠୋର ବାକ୍ୟ—

6. Harsh or cruel words.

୭। ବିତଣ୍ଣା—7. Excessive argument.

୮। ସମସ୍ତକୁ ବଳ କଥା କହିବା—

8. Speaking louder than others in conversation.

୯। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମତ ଖଣ୍ଡନପୂର୍ବକ ଅପଣାର ମତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା-

9. Establishing one's opinion after refuting that of others.

ଅତିବାରୁ—ଦେ. ବି. (ଅତି + ବାରୁ)—

Atibâru ୧। ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗବାନ୍—1. A fleet horse.

ପକ୍ଷୀରାଜ ଘୋଡ଼ା ୨। ବାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପକ୍ଷୀରାଜ ଘୋଡ଼ା—

2. The winged horse of the legends; Pegasus.

ତୋହର ଦେହର ଚଢ଼ି ଅତିବାରୁ ସାଗର ଲାବି ଅଇଲା ।

ସୁଲେତନା ପରିଶ୍ରୟ ।

ଅତିବାଲା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି + ବାଲ + ଆ)—

Atibalā ଦୂରବର୍ଷ ବୟସା ଗାର୍ଭ—A cow two years old.

ଅତିବାସ—ସ. ବି. (ଅତି + ବସ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—

Atibâsa ଶ୍ରାବ ପୂର୍ବଦିନ କର୍ମଯିକା ଉପବାସ—

ସମ୍ବାଦର ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵରେ ଉଚ୍ଛିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉଚ୍ଛିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ଗଜା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥିବିଷୁର ଏବଂ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରେ ଶେଷ ଶୋଭାଲେ ଯେବେ ଏ ରାତ୍ରିକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଦେହ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷୁମେ ଦିନ୍ତରେ କପପଥ, ବା ଏ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାର ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜୀ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

Fast observed on the day preceding a *śrāddha*.

ଅତିବାହନ—ସ. ବି. (ଅତି+ବହ ଧାରୁ ଶିତ+ଶବ୍ଦ. ଅନ)—

Atibāhana ୧ । ଅତିକ୍ରମ (ଦେଖ)

(ଅତିବାହନ—ବିଶ) ୧. Atikrama (See)

୨ । (କାଳ) ସାପନ; ଅତିପାତ; କାଳଶେପଣ—

୩. Whiling away of time.

୪ । ଅତିରିକ୍ତ ପରଶ୍ରମ—୫. Excessive toiling.

(M. W).

ଅତିବାହିତ—ସ. ବିଶ. (ଅତି + ବହ ଧାରୁ ଶିତ + କର୍ମ. ତ)

Atibāhita ୧ । ଯାପିତ (ସମୟ)—

୧. Passed; whiled away.

୨ । ଅତିକାନ୍ତ (ଦେଖ)

୩. Atikrānta (See)

ସ. ବି—୧ । ସୁଶୁଣ୍ଠାର—୧. The ethereal or immaterial body.

୨ । ପ୍ରେତ ଶଶୀର—୨. Aerial body after death.

ଅତିବାହିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି. (ଅତି + ବହ ଧାରୁ ଶିତ)—

Atibāhibā ଅତିକ୍ରମ କରିବା—To pass.

ତହୁଁ ପଥ ଅତିବାହି, ରଜିବାମୟାଗେ

ନିଷଫ ବଦର ଦେଶ ଗୁରୁଲେ ପଢ଼ିମେ । ରାଧାନାଥ—ମହାଯାନା ।

ଅତିବାହୁ—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅତିବାହୁ)—

Atibāhu ୧ । ଗରୁଦଶ ମନ୍ତ୍ରନ୍ତ୍ର ରତ୍ନିବିଶେଷ—

୧ Name of an ancient sage of the
14th aeon.

୨ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ଗନ୍ଧବିଶେଷ—

୨. Name of a heavenly chorister.

ଅତିବିଷ—ସ. ବିଶ. ୧ । (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅତି + ବିଷ)—

Atibisha ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷାକ୍ତ—୧. Very poisonous.

(ଅତିବିଷ—ସିଂହ) ୨ । (ଅବ୍ୟୟବୀରବ) ବିଷର ପ୍ରତିଶେଷକ—

୨ Counter-acting poison.

ଅତିବିଷା—ସ. ବିଶ. ସିଂହ. (ଅତିବିଷ + ଅ) —ଅତିବିଷର ସିଂହ ଲିଙ୍ଗ—

Atibishā ଅତିବିଷା—Feminine of Atibisha.

ସ. ବି—ମନ୍ତ୍ରା—Aconite; the tuberous root
of a tree.

ସ. ନାମ—ଅତିବିଷା, ବିଷା, ବିଷା, [ଦ୍ର—ଏହା ହିମାଲୟ ପାଦଦେଶରେ
ମଧୁସୁ, ଶୁଣୀ, ପ୍ରତିବିଷା, ବିଷକାର, ନେପାଳ, ତିକତ, ସିକମ,
ମହୋପଥ, ଅରୁଣା, ଶୁଳକନା, ଆପଗାନିଷ୍ଠାନ, ରୂର୍କିଷ୍ଠାନ, କାଣ୍ଠିର
ଉପବିଷା, ରଙ୍ଗୁରୁ, ପୁଣବିଷା, ଆଦି ଅନ୍ଧଳରେ ଜନ୍ମିବା ବୃକ୍ଷର
ରେତକନା, ଉପବିଷାଣିକା,
ଶ୍ରୀମନକ, ଶିତଶ୍ରୀ

ମାଂସଳ ବିଷାକ୍ତ ମୂଳ । ଏ ବୃକ୍ଷ ନାନା
ଜାତିର ଅଛି ଓ ମୂଳ ମଧ୍ୟ ଧଳା

ଅତିଇଚ. କାର୍ତ୍ତବିଷ, ମିଠେବି
ଆତୀଶ, ଶୃଙ୍ଗବିଷ

୬. ମନ୍ତ୍ରା, ମେଣ୍ଟିଶାମନ୍ତ୍ରା

ଅତାଇତ, ଅତୁଷ୍ଣୀ

ଅତିଶ, ମିଠାବିଷ, ବିଷ,

ଲକ୍ଷ୍ମେଦବିଷ, ଦୁଃଖିଆବିଷ,

ତେଲିଆବିଷ, ଅତିଷ୍ଟ, ମିଳିଆ-

ବିଷ, ମୋହରୀ, ମିଠାଜହର

ତେ. ଅତିବାସା, ଅତିବସ

ବାସନାର, ନାର

ତା. ବାସନାହ, ଅତିବଦୟୁମ୍,

ବିଷନାର

ମ. ଅତିବିଷା, ବିଷନାଗ

ଶୁ. ଅତିବିଷା, କାଳ,

ଦିଙ୍ଗତ, ବତନାଗ

ଆ. ଖାନିକେଲୁ-ଜେବ୍

Aconite; wolfs-

bane; monk's hood;

hellebore; blue

rocket:

ଲ :—Aconitum

ମାନେ ରନ୍ ରନ୍ ଅନ୍ଧଳରେ ଜନ୍ମିବା ମନ୍ତ୍ରା ଗଛ ଓ ମୂଳ ଭେଦରେ

ରନ୍ ରନ୍ ଲିଟିନ୍ ନାମ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ସଥା—

(ହିମାଲୟ ପାଦଦେଶ)

ନାଲି କଳା ଓ ହଳଦିଆ ଭେଦରେ
୪ ପ୍ରକାର । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ

ମନ୍ତ୍ରା ପ୍ରକାର ସଥା ;—

ଶୁଳକ, ମୁପୁକ, କୌମନ, ଦିର୍ବକ,

ସର୍ପ, ସେବକ, ବିଷନାର ଓ ଶୁଙ୍ଗୀ ।

ଏହି ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଗଛର ମୂଳ ମଧ୍ୟ

କେହି ଲମ୍ବା, କେହି ଗୋଲ, କେହି

ବଢ଼ି, କେହି ଚେପଟା ଏପରି ନାନା

ପ୍ରକାରର । ଏହା ବିଷ ଓ ବିଷର

ପ୍ରତିଶେଷକ; ସେଇ ମୂଳ ମେଣ୍ଟିଶିଦ

ପର ବଳା ତାଙ୍କୁ ମେଣ୍ଟି ଶିଦା ମନ୍ତ୍ରା

କହନ୍ତି । ଗୋବରପାଣିରେ ବତୁରା

ଯାଇ ଦୋଳା ଯନ୍ତ୍ରରେ ଏହା

ଶୋଧିତ ହୋଇ ତିଷ୍ଠରେ ଲାଗେ ।

ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ରହା

ଉଷ୍ମାର୍ଥୀ, କଟୁରିକ୍ତ, ପାତକ, ଅଗ୍ନି

ପାପକ; ଏହା କଷ, ପିତ୍ତ, ଅର୍ଦ୍ଧିଶାର,

ଅମଦୋଷ, ବମନ, କାଶ ଓ କୁମି

ନାଶକ; ଏହା ବିଷଦୋଷନାଶକ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ବଜାରରେ ମେଣ୍ଟି ଶିଦା

ମନ୍ତ୍ରା ସ୍କୁଲର । ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ ଡାକ୍ତର

ଅତିବାହିତ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ବି+ସୁଧାରୁ+ଶବ୍ଦ. ଅ)—

Atibistara ୧ । ବାକ୍ୟ ବାହୁଦ୍ୟ—୧. Prolifery

୨ । ଅତିଶ୍ୟ ବିଷୁତ—୨. Diffusion.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ୟେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ମର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	କ୍ତ

(ଯଥା—ରହୁ ସମାଜର ଓଡ଼ିଆ ଚିଠି ଶେଷରେ ସଂ. ଅଳମତି ବସୁରେଣ (=ବାକ୍ୟ ବାହୁଳ୍ୟ ନିଷ୍ଠୁର୍ୟୋଜନ) ଲେଖାଯାଏ ।]

ଅତିରୁତ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + ରୁତ୍ତ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Atibrutta ୧ | ଅତିକାନ୍ତ (ଦେଖ)

1. Atikrānta (See)

୨ | ଉଦ୍ଦରୁତ; ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—

2. Surplus; remaining over.

ଅତିବୃଷ୍ଟି—ସ. ବି—ଅତିରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ; ବୃଷ୍ଟିର ଆଧିକ୍ୟ—

Atibrushṭi Excessive rain; a deluge of rain.

(ବିପରୀତ—ଅନାବୃଷ୍ଟି)

ଅତିବେଳ—ସ. ବିଶ. (ଅତି + ବେଳା; ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଯାହା ବେଳା

Atibeala ଅତିକମ କରିଥିଲା)—

୧ | ସୀମାକୁ ଛପିଥିବା— 1. Exceeding the limits.

୨ | ଅତିକାନ୍ତମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଯାହା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅତିକମ କରିଥିଲା—
2. Indecorous; past all rules of decorum.

୩ | ଅସୀମ—3. Boundless.

୪ | ନିରୂପିତ ସମୟ ଗଢ଼ିବା ପରେ ଘଟିଥିବା—

4. Happening after due time.

୫ | ତମାଦ ହୋଇଥିବା—5. Barred by limitation.

ଅତିବ୍ୟୁ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅତି + ବ୍ୟୁ)—

Atibyaya ୧ | ସାହା ଖରଚ; ଅତ୍ୟଧିକ ଖରଚ—

ଅତିବ୍ୟୁତି—କ୍ରି } 1. Lavishness; extravagance.

ଅତିବ୍ୟୁତି—ପୁଣ୍ୟ } ବିଶ ୨ | ଅପବ୍ୟୁ—Squandering.

ଅତିବ୍ୟୁତି—ଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣ }

ଅତିବ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + ବ୍ୟୁତ)—

Atibyāpta ୧ | ବହୁଦୁରକୁ ବାହିଥିବା—

(ଅତିବ୍ୟୁତ—ବି) 1. Stretched too far.

୨ | ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦୂରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିଯିବା
(ନିଯମ)—

2. (rule) Applied beyond its legitimate limit.

୩ | ଗୁରୁଥାତ୍ରେ କୋଣସି ପ୍ରାକ ନ ଛାଡ଼ି ଯୋହିବା—

3. Diffused throughout.

ଅତିରକ୍ତ—ଦେ. ବି. (ବ୍ୟାପ୍ୟ)—ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାପାଇଁ ଆଚରିତ

Atibhakti ଅତିରକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଦ୍ରକ୍ତି; ବାହୁଦରକ୍ତି—

ଅତିଭକ୍ତି Show of excessive devotion.

ଅତିମକ୍ତି ଅତି ରକ୍ତି ଗ୍ରେରର ଲକ୍ଷଣ—ତରା ।

ଅତିର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅତି + ସଂ. ବି)—ଅତିଶ୍ୟ ଶୋଭା—

Atibha Great splendour or beauty.

ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ନୟତା ଅତିର ବାନ୍ଦୁ—

ବାନ୍ଦୁ ପତରେ ! ପୁଣ୍ୟ ପୂର୍ବରେ ପ୍ରବନ୍ଦି ।

ଭାଷ. ଦେବପ୍ରକଳାପ. ୧୫୪ ।

ଅତିରାର—ସ. ବି. (ଅତି + ରାର)—

Atibhāra ୧ | ଶୁଭ ବଢ଼ ବୋଝ—1. A great burden,

୨ | ଅତିରକ୍ତ ବୋଝ—2. An excessive burden.

୩ | କୌଣସି ବାକ୍ୟର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବୋଧନ—

3. Excessive obscurity of a sentence.
(M. W.)

୪ | ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ନାମ—

4. Name of a king. (M. W.)

ଅତିରାଗ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ରାର + ଗମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ)—

Atibhāraga ବେଶ ଭାବ ବୁଝେ—ଖରର; ଅଖର—

A mule. (M. W.).

ଅତିରା—ସଂ. ବି. (ଅତି + ରାର = ରୟ ଦେଖାଇବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ କ୍ରିୟ—

Atibhī ଯାହା ଭାବ ରୟ ଦେଖାଏ)—

ବିଦୁତ—Lightning. (M. W.)

ଅତିରୁମି—ସଂ. ବି. (ଅତି + ରୁମି)—

Atibhūmi ୧ | ବିଶ୍ଵତ ଭୂମି—1. Extensive land.,

୨ | ଅତ୍ୟଧିକ୍ୟ—2. Excess.

୩ | ସୀମାଭିରେକ—3. Stepping beyond.

୪ | ଶିକ୍ଷାତାର ସୀମାଭିମ—4. Indecorum.

ଅତିରୋଜନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧାର୍ୟ)—୧ | ବହାହାର; ଆପଣା

Atibhojana ଜଣ୍ଠି ଶକ୍ତିର ସୀମାକୁ ବଳ କରିଯିବା ଆହାର—

ଅତିରୋଜନ—ପୁଣ୍ୟ } Eating too much; overeating;
ଅତିରୋଜନ—ଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣ } ବିଶ surfeiting one's self.

୨ | ପେଟୁପଣ—2. Gluttony; morbid voracity.

ଅତିମଙ୍ଗଳ—ସଂ. ବିଶ. (ସୁଧାଶ୍ରୀ ସମାପ; ଅତି + ମଙ୍ଗଳ)—

Atimaṅgalya ୧ | ଅତିଶ୍ୟ ମଙ୍ଗଳସ୍ମରି—

1. Very propitious.

୨ | ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁଭସ୍ମରକ—2. Of very good augury;
very auspicious.

ସଂ. ବି—ଶାପଳ; ବେଲ—

The Bael tree; Aegle Marmelus.

ଅତିମତ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ମତ)—ଅତ୍ୟଧିକ ଆସିବା—

Atimati Excessive haughtiness; selfconceit
(M. W.).

ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞାନ—

Exceedingly wise. (M. W.).

ଅତିମର୍ତ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୀଭାବ; ଅତି + ମର୍ତ୍ତ୍ୟ)—

Atimarttya ଅତିମାନସ (ଦେଖ)

Atimānusha (See)

ଅତିମାତ୍ର—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୀଭାବ; ଅତି + ମାତ୍ରା; ଯାହା ମାନ୍ୟକୁ

Atimātra ଅତିକମ କରିଥିଲା)—୧ | ମାନ୍ୟକୁ ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—

1. Exceeding the usual dose.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖାର ସୂଚନା କିଛି ଅଗର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଲ ଅଗର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିବଳ୍ପି ୫ ବା , ପରିଷର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ମେହି ଶର୍ପପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ତହିଁର ବିପରୀତ , ନା ୯ ତହିଲ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗୁରୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗୁରୁ’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିନା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିନା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅତ୍ୟଧିକ—2. Excessive.

୩ । ଅସାଧାରଣ—3. Extraordinary; inordinate.

ସଂ. କ୍ର. ବିଶ—ଅତ୍ୟଧିକ ପରମାଣରେ—

Excessively; too much.

ଅତିମାତ୍ରା—ସଂ. ବି. (ଅତି + ମାତ୍ରା; ପ୍ରାଦି ସମାପ୍ତ)—

Atimātra ୧ । ଅଗଧାଦିର ଅତିରକ୍ତୃ ମାତ୍ରା—1. Overdose.

୨ । କୌଣସି ବିଷୟ ବା ବସୁର ପ୍ରୟୋଜନାତିରକ୍ତୃ ପରମାଣ—
2. Quantity or measure much in excess of the requirement.

ଅତିମାନ—ସ. ବି. (ପ୍ରାଦି ସମାପ୍ତ; ଅତି + ମାନ)—

Atimāna ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସୁରବ—

ଅତିମାନୀ—ସୁଂ } ବିଶ 1. Excessive haughtiness;
ଅତିମାନିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ } ବିଶ too much selfconceit.

୨ । ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ—2. Great honour.

ସଂ. ବିଶ—(ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ମାନକୁ ଅତିକ୍ରମ କର)—

୩ । ଅମାୟ—1. Immeasurable.

୪ । ସୁବିଷ୍ଟ୍ରୀଣ୍ଟ—2. Extensive.

ଅତିମାନୁଷ—ସ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ଅତି + ମାନୁଷ; ମାନୁଷକ ବିଷୟକୁ

Atimānusha ଅତିକ୍ରମ କର)—

(ଅତିମାନୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅଲୋକିକ; ଅମାନୁଷିକ—

1. Superhuman.

୨ । ଅସାଧାରଣ—2. Extraordinary.

୩ । ମନୁଷ୍ୟର କ୍ଷମତାବହୁତ୍ୱ—

2. Beyond the power of man.

୪ । ସ୍ଵର୍ଗୀୟ; ଦେଵିକ—4. Divine.

ଅତିମାୟ—ସ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ଅତି + ମାୟ)—ମାୟରୁ ମୁକ୍ତ—

Atimāya Finally liberated from delusion or illusion.

ଅତିମୁକ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପ୍ରୁଣ. (ଅତି + ମୁକ୍ତ)—

Atimukta ୧ । ସମ୍ମୁକ୍ତରୂପେ ମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ—

(ଅତିମୁକ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Completely liberated.

୨ । ପରମ ମୋକ୍ଷ ଦୀ ନିବାଶ ପ୍ରାପ୍ତ—

2. One who has attained redemption or spiritual annihilation.

୩ । ସଙ୍ଗ ବା ଅସଂକ୍ରିତହିତ—3. Free from worldly attachment.

୪ । ବନ୍ଧୁ—4. Barren; having no power of fecundation.

୫ । ସଜ୍ଜିଲୁନ—5. Seedless.

୬ । ବାର୍ଷିକ୍ୟ ଯୋଗୁ ସନ୍ତ୍ରାନୋଧ୍ୟବିକା ପକ୍ଷି ରହିବ—
6. Past the stage of fecundation (due to old age).

୧. ବି. ୧ । (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ଅତି + ମୁକ୍ତା; ସାଧାର ପୁଣ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣରେ

ମୁକ୍ତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲା)—

୧ । ମାଧ୍ୟା ଲତା (ଦେଖ)—

1. A flowering creeper; Mādhhabilatā (See)

୨ । ଭିନିଶ; ବାକନ ଗଛ—2. A timber-tree;

Dalbergia Oujeinensis.

୩ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ମୁକ୍ତା—3. Very beautiful pearl.

ଅତିମୁକ୍ତକ—ସ. ବି. (ଅତିମୁକ୍ତ + କ)—୧ । ବାନନ ଗଛ—

Atimuktaka 1. A timber tree; Dalbergia-Oujeinensis.

୧ । ମାଧ୍ୟାଲତା—2. A flowering creeper; Mādhabilata.

୩ । ମାକଢ଼ିକେନ୍ଦ୍ର ଗଛ—3. Mountain Ebony.

୪ । କେନ୍ଦୁ (ଗଛ) (ଦେଖ)

4. (A tree) Kendu (See)

୫ । ହରିମନ୍ଦ୍ର ଗଛ—

5. A tree Harimantha (M. W.)

୬ । ଅଗବଥୁ ଗଛ (ଦେଖ)

6. Agabathū (See)

ଅତିମୋଦା—ସ. ବି. (ଅତି + ମୋଦା)—୧ । ଅସାଧାରଣ ସୁଗଳ—

Atimoda 1. Extraordinary fragrance (M. W.)

୨ । ନବମନ୍ତିକା; ନିଆଳି ପୁଲ ଓ ଲତା—

2. A flowering creeper; Jasminum Arboreum.

ଅତିରକ୍ତା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି + ରକ୍ତ + ଥ)—

Atiraktā ଅଗ୍ନିକର ସାତଟି ଜିହା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ—

One of the seven tongues of the Fire-God.

ଅତିରଙ୍ଗଳ—ସ. ବି. (ଅତି + ରଙ୍ଗଳ)—

Atirāngjana ୧ । ଅତିରକ୍ତରୂପେ ରଙ୍ଗାଇବା—

(ଅତିରଙ୍ଗଳ—ବିଶ) 1. Over-colouring.

୨ । ବହଳ ହୋଇ ରଙ୍ଗାଇବା—2. Thick colouring.

୩ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ ବାହୁଲ୍ୟରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା—

3. Exaggeration.

ଅତିରଣ—ସ. ବିଶ. (ଅତି + ରଣ; ବହୁବୀହି)—ଅତିଶ୍ୟ ସମରନିଷ୍ଠା—

Atirāṇa Very skilful in war.

କରେନ୍ଦ୍ର ଶର ଭଲ, ବଳୀ ବଳ ପ୍ରକୃତି

ଅତିରଣ କରିବ ରତ । ରତ୍ନ ବୈଦେଶୀଗଲାସ ୪୩୯ ।

ଅତିରଥ—ସ. ବି. (ବହୁବୀହି; ଅତି + ରଥ; ସେ ରଥରେ ଥାଇ

Atiratha ସୁଦି କରନ୍ତି)—

୧ । ମହାବାର—1. A great champion.

୧	ଇ	ଇ	କୁହ	ଟ	୯	ବସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁକୁଳାଶିକ ପୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଇ	ରୁ	ଲୁ	ୟେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଲ୍ଲ ବର୍ଣ୍ଣି	ଶ୍ଵେତ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ	ତୁ

- , । ଯେଉଁ ପରାକରୀ ଯୋଜା ଏକଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଷଂଖ୍ୟକ
ଯୋଜାକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଦଢ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି—
2. A valiant warrior who has
vanquished various combatants
singlehanded.

ଅତିରଥୀ—ସଂ. ବ. (ପ୍ରାଦି ସମାପ୍ତ; ଅତି + ରଥ + ରଥ । ୧୩. ୧୬;
Atirathi କମା ଅତି+ରଥୀ)—ଅତିରଥ (ଦେଖ)

Atiratha (See)

ଅତିରସା—ସ. ବ. (ଅତି + ରସ + ଥ; ଅତ୍ୟନ୍ତରସବିଶ୍ଵା)—
Atirasa ୧ । ମୂର୍ବା (ଦେଖ)

1. Mūrbā (See)

୨ । ରାସା (ଦେଖ)

2. Rāsnā (See)

• । କୁଠିନକ ରୁଷ—3. Klitanaka tree (M.W.).

ଅତିରସ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ରସି)—୧ । ଅଧରତ; ନିଶାରତ—
Atirātra 1. The dead of night.

, । ସ୍ତ୍ରୀ ମନୁ ଶୁଷ୍କପକ ପୁଣି—

2. Name of the son of the sixth
Manu Chākshusha.

* । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମ୍ରାମ ଯନ୍ତ୍ର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ—

3. An optional part of a Jyotishṭoma
sacrifice.

ଅତିର—ଗ୍ର. ବ. (*ସ. ଅପ୍ରେରତା)—ଉଦ୍‌ବେଗ—Anxiety.

Atiri ଗ୍ର. ବଣ—ଉଦ୍‌ବ୍ରତ—Anxious.

ଅତିରକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି+ରତ ଥାରୁ = ଶୁନ୍ୟ କରବା + କର୍ମତା)—
Atirikta ୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ପରମିତ; ସମ୍ମତ—

ଅତିରକ୍ତତା } ୧. Excessive; exuberant.

ଅତିରେକ } ୨ । ନିର୍ମିତ ମାତାରୁ ଅଧିକ—

2. Extra; additional; superfluous.

୩ । ବହକା; ଚିରୁପିତ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଅଧିକ—

3. Redundant; supernumerary.

୪ । ନିର୍ବାରିତ ସୀମାରୁ ବଳିଥବା—

4. Exceeding the limits.

* । ଅନୁଗ୍ରୟ—5. Unequalled (M. W.)

୬ । ସମ୍ମୂଳିତୃପେ ଶାଲ କରିଯାଇ ଥିବା—

6. Quite emptied.

୭ । ବଳ ପଢ଼ିଥିବା—7. Surplus; left apart.

୮ । ଶୁନ୍ୟ—8. Empty.

ଦେ. ବ—ସମାଦରତର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ପୁଣ୍ୟ ଛକ୍ରା

ଅତିରିକ୍ତ କୌଣସି ବିଶେଷ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ କୌଣସି ସଂଖ୍ୟାରେ

ଅତି ରକ୍ତ ଦିଅଯାଇ ଥିବା ଅଧିକା ଅଂଶ ବା ପୁଣ୍ୟ; କୋତ୍ତପଦ—

Supplement to a newspaper.

ଅତିରେକ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ରତ ଥାରୁ = ଶାଲ କରିବା + ରବ. ଥାରୁ—
Atireka ୧ । ବଳ ପଢ଼ିଥିବା ବସ୍ତୁ—1. Surplus.

ଅତିରକ୍ତ } ବଣ ୨ । ଅତ୍ୟଧିକ—

ଅତିରେକ } ବଣ ୨. Excess; exuberance.

୩ । ପ୍ରାତିର୍ଯ୍ୟ—3. Too much.

୪ । ସଥେଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶ ବା ବହକା ବସ୍ତୁ—

4. Superfluity; redundancy.

୫ । ପ୍ରତ୍ୱେଦ—5. Difference (M. • W.).

୬ । ବଳଯିବା—6. Surpassing.

୭ ଅଧିକପରିମାଣ—7. High degree.

ଦେ. ବ—୧ । ଶେଷ ସୀମାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥା—

1. Arrival at a critical position; crisis.

୨ । ବିପରୀ ଅବସ୍ଥା—2. Dangerous condition.

୩ । ଶେଷ ଅବସ୍ଥା—3. Extreme condition.

୪ । ଦୂଃଖ ଅବସ୍ଥା—4. Unbearable condition.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଦୂଃଖକ; ଅସହ୍ୟ—1. Unbearable,

ଦେଖ ନା । ଏ ବାସ୍ତାଣ ପର କଥା ଗୁଡ଼ାଏ ବରୁଣ,
ତା କଥା ଅତରେକ । ସମସକର—ଶଳାବନୀ । ।

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ—2. Excessive,

ଦେଖ ସମ କଲ ଅତରେକ, ପର୍ଦ୍ଦ ପ୍ରକାଶ ସବ ଲେବ ।

କମଳାଥ ପରିବର୍ତ୍ତ ।

୩ । କଠୋର ବା ବିପରୀ ଅବସ୍ଥାପୁରୁଷ—3. Critical.

ଦେ. କି. ବଣ—୧ । ଅତିକ୍ରମ; ସମ୍ମତ; ଅତିଶୟ—

1. Too much; very much.

୨ । ଅତ୍ୟଧିକରୁପେ—2. Excessively.

[ଦ୍ର—ଶତପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଗର୍ବ୍ରାହ୍ମରେ ଏ ଶଦର ‘ଅଗରେକ’ ବୁଝ
ଦୁଷ୍ଟ ହୁଏ—M. W.]

ଅତିରେକ—ଦେ. କି. ବଣ. (ସଂ. ଅତିରେକ)—

Atireke ଅତିଶୟ; ଅତ୍ୟଧିକରୁପେ—Excessively.

ଅନ୍ୟ ଠାରେ ଅନ୍ୟତ ହୋଇ ଅତରେକେ

ଅ ବନ୍ସୁର କର କରଇ ଦେ ପୁଣି । ସଧାବାଦ, ମହାଯାନ ।

ଅତିରୋଗ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ରୋଗ)—ରକ୍ତମାସ୍ତୁ; ଶୟ ରୋଗ—

Atiroga . Consumption; tuberculosis.

ଅତିରୋମଶ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅତି+ରୋମ+ଶୁରୁ ଅର୍ଥରେ. ପା)—

Atiromasa ୧ । ସବାବସ୍ଥରେ ଅତିଶୟ ରୋମସ୍ତୁ—

(ଅତିରୋମଶ—ପ୍ରାଚୀନ) ୧. Having shaggy hair all
over the body.

୨ । ରାର ବାକୁଆ—2. Very hairy.

ସଂ. ବ—୧ । ବନ୍ୟ ଶୁରୁ—1. Wild goat.

୨ । ଲୋମସ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧବାକାର ବାନରବିଶେଷ—

2. A kind of hairy monkey;
chimp

୧	ଇ	ର	ର,ର	ଈ	୬	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାଳିକ ସ୍ଥାନ୍ତାଶର	୩	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ଇୟ	ଭାଥ	ଛ	
୨	ଇ	ର	ରୁ	ଲୁ	ୟେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତାଶର	୪	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇୟ	ଭାଥ	ତ୍ର	ନ୍ତ

ଏଠାରେ ଉପମେୟ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଓ ମୁଖକୁ ଅଧିକରଣ କରି ତାହା ଶ୍ଵାନରେ ଯଥାକ୍ରମେ ମାଳ ଜଳଜୟଗଳ ଓ ବିଧୁବିମ୍ବରୁ ସିବି କରିଯିବାରୁ ଏହା ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠୀୟ ।

ବୁଥା ବାଣ୍ୟଳୀ ମୁଣ୍ଡ ଅଣେ କାଣ ସିନା ସନ୍ଦର୍ଭ ।

ଶବ୍ଦାଳୀ ରଙ୍ଗରୁ ଥିଲେ ହେବୁ ମେଣୁ ଆଗରୁ ମର । ବ୍ୟାନାଥ- ରଣ ।

ଏଠାରେ ଉତ୍ତାର ଶ୍ଵାନୀରଣୀଦ୍ଵାରା ହରଣକରି ମୁଖ ଅସମ୍ବନ୍ଦ୍ର ହେଲେ ସବା କବି ତାହା ସିବ ବା ନିଷ୍ଠାତ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତା କରିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଅସମ୍ବନ୍ଦ୍ରରେ ସମନ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅତିଶ୍ରେଷ୍ଠୀୟ ଅଳକାର ହେଲେ— କୁଳମଣି । ଅଳକାରରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଆଧାର କଥାପ୍ରସଂଗରେ ମଧ୍ୟ ଅମ୍ବେମାନେ ‘ଅତିଶ୍ରେଷ୍ଠୀୟ’ କରି ଆଉ । ସଥା—ଆଜି ଦିପଦରେ ଶୁଭ୍ରାଦ ନିଆଁ ବରଷି ଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଜର ହୋଇ ତାଙ୍କ ଦିଦରେ ଖର ଫୁଟୁଛି । ଏ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ମୋ ଛାତି ପାଇଗଲ ।]

ଅତିଶେ—ତା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ଥ. (ସ. ଅତିଶ୍ଵୟ) ଅତିଶ୍ଵୟ; ଅତିନ୍ଦ୍ର—
Atise Very much.

“ଦ୍ୱୟାଷ କଳପ କବଳ ଅଳପ ଅଶନ କରିଲେ ଅପଣେ
ବୁଢ଼କ, ପ୍ରକଟ ନ କର ଅତିଶେ” ଭାଷା ।

ଅତିଶେଷ—ସଂ. ବିଶ (ଅତି+ଶିଷ ଧାରୁ+କରୁ. ଥ)—ସମ୍ବାଦଶିଷ୍ଟ;
Atisesha ଅଳ୍ପମାତ୍ର ବାକି ରହୁଯାଇଥିବା—Of which a
little quantity is left; drained to
the dregs.

ସଂ. ବି—ବାକି ରହୁ ଯାଇଥିବା ଅଂଶ—

Remnant; remainder.

ଅତିଶ୍ଵୟ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଶ (ସଂ. ଅତିଶ୍ଵୟ=ଅସ୍ତିର) —

Atishtha

ଅତିଶ୍ଵୟ ୧। ଅସ୍ତିର—1. Unstable; restless.

୨। ଅସ୍ତ୍ରବନ୍ଧୁ; ବିକ୍ରତ; ଅସମ୍ବାଲ—

2. Much troubled.

ଶ୍ଵେତକ ବାଥ ରଗରେ ଅତିଶ୍ଵୟ ହେଉଥିଲା । ଦେଇକ ଆଶା ଧାରା ଏ
୩। ଅଧୀର—3. Impatient.

ଅତିଶବ୍ଦାନ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ସମ+ଥା ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ) —

Atisandhaana ୧। ଧପାଇବା; ଚିତା କାହିବା—

(ଅତିଶବ୍ଦାନ—ବିଶ) 1. Over-reacting.

୨। ପ୍ରତାରଣା; ପ୍ରବିଷ୍ଟନା; ଠକାମ୍ବ—2. Cheating.

୩। ଅନିଷ୍ଟକରଣ—3. Injuring.

ଅତିଶର୍ଗ—ସ. ବି. (ଅତି+ସ୍ତନ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ) —

Atisarga ୧। କାମାରୁନ୍ତକୁ—1. Granting of
(ଅତିଶର୍ଗ—ବିଶ) permission to a person to do
what he likes.

୨। ନିଃଶେଷ ଦାନ—2. Giving away every
thing a person has; an out and out
gift.

୩। ବିଷରଣ; ଭ୍ୟାଗ—3. Forsaking; leaving.

୪। ଉତ୍ସର୍ଗ—4. Dedication.

୫। କର୍ମରୁ ବରଖୋସ୍ତ ହେବା—

5. Dismissal; discharge.

୬. ବିଶ—୧। ପ୍ରାୟୀ—1. Permanent.

୭। ନିର୍ବିର୍ଗ—2. Eternal; everlasting..

୮। ମୁକ୍ତ—3. Emancipated; liberated.

ଅତିଶର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ସ୍ତନ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ) —

Atisarjana ୧। ଅତିଶର୍ଗ (ଦେଖ)

(ଅତିଶର୍ଗ—ବିଶ) 1. Atisarga (See)

୨। ଦାନଶାଲିତା; ଦାତୁର—

2. Liberality; munificence.

୩। ମାରଣ—3. Killing.

୪। ପ୍ରତାରଣ—4. Deception.

୫। ବିଛେଦ—5. Separation.

ଅତିଶର୍ପଣ—ସ. ବି. (ଅତି + ସପ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ) —

Atisarpaṇa ଗର୍ଭରେ ଭୁଣର ଇତ୍ସୁତଃ ସବେଗ ତଳନ—

Violent movement of the embryo in
the womb.

ଅତିଶବ୍ଦବ—ସ. ବି. (ଅତି + ସବବ) —

Atisarba ସମସ୍ତକ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ତର୍ଷ୍ଣ (ପାଣିମ ପରଶିଷ୍ଟ) —

Superior to all.

ସ. ବି—ପରମେଶ୍ଵର—The Supreme Being (M.W)

ଅତିଶବ୍ଦବତ୍—ଦେ. ବିଶ. [ସଂ. ଶାକବନ୍ଦୋକର ଶେଷ ପାଦ; ଅତି

Atisarbatra ସବବ ବାଧତେ(=ସବତାରେ ଅତିଶ୍ଵୟ ମାତ୍ର)

ବାଧାଜଳକ ହୁଏ)ର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷଦ ।]

୧। ଅତିରକ୍ତ—1. Excessive.

୨। ଅତିର୍ବକ—2. Very much.

୩। ଅତି ଅନୁରକ୍ତ—3. Very improper.

୪। ଅତି ଅସହ୍ୟ—4. Very unbearable.

(ଯଥା—ଦିନକୁ ଦିନ ତୋ ଦାଉ ଅତି ସବବ ହୋଇ ଉଠିଲାଗି ।)

ଦେ. ବି—୧. ମାରାଧକ୍—1. Excessive dose;
overdose.

୨। ଅତିଧକ ପରମାଣ—2. Excessive measure.

ଅତିଶାମ୍ବନ୍ଦର—ସଂ. ବିଶ. (ଅତିଶୀର୍ଷବ. ଅତି+ସାମ୍ବନ୍ଦର) —

Atisambatsara ଏକ ବର୍ଷରୁ ଅଥବା କାଳ ବ୍ୟାପୀ—

(ଅତିଶାମ୍ବନ୍ଦର—ସାମ୍ବନ୍ଦର) Extending over more than
a year.

ଅତିଶାମ୍ବନ୍ଦା—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି+ସାମ୍ବନ୍ଦର+ଥା) —

Atisamya ୧। ମଞ୍ଜୁର ମଧ୍ୟ ରସ—1. The sweet
juice of the Indian madder.

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅଗର ସ୍ଵାରେ ସୂଚିତ ଏକାକିରଣ ଓ ମାନ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତ୍ସାର ୯ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତ୍ସାର ୯ ମାତ୍ରା କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତରେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାତ୍ମମେ ଉତ୍ତିତ ବିପରୀତ, ବା ୯ ଉତ୍ତିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କିମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବାଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବାଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବାଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ସଞ୍ଜିମଧୁ (ଦେଖ)

2. Jashtimadhu (See.)

ଅତ୍ସାର—ସ. ବ. (ଅତି+ସୁଧାରୁ ଶିତ ସାର ଧାରୁ+କରଣ ଅ; ସେଇଁ
Atisāra ରେଗରେ ବିଶେଷ ସାରଣ ବା ପୁଣ୍ୟ ତଥାଗ ହୁଏ)—
(ଅତ୍ସାର—ଅନ୍ୟଥାକାର)

୧ । ଅତ୍ସାରକ ହାଡ଼ା—1. Diarrhoea; purging.

୨ । ନାଲିରକ୍ତ୍ତ ହାଡ଼ା—2. Dysentery.

ଅତ୍ସାରଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅତି+ସାର୍ଥେ କିମ୍ବା ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ
Atisārakī ୧ମା. ୧ବ)—ଅତ୍ସାର ରେଗରୁସ୍ତ—
(ଅତ୍ସାରଙ୍ଗ—ଶ୍ଵି) Suffering from dysentery or
(ଅତ୍ସାରଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟଥାକାର) diarrhoea.

ଅତ୍ସାରସ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅତି + ସ୍ଵତଃ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—

Atisārushtā ୧ । ପ୍ରଦତ୍ତ—1. Given away.

୨ । ପରତଞ୍ଜ୍ଞ—2. Abandoned; forsaken.

ଅତ୍ସୌରର—ସ. ବ. (ଅତି+ସୌରର)—

Atisaurabha ୧ । ଅତ୍ସାରକ ସୁରକ—

1. Great fragrance.

୨ । ଆମ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—

2. The mango (tree and fruit).

ସ. ବିଶ—ଅତ୍ସାର ସୁରକମୟ—

Very fragrant; having a strong odour.

ଅତ୍ସାସିତ—ସ. ବ. (ଅତି+ଦସ ଧାରୁ+ରାବ. ତ)—

Atihasita ୧ । ଉଚ୍ଚଦାସ୍ୟ—1. Loud laughter.

(ଅତ୍ସାସ—ଅନ୍ୟ ଥାକାର) ୨ । ଅତିରକ୍ତ ହାସ୍ୟ—

2. Immoderate laugh.

(ହାସ୍ୟ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ)

ଅତିତ—ସ. ବିଶ (ଅତି+ତ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ)—

Atita ୧ । ଗତ—1. Gone; passed.

(ଅତିତ—ଶ୍ଵି) —୨ । ବୁଦ୍ଧ; ପୁଣ୍ୟ ଦୟତିତବା—

2. Past in point of time; gone by.

୩ । ଅତିକାନ୍ତ—3. Passed over.

୪ । ମୃତ—4. Dead.

୫ । ସେ ପାର ହୋଇଥିବା; ଅତିକରଣ କରିଥିବା—

5. One who has got over.

୬ । ଅତିରକ୍ତ—6. Excessive (M. W.)

୭ । ସେଇଁ ସମୟ ଗୁଲି ଯାଇଥିବା—7. Elapsed

(time)

୮ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଲା କରିଥିବା—

8. One who has neglected; negligent.

୯ । (ବିଶାକରଣ) ପୁଣ୍ୟ ଦୟତିତବା କିମ୍ବା କାଳ—

9 (grammar) Past (tense).

ସ. ବ. ୧ । ଶେବ ସମ୍ମାନ୍ୟବିଶେଷ—1. Name of a Saiba sect (M. W.)

୨ । ଅତିତ କାଳ—2. The past

ଅତିତକାଳ—ସ. ବ (କର୍ମଧା ଅତିତ+କାଳ)—୧. ସେଇଁ ସମୟ ଗୁଲି
Atitakāla ହୋଇ ଥିଲା—1. Past time; the past.

୨ । (ବିଶାକରଣ) ପୁଣ୍ୟ ଦୟତିତବା କିମ୍ବା ପୁଣ୍ୟ କାଳ—

2. (grammar) The past tense of a verb.

ଅତିତ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ଅବଧୀରବ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଅତିକରିମ କରି) —

Atindriya ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାତିତ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଗୋତର—

1. Imperceptible; imperceivable by the senses; supersensuous.

ସ. ବ—(ହାତ୍ୟଦର୍ଶନ) ୧ । ଆମ୍ବା—1. (Sāmkhya-philosophy) The Soul.

୨ । ପରମାମ୍ବା—2. The Supreme Soul.

୩ । ମନ—3. The mind.

ଅତିବ—ସ. ବିଶ—(ଅତି+ଇବ) —ଅକିମୟ; ଅତି; ଅତ୍ସାର—

Atiba Very; very much; too much.

ସ. ବିଶ ବିଶ—ଅତ୍ସାରକରୁପେ—Exceedingly.

ଅତିରେକ—ସ. ବ—ଅତିରେକର ଅନ୍ୟ ରୂପ—

Atireka Another form of Atireka.

ଅତ୍ସାର—ସ. ବ—ଅତ୍ସାରର ଅନ୍ୟରୂପ—

Atisāra Another form of Atisāra.

ଅତୁଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ (ଅ+ତୁଙ୍ଗ)—

Atunga ୧ । ଅନୁତ—1. Not high.

୨ । ବାଙ୍ଗର; ବାମନ—2. Dwarfish; stunted.

ଅତୁଟ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ତୁଟିତ)—

Atuta ୧ । ଅକ୍ଷତ; ଅଭୁତ—1. Unbroken.

ଅତୁଟ କିମ୍ବ କିମ୍ବାନ୍ତରେ ରାହା ଅବୁତ ଅତର ।

ଅତୁଟ ଅନେକ ବିଦ୍ୟାରେ ନନ୍ଦଗୋପ କି ପୁତ୍ର । ସାରଳ; ମହାଭରତ; ଶଶି ।

୨ । ଅବିତ୍ତିନ୍—2. Continuous.

୩ । ଅନାହତ—3. Unhurt.

୪ । ଅବିନାଶୀ—4. Indestructible.

୫ । ପୂର୍ଣ୍ଣିଙ୍ଗ—5. Whole; entire.

ଅତୁଟ ରାହାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧର ଲେହ ଯାଏ । ସାରଳ; ମହାଭରତ; ଶଶି ।

୬ । ଅଶୟ; ଅସରତ୍ତି—6. Inexhaustible.

ବିଶ୍ୱ ସର୍ବ ଶର୍ଯ୍ୟ ଅତୁଟ କାଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା ।

ଅତୁଟ ବୈଦ୍ୟନାନାମ ୪୫୨୨ ।

୭ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ପୂର୍ଣ୍ଣବିବରେ ଥିବା—7. Full.

୮ । ଶୋଭି—8. Pure.

ଅତୁଟ କିମ୍ବ ସେ ଶୋଭନ ଘଟ ଜାଣି । ସାରଳ; ମହାଭରତ—ଶଶି ।

୧	ଇ	ଉ	ର,ର	ଥ	୬	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାତିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁଳର୍ତ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	କ୍ତ	

୯। ଅଦମ୍ୟ—9. Undaunted.

ସୁଖିଲେ ଅରୁଟ ସଙ୍ଗେ ଅରୁଟ ସାହସେ । ରଥାନାଥ- ମହାଯାମ ।

ଅରୁଟା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ—ଅରୁଟ (ଦେଖ)

Atutā (See)

ସତ୍ରାମେ ଅରୁଟା ଅଫୁନ୍ତ ଯେ ବେଳ ଗର । ସାରଳା- ମହାଭାରତ- ଅଦ ।

ଅରୁଠୋ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ତୁ. ରୁଠୋ)—ନଦୀ ବା ଜଳାଶୟର ଯେଉଁ

Atutha ଅଧିଶ ଗାୟଥୁରୁଠୋ ବା ପାଣିଦାଟରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ

ଅରୁଟି ହୃଦ କାହିଁ—That part of a tank or river not used for bathing or watering purposes.

ଅରୁଠୋର ଶୈଖ୍ୟ ଯେ ଶଣିଲାଇ ଗାନ୍ଧି

ଗର ପାଦ ଧୋଇ ଦେଇ ଭାର ପୁରୁଷି । ସାରଳା- ମହାଭାରତ- ଅଦ ।

ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ନଦୀ ବା ପୋଖରୀରେ ଗାୟଥୀ ରୁଠୋ ନ ଥାଏ—
(a river or tank) Having no bathing- ghat.

ଅରୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଅରୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)

Atundi ଅରୁଣ୍ଡି (See)

ଅରୁଳ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ରୁଳ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—

Atula ୧। ଅରୁଳମୟ; ଅନୁମ—

(ଅରୁଳା—ଶୀ) 1. Incomparable; matchless.

୨। ଅପରମେୟ—2. Immeasurable.

୩। ଅବୁଜ୍ଞୟ—3. Unequalled; unique.

୪। ଅତି ସୁନ୍ଦର—4. Very beautiful; charming.

ଦେ. ବିଶ—ସାହା ଓଜନ କରସାଇ ନ ଥାଏ; ସାହା ରୁଳା ଯାଇ ନାହିଁ—Not weighed.

ସଂ. ବ—ରିଳ (ଗୁରୁ ଓ ସଜ)—The sessamum (plant and seed)

ଅରୁଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅରୁଳ ବା ଅରୁଣ୍ଡି)—ଏହା ଅତି ସୁନ୍ଦର ଥିବାରୁ—

Atula ଶୀମାନଙ୍କ ହାତଗଣ୍ଠରେ ପିନ୍ଧିବା ଅଳକାରବିଶେଷ—

A kind of bracelet.

ହେମ ହାତକ ବଳକ ବାହେ ରହ ଦେଇ

ଅରୁଳ ଅବରଂସ ଅନ୍ତରୁ ତୁଳ ମୋଡ଼ । ପାରାମ୍ବଦ- ବୃଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ।

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅରୁଳ)—

୧। ଅରୁଳ (ଦେଖ)—1. Atula (See)

ବାରବର ଦର୍ଶରେ ଅରୁଳ : ମହାମ୍ଭାରା । ସାରଳା- ମହାଭାରତ. କଷତ ।

୨। ଅସମାନ—2. Unequal.

୩। ଅସମତଳ (ରୁଳ —ବିପରୀତ):—3. Not plain.

(ଯଥା—ଏ ପଢ଼ିଆଟା ଅରୁଳ ହୋଇଥିଲା; ଦଶ ଜଣ ଲୋକ ଲାଗିଲେ ଏହାକୁ ରୁଳ କରି ଦେବେ ।)

ଅରୁଳକଳ—ସଂ. ବିଶ (କର୍ତ୍ତୁଷ୍ଟୁତ୍ତି; ଅ+ରୁଳନା)—ଅରୁଳ (ଦେଖ)—

Atula (See)

(ଅରୁଳନା—ଶୀ)

ଅରୁଳମୟ—ସଂ. ବିଶ(ଅ + ରୁଳମୟ)—ଅରୁଳ (ଦେଖ)

Atulaniya

Atula (See)

ଅରୁଳା—ସଂ. ବିଶ. ଶୀ (ଅରୁଳ+ଅ)—ଅରୁଳର ଶୀଲିଙ୍କ—

Atula

Feminine of Atula.

ଦେ. ବିଶ—୧। ତତ୍ତ୍ଵ ଯାଇ ନ ଥିବା—

1. Not weighed.

୨। ଅବୁଜ୍ଞୟ—2 Unique.

ଶେ ପାର୍ଥ ! ଅରୁଳ ପୁରୁଷ ଏହା । ଗ୍ରାମ—ପରବେ ଗାର୍ତ୍ତ ।

ଅରୁଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅରୁଳ୍ୟ)—ଅରୁଳ (ଦେଖ)

Atula

Atula (See)

ଅରୁଳ ପଛେ ଆଜ ରୁଳା ଧରି ରୁପ ଗର୍ବ ଲଙ୍ଘାରୁ ।

ରଙ୍ଗ- ଲବଣ୍ୟକଟି—୪ ।

ଅରୁଳାଇତା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅରୁଳ)—

Atulaita

ଅରୁଳମୟ—Incomparable.

ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଅରୁଳର ଦୁଇକ । ସାରଳା- ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଅରୁଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ରୁଳ ଧାରୁକର୍ମ)—ଯେଉଁ ରୁଳପରିର

Atulia

ରୁଳିଆ ଶୁଣ ନ ଥାଏ; ମର୍ଦମର୍ଦ୍ଦ (ଘର)—

ଆଠିଚେଲେ (ସର) (a thatched house) Having no

ବର୍ଗଳା main pillar in the middle.

ଅରୁଲୁ—ସ. ବିଶ. (ନଷ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+ରୁଲୁ)—

Atulya

1. ଅସମାନ—1. Unequal.

୨। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମି) ଅରୁଳ (ଦେଖ)

2 Atula (See)

ଅରୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅରୁଣ୍ଡି)—

Atushi

ଅରୁଣ୍ଡିବିଶ (ଦେଖ) Atibishā (See)

ଅରୁଣ୍ଡି—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମି; ଅ+ରୁଣ୍ଡି)—

Atruna

1। ତତ୍ତ୍ଵମୂଳ (ପ୍ରଦେଶ)—

1. (country) Devoid of grass.

୨। ଉଭିକଷ୍ଟମୂଳ (ଦେଖ)—

2. (country) Devoid of vegetation.

ଅରୁଣାଦ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ରୁଣାଦ)—ଯେଉଁ ଜନ୍ମ ତତ୍ତ୍ଵମୂଳ କୁହେ—

Atrunāda

Not graminivorous.

ସଂ. ବ. ପୁ. (ଯେଉଁ ବାହୁଦ୍ଵା ଦୀପ ଶାର ପାର ନାହିଁ)—

ବର୍ଥଳା ବାହୁଦ୍ଵା—A new born calf.

ଅରୁପତି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅରୁପି)—୧। ଅନ୍ତିମ; ତୁମ୍ଭିର ଅରୁଳ—

Atrupati 1. Want of satisfaction; discontent; want of satiety.

ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅରୁପୁ)—

ପୁରୁଷ ଅନ୍ତିମ ହୋଇ ପାଇ ପଥ

ବର୍ଥଳର ଏବେ ମିଳିଲ ନାହିଁବା । ବୃଦ୍ଧିବିଂଦୁ- ମହାଭାରତ. ସର ।

ଅରୁପିକ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସଂ. ଅରୁପିକ)—

Atrushika

1। ଯାହାକୁ ରୁଷ୍ମା କରି ନାହିଁ—

1. Not yet feeling thirsty.

ବାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଷ୍ପାରେ ସୁତଳ ୧ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ , ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରିଛି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହସୁତ୍ର ଶତ ଶୋକଲେ, ଯେବେ ଏ ଘାଣକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶକ୍ତିରେ ଯଥାକଣେ ଗଢ଼ିଲ ଦୟାରେ , ବା ୧ ଚକ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାହସୁତ୍ର ଶତ ଶୋକଲେ ଦୟାରେ । ସେଥା—
‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋକିବେ; ‘କୁଥୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ପାଇବେ; ‘ଆଲବତ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ୍ର’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଦୃଷ୍ଟାରହୁତ—2. Thirstless.

୩ । ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟା ଶାନ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ—

3. One whose thirst is not satiated.

ମୋହର ଶ୍ରୀରାମ ଗୁରୁ, ବେବେହେ ଲୋହେ ଅରୁଣିକ ।
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପତ୍ରମୁଦ୍ର ୧୯୯୬ ।

ସ୍ଵା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+ତୃଷ୍ଠା)—

Atrushna.

ତୃଷ୍ଠାପ୍ରାନ—Thirstless.

(ଅତୃଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବୋଠ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—

Atoṭha ଅଭୁତ (ଦେଖ) Atuṭha (See)

ଅତୋଷି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭିବିଶା)—ଅଭିବିଶା (ଦେଖ)

Atoshi Atibishā (See)

ଅତ୍କ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅତ୍ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+କରୁଣ. କ)—

Atka ୧ । ପଥୁକ; ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ—1. Traveller.

୨ । ଦେହର ଅଙ୍ଗ—

2. Limb or member of the body.

ଅତ୍ର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅତ୍ ଧାରୁ=ଶାରବା+କରୁଣ. ତୃ; ମୋ. ୧ବ)—

Attā ୧ । ଭୋଜନକାରୀ—1. Eating.

(ଅତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତିଭୋଜନକାରୀ; ପେଣ୍ଟ—

2. Voracious; greedy.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତ୍ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା + ତାତୀ ଆ; ନାଟ୍ୟାକ୍ରିଯେ ବ୍ୟବହୃତ)—

୧ । ମାତା—1. (In stage language) Mother.

୨ । ଶାଶ୍ଵତ—2. Mother-in-law.

୩ । ବଡ଼ ଭଉଣୀ—3. Elder sister.

୪ । ପିତ୍ରଶ୍ଵତ—4. Father's sister;

[ଦ୍ୱ—ସଂସ୍କୃତକୋଣକାର ମନଥର ବ୍ରିଲିଅମ୍ବଳ ମତ ସେ ଏହି ଶକ୍ତି ଦରିଖାଳେ ଭାଷାରୁ ଅନୁକୃତ ହୋଇ ନାଟକରେ ଅନୁକୃତ ହୋଇଥିଲା ।]

ଅତ୍ରି—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅତ୍ରି (ଦେଖ)

Atti Attā (See) (M. W.).

ଅତିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି+କା+ଅ)—

Attikā ଅତ୍ର (ଦେଖ) Attā (See) (M. W.).

ଅତ୍ରୁ—ସଂ. ବି. (ଅତ୍ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+କରୁଣ. ନ)—

Atna ୧ । ପଥୁକ—1. Traveller.

୨ । ବାୟୁ—2. Air.

୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun.

ଅତୁ—ସଂ. ବି. (ଅତ୍ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+କରୁଣ. ନୁ)—

Atnu ଅତୁ (ଦେଖ)

Atna (See)

ଅତ୍ୟ—ସଂ. ବି. ବୈଦିକ (ଅତ୍ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+କରୁଣ. ସ)—

Atya ବେଗାମୀ ଅଗ; ବାରୁ—Courser; steed.

ଅତ୍ୟକୁଣ୍ଠ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅତି = ଅଭିକମ କରିଅଛି + Atyankus'a ଅକୁଣ୍ଠୁ ଯେ; ଯେ ଅକୁଣ୍ଠାର ଅସାଧ)—

୧ । ଅଶାସ୍ତ୍ର; ଅସାଧ—1. Ungovernable.

୨ । ନିରକ୍ଷୁ—2. Uncontrolled;
unrestrained.

ଅତ୍ୟଗ୍ନି—ସଂ. ବି. (ସ୍ପୃଷ୍ଟ ସମାସ; ଅତି+ଗ୍ନି;)—

Atyagni ରେଗବିଶେଷ; ଜୀବ ଦ୍ରୁଦ୍ୟ ଅତି ଶାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ
ଉପ୍ୟୁଧର କ୍ଷେତ୍ର ବୋଧ ହେବା ରେଗ—A disease in
which there is morbidly rapid digestion.

ସ. ବିଶ (ଅବ୍ୟୁଦୀତବ; ଅଭିକମ କରିଅଛି ଅଗ୍ନିକୁ ଯେ)—
ତେଜରେ ଅଗ୍ନିକୁ ବଳିଥିବା—Surpassing fire in
heat, light or splendour.

ଅତ୍ୟଗ୍ନିଷ୍ଟୋମ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ୟୁଦୀତବ; ଅଭିକମ କରିଅଛି+ଅଗ୍ନି-
Atyagnishṭoma ଷ୍ଟୋମକୁ ଯେ; ଯହିର ଫଳ ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମ
ଯଜ୍ଞର ଫଳ ଅଧେଶ ଅଧିକ)—

ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମ ଯଜ୍ଞର ବିଜୟ ଅଂଶ—The optional
second part of the Jyotishṭoma
sacrifice.

ଅତ୍ୟଧୀକ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି+ଅଧିକ)—

Atyadhiika ୧ । ସଂଖ୍ୟାରେ ଅତି ବେଶୀ—

(ଅତ୍ୟଧୀ—ବିପରୀତ) 1. Very many.

୨ । ପରିମାଣରେ ଅତ୍ୟଧୀ ବେଶୀ—2. Very much;
excessive; inordinately large.

ଅତ୍ୟଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି+ଅଧ୍ୟନ; ମୋ. ୧ବ)—

Atyadhwā ବହୁତକ; ବହୁଦୂର ପଥ ଓ କ୍ଲାନ୍ତିକନକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
A long and wearisome journey.

ଅତ୍ୟକ୍ର—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁଦୀତବ; ଅତି+ଅକ୍ର; ଅଭିକମ କରିଅଛି
Atyanta ସୀମାକୁ ଯେ)—

୧ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତିଷ୍ଯ—1. Much.

୨ । ଅତି ବଡ଼—2. Very great; very big.

୩ । ବେଳାୟ—3. Inordinate.

୪ । ବହୁତ—4. Excessive; too much.

୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—5. Complete; perfect; absolute.

୬ । ଅସୀମ—6. Boundless.

୭ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ—7. Permanent.

୮ । ଅନ୍ତର୍ମେତ୍ର—8. Endless.

୯ । ଅନ୍ତର୍ମେତ୍ର—9. Immeasurable.

ଦେ. ବିଶ ବିଶ. ଓ କି. ବିଶ—

୧ । ସମ୍ପଦ ପରିମାଣରେ—1. Excessively.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଵତଃ ଏ ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏହା , ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପରର ୧ ବା , ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏକ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ଉଠିବାର ବସନ୍ତର , ବା ୧ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏକ ଶବ୍ଦ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଫେରିବେ; ‘ବଞ୍ଚ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଞ୍ଚ’ ରେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଫେରିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଫେରିବେ ।

୧୦ । ବିପଦ—10 Danger.

୧୧ । ଅକ୍ଷମଣ—11. Attacking.

୧୨ । ମନେ ମନେ ବଶିଭୂତ କରିବା; ଜୟ କରିବା—
12. Mentally overcoming; mastering.

ଅତ୍ୟର୍ଥ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି+ଅର୍ଥ)—ଅତ୍ୟଧିକ; ବିସ୍ତର; ବହୁଲ—
Atyarthâ ଅତ୍ୟଧିକ—Excessive; extensive.

ସଂ. ବିଶରୁ ବିଶ—ଅତ୍ୟଧିକରୁଣ୍ଟେ—Exceedingly.

ଅତ୍ୟଳ୍ପ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି+ଅଳ୍ପ)—୧ । ସଂଖ୍ୟାରେ ଅତିକମ—
Atyalpa (ଅତ୍ୟଧିକ—ବିପରୀତ) 1. Very few.

୨ । ପରମାଣରେ ଅତିକମ—
2. Very little,

ଅତ୍ୟହନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ. ଅତି+ଅହନ)—ଏକ ଦିନରୁ
Atyahna ଅଧିକକାଳୟୁକ୍ତ—Surpassing a day in
duration (M. W.)

ଅତ୍ୟାକାର—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି+ଆକାର)—ଅସୁନ୍ଦର; କଦାକାର—
Atyâkâra ଅସୁନ୍ଦର—Ugly; ill-shaped.

(ଅତ୍ୟାକାର—ସଂ) ସଂ. ବ—୧ । ଅତି ବୃଦ୍ଧ ଆକାର—
(ଅତ୍ୟାକାରି—ବିଶ) 1. A very large shape.

୨ । ନିଦା—2 Blame.

୩ । ଦୃଶ୍ୟ—3. Contempt.

୪ । ଗାଲ—4. Abuse.

ଅତ୍ୟାରୁତି—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ଅତି=ଅତିକମ କରିଥିଲୁ +
Atyâchârâ ଅରୁତି ଯାହା—

୧ । ସଦାରୁତ ବହିରୁତ—1. Against or
opposed to approved usage.

ଅତ୍ୟାରୁତି—

ଅତ୍ୟାରୁତି—ସଂ. ବିଶ.

ଅତ୍ୟାରୁତି—ସଂ. ବିଶ. 1 । ସଦାରୁତବହୁତ କର୍ମକାରୀ—

2. Negligent of established custom.

ସଂ. ବ—୧ । ହେଲା—1. Negligence; neglect.

୨ । ଅନୁତିତାତରଣ; ଅସଦାତରଣ—

2. Improper conduct.

୩ । ସଦାରୁତ ବହିରୁତ କାର୍ଯ୍ୟକରଣ—

3. Performance of acts not
sanctioned by usage.

୪ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବା ବେଅଇନ୍ ଅତରଣ—

4. Wrong or illegal conduct.

୫ । ଉତ୍ସୁକନ; ଉପଦ୍ରବ; ଦୌର୍ଘ୍ୟ—

5. Oppression; outrage.

୬ । ମନ ବନ୍ଦହାର—6. Illtreatment.

୭ । ଅଭଦ୍ରାତରଣ—7. Misbehaviour;
indecorous conduct.

୮ । ବିଧ ବା ନିୟମ ଭଙ୍ଗ—

8. Transgression; infringement
of rules.

୯ । କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲବନ—9. Breach of duty.

୧୦ । କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶ କର୍ମ କରଣ—

10. Performance of works of
supererogation (M. W.)

ଅତ୍ୟାରୁତି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅତ୍ୟାରୁତ + କର୍ମ. ଇତି) ଯାହା ପ୍ରତି
Atyâchârîta ଅତ୍ୟାରୁତ କରୁ ଯାଇଥାଏ; ଉତ୍ସୁକିତ—
(ଅତ୍ୟାରୁତା—ସଂ) Oppressed; ill treated.

ଅତ୍ୟାରୁତି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ—(ଅତ୍ୟାରୁତ + ଇତି; ୧ମା. ୧ବ.) ସେ
Atyâchârî ଅତ୍ୟାରୁତ କରେ—Oppressive.
(ଅତ୍ୟାରୁତି—ସଂ)

ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ତ୍ୟାଜ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ତ୍ୟାଗ କରିବା
Atyâjya ଉଚିତ ନୁହେ—1. Not deserving to be
abandoned.

୨ । ଅଳପନୀୟ—2. Unavoidable.

ଅତ୍ୟାଦିତ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ଅତି=ଅତିକମ କରିଛି +
Atyâditya ଅଦିତ୍ୟକୁ ଯାହା) ଦେଇରେ ସୁର୍ଯ୍ୟରୁକୁ ବଳିଥିବା—
Surpassing the sun in lustre.

ଅତ୍ୟାଧାନ—ସ. ବିଶ. (ଅତି + ଆ + ଧା ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Atyâdhâna ୧ । ଉପରେ ପ୍ରାୟକ—1. Laying on;
(ଅତ୍ୟାଧାନ—ବିଶ) superposition.

୨ । ନିୟମଲବନ—2. Transgression.

୩ । ସଙ୍କଳିତ୍ସ୍ଥାପନ ବା ରକ୍ଷଣରେ ହେଲା—3. Neglect
of the lighting or maintenance of the
sacred fire.

୪ । ପ୍ରତାରଣ—4. Deception (M. W.)

ଅତ୍ୟାକଳା—ସ. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୁକ୍ତିଭାବ; ଅତି + ଅନନ୍ତ + ଆ)—ମେଥୁନର
Atyânanda ସ୍ତର ପ୍ରତି ଅମଥା ବିଶିଶ—Morbid in-
difference to the pleasures of sexual
union.

ଅତ୍ୟାୟ—ସ. ବିଶ. (ଅତି+ର ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସୀମା ଅତିକମ
Atyâya 1. Passing beyond (limit)
, ୨ । (ସମୟ) ଅତିକମ—2. Passing beyond
(time limit).

୩ । ଲବନ—3. Transgression; violation.

୪ । (ଅତି+ଆୟ)—ଅତିଶ୍ୟ ଲବ—
4. Great gain or profit.

ଅତ୍ୟାରୁତି—ସ. ବିଶ. (ଅତି + ଆ + ବୁଦ୍ଧିଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଇତି)—
Atyârûdha ୧ । ଅତିଶ୍ୟ ବିଶିଶ—
(ଅତ୍ୟାରୁତି—ସଂ)

୧ । ଗ୍ରୋଟ୍ସ୍ତର—1. Grown to excess.

୧	ଇ	ଇ	ରୁହ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ଯୁଜ୍ଞାଶର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଇ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣି ଅନୁଶୀଳନ ବା ଚକ୍ର ବିନ୍ଦୁ ମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	

୧ । ଅତ୍ୟାକୃତ ବୃଦ୍ଧି—

2. Decrepit; too old.

ସଂ. ବ (ଭାବ. ତ) — ୧ । ଅତ ଉଚି ପ୍ରାନ—

1. A very high place.

, । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚିତା—

2. A great altitude or elevation.

୩ । ଅତ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି— ୩. A very old man.

ଅତ୍ୟାକୃତ—ସଂ. ବ—(ଅତ+ଆ+ରୁହ ଥାରୁ+ଭାବ. ତ) —

Atyākṛutī ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି— ୧. Great increase.

, । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚିତ— ୨. Great prosperity.

୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚିତା— ୩. Great height.

ଅତ୍ୟାଳ—ସଂ. ବ—ରକ୍ତ ଚିତ୍ରକ; ନାଲି ଚିତ୍ରା ଗୁରୁ—

Atyāla A plant; Plumbago Rosea.

ଅତ୍ୟାଶ—ସଂ. ବ (ଅତ+ଆଶ) — ୧ । ଉଚିତ ଆଶ—

Atyāś ୧. High hope.

, । ଦୂରଶା; ଅସଥା ଆଶ—

2. Ambition; Inordinate hope.

ଅତ୍ୟାସନ୍ନ—ସଂ. ବଣ (ଅତ+ଆସନ୍ନ)—ଅତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—

Atyāśanña Being too close.

ଅତ୍ୟାହାର—ସଂ. ବ. (ଅତ+ଆହାର) —

Atyāhāra ୧. ଅଧିକ ଖୋଜନ—

ଅତ୍ୟାହାରୀ—ସଂ. ବଣ. ଭାବ. ତ (ଅତ୍ୟାହାର—ବିପରୀତ) ୧. Over-eating.

, । ପେଇସନ—

2. Gluttony.

ଅତ୍ୟାହିତ—ସଂ. ବ. (ଅତ+ଆ+ଧା ଥାରୁ+ଭାବ. ତ; ଯାହା

Atyāhita ନିକାରଣ କରିବାପାଇଁ ମନକୁ ଅତ ନିବ୍ୟା କରିବାକୁ ହୁଏ) —

, । ବୟକ୍ତିର ବିପଦ ବା ଦୁଃଖ—

1. A great calamity.

, । ଦୂରସାଧିକ କର୍ମ; ଦାଇଁ ସାହାରିଥା କାମ—

2. Very rash or daring deed.

, । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଲକ୍ଷଣ— ୩. Bad omen or sign.

୪ । ଶରୀରେ ଘରୀବ— ୫. Devilish act.

ସଂ. ବଣ. (ଅତ+ଆ+ଧା ଥାରୁ+କର୍ମ. ତ) —

୬ । ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ— ୧. Super-imposed.

, । ପ୍ରଚାରିତ— ୨. Deceived.

, । ଲାଗିଛି— ୩. Transgressed; infringed.

ଅୟୁକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅତ+ରକ୍ତ) — ୧ । ଅତରିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ—

Atyukti ୧. Exaggeration.

, । ଅସମ୍ଭବ ବର୍ଣ୍ଣିତା— ୨. Improbable narration.

, । (ଅଳକ୍ଷାରବିଶେଷ) — ଅତିଶୈଥୁର୍ବ୍ୟା—

3. Hyperbole.

୪ । ଅତରିତ ଗପ— ୪. Excessive talking.

ଅୟୁଗ—ସଂ. ବଣ. (ଅତ+ରକ୍ତ) — ୧ । ଅତ ଦୟକର—

Atyugra ୧. Very fierce.

, । ଅତ ଶବ୍ଦ— ୨. Very strong.

, । ଅତ ଅସଦ୍‌ଦ୍ୱାରା— ୩. Very unbearable.

, । ଅତ ରାଗ— ୪. Very pungent.

ସଂ. ବ—ହେଇୟ—Assafœtida.

ଅୟୁକ୍ତେଷ—ସଂ. କି. ବଣ (ଅତ+ରକ୍ତେଷ) — ଖୁବ୍ ପାଠ କରି; ଅତ

Atyuchchaih ଉଚି ସରରେ—Very loudly.

ଅୟୁକ୍ତେଷ୍ଟୁକ—ସଂ. ବ. (ଅତୁକେଷ୍ଟୁକ+ଧନ୍ତି) — ଖୁବ୍ ଉଚି ଶବ୍ଦ—

Atyuchchairdhwani Very high sound.

ଅୟୁଧ୍ୟା—ସଂ. ବଣ. ଶ୍ଵା. (ଅତି+ଉଧ୍ୟା+ର) — କୁଣ୍ଡୋଧ୍ୟା; ଯେଉଁ

Atyūdhni ଗାଇର ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପଥା ଥାଏ—(cow) Having

an exceedingly large udder.

ଅୟୁତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଅତ+ଉତ୍ୱ ଥାରୁ=ପାର କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —

Atyuha ୧ । ଗର୍ଭବ ଚର୍କ— ୧. Deep reasoning.

, । ଅତରିତ ବିଚର—

2. Excessive deliberation (M. W.)

, । ଦାର୍ଢିତ, ତାହାକ—

3. The gallinule (bird).

, । ମସୁର— ୪. Peacock.

ଅୟୁତ୍ତା—ସଂ. ବ. (ଅତୁତ୍ୱ + ଅ) — ୧ । ମାଲକା ଗୁରୁ ଓ ପ୍ରମୁଖ—

Atyūhā ୧. A flowering shrub.

, । ଏକ ପ୍ରକାର ମନ୍ଦିରୁ—

2. Jasminum Villosum (flower).

, । ଗଜଟିଭଳ (ପ୍ରମୁଖ)—

Nyctanthes tristis (flower).

ଅତ—ସଂ. ଅ. (ଇଦମ୍+ପ୍ରାନାଧକରଣୀୟ. ତ) —

Atra ୧ । ଏହୁଠାରେ— ୧. Here.

(ତତ୍—ବିପରୀତ) , । ଏଥରେ; ଏ ବିଷୟରେ—

2. In this respect.

, । ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ— ୩. In this matter.

, । ଏହୁ ସମୟରେ— ୪. At this time (M. W.)

ଅତ୍ୱ—ଦେ. (କରିରିଥ). ସବ୍—ଏହୁ—This.

(ସଥା—ଅତ ମନ୍ଦମା; ଅତ ଦରଖାସ୍ତ; ଅତ ଜବାବ)

ଅତକର—ଶ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ପତ୍ର ଓ ଲୁହ) — ୧ । ଯେନ କେନ ପ୍ରକାରେ;

Atrakatra ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ— ୧. Anyhow.

ଯେମନ ତେମନ — ୨ । ଅତ କଷ୍ଟରେ— ୨. With great

difficulty.

କୈସ ହୋହେ— (ଯଥା—ମୋତେ ଜର ହୋଇଛି; ମୁଁ ସବକତ ଏତକ ବାଟ ଗଲି

ଅରଲି ।)

ମାଧ୍ୟାରଥ ହେଲେ ଅଧିକ ପୁଣ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ୫ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି ୨ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହାନ । ଅଳ୍ପକାଳ ୧ ବା ୨ ଦିନଙ୍କ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଗରି ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭୂଷାକୋଣରେ ଜଳ ନିକିବ, ତଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାକ୍ରମେ ଉତ୍ତର ବିଷୟର, ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଗରି ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାଉ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଉ’ ଘୋଷିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଶୀର୍ବାଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳ୍ପବିହାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳ୍ପବିହାର’ ଦେଖିବେ ।

ଅଥଚି—ସ୍ଵା. ଅ (ଅତି + ଲକ୍ଷ) — ଏଠାରେ ଓ ସେଠାରେ—
Atratatra   Here and there.

ଦେ. ଅ. (ସ. ଯତ୍ତ + କୁଣ୍ଡ) — ୧। ଯେଉଁଠାରେ ଇହା ସେଠାରେ—

- 1. In any place whatever.**
- ୨। ସବୁ ସ୍ଥାନରେ— 2. At all places.**
- ୩। ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ— 3. At every place.**

ଦେ. ଥ—ଆମକମ (ଦେଖ)

ଅହ୍ରୁ—ସଂ. ବିଶ. (ଅତି + ଜାତ ଅଥରେ ଦୟ) —

- Atratya** ୧। ଏଠାରେ ଜାତ—
    1. Born here, produced here.
- ୨। ଏ ସ୍ଥାନର—2. Relating to this place.
- ୩। ଏ ସ୍ଥାନସମ୍ପର୍କୀୟ—
    3. Connected with this place.
- ୪। ଏ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା—
    4. Situated at this place.
- * ୫। ଏଠାରେ ଉତ୍ସୁକ୍ଷମବା—Available here.

ଅହ୍ରପ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+ହପା) — କର୍ଲକ; କେହୁଆ—

Atrapa	Shameless; immodest.
---------------	-----------------------------

ଅଦ୍ସ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦ୍ସା) — କଳିତ୍; ବେହୁ—	
Atrapā	Shameless; immodest.
(ଅଦ୍ସା—ଶୀ)	
ଅଦ୍ସିତର କରିବା—ଡେ. ଫି—ଅଚରଣିତର କରିବା (ଦେଖ)	
Atrapitara karibā	Atarapitara karibā (See)
ଅଦ୍ସବଟୀ—ସଂ. ବିଶ. ଶୀ. (ଅଦ୍ସ + ବବତ୍ + ଶୀ. ରି) — ପ୍ରଜା;	
Atrabbhabati	ମାନ୍ସାସୀ (ଶୀ)—Respected (lady).

ସଂ. ସବ୍. ଶ୍ରୀ—ଏ ମହାଶୟୁ—
This respected lady.
ଅନ୍ତରକାଳ—ସଂ. ଡିଶ. ପୁ. (ଅତ୍ରାଦିରବର ; ୧୯. ୧୯.)—
Atrabhabān • ପୂଜ୍ୟ; ମାନମାୟ (ପୂରୁଷ)—
Respected (person)
ସଂ. ଡ. ପୁ.—୧। ଏ ମହାଶୟୁ—୧. This respected
gentleman.
୨। (ଶ୍ରୀ ପୂରୁଷ) ମେ; ଦକ୍ଷର—୨. His honour.

୩ । (ମଘମ ପୁରୁଷ ଶିମ୍ବ—୩ Your honour. ଆହସ୍ତ୍ରା —ସଂ. ବିଶ (ଆହ + ସ୍ତ୍ରା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—ଆହତ୍ୟ; ଏଠାରେ ଥିବା Atrastha —Situated at this place. ଆହସ୍ତ୍ରାସ —ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତାସ) —୧ । ଅଲ୍ଲାଜ— Atrāsa 1. Not afraid. , । ଚିର୍ଦ୍ଦୟ—2. Fearless.

ଅଶାହୀ—ଗ୍ରା.	ଦିଗ (ସଂ. ଅ+ସଂ. ତାହି = ରକ୍ଷା କର = ଓ.ତାହି = ରକ୍ଷା)
Atrahi	ଯାହାକୁ କେହି ଶାହୀ କରିବାକୁ ନାହିଁ ।
ଅସହାୟ	୧। ଅରଣ୍ଯ; ଅଧରଣ—1. Patronless.
ଲାଜାର	୨। ନୀଳସାଧ୍ୟ—2. Helpless.

ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ତୋ ବାନା, ଅତୁହିଜନ ମନ୍ତ୍ରପେତ୍ରା । ସୁମଧୁରା—ଦାର୍ଢିତାରକ୍ଷଣ ।
ଅତି—ସ. ଦିଶ. ପୁଂ (ଅଦ ଧାରୁ—ରକ୍ଷଣ କରିବା + କରୁଣ. ତି)—(ବୈଦିକ)
Atri ଗିଳା; ସେ ବନ୍ଧୁତ ଶିଳେ—(vedic) Devouring.
ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ସପ୍ତର୍ଷି ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
 1. Name of a famous sage.
 (ସପ୍ତର୍ଷିଙ୍କ ନାମ, ପଥ—ମର୍ତ୍ତାଚ; ଅତି; ଅଗିରା; ପୁଲସ୍ତ୍ୟ; ପୁଲହ;
 କର; ବଣିଷ୍ଟ)

[ଦ୍ରୁ-ଏ ବ୍ରତାଙ୍କ ୧୦ ଟି ମାନସ୍ୱତ୍ତରୁ ଏକତମ । ଏ ପ୍ରଥମେ
ବ୍ରତାଙ୍କାରୁ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ଦଶ ପୁଅୟାକ ଶିବଙ୍କ ଶାପରେ
ପୁତ୍ର ହେବାରୁ ବ୍ରତା ଯଜ୍ଞ କଲେ ଓ ସଜ୍ଜାଗୁଡ଼ିଖାରୁ ଥହି ଦ୍ଵିତୀୟ
ବାର ଜନ୍ମିଲେ । ଏ ଦୂର ଜନ୍ମରେ ଅନୟୁଧା ଚାକ ପଣୀ ଥିଲେ ।
ପ୍ରଥମ ଜନ୍ମରେ ଥତିଳ ଆରସରେ ଅନ୍ତ୍ୟୁଧକ ଗର୍ଭରୁ ଦତ୍ତ, ଦୁଦ୍ବାସା
ଓ ସୋମ ରଷ୍ମି ଜନ୍ମିଥିଲେ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଜନ୍ମରେ ଥର୍ମମା ରୂପି ଓ
ଅମଲାନାମୀ କନ୍ୟା ଜନ୍ମିଥିଲେ । ରାମ ଓ ସୀତା ବନବାସ କାଳରେ
ଏହାଙ୍କ ଅତ୍ୱମରୁ ଯାଇ ଚିନ୍ତିତକହିବାର ଅଧ୍ୟର୍ଥତ ହୋଇଥିଲେ ।
ଏ ଥନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର, ସଂହିତା ଓ ସ୍ମୃତି ରଚନା କରି
ଥିଲେ । ଏ ତପସ୍ୟା କଲାବେଳେ ଏହାଙ୍କ ନେତୃରୁ ତନ୍ତ୍ର ଜନି
ଥିଲେ ।]

୧. ସ୍ପୃଷ୍ଟମଣ୍ଡଳର ଗୋଟିଏ ତାରୀ (ଲକ୍ଷ ଅତ୍ର ଗଣିଲେ
ଚରୁଥି ତାରୀ; ଲକ୍ଷ ମୂଳରେ ଥୁବା ତାରୀ) —
2. One of the stars in the constella-
tion Great Bear.
(ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।)

Megrez; Delta Ursal Majoris.

ଅତ୍ରିଚ୍ଛା—ପ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ହସ୍ତ)—ଅତ୍ରିଚ୍ଛା (ଦେଖ)
Atrichhā Atarchha (See)

ଅହିଜ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅହି+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ; ସେ ଅହିକଠାର

Atriya କାନ୍ଦ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

ଅଧିକାତ—ସ. ବ. ପୁ. (ମୀରା ରତ୍ନ; ଅତିଃକାତ; ଅଧିକଠାରୁ ଜାତ) —
Atriīāta. ୧। ୩୭ — ୧. The moon.

ବୁଦ୍ଧିମାନ—ଶରୀରର ପାଦରେ ଏହାକିମ୍ବାନ୍ତିରେ

2. A person belonging to the twice-

ଅନ୍ତିମାଳ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ତି) + ଦୃଶ୍ୟ + ଜନ ଧାତ୍ର + କାର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅ. ଅନ୍ତିମାଳ

Atridrugja (ନେରୁ ଜାତ) — ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.
ଅଛିଦେଖିବା—ମୁଁ ଏ ପାଂ (ଅଛି+ଦେଖି+ବା ଯାଏ+ଏଣ୍ଟି ଏହି) —

Atrinetrabhu ॥ १ ॥ १. The moon.

୧ । ଏକ ବଜ୍ରା—2. The number one (M. W.)
 ଅନ୍ତିମରୀ—ଗୀ. ହୀ. (ସ୍ଵ. ଅନ୍ତିମରୀ)—ଅନ୍ତିମ—Discontent:

Atriputi dissatisfaction.

ગી. ગી. (૫. ૩૫) ૩૫—Dissatisfied; not satisfied.

୧	ଇ	ଭ	ବୁଦ୍ଧ	ଓ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଜୀବିକ ସ୍ଵକ୍ଷାସର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଛି	ଇମ୍ବ	ଇଥ	ତ
୨	ଇ	ଭ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ୍ର

ସଞ୍ଚେତ୍ତିତ ଦ୍ୱାବେ କାନ୍ତ ବାନ୍ଧା ଅନ୍ତିମତି । ପ୍ରାଚୀ—ଇତିହାସ ।

ଅତିପ୍ରଭବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବନ୍ଦୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅତି + ପ୍ରଭବ; ଅତିକତାରୁ
Atriprabhaba ଜାତ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

ଅତିଭବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅତି + ଭୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ; ଅତିକତାରୁ
Atribhaba ଜାତ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

ଅଥ—ସଂ. ଅ. (ଅର୍ଥ ଧାରୁ + କରଣେ. ଅ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ
Atha ସୁଚିତ ହୁଏ)—

୧ । ବାକ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ତାବ, ପ୍ରବନ୍ଧ ବା ଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭରେ ବ୍ୟବହୃତ
ଅବ୍ୟୁତ; ଏହିଠାରେ ଆରମ୍ଭ—

1. A particle used at the beginning
of a sentence, proposal, essay or
book; here begins.

[ତ୍ରୁ—ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କଣ୍ଠକୁ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତାରିତ ହୋଇଥିବାରୁ
ପ୍ରବନ୍ଧ ଆରମ୍ଭରେ ଏହି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବା ମଙ୍ଗଳ୍ୟତକ ।
ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ଗ୍ରହ ଶେଷରେ ‘ଇତି’ ଲେଖାଯାଏ ।]

୨ । ଅନନ୍ତର; ଏହାପରେ—2. Then; after this.

ଅଥ ନନ୍ଦାର ନନ୍ଦରେବ ଶର ।

ମରମରୁ ରେବିବାରେ ମଜୋହାର । ରଙ୍ଗ; ଘରଶବ୍ଦ ।

[ତ୍ରୁ—ଏହି ଅବ୍ୟୁତ ଅନୁର, ମଙ୍ଗଳ, ସଂଶୟ, ପ୍ରଶ୍ନ, ଦୃଢ଼ତା,
ସମୁଦ୍ର ଚିତ୍ତ, ଏହିଶବ୍ଦି, ଅତେବ, ଆରମ୍ଭ, ସାକଳ୍ୟ, ଅନୁଶ୍ରୀ,
ପ୍ରବରଣ ପ୍ରଳାପରେ ବା ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ—ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ।]

ଅଥକ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ପୁର)—

Athak ୧ । ଅତି ଗମ୍ଭେର—1. Very deep.

ଅଥାହ ୨ । ଅଥାଲ; ଯେହୁ ପାଣିରେ ମନୁଷ୍ୟ ପଣି ବା ଗୁରୁ କର
ପାର ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ—2. Unfordable.

୩ । ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ପୁର ଧାରୁ)—ସେ ଅତି ନାହିଁ;

ଅଥକ ଅଣ୍ଟାନ୍ତୁ—3. Untired.

ଅଥଚ—ସଂ. ଅ. (ଅଥ+ଚ)—

Athacha ୧ । ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟ—1. And also.

ଅଥଚ ୨ । ମଧ୍ୟ—2. Also.

ଅଗ୍ରଚ୍ଚ ୩ । ଏହିପରି ମଧ୍ୟ—3. Likewise; similarly.
୪ । ପୁନଃପୁନଃ; ପୁଣି—4. Again; moreover.

ଦେ. ଅ—୧ । ତଥାପି—1. Then even.

୨ । ତିନ୍ତୁ—2. But.

୩ । ତିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ—3. But also.

ଅଥଚେତ୍ତ—ସଂ. ଅ. (ଅଥ+ଚେତ୍ତ)—

Athachet ୧ । ଏବ ଯଦ୍ୟପି—1. And if.

୨ । ଯଦ୍ୟପି ମଧ୍ୟ—2. Even if.

୩ । ଯଦ୍ୟପି—3. If.

ଅଥଚେତ୍ତ—ସଂ. ଅ. (ଅଥ+ଚେତ୍ତ)—

Athachet ୧ । ଏବ ଯଦ୍ୟପି—1. And if.

୨ । ଯଦ୍ୟପି ମଧ୍ୟ—2. Even if.

୩ । ଯଦ୍ୟପି—3. If.

ଅଥବା—ସଂ. ଅ. (ଅଥ+ବା)—

Athabā ୧ । ବିମ୍ବ; ଅବା—1. Or; or rather.

୨ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—2. On the other hand.

୩ । ଅବାସମ୍ବନ୍ଧରେ—3. Or perhaps.

୪ । କୋତେବେ—4. Else; otherwise.

୫ । (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କ ? ଏପରି କଥଣ ନୁହେ—
5. What ? Is it not so ? (M. W.)

ଅଥୟ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଣ୍ଟିର ବା ଅଣ୍ଟେୟ)—

Athaya ୧ । ଅଣ୍ଟିର; ଚଞ୍ଚଳ—1. Restless.

ଅଣ୍ଟିର ସମସ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ କାଥ କପି ସେବନକୁ
ବୈଚିନୀ ଯେବା କର ଏସିଲେ ହୋଇଥାଏ ଅଥୟ । କଷ୍ଟହୀନ; ମହାଭାଗିତ. ବନ ।

୨ । ଅଣ୍ଟିତ—2. Uncertain; unsettled.

୩ । ଅବେଳପ୍ରିତ; ଚପଳ—3. Fickle; wavering

୪ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଲୁହ; ଅଧିର—4. Impatient.

୫ । ଉତ୍ତରଣିତ—5. Anxious.

୬ । ବ୍ୟାକୁଳତ—6. Sad; afflicted.

ବ୍ୟବସର ସର କାନନେ, ଲେଇଟାଇଲେ ରଥ ଅଥୟ ମନେ ।
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ବନଭାବକ ।

ଅଥୟବିଥୟ—ଦେ. ବିଶ. (ସହତର ଶଦ୍ବିଷ୍ଟ୍ୟ)—

Athayabithaya ୧ । ଅସୁକଷ୍ଟ; ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବବଧ୍ୟ—

ଅତ୍ୟବସ୍ତ୍ର 1. Very restless.

ବୈଚିନୀ ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିର—

2. Very impatient.

ଅଥୟମନା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଣ୍ଟିର+ମନ୍ତ୍ର)—

Athayamana ୧ । ଅଣ୍ଟିରମତି; ଚପଳମତି—

ଅଣ୍ଟିରମତି 1. Of restless or fickle mind.

ବୈଚିନୀ ୨ । ଉତ୍ତରଣିତ—2. Anxious.

୩ । ଅଧିର—3. Impatient.

୪ । ବ୍ୟାକୁଳତ—4. Sad.

ଅଥର—ଶା. ବିଶ. (ସଂ. ଅଣ୍ଟିର)—୧ । ନିଷଳ; କଷ୍ଟରହି—

Athara 1. Unshaking; not trembling.

ନିଥିର . ୨ । ଧନନରହି—

ବୈଧକ 2. Unwavering; not throbbing.

ଏବାର ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ଅ—

ଅବୁ ଏଥର; କର୍ତ୍ତ୍ତମାନ—Now.

ଅଥରଥର—ଶା. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଣ୍ଟିର)—

Atharathara ୧ । ଅଥରପା (ଦେଖ)

(ଅଥରଥର—ଶା) 1. Atharapā (See)

ସୁରଥୁରେ , ୨ । କଷ୍ଟମାନ—2. Trembling; tremulous.

ଅଥୟରାତ୍ମାହୁତ୍ୟ ୩ । ଜରକଳା; ସେ ସାମାନ୍ୟ ରମ୍ଭ କଥାରେ
3. Timid.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ମୁଠର ୯ ପତ୍ରିକ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ପତ୍ରିକ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ନିଃରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଥରବ ୯ ବା ୧୦ ପତ୍ରିକ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର କରି ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ରାହ୍ମାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେଣେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ଚର୍ଚିର ବିଷୟ । ବା ୧୦ ପତ୍ରିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଗତ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା ୧୦ ବା ୧୧ ପତ୍ରିକରେ 'ଗାର' ନ ମିଳିବ 'ଗାର' ଜୋଖିବେ; 'କୁଆ' କି ମିଳିଲେ 'କୁଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଳବର' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳବର' ଦେଖିବେ ।

ଆଥରଥବୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. ୩ ପ୍ତୀ.

Atharatharuā ଆଥରଥବୁଆ (ଦେଖ)
(ଆଥରଥରେହ—ପ୍ତୀ) Atharatharā (See)

ଆଥରପା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ୩ ପ୍ତୀ. (ସଂ. ଅସ୍ତ୍ରିରପାଦ)

Atharapā ୧। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ତିଆ ହେଲେ ଥରଥର ହୁଏ—
(ଆଥରପା—ପ୍ତୀ) 1. Of tremulous gait; nervous.

ସୁରଥୁରେ— ୨। ଯାହାର ପାଦବିଶେଷ ଶୁରୁ ନୁହେ—
• 2. Of weak or uncertain foothold.
୩। ଅସ୍ତ୍ରିରମନା—Fickle-minded.
୪। ଆଗୟର ବିଗୁରମାନ—4. Reckless.

ଆଥରପା ମଣ୍ଡପ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. ୩ ପ୍ତୀ.—ଆଥରପା (ଦେଖ)

Atharapā mandapa Atharapā (See)

ଆଥର—ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—୧। ତେଷମ୍; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଥରଥର ବୟସ

Athara ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିବାହ ହୋଇ ନ ଆଏ—
ଶ୍ଵର୍ଭୋକାରା
(ଆଥର—ପ୍ତୀ) 1. (a person) Not yet married
long after attaining
marriageable age.
, 2. ଆଥରୁଆ (ଦେଖ)—Atharuā (See)

ଆଥରୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଥ + ୩. ଥରୁଆ)

Atharuā ଯେ ତରରେ ଥରଥର ହୁଏ ନାହିଁ; ଯେ ତରକୁଳା
(ଆଥରେହ—ପ୍ତୀ) ନୁହେ; ନିର୍ଭୟ—Dauntless; fearless.

ନିର୍ଭର
ନିର୍ଭର
ନିର୍ଭର

ଆଥର୍ପା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ୩ ପ୍ତୀ.—

Atharpa ଆଥରପା (ଦେଖ)
(ଆଥର୍ପା—ପ୍ତୀ) Atharapā (See)

ଆଥର୍ପା ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରାୟ ଅତ୍ୱ ମୋର ହୃଦୀ,
ପତେ କରୁ କରୁ ଅନ ପଦ ଜୋହେ ଦିନ୍ତି । ପୀତାମ୍ଭର. ନୃତ୍ୟପୁରା. ୧୯ ।

ଆଥର୍ବା—ସଂ. ବ. (ଅଥ=ଦେବାଦିର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ମଙ୍ଗଳସୂଚକ ଶବ୍ଦ +

Atharba ରୁ ଧାରୁ =ତହାର କରିବା +କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ବନ୍ଦ =
ଆଥରବନ୍ଦ; ୧୩. ୧୩.)

୧. ଅଗ୍ନି ଓ ସୋମପୂଜକ ପୁରୋହିତ—
1. A priest who worships the fire and
the Soma Deities.

୨. ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brahmana.

୩. ପ୍ରତ୍ୟାମନ ମୁଖ୍ୟ ଜୀବ ଜ୍ୟୋତିଷ ପ୍ରଜାପତି—
3. Name of the eldest son born of
Brahma's mouth and a progenitor of
mankind.

[ଦ୍ୱ—୧ ପଥମେ ବ୍ରାହ୍ମାକଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମିଦୟା ଶିକ୍ଷା କରି
ଆଥରବନ୍ଦ ରତନା କରିଥିଲେ । ଏହାକର ଏକ ଶି ଶାକ୍ତ ଓ
ଅନ୍ୟ ଶି ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ଅଗ୍ନିକ ପିତା ଅଜିବ
ବୋଲି କରନ୍ତି ।]

୪। ଚର୍ବି ବେଦ—

4. The name of the fourth Beda.

[ଦ୍ୱ—୧ ବେଦରେ ଶ୍ରନେକ ତାତିକ ଅଗ୍ରବର ମହ ଓ
ଆପଦବୁଦ୍ଧ ରକ୍ଷା ପାରବାପାର ଅନେକ ପ୍ରୋତ୍ସହ ଥିଲା । ଏହାର
ଏହି ଶାଖା; ୨୬ କଳ; ୨୭ କାଣ୍ଡ ଓ ୨୯ ଉପକଳ୍ପନ ଥିଲା ।
ଅନ୍ୟ ବେଦମାନଙ୍କର ବହୁକାଳ ପରେ ଏ ବେଦ ରତନ
ହୋଇଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ କରନ୍ତି । ଏଥିରେ ମୁଖଲମାନଙ୍କ
ଉଦ୍‌ଘାସ୍ୟ 'ଆଶା' ନାମଥାରୁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା ।]

୫। ଶବ; ମହାଦେବ—5. The God Siba.

୬। ବଶିଷ୍ଠ ରଷି—6. The sage Basishtha.

ଆଥର୍ ଦେ. ବିଶ. ୧। (ଆଥର ଏକ ଅର୍ଥ ଶିବ ଥିବାରୁ ଶିବକର
ଡାକରା ଏକ ନାମ ପ୍ରାଣୁ ଥିବାରୁ ଓ ପ୍ରାଣୁର ଏକ ଅର୍ଥ ଥୁମାଗର
ଥିବାରୁ)—

ସ୍ଥାଣୁ ବା ବିଲିଙ୍ଗ ପରି ଦ୍ୱିପଦାଦି ଅଗ୍ରପ୍ରତ୍ୟଗ-
ରହିଛ—1. Limbless

୧। ସେଗ ବା ବାର୍ଷକବ୍ୟରୁ ଚଳିବାକୁଣ୍ଠିତ—
2. Unable to move owing to disease
or old age.

୨। ଅତରୁବ—3. Very old; decrepit; infirm.

ଆଥବନ—ସଂ. ବ. (ଅଥବନ୍+ଅ)—୧। ଶିବ; ମହାଦେବ—
Atharbana 1. God Siva.

୨। (ଭାଗବତ ପଞ୍ଚ ସ୍ତ୍ରୀ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ବର୍ଣ୍ଣିତ)
ଦଧିତ ରଷି; (ରଷିବିଶେଷ, ଏ ଦେବତାମାନଙ୍କ
ଅନୁରୋଧରେ ଶଶିର ତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଏହାକ ଅସ୍ତ୍ରିର
ଇନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦୃଶ୍ୟରକୁ ବଧ କଲେ ।)—
2. Name of a sage Dadhichi.

ଅଥବବେଦ—ସଂ. ବ. (ଅଥବନ୍+ବେଦ)—ଆଥବବ (ଦେଖ)—
Atharbabeda Atharba 4. (See)

ଆଥବନ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅଥବନ୍+ଭନ୍)—
Atharbani ୧। ଅଥବବେଦପାରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

୧. A Brahmana versed in the Atharba
Beda.

୨। କୌଣସି ବଣର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁରୋହିତ—
2. A family priest.

ଆଥବାଣ—ସଂ. ବ. (ଅଥବନ୍+ଅ)—ଆଥବାଣ—
Atharbāṇa 1. The Atharba Beda.

୨। ଅଥବରେମୋତ୍ତ୍ର କିମ୍ବାକ୍ରାଣ—
2. The rituals prescribed in the
Atharba Beda.

ପଞ୍ଚାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୂଚିତ ୯ ଚକ୍ର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ଗଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୁଚ ଏବଂ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ କି ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଯାଇଁ ଯଥାପ୍ରମେ ରହିର ବିଷୟ, ୩ ବା ୪ ଚକ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୁଚ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳଙ୍କତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଙ୍କତ’ ଦେଖିବେ ।

* । ଦେହର ସୁପ୍ରସାନ (ଶୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର, ଲିଙ୍ଗ)—

5. Private parts of the body.

୨ । ଅନିଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—6. Uncertain place.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ସ୍ଥାନମୁଢ଼ିବ—1. Transferred from one place to another.

୨ । ଅଗ୍ରମୃତନ—2. Helpless.

୩ । ଶୁଦ୍ଧଶୂନ୍ୟ—3. Homeless.

ଆକନ୍ତୁର—ସଂ. ଆ. (ଅଥ+ଆକନ୍ତୁର)—ବର୍ତ୍ତିମାନ—

Athānāntara Now (M. W.).

ଆକନ୍ତୁର ପାଙ୍ଗୁଳୀ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜିନିଷପଦ୍ଧତି

Athāna phāngulā ଅସ୍ଥାନ ବା ଅନିଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପକାଏ

(ଆକନ୍ତୁର-ପାଙ୍ଗୁଳୀ—ସ୍ଥି)

ବା ରଖେ; ଯେଉଁ ଜିନିଷ ସେହିଠାରେ

ଏଲୋମେଲୋ ରହିବାର ସେଠାରେ ନ ରଖି ଅନ୍ୟ

ଶ୍ଵାନରେ ସେ ଜିନିଷମାନ ରଖେ—

1. (a person) Who does not keep articles in their proper places.

୨ । ଗର୍ଭୁଷିଥର; ଅସାବଧାନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. Careless.

ଆକନ୍ତୁର ପୁଙ୍ଗୁଳୀ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଆକନ୍ତୁର ପାଙ୍ଗୁଳୀ (ଦେଖ)

Athāna phungulā Athāna phāngulā (See)

ଆକନ୍ତୁର ବାରୁଲୀ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅସ୍ଥାନ + ବାରୁଲି)—

Athāna bāulā ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା

(ଆକନ୍ତୁର ବାରୁଲୀ—ସ୍ଥି) ବସୁରୁ ଅନ୍ୟ ଶ୍ଵାନରେ ଖୋଲେ—

ଭୋଲା 1. (a person) Who searches

ମୁଲକତ୍ତ �for things in the wrong places.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ପଦାର୍ଥରୁ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ରଖି—

2. (a person) Who searches for a thing which he puts in one place, in some different place.

୩ । ଦ୍ୱିପୁରଣଶାଳୀ; ଭୋଲା—3. Forgetful.

୪ । ଆକନ୍ତୁର ପାଙ୍ଗୁଳୀ (ଦେଖ)

4. Athāna phāngulā (See)

୫ । କାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ରମରେ ଶଳାଶ୍ଵାନ—

5. Unmethodical in work.

ଆକନ୍ତୁର—ଦେ. ବିଶ—ଆକନ୍ତୁର (ଦେଖ)

Athāniānī Athāni (See)

ଆକନ୍ତୁର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଶ୍ଵାମୟ)—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି

Athāni ଶ୍ଵାନର ସ୍ଥାନୀ ଅଥବାସି ନୁହେଁ; ଅଶ୍ଵାମୟ—

1. Non-resident; not a permanent resident of a place; not local.

* । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଚିରଶ୍ଵାସୀରୁପେ ବାସ କରେ ନାହିଁ—2. Not permanently taking up his residence at a place.

୩ । ଯାହାର ସ୍ଥାନୀ ପର ନାହିଁ—3. Having no permanent residence.

୪ । ଶୁଦ୍ଧଶୂନ୍ୟ; ଅଦ୍ୱାରୀ—4. Homeless.

* । ଯେ ସତତ ଆପଣୀ ବାସଶ୍ଵାନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନକରେ; ଯାମାଦର—5. Wandering; roving often; changing one's residence.

୬ । ମନ୍ଦ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀ—6. Residing at a notorious place or locality.

ଆକନ୍ତୁର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆସୁରଣ; ପ୍ରା. ଆଥରଣ; ହାଣ୍ଡିମୁହିରେ

Athāra କନାର ଆସୁରଣ ବନାଯିବାରୁ)—

ଭାଁପେ ବସାନ ହାଁଡ଼ି ୧ । ନିର୍ବିନ୍ଦୁ ଉପରେ ବସାଯାଇଥିବା ପାଣିହାଣ୍ଡି ମୁହିରେ କନା ବାନ୍ଧ, ପାଣିରୁ ବାହାରୁଥିବା ବାନ୍ଧବାର ସିରିବା ପାଇଁ କନା ଉପରେ ପିଠା ପିଠା ତଥାର କରିବା ପ୍ରଣାଳୀ—1. A mode of preparing cakes by steaming.

୨ । ଏଣ୍ଟର, ମଣ୍ଡା, ଗଇଶା ପିଠାରୁ ବାନ୍ଧବାର ସିରାଇବା—ପାଇଁ ମୁହିରେ କନା ବନା ବନା ହୋଇଥିବା ଅର୍ବିଜଳପୁଣ୍ଡି ହାଣ୍ଡି—2. An earthen pot half-filled with water over the mouth of which is spread a tight piece of rag for steaming cakes.

[ଦ୍ୱ—ପାଣିହାଣ୍ଡିକୁ ନିର୍ବିନ୍ଦୁ ଉପରେ ବସାଇଲେ ପାଣି ପୁଣ୍ଡ ପାଣିରୁ ବାନ୍ଧ ବାହାରେ । ସେହି ବାନ୍ଧ ଆକନ୍ତୁରକନା ବାଟେ ଯିବାବେଳେ କନା ଉପରେ ସଜା ଯାଇଥିବା ପିଠା ସିରିଯାଏ ।]

ଆକନ୍ତୁରକନା—ଦେ. ବି—ଏଣ୍ଟର ଆଦି ପିଠା ସିରାଇବା ପାଇଁ ଅଥାର-

Athārakana ହାଣ୍ଡି ମୁହିରେ ଦୂଢ଼ ହୋଇ କନାହୋଇଥିବା କନା ବା ବନ୍ଧଶଶ୍ର—A piece of cloth tied tightly over the mouth of a pot half-filled with water to prepare cakes by steam.

ଆକନ୍ତୁରପିଠା—ଦେ. ବି—ଆକନ୍ତୁର ପ୍ରଣାଳୀରେ ସିରାଇବା ପରିପୁଣ୍ଡ କରିଯାଇବା—

Athārapiṭha ଥିବା ପିଠା—Steamed cake.

ଭାପୋସିରିପିଠା

ଆକନ୍ତୁର ବସାଇବା—ଦେ. କି—ଆକନ୍ତୁରପିଠା କରିବା ପାଇଁ ଜଳଦ୍ୱାରା

Athāra basāibā ଅର୍ବିପୁଣ୍ଡ ହାଣ୍ଡି ମୁହିରେ ଆକନ୍ତୁରକନା ବାନ୍ଧ

ହାଣ୍ଡିକୁ ରୂପରେ ସ୍ଥାପନ କରିବା—

To set a pot (half-filled with water and the mouth of which is tied with a piece of cloth) over the oven to steam a cake.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାପିକ ସ୍ଵକ୍ଷଳାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଙ୍କ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରୀ	ଇସ୍ତ	କି	ଙ୍କୁ

ଅଥାରମୁହଁ—ଦେ. ବିଶ—୧। ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ଅଥାରହାଣ୍ଟିର
Athāramuhāñ ମୁହଁ ପର ଚଟକା ଓ ଅସୁନ୍ଦର—
(ଅଥାରମୁହଁ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Flat faced (person)
ହେଠୋମୁଖ ୨। ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ଅରମାନ ବା କୋଥରେ ଅଥାର-
ହାଣ୍ଟି ପର ବିକଟ ହୋଇଥାଏ—
2. Scowling; frowning.

ଅଥାରସିଂହ—ଦେ. ବି—ଅଥାରପ୍ରଣାଳୀରେ ପିଠା ବା ବଡ଼ ମାଛ ବା
Athārasijha ମାଂସ ଅଦି ସିଂହାଇବା—Steaming of
ଭାପସିନ୍ଧ �cakes, fish and meat over a pot.
ଦେ. ବିଶ—ଅଥାର ପ୍ରଣାଳୀରେ ସିଂହ ଯାଇଥିବା (ପିଠା, ମାଛ
ଅଦି)—Steamed on a pot; steamed.
ଅଥାରୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଓଥର; ଦରବୁଡ଼ା ହେବା ଯାକେ
Athāruā ବିରା ହୋଇନଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person)
(ଅଥାରେଉ—ସ୍ତ୍ରୀ) Who remains a bachelor till a
very late age.
୨। ମୃତଦାର—2. Widower.

ଅଥିତ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀତ)—ଅସ୍ତ୍ରୀତ; ସେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ
Athita ଅଥକାର କରେ ନାହିଁ—Immaterial; not
occupying any space.
କୁ କୋଣ୍ଠ ଅଳ୍ପ ବଢ଼ିବା, ଅନ୍ୟର ଅନ୍ୟର, ଅଥିତ।
ଭୁବନ୍ଦେଶ୍ୱର ମର।

ଅଥିର—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅସ୍ତ୍ରୀର)—
Athira ୧। ଅସ୍ତ୍ରୀର—1. Restless.
ଅଷ୍ଟିର ୨। ଅଧୀର—2. Impatient.
ଅଧିର ୩। ଚପଳ—3. Fickle.
୪। ଅନ୍ତିତ—4. Unsettled.
୫। ଉତ୍ତରିତ—5. Anxious.
୬। ଦୁଃଖିତ—7. Afflicted.
ବିଧା ବରତ ଶୁଣି ମହ ଅଥିର, ଅଜେଶ ପଢ଼ଇ ମହି ;
ସ୍ତ୍ରୀ—ରଜନୀରଥ ।

ଅଥୁର—ଗ୍ରା. ବିଶ—୧। ଓଥର; ଦରବୁଡ଼ା ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିବାହ କର-
Athurā ନଥିବା—1. Remaining unmarried
(ଅଥୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) till a very late age.
୨। ଅଥରପା (ଦେଖି)
2. Atharapā (See)

ଅଥୁରି—ଦେ. ବି—(ଭୁଲ—ହିନ୍ଦ—ଅଥୁର—ମାଟି ନନ୍ଦା ବା କୁଣ୍ଡ;
Athuri ଅଥୁର—ଶୈତ ଭୁଣ୍ଟ ବା ଦହ ବିଶାଇବା ପରୁଲା)—
ଅଥର ୧। ମାଟିର ଶୈତ ପାତା ବା ପରୁଲା—
1. Small earthen pot.
୨। ମାଟି ବାସନ—2 Earthen utensil.

” । ଗୁହର ସଞ୍ଚ ମୂଳ୍ୟର ଚଳନ୍ତି ବସ୍ତୁ—
3 Any trifling chattel.
ଅଥୁ ଲାଗି ପଥ୍ର ପିବ—ତର ।
ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଥୁର ଶୀଳଙ୍ଗ—
Feminine of Athurā .
ଅଥୁରିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଅଥୁର (ଦେଖ)
Athuria ଅଥୁରିଆ (See)
(ଅଥୁରେଉ—ସ୍ତ୍ରୀ) .
ଅଥେରତ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଥାରତ (ଦେଖ)
Atheita Athāit (See)
ଅଥେରତା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଥାରତ (ଦେଖ)
Atheita Athāit (See)
ଅଥେରତି—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଥାରତ (ଦେଖ)
Atheiti Athāiti (See)
ଅଥେର ବିଥେର—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସହଚର)—ଅଥୟ ବିଥୟ (ଦେଖ)
Athei bithei Athaya bithaya (See)
ଅଦନା—ବୈଦେ. ବିଶ—ଅଦନା (ଦେଖ)
Adnā Adanā (See)
ଅଦଲାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—ଅଦଲାଇବା (ଦେଖ)
Adlāibā Adalāibā (See)
ଅଦଲାଇ ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—ଅଦଲାଇବା (ଦେଖ)
Adlāi hebā Adalāibā (See)
ଅଦ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଖାଇବା—1. To eat.
Ada (root) ୨। ଚିକିତ୍ସା—2. To devour.
୩। କିଳାଶ କରିବା—3. To destroy.
[ଭୁଲନା କର ଏକାର୍ଥକ. ଇଂ. ଇଂ୍କ୍ (Eat ; ଲ. ଏଦୋ (Edo); ଶ୍ରୀ. ଏଦୋ (Edo); କେଣ୍ଟ. ଅଦ୍ (Ad); ଗଥୁର ଅତ୍ (At).]
ଅଦଭୁତ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅଦାଭୁତ = ଶତ୍ରୁତା)—
Adaut ୧। ବୈରି; ଶତ୍ରୁ—1. Enmity.
ଆକ୍ରୋଷ; ରେସାରେସି ୨। ଅକଷ; ପୂର୍ବକୁଳ ଅପକାର ପାଇଁ ମନେ
ଅଦାକତ ମନେ ଜଳିବା ରାଶ—2. Grudge.
୩। ପ୍ରତିହଂସା—3. Revenge
୪। ଶତ୍ରୁ—4. Enemy
ଦେ. ବିଶ—୧। ଶତ୍ରୁତାପକ—1. Inimical.
୨। ପ୍ରତିହଂସାପକ୍ଷୀୟ—2. Revengeful.
୩। ମନେ ମନେ ଅକଷ ରକ୍ଷିତୁଥିବା—3. Spiteful.
ଅଦଭୁତ କେବା—ଦେ. କି—ଅଦଭୁତ ସାଧିବା (ଦେଖ)
Adaut neba Adaut sādhibā (See)

ମାନ୍ୟରଙ୍ଗ ରୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାନ୍ୟ ଏହି ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ରୁ ମାନ୍ୟ ନିର୍ମାଣ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ମାନ୍ୟର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକାଂକ୍ଷାରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ୍ତିପାଇଁ ଯଥାତ୍ମେ ପଢ଼ିର ବିପ୍ରସାର ୨ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣନା ମାନ୍ୟର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବାତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାତ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଳଗତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଗତ’ ଶୋଭିବେ ।

ଅଦ୍ୱିତୀୟ ସାହଚରଣ—ଦେ. କ୍ର—ଅକସମ ସାହଚରଣ; ଦାଉ ନେବା; ପ୍ରତିହଂସ
Adaut sādhibā ଉତ୍ତରାର୍ଥ କରିବା—To be avenged;
ଆକ୍ରୋଷ ସାଧା to take vengeance.
ଆଦାଵତ ଲେନା

ଅଦ୍ୱିତୀୟ (ଇତିବାଦି)—ଦେବେ. ବି ୨ ଓ ବିଶ—ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଇତିବାଦି (ଦେଖ)
Adauti, etc) Adaut. etc (See)

ଅଦ୍ୱିତୀୟ—ଦେ. ବିଶ. (ଆ-ଆଦାତିଆ + ୨. ପ୍ରତିହଂସ ଇଥା) —
Adautiā ୧ । ପ୍ରତିହଂସାପରଧୃଣ (ବ୍ୟକ୍ତି) — 1. Revengeful
(Person).

ଆକ୍ରୋଶୀ ୨ । ପ୍ରତିହଂସାପୂର୍ଣ୍ଣ (ବିଷୟ) — 2. Revengful.
ଆଦାଵତୀ (matter)

ଅଦଂଶ୍ଟ—ପ୍ର. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦଂଶ୍ଟା) —
Adamshtra ଦନ୍ତସ୍ତବ—Toothless.

(ଅଦଂଶ୍ଟ—ସି) ସ. ବି—ସେହି ସାପର ବିଷଦାନ୍ତ ରଙ୍ଗ ହୋଇଛି—
ଅଛି—A serpent whose fangs have been
extracted.

ଅଦକ୍ଷିଣ—ସ. ବିଶ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦକ୍ଷିଣ) —ସେହି ସଞ୍ଚାର
Adakshina ଅନୁଷ୍ଠାନ ଶେଷରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ
ଦକ୍ଷିଣ ଦିଅସାଏ ନାହିଁ — 1. (sacrifices and
rites) In which no present is given
to the Brāhmaṇas or to the officiating
priest.

୨ । (ନଷ୍ଟ ଭବ; ଅ + ଦକ୍ଷିଣ) ବାମ; ତେବେ— 2. Left.
୩ । ସାଦାପିଦା; ନିସପଟ; ସରଳ—
୩. Simple-minded; guileless.
୪ । ବିଦୋଧ— 4. Silly, foolish.
୫ । ପ୍ରତିକୁଳ— 5. Unfavourable.
୬ । ଅଦର— 6. Not skilful.
୭ । ଅତକୁର— 7. Not clever.

ଅଦକ୍ଷିଣୀୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଆ+ଦକ୍ଷିଣ + ଇୟ) —ଦକ୍ଷିଣ ପାଇବର
Adakshiniya ଅଯୋଗ୍ୟ (ବ୍ରାହ୍ମଣ) —

(Brāhmaṇa) Not deserving of presents.

ଅଦକ୍ଷିଣୀୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଆ+ଦକ୍ଷିଣ+ଯ) —ଅଦକ୍ଷିଣୀୟ (ଦେଖ)
Adakshinya Adakshiniya. (See)

ଅବଗ୍ରହ—ଦେ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ଭବ; ଅ + ଦଶ) —
Adagdha ୧ । ଗୋଡ଼ା ଯାଇ ନ ଥିବା— 1. Unburnt.
୨ । ପାଞ୍ଚକର୍ତ୍ତ୍ଵ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଦଶ ବର୍ଷାର ନ ଥିବା
(ଯଥା ପବ) — 2. Not burnt or cremated
according to prescribed rites
(Eg a corpse).

ଅଦଳ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅଯଶର ଅଶୁକ ଉତ୍ତରାର୍ଥ) —

Adachha ୧ । ଅଯଶ; ଅଜାର୍ତ୍ତ; ଦୂର୍ବାସ; ଅପସନ—

ଅଯଶ ୧ । ନିନା— 2. Blame.

ଅଯଶ ୨ । ଅମଙ୍ଗଳ— 3. Evil; woe.

ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅଯଶସ୍ତ୍ର) —

୧ । ଅଯଶସ୍ତ୍ର; ସଶୋଭାବ (ବ୍ୟକ୍ତି) —

୧. Nameless; not famous.

୨ । ବିଶେଷ ଦୂର୍ବାସ୍ୟକୁ (ବ୍ୟକ୍ତି) — 2. Notorious.

୩ । ଅଯଶସ୍ତ୍ରର (କର୍ମ) — 3. Disreputable (act).

ସୁନ୍ଦରେ ବେଶରଙ୍ଗ ଅତ୍ୱ ଅତ୍ୱ । ପାତାମର, ମୃଷିଦ୍ଵାରା ।

ଅଦଳିତ୍ତ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅଯଶସ୍ତ୍ର) — ୧ । ଅଦଳ (ଦେଖ)

Adachhiā ୧. Adachha (See)

୨ । ଅମଙ୍ଗଳିତ୍ତ; ସେହି ଲୋକ ହାତ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ବିପଳ
ହୁଏ— 2. Inauspicious.

ଅଦଳ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଦଳ) — ୧ । ଅଦଳ; ଅଶ୍ରୁ; ନିବଳ—

Adardha ୧. Not strong; not firm; weak.

(ଦଳ—ବିପଳିତ) ଅଦଳ ହଦୟ ମୋର ରତ୍ନ କର ଦଳ ।

ପାତା, ରହସ୍ୟମଙ୍ଗେ ।

ଅଦଳ ୧ । ଦଦରୀ; ଭଙ୍ଗ; ଖଣ୍ଡିତ— 2. Broken.

ଅଦଳ ଜାବେ ବସି ଲଜରେ ବୁଝ ନାହିଁ । ପାତାମର, ମୃଷିଦ୍ଵାରା ।

୩ । ଜାଣ୍ଟି— 3. Worn out.

୪ । ଅନୁରତନ— 4. Not fresh or new.

୫ । ଯାହା ଅଖୁଣ ନୁହେ— 5. Not sound.

ଅଦଣ୍ଡ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦଣ୍ଡ) — ୧ । ଅଦଣ୍ଡ—

Adanda ୧. Not deserving punishment.

(ଅଦଣ୍ଡ—ସି) ୨ । ଦଣ୍ଡର ମୁକ୍ତ—

2. Exempted from punishment.

୩ । କରରହିତ; ନିଷର— 3. Rent-free.

(ହରି. ଶନଦୀଗର)

ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ଭବ) —ଦଣ୍ଡର ଅବ୍ୟାହତି—

Exemption from punishment; impunity.

ଅଦଣ୍ଡମୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ଦଣ୍ଡମୟ) —ଅଦଣ୍ଡ, (ଦେଖ)

Adandaniya

Adandya (See)

ଅଦଣ୍ଡମୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ଦଣ୍ଡମୟ) — ୧ । ସେ ଦଣ୍ଡର ନୁହେ—

Adandya ୧. Not deserving of punishment.

(ଅଦଣ୍ଡମୟ—ସି) ୨ । ନିରପରାଧ— 2. Innocent; guiltless.

୩ । ଯାହାକୁ ଦଣ୍ଡର ମୁକ୍ତ ଦିଆଯାଇଅଛି—

3. Exempted from punishment.

୪ । ସେ ଦୋଷ କଲେ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ନାହିଁ ବୋଲି—

ଶକାକର ବା ଶାଷିବ ଆଦେଶ ଅଛି—

4. Exempted from any punishment
by a standing order or text.

୧	ର	ଭ	ରୁ	ତ	ସ	ହସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଷିକ ସୁକ୍ଳାକର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ୍ର	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ୍ରି
୨	ର	ଭ	ରୁ	ତୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ସୁକ୍ଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ରଥ	ତ୍ରି	ତ୍ରି

ଅଦତ୍—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦତ୍; ନିପାତନସିଦ୍ଧ)—
Adat ଦତ୍ତୁତ୍ସାନ—Toothless.

(ଅଦତ୍—ସି) ବୈଦେ. ବି. (ପା.)—
ଆଦତ୍ ୧। ନଗଦ ଧନ; ଶୈକତ୍ ମୁଦ୍ରା—
ନକଦ ୧। ଉପସ୍ଥିତ ଟକା; ହାତରେ ସ୍ଵରା ଟକା—
2. Cash; hard cash.

୩। ଭଙ୍ଗାଯାଇ ନ ସ୍ଵରା କମ୍ପା ଝୁରୁରା ନ ସ୍ଵରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା—
3. Whole rupees.

ବୈଦେ. ବିଶ—୧। ନଗଦ (ଧନ)—
1. Cash (money).
୨। ଅଭଙ୍ଗା ଟକା ସ୍ଵରା (ଧନ)—
2. (Cash) Consisting of whole
rupees only.

ବୈଦେ. କି. ବିଶ—୧। ନଗଦାନଗଦ; ଶୈକତୋତ୍—
1. In cash.

୨। କେବଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଟକାରେ ଦିଅଯିବା—
2. In whole rupees.

ଅଦତ୍—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦତ୍)—୧। ସାହା ଦିଅଯାଇ ନାହିଁ—
Adatta ୧. Not given away.
(ଅଦତ୍—ସି) ୨। ଅନ୍ୟାୟୁରୁପେ ଦତ୍—
2. Unjustly given.

୩। (ପୁଂ)—ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ଦିଅଯାଇ-
ନାହିଁ—୩. Not given in marriage.

୪। (ପୁଂ)—ଦେଉଁ ବିଷକ୍ତ ବିହିମାତ୍ର ଦାନ କର ନାହିଁ—
4. (a person) Who has given nothing.

ସଂ. ବ. (ସ୍ତୁତିଶାସ୍ତ୍ର)—୧। ବେଅଇନ୍ ଦାନ; ସେଉଁ ଦାନ
ଅଛନ୍ତନ୍ସ୍ଵାରେ ଅନ୍ତିକ—୧. (law) A donation
which is legally null and void.

(ଯଥା—ବାତୁଲହାରୀ ଦାନ; ବିପନ୍ନ ବିଷକ୍ତ ବା ବଳାଇତ ବିଷକ୍ତ-
ହାରୀ ଦାନ ।)

୨। ସେଉଁ ଦାନକୁ ଦାତା ବା ଦାତାର ସ୍ଵଲାଭଷିତ୍ ବିଷକ୍ତ
ର୍ଦ୍ଵ କରିପାରେ—୨. A revocable gift.

ଅଦତ୍ତପୂର୍ବା—ସଂ. ବିଶ. ସି. (ଅ+ଦତ୍ତପୂର୍ବା)—
Adattapūrbā ସେଉଁ କନ୍ୟା ବାଗଦତ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ; ସେଉଁ
କନ୍ୟାର ମହାପ୍ରସାଦନିବଳ ବା ‘ସିର୍ବିକାର’ ବା ‘ପାଟମୁଦି’
ସମ୍ମଦିତ ହୋଇନାହିଁ—Not betrothed (girl);
(a girl) Who has not been formally
promised by her guardians in marriage
to a bride-groom.

ଅଦତ୍ତ—ସ. ବିଶ. ସି. (ଅଦତ୍ତ + ଆ)—

ଅଦତ୍ତା ୧। ଯେଉଁ କନ୍ୟାକୁ ଦାର ପିତା ବରପାତ୍ରକୁ ସମର୍ପଣ
କର ନାହାନ୍ତି—୧. (a girl) Who has not
been formally given in marriage
to the bride-groom.

୨। ଅବିବାହିତା—୨. Not yet married;
unmarried.

ସ. ବ. ସି—ଅବିବାହିତା କନ୍ୟା; ଅରଥାତ୍ ଛୁଅ—
An unmarried girl.

ଅଦତ୍ତଦାୟୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅଦତ୍ତ + ଆ + ଦା ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ) ଇନ୍
ଅଦତ୍ତଦାୟୀ—୧ମା. ୧ବ.)—(ସ୍ତୁତିଶାସ୍ତ୍ର) ସେଉଁ ବିଷକ୍ତ
(ଅଦତ୍ତଦାୟୀ—ସି) ଅଣିବ ଦାନ ପ୍ରହଣ କରିଆଏ—(law)
Receiver of a gift which is
null and void or revocable.

ଅଦନ—ସ. ବ. (ଅଦ ଥାରୁ + ଭାବ. ଥନ)—

ଅଦନ ୧। ଭୋଜନ; ଭଣନ—୧. Eating.
୨। (କର୍ମ. ଥନ) ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ—୨. Food.

ଅଦନା—ବୈଦେ. ବିଶ. [ଆ. ଅଦନା = ଭୁତ୍, ନାନ୍ (ବିଷକ୍ତ)]—

ଅଦନା ୧। ଭୁତ୍; ହେୟ (ବିଷକ୍ତ)—
ଗୋଲା ୧. Insignificant (person).

ଅଦନା ୨। ନାନ୍ (ବିଷକ୍ତ)—୨. Low; mean (person).
୩। ସାଧାରଣ; ମାମୁର (କର୍ମ)—
3. Ordinary (matter).

୪। ଇତର (ବିଷକ୍ତ)—୪. Ordinary (person)
belonging to the mass.

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ଦନ)—
୧। ଅଦନିଥ (ବିଷକ୍ତ); ସେଉଁ ବିଷକ୍ତ ଥକୁଥାର୍କ କୌଣସି-

ଠାରେ ପହଞ୍ଚାଏ—୧. (a person) Who
unexpectedly visits a place.

୨। ସାମୟିକ (କାର୍ଯ୍ୟ)—୨. Occasional (act).

୩। ଅଗନ୍ତୁକ (ବିଷକ୍ତ)—୩. Stranger (person)
୪। ଅସ୍ଥାଯୀ (କର୍ମ)—୪. Temporary (act).

ଅଦନ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅର୍ଥ + ଅନ୍ତ, ଅନ୍ତ ଅନ୍ତରେ ଯାହାର)—

ଅଦନ୍ତା ୧। (ବ୍ୟାକରଣ) ସେଉଁ ଶର ଶେଷରେ ‘ଅନ୍ତ’ ଥାଏ—
(ଅଦନ୍ତା—ସି) ୧ (grammar) Word ending with
the affix ‘at’.

(ଯଥା—ଦଦନ୍, ଗନ୍ଧନ୍, ଭୁବନ୍, ଦଧନ୍ ।)

୨। (ବ୍ୟାକରଣ) ସେଉଁ ଶର ଶେଷ ଅନ୍ତରେ ‘ଅ’ ଥାଏ—
2. (grammar) Word ending in the
short vowel ‘a’

ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅ+ଦନ୍ତ)—୧। ଦତ୍ତୁତ୍ସାନ—
1 Toothless.

ସାଥରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ମୃତି ୯ ଚକ୍ର'ର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତକ୍ତିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା , ତକ୍ତିର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଖାକୋଣେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଯାର୍ଥ ସଥାକ୍ରମେ ଚର୍ଚିର ପପସତ , କି ୯ ଚକ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଶାର’ ନିମିଳିଲେ ‘ନାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୃଥ’ ନିମିଳିଲେ ‘କୃଥ’ ପେଣିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନିମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଗା’ ନିମିଳିଲେ ‘ଆର୍ଗା’ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଗା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନିମିଳିଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

୧ । ଯେଉଁ ଶିଶୁର ଦାନ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଭିତ୍ତି ନାହିଁ—

2. (a child) Who has not yet teathed.

ସ୍ଵ. ବି—୧ । ଲୋକ—1. Leech.

୧ । (ଶରବତ୍ର ଦଶୀଯଙ୍କ ନଞ୍ଜୁକରିବା ସମୟରେ ସେହି କନଳରେ ଏହାକି ଦାନ୍ତ୍ୟାକ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିବାରୁ)—
ଦ୍ୱାଦଶୀଦଶି ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ପୁଣ୍ୟ—

2. Pushā; one of the twelve Sun Gods.

ଅଦକ୍ଷ୍ୟ—ସ୍ଵ. ବିଶ. (ଅ + ଦକ୍ଷ୍ୟ)—୧ । ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ଦକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ—

Adantya 1. Not dental (letter).

୧ । ଦକ୍ଷ୍ୟର ଅନଞ୍ଜୁକର—

2. Injurious to the teeth.

୧ । ଦକ୍ଷ୍ୟର ଅସୋର୍ଯ୍ୟ—

3. Not suitable for the teeth.

ସ୍ଵ. ବି—ଦକ୍ଷ୍ୟାନତା—Toothlessness (M. W.).

ଅଦକୁତ—ଗ୍ରା. ଶ୍ରୀ (ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅଭୁତ)—

Adabhuta ୧ । ଅଭୁତ; ଅସ୍ତ୍ର୍ୟକଳନକ—1. Wonderful.

ତେଣେ ମଣିର ଅଦକୁତ, କି ରାତ୍ରେ ଚାଷେ ଉପରତ ।

ନନ୍ଦାଥ୍ ଦେଇବ. ୨ ।

୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—2. Unexpected.

୧ । ହତୀତ ଘଟବା—3. Sudden.

ଗ୍ରା. ଶ୍ରୀ ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅଭୁତ)—

୧ । ଅସ୍ତ୍ର୍ୟକଳନକୁପେ—1. Wonderfully.

ଅଭିରତରେ ମେଘ କଲ ଗରନେ.

ଶ୍ରୀ ଶିଳାମାନ ମନ୍ତ୍ରରେ କଲେ ହୀନ । କୃଷ୍ଣବିଂହାର ମହାଭାବତ, ଦନ ।

୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ—2. Unexpectedly.

୩ । ହତୀତ—3. Suddenly.

ଅଦକ୍ଷ୍ୟ—ସ୍ଵ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + ଦକ୍ଷ୍ୟ)—୧ । ଅନଞ୍ଜୁ; ବନ୍ଧୁତ—

Adabhra 1. Copious; great.

୧ । ପ୍ରତ୍ୟେ—2. Plentiful.

ଅଦମ—ସ୍ଵ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ + ଦମ)—

Adama ଦମର ଅଭାବ; ଇନ୍ଦ୍ରୀୟଦମନର ଅଭାବ—

Want of control of one's senses.

ଅଦମନ୍ୟ—ସ୍ଵ. ବିଶ. (ଅ + ଦମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯା)—

Adamaniya ଅଦମ୍ୟ (ଦେଖ)

Adamya (See)

ଅଦମ୍ୟ—ସ୍ଵ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବନ୍ଧୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦମ୍ୟ)—

Adambha ୧ । ପ୍ରତାରଣାଶ୍ରୁତ୍ୟ—

(ଅଦମ୍ୟ—ସ୍ଵ) 1. Free from deceit; guileless.

୧ । ନିଷ୍ପଟ; ସରଳ—2. Straight-forward;

frank.

୩ । ଗଭୀରନ—3. Not proud.

ସ୍ଵ. ବି—୧ । ପ୍ରତାରଣାଶ୍ରୁତ୍ୟତା—

1. Undeceitfulness.

୧ । ନିଷ୍ପଟତା; ସରଳତା—

2. Frankness; straight-forwardness.

୩ । ଗଭୀରନତା—3. Freedom from arrogance.

୪ । ଶିବ; ମହାଦେବ—

4. A name of the God Siba (M. W.).

ଡେ. ବିଶ—୧ । ଅଦୁତ; ଅଟାଶ୍ରୀ—

1. Not hard; not strong.

୧ । ନିଷ୍ପଳ—2. Weak.

୩ । ଧୈର୍ୟପ୍ରାପ—3. Impatient.

୪ । ଅସାହୁତି—4. Not courageous.

ଡେ. ବିଶ—୧ । ଅଧୀର୍ୟ—1. Impatience.

୧ । ନିଷ୍ପଳ—2. Weakness.

୩ । ଅଦୁତତା—3. Want of strength or hardness.

୪ । ସାହସର ଅଭାବ—4. Want of courage.

ଅଦମ୍ୟ—ଡେ. ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅଦମ୍ୟ)—ଅଧୀର; ଧୈର୍ୟପ୍ରାପ—

Adambha 1. Impatient.

ଦ୍ୱାରବୁଦ୍ର ହୋଇ ଅଦମ୍ୟ, ଶୋଇ ଆରମ୍ଭ ରକ୍ଷା ସୁରକ୍ଷା

କରିବ ଦୂର ହୋଇବ ନବ—ମୟବୁଦ୍ରାବୀ ସେ ।

ରଙ୍ଗ ଦେଇବାନଳାମ—୧୧୦ ।

ଅଦମ୍ୟିକ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅଦମ୍ୟ)—ଅଦମ୍ୟ (ଦେଖ)

Adambila

Adambha (See)

ଅଦମ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅଦମ୍ୟ)—ସାହସରାପ; ଭୁତ—

Adambhi

Timid; frightened.

ଦୂର ମଧ୍ୟ ଲୁଚିଲେ ହୋଇବ ଅଦମ୍ୟ । କୃଷ୍ଣବିଂହାର ମହାଭାବତ, ଶଲ୍ୟ ।

ଅଦମ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ଅ + ଦମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯା)—

Adamya ୧ । ଅଶାସନୀୟ; ରୂର୍କାନ୍ତ—1. Ungovernable.

୨ । ଅବଶୀର୍ଦ୍ଧ—2. Uncontrollable.

୩ । ଅପରାଜେୟ—3. Unassailable.

ଅଦମ୍ୟ—ସ୍ଵ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବନ୍ଧୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦମ୍ୟ)—

Adaya

1. ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Pitiless.

୨ । ନିଷ୍ପୁର—2. Cruel.

ଅଦରକାଶ—ଦେ. ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅ + ଅ. ଦରକାଶ)—

Adarakāri ୧ । ଅନାବିଶ୍ୟକ—1. Unnecessary.

ବେଦରକାଶୀ ୨ । ଅବଶବହ୍ୟ—2. Useless.

ଯେଦରକାଶୀ

ଅଦରକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. (ସ୍ଵ. ଅର୍କ)—

Adarba ୧ । ଯେଉଁ ବସୁ କଣା ବା ଅଶ୍ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବିଅର

ଦୋଇଥାଏ—1. Imperfectly or clumsily made (article).

୨ । ଅର୍କବୁଦ୍ର—2. Half-done.

୧	ଇ	ଉ	ଗୁରୁ	ଟ	ଏ	ହସନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନୀତିକ ସ୍କ୍ରାପର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଞ୍ଚ	ଇୟ	ଇଥ	ଇ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଉତ୍ତରବ୍ୟକ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ବ୍ର	ନ୍ତ୍ର

ଅଦର୍ଶ—ସ. ବ. (ଅନୁଷ୍ଠାନ ଧାରୁ + ଅଧିକରଣ. ଅ)—

Adarsa ୧। ଅମାବାସ୍ୟ—1. Day of new moon.
୨। ଆଦର୍ଶ; ଦର୍ଶଣ—2. Mirror.

ଅଦର୍ଶକ—ସ. ବ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନୁରତା)—

Adarsana ୧। ଦେଖାନ ଯିବା—1. Non-appearance.
୨। ଦର୍ଶନାଭାବ; ନ ଦେଖୁବା—2. Non-seeing.
୩। କେଣାଭର—3. Disregard.
୪। ଅବହେଲା—4. Neglect.
୫। ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ତର ଦେବା ଅବସ୍ଥା—
5. Disappearance.
୬। ବିନାଶ—6. Destruction; cessation.
୭। ଅଭାବ—7. Non existence; want.
୮। ଅଖ୍ୟାତ ଦେଖା ନ ଯିବା ବନ୍ତୁ ଉତ୍ତରେ ବିଦ୍ୟମାଳ
ଥିବା ଅବସ୍ଥା—8. Latent condition.
ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—୧। ଦୃଷ୍ଟିର ବହୁବ୍ରାହ୍ମ—
1. Beyond the reach of vision.
୨। ଅଦୃଶ୍ୟ—2. Invisible.
୩। ରୂପ—3. Secret.
୪। ବାହାରକୁ ଦେଖା ନ ଯିବା—4. Latent.

ଅଦର୍ଶନ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନୁରତା)—

Adarsaniya ୧। ଯାହା ଦେଖିବା ଅନୁଚିତ ବା ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Not fit to be seen; not worth
seeing.
୨। ଅଦୃଶ୍ୟ—2. Invisible.

ସ. ବ—ଦୃଷ୍ଟିର ଅଗୋତର ଦେବା ଅବସ୍ଥା; ଅଦୃଶ୍ୟ ଅବସ୍ଥା—
Invisible condition (M. W.)

ଅଦଳ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଅ, ଅଦଳ = ନ୍ୟାୟ; ନିଷାପ)—

Adal ୧। ନାମକ୍ରତ୍ତ ବା ରହ୍ୟ କର୍ମାଇଥିବା (ଅଦେଶ)—
ରହ୍ୟ 1. Set aside; nullified (order)
ରହ୍ୟ ୨। ଲାଭିତ; ଅବଲାଭ (ଅଦେଶ)—
2. Disobeyed; disregarded (order).
୩। ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶରେ ଲୁଣପୋକ୍ତି ଦେବା
କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶକ) ବ.—ମର ଦେବା ଲୁଣ
ଓଜନ ହୋଇ ଗୋଲାରେ ରଖାଗଲେ ତା ଉପରେ
ମରିବା ଚିତ୍ତ ବା ଶ୍ଵପ—
3. (a term used in Balasore salt-
manufacture)

A mark put on salt after it was
weighed and stored in the ware-
house.

ଓଜନ କର ଗୋଲ କାତ ହେଲେ ଅଦଳାର ତା ଉପରେ ଅଦଳ ମାରଦିବ ।
ପଳାରମୋହନ—ଶକ୍ତିକାଳ ।

ଅଦଳାର—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶରେ ଲୁଣ ପୋକ୍ତିରେ ବ୍ୟବହୃତ) ବ—
Adaldar ଓଜନ ହୋଇ ଗୋଲ ଜାତ ଦେବା ଲୁଣରେ ତତ୍ତ୍ଵ
ମାରିବା କର୍ମଶଳ—An officer whose duty
was to affix a mark or seal on the
manufactured salt after it was
weighed and stored in the ware-
house.

ଅଦଳ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନୁରତା)—

Adala ୧। ଯାହାର ପତ୍ର ନାହିଁ—1. Leafless.
(ଅଦଳା—ସି) ୨। ସେଇଁ ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ନାହିଁ—2. Petalless.
୩। ଯାହାର ଅଂଶ ନାହିଁ—
3. Having no parts.

ସ. ବ—ହିଙ୍ଗଳ (ଗର)—A tree;
Barringtonia Acutangula.

ଅଦଳବଦଳ—ଦେ. ବ. (ଆ. ଅଦଳ ବଦଳ)—

Adalabada ୧। ହେର ଫେର; ପରାର ପରବର୍ତ୍ତିନ—
ଅଦଳ ବଦଳ 1. Interchange.
ଅଦଳ ବଦଳ ୨। ବଦଳ; ବନିମୟ; ଏକ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ବଦଳରେ ଅନ୍ୟ
ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଦିଆ ନିଆ—2. Exchange;
Barter.

୩। ଏକ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାପନ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ
ବସ୍ତୁ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଥମ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାପନ—

3. The interchanging of one thing
with another and viceversa.

୪। ଓଲଟ ପାଲଟ; ଲେଉଟ ପାଉଟ; ବିର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଦେବା ଅବସ୍ଥା—
4. State of being turned upside
down.

*। ପ୍ରତିଶୋଧ; ଯେଷାରୁତେଷା—5. Tit for tat.

ବୈଦେ. ବିଶ—୧। ପରାର ସଙ୍ଗେ ବନିମୟ କର୍ମାଇଥିବା—
1. Exchanged.

୨। ବଦଳାଯାଇଥିବା—2. Bartered.

୩। ବିର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—3. Turned upside down

ଅଦଳା—ସ. ବିଶ. ସି. (ଅଦଳ + ଆ)—ଅଦଳର ସି ଲିଙ୍ଗ—

Adala ୱ Feminine of Adala.

ସ. ବ—ଦୂତ ରୂମାଶ ଗୁରୁ—Indian Aloe (plant)

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନୁରତା)—ଦଳତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Unbruised.

ଅଦଳରବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭାବୁର) କି—

Adalaibā ୧। ଅଭିକବା; ଠେଂ ଦେଇ ବନିମୟ ବା ଠିଆ ଦେବା—

1. To lean towards.

୨। (ପିଠି ଅଧା ଅଧି) ଘୋଲ ଦେବା; ଉଧେଇବା—
1. To smart (said of back & waist).

ସାଥରଣ ଲୋକେ ଅଗର ସୁଶ୍ଵର ସୂଚନ ୯ ତହିତ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିତ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା , ତହିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟିକ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ତହିତ ବିପରୀତ , ବା ୯ ତହିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟିକ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବିଷ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବିଷ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଶୋଭିବେ ।

* । ବଥାଇବା—3. To ache.

ଅଦଳର ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—ଅଦଳରବା (ଦେଖ) Adalaî heba (See)

ଅଦା—ଦେ. ବି.—(ସ. ଆର୍ଦ୍ରକ)—ଆର୍ଦ୍ରକ (ଦେଖ) Ada (See)

ଅଦାଉ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଦାଉ (ଦେଖ) Adau (See)

ଅଦାଉ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ+ଦାମ = ରକ୍ତ; ବନ୍ଧନ)— Adau (See)

ଅଦାଉ—୧. ଅସୁଭିଧା; ଅଙ୍ଗକ—1. Inconvenience.

ବେଦାଓ—୨. ଅସୁଭିଧାଜନକ ଅବସ୍ଥା—

ଅଦାଉ—୨. Inconvenient position.

୩. ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ—3. State of incongruity.

ଦେ. ବିଶ—୧. ଅସୁଭିଧାଜନକ—1. Inconvenient.

୨. ଅଖାଡୁଆ—2. Queer.

୩. ଅସମଞ୍ଜସ୍ୟ—3. Incongruous.

୪. ସ୍ମୃଯୋଗରହୁତ (ଅବସ୍ଥା)—

4. Devoid of a suitable opportunity.

ଅଦାଉର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବେଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—

Adaut (etc) ଅଦାଉର (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ) Adaut (etc) (See)

ଅଦାଉତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବେଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—

Adauti (etc) ଅଦାଉତ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ) Adauti (etc) (See)

ଅଦାଉତିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଦାଉତିଆ (ଦେଖ)

Adautia (See).

ଅଦାଗ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ପା. ଦାଗ)—

Adaga ୧. ଯହିଁରେ କୌଣସି ଦାଗ ପଡ଼ି ନାହିଁ—

ବେଦାଗ 1. Not having any mark on it.

ଅଦାଗ; ୨. ସେହି ଲୋକ ଅପରିଧ ପାଇଁ ପୂର୍ବେ କେବେ ସଜା ପାଇ ନାହିଁ—2. (person) Having no previous conviction.

୩. ସେହି ଫଳ (ଯଥା—ପାତଳ ଅମ୍ବ) ରେ କୌଣସି ଖଣ୍ଡିଆ ବା ସତାତିଛ ନାହିଁ—

3. (fruit) Not having any mark or indication of being rotten.

୪. କିଳିଲକ—4. Stainless.

ଅଦାଗୀ—ଦେ. ବିଶ—ଅଦାଗ (ଦେଖ)

Adagi (See)

ଅଦାତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦାତବ୍ୟ)—

Adatabya ୧. ଯାହା ଦାନ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—

1. Not capable of being given.

* । ଯାହା ଦେବାର ଅନୁପୁଲ୍ଲ—

2. Not fit to be given.

ଅଦାତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ+ଦାତୁ; ଏମ. ୧୯. ୧୯.)—

Adatâ ୧. ସେ ଦାତା ବା ଦାନଶୀଳ ନୁହେ—

(ଅଦାତୀ—ପ୍ରା) 1. Not charitable.

୨. କୃପଣ—2. Miserly.

୩. ସେ ଧନ ଦେବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେ—

3. Not liable to pay.

ଅଦାନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବନ୍ଦୁକୁଠି; ଅ+ଦାନ)—

Adâna ୧. କୃପଣ; ଅଦାତା—1. Miserly.

(ଅଦାନା—ପ୍ରା) ୨. ସେହି ଦାତିର ଗଣ୍ଯରୁ ଦାନବାର ବହ ନାହିଁ—
2. (an elephant) without rut.

ସଂ. ବ. (ଅ+ଦାନ)—୧. ଅସାହରେ ଦାନ—

1. Donation or gift to an unfit person.

୨. ନିକଷ୍ଟ ବା ଗର୍ହିତ ବା ଅଯୋଗ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଦାନ—
2. Gift towards an improper or bad object.

୩. ନିକଷ୍ଟ ଦାନ—3. Inferior donation.

ଅଦାନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ+ଦାନ୍ତ)—୧. ଅଣାଷିତ—

Adânta

(ଅଦାନ୍ତା—ପ୍ରା) ୧. ଦମଶୁଶ୍ରାନ୍ତ; ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରୟ—

2. Devoid of self-control; one who has not controlled his senses.

୩. ବିଷୟାସକୁ—3. Addicted to worldly affairs.

ଅଦାନ୍ତା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ଅଦନ୍ତ)—୧. ଦନ୍ତଶୂନ୍ୟ—

Adântâ

(ଅଦାନ୍ତେଣ—ପ୍ରା)—୧. ସେହି ଶିଶୁର ଦନ୍ତ ଉଠି ନାହିଁ—

ଦନ୍ତହୀନ 2. (a child) Who has not yet teathed.

ବେଦାନ୍ତକା ୧. ସେହି ବଳଦ ବା ଦାନୁତ୍ବ ଦାନ୍ତେଇ ନାହିଁ—

3. A bullock which has not yet cut its front teeth.

ଅଦାନ୍ତା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ଅଦନ୍ତ)—ଅଦାନ୍ତା (ଦେଖ)

Adântuâ

(ଅଦାନ୍ତେଣ—ପ୍ରା)

ଅଦାବେପାତ୍ର—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ରକ+ବ୍ୟାପାତ୍ର)—୧. ସେ ଅଦା

Adâbepârî ବିକେ—1. Seller of ginger.

ଅଦା ବ୍ୟାପାରୀ ୨. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଶୈତ ବେପାତ୍ର—

2. Petty trader.

ଅଦାବେପାତ୍ର ବୋର୍ଦର ଶବ୍ଦ ଜ୍ୟୋତି—ରତ

୧	ଇ	ବୁ	ରୁ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଜ୍ଞାଦିକ ସୁଲ୍ଲାଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ବୁ	ରୁ	ଶ	ସେ	ଅକାରନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ମାର ବା ଉନ୍ନବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତୁ

ଅଦାମିଆ—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଅ+ଆ. ଦାମା) —ମୂଳ୍ୟହୃଦ—
Adāmiāñ Of no value; valueless.

ଅଦାମୀ
ଦାମୀ

ଅଦାମିକା—ଦେ. ବିଶ—ଅଦାମିଆ—(ଦେଖ) Adāmikā Adāmiāñ (See)

ଅଦାମୀ—ଦେ. ବିଶ—ଅଦାମିଆ—(ଦେଖ) Adāmi Adāmiāñ (See)

ଅଦାୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀତୀ; ଅ+ଦାୟ)—ସେ ମୁତ ବ୍ୟକ୍ତିର
Adāya ବ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପଦରେ ଅଂଶାରବାବୁ ଦକ୍ଷାର ନୁହେ—

(ଅଦାୟ—ଶ୍ଵର) Not entitled to a share in any
property left by a deceased.

ଅଦାୟାଦ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀତୀ; ଅ+ଦାୟାଦ)—

Adāyāda ୧। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କେହି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନାହିଁ—
(ଅଦାୟାଦ—ଶ୍ଵର) 1. Destitute of heirs; having no
heir to inherit.

୨। (ନଷ୍ଟ ଚତୁର୍ବିଦ୍ଧି; ଅ+ଦାୟାଦ) —ଆଇନ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ମୁତ
ପିତାର ବ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପଦରେ ଯେଉଁ ବଂଶଧର ବା ପୁନ୍ଥ
ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହୋଇ ନ ପାରେ—

2. (descendant or son) Who is not
entitled to inherit from his deceased
father.

[ଯଥା—ମୁତବ୍ୟକୁର କାନ୍ଦାନ, ସହୋଡ଼, କୀତ, ପୌନର୍ଦବ,
ଶ୍ଵରଦତ୍ତ ଶୋଦ୍ର ପୁତ୍ରମାନେ—ଶମଶାର. ମନୁଷ୍ୟହୃଦ ୫-୧୭୦ ।
ମନୁଷ୍ୟହୃଦରେ ମନୁଷ୍ୟର ପୁନ୍ଥ ବାର ଶେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି ସେଥିମଧ୍ୟ ଆରସ; ଶେତଳ; ଦର୍ତ୍ତକ; କୃତିମ; ଗୁରୋଭୂମ
ଓ ଅବକବଦି; ଏ ଛାଅ ଜଣ ଦାୟାଦ ବାନ୍ଦବ ଓ ଅପର ଛାଅ ଜଣ
ଅଦାୟାଦ ବାନ୍ଦବ ଅଛନ୍ତି—ଶମଶାର. ମନୁଷ୍ୟହୃଦ ୫-୧୪୫ ।]

ଅଦାୟିକ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀତୀ; ଅ+ଦାୟିକ)—

Adāyika ୧। ଲାଭରସୀ (ମାଲ)—
(ଅଦାୟିକ—ଶ୍ଵର) 1. (property) Not claimed by an
heir.

୨। ଯେଉଁ ବିଷୟ ଦାୟ ବା ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସମ୍ପଦିଯୁ ନୁହେ—
2. (matter) Not relating to
inheritance.

୩। ପୁ—ଯାହାର କେହି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନାହିଁ—
3. Heirless; having no heirs.

ଅଦାୟୀ—ସଂ. ବିଶ (ଅ+ଦାୟିନ୍ ୧ମା. ୧୯.)—ସେ ଦାୟି ନୁହେ—

Adāyi Not responsible
ଯେ ଦାୟି ନୟ
ଯେ ଦାୟି ନୟ

ଅଦାର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀତୀ; ଅ+ଦାର)—

Adāra ୧। ଯାହାର ଶର୍ଵା ନାହିଁ—1. Having no wife.
୨। ମୁତଦାର—2. Widower.

୩। ଅବିବାହିତ—3. Unmarried.

୪। (ଅ+ଦୂ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅ)—
ସେ ବିଦାରଣ କରେ ନାହିଁ—4. Not tearing.

ଅଦାଲତ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଅଦାଲତ)—

Adālata ୧। ବିରୁଦ୍ଧଲୟ; ଧର୍ମଧରଣ; କରେଇ; ବୋର୍ଡ—
ଆଦାଲତ 1. A court of justice.

ଅଦାଲତ ୨। ବିରୁଦ୍ଧପତ୍ର—2. Judge; presiding
officer of a court.

୩। ଦେବାନା ଅଦାଲତ—3. Civil court.

[ତୁ—ରହ ରହ ଶେଣୀର ମକଦମା ବିଶୁର କରିବା ପାଇଁ
ସରକାର ରହ ରହ ଶେଣୀର ଅଦାଲତମାନ ବସାଇଥାଇଛି, ଓ
ବିରୁଦ୍ଧ ବିଷୟ ପୁନ୍ଥର ନାମ ଅନୁଷ୍ମାରେ ଅଦାଲତର ନାମ ହୁଏ ।
ଯଥା—ଦେବାନା ଅଦାଲତ; ଫର୍ଜିନଦାର ବା ମେଜେଞ୍ଚିଲ୍; ସେଷନ୍
ବା ଦର୍ଶକ; ମାଲ ବା ରେତନତ; ସରସନ୍; କାନ୍କିଲୋଟ; ପୁଲିସ୍
କୋଟ୍; ଅଦାଲତର ଫର୍ମ ବା ସୋପାନ ଅନୁଷ୍ମାରେ ମଧ୍ୟ ନାମକରଣ
ହୁଏ, ଯଥା—ସରେକୋ ବା ନିମ୍ନ ଅଦାଲତ; ଅଧିକ୍ରମ ବା ଉପର
ଅଦାଲତ; ହାତମଳ ନାମ ଅନୁଷ୍ମାରେ ମଧ୍ୟ ଅଦାଲତର ନାମ ହୁଏ,
ଯଥା—ଜଲ ଅଦାଲତ; ସବଜଳ ଅଦାଲତ; ମୁନ୍ଦଷ୍ଟ ଅଦାଲତ ।]

ବୈଦେ. ବିଶ—ଅଦାଲତିଆ—(ଦେଖ)

Adālatiāñ (See)

ଅଦାଲତ କରିବ—ଗ୍ରା. ବି. (ଅ. ଅଦାଲତ+ଆ. କରିବା)—

Adālata kachiri ଦେବାନାଅଦାଲତର ବିଶୁର ପୁନ୍ତ—
ଆଦାଲତ କାଚାରୀ Civil court.

କରିବା ଅଦାଲତ.

ଅଦାଲତ କରିବା—ଦେ. କ୍ର—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତ ନାମରେ ମକଦମା

Adālat karibā ଦାଏଇ କରିବା—1. To file a case
ଆଦାଲତକରା �against a person; to go to court.

ଅଦାଲତକରମା ୨। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତ ବରୁଷରେ କୋଟ୍ରେ

ଅର୍ଯ୍ୟୋଗ ଉତ୍ସ୍ଵାପନ କରିବା—2. To lodge a
formal charge against a person.

ଅଦାଲତ ଖରଚ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଅଦାଲତ+ଆ. ଖରଚ)—

Adālata kharacha ମକଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ କରିଯିବା
ଆଦାଲତର ଖରଚ • ଖରଚ; ମକଦମା ଖରଚ—

ଖରଚ ଅଦାଲତ Case-expenses; expenses
undergone for conducting cases.

ଅଦାଲତା—ଦେ. ବିଶ. (ଅ. ଅଦାଲତ)—୧। ଅଦାଲତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

Adālatiāñ 1. Relating to a court.

ଆଦାଲତି ୨। ଅଦାଲତରେ ବନ୍ଦହୃତ—2. Used in court.

ଆଦାଲତି (ଯଥା—ଅଦାଲତିଆ ରୂପା)

୩। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତ ଅଦାଲତରେ ଗୁରୁତବ ବା କର୍ମ କରେ—
3. (a person) Working or serving in
a court.

ଦ୍ୱାରା ରଣ ଲୋକେ ଅପର ସମ୍ମାନେ ଧୂତିତ ୧ ଚିହ୍ନଟ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଝା ଏହି ୨ ଚିହ୍ନଟ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଝା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧ ରଣା ବରତ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଥଏହି ୧ ଗା ୧ ଚିହ୍ନଟ କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାଧ୍ୟମରେ ଫଳ ଶୋଭିଲେ, ଯେବେ ଏ ଉତ୍ସବକୋଣରେ ଜୀ ଦିନ, ଲୋକେ ସେହି ବନ୍ଦପାଇଁ ଯଥାନିମେତହୁରୁ ଦୟଗୁଡ଼ି, ଗା ୧ ଚିହ୍ନଟ କର୍ଷ ବା ମାଧ୍ୟମରୁ କବ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଉ’ ଶୋଭିବା; ‘ଦୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବିଦ୍ୟ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିଷ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅନ୍ତର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅନ୍ତର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବୁଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବୁଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

୪ । ଯେଉଁ ବିଦ୍ରୂଳି ମକଦ୍ଦମା ସମୟ ଉପଲବ୍ଧରେ ବହୁତ
ସମୟ କରିବାକୁ ଯାଏ—୫, A person who
frequents courts in connection with
cases.

ଅଦାଳିତ୍—ବୈଦେ. ବଣ. (ଥି) — ଅଦାଳିତ୍ତା (ଦେଖ)

ଅଦ୍ୟାଳିତି ଭାଷା—ଦେ. ବ—୧ । ସ୍ଵର୍ଗକୁମୁ ଅଦେଶରେ କରେଇର
Adalati bhasha କାଗଜପତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—

अदालती भाषा • 1. Court-language; language which is recognised by the government to be used in the courts of a country,

[ଦ୍ଵୀ— ଓଡ଼ିଶାର ଅଦାଲତରେ, ଓଡ଼ିଆ ଓ ରଙ୍ଗଳ ଅଦାଲତ ଭାଷା ଥିଲେ । ସେବେ କେହି ପରି ଅଦାଲତ ଭାଷା ଛାଡ଼ା ଥିଲା ଅନ୍ୟ ଭାଷା (ଯଥା— ହିନ୍ଦୁ, ବଙ୍ଗଲା, ଉର୍ଦୂ) ରେ, ଅରଣ୍ୟ, ଜବାବ, ଦରଖାସ୍ତ ଆଦି ଲୋକି ଦାଖଲ କରେ ତେବେ ସେ ଅଦାଲତଭାଷାରେ ଉଚ୍ଚ ଲୋକାର ଭାଷମା ସେଥି ସଙ୍ଗେ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ବାଧ ଥିଲେ ।]

୨ । କଚିରଥ ଭାଷା; କଚିରରେ କାଗଜପତ୍ର ଓ ଦଲିଲ
ଆଦିରେ ଲେଖାଯିବା ମିଶ୍ରିତ ଓ ଅଗୁଡ଼ ଭାଷା—

2. Mixed or grammatically and linguistically incorrect language which is found to be used in the court-records and public documents.

[୩]— ଅଣିନ୍ତିକ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଶିଖିତ ଡେଲିମୋଡ଼ରର, ମୁକ୍ତାର
ମୋହରର, ଟରଣୀ, ଦରଖାସ୍ତଲେଖାଳୀ, ଦଲିଲର ନବିଜନ
ଓ କରେଇର କରମାନଙ୍କର ଭାଷାଜ୍ଞନ, ବ୍ୟାକରଣଜ୍ଞନ ଓ
ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣ୍ଡିଜ୍ଞନ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ବ୍ୟାକରଣ ବା ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣ୍ଡି
ପଢି ଦୂଷ୍ଟ ନରଶି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତମ୍ବଳକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଯଥେତ୍
ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି । ଦୂଷ୍ଟ ଯେଉଁମାନେ ଡେଲି ମୁକ୍ତାର ହେଉଥିଲେ
ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ ଥିବାରୁ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ
ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ-ସାହିତ୍ୟର
ଆଲୋଚନା ନ ଥିଲା । ଏଥୁଯୋଗୁଁ କରେଇର ଅରଜି, ଜବାବ,
ଜବାନବନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ ରାସ୍ତ, ଦ୍ଵାଳମ ଓ ଦଲିଲ ଆଦିରେ ଅଶୁଭ,
ବ୍ୟାକରଣବରୁଦ୍ଧ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣ୍ଡିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା ଓ ଶବ୍ଦମାନ ଲେଖା
ସାଇଥୁଲ୍ ଏବଂ ‘କରଣୀ’ ଅକ୍ଷର ଓ ସାଙ୍କେତିକମାନ ମଧ୍ୟ ବହୁ-
ପରିମାଣରେ ଚକ୍ରଥିଲା । କମଣ୍ଡ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଡେଲି
ମୁକ୍ତାର ହେଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋହରର ଓ କରମାନଙ୍କ
ଅଶୁଭ ଲେଖା ଓ ଭାଷାରୁ ସନ୍ଧୋଧନ କରିବା ଆଡ଼ିଲୁ ମନ
ଦେଉ ନଥିଲେ । ଏଥୁଯୋଗୁଁ କରିଅଥ ଭାଷା ବିକୃତ
ହେଲା । ଅବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟବେଳୀ ଓର୍ଦିଲ ମୁକ୍ତାରମାନଙ୍କ
ବିର୍ଯ୍ୟାରେ ମୋହରମାନେ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣ୍ଡିପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାକରଣବରୁଦ୍ଧ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର, କରୁଥିବାର ଓ ସମୟାବ୍ଲବତ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ସାହିତ୍ୟକ ଓଳି ମୁଦ୍ରାକମାନେ ଭାଷାର ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଶୁଣିତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉ ନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଠୋରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ୍ୟୋଗ୍ୟ ସେ ଓଡ଼ିଆସାହିତ୍ୟରେ ଅନନ୍ତର ଲେଖକ ଓ ଚମ୍ପାପଟ୍ଟାଙ୍ଗେଦକ ମୂର୍ଖ ନବିଷନ୍ଦା ଓ ଲେଖକମାନେ ପ୍ରାଚିନ୍ତାକାଳର ଦଳିଲ, ସନନ୍ଦ, ମାଦଳାୟାଞ୍ଜି, ଓଡ଼ିଆ ପୋଥ୍ବ ଓ ଚମ୍ପାପଟ୍ଟାଙ୍ଗେଦକ ଭୂର ଭୂର ବ୍ୟାକରଣକରୁଛି ଅଶୁଭ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟମାନ ପୂର୍ବାଳୀ ସେମାନଙ୍କ ବିଜ୍ଞାନର ପକାଇଥାଏନା ।

୧. କରିରଥାନକତ, ରକ୍ତ ରକ୍ତ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଣୀୟବା ଅନେକ
ବୈଦେଖିକ ଶବ୍ଦ ଯାହା କତେଇରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଦଳିଲ୍-
ଦସ୍ତାବଳ, ଅବଳ-ଜବାବ, ପରସ୍ପର, ନୋଟ୍ସ୍ଟ୍, ଉପ୍ରିଯାର
ଆଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—3. Words and
expressions culled from different
languages used in phraseology of
court documents: public-documents.

। ଦ୍ରୁ—ପୂରେ ଭାବରେ ସେତେବେଳେ ସମ୍ମଗିଷ୍ଠ ଥିଲୁ
ସେତେବେଳର କେତେକୁହିଁ ବନ୍ଧୁରୁଚ, ସମ୍ମାନ ବାକିଷ ଓ ଶବ୍ଦ
ଓ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଝେରୁଛି ହୋଇ ବନ୍ଦିମାନ ଦିଲିଲ
ଆଦିରେ ଲେଖାଯିକାର ଦେଖାଯାଏ । “ସଥା—କଷଣ ରଣଗୁହଣ
ପତମିଦିଂ କାର୍ଯ୍ୟଜୀଗେ; ଲେଖିତ ଅମୁକ ଦେବ୍ୟା ।” ତହୁରେ
ମୁଖିଲମାନଶାସନ ସମୟରେ ଅଦାଳତ ଭାଷାରେ ବନ୍ଦ ଶତ ଆରମ୍ଭ
ଓ ପାର୍ଶ୍ଵ ଶବ୍ଦ ଅପରୁଷ୍ଣ ହୋଇ ପଣିଲୁ (ସଥା—ମନ୍ଦିରମା, ଅର୍ଜୀ,
ଜବାବ, ଉତ୍ତିଷ୍ଠାର, ଜମିନନାମା, ପରଞ୍ଜାନା, ମୁଦେଇ, ମୁଦାଲୁ,
ଆସାମୀ, ଜବାନବନ୍ଧ, କୋକ, ନିଲୁମ । ।) ତହୁରେ ଇଂରାଜ
ରାଜ୍ୟରେ ବନ୍ଦ ଶତ ଇଂରାଜ ଶକ୍ତିମାନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ ଲାଭ
କଲା (ସଥା—ଜଳ, କୋର୍ଟ୍, କୋର୍ଟ୍ସି, ସେଲିପେଟ୍, ଅଫିଲ୍,
ରିଭ୍ୟୁ, ଥପିଲାଗ୍ନ୍, ରାଜନ୍ୟ); ତହୁରେ ସେଟଲିମେଣ୍ଟ୍ (ରାଜ୍ୟ
ବନୋବସ୍ତୁ) ବେଳେ ପଣ୍ଡିମା ହାକିମ ଓ ଅମିଳ, ସର୍ବେଧ୍ୟର
ଆଦିକ ପ୍ରଭାବରେ ଥାନେକଶୁଣ୍ଡିଏ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ବା ହିନ୍ଦୁମୁମା ଶବ୍ଦ (ସଥା—
ଦୁଃଖରୁତ, ଖରୁଥିବ, ବଦର, ପଦମସ୍ତକ) ପଣିଲୁ । ଓଡ଼ିଆମାନେ
ଆମଲୁ ବୁଦ୍ଧିର, ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ବଜାଲୀମାନେ ବିଲଟରୀ
ଆନାଲତ ଆଦିରେ ଆମଲୁ କାମ କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ
କେତେକୁହିଁ ବିଜ୍ଞାନ୍ୟପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ ପରିଲୁ; (ସଥା—ଶ୍ରମ, ମୋଦ୍ସଲ
ଜାଜାହୀ, ଯୋଦାର, ପୁଣ୍ୟହାତ, ବନବନାରୁ, କରଚନ୍ଦ) । ଏତେ ପ୍ରଭାବ
ପରେ ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମନ୍ ଓଡ଼ିଆଲେଖାକମାନେ ସାଧୁକୁଷା ପ୍ରୟୋଗ ଓ ଗରୁ-
ଶକ୍ତ୍ୟାଳୀ ବ୍ୟବହାର କରିରୁଆ ଭାଷାରେ ଯୋଗ କଲେ, (ସଥା—
ଉଦ୍‌ଦେଶ ସ୍ଥଳରେ, ‘ତିଥିତ’; ଯୋଗ ସ୍ଥଳରେ ‘ଯୋଗଯୋଗ’,
ଚଳନ ସ୍ଥଳରେ ‘ଚଳାବଳ’, ଏହି ମନ୍ଦିରମା ସ୍ଥଳରେ ‘ଅନ୍ତ ମନ୍ଦିରମା’,
ସକ୍ଷେବ ସ୍ଥଳରେ ‘ସବେନ’, ନାନା ସ୍ଥଳରେ ‘ନାନାଦି’, ଚଥାପି

୧।	ଇ	ର	ଶ୍ରୀ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବଣୀ	ଅନୁଲାପିକ ସ୍ଥାନୀୟ	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଅ	ତ
,	ର	ତ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନୁକର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ଥାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୂର୍ବ ବଣୀ	ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ	ଖ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଅ	ତ	ତ

ସୁଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ‘ରହାର’, ‘ଶଙ୍କଳକ’, ‘ଆରନାନୁସାରେ) ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ‘କରିଆଗନ୍ଧି’, ରହିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସୁତ୍ଥି ଭାଷାକୋଷ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ।]

ଅଦାସ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନୁନାୟ)—ସେ ଅନୁବାଦ ଦାସ ନୁହେଁ

Adasa ସ୍ଵାଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତି—A free man.

ଅଦାତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନିଃବନ୍ଧୁ ଅନୁନାୟ)—

Adātya ୧। ଯାତା ପୋତୀ ଦୁରାକାର୍ତ୍ତ; ଯହିରେ କିଞ୍ଚିତଭାବେ ନାହିଁ—1. Incombustible.

୨। ଯାହାରୁ ତତ୍ତ୍ଵରେ ଯୋଡ଼ିବା ଶୁଭବିରୁକୁ ଅଟେ—
2. Not fit to be burnt on the funeral pyre.

(୩—ଦୁଇ ବର୍ଷରୁ ନୂନବୟସ ପିଲା ମରିଗଲେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତିମସ୍ଥାର ନ କର ମାତ୍ର ତନନାଦ ଦୂଷିତ କର ଅରଣ୍ୟରେ ପକାଇଦେବ । ଶମଶକ୍ର. ମନୁସ୍ତହତା ମାତ୍ରାଟିଏ ।)

ସଂ. ବ. (ଏହା ଅଦାତ୍ୟ ଥିବାରୁ)—ପରମାୟ—

The Supreme Soul.

ଅଦାତା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଦାତା)—୧। ଅଦାତା (ଦେଖ)

Adiāt 1. Adāta (See)

(ଅଦେତ୍ର—ଶ୍ରୀ) ଦିନର ଦିନ । ଅଦିଦିନ ଦିନ । ତଥ ।

, 2. (ସଂ. ଅଦେଯା)—ଅଦେଯ (ଦେଖ)

2. Adeya (See).

ମୁହଁ ଓ ତୁର କର ପାତକ ଦିନକୁ,

ଅତିକର ନ କର କଣେହି ବିଦ୍ୟାରୁ । କୃଷ୍ଣହିଁ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩. (ସଂ. ଅଦତ୍ର)—ଅଦତ୍ର—3. Not given.

ଦେ. ବ—ବାଜିଗର କେଳାମାନେ ପାଖରେ ରଖିଥିବା କନାର କଣେଇ—A doll made of rags exhibited by jugglers during their performance.

[ଦ୍ୱ—କେଳାମାନେ ବାଜି ଦେଖାଇଲୁ ବେଳେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ଏ କଣେଇରୁ ରଖି “ଅଦିଅ ମୁଣ୍ଡରେ ଥୁକୁ” କହି ଏ କଣେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମହିରେ ମହିରେ ଦୃଶ୍ୟବିହକାରେ ଛେପ ପବାରୁ—ଥାରୁ । ଏଥିରୁ ଏହା ସୁତ ହୁଏ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ଦର୍ଶକରୁପେ ଉପସ୍ଥିତ ଥେମାନେ ଏ ବାଜିଗରରୁ ମନ ବୋଧ କର ବିଦାକ ନ ଦେଲେ ଅନ୍ୟତଃ ଏହି ଅଦିଅରୁ ସମୋଧନ କର ସେମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ କର ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ମଧ୍ୟ ଛେପ ପଡ଼ିବ ।]

ଅଦିଅ ବିନଶ୍ରୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସହତର)—ଅଦାତା ଓ ରୁତବାଦ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

Adiā bindānā (a person) Who is not generous and is at the same time repulsive in speech. ଦେଓରୀ ଥୁଇଯାର ନାମନାଈ କଥା ଶୋନାବାର ଗୋମାତ୍ରି—

ଅଦିଅତ୍ର—ଶ୍ରୀ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅ ଅଦାନଶୀଳ)—୧। ଅଦାତା;

Adiāt ସେ ଦାନଶୀଳ ନୁହେଁ—1. Not generous.

ଅଦାତା—୨। କୃପଣ—2. Miserly.

ଅଦାତା—

ଅଦିତ—ସଂ. ବ—୧ (ଅଦ ଧାରୁ = ରେତନ କରିବା + କରୁଣ୍ଣ ଧାରୁ—

ଅଦିତି ରତ; ସେ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜୀବ)—ମୁହଁ—1. Death.

, 2. ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

୩। (ଅ + ଦା ଧାରୁ ହେବା + ରବାର୍ଥେର)—ଦାନ କରିବାରୁ—

ଶରୀରାଳିତା—3. Inability to give.

୪। କିଷ୍ଟତା—4. Poverty.

୫। (ଅ + ଦୋ ଧାରୁ ହେଦନ କରିବା + କର୍ମ ତିରୁ ବଢ଼ି—

ଥିବାରୁ ଯାହାରୁ ହେଦନ କରିବାରୁ ନ ପାରେ)—

ପୃଥ୍ବୀ—5. The earth.

୬। (ଦେବତ)—ଗାୟ—6. Cow. (M. W.)

୭। ଅକ୍ଷରାଳୀ; ଶୂନ୍ୟ; ମହାଶୂନ୍ୟ—7. The space;

the void; the eternal and infinite expanse

୮। ଅସୀମତା—8. Boundlessness.

୯। ସ୍ଵାଧୀନତା—9. Freedom (M. W.)

୧୦। ବିରାପଦତା—10. Safety (M. W.)

୧୧। ବିଶାଳତା—11. Immensity (M. W.)

୧୨। ଅସରଣ୍ଣ; ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟ—12. Inexhaustible; abundance (M. W.)

୧୩। ପୂର୍ଣ୍ଣତା—13. Perfection (M. W.)

୧୪। ଅଗ୍ରଣ୍ଟତା—14. Unimpaired condition— (M. W.)

୧୫। (ଅ—ବିରୋଧ + ଦତି = ଦେବମାତା, ଦତିକ ସପତ୍ର ଥିବାରୁ)—ଦେବମାତା—

15. The name of the mother of the gods.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଦକ୍ଷକର ଅତ କନ୍ୟା ଓ କଣ୍ୟପକ ଅତ୍ର ପରି ଯମୀ—

ଏକତମ । ଏହାକିମାରୁ ବିଷ୍ଣୁ, ଇନ୍ଦ୍ର, ଅଦିତ୍ୟଦିଦ ଦେବତାମାନେ ଜାହିଁ ଥିଲେ; ବାମନ ଅବତାରରେ ଏ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ମାତା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଦେବତାରୁପେ ପୂଜା କରାଯିବାର ରଗବେଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଥାଏ ।]

୧୬। (ଦେବତ) ଦୁଷ୍ଟ—16. Milk (M. W.)

୧୭। (ଦେବତ) ବାକ୍ୟ—17. Speech (M. W.)

୧୮। (ଦ୍ୱିବତନ) ସର୍ଗ ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ—18. The heaven and the earth (M. W.)

୧୯। ପୂନବସ୍ତୁ କଳ୍ପତ୍ର—

19. The 7th lunar mansion.

ସଂ. ବିଶ. (ଦେବତ)—୧। ସ୍ଵାଧୀନ—1. Free (M. W.)

(ଦେବତ)—୨। ଅଦତ୍ର—2. Not tied (M. W.)

୩। ଅସୀମ—3. Boundless (M. W.)

୪। ଅଦ୍ରୁ—4. Unbroken (M. W.)

୫। ପୂର୍ଣ୍ଣ—5. Entire; unimpaired (M. W.)

ସାଧାରଣ ଲେଖି ଅପର ସୁଖରେ ମୁହଁର ଏ ଚକ୍ରି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିରେ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ନା ୧, ଚକ୍ରି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ପ୍ରତିରେ ଏ ଭୂଷାକୋଣରେ କି ମିଳିବ, ଲେଖି ପେହି ଶବ୍ଦ ଗାର୍ଜ ସଥାକୁମେ ଚକ୍ରିର ବସନ୍ତ ନାହିଁ । ନ ୧ ଚକ୍ରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲା ହେବ । ସଥି—‘ଗାର୍’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାର୍’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ କି ମିଳିଲେ ‘କିନ୍ତୁ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବିଦ୍ୟ’ କି ଗାଇଲେ ‘ବିଦ୍ୟ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଆଜି’ କି ଗାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଗୋଟିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ କି ଗାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଗୋଟିବେ ।

୨ । ସୁଖୀ—6. Happy (M. W.)

ଅଦିତ୍ୟ—ସଂ. ବି. ସୁଂ (ଅଦିତି + ଜନ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—ସୁର୍ଯ୍ୟ; Aditija ଆଦିତ୍ୟ—The Sun God.

ଦେବ—A Divine Being.

ଅଦିନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଦିନ)—୧ । ମନ୍ଦ ବା ଅଶୁଭ ଦିନସ—

Adina 1. Bad or inauspicious day.

୨ । ଅକାଳ; ଅନୁଯୁକ୍ତ ସମୟ—

2. Improper time.

୩ । ଅଶୁଭ ସମୟ—3. Time of bad luck.

୪ । ଅସମୟ; ଅର୍ଦ୍ଧ—4. Unseasonable time.

୫ । ବରୁବହୁର୍ତ୍ତ ସମୟ—5. Time beyond the proper season.

୬ । ବୁଝମୟ—6. Bad time.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅଦିନ ବା ଅସମୟରେ ଘଟିବା—

2. Unseasonable.

(ସଥି—ଅଦିନ ମେଘ)

୭ । ବରୁବହୁର୍ତ୍ତ ଘଟିବା ବା ଦେବା—3. Happening beyond the proper season.

(ସଥି—ଅଦିନ ଅମ୍ବ ।)

ଅଦିନା—ଦେ. ବିଶ—ଅଦିନା (ଦେଖ)

Adinā Adnā (See)

ଅଦିନାନ୍—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଅଦିନ) —୧ ଅଦିନରେ ଜାତ ବା ପ୍ରକାଶିତ— Adiniān Unseasonable.

୧ । ଯେଉଁ ବସନ୍ତ ବା ବର୍ଷା ଅନେକ ଦିନ ଛଢା କେବେ କଦମ୍ବା ଥରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି—୨. (a friend)

Whose visits are few and far between.

ଅଦିନାନ୍ କଖାରୁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅକାଳକୁଶମଣ୍ଡଳ)—

Adiniān kakhāru ଅକାଳକୁଶମଣ୍ଡଳ (ଦେଖ)

Akālakushmāṇḍala (See)

ଅକାଳ ରଙ୍ଗରେ ପାତ୍ର ରେଣ୍ଟିଆକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅଦିନାନ୍
କଖାରୁ ବାହାର ପଡ଼ିଛି । କଞ୍ଚାମେହାନ୍—କଞ୍ଚାମ୍ବନ୍ ।

ଅଦିମଗ—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସଂ. ଥାଦ ଓ ମନ୍ଦ)—ଚକ୍ରିଗ୍ରାମ ପାହାଡ଼— Adimaga ବାସୀ ଅସତ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—A wild tribe

ଅଦିମଗ ଅଦିମଗ
ଅଦିମଗ of the Chittagong hill-tracts.

[ବ୍ର—ଏମାନେ ପୁଣେ ଜକାଇବ କରୁଥିଲେ; ଏବେ ଇଂରାଜ ସବ୍ରାକାରକ ତେଣ୍ଟାରେ ରୁଷ କର ଗାବକା ନିବାହ କରୁଅଛନ୍ତି ।
ଏମାନେ କୌଣସି ନିବା ଗାଥନ୍ତି ନାହିଁ ।]

ଅଦିବ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ (ଅ + ଦିବ୍ୟ) —ଯାହା ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ନୁହେ—

Adibya Not Divine.

ଦେ. ବିଶ—(ଯାହା ଦେବରାଷା ବା ସଂକୁତ ନୁହେ) —ପ୍ରାକୃତ—

୧ । ଲୋକ ବନ୍ଧୁତ (ଭାଷା) —1. Vernacular (tongue).

କଥ ଅଶରେ ହୋଇଛ ବସମ, କଥ ବୋହେ ଧର୍ଯ୍ୟ ଅଦିବ୍ୟ ସମ ।

ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁ, ରସକିଳୋଳ

୨ । ଲୋକକ—2 Popular.

୩ । ସ୍ତୁଳ (ପର୍ଯ୍ୟାନ; ବିପ୍ର) —3. Material.

ଅଦିନ—ସଂ. ବିଶ (ଅ + ଦିନ) —୧ । ସେ ଗରବ ନୁହେ; ଧର୍ମ—

Adina 1. Not poor; rich.

(ଅଦିନା—ସମ୍ମ) , । ଅକାଳର; ଖୁସମେଜାନ୍ତା; ଯାହା ମନ ସବଦା (ଅଦିନତା—ବି) ପ୍ରସର ଥାଏ—2. High spirited; not depressed in spirits.

୩ । ସୁଖୀ—3. Happy.

ଦୀନତାରହିତ; ଅବିନାଶ; ଉପ୍ର—4. Inimodest.

ଅଦୁ—ଦେ. ବି—ଦ୍ୱୟାପଦବନ୍ଧନରକ୍ତ ବା ଶିରୁଳ—A chain or

Adu rope for tying the feet of an elephant.

ଅଦୁଆର—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅ + ଦ୍ୱାର) —ସାଧାରଣତଃ ସରକୁ ବା ଜଣାରୁ

Aduāra ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଇ ଲୈବେ ଯାଆନ୍ତି ସେ ହାର ଛଡ଼ା

ଅନ୍ୟ ହାର (ସଥି—ଶିରୁଳ ଦୁଆର; ବାତ ଦୁଆର;

ପାରଖାନା ଦୁଆର) —A wrong door to enter a house; a door other than the one

ordinarily used.

ଅଦୁକୁ ଅହୁଅରେ ଧର ଦେଖ ଦେବ । ବୃଷତ୍-ବ. ମହାଭାରତ, ସତ ।

ଅଦୁଃଖ ନବମୀ—ସଂ. ବି—ଭାବ ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ—(ସଥି—ଆଗାମୀ ବର୍ଷ

Aduḥkha nabamī ଦୁଃଖ ପାଇବୁ କାହିଁ ବୋଲି ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏ

ଦିନ ବ୍ରତ ପାଇନ୍ତି ।)—The 9th day of the bright

fortnight of the lunar month of

Bhādra.

ଅଦୁମ୍ବର—ଶା. ବି—(ସଂ. ଉଦୁମ୍ବର) —ଉଦୁମ୍ବର (ଦେଖ)

Adumbar

Udumbara (See).

ଅଦୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ—(ଅ + ଦୁଷ୍ଟ)—୧ । ଦୂଷଣରହିତ; କିର୍ଦ୍ଦେଶ—

Adushta 1. Free from blemish.

୨ । ଶୁଦ୍ଧ—2. Pure.

୩ । ଠିକ—3. Correct. (ହୃଦ ଶନସାଗର)

୪ । ବାସ୍ତ୍ଵବକ; ସର୍ଥାର୍ଥ—4. Real; actual.

(ହୃଦ ଶନସାଗର) ।

* । ସକଳ; ସେ ଦୁଷ୍ଟ ନୁହେ (ବ୍ୟକ୍ତି) —

5. Good (person).

ସକାମାନେ ସେ ଦୁଷ୍ଟଜନଙ୍କ ନାଶ୍ୱର; ଶୋଧ କର ରଖନ୍ତି ଅଦୁଷ୍ଟ ଜନଙ୍କ ।

ଦୁଷ୍ଟ-ବ. ମହାଭାରତ, ଅବ ।

ଅଦୁର—ସଂ. ବିଶ—(ଅ + ଦୁର)—କିକଟବର୍ତ୍ତୀ (ସ୍ତ୍ରୀନ ବା ସମୟ);

Adūra କିକଟ—Not distant; near (in time and space),

ସଂ. ବି.—ନେକଟିଶ; ପାର୍ଶ୍ଵ—Vicinity (M. W.).

୧।	ଇ	ଇ	ଦୃଷ୍ଟି	ଓ	ଦୃଷ୍ଟି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଭବଶୀକ ସ୍ମରାଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ତ
୨।	ଇ	ଇ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ଇସ୍ତ	ତ୍ଥ	ତ୍ତ

ଅଦୂରଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦୂରଦର୍ଶି; ୧ମା. ୧୩.)—

Adūradarśī ୧। ସେ ଦୂରଦର୍ଶୀ କୁହେ—

(ଅଦୂରଦର୍ଶିଙ୍କ—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Not far-seeing.

(ଅଦୂରଦର୍ଶିତା—ବି) ୨। ସେଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଗ୍ରହ ନ ଦେଖିବାର କାମ କରେ—2. Improvident; imprudent.

ଅଦୂର ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟତ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା. ଅଦୂର+ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟତ)—ନିକଟ-

Adūra bhabishyata ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟତ; ଅଛି ଦିନ ପରେ ସେଇଁ ସମୟ ଅନ୍ତିକ—Near future.

ଅଦୂଷଣ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+ଦୂଷଣ)—

Adūshana ୧। ନିର୍ଦ୍ଦେଶ; ଦୋଷରହିତ—

1. Faultless; flawless.

୨। ଯାହାର କୌଣସି ଅଭିବ ନାହିଁ—

2. Defectless.

୩। ଶୁଦ୍ଧ—3. Pure. (ହିନ୍ଦୀ. ଶଦସାଗର)

ଅଦୂଷିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦୂଷିତ)—୧। ଯାହା ଦୂଷିତ ବା ଦୋଷ-

ଅଦୂଷିତ ସ୍ଵର୍ଗ କରସାଇ ନାହିଁ—

(ଅଦୂଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not vitiated; uncorrupted.

୨। ଅନିନ୍ୟ—2. Irreproachable.

୩। ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—3. Faultless.

ଅଦୂକ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦୂଶ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଦୃଷ୍ଟି)—

Adruk ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଵର; ଅଛି—Sightless; blind.

ଅଦୂଶ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦୂଶ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଦୃଷ୍ଟି)—

Adruś ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଵର; ଅଛି—Sightless; blind.

ଅଦୂଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+ଦୂଶ୍ୟ)—

Adruśya ୧। ଯାହା ଦେଖା ଯାଏ ନାହିଁ—

(ଅଦୂଶ୍ୟତା—ବି) 1. Invisible.

୨। ଯାହା ଦେଖିବା ଅସୋଗ୍ୟ—

2. Not fit to be seen.

୩। ଅପ୍ରକାଶିତ—3. Latent.

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଦୂଶ୍ୟ)—ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଵରିଶ୍ଵର; ଅଛି—Blind.

ଦେ. ବି—୧। (ବ୍ୟକ୍ତିର) ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଵରିଶ୍ଵରତା; ଅଭିବ—

1. Blindness.

୨। (ସଂ. ଅଦୂଶ୍ୟତା)—ଦେଖା ନ ଯିବା ଅଦୂଶ୍ୟ—

2. Invisibility; state of being invisible.

ଅଦୂଶ୍ୟକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଦୂଶ୍ୟ+କରଣ)—୧। ରୋଜବାହାର

Adruśyakarana କୌଣସି କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ ଅନ୍ୟମାନେ ଦେଖି

ନ ପାରିବ ପର କରିବା—1. Act of

rendering a person in visible by magic.

୨। ଯାଦୂବିଦ୍ୟାର ଗ୍ରହିବିଶେ—

2. Name of a treatise on magic.

ଅଦୂଶ୍ୟରୂପ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା. ଅଦୂଶ୍ୟ+ରୂପ)—୧। ସେଇଁ

ଅଦୂଶ୍ୟରୂପ ରୂପ ବା ଅକାର ଅଖୁଦ୍ଵାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—

1. Invisible shape.

, ୨। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

(ଅଦୂଶ୍ୟରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଶ. ପୁଣ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—ଯାହାର ରୂପ

(ଅଦୂଶ୍ୟରୂପତା—ବି) କେହି ଦେଖି ନ ପାରେ—Of invisible form.

ଅଦୂଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଦୂଷ୍ଟ)—୧। ଯାହା ଅବସ୍ଥା ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ—

1. Unseen.

୨। ଅଜ୍ଞାତ—2. Unknown.

୩। ଅପସ୍ତ୍ରିତ—3. Unobserved.

୪। ଅନନ୍ତବୁଦ୍ଧ—4. Not experienced.

୫। ଇନ୍ଦ୍ରମୂଳକ ଅଗୋଚର—5. Unperceived by the senses; imperceptible.

୬। ଅଦୂଶ୍ୟ—6. Invisible.

୭। ଯାହା ସଂକଳ ବୋଲି ଆଗରୁ ଦେଇ କରିଯାଇ ପାର ନ ଥାଏ—7. Unforeseen.

୮। ମନ୍ତ୍ର କରିଯାଇ ନ ଥିବା—

8. Unsanctioned (M. W.).

୯। ବେଅରନି; ଅନ୍ୟମୂଁ—9. Illegal (Apte).

ସ. ବି—୧। ବିଷଧର କାଟାଶୁଭିଶେ—

1. Name of a venomous invisible creature or animalcule; microbe.

୨। (ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଜଣା ନ ପଡ଼ିବାରୁ)—
(ଶୁରାଶୁର) ଭାଗ୍ୟ; ବିପାଳ; ଦେବ—

2. Destiny; luck; fortune.

୩। ଏକଜନ୍ମକୁ କର୍ମର ଫଳ, ଯାହା ପ୍ରାଣୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରେ—3. The result of conduct in one life as experienced in a following existence.

[ଦ୍ରୁ—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏକ ଜନ୍ମରେ ଜାବ ଯେଉଁ ଯେଉଁ କର୍ମ କରିଥାଏ ତହିଁର ଫଳ ଯେବେ ସେହି ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରି ନ ଥାଏ ତେବେ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରିବାରେ ଏହାର କର୍ମପରିଣାମ ବା ଭାଗ କହନ୍ତି । ବିନ୍ତୁ କର୍ମପରିଣାମ ଭୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତ ପୂର୍ବକର୍ମରେ କରିଥିଲା ତାହା ହେବ ନ ପାରିବାରୁ ତାହା ‘ଅଦୂଷ୍ଟ’ ଅଟେ । ବେବାନ୍ତବାଗମାନେ ଅଦୂଷ୍ଟକୁ ମାନନ୍ତିନାହିଁ ।]

୪। ପୂର୍ବରୁ କମ୍ବନା କରିଯାଇ ନ ଥିବା ବିପଦ—
4. Unforeseen calamity or danger.

(ଯଥା—ଘରପୋଡ଼ି; ଡେଲିବର୍ଟା; ମହାମାର୍ଗ)—(M. W.).

ଅଦୂଷ୍ଟକର୍ମୀ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଦୂଷ୍ଟ+କର୍ମକୁ; ୧ମା. ୧୩.)—

ଅଦୂଷ୍ଟକର୍ମା—୧। ଅନନ୍ତବୁଦ୍ଧ; ଅପ୍ରକାଶ—

1. Inexperienced.

ମାଧ୍ୟାରଣ ଲେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୃତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତେବେ ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଗାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାତୁମେ ଯହିର ବପ୍ରତ୍ୟେ ବହୁର ବପ୍ରତ୍ୟେ , ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

- ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କର୍ମଶୈଳେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲୁଭ କରି ନାହିଁ—
2. Having no practical experience.

ଅଦୃଷ୍ଟକାମ—ସ. ବି. (ଚର୍ଥୀ ଚର୍ଚ; ଅଦୃଷ୍ଟପାଇଁ କାମ)—

Adṛushtakāma କେବେ ଦେଖି ନ ଥିବା ବସ୍ତୁ ବା
ବ୍ୟକ୍ତିପାଇଁ କାମନା—Passionate attachment
to an object that has never
been seen (M. W.).

ଅଦୃଷ୍ଟଚର—ସ. ବିଶ. (ଅ+ଦୃଷ୍ଟ +ଚର ଧାରୁ+ଅ)—

Adṛushtachara ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ (ଦେଖ)
Adṛushtapūrba (See)

ଅଦୃଷ୍ଟନର—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଦୃଷ୍ଟ +ନର)—

Adṛushtanara ଅଦୃଷ୍ଟପୁରୁଷ (ଦେଖ)
Adṛushtapurusha (See)

ଅଦୃଷ୍ଟପୁରୁଷ—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ+ଦୃଷ୍ଟ +ପୁରୁଷ)—

Adṛushtapurusha ନାତିଶାୟ କର୍ମିତ କୋଡ଼ିଏ ପ୍ରକାରର
ସନ୍ଧାପନ ମଧ୍ୟରୁ ଏକମ, ଯେଉଁ ସନ୍ଧାପନ କର୍ମରେ
କେହି ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ—A treaty concluded
between two parties without the
intervention of a mediator.

ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ)—

Adṛushtapūrba ୧। ଯାହା ପୂର୍ବେ କେବେ ଦେଖା�ାଇ ନାହିଁ—
1. Not seen before; unprecedented.
2. ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ —2. Wonderful.

ଅଦୃଷ୍ଟଫଳ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଦୃଷ୍ଟ +ଫଳ)—

Adṛushtaphala ୧। ଭବିଷ୍ୟତ ଗର୍ଭରେ ନିହିତ ଘଟନାତ୍ୟ-
1. Events or consequences hidden in
the womb of the future.

୨। (ପଣ୍ଡି ଚର୍ଚ) କର୍ମଫଳ; ପୂର୍ବଜନ୍ମର କର୍ମର ଉତ୍ତ-
କନ୍ଦରେ ଭୁକ୍ତଫଳ—2. The results of a
person's actions during his previous
existence.

୩। (ପଣ୍ଡି ଚର୍ଚ) ଅପଣା ଭାବରେ ଘଟନା ବିଷୟ—
3. The happenings due to one's luck.

ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି)—୧। ଯେଉଁ କର୍ମର ଫଳ ଅଭ୍ୟ
ଦେଖା�ାଇ ନାହିଁ—1. (act) Of which the
consequences are not yet visible.

୨। ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷର ଫଳ ଦେଖା�ାଏ ନାହିଁ; ଅଣ୍ଟିଷ ଗଢ—
2. Non-fruit-bearing (trees).

୩। ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ ଆଜିଯାବେ ଫଳ ନାହିଁ—
3. (tree) Not yet bearing fruit.

ଅଦୃଷ୍ଟବନ୍ତ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅଦୃଷ୍ଟକାର)—

Adṛushtabanta ଅଦୃଷ୍ଟକାର (ଦେଖ)

(ଅଦୃଷ୍ଟବନ୍ତ—ସା) Adṛushtabāñ (See)

ଅଦୃଷ୍ଟବାଦ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଦୃଷ୍ଟ ସମ୍ବାଧ ବାଦ)—

Adṛushtabāda ମନୁଷ୍ୟ ଅପଣାର ଅଦୃଷ୍ଟର ନିଷ୍ଠେ ଭୋଗ
କରିବ, ତାହା କଦମ୍ବ ଏହି ପାରିବନାହିଁ, ଏହି ମତବାଦ—
Fatalism; the theory of fate.

ଅଦୃଷ୍ଟବାଣ—ସ. ବିଶ. ପୁ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦୃଷ୍ଟବାଦକୁ ମାନେ—

Adṛushtabādī

Believing in fatalism;

(ଅଦୃଷ୍ଟବାଦୀ—ସା)

ଅଦୃଷ୍ଟବାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ବଚ. ୧୩. ୧୯.)—

Adṛushtabāñ ୧। ଭାଗ୍ୟବାନ; କପାଳଅ—

(ଅଦୃଷ୍ଟବାନ—ସା)

1. Fortunate, lucky.

’ । ଭାଗ୍ୟବୁଜାତ—2. Arising from destiny
(M. W.).

ଅଦୃଷ୍ଟ ଭଞ୍ଜିବା—ଦେ. କି. (ଅଦୃଷ୍ଟ + ଭଞ୍ଜ ଧାରୁ)—

Adṛushtā bhuñjibā ଅପଣାର କର୍ମଫଳ ବା ଭାଗ୍ୟରୁ ଭୋଗ

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଭୋଗକର

କରିବ—To enjoy the fruits

ଅଦୃଷ୍ଟ ମୋକ୍ଷକରନା

of one's destiny.

ଅମେ ହୁଏ ଧିନ ପାଇ ପେ ଜାଇ ଥାଏ

ଅମେ ଭାବରୁ ପେ ଅଦୃଷ୍ଟ ଭଞ୍ଜନ୍ତୁ । ଭୁଣ୍ଟିବି ମହାଭାବତ, ସବୁ ।

ଅଦୃଷ୍ଟରଜା—ସ. ବିଶ. ଶା. (ବହୁବ୍ରିହି, ଅଦୃଷ୍ଟ + ରଜ୍ସ. ୧୩. ୧୯)—

Adṛushtarāja ଅରଜ୍ଞା; ଯେଉଁ ବାଳକା ବା ଶା ଭାବୁମଣ୍ଡ

ହୋଇ ନାହିଁ—(girl) Not yet menstruated.

ସ. ବି. ଶା—ଭାବୁମଣ୍ଡ ହୋଇ ନ ଥିବା ବାଳକା—

A girl before her puberty.

ଅଦୃଷ୍ଟାଗର—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅଗର)—ଏହି କାଳ

ଅଦୃଷ୍ଟାକଶରା : (ସଥା—ପିଆଜରସ, ଲେମ୍ବୁରସ)ରେ

ଭେଣା ଅନ୍ତର, ଯାହା ଶୁଣି ଗଲେ ଦେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ

କିମ୍ ଉପରେ ସେବିଲେ ପଢାଯାଏ—

Invisible writing which can be
deciphered when placed on fire.

ଅଦୃଷ୍ଟାର୍ଥ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅର୍ଥ)—

Adṛushtārtha ୧। ଭାବୁମଣ୍ଡର ଅଗୋରର ବିଷୟ ମୁକ୍ତ—

1. Transcendental; having an object
not perceptible to the senses.

୨। ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅର୍ଥ—2. Having an occult

or metaphysical meaning.

୩। (କଥାଯ ଦର୍ଶକ) ଏହି ଶବ୍ଦ ସହିର ଅର୍ଥ ଏ ସବାରେ

ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ (ସଥା—ଶୁଣ୍ଟପରମାତ୍ମା, ମୋହ, ଦୟର) ।

୪: Words whose meaning cannot be
realised in the world.

୧	ର	ଉ	ବୁଲ	୫	ଏ	କଷନ୍ତର	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଥଳୀକାର	ସ	ଜ	ଶ	କ	ଇସ୍	ଇଅ	ତ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	୧	ନ୍ତ	

ଅଦୃଷ୍ଟାଶ୍ରୁତପୂର୍ବ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅଶ୍ରୁ + ପୂର୍ବ)—
Adṛuṣṭāśrūtapatapūrba ଯାହା ପୂର୍ବେ କେବେ ଦେଖା ଯାଇ
(ଅଦୃଷ୍ଟାଶ୍ରୁତପୂର୍ବ—ବ) ନ ଥିଲା ବା ଶୁଣା ଯାଇ ନ ଥିଲା—
Not having been seen or heard
before (M. W.)

ଅଦୃଷ୍ଟ—ସ. ବ. (ନନ୍ଦ ଚର; ଅ + ଦୃଷ୍ଟି)—

Adṛuṣṭi ୧। ଅନ୍ୟ ହାତ ଦେଖା ନ ଯିବା ଅବସ୍ଥା—
1. Invisibility.
୨। ମନ ବା ଅମଙ୍ଗଳକର ଦୃଷ୍ଟି—2. An evil eye.
୩। କୋଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—3. An angry look.
୪। ରିର୍ଷୟମୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି—4. A malicious glance.
୫। ଅସ୍ତ୍ରଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟି; ବିରକ୍ତିମୁତ୍ତକ ଦୃଷ୍ଟି—
5. A displeased look; a look of
displeasure.
୬। କୁର ଦୃଷ୍ଟି—6. A cruel look.
୭। ଲୋକୁପ ଦୃଷ୍ଟି—7. A covetous look.
୮। (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ) ଶିଖମାନଙ୍କର ତିକି ଶ୍ରେଣୀରୁ ଏକ
ଶ୍ରେଣୀ; ମଧ୍ୟମାଧ୍ୟକାଳୀ ଶିଷ୍ୟ—
8. A class of disciples. (ହିନ୍ଦୀ. ଶିଦସାଗର)
ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି)—ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିମାନ; ଅନ୍ତି—
Blind; sightless.
ଦେ. ବିଶ—୧। ଅଦୃଷ୍ଟ ଆ (ଦେଖ)
1. Adṛuṣṭia (See)

୨। (ସଂ. ଅଦୃଷ୍ଟ)—ଅଦୃଷ୍ଟ—2. Unseen.

ଘେର ଏ ବିଦ୍ୟା, ମାନକ ଅଦୃଷ୍ଟ ଅଶ୍ରୁ । ରଙ୍ଗ ପ୍ରେମସ୍ଥାନ୍ୟ ୪୭ ।

ଅଦୃଷ୍ଟିଆ—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅ + ଦୃଷ୍ଟି) ଘେରୁ ଶିଶୁ ବା ଜୀବାଦ ଉପରେ
Adṛuṣṭīā ଡାକାଣୀମାନଙ୍କର ଲୋକୁପ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲାହି—

(food or child) On which the evil
eye of the witch has not yet been
cast.

ଅଦେର—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ (ସଂ. ଅଦାଶୀ)—ଅଦିଆର ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ;
Adei କୁପଣୀ (ଶ୍ରୀ)—Miserly (woman).

ଘେର ଘରେ କୁରୁକୁରୀ ଓଟେ—ଗର ।

ଦେ. ବ. ପୁ—ଅଦେର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ—

Name for calling Adwaita.

ଅଦେଶ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଦୃଷ୍ଟ)—

Adekhā ୧। ଅଦୃଷ୍ଟ; ଦେଖା ଯାଇ ନଥିବା—1. Unseen.

ଅଦେଖ—୨। ଅନ୍ତର୍ଭୁବ—2. Unexperience.

ଅଦେଖ—୩। ରତ୍ନ—3. Secret.

ଅଦେସ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଦେସ୍ୟ)—୧। ଯାହା ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ—

Adeya 1. Which cannot be given away.

ଯାହା ଦେବାର ଅନୁପ୍ରୁତ—

2. Unfit to be given away.

୧। ଯାହା ଦେବା ଅନୁଚିତ—

3. Not proper to be given away.

୪। ଯାହା ଦେବା ଅଇନ୍ ଅନୁସାରେ ବିପରୀତ—

4. That which it is illegal to give
away.
(ଯଥା—ଆପଣାର ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ—(ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଅଦେସ୍ୟ ଦୟ—A class
of things which it is illegal to give away.

[ଯଥା—ସ୍ତ୍ରୀ; ପୁଣି, ଅନ୍ୟହାର ଗଢ଼ି ଧନ, ଅନ୍ୟକୁ ଦେବା
ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇଥିବା ପରାର୍ଥ, ସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର୍ୟ ସମ୍ପର୍କ,
ଜମିକୁ ବା ଡିପାକିଟ ରଖାଯାଇଥିବା ବସ୍ତୁ ବା ଧନ ।]

ଅଦେଶ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଦେଶ)—୧। ଅନୁପ୍ରୁତ ସ୍ଥାନ ବା ଅଙ୍ଗ—

Adesa 1. Wrong, improper or unfit place.

୨। ମନ୍ଦସ୍ଥାନ—2. Bad place.

୩। ଅଶୁଦ୍ଧ ଦେଶ—3. Unhallowed country.

[ଦୃ—ମେହି, ଅନ୍ତିକ, ଅଗ୍ନ, ମରଧ, ସ୍ଵରସ୍ତ୍ର, ବିଶାପଥ,
ବରା ଓ କଳଙ୍ଗ ଦେଶମାନଙ୍କୁ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ‘ଅଦେଶ’ରୁ ଘେ
ଗଣ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ ।]

୪। ଆପଣାର ଦେଶ ଛାଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦେଶ; ବିଦେଶ—

4. A country other than one's own; a
foreign county.

ଅଦେଶକାଳ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଦେଶକାଳ)—ଅନୁପ୍ରୁତ ଦେଶ ଓ

Adesakāla ଅନୁପ୍ରୁତ ସମୟ—A wrong place and
time.

ଅଦେଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଦେଶ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—

Adesya ୧। ଯାହା ଆଦେଶ ଦେବା ଅନୁଚିତ—

1. Not fit to be ordered.

୨। ଯାହା ଉପଦେଶ ଦେବା ଅନୁଚିତ—

2. Not proper to be advised.

୩। (ଅ + ଦେଶପ) ଯାହା ସରଜନିକ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନର
କୁହେ—3. Not pertaining to the spot.

୪। ଯାହା ସ୍ଥାନମୁଁ କୁହେ—4. Not local.

୫। ଯାହା ଦେଶ ନୁହେ; ବିଦେଶी—

5. Foreign; not belonging to this
country.

୬। ଘଟନା ସମୟରେ ଅନୁପ୍ରୁତ—

6. Not present on the occasion
referred to (M. W.)

ଅଦେବ—ସଂ. ବିଶ. (କଷ ଚର; ଅ + ଦେବ)—

Adaiba ୧। ଯହିଁରେ ଦେବମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ—

1. Not connected with the gods.

୨। ଯାହା ଦେବମାନ ବା ରାଜମାନ ପୂର୍ବରୁ ଅଦେବ

ବା ଉଦ୍‌ଦିବକ ହୋଇ ନାହିଁ—

ସାଧାରଣ ପ୍ରେକ୍ଷିତ ଅପର ସୁଖରେ ସୁରତ ଏ ଚକ୍ରିତ ଅଗର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ଚକ୍ରିତ ଅଗର ଓ ମାତ୍ରା ମୁହଁରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲା ନାହିଁ । ଅଠଏକ ୬ ବା , ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହସୂର ରକ୍ଷା କୋଳିଲେ ଯେବେ ଏ ରକ୍ଷାକାଳରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ କେବୁ ତଥ ପାଇଁ ପଥାବୁମେ କହିର ଦୟପତ , ବା ଏ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାହସୂର ରକ୍ଷା କୋଳିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବିଦ୍ୱାନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିଦ୍ୱାନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳଦନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଦନ’ ଦେଖିବେ ।

2. Not predistined or preordained by the gods or fate.

୩ । ଯାହା ଦୈତ୍ୟକ ନୁହେ—3. Not divine.

୪ । (ବହୁବ୍ରିହି) ଦୁର୍ବାଗ୍ୟ; ଅଦ୍ୱାତା—

4. Ill-fated; unfortunate.

ଅଦୋଷ—ସଂ ବ. (ନଃ ତତ୍ ; ଅ + ଦୋଷ)—

Adosha ୧ । ଦୋଷଶୂନ୍ୟତା—1. Faultlessness.

୨ । ନିଶ୍ଚାପତା—2. Sinlessness.

୩ । ନିରପ୍ରଥମତା—3. Innocence.

୪ । ଯାହା ଦୋଷ ନୁହେ—4. That which is not a fault or defect.

୫ । ଦୋଷ କର ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—5. State of not having committed any fault.

୬ । ବ୍ୟାକରଣବିବେଧ , ଅଶୀଳତା, ପ୍ରାମ୍ୟତା ଅଦୋଷରହିତ ରତନା—6. Composition which is free from blemishes.

(ଅଦୋଷ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + ଦୋଷ)—

(ଅଦୋଷତା—ବି) ୧ । ନିରପ୍ରଥମ—

1. Innocent; guiltless.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ; ଦୋଷଶୂନ୍ୟ—

2. Faultless; free from blemish.

୩ । ନିଶ୍ଚାପ—3. Sinless.

୪ । ବ୍ୟାକରଣବିବେଧ; ଅଶୀଳତା, ପ୍ରାମ୍ୟତା ଅଦୋଷରହିତ (ରତନା)—

4. (composition) Free from literary blemishes.

ଅଦୋଷତା—ସଂ. ବ. (ଅଦୋଷ + ତା)—୧ । ଅଦୋଷର ରାବ-

Adoshata 1. State of being free from blemish or defect.

୨ । (ଅଳକାରଶାସ୍ତ୍ର)—ଅଳକାରବୁଦ୍ଧିରେ ଲକ୍ଷିତ କୌଣସି କୌଣସି ଦୋଷ ପୁଲ ବିଶେଷରେ ଦୋଷବୁଦ୍ଧି ଗଣ୍ୟ ନ ହୋଇ ରତନାର ସ୍ଵର୍ଗରୁଦ୍ଧି ଗଣ୍ୟ ତଥବା—1. The state of a literary blemish or defect being considered as an excellence in some cases.

[ଦ୍ୱ—ଅପ୍ରକାଶରୁର ବୁଦ୍ଧି—ଅର୍ଥାତ୍ ସେଇଠାରେ ବୁଦ୍ଧା ଓ ଶ୍ରୋତା ଉତ୍ସେଷ ଶକ୍ତିବିଶ୍ଵାରଦ ସେଠାରେ ଅପ୍ରକାଶରୁର ଦୋଷ ବିବେଚନ ହୁଏ; ଯଥା—

ବାମ ମାତ୍ର ଦାହନାର ଅତ୍ୟ ଦସନ୍ୟ

ଦେଖ ଅବିକ୍ଷିତ ଏବେ ଧୂବ ମେଳୁ ହୁଏ

ଜୟନରେ ସ୍ଵର୍ଗର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିଲା । କ୍ଷୋଭାତ୍ ମହାସାଙ୍ଗ ।

ଏହିପର ପ୍ରାମ୍ୟତା ଦୋଷ; ସୁନ୍ଦରୁ ପ୍ରଭତ ଦୋଷ ସ୍ଵର୍ଗବିଶେଷରେ ରତନାର ସ୍ଵର୍ଗ ବୋଲି ପରମଣିତ ହୁଏ—

ବୁଲମଣି—ଅଳକାର ରତନାରୀ ।]

ଅଦୋଷରେ—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ—ବିନା ଅପରାଧରେ—

Adoshare. Without any fault; in the absence of any fault.

ଅଦୋଷମେ (ଯଥା; ଅଦୋଷରେ ଦୃଢ଼ିବା ରାଜାକର ଶୁଣ ନୁହେ ।)

ଅଦୋଷୀ—ଶ୍ର. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଦୋଷ)—

Adoshi ବିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ନିରପ୍ରଥମ—Innocent; guiltless.

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅଦୋଷା ଜାବ ପକ୍ଷେ ମର, ସେ ତାର ନୁହଇ ନରା ।

ଅଦୋଷ; ଅଦୋଷ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—ଅଦୋଷ ଜାବ ପକ୍ଷେ ମରା ।

ଅଦୋହ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଦୂହ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—

Adoha ୨ । ସେଇସମୟରେ ଗୋରୁତାରୁ ଦୂହ ଦୋହିବା ଅସମ୍ଭବ—

1. A time when milking is impracticable.

୨ । ସେଇସମୟରେ ଗୋରୁ ଦୋହିବା ନିଷିଦ୍ଧ—
(ଯଥା—ଏକାଦଶି)

2. A time when milking is prohibited.

୩ । (ଅ + ଦୋହ) ଦୂହ ଦୂହିନ ନ ହେବା—
3. Not milking.

ଅଦୌତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଅଦ୍ଵାତ୍ ଇତ୍ୟାଦି(ଦେଖ)

Adauta (etc) Adaut etc. (See)

ଅଦୌତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଅଦ୍ଵାତ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Adanti etc Adaut etc. (See)

ଅଦୌତିଆ—ଦେ. ବିଶ - ଅଦ୍ଵାତିଆ (ଦେଖ)

Adantiā Adautiā (See)

ଅଦ୍ୱୟ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ + ଦ୍ୱୟ)—

Adwaya ୧ । ଅଦ୍ୱୟ—1. Unparalleled; unique.

୨ । ଏକବ; ଏକାଶ—2. Single; solitary.

୩ । ଅଦ୍ଵେତ; ଯାହାର ଦ୍ୱିତୀୟରୁ ପାଇବା ନାହିଁ—
3. Non-dual.

୪ । ଯାହାର ପ୍ରକାଶରୁ ନାହିଁ—

4. Having no alternative

୫ । ଏକ ମାତ୍ର—5. Only; sole.

ସଂ. ବ—୧ । ରୂପବିଶେଷ—

1. Name of a Buddha (M. W.)

୨ । ଅଦ୍ଵେତିତା; ଦ୍ୱିତୀୟ ରୂପ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
2. Non-duality.

୩ । ଏକତା; ଏକବିତା—3. Unity; identity.

୪ । ଦୂହ ସଙ୍ଗେ ଜାବାତ୍ମକ ଏକତା—4. Identity of
the Brahma with the human soul.

୧	ଇ	ଉ	ର,ଲ	ଈ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଣିକ ସ୍ମୃତାଙ୍କର	ଶ	ଜ	ଶ,ଗ	ଜୀ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ	ହ
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ମୃତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	କ୍ତ	

* । ବ୍ରହ୍ମ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଏକଚା—5. Identity of the Brahma with the creation.

† । ତୁଳ ସଙ୍ଗେ ଅମ୍ବାର ଅରଦତା—
6. Identity of spirit with matter.

‡ । ବ୍ରହ୍ମା—7. Brahma, the Creator of the Universe.

ଅତ୍ୟନ୍ତବାଦ—ସଂ. ବ—ଅତ୍ୟନ୍ତବାଦ (ଦେଖ)

Adwayabāda

Adwaitabāda (See)

ଅତ୍ୟନ୍ତବାଦା—ୟୁଁ }
ଅତ୍ୟନ୍ତବାଦମା—ସ୍ତ୍ରୀ } ବିଶ.

ଅତ୍ୟନ୍ତୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ; (ଅତ୍ୟ + ଉ ; ବେଦିକ)—

Adwayu ୧। ଅନୁଷ୍ଠାନେଥକ ରୂପ; ଯାହାର ବାହାର ଉଚର ଏକ—1. Which is the same inside and outside.

୨। ବ୍ରିଧାରହୁତ—2. Free from double-dealing or duplicity (M. W.)

ଅତ୍ୟାର—ସଂ. ବି. ୧। (ଅ + ହାର)—

Adwāra ନଗର, ପ୍ରାମ, ପୁର ବା ଗୁହକୁ ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ ଯେଉଁ ହାର ଦେଇ ଯିବାଆହିବା କରନ୍ତି ତାହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ହାର—1. A wrong door; an entrance which is not intended for or ordinarily used by people for going into or coming out of a town, village or house.

୩। (ବ୍ରହ୍ମବ୍ରାହ୍ମ) ଯେଉଁ ଘର ବା ସ୍ଥାନରେ ହାର ନାହିଁ—
2. A place without a door (M. W.).

ଅତ୍ୟିଶୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବ୍ରହ୍ମବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+ବ୍ରିଶ୍ୟ)—

Adwitiya ୧। ଅସାଧାରଣ, ଅସାମାନ୍ୟ—

1. Extraordinary.

୨। ଅଭୁଲମୟ—2. Peerless; matchless; incomparable.

୩। ଏକାଶ; ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ କେହି ନଥାଏ—
3 Single; sole; solitary.

୪। ଏକ ମାତ୍ର—4. Supreme; unique.

ଅତ୍ୟେଷ୍ଟା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ+ବ୍ରିଶ୍ୟାଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ତୃ; ୧୩. ୧୬)—

Adweshtā ଦ୍ଵେଷରହୁତ—Unenvious;
(ଅତ୍ୟେଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

not malevolent.

ଅତ୍ୟେତ—ସଂ. ବିଶ. (ବ୍ରହ୍ମବ୍ରାହ୍ମ; ଅ+ହେତ)—

Adwaita ୧। ବ୍ରିହରହୁତ—1. Non-dual; free from duality.

୨। ଅତ୍ୟିଶୟ—2. Unparalleled; unique.

୩। ଯାହାର ଯୋଡ଼ା ନାହିଁ—3. Having no duplicate.

୪। ଏକାଶ—4. Sole; single.

୫। ଅଭୁଲମୟ—5. Undivided.

୬। ଅବିଭିଜ୍ୟ—6. Indivisible.

୭. ବ—୧। ବ୍ରିତ୍ତରହୁତ ଅବସ୍ଥା—1. Non-duality.

୮। ଅତ୍ୟିଶୟତା—2. Uniqueness.

୯। ଅଭୁଲମୟତା—3. Matchlessness.

୧୦। ବିଶ୍ୱ—୧. God Vishnu.

୧୧। ପରଂବିଶ୍ୱ—5. The Supreme Soul.

୧୨। ବ୍ରହ୍ମା; ବ୍ରହ୍ମ ବା ପରମାତ୍ମା ସହିତ ଜାବାମ୍ବାର ଅରେବ ବା ଏକଚା—6. The identity of Brahma or the Supreme Soul with the human soul.

୧୩। ଆସା ଓ ପରବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଅରେବ—

7. Identity of spirit with matter.

୧୪। ପାରମାର୍ଥିକ ସତ୍ୟ—8. The ultimate truth.

୧୫। ଉପନିଷଦବିଶେଷ—

9. The title of an Upanishada.

ଦେ. ବ. ପୁ.—୧। ଅତ୍ୟେତାର୍ଥ୍ୟ (ଦେଖ)

1. Adwaitāchārjya (See)

୨। ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଅରିବା ନାମ—

2. A name given to males.

ଅତ୍ୟେତାକୁର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅତ୍ୟେତାର୍ଥ୍ୟ (ଦେଖ)

Adwaitāthākura

Adwaitāchārjya (See)

ଅତ୍ୟେତବାଦ—ସ. ବ—୧। ବ୍ରହ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଏକ, ଭିନ୍ନ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ

Adwaitabāda ଏକ; ଏକ ମାତ୍ର ଭିନ୍ନର ସବ୍ବତରେ ଓ ସବ୍ବ ବିରକ୍ତ, ଏରୁକି, ଏରୁପ ମତବାଦ—1. The doctrine of non-duality; the theory that the Creator is identical with the Creation and that there is nothing in the Universe except God in His various manifestations.

୨। ପରମାତ୍ମା ଓ ଜାବାମ୍ବା ଅରିବ, ଏହି ଦାର୍ଶନିକ ମତ—

2. Monism in philosophy; the doctrine that the Supreme Soul is identical with the human soul.

(ଦ୍ଵ—ଶକ୍ତର୍ଥ୍ୟ ଭାବରେ ଏହି ମତକୁ ସବ୍ବତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ କରିଥିଲେ ।)

୩। ଭିନ୍ନର ଏକ ଅଟନ୍ତି, ଏହି ଧର୍ମରକ—

• 3. Monotheism.

ସାଧାରଣ ଲେଖ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ିତ ଅଚର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ନାହିଁ । ଅଚରକ ୬ ବା ୮ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ମାତ୍ରାସୁର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥକ୍ରମେ ଦୃଢ଼ିତ ବିପରୀତ , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ଗର୍ଭ ବା ମାତ୍ରାସୁର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଫେରିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଫେରିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଫେରିବେ ।

(ଦ୍ୱ—ଶ୍ରୀମାତ୍ର, ମୁଖଲମାନ ଓ ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ଅଦ୍ଵେତବାଦୀ ।)

ଅଦ୍ଵେତବାଦୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅଦ୍ଵେତ ବାଦ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Adwaitabādī ୧ । ଅଦ୍ଵେତ ବାଦ ମତବଳମ୍ବି (ହିନ୍ଦୁ)—
(ଅଦ୍ଵେତ ବାଦିମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Monotheist; Unitarian
(Hindus) professing the doctrine of
monism.

, ୧. ଏକେଶବାଦୀ—2. Believing in one God.

ଅଦ୍ଵେତ ମତାପ୍ରଭୁ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଅଦ୍ଵେତବାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Adwaita mahāprabhu Adwaitāchārjya (See)

ଅଦ୍ଵେତବାର୍ଯ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଚେତନାଯଙ୍କ ସମସାମ୍ବିନ୍ଦ୍ରିୟ (ପଥଦଶ)

Adwaitāchārjya ଶତାବ୍ଦିର ଶେଷ ଭାଗ) ନଦିଆ ନିକଟବାରୀ
ଦ୍ରକ୍ଷ ପଣ୍ଡିତ । ଏ ଜଣେ ଗୋପାମୀ ଥିଲେ ଓ ଅନେକ
ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନାକରିଥିଲେ—Name of a
devoted pandit and *Baisnaba* author
contemporary with Sri Chaitanya.

ଅଦ୍ଵେତାନନ୍ଦ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଦ୍ଵେତ + ଆନନ୍ଦ)—

Adwaitānanda ଅଦ୍ଵେତ ବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସକାର ମନରେ
ଜୀବ ଆନନ୍ଦ—The joy arising from a
faith in the doctrine of monism.

ଦେ. ବି—ଅଦ୍ଵେତବାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Adwaitāchārjya (See)

ଅଦ୍ଵେତିଧ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁକୃତ୍ତି; ଅ + ଦ୍ଵେତିଧ)—

Adwaitidha ୧ । ଦୂରଭାଗରେ ବିଦ୍ରୁତ ହୋଇ ନ ଥିବା—

1. Not divided into two parts (M. W.).

, ୧. ଦ୍ଵେଷରହିତ— 2. Free from malice
(M. W.).

୩ । ସରଳପ୍ରକୃତି—

3. Straight-forward (M. W.).

୪ । ପୃଥିକ୍ କରସାଇ ନ ଥିବା—

4. Not dis-united (M. W.).

୫ । ହିଂସା ବା ଭ୍ରମ କରସାଇ ନ ଥିବା—

5. Not shared (M. W.).

ଅଭୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅଭୁ + ତୁ ଥାରୁ + ଉତ୍ତ ; ଯାହା ପୁଣ୍ୟ ଦାତ ନାହିଁ)—

Adbhuta ୧ । ଅସାଧାରଣ—

1. Extraordinary; supernatural.

, ୧. ଅଶୁର୍ମକାନକ; ବିଷୟତ୍ତୁବାଦକ—

2. Wonderful; marvellous.

୩ । ରଚନା-ଭଙ୍ଗି ବା ଶୋଲିରେ ବିଷୟକର ବା ଅଭୁତ୍ୟ—

3. Marvellous in style (M. W.).

ସ. ବି—୧. ସାହୁତ୍ୟ ବା ରଚନାର ରସବିଶେଷ; ଅଭୁତରସ (ଦେଖ)—

1. Name of a sentiment in literature;
Adbhutarasa (See)

୨ । ନବମ ମନ୍ଦ୍ରବର ଇନ୍ଦ୍ର ନାମ—

2. Name of the Indra of the 9th aeon.

୩ । ଅଶୁର୍ମକାନକ ବିଷୟ ବା ଦାତକା—

3. A wonderful thing or occurrence;
prodigy; a miracle; a marvel.

ଅଭୁତ ଦେଖି ଭବତ୍ତାଶ୍ରୀ, ଅମୃତ ନୟନେ ଅବାର ।

ଶଶନାଥ; ଶଶନାଥ ।

୪ । ବିଷୟ—4. Wonder; astonishment.

୫ । ସାମବେଦର ପରଶିଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ପ୍ରମବିଶେଷ—

5. Name of a supplementary treatise
of the Sāma Beda.

ଅଭୁତକର୍ମ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ ୬ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁକୃତି; ଅଭୁତ + କର୍ମନ୍ତ)—

Adbhutakarman ୧ମା. ୧ବ.)—

୧ । ଅଶୁର୍ମକାନକ କର୍ମ କଲାବାନ୍ତ—

1. (a person) Of wonderful deeds.

, ୧. ବିଷୟତ୍ତୁବାଦକ କାରଗତ୍ତା ଦେଖାଇବା (ଲେଖ)—

2. Exhibiting wonderful workman-
ship (M. W.).

ଅଭୁତଦର୍ଶନ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁକୃତି; ଅଭୁତ + ଦର୍ଶନ)—

Adbhutadarśana ଯାହାରୁ ଦେଖୁଲେ ମନରେ ବିଷୟ ଜାତ

(ଅଭୁତଦର୍ଶନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ତୁଏ—Prodigious; wonderful
to look at; having a wonderful
appearance.

ଅଭୁତବ୍ରାହ୍ମଣ—ସ. ବି—ସାମବେଦର ପରଶିଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—

Adbhutabrahmāṇa Title of a supplementary
treatise of the Sāma Beda.

ଅଭୁତ ମେଷଯୁଦ୍ଧ—ଦେ. ବି—ଶଶନାଥକାର ବିଶେଷ; (ଶାମାନ ଗୋଲେକ-

Adbhuta meshajuddha ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଥାନ ଭାଙ୍ଗ ରଚି
ରଜୁରେଖା କାବ୍ୟରେ ଏଥର ଭିଦାହରଣ ଦେଇ
ଅଛନ୍ତି) ସବ୍ରତୋଭଦ୍ର ଦେଖ—

A kind of artistic composition;
Sarbatobhadra (See)

ଅଭୁତରସ—ସ. ବି—ସାହୁତର ନବରସ ମଧ୍ୟ ଏକତମ; ଯେଉଁ

Adbhutarasa ରସଦ୍ଵାରା ମନରେ ବିଷୟ ଉପ୍ରାପିତ ହୁଏ—

(ରସ ଲେଖ ନୋଟ ଦେଖ)—The marvellous
sentiment in literature;
(See notes under Rasa).

ଅଭୁତଶାନ୍ତି—ସ. ବି—ଅଥନ ବେଦର ସ୍ପର୍ଶଶ୍ରୀତମ ପରଶିଷ୍ଠ—

Adbhutasānti of the sixty seventh supplement
to the Atharba Beda.

୧	ଇ	ଉ	ଗୁରୁ	ତେ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶଶ	ଜ୍ଞ	ଲୟ	ଉଥ	ତ
୨	ହ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ରଥ	ତ୍ର	କ

ଅଭୁତପ୍ରାର—ସଂ. ବ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅଭୁତ+ସାର)—

Adbhutasara ୧ | ଅଦ୍ୱିତୀୟ—1. The catechu tree; Mimosa Catechu.

୨ | ଅଭୁତଦର୍ଶକ ବୟୁ ସମ୍ମାନୀୟ ପ୍ରସ୍ତୁତକବିଶେଷ—

2. Name of a book on the essence of prodigies (M. W.)

ଅଭୁତୋପମ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅଭୁତ+ଉପମା)—

Adbhutopama ଯାହା ଅଭୁତ ବା ବିଷ୍ଣୁପୂର୍ବ ପଦାର୍ଥ (ଅଭୁତୋପମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଙ୍ଗେ ଉପମେୟ—Resembling a wonder (M. W.)

ଅଭୁତୋପମ—ସ. ବି—ଉପମାଳକାରକବିଶେଷ—

Adbhutopamāś A figure in Rhetoric.

[ଦ୍ର—କବି ବର୍ଣ୍ଣିତ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା କରିବାଦ୍ୱାରା ପାଠକ ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଉତ୍ସାଦନ କରନ୍ତି । ଯଥା—

ସବ୍ଦ ମନରେ ସନମନ ଏମନ୍ତ ପଦ୍ଧତ ପରେ କାହିଁ ଲଭା ।
ଲଭାରୁ ଏବେ ପଦ୍ଧତ ଜାତ ହେଲା ଗହିଁ କମ୍ପିଣେ ଉର୍ବରେତା ।
ଭଣ୍ଡ ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି ଶା ।

ଅର୍ଥାତ୍ ପଦ୍ଧତରୁ ସିନା ଲଭା ଜାତ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣିତା ନାଗର୍ଥାତରେ ଭାବ ଦେବରୁଷ ଲଭାରୁ ଭୁତରୂପ ପଦ୍ଧତ ଜାତ ହୋଇ ଥିଲା । ଅତେବକ ଏହି ଭୁତମାଦ୍ୱାରା ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଜନ୍ମୁ ଥିଲା ।]

ଅଦ୍ମନି—ସ. ବି. (ଅଦ ଧାରୁ = ଖାଇବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ମକ; ଯେ ସର୍ବପଦାର୍ଥ

Admani ଖାଇଦିଏ)—ଅଗ୍ନି—Fire.

ଅଦ୍ମର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଦ ଧାରୁ = ଖାଇବା + ଅତ୍ୟନ୍ତାର୍ଥେ ମର)—

Admara ୧ | ପେଟୁ—1. Gluttonous.

(ଅଦ୍ମର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ | ଅତ ଭୋଜନଶାଳ—

2. Given to over-feeding.

ଅଦ୍ୟ—ସ. ଅ. (ଇଦମ୍ = ଏହି + ଦ୍ୟ = ଦିବସ; ନିଧାନ)—

Adya ୧ | ଅଜି—1. Today; this day.

୨ | ଅଜିକାଳ; ଏବେ—2. Now-a-days.

୩ | ବର୍ତ୍ତମାନ—3. Now; at present.

ସଂ. ବିଶ. (ଅଦଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—ଖାଇବାର ଉପଯୋଗୀ—

Fit or proper to be eaten.

ସଂ. ବି. (ଅଦ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—Food.

ଅଦ୍ୟକା—ଦେ. ବିଶ—୧. ଅଜି ଘଟିଥିବା; ଅଧ୍ୟତନ; ଅଜିର—

Adyakā ୧. Happening today; today's.

ଆଜିକାର; ଆଜିକେର ୨ | ଅଜି ସମ୍ମାନୀୟ—

ଆଜକା 2. Relating to today.

ଅଦ୍ୟକାର—ଦେ. ବିଶ—ଅଧ୍ୟକା (ଦେଖ)

Adyakāra Adyakā (See)

ଅଦ୍ୟତନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟ + ଘଟିବା ଅର୍ଥରେ ତନ)—

Adyatana ୧ | ଆଜି ଘଟିବା (ବିଷ୍ଣୁ ବା ଘଟିବା)—

(ଅଧ୍ୟତନ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Happening today.

୨ | ଆଜ ସମ୍ମାନୀୟ—2. Relating to today.

୩ | ଆଜି କାଲ ପ୍ରତିକିଳ—3. Current now-a-days.

୪ | ଆଧୁନିକ—4. Modern.

ସଂ. ବି—ଆଜି ଦିନର ସମ୍ମାନୀୟ ଦିବିଷଣ (ଦିନ ରାତ ର ପ୍ରତିର)

ଅର୍ଥାତ୍ ଆଜିଭେତାରୁ କାଲ ଭୋଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—

The whole of today (consisting of 24 hours).

ଅଦ୍ୟତନ ଭୂତକାଳ—ସଂ. ବି—(ବ୍ୟାକରଣ) ଆଜି ଘଟିଥିବା କିମ୍ବାର

Adyatana bhūtakāla କାଳ—

(grammar) Name given to the Aorist tense of actions done today.

ଅଦ୍ୟତନୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଦ୍ୟତନ + ରି)—ଅଦ୍ୟତନର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Adyatani Feminine of Adyatana.

ସଂ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଅଦ୍ୟତନ ଭୂତକାଳ—

The Aorist tense.

ଅଦ୍ୟତନୀୟ—ସଂ. ବି. (ଅଦ୍ୟତନ = ଆଜି + ରିୟ)—

Adyataniya ଅଦ୍ୟତନ (ଦେଖ)—Adyatana (See).

ଅଦ୍ୟପ୍ରଭୃତି—ସଂ. ଅ. (ଅଧ୍ୟ + ପ୍ରଭୃତି)—୧ | ଆଜିଭାବରୁ—

Adyaprabhruti 1. From today.

୨ | ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରୁ ଆରମ୍ଭ କରି—

2. Henceforth; henceforward.

ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ + ଭକ୍ଷ ଧାରୁ)—1. ଯାହାର ବହି

Adyabhaksha ଓଳିବ ଦାନା ନାହିଁ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କାଲ

ଆରବା ପାଇଁବ ସମ୍ମଳ ନାହିଁ—

1. Living from hand to mouth; having nothing to spare for tomorrow's meal.

୨ | ଅତ ଗରବ—2. Very poor; indigent.

ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଦ୍ୟ + ଭକ୍ଷ୍ୟ)—ଆଜି ଯାହା ଖାଇଯିବ—

Adyabhakshya (food) Which is to be taken today.

ଅଦ୍ୟଭେକ—ଦେ. ବିଶ—୧ | ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ (ଦେଖ)

Adyabhek 1. Adyabhaksha (See)

୨ | ଅଦ୍ୟଭେକା (ଦେଖ)

2. Adyabheka (See)

ଅଦ୍ୟଭେକା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ + ସଂ. ଦେଖ. ତେବେକ)—

Adyabheka ସେଇବକିର ଘଟିଥିବା ଲୁଗା ଖାଇବି ରହିବା

ଏକବନ୍ଦ ଅଜିମ ଲୁଗା ନାହିଁ—(a person) Who has got no more cloth than he is wearing.

ବ୍ୟାକରଣ ଟଳକେ ଅପର ସୁଶ୍ରୀରେ ଗୁଡ଼ ୯ ତତ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତ ନାହିଁ । ଅତ୍ୟବ ୧ ବା , ତତ୍ତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶର ଶୋକିଲେ, ଯେବେ ଏ ରାଜାକୋଣରେ ନ ନିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶକ୍ତିର ସଥାନେ ଚର୍ଚାର ଦିପସବ , ବା ୧ ତତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶର ଶୋକିଲୁବୁ ହେବି । ଯଥ—
‘ଗାର’ ନ ନିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋକିଲେ; ‘ଦୂର’ ନ ନିଳିଲେ ‘ଦୂର’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଦ୍ୟଶ୍ଵର—ସଂ. ବିଶ. (ଅଦ୍ୟ + ଶ୍ଵର)—ଆଜି ଓ କାଲିବୁ ମିଶାଇ—
Adyaśwa Comprising the present & the following day (M. W.)

ଅଦ୍ୟଶ୍ଵିନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଦ୍ୟ + ଶ୍ଵର + ସମ୍ବା + ସମ୍ବକ ଅର୍ଥରେ. ଭଲ)—
Adyaśwīna ୧ । ଯାହା ଆଜି ବିମ୍ବା କାଲି ସତ୍ତବାର ସମ୍ବକ—
(ଅଦ୍ୟଶ୍ଵିନା—ଶ୍ଵର) ୧. Likely to happen today
or tomorrow.
୨ । ଶ୍ଵରକୁ; ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଆଜି କାଲି ଘଟିବ (ଯଥା—
ଅଦ୍ୟଶ୍ଵିନ ମରଣ ।)—୨ Imminent.

ଅଦ୍ୟଶ୍ଵିନା—ସଂ. ବିଶ. ଶ୍ଵୀ. (ଅଦ୍ୟଶ୍ଵିନ + ଥା)—
Adyaświnā ୧ । ଅଦ୍ୟଶ୍ଵିନର ଶ୍ଵିଲଙ୍ଗ—

୧. Feminine of *Adyaświna*.
୨ । ଅସର୍ପ୍ରସବା (ଶ୍ଵର); ସେ ଆଜି ବା କାଲି ଜନ୍ମ କରିବ—୩. (a woman or female-animal) Likely to be delivered of a child to day or tomorrow.

ସଂ. ଶ୍ଵୀ—୧ । ଅସର୍ପ୍ରସବା ଶ୍ଵର—
୧. A female near delivery.
୨ । ଅସର୍ପ୍ରସବା ଗାଲ୍ଲ—
୨. A cow near delivery.

ଅଦ୍ୟାପି—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଅପି)—

Adyāpi ୧ । ଏତେବେଳେ ମଧ୍ୟ; ବର୍ତ୍ତିମାନ ମଧ୍ୟ—
୧. Even now.
୨ । ଏହିଲାଗେ; ବର୍ତ୍ତିମାନ—୨. Just now.
ତା ଜାରି ତାଙ୍କୁ ଶବ୍ଦ ଅଭିନ୍ଦି—ବୃଦ୍ଧିତ୍ବ. ମହାଭରତ. ୬୬ ।
୩ । ଆଜିଯାକେ—୩. To this day.
୪ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—୪. Down to the present time.
୫ । ଆଜିଠାରୁ—୫. Henceforth (M. W.)

ଅଦ୍ୟାବଧି—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଅବଧି)—୧ । ଆଜିଠାରୁ; ଏହି ସମୟବୁ—
Adyābadhi ୧. Henceforth; from today; from the present.
୨ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—୨. Till today; till now.

ସଂ ବିଶ—୧ । ଯାହା ଆଜିଠାରୁ ଅର୍ଥ ହେଲା—
୧. Beginning today (M. W.)
୨ । ଯାହା ଆଜି ଶେଷ ହେଲା--
୨. Ending today (M. W.)

ଅଦ୍ୟାଶ୍ଵା—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଶ୍ଵର, କିପାଇନ)—ଆଜି ଓ କାଲି—
Adyāśwa The present & the following day.

ଅଦ୍ୟୁତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ଦୂରତ୍ବ + ସ)—

Adyūtya ୧ । ଯାହା ଦୂରତ୍ବବାଟୁ ଲକ୍ଷ ନୁହେ—
୧. Not obtained by gambling.
୨ । ସର୍ବପାୟକରୁ—୨. Honestly acquired.

ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ଜୁଆଖେଳରେ ଖେଳାଳିର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହୁଏ—
Unlucky gambling.

ଅଦ୍ୟେତିକ—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଏବ)—ଆଜିହି; ଆଜି କିଣ୍ଟେ—
Adyāeti This very day; today, by all means.

ଅଦ୍ୟବ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଦୂରବ)—ଅତରଳ ବସ୍ତୁ; ଦିନ ବା ବାୟସମ୍ବୁ ବସ୍ତୁ—
Adraba Not a liquid i.e., a solid or gas.

ସ. ବିଶ—ଅତରଳ—ଯାହା ପଣିଆ ନୁହେ—
Not liquid.

ଅଦ୍ୟବ୍ୟ—ସ. ବ—(ଅ + ଦୂରବ୍ୟ)—୧ । ଅପଦାର୍ଥ; ମନ ବସ୍ତୁ—
Adrabya ୧. Bad or worthless thing.

୨ । ଅନୁପ୍ରୟୋଗୀ ବସ୍ତୁ—୨. Unfit thing.

୩ । ଅବ୍ୟବକାର୍ୟ ବସ୍ତୁ—୩. Useless thing.

୪ । ଅସ୍ଯୋଗ୍ୟ ବା ନିର୍ବିଶ୍ଵା ଶୁଦ୍ଧ ବା ଶିଶ୍ର—
୪. Worthless pupil.

ସ. ବିଶ—୧ । ଦୂରବ୍ୟକ, ସମ୍ଭବିଶ୍ଵାନ—
1. Having no possession.

୨ । ଧନ୍ୟକ; ଗରବ—୨. Poor.

୩ । ଅସ୍ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁପ୍ରୟୋଗୀ—୩. Unfit; improper.

୪ । ମନ—୪. Bad.

୫ । ନାରଖାର—୫. Neglected.

ଦେ. ବିଶ. (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିବାଶ) (ଅ + ଦୂରବ + ସ)—
ଯାହା ଦିଲାଇ ଯାଏନାହିଁ—Insoluble
(ପ୍ରାଣବୃଷ୍ଟ ପରଳ)

ଅଦ୍ୟା—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. ଅଦ୍ୟା)—ଆଦ୍ୟାନିଷତ—

Adrā The 6th lunar mansion.

ଅଦ୍ୟାବଳି—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. ଅଦ୍ୟା)—୧—ଏହା ଆଦ୍ୟାନିଷତପର ନାଲିଆ—
Adrābali (ଦେଖାଯିବାରୁ) ଏକପ୍ରକାର ବାଣ—୧. A kind

of fire-work bursting like stars in
the sky.
୨ । ଆଦ୍ୟାନିଷତ—୨. The 6th lunar mansion.

୩ । (ସ. ଅଦ୍ୟା + ଅବଳି)—ଆଦ୍ୟାନିଷତ ସମନ୍ତିତ କାଳ—
ପୁରୁଷ ନାମକ ନିଷତ ପୁଣ୍ଡ—
୩. The Constellation of Orion.

ପୂର୍ବେ ଅଦ୍ୟାବଳି ପଢିଲେ ରେଇ
ନାଥ ବୋଲେ ସୁତାରେ ନିଷତ ମିଳ ଧୋଇ । ତାକବଜଳ ।

ଅଦ୍ୟି—ସ. ବ. (ଅ = ନାହିଁ + ଦ୍ଵା ଧାରୁ ପଲାଇବା + କଣ୍ଠ ର; ଦେ—
Adri ପଲାୟନଶୀଳ ବା ଗତିଶୀଳ ନୁହେ)—

୧ । ପରତ—୧. Mountain.

୨ । ଦୃଷ୍ଟି—୨. Tree.

୩ । ପଥର—୩. Stone.

୧	ର	ଭ	ବୁଲ	୩	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାଶ୍ରୀ	୫	ଜ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଭ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ୍ତ୍ରୀ	ସ	ସେ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ	କ୍ଷ

୪। ଘୋମଳତା ଛେତ ରସ ବାହାର କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ
ଶିଳ ବା ଶିଳପୁଆ—୫. A stone for pound-
ing Soma with or grinding it on.

୬। ବତ୍ର—୫. Thunder-bolt.

୭। ମେଘ—୬. Cloud.

୮। ପରାତାବୁ ଧାରଣକରିଥିବା ମେଘ—

୯। ପରାତାବୁ ଧାରଣକରିଥିବା ମେଘ—
୧୦। ପରାତାବୁ ଧାରଣକରିଥିବା ମେଘ—
୧୧। ପୁଥୁରଜଙ୍କ ନାତ—୧୧. Name of a grand-son
of king Pṛithu.

୧୨। ଛୁଟିକଣିବେ ପିଣ୍ଡାରିବା ପଥର—
୧୩। ପଥର—୧୨. A stone for a sling.

ଅଦ୍ରିକଣ୍ଠୀ—ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+କଣ୍ଠୀଇ)—
Adrikarṇṇī ଅପରାଜତା ଲତା—A creeper;

Clitoria Ternatea.

ଅଦ୍ରିକା—ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ନାମ); (ଅଦ୍ରି+କାଥ)—କଣେ ଅର୍ପିବା—
Adrika ନାମ—Name of a divine nymph.

ଅଦ୍ରିକା—ପ୍ରକାଶ ପାଶରେ ଅର୍ପିବା ଅପରାଜତା—
ଅର୍ପିବା ଅର୍ପିବା ପାଶରେ ସେ ମଧ୍ୟବୁପ ଧରି । କୁଣ୍ଡିନ୍ଦି. ମହାଭାରତ. ଅଥ ।

ଅଦ୍ରିକାଳ—ସଂ. ବ. (ଅଦ୍ରି+କାଳ)—ବିଷ୍ଣୁ ପଥର—

ଅଦ୍ରିକାଳ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+କାଳ; ଅଦ୍ରି=କୁଳ ପଥର

ଅଦ୍ରିକାଳ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+କାଳ; ଅଦ୍ରି=କୁଳ ପଥର)—
Adrikāଅଦ୍ରିକାଳ—ଅଟେ; କାଳ=ଖୁଣ୍ଡ ଯାହାର)—

ପୁଥୁର—The earth.

ଅଦ୍ରିଜ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଦ୍ରି+ଜନ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—
Adrija ପଥରର ଜାତ—Born of or produced
(ଅଦ୍ରିଜା—ଶ୍ରୀ)

ଅଦ୍ରିଜ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଦ୍ରିଜା—ଅଦ୍ରିଜର ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Adrija ଅଦ୍ରିଜା—ଅଦ୍ରିଜର ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Adrija.

ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ—୧। ପାରବତୀ—୧. Goddess Pārbatī.
୨। ସେଂକଳି ଗୁରୁ—୨. The plant *Sainkhalī* (M. W.)

ଅଦ୍ରିଜାତ—ସଂ. ବିଶ. (ପଞ୍ଜୀ ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ଜାତ)—
Adrijata ପଥରର ଉଦ୍ଭବ—Born of or produced from

the mountains.

ସଂ. ବ—୧। ଦାବାନଳ—୧. Forest conflagration.

୨। ପଥରଚାତ ଅଗ୍ନି—୨. Conflagration arising
out of the hills.

୩। ହଂସ—୩. Swan.

୪। ପରମାତ୍ମା—୪. The Supreme Soul.

ଅଦ୍ରିତକୟା—ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ଗଣ୍ଡି ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ତକୟା)—

Adritanay—ପାର୍ବତୀ—Goddess Pārbatī.

ଅଦ୍ରିଦ୍ଵିତୀ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଦ୍ରି+ଦ୍ଵିତୀ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ: କର୍ତ୍ତ୍ଵ=ଅଦ୍ରିଦ୍ଵିତୀ

Adridvītī ୧୮. ୧୯.—ପଥରମାନଙ୍କ ପଶ୍ଚଦେନକାଶ)—
ଇନ୍ଦ୍ର—The God Indra,

ଅଦ୍ରିଦ୍ରୋଣୀ—ସଂ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ଦ୍ରୋଣୀ)—୧। ପଥର

ଅଦ୍ରିଦ୍ରୋଣୀ ଉପରେକ୍ଷା—୧. Mountain-valley.

୨। ପଥରଚାତ ବାହାରିଥିବା ନଦୀ—୨. River rising
from a mountain.

ଅଦ୍ରିନାଥ—ସଂ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ନାଥ)—୧। ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ—

Adrinātha ନାଥ—The chief of the mountains.

୨। ହିମାଲୟ ପର୍ବତ—୨. The Himalayas.

ଅଦ୍ରିପତି—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ପତି)—ଅଦ୍ରିନାଥ (ଦେଖ)

Adripati Adrinātha (See)

ଅଦ୍ରିଭିତ—ସ. ବ. (ଅଦ୍ରି+ରହ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ)—୧। ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ—

Adribhit ୧୮. ୧୯.; ବନ୍ଦୁମାର ପର୍ବତ ବେଦକାଶ)—
ଇନ୍ଦ୍ର—God Indra.

ଅଦ୍ରିଭୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ଅଦ୍ରି+ଭୁ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ)—

Adribhū ୧। ପର୍ବତକାତ-୧. Born of the mountains.
୨। ପଥରରେ ମିଳିଥିବା—୨. Found in the
mountains.

ସଂ. ବ—୧। ଅପରାଜତାଲତା—୧. A creeper Clitoria
Ternatea.

୨। ଗୁଲୁବିଶେ—୨. A plant; Talvina
Cucullata.

ଅଦ୍ରିରାଜ—ସଂ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ରାଜ)—୧। ହିମାଲୟ ପର୍ବତ—

Adrirāja ୧. The Himalayan mountains.

୨। ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ—
2. The chief among the mountains.

ଅଦ୍ରିରାତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଦ୍ରି+ରାତ୍ର)—ଅଦ୍ରିରାତ୍ର (ଦେଖ)

Adrirāṭṭi Adrirāja (See)

ଅଦ୍ରିଶ—ସଂ. ବ. (ଅଦ୍ରି+ଶି ଧାରୁ=ଶୋଇବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ; ସେ—

Adrisa ବୈଳାଶ ପର୍ବତରେ ଶୟଳ କରନ୍ତି)—ଶିଶୁ; ଶିର—
The God Siba.

ଅଦ୍ରିଶ୍ୟ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+ଶ୍ୟ)—ଶିବ—

Adrisajya ଶିବ—The God Siba.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅତିରିକ୍ତ ସ୍ଵାକ୍ଷର ସ୍ଵରୂପ ଏ ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛା । ଅର୍ଥାତ୍ ୫ ବା , ଚକ୍ରିତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଦେଖିବା କାହାରେ କରାଯାଇଛା । ଅର୍ଥାତ୍ ୬ ବା , ଚକ୍ରିତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଦେଖିବା କାହାରେ କରାଯାଇଛା । ସଥାପନା—‘ଗାତ୍ର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାତ୍ର’ ଶେଣିବେ; ‘କାନ୍ତ’ କି ମିଳିଲେ ‘କାନ୍ତ’ ଶେଣିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ କି ମାରାଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶେଣିବେ; ‘ଅଳ୍ପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳ୍ପର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳ୍ପର’ ଦେଖିବେ ।

ଅଦ୍ରିସୁନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଉଦ୍‌; ଅଦ୍ରୁ + ସୁନ୍ଦ୍ର)—ପର୍ବତର ଶିଖର—

Adrisun̄ga Mountain peak.

ଅଦ୍ରିସାନୁ—ସଂ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଉଦ୍‌; ଅଦ୍ରୁ + ସାନୁ)—ପର୍ବତର ଦକ୍ଷେଷ୍ଣ

Adrisānu ବା ଶାନୁ—Mountain-side.

ଅଦ୍ରିସାର—ସଂ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଉଦ୍‌; ଅଦ୍ରୁ + ସାର)—ଲୌହ—Iron.

Adrisāra ସଂ. ବିଶ. ସୁ—ପର୍ବତପରି ଦୂର ଓ ଶାର—

(ଅଦ୍ରିସାର—ଶାର) Hard like a mountain.

ଅଦ୍ରିନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଉଦ୍‌; ଅଦ୍ରୁ + ନନ୍ଦ)—୧. ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ—

Adrīndra ୧. The chief among the mountains.

, ୨. ହିମାଲୟ—୨. The Himalayas.

ଅଦ୍ରିସା—ସଂ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଉଦ୍‌; ଅଦ୍ରୁ + ଶିଶ)—ଅଦ୍ରିସା (ଦେଖ)—

Adrisā Adrīndra (See)

ଅଦ୍ରୋହ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଦ୍ରୋହ)—୧. ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଗାଦ—

Adroha ୧. Freedom from malice.

ଅଦ୍ରୋହ୍ୟ—ସୁ— } ବିଶ. { ୧. ଦିଗ୍ବିଶାତକତାର ଅଗାଦ—

ଅଦ୍ରୋହ୍ୟା—ଶା } ବିଶ. { ୨. Absence of treachery.

୩. ଶର୍ଦ୍ଦାର ଅଗାଦ—୩. Absence of enmity.

ଅଧ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର)—ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦ)—

Adh ଅର୍ଦ୍ଦ—Half.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦଭ୍ୟ)—

Adhātma ଅର୍ଦ୍ଦଭ୍ୟାତ୍ମ—Midnight.

ଅଧ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦ; ପ୍ରା. ଅର୍ଦ୍ଦ)—୧. ଅର୍ଦ୍ଦ—

Adha ୧. Half

ଅଧା—ଦେ. ବିଶ. (ଅଳ୍ପ ବି. ଓ ବିଶ. ଶନ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୟେ

ଅଧ—ଅଧ ଯଥା—ଅଧ ରାତ୍ରି; ଅଧ ବାୟୁ)—

ଅଧ ଅଧ ଅନୁକର ଅର୍ଦ୍ଦଭ୍ୟାତ୍ମିତ (ଯଥା—ଅଧଷେର)—

୧. Half of.

୨. ଅନୁକର ମଧ୍ୟବ୍ଲୟ (ଯଥା—ଅଧଷ୍ଵତ୍ତି)—

୨. Middle of.

୩. ଅସମ୍ଭ୍ରିତ୍ୟପେ (ଯଥା—ଅଧଷ୍ଵତ୍ତି)—

୩. Half; partially.

୪. (ସଂ. ଅଧଃ)—ତଳ, ବିନ୍ଦୁ—୫. Lower.

ଅଧ ଅଧରେ ସ୍ଵର୍ଗ ରହିଥି ହେଲେ ଲଙ୍ଘି—ବିନ୍ଦୁରେ ବିନ୍ଦୁରତ୍ତମ୍ଭୁ ଏ ଗତ ।

୫. (ସଂ. ଅଧଃ)—ନିକୁଣ୍ଠ—୫. Inferior.

କରଣ୍ତେ ନିକୁଣ୍ଠ ବିନ୍ଦୁରାଜ, ଅଧରେ ଅଧାବନନ୍ତି

କରଣ୍ତେ ବୋଣ୍ଡରୁଷା ସୁନ୍ଦର, ଶାର୍ଦ୍ଦି ।

ଅଧଃ—ସଂ. ଅ. (ଅଧ + ଅସ = ଅଧଃ; ଅଧର ସ୍ଵାକ୍ଷରେ ଅଧ ଅଦେଶ—

ଅଧଃ—ଏହା ଅନୁକରମାନକ ପୂର୍ବରେ ସମ୍ମାନରେ

(ଉତ୍ତର—ବିପତ୍ତି) ସୁର୍ବ ଦୁର୍ଦ୍ଵା, ଯଥା—ଅଧଃପତନ; ଅଧୋଗତ;

ଅଧୋବାସ; ଅଧୋବନନ୍ତି)—୬. ନିମ୍ନରେ କଲେ—

୧. Beneath; under

, ୧. ନିମ୍ନଦିଗରେ; ତଳଅନ୍ତେ—୨. Down; below.

୩. ତଳଅନ୍ତରୁ—୩. Downwards.

୪. ନରକରେ—୫. In the infernal regions; in hell.

* ୫. ପାତାଳରେ—୬. In the nether world.

୭. ଅଧୋଭୂକଳ; ପାତାଳ—

୬. The lower regions (M. W.):

୭. ଯୋତି—୭. Pudendum Mulibre. (M. W.)

ଅଧଃକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + କୁତୁ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—

ଅଧଃକରଣ ୧. ପରାଜିତ କରିବା—

୧. Vanquishing; defeating.

୨. ବନ୍ଦିବା; ଟପିବା—

୨. Surpassing; excelling.

୩. ଗୁଣା କରିବା; ବୁଝ କରିବା—୩. Despising.

୪. ତଳକୁ ନେବା—(ଯଥା—ଗଲାଧକରଣ)

୪. Taking down-wards.

୫. ତଳକୁ ପିଣ୍ଡିବା—

୫. Throwing down; casting down.

୬. ତଳଅନ୍ତରୁ ରକିବା—୬. Dispelling.

ଅଧଃକାୟ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟୁଦୀବ; ଅଧଃ + କାୟ)—

ଅଧଃକାୟ ୧. ଦେହର ନିମ୍ନ ଭାଗ—

୧. The lower part of the body.

୨. ଅଧାକରି ଦେହର ଅଧଃ—

୨. Part of the body below the waist.

ଅଧଃକରି—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + କରି)—୧. ପରାଜିତ—

ଅଧଃକରି ୧. Vanquished,

ଅଧଃକରି ଅନ୍ତରୁ ମିଳିବା ଅଧରୁ ବର ସତ—କ୍ଷାଳିଥୀ ପାବନା ।

୨. ଗିଲାଯାଇଥୁବା; ରକିବା—୨. Swallowed; eaten.

୩. ତଳକୁ ନିଅସ୍ତ୍ରଥୁବା—

୩. Taken downwards.

୪. ଶୁନ୍ତି—୪. Despised.

* ୫. ପାହାରୁ କେହି ବଳ୍ୟରଥୁବା—୫. Surpassed.

୬. ପିଣ୍ଡା ସାରଥୁବା—୬. Cast down (M. W.)

ଅଧଃକ୍ରି—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + କ୍ରିୟା)—୧. ଅଧୋଗମ; ଅବନନ୍ତ—

ଅଧଃକ୍ରି ୧. Degradation.

୨. ଅଧମାନ—୨. Dishonour.

ଅଧଃକନ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + କନିତି)—

ଅଧଃକନ୍ତି ୧. ତଳଅନ୍ତରୁ ଖୋଲ ଖୋଲ ଯିବା—

୧. Digging downwards.

୨. କୌଣସି ବସୁର ତଳେ ଗାତ ଗରୁବା—

୨. Undermining.

୧	ର	ଭ	ଗୁ	ଟ	ସ	କୁଷକୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିତ ସ୍ଥାନର	ମ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇତ୍ତ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ଭ	ଗୁ	ଲ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଦ୍ଦ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ	

ଅଧ୍ୟପତନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ପତନ) — ଅଧ୍ୟପାତ (ଦେଖ)

Adhahpatana ଅଧ୍ୟପତନ—Adhahpāta (See)
(ଅଧ୍ୟପତନ—ବିଶ)

ଅଧ୍ୟପତା—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ପତା) —

Adhahpata ଅଧ୍ୟପତା—୧. ଅଧୋଗତ; ତଳକୁ ଅସପଢିବା—
(ଅଧ୍ୟପତା—ବିଶ) 1. Falling down.

୨ । ଦୂର୍ଗତ; ଦୂର୍ଗତ ଦଶା; ସବନାଶ—
2. Downfall.

୩ । ଅବନନ୍ଦ—3. Deterioration.

୪ । ନୈତିକ ଅବନନ୍ଦ—4. Moral degradation.

୫ । ନରକରେ ପଡ଼ିବା—5. Falling in hell.

ଅଧ୍ୟପୁଷ୍ପୀ—ସ. ବି. (ବୃଦ୍ଧିତ୍ଵ—ଅଧ୍ୟ + ପୁଷ୍ପ + ର) ଯାହାର ଫୁଲ ତଳକୁ
Adhahpushpi ମୁଁ କର ଫୁଟେ—ଅନୁମୂଳ (ଦେଖ)
1 Anantamūla (See)

୧ । ପୁଷ୍ପକୁବିଶେଷ—

2. A plant; Elephantopus Scaber (M. W.)

ଅଧ୍ୟପ୍ରାସ୍ତର—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଧ୍ୟ + ପ୍ରାସ୍ତର) — ଅଶୋତ ପାଳଦା ବ୍ୟକ୍ତିର
Adhahprastara ମାଟି ବା ବୃକ୍ଷର ଶୟାମ—A bed of turf
or grass for a person who is impure.

ଅଧ୍ୟଶୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧ୍ୟ + ଶୀ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅ) —

Adhahsaya ସେ ଭୁବିରେ ଶୁଏ—Sleeping on the
(ଅଧ୍ୟଶୟ—ଶୀ) bare ground.

ଅଧ୍ୟଶୟନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଶୟନ) — ଭୁବିଶୟନ; ଭୁବିରେ ଶୋଇବା—
Adhahsayana Sleeping on the ground.

ଅଧ୍ୟଶୟ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବୃଦ୍ଧିତ୍ଵ—ଅଧ୍ୟ + ଶୟ୍ୟ) —

Adhahsajya ଅଧ୍ୟଶୟ୍ୟ; ସେ ଭୁବିରେ ଶୁଏ—
(ଅଧ୍ୟଶୟ୍ୟ—ଶୀ) Sleeping on the bare ground.

ଅଧ୍ୟଶୟ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧ୍ୟ + ଶୀ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଇନ୍ଦ୍ର. ୧୮) —
Adhahsäyî ଅଧ୍ୟଶୟ୍ୟ (ଦେଖ)

(ଅଧ୍ୟଶୟ୍ୟ—ଶୀ) Adhahsaya (See)

ଅଧ୍ୟଶିରଃ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶୀ. (ବୃଦ୍ଧିତ୍ଵ; ଅଧ୍ୟ + ଶିରଃ ୧୮) —
Adhahsirah ୧. ଅଧୋମୂଳ; ଶୁଷ୍କ ତଳକୁ ପୋଦିଥିବା—

୨ । ତଳକୁ ପଡ଼ିଲୁ କେଳେ ମୁଣ୍ଡଳ ଅଭିରୁ ଥିବା—
2. Head fore-most.

ଅଧ୍ୟଶିରଃ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶୀ. (ବୃଦ୍ଧିତ୍ଵ; ଅଧ୍ୟ + ଶିରଃ ୧୮) —
Adhahsirah ଅଧ୍ୟଶିରଃ (ଦେଖ)

Adhahsirah (See)

ସ. ବି—(ସେଇ ଠାରେ ପାପିମାନଙ୍କ ସୁଣ୍ଠର ତଳ ଆତର
କରିବ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ ।)—

ନରକବିଶେଷ—Name of a hell.

ଅଧ୍ୟଶର—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଶର ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅ; ସେ ଭୁବ ରେ
ଶୁଭୁଣ୍ଡେ)—

ଶୈର—Thief (M. W.)

ଅଧ୍ୟସ୍ତଥ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟ + ସ୍ତଥ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅ) —

Adhahstha ୧ । ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ -1. Situated below.
(ଅଧ୍ୟସ୍ତଥ—ସ୍ତଥ) ୨ । ନିମ୍ନ—2. Inferior (M. W.)

ଅଧ୍ୟସ୍ତିତ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟ+ସ୍ତିତ) —ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ—
Adhahsthitā Situated below.

ଅଧ୍ୟସ୍ତିକ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ+ସ୍ତିକ)—ଆକାଶର ଷେଇ ଅଧ୍ୟଶର
Adhahswastika ମନୁଷ୍ୟର ଗୋଡ଼ ତଳେ ପୁଥିଶର ବିପାତ
ଦିଗରେ ଥାଏ—The Nadir.

ଅଧରିଯ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଧେର୍ୟ) —ଅଧେର୍ୟ; ଧୈର୍ୟଶ୍ଵରତା—
Adhairija Impatience.

ଅଧେର୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଧେର; ଧୈର୍ୟଶ୍ଵର—Impatient.

ଅଧରିଯିଥ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ଧୈର୍ୟ) —ଧୈର୍ୟଶ୍ଵର; ଅଧେର—
Adhairijia Impatient.

ଅଧର୍ତ୍ତିଥ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍କ + ଥର୍ତ୍ତ)—

Adhauñadha ୧ । ଅଧରେ ଥିଥେ; ଏକରତ୍ତାଂଶ—
ଆକେକେରାକେକ ୧. Half of half; one fourth
୨ । ଅଧକରୁ ଦିନ—2. Less than half.

ଅଧର୍ତ୍ତିଥା—ଦେ. ବିଶ—ଅଧର୍ତ୍ତିଥ (ଦେଖ)

Adhauñadha ଅଧର୍ତ୍ତିଥ (See)

ଅଧର୍ତ୍ତିଷ ସନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ+ରୂପାଧନ; ସନ ଶୋଭା ବିଷରକ ଲୋପ) —
Adhāupāśana ମେଥୁନ—Sexual intercourse(M.W)

ଅଧକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍କ)—

Adhaka ୧ । ଅର୍କପରିମାଣ—1. Half in quantity.
ଆର୍କ—୨ । ଅର୍କେକ; ଅର୍କାଂଶ—2. Half portion).

ଆର୍କା ଆର୍କ ଅଧକରେ ଦସାଇଲେ ରେଇ । କୃଷ୍ଣବ. ମହାତ୍ମା. ଜନ।
ଦେ. ବିଶ—ଅର୍କ ପରିମିତମାତ୍ର—

Half only of (a thing).

ଅଧକପାଳ—ଦେ. ବି—ଅଧକପାଳ (ଦେଖ)

Adhakapāli Adhakapāli (See)

ଅଧକିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶୀ. (ସଂ. ଅର୍କ + ଜାତ ଧାରୁ)—

Adhakiā ଦରଖିଆ, ଖାଇବା କାର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମଶ୍ରୀ ଶୈଷର ବର ନ
ଅଧକରା ଥିବା—Half-fed; not having finished
one's meal.

ଅଧର୍ଦ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅଦୁର)—ଅଧର୍ଦିତ (ଦେଖ)

Adharda ୧. Adardha (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅଗର ସ୍ଥାନେ ସୁତିର ୯ ଟଙ୍କାର ଅଶ୍ଵ ଓ ମହା ଏବଂ ୩ ଟଙ୍କାର ଅଶ୍ଵ ଓ ମହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବିଷ୍ଟ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ଟଙ୍କା ୩ ଟଙ୍କାର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ୟାୟୁକ୍ତ ବୈ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ଗଠିଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅଛି ଶୀର୍ଷ ଶର୍ଷରବିଶ୍ଵି—

2. Emaciated; very weak.

ଅଧିକ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. ଅ + ଧିକ = ଧୂରାର୍ଥକ; ଉତ୍ସନନ୍ଦ ଶୁଭର
Adhardaka ଧର୍ଥଧିକ ନ ହେବା)—୧ । ନିଧିକ; କର୍ଷ୍ଣ—

ବେଦିକ—୧ । ଶୁଭର—2 Free from anxiety.

ଗ୍ର. କି. ବିଶ—ନିଷ୍ଟିକ୍ରି—

Fearlessly; without fear or anxiety.

ଅଧିଧିକ—ଦେ. ଅ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶର୍ଷର ବାର୍ଦ୍ଦିକ ବା ସେଇ
Adhardadharda ଯୋଗୁ ଅଛି ଶୀର୍ଷ—

ଧର୍ଥଧିକ, ମୋରକୁଟେ A person of emaciated frame.

ଅଧିଧିକ ! ଗରେ ଗରୁ ରୁହୁଳ ପଡ଼—ପର ।

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅଦର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)

1. Adardha (See)

୨ । ରଙ୍ଗ—2. Broken.

୩ । ହୃଗୁଳା—3. Slack; loose.

୪ । ଅଛି ଶୀର୍ଷର୍ଷି—

4. Very weak and emaciated.

ଅଧନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗୁହୀ; ଅ + ଧନ)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିନ—

Adhana

(ଅଧନ—ସି)

ଅଧର୍ମ ହେଲେ ଦେବ ଦୁଃଖ ବୋଲିବ ।

ଦୁଃଖିତ୍—ମହାଭାରତ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

୨ । (ସୁତ) କିନ୍ତୁ ସୁତକ ଧନର ଅଧକାରୀ ହେବାକୁ
ଆଜନ ଅନୁସ୍ଥାରେ ଅସମର୍ଥ—

2. (Law) Not legally entitled to
own property.

[ଦୁ—ଶର୍ଷଧା, ପୁତ୍ର ଓ ଦାସ ଏ କିନ୍ତୁ ଅଧନ; ଏମାକେ
ଯେଉଁ ଧନ ଲାଭ କରନ୍ତି ବା ଅର୍ଜନ ଥେ ଧନରେ ସେମାନଙ୍କର
ତତ୍ତ୍ଵ, ପିତା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେ ସଥାକମେ ଅଧକାରୀ ଅଟନ୍ତି ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର. ମନୁସହିତା ୩୪୨ !]

ଅଧନୁତ୍—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନ୍ତାଧୂନ (ଦେଖ)

Adhandhuti Andadhuni (See)

ଅଧନୁତ୍ତିଆ—ଗ୍ର. ବିଶ. ପୁ—ଅନ୍ତାଧୂନ (ଦେଖ)

Adhandhutia Andādhunia (See)

ଅଧନୁତ୍ତିଆ
ଅଧନୁତ୍ତିଆ
ଅଧନୁତ୍ତିଆ

୧ । ଅସୁଖୀ—

Adhanya 1. Miserable; unhappy.

(ଅଧନ୍ୟା—ସି) ୨ । ଉତ୍ସନ୍ନାନ—2 Unfortunate.

ଅଧପାହୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅକ୍ଷ + ପାଦ)—

Adhapāhi ୧ । ଏକ ପାଥର ଅଧେ; ଏକ ଫେରର $\frac{1}{8}$; ଅଧାହୀ—

ଅଧପାହୀ ୧. One eighth of a seer.

ଅଧ୍ୟାହ

୨ । କୌଣସି ବସୁର ଏକାଅଷ୍ଟମାଂସ—

2. $\frac{1}{8}$ of any thing.

୩ । ଏକକୋଣର — 3. Two furlongs.

୪ । ଛଟାକି ଡେଳନର ବଟକର—

4. A standard weight of $\frac{1}{8}$ of a seer.

୫ । ଛଟାକି ପରିମାଣ ମାପପାତ୍ର—

5. A standard measure of $\frac{1}{8}$ of a seer capacity.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଛଟାକି ପରିମିତ—

1. Measuring $\frac{1}{8}$ of a seer.

୨ । ଛଟାକି ଡେଳନ—

2. Weighing $\frac{1}{8}$ of a seer.

୩ । କୋଣର ର ରୁଗ ଦୂର—

3. 2 Furlongs distant.

ଅଧପାଆକାଇ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ଅଧପାଆ ପରିମିତ—
Adhapāakia ପଦାର୍ଥ ସମ୍ମାନ—

ଆଧାପୁଣ 1. (pot) Of the capacity of $\frac{1}{8}$ of a seer.

ଆଧପାକା ୨ । ଯେଉଁ ହାଣିରେ ଅଧପାଆ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହି ଭାବର
ରକ୍ତ ଯାଇପାରେ—

2. (cooking-pot) Of the capacity
for boiling $\frac{1}{8}$ seer of rice.

୩ । ଯେଉଁ ବସୁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ଡେଳ ଅଧପାଆ—
(ଯଥା—ଅଧପାଆକାଇ ଲଭିତ୍ବ)

3. (things) Each of which weighs
 $\frac{1}{8}$ seer.

ଦେ. ବି—ଅଧପାଇ (ଦେଖ)

Adhapāi (See)

ଅଧପାଇ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅକ୍ଷ + ପାଦ)—

Adhapāi ୧ । ଯେଉଁ ବଟକରବାର ଅଧପାଆ ପରିମିତ ବସୁ
ଆଧପାଇ ଚରିଯାଏ—1. A standard weight
of $\frac{1}{8}$ seer.

୨ । ଯେଉଁ ମାପପାତ୍ରରେ ଅଧପାଆ ବସୁ ମାପ କରିଯାଏ—
2. A cup for measuring $\frac{1}{8}$ seer.

୩ । ଅଧପାଇ (ଦେଖ)

3. Adhapāhi (See)

ଅଧପାଇକା—ଦେ. ବିଶ—ଅଧପାଆକା (ଦେଖ)

Adhapākia Adhapāakia (See)

ଅଧପାହୀ—ଦେ. ବି—ପାତ୍ରର ଅଧେ—

Adhapāhi ୧ । Half a pie.

ଆଧପାହୀ

ଆଧପାହୀ

ଆଧପାହୀ

୧	ର	ଉ	ଚବ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁଲାହିକ ପୁନ୍ଦ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ରଥ	ତ
,	ର	ଉ	ଚବ	ତ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦବର୍ଷି	ଅନୁମାର ବା ତନ୍ଦୁବୁନ୍ଦୁବୁନ୍ଦୁ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ରଥ	କ	ତୁ

ଅଧିପେଟ—ଦେ. ବି—ପେଟପୂର ନ ହେବା ରୋଜନ—

Adhipeṭa Half a bellyful of meal.

ଆଧିପେଟ ଦେ. ବଣ—ଖାଇବାଦ୍ୱାରା ଯାହାର ପେଟ ପୂର ନ ଥାଏ—

Half-fed.

ଅଧିବା—ସ. ବ. ଶ୍ଵା. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+ଧବ+ଆ)

Adhabā ବିଧବା— A widow.
(ସଧବା—ବିପରୀତ)

ଅଧିବାଟ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଥ+ବାଟ)—

Adhabāṭa ୧। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତ୍ତବରତ୍ତର ଅଧେ—

ଆଧିପଥ ୧. Half of a certain distance.

ଅଧିବର ୨। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତ୍ତବରତ୍ତବିଶ୍ଵି ପଥର କଷ୍ଟଦଂଶ—

2. Half-way.

(ଯଥା—ଚାକ୍ର ମୋର ଅଧିବାଟରେ ଦେଖା ହେଲା ।)

ଅଧିବାଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତ୍ତବ ବା ପଥର ଅଧେ

Adhabātiā ଯାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person) Who has gone half the distance.

୨। ଦୁଇ ଜଣକଦ୍ୱାରା ଅଧେ ଅଧେ କରାଯିବା (କର୍ମ)—

2. (work) Done by two persons half and half.

୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Incomplete.

୪। (ଗୋଟିଏ ଭାର ବନ୍ଦୁ ବା ବୋଲ୍ଡ) ଯାହାକୁ ଦୁଇ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଧେ ଲେଖାଏ ଦୂରର ଯାକେ ବୋଲ୍ଡ ନିଅନ୍ତି—

4. (a load) Which is carried by two people half way each.

ଦେ. ବି—ଖୋଲା ହେବା ମାଟିକୁ କୌଣସି ପ୍ଲାନ୍କରୁ କିଛି ବେଶି ଦୂର ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ଜଣେ ବୋଲ୍ଡିଆ ମାଟ ବୋଲ୍ଡକୁ ଖୋଲା ହେବା ଯାଗାରୁ କିଛି ଦୂର (ଅଧିବାଟ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଲ୍ଡ ନିଏ ଓ ସେଠାରୁ ଅଛି ଜଣେ ବୋଲ୍ଡିଆ ପ୍ରଥମ ବୋଲ୍ଡିଆ ଠାରୁ ସେ ବୋଲ୍ଡକୁ ନେଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟପ୍ଲାନ୍କରେ ପକାଏ, ଏହପର ପ୍ରଣାଳୀରେ ମାଟକାମ କରାଯିବା ଘାର— An arrangement for carrying loads of earth to a certain distance by relays of carriers, one relay carrying the loads half way and then transferring them to the other relay of coolies to be carried to the destination.

ଅଧିବେଳ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍କ+ବେଳ)—

Adhabelā ୧। ଅର୍କପାଦ; ଅଧିବେଳ—

1. Half a meal.

୨। ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ମାତ୍ର ରୋଜନ—

2. Taking one meal a day.

କଣେ ଉପବାସ, ଅରଦିନ ଅଧିବେଳ । ସୁରକ୍ଷା-ନିହାରିତ ବଳ ।

ଅଧିବେଲ—ଦେ. ବି—ସାନ କଂସା; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଲ—

Adhabelā A small bell-metal cup.

ଛେଟିକୀମା

ଅଧିବେଲ—ଦେ. ବି—ଅଧିବେଲ (ଦେଖ)

Adhabeli Adhabelā (See)

ଅଧିମ—ସ. ବଣ. (ଅବ ଧାରୁ—ମନ କରିବା+ବର୍ତ୍ତୀ.ଅମ; ନିପାତନ)—

Adhama ୧। ମାତ; ମାତମ—1. Base.

ଅଧିମ—ସ୍ତ୍ରୀ } ୨। ନିମ୍ନମ—2. Lowest.

ଅଧିମତା—ବି } ୩। ମୂଳ; ମୂଳତମ—3. Vile; vilest.

ସଂ—ଉତ୍ତମ- ବିପରୀତ } ୪। ଅଭି ସାମାଜ୍ୟ—

ଦେ—ଧିମ—ବିପରୀତ } ୫। ଅନ୍ତି ନିକଞ୍ଜ—

୬। ଅଭି ଅନ୍ତି ନିକଞ୍ଜ—6. Very unworthy.

୭। ଦେହୃ—7. Insignificant.

୮। ଦୃଷ୍ଟି—8. Despicable.

୯। ମନ—9. Very bad.

୧୦। ପାପି—10. Sinful.

୧୧। ଦୁଷ୍ଟ—11. Wicked.

ସଂ. ବି—୧। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାଗର ବା ଭ୍ରମପତି; ଭୟ, ଦୟା ଓ

ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ ଏବଂ କାମକୀନୀ ବିଷୟରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—

ବିରୁଦ୍ଧରହିତ ବନ୍ଦକ୍ରି—(ଶଦକନ୍ଦିତମ)

1. An unblushing paramour (M.W.);
an unblushing sensualist.

୨। ବୃଷବିଶେଷ—2. Name of a tree.

(ହିନ୍ଦି. ଶଦସାଗର)

୩। (ଜ୍ଞାନିଷ) ମନୁଷ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଜ୍ଞାନାଧିର ମୂଳତମାତ୍ରକ

ରହି ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଦୟକ ସ୍ଥିତିବିଶେଷ ରୂପ ଯୋଗ—

(Astronomy) A very inauspicious conjunction of the planets; Sun and Moon in a person's horoscope.

ଅଧିମକବି—ସ. ବି—ଯେଉଁ କବ ଅନ୍ୟ କବିଙ୍କର ନିନା କରେ—

Adhamakabi A poet who criticises other poets; a satirist.

(ହିନ୍ଦି. ଶଦସାଗର)

ଅଧିମକବ୍ୟ—ସ. ବି—ଯେଉଁ କବିଙ୍କର ବିଶ୍ଵାର୍ଥ ନ ଥାଏ—

Adhamakābya (କୁଳମଣି. ଅଳକାର ତରଣିଣୀ)—

A poem which does not contain any hidden meaning; a poem of no literary merit.

ଅଧିମଧ୍ୟ—ଶ୍ରୀ. ବଣ. (ସ. ଅଧିମଧ୍ୟ)—ଅଧିମଧ୍ୟ (ଦେଖ)

Adhamadhamā Adhamadhamā (See)

ଶାର୍ମିଳୀ ଜ୍ଞାନେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୂତ ୧ ପଢିବ ଅଛର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତହିଲ ଅଛର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ଜ୍ଞାନ କବନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଳ ୯ ବା ୧୦ ପଢିବ କର୍ତ୍ତା ବୌଦ୍ଧ କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାସୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଚରାବୁ ହେବ । ଯଥା—
ଜ୍ଞାନ ଜ୍ଞାନରେ ଯେବେ ଏ ରଣବୋଧରେ ନ ମିଳନ, ଯେବେ ସେହି ଜନ ପାଇଁ ଯଥାକୁମେ ଦର୍ଶନ ଦିପନାର, ବା ୧୦ ପଢିବ କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାସୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଚରାବୁ ହେବ । ଯଥା—
'ଗା' ନ ମଳନେ 'ଗା' ଯେବେ; 'କୁଞ୍ଚ' ନ ମିଳନେ 'କୁଞ୍ଚ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଲି' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଲି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲକ୍ଷଣ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲକ୍ଷଣ' ଦେଖିବେ ।

ଅଧମଧମା—ଶ୍ରୀ. ବିଶ—ଅଧମଧମ (ଦେଖ)

Adhamadhama   **Adhamadhama (See)**

ଶ୍ରୀ. କ୍ରି. ବିଶ—ଅତି ମନ୍ଦରୂପ—Very badly.

(ଯଥା—ସେ ଏ କାମ ଅଧମଧମା କରି କେଇ କୁରିଗଲ ।)

ଅଧମଭ୍ରତ—ସଂ. ବ. ପୁ. (କର୍ମଧା) —୧ । ଅତି ମାତ୍ର କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ

Adhamabhruta   **କିମ୍ବୁତ୍ର ମୁକର—**

1. A menial servant.

୨ । ଭାରବାସ୍ତ୍ର ବା ବୋହିଆ; କୁଲ—

2. A cooly; porter; groom.

[ଦ୍ଵା—କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଭାବ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଦ୍ୱାନ୍ କରିଯାଇ ଥିଲା—

୧ । ଅତି ଶୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦବନାରକାରୀ—ଉଦ୍ଭୂତ;

୨ । ଦଳିଆ; କୋଠିଆ; ଖମାଶ—ମଧ୍ୟମ;

୩ । ଭାରବାସ୍ତ୍ର; ବୋହିଆ; କୁଲ—ଅଧମ ।]

ଅଧମଭ୍ରତକ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧମ + ଭ୍ରତକ) —ଅଧମଭ୍ରତ (ଦେଖ)

Adhamabhrutaka   **Adhamabhruta (See).**

ଅଧମଭ୍ରତ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) —କାର୍ଯ୍ୟବନ୍ଦୁତି; ଶାର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଣୟ—

Adhamarati   **(ହିନ୍ଦୁ. ପଦସାର)**

Attachment or friendship actuated
by self-interest.

ଅଧମର—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅତି + ମର) —

Adhamara ୧ । ଅର୍କ ମୁହଁ; ଦରମର; ମୁତକର—

ଆଧମରା   1. Almost dead; half-dead.

ଅଧମରା ୨ । ଅତ୍ୟକ୍ରମ କୁଳ ଓ ଅଦସର—

2. Exceedingly tired.

୩ । ମୁମୂର୍ଖ; ଶୁକ୍ଲଶୁକ୍ର ହେଉଥିବା—3 Dying.

ଅଧମଳ—ଦେ. ବିଶ—ଅଧମର (ଦେଖ)

Adhamala   **Adhamara (See)**

ଅଧମର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ବହୁଦ୍ରୁହ; ଅଧମ + ରଣ, ସେ ବନ୍ଦବନାର

Adhamarnna   **ଅଧମାବନ୍ଦ୍ରାକୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲା)—**

(ଅଧମର୍ଣ୍ଣ—ସ୍ତ୍ରୀ)   ୧ । ରଣୀ; ଆତକ; ଦେଶାଦାର—

(ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣ—ବିପଶ୍ଚତ)   1. A debtor.

୨ । କରଜଦାର; ରଣଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ରଣଜାଳରେ ଜଳିତ
ବ୍ୟକ୍ତି—2. An indebted person.

ଅଧମର୍ଣ୍ଣକ—ସଂ. ବ. ପୁ. (କର୍ମଧା; ଅଧମ + ରଣିକ) —ଅଧମର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)

Adhamarnnika   **Adhamarnna (See)**

(ଅଧମର୍ଣ୍ଣକ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧମା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧମ + ଆ) —୧ । ଅଧମର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ—

Adhamā   **Feminine of Adhama.**

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ମାତ୍ର ବା ମନ୍ଦପ୍ରବୃତ୍ତିବନ୍ଦିତୀ ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ—

A low or bad mistress (M. W.)

ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ତୁର୍କାର୍ତ୍ତକ) —ଅଧମ (ଦେଖ);

Adhamā (See)

ଅଧମାଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧମ + ଅଙ୍ଗ) —

Adhamāṅga ରଣ; ଗୋଡ଼—The foot.

(ଉତ୍ତମାଙ୍ଗ—ବିପଶ୍ଚତ)

ଅଧମାଗୁର—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) —ମାତ୍ର ଆଚରଣ—

Adhamāgūra Mean conduct.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଦ୍ରୀହ)-ଶାହାର ଆଚରଣ ଅତି ମୁକ—

(ଅଧମାଗୁର—ସ୍ତ୍ରୀ)   Of mean conduct.

ଅଧମାଦୁତ୍ତ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଇ ଦୁଇ କଟୁବାକ୍ୟ କହୁ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ

Adhamāduti   ସନ୍ଦେଶ ପରାମରଶ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଏ—

A bad and surly go-between.

ଅଧମାଧମ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଫଳ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଧମ + ଅଧମ; ଅଧମ

Adhamādhama   ଅପେକ୍ଷା ଅଧମ) —

(ଅଧମାଧମ—ସ୍ତ୍ରୀ)   ଅତ ଅଧମ—Most wretched; the lowest of the low.

ଅଧମା ତାର୍ତ୍ତିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଇ ନାୟକ ପ୍ରତି କୁବ୍ୟବନାର କରେ, ପ୍ରକୃତି

ଅନୁସାରେ ତକ ଶ୍ରେଣୀର ନାୟକୀ ମଧ୍ୟରୁ ନାଚମା—

A mean-minded lady.

ଅଧମାର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) —ନାର ବା ଅଣା ତଳକୁ ଥିବା ଶଶାରର

Adhamārddha   ଅର୍ଥ—The lower half of the

(ଉତ୍ତମାର୍ତ୍ତ—ବିପଶ୍ଚତ) body; part of the body below the navel.

ଅଧମାର୍ତ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧମାର୍ତ୍ତ + ଯ) —ଦେହର ନିମ୍ନାଂଶ ସମ୍ମଳୀୟ—

Adhamārddhyā   Relating to the lower part of the body.

ଅଧର—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ଧ୍ୟ ଧାର = ଧାରଣ କରିବା + କର୍ମ. ଅ; ଯାହା

Adhara   ଧରି ଯାଇ ଦାହିଁ; ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ସୁଲ୍ଲା

(ଅଧର—ସ୍ତ୍ରୀ)   ଦୁଇ, ଯଥା—ଅଧରେଷ୍ଟ; ଅଧରଦାର) —

(ଉତ୍ତର—ବିପଶ୍ଚତ)   ୧ । ନିମ୍ନେ; କିନ୍ତୁରେ ଥିବା; ତଳେ ଥିବା—

1. Lower; nether.

୨ । ନାତ; ଅଧମ; ମୁକ—2. Low; mean; vile.

୩ । ନିକୁଞ୍ଜ—3. Inferior.

ଅଧର ଅରେ ଅଧର ଅଧର ନବ ସବ ତଳେ ରହିବେ ।

ଉତ୍ତ-ବୋଲ୍ଟକ୍ରାନ୍ତିକୁଣ୍ଡଳୀ ୨୫ ।

୪ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—4. Previous (ଯଥା—ଅଧରେଦୁଃ୍ଖ)

ସଂ. ବ—୧ । ଅଧରେଷ୍ଟ; ତଳ ଓ୦—

1. Nether or lower lip.

୨ । ଓ୦—2 Lip.

୧	ଇ	ଇ	ଗୁରୁ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାଷିଳ ଯୁକ୍ତାଶ୍ର	ଶ	ଜ	ଶୁଷ୍ଠ	ଜ୍ଞ	ଜୟ	ଭାଖ	ତ
,	ଶୁ	ଶୁ	ବୁ	ଲୁ	ପ୍ରେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ପୁଣ୍ଡର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ମ୍ରେ	ମ୍ରେ	ଶ୍ଵେ	ରାଥ	ଶ୍ଵେ	ତୁ

ପିଅର ଦୁଃଖ ଥରେ ଦୁଃଖ ଅଧର ; ବିବୁଧ୍ୟ, ବିଶେଷତଃ—ସ. ଚର।

୩ । ଦେହର ନିମ୍ନଭାଗ ଅଂଶ—

3. The lower part of the body (Apte)

୪ । ବକ୍ତ୍ଵା—4. Speech; address (Apte)

୫ । ଯୋଗ—5. The vulva; Pudendum

Muliebre (Apte).

୬ । ପ୍ରଭାତ—6. A reply (M. W.)

ଅଧରକଣ୍ଠ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧର+କଣ୍ଠ) —କଣ୍ଠ ବା ଦେହର

ଅଧରକଣ୍ଠା

ନିମ୍ନଭାଗ—

The lower part of the neck.

ଅଧରକାୟ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧର+କାୟ) —ଦେହର ନିମ୍ନଭାଗ—

Adharakāya The lower part of the body.

ଅଧରକାସ—ଦେ. ବିଶ—ଉତ୍ତରପୁରୀଦ୍ୱାରା ପରିବରକାସ—

ଅଧରକାରୀ

Vanquishing; excelling.

ଦେହକୁ ଅଧରକାସ ଅଧରରେ ବନ୍ଧୁ ରୁ ମୋ ରକ୍ଷଣରେ ।

ରକ୍ଷ. ଟେଟେମୁଣ୍ଡରିଲାମ. ୨୦୨୧ ।

ଅଧରଜ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧେର୍ଯ୍ୟ) —ଅର୍ଦ୍ଧେର୍ଯ୍ୟ—

ଅଧରଜ

Impatience.

ଅଧରଜ—ଗ୍ର. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ର. (ସ. ଅ+ର୍ଦ୍ଧେର୍ଯ୍ୟ)—

ଅଧରଜ

ର୍ଦ୍ଧେର୍ଯ୍ୟଶ୍ଵର—Impatient.

ଅଧରଜିଆ—ଗ୍ର. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ର. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧେର୍ଯ୍ୟ)—

ଅଧରଜିଆ

ର୍ଦ୍ଧେର୍ଯ୍ୟଶ୍ଵର—Impatient.

ଅଧରଟେପି—ଦେ. ବି—୧ । (ସ. ଅଭ୍ର) —ଅଗରଚିକିତ୍ସା; ଶ୍ରୀମାନେ

ଅଧରଟେପି

ଚିକିତ୍ସା—Impatient.

ଅଧରଟେପି—ଦେ. ବି—୧ । (ସ. ଅଭ୍ର) —ଅଗରଚିକିତ୍ସା; ଶ୍ରୀମାନେ

ଅଧରଟେପି

ଚିକିତ୍ସା—Impatient.

1. Round spot of black mica put on the

brow by females.

୨ । (ସ. ଅଧର) ଶ୍ରୀମାନେ ଅଧରେଶ୍ଵରେ ଚିତ୍ର କରିଥିବା

ଅଭରର ଟୋପା ବା କଳାବିନ୍ଦୁ—

2. A spot of catechu or black painted

on the lower lip by women.

ଅଧରତଃ—ସ. କ୍ର. ବିଶ. (ଅଧର+ତଃ) —ତଳେ; ନିମ୍ନରେ—

ଅଧରତଃ

Below; beneath.

ଅଧରପଣୀ—ଦେ. ବ. [ଏ ପଣା ଯେଉଁ ଦାଣିମାନଙ୍କରେ ଦେଇ ଲାଗେ

ଅଧରପଣୀ

ସେ ଦାଣିମାନ ପୂଜକର ଓଠ (ଅଧର) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ଅଧରପାନା

ଉତ୍ତର ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ; ସ. ଅଧର+

ପ୍ରପାନକ]—ଗୁଣ୍ଠିରୁ ଓ ବାହୁଡ଼ା ଯାହା ସମୟରେ

ଜଗନ୍ନାଥ, ବଲବଦ୍ର ଓ ସୁରଦ୍ରା ରଥରେ ଥିବାବେଳେ

ତାଙ୍କୁ ଦେଇବତଶ୍ଵରି ପଣା—Sweetened drink

offered to the deities Jagannାଥ, Balabhadra & Subhadra while

they are on the cars during the car-

festival.

ଅଧରପଦ—ସ. ବ. (ରୂପକ; ଅଧର+ପଦ) —ପଦ ପର କମଳା

Adharapatra ଅଧରେଷ୍ଟ—Beautiful lip (compared to a leaf).

ଅଧରପାନ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧର ବୁନ୍ଦପୁଣ୍ଡକ ଅଧରମଧ୍ୟ-ପାନ) —

Adharapana ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଚନ୍ଦ୍ରକ—

1. Kissing on the lower lip.

୨ । ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକର ଶ୍ରେଷ୍ଠରୁ ବା ଚନ୍ଦ୍ରକ—

2. Sucking of each other's lower lips by lovers.

ଅଧରକାସ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ; ଅଧର ରେହିଛି କାସ) —

ଅଧରକାସ ୧ । ନାର ତଳକୁ ପିନାଯିବା ଲୁଗା—

1. Cloth worn below the navel.

୨ । ପୋଷାକ ତଳ ଦେହକୁ ଲାଗି ପିନାଯିବା ଲୁଗା—

2. Under-wear.

ଅଧରବିନ୍ଦୁ—ସ. ବ. (ରୂପକ; ଅଧର + ବିନ୍ଦୁ) —ପଦ ବିନ୍ଦୁର ପର

ଅଧରବିନ୍ଦୁ

ବିନ୍ଦୁର ପର ଶୋଭିତ ବିନ୍ଦୁ—Rosy lip (compared to a ripe Bimba fruit)

ଅଧରମ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. ଅଧର୍ମ) —ଅଧର୍ମ (ଦେଖ) —

Adharam

Adharma (See)

ଅଧରମ—ଗ୍ର. ପଦ୍ମ. ବି. (ସ. ଅଧର୍ମ) —ଅଧର୍ମ (ଦେଖ) —

ଅଧରମ

Adharma (See)

ଅଧରମ କରଇ ଯେଉଁ ନର ଅବଶ୍ୟକ ଶୁଦ୍ଧିତ କରିବାର ।

କୃଷ୍ଣର ମହିତ ନର କରିବାର କାହାର ।

ଗ୍ର. ବିଶ—ପାପଯୁକ୍ତ; ଅଧାରିକ (କର୍ମ) —Impious; sinful (act).

ଅଧରମଧୁ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ; ଅଧରଜାତ ବା ଅଧର କଲିତ

ଅଧରମଧୁ

ମଧୁ) —ଅଧରମଧୁ; ପ୍ରେମିକରେ ପରାମର୍ଶର

ଅଧରମଧୁ ଅଧରମଧୁ କରିବା ସମୟରେ ପରାମର୍ଶର

ଅଧରମଧୁର କଲିତ ଲାଲ, ଶାହାକୁ ଅନେକାହନ୍ୟ ଅସାଦନ

କରନ୍ତି (ଏକ ଯାହାକୁ ପରାମର୍ଶର ଦୋଳରେ ମଧୁ ବା ଅମୃତ

ସଙ୍ଗେ ଭୁଲକା କରନ୍ତି) —The honey of the lips imbibed by lovers while kissing each other.

ଅଧରମୀ—ଗ୍ର. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ର. (ସ. ଅ+ଧର୍ମୀ) —୧ । ଅଧାରିକ—

Adharami

1. Impious; irreligious.

୨ । କିମ ଧର୍ମବ୍ୟାଗି—2. Deserting one's creed.

୩ । ଧର୍ମୀ—3. Professing a different creed.

ଯାଥାରଣ ଲେବେ ଅଧର ସୁଶ୍ରାଵେ ମୁହଁର ୬ ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟେ 'ପ୍ରତ୍ୟେଷ' ରଖା କରିଛ ନାହିଁ । ଅତ୍ୟବ ୯ ବା ୧୦ ପଢ଼ିବ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାରୁ ତଥା—
ଏହି ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲିରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି କବିପାଠି ଯାଥାମେ ଚର୍ଚିର ବିଷୟର ବିଷୟର ୨ ବା ୩ ପଢ଼ିବ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାରୁ ତଥା ଗୋଟିଲେ ହେବ । ସଥା—
'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଗୋଟିବେ; 'କଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କଥ' ପେଣିବେ; 'କଥ' କ ପାଇଲେ 'କଥ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳିବଜ୍ଞ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳିବଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ ।

ଅଧରସପଦ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଧର+ସପଦ; ଯାହାର
Adharasapadna ପର୍ବତୀମାନେ ପରାପର ହୋଇ ବା ମର ତଳେ
(ଅଧରସପଦ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଢ଼ିଛନ୍ତି; ଯେ ପର୍ବତୀମାନଙ୍କୁ ପରାପର କରିଥିଲା)—

One whose enemies are worsted or
silenced (M. W.)

ଅଧରସୁଷ୍ଟିକ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ମନୁଷ୍ୟର ଗୋଡ଼ ତଳେ ପୁଅସର
Adharaswastika ବିଷୟର ଦିଗରେ ଥିବା ଅକାଶର
କଳ୍ପିତ ବିନ୍ଦୁ—The nadir.

ଅଧରହନ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ତଳ ପାଇବ ହାଡ଼—
Adharahanu The lower jaw-bone.

ଅଧର—ସଂ. ବି. ଶ୍ରୀ. (ଅଧର + ଅ)—୧ । ଅଧରର ଶୀର୍ଷ—
Adhara 1. Feminine of Adhara.

ସ. ବି. ଶ୍ରୀ—୨ । ମନୁଷ୍ୟର ଠିକ୍ ଗୋଡ଼କଳେ ଥିବା ପୁଅସର ଅର
ପାଇଁ ଅକାଶର କଳ୍ପିତ ବିନ୍ଦୁ—2.The nadir.
୩ । ଦିନିଶ ଦିଗ—3. The south.

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଧୃତ)—୧ । ଅଧୃତ; ଧରା ହୋଇ ନ ଥିବା—
1. Uncaught; unheld.

ଏତେ , ୧ (ପୁ.) ଯେଉଁ ଅଣ୍ଟିବ ବାହୁଦ୍ୱା ଧର ହୋଇ ନ ଥାଏ
ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର ମୁଖ ଦେବନ କରିଯାଇ ନ ଥାଏ—
2. Uncastrated (bull-calf)

୨ । (ଶ୍ରୀ) ବାହୁଦ୍ୱା ଜନ୍ମ କରିବା ପରେ ଯେଉଁ ଗାର ଧର
ହୋଇ ନଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାରୁ 'ପୁଙ୍କା' ହୋଇ ନଥାଏ—

ଆକୁଂକା 3. (a cow) Not yet subjected to the
process of blowing after giving
birth to a calf.

ଅଧରତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରି)—ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରି; ରାତିର ମଧ୍ୟ ଭାଗ;
Adharati ରାତିରାତ୍ରି—Midnight.

ରାତିରାତ୍ରି ଆଧରତିର ମଧ୍ୟ—

ଅଧରତିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ରାତ୍ରିଯୁ) —
Adharatia ୧ । ଅଧ ରାତରେ ଘଟିବା—

ରାତିରାତ୍ରିରେ 1. Taking place at midnight
or in the middle of the night.

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅଧରତିରେ କରିବାର ଯାହାର
ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି—2. Accustomed to doing
things at midnight or in the middle
of the night.

ଅଧରାମ୍ରତା—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୈପି; ଅଧରରେ କଳ୍ପିତ ଅମୃତ)—
Adharāmruta ଅଧର ମଧ୍ୟ; ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ପରାମରି

ଅଧରରୁ ରମ୍ଭିତ ମଧ୍ୟ ପରି କଳ୍ପିତ ଲାଲ—
The nectar-like moisture of the lips
sucked by lovers in ardent kissing.

ଦେ. ବ—ଗୁରୁଜଳ ଓ ବିଶେଷତଃ ଦୀନାମୁହୁ ଖାଇବା ପରିରେ
ଛବି ଯାଇଥିବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ—The remnants of
food left on the plate by a spiritual
preceptor.

(ସଥା—ଏହି ଅଧରସୁତ୍ତରୁ ଶିଖମାନେ ସେବାକର କୃତାର୍ଥ
କଳ୍ପିତ ।)

ଅଧରାକୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧର + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵାବେ—ରାତ୍ରି ଧାରୁ +
Adharākūta କର୍ମ, ତ)—

(ଅଧରାକୁତ—ବି—୧ । ପରାପର—1. Defeated;worsted—
2. Surpassed; excelled.

୩ । ମକଦମାରେ ହାର ଥିବା—
3. Worsted in a case.

ଅଧରିନା—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧର + ରିନ)—
Adharīna ୧ । କିମ୍ପୁ—1. Lower.

(ଅଧରିନା—ଶ୍ରୀ) ୨ । କନନ—2. Traduced; vilified,
୩ । ରସ୍ତୀର—3. Reproached.

ଅଧରିଭୂତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧର + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵାବେ—ରାତ୍ରି ଧାରୁ +
Adharibhūta କର୍ମ, ତ)—

(ଅଧରିଭୂତ—ବି—୧ । ପରାପର—1. Beaten;

୨ । (ସୁତ) ମକଦମାରେ ହାରିଥିବା—
2. Worsted in a law-suit.

୩ । (ସୁତ) ରତ୍ନ କରିଯାଇଥିବା (କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅଦେଶ)—
3. Invalidated.

ଅଧରେଦ୍ୟୁ—ସଂ. ଅ. (ଅଧର + ଦିବସ; ନିପାତନ)—
Adharedyuh ୧ । ଗତ ପରିଦିନ—

1. The day before yesterday.

୨ । ଅଜର କୌଣସି ପୁଣ୍ୟଦିବସରେ—
2. On any previous day.

ଅଧରେତର—ସଂ. ବିଶ. (ଦୁଃଖ; ଅଧର + ଉତ୍ତର)—
Adharottara ୧ । ତଳର ଓ ଉପରର—

1. Upper and lower.

୨ । ଉତ୍ତରର ଓ ନିମ୍ନର—2. Higher and lower.

୩ । ପୁଣ୍ୟଦିବୀ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ—3. Prior and later.

ସଂ. ଅ—୧ । ଉତ୍ତର ପାଖ ତଳାଭତ୍ତର ଓ ତଳ ପାଖ ଉପରି
ଅଭୂତ, ଏହିପରି ଭବିବେ—

1. Upside down; topsyturvy.

୨ । ନିକଟରେ ଓ ଦୂରରେ—
2. Nearer and farther.

୩ । ଉପରେ ଓ ତଳେ—3. Up and down.

୧	ଇ	ଉ	ବୁନ୍ଦ	୩	୬	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ମୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	୭
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶୀଳନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ମୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ବ୍ର	ନ୍ତ

୪। ଉପରାହୁକୁ ଓ ଚଳାହୁକୁ—

4. Upwards and downwards.

ଅଧରୋଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. ୧। (କର୍ମା; ଅଧର+ଓଷ୍ଟ)—ତଳ ୫୦—

Adharoshtha 1. The lower lip.

୨। (ଦ୍ୱାରା) ତଳ ଓ ଉପର ୫୦—

2. The lower and the upper lip.

ଅଧରୌଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମା; ଅଧର+ଓଷ୍ଟ)—

Adharaushtha ଅଧରୋଷ୍ଟ (ଦେଖ)

Adharoshtha (See)

ଅଧର୍ମ—ସଂ. ବ. (ନଷ୍ଟ କର; ଥ+ଧର୍ମ)—

Adharma ୧। ଧର୍ମ କା ପୁଣ୍ୟର ଅଭି—

1. Irreligion; impiety;
unrighteousness.

୨। ପୁଣ୍ୟ ତୁ ପାପ—2. Sin.

୩। ଅନ୍ୟାୟ—3. Injustice.

ଅଧର୍ମ ନାହିଁ ଧର୍ମପାତ୍ର, ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାତ୍ମୀୟ ।

ଜନ୍ମାଥ ବରବର ୫୨।

୪। କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟକ୍ରମନ—4. Breach of duty.

୫। ଅଭିନ୍ଵନ ଲାଗନ; ବେଅଭିନ୍ଵନ କାମ—

5. Breach of law; illegal act.

୬। ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ—6. Unjust act.

୭। ପୁଣ୍ୟର ଅଭିନ୍ଵନ—7. Absence of attributes.

୮। ସୁର୍ଯ୍ୟକ ଅନୁତର ପ୍ରଜାପତିବିଶେଷ (ଏ ବୃଦ୍ଧାକ୍ଷର
ପୁଣ୍ୟ; ଏହାକ ଶୀଳ ନାମ ହିଂସା ବା ମୃତ୍ୟୁ)—

8. Name of an attendant of the
Sun-God.

ସଂ. ବିଶ—ପୁଣ୍ୟରହିତ—Devoid of attributes.

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଧର୍ମୀୟ)—୧। ପୁଣ୍ୟମୂଳନ—

1. Impious.

୨। ପାପ—2. Sinful.

୩। ଅନ୍ୟାୟାଚାରଣାଳ—3. Unrighteous.

୪। ଧର୍ମଜୀନଶୂନ୍ୟ—4. Irreligious.

ଅଧର୍ମମୂଳନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ+ଧର୍ମ +ର ଥାରୁ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବୀ)—

Adharmachari ପାପଚାରଣକାଣ—Practising sin.

(ଅଧର୍ମମୂଳନ—ସଂ)

ଅଧର୍ମତାଃ—ସଂ. କ. ବିଶ. (ଅ+ଧର୍ମତଃ)—ଅନ୍ୟାୟକମେ—

Adharmatah Wrongly.

ଅଧର୍ମି—ସଂ. ବି. ପ୍ରି. (ଅଧର୍ମ+ଆ)—ଅଧର୍ମରୂପୀ ଦେବତା (ଏ

ଅଧର୍ମା ମୂରୁର ଶୀରୁପେ କଳିତା)—

Unrighteousness (personified and
represented as the bride of Death)

(M. W.)

ଅଧର୍ମାଚରଣ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଧର୍ମ + ଆଚରଣ)—

Adharmacharana ପାପଚାରଣ—

Unrighteous conduct,

ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁତ୍ରୁତିତ୍ଵ)—ଅଧର୍ମାଶ୍ରୀ (ଦେଖ)

Adharmachari (See)

ଅଧର୍ମାଶ୍ରୀ—ସଂ. ବ. ଓ ବିଶ. (ଅଧର୍ମ + ଆଶ୍ରୀ)—

Adharmachara ଅଧର୍ମାଚରଣ (ଦେଖ)

Adharmacharana (See)

ଅଧର୍ମାଶ୍ରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧର୍ମ + ଆଶ୍ରୀ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବୀ)—

Adharmachari ପାପଚାରଣକାଣ—Impious; sinful.
(ଅଧର୍ମମୂଳନ—ସଂ)

ଅଧର୍ମାମ୍ବା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁତ୍ରୁତିତ୍ଵ; ଅ+ଧର୍ମମୂଳନ;

Adharmatma ୧ମା. ୧ବୀ)—ପାପମ୍ବା; ପାପପ୍ରତିକରିତକ—

Of sinful nature or disposition.

ଅଧର୍ମୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧର୍ମ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବୀ)—

Adharmi ୧। ଅଧର୍ମିକ; ପାପୀ—1. Sinful; impious.

(ଅଧର୍ମିକ—ସଂ) ୨। ଧର୍ମରୂପୀ—2. Fallen from

virtue.

ଅଧର୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧର୍ମ + ଯ)—୧। ଧର୍ମବରୁଦ୍ଧ—

Adharmya 1. Contrary to religion.

୨। ବେଅଭିନ୍ଵନ—2. Illegal.

୩। ଅନ୍ୟାୟ—3. Unjust.

୪। ଅଧର୍ମିକ—4. Impious.

ଅଧଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭିନ୍ଵନ)—୧। ଏକ ପରିଷାର ଅର୍ଦ୍ଧମୂଲ୍ୟ

Adhalā ମୁଦ୍ରା—1. Half-pice (coin)

ଆଧଲା ୨। ଦେବତାତୁଳ—2. One and half pie.

ଆଧଲା; ଅଧଲା ୩। ଏକ ପରିଷାର ଅଧେ—3. Half a pice.

[ଦ୍ୱା—ଏଥର ସଂଖ୍ୟାବକେତୁ ୧. ୫୭]

ଅଧଲକିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଯହିଁର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଅଧଲ—

Adhalakia 1. Half a pice worth of.

୨। ଯହିଁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଅଧଲ—

2. Worth half a pice each.

ଅଧଲକିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଧଲକିଆ (ଦେଖ)

Adhalakia (See)

ଅଧେଶ୍ଵର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧେଶ୍ଵର + ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—୧। ଅଥୋଗାମୀ

Adhaśchara

1. Going downwards.

(ଅଧେଶ୍ଵର—ସଂ) ୨। ଯେ ଭୂର୍ବେ ହାମୁଡ଼ାଏ—

2. Creeping on the ground.

ସ. ବି—ଗ୍ରେର—A thief.

ପଥାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୃଜାରେ ସୃତତ ୯ ଚକ୍ରି ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ପଢ଼ିବ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପରକ ୬ ବା ୨ ଚକ୍ରିର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଗନ୍ଧ ଖୋଜିଲେ ପେବେ ଏ ଭୂଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଗନ୍ଧ ପାଇଁ ଯେଥାକମେ ଗଢ଼ିର ବନ୍ଦରତ ୨, ବା ୧ ଚକ୍ରିର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଗନ୍ଧ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — ‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶେଖିବେ; ‘ଭୂଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ସ. ବିଶ. ପ୍ଲୁ. (ଅଧ୍ୟୁ+ତର ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)

Adhaschārī —ଅଧ୍ୟାତ୍ମି (ଦେଖ)

(ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ସ୍ତ୍ରୀ)

Adhaschara (See)

ଅଧ୍ୟସେରା—ଦେ. ବି—ଅର୍କ୍ତ୍ସେର ଉନ୍ନନ୍ଦ ବନ୍ଦକର ବା ମାପିବା

Adhasera ପାଦ—A standard weight or measure of half a seer.

ଆଧ୍ୟସେରା

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅଧ୍ୟସେର ଉନ୍ନନ୍ଦ ବା ମାପର (ବ୍ୟୁ) —

1. Weighing or measuring half a seer.

୨ । ଯେଉଁ ପାଦରେ ଅଧ୍ୟସେର ବସ୍ତୁ ସମ୍ବାଦ—

2. (a pot) Of the capacity of half a seer.

୩ । ଯେଉଁ ବାଣ୍ଡିରେ ଅଧ୍ୟସେର ଗୁଡ଼ିକ ଫୁଲିବ—

3. (a cooking pot) Of the capacity to boil half a seer.

ଅଧ୍ୟସେର—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅଧ୍ୟସେର (ଦେଖ)

Adhaseri **Adhasera** (See)

ଅଧ୍ୟସେରିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଧ୍ୟସେର (ଦେଖ)

Adhaseria **Adhasera** (See)

ଅଧ୍ୟସେରିକା—ଦେ. ବିଶ—ଅଧ୍ୟସେର (ଦେଖ)

Adhaserikia **Adhasera** (See)

ଅଧ୍ୟସ୍ତନ—ସ. ବିଶ—(ଅଧ୍ୟୁ+ଅବସ୍ଥାତ ହେବା ଅର୍ଥରେ. ତନ) —

Adhastana ୧ । ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ; ନିମ୍ନତର—1. Lower.

(ଅଧ୍ୟସ୍ତନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତଳେ ଥିବା—2. Situated beneath (ଉତ୍ତର୍ତ୍ତନ—ବିପରୀତ)

୩ । ଏଥେ ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା; ପୂର୍ବକର୍ତ୍ତ୍ଵ—
3. Prior; previous.

ଅଧ୍ୟସ୍ତଳ—ସ. ବି—(ଅଧ୍ୟୁ+ତଳ)—୧ । ତଳମାହାତ୍ମା—

Adhastala 1. Ground floor.

୨ । ସବୁ ଘରର ନିମ୍ନଦେଶରେ ଥିବା କୋଠୁ—

2. The room below all other rooms.

ଅଧ୍ୟସ୍ତାତ—ସ. ଅଥ. (ଅଧ୍ୟୁ+ତାତ)—୧ । ତଳ; ନିମ୍ନରେ—

Adhastat 1. Lower down; beneath; below; underneath.

୨ । ତଳଆଡ଼କୁ—2. Downwards.

ଅଧା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ)—ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ; ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵକ; ଅଧେ—

Adha Half.

ଆଧା; ଅଧା ଧନ୍ୟ ଏ ତ୍ରିଦଳ ଲକ୍ଷମ୍ବା,

ଆଧା କାମ ଉତ୍ସର୍ଗ କିମ୍ବ ଦୂର ଅଧା । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଙ୍ଗଳ ।

ଦେ. ବିଶ—ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ ପରିମିତ—Half in quantity, weight, measure or number.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଅଧିପାଥ ଓଜନର ପରିମାଣବିଶେଷ—

A unit of half a pāā in weight

(ଯଥା—ଆଧା ୧୫ ତଳେ ନୋହ ଦେଖ ।)

ଅଧାଆଧା—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ—୧ । ଶୁଳକର ଅଧେ; ଆଠ ପଣ—

Adhāadha 1. Roughly half.

ଆଧ ଆଧ; ୨ । ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵମାତ୍ରା କିମ୍ବ—୨. By halves.

ଆଧା ଆଧି ୩ । ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ରାବରେ—

ଆଧା ଆଧି ୩. Incompletely.

ଆଧେ ଆଧ

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵୁର୍ଣ୍ଣ—1. Half-filled.

୨ । ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ ନିଃଶୈଳିତ—

2. Half emptied; reduced by half.

(ଯଥା—୫ ଜଣ ଖାଇବା ପରେ ଭାତ ହାଣି ଅଧାଆଧା ହୋଇଗଲା ।)

୩ । ଦୁଇ ସମାନ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ—

3. Divided into two equal parts.

୪ । ପ୍ରାୟ ଅଧେ—4. Roughly half.

୫ । ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ ଦର୍ଶକ (କଥା)—

5. Half uttered (words).

ଅଧାଆଧୁ—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ ଓ ବିଶ—ଅଧା ଅଧା (ଦେଖ)

Adhāadhi

Adhāadha (See)

ଯେଉଁ ଏକ କରତ ବୁଢ଼ା ଓ ଆ ଅ ଗୁଡ଼ କେ ପଡ଼େ

ଗାହା ରକ୍ତ ପୁଷ୍ଟ ମଙ୍ଗଳକ ବେବା କରନ୍ତୁ ।

ପଞ୍ଚମେହଳ. ହମାର ଅଂରୁଣ୍ଡ ।

ଅଧାଉମର—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ+ଆ. ଉମର)—

Adhāumar ୧ । ଯୁବା ବୟସ; ଯୌବନ—

ଆଧା ଉମର; ୧. Youth; adolescence.

ଆଧା ସମୟ ୨ । ପ୍ରୌଢ଼ାବସ୍ଥା; ଯୌବନ ଓ ବାର୍ଷକ୍ରମ ସର୍ବ

ଆଧା ଉମର ସମୟ—2. Time between youth and old age; middle age.

ଦେ. ବିଶ—ଅଧାବସ୍ଥିଆ (ସେ ଯୁବା ନୁହେ କି ବୁଢ଼ା ନୁହେ)

Middle aged; grown up; adult (person)

ଅଧାଉମରିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପ୍ଲୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ+ଆ. ଉମର)—

Adhāumaria ୧ । ଅଧାବସ୍ଥିଆ; ପ୍ରୌଢ଼ି; ସେ ଯୁବା ନୁହେ କି

ଆଧାବସ୍ଥା ବୁଢ଼ା ନୁହେ—1. Middle-aged; grown up;

ଅଧାବସ୍ଥା; ଅଧାର ୨. ଅଧାର (person)

୨ । ଦରବୁଡ଼ା—2. Half old.

ଅଧାଉପାଳ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍କ୍ତ୍ତ୍ଵ+ଉପାଳ)—

Adhākapāli କଥାଲର ବାମ ବା ତାହାର ପାଖ ବିଜ୍ଞବା

ଆଧକପାଲିଆ ରେଗ; ସ୍ଵର୍ଗବାନର୍ଦୀ ରେଗ—

ଆଧକପାଲି; Neuralgia; Hemicrania

ଆଧାସୋପାଲି

୧	ଇ	ଉ	ଦୂର	ଓ	ଏ	ହସନ୍ତୁ	ବଶୀ	ଅନୁକାଣିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଦ
୨	ଇ	ଉ	ଦୂ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତୁ	ବଶୀ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗ ବଶୀ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଦୁ

[ଦ୍ୱ—ଏହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଦିନ ସୁର୍ଯ୍ୟାଦୟ ବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଦିନ ଦୂର ପଦର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ବଢ଼େ ଓ ଦ' ପଦର ବାହ୍ୟ କମେ କମେ ଦୃଢ଼ି କମି କମି ସୂର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରୁ ଦେଲକୁ ଛାଡ଼ି ଯାଏ ।]

ଅଧାକପାଳିଗୁଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍କ' + କପାଳ + ଗୁଆକ) — ଯେଉଁ Adhākapālīguā ଗୁଆର ଗୋଟାଏ ପାଖ ଚେପାଇ ହୋଇଥାଏ -
ଆଧାକପାଳୀ ସୁପୁରୀ An arecanut of which one
ଆଧାକପାରୀ side is flat.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଗୁଆରୁ ଚକନପେଣ୍ଡ ଥାଦରେ ଯୋର ଚକନ ପରି ଆଧାକପାଳି ବଥାଉଥିବା ସ୍ନାନରେ ଲେପିଲେ ଥାଧାକପାଳ ଭଲ ହୋଇ ଯାଏ ।]

ଅଧାକପାଳିଧର—ଦେ. ବ—ଆଧାକପାଳ (ଦେଖ)
Adhākapālīdihara Adhākapālī (See)

ଅଧାକପାଳ ବଥା—ଦେ. ବ—ଆଧାକପାଳ (ଦେଖ)
Adhākapālī bathā Adhākapālī (See)

ଅଧାକାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅର୍କ' + କାଣ୍ଡ)—
Adhākāṇḍia ୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (କାର୍ଯ୍ୟ)—
ଆଧାଖେଚ୍ଛା 1. Incomplete (work)
ନାତମାମ ୨ । ଅଂଶିକ—2. Partial.
୩ । ଅର୍କ'ଦିନ; ଅର୍କ'କୁଣ—
3. Half-finished; half-done.
୪ । ଅସମାପ୍ତ—4. Unfinished.

ଦେ. କି. ବଣ—୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ (କରସାଇଥିବା)—
1. Incompletely; in a half-finished condition.
୨ । ଅଂଶିକ—2. Partially.

ଅଧାକାନ୍ତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍କ' + କାନ୍ତା)—
Adhākāntha ୧ । ଅନୁରିତକୁ ଉଠିଥିବା କାନ୍ତା; ଯେଉଁ
ଛୋଟ ଦେଇଲ କାନ୍ତା ଘରର ଖଲକୁ ଛାଇ ନ ଥାଏ—
ଆଧା ଦିଵାର 1. A low wall; a wall raised upto a certain height only.

[ଦ୍ୱ—ଗୋଟିଏ ହଲୁ ବା ବଡ଼ ଘରର ଉଚ୍ଚତା ଅଂଶକୁ ଏକାଥିକ ସ୍ଥତ୍ତ ରାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ ମହିରେ ମହିରେ ଖଣ୍ଡି ଏ ଲେଖାର୍ଥ ଥାଧାକାନ୍ତା ଦିଅଯାଏ; ଏହି ଥାଧାକାନ୍ତା ବେଳେ ବେଳେ ପରଦା କାମ କରେ ।]
୨ । ଯେଉଁ କାନ୍ତା ଅବଧ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Half-finished wall.

ଅଧାକାନ୍ତି—ଦେ. ବ—ଆଧାକାନ୍ତି (ଦେଖ)
Adhākānthy Adhākāntha (See)

ଅଧାକୋଠା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍କ' + କୋଣ୍ଡ)—

Adhākothā ଯେଉଁ କୋଠାର କାନ୍ତାମାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠି ନ ଥାଏ କିମ୍ବା ଯେଉଁ କୋଠାରେ ଶତ ପଢ଼ି ନ ଥାଏ—Half-built brick-building.

ଅଧାଚନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍କ' + ଚନ୍ଦ୍ର)—

Adhāchandra ୧ । ଅର୍କ'ଚନ୍ଦ୍ର; ଅଞ୍ଚୁମୀର ଚନ୍ଦ୍ର—
1. Half-moon.

୨ । ଅର୍କ'ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଶର୍ଦ୍ଦିବିଶେଷ—

2. A kind of weapon of offence in the shape of a half moon; a scimitar.

କିକନା ଚଇକନା ବେଳଙ୍ଗ ବାର କନା
ମୁଶର ଆଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇଲ ଏକ ମୁନ୍ଦା । ପାତାର. ମୃଦୁଂହସ୍ତରଣ. ୪ ।

୩ । ଅର୍କ'ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ପଳକ୍ୟାଙ୍କ ଶର୍ଦ୍ଦିବିଶେଷ—

3. A kind of arrow having the barb shaped like a half moon.

୪ । (ବ୍ୟକ୍ତ୍ୟାର୍ଥ) ଅର୍କ'ଚନ୍ଦ୍ର; ଗଲଥା; ଦୃକାଙ୍ଗୁଣ୍ଠି ଓ ତର୍କମା
ବା ମଧ୍ୟମାଳୁ ପ୍ରସାରତ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଅର୍କ'ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କୁରିବିଲଦ୍ଵାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବେକ ପଛଥାରୁ
ଦିଆଯିବା ଧକ୍କା—4. A push given to a person from behind the neck by the extended thumb and index or middle finger.

ଅଧାଟି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍କ')—କାଠାକିକା ବା ସମଚାଳ ପରି

Adhāṭi କାଠର ଦୂର ପାଳିଆ ଏକପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟ—
A kind of wooden castanets.

ଶା କରରେ ତାଳ ଯନ୍ତ୍ର ବାଜି ଅଥାଟ ।
ସାରଳା, ମହାଭାରତ, ଉତୋଗ ।

ଦେ. ବଣ—ଆଧାଟିଆ (ଦେଖ)

Adhāṭiā (See)

ଅଧାଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଅଧାକୁଆ; ଅର୍କ'ପକ୍କ (ଫଳ)

Adhāṭia 1. Half-ripe (fruit)

ଆଧାପାକା (ଯଥ—ଆଧାଟିଆ ନାହିଁ)

ଅମ୍ବୁଦ୍ର ୨ । ଅପରିପକ୍କ; ଯାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବନ ନାହିଁ—
2. Not fully developed.

୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଦରପକ୍ତର—3. Unfinished.

ଅଧାତ୍ର—ଶା. ବ. (ସଂ. ଅ + ଧାର)—୧ । ଅଧାର—

Adhāṛdi 1. Want of method or system.

୨ । ସମାଜକ ଅଦବ୍କାରଦା ବା ଦୃଢ଼ତାର ଅଧାର—

2. Want of manners.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଜାରେ ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରତିକିରଣ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବଦିତ ଉତ୍ସାହ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧୦ କିମିଟି ବୌଣୀଷ ବର୍ଷି ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତି ଶବ୍ଦରେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତ୍ରୀକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାହୁମେ ଗଢ଼ିର ବସନ୍ତ ବା ୧୦ କିମିଟି ବର୍ଷି ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତି ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥାଃ—
ଜନ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତ୍ରୀକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାହୁମେ ଗଢ଼ିର ବସନ୍ତ ବା ୧୦ କିମିଟି ବର୍ଷି ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତି ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥାଃ—
‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ତ୍ରୀ. ଧାତ୍ରି)—

Adhārdia ୧ । (ଯେ ଧାଡ଼ି ବା ବହୁସମାଜର ପଢ଼ିବେ
ବହିନାହିଁ)—ଅରଦ୍ର; ଅସାମାଜିକ—

1. Uncivil; boorish.

୨ । (ଯେ ଅକ୍ଷର ବା ବିଦ୍ୟାର ଧାଡ଼ି ବା ପାଠୀ ପଢ଼ି ନାହିଁ)
ଅଶିଳ୍ପିତ; ଅପାଠୁଆ; ମୁଖ—2. Unlettered.

୩ । ଯେ ଧାର୍ଷ ଜାଣେ ନାହିଁ—

3. Unmethodical; unsystematic.

୪ । ଅଖାତ୍ମିଆ—4. Awkward.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ର)—୧ । ଅର୍ଦ୍ରପଦ୍ମ;
ଅପରିପଦ୍ମ—Adhārdūā 1. Not fully ripe; unripe.

ଆଧିପାକା ୨ । ଅପରିଶତ—2. Not fully developed.

ଅପ୍ରୁରା ୩ । ଅପ୍ରେବାଣ—3. Inexperienced.

୪ । ଯେଉଁ ନନ୍ଦିଆର ରତର ଶର୍ଷ ଖୁବ୍ ଟାଣ ହୋଇନାହିଁ—
4. (cocoanut) Having the kernel not
yet hardened.

୫ । ଯେଉଁ ବଳଦ ସମ୍ମୁଖୁପେ ବଡ଼ା ହୋଇନାହିଁ—

5 (ox) Which has not yet become
old.

୬ । ଅଧାରୁମରିଆ (ଦେଖ)

6. Adhāumaria (See)

ଦେ. ବି—୧ । ଅପରିଶତ ନନ୍ଦିଆ (ଫଳ)—

1. Undeveloped cocoanut (fruit)

[ଦ୍ର—ପରତ ଓ ଶୁଣିଲ ନନ୍ଦିଆର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା
ନନ୍ଦିଆର ଅଧାତ୍ମିକ କହନ୍ତି ।]

୨ । ହଡ଼ା ନ ହୋଇଥିବା ବଳଦ—

2. An ox which has not yet become
old.[ଦ୍ର—ଦାମୁଡ଼ ଓ ହଡ଼ା ବଳଦର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା
ବଳଦର ଅଧାତ୍ମିକ କହନ୍ତି ।]

ଅଧାରୁମନ୍ତ—ପ୍ରାଚୀନପଦ୍ୟ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ଧାରୁମନ୍ତ)—

Adhātumanta ପଞ୍ଚତୁତ-ସମ୍ବନ୍ଧ-ଶୂନ୍ୟ—
Devoid of the five elements.

ଅଧାରୁମନ୍ତ ଆସା ହୋଏ, ଧାରୁ ପଚା ଦେହ ବହେ ।

ଜଗତାଥ ରତ୍ନରେ ।

ଅଧାଧନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ବିନ୍ଦୁ)—ଅନାଧୁନି (ଦେଖ)

Adhādhanda Andādhuni (See)

ବର୍ଣ୍ଣ ହୁଣିଲେ ଏ ବହୁତ ଅଧାଧନ । ପ୍ରାଚୀ. ପ୍ରତ୍ୱନରୁପଣ ଗାନ୍ଧି

ଅଧାଧୁନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନାଧୁନି (ଦେଖ)

Adhādhund Andādhuni (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବନ୍ଧପୂର) ବିଶ—୧ । ଅକଳି—

1. Unfathomable.

୨ । ଗୋଲମାଳିକା—2. Confused,

୩ । ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୁଦ୍ର—3. Bewildered.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବନ୍ଧପୂର) ବି—ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୁଦ୍ରିତା—

Bewilderment.

ଅଧାଧୁନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନାଧୁନ (ଦେଖ)

Adhādhundi Andādhuni (See)

ଅଧାଧୁନିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅନାଧୁନିଆ (ଦେଖ)

Adhādhundiā Andādhundiā (See)

ଅଧାପନ୍ତୁରା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍କ୍ + ପାନ୍ତୁର)—

Adhāpantara ୧ । ଦରପନ୍ତୁର; ଅସମ୍ଭବ—

ଆଧାମାଧା; ଆଦାଡିଯା 1. Incomplete.

ନାତମାମ; ଅସୁର ୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.

୩ । ଅର୍କ୍ ସମାପ୍ତ—3. Half-finished.

ଅଧାପନ୍ତରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଧାପନ୍ତରା (ଦେଖ)

Adhāpantaria Adhāpantara (See)

ଅଧାପନ୍ତାରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଧାପନ୍ତରା (ଦେଖ)

Adhāpantāriā Adhāpantara (See)

ଅଧାପାଆକିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଧାପାଆକିଆ (ଦେଖ)

Adhāpāākīā Adhāpāākīā (See)

ଅଧାପାଇକିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଧାପାଇକିଆ (ଦେଖ)

Adhāpāikīā Adhāpāikīā (See)

ଅଧାପାଇକିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅଧାପାଇକିଆ (ଦେଖ)

Adhāpāikīā Adhāpāikīā (See)

ଅଧାପାଠିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସଂ. ଅର୍କ୍ + ପାଠିକ)—

Adhāpāṭhiā ୧ । ଅର୍କ୍ ଶିକ୍ଷିତ—

(ଅଧାପାଠେର—ଶ୍ଵରୀ) 1. Half-educated.

ଅଧାପାଠିତ ୨ । ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷିତ ନ କୁହେ; ଯାହାର ଶିକ୍ଷା

ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନାହିଁ—

2. Not fully educated.

୩ । ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠ କିମ୍ ଶେଷ ନ କରୁଣ୍ଟ ବିଦ୍ୟାଲୟ
ଛବିଛି—3. One who has not undergone
the full course of studies in a school.୪ । କୌଣସି ପ୍ରକ୍ଷଳ ବା ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ କିମ୍ ଶେଷ ନ
ହେଉଣୁ ସେ ପଠନ ବନ କରି ଦିଏ—4. One who stops reading before a
book or a subject is finished.

ଅଧାପାଠୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଅଧାପାଠୁଆ (ଦେଖ)

Adhāpāṭhuā Adhāpāṭhuā (See)

(ଅଧାପାଠେର—ଶ୍ଵରୀ)

ଅଧାପ୍ରାଣ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍କ୍ + ପ୍ରାଣ)—

Adhāprāṇa ୧ । ଅଧମର (ଦେଖ)

ଆଧମର ୧. Adhamara (See)

୧	ଇ	ଉ	ର,ର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଫେୟୁ	ଭାଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	ତି	କ୍ଷ

ଅଧମରା; ଅଧମୁଆ ୨। ମୁର୍ଶୁ; ମୃତପ୍ରାୟ—2. Dying.
୩। ବେଦମ୍—3. Out of breath.

ଅଧାପଣ—ଗ୍ର. ବ—ଉଡ଼େ ଗୁଣ ହୋଇଥିବା ବିଲକୁ ଦୋଁଡ଼ି ଗୁଣ
Adhāphari କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୂତ ଲଙ୍ଘନ—

A kind of plough used in ploughing a field which has once been ploughed.

ଅଧାବୟସ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ବୟସ)—ଅଧାଉମର (ଦେଖ)
Adhābayasa Adhāumar (See)

ଆଧବ୍ୟସ

ଆଧାଉମର

ଅଧାବୟସିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୂ. ୫ ଶ୍ଲ.—ଅଧାଉମରା (ଦେଖ)
Adhābayasiā Adhāumariā (See)

ଅଧାବୟସୀ—ଦେ. ବଣ. ପୂ. ୫ ଶ୍ଲ.—ଅଧାଉମରା (ଦେଖ)
Adhābayasi Adhāumariā (See)

ଅଧାବୟସିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ବ୍ୟାଧା)—ଅଧାପନ୍ତରା (ଦେଖ)
Adhābidhā Adhāpantara (See)

ଦେ. କ୍ର. ବଣ—୧। ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ—
1 Incompletely.

୨। ଅମନୋଯୋଗୀ ହୋଇ; ମନ ନ ଲଗାଇ—
2. Half heartedly.

ଅଧାମ—ଦେ. ବ—୧। ଦୁଷ୍କରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଠାଦିବିଶେଷ—

Adhāma 1. A kind of sweetmeat prepared from milk.
2. Milk boiled thick and mixed with sugar.

ଅଧାମରସ ଗୋଟିକା ଦୁଷ୍ଟ ଖଣ୍ଡ ରହି । ସାରଳା ମହାପରତ. ଉତ୍ତୋଗ ।

ଅଧାମର୍ଗବ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଧାରୁ + ମାର୍ଗ + ବା ଧାରୁ + ଅ;
Adhāmārgaba ତାରନାଥ ବାରଷ୍ଟର୍ଯ୍ୟାନ)—
ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apāmārga (See)

ଅଧାର—ଗ୍ର. ବ. (ସଂ. ଆହାର)—୧। ଖାଦ୍ୟ; ଅଧାର—1. Food.

Adhāra (ସଥା—ସେ ବେମାରରେ ପଢ଼ି ଆଜକୁ ଦୁଇଦିନ ଆଧାର ଦେବ ଅଧାର ଶୁଭିଲଣି ।)

ଅହାର ୨। ପଣ୍ଡିତା ନିଜ ଶିଶୁର ପାଣରେ ଆଣି ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଗୁଡ଼ିବିଏ—2. Food put by the mother-bird into the mouths of its young-ones.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ତ୍ରୀ. ଧାର = ଦାର)—ଅଦାତୁ ଅ—
Not sharp-edged; blunt.

ଅଧାରଣକ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଧାରଣ + କ)—ପହିରେ ଲାଭ ମିଳେ
Adhāraṇaka ନାହିଁ; ଯାହା ଭଲ ଲାଭଜନକ ନାହେ—
Not profitable.

ଅଧାରୁଆ—ଦେ. ବଣ—୧। (ଅ + ତ୍ରୀ. ଧାରୁଆ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Adhāruā ଧାରୁଆ ବା ରଣୀ ନାହେ—୧ Not indebted;
free from debt.

୨। (ଅ + ତ୍ରୀ. ଧାର + ତ୍ରୀ. ପ୍ରତ୍ୟେଷ୍ୟ ଭାଥ)—ଅଗ୍ରନ୍ତ;
ଅଦାତୁଆ—2. Not edged; blunt.

୩। (ସଂ. ଅର୍କ + ଶେଷେତି)—ଯେଉଁ ବିଲ ବା କିଅରରେ
ଧାନଜଳ ରୁଆ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇ ନାହିଁ—
3. (a field) In which the transplantation
of paddy seedlings has not been
completed.

ଅଧାର୍ତ୍ତ—ଗ୍ର. ବଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କାହାଠାରୁ ଧାର କର ନାହିଁ;
Adhārtā ଅର୍ଣ୍ଣି—Not indebted to any person.
ଅଞ୍ଚଣୀ
ଅର୍ଣ୍ଣି

ଅଧାର୍ତ୍ତବନ୍ଧା—ଗ୍ର. ବଣ—୧। ଅଧାର୍ତ୍ତ; ଅର୍ଣ୍ଣି—

Adhārtābandhā 1. Not in debt.

୨। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କାହାଠାରୁ ରଣ କର ନାହିଁ କିମ୍ବା କାହା
କିକଟରେ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଜାମିକ୍ ହୋଇ ନାହିଁ—

2. (a person) Who is neither indebted
nor encumbered by any liability.

୩। ଯାହା ଉପରେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ବା ଝୁକ୍ତି ନାହିଁ—
3. Not saddled with any responsibility.

୪। ଜାମିନ୍ ବା ବନକ ଆଦିହାରୀ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ନ ଥିବା
(ସମ୍ଭବ)—

4. Unencumbered; (property) having
no encumbrance on it.

ଅଧାସର—ଗ୍ର. ବଣ—୧। ଅଧାସର (ଦେଖ)

Adhāsari 1. Adhāsari (See).

୨। ଅଧେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରତରକୁ ପୂର୍ବ ଯାଇଥିବା—

2. Half-fhrust.

୩। ଅଧାସୋଇ (ଦେଖ)—୩. Adhāsori (See)

ଗ୍ର. କ୍ର. ବଣ—ଅଧାସର (ଦେଖ)—Adhāsari (See).

ଅଧାସର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅର୍କ + ସମାପ୍ତ)—୧। ଅର୍କସମାପ୍ତ—

Adhāsari 1. Half-finished.

ଆଧାସରି (ଆଚୀନ) ୨। ପ୍ରାୟ ଅର୍କସମାପ୍ତ—

2. Nearly half-done.

୩। ଅର୍କେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ବିତି—

3. Reduced to or diminished by half.

କାନ୍ତରଣ ଲୋକ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ମୁଢ଼ିବ ୯ ଚକର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ‘ପ୍ରତିବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ’ । ଅଥବା ୧୯ , ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପଦକ ଶକ ଖୋଲେ, ଯେବେ ଏ ହିଂଶାକୋଣରେ ନ ଟିକିବ, ତେବେ ସେହି ଶକପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ଚର୍ଚିର ପରିପାତ , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପଦକ ଶକ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ କ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଲିବେ; ‘ଦ୍ୱା’ କ ମିଳିଲେ ‘ଦ୍ୱା’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ କ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜ୍ଞା’ କାରିଲେ ‘ଆଜ୍ଞା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ’ କାରିଲେ ‘ଅଳବଦ’ ଦେଖିବେ ।

୪ । ଅର୍ଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Half-filled.

ଦେ. କି. ବିଶ—୧. ଅବସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—1. Upto half the limit.

୨ । ପ୍ରାୟ ଅଧ୍ୟ—2. Nearly half; by about half.

ଅଧାସୋରି—ଗ୍ରା. ବିଶ—ବ୍ୟବହାରରେ ଅଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋର ହୋଇ Adhāsoin ଯାଇଥିବା (ଲଙ୍ଗଳ)—(plough) Almost worn-out by constant use.

ଗ୍ରା. ବି—ବହୁକାଳ ହଳବୁଲ୍ଲ ହେବା ଯୋଗୁ ଅଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋର ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଲଙ୍ଗଳ—A plough which is almost worn out by constant use.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅଧାସର (ଦେଖ)—Adhāsari (See)

ଅଧୀସ୍ଵର୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ସ୍ଵର୍ଗ)—

Adhāswarga ୧ । ସର୍ବସୁଖର ଅସମ୍ଭୁତ ଶ୍ରେଣୀ—

1. Partial enjoyment of heavenly bliss.

୨ । ଆକାଶର ଅଧେ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚତା—

2. A height of half-way to the sky.

ଦରବଂଶ ଯୋଜନ ଉପରକ ଉତ୍ସର୍ଗ,
ଅନ୍ତିର ତେଜ ଯାଇ ଲାଗିଲ ଅଧାର୍ତ୍ତ । ପାରମା. ନହାଇବନ, ସବ ।

ଅଧୀ—ସଂ. ବି. ଶ୍ଵି. (ଅ + ଧା ଧାରୁ + ଇ; ନିପାତନ)—

Adhi ୧ । ଅଧି; ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣ; ମନୋଦୁଃଖ—

1. Mental agony or pain.

୨ । ଗ୍ରବୁମଣ ଶ୍ଵି—2. A woman in her menses.

ସଂ. ଅ—ଉପର୍ଦ୍ଧର୍ଗ (ଏହା ଧାରୁମାନଙ୍କ ପୂର୍ବରେ ବିମ୍ବିରିଥିବା ଅର୍ଥରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପଦମାନ କିଷକ କରେ)—

A prefix attached to roots to denote various meanings.

୩ । ଉପରିବାଗରେ; ଉପରେ—

1. Above; over; on.

(ସଥା—ଅଧିଗ୍ରହଣ; ଅଧିକାର ।)

୪ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ମୁଖ୍ୟ—2. Chief; superior.

(ସଥା—ଅଧିରାଜା; ଅଧିକାର ।)

୫ । ଅଭିନମ—3. Beyond.

(ସଥା—ଅଧିବେଦନ ।)

୬ । ଉପରକୁ; ଉଚ୍ଚକୁ—4. Up.

(ସଥା—ଅଧିରେବଣ ।)

୭ । ଅଧିକା—5. Extra; redundant.

(ସଥା—ଅଧିଦର୍ଶ; ଅଧିମାସ ।)

୮ । ଅଧିକାର; ଅଧିପତ୍ର; ପ୍ରଭୁ—

6. Authority; mastery.

(ସଥା—ଅଧିଦେବ ।)

୭ । ଔଷର୍ଧ—7. Domination.

(ସଥା—ଅଧିପଦ ।)

୮ । ଅଧିକରୁପେ; ଅଧିକ୍ୟ—8. Excessive.

(ସଥା—ଅଧୀର; ଅଧିଷ୍ଠେପ ।)

୯ । ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—9. Relating to.

(ସଥା—ଅଧ୍ୟାୟ ।)

ଅଧ୍ୟା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅଧ୍ୟାୟ)—୧ । ଗ୍ରହାଦିର ଅଧ୍ୟାୟ—

Adhiā 1. Chapter (of a book).

ଅଧ୍ୟା

ହତ୍ୟା ୧ । (ସ. ଅଧିବାସ)—ଅଧ୍ୟାୟ ପଳପ୍ରାପ୍ତି କାମନାପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅନୁସରଣ କର ପଡ଼ିରହିବା; ଧାରଣା—2. Lying prostrate before a deity till one's wish is fulfilled.

୨ । (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ) ତାତି ରଖିବାର ଶୈଳ ମାତିଙ୍କ—

ଛୋଟିଡି 3. A pot or small jug for keeping toddy.

(ତ୍ରୁ—ଅଧିଅ ରଗତାରୁ ବଢ଼ ଓ ଦକ୍ଷାତାରୁ ସାନ ।)

ଅଧ୍ୟା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ଅଧ୍ୟାୟ-ପଳକ-କାମନାପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ-

Adhiā pardibā ୧ାରୁ ସପ୍ତାଦେଶ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି

ହତ୍ୟାଦେଇଯା ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପବାସ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ-
ଶନରେ ପଡ଼ି ରହିବା—To lie prostrate before
a deity till one gets one's desire.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—ତଣକର ଛେଳକୁଆ ଗୋରୁ

Adhiātī ବାହୁଦ୍ଵାରୁ ଅଭି ଜଣେ ପାଇବାରୁ ନେବାର ଶାର;

ଅଧିଯାତ୍ମି ଏଥରେ ଏହି ସତ୍ତ୍ଵ ଥାଏ ଯେ, ତାର ଦିନ ପରେ
ବାହୁଦ୍ଵାରୁ କେଳିଛୁଆ ବଢ଼ିଗଲେ ବିକିଳିଷ୍ଟ ଧନରୁ ଜମା

ଦିଆଯିବା ବେଳର ମୂଲ୍ୟ କଟି ଯାଇ ବାବ ଯାହା ବଳକ
ସେଥିରୁ ଅଧେ ଦବ୍ୟ ସ୍ଵାମୀ ଓ ଅଧେ ପାଇକ ନେବେ—

A system of bringing up another person's calf or goat on condition that on the sale of the animal the profit will be divided half and half between the owner and the custodian.

ଅଧିକ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟାରୁତି+ବ; ଉତ୍ସରପଦ ଲୋପ; ପାଣିକ
ବ୍ୟାକରଣ)—

(ଭଲ—ବିପାତ) ୧ । ଅଧିକା; ବେଶ—1. Additional.

(ଅଧିକା; ଅଧିକ୍ୟ—ବ) ୨ । ଅତି ବେଶ—2. Excessive.

୩ । ବହୁତ; ପ୍ରଭୁ—3. Abundant; copious.

୪ । ଅନେକ—4. Many.

୫ । ଅଭିରକ୍ତୁ; ଦରକାରୀ ହୃଦ୍ରା ଫେଶ—

5. Superfluous; redundant.

୧	ର	ଉ	ଚିତ୍ତ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସ୍ମୃତିଶର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	ଛ	ରୟ	ଛୁଅ	ଛ
୨	ର	ଉ	ଚି	ତୁ	ସ୍ମେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ତନ୍ଦୁବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ରୁଅ	କ	କୁ

୨ । ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ—6. More than enough.

୨ । ଅସାଧାରଣ ରୂପେ ବେଶ—7. Inordinate.

୮ । ସାଧାରଣ ଅପେକ୍ଷା ବିଶ୍ଵା—

8. Peculiar; special; particular.

ଦେ. ବ. (ସ. ଅଧିକମ୍)—୧ । ଅତିଶ୍ୟ—1. Excess.

୨ । ପ୍ରାଚୁର୍ୟ—2. Abundance; plenty.

୩ । ସୌଭାଗ୍ୟ; ଶାର୍ଦ୍ଦି—

3. Prosperity; good fortune.

(ସଥା—ମୋ ସାଥନ୍ତ୍ରାଣୀ ଚଢ଼େଇର ପେଟବଥା ଲାଗିଛି; ତାଙ୍କର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେଉ ।)

୪ । ପ୍ରେୟୋଜନାଧିକମ୍; ଅଭିରକ—4. Superfluity.

* । ମନ୍ଦଳ; ଶୁଭ—5. Good.

ଦେ. ବିଶ—ଅପେକ୍ଷାକୁଳ ବଡ଼; ଅଧିକତର; ଅଧିକତମ—
Greater; greatest.

ସ୍ଵର୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିକ ହାରିବା । କୃଷ୍ଣିତି ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅପେକ୍ଷାକୁଳ ବଡ଼ରୂପେ—

More than; bigger than.

ଦେ. ଅ. (ସ. ଅଧିକକୁଳ)—୧ । ପରକୁ; ପକ୍ଷାକୁରବେ—
1. On the other hand.

ଯଥ୍ୟ ଧର୍ଯ୍ୟ ପିତା, ଗେହର ସୁତାର କହ ନ ଧରିଲେ ଦୋଷ;
ନ କୃଷ୍ଣିତି ପ୍ରେୟୋଜନ ଅଧିକ ବନ୍ଦିଲୁ ତୋଷ ।
ଗରାଧର—ପ୍ରଣୟବନ୍ଦିଲୁ

୨ । ଅଧିକକୁଳ; ଆହୁର ମଧ୍ୟ—

2. And also; moreover,

ସେ ସତ୍ୟ ଜୀବ କହୁ ଜୀବ, ଅଧିକ ମିଥ୍ୟା ପରମାଣ ।

କିମନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୨୯ ।

୩ । କିନ୍ତୁ—3. But.

୪ । କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ—4. But also.

* । ଏହା ଛାତ୍ର—5. Besides this.

କର ସଙ୍ଗେ ମିଳା ଗେ—ହେଉ ତ ଜଣା

ଅଧିକ ଏଥୁ ଯାଇ—ଅପବାଦ କେବଳ—ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗାତ ।

ଅଧିକର୍ତ୍ତା ଅଧିକ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଧିକାଧିକ)—

Adhikarāñ adhika ୧ । ଆହୁର ଅଧିକ—

ଅଧିକ ଅଧିକ

1. Much more.

ଅଧିକକୁ ଅଧିକ

2. To much; excessive.

୨ । କିମଣି ଅଧିକତର—

3. Gradually increasing.

(ସଥା—ଦିନକୁ ଦିନ ତା ବେଶ ଅଧିକର୍ତ୍ତା ଅଧିକ ହେଉଛି ।)

ଦେ. ବ. ୧ । ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ; ଶାର୍ଦ୍ଦି—

1. Prosperity; affluence.

(ସଥା—ପ୍ରଭୁ ତୋର ଅଧିକର୍ତ୍ତା ଅଧିକ କରନ୍ତୁ ।)

୨ । ଅସରନ୍ତ ଧନ—2. Inexhaustible riches.

* । ପ୍ରାଚୁର୍ୟ—3. Plenty.

ଦେ. ଅ—୧ । ଅତିଧିକରୂପେ—

1. Excessively; too much.

୨ । ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ—2. More than.

* । ପୁନଃପୁନଃ—3. Again and again; repeatedly; over and over.

୪ । ତନ୍ତ୍ର ବଳ ତନ୍ତ୍ର ବଳ—

4. One more than the other.

* । ଦେହ ବେଶ—5. More and more.

ଅଧିକତର—ସ. ଅ. (ଅଧିକମ୍ + ରୁ)—୧ । ଏବ—1. And.

Adhikantu ୨ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ; ଏବ ମଧ୍ୟ—

2. And also; in addition.

* । ପରନ୍ତ—3. On the other hand; more-over.

୪ । ପୁନଶ୍ୱ—4. Again.

* । ବିଶେଷତଃ—5. Specially.

ଅଧିକପଦତା—ସ. ବ—ରତନାର ଦୋଷବିଶେଷ—

Adhikapadata A defect in composition.

[ତ୍ରୁ—ଯେଉଁ ରତନାରେ ପ୍ରେୟୋଜନାତ୍ମିକରୁ ଗୋଟିଏ ଦିର୍ଘ
ପଦ ପ୍ରେୟୋଗ କରିଯାଇ ଥାଏ । ସଥା—ମଧ୍ୟ ପୁନଃପୁନଃ ପ୍ରବନ୍ଧମାଳାରେ—
କଗରର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳକାରୀ ଉପକଳ ହେବା ପରି ବୋଧ ହେଲୁ ।
କୁଳମଣି—ଅଳକାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଅଧିକ ବଚନ—ସ. ବ. (କର୍ମିଧା)—ଆହୁର୍ଦ୍ଵା—

Adhika bâchana

Exaggeration.

ଅଧିକ କାକେଧାକ୍ତ—ସ. ବ—ଅଭିଶ୍ୟେତ୍ର ଅଳକାର—

Adhika bâkyokti

Figure Hyperbole.

ଅଧିକମାସ—ସ. ବ—ମଳମାସ (ଦେଖ)

Adhikamâsa Malamâsa (See)

ଅଧିକରଣ—ସ. ବ. (ଅଧିକମ୍ + ରୁ + ଧାରୁ + ସାବ. ଅନା)—

Adhikarana

1. ଅଧିକାର କରିବା କର୍ମ; ଦଶଳ କରିବା କର୍ମ—
1. Act of taking possession; exercise of authority.

୨ । ଅଧିକାର; ପ୍ରଭୁରୁ; ଅଧିପତ୍ୟ—

2. Mastery; authority; dominion.

୩ । ଆଧାର; ପାଦ—3. Receptacle.

୪ । କିମ୍ବାରେ ଥିବା ପ୍ରସ୍ତୁତ—4. Substratum.

* । ନିଯୋଜନ; ନିଯୁକ୍ତ କରଣ—

5. Appointing; deputing.

୬ । ସଂବନ୍ଧ; ସମ୍ବନ୍ଧ—6. Relation; connection.

ସାଧାରଣ କ୍ଲେକ୍ ଅପର ସ୍ଥାନର ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ୯ ଟଙ୍କିର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଦିନିକ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବତ୍ତ ରହି ବିଶ୍ଵା କରିବି ନାହିଁ । ଅଧିକାର ୫ ବା ୧ ଟଙ୍କିର କୋଣେଟି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟିକ ଶକ ଖୋଲିଲେ ସେବେ ଏ ଉତ୍ତାବୋଷରେ କ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶତ ପାଇଁ ସଥାବ୍ଦିମେ ତର୍ହୁଁର ବିପକ୍ଷର, ବା ୧ ଟଙ୍କିର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟିକ ଶକ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

- ୭ । ସ୍ଥାନ—7. Place; location.

୮ । ଉପାଦାନ; ଉପକରଣ—8. Material.

୯ । ଆଶ୍ରୟ; ଆଶ୍ରା—9. Refuge.

୧୦ । ଦାତା—10. Claim.

୧୧ । ଧର୍ମିଧକରଣ; ବିଗୁରାଲୟ; ଅଦାଳତ—
11. Court of justice.

୧୨ । (ବସାକରଣ) ସପ୍ତମୀ ବିରକ୍ତିର କାରକ; ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ
ବା ସମୟରେ କୌଣସି କ୍ରିୟା ଘଟେ—
12. The locative case.

[ଦ୍ଵା—ଓଡ଼ିଆରେ ଅଧିକରଣକାରକ ଚିହ୍ନାରବାପାଇଁ ଶବ୍ଦ
ର ଏ, ରେ, ଠାରେ ଚିହ୍ନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଅଧିକରଣ ପ୍ରଥମତଃ
ପ୍ରକାରର ଯଥା—ସ୍ଥାନାଧିକରଣ ବା ଆଧାରାଧିକରଣ,
ଲାଧିକରଣ; ଆଧାରାଧିକରଣ ପୁଣି ଜୁର ପ୍ରକାରେ ହୁଏ ଯଥା—
ନଦେଶ, ଯଥା—ବଣରେ ବାଘ ଅଛି । ବିଷୟ, ଯଥା—ଗଣିତରେ
ର ଦଖଲ ଅଛି । ବିଷ୍ଟି, ଯଥା—ପୁଲଙ୍ଗରେ ଚେଲ ଅଛି ।
ମୌନିପଦ୍, ଯଥା—ନରରେ ଦର କରି କୁମୂର ସାରେ ବାଦ କରିବ
ହେଲା ।]

୧୩ । (ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର) ମୀମାଂସା ଓ ବେଦାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ
ପ୍ରକରଣ ବା ଧରିଛେ ଦରେ କୌଣସି ପିହାନ୍ତ ବା ବିଷୟ
ଅଲୋଚିତ ବା ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ—
13. (philosophy) Section or topic
in which a particular subject has
been discussed.

[ଦ୍ୱାସ ଓ କେମିନାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପୁଷ୍ଟମାନ ରହୁ ରହୁ ଅଧ୍ୟାୟରେ
ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅଧ୍ୟାୟମାନ ପାଦରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ଓ
ପାଦମାନ ଅଧ୍ୟକରଣରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅଧ୍ୟକରଣର ପଞ୍ଚ
ଅଙ୍ଗ, ଯଥା— ବିଷୟ (Subject or matter); ସଂଶୟ
(Doubt or query); ପୁରୁଷ (Prima facie
argument); ଉତ୍ତରପଣ (Reply to meet the
above); ସିକ୍ତାନ୍ (Final conclusion).]

ଅଧିକରଣ ମଣ୍ଡପ— ସେ. ବି— ବିଶ୍ୱାଳୟ; ଅଧାଇକ ଘର; କତେର;
Adhikarana mandapa ରଜନୀସ୍—Hall of justice;
Court-house

ଅଧିକରଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ)—ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ
Adhikarana siddhānta ହେଲେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ—

(Logic) Propositions or conclusions which automatically solve some other propositions.

[ଦୁ—‘ଆମ୍ବା ଦେବ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରୀସୁତାରୁ ରହ ଥିଲେ ଏହି ସିକ୍ଷାନ୍ତ ସିକ୍ଷା ହେଲେ ‘ଇନ୍ଦ୍ରୀସୁ ଅନେକ’, ‘ଦେବ ଅଚିର’ ଆଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସିକ୍ଷାନ୍ତମାନ ଶବ୍ଦରେ ସିକ୍ଷା ହୋଇଯାଏ ।]

ଅଧିକରଣିକ —ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଧିକରଣ + ଇକ)—	
Adhikaranika ୧। ବିଷ୍ଣୁରପଦ; ଜଙ୍ଗ—	1. A Judge; the presiding officer of a court.
(ଅଧିକରଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)	2. A government official.
ଅଧିକରଣୀ —ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଧିକରଣ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—	
Adhikarani ଉତ୍ତାବିଧାରକ—A superintendent.	
ଅଧିକରୁଆଧିକ —ଦେ. ବିଶ. ୫ ଓ ବି. ୫ କ୍ର. ବିଶ—	
Adhikaruadhistika ଅଧିକଉାଧିକ (ଦେଖ)	Adhikauñadhistika (See)
ଅଧିକର୍ମ —ସଂ. ବ. (ଅଧି + କର୍ମିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—	
Adhikarma ୧। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ତାବିଧାନ; ଉତ୍ତାବିଧାରକ—	1. Supervision; superintendence.
୨। ପ୍ରଧାନ ବା ଉତ୍ତାବିଧାରକ—2. Superior act.	
ଅଧିକର୍ମକୃତ —ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଧିକର୍ମ + କୃ ଧାରୁ + କୃତ୍. ବ୍ୟସ)—	
Adhikarmakruti କୌଣସି କାମ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କାମ ଉତ୍ତାବିଧା ପାଇଁ ନିୟମିତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଜମାଦାର; ସର୍ଦାର—	
ଏହାଙ୍କ ପାଇଁ ନିୟମିତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—	
A supervisor; a jamādār.	
ଅଧିକର୍ମିକ —ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଧିକର୍ମ + ଇକ)—	
Adhikarmika ୧। ହାଟ ଓ ବଜାରର ଉତ୍ତାବିଧାରକ; ହାଟ ଦାରୋଦା; ବଜାର ଉତ୍ତାବିଧା—	
1. Superintendent of a market.	
୨। ହାଟଚୋଲା ଆଦୟ କରିବାପାଇଁ ନିୟମିତ୍ତ କର୍ମଶୀଳ—	
2. An officer engaged to collect toll from a market.	
୩। ଜମାଦାର; ମୂଲିଆ ବା କାମ କରିବା ଲୋକମାନଙ୍କ କାମ ଉତ୍ତାବିଧା ପାଇଁ ନିୟମିତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ସର୍ଦାର—	
3. A sardār; a supervisor of labourers.	
ଅଧିକା —ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅଧିକ)—	
Adhika ୧। ବଳକା; ନଅଷ୍ଟ ହେଲେ କାମ ଉତ୍ତାବିଧା ପାଇଁ ଅଧିକ—	
ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉତ୍ତାବିଧାରୁଥବା (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—	
ଅଧିକ	1. Extra; additional.
୨। ପ୍ରୟୋଜନାତରକ୍ତ—	
2. Redundant; superfluous.	
୩। ଅଧିକ; ବେଶି—3. Great.	
୪। ଅବଶ୍ୟକ; ବହକା; ବଳପଡ଼ିଥିବା—4. Remainder.	
ଅଧିକାଂଶ —ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧। ଅଧିକ ଭାଗ; ବେଶି ଭାଗ—	
Adhikāṁsa	1. A large part

୧	ଇ	ଇ	ଗୁରୁ	ତ	ଏ	କଥନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ମୃତିଶର	ସ	ଜ	ଶଶ	କି	ଇଯୁ	ଭାବ	ଛ
,	ଇ	ଇ	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ମୃ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ	ନ୍ତ

(ଅକ୍ଷାଂଶ—ବିପରୀତ) ୨। କୌଣସି ବସୁ ବା ବିଷୟର ଅଧେ ଅପେକ୍ଷା ଦେଖି ଅଂଶ—2. Majority; more than half.

ଦେ. ବିଶ—୧। ଅନେକ; ବହୁତ; ବହୁକଣ୍ଠବ—
1. A great number; many.

୨। ବହୁ ପରମିତ—2. Very much; too much; a very large quantity.

୩। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ସାଧାରଣ ପରିମାଣ ବା ସଂଖ୍ୟାରୁ ତେଣୁ ଦେଖି—3. Much more than ordinary.

ଦେ. କି. ବିଶ—୧। ବହୁ ପ୍ରଳାପ—

1. In a great many places or instances.

୨। ପ୍ରାୟ; ସାଧାରଣତଃ—2. Generally.

୩। ଅଧେ ଅପେକ୍ଷା ଦେଖି ପ୍ରଳାପ—

3. In the majority of cases.

ଅଧିକାଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅଧିକ + ଅଙ୍ଗ)—୧। (କର୍ମିତା) ସତରତର
Adhikāṅga ଦେହରେ ଯେତେ ଅଙ୍ଗ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ
ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକଠାରେ ଉହି ଅପେକ୍ଷା ଦେଖାଯିବା
ବଳକା ଅଙ୍ଗ (ଯଥା—ରୁଥୁନ୍ତିଥା କାନ୍ତିର ଷ୍ଟ୍ରେ
ଅଗ୍ରିତି)—

1. Redundant limb; extra limb.

୨। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—ସାଙ୍କୁ ଉପରେ ଉତ୍ତାଯାଇ ପିନ୍ଧାଯିବା
ବମରପଢ଼ି; ବମରବନ୍ଦ—

2. Belt; sash worn over a coat of mail.

ସ. ବିଶ. ପୂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—ଅନ୍ତରକୁ ଅଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

(ଅଧିକାଙ୍ଗ—ଶ୍ଵର) (person) Having a redundant limb.

ଅଧିକାଧିକ—ସ. ବିଶ. (*ମୀ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଅଧିକ + ଅଧିକ)—

Adhikādhika ଅଧିକର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅଧିକ (ଦେଖ)

Adhikauñ adhika (See)

ଅଧିକାରେବରୁପକ—ସ. ବ—ରୂପକାଳକାରବିଶେଷ (ଏଥରେ ଉପମାନ
Adhikābhedarūpaka ଓ ଉପମେୟର ଅନେକ କଥାର ମେଳ

ଦେଖାଇ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ; ଶେଷକୁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ
ବିଶେଷତା ବା ଅଧିକତା ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଏ ।)

(ଶ୍ଵ. ଶବ୍ଦାଗର)—

A kind of simile.

ଅଧିକାର—ସଂ. ବ. (ଅଧିକ + କୁ ଥାରୁ + କର. ଅଧିକାର)—

Adhikāra ୧। ଅଧିପତ୍ୟ; ପ୍ରଭୁତ୍ୱ; ସ୍ଵମିତ୍ୱ—

(ଅଧିକତ; ଅଧିକାରୀ—ବିଶ.) 1. Dominion; mastery.

୨। ସମତା; ସାମର୍ଥ୍ୟ; ଶତ୍ରୁ—2. Authority; power.

୩। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଭାବ—

3. Charge of any work.

୪। କାର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ତରବଧାରଣ; ଉତ୍ତରି—

୫. Supervision; superintendence.

୬। ଦଖଳ; ଭୋଗ—5. Possession; enjoyment.

୭। ଅଧ୍ୟତ୍ତ; ଅକ୍ରୁଅର—6. Control,

୮। ସ୍ଵତ୍ତ; ହକ୍—7. Title; right.

୯। ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପରିବ୍ଲକନ କରିବାର ସୀମା; ଇଲକା—

8. Jurisdiction.

୧୦। ପଦଭାବ; ପଦ—9. Office.

୧୧। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବା ହାତମ୍ ପରିବ୍ଲକନ
କରିବାର କ୍ଷମତା—

10. Authority over others.

୧୧। ଶାସନ; ଶକ୍ତି—

11. Sovereignty; rule; administration.

୧୨। କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ—12. Duty.

୧୩। ସମ୍ମାନ—13. Dignity.

୧୪। କୌଣସି ବସୁ ବା ଧର୍ମଭି ପ୍ରତି ଦାଗ—14. Claim.

୧୫। ରାଜମାନଙ୍କର ରାଜଚିହ୍ନ-ଧାରଣ—

15. Putting on the insignia of royalty.

୧୬। କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ବା ସ୍ଵଭ୍ୟ—

16. Privilege.

୧୭। କୌଣସି ବିଷୟରେ ରାଜାକର ଅସାଧାରଣ କ୍ଷମତା
ବା ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧିକାର—

17. Royal prerogative; prerogative (of
the crown).

୧୮। ଅନ୍ତରେ ବିଷୟ—

18. Subject matter; subject of discussion.

୧୯। ପ୍ରବେଶ—19. Admission; entry.

୨୦। ଅନୁଷ୍ଠାନ—20. Institution.

୨୧। ଗ୍ରହର ପରିଚେତ; ପ୍ରକରଣ—

21. Section or paragraph of a book.

୨୨। ଗଣନା—22. Counting.

୨୩। କୌଣସି-ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ—

23. Knowledge; insight.

୨୪। ଯୋଗସାର—24. Proficiency; deserts.

୨୫। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଶାସନାଦି ଅନୁଷ୍ଠାନ
ସୋଗୁତ୍ୱ—25. Eligibility; state of
being entitled to do any act.

୨୬। ମାଲିକବିଷ୍ଟି—

26. Proprietary right; ownership.

ଦେ. ବ—କ୍ଷମତା ପରିବ୍ଲକନ—Exercise of authority.

ସତରୁଗୁଣ କ୍ଷମତା ବେଶର, ଦେଖି ବହୁ କରେ କ୍ଷମତା ଅଧିକାର ।

ବ୍ୟକ୍ତିର ମହାଭାବର, ନମ ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଥରେ ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୨ ଦିହିର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟ୍ରା ଏବଂ , ତଳ୍ଲକ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଳ୍କ ୬ ଗା , ଦିହିର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ଶୋକିଲେ ଦେବେ ଏ ଭାଷାବୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପନ ତହିଁର ବିପରୀତ , ବା ୧ ଦିହିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାତ୍ମକ ଶେବେ ଜୋକିବାକୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଗା’ନ ମିଳିଲେ ‘ଶ୍ଵର’ ଶୋକିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକର’ ଦେଖିବେ ।

ଅଧିକାରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. । ଅଧିକାର + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—

Adhikāri ୧ । ଯାହାର ଅଧିକାର ଥାଏ—

(ଅଧିକାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Having authority.

(ଅଧିକାରୀ—ବି.) ୨ । କୌଣସି ବୟସରେ ଯାହାର ମାଲିକ ସ୍ବର୍ଗ
ଥାଏ—2. Having a proprietary
right; having ownership.

୩ । ଯାହାର କୌଣସି ବିଶେଷ ସ୍ଵର୍ଗ ବା ଅଧିକାର ଥାଏ—
3. Privileged.

୪ । ସ୍ଵର୍ଗବାନ୍; ଦ୍ଵାକାର—4. Entitled to.

୫ । ଯାହାର ଉପସ୍ଥିତ ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି—

5 Properly qualified for.

୬ । ଦଖଳ କରୁଥିବା—6. In possession of.

ସ. ବ. ପୁ.—(ମନୁଷ୍ୟ) ୧ । ପ୍ରଭୁ; ଦ୍ୱାମୀ—

1. Master; lord

୨ । (ଦ୍ୱାମୀ) ମାଲିକ—2. Owner.

୩ । କୌଣସି ଉତ୍ସବରେ କର୍ମ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଉଚ୍ଚ ମାନଙ୍କ ସର୍ବାର—3. Head of a department.

ଏହା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଅଧିକାରୀ, ବିଶେଷ କଲେ ବର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡଧରୀ ।
କୃଷ୍ଣାନ୍ତିନ୍. ମହାଭାରତ. ବିଶେଷ ।

୪ । ଭାରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀ—4. Officer in charge.

୫ । ଉଚ୍ଚବାଧାରକ—5. Superintendent.

୬ । ଯଜ୍ଞ ଆଦି କରିବାପାଇଁ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି—

6. a person) Qualified to perform a sacrifice,

୭ । ବେଦାନ୍ତରେ ପାରଦର୍ଶୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

7. (a person) Versed in the Bedānta.

୮ । ଯାହାର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଉପସ୍ଥିତ ବିଦ୍ୟା ବା
ଶକ୍ତି ଅବହି ଅଛି—8. (a person) Possessing
the necessary qualification to do a thing.

୯ । ଦ୍ଵାକାର ବ୍ୟକ୍ତି—9. (a person) Entitled to
do a thing.

ଦେ. ବ. ୧ । ମଠ ପରିଷଳନ ପାଇଁ ମହାନ୍ତିକ ଅଧୀନୀୟ
ଭାବାବଧାରକବିଶେଷ—1. Superintendent of a
religious endowment below the
Mahanta.

୨ । ହାତୁଆ ସମାଜର ଜୀବିଥାର କିମ୍ବା ତେବେ ଅଦିରେ
ଭାବାବଧାରଣ କରିବାପାଇଁ ମନୋମାତ୍ରକରୁବା ଉପାଧି—
2. Title of the headman of a caste-
guild.

୩ । ବିଶେଷ ବିଶେଷ—3. A family title.

ପ୍ରାଦେ. (ମଞ୍ଜମ) ବ—କୌଣସି ସରକାରୀ ବିଭାଗର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ
ସହୋତ କର୍ମଚାରୀ ବା ହାକିମ—3. The head of
any Government department.

(ସଥା—ତେବେ ପାଇଁ...ନୂଆ ସାହୁ ଅଧିକାରୀ ନିୟମିତ, ହେଲେ ।
ଦେଇନିକ ଅଶା—୧୩୨୩୦)

ଅଧିକାରୁତ ବିଶେଷ୍ୟରୁପକ—ସଂ. ବ—ବୁପକାଳକାରବିଶେଷ (ରୂପକ
ଅଧିକାରୀରୁତା—ଭଲେ ନୋଟ—ଦେଖେ)—

Adhikārīrdha-baisishtya rūpaka A class of simile.

ଅଧିକାର୍ଥ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁକୃତି)—ଯେଉଁ ଗାକି ବା ଶବ୍ଦ ବା କୌଣସି
Adhikārtha ପଦର ଅର୍ଥରେ ବିଶିଷ୍ଟବା ଥାଏ—

Any sentence or word conveying
a special meaning.

ସ. ବ. (ବହୁକୃତି)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ—

1. Peculiar meaning.

୨ । ଅଧିକା ଅର୍ଥ—2. Additional meaning.

ଅଧିକ—ଶ୍ରା. ବିଶ—(ସଂ. ଅଧିକ)—ଅଧିକ (ଦେଖେ).

Adhiki **Adhika (See)**

ଏ ଦୂର କଥାଟିରେ ଉପରେ ଅଧିକ । କୃଷ୍ଣବିହାର ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଶ୍ରା. କି. ବିଶ—ଅଧିକନ୍ତୁ (ଦେଖେ)

Adhikantu (See)

ଏବତକର୍ମୀ ପୁରୁଷ ଭୂର ପ୍ରାଣିକ ।

ଏ ଦେବତା ସତ ପ୍ରାୟ ମନ୍ଦିର ଅଧିକ । ପିତାମହ. ଦୃଷ୍ଟିପ୍ରସାଦ ।

୩ । ଅଧିକରୁପେ—3. Greatly.

୪ । ପ୍ରତ୍ୟେ ପରମାଣରେ—4. Abundantly.

୫ । ବିଶେଷ ରୂପେ—5. Particularly.

ଅଧିକୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅଧିକୁତ ଧାରୁକର୍ମିତ ତ)—

Adhikṛuta ୧ । ଅଧିକାରୁତା—

(ଅଧିକାର, ଅଧିକୁତ—ତ) 1. Within one's jurisdiction.

୨ । ଦଖଳ କରୁଥାଇଥିବା—

2. Taken possession of.

୩ । ଆୟୁତ—3. Under one's control.

୪ । ରାଜ୍ୟ ବା ଶାସନାୟିନ୍କୁ ଅଣାଯିବା (ରାଜ୍ୟ) —

4. Governed; ruled (country).

୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟମିତ କରୁଥାଇଥାକା (ରାଜ୍ୟ) —

5. (a person) Engaged in a particular work.

୬ । କୌଣସି ଅଧିକାର ହାତୁକରୁବା (ରାଜ୍ୟ) —

6. Authorised to exercise certain power.

୧	ଇ	ର	ଚିତ୍ତ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାସିକ ସୁନ୍ଦର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଶ୍ରୀ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଇ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁମାସିକ ତନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୟ	ଉଥ	ତ	ତ

୨ । ସହ ବଳରେ ଗୋଗ କରସାଇଥିବା (ସମ୍ପଦ) —

7. (property) Enjoyed by virtue of one's title.

୮ । ଉପଲବ୍ଧ—8. Got; attained.

୯ । ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—9. Relating to.

ସ. ବ—୧. ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧାରକ—1. Superintendent.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ କର୍ମଶାସ୍ତ୍ର—2. A functionary; an officer.

୩ । ଅଧିକ—3 Principal; a head.

ଅଧିକେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅଧିକନ୍ତ୍ର)—

Adhike ୧ । ଅଧିକନ୍ତ୍ର—1. And also.

ଅଧିକ ସରେ ଦୃଢ଼ିଲ, ଅଧିକେ ଅଧିକ ପାଞ୍ଚେଇବା ।

ଜାଗାଥ. ଭବନର ।

୨ । ପରନ୍ତ୍ର—2. On the other hand,

ନନ୍ଦନ ଥରେ କେବେ ନ କେନ୍ତୁ, ଅଧିକେ କରନ୍ତୁ ଖେଳ ।

ଜାଗାଥ. ପ୍ରମୟକର୍ତ୍ତର ।

ଅଧିକରମ—ସଂ. ବ. (ଅଧିକମ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—

Adhikrama ୧ । ଆକମଣ; ଚଢ଼ିଛ—1. Attack; invasion.

୨ । ଅର୍ଦ୍ଧତଃ—2. Ascent.

ଅଧିକରମଣ—ସ. ବ. (ଅଧିକମ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—ଅଧିକମ (ଦେଖ)

Adhikramana Adhikrama (See)

ଅଧିକଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. (ଅଧିକଷ୍ଟ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)

Adhikshpta ୧ । ନିନ୍ଦିତ—1. Blamed.

(ଅଧିକ୍ଷେପ—ବି) ୨ । ଭରଷ୍ଟି—2. Censured; abused.

୩ । ଅପମାନିତ—3. Insulted.

୪ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତରିତ; କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଣସ୍ତ୍ର—

4 Dismissed.

* । କିନ୍ତୁ; ପିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା—5. Thrown; bespattered.

୬ । କାର୍ଯ୍ୟର ଭରପ୍ତ୍ର—

6. Entrusted with some duty.

ଅଧିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବ. (ଅଧିକଷ୍ଟ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—

Adhikshepa ୧ । ନିନ୍ଦା—1. Blame.

(ଅଧିକଷ୍ଟ—ବିଶ) ୨ । ଭରଷ୍ଟାର—2. Censure; abuse.

ଅଧିକ୍ଷେପ କରେ ଯେ କରେ ଅଧିକ୍ଷେପ

ତାହାର ସବୁ ସୁଣ ହୁଅରି ଲେପ କରୁଥିବ ମହାଭାରତ କବ ।

୩ । କିମ୍ବାଦୁ—3. Irony; satire.

୪ । ଅପମାନ—4. Insult.

ଶ୍ରୀପାଳ କହ କେବୁ ମନେ ଦସାରେ

ଅଧିକ୍ଷେପ ଅଧିକ୍ଷେପ କରି ଭାଷାରେ । କରୁଥିବ ମହାଭାରତ ପତ୍ର ।

- * । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଣସ୍ତ୍ର; କାର୍ଯ୍ୟରୁଧି—5. Dismissal.
- ୭ । କିଷେପ; ପିଙ୍ଗା—6. Throwing.
- ୯ । କାର୍ଯ୍ୟର ଭର ପ୍ରଦାନ—

7. Entrusting with some duty.

ଅଧିଗତ—ସ. ବିଶ. (ଅଧିକମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Adhigata

୧ । ଅର୍ଜିତ; ଉପାର୍ଜିତ—

(ଅଧିଗତ—କ୍ଷତ୍ର)

1. Earned; acquired.

(ଅଧିଗମ—ବି)

୨ । ପ୍ରାପ; ଲଭ—3. Got; obtained; attained;

୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Known.

୪ । ଶିକ୍ଷାବରସାଇଥିବା—4. Learnt; studied.

* । ସ୍ଵାକ୍ଷର—5. Agreed to; accepted; acknowledged.

୬ । ଜ୍ଞାତ—6. Ascertained.

୭ । ସଙ୍ଗମ ବରସାଇଥିବା—7. Cohabited with.

୮ । ପରିହତ—8. Worn; put on.

ଶାମଳ ମୁହୂର ସେ କଲେବର. ଅଧିଗତ ଶୋଭେ ଦୀର ବୁଝିଲ ।

ପ୍ରାଗି. ରସବାଇଥ ।

ଅଧିଗମ—ସ. ବ. (ଅଧିକମ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—

Adhigama ୧ । ଅର୍ଜନ—1. Acquisition; earning.

ଅଧିଗତ } ବିଶ. ୨ । ପ୍ରାପ—2. Receipt; getting.

ଅଧିଗମ } ବିଶ. ୩ । ଜ୍ଞାନ—3. Knowledge.

୪ । ଶିକ୍ଷା; ପାଠୀଭାଷ—4. Learning; study.

* । ସ୍ଵାକ୍ଷର; ସ୍ଵିକାର—5. Acceptance;agreement.

୬ । ଜ୍ଞାତ—6. Ascertained.

୭ । ବାଣିଜ୍ୟରେ ଅର୍ଜିତ ଲଭ—7. Mercantile profit.

ଅଧିଗମନ—ସଂ. ବ. (ଅଧିକମ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ)—

Adhigamana ଅଧିଗମ (ଦେଖ)

Adhigama (See)

ଅଧିଗୁଣ—ସ. ବ. (ଅଧିକମ ଧାରୁ)—

Adhiguṇa ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁଣ—Superior quality.

ଅଧିଗ୍ରାମ—ଦେ. ବିଶ—ଗ୍ରାମର ସମୀକ୍ଷା ବା ଉପକର୍ଣ୍ଣରେ ଅଗ୍ରତ୍ତିତ—

Adhigrāma Adjoining a village; situated on the out skirts of a village.

ଅଧିଗ୍ରାମ ବଜେ ବୁଝିଲ ସର. ଅଧିକ ରହେ ଦିଲ ।

ପ୍ରାଗି. ରସବାଇଥ ।

ଅଧିଜଙ୍ଗ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଜାତ) ବି—କଷ୍ଟିତ୍ତ ବାହମାନକୁ ହଜାରିତ୍ତିତ—

Adhijanga ଭିପାତ୍ର—A title given to Kshatriya heroes.

ଅଧିଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରିତ୍ତ; ଅଧିକା + ଜାତା)—ବୁଝିତ୍ତ;

Adhijñāta ଶ୍ରୀପାଳ—A title given to Kshatriya heroes.

ସାଥରଣ ରୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୁତ ଓ ତଡ଼ିଚ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏହା , ତଡ଼ିଚ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତ୍ୟବ ୧ ବା ୨ ପଢ଼ିବ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଗେହ ଶବ୍ଦ ଯାର୍ଥ ଯଥାକ୍ରମେ ଗର୍ହିର ପଦ୍ମାର ପଦ୍ମାର , ବା ୧ ତହିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ଯଥା :—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭାରେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଶୋଭାରେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶୋଭାରେ; ‘ଆଜିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିନ’ ଶୋଭାରେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଶୋଭାରେ ।

[ଦ୍ର—ପୁରାଣମତରେ କୁଣି ଉପରେ ରକ୍ଷା ଯାଇଥିବା ଅମୃତକୁ ଛିରେ ଶୁଣିଲିବେଳେ ସାପଙ୍କ ଛିର କୁଣି ଦାଢ଼ିରେ ଦୂରପାଳ ହୋଇ ତର ହୋଇ ଯିବାରୁ ସେହି ଦିନଠାରୁ ସାପଙ୍କ ବନ୍ଧାରମାନଙ୍କର ଛିର ଦୂରପାଳିଅ ହୋଇଅଛି ।]

ଅଧିଜିତ୍ତା—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଜିତ୍ତା)—୧ । ଶକ୍ତିକା—
Adhijihwā

୧. କୁଣି ବା ଶକ୍ତିକା ବଢ଼ିବା ରେଗବିଶେଷ—(ଏହିରେ କୁଣି ଉପରେ ବୁଣି ବାହାର ପାତିଯାଏ ଓ ଏହା ଅସାଧ ହୋଇ ପଡ଼େ)—
2. A sort of swelling of the tongue & of the epiglottis.

ଅଧିଜିତ୍ତିକା—ସଂ. ବି. (ଅଧିଜିତ୍ତା + କି + ଆ)—ଅଧିଜିତ୍ତା (ଦେଖ)
Adhijihwīkā

Adhijihwā (See)

ଅଧିଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଧ୍ୟ=ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ୍ତି+ଜ୍ୟା = ଶୁଣ)—
Adhijya ଯେଉଁ ଧନ୍ୟରେ ଶୁଣ ଚଢା ଯାଇଥାଏ—(a bow)

Having the bow-string on; ready-stringed (bow).

ଅଧିଜ୍ୟ କାର୍ମ୍ମୁକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଧିଜ୍ୟ + କାର୍ମ୍ମୁକ)—
Adhijya kārmmuka ଯେଉଁ ଲୋକ ଶୁଣ ଚଢାହୋଇଥିବା
(ଅଧିଜ୍ୟକାର୍ମ୍ମୁକ—ସି) ଧନ୍ୟ ଧରିଥାଏ—Holding a ready-
stringed bow.

ଅଧିଜ୍ୟଧନ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଧିଜ୍ୟ + ଧନ୍ୟ)—
Adhijyadhanwā ଅଧିଜ୍ୟକାର୍ମ୍ମୁକ (ଦେଖ)

Adhijya kārmmuka (See)

ଅଧିତ୍ୟକା—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ=ଉପରେ + ତ୍ୟକନ୍ତୁ; ମୋ. ୧୯.)—
Adhityakā

୧ । ପଦତର ଉପରେ ବା ଉଚ୍ଚଦେଶରେ
(ଉପତ୍ୟକା—କପଣତା) ୨. ଥିବା ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ସମତଳ ଭୁଣ୍ଡେ—

1. Plateau; table land.

୨ । ଅନ୍ଧତଳ ଭୂମି—2. Very high land.

ଅଧିଦଇବତ—ଦେ. ପଦ୍ମ. ବି. (ସଂ. ଅଧି ଦେବତ)—

Adhidaibata ଅଧିଦେବତ (ଦେଖ)
Adhidaiba (See)

ଦେ. ପଦ୍ମ. ବିଶ—୧ । ଅଧିଦେବତ (ଦେଖ)
1. Adhidaibata (See)

୨ । ଦେବତାସମ୍ମନୀୟ; ଔଷଧିକ—2. Divine.

ସୁର ବାଥାରୁ କରଇ ପେଟୁ ଉଦ୍‌ଘୋର
ଅଟକ ଜାଗ ସେ ଅଧିଦଇବତ ମାର୍ଗ । ଗପାନ୍ତର. କୁହ ଦୁର୍ଗମ ।

ଅଧିଦଙ୍କ—ସ. ବି. (ଅଧି+ଦଙ୍କ)—
Adhidanta

୧ । ଅଧିକା ଦଙ୍କ; ବାହାତ୍ରା ଦଙ୍କ—
1. Redundant tooth growing
on another.

୨ । ହାତ ଦଙ୍କ—2. Tusk of an Elephant.

ଅଧିଦେବ—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଧି=ପ୍ରଧାନ+ଦେବ)—

Adhideba ୧ । ଇଷ୍ଟଦେବ; କୌଣସି ଶ୍ରାନ୍ତ, ବିଷୟ ବା
(ଅଧିଦେବ—ସି) ଶ୍ରାମର ଅଧିପତି ଦେବ—

1. Titular deity; presiding deity.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣମତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ସୁକ ଜଣେ ଜଣେ
ଅଧିଦେବ ଅଛନ୍ତି । ଯଥା—କର୍ଣ୍ଣର ଅଧିଦେବ ଦିକ୍; ଚର୍ମର ବାତ;
ନେତ୍ର ଅର୍କ; ବସନାର ବରୁଣ; ଶ୍ରାଣର ଅଗିଲାକୁମାରହସ୍ୟ;
ବାକୁର ବନ୍ଧି; ଦସ୍ତର ଇନ୍ଦ୍ର; ପଦର ଉପେନ୍ଦ୍ର; ପାଯୁର ମନ୍ଦ; ଉପପୁର
ପ୍ରଜାପତି ଓ ମନର ତଳ୍ଲ ।]

୨ । କୁଳଦେବତା; କୁଳର ଇଷ୍ଟଦେବତା—

2. The presiding deity of a family.

୩ । ଗୁହ ଓ ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କର ଅଧିଶ୍ଵାତା ଦେବ—

3. The deity presiding over planets and stars.

୪ । ପରମେଶ୍ୱର; ପରମାତ୍ମା—

4. God; the Supreme Soul.

ଦେ. ବ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି—Chief person.

ଆସର ବରେ ଅଧିଦେବ, ଦେବକୁ ଦୂରେ ବସୁଦେବ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଶରବତ ।

ଅଧିଦେବତା—ସ. ବି. ସି. (ଅଧି+ଦେବତା)—ଅଧିଦେବ (ଦେଖ)
Adhidebatā

Adhideba (See)

ଅଧିଦେବକ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ=ଉପରେ + ଦିବ ଧାତୁ = ଜୁଆ ଖେଳବା +

ଅଧିଦେବକ ଭାବ. ଅଳ; ଯାହା ଉପରେ ଜୁଆ ଖେଳାଯାଏ)—

ଜୁଆ ଖେଳବା ପଟା ବା ପାଲ—Gambling table;
gambling board.

ଅଧିଦେବ—ସ. ବି. (ଅଧି+ଦେବ)—ଅଧିଦେବ (ଦେଖ)
Adhidaiba

Adhideba (See)

ସ. ବିଶ—୧ । ଦେବତା ସମ୍ମନୀୟ—

1. Relating to a deity.

୨ । ଔଷଧିକ—2. Divine.

୩ । ଦେବଯେଗେଷିତବା; ଅକୁର୍ମୀକ; ଦେବା (ଘଟଣା)—

3. Accidental.

ଅଧିଦେବତ—ସ. ବି. (ଅଧି+ଦେବତ)—୧ । ଅଧିଦେବ (ଦେଖ)
Adhidaibata

1. Adhideba (See)

୨ । ପଦାର୍ଥସମ୍ମନୀ ବିଜ୍ଞାନବିଷୟ ବା ପ୍ରକରଣ—

(ହନ୍. ଶକସାଗର)

2. A physical subject.

୩ । ସେଉଁ ପ୍ରକରଣ ବା ମହାର ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଥ
ଦେବତାଙ୍କ ନାମକାର୍ତ୍ତନ କଲେ ଇଷ୍ଟ ଅର୍ଥର ପ୍ରତିପାଦନ
ହୋଇ ବ୍ରତିତ୍ତବୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥର୍ଥ ସୁଷ୍ଠୁର ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କ ଶୁଣ
ଆଦିର ଶିକ୍ଷା ମିଳେ (ହନ୍. ଶକସାଗର)—

3. A formula the recitation of which

୧	ଇ	ଇ	ରୁ	ରୁ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଜାପିତ ମୁକୁତାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଇ	ରୁ	ରୁ	ଯେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଅ	ତ	କ

in the name of certain deities enables the reciter to attain scientific knowledge.

ଅଧିକାଥ—ସ. ବ. (ଅଧ = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ନାଥ) —

Adhinātha ୧। ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଭୁ; ଅଧିପତି—
1. Supreme Lord.

୨। ପତି; ସ୍ଵାମୀ—2. Husband.

୩। ସର୍କାର—3. Head officer.

ଦେ. ବ. (ନାମ)—ସ୍ୱାତ୍ମତ ବାଲପୋଗ ନାମକ ପ୍ରକାର
ରଚ୍ୟିତାଙ୍କ ନାମ—Name of a sanscrit author.

ଅଧିନାୟକ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଧ = ପ୍ରଧାନ + ନାୟକ) —

Adhināyaka ୧। ସମସ୍ତକର ଉପରେ କର୍ତ୍ତା—
(ଅଧିନାୟକା—ଶ୍ରୀ) 1. Over lord.

୨। ସମସ୍ତକ ପ୍ରଭୁ—2. The chief master.

୩। ସର୍କାରକର୍ମଚାରୀ—3. Head officer.

ଅଧିପ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଧ + ପା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —

Adhipa ୧। ସ୍ଵାମୀ; ପ୍ରଭୁ—1. Lord; master.
୨। ରଜା—2 King.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶକସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଏହ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ,
ଯଥା—ନବାଖ୍ୟ]

୩। ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି; କର୍ତ୍ତା—3. Chief.

୪। ନାୟକ—4. Leader.

୫। ସର୍କାର—5. A head.

୬। କୌଣସି ବିଷୟର ଅଧିକାର ବା ଭାବପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
(ଯଥା—ସତ୍ରାମାଧିପ; ଶବ୍ଦାଧିପ)

6. A person in charge.

୭। ବହୁ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—

7. Chief amongst many.

(ଯଥା—ମୁଗ୍ଧାଧିପ; ଶବ୍ଦାଧିପ; ଗଜାଧିପ)

୮। (ଜ୍ଞାନିତି) ଜ୍ଞାନାବିଷ ଜଣନାକିମେ କୌଣସି ଦର୍ଶନ
କୌଣସି ବିଷୟରେ ଭାବପ୍ରାପ୍ତ ଗ୍ରହ (ଯଥା—ପ୍ରସ୍ଥାଧିପ;
ରଷ୍ଯାଧିପ; ମେଘାଧିପ; ଧାନାଧିପ) —

8. A planet which according to
astrological calculation is in charge
of certain matters during a certain
year

ଅଧିପତି—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଧ + ପତି) —୧। ଅଧିପ (ଦେଖ)

Adhipati 1. Adhipa (See)

୨। ମସିକାହନ୍ତର ଉପରେ ଶିରସଙ୍କଷିପିତାତ ଘୋଷାକର୍ତ୍ତ;
ଏଠାରେ ଅଧାର ଦେଲେ ସଦ୍ୟ-ମୁକ୍ତ ଘଟେ (ସୁଗୁଡ଼) —
2. A part of the head where a wound
results in instantaneous death.

[ଦ୍ର—ବୌକିଦର୍ଶନ ଅନୁଷ୍ଠାର ଅଧିପତି ଗ୍ରହ ପ୍ରକାରର, ଯଥା—
ଯନ୍ତ୍ରଧିପତି; ବିଶ୍ୱଧିପତି; ବାର୍ଯ୍ୟଧିପତି ଓ ନବୀନ୍ୟଧିପତି—
(ହି. ଶବ୍ଦାଶର)]

[ଦ୍ର—ଏ ଶଦର ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରୂପ ଅଧିପତି ବେଦରେ ବିଦ୍ୟବୁଦ୍ଧ ଅଛି;
କ୍ରୂ ପରକରୀ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବିରଳ ।]

ଅଧିମତକ—ସ. ବ. (ଅଧ + ମତକ) —ମହାପାପ—

Adhipatika Serious or grave sin.

ଅନୁକ ଲେ ଦେବରେ ଦିଅନ୍ତୁ ଦିନ୍ୟାନି

ଜାତା ଅଧିଗତବୁ ଦରିଯାଇ ପ୍ରାଣ । ଗାତାର, ନୃଷିଂହମୁଖ ।

ଅଧିପୁରୁଷ—ସ. ବ. (ଅଧ + ପୁରୁଷ) —୧। ବିଶ୍ୱପୁରୁଷ—

Adhipurusha 1. A Great Being.

ସେ ଯାହା ମାନ୍ୟମନ ଲଇ, ଅଧିପୁରୁଷ ରୂପ ଦିହ ।

ଜନୋଥୀ ଭଗବତ ।

୨। ପରମାମ୍ବା; ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

ଅଧିପ୍ରଜ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମିତ୍ତ; ଅଧ + ପ୍ରଜା) —

Adhipraja ଯାହାର କହୁ ପୁଣ୍ୟ କଲ୍ପା ଜନିଛନ୍ତି—

(ଅଧପ୍ରଜା—ଶ୍ରୀ) (a person) Having many children.

ଅଧିକବ୍ର—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଧ + ବରତ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଶ; ତୁଳନାକର

Adhibaktra ରା. ଆଭ୍ୟାକେହ) —

୧। ସେ କୌଣସି ବିଷୟ ବିଷୟର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି—

1. A person advocating a particular cause; an advocate.

୨। ବକ୍ତ୍ଵା—2. Orator.

୩। ମୁହଁ ଉପରେ ବକ୍ତା ହିବା ଶାତବନ୍ଧ; କମ୍ପଟର—

3. A comforter.

ଅଧିବଚନ—ସ. ବ. (ଅଧ + ବଚନ) —୧। ଅଭଳି—

Adhibachana

1. Exaggeration.

୨। ସଂକ୍ଷି—2. Definition.

୩। ନାମ—3. Name.

୪। ପରସମର୍ଥକପୂର୍ବକ କଥନ—

4. Advocacy; advocating a particular cause.

ଅଧିବତ୍ର—ସ. ବ. (ଅଧ + ବତ୍ର) —ଅଧିମାସମୁଦ୍ର ବର୍ଷ; ସେଇ

Adhibatsara ବର୍ଷରେ ମଳମାସ ଥାଏ—

A year containing an extra lunar month.

ଅଧିବର୍ଷ—ସ. ବ. (ଅଧ + ବର୍ଷ) —ଅଧିବତ୍ର (ଦେଖ)

Adhibarsha Adhibatsara (See)

ଅଧିକଳ—ସ. ବ. (ଅଧ + କଳ) —୧। ପରାମର୍ଶକୁ ଆର୍ଦ୍ଦପୂର୍ବକ

Adhibala ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଉତ୍ତେଷଣରେ ଅହାନ—

1. Challenge.

୧	ଇ	ର	ଗୁ	ପ	ଏ	ହସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳିକ ସୁକ୍ରାରର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵ	କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଏ	ର	ବୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵ	ୟ	ସ	ଶ୍ଵ	ରୟ	ଉଥ	ତ

[ତୁ—ସୁ କି ଅନୁଷ୍ଠାରେ ସ୍ତି ସୁରପା, ବ୍ୟାଧିତା, ଅଛବ୍ୟୁଶୀଳା, ହିଂସା ଧୂର୍ତ୍ତ, ବନ୍ଧୁ, ମୃତ୍ୟୁଦା, ଅପ୍ରିୟମଦା, ସ୍ତାମିକୋଷିଣୀ ଓ କେବଳ କନ୍ୟାପ୍ରସ୍ତୁ ହେଲେ ସ୍ତାମି ହିଂସା ସ୍ତି ବିବାହ କରି ପାରିବେ ।
ମନୁ—୫—(୮୦—୮୩)—ସାଙ୍କବତ୍ୟ—୧ (୭୩—୭୪)]

ଅଧିବେଦ—ସଂ. ବ. ପୁ (ଅଧି+ବିଦ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. କୁ ୧୮. ୧୧.)—
Adhibetta ପ୍ରଥମ ସ୍ତି ବିଶ୍ୱ ଥାର ଥାର ହିଂସା ସ୍ତି ବିବାହକାରୀ
ପୁରୁଷ—A husband who marries a second wife during the life-time of his first wife.

ଅଧିବେଦ—ସଂ. କ. ବିଶ୍ୱ (ଅଧିଯୀଶ୍ୱର; ବେଦରୁ ଅଧିକାର କରି)—
Adhibeda ବେଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ବେଦିକ—
Relating to the Bedas.
ସଂ. ବ (ଅଧି+ବିଦ ଧାରୁ+ଶବ. ଅ)—ଅଧିବେଦନ (ଦେଖ)
Adhibedana (See).

ଅଧିବେଦନ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ବିଦ ଧାରୁ+ଶବ. ଅନ) —ପ୍ରଥମ ସ୍ତି
Adhibedana ବିଶ୍ୱ ଥାର ଥାର ହିଂସା ସ୍ତିକୁ ବିବାହ କରିବା—
Marrying of a second wife by superseding the 1st.

[ତୁ—ମଦ୍ୟାନାସକ୍ତ୍ରୀ, ଅସତ୍ରତ୍ତୀ, ପତିର ପ୍ରତିତୁଳା-
ଗୁରୁଣୀ, ବ୍ୟାଧପ୍ରସ୍ତୁ, ହିଂସାପରାସ୍ତୁ, ଅସତ୍ରମୃଶୀଳା, ବିବାହର ଅଠ
ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କନ୍ୟା ବା ୧୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁଦା, ବା ୧୧ ବର୍ଷ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ କନ୍ୟାପ୍ରସ୍ତୁ ଓ ଅପ୍ରିୟବାଦିମା ଶ୍ଵାରୁ ପରିଦ୍ୟାଗ କର
ହିଂସା ସ୍ତି ବିବାହ କରିବ—ରୂପଶକ୍ତି. ମନୁ. ୫—(୮୦—୮୧)]

ଅଧିବେଶନ—ସଂ. ବ—(ଅଧି+ବିଶ୍ୱ ଧାରୁ+ଶବ. ଅନ) —ସର୍ବର
Adhibesana ବିଶ୍ୱବିତ୍ତ, ସର୍ବପ୍ରଳାଭ ସର୍ବମାନକର ମଳନ—
Session of a meeting.

ଅଧିଭୂ—ସଂ. ବ (ଅଧି+ଭୂ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. କୁପ୍ର) —
Adhibhū ୧। ପ୍ରଭୁ; ଶାମିଦ—1 Lord; master.
୨। ଉପରିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A superior.

ଅଧିଭୂତ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଭୂତ) —୧। ପଥ୍ୟତର ନିଷର ଚନ୍ଦନ—
Adhibhūta The perishable material body
(consisting of the five elements.)
୨। ସ୍ମୃତିରେ ଥିବା ଯାବନ୍ୟ ପ୍ରାଣତ୍ତ୍ଵର ସ୍ତର ସ୍ତର—
2. The whole inanimate Creation.
୩। ପରମାତ୍ମା ଏବଂ ବାହିର ପ୍ରକାଶ—3. The Supreme
Being and His exhibition.

ଏ ଦେହରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଯେ ବାସ,
ଅଧିଭୂତ ଦେହ ଗାନ୍ଧୁ ପ୍ରାଣ ପଣ୍ଡିତିରେ, ପାଦମର, ମୃତ୍ୟୁରେ, ୨୮।
ଅଧିଭୋଜନ—ସଂ. ବ—(ଅଧି+ଭୋଜ ଧାରୁ+ଶବ. ଅନ) —ଅଭୋଜନ;
Adhibhojana ଅଭୋଜନ—Excessive eating.

ସଂ. ବିଶ୍ୱ—(ବିଶ୍ୱଗ୍ରୀହ; ଅଧି=ଅଧିକ, ଅଟେ ରୋଜନ = ମୂଲ୍ୟ
ସାହାର) ଶୁକ୍ର ଦାମି; ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ—

Very costly; very valuable.

ଅଧିମଥତ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ମନ୍ତ୍ର ଧାରୁ+ଶବ. ଅନ) —ଅଗ୍ନି-
Adhimathana ଉତ୍ସାଦନାର୍ଥ ଦୂର ବସ୍ତୁକୁ ସର୍ବିଦା—
Rubbing together of two things to produce fire.

ଅଧିମଞ୍ଜ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ମଞ୍ଜ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ) —
Adhimantha ୧। ଅଧିମଥନ (ଦେଖ)

1. Adhimathana (See)

୨। ଅରଣ୍ୟର ରୋଗର ଏକ ଅଂଶ; ଉତ୍ସବର ଚନ୍ଦ୍ରରେ
ଦିଶେ—2. Severe ophthalmia.

ଅଧିମାଂସ—ସଂ. ବ. (ଅଧି=ଅଧିକା + ମାଂସ) —ଆଧୁର ଧଳା ତୋଳା
Adhimānsa ଉପରେ ମାଂସବୃକ୍ଷ ରୋଗ (ସ୍ତରୁତି) —
Formation of cancer or protuberance on the white of the eye.

ଅଧିମାଂସକ—ସଂ. ବ. * (ଅଧି+ମାଂସ+କ) —ଦାନ୍ତପାଣ ପୁଲ,
Adhimānsaka ପାଢ଼ା ଓ ଲାଲ ଗଢ଼ିବା ମହା ଶୋଥ ରୋଗ
(ସ୍ତରୁତି) —A sort of cancer on the back of the gums.

ଅଧିମାତ୍ର—ସଂ. ବ. (ବିଶ୍ୱଗ୍ରୀହ; ଅଧି+ମାତ୍ରା) —ଅଭିମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର;
Adhimātra ଅତ୍ୟନ୍ତ—Excessive; inordinate.

ଅଧିମାସ—ସଂ. ବ. (ଅଧି=ଅଧିକା + ମାସ) —ମଳମାସ (ଦେଖ)
Adhimāsa Małamāsa (See)

[ତୁ—ବର୍ଷକେ ୧୨ ଦିନ କରିଥିବା ଗୁରୁ, ମାସମାନକୁ ସୌର
ମାସ ସଙ୍ଗେ ମେଲ କରିବ ଗୁରୁ ବର୍ଷ ଓ ସୌରବର୍ଷ ସମଗ୍ର
ରାତ୍ରିବାପାଇଁ ପ୍ରତି ଦିନ ବର୍ଷ ଅନୁବରେ ଗୁରୁମାନ ମାସ ସଙ୍ଗେ
ଯୋଗ କରିଯିବା ଗୋଟିଏ ମାସ ।]

ଦାନ୍ତର ଦରଶରେ ରୂପରୋତ୍ତମ ମାସ, ହେଉଥିବ ସର୍ବ ମନେ ଅଧିମାସ ।
ବୃତ୍ତିତ୍ତ. ମହା ବରତ. ଦିଶେ ।

ଅଧିମଞ୍ଜ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ମଞ୍ଜ) —୧। ଯଜ୍ଞମନ୍ତ୍ରୀୟ—
Adhijajñā ୧. Relating to fire-sacrifice.

୨। ଯଜ୍ଞଦିକର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି—
2. Persuading people to perform fire-sacrifice,

୩। ଯଜ୍ଞର ଅଧିକୃତା—3. Presiding over fire-sacrifice.

ସଂ. ବ. ବିଶ୍ୱ—ଯଜ୍ଞ ସମ୍ବନ୍ଧେ; ଯଜ୍ଞ ବିଷୟରେ—On the
subject of fire-sacrifice.

ସଂ. ବ—୧। ପ୍ରଧାନଯଜ୍ଞ—1. Principal fire-sacrifice.

ବାଧୀରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା କ୍ଷରେ ଉପରେ ରଖା ବିଶ୍ଵାସ ନାହିଁ । ଅପର ୧ ମାତ୍ର , ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ମା ମନ୍ଦୟକୁ
ଏହି ବୋଲିଲେ, ଯେବେ ଏ ଶାଶ୍ଵତବୋଲିରେ କିମିତ, ତେବେ ଯେହି ଦିଗାର୍ଥ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣର ବପ୍ରକାଶ , ମା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ମା ମାତ୍ରାକୁ କେ ବୋଲିବାରୁ ହେବ । ସଥା—
‘ବାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ଦୁଆ’ କି ମିଳିଲେ ‘ଦୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଶର୍ମ’ କି ପାଇଲେ ‘ଶର୍ମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକ୍ଷ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଳକ୍ଷ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଯଜ୍ଞର ଅଧିକୃତ ଦେବ—

2. The deity presiding over fire-sacrifice.

ଅଧ୍ୟୋଗ—ସ. ବ. (ଅଧି+ୟୁଜ ଧାରୁ+ଭବ. ଅ)—

Adhijoga (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଯାଶା ବିଷୟରେ ଅତି ଶୁଭଯୋଗ—
(astrology) A very auspicious conjunction of stars suitable for starting on some particular mission.

ଅଧ୍ୟୋଧ—ସ. ବ. (ଅଧି+ୟୁଧ ଧାରୁ+କୁର୍ତ୍ତ. ଅ)—ପ୍ରଧାନ

Adhijodha ଯୋଦ୍ଧା—The foremost warrior.

ଅଧ୍ୟରଥ—ସ. ବିଶ. (ଅଧି+ରଥ)—୧ । ରଥାବୁଢ଼—

Adhiratha 1. Riding on a car.
୨ । ରଥ ଚଲାଇବା ବାଲ୍ମୀ—2. Driving a chariot.
ସ. ବି—୧ । ସାରଥୀ—1. A charioteer.
୨ । ଗାଡ଼ୁଆନ୍ତ; କରୁଆନ୍ତ—2. A driver.
୩ । (ନାମ) ଅଙ୍ଗଦେଶ୍ଵର ରଜା ଓ କଣ୍ଠିକ ପାଇକ
ପିତା—3. Name of a king of Anga and foster father of Karna.

ଏହି ବାନରେ ଫୁଲବ୍ୟୁ, ଦଶାବ୍ୟୁ, ସବୀ ଅଧରଥ ଅଛିଲେ ମୁହଁ ବର ।
ବୃକ୍ଷିମ୍ବନ, ମହାବରତ, କର୍ଣ୍ଣ

୪ । ବଡ଼ ରଥ—4. A big car.

ଅଧ୍ୟରଜ—ସ. ବ. (ଅଧି=ଶେଷ + ରଜନ୍ତି, ୧ମା.୧ବ.)—୧ । ସ୍ମରାଟ;

Adhiraja ବଡ଼ ରଜାକ ଉପରେ ରହିବାରୀ; ବାଦ୍ୟାହୀ—
1. Emperor; suzerain.
୨ । ରଜା—2. King; monarch.

ଅଧ୍ୟରଜ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅଧି+ରଜ୍ୟ)—

Adhirajya ୧ । ସମ୍ରାଜ୍ୟ—Empire.
୨ । ସମ୍ରାଟପଣ—2 Imperial sovereignty.

ଅଧ୍ୟରତ—ସ. ବ. (ଅଧି+ରତ ଧାରୁ+କୁର୍ତ୍ତ. ଅଧିରତ; ୧ମା.

Adhirat ୧ବ.)—ଅଧିରତ (ଦେଖ)
Adhirāja (See)

ଅଧ୍ୟରୁଢ଼—ସ. ବିଶ. (ଅଧି=ଉପରେ + ରୁଢ଼ ଧାରୁ=ରହିବା+ତ)—

Adhirūrdha ୧ । (କର୍ତ୍ତ.ର) ସୁ—ଅର୍ଦ୍ଧାଶ୍ରୀ; ସେ ଅର୍ଦ୍ଧାଶ୍ରୀ
(ଅଧିରୁଢ଼ା—ଶୀ) କରିଥାଏ—2. Mounted on;
(ଅଧିରୋଦଶ—ବି) riding on.
୨ । (କର୍ତ୍ତ.ର) ଧନ୍ୟରେ ଟଣା ଦେଇ ଚାଲାଯାଇଥିବା (ସବୀ)—
2. Stringed to a bow.

ଅଧ୍ୟରୋଦଶ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅଧି+ରୁଢ଼ ଧାରୁ+କୁର୍ତ୍ତ. ଅ)—

Adhiroda ଦ୍ୱାରାରୋଦଶ ବନ୍ଦି; ସେ ବାଜରେ ରହିଥାଏ—
(ଅଧିରୋଦା—ଶୀ) A person mounted on an elephant.

ଅଧ୍ୟେତଣ—ସ. ବ. (ଅଧି=ଉପରେ+ରୁହ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—

Adhirohana ଦାଙ୍ଗ, ସଂହାସନ ଆଦରେ)

(ଅଧିରୁତ—ଶଣ) ରହିବା; ସବାର ହେବା—
Riding; mounting.

ଅଧ୍ୟେତଣ—ସ. ବ. ଶୀ. (ଅଧି+ରୁହ ଧାରୁ = ରହିବା + କରଣ .

Adhirohanī ଅନ + ଶୀ. ଶୀ-ଯାହାହାର କୋଠା ଅବ ଉପରେ
ରହାଯାଏ)—

୧ । ସତି; ନିଶ୍ଚି—1. Ladder; stairs.

୨ । କୋଠା ଅବ ଉପରକୁ ରହିବା ପାଇଁ କିମ୍ବିତ ପାହାର—
2. Flight of steps; stair-case.

ଅଧ୍ୟେତଣ—ସ. ବ. ଶୀ. (ଅଧି+ରୁହ ଧାରୁ+କରଣ ଇନ୍ଦ୍ର+ଶୀ. ଇ)—

Adhirohini ଅଧିରେତଣ (ଦେଖ)
Adhirohanī (See)

ସ. ବିଶ. ଶୀ. (ଅଧିରେତଣ+ଶୀ. ଇ)—

ଅଧିରେତଣ ଶୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Adhirohi.

ଅଧ୍ୟେତ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧି+ରୁହ ଧାରୁ+କୁର୍ତ୍ତ. ଇନ୍ଦ୍ର ୧ମା.୧ବ)—

Adhirohi ଅରେତ୍ର; ଅରେଦଶ କରିଥିବା—
(ଅଧିରେତଣ—ଶୀ) Mounted on; riding.

ଅଧ୍ୟେତ୍ରକ—ସ. ବ. (ଅଧି+ଲେକ)—

Adhiloka ୧ । ସଂସାର—1. The world.

୨ । ବୃତ୍ତାଣ୍ତ—2. The Universe.

ଅଧ୍ୟେତ୍ରୀତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧି = ଉପରକୁ; ଉପରେ + ଶୟତି)—

Adhisayita ୧ । (ଶୟାଦର) ଉପରେ ଶୋଇଥିବା—
(ଅଧିଶୟତା—ଶୀ) 1. Lying on; sleeping on
(a bed).

୨ । (କୌଣସି ପଦାର୍ଥ) ଉପରକୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଶ୍ରୀ—

2. Leaning on; reclining upon.

୩ । ମନୁଷ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଶ୍ରୀ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ (କ୍ଷୁଣ୍ଣ);
(ଯଥା—ତତ୍ତ୍ଵ) 3. Used by a person for
leaning upon or reclining
(e. g. a pillow)

ଅଧ୍ୟେତ୍ରାପାନ—ସ. ବ. (ଅଧି+ଶି ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—ଅଧ୍ୟେତ୍ରାପଣ (ଦେଖ)

Adhiśrapāna ଅଧିଶୟାନ୍ୟା (See)
(Apte).

ଅଧ୍ୟେତ୍ରାପଣ—ସ. ବ. (ଅଧି+ଶି ଧାରୁ+ଭବ. ଅ)—

Adhiśraya ୧ । ପାକାର୍ଥ ହାଣ୍ଡି ଅଦର ରୂପ ଉପରେ ବସାଇବା;
ତୁଳରେ ଚାଲାଇବା—1. Placing

(a pot etc.) on the fire to boil.

୨ । ପାକ ବସାଇବା—2. Cooking; boiling.

୩ । ଅଧାର, ପାତ୍ର—3. Receptacle.

୧	ର	ଇ	ବୁଲ	ଏ	ନସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ତ୍ରୀଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଗ	କି	ଇପ୍ତ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତ୍ରକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—ସ. ବ. (ଅଧି+ଶି ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—

Adhisrayana ୧। ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ହାଣି ଆଦ ଚଢାଇବା—

1. Putting a pot on the fire.

୨। ଚୂଲ ଉପରେ ଗରମ କରିବା—

2. Warming over a fire.

୩। ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ଫୁଟାଇବା—

3. Boiling over fire.

୪। (ବିଜ୍ଞାନପରିବାଶ) ଦୂରବନ୍ଧନ କାରର ମଧ୍ୟଦେଇ
ଆଲୋକ-ରଣ୍ଟିମାନ ସେଇଁ ମଧ୍ୟ ବିନ୍ଦୁଠାରେ ଟିକିବ ହୁଏ—

4. Focus

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକୀ—ସ. ବ. (ଅଧି+ଶି ଧାରୁ+କରଣ. ଅନ+ଶୀ. ତି)—

Adhisrayani ୧। ଚୂଲ—1. Oven; fire-place.

୨। ନିର୍ମାଣ (ହିନ୍ଦ. ଶକସାଗର) —2. Ladder.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ—ସ. ବଣ. (ଅଧି+ଶି ଧାରୁ+ବର୍ଣ୍ଣ. ତ)—

Adhisrita ପାକାର୍ଥ ଚୂଲ ଉପରେ ଚଢା ଯାଉଥିବା (ପାତାଦ) —
(pot) Placed on the fire for boiling.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ସ. ବଣ. ପୁ. ଓ ଶୀ (ବନ୍ଦୁବ୍ରୀହି; ଅଧି+ଶା)—

Adhisri

୧। ମହାମହିମ—1. Of exalted dignity.

୨। ଖୁବ ଧନୀ—2. Very rich.

୩। ଅଧିକାରୀ—3. Sovereign; lord. (Apte)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ଦେ. ବଣ. (ସ. ଅଧିଷ୍ଠିତ)—ଅଧିଷ୍ଠିତ (ଦେଖ)

Adhishtha

Adhishthita (See)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି ଅବକାରେ ପେଟ୍ଟ, ସକରଣ ମହାବାହୀ ।

କରିବାଥ, ଭଗବତ, ୪୨।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ସ. ବଣ. ପୁ. (ଅଧି=ଉପରେ+ଶା ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତୃ. ତୃ;
ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ—ଶା)—1. ସନ୍ଧିରେ ଥିବା—1. Standing or
being near.

୨। ଅବସ୍ଥିତ—2. Staying.

୩। ସେ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉତ୍ତାବଧାରକରୂପେ ଥାଏ;
ତନଶ୍ଶ କରୁଥିବା; ଦେଖାଶୁଣା କଲାବାଲୀ—

3 Supervising; superintending;
directing.

୪। ପରଗୁଳନ କରୁଥିବା—4 Guiding; directing.

୫। ନିୟମକ—5. Regulating; controlling.

୬। ଅଧିକାରୀ; କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରଗୁଳନ ପାଇଁ ଭାରି
ପ୍ରାପ୍ତ—6. Presiding over; being
in charge of.

୭। ଅଭିଷେକରୁପେ ଅବସ୍ଥିତ—7. Tutelary.

୮। ବାସକାରୀ; ନିବାସକରୁଥିବା—

8. Dwelling; residing.

ସ. ବ—୧। ଉତ୍ତାବଧାରକ ବ୍ୟକ୍ତି—

1 Superintendent; supervisor.

୨। ନିର୍ମାଣ ପକାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରତିଷ୍ଠାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. Founder.

୩। ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଧିପତି ବା ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି—

3. President or head of an institution.

୪। ଅଧିପତି; ଅଧିକାରୀ—4. Principal; chief.

୫। ଶାସନକର୍ତ୍ତା—5. Ruler.

୬। ପରଗୁଳକ—6. Regulator; Director.

୭। ନିୟମକ; ନିୟମକ—7. Controller.

୮। ଅଭିଷେକ; ମୁରବ୍ବା—8. Guardian; Regent.

୯। କରବ'ବାଲୁ—9. Performer.

୧୦। ପ୍ରବୃତ୍ତି ଜଡ଼କୁ ତେଜନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅଣିବାକାଲ
ପୁରୁଷ—ୱର୍ଗ—10. God.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ ଦେବ—ସ. ବ. ପୁ. (କର୍ମଧା)—ଇଷ୍ଟଦେବ; କୌଣସି ଦେଶ,

Adhishthātrū deba ସ୍ତାନ, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଧିକାରୀ
ଅଭିଷେକ ବା ରକ୍ଷକ ବା ନିୟମକ ରୂପେ କର୍ତ୍ତିତ
ଠାର—A tutelary deity; a guardian
or presiding deity.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି ଦେବତା—ସ. ବ. ଶୀ (କର୍ମଧା)—ଇଷ୍ଟଦେବତା;

Adhishthātri deabatā

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ ଦେବ (ଦେଶ)

Adhishthātrū deba (See).

କର୍ମଧର ବା ବିବହୁ କାଶିର ଅଦ୍ୟ ଏବ ଅଧ୍ୟାତ୍ମି ଦେବତା ।

ମଧ୍ୟ ସୂଦନ-ପ୍ରବନ୍ଦମାଳ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ସ. ବ. (ଅଧି+ଶା ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—

Adhishthāna ୧। ବାସକାରୀ, ରହିବା ସ୍ତାନ—

(ଅଧିଷ୍ଠିତ—ଦେଶ) 1. Residence; abode.

୨। ସନ୍ଧିରେ ଅଭିଷେକ; ସନ୍ଧିଧାନ—

2. Propinquity; standing or being
near.

୩। ସହାୟ—3. Help; support.

୪। ବାସକରଣ—4. Inhabiting; occupying.

୫। ଉପବେଶନ—5. Taking of a seat; sitting.

୬। ସମାଧାନ; ସନ୍ଧାନ—6. Performance;

accompiment.

୭। ଶ୍ରୀକ; ବସନ୍ତ—7. Position; site; situation;
seat; basis.

୮। ଅନୁଷ୍ଠାନ; ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ—8. Establishment;
institution.

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅପର ସ୍ଥାନର ସୂଚି ୧ ତଳ୍କିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟା ଏବଂ , ତଳ୍କିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା ଦିଲ୍ଲି ନାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା , ତଳ୍କିତ କୋଣେ କର୍ଷ ବା ମାଟାସୁତ୍ର ଶକ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଘାସକୋଣେରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତଳ୍କିତ ବିଦେଶ , ବା ୧ ତଳ୍କିତ ବର୍ଷ ବା ମାଟାସୁତ୍ର ଶକ ଗୋଟିଲାକୁ ହେବ । ଯଥା :—
‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜ୍ଞ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜ୍ଞ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

- ୧ । ସ୍ଥାନ—୨. Place; locality.
- ୨ । ଦଖଲ—୩. Possession.
- ୩ । ପ୍ରଭୁ; ଅଧିକାର; ଶମତା—
୪. Authority; power; dominion.
- ୫ । ପରାବଧାନ; ପରାବଧନ-ଶମତା—
୬. Supervision; power of control.
- ୭ । ପଦ; ପଦିଷ୍ଠ—୭. Post.
- ୮ । ଶୁଣିବ; ଶାସନ—୮. Government;
administration.
- ୯ । ରଥର ଚକ—୯. Wheel of a car.
- ୧୦ । ମୂଳଦ୍ୱାର; ମନ୍ତ୍ର—୧୦. Foundation.
- ୧୧ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କିମ୍ବା—୧୧. Prescribed rule.
- ୧୨ । ନଳକୁ—୧୨. Ruling; precedent.
- ୧୩ । ଆଶୀର୍ବାଦ—୧୩. Benediction.
- ୧୪ । ଅର୍ଦେହଙ୍କ—୧୪. Riding; mounting.
- ୧୫ । ସାଧାରଣ ଚକ (ଦେଖ)
୧୫. Swâdhiṣṭhâna chakra (See)
- ୧୬ । (ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନ) କ୍ଷେତ୍ରା ଓ କ୍ଷେତ୍ର ବସ୍ତୁର ସମୋହ—
୧୬. Conjunction of the enjoyer with
the thing enjoyed.
(ଯଥା—ଅସ୍ତ୍ରର ପଣେ ଓ ଉତ୍ତରପୁରୁଷର ବିଷୟ
ପଣେ ଅଧିଷ୍ଠାନ ।)
- ୧୭ । (ନଥ୍ୟଦର୍ଶନ) ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ଭ୍ରମର ଅର୍ଦେହ କୁଣ୍ଡ—
୧୭. The subject of illusion.
(ଯଥା—ରକ୍ତରେ ସର୍ପର ଭ୍ରମ; ସ୍ତ୍ରୀରେ ରଜରେ ଭ୍ରମ ଦେବାରୁ
ରକ୍ତ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଧିଷ୍ଠାନ ଅଟନ୍ତି ।)
- ଅଧିଷ୍ଠାନିତି—ସ. ବ. — (ପରିମା ମଧ୍ୟରେ କଳିତିତ୍ତେତ୍ର ପଟ୍ଟି ଯତ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ
Adhishtâna chakra ଏକତମ)—ସାଧିଷ୍ଠାନ ଚକ (ଦେଖ)
Swâdhiṣṭhâna chakra (See)
- ଅଧିଷ୍ଠାନ ଶରୀର—ସ. ବ. (ଦର୍ଶନ)—ମୁହଁ ପଣେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ପଣେ ମଧ୍ୟରେ
Adhishtâna sarîra ବର୍ଣ୍ଣିତ ପଣେ; ମୁହଁ ପରେ ପିତ୍ତୁ
ଲୋକରେ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଶରୀରରେ ଆସୁ ବାସକରେ—
(philosophy) A body which is the
medium between the gross body and
the subtle body.
- ଅଧିଷ୍ଠିତ—ସ. ବ. (ଅଧି+ସ୍ତା ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhishtâta ୧ । ଅଧ୍ୟୁଷିତ, ଯହିରେ ବାସ କରସାଧ—
(ଅଧିଷ୍ଠାନ—ବ) ୧. Inhabited by.
୨ । ଅବସ୍ଥିତ—୨. Situated in; standing in.
୩ । ସ୍ଥାପିତ—୩. Placed.
୪ । ପରାବଧ—୪. Guided; managed; directed;
conducted.

- * । ନିୟମିତ—୫. Controlled; regulated.
- ୬ । ସାହାଯ୍ୟକୁ—୬. Aided; supported.
- ୭ । ତତ୍ତ୍ଵବଧାରିତ—୭. Supervised; watched
over.
- ୮ । ଅଧିକୃତ—୮. Occupied; taken possession
of; possessed.
- ୯ । ଚଢାଯାଇଥିବା; ଅରୂପ—
୯. Mounted upon; ridden.
- ୧୦ । ପ୍ରବିଷ୍ଟି—୧୦. Established; founded.
- ୧୧ । ଜଗାୟାଇଥିବା—୧୧. Guarded
- ୧୨ । ନିୟମ—୧୨. Employed; engaged.
- ଅଧ୍ୟା—ସ. ବ. ଶ୍ର. (ଅଧି+ଶ୍ର)—୧ । ଉତ୍ତରପୁରୁଷ—
Adhîstri ୧. A superior woman.
- ୨ । ସ୍ଥିତିକା ଶ୍ର—୨. A distinguished lady.
- ସ୍ର. ଅ. (ଶ୍ରୀ ଅଧିକାର କରି)—ଶ୍ରୀପତିନୀମୁ—
Concerning a woman (Apte)
- ଅଧିକାର—ସ. ବ. (ଅଧି+ର ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Adhikâra ଅଧିକାରର ଅନ୍ୟ ଅକାର—
Another form of the word Adhikâra.
- ଅଧୀତ—ସ. ବ. (ଅଧି+ତ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhîta ୧ । ଯାହା ପଢା ଯାଇଥିଲା—୧. Read; studied.
- (ଅଧିତ—ବ) ୨ । ଶିଖାୟାଇଥିବା—୨. Learnt.
୩ । ମନେ ରଖାୟାଇଥିବା—
୩. Remembered (Apte)
- ସ୍ର. ବ. (ଶବ. ତ)—ଅଧ୍ୟନ—Study.
- ଅଧିତବଦ୍ୟ—ସ. ବ. ଶ୍ର. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅଧିତ+ବିଦ୍ୟା)—
Adhîtabidya ୧ । ବୃତ୍ତବଦ୍ୟ; ସମାପ୍ତବଦ୍ୟ; ଯେ ପାଠ୍ୟକା
(ଅଧିତବଦ୍ୟ—ଶ୍ର) ଶେଷ କରିଥିଲା—୧. One who has
finished his studies.
୨ । ଶିଳ୍ପ—୨. Educated; cultured.
- ୩ । ଯେ ବେଦ ପଢିଥିଲା—
୩. One who has studied the Bedas.
- ଅଧିତା—ସ. ବ. ଶ୍ର. (ଅଧି+ତ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ; ମା. କ.)—
Adhîta ଅଧିତର (ଦେଖ)
- (ଅଧିତି—ଶ୍ର) ୧. ଅଧିତି (See)
- ସ. ବ. ଶ୍ର. (ଅଧିତ+ତ)—ଅଧିତର ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Adhîta
- ଅଧିତି—ସ. ବ. (ଅଧି+ତ ଧାରୁ+ବବ. ତ)—
Adhîti ୧ । ପାଠ୍ୟକା; ଅଧ୍ୟନ; ବିଦ୍ୟା—୧. Study.
- ୨ । ପାଠ; କୌଣସି ବିଷୟକୁ ପଢିମିବା—୨. Perusal.
- ୩ । ବିଦ୍ୟା—୩. Learning.

୧	ଇ	ଉ	ଚାର	ତ	ଏ	ହସନ୍ ବନ୍ଦି	ଅନୁକାରୀକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଜ	ଇୟ	ଇଅ	କ
୨	ଇ	ଉ	ଚା	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବଣ୍ଣି ଅନୁଷ୍ଠାର କା ଗନ୍ଧବିନ୍ଦୁସୁଳ୍କ ବନ୍ଦି	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଅ	କ	କୁ	

୪ । ଶିକ୍ଷା—4. Instruction; training.

୫ । ଅଧୀପନ; ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବାବୁ ବିଦ୍ୟାଦାନ କର୍ମ—

5. Tuition; imparting of education; lecture by a teacher.

୬ । ସୁରଖ—6. Remembrance; recollection.

ଅଧୀକ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଧୀକ+ଇନ୍; ଏମା. ଏବ.)—

Adhīti ୧ । ଶିକ୍ଷୀ; ଶିଷ୍ଯ; ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ—

(ଅଧୀକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Student; pupil; scholar.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠକମ ସମାପ୍ତକରିଥିବା ଶ୍ରୀ—

2. A graduate; a student who has completed a course of studies.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ.—୧. ଉତ୍ତମଭୂପେ ଶିକ୍ଷିତ —

1. Well-read; well versed in.

୨ । ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଦର୍ଶୀ—2. Proficient in.

୩ । ମୁଦ୍ରରେ ଘୋଷୁଥିବା—3. Muttering; engaged in repeating (texts)

ଅଧୀକ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି=ଅଧିଗତ + ଇନ୍ = ପ୍ରଭୁର ସେ; Adhīna ସେ ପ୍ରଭୁର ଅଧିଗତ)—

ଅଧୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ } ୧ । ବଶବର୍ତ୍ତୀ, ଅନୁଶୀଳନ; ଅତ୍ରିତ—

ଅଧୀନତା—ବି } 1. Subservient to; dependent on.

୨ । ଅନ୍ତର୍ଧୀନ—2. Obedient to.

୩ । ବାଧ—3. Obliged to.

୪ । ଅଧିକାରିତ୍ୱ—4. Under the control or authority of.

ଅଧୀନୀ ଦେ. ବି—ମୂଳ ବା ବିନାତ ଭକ୍ତ୍ୟ; ସେବକ—

ଅଧୀନି ହିଁ ମୂଳ ବା ବିନାତ ଭକ୍ତ୍ୟ—

୨ । ଅଧୀନ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଦି—2. Subordinate person.

[ଦ୍ଵାରା ନିମ୍ନେ କରିଗଲିଥିବା କରିବାର କାମରେ ନିଜ ସମକ୍ଷରେ ‘ମୁଁ’ ‘ଆମେ’ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଭୁଗ୍ନ୍ୟ ପୁରୁଷରେ ‘ଅଧୀନ’ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା, ଯଥା—ଅଧୀନର ନିବେଦନ ଏହି କି ଅଧୀନ ଗୁରୁଦିଲ ହେଲା ପାଞ୍ଚିତ ଅଛି, ଏହପରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଆମେ କା ମୁଁ ସ୍ଥଳରେ ‘ଗରିବ’ ‘ଗୋଲ୍ଲମ’ ଅଦି ମୂଳତାବୋଧକ ଭୂଗ୍ନ୍ୟ ପୁରୁଷର ଶକ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ।]

ଅଧୀନତା—ସଂ. ବି. (ଅଧୀନ + ଭାବ. ତା)—

Adhīnata ୧ । ଅନୁଶୀଳ୍ୟ; ପରିତ୍ୱର୍ତ୍ତତା; ବନ୍ଦି—

1. Subjection; subservience.

୨ । ଅନ୍ତର୍ଧୀନବିର୍ତ୍ତତା—2. Allegiance; obedience.

୩ । ଦାସ୍ୟ; ଶ୍ରୀତତା—3. Servitude.

୪ । ନିମ୍ନରେ ରହିବା ଅବସ୍ଥା; ଅଧିକାରିତିଲେ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—4. Subordination.

୫ । ବାନତା—5. Humbleness; humility.

ଅଧୀନସ୍ତ୍ରୀ—ଦେ. ବିଶ. (ବ୍ୟାକରଣ ନିମ୍ନମାନୁସାରେ ଏ ଶବ୍ଦଟି ଅବୁକ Adhīnastha ହେଲେହେଁ ଶିଳିଚମାନକ ଲେଖାରେ ଦେଖାଯାଏ)—

୧ । ବଶବର୍ତ୍ତୀ—1. Subservient.

୨ । ଅଧିକାରରେ ସ୍ଥିତ—

2. Under the authority or control of.

୩ । ନିମ୍ନସ୍ତ୍ରୀ—3. Subordinate.

ଅଧୀନାନାଦୀ—ସଂ. ବି—ପ୍ରଧାନ ନାମରେ ଅଧି ପଡ଼ୁଥିବା Adhīnānādi ନାମ—A tributary river.

ଅଧୀବାସ—ସଂ. ବି—ଅଧିବାସର ଅନ୍ୟ ବନାନ—

Adhibāsa Another spelling of Adhibāsa.

ଅଧୀମନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—ଅଧିମନ୍ତ୍ରର ଅନ୍ୟ ବନାନ—Another spelling of Adhimantha

ଅଧୀଯାନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧି + ର ଧାର୍ତ୍ତାକର୍ତ୍ତୀ ଅନ)—

Adhiyāna ୧ । ପଠନକାରୀ—1. Reading.

(ଅଧୀଯାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘୋଷୁଥିବା—2. Reciting.

୩ । ଅଧୀଯାନକାରୀ—3. Learning.

୪ । ଦେଦାୟାୟୀ—4. Going over the Bedas.

ସଂ. ବି ପୁ—ଶ୍ରୀ—Student.

ଅଧୀର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ଧିର)—

Adhīra ୧ । ଉଦ୍‌ବିଶ୍ଵ—1. Anxious.

(ଅଧୀର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୈର୍ଘ୍ୟପ୍ରାପନ—2. Impatient.

(ଅଧୀରତା; ଅଧୀର୍ଯ୍ୟ—ବି) ୩ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳମନା—

3. Unsteady; fickle; restless.

୪ । ଉତ୍ସମ୍ପରାଣ ପୁରୁଥିବା—4. Rolling; tremulous

୫ । ଅବ୍ୟବକସ୍ତି ତତ୍ତ୍ଵ; ଆମ୍ଭୁଅଳିଅ—

5. Fitful; capricious.

୬ । ଭ୍ରାତ; ଭୟପ୍ରତ୍ୱ—6. Frightened; ruffled.

୭ । ବାକୁଳ; ଘାବର; କାତର—7. Confused.

୮ । ଉତ୍ସୁଅ—8. Timid.

୯ । ଅସମ୍ଭବରହିତ—

9. Lacking in self-command.

୧୦ । ନିବୋଧ—10. Foolish.

୧୧ । ହୃଦମନା—11. Weak-minded.

୧୨ । ସେ ସାମାଜିକ କଥାରେ ବରଳିତ ହୁଏ—

12. Excitable.

ଅଧୀର—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୀର + ଅ)—ଅଧୀରର ଶିଳାର—

Adhīra Feminine of Adhīra.

ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିଦୁର—1. Lightning.

શાખારણ હેઠે અપર પુષ્પારે મૃત્તિની દુદ્વિચ અસર તે માત્રા એવી , ત્થીની અસર તે માત્રા મધ્યરે પ્રત્રેદ રસા કરતું નાહું । અદાદ ૬ વા ૨ ત્થીની કોણથી દર્શાવે વા માત્રાયાની શક ગોળાને ઘેણે એ રૂપાબોષને ન નિનિબ , જેણે હેઠું રાખ ગારું મથાલમે રહું ર વિષણ , વા ૯ ત્થીની દર્શાવે વા માત્રાયાની શક ગોળાની હેઠાં । યથા — ‘ગારું’ ન મિલાને ‘ગારું’ ખોલાને; ‘રૂપા’ ન મિલાને ‘રૂપા’ ફેણીને; ‘દર્શાની’ ન પારાને ‘અદાદ’ ફેણીને; ‘અદાદ’ ન પારાને ‘અદાદ’ ફેણીને ।

૧. નાયિકાબિષેષ; અબદ્યકૃતિચતુર્ણ ઓ કલહપ્રિયા
નાયિકા—૨. A class of mistress; a
capricious and quarrelsome mistress.

૩. પ્રેર્ણિકાલું હેઠાં પાછું દ્યેર્યાયુના હુણી—
3. A woman who is very restless and
impatient to meet her lover.

૪. યેદી નાયિકા નાયિકાનારે અનય હુણીબિલાસચિત્ત
દેખી અધીશ હોઇ પ્રદેશ કોષકરે—

4. A woman who flies into a rage on
seeing signs in her lover of having
had attentions from some other
lady.

અધીશ—સં. બિ. પું. (અધી + શિશ)—૧. પ્રભુ; શામી; માલિક—
Adhiśa

(અધીશા—શ્વી) , ૨. અધીરાજ—2. Emperor.

૩. અધિપતિ; રાજા—3. King.

૪. અધ્યાત્મ; ધર્મદાર—4. Head man.

અધીશ્વર—સં. બિ. પું. (અધી + શિશર)—૧. અધીશ (દેખ)

Adhiśwara ૧. Adhiśa (See)

(અધીશા—શ્વી) દે. બિ—જેણે અર્દ્ધબિષેષ—Name of a
Jaina sage.

અધીષ્ટા—સં. બિણ. (અધી + શિષ્ટ ધારુ + ત)—

Adhishtā ૧. માગણા; અદેવિતનિક—1. Honorary.

, ૨. પ્રાર્થિત—2. Solicited.

૩. સ્વાભાવિક નિયોજિત—

3. Engaged with due respect,

સં. બિ—૧. અદેવિતનિક બા માગણા કામ બા ધૂદ્વા—

1. Honorary office or duty.

, ૧. કોણથી બધ્યાનુભૂતિ સ્વાભાવિક કોણથી

કાર્યાન્વિત લગાઉના—

2. Engaging or appointing a
person to some position with
due respect and honour.

અધુંઅધ—ગ્રા. અ—અધરુંઅધ (દેખ)—

Adhuñadha A dhaūñadha (See)

અધુંઅધા—ગ્રા. અ—અધરુંઅધ (દેખ)

Adhuñadha Adhaūñadha (See)

અધુંઅધ—દે. બિણ. (સં. અધોઽત)—૧. અધોઽત—

Adhuā

1. Unwashed.

અધોત; આધુંઅધ એ વિજનરે ધૂય મનુષ્ય અધુંઅધ મૂત્રા એવા રાર—ઓબ!

અધોત ૨. અગાધુંઅધ; અધૂંઅધ—2. Unbathed.

૩. અપરણું—3. Uncleansed.

દે. બિ. પું—અપર્તિઅલિર નામબિષેષ—A name
given to Apartiāni boys.

અધુંમુહું—દે. બિ. (સં. અધોઽત + મુખ)—

Adhuāmuhanī ૧. હોળન પરે ધોઈ હોઇ ન થુબા

મુખ—1. Mouth unwashed or unrinsed
after meal.

૨. શવૃનાનું ઉત્ત ધોઈ હોઇ ન થુબા મુખ—

2. Face not washed after rising from
sleep.

[દ્ર—પ્રબાદ અછુ યે સકાઢું ઉત્ત અધુંમુહુંને કોણથી
અમણ્ણાલાં લેનાર મુહું દેખીલે દર્શાવ યે દિનયાંક અણુર
ગટે ઓ રલ લેનાર મુહું દેખીલે શુભ પલ ગટે ।]

અધુંમુહુંા—દે. બિણ. પું. (સં. અધોઽત + મુખ)—

Adhuāmuhānī ૧. યેદી બધ્યાનુભૂતિ ખાર સારિબા પરે મુહું

અધુંમુહુંા—દ્ર—1. One who has
(અધુંમુહું—શ્વી) not washed his mouth and

face after a meal.

૨. યેદી બધ્યાનુભૂતિ પ્રતિ દિન સ્વાચ્છાનું ઉત્તિબા

માટે મુહું ધૂએ નાહું—3. A person not
accustomed to wash his face (the first

thing in the morning)

[દ્ર—પ્રબાદ અછુ યે એપર બધ્યાનુભૂતિ હાતરે સહજરે

ગુલારે નિંખં ધરે નાહું એવ એપર બધ્યાનુભૂતિ મુહું સ્વાચ્છાનું યે
ગુહેને તાર યે દિન યાંક અણુર ગટે ।]

અધુંઅર—ગ્રા. બિણ. (સં. અક્ર)—

Adhuāri ૧. અધારુંઅધ, અક્રપક્ત—

આધ્યાત્મા—૧. Half-ripe.

અધુંઅર—૨. Middle aged.

અધુંઅલ—ગ્રા. બિણ—અધુંઅર (દેખ)

Adhuāli Adhuāri (See)

અધુંભા—સ. અ. (એચ્દ શક ત્પ્રી; નિપાતન; સ. એચ્દસ્યુન્ન કાલે)—

A dhunā ૧. બર્ત્તમાન—1. Now.

, ૨. એકે; ઇદાના—

2. At present; now-a-days.

દે. અ—અદી અદી એમસ્યું પૂર્વે—

Very lately; recently.

ସାଧାରଣ ଲେବେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସ୍ମୃତିର ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଯାଇ ଯଥାକ୍ରମ ତତ୍ତ୍ଵର ବିଷୟର ବିଷୟର, ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୃକ୍ଷ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃକ୍ଷ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଅଞ୍ଜି’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଞ୍ଜି’ ଗୋଟିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଗୋଟିବେ ।

କହିଲୁ କବସୂର୍ଯ୍ୟ; ନାଥ ଦୁଇ ଅଧୋର୍ସ—କବସୂର୍ଯ୍ୟ, କବତା ।

ଅଧୋ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଧୟ)—ଆଧି; ନିମ୍ନ—

Adho

Below.

ତା ଅଧୋ ଉଚ୍ଚେତ୍ତି ଯେବେ ଦେଖି, ସେ ବର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମେ ତାରୁ ଲେଖି ।

କରନ୍ତାଥ ହରବତ, ’ସ୍ମୀ ।

ଅଧୋରଥ—ଦେ. କଣ. (ସଂ. ଅଧୀତ; ଧୋରଥ ବିପରୀତ)—

Adhoīā ଯେଉଁ ଅଥିଲ ଧୋରଥ ନୁହେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଅଥିଲର
ଅର୍ଥୀତା ପରିମା ଆଦି ନରବତ୍ତିରେ ଧୋର ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ—
(tracts of county) Not subject to
flood.

ଅଧୋରଶୁକ—ସଂ ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଅଂଶୁକ)—ଆଧୋରଶୁକ (ଦେଖ)

Adhoīśuka

Adhobastra (See)

ଅଧୋରାଷ—ସଂ. କଣ. (ଅଧ୍ୟ + ଅଷ)—

Adhoksha

୧ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ରୟୁ; ଇନ୍ଦ୍ର୍ୟର ଅଗୋତର—

2. Situated below the axile.

୩ । ସେ ଇନ୍ଦ୍ର୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଣୀତୁର କରଅଛୁ—

3. One who has his organs under
control.

ସଂ. ବି—ପାଦ; ଗୋଡ଼—Leg; foot.

ଅଧୋରକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଧ୍ୟ = ଅଧିକର ହୋଇଥିଲା; ଅକ୍ଷଳ =

Adhokshaja ଇନ୍ଦ୍ର୍ୟମାନ ବା ପ୍ରତ୍ୟେ କ୍ଷଣ ଯାହାକବାରୁ; କିମ୍ବା

ଅଧୋର୍ସ = ପାଦରୁ ଜାତ; ସୁଷ୍ଠୁର ଏକ କଳ୍ପରେ ବିଷ୍ଣୁ
ମହାଦେବଙ୍କ ପାଦରୁ ଜନ୍ମିଥିବାର ଘୟଣରେ ଥାଇ)—

କଷ୍ଟୁକୁର ନାମବିଶେଷ—A name of Bishnu

ଅଧୋରକକ—ସଂ. ବି (ଅଧିଶେଷନନ)—କୌଣସି ବସୁର ମୂଳ ବା ତଳ-

Adhokhanana ଅତ୍ତୁ ଶୋକବା; କୋରତ୍ତ କରବା—

Undermining.

ଅଧୋରତ—ସଂ. କଣ. ପୁଂ (ଅଧ୍ୟ + ରତ)—୧ । ତଳକୁ ଯାଇଥିବା—

Adhogata 1. Gone down.

(ଅଧୋଗତ—ସଂ) ୨ । ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା—

2 Fallen down.

୩ । ବୁଢ଼ ଯାଇଥିବା—3. Sunk down.

୪ । ଅଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା—4. Set.

ଅଧୋଗତି—ସଂ. ବି (ଅଧ୍ୟ + ଗତି)—୧ । ତଳକୁ ଗଛ କରବା—

Adhogati 1. Going down.

୨ । ପତନ; ତଳେ ପଡ଼ିଯିବା—2. Fall; falling-

down.

୩ । ଦୂରତ୍ତ; ଅବନତି—3. Degradation.

୪ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ—4. Misery; distress.

୫ । ନରକରେ ପଡ଼ିବା—5. Falling in hell.

୬ । ପାତାଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିବା—6. Going down to
the nether-world,

ଦୃଷ୍ଟଦୟକୁ ତିର ଥିଲେ ତଥାରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ ପାଇ ।

ରଙ୍ଗ—ଦେବମୁଖବଳାସ । ୧୪—୧୫ ।

୭ । ଅସ୍ତ୍ରହେବା—7. Setting.

୮ । ଦୂର୍ଦ୍ଦଶ—8. Sinking down.

ଅଧୋଗମନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଗମନ)—ଆଧୋଗମନ (ଦେଖ)

Adhogamana Adhogati (See)

ଅଧୋଗାମୀ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଗମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି, ଇନ୍ଦ୍ର, ୧୩. ୬୨)—

Adhogāmī ୧ । ତଳକୁ ଗଛ କରୁଥିବା—

(ଅଧୋଗମି—ସଂ) 1. Going down.

୨ । ବୁଢ଼ ଯାଇଥିବା—2. Sinking.

୩ । ଅସ୍ତ୍ର ହୋଇଥିବା—3. Setting.

୪ । ଦୂର୍ଦ୍ଦଶ—4. Falling down.

୫ । ଦୂର୍ଦ୍ଦଶ ଭୋଗ କରୁଥିବା—5. Miserable.

୬ । ନରକକୁ ଗଛ କରୁଥିବା; ନରକଗାମୀ—

6. Going towards hell.

ଅଧୋଗହା—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଗହା + ଥ; ଏହାର ପଳଗୁଡ଼ିକ ପଣିପରି)—

ତଳ ଅତ୍ତକୁ ମୁହଁ କର ଥିବାରୁ)—

ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apāmārga (See)

ଅଧୋରଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ରଙ୍ଗ)—

Adho-ṅga ୧ । ଗୁହ୍ୟହାର—1. The anus.

୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରୟ—2. The female organ.

ଅଧୋଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦ + ରଙ୍ଗ)—

Adhordā ୧ । ଦରବର୍ତ୍ତା, ଅଧା ବସୁଷିଥ—

ଅଧୋବୁଡ୍ରୋ

ବାବାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷଣ ବାଧ, ବସୁଷ ଅଧୋଡ଼ା ବର୍ତ୍ତ ଜୀବନକ,

ଦେହକ ଅଭିଲ ଥିଲ । ପକ୍ଷରମେହି—ଦୁମଶାତ୍ରଗୁଣ ।

୨ । ଅଧୋଡ଼ା (ଦେଖ)

2. Adhārdūā (See)

ଅଧୋଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଦୃଷ୍ଟି)—

Adhodrūṣṭi ୧ । ତଳ ଅତ୍ତକୁ ଗୁହ୍ୟବା—

1. Down-ward look.

୨ । ଯୋଗ ସାଧନର ଅଧନବିଶେଷ—

2. A posture in Joga-exercise.

[ଦୃ—ପଦ୍ମାସନରେ ବସି ନିଶ୍ଚଳ ମନରେ ନାନ୍ଦିକାଶରୁ ଦୃଷ୍ଟି
ଦେବା ରୂପ ଯୋଗାସନ ।]

୧	ଇ	ଉ	ରୁର	ଥ	ଏ	ତସଳ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ରୟ	ରୁଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକନ୍ଦ୍ରପୁରୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୁଥ	ତ	କ୍ଷ

ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—

ସେ ତଳ ଆଡ଼କୁ ଝହଞ୍ଚାଏ—

Looking downwards.

ଅଧୋଦେଶ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ଦେଶ)—

Adhodesa ୧। ତଳପାଖ—1. Lower side.

୨। ନିମ୍ନ ଅଂଶ—2. The lower part.

୩। ନିମ୍ନରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ—3. Land at the foot.

ଅଧୋଦ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ଦ୍ଵାର)—ଅଧୋଙ୍ଗ (ଦେଶ)

Adhodwāra Adho-ṅga (See)

ଦେ. କ—ତଳ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ପିଣ୍ଡିଥିବା ଦ୍ଵାର—

A door opening downwards.

ତେଣ କରୁ ରହଇ ବାସା ନିଅତ୍ର ସା

ଅଧୋ ଦ୍ଵାର ରହଇ ସୁଖେ ବର୍ଷେ ବରଷା । କ୍ରମବାର ।

ଅଧୋଦ୍ଵାର—ସ. ଅ. (ଅଧଃ + ଅଧଃ)—

Adho-dhāra କମଣ୍ଠ ନିମ୍ନକୁ; ତଳକୁ ତଳକୁ—

Gradually; down-wards; down
and down.

ଅଧୋବଦନ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ବଦନ)—

Adhobadana ୧। (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ) ଲକ୍ଷାବନତ ମୁଖ; ଲକ୍ଷା

ଗୋଗୁ ତଳକୁ ପୋଧା ହୋଇ ଥିବା ମୁହଁ—

1. Drooping face.

୨। (ବହୁବ୍ରୀହି) ଅକାକୁପୁଣୀ ଶୁକ୍ଳ—

2. A plant (Pimpinella Anisum).

୩। (ବହୁବ୍ରୀହି) ଗୋଜହା ଦୂଷ—3. A tree;

Elephantopus Scaber. (M. W.)

or Premna Esculenta (Apte).

୪। (ବହୁବ୍ରୀହି) ବିଶ୍ଵତ୍ତର ନାମ—

4. A name of Bishnu.

ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧। ଲକ୍ଷାବନତ ମୁଖ; ଦେହ ବଦନ;

(ଅଧୋବଦନା—ଶ୍ରୀ) ସେ ଲାଜରେ ତଳକୁ ମୁହଁ ଗୋତ ଥାଏ—

1. Having the face cast down with a
drooping face.

୨। ପୋଧାମୁହଁ—

2. A person with a drooping face.

୩। ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇ ଉଷ୍ଣତା ଯାଇଥିବା (ପାଦ)—

3. Upturned (pot); topsy-turvy.

୪। ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଓ ଗୋତ ଉପରକୁ ହୋଇଥାଏ—

4. Headlong; precipitate.

ଅଧୋବଶ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ବଶ)—ଶୀଳନନ୍ଦିଷ୍ଟ—

Adhobasha The female organ.

ଅଧୋବଶ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବଶ)—

Adhobastra ୧। ନାର ବା ଅଣାତାରୁ ତଳକୁ ପିକାଯିବା ଲୁଗା
(ଯଥା—ଧୋତି; ପାଇମା)—

1. Cloth worn below the navel or
waist.

୨। ସର ତଳେ ଦେହକୁ ଲୁଗି ପିକାଯିବା ଲୁଗା—

(ଯଥା—କର୍ତ୍ତୁଷୁଳ; କାଣ୍ଡ; ଜଂଦିଆ)—

2. Undere-wear; a sheet of cloth worn
immediately on the private parts.

୩। ଅସ୍ତ୍ର; କୋଟ ଅଦିର ତଳେ ଦିଅଯିବା କଳା—

3. Lining of a coat.

ଅଧୋବାୟୁ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବାୟୁ)—

Adhobāyu ଅଧାନବାୟୁ; ବାତକର୍ମ; ପାତ୍ର—

Vital air passing downwards; fart;
wind passed through the anus ventris
crepitus.

ଅଧୋବାସ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବାସ)—

Adhobāsa ଅଧୋବଶ (ଦେଶ)

(ବହୁବାସ-ଦିପଶବ୍ଦ) Adhobastra (See)

ଅଧୋବିନ୍ଦୁ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବିନ୍ଦୁ)—ଗଗଳ ମଣ୍ଡଲ

ଅଧୋବିନ୍ଦୁ Adhobindu ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତୁ ବିନ୍ଦୁ ଥିଲୁ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ପାଦ ତଳେ
ପୁଅସର ଅପରବଦରେ ଅବତ୍ରୁତ—The Nadir.

ଅଧୋବତ୍ର—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ବତ୍ର = ରତ୍ନ)—

Adhobhakta ୧। ରୋଜନାନ୍ତେ ପିଅଯିବା ପଣି—

1. Water taken after meal.

୨। ଶାରସାରିବା ପରେ ଶିଥାଯିବା ଜିଷ୍ଧ—

2. A dose of medicine which is taken
after a meal.

ଅଧୋବଗ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବଗ)—

Adhobhaga ୧। ନିମ୍ନବଗ—1. The lower part.

୨। ନାରତାରୁ ତଳକୁ ଥିବା ଦେହର ଅଂଶ—

2. The part of the body below the
navel.

୩। ପାତାଳ—3. The nether regions.

ଅଧୋବହୁବାନ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବହୁବାନ)—ପାତାଳ—

The nether regions.

ଅଧୋବହୁବାନ Adhobhubana ପାତାଳ—

ଅଧୋବହୁବାନ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ବହୁବାନ)—ପାତାଳ—

The nether regions.

ଅଧୋବହୁହ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ବହୁହ)—୧। ଆଲଜମି—

1. Low land.

୨। ଅପେକ୍ଷାବୁଦ୍ଧ ଆଲୁଆ ଜମି—2. Lower ground

୩। ପରତର ପାଦଦେଶରେ ଥିବା ଜମି—

3. Terai; land at the foot of a hill.

କଥାରେ ଲୋକେ ଅପର ସୃଜନର ସୁତ୍ତିର ଉଚ୍ଛବି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ଉଚ୍ଛବି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖା ଦଶକ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାକୁ ୫ ବା ୬ ଉଚ୍ଛବି କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥୀ—
ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ଯେବେ ଏ ଜ୍ଞାନକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗାର୍ଯ୍ୟ ଯଥାକିମେ ଗଢ଼ିର ବସନ୍ତର ବସନ୍ତର, ବା ୧ ଉଚ୍ଛବି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥୀ—
'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଶୋଭିବେ; 'ବ୍ୟା' ନ ମିଳିଲେ 'ବ୍ୟା' ଦେଖିବେ; 'ବ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ବ୍ୟା' ଦେଖିବେ; 'ଆଜି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଳବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଧୋମର୍ମ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ମର୍ମ)—ଅଧୋମର୍ମ (ଦେଖ)
Adhomarma Adho-marga (See)

ଅଧୋମୁଖ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ ଓ ବହୁବ୍ରିହି)—
Adhomukha ୧ । ଅଧୋବଦନ (ଦେଖ)
ଅଧୋମୁଖା } ୧ । Adhobadana (See)
ଅଧୋମୁଖୀ } ୨ । କରକବିଶେଷ—2. Name of a hell.
" । ଅଧୋମୁଖ ଗଣ (ଦେଖ)
" । ୩. Adhomukha gana (See)

ସଂ. ବି. ପୁ—୧ । ଅଧୋବଦନ (ଦେଖ)
1. Adhobadana (See)
" । ତଳକୁ ମୁଢ଼ିକର ଉଡ଼ୁଥିବା—
2. Flying downwards (Apte)
" । ତଳଅଭିରୁ ଗତ କରୁଥିବା—
3. Having a downward motion (Apte)

ଅଧୋମୁଖଗଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଏମାନଙ୍କର ଗତ ନିମ୍ନଦିଗନ୍ତୁ
Adhomukhagana ହେବାରୁ)—(ଜ୍ଞାନିକା) ଦ୍ଵିତୀୟ,
କୃତ୍ତିକା, ଅଶ୍ରୁଶା, ମଦା, ପୂର୍ବପାଲଗୁଣ, ବିଶାଖା ମୂଳା,
ପୂର୍ବାଶାହୀ, ପୂର୍ବଭାଦ୍ରପଦ ଏହି ନାଥଗୋଟି ନନ୍ଦ—
(astronomy) A name given to
nine constellations.

[୩—ଏମାନଙ୍କ ନାମ ମନେ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ଶୋକ
ମୂଲଶୈଳୀ କୃତକାତ ବିଶାଖା ରଖି ତଥ
ମଦା ଦିଗନ୍ତରେ ଅଧୋମୁଖଗଣରୁ (Apte.)]

ଅଧୋମୁଖ କଣ୍ଠ—ସଂ. ବି—ଅଧୋମୁଖଗଣ (ଦେଖ)
Adhomukha nakshatra Adhomukhagana (See)

ଅଧୋମୁଖୀ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୋମୁଖ + ଶୀଲିଙ୍ଗ)—ଅଧୋମୁଖର ଶୀଲିଙ୍ଗ—
Adhomukhi Feminine of Adhomukha.
ସଂ. ବି—ଶୁଦ୍ଧେଷୁ (ହରେକୁଷ ମିଶ୍ର. ଦୁର୍ବଲଗୁଣ)—A kind of
sugarcane.

ଅଧୋଯତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧ୍ୟ + ସତ୍ତ୍ଵ)—
Adhojantra ୧ । ସତ୍ତ୍ଵର ନିମ୍ନଭାଗ—
1. The lower part of an apparatus.
" । କକ୍ଷସତ୍ତ୍ଵ—2. A still.

ଅଧୋଯା—ବେ. ବିଶ—ଅଧୋଇଥା (ଦେଖ)
Adhoya Adhoiā (See)

ଅଧୋର୍ଦ୍ଦ୍ଵା—ବେ. ଅ. (ସଂ. ଅଧ୍ୟ + ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵ)—ତଳେ ଉପରେ—
Adhorddha (ହି. ଶବ୍ଦବାଗର)

Above and below; below and above.
ଅଧୋଲମ୍ବ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଲମ୍ବ ଧାରୁ + ବଢ଼ି. ଅ)—
Adholamba ୧ । ରଜମିଶ୍ରିର ଉଲମ୍ବଗୁଣ—
1. Plumblime.

୨ । କୌଣସି ରେଖା ଉପରେ ଉପରଥାତ୍ ତଳାଭାବର
ଶବ୍ଦମିଳିବା ରେଖା—

2. A perpendicular let fall on anther
line.

ଅଧୋଲୋକ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧ୍ୟ + ଲୋକ)—
• Adholoka ଅଧୋରୁବନ; ପାତାଳ—The nether world.

ଅଧୋଶୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ—(ଅଧ୍ୟ + ଶୀ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଅ)—

Adhosaya ସେ ଭୂମିରେ ଶ୍ଵର—
(ଅଧୋଶୟା—ଶୀ) Sleeping on the ground.

ଅଧୋଶୟା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଧ୍ୟ + ଶୟା)—
Adhosajya ଅଧୋଶୟ (ଦେଖ)

(ଅଧୋଶୟା—ଶୀ) Adhosaya (See)

ଅଧୋଶୟା—ସଂ. ବି. ଶୀ. (ଅଧୋଶୟ + ଶୀ. ଅ)—ଅଧୋଶୟର
Adhosajyā ଶୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Adhosajya.
ସଂ. ବି—ଭୂମିରେ ଶୟକ—Sleeping on the ground.

ଅଧୋଶିର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶୀ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅଧ୍ୟ + ଶିରସ. ୧ମା. Adhosirā ୧ବ.)—ଅଧୋମୁଖ (ଦେଖ)
Adhomukha (See)

ସଂ. ବି—ନାରକବିଶେଷ—Name of a hell
ଅଧୋରୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଧୋରୀୟ)—ଅଧୋରୀୟ—
Adhaurja Impatience.

ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅଧୀର—Impatient.
ଅଧୋରୀଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅଧୋରୀୟ)—୧ । ଅଧୋରୀୟ—
Adhaurjia 1. Impatient.

ଅଧୀର୍ଯ୍ୟ ଅଧୀର; ଅଧୟ ଅସ୍ତ୍ର—
ଅଧୀର୍ଯ୍ୟ 2 Restless.

ଅଧ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଭ୍ୟ ଧାରୁ—ସବଦା ଗମନ କରିବା + ଅଧ୍ୟକରଣ କରିବା)—
Adhwa ଅଧ୍ୟନ୍ ୧ମା. ୧ବ. ସବଦା ଉପରେ ସବଦା ଗମନ କରିବାରେ—

୧ । ଦାଣ୍ଡ; ପଥ; ବାଟ; ରସ୍ତା—1. Road.
" । ପଥ ଭ୍ରମଣ; ବାଟ ଭ୍ରମିବା—2. Journey; travel.

" । ଦୂରତ୍ବ—3. Distance; space.
" । ଉପାୟ—4. Means; resource.
" । ଅବସ୍ଥାବ; ଅଙ୍ଗ—5. Limb.

" । ସମୟ; କାଳ—6. Time.
" । ଆକମଣ—7. Attack.
" । ପରାବକ—8. Defeat.

" । ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରଣାଥ—9. Orbit of a planet.
" । ବେଦର ଶାଖା—

10. A recension of the Bedas and the
school upholding it (Apte).

୧୧ । ଅକାଶ—11. Sky.

୧୨ । ବାୟୁ—12. Air; atmosphere,

୧	ର	ହ	ବୁଲୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଗ୍ରହିକ ସୁତ୍ରାଶ୍ରୀ	ଶ	କ	ଶଶ	ଜୀ	ଇଷ୍ଟ	ରଥ	ତ
,	ର	ହ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତକର୍ତ୍ତୀ	ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗନ୍ଧ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ

୧୦। ପ୍ରଶାସୀ—13. Method.

[ଦୁ—ସଂ. ଅଧ୍ୟନ୍ ପଦ ସମାଧରେ ‘ଅଧ୍ୟ’ ଆକାରରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଯଥା—ଅଧ୍ୟାତ୍ମ; ଅଧ୍ୟଗ୍ରମ ।]

ଅଧ୍ୟଶେଷ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧ୍ୟକଳତ ଜେବ) —ପଥଶାନ୍ତି—

Adhwakhera Uneasiness due to travelling.

ଅଧ୍ୟଗ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅଧ୍ୟନ୍ + ଗମ ଧାରୁ+ବର୍ଣ୍ଣ. ଅ; ସେ ବାଟରେ

Adhwaga ଯାଏ)—୧। ପଥକ; ବାଟେଇ—

(ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ଶ୍ଵି)

୧। ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

୩। ଛଞ୍ଚ—3. Camel.

୪। ଖର—4. Mule.

ଅଧ୍ୟଗଭୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଶ୍ଵା ଚଦ୍ର; ଅଧ୍ୟଗ+ଭୋଗ୍ୟ)—

Adhwagabhogya ୧। (ଏହାର ଫଳ ଅଧିକରଣ ଦେବାରୁ)

ଅମ୍ବାତକ; ଅମ୍ବା ଗର—

1. Hogplum tree (Spondias Mangifera)

୨। ଅଣ୍ଟିକାର ପାନ୍ଦୁପାଦଗ ଗର—

2. The travellers plant of Africa.

ଅଧ୍ୟଗ—ସଂ. ବ. ଶ୍ଵି. (ଅଧ୍ୟନ୍+ଶ୍ଵି. ଅ)—୧। ଅଧିକର ଶ୍ଵାର—

Adhwagā 1. Feminine of Adhwaga.

୨। ଗଙ୍ଗାନଦୀ—2. The river Ganges.

ଅଧ୍ୟନିନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅଧ୍ୟନ୍ + ସବଦା ତୁମଣ କରିବା ଅର୍ଥରେ.

Adhwanina ରିନ)—୧। ସବଦା ତୁମଣକାଳ—

1. Always travelling.

୨। ତୁମଣ ବା ଯାତ୍ରା କରିବାରୁ ସମ୍ରଥ—

2. Able to undertake a journey.

ସ. ବ. ପୁ.—୧। ପର୍ଯ୍ୟଟକ; ପଥକ—1. A traveller;

way-farer.

୨। ତୁମାମୀ ପଥକ—2. A traveller going

fast.

୩। ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun.

ଅଧ୍ୟନ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ଶ୍ଵ. ବ. ପୁ. (ଅଧ୍ୟନ୍ + ସବଦା ତୁମଣ କରିବା ଅର୍ଥରେ.

Adhwanya ଯ) —ଅଧ୍ୟନନ (ଡେଖ

(ଅଧ୍ୟନନ—ଶ୍ଵି) Adhwanina (See)

ଅଧ୍ୟପତି—ସଂ. ବ—(ଶ୍ଵି ଚତୁର୍ବିଂଶ୍ରି ଅଧ୍ୟନ୍ + ପତି)—୧। ସୂର୍ଯ୍ୟ—

Adhwapati 1. The sun.

୨। ରସ୍ତାପରତତ୍ତ୍ଵର ରକରମର୍ଗୁ—2. Inspector

of the road; a road-overseer.

ଅଧ୍ୟର—ସଂ. ବ—୧ (ଅଧ୍ୟନ୍ + ସା ଧାରୁ = ଦାର କରିବା + ବର୍ଣ୍ଣ. ଅ)—

Adhwara ସାହା ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବପଥ ଦାନ କରେ)—ଯତ୍ନ;

ଯାଗ—1. Fire-sacrifice.

୨। ସୋମ-ସାମ—Sacrifice with Soma juice.

• ୧ (ଅ+ଧ୍ୟ ଧାରୁ କୁଟିଳ ଦେବା+ଅ)—ସେ କୁଟିଳ
କୁଏ ନାହିଁ; ଅଷ୍ଟାବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

3. One of the eight Basu Deities.

୪। ଅକାଶ—4. Sky.

୫। ବାସୁ—5. The air.

ସ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଅବକ୍ର—1. Not crooked.

(ଅଧ୍ୟବ—ଶ୍ଵି) ୨। ଅବଗ୍ର—2. Not broken.

• ୩ ମନୋଯୋଗୀ—3. Intent; attentive.

୪। ଧାସବାହିକ—4. Uninterrupted.

୫। ସ୍ଥାସ୍ଥି—5. Durable.

୬। ମନ୍ତ୍ରର—6. Sound.

୭। ସାବଧାନ—7. Careful; cautious.

ଅଧ୍ୟରଥ—ସଂ. ବ. ୧। (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧ୍ୟନ୍+ରଥ; ଅଧ୍ୟ ବା ବାଟ

Adhwaratha ପାଇଁ ହିତକର ବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ରଥ)—

୧। ପଥମଳୋଯୋଗୀ ରଥ—

1 A car fit for the road; a roadster car.

୨। ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିରେ ପଥକମାନେ ଯିବା ଅସିବା କରନ୍ତି—
2. A travelling coach.

• ୩ (ବନ୍ଦୁକୀହି; ଅଧ୍ୟ ପଥ; ପଥ ଯାହାର ରଥସରୂପ ନିତ୍ୟ
ବନ୍ଦୁକୁତ)—ପଥ ବିଷୟରେ ଅରଙ୍ଗ ଦୂର—

3. A courier well acquainted with the roads.

୪। ପର୍ଯ୍ୟନ ବିଷୟରେ ପଟୁ ଦୂର—

4. A messenger skilled in travelling.

ଅଧ୍ୟର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟର+ସୁ ଧାରୁ = ଯୋଗ କରିବା + କଣ୍ଠୀକୃତ)—

Adhwarjyu ୧। ଯକ୍ଷବେଦଦକ୍ଷ; ଯାଙ୍କିକ; ରତ୍ନିକ—

1. An officiating priest in a fire-sacrifice.

[ଦୁ—ସନ୍ତ୍ରବ ପୁରେହିତମାନକର ରବ ରବ ବର୍ତ୍ତିବ୍ୟ ଅନୁସାରେ
ରବ ରବ ନାମ ଥିଲା, ଯଥା—ହୋଗା, ଉତ୍ସାହା, ବୃଦ୍ଧା, ଅଧ୍ୟର୍ଯ୍ୟ ।

ସନ୍ତ୍ରବୁମିକୁ ମାପ କୁର ଯକ୍ଷ ଦେବ ନିର୍ମିଶ କରିବା, ଯକ୍ଷ ପାଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ
କରିବା, ଜଳ ଓ ସମ୍ମିଳିତ ସର୍ବତ କରିବା, ନିର୍ମିଶ ଲଗାଇବା, ପଶୁକ
ଅଣିବା ଓ ପଶୁକୁ କଥ କରିବା ଅଧ୍ୟର୍ଯ୍ୟକ କର୍ମ; ଏହି ସବୁ କରୁ
କରୁ ସେ ଯକ୍ଷବେଦ ନିର୍ମିତ କରିବାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରିବାକୁ ।]

୨। ଯକ୍ଷବେଦ—2. The Jajurbeda.

୩। ଯକ୍ଷବେଦି ବାହ୍ରିଣ—3. An adherent of the Jajurbeda.

ଅଧ୍ୟର୍ଣ୍ମ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—ପଥଗ୍ରମ—Weariness due

Adhwaśrama to travelling.

ଅଧ୍ୟରନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ—ବାଟ ଗୁଲିବା ହାତ କାନ୍ତି—

Adhwaśrānta Wearied by travelling.

୧	ର	ତ	କୁ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣି	ଅଳ୍ପଜାପିତ ପ୍ରତ୍ୟାଗ୍ରହ	ସ	କ	ଶ୍ଵର	ଛ	ଲୟ	ଭାଥ	ତ
,	ର	ତ	କୁ	ତ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପ୍ରତ୍ୟାଗ୍ରହ ବର୍ଣ୍ଣି	ଖ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଭାଥ	ତ	ତ

ଆଧ୍ୟବସାୟ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ଅବ + ସୋ ଧାରୁ = ସଂକଳନକରିବା + Adhyabasāya ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅବଶ୍ୱାନ୍ତ ଉଦ୍‌ଘୋଗ ବା
ସତ—1. Diligence; perseverance;
steady application.

୨ । କର୍ମ ସାଧନାର୍ଥ ସଂକଳ—2. Resolution;
determination.

୩ । (ଅଳକାର) ଅର୍କୁଡ଼ି ଅଳକାରବିଶେଷ; ପ୍ରକୃତ ଓ
ଅପ୍ରାକୃତ ବସ୍ତୁବ୍ୟକ୍ତି ଏପର ଦିଲାଇ କରି ବର୍ଣ୍ଣନକରିବା
ସହିରେ ପ୍ରକୃତ ଅପ୍ରାକୃତ ପ୍ରତ୍ୟେବ ଧସ୍ତପତ୍ରେ ମାହି
୩. (Rhetoric) A figure of speech. Identification
of two things (one real and
the other unreal) in such a manner
that the one is completely absorbed
in the other.

[ଦ୍ର—ଏହି ସମ୍ମିଳନର ଫଳରେ ଅବଶ୍ୟକେ ଏହି ଲକ୍ଷଣ
ଅଳକାରମାନ ହୁଏ ।

ପ୍ରକୃତ ବିଷୟକୁ ନ କହି ଉପମାନହାରୀ ଗାହାର ଅବେଦ
କଳ୍ପନା କରିବାର ନାମ ଅଧ୍ୟବସାୟ । ଏହା ଦୂର ପ୍ରକାର—ସିତ
ଓ ସାଧ୍ୟ; ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟବସାୟ ନିର୍ମିତରୂପେ ପ୍ରତିତ ହୁଏ ଗାହା
କି ଏହି ଯେଉଁଠାରେ ଏହାର ନିର୍ମିତ ପ୍ରତିତ ନ ହୁଏ ଗାହା ସାଧ୍ୟ
ବୋଲିଯାଏ । ସିତ ଅଧ୍ୟବସାୟ ଅବଶ୍ୟକେ ଅଳକାରରେ
ସରଗତ ହୁଏ । ସାଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟବସାୟ ପ୍ରକୃତରେ ଅବଶ୍ୟକେ ନ
ହୋଇ ଲକ୍ଷଣ ବା ଉତ୍ସପ୍ରେଷାଳକାର ହୁଏ ।

ବୁଲମ୍ବି—ଅଳକାର ଭରିଣୀ ।]

୪ । ମାନଦିକ ତେଷ୍ମା—4. Mental effort.
୫ । ସଂଭବନ; ଆଶା—5. Apprehension.

ଆଧ୍ୟବସାୟିତ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ଅବ + ସୋ ଧାରୁ + ବର୍ଣ୍ଣ. ତ)—

Adhyabasāyita ତେଷ୍ମିତ—Attempted.

ଆଧ୍ୟବସାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ ଅଧ୍ୟ + ଅବ + ସୋ ଧାରୁ + ବର୍ଣ୍ଣ. ଇକ୍ତ;
Adhyabasāyī ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅବଶ୍ୱାନ୍ତସତ୍ୱଶାଳ—
(ଅଧ୍ୟବସାୟିନୀ—ଶା) 1. Persevering.

୨ । ଉଦ୍ୟମୀ—2. Energetic.
୩ । ଦୃଢ଼ପରିଷ୍ଠା—3. Resolute.

ଆଧ୍ୟବସିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟ + ଅବ + ସୋ ଧାରୁ + ବର୍ଣ୍ଣ. ତ)—

Adhyabasita ୧ । ତେଷ୍ମିତ—1. Attempted.

୨ । ସଂକଳିତ—2. Resolved; determined.
୩ । ଅଶ୍ଵଦିତ—3. Apprehended.
୪ । ସ୍ଥିତିରୁତ—4. Ascertained (M. W)

ଆଧ୍ୟବହାନନ୍ଦ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ଅବ + ଦଳ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅଳ)—

Adhyabahana ୧ । ଥରେ କୁଟୀପାଇ ସେପା କହାଯାଇ-

ଥିବା ପଦାର୍ଥରୁ ଆଉଥରେ କୁଟୀବା; କାଣ୍ଡିବା; ପୁଷ୍ପ-
ବସାରବାର ବରୁଣୀରୁତ ପଦାର୍ଥର ପୁନରବସାର—

1. Beating again what has once been
threshed and peeled (Apte).

ଆଧ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ର ଧାରୁ + ଭାବ. ଅଳ)—

Adhyaya ୧ । ଅଧ୍ୟୁନ (ଦେଖ)

1. Adhyayana (See)

୨ । ଅଧ୍ୟାୟ (ଦେଖ),

2 Adhyāya (See)

୩ । ସୁରଣ—3. Remembrance (Apte).

ଆଧ୍ୟାନ—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ର ଧାରୁ + ଭାବ. ଅଳ)—

Adhyayana ୧ । ପାଠୀବାପା; ପାଠପଢା; ପଠନ—

1. Reading; study.

୨ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା—2. Learning.

୩ । ବେଦପାଠ—3. Reading of the Bedas.

[ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ରାହ୍ମଣର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶତ୍ରୁକର୍ମ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ;
ଶତ୍ରୁକର୍ମ, ସଥା—ଆଧ୍ୟୁନ, ଅଧ୍ୟାପନ, ଦାନ, ପ୍ରତିପଦ, ଯଜ୍ଞ ଓ
ଅତ୍ୟସତ୍ତାର ।]

ଆଧ୍ୟାବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ଅଧ୍ୟ + ର ଧାରୁ)—

Adhyayibā ଅଧ୍ୟବସାୟ କରିବା; ପାଠପଢିବା; ବେଦପାଠ କରିବା—
To study; to study the Bedas.

ଯେ ଅନୁଭବେ ଅଧ୍ୟୁତ୍ତି, ଅଶ୍ଵର ଦର୍ଶନରୁ ।

କଣ୍ଠୋଥ, ଭଗବତ ୪୮ ।

ଆଧ୍ୟଦି—ସଂ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟ = ଅଧ୍ୟକ + ଅର୍ଦ୍ଦ)—

Adhyarddha ସାର୍କ; ଦେଳ; କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ତହିର
ଅଧେ ମିଳିବ ହୋଇ ସେଉଁ ପରିମାଣ ହୁଏ—

One and half.

ସଂ. ବ—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱ ଓ ତହିର ସଙ୍ଗେ ଅନୁର ଅଧେ ମିଳିଥିବା—
1. One and a half.

୨ । ପଦଳ; ବାସୁ—2. Wind (Apte).

ଆଧ୍ୟଦକ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟକ୍ଷର୍ତ୍ତା + ତ)—୧ । ଦେଳ ପରିମାଣ—

Adhyarddhaka 1. Amounting to one and a
half

୨ । ଦେଳ ମୂଳର—2. Worth one and a half.

ଆଧ୍ୟାନ—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ଅଶଳ)—୧ । ଅଶ୍ଵର୍ତ୍ତିରେ ଶେଜନ;

Adhyasana ଶେଜନ ରିଧରେ ଶେଜନ; ଆଦ୍ୟଦୁରମ କର୍ତ୍ତି କ
ହେଉଣୁ ପୁଣି ଶେଜନ—

1. Eating too soon after a meal.

୨ । ଅତି ଶେଜନ—

2. Excessive eating; over-feeding.

ପାଥାରଣ କେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ପଛିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଣ କରନ୍ତି ବାହୁ । ଅତେବି ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ କଣ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଖାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ କେହି ଶବ୍ଦ ମାର୍ଗ ସାମ୍ବନ୍ଧରେ ଚର୍ଚିତ ପଦ୍ଧତି , ବା ୩ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଢ଼’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଢ଼’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜ୍ଞ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜ୍ଞ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ’ ଦେଖିବେ ।

ଅଧ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ = ଉପରେ + ଅସ ଧାରୁ = ଗେପଣ କରିବା + Adhyasta କର୍ମ. ତ) — ୧ । ଅନ୍ୟ ବୟସରୁଙ୍କରେ ରଖାଯାଉଥିବା—
(ଅଧ୍ୟାସ—ବ)

୧ । ଭୁଲକ୍ଷମେ କଲ୍ପିତ—୨. Wrongly supposed;
attributed or imputed wrongly.

ଅଧ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ଅସ୍ତ୍ର ; ନିପାତନ)—ହାଡ଼ର ଉପର ଅଂଶ—
Adhyastha The upper part of a bone (M. W.)

ଅଧ୍ୟାଷ୍ଟି—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ = ଅଧ୍ୟରୁଦ୍ଧ + ଅସ୍ତ୍ରି)—

Adhyasthi ହାଡ଼ ଉପରେ ଉଠିଥିବା ହାଡ଼ (ସଞ୍ଚୁତି)—
A bone growing over another.

ଅଧ୍ୟା—ଶା. ବ. (ସ. ଅଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର)—୧ । ଅଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର; ଗୁରୁର ପରିଜ୍ଞାନ—
Adhyā ୧. Chapter of a book.

ପିଲା ଗାତା ଅଧା ହେଲ ସମାପନ । ବୃଷ୍ଟିତ୍ତ. ମହାଭାବ. ଶାନ୍ତି ।

୨ । (ସ. ଅଧ୍ୟୟନ)— ଅଧ୍ୟୟନ; ପଠନ—
2. Reading.

ଏ ଭରତ ଆଧାରେ ଶ୍ରୀ କର ମନ
ପାବେ ସେଇଁ ଶ୍ରୀକ କରର ଅଧ୍ୟନ । ବୃଷ୍ଟିତ୍ତ. ମହାଭାବ. ଅଧା ।

୩ । (ସ. ଅଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର ବା ଦତ୍ଥା)—ନେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ
ଅଶ୍ରୁଷୁଦ୍ଧିକି ପାଇଁ ଉପବାସ କର ପଡ଼ିବହିବା; ଧାରଣା—
3. Act of lying prostrate before a
deity while observing a fast to
obtain one's wish.

ଆକଳେ ଗୁରୁତ୍ୱରୁମ୍ବ ପାଶେ ଦିଲେ ଆଧା ପଢ଼ିଲେ ଦେଶ
କିନ୍ତୁ ଦେଶେ ଦିଲେ ନଶିଥେ ଶୁଣିଲେ ଅଶ୍ରୁଷୁଦ୍ଧ ଶୁଣିବାଣୀ ।
ଶ୍ରୀକାନ୍ତ—ଗାନ୍ଧୀ ।

୪ । (ସ. ଅକ୍ଷି)—ଖଲୁର ରସ ବା ତାଢ଼ ପଣିବା ଶୈଟ
ମାଟିଆ; ଅଧିଅ—୪. Small jar for toddy.

ଅଧ୍ୟାକ୍ରନ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟ + ଆକ୍ରମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Adhyākranta ୧ । ଆକ୍ରମଣ କରାଯାଉଥିବା—

1. Attacked.

୨ । ଅଧିକ୍ରତ—୨. Occupied; taken possession
of.

୩ । ମନୋକାର—୩. Chosen.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ସ. ବ. (ଅଧ୍ୟ = ଅଧିକାର କରି + ଅସ୍ତ୍ରନ ; ଯାହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମ
Adhyātma ଅଧିକାର କରି ରହେ)—୧ । ପରମାତ୍ମା; ପରମବୁଦ୍ଧ—

1. The Supreme Spirit.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରବର୍ତ୍ତିକ ଆସ୍ତ୍ର—

2. The soul as an agent of an action.

ସ. ବିଶ—୧ । ଆସ୍ତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀୟ—

1. Relating to the soul; spiritual.

୨ । ସ୍ଵାସ୍ତ୍ରନିଳିର—୨. Own; belonging to self.

୩ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ—୩. Concerning an individual.

୪ । ପରମାତ୍ମାର ଜୀବାୟାରୁପରେ ଆବର୍ତ୍ତି—

(ରଗବଦୀତା—୮-୩)

4. The manifestation of the Supreme
Soul as an individual self.

ସ. ଅ—୧ । ଆସ୍ତ୍ର ଅଧିକାର କର; ଆସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ—
1. Concerning the soul.

୨ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତରୁବରେ—୨. Personally;
individually.

୩ । ନିଜ ବିଷୟରେ—୩. Concerning self.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମତ୍ରୁ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧ୍ୟ + ତର)—

Adhyātmatattwa ୧ । ପରମାତ୍ମା ସମକୀୟ ଗୁରୁତଥ୍ୟ—

1. Metaphysical learning; spiritual
learning.

୨ । ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର—୨ Metaphysics.

(ସଥା—ବେଦାନ୍ତ ବା ଉପନିଷଦମାନଙ୍କରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ତର ବର୍ଣ୍ଣିତ
ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲା ।)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମତିତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ + ବିଦ୍ୟ + ଧାରୁ + ବିଦ୍ୟ ; ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟ—

Adhyātmatabit ୧ମ. ୧ବ)—ଆସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ବା ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରରେ
ପାରଦର୍ଶୀ—Proficient or versed in
metaphysics.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମତଥ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ + ବିଦ୍ୟା)—ଅଧ୍ୟାତ୍ମତରୁ (ଦେଖ)

Adhyātmatathy Adhyātmatattwa (See)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମଯୋଗ—ସ. ବିଶ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ + ଯୋଗ)—ଇନ୍ଦ୍ରମୃଗାହ୍ୟ ବିଷୟ—

Adhyātmajoga ମାନଙ୍କରୁ ମନକୁ ନିବୃତ୍ତ କର ଆସ୍ତ୍ରରେ
ନିବେଶନରୂପ ସାଧନ—Concentration of the
mind on the soul drawing it off from
all objects of sense.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମମାୟଣ—ସ. ବିଶ. (କର୍ମଧା; ଅଧ୍ୟାତ୍ମ + ମାୟଣ; ସେଇଁ ମାୟଣରେ—

Adhyātmarāmāyaya ଅଧ୍ୟାତ୍ମତରୁମାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା—

ବ୍ରତାଣ୍ତ ପୁରାଣ ଅନୁରତ ବିଦ୍ୟାରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରୂପୀ
ରାମଚନ୍ଦ୍ରରେ; ଏଥରେ ସମ ପରମାତ୍ମାରୁପେ କଲ୍ପିତ
ହୋଇଥିଲା—A Rāmāyaya in which Rāma

is identical with the Supreme Spirit.

[ଦ୍ର—ବାଲୁକିବରମାୟଣ ପର ଏହା ସାତ କାଣ୍ଡରେ ବିଦ୍ରୁଲି
ଏଥରେ ପ୍ରାସ୍ତ ଶୁର ହଜାର ଶ୍ରୋକ ଅଛି । ଅଧ୍ୟାତ୍ମରୂପୀର୍ଣ୍ଣ ରାମ-
ଚରିତ କର୍ମନା ପ୍ରସରରେ ଏଥରେ କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ, ଜୀବନ-
ଯୋଗ, ଧର୍ମ ଓ ରାଜମାତ ଆଦ ସୁରଚୁରୁପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଏଥର ଶେଷ କାଣ୍ଡର ପର ମର୍ମର ଶିରୀଗୀତ ନାମରେ ପରିଚିତ ।
ରାମପୁଜକ ଦେଖିବମାନେ ଏହି ପରାକ୍ରମ ପରମ ଧର୍ମପାତ୍ର-
ବୁଦ୍ଧେ ରାଜନା କରନ୍ତି; ଏ ଗନ୍ଧରେ ରାମପୁଜକ ବା ପରମେଶ୍ୱର;
ଧୀର ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମାନ୍ଦର ପ୍ରକାଶର ସେବକ ରାଜନା ପ୍ରକାଶକ
ଦରଶ କରିବା ରିପୁରୁପେ କଲିଛି ।]

୧	ଇ	ରୁ	ବୁଦ୍ଧ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ପୁନ୍ନାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ତ	
,	ରୁ	ଅ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ନାଶର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଟ୍ଟ୍ୟ	ଇଅ	ତ	ତ

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—ସ. ବିଣ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ + ଇକ)—ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ; ଆତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Adhyātmika Relating to the soul; spiritual
(M. W.)

ଅଧ୍ୟାଦେବା—ଦେ. କି—ଅଧ୍ୟାପତ୍ରିବା (ଦେଖ)
Adhyādeba Adhyāpādibā (See)

ଅଧ୍ୟାନ—ଦେ. କି—୧। (ସ. ସନାନ) ଶରସବାନ; ଧନ୍ତ୍ରେ ଶର
Adhyāna ଯୋଶିବା—୧. Fixing or setting an
arrow to a bow.

ଅନ ନାହରେ ଅଳ୍ପ ଅଧ୍ୟାନ ତ ବିବୁ । ସାରତା ନିହାରତ. କହେବ ।
୨। ଶରଦ୍ଵାରା ଲକ୍ଷଦେବନ—

2. To pierce the target with an
arrow.

କାଳ ବାଗ ଅଧ୍ୟାନ କରସି ବଣ୍ଣରେ । ସାରତା ମହାରାଜ. କହେବ ।

ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅଧ୍ୟୁନ)—ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—Learnt.

ବାର ବାହୁ ତାବରୁ ଟପେ ନର ଦେବ

ଅଧ୍ୟାନ ହୋଇ ସରଷ ଶହୁସ୍ତ ସମ୍ଭବ । ପ୍ରାଚୀ—କୃତ୍ତବ୍ୟତଃ ଶାରୀରିଣ ଗୀତ ।

ଅଧ୍ୟାପକ—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଧ୍ୟ + ର ଥାରୁ ଶିତ = ଅଧ୍ୟାପି ଥାରୁ ପଢାଇବା
ଅଧ୍ୟାପକ
Adhyāpaka + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)—

(ଅଧ୍ୟାପିକା—ଶ୍ରୀ ଯେ ପଢାଇବା; ଶିକ୍ଷକ; ବିଦ୍ୟାପୂରୁ; ଉପାଧ୍ୟୀୟ—
Teacher; preceptor; instructor.

ଅଧ୍ୟାପତ୍ରିବା—ଦେ. କି—ଦେବତାକ ନିକଟରେ ଅଲ୍ଲୁଷ୍ଟିକି ପାଇଁ
ଅଧ୍ୟାପତ୍ରିବା Adhyāpādibā ଶରାରିଆ ପଢିବା; ଧାରଣା ଦେବା—

ହତ୍ୟାଦେଇୟା To lie prostrate before a deity
ଧନାଦେନା till the fulfilment of one's wish.

ଅନଶ୍ରେଣେ ସମ୍ବୁ ତ୍ର୍ଯିବା ଦେଇଲେ

ଅମ୍ବା ପଢ଼ିଥିଲେ ହତ୍ୟ ଥକିଲେ । ବ୍ୟାଧାନାଥ. କନବେଶସ୍ଵ ।

ଅଧ୍ୟାପନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟାପନ + ଅ)—ଅଧ୍ୟାପନ (ଦେଖ)
ଅଧ୍ୟାପନ
Adhyāpana ପାଠ ପଢାଇବା; ପିଶାବାନ—Teaching;
imparting education.

[ତୁ—ଏହା କ୍ରାତ୍ରିଶର ଷଷ୍ଠ କର୍ମ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।]

ଅଧ୍ୟାପନ
Adhyāpana (See)

ଅଧ୍ୟାପୟିତା—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଧ୍ୟ + ର ଥାରୁ ଶିତ = ଅଧ୍ୟାପି ଥାରୁ =
ଅଧ୍ୟାପୟିତା Adhyāpayita ପାଠ ପଢାଇବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତୃ ୧୩. ୧୯)—

(ଅଧ୍ୟାପୟିତା—ଶ୍ରୀ)—
ଅଧ୍ୟାପିକା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (ଅଧ୍ୟାପକ + ଅ)—

ଅଧ୍ୟାପିକା ୧। ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀ; ପୁନ୍ନାଶୀ—
1. The wife of a teacher.

, 2. ଶିକ୍ଷୀଶୀ; ମାଧୁରାଶୀ—2. A lady teacher

ଅଧ୍ୟାବପନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ = ଭୂପରେ + ଅ = ଭୂପରେଅତ୍ମେ + କପ
ଅଧ୍ୟାବପନ Adhyābapana ଥାରୁ = ଭୂତିବା+ଭାବ. ଅନ)—(ଭୂତି ଅଭିଭାବ)

ଭୂପରେ କୌଣସି ବସୁନ୍ତି ଭୂତିପୁନ୍ନାଶୀ ଭୂତିଦେବା—

To scatter something upon (e.g. earth)

ଅଧ୍ୟାବହନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଆ + ବହ ଥାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—

ଅଧ୍ୟାବହନ Adhyābahana ହିଅ ବିଟିଲ ପରେ ପ୍ରଥମେ ଶାଶୁଦ୍ଧରକୁ ଯିବା;
ପହିଲାପାଳ ଯିବା; ହିଅ ଭାବ ଦେବି ଶାଶୁଦ୍ଧରକୁ ଯିବା—
The first journey of a married girl to
her husband's home after attaining
puberty.

ଅଧ୍ୟାବାହନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ଆ + ବହ ଥାରୁ ଶିତ = ବାହି ଥାରୁ +

ଅଧ୍ୟାବାହନ Adhyābahana ଭାବ. ଅନ)—ଅଧ୍ୟାବାହନ (ଦେଖ)

ଅଧ୍ୟାବାହନ Adhyābahana (See)

ଅଧ୍ୟାବାହନ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟାବାହନ + ଇକ)—

ଅଧ୍ୟାବାହନିକା Adhyābahanika ଅଧ୍ୟାବାହନ ଧମ୍ବନୀୟ—

Relating to a girl's first journey to
her husband's home after puberty.

ସ. ବି. (ସୁତ)—କନ୍ୟା ବାପଯରୁ ଶାଶୁଦ୍ଧରକୁ ପହିଲାପାଳ
ବାହିବେଳେ ବାପଯରୁ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନକଠାରୁ
କନ୍ୟାକୁ ଯେଉଁ ଧନ ମିଳେ । ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର
ଶ୍ରୀ ଧନ ଅଟେ—ରୂପଶବ୍ଦ ମନ୍ଦ ୫-୧୯୪—

A kind of woman's special property
according to Hindu law consisting of
what is given to her by her parents
and relations on the occasion of her
first journey to her husband's home
after attaining puberty.

ଅଧ୍ୟାୟ—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟ + ର ଥାରୁ = ପଢିବା + କର୍ମ. ଅ; ଯାଦା

ଅଧ୍ୟାୟ ପଢାଯାଏ)—୧। (ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯେଉଁ ଅନ୍ତରେ

ପଢାଯିବା ପାଇଁ ଅରିପ୍ରେତ) ପ୍ରକ୍ରିୟା ପରିହେଦ, ସର୍ଗ—

1. Chapter of a book.

, 2. ପାଠ ପଢିବାର ଉପସ୍ଥୁତ ସମୟ—

2. Proper time for reading or for a
lesson (M. W.)

* । ପ୍ରକ୍ରିୟା ପାଠ; ଯେଉଁ ଅନ୍ତରେ ଶତ ଅରକେ ପଢି ପାରିବ—

3. A lesson.

* । ଅବୁଧ କରାଯିବା ବା ବୋଲାଯିବା ଯେଉଁ—

4. Hymn which is recited.

* । ଅଧ୍ୟାୟ—5. Reading; study, (Apte)

* । ବେଦାଧ୍ୟାୟ—6. Study of the Vedas.

* । (ସମାସରେ ଅନ୍ତରେ ଶତ ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର, ସଥା—
ବେଦାଧ୍ୟାୟ ମହାଧ୍ୟାୟ) ସେ ଅଧ୍ୟାୟ କରେ ବା
ପଢି—7. A reader.

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୯ ଉଦ୍ଦିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୧ ଉଦ୍ଦିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିରଥ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହା । ଅଛେବି ୯ ମା ୧ ଉଦ୍ଦିତ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ମଥା—‘ଗାନ୍ଧ’ ନ ମିଳିବେ ‘ଗାନ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିବେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

[ତୁ—ଏକ ସମୟରେ ପଢାଯିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥପ୍ରେତ ପ୍ରତ୍ଯର ରନ୍ଦ ରନ୍ଦ ଅଂଶକୁ ଅଧ୍ୟାୟୀ, ସର୍ଗ, ବର୍ଗ, ପରିଚ୍ଛଦ, ଉତ୍ସାହ, ଅଳ୍ପ, ସପ୍ତହ, ଉତ୍ସାହ, ପରିବର୍ତ୍ତ, ପଠଳ, କାଣ୍ଡ, ମାନନ, ପ୍ରକରଣ, ପଦ୍ମ, ଉତ୍ସାହ, ପ୍ରାନ; ଅଞ୍ଚିକ, ସ୍ଵକ ଉତ୍ସାହ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବିଶେଷତଃ ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ Adhyāyī ଲାଗେ । ଯଥା—ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ, ଅଧି + ଇ ଧାରୁ + ରବ; (ଅଧ୍ୟାୟିମୁଖ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ ମା. ୧ ବ.)—ଅଧ୍ୟୟନକାଣ୍ଡ—

Studying.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ସ. ବିଶ. (ଅଧି + ଆ + ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଚ)—

Adhyātmaurdha ୧ । (ବାହନାଦିର) ଉପରେ ଚଢ଼ିଥିବା—

(ଅଧ୍ୟାତ୍ମେହଣ—ବିଶ) ୧. Mounted on; ascended on.

୨ । (ସମାସରେ) ଉତ୍ସାହର—୨. Superior to.

୩ । ଉଚକୁ ଉଠିଥିବା—

୪ । Elevated; raised above.

୫ । (ସମାସରେ) ନିକଷ୍ଟର—୫. Inferior to.

୬ । ଅତ୍ୟକ—୬. Excessive.

୭ । ଅଧିକ; ବହକ—୭. Extra; additional.

୮ । (ସମାସରେ) ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ—୮. More than.

୯ । (ସମାସରେ) ଉପରେ—୯. Above.

ଅଧ୍ୟାରେପ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିତ; ବୈପି ଧାରୁ +

ଅଧ୍ୟାରେତିତ—ବିଶ) ୧. Raising; elevating.

୨ । ତ୍ରୁଟ୍ୟଜ୍ଞନ—୨. Erroneous knowledge

୩ । ମଞ୍ଜ ରୁଣିବା—୩. Sowing (Apte)

୪ । (ବେଦାନ୍ତଦର୍ଶନ) ଏକ ପଦାର୍ଥରେ ଭୁଲକମେ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର କଳ୍ପନା—

୫. Wrong attribution, erroneously attributing the properties of one thing to another.

(ଯଥା—ରହୁ ଦେଖୁ ତାହା ସର୍ବ ହୃଦୟର ଭୁଲରେ ବିଶ୍ଵରିଲୁ ପରି ଜନ୍ମି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦେଖି ତାହା ଭୁଲରେ ବ୍ରଦ୍ଧ ବା ଉପର ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିବା ।)

ଅଧ୍ୟାରେପଣ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିତ; ବୈପି ଧାରୁ +

ଅଧ୍ୟାରୋହଣ—ବିଶ. ଅନ)—ଅଧ୍ୟାରେପ (ଦେଖ)

Adhyāropa (See)

ଅଧ୍ୟାରୋହଣ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ + ରବ. ଅନ)—

Adhyārohana ୧ । ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା—

(ଅଧ୍ୟାତ୍ମି—ବିଶ) ୧. Mounting up; ascending.

୨ । ଉଚକୁ; ଉପରକୁ ଉଠିବା—୨. Elevation.

୩ । ଉତ୍ସାହର—୩. Superiority.

୪ । ଅଧିକ—୪. Excess.

ଅଧ୍ୟାସ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ = ଶୈପଣ, କଳ୍ପନ + ରବ. ଅ)—

Adhyāsa ୧ । ଅଧ୍ୟାରେପ (ଦେଖ)

୧. Adhyāropa (See)

୨ । (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ = ବସିବା + ରବ ଅନ)—

ଉପବେଶନ; ଉପରେ ବସିବା—

୩. Act of sitting down upon.

୪ । ଆସନ—୪. A seat.

୫ । ସର୍ବରେ ଅଧ୍ୟନତା—୫. Presiding over.

୬ । ଉପନିବେଶ—୬. A settlement.

୭ । ସମ୍ମୋଗ—୭. Cohabitation.

ଅଧ୍ୟାସନ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ + ଅନ)—ଅଧ୍ୟାସ (ଦେଖ)

Adhyāsana

Adhyāsa (See)

ଅଧ୍ୟାସନ ଯୋଗ—ସ. ବି—ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଏକପ୍ରକାର ଧ୍ୟାନ—

Adhyāsana Joga

A kind of meditation amongst the Buddhists.

ଅଧ୍ୟାସିତ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଚ)—

Adhyāsita

୧. Seated upon.

୨ । ବାସ କରୁଯାଇଥିବା—୨. Inhabited.

୩ । ସର୍ବପଦ୍ମ ଆସନରେ ଉପବିଷ୍ଟ—

୩. Seated in a presidential chair.

୪ । ଅଧିଷ୍ଠିତ; ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—୪. Settled.

ଅଧ୍ୟାସି—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଉନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Adhyāsi

୧. ଉପବେଶନ କରୁଥିବା; ଅଧିବୁଦ୍ଧ—

(ଅଧ୍ୟାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Sitting down.

୨ । ଉପରେ ବସିଥିବା—୨. Seated upon.

ଅଧ୍ୟାସିନ—ସ. ବି. ପୁ. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଉନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Adhyāsina

ଉପରେ ବସିଥିବା—Seated upon.

(ଅଧ୍ୟାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଉନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Adhyātmat

୧. ଉପବେଶନ କରୁଥିବା; ଅଧିବୁଦ୍ଧ—

(ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

କରିବା—୧. Ellipsis; a gap left in a composition.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ

୨ । ଉତ୍ସାହ ବାକ୍ୟର ପୂରଣ—

୨. Supplying of an ellipsis.

୩ । ଅନୁମାନ; ଚର୍ଚଣା—

୩. Supposition; inference; conjecture.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମାର—ସ. ବି. (ଅଧି + ଆସ ଧାରୁ + ରବ. ଅନ)—

Adhyātarā

ଅଧାତରା (ଦେଖ)

(ଅଧ୍ୟାତ୍ମାର—ବିଶ)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମାରା (See)

କାହି ମାଳା ମଧ୍ୟରେ ଭାବିବାର

କଥ ଏମନ୍ତ କଥ ଅଧାତରା । ଆହୁକୃଷ୍ଣ ରମକଣ୍ଠାକ ।

୧	ଇ	ଇ	ବୁଲ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ କଣ୍ଠୀ	ଅଳୁକାପିକ ପୁରୁଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ଇମ୍ବ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶନ୍ତକଣ୍ଠୀ	ଅଳୁକୁର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ କଣ୍ଠୀ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

ଅଧ୍ୟାହାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅଥ + ଆ + ତୁ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ) —

Adhyāhārjya ୧। (ବ୍ୟାବରଣ) ଉଦ୍‌ଦେ—

1. (grammar) Understood.

୨। ଯେଉଁ ଉଦ୍‌ଦେ ବାକ୍ୟ ପୂରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ—

2. That which is to be filled up.

ଅଧ୍ୟୁଷିତ—ସ. ବିଶ. (ଅଥ + ବସ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —

Adhyushita ୧। ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରାଯାଏ—

1. Inhabited.

୨। ଅଧିକୃତ (ସ୍ଥାନ)—2. Occupied (place)

୩। ଅଧ୍ୟସିତ (ଦେଖ)

3. Adhyāsita (See)

୪। ଉପବିଷ୍ଟ—4. Seated on.

ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. (ଅଥ + ବସ ଧାରୁ + ତ) —

Adhyushṭa ୧। ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ବିଖ୍ୟାତ—1. Celebrated.

୨। (ସ. ଅର୍କ ଚର୍ଯ୍ୟ + ପ୍ରା. ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ) ସାବେ ଚକ୍ର; ସାବର୍ତ୍ତ୍ତୀ—

2. Three and a half (M. W.)

ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟବଳୟ—ସ. ବିଶ. (ବନ୍ଦୁବୀହି, ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ + ବଳୟ) —

Adhyuṣṭabalaୟ ବିନ ଥର ଅଧେ ଶୁଦ୍ଧେଇ ହୋଇ ଥିବା ମୁଦ୍ରା ପରି (ଯଥା—ସାପର କୁଣ୍ଡଳ) —

Forming a ring coiled up three and half times (as a snake)

ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ—ସ. ବି. (ଅଥ + ଉତ୍ସ୍ତା)—ଈତିହାସ ଗଢି—

Adhyuṣṭra A conveyance drawn by camels.

ଅଧ୍ୟୁତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅଥ + ବହୁ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —

Adhyuṛtha ୧। ଉପରେ ଝୁଲୁଥିବା—

1. Hanging over (Apte)

୨। ବୁଦ୍ଧିଶୀଳ; ସମ୍ମତ—2. Affluent.

୩। ଉଦ୍‌ଦେ—3. Exalted; Maised.

୪। ପ୍ରତ୍ୱର—4. Abundant.

ସ. ବି. ପୁଂ—ବିବାହ ପୂର୍ବ ଗର୍ଭ ହୋଇଥିବା ଶୀର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—

The son of a woman pregnant before marriage (M. W.)

ଅଧ୍ୟୁତ୍ତଜ—ସ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧ୍ୟୁତ୍ତା + ଜନ ଧାରୁ + ଅ)—ବିବାହ ପୂର୍ବ ଗର୍ଭଜ—

Adhyuṛthajā ଗର୍ଭ ଧାରଣ କରିଥିବା ଶୀର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—

The son of a woman pregnant before marriage (M. W.)

ଅଧ୍ୟୁତ୍ତା—ସ. ବି. ଶୀ. (ଅଥ + ବହୁ ଧାରୁ + ତ + ଅ) —

Adhyuṛtha ବୁଦ୍ଧିଶୀଳର ବିବାହ କରିଥିବା ପୁରୁଷର ପ୍ରଥମ

ଶ୍ରୀମତୀ; ଅଧ୍ୟବିଧୀ—A wife whose husband has married an additional wife.

ଅଧ୍ୟୁଧ୍ୟ—ସ. ବି. ଶୀ. (ଅଥ + ଉଧ୍ୟୁ ଧାରୁ + ବଳ + ତ) —

Adhyūdhni ଶୁର ବହ ପଥା ଥିବା ଗାନ୍ଧି—A cow with full and fat udders.

ଅଧ୍ୟୁତ୍ତନ—ସ. ବି. (ଅଥ + ବହ ଧାରୁ + ଗାନ୍ଧି) —

Adhyūthana ଦେବରେ (ପାର୍ଵତୀ) ବୋଲ ହେବା—Putting on a layer (of ashes).

ଅଧେତକ—ସ. ବିଶ. (ଅଥ + ଇତି + ବହି + ତବ୍ୟ) —

Adhyetabya ପଢା ଯିବା ଯୋଗ୍ୟ; ଅଧ୍ୟୁତ୍ତନ ଯୋଗ୍ୟ—

Fit or proper to be read; readable.

ଅଧେତା—ସ. ବି. ପୁଂ. (ଅଥ + ଇ ଧାରୁ + ବହି. ତୁ; ୧ମା. ୧ବ) —

Adhyetā ଅଧ୍ୟୁତ୍ତନକାଳୀ ଶିଷ୍ୟ; ଶିଷ୍ଟ—A student. (ଅଧେତୀ—ଶୀ)

ଅଧେଷଣ—ସ. ବି. (ଅ = ରଷ ଧାରୁ + ଇତା କରିବା + ଗାନ୍ଧି. ଅନ) —

Adhyeshana ୧। ଇତିଷା—1 Questioning.

୨। ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Prayer.

୩। ସବୁଲୁ ସନ୍ତ ମାଗିବା—

3. Soliciting instruction.

ଅଧେଷଣା—ସ. ବି. (ଅଧେଷଣ + ଥି) —ଅଧେଷଣ (ଦେଖ)

Adhyeshana ଅଧ୍ୟେଷଣା (See)

ଅଧ୍ୟୁମାଣ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଧ୍ୟୁ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ) —

Adhriyamāṇa ୧। ଧର ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Not held.

୨। ମୃତ—2. Dead (M. W.)

୩। ମେଳ ନ ଥିବା—3. Not forth-coming

ଅଧୁ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ଧୁବ) —

Adhruba ୧। ଅନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରି—1. Uncertain.

୨। ଅସ୍ଥାୟ—2. Not permanent.

୩। ଅସ୍ଥିର—3. Not fixed.

୪। ସନ୍ଦେହଜନକ—4. Doubtful.

ଅନ (ଧାର) —ସ. —୧। ନିଃସ୍ଵାସ ମାରିବା—

An (root) 1. To breath; to gasp.

୨। ଶବ୍ଦ କରିବା—2. To make a noise.

୩। ଗତ କରିବା—3. To move; to go.

ଅନ୍ତାମୁଦ୍ରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. (ସ. ଅନାମୁଦ୍ରି) —

An āyat ଅନାମୁଦ୍ରି; ଅଧୀନତା ବହିରୂଚ—

Beyond control.

[ତୁ—ସମଲପୁରରେ ନିଃଶବ୍ଦ ସଂସ୍ଥାନ ଅନ, ଓଡ଼ିଆ ଅନ ସ୍ଥାନରେ ଅନ ଉଚାରଣ ହୁଏ ।]

ଅନ୍ତାର୍ପାଦ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ—ଅନ୍ତାର୍ପାଦ; ଅନ୍ତାର୍ପାଦ;

An usār ସଂଗ୍ରାମ—Narrow.

ଅନ୍ତକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଅନ୍ତକ (ଦେଖ)

Ankā ଅନାକା (See)

୧	ଇ	ବ	ରୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲକ୍ଷିକ ସ୍ମରାର୍ଥ	ଶ	ଜ	ପ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ବ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଆକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବୂପାଳକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ସେ ଅନୁକୂଳ କରିବା ସମୟରେ ବିଷତି ଦୁଆଖୋଇ ହେଲେ ଅଶ୍ଵର ଫଳ ଦାଟେ, ଏହି ପ୍ରବାଦ ବା ଲୋକ- ବିଶ୍ଵାସରୁ ଏ ଶଦର ବ୍ୟବହାର ।]

ଅନକ୍ଷ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ଗତ)—

Anaksha ୧ । ଚନ୍ଦ୍ରବୂପାଳ; ଚନ୍ଦ୍ରାଳ—1. Wheelless.

୨ । ଯାହାର ଅଖ ନାହିଁ—2. Without an axle-tree.

୩ । ଇନ୍ଦ୍ରମୁଖାଳ—3. Devoid of the senses.

୪ । (ଦେବଦିକ) ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ; ଅନ—4. Blind (M. W.)

ଅନକ୍ଷର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ଗତ)—

Anakshara ୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତ; କହିବାର ଅଯୋଗ—

1. Unfit to be uttered (M. W.)
unspeakable.

୨ । ଅକ୍ଷରଭିଜାରଣ କରିବାରୁ ଅସମ୍ଭବ—2. Unable
to articulate a syllable (M. W.);

୩ । ଦୂକ—3. Mute; dumb (Apte)

୪ । ନିରାଶ; ମୁଖ୍ୟ—4. Unlettered (M. W.)

ସ. ବ—୧ । ଉତସାର ବାକ୍ୟ—

1. Abusive language.

୨ । ଅବକ୍ରବ୍ୟ ବଚନ—2. Unspeakable words.

୩ । ଗାନ୍ଧ—3. Censure; abuse.

୪ । ନିନା—4. Blame.

ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନ୍ତର୍ଗତ)—ଅଶ୍ଵ—Indestructible.

ଅବକ୍ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସାତନ, ସମ୍ପ୍ର ରକ୍ଷିତ ଭବ୍ୟରତନ ।
ବୃଷ୍ଟିର ମହାଭରତ ତ୍ରୋଣ ।

ଅନକ୍ଷି—ସ. ବ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ଗତ)—ଅପ୍ରଶର୍ତ୍ତ ବା ବୁଝି ଅଶ୍ଵ—

Anakshi A bad eye; a diseased eye.

ଅନକ୍ଷି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବିଶ—

Anakhi ଅନର୍ଥ; ଅମୂଳ—Invaluable.

ଅନଗାର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନାର)—

Anagāra ଗୁହଶୂଳ—Houseless.

(ଅନଗାର—ଶ୍ଵ) ସ. ବ—ଦ୍ରୁମଶକ୍ତି ଶର୍ଵ—

A vagrant ascetic.

ଅନଗାରିକ—ସ. ବ. (ଅନଗାର + ଇକ)—ବୁଦ୍ଧମୁଖ ଉତସାର ଜୀବନ—

Anagārika The homeless life of a vagrant
ascetic (M. W.)

ସ. ବିଶ. ପୁ—ବୌଦ୍ଧ ଉତସାର—

Title of Buddhist ascetics.

ଅନଗ୍ନି—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ତର୍ଗତ)—

Anagni ୧ । ଅଶ୍ଵିନ୍ଦା ଅନ୍ତର୍ଗତ—1. Nonfire; a
substance other than fire.

୨ । ଅଶ୍ଵର ଅକ୍ରମ—2. Absence of fire.

ସ. ବିଶ—୧ । ଅଶ୍ଵିନ୍ଦା—1. Fireless.

୨ । ଯାହାର ଅଶ୍ଵର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ—

2 Not requiring fire.

୩ । ସେ ବୁଦ୍ଧରେ ସଞ୍ଚାର ରକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ—3. Not
maintaining the sacrificial fire at home.

୪ । ସେ ବିଶ ବ୍ୟବହାର କରେ ନାହିଁ—

4. Not using the fire.

୫ । ଜାର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତିରହିତ—5. Dyspeptic (M. W.)

୬ । ଅବବାହିତ—6. Unmarried (M. W.)

୭ । ଅଧିର୍ମିଳି—7. Irreligious (M. W.)

୮ । ଯାହାର ଶବ ଦାହ ହୁଏ ନାହିଁ—8. Uncremated.

ଅନଗ୍ନିଦଶ୍ଵ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନଗ୍ନିଦଶ୍ଵ)—

Anagnidagdha ଯାହାର ଶବ ଅଗ୍ନିଦଶ୍ଵ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
Uncremated.

ସ. ବ—ପିତ୍ତୁଲୋକବିଷେଷ; ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶୁଶ୍ରାକଟ୍ଟାପ୍ର
ହୋଇ ନାହିଁ—A class of names (Apte)

[ଦ୍ର—ଅଶ୍ଵିଦଶ୍ଵ, ଅନଗ୍ନିଦଶ୍ଵ, କାବ୍ୟ, ବିହିଷଦ, ଅଶ୍ଵିଶ୍ଵାର,
ସୌମ୍ୟ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପିତ୍ତୁଲୋକ ବୋଲାନ୍ତି—
ଶମଶକର. ମନ୍ତ୍ର ୩-୧୫୫ ।]

ଅନଗ୍ନ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନଗ୍ନ)—

Anagha ୧ । କିଷ୍ମାପ; ପାପଶୂନ୍ୟ—1. Sinless.

(ଅନଗା—ଶ୍ଵ) ୨ । ନିର୍ବଳକ—2. Stainless.

୩ । ନିର୍ବଳଶ—3. Faultless.

୪ । ସୁନ୍ଦର—4. Beautiful; graceful;
handsome.

୫ । ଅନାଦର—5. Uninjured; unhurt (M. W.)

୬ । ଅବପଦ—6. Without danger; safe (Apte)

୭ । ଦୂଷଣଶ୍ଵ—7. Without grief or sorrow.

୮ । କିମ୍ବଳ—8. Pure; spotless.

ସ. ବ—୧ । ରୁଦ୍ରଶେରି—1. White mustard.

୨ । ବିଶ୍ଵ—୨. A name of Bishnu.

୩ । ଶିବ—3. A name of Siba.

୪ । ଗନ୍ଧ—4. A divine chorister.

୫ । ସିବ—5. An aerial being.

ଅନକୁଶ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନକୁଶ)—

Anankusa ୧ । ନିରକ୍ଷଣ—1. Unrestrained.

୨ । ଅଶାସ୍ୱ—2. Unruly; ungovernable.

ଅନଗ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନଗ)—

Ananga ୧ । ଅଗ୍ନମୁଖ; ଅଦେହ—

1. Bodiless; incorporeal.

୧	ର	ର	କୁ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶେଷକ ସ୍ମରାଗର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଲୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ର	କୁ	ଶ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁଶୀଳନ ବା ଉନ୍ନତିପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରଥ	କ	ତ	

୧। କାଶୀରର ରଣିବିଶେଷ—

2. Name of a queen of Kāśmīra.

ଅନଙ୍ଗଶେଷ—ସଂ. ବ—୧୫ ସରବରିଷ୍ଠ ରାର ପାଦପୁରୁ ହନୋ—
Anangasēkhara ବିଶେଷ—Name of a Sanscrit
metre of four verses each containing
fifteen iambics.

ଅନତାପୀଡ଼—ସଂ. ବ. (ନାମ)—କାଶୀରର ରଣିବିଶେଷ—

Anangāpīḍa Name of a king of Kāśmīra.

ଅନଙ୍ଗାସୁହୃଦୀ—ସଂ. ବ. (୭ଣୀ ଚର୍ଚ; ଅନଙ୍ଗ + ଅସୁହୃଦୀ; ଅନଙ୍ଗର ପତ୍ର)

Anangāsuhṛut —ମହାଦେବ; ପିତ୍ର—God Siba.

ଅନଙ୍ଗାକୃତ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅଙ୍ଗାକୃତ)—ଅସ୍ତ୍ରକୃତ—

Anangikrūta Not assented to.

ଅନଚ୍ଛ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅନଚ୍ଛ)—୧। ଅସ୍ତ୍ର; ଅତିରିକ୍ତ—

Anachchha 1. Not transparent; opaque.

୨। ଗୋଳିଅ (ପାଣି)—2. Turbid.

ଅନଞ୍ଜଳ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଞ୍ଜଳ)—

Anañjana ୧। ଅନ୍ତଳପୁର୍ଣ୍ଣ—

1. Without collyrium.

୨। ସର୍ବରେ ରଙ୍ଗ ନାହିଁ—2. Free from pigment
or paint (M. W.)

୩। ଦୋଷରହୁତ—3. Faultless.

ସଂ. ବ—୧. ଆକାଶ—1. The sky.

୨। ପରଂବ୍ରାନ୍ତ; ନିରଞ୍ଜନ—

2. The Divine-essence.

ଅନନ୍ତକ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନନ୍ତକ = ଚଳନ, ଯାହା ଚଳେ

Anañjana ନାହିଁ; ଅତିକଳ ଅବସ୍ଥା)—

୧। ଅର୍ଥ—1. Want.

୨। ନଅଞ୍ଚଅବସ୍ଥା—2. Inadequacy; insufficiency.

ସ. ବଣ—ଅପ୍ରତ୍ୱଳ; ନଅଞ୍ଚ—Inadequate; insufficient.

ଅନତୁଦୀ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନତ୍ୱ = ପକଟ + କହ ଧାରୁ = ବୋହିବା +

Anadūh କହୁତ୍. କୃଷ୍ଣ; ସେ ପରତ ରୁହେ)—

୧। ଅଣିଗ ବାହୁଦୀ—1. A male calf.

୨। ଦାମୁଡ଼—2. Young bullock.

୩। ବସନ୍ତ; ଶର୍ଣ୍ଣ—3. Bull.

୪। ବସନ୍ତଶର୍ଣ୍ଣ—4. The sign Iaurus.

ଅନତୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନତ୍ୱ + ଶି. ପ)—

Anadūhi ଗାସ୍ତୁ; ଗାନ୍ଧି—Cow.

ଅନତ୍ୱାଳ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନତ୍ୱ + ବହ ଧାରୁ + ବହ)—

Anadwān ଅନତ୍ୱାଳ (ଦେଖ)—Anaduha (See)

ଅନତ୍ୱାଳ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନତ୍ୱ + ବହ ଧାରୁ + କହୁତ୍. ପ)—

Anadwāha ଅନତ୍ୱାଳ (ଦେଖ)

(ଅନତ୍ୱାଳ—ପ୍ରାଣୀ)

ଅନତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନତ)—

Anata ୧। ସାହା ନର୍ତ୍ତ ନାହିଁ—1. Not bent.

୨। ସାହା ନର୍ତ୍ତ ପଢ଼ ନାହିଁ—2. Not bowed down.

୩। ଦିଧା; ଠିଥ—3. Erect; stiff.

୪। ଗଣୀ—4. Haughty (M. W.)

ଅନତିମେ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅନତିମେ)—

Anatikrama ୧। ଅଭୟନ—1. Not passing over;
not transgressing.

୨। ସମବା; ସାମ୍ଯ—2. Moderation.

୩। ଅବିବର୍ତ୍ତନ—3. Non-return.

୪। ଭିତର—4. Propriety.

୫। (ଅଦେଶ ଅବ) ମାନବା—5. Obeying.

ଅନତିମେ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅନତିମେ)—ଅନତିମ (ଦେଖ)

Anatikramaya Anatikrama (See)

ଅନତିମେଣ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅନତିମେଣ୍ୟ)—

Anatikramanīya ୧। ସାହା ଲବନ କରସାର ନ ପାରେ—

1. Which cannot be passed over or
transgressed.

୨। ଅବଶ୍ୟ ପାଲନୀୟ—2. Inviolable.

୩। ସାହାରୁ ଦେହ ପାର କୋର ନ ପାରେ—

3. Not to be crossed; uncrossable.

୪। ସାହାରୁ ଏହି ଦିଅ ପାର ନ ପାରେ—

4. Unavoidable.

ଅନତିମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅନତିମ୍ୟ)—ଅନତିମଶୀଯ (ଦେଖ)

Anatikramya Anatikramanīya (See)

ଅନତିରାତ୍ର—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅନତିରାତ୍ର)—

Anatikrānta ୧। ସାହାରୁ ଦେହ ପାର କୋର ନାହିଁ—

1. Not crossed beforehand.

୨। ସାହାରୁ ଦେହ ଲବି ନାହିଁ—

2. Not violated or transgressed.

ଅନତିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ନ + ଅନତିରୁଦ୍ଧ)—ସେ ବିଶେଷ ରଣି

Anatikruddha ନାହିଁ; ସାମାନ୍ୟରେ କୁରୁ—Not very

angry; moderately indignant.

ଅନତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵାର—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅନତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵାର)—୧। ସାହା ଅତ ଲମ୍ବ ନୁହେ—

Anatidirgha 1. Not very long.

୨। ଛୁଟୁଯୁଦନବଣ୍ଟି—2. Of small size.

୩। ସେ ଦେଖି କେବା ନୁହେ—3. Not very tall.

ଅନତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵର—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅନତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵର)—ଅଦୂରବଣ୍ଟି—

Anatidūra Not very far.

(ଅନତିରିକଟ—ବିପରୀକ)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁଚିତ ଏ ପଢ଼ିବ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଁର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରକ୍ଷଣା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିବକ୍ରିୟା ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଯେହି ଶତ ଗାର୍ଥ ଯାହାଙ୍କେ ପରିପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ଏବଂ ଯାହାଙ୍କେ ପରିପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ଏବଂ ଯାହାଙ୍କେ ପରିପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ଯଥା—
‘ଗାର୍ଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର୍ଥ’ ଖେଳିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଥ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଥବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

ଅନତିଦୃଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନତିଦୃଶ୍ୟ)—ଅସ୍ପତ୍ତ; ସାହା ଉଚିତ
Anatidrūṣya   ଦେଇ ଦେଖାଯାଏ କାହିଁ—Not trans-
                            parent; opaque (M. W.)

ଅନତିଭୂତ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନତିଭୂତ)—
Anatibhūta ୧ । (ବୈଦିକ) ଯାହାରୁ କେହି ବଳ ନାହିଁ—
                            1. Unsurpassed (M. W.)
                            ୨ । ପ୍ରଭୁତ—2. Real (Apte).
                            ୩ । ଉଚିତ—3. Proper, Apte).

ଅନତିପାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନତିପାକ୍ଷ)—ସାହା ଅଛି ପାତି ଯାଇ ନାହିଁ—
Anatipakwa   Not very ripe.
[ଦ୍ୱ—ଏହିପର ଅନତି ଶବ୍ଦମୂଳକ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତରେ ଓ
ଉଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଅନତିକ୍ଲେଶ, ଅନତିପ୍ରୋତ୍ତି,
ଅନତିପରିପୁଣ୍ୟ, ଅନତିପରିଷ୍ଟତ, ଅନତିଗୋତ୍ତି, ଅନତିବୁଦ୍ଧ,
ଅନତିବସ୍ତୁତ, ଅନତିରଙ୍ଗୁର, ଅନତିଭୋଗ, ଅନତିଯତ୍ନ, ଅନତି-
ରକ୍ତ, ଅନତିସିଦ୍ଧ ।]

ଅନତିବାର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନତିବାର୍ତ୍ତନ)—
Anatibarttana   1. ଅନତିବାର୍ତ୍ତନ
                            } ବିଶ. ଅନତିକ୍ରମାନ୍ୟ (ଦେଖ)
                            } Anatikramāna (See)
ଅନତିବିଳମ୍ବ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନତିବିଳମ୍ବ)—ଅଛି ବିଳମ୍ବ ବା ତେର ନ
Anatibilamba   ହେବା—Not much delay.
ଅନତିବିଳମ୍ବିତା—ସ. ବି. (ନ + ଅନତିବିଳମ୍ବ + ଇଳି + ତା)—
Anatibilambita ୧ । ବିଳମ୍ବର ଅବ୍ୟବ; ତେର ନ ହେବା—
                            1. Absence of delay (Apte)
                            ୨ । ବାର୍ତ୍ତିତା; ଗଡ଼ ଗଡ଼ କର ବିକୁତା କରିବା ଶର୍ତ୍ତ; ବିକୁତ
                            ଗୁଣବିଶେଷ—2. Fluency as a speaker's
                            qualification (Apte)

ଅନତିବିଳମ୍ବ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ଦେଖି ବିଳମ୍ବ ନ କର—
Anantibilambe   1. Without much delay.
                            ୨ । ଅବିଳମ୍ବ; ଅତିଶୀଘ୍ର—2. Shortly after.
ଅନତିବ୍ୟାଧ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନତି + ବ୍ୟାଧ ଧୀର୍ଘ + କର୍ତ୍ତ. ସଂ)—ସାହା
Anatibyādhyā   ପୁଣ୍ୟ ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ—
                            Inulnerable (Apte)

ଅନତିବଜ୍ରୁ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନତିବଜ୍ରୁ)—୧ । ସାହା ଅଛି ମସା
Anatibhāṅgura   କୁହେ—1. Not very fragile.
                            ୨ । ସାହା ଅଛି ବଜ୍ରୁ ନାହେ—2. Not very brittle.

ଅନତିଭୋଗ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନତିଭୋଗ)—ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର—
Anatibhoga   Moderate use or enjoyment.

ଅନତିଜନ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନତିଯତ୍ନ)—
Anatijatna   ସାମାନ୍ୟ ଯତ୍ନ—Slight labour.

ଅନତିରକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ—(ନ + ଅନତିରକ୍ତ)—ସାହା ଅତିଧିକ ନାହେ—
Anatirikta   1. Not excessive.

(ଅନତିରେକ—ବି) ୨ । ଅପ୍ରତିବୁଦ୍ଧ—2. Not abundant.

ଅନତିହ୍ରସ୍ଵ—ସଂ. ବିଶ—(ନ + ଅନତିହ୍ରସ୍ଵ)—
Anatihraswa   ସାହା ଅଛି ସାନ ନାହେ—
(ଅନତିଦାର୍ଦ୍ଦ—ବିପରୀତ)   Not very small.

ଅନତ୍ୟାନ୍ତଗତି—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନତ୍ୟାନ୍ତଗତି)—
Anatyantagati   ଶୁଦ୍ଧତାବାଚକ ଶବ୍ଦର ମର୍ମ—
                            Sense of diminutive words. (M. W.)

ଅନତ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନତ୍ୟୟ)—ଅନତିକମଣ—
Anatyāya   Not going across.

ସଂ. ବିଶ—୧ । ଅବିନାଶୀ—1. Imperishable.
                            ୨ । ଅଭଗୁ—2. Unbroken.

ଅନଦ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବୈଦିକ)—ଶେଷ ସର୍ବପ; ଧଳା ସେଇଷ—
Anadya   White rye.

ଅନଦ୍ୟତନ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନଦ୍ୟତନ)—୧ । ସାହା ଆଜିର ନାହେ—
Anadyatana   1. Not of today.

୨ । (ବ୍ୟାକରଣ)—ଆଜ ଘଟି ନ ଥିବା ଭୁତକାଳ ବା ଆଜ
                            ନ ଘଟିବା ଭୁବନ୍ୟତକାଳ—2. (Grammar)
                            Past or future tense which does not
                            relate to events of today.

ଅନଧିକ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନଧିକ; ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ)—
Anadhika   ୧ । ଅଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟ—1. Little; slight.

୨ । (ବିଦ୍ଵାନୀହି; ସାହାତାରୁ ଅଧିକ କେହି ନାହିଁ)—
                            ସାହାତାରୁ କେହି ଉତ୍ସବ ନାହିଁ—
                            2. Not superior.

୩ । ଅସୀମ—3. Boundless
୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ସମସ୍ତ—4. Perfect.

୫ । ସାହା ବିଚାଯାଇ ନ ପାରେ—
                            5. Incapable of being increased.

୬ । ସାହାକୁ କେହି ବଳ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ—
                            6. Not to be excelled.

ଅନଧିକାର—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନଧିକାର)—
Anadhikāra   ୧. ଅଧିକାର ବା କ୍ଷମତାର ଅଗ୍ରବ—

I. Absence of authority.
୨ । ବଜ୍ରଲାର ଅଗ୍ରବ—2. Want of possession.

୩ । ସବୁର ଅଗ୍ରବ—3. Want of title.

ସ. ବିଶ—ଅଧିକାରବ୍ୟାନ—Having no authority
                            or possession.

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ତ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସୁକ୍ରାଶର	ସ	କ	ଶ୍ଵର	କ୍ଷ	ରୟ	ଉଥ	ଜ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ତଙ୍କୁବନ୍ଦୁସ୍ତେଲୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ରେ	ରଥ	କ୍ତ	ତ୍ତ୍ଵ

ଅନ୍ତର୍ବାରରଚର୍ଚ—ସ. ବ. (୨ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ ବା ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—

Anadhiକାରାରଚର୍ଚା ୧। ଅନ୍ତର୍ବାର ବା ଅନ୍ତର୍ବାର ନ ଥିବା ବିଷୟରେ ରଚ୍ଚା ବା ଆଲୋଚନା—୧. Dealing with a matter in which one has no experience.
୨। ବିନା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା—୨. Officuousness.
୩। ବଳେ ପଣି ପର ବିଷୟର ରଚ୍ଚା—୩. Unjustifiable interference; intermeddling with the affairs o others.

ଅନ୍ତର୍ବାର ପ୍ରବେଶ—ସ. ବ. (୨ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅନ୍ତର୍ବାର ବା ସ୍ଵର୍ଗ ନ Anadhiକାରା ପ୍ରବେଶ ଥିବା ସ୍ଵର୍ଗରେ ପଥିବା—

Trespass; entrance into a place where one has no right to go.

ଅନ୍ତର୍ବାରା—ସ. ବିଶ. ପୂ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରା)—ଯେ ଦକ୍ଷବାର ନୁହେ—
Anadhiକାରୀ Not entitled to.

ଅନ୍ତର୍ବାରୁତ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରୁତ)—

Anadhiକରୁତା ୧। ଅନ୍ତର୍ବାରୁତେ ଭାବରୁପେ ଭାବରୁପେ ହୋଇ ନ ସ୍ଵର୍ଗ—
1. Not placed in charge of.
୨। ଦଖଲ କରସାଇ ନ ଥିବା—୨. Not possessed.
୩। ଉତ୍ତରାଧିକାରୀରୁପେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ସ୍ଵର୍ଗ—
3. Not inherited.
୪। ଦାଖଲ କରସାଇ ନ ସ୍ଵର୍ଗ—୪. Unclaimed.
୫। ଅନ୍ତର୍ବାରୁତେ ମୁକରର କରସାଇ ନ ସ୍ଵର୍ଗ—
5. Not appointed.

ଅନ୍ତର୍ବାରତ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରତ)—୧। ଅପ୍ରାପ୍ତ—

Anadhiଗତା ୧. Not obtained; not attained.
(ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ବାରତ ମନୋରଥ ।)
୨। ନ ଅଛି—୨. Not acquired.
୩। ଅଜ୍ଞତ; ଅବିଦିତ—୩. Unknown.
୪। ଅପଢିବ—୪. Unread; unlearnt.
(ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ବାରତ ଶାସ୍ତ୍ର ।)
୫। ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପଦାସାଇ ନ ଥାଏ—
5. Not reached (place)

ଅନ୍ତର୍ବାରମନ—ସ. ବ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରମନ)—୧। ଅପ୍ରାପ୍ତ—

Anadhiଗମନ ୧. Non-attainment; nonreceipt.
ଅନ୍ତର୍ବାରମନ୍ୟ }
ଅନ୍ତର୍ବାରମନ } ବିଶ—୨। ନ ପଦ୍ଧତି—
ଅନ୍ତର୍ବାରମନ } 2. Non-arrival.
୩। ଅନ୍ତର୍ବାର ନ ପଦ୍ଧତି—୩. Non-acquisition.

ଅନ୍ତର୍ବାରୀ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରୀ)—୧। ସ୍ଵାଧୀନ—

Anadhiନା ୧. Independent.
(ଅନ୍ତର୍ବାରୀ—ଶ୍ଵରି) ୨। ଯେ ପରାଧୀନ ନୁହେ—୨. Not subject or subservient to anybody else.

ସ. ବ. ପୂ—ଯେଉଁ ବଢ଼େଇ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଅଧିନରେ ବା ଅନ୍ୟର ଘରେ କାମ ନ କରି ନିଜେ ଅପଣା ଘରେ ବାରାଜାନା କରି କାମ କରେ; ବୋଟତଥ—

A carpenter who works on his own account (M. W.)

ଅନ୍ତର୍ବାର—ସ. ବିଶ. (ବନ୍ଦୁଗ୍ରୁହି; ନ + ଅନ୍ତର୍ବାର)—୧। ଅନ୍ତର୍ବାରହି—
Anadhyaksha 1. Masterless.

୨। ଯାହାର କେହି ତନିକିବାରୁ ନାହିଁ—
୩. Having no Superintendent.
୩। ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଗୋର—୩. Imperceptible by the senses; not observable.

ଅନ୍ତର୍ବାରୀ—ସ. ବ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରୀ)—
Anadhyayana ୧। ପଠନର ଅଭିବିତ; କି ପଢ଼ିବା—
1. Not reading; not studying.

୨। ପଡ଼ା ବନ୍ଦ; ପଡ଼ା ସ୍ଵର୍ଗ ହେବା—
2. Cessation of study; intermission of study.

ଅନ୍ତର୍ବାର ତ୍ଥେ—ସ. ବ—ଯେଉଁ ତଥିରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ନିଷିଦ୍ଧ;
Anadhyayana tithi (ଯଥା—ଅଷ୍ଟୁମୀ, ପୂଣ୍ଯମା, ଚର୍ବିଶତ୍ତି ଓ ଅମାବାସ୍ୟ—ମନ୍ଦୁ ୪—୧୧୩)—Particular days on which it is forbidden to read.

ଅନ୍ତର୍ବାର ଦ୍ଵିତୀୟ—ସ. ବ. (ବନ୍ଦୁଗ୍ରୁହି; ଯେଉଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନ ପାଠ—
Anadhyayana dwitiya ପଡ଼ା ନିଷିଦ୍ଧ)—
ମାର୍ଗଶିର ମାସର କୃଷ୍ଣପଞ୍ଚ ଦ୍ଵିତୀୟ—The 2nd day of the dark-fortnight of the month of Mārgasīra.

ଅନ୍ତର୍ବାରୀ—ସ. ବ. (ନ + ଅନ୍ତର୍ବାରୀ)—୧। ଅନ୍ତର୍ବାରୀ (ଦେଖ)
Anadhyayā 1. Anadhyayana (See).

୨। ଯେଉଁ ଦିବସ ବା ସମୟରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ସ୍ଥିତ ଅଧିରେ ନିଷିଦ୍ଧ—
୨. The day or days in which the Sāstras lay down intermission of studies.

[ତ୍ରୁ—ମନୁଷ୍ୟଙ୍କା ଶର୍ତ୍ତ ଅଧ୍ୟାୟ ୧୦୧ ଠାରୁ ୧୬୮ ଶ୍ରୋବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ବାର ରହ ରହ ସମୟ ଓ ସ୍ଵାନମାନ ବଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଯଥା—୧୦୨—ବର୍ଣ୍ଣବାଳ ରତ୍ନରେ ଶବ୍ଦ କରି ବାସୁ ବନ୍ଦୁଥିବା ଏବଂ ଦିନରେ ବାସୁଦ୍ଵାରା ଧୂଳ ଉତ୍ସୁକୁଥିବା ସମୟ ଅନ୍ତର୍ବାର । ୧୦୩—ବନ୍ଦୁଥିର ରଜନ ସହିତ ବର୍ଣ୍ଣା ଓ ଉତ୍ସୁକାତ ହେବା ସମୟ ଅନ୍ତର୍ବାର । ୧୦୪—ବର୍ଣ୍ଣା କ୍ଷତ୍ରି ଅନ୍ତର୍ବାର । ୧୦୫—ଆକାଶରୁ ନିର୍ବାକ, ଅସାକାକ ଶବ୍ଦ, ବୁନ୍ଦିମନ ବା ଗ୍ରହାଦିକ ରୂପଦ୍ରବ କାଳ ଅନ୍ତର୍ବାର । ୧୦୬—ଶବ୍ଦ ପଢ଼ୁଥିବା ଗ୍ରାମ, ଅଧିରୀକ ବା ବୃକ୍ଷଲକ୍ଷମିତ୍ୱ ଓ ଲାକବୋବାଳି

ସକାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୂଚିତ ୯ ତହିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ୍ର ରଙ୍ଗା ବରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବ ୯ ବା ୧, ତହିତ କୌଣସେ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ଗ ଶକ ଖୋଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋପରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକପାର୍ବ ଯଥାକ୍ଷମେ ରହୁର ଦୟାରେ ୨, ବା ୧ ତହିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ଗ ଶକ ଖୋଜିବାର ହେବ । ଯଥା—
‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୃଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ବ୍ୟାଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବ୍ୟାଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଲାଗିଥିବା ସ୍ଥାନ ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୧୩—ଉଦୟ ସନ୍ଧାନ, ବୁଦ୍ଧକ ପଢ଼ିବାବେଳ ଓ ବାରଗର୍ଜନ କାଳ, ଅମାବାସ୍ୟା, ଚର୍ବିର୍ଦ୍ଦୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅଷ୍ଟମୀ ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୧୪—ଘୂଲବର୍ଷଣ, ଦିନ୍ଦାତ, ଅନ୍ତର୍ବା ବିଳୁଆ ବୋବାଳ, କୁକୁର, ରଥ ଓ ଓଡ଼ି ବୋବାଳ କରିବା ବେଳ ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୧୫—ଶୁଶ୍ରାଵ ନିକଟରେ, ପ୍ରାମାନ୍ୟରେ, ଗୋଗୋଷ୍ଠରେ ଓ ମେଥୁନ୍ଦିନାଳୀନ ବଷ୍ଟ ପରିଧାନ କରିଥିବା ଓ ଶ୍ରାବିକ ଦାନ ପ୍ରହଶ କରିଥିବା ଅବସ୍ଥା ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୧୬—ରେତ ଉପଦ୍ରବ, ଘରପୋଡ଼ ଓ ଅଭୂତ ଘଟନା ଘଟିବା କାଳ ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୧୭—ଯୋଡ଼ା, ଗଛ, ହାତ, କାବ, ରଥ କା ଓ ଉପରେ ଓ ଉପର ଭୂମିରେ ବା ଯାନ ତଥି ସାଇଥିବା ସମୟ ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୧୮—ବିବାଦ, କଳଦ, ଯୁଦ୍ଧ, ସେନାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, ଖାଇ ସାଇବାକ୍ଷଣ, ଅଜ୍ଞାନ ହେଲେ, ବାକ୍ତି ହେଲେ ଓ କୁତକିଅ ହେଲେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ୧୯—ଉପର୍ତ୍ତିକ ଅଭିଥକ ଅନୁମତି ନ ନେଇ, ହେତୁ ବହୁଥିଲାବେଳେ, ଦେହରୁ ରକ୍ତଧାବ ହେଉଥିଲେ ବା ଶକ୍ତିହାରୀ ଆହର ହେଲେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ୨୦—ଗବାଦ ପଣ୍ଡିତ, ରେକ, ବିରତ୍ତ, କୁକୁର, ସାପ, ନେଇଲ, ମୁଖ ଆଦି ବେଦାଧ୍ୟାକ୍ଷର ଓ ଶିଷ୍ଯ ଓ ଶୁଦ୍ଧ ମହିରେ ଝଲି ଗଲେ ଏକ ଅହୋରାତ ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ । ୨୧—ବସୁତଃ ପଢ଼ିବା ଶ୍ରାଵନର ଅଶୁଦ୍ଧି ଓ ପଢ଼ିବା ବନ୍ଦରୀର ଅଶୁଦ୍ଧି ଏ ଦୂର ଅନ୍ତର୍ଧାୟର ନିତ୍ୟ କାରଣ ଥାଏ ।]

ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ ତଥା—ସଂ. ବି—ଅନ୍ତର୍ଧାୟକ ତଥା (ଦେଖ)

Anadhyāya tithi Anadhyayana tithi (See)

ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ ଦିବସ—ସଂ. ବି (୨ଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ । ଅନ୍ତର୍ଧାୟୀ (ଦେଖ)

Anadhyāya 1 Anadhyāya (See)

dibasa ୨ । ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର କୁଟି ଦିନ—

2. School vacation; school holidays.

ଅନ୍ତର୍କରଣୀୟ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନ୍ତର୍କରଣୀୟ) —୧ । ଯାହାକୁ କେହି

Ananukaraniya ଅନ୍ତର୍କରଣ କରି ନ ପାରେ—

1. Inimitable.

୨ । ଯାହା ଅନ୍ତର୍କରଣ କରିବା ଅନୁତ୍ତ—

2. Not fit to be imitated or followed.

ଅନ୍ତରୁଗୁଣତା—ସଂ. ବି—ରତନାରେ ଶବ୍ଦଦୋଷବିଶେଷ, ବାକ୍ୟରେ

Ananugunata ରସପ୍ରକଳ୍ପ ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରୟୋଗ (ଯଥା—କରିବୁ

ଖବା ସ୍ଵପ୍ନ ପରସ୍ପରାଂଶୁମାରୀଗନକ ଗର୍ବ

ସମ୍ବନ୍ଧାରେ କେ ରହିବ ମାନ—କୁଳମଣି ଦାଖ ।)—

A defect in composition.

ଅନୁଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନୁଜ୍ଞାତ) —୧ । ଯାହା ଅନୁଜ୍ଞାତ ହୋଇ

Ananujñāta ନ ଥାଏ; ଯହିପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳି ନ ଥାଏ—

1 Not permitted.

୨ । ଅନାଦିଷ୍ଟ; ଅନାହୃତ; ଅନ୍ତରୁତ୍ୱ—2. Unasked.

୩ । ଅସୀତି—3. Denied.

ଅନୁଭୂତ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନୁଭୂତ) —୧ । ଅନୁଭୂତ କରିଯାଇ ନ
Ananubhūta ଥିବା—1. Not experienced.

୨ । ଅନ୍ତର୍କରଣ—2. Unknown.

୩ । ଇନ୍ଦ୍ରୟାଦ ହାର ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା—

3. Not perceived by the senses.

ଅନୁମତ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନୁମତ) —୧ । ଯାହା ମତ ଅନୁଯାୟୀ
Ananumata ନୁହେ; ଉତ୍ତାବିରୁଦ୍ଧ—

1. Against one's wish.

୨ । ନ ଅନୁମୋଦିତ—2. Disapproved; not liked.

୩ । ଅନୁପ୍ୟାକ୍ତ—3. Unfit.

ଅନୁମିତ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନୁମିତ) —ଅନୁମିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Ananumita Not guessed; not inferred.

ଅନୁରୂପ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନୁରୂପ) —୧ । ଅନୁପ୍ୟୋଗୀ—
Ananurūpa 1. Unsuitable.

୨ । ବିଷମ; ଅମେଳ—2. Incongruous.

ଅନୁଶ୍ରାନ—ସଂ. ବି (ନ + ଅନୁଶ୍ରାନ) —୧ । ଅକରଣ—
Ananushr̄̄thāna Nonperformance.

(ଅନନ୍ତରୁଷିତ—ବିଶ) ୨ । ଅପାଳନ—2. Nonobservance.

ଅନନ୍ତ—ସଂ. ବି—(ବନ୍ଦୁଗ୍ରୀଷ୍ମ; ନ + ଅନ୍ତ) —୧ । ଅସୀମ—
Ananta 1. Boundless.

(ଅନନ୍ତା—ଶ୍ଵର) ୨ । ଯାହାର ଶେଷ ନାହିଁ; ଅଶେଷ—2. Endless.

୩ । ଚିର; ନିତ୍ୟ—3. Eternal; infinite.

୪ । ଅଶୁଦ୍ଧ; ଅବିନଶ୍ରତ—4. Indestructible.

ସଂ. ବି—୧. ରତନାନ; ବିଷ୍ଣୁ—1. God; a name of Bishnu
ସାହାର ରଖିବେ ଅନନ୍ତ; କି କର ପାରେ ବଳକନ୍ତୁ । ଜଗନ୍ନାଥ. କାରଣ ।

୨ । ଶେଷ ନାଗ; ବାସୁକୀ—2. The mythological
serpent holding up the Universe.

୩ । ବ୍ରତ୍ତ—3. The Divine Soul.

୪ । କୃଷ୍ଣ—4. A name of a Kṛushṇa.

୫ । ବଳଦେବ—5. A name of Kṛushṇa's
brother.

୬ । ଶିବ; ମହାଦେବ—6. God Šiba.

୭ । ବିଶେଦବାକିଶେଷ—
7. One of the Biśwedebras.

୮ । ଚର୍ବିର ଅର୍ଦ୍ଦ—
8. Name of the 14th Buddhist Sage.

୯ । ଆକାଶ—9. The sky,
ଦରନ୍ଦ ବେ କାତ ଗରଇବ ପବନ, ବନ୍ଦକ ହୁହୁକ ଅନନ୍ତ ।

ଭାଷ. କିନ୍ତୁବ୍ରାନ୍ତିକାଳୀମ ।

୧୦ । ସିନ୍ଧୁବାର; ବେଶୁନିଅ ଗଛ—

10. A tree Vitex Trifolia.

୧୧ । ଶକ୍ରତ (ଲତା) (ଦେଖ)—
11. (a creeper) Guluchi (See)

୧	ଇ	ର	ଚି	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତବନ୍ଧୁ	ଅନନ୍ତବନ୍ଧୁ	ଯୁଲାଷର	ନ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	କ୍ଷେତ୍ର	ପଥ	କ
୨	ଶ	ର	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବନ୍ଧୁ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା	ତଳବିଦ୍ୟୁତ୍	ଖେ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଥ	କୃ

୧୨ । ମେଘନାଳ; ଅନ୍ତ୍ର—12. Talc.

୧୩ । ଶ୍ରବଣା ନନ୍ଦି—

13. The 23rd lunar asterism.

୧୪ । ପରମମୋକ୍ଷରତ୍ନ—14. Final beatitude(Apte).

୧୫ । ଅନନ୍ତବନ୍ଧୁତରେ ଡାହାଣ ବାହୁରେ ବନ୍ଧାଯିବା ରେସମ୍ମ ହୁତା—15. A silken cord tied round the right arm at the Anantabratā festival.

୧୬ । ‘ଆ’ ଅକ୍ଷର—16. The letter ‘ଆ’.

୧୭ । ଶାରବା (ଦେଖ)—17. Śāribā (See)

ଅନ୍ତ୍ର ବି—୧ । ବାହୁରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ସରୁ ଖଡ଼ୁ ପର ଆରଣ୍ୟ—
1. Armlet.

୨ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—2. A name given to males.

୩ । ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଗଣ୍ଠୀୟଶୋକ୍ତୁ ରାଜାବିଶେଷ—

3. Name of a king.

ରୂପର ଦେଶର ବନ୍ଧା ଅନନ୍ତ କୃଷ୍ଣ,
ଦେଶ ମରୁ ତୁଳେ ନେତରେ ନୟାତ୍ମକ—ସାରଳା. ଗଣ୍ଠୀୟଶେ ।

୪ । ଚେତନ୍ୟଙ୍କ ପଞ୍ଚସଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—

4. One of the five intimate friends of Chaitanya.

୫ । ଅର୍ଦ୍ଧତାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ଗୁରୁଚର୍ଚିଗୀବାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହ୍ରାଦଶ
ଗୋପାଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ; (ବାରଷତ ଦେଖ)

5. Name of one of the 14 cowherd devotees mentioned by Achyutānanda.

୬ । ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଗଣ୍ଠୀୟଶୋକ୍ତୁ ହ୍ରୀପବିଶେଷ—

6. Name of a mythological island.

ଅନନ୍ତ ବୋଲ କର ବାରାନ୍ଦ ଦେଶ ଦେବେ,
ସେ ଦୀପ ମଧ୍ୟରୁ ସେ ଅଦ୍ଦମ ଦେବେ କରେ—ସାରଳା. ଗଣ୍ଠୀୟଶେ ।

ଅନନ୍ତକର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବି—ବାହୁରେ କିମ୍ବାଯିବା ବନ୍ଧୁବିଶେଷ—

Anantakardā Armlet.

ଅନନ୍ତଗୋପାର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି—ପରମେଷ୍ଟର; ନିର୍ବାର ବୃଦ୍ଧ—

Anantagopārtha A name of God.

ଅନନ୍ତଚତୁର୍ଦୟ—ସଂ. ବି—ଭାଦ୍ର ଶତ୍ରୁ ଚତୁର୍ଦୟ; ଏ ଦିନ ଅନନ୍ତବନ୍ଧୁ

Anantachaturddasi' ପାଇତ୍ତବ୍ରଦ୍ଧ—The fourteenth day of the bright fortnight of the month Bhādraba.

ଅନନ୍ତତା—ସଂ. ବି. (ଅନନ୍ତତା) —ବିରକାଳ—

Anantata Eternity.

ଅନନ୍ତ ଦାସ—ଦେ. ବି—ଚେତନ୍ୟଙ୍କ ସମସାମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚସଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—

Ananta Dasa One of the five dearest devotees and friends of Chaitanya.

ଅନନ୍ତଦେବ—ସଂ. ବି—ବାସୁଦୀ ସର୍ପ—A name of the serpent Anantadeba

Bāsuki. ଦେ. ବି—କାଶୀରର ରାଜାବିଶେଷ—Name of a king of Kāśmīra.

ଅନନ୍ତଦେବଙ୍କ—ଦେ. ବି—ଶକାବ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କରଣପ୍ରକ୍ରିୟା Anantadaibajñā ରତ୍ନୀତା ଜ୍ୟୋତିଷ—Name of an astronomical author.

ଅନନ୍ତନେମୀ—୧୦. ବି—ଶାକ୍ୟମୁନିଙ୍କ ସମସାମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାଲବର ଜଣେ ରାଜା—Anantanemi Name of a king of Mālaba, a contemporary of Śākyamuni.

ଅନନ୍ତପାଳ—ଦେ. ବି—କାଶୀରର ଖ୍ୟାତନାମ ଯୋଦ୍ଧାବିଶେଷ—Anantapāla Name of a great warrior of Kāśmīra.

ଅନନ୍ତପୁରୁଷୋତ୍ତମ—ଦେ. ବି—ଅନନ୍ତବାସୁଦେବ (ଦେଖ) Anantapurushottama Anantabāsudeba (See)

ଅନନ୍ତବରତ—ଶ୍ରୀ. ବି—ଅନନ୍ତବନ୍ଧୁ (ଦେଖ) Anantabaratā

Anantabara Anantabaratā (See)

ଅନନ୍ତବରମୀ—ଦେ. ବି—ଉତ୍କଳ ଗଙ୍ଗବନୀୟ ରାଜମାନଙ୍କର ଉପାଧ—Anantabarma A title assumed by the Rājās of the Ganga dynasty of Utkala.

ଅନନ୍ତବରମୀ ରୈତଙ୍କ ଦେବ—ଦେ. ବି—ଉତ୍କଳ ଗଙ୍ଗବନୀୟ ରାଜମାନଙ୍କର ଉପାଧ—Anantabarma Name of the founder of the Chordāṅga Deba Ganga dynasty of Utkala.

ଅନନ୍ତବାଜି—ଦେ. ବି—ବାଲରେ ଜନିବା ବୃଦ୍ଧାକାଳ ଶାକବିଶେଷ Anantabaji (ଲମ୍ବରେ ଗର୍ବ କରେ)—A shrubby pootherb microrrhynchus asplinifolius (Haines)

ଅନନ୍ତବାତ—ଦେ. ବି—ଶିରେଶେଗବିଶେଷ—A kind of disease somewhat like tetanus. Anantabāta

ଅନନ୍ତବାସୁଦେବ—ଦେ. ବି—ପୁରାଜିହ୍ଵାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିନ୍ଦୁ ସାଗରର Ananta basudeba ପୁରାଜିହ୍ଵାର ଥିବା ମନ୍ଦିରରେ ବିଷ୍ଣୁମୁଣ୍ଡି—Name of an image of Bishnu in a temple on the eastern bank of the Bindusāgara tank at Bhubaneshwara (District-Puri)

ଅନନ୍ତବିକ୍ରମୀ—ଦେ. ବି—ଜଳେକ ବୋଧସ୍ତ୍ର—Name of one of Anantabikrami the Bodhisattwas (M. W.)

ଅନନ୍ତବିଜୟ—ସଂ. ବି—(ବନ୍ଦୁବୀହ; ଅନନ୍ତ+ବିଜୟ; ଯାହାର ଧୂନିହାର Anantabijaya ଅନନ୍ତ ବା ବିଷ୍ଣୁ କଣ୍ଠରୁତ ହୁଅନ୍ତି)—

୧ । ଯୁଦ୍ଧବିଜୟ ପଣ—1. The conch blown by Judhishthira.

ମାଧ୍ୟମର ଶ୍ଲୋକେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚକ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି ୨ ଚକ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିରଥ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ୩ ଚକ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣର ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ୪ ଚକ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତ ହେବ । ସଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଞ୍ଚ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶଙ୍ଖ (ସେଉଁ ଶଙ୍ଖ ଅଗଣିତ ଲୈକଙ୍କୁ ବଣ୍ଣିଭୂତ କରେ) — 2. An excellent conch.

ଧର୍ମର ଅନନ୍ତବଜ୍ର ଶଙ୍ଖ ବାକେ ସବୁଜେ । ନିଷ୍ଠୁରନ—ବସମାନକ ।

ଅନନ୍ତବାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନନ୍ତ + ବାର୍ଯ୍ୟ)—

Anantabirjya ପ୍ରବଳ ପରାକରମଶୀଳ—Mighty.

ଦେ. ବି—ବରଷାତ୍ ଯୁଗର ସଯୋବିଂଶ ଜୀବି ଅର୍ଦ୍ଧତ—

Name of the twenty-third Jaina sage of a future age (M. W.)

ଅନନ୍ତବ୍ରତ—ସ. ବି. (ଅନନ୍ତ + ବ୍ରତ)—

Anantabrata ୧ । ଅନନ୍ତ ଚର୍ବିର୍ଣ୍ଣା ଦିନ ପାଳିତ ବ୍ରତ—

1. A religious vow observed on the Ananta chaturdasi day.

୨ । ଅନନ୍ତବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ସୁହୃଦୀରେ ଧାରଣ କରେ(ସୁହୃଦୀରେ ୧୪ ଟି ଶରୀରପଢ଼ିଥାଏ) —

2. The thread tied round the arm of a person observing the vow of Anantabrata.

୩ । ବାହୁରେ ପିନାଯିବା ବଳୟାକାର ଅଳକାର—

3. Armlet.

ଅନନ୍ତବ୍ରତ ଉଚ୍ଚାର୍ଥ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅନନ୍ତବ୍ରତ + ଉଚ୍ଚାରଣା)—

Anantabrata ujuāñi ଅନନ୍ତବ୍ରତ ଉଚ୍ଚାରଣା (ଦେଖ)

Anantabrata udyāpanā (See)

ଅନନ୍ତବ୍ରତ ଉଚ୍ଚାରଣା—ସଂ. ବି—ଅନନ୍ତଚର୍ବିର୍ଣ୍ଣା ବ୍ରତ ବାର ବର୍ଷ

Anantabrata udyāpanā ପାଳନକରିବା ପରେ ତହିଁର ଉଚ୍ଚାରଣାରୂପ ଉତ୍ସବ—The ceremony of consummating the observance of the Anantabrata vow after a continuous observance for twelve years.

ଅନନ୍ତବ୍ରତସେବା—ଦେ. ବି. (ଅନନ୍ତବ୍ରତ + ସେବା)—

Anantabrataseba ଅନନ୍ତବ୍ରତ ପାଳନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରତ-ଉଚ୍ଚାରଣା କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିବିନି ସ୍ମୃନାନ୍ତେ ଅନନ୍ତବ୍ରତସ୍ମୃନ୍ତକୁ ଗ୍ରୁଷେ ଜଳରେ ରୁଡାଇ ଉକ୍ତ ପାଦକ ଜଳରୁ ପିଇବା—
Act of sipping a little water after dipping the Anantabrata thread in it every day.

ଅନନ୍ତବଜ୍ର—ଦେ. ବି—ସାରଳା ମହାବରତରେ ବଣ୍ଣିତ କାମ୍ୟକବଳ

Anantabhadra ନିକଟସ୍ଥ ନଦୀବିଶେଷ—

Name of a river flowing by the forest of Kāmyaka spoken of by Sāralā Dāsa.

ଅନନ୍ତଭାଗ—ଦେ. ବି—ସାରଳାମହାବରତ ବଣ୍ଣିତ କାମ୍ୟକବଳ Anantabhāga ନିକଟସ୍ଥ ନଦୀବିଶେଷ—Name of a river flowing by the Kāmyaka forest mentioned by Sāralā Dāsa.

ଅନନ୍ତମତି—ଦେ. ବି—ଜନେକ ବୋଧସତ୍ତ୍ୱ—Name of a

Anantamati Bodhisattwa (M. W.)

ଅନନ୍ତମୁଖୀ—ଦେ. ବି—ବହୁଲୋକ ଏକଦିନ ସମସ୍ତ ତେଥା ଭାଗବତ- Anantamukhi ଏକଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପାଠ କର ଶେଷ କରିବା ପରେ ସଂଜୀବିନ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଶର୍ମେଜନାଦ ଉତ୍ସବ—

The ceremony of reading the whole of the Ordia Bhāgabata in the course of a day and chanting hymns and feeding Brāhmans.

ଅନନ୍ତମୂଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନନ୍ତ—ଶକକର୍ତ୍ତୁମ)—

Anantamula ରେମିଛିଲଇ ମୂଳ

ଅନନ୍ତମୂଳ ଅନନ୍ତମୂଳ Hemidesmus Indicus.

ଅନନ୍ତମୁଗ—ଦେ. ବି—କଳମୁଗ—

Anantajuga The Kali age.

ଶୂନ୍ୟ ରସ ଅନନ୍ତ ସୁଗରେ ଚାମ ଧାନ । ପ୍ରାଣ—ଶା ରୁକ୍ଷିତିଗାତା ।

ଅନନ୍ତର—ସଂ. ଅ. (ନ + ଅନନ୍ତର; ଯାହାର ଅନ୍ତର ବା ବ୍ୟବଧାନ ନାହିଁ)— Anantara

(ଅନନ୍ତର—ସଂ)

୧ । ଅବ୍ୟବହରି ପରେ— 1. Immediately after.

୨ । ପରେ ସଂଶ୍ଲେଷଣ— 2. Afterwards.

୩ । ତତନନ୍ତର; ତହିଁପରେ—

3. Thereafter; thereupon.

ସଂ. ବି—୧ । ପର୍ଯ୍ୟବହରି— 1. Situated behind.

୨ । ପରବର୍ତ୍ତୀ— 2. Subsequent; following.

୩ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ— 3. Adjacent.

୪ । ଲୁଗିଥିବା— 4. Contiguous.

ସଂ. ବି—୫ । ପ୍ରତିବାରୀ ପ୍ରତିବନ୍ଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି— 5. Uninterrupted; continuous.

୬ । ନିମ୍ନତର; ନାତର— 6. Lower.

୭ । ଘନ— 7. Compact; close.

୮ । ନିମ୍ନତର ଜାଗମ୍ବ— 8. Of lower caste.

ସଂ. ବି—୧ । ପ୍ରତିବାରୀ ପ୍ରତିବନ୍ଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. A neighbouring rival (M. W.)

୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀବା— 2. Contiguousness.

୩ । ବ୍ରହ୍ମ— 3. The Supreme Soul.

ଅନନ୍ତରଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅନନ୍ତର = ପରେ + ଜଳ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅ)—

Anantaraja

୧ । ଅନନ୍ତ; କଳିଷ୍ଟ ହୃଦା— 1. The

(ଅନନ୍ତରଜ—ସଂ) younger brother; the after born.

ସାଥରଣ କେବେ ଅପର ସୃଷ୍ଟିର ଦୃଢ଼ିତ ଅଶଳ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨। ଚତୁର ଅଶଳ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୩। ଚତୁର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଗତ ଗୋକୁଳର ଯେବେ ଏ ଉପାକାଶରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଫିଲେ ତହୁଁର ବିପରୀତ, ୩। ବା ୪। ଚତୁର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋକୁଳର ଦେଇବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶେଖିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶେଖିବେ; ‘ବିଜ୍ଞାନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବିଜ୍ଞାନ’ ଶେଖିବେ; ‘ଆଶ୍ରମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶ୍ରମ’ ଶେଖିବେ ।

ଅନନ୍ତିତ—ସଂ. ବିଶ (ନ + ଅନ୍ତିତ) — ୧। ଯେଉଁ ପଦ ଅନ୍ୟ ପଦଙ୍କାରୀ Ananwita ଅନ୍ତିତ କୁହେ; ଯେଉଁ ପଦର ପୂର୍ବାପର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ—

1. (a word) Not governed by any other word.

୨। ଅସମ୍ଭବ; ଅସଂଗତ—2. Unconnected; incoherent.

୩। ଅନ୍ୟମୂଳିତ—3. Irregular; desultory.

ଅନନ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ (ନ + ଅନ୍ୟ; ଯାହା ଅନ୍ୟ ବସୁ ବା ବିଷୟ ନହେ) — Ananya ୧। ସ୍ଵଜୟ; ଆପଣାର—1. Own.

ଅନନ୍ୟତା; } ୨। ଏକାକ୍ରୁ ଅସବୁ—2. Exclusively devoted; devoted to no one else.

୩। ଅରବୁ; ସେହି ଏକା—3. Identical; selfsame.

ଅନନ୍ୟକର୍ମୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ କର୍ମର) — Ananyakarmmaୟ ଯାହାର (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ମ ଛଡ଼ା) ଅନ୍ୟ କର୍ମ, ବ୍ୟବସାୟ ବା ଜୀବକା ନାହିଁ—Having no other occupation, employment or vocation.

ଅନନ୍ୟଗତି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଗତ) Ananyagati —ଅନନ୍ୟଗତିକ (ଦେଖ) Ananyagatika (See)

ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା) ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ—Sole resort or refuge.

ଅନନ୍ୟଗତିକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଗତି + କ) — Ananyagatika ୧। ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ; ନିର୍ବ୍ୟାୟ; (ଅନନ୍ୟଗତିକ—ଶ୍ରୀ) ନାଶର—1. Having no other alternative or resource.

୨। ନିର୍ବାୟ—2. Helpless.

ଅନନ୍ୟଗାମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଗମ ଧାରୁ + କରୁ). ଇନ୍—Ananyagāmī ୧ମା. ୧ବ.) —

(ଅନନ୍ୟଗାମି—ଶ୍ରୀ) ୧। ଯେ ଆର କାହାରଠାକୁ ନ ଯାଏ—1. Going to no other.

୨। ଯେ ଅନ୍ୟ କାହାର ସଙ୍ଗେ ସଞ୍ଚିମ ନ କରେ—2. Cohabiting with no one else.

ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତ—ସ. ବି. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଚିତ୍ତ) — ୧। ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋଯୋଗ—Ananyachitta 1. Undivided attention.

(ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତ—ଶ୍ରୀ) ୨। ଏକାଗ୍ରତା—2. Concentration of mind.

ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତ (ଦେଖ)

Ananyachet୍ତ (See)

ଅନନ୍ୟଚିନ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଚିନ୍ତା) — Ananyachinta ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟର ଚିନ୍ତା ନ କର

(ଅନନ୍ୟଚିନ୍ତା—ଶ୍ରୀ) ଲକ୍ଷ୍ମୀବୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ଦେଇ ଆଏ—Giving one's undivided thought to a matter.

ଅନନ୍ୟଚେତା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + Ananyachetā ଚେତଃ; ୧ମା. ୧ବ.) —

ଯେ ଏକମାତ୍ର ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନ ଦେଇଥାଏ— Giving one's undivided attention to a matter.

ଅନନ୍ୟଜ—ସ. ବି. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଜନ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ). ଥ; ଯେ Ananyajā ଅନ୍ୟତାରୁ ଜନି ନାହିଁ) — ମନହିତ; ମଦନ; କାମ—Cupid; love.

ଅନନ୍ୟଦୃଷ୍ଟି—ସ. ବି. (କର୍ମଧା) —ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଷୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରମ Ananyadṛushtī ପଡ଼ୁ ନ ଥିବା ଦୃଷ୍ଟି; ଏକଦୃଷ୍ଟି— Steadfast or intent gaze; staring at one thing only.

ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଦୃଷ୍ଟି) — ଯାହାର ଏକ ପଦାର୍ଥ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ— Gazing intently on one thing only.

ଅନନ୍ୟଦେବ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟଦେବ) — Ananyadeba ୧। ଏକ ଦେବ ଛଡ଼ା ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଉପାସ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ—1. Having no other God to worship

୨। ଯାହା ଛଡ଼ା ଉତ୍ତର୍ମୁଖ ଦେବ କେହ ନାହିଁ—2. Having no other superior Deity.

ସଂ. ବି—ପରମାତ୍ମା; ପରବ୍ରତ; ପରମେଶ୍ୱର— The Supreme Being.

ଅନନ୍ୟଧର୍ମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଧର୍ମନ; Ananyadharma ୧ମା. ୧ବ.) — ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ବା ଧୂଳ ନାହିଁ— Having no other quality or attribute.

ଅନନ୍ୟକାଥ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + କାଥ) — Ananyanātha ଯାହାର ଅନ୍ୟ କେହ ପ୍ରଭୁ ବା ସ୍ଥାନ ନାହିଁ— (ଅନନ୍ୟକାଥ—ଶ୍ରୀ) Having no other lord or master.

ଅନନ୍ୟକାଥା—ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (ଅନନ୍ୟକାଥ + ଥ) — Ananyanātha ଅନନ୍ୟକାଥର ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Feminine of Ananyanātha.

ସଂ. ବି. ଶ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଅନ୍ତା କଳ୍ପା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ ବର ପ୍ରତି ବାଗ୍ଦର୍ବା ହୋଇ ନାହିଁ—A girl not previously betrothed to any other bride-groom.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁବ୍ର	୫	ଏ	ହସନ୍ତ ବନ୍ଦି	ଅନୁକାଣ୍ଡିକ ସୁକ୍ଷମାଗର	ଶ	କ	ଶ, ଶ	କ	ରୟ	ଉଥ	ଶ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଅକାଶନ୍ତବନ୍ଦି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବନ୍ଦି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ତ

ଅନ୍ୟପର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରିହି; ନାହିଁ ଅନ୍ୟପର = ଅଣ୍ୟ
Ananyapara ସାହାର; ନ + ଅନ୍ୟପର)—

(ଅନ୍ୟପର—ସ୍ତ୍ରୀ ୧ | ଅନ୍ୟପର (ଦେଖ)

1. Ananyachitta (See)

୨ | ଅନ୍ୟପରଯୁଣ (ଦେଖ)

2. Ananyaparayana (See)

ଅନ୍ୟପରଯୁଣ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟପରଯୁଣ)—

Ananyaparayana ୧ | ଅନ୍ୟପର (ଦେଖ)

(ଅନ୍ୟପରଯୁଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Ananyachitta (See)

୨ | ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଅସନ୍ତ ନୁହେ—

2. Not attached to any other person.

ଅନ୍ୟପୁର୍ବା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ + ଅନ୍ୟପୁର୍ବା)—

Ananyapūrbava ୧ | ଯେଉଁ କନ୍ୟା ଆଉ କୌଣସି ବରପାନ୍ତରୁ

ଏଥୁମୁହୁରୁ ବାରଦ୍ଵାରା ହୋଇ ନାହିଁ—

. Unbetrothed (girl)

୨ | ଅବିବାହିତ—2. Unmarried (girl)

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଗଦର୍ତ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା କନ୍ୟା—

Unbetrothed girl; a virgin.

ଅନ୍ୟବୃତ୍ତି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରିହି; ନାହିଁ ଅନ୍ୟବୃତ୍ତି

Ananyabṛutti ସାହାର; ନ + ଅନ୍ୟ ବୃତ୍ତି)—

୧ | ଯାହାର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ, ଆଶ୍ୟ ବା ଅବଳମ୍ବନ କାହିଁ—

1. Not having any other occupation, or calling.

୨ | ଯାହାର ଆଉ କେଉଁ କଥା ପ୍ରତି ମନଦେବାକୁ ନାହିଁ—

2. Having nothing else to attend to.

୩ | ଏକାନ୍ତ ମନୋଯୋଗୀ—3. Closely attentive,

ଅନ୍ୟମନସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟମନସ୍ତ୍ରୀ)—

Ananyamanaska ଏକାଗ୍ରତା; ଏକାଗ୍ର ମନୋଯୋଗସ୍ତ୍ରୀ—

(ଅନ୍ୟମନସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Giving undivided attention; with attention concentrated

on one object.

ଅନ୍ୟମନା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ମନ୍ତ୍ର ୧୩. ୧୬)—

Ananyamana ୧ | ଅନ୍ୟମନା (ଦେଖ)—

1. Ananyamanaska (See)

୨ | ସେ କୌଣସି ବନ୍ଦୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମନେ କରେ ନାହିଁ—

2. Thinking of nothing or none else.

ଅନ୍ୟମାନସ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ମାନସ)—

Ananyamanasa ଅନ୍ୟମନସ (ଦେଖ)

(ଅନ୍ୟମାନସ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ananyamanaska (See)

ଅନ୍ୟଶରଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରିହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଶରଣ)—

Ananyasaraṇa ସାହାର ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ୟ ନାହିଁ—

(ଅନ୍ୟଶରଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) Having no other shelter or

refuge.

ଅନ୍ୟସାଧାରଣ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ସାଧାରଣ)—

Ananyasādharanā ୧ | ଅତି ଅସାଧାରଣ—

1. Very extraordinary; uncommon.

୨ | ଯାହା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସାଧାରଣ ନୁହେ—

2. Not common to any one else.

୩ | ଯାହା ଅନ୍ୟ କାହାର ନୁହେ—

3. Not belonging to any other.

ଅନ୍ୟାଶ୍ରିତ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଆଶ୍ରିତ)—

Ananyāśrita ୧ | ସାଧାନ—1. Independent.

୨ | ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରା କରି ନାହିଁ—

2. Not having resorted to another.

ସଂ. ବ—(ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେଉଁ ସଞ୍ଜତି ଆୟୁରସ୍ତ ବା ଆକବ ନୁହେ;

ଅନ୍ୟ କାହାଠାରେ ବନା ଛନା ନ ଥିବା—

(law) Unencumbered property.

ଅନ୍ତପ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ନ + ଅନ୍ତପ)—ନିର୍ଜଳ, ଜଳମୂଳ—

Anapa Destitute of water.

ଅନ୍ତପକରଣ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅନ୍ତପକରଣ)—

Anapakarana (ମୁକ୍ତି) ନ ଦେବା—(law) Non-payment; non-delivery (M. W.)

ଅନ୍ତପଚୟ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ନ + ଅନ୍ତପଚୟ)—

Anapachaya ୧ | ଅବିନାଶୀ; ଅନ୍ୟପ୍ରୟ—

1. Indestructible.

୨ | ଅବିନାଶ—2. Undamaged.

୩ | ଅପବନ୍ଧିତ ନ ହୋଇଥିବା—3. Not squandered.

ଅନ୍ତପତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରିହି; ନ + ଅନ୍ତପତ୍ୟ)—

Anapatya ଜିସନ୍ତାନ; ପୁରୋଷାଦିଶ୍ଵର—

(ଅନ୍ତପତ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) Issueless; childless.

(ଅନ୍ତପତ୍ୟ—ବ) ଅନ୍ତପତ୍ୟ—

ଅନ୍ତପତ୍ୟକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତପତ୍ୟ + ସାର୍ଥୀ. କ)—

Anapatyaka ଅନ୍ତପତ୍ୟ (ଦେଖ)

Anapatya (See)

ଅନ୍ତପତ୍ରି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ: (ନ + ଅନ୍ତପତ୍ରି)—ନିର୍ଜଳ—

Anapatrapa

Shameless.

(ଅନ୍ତପତ୍ରି—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ତପରବତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ତପରବତ)—

Anaparabaddha ୧ | ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଆୟାତ ବା ଅନ୍ୟର ଅଳିଖୁ

କରିନାହିଁ—1. One who has not injured anybody.

୨ | କର୍ଦ୍ଦେଶ—2. Faultless.

ଅନ୍ତପରବତ—ସଂ. ବ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଅନ୍ତପରବତ)—

Anaparadha ଅପରବତନବତ; କର୍ଦ୍ଦେଶ—

(ଅନ୍ତପରବତ—ସ୍ତ୍ରୀ). Innocence; innocuousness,

ବାଧାରଣ ଲେବେ ଅପର ସୁଖରେ ସୂଚିତ ୧ ତଥାର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତଥାର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅକ୍ଷର ୧ ମୁଁ , ତଥାର କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁର
ଶତ ଗୋଟିଲେ , ଯେବେ ଏ ଭାବାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦରେ ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତ ବିଦ୍ୟାର
ଶତ ଗୋଟିଲେ , ଯେବେ ଏ ଭାବାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦରେ ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତ ବିଦ୍ୟାର
ଶତ ଗୋଟିଲେ , ଯେବେ ଏ ଭାବାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ; 'ବିଦ୍ୟା' ନ ମିଳିଲେ 'ବିଦ୍ୟା' ଦେଖିବେ ; 'ବିଦ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ବିଦ୍ୟା' ଦେଖିବେ ; 'ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତ—3. Unsettled.

୪ । ମନ ଆରଣ୍ଯବିଶିଷ୍ଟ—

4. Loose in conduct. (M. W.)

ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅନବସ୍ତୁତି+ତତ୍ତ୍ଵ) —

Anabasthitatattva ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ—Unsteady mind.

(ଅନବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ—ସା) ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) —

(ଅନବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ—ବି) ୧ । ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ; ରଙ୍ଗମତି—

1. Fickle-minded.

୨ । ଯାହାର ମତଲବ ସବୁବେଳେ ଏକ ନୁହେ—

2. Irresolute.

ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶୀ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନବସ୍ତୁତି+

Anabasthitacheta ତତ୍ତ୍ଵେତ୍ସ ୧ମା. ୧୯.) —

ଅନବସ୍ତୁତତତ୍ତ୍ଵ (ଦେଖ)

Anabasthitachitta (See)

ଅନ୍ତର୍ବହିତ—ସଂ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବହିତ) — ୧ । ଅମନୋଯୋଗୀ—

Anabahita 1. Inattentive.

(ଅନବହିତ—ସା) ୨ । ସେ ମନ ଦିବ ନାହିଁ—2. Heedless.

ଅନ୍ତବିକଳ—ସଂ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତବିକଳ) — ୧ । ଯାହାର ବାର ହୋଇ ନ

Anabikalpa ପାରେ—1. Indistinguishable.

୨ । ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତୁତ—2. Undefined.

ଅନ୍ତର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି (ସଂ. ଅନ୍ତରବ) — ବହୁ ଦୁଃଖରୋଗ—

Anabha କର୍ମଦୁଃଖରୋଗ—
Much suffering.

ଅନ୍ତରବ—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତରବ) — ୧ । ବହୁ ଦୁଃଖରୋଗ—

Anabhaba 1. Much suffering.

୨ । ବହୁ ଦୁଃଖାନୁଭବ—2. Much sad experience.

ଅନ୍ତରଜାତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଅନ୍ତରଜାତ) — ୧ । ଯାହାର ଅଭିଜାତ୍ୟ

Anabhijata ଜାତ୍ୟ; ସେ ଉତ୍ତରବ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେ—

(ଅନରଜାତ—ସା) ୨. Not of gentle birth.

୩ । ମାତବ୍ୟଜ—2. Lowborn; ignoble.

ଅନ୍ତରଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଅନ୍ତରଜ୍ଞ) —

Anabhijña ୧ । ଅଜ୍ଞ; ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ—1. Ignorant.

(ଅନରଜ୍ଞ—ସା) ୨ । ଯାହାର ଅନ୍ତରଜ୍ଞ ନାହିଁ—

(ଅନରଜିତା—ବି) ୨. Inexperienced.

୩ । ଅପରିଚିତ—3. Unacquainted with.

୪ । ନିଷୋଧ—4. Stupid.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷତ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତରିକ୍ଷତ) —

Anabhiññata ୧ । ଅତିରିକ୍ଷତ—1. Unrecognised.

(ଅନରଜିତା—ସା) ୨ । ଅତିରିକ୍ଷତ—2. Unknown.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷେପ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତରିକ୍ଷେପ) —

Anabhiññeya ଯାହାର ଚିହ୍ନ ଯାଇ ନ ପାରେ—

Unrecognisable.

ଅନ୍ତର୍ପ୍ରେତ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ପ୍ରେତ) —

Anabhipreta ୧ । ଯାହା ମନୁଷ୍ୟ ପାପ ନ ଥିଲା—

1. Not intended.

୨ । ଅରପ୍ରାୟବହୁରୂପ—2. Different from what

was intended.

ସ. ବି—ଅରପ୍ରାୟବହୁରୂପ ଘଟନା—An occurrence
different from what was intended (M. W.)

ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟକ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟକ) —

Anabhibyakta ୧ । ଅପରାପିତ—1. Not expressed;

(ଅନରବ୍ୟକ୍ତ—ବି) 2. not exhibited.

୩ । ପ୍ରକଳ୍ପ—2. Latent.

୪ । ଅପରଷ୍ଟ—3. Dim; indistinct.

ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟ) —

Anabhimata ୧ । ଅନାତାନ୍ତ—1. Unattacked.

୨ । ଅନକୁତୁତ—2. Unfelt.

ଅନ୍ତର୍ବିମତ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବିମତ) —

Anabhimata ୧ । ଯାହା ମନଲୁହି ନୁହେ—

1. Not to one's mind.

୨ । ଇତ୍ତାବିରୁଦ୍ଧ—2. Against one's wish or
liking.

୩ । ଅନୁତିଷ୍ଠା—3. Not aimed at.

୪ । ଯାହା ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ—1. Disliked.

ଅନ୍ତର୍ବିରୂପ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବିରୂପ) —

Anabhirūpa ୧ । ମେଲ ହେଉ ନ ଥିବା—

1. Not corresponding.

୨ । ଯାହା ମନୋମତ ନୁହେ—2. Not pleasing.

୩ । ଅସୁନ୍ଦର—3. Not handsome.

ଅନ୍ତର୍ବିଲାପ—ସ. ବି. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବିଲାପ) —

Anabhilāśa ଅନିତା—Absence of desire or wish.

ଅନରଲକ୍ଷ୍ୟିତ୍ୟ; } ଅନରଲକ୍ଷ୍ୟିତି } ବି.

ଅନ୍ତର୍ବିଷ୍ଣୁକ—ସ. ବି. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବିଷ୍ଣୁକ) —

Anabhishvāṅga ୧ । ଅନାସକ—

1. Non-attachment.

୨ । ବୈଶଗ୍ଯ; କର୍ମମତ—2. Indifference.

ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତିତ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତିତ) —

Anabhyasita ୧ । ଅବ୍ୟାସ କରସାଇ ନ ଥିବା—

1. Not practised.

୨ । ନିୟମିତରୂପେ କରସାଇ ହେଉ ନ ଥିବା—

2. Disused; neglected.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁବ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସ୍ଵକ୍ଷାମର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	କ୍ଷ	ଘୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଆକାଶବାର କା ତନବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଉଥ	୩	କୁ

ଅନଭ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅଭ୍ୟାସ)—ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ—Distant; not near (M. W.)

Anabhyāsa—
ଅନଭ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅଭ୍ୟାସ)—

Anabhyāsa ଅଭ୍ୟାସ ବା ନିୟମିତ ଆନ୍ତ୍ରୋଦିନାର ଅଭି—
Want of regular exercise or practice.

ଅନଭ୍ର—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଭ୍ର)—

Anabhra ମେଘଶୁନ୍ୟ—Cloudless.

ଅନଭ୍ରବ୍ରଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ୟ; ପୁଣ୍ୟ ମେଘ କରିବାର ବଠାର ବର୍ଣ୍ଣ)—

Anabhrabṛushṭi ଦେବା)—(ଉତ୍ସାହ) ଅପ୍ରତ୍ୟେକିତ୍ବ—
ପ୍ରତ୍ଯି—Unexpected acquisition (M. W.)

ଅନମ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ନମ ଆରୁ + ବର୍ତ୍ତୀ. ଅ)—

Anama ୧। ଅନତ—1. Not bent,

୨। ସେ ଅନ୍ୟରୁ ନମସ୍କାର କରେ ନାହିଁ—

2. One who makes no salutation to another.

ସଂ. ବି. ପୁ.—ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.

ଅନମିତେ—ତେ. (ପଦ୍ୟ) କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅ + ମିତି)—

Anamite ୧। ଅକାରଣରେ; ଦୃଥା—

1. For nothing; in vain.

ଅକାରଣ—ଅନ୍ୟାଃ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—

2. In another way.

ନିଷ୍ଠ ନ ଦୃଢ଼ ସେ ଦୃଢ଼ ଅନମିତେ । ପ୍ରାତି—ରହ୍ୟକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅନମର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟର)—

Anambara ୧। ବସ୍ତ୍ରହାନ; ସେ ଲୁଗା ପିଙ୍କ ନ ଥାଏ; ନଶ୍ଚ;
(ଅନମର—ଶ୍ଵର) ବଗମର—1. Naked; unclothed.

୨। ପୁଣ୍ଡା—2. Bare.

୩। ଅବରଣମୂଳ—3. Without covering.

ସଂ. ବି—୧। ନଶ୍ଚ ପିଙ୍କବୁଦ୍ଧି; ବୌଦ୍ଧ ମତଶୈଖ୍ୟ—

1. A class of naked Buddhist mendicants.

୨। ଆକାଶ—2. The sky.

[ଦ୍ଵ—ଅମରର ଅର୍ଥ ଆକାଶ; ଅନମରର ଅର୍ଥ ଆକାଶ ।]

ଅନମର ଦେଶ ଦିଶେ ରହୁଛ ଯେ । ଯଶ୍ଶଦିନ ଅଯୋଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣେ ।

ଅନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ନ୍ୟ)—୧। ମନ ବନୋଦ୍ୟ—

Anaya 1. Bad management.

(ଅନ୍ୟ—ଶ୍ଵର) ୨। ମନ ଅଚରଣ—2. Bad conduct.

୩। (ନ + ଅନ୍ୟ)—ଦୂରୀତ—3. Immorality.

୪। ମନ ନାଚ—4. Bad policy.

୫। ଦୂରୀଗମ—5. Misfortune.

୬। ମନ ପଥ—6. Evil course.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ନ୍ୟ)—

୧। ନାତରନ୍ୟ—1. Immoral.

୨। (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ)—ଦୂରୀଗା—

2. Unfortunate.

ଅନରଗଳ—ଶ୍ଵା. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସଂ. ଅନର୍ଗଳ)—

Anaragala ଅନର୍ଗଳ (ଦେଖ)

Anarga-la (See)

ଅନରଣ୍ୟ—ସଂ. (ନମ)—ସୁର୍ଯ୍ୟବଣୀୟ ଅଯୋଧ୍ୟ ରାଜାବିଶେଷ

Anaranya (ରାଜଣ ଦୃଶ୍ୟଜୟ ସମୟରେ ଏହାକୁ ବଧ କରିବାରୁ ଏ ଅଭିଶାପ ଦେଇଥିଲେ ସେ ମୋ ବିଶ୍ୱାସ ହାତରେ ତୁ ନିହତ ହେବୁ—Name of a king of the Solar Dynasty.

ଅନରଥ—ଶ୍ଵା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ଅନର୍ଥ)—ଅନର୍ଥ (ଦେଖ)

Anaratha Anarthā (See)

କର୍ମ୍ୟ ପଦ୍ୟର ପାଇଁ ଅନରଥ

ଅନର୍ଥ ଅନରଥ ମେଧ ଅନରଣ୍ୟ । ବୃକ୍ଷିଂହ ମହାରାଜ. ଉତ୍ସୁଗ ।

ଅନରାରୀ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ରଂ. ଅନରାରୀ)—

Anarārī ଅନ୍ଦେତକି—Honorary.

ଅନରାରୀ ମାଜିଶ୍ରେତ—ବୈଦେ. ବି. (ରଂ. ଅନରାରୀ ମାଜିଶ୍ରେତ)—

Anarārī majishṭret ପରିକାବାସ ମକଦମା ବିଶ୍ଵର କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ମନୋମାର ଅନ୍ଦେତକି ମାଜିଶ୍ରେତ—Honorary Magistrate.

ଅନର୍କ ଚତୁର୍ଦ୍ଦାସ—ସ. ବି—ବାର୍ତ୍ତିକ ପୁତ୍ରକୁର୍ଦ୍ଦାସ—Name of the

Anarka chaturddasi 11th day of the bright fortnight of the month of Kārttika.

ଅନର୍କାବ୍ୟୁଦିତ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅର୍କ + ଅଭ୍ୟୁଦିତ)—

Anarkābhuyudita ସୁର୍ଯ୍ୟଦିନ ଅବ୍ୟୁଦିତ ପୁଞ୍ଜ ବାଳ—The time just before sun-rise.

ଅନର୍ଗଳ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅର୍ଗଳ)—୧। ବାଧାରହୁତ—

Anargala 1. Unhindered; free from obstruction.

୨। ପରିଷେ ପରିଷେ ବଳ ଦେଇ ନ ଥିବା; ଅବରାମ—

2. Uninterrupted.

୩। ଉତ୍ତରୁଷ—3. Unfettered.

୪। ଅପ୍ରତିବନ୍ଦ—4. Unrestrained.

୫। ବେତ୍ତାବୁଦ୍ଧ—5. Licentious.

୬। ଶ୍ଵାଧୀକ—6. Free; independent.

୭। ସର୍ବରେ ବଳୀ ନ ଥାଏ—7. Having no bar.

ଶ୍ଵା. ବିଶ—ଅତ ଦୃତ—Very strong.

ସତ ବନ୍ଦ ମହାବ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଲା ଅନର୍ଗଳ ।

କଣାତ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ୧୦୮ ।

ସାଥରଣ ଲେଖକ ଅପର ସୃଷ୍ଟିର ମୁଦ୍ରଣ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଜୀବର ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚି ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଶ୍ରାବନୋକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାର୍ଶ୍ଵ ପରିପ୍ରକାଶ କରିଛି , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚି ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବିଷ୍ଟ’ କ ପାଇଲେ ‘ବିଷ୍ଟ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଞ୍ଜି’ କ ପାଇଲେ ‘ଆଞ୍ଜି’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ’ ଶୋଭିବେ ।

ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ଅବିଶାନ୍ତରବରେ—

1. Uninterruptedly.

୨ । ଗଡ଼ ଗଡ଼ କର (କହିବା)—2. Very fluently.
(ସଥା—ବକ୍ତ୍ବା ଅନର୍ଗଳ କହି ଯାଉଥାନ୍ତି; ଆମେ ତାଙ୍କ ଅଭିଭୂତ
ବଲ ବଲ କର ଶୁଣୁଥାଉ ।)

ଅନର୍ଗଳ ମୁକୁଟ—ଦେ. ବି—ଶାନ୍ତା ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନକ ବଜମୁକୁଟ—

Anargala mukuta The crown worn by king
Durjyodhana.

ମାନଗୋବନ ପାଦେ ମୁଁ ହୋଇ ପରିଶାମା

ଅନର୍ଗଳ ମୁକୁଟ ମାଲେ ଦେବୁ ସାମୀ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅନର୍ଗଳ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନର୍ଗଳ + ଆ)—ଅନର୍ଗଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Anargala Feminine of Anargala.

ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ—୧ । ଅତି ଦୃଢ଼—1. Very strong.

୩ାବେ ଠାବେ କବାଟ କରିଛ ଅନର୍ଗଳ । ପାତା. ବୃଦ୍ଧବୃଦ୍ଧ ଗତା ।

୨ । ଅଦିବିଳିଷ୍ଟ—2. Very mighty.

ବୁଝିଲେ ତ କୁଣ୍ଡ ସବେ ଶର୍ଦ୍ଦି ଅନର୍ଗଳ—ପାତାମର. ଦୃଷ୍ଟିନ୍ଦ୍ରପୁରା ।

୩ । ଅକେୟ—3. Invincible.

ବରରେ ପାଇବୁଳ କେନରେ ଅନର୍ଗଳ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅନର୍ଗ—ସ. ବିଶ. (ବକ୍ତ୍ବାନ୍ତିହି; ନ + ଅର୍ଦ୍ଦ)—ଅନୂଳ୍ମି; ବକ୍ତ୍ବାନ୍ତିହି—

Anargha Priceless; invaluable.

ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଅର୍ଦ୍ଦ)—୧ । କେଜାୟ୍ ମୂଳ୍ମି—

1. Wrong value (M. W.)

୨ । ଅନୂଳ୍ମି—2. Wrong price.

ଅନର୍ଗରାଘବ—ସ. (ନାମ) ମୁଶର କବିକୁଳ ଶମତରିତାତ୍ମକ ସ୍ତ୍ରୀ—

Anargharāghaba ନାଟକ—Title of a Sanskrit drama by Murāri.

ଅନର୍ଗ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅର୍ଦ୍ଦ + ସ)—୧ । ଅନୂଳ୍ମି—

Anarghyā 1. Priceless.

୨ । ସାହା ମୂଳକାଳ ନୁହେ—

2. Not valuable (M. W.)

ଅନର୍ଥ—ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଅର୍ଦ୍ଦ)—୧ । ମନ୍ଦ; ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଅଶୁଭ—

Anartha 1. Evil; injury.

୨ । କନ୍ଦ—2. Damage.

୩ । ଅସୁଧା—3. Inconvenience.

୪ । ଅକାମିକା ବସ୍ତୁ—

4. Worthless or useless object.

୫ । ଅପ୍ରତ୍ୟାପିତ ମନ୍ଦ ଘଟନା—

5. Disappointing occurrence.

୬ । ଅପ୍ରୟୋଜନକ—6. Want of use or necessity.

ଦେ. ବି—୧ । ବିବାଦ—1. Dispute.

୨ । କଳକଳିଅ—2. Quarrel.

୩ । ଅନର୍ଥ କିମ୍ବାର ଦୂର କୁଳ ଏବେ ରଙ୍ଗ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବକ୍ତା ।

ସ. ବିଶ. (ବକ୍ତ୍ବାନ୍ତିହି; ନ + ଅର୍ଦ୍ଦ)—୧ । ଅସୋଗ୍ୟ—

1. Worthless.

୨ । ଅପ୍ରୟୋଜନକୟ; ଦେବରକାଣ; ଅକାମିକା; ବୁଥା—

2. Useless; unnecessary.

୩ । ନିରଥକ; ଅର୍ଥଲୁଣ—

3. Having no meaning; nonsensical.

୪ । ସାହାର ଅମୁକ ଅର୍ଥ ନ ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ ଆଏ—

4. Having not that (but another) meaning (M. W.)

୫ । ସାହା ମନ ଫଳ ବା ଅଶୁଭ ଜାତ କରେ—

5. Producing evil or misfortune.

୬ । ଅଲୁଭକର—6. Unprofitable.

୭ । ଦୁର୍ଗା—7. Unfortunate.

ଅନର୍ଥକ—ସ. ବିଶ. (ଅନର୍ଥ + କ)—ଅନର୍ଥ (ଦେଖ)

Anarthaka Anartha (See).

ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ବୁଥାରେ—1. In vain.

୨ । ଅପ୍ରୟୋଜନକରେ—2. Unnecessarily.

ସ. ବି—ଅସ୍ମକ ପ୍ରକାପ—Incoherent talk; raving.

ଅନର୍ଥକର—ସ. ବିଶ. (ଅନର୍ଥ + କରୁଛି. ଅ)—

Anarthakara ୧ । ଅଶୁଭକର—

(ଅନର୍ଥକଷ୍ଟ—ଶ୍ଵର) 1. Producing evil or misfortune.

୨ । ବୁଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—

2. Doing what is useless or worthless.

୩ । ଅଲୁଭଜନକ—3. Unprofitable.

ଅନର୍ଥପାତ—ସ. ବି. (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନର୍ଥ + ପାତ)—ଅଶୁଭ ଘଟନା;

Anarthapata ଦୁର୍ଘଟନା—Inauspicious event; mishap.

ଅନର୍ଥପାତ୍ସ୍ୟ—ସ. ବି. (ନ + ଅର୍ଥପାତ୍ସ୍ୟ)—ଟକା ବା ଧନ ଦୁର୍ଘଟନାର

Anarthasamasya ଅଶକ୍ତା ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—Non-risk of money or wealth.

ଅନର୍ଥପାତ୍ର—ଦେ. ବି. (ଚିକାରବ୍ରାଷା)—ଦେବତାର ଅଂଶବିଶେଷ;

Anarddhopāga (ଦେବତାର ତଳେ ନୋଟ—ଦେଖ)

(architecture) A part of a temple

(See notes under Deula).

ଅନର୍ଯ୍ୟାପ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅପ୍ରୟ୍ୟାପ)—୧ । ଅନର୍ଯ୍ୟକ—

Anarjyāpa

1. Excessive.

୨ । ଅନର୍ଯ୍ୟାପ; ଅଗଣ୍ଯ—2. Countless.

ଦେବମାନେ ଜାତ ଦେବତା ଅନର୍ଯ୍ୟାପ—ଗ୍ରାମ. ବ୍ରଜନିରୂପଶାରୀ ।

୩ । ବକ୍ତ୍ଵ—3. Many; too much.

ଅନର୍ତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ବକ୍ତ୍ବାନ୍ତିହି; ନ + ଅର୍ଦ୍ଦ = ଯୋଗ୍ୟ)—

Anarha ୧ । ଦୃଶ୍ୟ ବା ସୁରକ୍ଷାର ପାଇବାର ଅସୋଗ୍ୟ—

(ଅନର୍ଦ୍ଦ—ଶ୍ଵର) 1. Undeserving of punishment or reward.

୧	ର	ଭ	ଗୁର	ଥ	ଏ	ଦସତ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁନୁଷିଳ ସୁକ୍ଲାଶର	ସ	ଜ	ପ,ଶ	ଙ୍କ	ଇମ୍	ଭୂଥ	ଭ
,	ର	ଭ	ଗୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁଣ୍ଡଳ	ଅଳୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ର୍ୟ	ନ୍ଦ୍ର

୨ । ଅସୋଗ୍ୟ—2. Undeserving; unworthy.

୩ । ଅନୁପ୍ୟୋଗୀ—3. Unsuitable.

୪ । ଅସେଷ୍ଟ୍ର୍ୟ—4. Inadequate.

ଅଳକ—ସଂ. ବି. (ବନ୍ଦୁଗୁହ୍ନ; ନ=ନାହିଁ + ଅଳ=ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତି, ତୁମ୍ଭୁ ଅଳ; ଯାହା ନିଃଶବ୍ଦାସ କରିବା)—
Anala ଯାହାର; କମ୍ବା ଅନ ଧରୁ = ନିଃଶବ୍ଦ ମାରିବା + ସଂକର୍ତ୍ତେ—

୧ । ଅଗ୍ନି; କର୍ତ୍ତା—1. Fire.

୨ । ଅଗ୍ନି ଦେବତା—2. The God of Fire.

୩ । ଜଂରନଳ; ଜାର୍ଣ୍ଣପର୍ତ୍ତି—

3. Digestive power; gastric juice.

୪ । ପିତ୍ର—4. Bile.

୫ । ଅଷ୍ଟୁବିଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରୁ ଶଶ ରସ—

5. The sixth of the eight Basu Deities.

୬ । ଚିତାମୂଳ; ଧଳାତା ଓ ନାଇତା ଗୁଡ଼—

6. Plumbago Zeylanica and Rosea.

୭ । ଦେହାର୍ଥ୍ୟରସ ବାତ—

7. Wind inside the body.

୮ । ରଙ୍ଗ ତକ; ରାଜିଅ—8. Marking-nut.

୯ । ର ଅନ୍ତର—9. The letter 'R'.

୧୦ । କ ସଂଖ୍ୟା—10. The number '3'.

୧୧ । (ଜ୍ଞାତିଷ) ବୃଦ୍ଧାତଳର ପାରାମ୍ବନ ବର୍ଣ୍ଣ—

11. (astronomy) The fiftieth year of the planet Jupiter's cycle.

୧୨ । (ଜ୍ଞାତିଷ) ବୃଦ୍ଧିକାନନ୍ଦ—

12. (astronomy) The 3rd lunar mansion; the Pleidas.

୧୩ । ବସୁଦେବଙ୍କ ନାମ—

13. A name of Basudeba.

୧୪ । ମର୍କଟିବିଶେଷ—14. Name of a monkey.

୧୫ । ମୁନିବିଶେଷ—15. Name of a sage.

୧୬ । ପିତ୍ରବିଶେଷ - 16. A class of manes.

୧୭ । ଅସ୍ତ୍ର; ଜାବାଶା—17. The soul.

୧୮ । ବିଷ୍ଣୁ—18. A name of Bishnu.

୧୯ । ପରମେଶ୍ୱର; ପରମତ୍ମ—

19. The Supreme Being.

ଅଳକଂକରିଶ୍ନୁ—ସ. ବିଶ. ପୂ. ୬ ପ୍ରି. (କ+ଅଳକ + କୁ ଆରୁ + କରିଶ୍ନୁ)—
Analamkarishnu ୨୭. ପ୍ରି.

୧ । ସେ ଅଳକାର ପିତ୍ରେ ନାହିଁ—

1. Not given to the use of ornaments.

୨ । ଅଳକଂକୃତ—2. Unornamented.

ଅଳକଦ—ସଂ. ବିଶ. ପୂ. (ଅଳକ + ଦା ଆରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Analada ୧ । ଅଗ୍ନିଦ; ସେ ନିଆଁ ଲଗାଏ; ଘରପୋଡ଼ା—
(ଅଳକଦା—ସା) 1. Incendiary; one who sets fire to houses etc.

୨ । ସେ ବିଅଁରୁ ବିରାପ—2. Quenching fire.

୩ । ସେ ଉତ୍ତାପକ କମାଏ—3. Reducing heat.

ସଂ. ବି. (ଯାହା ଅଳକ ବା ତାପକୁ ଛେଦନ କରେ ବା ଦୂର କରେ)—ଜଳ—Water.

ଅଳକପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅଳକ + ସାପନ)—

Analadipana ଜାର୍ଣ୍ଣପର୍ତ୍ତି ବର୍କିକ—Stomachic; exciting digestion.

ଅଳକନଳ—ଗ୍ରା. ଅ—୧ । ଅସମ୍ଭବବରେ—

Analakanala 1. Incoherently.

୨ । ଅନ୍ତରିତବୁଝେ—2. Irregularly.

୩ । କର ମନ ସର୍ବ ବିରାପରୁପେ ମିଶାଇବା—

3. Promiscuously.

ଅଳକନଳି—ଗ୍ରା. କି—ଏଣ୍ଟୁଚେନ୍ସୁ ପ୍ରତିବା; ବନ୍ଦୁଜଳନା କରିବା—

Analakanliba To talk incoherently and long.

ଅଳକପ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ମ. (ସଂ. ଅଳକ)—୧ । ଅଳକ—

Analapa 1. Not little.

୨ । ଅଧିକ—2. Great.

ଅଳକ ଅଳକ ଗୁଡ଼ର ଡପ—ବନ୍ଦୁର୍ବନ୍ଦ ପକ୍ଷି—

ଅଳକପ୍ରବା—ସଂ. ବିଶ. ପୂ. (ବନ୍ଦୁଗୁହ୍ନ; ଅଳକ + ପ୍ରବା)-

Analaprabha ୧ । କିଅଁପର ପ୍ରଭୁମୁକ୍ତ; ଜଳଥୁବା—
(ଅଳକପ୍ରବା—ସା) 1. Blazing or shining like fire.

୨ । ଅଭିଜେଷ୍ମ—2. Dazzling; radiant.

ଅଳକପ୍ରବା—ସଂ. ବିଶ. ପ୍ରି. (ଅଳକପ୍ରବା + ଅ)—ଅଳକପ୍ରବା ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—

Analaprabha Feminine of Analaprabha.

ସଂ. ବି—୧ । ବନ୍ଦୁ—1. Lightning.

୨ । ହୋତିଥୁବ କବା; ପୁଣିପୁଣିକବା ଗୁରୁ—

2. A phosphorescent plant;

Hali cacabum Cardiospermum.

୩ । (ପଣ୍ଡି ରତ୍ନ) ଅଗ୍ନି ଆରୁ ବା ତେଜ—

3. Radiance of fire.

ଅଳକ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୂ. (ବନ୍ଦୁଗୁହ୍ନ; କ + ଅଳକ)—

Analaka ଅଳକବିଲ୍ଲାଙ୍କ; କରିଲ୍ଲା—

Not idle; active.

ଅଳକାଦ—ଗ୍ରା. ବି. (ଅଳକ + ସଦ ଆରୁ + ଅ)—

Ahalasada ଅଳକ୍ଷେଷନ; ବାତାକ୍ଷଣ—

Dyspepsia (M, W)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ମୁଢ଼ିଟ ୧ ଚକ୍ରିତ ଆଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଆଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅର୍ଥବି ୫ ବା ୨ ଚକ୍ରିତ କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟିତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖେଳିଲେ ସେବେ ଓ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପ୍ତମେ ଗର୍ଭର ବନ୍ଦରେ , ନା ୧ ଚକ୍ରିତ କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟିତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖେଳିବାକୁ ହେବ । ସ୍ଥା :—
‘ଗାର’ ନିମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନିମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜାନ’ ନିମିଳିଲେ ‘ଅଜାନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବର’ ନିମିଳିଲେ ‘ଅଳବର’ ଦେଖିବେ ।

ଅନଳସେନ—ସ. (ନାମ)—ପଣ୍ଡିତଙ୍କରିବିଶେଷ (ଏହାଙ୍କ କଳ୍ପା କୃତିକାରୀ
Analasena ଶନେଶ୍ଵର ବିବାହ କରିଥିଲେ)—Name of a
king of Jakshas.

ଅନଳସେନ ବୋଲିଶ ସନ୍ଧଗଣ ଶବ୍ଦ
କୃତିକା ବୋଲି ବର ତାର ଏବର ତତ୍ତ୍ଵା । କୃତ୍ସମ୍ଭବ, ମହାଭରତ, ଅବ ।

ଅନଳାନନ୍ଦ—ସ. (ନାମ)—ବେଦାନ୍ତକମ୍ବତ୍ରୁ ପ୍ରମ୍ଭର ରତ୍ନିତା—
Analānanda Name of a Sanscrit treatise
Bedānta Kalpataru.

ଅନଳ—ସ. ବି—ବକ୍ରବୃକ୍ଷ; ଅଗ୍ରି—ଗ୍ରେ—

Analī A tree; Sesbania Grandiflora

ଅନଳ୍ପୁ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନଳ)—

Analpa ୧ । ଯାହା ଅଛି ନୁହେ; ଅସାମାନ୍ୟ—

1. Not a little.

୨ । ଅଧିକ—2. Much.

୩ । ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ—3. Numerous.

୪ । ବଢ଼—4. Great.

ଅନଳ୍ପୁଗୋପ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନଳ୍ପୁ + ଗୋପ)—

Analpaghoshā ଉତ୍ତରବଦକାଶ, ବହୁବାହୀ—

(ଅନଳ୍ପୁଗୋପ—ସି) Very clamorous; very noisy.

ଅନଶନ—ସ. ବି. (ନ + ଅଶନ)—

Anaśana ୧ । ନ ଖାଇବା; ଅରୋଚନ—1. Starvation

୨ । ଉପବାସ—2. Fasting.

୩ । ପର ଉପରେ ଦାଉ ସାଖବା ପାଇଁ ଅୟବଳ୍ବା କରିବା
ଉଦେଶ୍ୟରେ ଓପାସ ରହିବା—

3. Fasting as a form of suicide from
vindictive motives (M. W.)

ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—୧ । ନିରାହାର—1. Starved,
(ଅନଶନବା—ସି) ୨ । ଉପବାସୀ—2. Fasting.

(ଅନଶନବା—ବି) ୩ । ଖାଇ ନ ଥିବା—3. Not eating.

ଅନଶିତ—ସ. ବି. (ନ + ଅଶିତ ଧାରୁ + ରବ. ଚ)—

Anaśita ୧ । ଉପବାସ—1. Fasting.

୨ । ଆହାର ଅର୍ଥବ—2. Condition of not
having eaten.

ଅନଶ୍ନାନ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅଶନ ଧାରୁ + ଅନ)—

Anaśnāna ୧ । ଖାଇ ନ ଥିବା—

(ଅନଶ୍ନାନବା—ସି) ୧. Not eating (M. W.)

୨ । ଉପବାସ କରିଥିବା—2. Fasting.

ଅନଶ୍ଵର—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନଶର)—ଚିରସ୍ଥୀ; ଅବିନାଶୀ—

Anaśwara Indestructible; imperishable.

ଅନସ—ସଂ. ବି.—୧ । (ଅନ୍ତିମ ଧାରୁ = ଗତ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅସ)—

Anas (ବୈଦିକ) ଶକ୍ତି, ଗାଢ଼; ରଥ; ଯାନ—

1. Cart; conveyance.

୨ । (ଅନ ଧାରୁ = ବହୁବା + ସଂକ୍ଲିପେ. ଅସ; ଯାହା ଘୋରୁ
ଜାବ ବହେ ବା ଜାବନଥାରଣ କରେ)—ମାତ୍ରା—
2. Mother.

୩ । (ଅନ ଧାରୁ = କିଣ୍ଣାସ ମାରିବା + ଭବ. ଅସ)—ଜନ—
3 Birth.

୪ । (ଅନ ଧାରୁ = ବହୁବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅସ)—ଜାବ—
4. A living creature.

* ୫ । ସନ୍ତ୍ରାନ—5. Offspring.

୬ । (ଅନ ଧାରୁ = ବହୁବା + ସଂକ୍ଲି. ଅସ; ଯାହା ଖାଇ
ଜାବ ବହେ)—ରାତ; ଅକୁ—6. Boiled rice.

୭ । ଖାଦ୍ୟ—7. Food.

୮ । ପିତା—8. Father.

୯ । ରକନଶାଳା—9. Kitchen.

୧୦ । ଶୋକ—10. Grief.

୧୧ । ଜଳ—11. Water.

ଅନସ୍ମୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ନ + ଅସ୍ମୟ)—

Anasmya ୧ । ଅସ୍ମୟାଶୁନ୍ୟ; ଯାହାର ଅଦ୍ଦନ୍ତା ନାହିଁ—

(ଅନସ୍ମୟ—ସି) ୧. Not envious; not spiteful.

୨ । ବେଷସ୍ମନ—2. Free from anger.

ଅନସ୍ମୟକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନସ୍ମୟ + କ)—

Anasmyaka ଅନସ୍ମୟ (ଦେଖ)

(ଅନସ୍ମୟକ—ସି) Anasmya (See)

ଅନସ୍ମୟା—ସଂ. ବିଶ. ସି. (ଅନସ୍ମୟ + ଅ)—ଅନସ୍ମୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Anasmyā

Feminine of Anasmya.

ସ. ବି. (ନ + ଅସ୍ମୟ)—୧ । ଅସ୍ମୟରାଶ୍ରତ୍ୟ; ଅଦ୍ଦନ୍ତାର ଅର୍ଥବ—

1. Freedom from spite; absence of
envy.

୨ । ଦଶକନ୍ୟବିଶେଷ; ଅତ୍ରିରବିଜ୍ଞାନ ପତ୍ର—

2. Name of the wife of sage Atri.

୩ । କାଳଦାସଙ୍କ ପତ୍ନୀକାର ସ୍ତ୍ରୀବିଶେଷ—

3. Name of a companion of
Kālidāsa's Śakuntalā.

ଅନସ୍ମୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସି. (ନ + ଅସ୍ମୟ + ର)—

Anasmyu ଅନସ୍ମୟ (ଦେଖ)

Anasmya (See) (M. W.)

ଅନହଂକାର—ସଂ. ବି.—୧ । (ନ + ଅହଂକାର)—

Anahamkāra ୧ । ଅହକାର ବା ଗନ୍ଧପୁନ୍ୟତା—

(ଅନହଂକାର—ସି) ୧. Absence of pride or
self-conceit.

୧	ଇ	ଇ	ତୁମ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋଷିତ ଯୁକ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଇ	ତୁ	ଏ	ଯେ	ଅବାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁଶାର ବା ଉନ୍ନତିଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟୁ	ଉଥ	ଛ	କ୍ତ

୧। ଜୀବମୂଳ ପରମାମୃତାରୁ ରହ ବୋଲି ନ ଭବିବା—
2. Absence of a tendency to regard
soul as distinct from God.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ—ନିରବକାର; ଗର୍ଭପୂନ୍ମ—

Free from self-conceit.

ଅନନ୍ଦବୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ—ଅନବକାର; ଗର୍ଭପୂନ୍ମ—

Anahamkruta Free from self-conceit.

(ଅନନ୍ଦବୁଦ୍ଧ—ସି)

(ଅନନ୍ଦବୁଦ୍ଧ—ବି)

ଅନନ୍ଦବାଦୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଅନନ୍ଦବାଦୀ)—

Anahambâdi ଅନବକାର, ଗର୍ଭପୂନ୍ମ; ଅନବକିମା ରହିବ—

(ଅନନ୍ଦବାଦିମା—ସି) Free from self-conceit.

ଅନନ୍ଦବାଦିମା } ବି

ଅନନ୍ଦବାଦ } ବି

ଅନନ୍ଦବାଦିବା—ବ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନବକାର)—ଅନନ୍ଦବାଦ (ଦେଖ)

Anahatanâda Anahatanâda (See)

ତୋଳି ଅନବକାର, ପ୍ରବଳ ରୁହି ରହିବ ।

ତୋଳି ଅନବକାର ।

ଅନନ୍ଦତ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନନ୍ଦବୁଦ୍ଧ; ଅନେତୁତ)—

Anahuti ୧। ଅନେତୁତ—1. Groundless.

ଅନହୋତ ୨। ଅମୂଳବ—2. Unfounded.

ଅଚ୍ୱାନକ ୩। ଅପ୍ରତ୍ୟେକିତ—3. Unexpected.

୪। ଅପ୍ରଣୋଦିତ—4. Unprovoked.

୫। ହଠାତ୍ ଘଟିବା—5. Sudden.

୬। ବୁଥା—6. Vain.

ଦେ. ଅ—୧। ଅପ୍ରତ୍ୟେକିତରୂପେ—Unexpectedly.

୨। ହଠାତ୍—2. Suddenly.

୩। ଅବାରଣ; ବିନାବାରଣରେ—3. Without any
assignable cause or justification.

୪। ବୁଥାରେ—4. In vain.

ଅନହୋତ—ଦେ. ବିଶ. ଓ ଅ—ଅନନ୍ଦବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)

Anahoti Anahuti (See)

ନୀ ଦେ. ବି. (ସଂ. ନ ରବତି)—ନ ହୋଇ; ନ ଘଟିବା—

ନହିଁ Not happening.

ଦେ. ଅ—ନୀ; ନାହିଁ—No.

(ଯଥା—ମୁଁ କିନି ଦିନ ହେଲା କିନ୍ତୁ ଧକ ମାଗୁଛି ମତେ ହୋଇ
ଅନହୋତ ପଦେ କହିଦେଲେ ମୁଁ ମୁହିୟାନ୍ତି ।)

ଅନା—ସଂ. ଅ—୧। (ବୈଦିକ) ଏତଦ୍ବାର—1. Here by.

Anâ ୨। (ବୈଦିକ) ଏହିପର—2. Thus.

୩। (ବୈଦିକ) ପ୍ରତ୍ୟବେ—3. Indeed.

ଦେ. କି—ଅନାଇଶ୍ଵର କିମ୍ବା ବିଜ୍ଞାପୁରୁଷ ଅନାଦର୍ଶ
ଏକ ବଚନ (ବୁ) ରେ ଆକାର—ଦେଖ; ମୁହିଁ—
(you) Do look ! See !

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନସ୍ତା)—ଅନସ୍ତାପ୍ରାୟ; ଅବହେଳି—
Uncared for; disregarded.

ପୂର୍ବ ରହିବ ହୋଇ ହୁଏ ଏତେ ଅଳା । ବୃଷ୍ଟିହିସିନ୍ହାରାର ନଳ ।

ଦେ. ବି—୧। ପ୍ରକାର; ତଥା; ରଳ; ଅବସ୍ଥା—

1. Manner; condition.

(ଯଥା—ଏ ତୋକାଟା କେତେ ଅଳା ହେଉଛି ।)

୨। (ନାମ-ପୁ.) (ସଂ. ଅନାମ; ଅନାଦି)—

ଅନାଦି, ଅନାମ ଅଦି ଲୋକଙ୍କ ଡାକ ନାମ—

3. Name for calling Anâma or Anâdi.

ଅନାତନା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅନେଯାନ୍ୟ)—

Anâatâ—୧। ପ୍ରକାର ରୁହିବା—

ଚାତ୍ରାଚାତି 1. Looking at each other.

ରକାତକି ଅନାତନା କମଳାର, ବିନା ଗୋର ପାହାର । ପ୍ରାଚୀକ ସଂଖ୍ୟା ।

ଦେ. ବି—ପ୍ରାଚୀକ ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟି ନିଶ୍ଚେଷ କରୁଥିବା—

Looking at each other.

ରହ ଅନନ୍ଦର ବଥା ଦୁଃଖଲୋଗ ରହି
ଜୀମାକେ ପଳାଇ ଯେ ଅଳାଅଳ ହୋଇ । ସାରଳା, ମହାଭାରତ, ମଧ୍ୟ ।

ଅନାର୍—ଦେ. ଅ. (ଅନାଇଶ୍ଵର କିମ୍ବା ଅସମିକିବା ରୂପ; ଅବ୍ୟୁ
Anâr ରୂପେ ବ୍ୟବସ୍ଥା)—

(ଅୟବୁରୁ) ରୁହି; ଅନୁରୂପ; ଅନୁସାରେ—

According to.

ଅନବମାନକର ବଳକ ଅନାର୍,

ପାର୍ବତୀ ଦିବ ଅଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଲେ ରହି । ବୃଷ୍ଟିହିସିନ୍ହାରାର ନଳ ।

ଅନାର୍ବା—ଦେ. କି. (ଭୁଲ. ସ. ଅନେଯାନ୍ୟକଲେବନ)—

Anârବା ୧। ରୁହିବା—1. To look; to see.

ଚାତ୍ରୀ ଯେ ଅତ୍ୟ ଅନାର୍ବା ରୁହିବା—

ରୁହିବା କମଳାର କଲେ ରୁହିବା—

ରୁହିବା କମଳାର କଲେ ରୁହିବା—

ରୁହିବା କମଳାର କଲେ ରୁହିବା—

(ଯଥା—ସେ ପରି ଦର୍ଶ ବର୍ଷ ହେଲା ବିଜନମ ହୋଇ ତା ପିଲା
ପିଲାକି ଅନାର୍ବାର ରହି ।)

୨। ଅପ୍ରସା କରିବା—3. To wait for.

ରୁହି ଅସିବା କାହାର ଅନାର୍—

ରୁହିବା କମଳାର କଲେ ରୁହିବା—

ରୁହିବା କମଳାର କଲେ ରୁହିବା—

ରୁହିବା କମଳାର କଲେ ରୁହିବା—

4. To cast an affectionate look or
glance.

ରୁହିବା ପଢି ମୁଁ ବାହର ତାରି, ଅଳା ଦାସିକ ଥରେ—ପ୍ରାଚାର ।

ଅନାର୍ବି—ଦେ. ବି—୧। ଦୁଷ୍ଟିପକାରବା; ରୁହିବା—

Anârûni 1. Looking at.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁଚିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଁର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେରଣ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା । ତହିଁର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୟ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ସ୍ଥା— ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଜୀବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜୀବ’ ଦେଖିବେ ।

ବ୍ୟାକାନନ୍ଦନା, ଅନାରଣୀ ବି ମନୀ
କରୁ ଯେ ଆର ଫଳ ଗଢ଼ିଲୁରେ । କବିଷ୍ଵର୍ମ କଶୋରଚନ୍ଦ୍ର—ସ ଶତ ।

, । ଶବ୍ଦାଣି; ଗଢ଼ିବାର ଛଟକ—

2. Mode of glancing; glance.

ଅନନ୍ତ ଅନାରଣୀ ନିର୍ମାଣରେ ପ୍ରାଣ ବନ୍ଦଶ୍ଵର । କବିଷ୍ଵର୍ମ, ସଙ୍ଗାତ ।

୩ । ଦର୍ଶନ; ଦୃଷ୍ଟି—3. Look; sight.

ମନୀ ନକର ହୁତ, ଅନାଦରନହିଁ

ଅନ୍ତ ଉଣି ନିରତ ଦୂନା କରୁ ଦୁରତ । କବିଷ୍ଵର୍ମ, କଶୋରଚନ୍ଦ୍ର, ଶତ ।

ଅନାକର୍ଣ୍ଣମୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅନାକର୍ଣ୍ଣମୟ)—

Anākarnnāniya ଅଶ୍ରାବ୍ୟ; ଅକଥମୟ—Not fit for hearing; unspeakable.

ଅନାକାଣ୍ଡୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଅନାକାଣ୍ଡୀ + ରକ୍ତ ୧୩. ୧୯)—

Anākāñcikshī ଅକାଣ୍ଡୀ ବା କାମନାରହିତ—
(ଅନାକାଣ୍ଡୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Free from desires

ଅନାକାର—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁକୃତି; ନ + ଅକାର)—

Anākāra ନିରାକାର; ଆକାରମୂଳନ—
Formless; shapeless.

ସଂ. ବି—ନିରାକାର ବୃଦ୍ଧି; ପରଂବୃଦ୍ଧି; ପରମେଶ୍ୱର—

The Supreme Being.

ଅନାକାଳ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅ + କାଳ)—

Anākāla ୧ । ଅସମ୍ଭ୍ୟ; ଅକାଳ—
1. Unseasonable time.

, । (ସ୍ତ୍ରୀ)—ଦୁର୍ଦ୍ରିଷ୍ଟ—2. (law books) Famine.
(M. W.)

ଅନାକାଳବ୍ରତ—ସଂ. ବି. ପୁ.—ଦୁର୍ଦ୍ରିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଘେଟ ବିକଳରେ

Anākālabhruta ନିଜ ଇହାରେ ପର ପାଖେ ମୁଣ୍ଡ ବିଦ୍ୟୁବା
ଦାସ—A slave who became so voluntarily
to avoid starvation in a time of
scarcity.

ଅନାକୁଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଅକୁଳ)—

Anākuila ୧ । ସେ ବ୍ୟସ ନୁହେ; ସେ ଅକୁଳ ହୋଇ କାହିଁ—
(ଅନାକୁଳ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not beset; not confused.

(ଅନାକୁଳକା—ବି) ୨ । ଧୀରସ୍ତିର—2. Calm.

୩ । ନିୟମାଧୀନ—3. Regular.

୪ । ଅବରତ—4. Unperplexed.

ଅନାକ୍ରନ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଅକ୍ରନ୍ତ)—

Anākrānta ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ଅକମଣ କର ନାହିଁ—
(ଅନାକ୍ରନ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Unassailed.

, । ଯାହାକୁ କେହି ଅକମଣ କର ନ ପାରେ—

2. Unassailable.

ଅନାକ୍ରନ୍ତୀ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନାକ୍ରନ୍ତ + ଅ) —ଅନାକ୍ରନ୍ତର ଶୀରସ୍ତ୍ରୀ—

Anākrāntā Feminine of Anākrānta.

୧. ବି—ଅକ୍ରମି—The prickly Night shade.
(Solanum Jacquini)

ଅନାଖୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. ଅନିଷ୍ଟ)—

Anākuh ଅନଖୁଆ (ଦେଖ)—Anākuhā (See)

ଅନାଗ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଆଗ୍ସ୍)—୧ । ନିଷ୍ଠାପ—

Anāga

(ଅନାଗ—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Sinless.

, । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—2. Blameless.

ଅନାଗତ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଗତ)—୧ । ପଦସ୍ଥ ନଥୁବା—

Anāgata

1. Not yet arrived.

, । ଆସି ନ ଥିବା—2. Not come.

, । ଅବସ୍ଥ ଘଟି ନ ଥିବା—3. Not yet happened.

୪ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ—4. Not yet attained.

୫ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—5. Future.

ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରସାଦରୁ ଅଗତ ଅନାଗତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ରୁଥାନ୍ତର ଏ ଜଗତ ।

କୃଷ୍ଣମ୍ବନ, ମହାଭାରତ, ଗୋଣ ।

୬ । ଅଜ୍ଞାତ—6. Unknown.

୭ । ଅୟଠିତ—7. Unlearnt.

ସଂ. ବି—ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—The future.

ଅନାଗତବାଧୀ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା) ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଦିକ୍ଷିବା ବାଧା ବା:

Anāgatabādha କଷ୍ଟ—Future trouble (M. W.)

ଅନାଗତବିଧାତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଧର୍ଥୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନାଗତ + ବିଧାତୀ)—ସେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ପାଇ

(ଅନାଗତବିଧାତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପାୟ ସଂସ୍କାର କରେ—Providing
for future; provident.

ସଂ. ବି—ପାନତ୍ତ୍ଵୋକ୍ତ ମାତ୍ରର ନାମ—Name of a fish in
a story of the Pañchatantra.

ଅନାଗତବେଶନ—ସଂ. ବି. (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନାଗତ + ଅବେଶନ)—

Anāgatabekshana ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ବିଷୟରେ ଦୃଷ୍ଟି—

Act of looking at that which is not
yet come or the future (M. W.)

ଅନାଗତାର୍ତ୍ତବା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁକୃତି; ଅନାଗତ + ଅର୍ତ୍ତବା)—

Anāgatārtaବା ସ୍ତ୍ରୀ. ଅନାଗତାର୍ତ୍ତବା—ବ୍ୟାକାନ୍ତର ହୋଇ ନ ଥିବା

(ବାଲକା)—, a girl Who has not yet
attained to puberty.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ତ୍ତମଣି ବାଲକା—An unmenstruated
girl.

ଅନାଗତ—ସଂ. ବି. (ନ + ଆ + ଗତ)—୧ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ—

Anāgati 1. Non-attainment.

, । ନ ପଦସ୍ଥଥିବା—2. Non-arrival

, । ଅନୁସ୍ତିତ—3. Absence.

୧	ଇ	ର	ରୁହ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁନ୍ଦରିକାର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ର	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଉତ୍ସବନ୍ତପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଉଥ	ତ	ତ

ଅନ୍ତାଗମ—ସଂ. ବ. (ନ + ଆଗମ) —ଅନ୍ତାଗତି (ଦେଖ)

Anāgama Anāgati (See)

ସଂ. ବିଶ—୧। ଅନୁପସ୍ଥିତ—1. Not present.

୨। ଅଦ୍ଵିତ ଥୁବା—2. Not come.

୩। (ସୁତ୍ତି) ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ଥୁବା ସମ୍ଭବିତେ ଅଥବା ହୋଇ ଇରାଇ ହୋଇ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଯାହା ବିନା ଦିଲାଇରେ ଅବଦ୍ଵାନ କାଳରୁ ଘୋଷଦିଅଳ କରସାଇଅଛି—

3. (law) (a property or thing) Which does not constitute an accession to previous property but has been possessed from time immemorial and therefore without documentary proof (M. W.)

ଅନ୍ତାଗମୋପଭୋଗ—ସଂ. ବ. (ପ୍ରତ୍ୟାମି ଚର୍ଚ ; ଅନ୍ତାଗମ + ଭୋଗ) —

Anāgamopabhoga ଅବଦ୍ଵାନ କାଳରୁ ବିନା ଦିଲାଇରେ ଦୋଷ ଦିଲାଇ କରସାଇଥୁବା ସମ୍ଭବିତ ଦୋଷ— Possession or enjoyment of a property from time immemorial which does not constitute an accession to previous property.

ଅନ୍ତାଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଗମ୍ୟ) —

Anāgamyā ୧। ଅପ୍ରାୟ—1. Unattainable.

୨। ଅଗମ୍ୟ—2. Unapproachable.

ଅନ୍ତାଗମୀ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଗମିକୁ ; ୧ମା. ୧ବ.) —

Anāgāmī ୧। ଯାହା ବିଦ୍ସରୁ କୁହେ—1. Not future.

୨। ଉପସ୍ଥିତ ହେଇ କି ଥୁବା—2. Not arriving.

୩। ଯାହା ଫେରୁ ଅଦ୍ଵିତ ପାରିବ ନାହିଁ—

3. Not subject to returning.

ସଂ. ବ—ଶ୍ଵର ବୌଦ୍ଧ ସମ୍ଭବାୟ ମଧ୍ୟରୁ ତୃତ୍ୟ ସମ୍ଭବାୟ—

Name of the third of the four Buddhist orders

ଅନ୍ତାଗମୁକ—ସଂ. ବିଶ (ନ + ଆ + ଗମ ଧାରୁ + ରୁକ୍ତି) —

Anāgāmūlaka ୧। ଯେ ଅଦ୍ଵିତ ସଂଭବନା ନାହିଁ—
(ଅନ୍ତାଗମୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not likely to come.

୨। ଅଦ୍ଵିତେ ଯାନ୍ତର ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ—

2. Not in the habit of coming.

ଅନ୍ତାଗ୍ରାତ—ସଂ. ବିଶ (ନ + ଆଗ୍ରାତ) —ଶୁଦ୍ଧାୟାଇ କି ଥୁବା; ଯାହାକୁ

Anāgrāta କେହି ଅଧିକ ଶୁଦ୍ଧିକାହିଁ—Not yet smelt.

ଅନ୍ତାଗ୍ରାତ ପୂର୍ବ ଅନ୍ତରୁ ଲୁହ ବଳେଯ ପଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ବାଧାନ୍ତି—୩୩୩ ।

ଅନ୍ତାଗରଣ—ସଂ. ବ. (ନ + ଆଗରଣ) —୧। ଉତ୍ସବ ବା ପ୍ରଥମଗରଣ

Anācharana କର୍ମ୍ୟ କି ରେବା—1. Non-performance

ଅନାଗରିତ } ବିଶ of what is right or
ଅନାଗରଣୀୟ } ବିଶ customary.

୧। ଅନୁଚ୍ଛିତ ଆଚରଣ—2. Improper behaviour,

୨। ଅସଦାଚରଣ—3. Misconduct.

ଅନାବୁର—ସଂ. ବ. (ନ + ଆବୁର) —୧। ଆବୁରମ୍ଭନତା—

Anābhāra 1. Non-observance of social or customary rites.

୧। ଅନାବୁରଣ (ଦେଖ)

2. Anācharana (See)

ସଂ. ବିଶ ପୁ—୧। ଆବୁରମ୍ଭନତା—

(ଅନାବୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not observing customs.

୨। ବିଦାବୁର—2. Of bad conduct.

୩। ପୌରୁଷ ଆବୁର ନ ମାନିବା—

3. Non-observance of the prescribed canons of purity.

୪। ପ୍ରଥା, ଅଭିନ ବା ଭିତତ୍ୟ ନମାନିବା ଲୋକ—

4. Regardless of custom, law or propriety,

୫। ଯେ ନିୟମ ମାନେ ନାହିଁ—

5. Unprincipled (M. W.)

୬। ଅସାଧାରଣ—6. Uncommon.

ଅନାବୁର—ସ. ବିଶ. ପୁ (ନ + ଆବୁର + ଇନ୍ଦ୍ର, ୧ମା. ୧ବ.) —

Anābhāri ୧। ଉତ୍ସବରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ କି ଥୁବା—

(ଅନାବୁରଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not acting properly.

(ଅନାବୁରିତା—ବି) ୨। ଉତ୍ସ ସମାଜାନ୍ତମୋଦିତ ଆବୁରମ୍ଭନତା—

2. Ill-bred; Ill-behaved.

୩। ଯେ ଗର୍ଭତ ଆତରଣ କରେ—

3. Of bad conduct.

୪। ଯେ ପାଷକିଦ୍ୱୀପ ଆବୁର ନ ପାଲେ—୧. Not observing the prescribed canons of the scriptures and law books.

ଅନାବୁର—ତେ. ବ. (ନ. ଆବୁ) —୧। ଶାଦ୍ୟ; ଶର୍ଯ୍ୟ—1. Grains.

Anājā ୨। ଦାନା—2. Food.

ଆନାଜ—୩। ପରବାସ୍ତ୍ର—3. Kitchen-vegetables.

ଆନାଜ—୪। ଔଦନ; ଔଷଧ—4. Medicine.

ଅନାଭୁତ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଆ + ଭୁତ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —

Anābhūta ୧। ଅଭୁତ—1. Unknown,

୨। କ୍ରତ ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ବଳ ଯାଇଥୁବା—

2. Surpassing all that has ever been known (M. W.)

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଳାଷିକ ସୁକୁମାର	ଶ	କ	ଶଶ	ଜ୍ଞ	ଜୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦବର୍ଣ୍ଣ	ଅଲୁଶାର ବା ଚନ୍ଦବନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ	ନୁ	

ଦେ. ବ. ପୁ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—

A name given to males.

ଅନାଥମନ୍ଦିର—ସଂ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନାଥ + ମନ୍ଦିର)—

Anāthamandira ଅନାଥାଶ୍ରମ (ଦେଖ)

Anāthāśrama (See)

ଅନାଥା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନାଥ + ଆ)—ଅନାଥର ସ୍ତ୍ରୀରଙ୍ଗ—

Anātha Feminine of Anātha.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଅସହାୟୀ ସ୍ତ୍ରୀ—1. A helpless woman.

୨। ପିତୃମାତୃଗୁଣ ବାଲକ—2. An orphan girl.

୩। ବିଧବୀ—3. A widow.

ଅନାଥାଳୟ—ସଂ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନାଥ + ଅଳୟ)—

Anāthālaya ଅନାଥାଶ୍ରମ (ଦେଖ)

Anāthāśrama (See)

ଅନାଥାଶ୍ରମ—ସଂ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନାଥ + ଶ୍ରମ)—

Anāthāśrama ୧। ପିତୃମାତୃଗୁଣ ବାଲକ ବାଲକ ବାଲକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା ଓ ପୋଷିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଶ୍ରମ—

1. An orphanage.

୨। ଗରୁଦ ଓ କର୍ମଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅଶ୍ରୟ ଦେବା ସ୍ଥାନ—

2. A poor-house.

ଅନାଥୁନୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ନାଥୁନୀ = ସ୍ତ୍ରୀଗୁଣା)—

Anāthunī ୧। ବିଧବୀ; ସ୍ତ୍ରୀଗୁଣା—1. Widowed.

୨। କର୍ମଶୀଳ—2. Helpless (woman)

୩। ରକ୍ଷକଗୁଣା—3. Protectorless.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନାଥା (ଦେଖ)

Anāthā (See)

ଅନାଥୁନୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. ଓ ବ. (ସଂ. ଅନାଥୁନୀ)—ଅନାଥୁନୀ (ଦେଖ)

Anāthunī (See)

ମୁଁ ଯେ କର୍ମଶୀଳ ବାଲ ଅଛେ ଅନାଥୁନୀ । ଯତକା, ଜୀବତରେ—୩୫।

ଅନାଦର—ସଂ. ବ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଅଦର)—

Anādara ୧। ଅସହୃ, ଅଦରର ଅଭିବ—

(ଅନାଦୁତ—ବଣ) 1. Want of care; neglect.

୨। ଅସମାନ; ଅର୍ପଣାଦା—

2. Disrespect; discourtesy; irreverence.

୩। ଉପେକ୍ଷା—3. Disregard.

୪। ଉତ୍ତରାଶାର—4. Abuse..

ଅନାଦରଣ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅଦରଣ)—

Anādarana ୧। ଅସହୃ; ଗରୁଦେପାଦସ୍ତ; ଅଶଦେଲ—

1. Neglect

୨। ମର୍ଯ୍ୟାଦାଗୁଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତାର—

2. Disrespectful behaviour.

ଅନାଦରଣୀୟ—ସ. ବଣ. (ନ + ଅଦରଣୀୟ)—ଆଦରର ଅଯୋଗ୍ୟ;

Anādaranīya ଉପେକ୍ଷଣୀୟ—Not deserving (ଅନାଦରଣୀୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) respect; not fit to be respected.

ଅନାଦରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅନାଦର + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ; ନାମ ୧୩. ୧୭.)—

Anādari ସେ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା ବା ଅସମ୍ଭାବ କରେ—Disrespectful; irreverent.

ଅନାଦି—ସଂ. ବଣ. (ବନ୍ଦୁଗୁଣ; ନ + ଆଦି)—

Anādi ୧। ଯାହାର ଜନ୍ମକାଳ ବା ଆଦ୍ୟ ଠିକଣା କରସାଇ ନ ପାରେ—

2. Having no beginning or origin is untraceable.

ମୁଁ ଅବ ଅଳାବ ନିରକାର, ତୁମ ସୁମରକ ନାହିଁ ଗୋଚର ।

ବ୍ୟବସା—ମଧ୍ୟମଜଳ ।

ସଂ. ବ—ପରମେଶ୍ୱର; ଉତ୍ତରାଶାର—God.

ଦେ. ବ. ପୁ—ଲୋକବିଶେଷକ ନାମ—A name given to males.

ଅନାଦିକାରଣ—ସଂ. ବ. ପୁ (ବନ୍ଦୁଗୁଣ; ନ + ଅଦିକାରଣ)—

Anādikāraṇa ପରମେଶ୍ୱର—God.

ଅନାଦିକାରୀ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଶୀଳ; ଅନାଦି + କାରୀ)—

Anādinākāraṇi ପରମେଶ୍ୱର—God.

ଅନାଦିନିଧନ—ସଂ. ବ. (ବନ୍ଦୁଗୁଣ; ନ + ଅଦିନିଧନ = ମୃଦୁ—

Anādinidhana ପରମେଶ୍ୱର; (ବନ୍ଦୁ ସହସ୍ରନାମୋତ୍ତମ) ବନ୍ଦୁକର ନାମ—God; a name of Bishnu.

ସଂ. ବଣ—ଅନନ୍ତରାଜୁଗୁଣୀ—Eternal.

ଅନାଦିମଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବଣ. (ବନ୍ଦୁଗୁଣ; ନ + ଅଦିମଧ୍ୟ + ମଧ୍ୟ + ଅନ୍ତ୍ର)—

Anādimadhyānta ଯାହାର ଆଦି, ମଧ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତ୍ର ନାହିଁ—Having no beginning, middle or end.

ଅନାଦିଶ୍ଵର—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅଦିଶ୍ଵର)—

Anādishbha ୧। ଯାହା ଅଦେଶ କରସାଇ ନ ଥାଏ—1. Not ordered; unauthorised.

୨। ପୁ—ସେ ଅଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—2. Who has not received any order or authority.

ଅନାଦିନବା—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ବନ୍ଦୁଗୁଣ; ନ + ଅଦିନବା)—

Anādinabha କର୍ମେଶ—Faultless. (ଅନାଦିନବା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଯେତାରଣ ଲୋକ ଅଠର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ତଥିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ । ତଥିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମୁଖରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨, ତଥିତ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାନ୍ୟପୁରୁଷ ଗତ ଶୋକିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସହ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାମେ ତହିଁର ବନ୍ଦମାତ୍ର ୨ ବା ୧ ତଥିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟମାତ୍ର ଗତ ଶୋକିବାକୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଜିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳନତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳନତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନାଦୃତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଆଦୃତ)—

Anādrūta ୧। ଯାହାକୁ ଅଦାର ବା ସମ୍ମାନ ଦେଖା ଯାଇବ—
(ଅନାଦୃତ—ସ୍ଵା) ନାହିଁ—Unhonoured.

ଅନାଦେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଦେୟ)—ଗ୍ରହଣର ଅସୋଗ୍ୟ;

Anādeya ଅଗ୍ରବଣୀୟ—Not fit to be received;
unacceptable.

ଅନାଦେଶକର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଆଦେଶ + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ)—

Anādēśakara ଅ—ଯାହା ଅଦେଶ ଦିଆ ଯାଇ ନାହିଁ
(ଅନାଦେଶକର—ସ୍ଵା) ତାହା ଯେ କରେ—Doing what is
not commanded or not allowed (M. W.)

ଅନାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ.—୧। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ନ + ଆଦ୍ୟ)—ଅନାଦି (ଦେଖ)

Anādī (See)

୨। (ନଷ୍ଟ କର; ନ + ଅଦ ଧାରୁ+କର୍ମ. ସା) ଅଖାଦ୍ୟ; ଯାହା
ଖୁଅୟାଇ ନ ପାରେ—୨. Not eatable.

ଅନାଧୁନି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. ଓ କି. ବିଶ—ଅନାଧୁନି (ଦେଖ)

Anādhuni Andādhuni (See)

ଅନାଧୁନିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅନାଧୁନିଆ (ଦେଖ)

Anādhuniā Andādhuniā (See)

ଅନାଧୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଧୁଷ୍ଟ)—୧। ଦୁର୍ବର୍ଷ—

Anādhruṣṭa ୧. Unchecked.

୨। ପୂର୍ଣ୍ଣ—୨. Perfect.

୩। ଅଜ୍ଞେୟ—୩. Invincible.

ଅନାପଦ—ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ କର; ନ + ଆପଦ)—

Anāpad ୧। ବିପହାଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟ—

୧. Time other than that of
calamities (M. W.)

୨। ଆପଦର ଅଭିନବ—

୨. Absence of misfortune.

[ତୁ—ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧ—, ରେ ଅଛୁ ଯେ ଗୁହ୍ୟ
ଅନାପଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଦକାଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ସହିରେ
କୌଣସି ପ୍ରାଣୀର କର୍ତ୍ତ୍ତମାତ୍ର ପୀଡ଼ା ବା ଦ୍ରୋହ କି ଦୃଷ୍ଟି କିମ୍ବା ଅଭିନବ
ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ପୀଡ଼ା ଦୃଷ୍ଟି ଏପରି ଦୃତି ଅବଲମ୍ବନ କର ଜୀବିକା
ନିବାହ କରିବ—ସମ୍ବନ୍ଧର. ମନୁ. ୪୨ ।]

ଅନାପଦ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ନ + ଆପଦ)—ଆପଦରହିତ—

Anāpada Free from misfortune or calamity.

ଅନାପନ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆପନ)—

Anāpanna ୧। ଆପଦରେ ପଡ଼ି ନ ଥିବା—

୧. Not fallen into distress.

୨। ଅପ୍ରାପ୍ତ—୩. Unattained.

ଅନାପ୍ଲୁଟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆପ୍ଲୁତ)—

Anāpluta ୧। ଗାଥୋଇ ନ ଥିବା—୧. Unbathed.

୨। ଅଧୁଥ—୨. Unwashed.

ଅନାବନା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନାମ)—

Anābanā ୧। ଅନାମ; ଯାହା ନାମ ନାହିଁ—

ଅନାମ; ଯାତା ୧ Having no name.

ଅନାମ; ଯୁମନାମ ୨। ଅଜ୍ଞାତନାମା; ଯାହାର ନାମ ଜଣା ନାହିଁ—

୨. Whose name is not known.

୩। ଏକହ ମିଶ୍ରିତ—୩. Jumbled up together;
mixed up.

୪। ଉତସ୍ତୁତଃ ବିଷ୍ଟି; ଅସମ୍ବ—୪. Confused;
without sequence or method.

ଦେ. ବିଶ. (ବହୁବନନ)—

ନାମ ଜଣା ନଥିବା ନାନା ପ୍ରକାରର (ଗାଗ) — Consisting
of many nameless (herbs)

ଅନାବନା ଗଚ୍ଛ—ଦେ. ବି—ନାନାପ୍ରକାରର ଅନାମ ବୁଝ—

Anābanā gachha Miscellaneous plants having
no name.

ଅନାବନା ଶାଗ—ଦେ. ବି—ଏକତ୍ର ମିଶ୍ରିତ ନାନାପ୍ରକାରର ଅନାମ

Anābanā śaga ଶାକ—Various kinds of pot-
herbs mixed up together.

ଅନାବଶ୍ୟକ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆବଶ୍ୟକ)—

Anābasyaka ଅପ୍ରୁପ୍ୟୋଜନୟ; ବେଦବକାଶ—
Useless; unnecessary.

ଅନାବଶ୍ୟକ୍ତ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ଅନାବଶ୍ୟକର ଅଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିବାର ତାରଣା

Anābasyakiya ଆବଶ୍ୟକ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷଣ ଏବଂ ସଂ. ରେ
ଅନାବଶ୍ୟକୀୟ ଅଶୁଦ୍ଧକାମ୍ପୁ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ)—

ଅନାବଶ୍ୟକ; ଅପ୍ରୁପ୍ୟୋଜନୟ; ବେଦବକାଶ—
Useless; unnecessary.

ଅନାବର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ନ + ଆବର୍ଷଣ)—ଅନାବୁଣ୍ଣି (ଦେଖ)

Anābarṣṇa Anābruṣṭi (See).

ଅନାବାଦ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ନ + ପା. ଆବାଦ)—

Anābādi ୧। ପାତି (ଜମି)—୧. Waste (land)

ଅନାବାଦି ୨। ଅକର୍ଷିତ (ଜମି)—

ପରତୀ ୨. Uncultivated (land)
ଦେ. ବି—ପତିତ ଜମି—Waste land.

ଅନାବାଦିଦ୍ରା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ଭୁର୍ବାର୍ଥ; ଗାଳିରେ ବ୍ୟବହୃତ; ଅନାବାଦି

Anābādiā ଜମି ପରି ହେଯୁ)—

ନିକର୍ଷା ୧। ନିର୍ବାସୀ (ଲୋକ) —୧. Worthless (person)

ନିକର୍ଷମା ୨। ଅଲସ୍ୟ—୨. Idle; lazy.

୩। ଅଣିଷ୍ଟିତ—୩. Uneducated.

୪। ଅଭଦ୍ର; ଅଶିଷ୍ଟ—୪. Unmannly; uncivil.

୧। ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ଥାନୀୟ	ଶ	କ	ଶ,ଶ	କ	ରୟ	ଭାଷ	ତ
୨। ରୁ	ରୁ	ରୁ	ରୁ	ସ୍ତୋ	ଅକାରନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଥାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ଥକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୂଥ	ତ	କ

ଅକାବିତ — ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅବିତ) —

Anābiddha ୧। ଯାହା ଫୋଡ଼ା ମାର ନାହିଁ; ଅପୁଣ୍ଡା —
1. Unpierced.
2। ଅନାବିତ — 2. Unhurt.

ଅକାବିଲ — ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅବିଲ) —

Anābilā ୧। ନିର୍ମଳ — 1. Clear.
2। ଶୁଦ୍ଧ — 2. Pure.
3। ପରଷ୍ଠ୍ୟ — 3. Clean.
4। ଯାହା ଗୋଳିଆ ନୁହେ — 4. Not turbid.
5। ଯାହା ମଇଳା ନୁହେ —
5. Not filthy; not dirty.
6। ନିଷ୍ପଟ; ସରଳତ୍ୱଦୟ — 6. Frank; guileless.

ଅନାବିଷ୍ଵତ୍ତ — ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅବିଷ୍ଵତ୍ତ) —

Anābishiṣṭa ଯାହାକୁ କେହି ଅବିଶାର କର ନାହିଁ—
Undiscovered.

ଅନାବିଷ୍ଵତ୍ତ — ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅବିଷ୍ଵତ୍ତ) —

Anābishiṣṭa ୧। ଅନୟୁକ୍ତ — 1. Not engaged in.
(ଅନାବିଷ୍ଵା — ସି) ୨। ଅନାସ୍ତ୍ର — 2. Not devoted or
(ଅନାବିଷ୍ଵତ୍ତା — ବି) attached to.
3। ଅସ୍ତ୍ରିର — 3. Unsettled.
4। ଅମନୋଯୋଗୀ — 4. Inattentive.

ଅନାବୃତ — ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅବୃତ) —

Anābṛuta ୧। ଅନାକ୍ରାନ୍ତ; ଘୋଡ଼ିଆ ହୋଇ ନ ଥିବା—
(ଅନାବୃତ — ସି) 1. Uncovered.
2। ଖୋଲ — 2. Open; exposed.
3। ଯାହାର ଘୋଡ଼ିଆ ନାହିଁ—
3. Having no lid or cover
4। ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନ ଥିବା; ପୂଜା—
4. Undressed (M. W.)

ଅନାବୃତ — ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅବୃତ) —

Anābṛutta ୧। ଫେରି ନ ଥିବା — 1. Not returned.
(ଅନାବୃତ — ବି), ୨। ଅନିଷ୍ଟାତିତ — 2. Not chosen (M. W.)
3। ଅନର୍ଥ୍ୟ — 3. Not exercised or practised.ଅନାବୃତି — ସଂ. ବି. (ନ + ଅବୃତ) — ୧। ଅପ୍ରତ୍ୟବତ୍ତିକ; ନ
Anābṛutti ଫେରିବା — 1. Not returning
2। ଅଶୁଳବତ୍ତିକ; ମୋଖ; ପରମ ମୁକ୍ତି—
2. Final emancipation.
3। ଅନର୍ଥ୍ୟ — 3. Want of practice or
exercise.ଅନାବୃତ୍ତି — ସଂ. ବି. (ନ + ଅବୃତ୍ତି) — ୧। ବୃତ୍ତିର ଅବୃତ୍ତ; ମେଘ
Anābṛutshṭi ବରଷା କହେବା — 1. Want of rain.

୧। ଖୁବି; ମରୁତ୍ତ — 2. Drought

ସଂ. ବିଶ — ବୃତ୍ତିମୂଳ (ଦେଶ)

Rainless (country)

ଅକାବେଶ — ସଂ. ବି (ନ + ଅବେଶ) —

Anābēsa ୧। ଅସ୍ତ୍ର — 1. Want of care.
2। ଉପେକ୍ଷା — 2. Disregard.
3। ଅମନୋଯୋଗ — 3. Inattention.ଅକାମ — ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବହୁତ୍ରୁତି; ଅ + ନାମର୍ଦ୍ଦି; ୧ମା. ୧ବି.) —
Anāma ୧। ନାମମୂଳ; ଯାହାର ନାମ ନାହିଁ — 1. Nameless.
(ଅନାମା — ସି) ୨। ଅଜ୍ଞତନାମ; ଯାହାର ନାମ ଜଣା ନାହିଁ —
ଅନାମର୍ଦ୍ଦି } ବି ୨. Whose name is not known.
ଅନାମତା } ବି ୩. Infamous. (M. W.)

ସଂ. ବି. ପୁଂ — ଲୋକବିଶେଷଙ୍କ ନାମ — Name of males.

ଅକାମକ — ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅ + ନାମ + କ) — ୧। ନାମମୂଳ —

Anāmaka ୧. Nameless.
(ଅନାମିକା — ସି) ୨। ଦୂର୍ନାମୟୁକ୍ତ — 2. Infamous.ସଂ. ବି — ୧। ମଳମାସ — 1. An intercalary month.
2। ଅର୍ଗରେଗ — 2. Piles (med.).

ଅକାମତ୍ତ — ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅନବରତ) — ୧। ଅନବରତ; ସବ୍ରଦା —

Anāmat ୧. Always.
ଅନବରତ (ସଥା — ସେ ମତେ ଅନାମତ୍ତ ବିରକ୍ତ କରୁଛି)

ଅନାମତ; ଲଗାତାର ୨। ଅବିଶାନ୍ତରବରେ —

2. Uninterruptedly.

(ସଥା — ମୁଁ ଗଲିଦିନୁ ଅନାମତ୍ତ ଏହି ବଢ଼ି ହେଉଛି)

୩। ଚମାମ୍ — 3. Wholly; throughout.

(ସଥା — ତା ଦୂର ଘୋଡ଼ ଅନାମର୍ଦ୍ଦି ଗୁଡ଼ାଏ ବିରକ୍ତ ବାହାରିଛି)

ଦେ. ବି. (ହିନ୍ଦି. ବନୋବନ୍ତିଆ ନବକ) — ନବ୍ସାରେ ଧାସ, ଗୁଡ଼,
ବୁଦ୍ଧାଦିର ଶ୍ରୀପକ ଚିତ୍ର — Conventional
signs to denote grass, trees and
bushes in a Map.

ଅନାମତେ — ଦେ. ଅ — ଅନାମତ୍ତ (ଦେଖ)

Anāmate ୧. ମତେ ଅନା କା ଝାହା — Look at me.

ଅନାମତ୍ତ ଅନା ମତେ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକାରୀ ନବକ କରିବାକାରୀ

ଅନାମକ (ଉତ୍ସାହ) — ଦେ. ବିଶ — ଅନାବନା ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ)

Anāmanā (etc) ୧. ଅନାମା ଆଦି (See).

ଅନାମୟ — ସ. ବି. (ନ + ଅମୟ = ହେବ) —

Anāmaya ୧। ଅରୋଗ୍ୟ; ସାହୁତ; ମାରୋଗତା — 1. Health.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୁଣ୍ୟର ସୂଚି ଓ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଯଥର ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବି ୧ ବା ୨ ଉପରି ବୌଣୀର ବର୍ଣ୍ଣ ମା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ରକ୍ଷା କରିଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଏହି ପାଇଁ ଯଥାପ୍ରମେ ରହିର ପଣସତ୍ତି ୧ ବା ୨ ଉପରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଶାର’ ନିମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଭନ; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିବତ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । କୁଶଳ—2. Weal; well-being.

୩ । ମୋକ୍ଷନାମକ ପୁରୁଷାର୍ଥ—

3. Beatitude; salvation.

ଦେ. ବ—କୁଶଳପ୍ରସ୍ତୁ—Question about a person's well-being.

ଦଶବର ଅନାମୟ ମୋତେ ଯେବାସେବନ କର ପରିରଳେ ମିଳ ।

ବଦ୍ୟସୂର୍ଯ୍ୟ, ବଶୋଭବତ୍ତୁ—୨ ଗୀତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ବିଶ: (ବଦ୍ୟସ୍ତୁତିତ୍ତୁ)—୧ । ସୁଷ୍ଠୁ; ସ୍ଵାର୍ଗ—

1. Healthy; free from disease.

୨ । ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକର—2. Salubrious.

୩ । ରୋଗ, ଜନ୍ମ, ମରଣାଦବର୍ତ୍ତି—

3. Free from disease, old age & death.

ଥୋଇଥିଲେ ମନ ଯେବେ ମାୟା—ମୋହ ପାରେ

ରାମର ପ୍ରମାଣାତ ଅନାମୟ ଧାମେ । ଧାରାଥ, ମହାରାଜ ।

ଅନାମା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ନାମନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Anāma ଅନାମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Anāma.

ଅନାମା ଦେ. ବିଶ. ଦ୍ୱ. (ଅଶୁଭ ପ୍ରଯୋଗ; କେହିକେହି ଶିକ୍ଷିତ ଲେଖକ ଏ ଶଦକୁ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ରୂପେ ବିଦ୍ୟବହାର କରନ୍ତି;
କିନ୍ତୁ ସ୍ଵର୍ଗ କୋଷକାରମାନେ ଏ ଶଦକୁ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ରୂପେ ଚିତ୍ରାଇ ନାହାନ୍ତି ।)—ଅନାମ (ଦେଖ)

Anāma (See)

ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଷକନଶ୍ଵାଗୁଲ, ଅନାମିକା ଅଗ୍ନୁତି; ପରାଗ୍ନୁତି—
Ring-finger.

ଅନମିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅନାମ)—ଅନାମ (ଦେଖ)

Anāmīā ଅନମିଆ—Anāma (See)

ଅନମିକା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନାମକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—ଅନାମକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Anāmīka ଅନମିକା—Feminine of Anāmaka.

ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାଣିଆଙ୍ଗୁତି ଓ ପଞ୍ଚଅଙ୍ଗୁତି ମହିରେ
ଥିବା ଅଗ୍ନୁତି; ପରାଗ୍ନୁତି (ଏ ଅଗ୍ନୁତିରେ ମୁହ ଓ
କୁଶବ୍ଦୁ ପିଣ୍ଡାଯାଏ ।)—Ring-finger.

ଦେ. ବିଶ—ଅନାମ—Nameless.

ଅପେ ଅଲମରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅପେ ହତେ ନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀ. ଦ୍ରବ୍ୟବ୍ୟବ୍ୟ ଗୀତ ।

ଅନମିଷ—ସ. ବିଶ. (ବଦ୍ୟସ୍ତୁ; ନ + ଅନିଷ)—

Anāmisha ଅନମିଷ—Without fish or flesh; meatless.

୨ । ଲଭ୍ୟାନ—2. Profitless (M. W.)

ଅନାମୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନାମ)—ଅନାମ (ଦେଖ)

Anāmi ଅନାମୀ—Anāma (See)

ଅନାମୀ

ଅନାମେତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପ୍ତର) ଅ—ଅନାମେତ (ଦେଖ)

Anāmet ଅନାମେତ—Anāmat (See)

ଅନାମ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—

Anāmya ଯାହା ନୁଆଁରହେବା ଅସମ୍ଭବ—

Impossible to be bent.

ଅନାୟକ—ସ. ବିଶ. ଦ୍ୱ. (ବଦ୍ୟସ୍ତୁତ୍ତୁ; ଅ + ନାୟକ)—

Anāyaka ୧ । ନେତାଶ୍ରମ; ସାହାର କେହି ସର୍ବାର ବା ଗ୍ରଲକ
(ଅନାୟକ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—1. Leaderless.

୨ । ଶାସକଶ୍ରମ—2. Having no ruler.

୩ । ଅଶୁଭକ, ଗଢ଼ବକ୍ତ୍ତା—3. Disorderly.

ଅନାୟତ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅୟତ)—୨ । ଅବସ୍ଥା—

Anāyata 1. Not extended.

୨ । ଅବାର୍ଦ୍ଦ—2. Not long.

୩ । ସ୍ଵର୍ଦ୍ଧ, ଛୋଟ—3. Small; little.

୪ । ଅନ୍ୟ—4. Few; limited.

୫ । ଧାରାବାହିକ; ଅବିହିତ—5. Continuous (M. W.)

୬ । ପୁଥକ କରସାଇ ନ ଥିବା—

6. Unseparated (M. W.)

୭ । ଅନ୍ତକାଳସ୍ଥାଯୀ—7. Of short duration.

(Apte)

୮ । ଅନ୍ତର୍ହିତ; ଅସମ୍ଭବ, ଅବାଧ—8. Unrestrained;
unchecked (Apte)

୯ । ଯାହାକୁ କେହି ଟେବ ଧର ନାହିଁ—

9. Unpropped; unsupported.

୧୦ । ସନ୍ତିତ (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ)—10. Adjoining.

ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅନାୟତ)—ଅନାୟତ (ଦେଖ)

Anāyatta (See)

ଅନାୟତନ—ସ. ବ. (ନ + ଅୟତନ)—

Anāyatana ଯାହା ବିଶାମ ସ୍ଥାନ ବିମ୍ବ ବେଦା ନୁହେ—

That which is not really a resting
place or an alter (M. W.)

ଅନାୟତ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଅୟତ)—୧ । ଅବଶୀତୁତ—

Anāyatta 1. Unsubdued.

(ଅନାୟତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାକୁ ପୋଶା ମନ୍ୟାଇ ନ ପାରେ—

2. Untamed.

୩ । ସାଧିକ, ଅପରାଧିକ—3. Independent.

୪ । ଅସମ୍ଭବ—4. Incapable.

୫ । ଯାହା ବୌଣୀ ବନ୍ଧୁର ଅଧୀନରେ ନାହିଁ; ବେଅନ୍ତିଆର—
5. Not under one's control.

୬ । କ୍ଷମତାସ୍ଥାନ—6. Powerless.

୭ । ଅଧିକାର ବନ୍ଧୁର—

7. Beyond one's control.

୧	ଇ	ର	ର	ର,ର	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଷିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇୟ	ଉଥ	ଛ	
୨	ଇ	ର	ର	ର	ଲୁ	ସ୍ମେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ମଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇୟ	ଉଥ	କ	ନ୍ତ		

୮ । ଦେବକାରୁ—୫. Overpowered.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ନରୂପାୟ; ନିରାପ୍ତ—୧. Helpless.

(ଯଥା—ମୋତେ ଏ ରୋଗ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କରଦେଇଣି ।)

୨ । ଯେ ନିଜ କଥା ନିଜେ ବୁଝେ—

2. One who looks after one's own work.

୩ । ନାଗ୍ରଜ—୩. Resourceless.

ଦେ. ବି—ନାଗ୍ରଜ ଅବସ୍ଥା—Helpless condition.

ଅନ୍ୟାନ୍ୟରୁତ୍ତି—ସଂ. କଣ. ପୁଂ, ଶ ଶୀ (ବହୁଗ୍ରୀହ)—

Anāyattabṛutti ଯାହାର ସ୍ଥାନ ବ୍ୟବସାୟ ବା ଜୀବିକା ଥାଏ—Having an independent livelihood.

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—ଦେ. କଣ. ବିଶ—୧ । ଜବରନ୍ତ; ବଳ୍ପୁନ୍ତକ; ଜବରଦସ୍ତି—

Anāyatte 1. Perforce.

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—୨ । ନାଗ୍ରଜ ହୋଇ—

ଲାଚାରିମେ 2. Having no other alternative.

ଅନ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅୟାସ)—

Anāyasa ୧ । ପରିଶ୍ରମ ବା ଚେଷ୍ଟାର ଅଭିଭ; ଅପରିଶ୍ରମ—

1. Want of exertion.

୨ । ସହଜତା—2. Facility; ease.

୩ । ଆଲସ୍ୟ—3. Idleness.

୪ । ହେଲା—4 Neglect

୫ । ଅକଷ୍ଟ; ଅକ୍ଷେତ୍ର—5. Want of trouble.

ସଂ. ବିଶ—୧ । ସହଜ—1. Easy.

୨ । ପ୍ରସହନ୍ତି—2. Free from exertion.

୩ । କ୍ରେଷଣ୍ଟନ୍ତି—3 Free from trouble or difficulty.

୪ । ପରିଶ୍ରମମୂଳ—4. Free from exertion or labour.

ସଂ. କି. ବିଶ—ଅନ୍ୟାସରେ; ସହଜରେ—Easily.

ଅନ୍ୟାସବୃତ—ସଂ. ବିଶ—ସହଜରେ କରସିବା—

Anāyāsakṛta Done easily.

ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଆଗରୁ କିନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ନ ଯାଇ ତାର କରସିବା ଉତ୍ସନ୍ଧ—An infusion prepared extemporaneously (M.W.)

ଅନ୍ୟାସିକ—ସଂ. ବିଶ (ଶ୍ଵାସ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ୟାସ + ସିକ)—

Anāyāsasiddha ୧ । ସହଜରେ ସାଧନ ହୋଇଥିବା—

1. Easily done.

୨ । ସହଜରେ ସିକିଥିଥିବା—2. Easily boiled.

ଅନ୍ୟାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅୟାସ୍ୟ)—ଅୟୁଃ ପରରେ ଅଛିତକର;

Anāyushya ଅୟୁଃପୁକର (ଯଥା—ଅଭିଭେଜନ, ବିବା-

କିନ୍ତୁ, ସତି ଜୀବରଣ, ଦିବା ମେଖୁକ)—Tending to shorten life; fatal to long life.

ଅନାର—ବୈଦ୍ୟ. ବି. (ଅ. ଓ ପା. ଅନାର)—

Anāra ୧ । ତାଳମ୍—1. Pomegranate.

(ଦ୍ର—ଅତି ସୁଦୁ ମଞ୍ଜ ଥିବା ତାଳମ୍କୁ ବେଦାନା ଓ ବଡ଼ ମଞ୍ଜ ଅ ତାଳମ୍କୁ ଅନାର କହୁଣ୍ଟ ।)

୨ । (ଏହା ତାଳମ୍ ଅବୁଦ ଥିବାରୁ) ଘଢିବାଣ; କୁଞ୍ଜିବାଣ—

2. A sort of fire-work.

ଅନାରତ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ନ + ଆରତ = ବିଶାମ)—

Anārata ଅବିଶାମ; ନିରନ୍ତର—Uninterrupted.

(ଅନାରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. କି. ବିଶ—୧ । ସମ୍ବଦା; ନିରନ୍ତର—

1. Always.

୨ । ଅବିଶାମକୁଣ୍ଡ—2. Uninterruptedly.

ଅନାରଦାନା—ବୈଦ୍ୟ. ବି. (ପା. ଅନାର + ଦାନା = ସୁଦୁ ମଞ୍ଜ)—

Anāradana ୧ । ତାଳମ୍ର ମଞ୍ଜ—

1. Seed of Pomegranate.

୨ । ଘଢିବାଣ—2. A sort of fire work.

ଅନାରଭ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆ + ରଭ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ୍ତ୍ରୀ)—

Anārabhyā ଯାହା ଅରମ୍ଭ କରିବା ଅସମ୍ଭବ—

Impracticable to be commenced or undertaken.

ଅନାରମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ନନ୍ଦ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଆରମ୍ଭ)—

Anārambha ୧ । ଆରମ୍ଭର ଅଭିଭ—

1. Non-commencement.

୨ । ଉଦ୍ୟମ ନ କରିବା—

2. Not attempting or undertaking.

ସଂ. ବିଶ (ବହୁଗ୍ରୀହ)—ଆରମ୍ଭନାନ—

Having no commencement,

ଅନାରସ—ବୈଦ୍ୟ. ବି. (ଆମେରିକାର ବ୍ରାହ୍ମିଲଦେଶ ଭାଷା, ନନ୍ଦ୍ସ =

Anārasa ପର୍ତ୍ତିଗୀଳ, ଅନାନାସ; ଏହା ପ୍ରଥମେ ଆମେରିକାରୁ

ଆନାରସ ଭାରତର ଅନ୍ତରାଳ)—ଶ୍ଵାସ

ଅନାରାସ—Pineapple.

ଅନାରୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନନ୍ଦ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଆରୋଗ୍ୟ)—ଆସ୍ପଦା; ରୋଗ—

Anārogya Sickness.

(ଅନାରୋଗ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ଆସ୍ପଦ—Unhealthy.

ଅନାରୋଗ୍ୟକର—ସଂ. ବି. (ଅନାରୋଗ୍ୟ + କର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Anārogyakara ୧ । ଯାହା ରୋଗ ଦର୍ଶାଏ—

1. Causing sickness.

୨ । ଅସ୍ପଦକର—2. Unhealthy.

ଅନାର୍ଜକ—ସଂ. ବି. (ନନ୍ଦ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଆର୍ଜକ)—

Anārjaba ୧ । ଅସରଳତା; ବକ୍ରତା—1. Crookedness.

ସାଧାରଣ ଶ୍ଵେତ ଅପର ସୁଖାରେ ସୃଜିତ ୯ ପକ୍ଷିତ ଅନ୍ତର ଏ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍କାଳ ଅନ୍ତର ଏ ମାତ୍ରା ମୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା ଦରକ୍ଷେ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା , ତତ୍କାଳ ବୋଣୀରେ ଦର୍ଶି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ମୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା ଦରକ୍ଷେ ଏ କଣାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ତେଣେ ସେହି ପଥ ପରେ ସାଧାରଣ ବହୁର ଦୟାର , ବା ୧ ତତ୍କାଳ ଦର୍ଶି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ମୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା ଦରକ୍ଷେ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । କପଠତା—2. Guile.

୩ । ରୋଗ—3. Disease (M. W.)

ସଂ. ବିଶ. ପୁ—୧ । କୁଣ୍ଡଳ; ବକ୍ଷ—

(ଅନାର୍ତ୍ତବା—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Crooked.

୨ । ଅସରଳ; କପଟି—

2 Not straight-forward.

ଅନାର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଅର୍ତ୍ତ) —୧ । ସ୍ଵୀର୍ପ; ସେ ପାଢିବ ନାହେ—

Anār̥tta

1. Not sick; well.

(ଅନାର୍ତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନାର୍ତ୍ତବ—

2. Free from suffering or anxiety.

ଅନାର୍ତ୍ତବ—ସଂ. ବିଶ. (ନ+ଅର୍ତ୍ତବ=ରତ୍ନସମକ୍ଷୀୟ) —ଅଭୁବେ

Anār̥taba ଘଟିବା; ଅକାଳରେ ଘଟିବା—Unseasonable;

• taking place out of proper season.

ସଂ. ବି—ଅକାଳ ବର୍ଷା; ବର୍ଷାରୁ ଛାତା ଅନ୍ୟ ଦିନେ ଦେବା

ବର୍ଷା—Unseasonable rain.

ଅନାର୍ତ୍ତବା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅର୍ତ୍ତବ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Anār̥tabā ସେଇଁ ବାଳକା ବା ସ୍ତ୍ରୀ ରତ୍ନମଣ୍ଡଳ ହୋଇ ନାହିଁ—

Unmenstruated (girl or woman.)

ଅନାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଅର୍ଯ୍ୟ)—

Anāryya ୧ । ଅଭୁବ—1. Uncivil.

(ଅନାର୍ଯ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସାଧୁ—2. Dishonest.

• ୩ । ଅସର୍କୁଳପ୍ରସ୍ତୁତ—3. Base-born; low-born.

୪ । ଅଗ୍ରେଷ୍ଟ—4. Ignoble.

୫ । ଅସର୍ଥ—5. Uncivilized.

୬ । ଦୃଶ୍ୟ—6. Despicable.

୭ । ଉଚର—7. Vulgar.

୮ । ନିକୁଞ୍ଜ—8. Inferior.

୯ । ଅର୍ଯ୍ୟଶ୍ଵାନ—9. Destitute of Aryans.

ସଂ. ବି—୧ । ସେ ଅର୍ଯ୍ୟ ନାହେ—1. A Non-Aryan.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଗମନପୂର୍ବରୁ ଭାବରେ

ଥୁଲେ । ଏମାନେ ଭାବରେ ଅଦିମାନ୍ଧବାସୀ । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଏମାନଙ୍କ

ପାହାଡ଼ ଓ ଜଙ୍ଗଲରୁ କଢ଼ି ଭାବରେ କଟିବ କଲେ । ଜଙ୍ଗଲବାସୀ

କବ, କୋକୁ, ସାନ୍ତ୍ରାଳ, ଭୂମିଳ, ଗଣ୍ଠ, ଶବଦ, ପାଣ, କଣ୍ଠର

ଓ ଜଞ୍ଜାମ ଏବଂ ବିଶାଖାପାଠଣା ମାଳଅଞ୍ଚଳବାସୀ ପରଜା, କୋୟା,

ଗଢ଼ବା, କଣ୍ଠା, ଗୋଟ୍ରୀମାନେ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ।]

୧ । ମେହୁ; ବବର—2. Barbarians.

୩ । (ଅନାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅଶ୍ଵରେ ଜନିବାରୁ) ଗୁଗୁଳ (ଦେଖ)

3. Guggula (See)

ଅନାର୍ଯ୍ୟକ—ସ. ବି. (ଅନାର୍ଯ୍ୟ+କ; ଏହା ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଶ୍ଵରେ

Anāryaka ଜନିବାରୁ)—ଗୁଗୁଳ—Agallochum

(Aquila Agallocha)

ଅନାର୍ଯ୍ୟକୁଞ୍ଜ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵେ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନାର୍ଯ୍ୟ+କୁଞ୍ଜ)—

Anār̥yajushtā ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଅତରତ (କର୍ମ)—

Practised or observed by Non-Aryans.

ଅନାର୍ଯ୍ୟତା—ସ. ବି. (ଅନାର୍ଯ୍ୟ+ତା)—

Anār̥yatā ୧ । ଅସାଧୁତା—1. Dishonesty.

୨ । ଅଭୁତା—2. Incivility.

ଅନାର୍ଯ୍ୟତିକ୍ତା—ସ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) ବିଷତତିକ୍ତା; ବିଷରତା—

Anār̥yatikta A medicinal plant; Gentiana Cherayata Roxburghii.

ଅନାର୍ଷ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଅର୍ଷ)—

Anārsha ୧ । ଯାହା ରୂପମନ୍ତ୍ରୀୟ ନାହେ—

1. Not relating to a Sage.

୨ । ଯାହା ବୈଦିକ ପ୍ରବସମନ୍ତ୍ରୀୟ ନାହେ—

2. Not relating to a Vedic hymn.

୩ । ରୂପକ ପ୍ରତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନ ଥିବା—

3. Not applied to a Sage.

ଅନାଲମ୍ବ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅଲମ୍ବ)—ଯାହାର ତିର ନାହିଁ—

Anālambā Unsupported; without any stay or support.

ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଆଲମ୍ବ ବା ତିରର ଅଭୁବ—

Want of support or prop.

ଅନାଲମ୍ବନ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅଲମ୍ବନ)—

Anālambana ୧ । ଯାହାର ଆଶ୍ରା ବା ତିର ନାହିଁ—

1. Unsupported.

୨ । ତିରଦଗ୍ରସ୍ତ—2. Desponding (M. W.)

ଅନାଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବି—ମହାଦେବଙ୍କ ଗଣା—

Anālambi

Siba's lute.

ଅନାଲମ୍ବକ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ+ଆ+ଲମ୍ବ ଧାରୁ+ରିକା+ଆ, ଅଶ୍ରୁଶା)—

Anālambukā

ଅଶ୍ରୁଶା—A woman during menstruation (M. W.)

ଅନାଲମ୍ବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନାଲମ୍ବ୍ୟ)—

Anālasya

1. ଅଲମ୍ବ୍ୟର ଅଭୁବ—

1. Freedom from laziness.

୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣ; କର୍ମତତ୍ତ୍ଵରତା—2. Assiduity; promptness.

ସଂ. ବି. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଆଲମ୍ବ୍ୟକାନ; କର୍ମତତ୍ତ୍ଵ (ଅନାଲମ୍ବ୍ୟକାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ତତ୍ତ୍ଵରୁତ୍ତ୍ଵବାଜ—Assiduous, prompt.

ଅନାଲାପ—ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନାଲାପ)—

Anālapa

1. ଲୋକଙ୍କ ଥିଲେ ନ ମିଳିବା—1. Reserve.

(ଅନାଲାପ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମୌଳି; କଥା ନ କହିବା—

2. Taciturnity.

୧	ଇ	ଉ	ଚିର	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଜ୍ଞାଷିକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	କ୍ଷ	ଗ୍ରୂପ	ଉଥ	ତ
୨	ରୀ	ଉ	ଚି	କୁ	ଟେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଉନ୍ନବନ୍ଧୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	କୁ

ସଂ. ବିଶ. ପୁ—୧। ମୌନ—1. Taciturn.	(ଅନାଳାପୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ସେ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଦିଶେ ନାହିଁ— 2. Reserved.
୩। ସେ ଗପେ ନାହିଁ—3. Not talkative.	ଅନାଳାପୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାଳାପୀ)—ସେ ମେଲାପୀ ନୁହେ; Anālāpi ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିମିଶା କରିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ ନାହିଁ—Unsociable; not affable; reserved.
ଅନାଲୋଚନୀୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅଲୋଚନୀୟ)—	Anālochaniya ୧। ଅଲୋଚିତ ହେବାର ଅନୁପ୍ରୟୁକ୍ତ— 1. Not fit to be discussed. ୨। ବିବେଚିତ ହେବାର ଅସୋବ୍ୟ— 2. Not fit to be considered.
ଅନାଲୋଚିତ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅଲୋଚିତ)—୧। ଅସମାଲୋଚିତ—	Anālochita ୧. Not criticised. ୨। ଯାହା ଅଲୋଚିତ ହୋଇ ନାହିଁ— 2. Undiscussed. ୩। ଅବିବେଚିତ—3. Not considered.
ଅନାଲୋଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅଲୋଚ୍ୟ)—ଅନାଲୋଚନୀୟ (ଦେଖ)	Anālochya Anālochaniya (See)
ଅନାଲୋଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଅଲୋଡ଼ିତ)—୧। ଯାହା ଅଲୋଡ଼ିତ ବା	Anālōdita ସାଥୀ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Undisturbed; untroubled; unruffled. ୨। ଶୁଭ—2. Calm; still.
ଅନାଶ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧। (ନ + ଆଶା)—ଆଶାସ୍ତବ୍ଧ; ନିରଶ—	Anāśa ୧. Hopeless; despairing. ୨। (ଅ + ନାଶ)—ଅବନଷ୍ଟ; ଜାବିତ— 2. Undestroyed, living.
ଅନାଶକ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଶକ)—୧। ଅନଶ୍ଵନ; ଉପବାସ—	Anāśaka ୧. Fasting (M. W.) ୨। ପ୍ରାୟୋପବେଶକ; ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ଖାଇବା— 2. Abstaining from food even to death (M. W.)
ଅନାଶିବିନାଶ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ; ସମ୍ଭବ ଶବ୍ଦରେ ଶବ୍ଦବ୍ୟୁତ ବହୁବଳନ)-	Anāśibināśi ୧। ବିବଧ; ବହୁ— 1. Miscellaneous; many. ୨। ସମାଗତ ବହୁ ଅନିମହିତ ବାଜେ ଲୋକ— 2. Many (persons) assembled at a place uninvited. ୩। ଅନାମା ଓ ବହୁ—3. Nameless and many. [ତୁ—ଏହି ଶବ୍ଦ ବିଶେଷଶବ୍ଦ ମନୁଷ୍ୟ, ପ୍ରାଣୀ, ରୋଗ, ଅପଦ, ଦୁଃଖ, ପ୍ରେତ ଅଥ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ରୁତ । ସାଥୀ—ଅନାଶି ବିନାଶ ରୋଗ—ନାନାପ୍ରକାରର ଅନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୋଗ ।]

୭୧. ବି—୧। ଶାଦ୍ୟପାନପ୍ରାପ୍ତ ଆଶାରେ ବିନା ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ
ସମାଗତ ବହୁ ରୋଗ ଶୋଷି ଲୋକ—1. A large
number of uninvited persons
assembled at a place for food.

୨। ଅଭ୍ୟାଗତ ଦୁଃଖୀ ଦରଦୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—
2. The poor; the destitute.

୩। ଅନଦିଷ୍ଟ ବହୁ ରୋଗ, ଦୁଃଖ ବା ବିପଦ—
3. Many nameless diseases, miseries
& dangers.

(ସାଥୀ—ତୋ ଶଶ୍ୟାକ ତୋଠରୁ ତୋର ସବୁ ଅନାଶି
ବିନାଶିଯାକ ହାତିଖୁତି କିଅନ୍ତୁ ।)

ଅନାଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ନାଶ୍ୟ)—ଅବିନାଶୀ—

Anāśya Indestructible; imperishable.

ଅନାଶ୍ରମୀ—ସଂ. ବି. ପୁ (ନ + ଅଶ୍ରମିନ୍; ଏମ. ୧ବ.)—ବ୍ୟାଜାତି—
Anāśramī କର ଗୁର ଅଶ୍ରମକୁ ପେରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଲେ ନାହିଁ—

One who does not follow the four
religious orders which the twice-
born are enjoined to observe.

ଅନାଶ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନଷ୍ଟ ଚିତ୍ତ; ନ + ଆଶ୍ୟ)—

Anāśraya ୧। ଆଶ୍ୟର ଅର୍ଥ—1. Non-support.

(ଅନାଶ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଆଶ୍ୟରୁ ନାହିଁ—2. Defencelessness.

୩। ସାବଲମ୍ବନ—3. Self-dependence.

୪। ଅନ୍ୟଶବ୍ଦେ ସମ୍ରକ୍ଷରହିତ—4. Isolation.

ସ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଆଶ୍ୟରୁ ନାହିଁ—

1. Helpless; having no support.

୨। ଅର୍ଥିତ—2. Unprotected.

୩। ଏକୁଆଥ—3. Isolated.

ଅନାଶ୍ରିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଆଶ୍ରିତ)—୧। ଅବଲମ୍ବନରୁ ନାହିଁ—

Anāśrita ୧. Not supported.

(ଅନାଶ୍ରିତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ସାବଲମ୍ବନଶୀଳ—

2. Self-supporting; self-dependent.

୩। ସାଧିନ—3. Independent.

୪। ଅନ୍ୟର ସମ୍ରକ୍ଷରହିତ—4. Isolated.

୫। ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ—

5. Regardless of others.

ଅନାଶ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ନାଶିକା)—

Anāśa ନାଶିକାରୁନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Noseless (person)

ଅନାଶନ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆଶନ)—

Anāśanna ୧। ଯାହା କରିବାକୁ ନୁହେ; ଦୂରବତ୍ତୀ—

1. Distant; not near.

୧	ର	ଭ	ରୁ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋମିକ ସ୍ଵର୍ଗାଶ୍ର	ଶ	ଜ	ଶୁଷ୍ଠ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଭ୍ରଥ	ତ
,	ରୁ	ଭ	ରୁ	ଟୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶୂର ବେ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍ତ	ଭ୍ରଥ	ତୁ	

ଅନାହତନାଦ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—

Anāhatanāda ୧। ବିନା ଆଦାତରେ ବୃଦ୍ଧମୁଁ ମଧ୍ୟରେ ଜନିବା
ଧ୍ୱନି—1. A sound produced otherwise
than by beating.
ତୋଳିଷ୍ଟ ଅନାହତ ଜାତ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଶୁଣ ଶବ୍ଦ ।
ବୃଦ୍ଧତ, ପ୍ରେମଶାନ୍ତି ।

୨। ପ୍ରଶବ; ଓର୍କାର୍ତ୍ତ—2. The mystic syllable
'Om'.

[ବ୍ର—ବୃଦ୍ଧମୁଁ ଅନାହତ ଚନ୍ଦ୍ରରୁ 'ଓ' ବୂପକ ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧମୁଁ
ଧ୍ୱନି ବାହାରେ ତାକୁ 'ଅନାହତନାଦ' କହନ୍ତି ।]

୩। ଶୁନ୍ଦରିତି; ଶୁନ୍ଦରୁ ଶୁଣ୍ଯାଶୀ ଶୁଦ୍ଧ—

3. A sound occasionally heard from
no where.

ଅନାହାର—ସ. ବ. (ନଷ୍ଟ ତ୍ରୈ ; ନ + ଅହାର)—

Anāhāra ୧। ଅନଶନ; ନରହାର; ନ ଖାଇବା; ଉପବାସ—

1. Not taking food; fasting.

୨। ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇବା—2. Starvation.

୩। ଅଥାରଣ; ନ ଧରିବା—3. Non-seizure (M.W.)

୪। ଅନୁଶୂଦନ—4. Non production. (M. W.)

ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମିତା)—୧। ଉପବାସ—

1. Abstaining from food; fasting.

୨। ଯାହାକୁ ଖାଇବାକୁ ନ ମିଳେ—

2. Starving; starved.

୩। ଖାଇ ନ ଥିବା—

3. Not having taken food.

୪। ସେଉଁ ବୃଦ୍ଧରେ କିଛି ଶିଆ ନ ଯାଏ—

4. (a vow) In which the observer
fasts.

ଅନାହାରମାର୍ଗାଣ୍ତା—ସ. ବ.—ଲେନଶାସ୍ତ୍ରାନ୍ତଶୂରେ ବୃତ୍ତବିଶେଷ—

Anāhāramārgāntā (ହିନ୍ଦ. ଶବ୍ଦାଶାଶିବା)

Name of a religious vow enjoined in
the Jainā- scriptures.

ଅନାହାରୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଅହାର + ରାଜ. ୧ମ. ୧୯.)—

Anāhāri ଅନାହାର (ଦେଖ)

(ଅନାହାରଣୀ—ହି) Anāhāra (See)

ଦେ. ବିଶ. (ବ୍ୟକ୍ତି) ପୁଂ. ଓ ହି. (ରାଜ. ଅନରାଶା)—

ଅନାହାରୀ ଅବେଳନିକ—Honorary

(ଯଥା — ଅନାହାରୀ ମେଲେଷ୍ଟାର)

ଅନାହାରାକାମ—ଦେ. ବ. (ରାଜ. ଅନରାଶା + ସଂ. କର୍ମ)—

Anāhārākāma ୧। ସେଉଁ କାମ କରିବାକାରୀ ଦରମା ମିଳେ—

ଅନାହାରୀକାମ ନାହିଁ, ଅଥବା ମାଗଣା କାମ କରି ବାହାରୁଶା

ବା ଧନ୍ୟବାଦ ପାଇବାପାଇଁ କାମ କରିଯାଏ—

୨. Honorary work.

୧। ମାଗଣା ଶୁଦ୍ଧର—2. Honorary post.
ଅନାହାରାକାବା—ଦେ. ବ—ଅଲେଖମୀର ଅଦିଗୁରୁଙ୍କ ତାକ ନାମ
Anāhārībāba (ଏ ବାର ବର୍ଷ କେବଳ ଫଳ ଓ ବାର ବର୍ଷ
କେବଳ ଶୀର ଖାଇ ତପଃ ସାଧନ କରିବାରୁ ଏହି ନାମ)—
Name by which the founder of the
Alekhā sect was known by the people.

ଅନାହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ (ନ + ଅହାର୍ଯ୍ୟ)—୧। ଧରିବାର ଅନୁଶୂନ୍ୟ—
Anāhārjya 1. Not to be seized or taken.

୨। ଯାହାକୁ ଖାଇବା ଉପଶ୍ରୁତି କରି ଯାଇ ନପାରେ—

2. Not producible.

୩। ଅଖାଦ୍ୟ; ଯାହା ଶିଆ ଯାଇ ନପାରେ—

3. Not to be eaten; uneatable (M.W.)

ଅନାହୁତ—ସ. ବିଶ (ନ + ଅହୁତ)—୧। ଯାହାକୁ ତାକରା ହୋଇ
ନାହିଁ—1. Uncalled.

(ଅନାହୁତ—ହି) ୨। ଅନମହିତ; ଅବରଣ—2. Uninvited.

ଅନାହୁତୋପଜଳ୍ପ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନାହୁତ + ଉପ + ଜଳ୍ପ ଧାରୁ +
Anāhutopajalpi କରୁଣ. ଇନ୍. ୧ମ. ୧୯.)—ଆଗବୋଲ; କେହି ନପରିବୁଣୁ ଯେ
(ଅନାହୁତୋପଜଳ୍ପ—ହି) ଆଗବୋଲ; କେହି ନପରିବୁଣୁ ଯେ
ବଳେ ବଳେ କହେ—

An uncalled for boaster

ସ. ବିଶ. ପୁଂ—ବଳେ ବଳେ ଯେ କଥା କହେ—

Talking unasked.

ଅନାହାଦ—ସଂ. ବ. (ନଷ୍ଟ ତ୍ରୈ; ନ + ଅହାଦ)—୧। ଆନନ୍ଦର

Anāhlāda ଅଭାବ—1. Absence of joy.

୨। ଅସନ୍ତୋଷ—2. Dissatisfaction;

discontent.

ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମିତା)—୧। ଆନନ୍ଦର ନ

(ଅନାହାଦା—ହି) ହୋଇ ଥିବା—1. Not cheerful.

2. Gloomy.

ଅନାହାଦିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ନ + ଅହାଦିତ)—ଆନନ୍ଦର ହୋଇ ନ

Anāhlādita ଥିବା; ଅପ୍ରାପ୍ତ—Not exhilarated.

(ଅନାହାଦିତା—ହି)

ଅନି—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ନାମ)—ଆନନ୍ଦର ଅଦରୁଣ୍ୟ ତାକ ନାମ—

Ani Name for calling

Ananta fondly.

ଅନିଆୟ—ହା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ୟାୟ)—ଆନ୍ୟାୟ—Injustice.

Aniañi ହା. ବିଶ.—ଆନ୍ୟାୟପୁନ୍ୟ—Unjust

ଅନିଆୟ—ହା. ବ. (ଛୁଲ; ସଂ. ଅନେଖାନ୍ୟ)—୧। ଚନ୍ଦ୍ରାଚୁଣ୍ଣ;
Aniañani ପରାର ଦେଖାଦେଖି—

1. Looking at each other.

୨. ପରାର ଅତ୍ୟ ଠରତର—2. Mutual ogling.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସୃଜିତ ୯ ଚକ୍ରର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉତ୍ତର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରଖା ଦିରତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଖୋଜିଲେ ଗେଣେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ବେଳେ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନୁମାନ ବହୁର ବିପରୀତ, ବା ୧୦ ଚକ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ତ୍ତା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ତ୍ତା’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବିତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବିତ’ ଦେଖିବେ ।

ଦେ. ବିଶ—୧ । ପରାମରଶ ରୁଦ୍ଧିଥିବା—

1. Looking at each other.

୨ । ପରାମର ଅତ୍ୟ ଠର୍ମର ହେଉଥିବା—

2. Oogling each other.

ଅନିଆନ୍ତର—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନିଆନ୍ତର (ଦେଖ)

Aniāñanei

Aniāñani (See)

ଅନିଆୟ—ପ୍ରାଚେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅନ୍ୟାୟ)—

Aniāe

ଅନ୍ୟାୟ (ଦେଖ)

Anyāya (See)

ଅନିଆଗ୍ରହ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନାଗ୍ରହ)—୧ । ଅନାଗ୍ରହ (ଦେଖ)

Aniāchāra

1. Anāchāra (See)

ଅନାଚାର

୨ । ନିୟମବିରୁଦ୍ଧ ଆଚାର—

ଅନାଚାର

2. Unjust conduct.

ଅନିଆଗ୍ରହ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନାଗ୍ରହ (ଦେଖ)

Aniāchāri

Anāchāri (See)

ଅନିଆମ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନ୍ୟମ)—

Aniāma

୧ । ଅନାମ—1. Immorality

୨ । ନିତିବିର୍ଦ୍ଧିତ କର୍ମ—2. Immoral act.

୩ । ଅନ୍ୟମ—3. Want of rule or regularity.

୪ । କୁଆଁ ଅକୁଆଁ ବାରଣ ନ ରଖିବା—

4. Non-observance of the rules of religious and social cleanliness.

ଅନିଆମୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନ୍ୟମୀ)—

Aniāmī

୧ । ଅନ୍ୟମ—1. Want of rule; irregularity.

୨ । ନିୟମର ଅପାଳନ—2. Non-observance of rules.

ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅନ୍ୟମୀ)—୧ । ଅନିସ୍ତମିତ—1. Not regular.

୨ । ସେ ସହାଗ୍ରହ ପାଳନ କରେ ନାହିଁ—

2. Not observing social rules.

୩ । ସେ କୁଆଁ ଅକୁଆଁ ବାରଣ ରଖେ ନାହିଁ—

3. Not observing the social rules of cleanliness.

ଅନିକିଲ—ଦେ. ବି—ଅନିକିଲ (ଦେଖ)

Anikili

Anākili (See)

ଅନିକେତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅ+ନିକେତ)—

Aniketa

ସାହାର ବାସନ୍ତ ନାହିଁ; ପୁହୁଙ୍କା—

(ଅନିକେତ—ସି)

Homeless; houseless

ଅନିକୁ—ସ. ବି—ଅନିକୁ (ଦେଖ)—(କବିରଜ ଦରେବୁନ୍ତ ମିଶ—

Anikshu

ଦୁର୍ବଲୁଙ୍କ)—Anākhuā (See)

ଅନିଗିର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିଗିର୍ଣ୍ଣ)—

Anigirñña ୧ । ଗିଲା ଯାଇ ନ ଥିବା—

1. Not swallowed.

୨ । ଉତ୍ସବ ବା ଶୁଷ୍କ କର ଯାଇ ନ ଥିବା—

2. Not suppressed (M. W.)

ଅନିଗ୍ରହ—ସ. ବି. (ନିଃ ଚର୍ବ; ଅ+ନିଗ୍ରହ)—

Anigraha ୧ । କାରାଲି ନ ମାନିବା; ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜିତ ହେବା

କଥା ନମାନିବା—1. Not owning one's self refuted,

୨ । ଯୁଦ୍ଧ ହାତ ଅନ୍ୟନ—2. Non-refutation.

୩ । ଅଟକ ବା ବାଧାର ଅଭିବ—3. Non-restraint.

ସ. ବିଶ—ଅବାଧ—Unrestrained.

ଅନିଗ୍ରହହ୍ସାନ—ସ. ବି. (ତଷ୍ଠି ଚର୍ବ; ଅନିଗ୍ରହ + ସାନ)—

Anigraha hasthāna (ଦର୍ଶନ) ଯୁଦ୍ଧର ଅଣ୍ଣନ ନ ହେବାର

ଅବସ୍ଥା ବା ଅବସର—(philosophy) Occasion of non-refutation.

ଅନିଛ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ନ+ଇଛା)—ଅନିଛି—

Anichenhha

Unwilling; undesirous.

(ଅନିଛା—ସି)

ଅନିଛା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନିଛ + ଆ)—ଅନିଛର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Anichchhā

Feminine of Anichchha..

ସ. ବି. (ନିଃ ଚର୍ବ; ନ+ଇଛା)—୧ । ଇଛାର ଅଭିବ—

1. Unwillingness.

୨ । କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ନ ହେବା—

2. Reluctance; disinclination.

ଅନିଛୁ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ନ+ଇଛୁ)—ଅନିଛୁ (ଦେଖ)

Anichchhu

Anichchha (See)

ଅନିଛୁକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଇଛୁକ)—ଅନିଛୁ (ଦେଖ)

Anichchhuka

Anichchha (See)

(ଅନିଛୁକ—ସି)

ଅନିଜକ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିଜ+କ)—

Anijaka

1. ଯାହା ନିଜର ନୁହେ; ଯାହା ଅପଣାର ନୁହେ—

2. Not belonging to one's own.

୩ । ପରର—2. Belonging to another.

ଅନିଜ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଇଜ)—

Anita ୧ । (ଅମୁକ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ଦ୍ରିୟ) ଯାଇ ନ ଥିବା—

1. Not gone to

୨ । ପାଇ ନ ଥିବା—2. Not having obtained.

୩ । ଦ୍ଵୟାନ—3. Destitute of (M. W.)

୧	ଇ	ଭ	କୁର	ଏ	ଦୟକୁ ବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁକାଳିକ ସୁକ୍ରାମର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	କ୍ଷ	ଇଯ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଭ	କୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁରୁଷଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ତ	ନ୍ତ୍ର

ଅନ୍ତର—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ୟ) —

Aniti ୧। ଅନ୍ତର୍ୟ; ଅତିରଷ୍ଟୀ—

1. Short-lived; transient.

ଅନ୍ତର ସଂପାର ଏ ଅଛଇ ନାୟା ଘୋର । ପିତାମର. ବୃଦ୍ଧିହୃଦୟର. ୨୮ ।

୨। (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ୟ) ଅନ୍ୟାୟ—2. Unjust; wrong.

୩। (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ୟ) ଅନୈତିକ—3. Immoral,

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ୟ) — ଅନ୍ତର (ଦେଖ)

Aniti (See)

ଅନ୍ତର୍ୟ—ସଂ. ବିଶ (ଅ + ନିତ୍ୟ) — ୧। ଅତିରଷ୍ଟୀ—

Anitya 1. Not everlasting.

ଅନ୍ତର୍ୟତା; } ବି. ୨। ଶର୍ଷୀୟ—

ଅନ୍ତର୍ୟତ୍ତ } 2. Transient; ephemeral.

୩। ଅନ୍ତରକଳ୍ପୀୟ—3. Short-lived.

୪। ସାମୟିକ—4. Occasional; temporary.

୫। ଅନ୍ୟମେତ୍ର—5. Irregular.

୬। ଅସ୍ଥାୟୀ—6. Unstable.

୭। ଅନ୍ତର୍ଷିତ—7. Uncertain.

୮। ଅସାଧାରଣ—8. Extraordinary; exceptional.

ଅନ୍ତର୍ୟଦ୍ରତ୍ତକ—ସଂ. ବି. ପୁ—୧। (ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରି) କିଛିକାଳ ପାଇଁ ଘେଣିଥିଅନ୍ତର୍ୟଦ୍ରତ୍ତକ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟକୁ ଦିଅ ଯାଇଥିବା ପୁଅ—

Anityadattaka ପୁଅ ରୂପେ ପ୍ରତିଶ କରିବାପାଇଁ ପିତାମାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟକୁ ଦିଅ ଯାଇଥିବା ପୁଅ—

1. (law) A son surrendered by his parents to another for temporary adoption. (M. W.)

୨। (ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରି) ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ଅନ୍ୟରେ ଘୋଷିଷ୍ଠୁରୁଥେ ଗୁହାତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପାଳିବାକୁ ଦିଅ ଯାଇଥିବା ପୁଅ—2. A son surrendered by his parents to another for preliminary adoption. (M. W.)

ଅନ୍ତର୍ୟଦ୍ରତ୍ତମ—ସଂ. ବି. ପୁ—ଅନ୍ତର୍ୟଦ୍ରତ୍ତକ (ଦେଖ)

Anityadatrima Anityadattaka (See)

ଅନ୍ତର୍ୟସମ—ସଂ. ବି.—(ନ୍ୟାୟ) ଅନ୍ତର୍ୟ ବା ଅସାଧାରଣ ବିଷୟକୁ ସାଧା-

Anityasama ରଣ ବିଷୟ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିନା କରିବା ସ୍ଵର୍ଗି; ମିଥ୍ୟବାଦ—

(logic) Sophism consisting in generalizing what is exceptional.

ଅନ୍ତର୍ୟସମାସ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—(ବଧାକରଣ)—ଯେଉଁ ସମସ୍ତ-

Anityasamasa ପଦକୁ ପୁଅକୁ ପୁଅକୁ ରଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଭବବୋଧ

ବିଷୟରେ ବାଧା ପଡ଼େ ନାହିଁ—(grammar) A compound the sense of which may

be equally expressed by resolving it into its constituent parts.

[ତ୍ରୁ—ବୃଷ୍ଟାଗୁରୁକୁ ବୃଷ୍ଟ ଅଗୁରୁ ବୋଲି ଲେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାବି-ବୋଧରେ ବାଧା ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

ଅନିଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନିଦ୍ରା) —

Anida ଅନିଦ୍ରା; ଉଜାଗର—(ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) Sleeplessness.

ଅନିଦାନ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ + ନିଦାନ) —

Anidāna ୧। କାରଣଗ୍ରାନ—1. Causeless.

୨। ଅମୂଳକ—2. Groundless.

୩। ଯେଉଁ ସେଗର ନିଦାନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ—3. Undiagnosed (diseases)

ଅନିଦିଗ୍ର—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନିଦ୍ରା) —

Anidīra ୧। ଅନିଦ୍ରା; ନିଦ୍ରାର ଅଭିବ; ଜାଗରଣ—

ଅନିଦ୍ରା 1. Sleeplessness.

ଅନିଦ୍ରା ୨। ନିଦ ନ ମାତ୍ରବା—2. Wakefulness; want of sleep.

ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅନିଦ୍ରା) — ୧। ଅନିଦ୍ରା; ନିଦ୍ରାଗ୍ରାନ; ଶୋଇ କଥା—1. Sleepless.

୨। ଉନିଦ୍ରି; ଉଜାଗର—2. Wakeful.

ଅନିଦ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅ + ନିଦାନ) —

Anidra ଉଜାଗର; ଉନିଦ୍ରି—Awake; wakeful; (ଅନିଦ୍ରା—ଶ୍ଵା) Sleepless.

ଅନିଦ୍ରା—ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵା. (ଅନିଦ୍ରା + ଆ) —ଅନିଦ୍ରର ଶୀଳଙ୍ଗ—

Anidrā Feminine of Anidra.

ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ୫ ଶ୍ଵା—ଉନିଦ୍ରି; ରତ୍ନିଯାକ ତେଜିଥିବା; ଉଜାଗର—Awake; sleepless.

ବାପ ପୁଅ ବହେ କଥ ଅନିଦ୍ରା ମୁଗ୍ରା ଗାତ୍ର ମେଲ—ତରା ।

ସ. ବି—୧। ନିଦ୍ରାର ଅଭିବ—

1. Wakefulness; sleeplessness.

୨। ନିଦ ନ ଅହିବା ରେଗ—

2. A disease; insomnia.

ଅନିଦିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ନିଦିତ) —୧। ନିଦ୍ରାଗ୍ରାନ—

Anidita 1. Sleepless.

(ଅନିଦିତ—ଶ୍ଵା) ୨। ଯେ ଏତେବେଳ ସାଏ ଶୋଇ ପଢ଼ ନାହିଁ—2. Not yet asleep; still awake.

ଅନିନିମୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ନିନିମୟ) —୧। ନିନାର ଅଯୋଗ—

Anindaniya 1. Unblamable; blameless.

(ଅନିନିମୟ—ଶ୍ଵା) ୨। ପ୍ରଣାମାର ଯୋଗ—2. Praiseworthy.

୩। ସ୍ଵନ୍ଦର—3. Graceful.

୪। କର୍ତ୍ତ୍ତେଷ—4. Faultless.

ସାଥୀରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୃତିର ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ଏବଂ ; ଉଚ୍ଛିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାଟାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତାରୁ ହେବ । ଯଥା :—
‘ଗାଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଁ’ ଶୋଭିତେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଜନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନନ୍ଦା—ସ. ବି. (ଅ + ନନ୍ଦା)—ପ୍ରଶାଂସା—Praise.

Anindā

ଅନନ୍ଦିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନନ୍ଦିତ)—୧ । ପ୍ରଶାଂସିତ—I. Praised.

Anindita ୨ । ଅନନ୍ଦମୟ (ଦେଖ)

(ଅନନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨. Anindaniya (See)

ଅନିନ୍ଦ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ନନ୍ଦ୍ୟ)—ଅନନ୍ଦମୟ (ଦେଖ)

Anindya Anindaniya (See)

(ଅନନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନନ୍ଦ୍ୟସୁନ୍ଦର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଦୃଷ୍ଟି; ଅନନ୍ଦ ଓ ସୁନ୍ଦର)—

Anindyasundara ନିଶ୍ଚର ସୁନ୍ଦର, ଏପର ସୁନ୍ଦର ସେ ତାର
(ଅନନ୍ଦ୍ୟସୁନ୍ଦର—ସ୍ତ୍ରୀ) କୌଣସି ଅଂଶକୁ କେହି ନିନା କରିବାକୁ
ବା ଖୁଣିବାକୁ ନାହିଁ—Of faultless
grace; symmetrical and beautiful.

ଅନିନ୍ଦ୍ରୀ—ସ. ବି. (ନ + ନନ୍ଦ୍ୟ; ଯାହା ଉନ୍ନୟ ନୁହେ)—

Anindriya ୧ । ଆସ୍ତ୍ର—1. The soul,

୨ । ମନୋବ୍ରତୀ; ବବେକ—2. The Reason.

ଅନିବର୍ତ୍ତୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନିବର୍ତ୍ତୀ)—

Anibartta ୧ । ଅନିବର୍ତ୍ତୀ; ନିର୍ବର୍ତ୍ତିବହିତ; ଅଣବାହୁଡ଼ା (ପଥ)—
1. (road) From which there is
no return.

ନାରଦେ କର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, ଗଲେ ଅନବର୍ତ୍ତୀ ପଥେଣ
କନ୍ଦୋଥ, ଘରର ଗୁପ୍ତ ।

୨ । ଅସ୍ତ୍ରେରପ୍ରବୃତ୍ତି; ଅଣାକ୍ତ—2. Not of peaceful
disposition; of a restless turn of mind.

ଅନିବର୍ତ୍ତନ—ସ. ବି. (ନ + ନିବର୍ତ୍ତନ)—ଫେର ନ ଆସିବା—

Anibarttana Non-return; not turning back,

ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—୧ । ସୁତ୍ରିର—1. Steadfast,

୨ । ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ—

2. Improper to be abandoned.

ଅନିବର୍ତ୍ତୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ନିବର୍ତ୍ତନ ଥାରୁ + ଭର. ୧୩. ୧୧)—

Anibartti ୧ । ସେ ଫେରେ ନାହିଁ—

(ଅନିବର୍ତ୍ତନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ Not turning back

୨ । ସେ ଫେର ଆସେ ନାହିଁ—2. Not returning.

୩ । ସେ ସୁଦ୍ଧାନ୍ତରୁ ପଛ ଫେରାଏ ନାହିଁ; ସାଦସୀ—

3. Brave; not retreating; one who
does not turn his back on the
battle-field.

ପୌତ୍ର, ଦେଶ୍ୟ ଅସୁଅଛ ବାର୍ଷି ଦୂରନାଶ :

ରଶ ରଶ ଅନାବିନୀ, ଅନିବର୍ତ୍ତନ ରଶେ । ରାଧାକାଥ, ହାସାନୀ ।

ଅନିବାଧ—ସ. ବି. (ଅ + ବିବାଧ)—ସ୍ଵାଧୀନତା—

Anibādha Liberty (Apte)

ଅନିବାର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନିବାରଣୀୟ)—

Anibāra ୧ । ଅନିବାରଣୀୟ; ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ—

1. Unavoidable.

୨ । ଅବଶ୍ୟମ୍ବାବୀ—2. Inevitable.

୩ । ଦୂର୍ବର୍ତ୍ତ—3. Invincible.

୪ । ଅବାରତ—4. Unprevented.

୫ । ଅବିରତ—5. Constant.

ଦେ. କି. ବିଶ—ସଙ୍କଦା—Constantly,

ଯାହା ଜୀବନ ଜଗତକ ଅନିବାର । ମ୍ୟୁଲୁନ, ବିଷ୍ଣୁଗାଥ ।

ଅନିବାରଣ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅନିବାରଣୀୟ)—

Anibārāraṇa ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ; ଅବଶ୍ୟମ୍ବାବୀ—

Irresistible; inevitable.

ଷେଷ ଶକ୍ତି ଅନିବାରଣ ମରଣ

ଅନୁରୂପ ବୋଲ ଯାତକ ହେ ଜୀବ । କୃଷ୍ଣହୁ ମହାଭାବର, ଗ୍ରୋଗ ।

ଅନିବାରଣୀୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନିବାରଣୀୟ)—

Anibārāṇīya ୧ । ଯାହାକୁ ବାରଣ କରସାଇ ନ ପାରେ—

1. Unavoidable; irresistible;

୨ । ଯାହା ବନ କରସାଇ ନ ପାରେ—

2. Unpreventable.

୩ । ଅବଶ୍ୟମ୍ବାବୀ—3. Inevitable

୪ । ଦୂର୍ବର୍ତ୍ତ—4. Invincible.

୫ । ଏକବାଗିଆ; ସେ ବାରଣ ମାନେ ନାହିଁ—

5. Stubborn.

୬ । ଯାହା ଏହି ଦିଅସାଇ ନ ପାରେ—

6. Not to be warded off.

ଅନିବାରତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନିବାରତ)—

Anibārata ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ବାଧା ଦେଇ ନାହିଁ—

1. Unopposed.

୨ । ଅନିପିକ—2. Unforbidden.

୩ । ଅପ୍ରତିହତଗତି—3. Unimpeded.

୪ । ଅନୟନ୍ତରୀ—4. Unchecked.

ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନିବାର୍ଯ୍ୟ)—ଅନିବାରଣୀୟ (ଦେଖ)

Anibārjya

Anibārāṇīya (See)

ଅନିବୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନିବୁତ)—ଅନିବାରତ (ଦେଖ)

Anibārūta

Anibārīta (See)

ଅନିବୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନିବୁତ)—

Anibārutta ୧ । ଯାହାର କରୁତ ନାହିଁ—1. Unceasing

୨ । ଅଣବାହୁଡ଼ା—2. Not returning.

୩ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ରହୁତ ନ ହେବା—

3. Not stopping from work.

୪ । ଅନବରତ; ଅବିରତ—4. Incessant;constant.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁର	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିକ ସ୍ଥାନାନ୍ତର	ଷ	କ	ଶୁଣ	ଜୀ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ	
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ରୁ	ପ୍ଲେ	ଅକାରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ତର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସ୍ଥାନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ତର ବା	ଶ୍ଵେତ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତୁ		

ଅନିଭ—ଦେ. ବିଶ. (ବାଇବଳୁ ଅନୁବାଦରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସ. ଅନିବା-
Anibha—
ପଣୀୟ)—

୧ | ଅନିବାପଣୀୟ; ଯାହାକୁ କେହି ନିର୍ଭାଇ ପାରିବ ନାହିଁ—

2. Unquenchable (fire)

୩ | ନିର୍ବୁ ନ ଥିବା; ତରକାଳ ଜଞ୍ଚଥିବା—

3. Ever-burning.

ଅନିଭୃତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିଭୃତ)—

Anibhruta ୧ | ଯାହା ଗୁଣ ନୁହେ—1. Not private.

୨ | ସବସାଧାରଣ—2. Public.

୩ | ନିର୍ଲଙ୍ଘ—3. Immodest.

୪ | ସାହସୀ—4. Bold.

ଅନିଭ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ନ+ଇଭ୍ୟ)—ସେ ଧଳା ନୁହେ; ନିର୍ଭାନ୍ତ—

Anibhya Not wealthy (M. W.)

ଅନିମନ୍ତ୍ରଣୀଖିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ+ନିମନ୍ତ୍ରଣ)—ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ (ଦେଖ)

Animantranāñi

Animantrita (See)

ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ+ନିମନ୍ତ୍ରିତ)—

Animantrita

୧ | ଯାହାକୁ ଡାକିବା ହୋଇ ନ ଥାଏ—

(ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ—ସି)

1. Uncalled.

୨ | ଅବରଣୀ—2. Uninvited.

ଅନିମିତ୍ତ—ଗ୍ରା. କି. ବିଶ—ଅନିମିତ୍ତ (ଦେଖ)

Animite

Animitte (See)

ଅନିମିତ୍ତ—ସ. ବି. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅ+ନିମିତ୍ତ)—

Animitta

୧ | ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣର ଅର୍ଥକ—

1. Absence of adequate cause.

୨ | ଅନୂଳକତା—2. Groundlessness.

ସ. ବିଶ. (ବହୁବୀହି)—୧ | ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣମୂଳ—

1. Having no adequate cause.

୨ | ଅନୂଳକ—2. Groundless.

୩ | ଅକାରଣ—3. Causeless.

ଅନିନ୍ତିଲିଙ୍ଗନାଶ—ସ. ବି—ନେତ୍ରରେଗବିଶେଷ; ଏଥୁରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ

Animittalinganāśa ଅନନ୍ତା ଜନ୍ମେ—

An ophthalmic disease ending in total blindness, perhaps Amaurosis (M. W.)

ଅନିମତ୍ତ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସ. ଅନିମତ୍ତ)—

Animitte

୧ | ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ବିନା—

1. Without adequate occasion.

ଅନିମିତ୍ତ ଅପରା ପୁର ନ କବବ। କୃଷ୍ଣଚ. ନହାଇରତ. ଅବ୍ୟ।

୨ | ଅକାରଣରେ; ବୁଥାରେ—

2. Without any cause; in vain.

୩ | କଷ୍ଟ ପ୍ରେସନ୍ତରେ—3. Uselessly.

ଅନିମିତ୍ତ ମାରି ତାହାର ଅନିମିତ୍ତ—ପାରଳା. ନହାଇରତ।

ଅନିମିଷ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବୀହି; ଅ+ନିମିଷ)—

Animisha ୧ | କିମ୍ବିମେଷ; ପଲକଶୂନ୍ୟ; ଯାହା ଆଖିରେ
(ଅନିମିଷ—ସି) ପଲକ ପଡ଼େ ନାହିଁ—

1. Unwinking (person).

୧ | ପଲକ ପଡ଼ୁ ନ ଥିବା (ଆଖି)—

2. Unwinking (eye).

ତଥାପିଭୁଲିର ସଦୃଶ, ନୟନ କଲେ ଅନିମିଷ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମଜାମ୍ବୁଦ୍ଧ ।

୩ | ହୃଦୟାର; ଅତି ସତର୍କ—

3. Vigilant; watchful.

୪ | ଖୋଲଥିବା; ମେଲଥିବା (ଆଖି ବା ଫୁଲ)—

4. Open (eye or flower).

ସ. ବ—୧ | (ଏମାନଙ୍କ ଚର୍ଚୁ ପଲକପୂରା ଥିବାରୁ)—

ଦେବ; ଦେବତା—1. A God.

ଏଣୁ ତୋ ନମ ଅନିମିଷ, ନମସ୍ତେ ଅନାଦ ପୁରୁଷ ।

କଲନାଥ. ଭଗବତ. ୧୦୮ ।

୨ | ମଣ୍ଡ୍ୟ—2. Fish.

୩ | ଅତିପୂର୍ଣ୍ଣକାଳବିଭାଗ—

3. Minutest division of time.

ଅନିମିଷାକ୍ଷ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବୀହି; ଅନିମିଷ + ଅକ୍ଷ)—

Animishāksha ୧ | ଯାହା ଆଖୁରେ ପଲକ ପଡ଼େ ନାହିଁ—
(ଅନିମିଷାକ୍ଷ—ସି) 1. One whose eyes are fixed.

୧ | ପଲକପୂରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ରହିଥିବା—

2. Looking steadily.

ଅନିମିଷାଗୁର୍ବୀ—ସ. ବି. (ତଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନିମିଷ + ଆଗୁର୍ବୀ)—ଦେବଗୁରୁ;

Animishāchājya ବୃଦ୍ଧକ—Name of Brûhaspati
the preceptor of the gods.

ଅନିମେଷ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବୀହି; ଅ+ନିମେଷ)—

Amimesha ଅନିମିଷ (ଦେଖ)

(ଅନିମେଷ—ସି)

ଅନିପୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିପୁତ)—୧ | ଅନିପୁତ—

Aniyata 1. Not regulated; uncontrolled.

୨ | ଅବାଧ—2. Unrestrained.

୩ | ଅନିପୁତ—3. Irregular.

୪ | ସାମୟକ; ଅନିଦ୍ର୍ଶ୍ୱ ସମୟରେ ଘରୁଥିବା—

4. Casual; incidental.

୫ | ଅନିଦ୍ର୍ଶ୍ୱ; ଅନିଦ୍ର୍ଶ୍ୱ—

5. Unfixed; indeterminate, indefinite;
uncertain.

୬ | ପରବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—6. Changing.

୭ | ଅପ୍ରାୟ—7. Not permanent.

ଅନିପୁତୁପୁଣ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ସି. (ବହୁବୀହି; ଅନିପୁତ + ପୁନାନ + କନ୍ତୁ).

Aniyatapumshka ଅ) ଅସତ୍ର (ସି)—Unchaste
(woman).

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୂରତା ଏହି ଓ ଉଚ୍ଚତା ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ଉଚ୍ଚତା ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଯାହାଙ୍କୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ୧. ବାବୁ କୌଣସି ନର୍ତ୍ତକ ବା ମାହାସ୍ତ୍ରକ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ଜୀ ମିଳିବ , ତାଙ୍କେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାମେ ରହିର କପାଳକ , ୨. ବାବୁ ଉଚ୍ଚତା ବର୍ଷି ବା ମାହାସ୍ତ୍ରକ ଶବ୍ଦ ଜୀଜିମାରୁ ହେବ । ଯଥା — ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ ।

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନିଦିନ୍ତ୍ବପତନିକା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman having no fixed husband.

ଅନ୍ତରୁକ୍ତି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅନ୍ତରୁକ୍ତ + ଅନ୍ତିମିତି)—

Aniyatāntika (ଗଣିତ) ଅନିଦିନ୍ତ୍ବ ସଂଖ୍ୟା— arithmetic) An indeterminate digit

ଅନ୍ତରୁତ୍ତି—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ନିୟୁତ୍ତିତ)— ୧. ଉଦାମ; ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ—
Aniyantṛita ୧. Unchecked; unregulated.

୨. ଅନବାରତ—2. Unprevented.

ଅନ୍ତରୁମ—ସଂ. ବ. (ନିଃ ତତ୍ତ୍ଵ + ଅ + ନିୟମ)— ୧. ନିୟମର ଅଭାବ—
Aniyama ୧. Want of rule; irregularity.

୨. ଅସ୍ଥିରତା—2. Unsettledness.

୩. ଅନୁତ୍ତ ଅଭରଣ—3. Improper conduct.

୪. ବେଧାସ—4. Disorder.

୫. ଧାର ଅଭାବ—5. Want of fixed order.

୬. ସନ୍ଦେହ—6. Doubt (M. W.)

ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—୧. ନିୟମରହିତ—

୧. Irregular; having no rule.

୨. ଧାର ଅନୁଧାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା—

୨. Not conforming to any fixed order.

ଅନ୍ତରୁମିତି—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ନିୟମିତି)—

Aniyamita ନିୟମରହିତ—Irregular.

ଅନ୍ତରୁମୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ନିୟମିତି; ୧ମା. ୧ବ.)—

Aniyami ୧. ଅନ୍ତରୁତ୍ତ—1. Irregular.

୨. ଯେ ନିୟମ ପାଲେ ନାହିଁ—

୨. Not observing or following any rule.

୩. ଆଗ୍ରହୀକାଳ; ଅକାଗ୍ରହୀ—

୩. Transgressing approved rules of conduct.

ଅନ୍ତରୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ନିୟକ୍ତ)—୧. କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁକୁରର—

Anijukta କର୍ତ୍ତାର ନ ଥିବା—1. Not appointed.

ଅନ୍ତରୁକ୍ତ; } ବ. ଯେ କ୍ଷମତାପ୍ରାୟ ନୁହେ—

ଅନ୍ତରୋଗ 2. Not authorised.

ସଂ. ବ. (ସ୍ତ୍ରୀତି)—ଧର୍ମିକରଣ ବା ବିଷ୍ଣୁଗାଲ୍ଘୁରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅସେପର ଯେ ବିଧମତେ ନିୟକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ହୋଇ ଦେବାରୁ ଅପାରଗ—An assessor at a court who has not been formally appointed and is not entitled to vote (M. W.)

ଅନ୍ତରୁକରଣ୍ତୁ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ନିସକରଣ୍ତୁ)—

Anirākarishnu ୧. ଯେ ବାଧା ନ କିଏ—

୧. Unobstructive.

୨. ଯେ ଦୋଷଦର୍ଢୀ ନୁହେ—2. Not censorious.

ଅନ୍ତରୁତ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ + ନିୟୁତ୍ତି)—୧. ଅପ୍ରତିବନ୍ଦିତ—

Aniruddha ୧. Unrestrained; unhindered.

(ଅନ୍ତରୁତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨. ଅଶାସ୍ତ୍ର—2. Ungovernable.

୩. ଏକବାଗିଥ—3. Self-willed (M. W.)

ସ. ବିଶ. ପୁଂ—୧. ଗୁରୁନା; ଗୁପ୍ତଚର—

୧. A spy; a secret emissary (M. W.)

୨. ପତା; ପଶୁବନ୍ଧନ ରକ୍ତ—

୨. A rope for fastening cattle (M. W.)

୩. (ନାମ) କୃଷ୍ଣଚର ନାତ; ପ୍ରଦୁଷ୍ମ ବା କାମଦେବଙ୍କ ପୁରୁଷ

ଓ ଭୂଷାଙ୍କ ସ୍ତାମୀ—3. Name of the son of Pradyumna.

[ଦ୍ର—ବାଣୀଷୁରର କନ୍ୟା ଉଷା ଅନ୍ତରୁତ୍ତଠାରେ ପ୍ରେମାସନ୍ତ୍ରେ ହୋଇ ଉନ୍ନତକାଳ ବଳରେ ଅନ୍ତରୁତ୍ତ ବାଣୀଷୁରର ବାଣିଧାଳୀ ଶୋଣିତପୁରସ୍ତ୍ର ଉଥାସକୁ ଅଣାଇ ତା ସଙ୍ଗେ ବିହାର କଲା । ବାଣୀଷୁର ଏହା ଜୀବନପାରି ଅନ୍ତରୁତ୍ତକୁ ଧରି ନେବା ପାଇଁ ପାଇକ ପଠାଇବାରୁ ଅନ୍ତରୁତ୍ତ ଏକାଙ୍ଗ ଲୌହ ଗଦା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ବିଧି କଲା; କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଉନ୍ନତକାଳ ପ୍ରଭାବରେ ବାଣୀଷୁର ତାକୁ ଧରି ବିଦୀ କଲା । କୃଷ୍ଣ, ବଳମୂଳ ଓ ଅନ୍ତରୁତ୍ତ ପିତା କାମ ଏ ସବାଦ ପାଇବା ବାଣୀଷୁର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାକୁ ପାପସ୍ତ୍ର କଲେ । ବାଣୀଷୁର ଶିବରକ୍ତ ଥିବାରୁ ଶିବକ ଅନୁରୋଧକମେ କୃଷ୍ଣ ବାଣୀଷୁରକୁ ଜୀବନରେ ମାରି ପକାଇଲେ ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟୀ ହୋଇ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତରୁତ୍ତକୁ ଉଷା ସହି ଦ୍ୱାରକାକୁ ଆଣିଲେ । ଅନ୍ତରୁତ୍ତର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ରେତନା ଗର୍ଭରେ ଅନ୍ତରୁତ୍ତର ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ହୋଇ ଥିଲା—ସେ ପୁରୁଷ ନାମ କଲା ।]

୪. ଶିବ; ମହାଦେବ—4. God Siba.

୫. ବିଷ୍ଣୁ—5. Bishnu (Apte)

୬. (ନାମ) ଶାକ୍ୟମୁନିଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଅର୍ଦ୍ଧତବିଶେଷ—

୬. Name of a Buddhist saint, contemporary of the Buddha.

୭. (ନାମ) ବୃଷ୍ଟିବଶଧରବିଶେଷ—7. Name of a descendant of Brushni.

ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—

A name given to males.

ଅନ୍ତରୁତ୍ତପଥ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅନ୍ତରୁତ୍ତ + ପଥ)—

Aniruddhapatha ୧. ଯେଉଁ ବାଟକୁ କେହି ବନ କରି ନାହିଁ—1. An unobstructed path.

୨. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) ବାସୁମଣ୍ଡଳ—2. The atmosphere.

୩. (ଅକାଶରେ କେହି କାହା ବାଟ ବନ କରି ଯାଏ ନାହିଁ)—ଆକାଶ; ଶୂନ୍ୟ—

୩. Ether (M. W.); The sky (Apte)

ବସାରର ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୁତତ ୧ ଚକିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚକିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଯାରେ ପ୍ରତିବେ ରଖା ବିରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅପର ୨ ଗା ୩ ଚକିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନିବାଦ—ସ. ବ. (ଅ+ନିବାଦ=କଳନ୍ତି; ଅବଙ୍ଗା)—

Anirbāda ୧ । ବିବାଦର ଅଭ୍ୟବ—

1. Absence of dispute.

୨ । ଅବଙ୍ଗା ନ କରିବା—2. Absence of disregard.

ଅନିବାର—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସ. ଅନିବାର୍ୟ=ଅବରତ)—

Anirbāra ୧ । ଅନେକଥର—1. Many times.

୨ । ବହୁ; ବିଶେଷ—2. Much.

ମିଳିଲେ ମରେ ହର ଅନିବାର ବୋଲି ବର ।

ଅନିବାର୍ୟ—ବିଶ. (ଅ+ନିବାର୍ୟ)—୧ । ଅସମାପ୍ତ—

Anirbāha

1. Non-completion.

(ଅନିବାର୍ୟ—ବିଶ) ୨ । ଅସାଧନ—

2. Non-accomplishment.

୩ । ସମ୍ବାରରେ ସୁରୁଖୁରୁ ହୋଇ ଚଳିବା ଅବସ୍ଥାର ଅଭ୍ୟବ; ଆୟୁ ନ ଅଣ୍ଟିବା—

3. Being straitened in means (Apte); insufficiency of income (M. W.)

୪ । ଅସଂପ୍ରାନ୍ତ—4. Want of provision.

* । ଶେଷ ସିକାନ୍ଦୁର ଅଭ୍ୟବ—

5. Inconclusiveness (M. W.)

୬ । କାମ ଚଳାଇବାର ଅଭ୍ୟବ—

6. Non-management.

ଅନିବାହ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିବାହ୍ୟ)—ଯାହା ଚଳାଇବା କଷ୍ଟକର—

Anirbāhyā Difficult to manage.

ଅନିବିଶ୍ଵ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ+ନିବିଶ୍ଵ)—

Anirbiśvā ୧ । ଅବିଶ୍ଵ; ବିଶାଦରହିତ—

(ଅନିବିଶ୍ଵ—ସି) ୧. Not downcast; not depressed.

(ଅନିବିଶ୍ଵ—ବି) ୨ । ଅକ୍ଷାନ୍ତ—2. Not fatigued (Apte).

ସି. ବି—ବିଶ୍ଵାନ୍ତ ନାମ—

A name of Bishnu (Apte)

ଅନିବିଦ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିବିଦ+ବିଦ ଧାରୁ+ଅ)—

Anirbida ୧ । ଅକ୍ଷାନ୍ତ—1. Unwearied.

(ଅନିବିଦ—ସି) ୨ । ଅବିଶ୍ଵ—2. Undesponding.

ଅନିବୁତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ନିବୁତ)—୧ । ଅସର୍ବୁଦ୍ଧ—

Anirbūta 1. Discontented.

(ଅନିବୁତ—ସି) ୨ । ଉଦ୍‌ଦୃ—2. Uneasy.

(ଅନିବୁତ—ବି) ୩ । ଅସୁଖୀ—3. Unhappy.

୪ । ଅସମ୍ଭବ—4. Unaccomplished; unfulfilled.

ଅନିବୁତ୍ତି—ସ. ବି. (ଅ+ନିବୁତ+ବୁତି)—

Anirbūtti ୧ । ସମ୍ପଳ ନ ହେବା; ଫଳ ନ ପାଇବା—

(ଅନିବୁତ୍ତି—ବିଶ) ୧. Non-fulfilment.

୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Incompleteness (M. W.)

୩ । ଦର୍ଶଦ୍ଵତ୍ତା—3. Poverty (Apte)

୪ । ଉଦ୍‌ଦୃଗୁଡ଼ିତା—4. Anxiety; disquietude.

(Apte)

ଅନିବେଦ—ସଂ. ବି. (ଅ+ନିବେଦ)—୧ । ଅବିଶାଦ —

Anirbeda

1. Not depression.

୨ । ଆସନ୍ତର୍ଦୂରତା—2. Self-reliance.

ଅନିବେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ନିବେୟ)—

Anirbeya ଯାହା ଲାଭୀର ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ—

Inextinguishable; unquenchable.

ଭରତ ଦେବାଲ୍ୟ ଅନିବେୟ କାହିଁ । ଡର୍ଶନେ—ବଜାମଦିଦ୍ୟ ।

ଅନିବେଶ—ସଂ. ବି. (ଅ+ନିବେଶ)—୧ । ବେକାର—

Anirbesa

1. Destitute of employment.

୨ । ଦୁଃଖୀ; ଦୂର୍ଦ୍ଵାଗ୍ରହୀ—2. Wretched; miserable (Apte)

ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକୁତ + ନିବେଶ)—

୧ । ସେ ପାପ ପାଇଁ ପ୍ରାସ୍ତୁତିତ କର ନାହିଁ—1. Not having expiated one's sins (M. W.)

ଅନିର୍ଭାର—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ନିର୍ଭାର)—

Anirbhara

୧ । ଅନାଶ୍ରୟ—1. Helpless

(ଅନିର୍ଭାର—ସି) ୨ । ଯାହାର ଉତ୍ସ ନାହିଁ—2. Unsupported; having no support or prop.

୩ । ସାମାନ୍ୟ—3. Slight.

୪ । ଅତ୍ୟକ୍ଷ—4. Little.

୫ । ହାଲୁକା—5. Light.

ଅନିର୍ଭାବ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅନିବାଦ)—ଅନିବାଦ (ଦେଖ)

Anirbhā

Anirbāha (See)

ଅଚଳ ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅସମାହୁତ—1. Unaccomplished.

୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.

୩ । ଅଚଳ—3. Untenable.

୪ । ଯନ୍ତ୍ରିରେ କାମ ଚଳ ନ ପାରେ—

4. Unmanageable.

୫ । ଦୁଃଖୀ; ଦର୍ଶଦ୍ୱ—5. Poor; indigent.

୬ । ନଅଣ୍ଟିଆ; ଅଭ୍ୟବଗ୍ରହୀ—6. In want.

୭ । ନିଜର ସଂସାର କାମ ଚଳାଇବାକୁ ଅସମ୍ଭବ—

7. Unable to manage one's worldly affairs.

୮ । ଅଚଳ ସଂସାରକ ଅବସ୍ଥାଗ୍ରହୀ—

8. Not well-to-do.

୯ । ସେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ମିଳିପିଛି ଚଳ ନ ପାରେ—

9. Unable to get on well with another.

୧	ଇ	ଉ	ଚିର	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ଯୁକ୍ତାଷ୍ଵର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଭାଥ	ତ	
୨	ଇ	ଉ	ଚି	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ମାର ବା ଚନ୍ଦିନ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ରାତ୍ରି	ତ	କ୍ର

ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ)—

Anirjapa ୧। ଅତ୍ୟଧିକ; ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ—1. Excessive.

ବେଜାୟ ୨। ବହୁ—2. Many.

ବେଜା ୩। ଅଗଣୀତ; ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ—

3. Innumerable; countless.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ଅତ୍ୟନ୍ତ; ବହୁ; ଖୁ—Excessively; too much.

ସମୟେ ବାତ ବହୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ—କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ।

ଅନିଲ—ସ. ବି. (ଅନ ଧାରୁ = ବହୁବା ବା ନିଃଶାସ ମାରିବା + କରଣ)—

Anila ଅଳ; ଯାହାଦ୍ଵାରା ପ୍ରାଣୀ ବହୁନ୍ତି ବା ନିଃଶାସ ମାରନ୍ତି)—
୧। ବାୟୁ; ପବନ—1. Air; wind.

[ଦ୍ଵା—ଏହା ପ୍ରଥମତଃ ସଂଖ୍ୟାରେ ୨ ଥୁଲ; ସଥା—ଆବଦ, ନିବଦ୍ଧ, ଉଦ୍ଦବଦ୍ଧ, ସବଦ୍ଧ, ବିବଦ୍ଧ, ପ୍ରବଦ୍ଧ ଓ ପରବାଦା ମାତ୍ରରେ ରହି ଏ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସାତ ଖଣ୍ଡ ଲେଖାଏ କରିବାରୁ ଏହା ୪୫ ହେଲା ।]

୨। ପବନଦେବତା—2. The God of Wind.

୩। ବାୟୁକୋଣ; ଉତ୍ତରପଣ୍ଡିମ କୋଣ—

3. The North West quarter.

୪। ଅଷ୍ଟାବୟୁ ମଧ୍ୟରୁ ପଞ୍ଚମ ବୟୁ—4. Name of the fifth of the 8 Basu Deities.

୫। ଶଶରୟ ବାତ—5. The wind as one of the humours of the body.

୬। ବାତରେଗ—6. Rheumatism.

୭। ସ୍ଥାନକ୍ଷତ୍ର—7. The 17th lunar mansion.

୮। (ବାୟୁର ସଂଖ୍ୟା ୪୫ ଥୁବାରୁ) ୪୫ ସଂଖ୍ୟା—
8. The number 49.

୯। ପ୍ରାଣବାୟୁ—

9. The vital air of living beings.

[ଦ୍ଵା—ଏହା ୫ ଟି ସଥା—ପ୍ରାଣ, ଅପାନ, ବ୍ୟାକ, ଉଦାନ ଓ ସମାନ ।]

ଅନିଲକ—ସ. (ନାମ) ବି—ବହୁତୁବଶୀୟ ରାଜାବିଶେଷ; ବିଶମିତ୍ର—
Anilaka ରୂପ ଏହାଙ୍କ ବଶଧର—Name of an ancestor of the sage Biswamitra.

ଅନିଲଘ୍ନ—ସ. ବିଶ. (ଅନିଲ + ହନ ଧାରୁ + କ୍ରିପ୍ତ)—ବାୟୁରେଗନାଶକ
Anilaghna (ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ)—Curing disorders due to wind.

ଅନିଲଘ୍ନକ—ସ. ବି. (ଅନିଲଘ୍ନ + କ)—ବାହାତ୍ମା; ବିଶ୍ଵାରକ (ଗଛ)—
Anilaghnaka A tree; Terminalia Belerica.

ଅନିଲପର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବି—ଆୟୁର ଓ ଆଶ୍ରିତ ବାହାରଥାତ୍ତ ପୂର୍ବ ଓ
Anilaparjyaya ବିକାରେଗବିଶେଷ—Pain and swelling of the eye-lids and outer parts of the eye.

ଅନିଲପର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବି—ଅନିଲପର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Anilaparjyaya Anilaparjyaya (See)

ଅନିଲବନ୍ଧ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନିଲ + ବନ୍ଧ)—୧। ଅଗ୍ନି—

Anilabandhu 1. Fire.

୨। କୃତ୍ତିକା ନକ୍ଷତ୍ର—

2. The 3rd asterism; the Pleiades.

ଅନିଲସତ୍ତ—ସ. ବି. (ବହୁବୀହି; ଅନିଲ + ସତ୍ତା)—

Anilasattha ୨ୟ—Fire.

ଅନିଲସାରଥ—ସ. ବି. (ବହୁବୀହି; ଅନିଲ + ସାରଥ)—

Anilasarathi ୨ୟ—Fire.

ଅନିଲାସତ୍ତ—ସ. ବି. (ପୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ବାୟୁମୁଖ; ହନୁମାନ—

Anilātmatja Hanumāna the son of the Wind God.

ଅନିଲାନ୍ତକ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନିଲ + ଅନ୍ତକ)—

Anilāntaka ଇଙ୍ଗୁଦି (ଦେଖ)—Ingudi (See)

ଅନିଲାମୟ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ; ଅନିଲସମ୍ପାଦୀୟ; ଆମୟ = ରେଣ୍ଟ)—

Anilāmaya ୧। ବାୟୁରେଣ୍ଟ; ପେଟପଣ୍ଠ—

1. Flatulence.

୨। ବାତରେଣ୍ଟ—2. Rheumatism.

ଅନିଲାଶୀ—ସ. ବି. (ଅନିଲ + ଅଶୀ ଧାରୁ + ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ; ସେ

Anilāshī ପବନ ଖାର ବଷେ)—ସର୍ପ; ସାପ—Serpent; snake.

ଅନିଶ—ସ. କ୍ରି. ବିଶ—(ବହୁବୀହି; ଅ + ନିଶା; ସହିରେ ନିଶା ବା

Anisa ବିଶମ ନାହିଁ)—୧। ଅବରତ—

1. Continually; uninterruptedly.

୨। ସବ୍ଦା—2. Constantly; always.

ଅନିଶ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ. (ସ. ଅନିଶ)—ସବ୍ଦା—

Anise ଅନେଷଣ—Searching.

ଅନିଶ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ. (ସ. ଅନିଶ)—ସବ୍ଦା—

Anise Always.

ଅନିଶେ—ଦେଖେ ଦେଖୁବ ମୋତେ, ଥିବ ମୁଁ ତାହାର ଅଗ୍ରତେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଭବବତ୍ ୮୯ ।

ଅନିଶ୍ଚ—ସ. ବି. (ନଃ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଇନ୍ଦ୍ରାଣ୍ତା)—୧। ଅପକାର—

Anishṭa

1. Harm.

୨। ହାନି—2. Injury.

୩। ଅହତ—3. Evil.

୪। ଦୁଃଖ; ଦୁର୍ଦ୍ଵା—4. Calamity; mishap.

ଅନିଶ୍ଚପତନ—ସ. ବି. (ଅନିଶ୍ଚ + ପତନ ଧାରୁ + ଅ)—ଅନିଶ୍ଚପତନ;

Anishtapata ଅନିଶ୍ଚ ଘଟଣା; ମନ ଘଟଣା—Mishap; misfortune.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଓ ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୱେଦ ଉତ୍ତା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ଚକ୍ରର ବୌଣେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବାହାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚକ୍ରର ବ୍ୟବସାର , ବା ୧ ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଞ୍ଜିନୀ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଞ୍ଜିନୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ଦି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ଦି’ ଦେଖିବେ ।

ଅମ୍ବାକ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର୍ବାଦିକାରୀ+ରକ) — ୧ । ସେନା—

Anika 1. Soldier.

୨ । ଯୁଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତି—2. Army,

୩ । (ଅ+ମା+କୃଷ୍ଣ; ସହିରୁ ଫେରିବାକୁ ନ ହୁଏ) —
ଯୁଦ୍ଧ—3. War, fight.

୪ । ସମ୍ମୁଦ୍ର—4. Multitude.

ଅମ୍ବାକସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବାକ+ପୁଣ୍ୟରେ ଧାରୁ+ଅଥ; ଅମ୍ବାକରେ ଯାହା ଥାଏ) —

Anikastha ୧ । ସେନାଦଳ—1. Army; troop.

୨ । ଅଶୋଭିତିର ଦଶମାଂଶ୍ଚ—

2. A battalion consisting of 21870.
soldiers.

[ଦ୍ୱ—୨୮୭ ହସ୍ତିପକ ସେନା, ୨୮୭ ରଥାରେସ୍ତ୍ର ସେନା,
୨୯୧୯ ଅଶ୍ଵରେସ୍ତ୍ର ସେନା ଓ ୧୦୫୩୯ ପଦାବି ଏହିପର
ମୋଟରେ ୨୮୭୦ ପରିମିତ ସେନିକ ।]

ଅନିତ—ସଂ. ବ. (ଅ+ନିତ) — ୧ । କୁମାର; ଦୂର୍ଲୀଳ, ମାତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ
Aniti ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ—1. Immorality.

ଅନିତି ୨ । ଅନାମ୍ବାର—2 Non-observance of
social rules.

୩ । ଅନ୍ତ୍ୟାଗର—3. Oppression.

୪ । ଅନ୍ୟାୟ—4. Injustice.

୫ । ପରର ସ୍ଵଭାଗ୍ୟନ—5 Violation of the
people's right.

୬ । ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ—6. Evil action; improper
action.

କବା ଅନିତ ଅନିତା; ଅନୁତ୍ତ ବି ବୁଝେ ହୋଇଲା ।

ଜଗନ୍ନାଥ, ଭଗବତ, ୫୯ ।

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅନେକିକ—1. Immoral.

୨ । ସଦାଗୁର୍ବଦିଗର୍ହତ; ଶାଶ୍ଵତବ୍ରଦ୍ଧ—2. Contrary
to the approved social rules.

ଅନିଦ୍ରକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଅନିଦ୍ରା; ୧୮. ୧୧.) —

Anidruk ଅନିଦ୍ରା (ଦେଖ)
Anidruša (See)

ଅନିଦ୍ରାଶ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ଅନିଦ୍ରା; ୧୮. ୧୧) —

Anidruša ଏପର ନୁହେ—Not like this.
(ଅନିଦ୍ରାଶ—ସିଦ୍ଧି)

ଅନିଶ୍ଚର—ସଂ. ବିଶ. (ନ+ଅନିଶ୍ଚର; ଯାହା ମତରେ ଭିନ୍ନର ନାହାନ୍ତି) —

Anisvara ୧ । କାନ୍ତିକ—1. Godless; atheist.

୨ । ପ୍ରଭୁବ୍ୟାନ—2. Masterless; lordless.

୩ । ଅଭୟ—3. Having no protector.

ଦେ. ବି—ଅପ୍ରଭୁ; ଯେ ପ୍ରଭୁ ନୁହେ—One who is not
a master or a lord.

ଅମ୍ବାରଣ ହୋଇଣ ଉତ୍ତର ଉତ୍ତରେ

କହିବ କହିଅଛ ବାନିବ ମୁହଁଏ । ବୃଷ୍ଟିଦ୍ଵାରା ମହାଭାରତ ଶବ୍ଦ ।

ଅମ୍ବାରବାଦ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବାରବାଦିକାରୀ+ବାଦ) —ନାଟ୍ରିକତା; ଈଶ୍ଵରକର

Aniswarabāda ଅସ୍ତ୍ରିର ନ ମାନିବାରୂପ ମତ—
theism.

ଅମ୍ବାରବାଦି—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅମ୍ବାରବାଦି+ବାଦି) —

Aniswarabādī ଉତ୍ତର କାହାନ୍ତି, ଏହି ମତ ଯେ ପ୍ରକାଶ
(ଅମ୍ବାରବାଦିନା—ସିଦ୍ଧି) କରନ୍ତି; ନାସ୍ତିକ—
theist.

ଅନୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ନ+ଇହା) —

Aniha ପଳାଶାରହିତ; ନିଷାମ—
(ଅନିହା—ସିଦ୍ଧି) Desireless; free from desires.

ଅନୁତ୍ତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ନ + ଇହା) —

Aniha ଅନାହର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Aniha.

ସଂ. ବ—ଅନିହା; ଅନିଦିନି—

Indifference to worldly concerns.

ଅନୁ—ସଂ. ଉପସର୍ଗ—ଶବ୍ଦ ବା ଧାରୁର ପୁଣ୍ୟରେ ସ୍ଵତ୍ତୁ ହେଲେ ନିମ୍ନଲିଖିତ

Anu 1 । ପଞ୍ଚାର; ପଛରେ (ଯଥା—ଅନୁଜ) —
1. After.

୨ । ସଦ୍ବିଶ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ) —
2. After.

୩ । ଅଧୀକ; ଅଧ୍ୟ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ) —
3. Below.

୪ । ନିକୁଞ୍ଜ; ସ୍ଵାନ; ଅଧମ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ) —
4. Lower.

୫ । ସହିତ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ; ଅନୁପାନ) —
5. With; together.

୬ । ଅଂଶ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ) —6. Part.

୭ । ପରାମର୍ଶ; ଅନେଧାନଳ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ) —
7. Mutually.

୮ । ସମୀପ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ) —8. Near.

୯ । ବହୁରୂପ—9. Outside.

୧୦ । ସାଧ୍ୟାର୍ଥ (ଯଥା—ଅନୁକରଣ; ଅନୁଦିନ) —
10. Repetition.

୧୧ । ଚିତ୍ର—11. Sign.

୧୨ । ଆୟୁଷ; ପରତ୍ରମ—12. Exertion.

୧୩ । ଅନୁକରମ; ଯଥାକ୍ରମେ (ଯଥା—ଅନୁପ୍ରସ୍ତ୍ରମ) —
13. Succession.

୧୪ । ଉତ୍ତରଭାବ—14. Accordingly; likewise.

୧୫ । ଅନୁଶାସନ—15. According to.

୧	ର	ତ୍ର	ତ୍ରି	ତ୍ରି	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରିକ ସୁଲାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କି	ଇତ୍ତ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ତ୍ର	ତ୍ରି	ତ୍ରି	ଯେ	ଅନୁକରଣୀର୍ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଞ୍ଜ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ଶ	ନ୍ତ	

୧୭ । ପଳଚଃ—16. Consequently.

ସଂ. ବି. (ନାମ) — ଯୟାତିକ ଉରସରେ ଶର୍ମିଶ୍ଵାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର—
Son of Jājāti born of Sarmishthā.

ଦେ. ବି. (ନାମ) — ଅନୁକୁର ଡାକନାମ —
Name for calling Ananta.

ଅନୁକ — ସ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁ + କମ ଧାରୁ = କାମନା କରିବା +
Anuka କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ) — କାମୀ; କାମାସ୍ତ୍ର; କାମକ —

(ଅନୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lascivious; lustful.

ଅନୁକଥନ — ସଂ. ବି. (ଅନୁ + କଥନ) — କଥୋପକଥନ; ପରାପର
Anukathana କଥାବାର୍ତ୍ତା—Conversation;
discussion; mutual talk.

ଅନୁକମ୍ପା — ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ସହିତ + କମ ଧାରୁ = କମ୍ଭିବା + ଭାବ. ଅ;
Anukampa ପରାପର ହୃଦୟ କମ୍ଭିତ ହେବା) —

୧ । ଦୟା; ସହାନୁଭୂତି—

1. Kind feeling for others; sympathy.

୨ । ପରର ଦୁଃଖ ବା ସୁଖରେ ମମତା —

2. Commiseration.

୩ । କରୁଣା—3. Pity; compassion.

ଦେ. ବି—ହେତ୍ତ — Love; affection.

ବର ସମୟେ କଷା, ବାମାଠାରେ ଏହେ ଅନୁକମ୍ପା ।

ଗ୍ରଂ. ବେଦେଶ୍ୱରନାଥ. ୧୨୩୧ ।

ଅନୁକମ୍ପ୍ୟ — ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ + କମ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ. ଅର୍ଥାର୍ଥ) —
Anukampya ଅନୁକମ୍ପାର ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁଗ୍ରାହ୍ୟ; କୃପାରସାଦ—
(ଅନୁକମ୍ପା—ସ୍ତ୍ରୀ) Pitiable.

ଅନୁକରଣ — ସଂ. ବି. (ଅନ = ସଦୃଶ + କ ଧାରୁ + ଅନ = ସଦୃଶକରଣ) —
Anukarana ୧ । ସଦୃଶକରଣ; ପ୍ରତିରୂପକରଣ; ନକଳ
ଅନୁକୃତ } ବଣ ୨ । କରିବା—1. Copying.
ଅନୁକରଣୀୟ } ବଣ ୨ । ଅନ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖୁ ସେହିପର କରିବା -
2 Imitation.

ଅନୁକରିବା — ଦେ. ପଦ୍ୟ କି—୧ । ଅନୁକରଣ କରିବା—
Anukaribā To imitate.

ଅନୁକରା ଅନୁକରଣ କ୍ରମରେ ତୁଳ୍ୟ ଅବବଳ — ବ୍ୟାନାଥ

ଅନୁକର୍ମୀ — ଗ୍ରା. କି. ବଣ (ସଂ. ଅନୁକମ୍ପ) — ୧ । ଅନୁଷ୍ଠାରେ;
Anukarme ଅନୁକର୍ମୀ—1. According to.

ଅନୁକର୍ମେ ୨ । ଧାରାହାକୁରୁଷେ—2. Serially.

ଅନୁକର୍ଷ — ସଂ. ବି (ଅନୁ = ନିମ୍ନରେ + କୃଷ ଧାରୁ = ଅକର୍ଷଣ କରିବା +
Anukarsha ଭାବ. ଅ) — ୧ । ଅଧ୍ୟସ୍ତିତ ଯେଉଁ କାଠାର
ଚାଢି ବା ରଥ ଟଣ୍ଡାଏ—1. The shaft of a

car or a carriage.

୨ । ନିମ୍ନରୁ ଅକର୍ଷଣ—2. Attraction from below.

୩ । (ନିମ୍ନ ଓ ବ୍ୟାକରଣ) — 3. (metaphysics &

grammar) Repetition of a word used in a previous aphorism in a subsequent proposition.

ଅନୁକରଣ — ସଂ. ବି (ଅନୁ = ନିମ୍ନ + କୃଷ ଧାରୁ = ଟଣିବା + ଭାବ. ଅନ) —
Anukarshana ଅନୁକର୍ଷ ୨ ଓ ୩ (ଦେଖ) Anukarsha 2 & 3(See)

ଅନୁକଳ୍ପ — ସଂ. ବି (ଅନୁ = ନିକୃଷ୍ଟ + କଳ୍ପ = ବିଧି) — ୧ । ପ୍ରତିନିଧି—
Anukalpa 1. Representative.

୨ । ପ୍ରଥାନ ବିଧର ଅନୁସରିକ ବିଧି; ଗୋଣବିଧି—
2. A secondary injunction; immaterial rules.

ଅନୁକାମୀନ — ସ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁକାମ = ଉତ୍ତା + ବିନ) —
Anukāmina ସେହା ଗୁଣ; ସେହା ବିହାସ—
(ଅନୁକାମୀନତା—ବି) Arbitrary; self-willed.

ଅନୁକାର — ସ. ବି. (ଅନୁ = ସଦୃଶ + କ ଧାରୁ = କରିବା + ଅ) —
Anukāra ୧ । ସମତା—1. Similarity.
୨ । ବେଳ୍ୟ—2. Resemblance.

୩ । ଅନୁକରଣ—3. Copying; imitation.

ଅନୁକାରୀ — ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁ + କୃଧାରୁ = କରିବା + ଭକ୍ତି—
Anukārī ୧ମା. ୧ବ.) — ୧ । ଯେ ଅନୁକରଣ କରେ;
(ଅନୁକାରୀଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନୁକରଣକାରୀ—1. Imitating.

୨ । ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇଥିବା—
2 Resembling.

ଅନୁକିର୍ଣ୍ଣ — ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ + କୃ + କର୍ମ. ତ) — ବ୍ୟାପ୍ତ; ବିଷ୍ଟତ—
Anukirṇṇā Pervaded.

ଅନୁକୁଳ — ସଂ. ବଣ. (ଅନ = ଯୋଗ୍ୟ + ଭୁଲ = ବଶ) —
Anukūla ୧ । ସଦୃଶ—1. Kind; compassionate,
(ପ୍ରତିକୁଳ—ବିପରୀତ) ୨ । ସହୟ; ସପନ—

2. Helpful; favourable; friendly.
୩ । ଅନୁଗ୍ରହକାରୀ—3. Showing favour.

୪ । ଘୋଷକ—4. Supporting.
୫ । ଅନୁରକ୍ତ—5. Attracted to.

୬ । ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ନାୟକବିଶେଷ; ଏକ ମାତ୍ର
ନାୟକାଠାରେ ଅସ୍ତ୍ର ନାୟକ—

6. (Rhetoric) A lover who is attracted to one and only one lady.
କଲ ବନ୍ଧିଶ ନାୟକ ଅନୁକୁଳ ଧର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ଯ୍ୟ ମୋର ଅଣି ।
ଅନୁକୁଳ ରସବନ୍ଧୋଳ ।

୭ । ଅର୍ଥାଳକାରବିଶେଷ; ପ୍ରତିକୁଳ ବିଷ୍ଟ ଅନୁକୁଳ ହେଲେ
ଅନୁକୁଳ ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ ।

7. (Rhetoric) A case in which an unfavourable matter is said to be favourable.

ପାଥାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୃଜନରେ ସ୍ଵର୍ଗ ୧ ଚିତ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମୟା ଏବଂ , ପଢ଼ିର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛବବ ୧ ବା , ପଢ଼ିର କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାନୀସୁତ୍ର ଶର ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଗାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେଉଁ ଶର ପାର ସଥାକୁମେ ଚହିର ବିପଞ୍ଚତ , ବା ୧ ପଢ଼ିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନୀସୁତ୍ର ଶର ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ସଥା :— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ହେଣିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ହେଣିବେ; ‘ଆଜ୍ଞା’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜ୍ଞା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜ୍ଞାତ’ ହେଣିବେ ; ‘ଆଜ୍ଞାତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜ୍ଞାତ’ ହେଣିବେ ।

ଦୋଷ ଦେଖି ରୁ ଦୟ ରେ ତନ୍ଦୁଳା, ମଣ୍ଡଳା କର ଗ୍ରହରେ,
ମାତ୍ର ପାଶ ନିତାନ୍ତେ, ବାନ୍ଧ ବା ବସନାନ୍ତେ
ଶ୍ରୀ ବଦାର ଦନ୍ତେ, ଦୂଷ କରନ ଭୁଲେ ।
କୁଳମଣି ଦାଶ—ଆଜ୍ଞାର ତରଣୀ ।

ପାଏଁତରା ଦେ. ବି—୧ । କାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ଭ—

ପାଏଁତରାବ୍ 1. Beginning of a work.

୨ । କୌଣସି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିବାର ଆରମ୍ଭ—
2. Beginning of a journey for some
special purpose.

କଳା ଯିବାରୁ ସେ ଅନୁକୂଳ କଲେ । କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର, ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଅନୁକୂଳଟୁକରିବା—ଦେ. କି—୧ । କୌଣସି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ଭ କରିବା—

Anukūla karibā 1. To begin any good work

ପାଏଁତରା କରା ୨ । ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିବା; ବାହାରିବା—

ପାଏଁତରାବ୍ 2. To begin a journey.

କଳା ଯିବାରୁ ସେ ଅନୁକୂଳ କଲେ । କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର, ମହାଭାରତ, ବନ ।

୩ । ସେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା—

3. To begin any work.

ଅନୁକୂଳତା—ସଂ. ବି. (ଅନୁକୂଳ + ଭବ. ତା)—

Anukūlata ୧ । ସପକ୍ଷତା; ସହାୟ—

1. The quality of being favourable.

୨ । ଦୟା; ଦାର୍ଶଣ୍ୟ—2. Kindness; compassion.

ଅନୁକୂଳ ବିରାତି—ଦେ. ବି—ଅନୁକୂଳ ବିରାତି (ଦେଖ)

Anukūla birārdi Anakūla birārdi (See)

ଅନୁକୂଳୀ—ସଂ. ବିଶ. ଧୀ—ଅନୁକୂଳର ଧୀଲଙ୍ଘ —

Anukūlā Feminine of Anukūla.

ବି—୧ । ବୃକ୍ଷଦିଶେ—1 Croton Polyandrum.

୨ । ଛନ୍ଦଦିଶେ—? Name of a metre.

ଅନୁକୃତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ = ସଦୃଶ + କୃ ଥାରୁ = କରିବା + କର୍ମିତ)—

Anukṛuta ଯାହା ଅନ୍ୟର ଅନୁକରଣରେ କରିଯାଏ—

Imitated; copied.

ଅନୁକୃତି—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + କୃ ଥାରୁ + ତି)—ଅନୁକରଣ (ଦେଖ)

Anukṛuti Anukarana (See)

ଅନୁକୃତ—ସଂ. ବିଶ. (ନିଃ ତତ୍; ନ + ଉକ୍ତୁ)—୧ । ଅକୁଥିତ—

Anukta 1. Unspoken.

୨ । ଅନୁକୂଳିତ—2. Unuttered.

ଅନୁକ୍ରକଚ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ = ପରି + କମିତି = କରିବି)—

Anukrakacha କରିବ ଭଲ ଦନ୍ତ—

Denticulated like a saw; serrated

ଅନୁକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପରି + କମ ଥାରୁ + ଅନୁକ୍ରମ)—

Anukrama ୧ । ଧାରାବାହିକ କହୁବସ୍ତୁ—1. Series.

୨ । ଯଥାକମ; ପରିପାଠ—

2. Sequence; regular order.

ଅନୁକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପରିତ୍ରାଚ + କମ + ଭବ. ଅନ)—

Anukramanā ଅନୁକ୍ରମଣକା (ଦେଖ)

Anukramanikā (See)

ଅନୁକ୍ରମଣିକା—ସଂ. ବି. (ଅନୁକ୍ରମଣ + ଭକ + ଧୀ. ଆ)—

Anukramanikā ୧ । ଗ୍ରହର ଅବତରଣିକା; ମୁଖବନ୍ଦ; ଭୂମିକା—

1. Introduction; foreword of a book
or subject.

୨ । ଗ୍ରହର ବିଷୟ ସୂଚି—2. Table of contents;
index of a book.

୩ । ମହାଭାରତର ଭୂମିକା ପଦ—

3. The portion of the first book of
the Mahâbhârata which summarises
the whole story.

ଅନୁକ୍ରମଣୀ—ସଂ. ବି—ଅନୁକ୍ରମଣିକା (ଦେଖ)

Anukramanī Anukramanikā (See)

ଏ ଅନୁକ୍ରମଣୀରେ ବୈଦବ୍ୟାସ ରୁହି, ଅନୁକ୍ରମ ମାତ୍ର କେବଳ ଦେବ ରୂପି ।

କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଅଧି ।

ଅନୁକ୍ରମି—ଦେ. ଅ—ସଦୃଶ—

Anukrami Like.

ନିଃ ଦନ୍ତଶର ଗମ ଶର ଅନୁକ୍ରମି । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାଧ୍ୟ ।

ଅନୁକ୍ରମେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ଧାରାବାହିକରବରେ—

Anukrame 1. Serially; in a series.

୨ । ଗୋଟିଏ ପରେ ଅନ୍ୟଟ; ଏହି ରୂପ କିମ୍ବମରେ—

2. In a regular succession.

୩ । ଅନୁଷ୍ଠାର—3. According to.

ଦୋଷାନୁକ୍ରମେ ପାଇ ଦୟ, ତା ଅପରାଧ ହୋଇ ଶ୍ରୀ ।

କଳାଥ. ପ୍ରଗତି. ୪୫ ।

ଅନୁକ୍ରୋଷ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ସହିତ + କିମ୍ବ ଧାରୁ + ଅ)—

Anukroṣa ୧ । ଦୟା; ଅନୁକ୍ରମ—

1. Commiseration; tenderness.

୨ । ସହାନୁଭୂତି—2. Sympathy; compassion.

ଅନୁକ୍ରଣ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନୁ = ପ୍ରତି + କଣଶ = ମୁହୂର୍ତ୍ତ = ଅନୁକ୍ରଣ)—

Anukshana କଣଶ; ପ୍ରତିକଣ; ମୁହୂର୍ତ୍ତ—Always;
constantly; every moment.

ଅନୁକ୍ରଣେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଅନୁକ୍ରଣରୁ, ଏହା କେବଳ ପଦ୍ୟରେ

Anukshane ବ୍ୟବହୂକ କ୍ରମ)—

ଅନୁକ୍ରଣ (ଦେଖ)

Anukshana (See)

ବେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବଳାଇଛ ଦ୍ୱାରାଗନେ ଗୋ ।

ଶୁଣିରେ ସଥା ବଳଣେ ଅନୁକ୍ରଣେ ଗୋ—ସମ୍ମାନ ।

ଅନୁକ୍ରେଷ—ସଂ. ବି—ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେବ ସେବକମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ବୁଝ

Anukshetra ଦିଶେ—Stipend given to the
temple-servants of Orissa in commu-
tation probably of the proceeds of

endowment (M. W.)

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ର	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ଥାନାଶର	ସ	କ	ଶୀଘ୍ର	କ୍ଷ	ଇମ୍ବ	ଇଅ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ଚି	ତୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବଣ୍ଣି ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ	ଶୀ	ର୍ମ୍ୟ	ଇଅ	ବୁ	ଦ୍ଵ	

ଅନୁଗ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାଦ୍ର+ଗମ ଧାରୁ=ଯିବା+ଅ)—

Anuga ୧। ଯେ ପଛରେ ଯାଏ—

(ଅନୁଗ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Following in the wake.

୨। ପଞ୍ଚାଦ୍ର ଧାବନକାରୀ—

2. Following after; pursuing.

୩। ପଞ୍ଚାଦ୍ରଗାମୀ; ଅନୁଯାୟୀ; ଅନୁଗତ

3 Following; dependant

୪। ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଘଟବା—4. Corresponding to.

ଅନୁଗଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଶ. [ଅବ୍ୟୁତ୍ତାବ; ଅନୁ=ସମୀପବତୀ+ଗଙ୍ଗା]

Anugaṅga (ନାମ)—

ଯାହା ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ନିକଟବତୀ; ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ସମୀପସ୍ଥ;

(ପ୍ରଦେଶ)—Gangetic; lying near the Ganges; (country) adjoining the Ganges.

ଅନୁଗତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାଦ୍ର+ଗମ ଧାରୁ=ଯିବା+କର୍ମ. ତ ଯେ ପଛରେ ଯାଏ)—

Anugata (ଅନୁଗତ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. ମତାଧିକ; ମତାନୁବତୀ—

1. Follower; obedient; devoted; attached to.

୨। ସେବକ; ଆଣ୍ଟିବ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Dependant on.

୩। ଅଧୀନସ୍ତ୍ରୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. Subordinate to.

ଅନୁଗବ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଗୋ+ଅ)—ଦେଖ୍ୟ—

Anugaba Length.

ଅନୁଗବିନୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାଦ୍ର+ଗୋ=ଗାରୁ+ଇନି)—

Anugabina ଯେ ଗୋରୁ ପଛରେ ଯାଏ; ଗୋରକ୍ଷକ; ଗାର ଝୁଅଳ—Cowherd.

ଅନୁଗମ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଛରେ+ଗମ ଧାରୁ=ଯିବା+ଅ)—

Anugama ୧। ପଞ୍ଚାଦ୍ରଗମନ; ଅନୁଷ୍ଠାର; ପଛରେ ଯିବା—

(ଅନୁଗତ—ବିଶ.) 1. Following.

୨। ମତାନୁବତୀରେ ପରିବତୀକ—2. Conversion.

୩। ମିମାଂସା—3. Decision; inference.

୪। ସଙ୍ଗତି—4. Means; ability.

୫। ଅନୁଲୋମ(ଦେଖ) — 5. Anuloma (See)

ଅନୁଗମନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାଦ୍ର+ଗମ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—

Anugamana ୧। ସହଗମନ ବା ଅନୁମରଣ; ସ୍ଥାମିର ମୃଦୁପରେ

ସଜର ମୃଦୁକୁ ଆଲଙ୍କନ—1. Immolation of widows on the death of the husband.

[ଦ୍ଵ—ମୁତସ୍ଥାମିକ ଚିତାରେହଣପୁଷ୍ପକ ସଜର ଦେହ ଉତ୍ସାହୀ ସହଗମନ କୁହାଯାଏ; ତନ୍ତ୍ର ଧୀର ଅନୁଷ୍ଠାନିକରେ ପ୍ରବାସରେ ସ୍ଥାମି ମରିଗଲେ ବା ସ୍ଥାମିକ ମୃଦୁ ସମୟରେ ଧୀ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଥିଲେ ସ୍ଥାମିକ ଦାହର କହିବାକ ପରେ (ବା ପ୍ରସବ କରିବା ପରେ) ମୃତ୍ୟୁକ୍ଷରୀକର

କୌଣସି ଚିତ୍ର ବା ପଲାଶପଦରେ ତଥାର ପ୍ରତିମା ସହିତ ଧୀ ଚିତାନଳରେ ପ୍ରବେଶ କରେ; ଏହ ପ୍ରଥାକୁ ‘ଅନୁଗମନ’ ବୋଲିଯାଏ ।]

୨। ଅନୁଗମ (ଦେଖ)—2. Anugama (See)

ଅନୁଗମନଯିବା—ଦେ. କି—ସ୍ଥାମିକର ମୃଦୁ ପରେ ସ୍ଥାମିକର କୌଣସି

Anugamanajibā ଚିତ୍ର, ଅଥବା ପଲାଶପତ୍ରପ୍ରତିମା ସହିତ ଧୀ ଚିତାନଳରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମୃତା ହେବା— To burn herself with a portrait of the deceased husband (said of widows).

ଅନୁଗାମୀ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ=ପଛରେ+ଗମ ଧାରୁ=ଯିବା+ଇନ୍ଦ୍ର =ରେ ପଛରେ ଯାଏ)—

Anugāmī (ଅନୁଗାମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧। ପଞ୍ଚାଦ୍ରଗାମୀ; ସହଚର—

(ଅଗ୍ରଗାମୀ—ବିପସ୍ନାତ) 1. Follower; attendant.

୨। ମତାନୁବତୀ—2. Follower of an idea or opinion.

ଅନୁଗାୟତି—ଦେ. (ପଦବ୍ୟ) କି. (ବ୍ୟୁତର ଅବିକଳଚୂପ)—

Anugāyati ପଛରେ ଗାତ୍ରଅଛି—

କେର୍ତ୍ତ ଗୋପବଧୁ ଅନୁଗାୟତି ପଞ୍ଜ—ପ୍ରାଚୀ. ରସାରାଧ.

ଅନୁଗାୟେଣୀ—ଗ୍ରା. ବି—ସ୍ତ୍ରୀ ପାଲାଥ; ଗୀତର ତୁଳା ଧରିବା (ଧୀଲେକ)—

Anugāyēṇī ଶିଖେଣ ବାଲି ସଙ୍ଗରେ ସାତେହେ ହେ ଉଲେ ଅନୁଗାୟେଣୀ— ପ୍ରାଚୀ. ଶିଖେଣ।

ଅନୁଗୁଣ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ=ଅନୁକୁଳ + ଗୁଣ)—ଅନୁକୁଳ; ଅନୁଗୁଣ—

Anugūḍa Compassionate; favourable.

ଅନୁଗୁଳ—ଦେ. ବି. (ନାମ) ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ଜଳା—A district

Anugūḍā of Ordisā.

[ଦ୍ଵ—ଏହା ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ିଜାତ ମାହାଲ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅନୁଗୁଳର ସନା ଗର୍ଭମେଷକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପରାଇତ ଓ ବନ୍ଦ ହେଲେ । ତେଣୁ ୧୪୭ ପ୍ରାଚ୍ଚାନ୍ଦରେ

କମିଷନର ଗୋଲୁଷ୍ବରୀକ ଶାସନ କାଳରେ ଏ ସଜ୍ଜ ଜୀବ କବାଗଲା । ବତୀମାନ ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ବେଗର କାନୁନ୍ (Non-regulation district) ଜଳା ହୋଇଥିଲା ।

ଅନୁଗୁଳ ନାମରେ ଜଣେ କକ ଏ ସଜ୍ଜ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାର ଏହାର ନାମ ଅନୁଗୁଳ ହୋଇଥିଲା ।]

ଅନୁଗୁହ୍ଣ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନୁଗୁହ୍ଣ)—

Anugruha ଅନୁଗୁହ୍ଣ—Favour.

ଅନୁଗୁହ୍ଣ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅନୁଗୁହ୍ଣକ)—୧। ଅନୁଗୁହ୍ଣକ—

Anugruhi 1. Favourite.

୨। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରଭୁ ଅନୁଗୁହ୍ଣ ଦେଖାନ୍ତି—

2. A subordinate favoured by his master.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵପ୍ନରେ ସୁମ୍ଭବ ତଥା ଉଚ୍ଛିତ ଅଷ୍ଟଙ୍କ ତଥା ଏକ ଶତାବ୍ଦୀର ଅଷ୍ଟଙ୍କ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତଥାର ଅଷ୍ଟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବେଳ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ଏ ବା ୧ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଜଳ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବୃକ୍ଷବୋଲ୍ପରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାକିମେ ବହୁର ବିପରେ ୧. ବା ୧ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଜଳ ଶୋଇଲାକୁ ହେବ । ସେଥା — ‘ଗାଉ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଉ’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକ୍ଷଣ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକ୍ଷଣ’ ଦେଖିବେ ।

୩ । ସେଇଁ ପ୍ରତି ଅଧୀନ କଥିଲୁକୁ ଅନ୍ତର୍ଭବ ଦେଖାନ୍ତି—
3. Prone to show favour to subordinate
people.

ଅନୁଗୁହୀ—ଶ୍ରୀ. ବିଶ—ଅନୁଗୁହୀ (ଦେଖ)

Anugruhiā   Anugruhi (See)
 କୁରୁଷ୍ଵତ୍—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ + ଗ୍ରୁହ ଧାରୁ = ପ୍ରଦଶ କରିବା + କର୍ମ. ତା
Anugruhīta   = ଯାହାକୁ   ଅନୁଗ୍ରୁହ କରିଯାଉଛି ।)—
 ଅନୁଗ୍ରୁହ ପ୍ରାୟ—Favoured.

ଅନୁଗୋଳ—ଦେ. ବ. (ନାମ)	ଅନୁଗୁଳ (ଦେଖ)
Anugola	Anugula (See)
ଅନୁଗ୍ରା—ସ୍ଵ. ବ. (କ + ଉତ୍ତର)—୧ । ଶାନ୍ତ; ଶିଷ୍ଟ; ଅନୁକୂଳ—	
Anugra	1. Gentle.

ଅନୁଗ୍ରହ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ ଧାରୁ+ଅ)—
 Anugraha ୧ । ଅନ୍ୟର ଇଷ୍ଟୁଷାଧନ ଓ ଅନିଷ୍ଟ ନିବାରଣର
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଦୟା; ଉପକାର; ପ୍ରସାଦ; ଆନୁକୂଳ୍ୟ—
 2. Kindness; grace; furtherance.
 ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କୁ ଇଷ୍ଟୁପଳଦାନ—
 2. Favour; granting another's wish.
 ସାରେ ଜଳକ ଯୋନି ସଂଶୋଧିରେ କରିବେ ଅନୁଗ୍ରହ ।

ଅନୁଗ୍ରାହକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. ପୁଣୀ. (ଅନୁ + ଗ୍ରହ ଥାରୁ + ଥାକ)—
Anugrāhaka ୧। ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ କରେ—
 (ଅନୁଗ୍ରାହକ—ଶୀ) ୧. Gracious; favourably disposed; one who bestows a favour.
 ୨। ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଏ—୨. Favouring.

କରୁଣ ଅନୁଗ୍ରହ ଦିନ କହେ ବନୟ ମନେ ।
ଭାଷ୍ଟ. କୋଟିଦ୍ଵାଶ୍ରମୀ. ୧୦୫୭ ।

ଅନୁଚିକିର୍ଷିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅନୁଚିକାର୍ଷ + କର୍ମ. ତ) —
 Anuchikirshita   ଯେଉଁ ବିଷୟକୁ ଅନୁକୂଳଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା
 କରୁ ଯାଇଥିଲୁ—(matter) Which one has
 desired to imitate.
 ସ. ବ—ଅନୁଚିକାର୍ଷ (ଦେଖ)

Anuchikirshā (See)

ଅନୁଚିତ — ସଂ. ବଣ. (କାଳିତିତ)—
 Anuchita ୧। ଯାହା ଉଚିତ ବା ଅନୁକରଣୀୟ ନାହିଁ—
 ୧. Improper; wrong.
 ୨। ଅନୁଷ୍ଠାନ—୨. Unfit; unseemly.

ଅନୁଚିତତା—ସଂ. ବି—ରଚନାରେ ଶବ୍ଦଦୋଷବିଶେଷ—
Anuchitatā (Rhetoric) A fault in composition.
 [ଦ୍ଵା—ସେଇଁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣନାୟ ବିଷୟର ଅପକର୍ଷ
 ସାଧକ ହୁଏ, ତାହାକୁ ଅନୁଚିତତା କହନ୍ତି ଯଥା—
 ପର ନାହିଁ ପଢୁ ଯାହାକ ପଢିଶୁ । କେତେ ଅଛି ହେଲେ ଉଣେ
 ଯନ୍ତ୍ର ପଶୁ । ସାଧାକାଥ. ନନ୍ଦକେଶସ୍ବା ।

ଅନୁଚିନ୍ତା—ସଂ. କି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ଚିନ୍ତା)—
 Anuchintā ପଛ ବିଷୟର ଅନ୍ତରେତନା କରିବା; ପୂର୍ବ ବିଷୟର
 ଧୂରଣ ବା ଭାଲେଖି—Reflection; recollection;
 retrospection

ଅନୁଚ୍ଛା—	ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉଚ୍ଛା = ଯାହା ଉଚ୍ଛା କରୁଥିଲା) —	Retrospection.
Anuchcha	ଅନୁ ମାତି—Low; humble.	
ଅନୁଚ୍ଛାରଣୀୟ—	ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉଚ୍ଛାରଣୀୟ) —	
Anuchchāraṇīya	ଅନୁଚ୍ଛାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)	
	Anuchchārjya (See)	
ଅନୁଚ୍ଛାରତ—	ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉଚ୍ଛାରତ) — ଉଚ୍ଛାରତ ହୋଇ ନଥିବା—	
Anuchchārīta	Unuttered; unpronounced.	

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	।	ଅନୁନାସିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	।	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉପ	ତ	
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଉତ୍ସବରୁଷ୍ମାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ସେ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଥ	ତ	ତ	ତ	ତ	ତ

ଅନୁଚ୍ଛାରିତବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. (ବ୍ୟାକରଣ) — ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତାରିତ ହୁଏ ନାହିଁ;

Anuchchāritabarnña କହିଲୁ ବେଳେ ବା ଉତ୍ତାରଣ କଲା ବେଳେ ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍ତାରଣ କରସାଏ ନାହିଁ; ଲୁପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ (ଯଥା—ଅନେଧାନ୍ୟ; ଏଠାରେ ‘ହ’ ବା ‘ଆ’ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋପ) — Silent letter; a letter which is not pronounced while reading or speaking e.g., ‘H’ in Hour, ‘P’ in ‘Psalm’.

ଅନୁଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉତ୍ତାର୍ଯ୍ୟ; ଯାହା ଉତ୍ତାରଣ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ନାହିଁ) —

୧ । ଉତ୍ତାରଣ କରିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—

1. Unutterable.

୨ । ଯାହାକୁ ଉତ୍ତାରଣ କରସାଇ ନ ପାରେ—

2. Unpronounceable.

ଅନୁଛିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉତ୍ତିଷ୍ଠ; ଯାହା ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ନାହିଁ) —

Anuchchihishṭa ୧ । ଅର୍ଦ୍ଦା ହୋଇ ନ ଥୁବା (ପଦାର୍ଥ) —

1. Untouched by the mouth (food).

୨ । ଅପବିତ୍ର ହୋଇ ନ ଥୁବା (ବସ୍ତୁ) —

2. Undefined (matter).

ଅନୁଛେଦ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ଏକଦିଃତ୍ତେଦ; ସନ୍ତ ଯୋଗୁ = ‘ଛ’ର

Anuchcheda ଦ୍ଵିତୀୟ) — କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଏକଦିଃତ୍ତେଦ ଥୁବା ବାକିତ୍ତେଦ

ଥୁବା ବାକିତ୍ତେଦ—Paragraph; continuous portions of a writing.

ଅନୁଛନ୍ତମକ—ଦେ. ବି. (ଅନୁକାର) — ସମକବିଶେଷ—

Anuchhandajamaka A sort of alliteration.

ରମଣୀରି ସାର ସର ସାର ସଂପାଦ
ଶାରିଗ ରଜ ଦିଗନନ୍ଦ ।

ଧରେ ନରତ୍ତିବ୍ରା ଦେବା ବାର ଦେବା ଦେବା ଦେବା ବା ମନରେ ।

ମନରେ, ମରମ ରମନ ରହିବାର ।

ବାର ତର ଧରେ କହିବାର,

ଦରଷ ରଷ ରଷ ରଷ ରଷ ରଷ ରଷ ରଷ ରଷ ।

ଅରମନ୍ୟ, ବିବୁଦ୍ଧିମନ୍ୟ ।

ଅନୁଜ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ; (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାତ୍ + ଜନ ଧାରୁ = ଜାତ ଦେବା +

Anuja କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) — ୧ । ଯେ ପରେ ଜନ୍ମ ଦୋରାନ୍ତି—

(ଅତ୍ରଜ—ବିପଞ୍ଚତ) 1. Born afterwards.

(ଅନୁଜ—ଶ୍ଵର) 2. କନିଷ୍ଠ—2. Junior.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । କନିଷ୍ଠ ଭୁତା; ସାନ ଭାଇ—

1. Younger brother.

, 2. ଉତ୍ତିଦିବିଶେଷ; ଯାମିମାଣା ଓ ପୌଣ୍ଡିଶାକ ଗତ—

2. A cadet.

ଅନୁଜନ୍ମ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନୁ + ଜନ ଧାରୁ + ମନ୍ତ୍ର; ଅନୁଜନନ୍ମ, ୧ମା.

Anujanmā ୧୭.) — ଅନୁଜ (ଦେଖ)

Anuja (See)

ବ. ପୁଂ — ଅନୁଜ ୧ (ଦେଖ)

Anuja 1 (See)

ଅନୁଜଦୂଷା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ଗ୍ରହ + ସନନ୍ଦ. ଭାବ. ଅ) — ଅନୁଗ୍ରହ

Anujighṛukshā କରିବାର ଇଚ୍ଛା—Desire to show favour.

ଅନୁଜଦୂଷୁ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ + ଗ୍ରହ + ସନନ୍ଦ. ଭାବ) — ଅନୁଗ୍ରହ

Anujighṛukshu ଦେଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା—Desirous of showing favour.

ଅନୁଜିବୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ = ଉପରେ; ପଛେ + ଜାବ ଧାରୁ =

Anujibī ବିଷ୍ଵବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍ଦ୍ର; ଯେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ବଥେ) — (ଅନୁଜିବୀ—ଶ୍ଵର) ଯେ ଅନ୍ୟଙ୍କ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବଥେ ବା ଜାବିବା ନିବାହ କରେ; ଅଗ୍ରତ; ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ— Dependent upon another.

ସଂ. ବି—୧ । ଭାଇ; ସହଚର—1. Servant;

attendant; companion.

, 2 । ଗୁହ ସ୍ବାମୀଦ୍ଵାରା ପୋଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ—

2. Dependents of a family.

ଅନୁଜ୍ଜୁଳ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଉତ୍ତିଜ୍ଜୁଳ) —

Anujjwala ୧ । ଯାହା ଉତ୍ତିଜ୍ଜୁଳ ନାହିଁ; ଜ୍ଞେଆର୍ଦ୍ଦୀଜ—

1. Not bright.

, 2 । ଅଲୋକମୁନ—2. Not luminous.

, 3 । ଜାଲୁଜାଲୁଆ ଦେଖାଇବାରୁଥିବା—3. Dim.

ଅନୁଜ—ସ. ବି. (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାର + ଜାତ ଧାରୁ = ଜାଗିବା + କର୍ମ. ଅ) —

Anujna ୧ । ଆଜ୍ଞା—1. Command; order;

(ଅନୁଜାତ—ବିଶ) injunction.

ଗୁରୁ ତାଳୁ ହୁଣ୍ଡ ଏ ଅନୁଜ ଦେଲେ

ଉଦ୍‌ବ ଘେର କ୍ଷେତ୍ର ଧେତ୍ରାର ବିହାରରେ । କୃଷ୍ଣପଂଦି ମହାରାଜ. ଅଧି ।

, ୨ । ସମ୍ମତପ୍ରଦାନ—2. Giving of consent.

, ୩ । ଅନୁମତି—3. Permission.

, ୪ । ଶ୍ରୀକାର—4. Agreement.

, ୫ । ମନ୍ତ୍ରର—5. Approval.

, ୬ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଅନ୍ୟଙ୍କ ଅଦେଶ ଦେବା ବା ଅନୁରୋଧ କରିବା ଅର୍ଥକ କାଳ ବା ହିୟୁର ବୂପ—

6. (grammar) Imperative mood of a verb denoting request or command.

ଅନୁଜତ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ + ଜାତ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —

Anujñātā ୧ । ଅନୁଜାପ୍ରତ; ଆଜ୍ଞାପ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେଉଁ

(ଅନୁଜ—ବି) ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନୁଜ ଦିଅ ଯାଇଅଛି—

1. Commanded; directed or permitted (person).

, 2 । ଯେଉଁ ବିଷ୍ଵରେ ଆଜ୍ଞା ବା ଅନୁମତ ଦିଇଅଛି—

2. Permitted; ordered (matter).

ବାଧାରଣ ଲେଖି ଅପର ସ୍ଥାନେ ଦୃଢ଼ତ ଓ ଚକ୍ରତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ଚକ୍ରତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଗ୍ରହ ରକ୍ଷା କରଇ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା , ଚକ୍ରତ କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଏବଂ ରଙ୍ଗାଳରେ ଯେବେ ଏ ରଙ୍ଗାଳୋକରେ ନ ମିଳିବ , କେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାତ୍ରମେ ହରିର ପପରାତ , ବା ୨ ଚକ୍ରତ କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଗାଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଁ’ ଶୋଭିବେ; ‘କଥ୍’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ୍’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଥ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ ।

ଅନୁତ୍ତପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ + ଅନୁତ୍ତା + ପତ୍ର)—

Anujñāpatra ୧। ଲିଖିତ ଅଦେଶ; ଆଜ୍ଞାପତ୍ର—

1. Written authority; an order in writing.

୨ । ଅନୁମତିପତ୍ର—2. Written permission.

୩ । ସ୍ଵିକାରପତ୍ର—3. Deed of consent.

ଅନୁତ୍ପତ୍ତି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାତ୍ + ତତ୍ତ୍ଵ + ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି . ତ)—

Anutapta ୧। ଅନୁତ୍ତାପତ୍ରପୁଣ୍ୟ; ସେ ପଣ୍ଡାତ୍ତି କରୁଥିଲା;
(ଅନୁତ୍ପତ୍ତି—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଣ୍ଡାତ୍ତିତ୍ୱବା—1. Repenting; repentant;
(ଅନୁତ୍ପତ୍ତି—ଦ୍ଵାରା) remorseful; penitent.

୨ । ଦୁଃଖିତ—2. Pained; sorry; sorrowing.

ଅନୁତରସ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ତୃଷ୍ଣ ଧାରୁ = ଶୋଷ କରିବା + ରବ. ଅ)—

Anutarsha ୧। ତୃଷ୍ଣା; ପିପାସା; ଶେଷ—1. Thirst.

୨ । ଅର୍ଦ୍ଧିଲାପ; ବଳବତ୍ତ ରଜା—

2. Hankering after.

୩ । (ଅନୁ + ତୃଷ୍ଣ ଧାରୁ + କରଣ ବା ଅଧିକରଣ . ଅ ;
ଯେଉଁ ପାଦ ସାହାୟ୍ୟରେ ତତ୍ତ୍ଵା ନବାରତ ହୁଏ)—
ପାନପାତ୍ର; ମବ୍ୟପାନପାତ୍ର—

3. Wine-glass; goblet.

ଅନୁତରଶନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ତୃଷ୍ଣ ଧାରୁ = ଶୋଷ କରିବା + ରବ. ଅନ)—

Anutarshana ଅନୁତରଶନ (ଦେଖ)

Anutarsha (See)

ଅନୁତାପ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାତ୍ + ତତ୍ତ୍ଵ ଧାରୁ + ଅ)—

Anutapa ୧। ପଣ୍ଡାତ୍ତି; ଅନୁଶୋଭନା; ଅଭଶୋଷ; କୌଣସି
କାର୍ଯ୍ୟ କର ସାରିବା ପରେ ମନରେ ଅଦୁତୁଳ ଦୁଃଖ—
1. Regret; repentance; remorse; penitence.

୨ । ମନୋବେଦନା; ମନୋଦୁଃଖ—2. Mental pain.

ଅନୁତାପି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାତ୍ + ତତ୍ତ୍ଵ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି .

Anutāpi ଇନ୍ ୧ମା. ୧୯.)—ଅନୁତ୍ପତ୍ତି (ଦେଖ)

(ଅନୁତାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anutapta (See)

ଅନୁତମ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉତ୍ତମ; ଯାହା ଉତ୍ତମ ନୁହେ)—

Anuttama ୧। ଅଧିମ; ମନ—1. Not good; bad.

(ଉତ୍ତମ—ବପ୍ରତିକରଣ) ୨ । ନିବୃଷ୍ଟ—2. Inferior.

(ଅନୁତମ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ ; ନାହିଁ ଉତ୍ତମ ସାହାତାରୁ)—

ଅଗ୍ରତ୍ତମ; ଅବୁତମ—

3. Very good; excellent.

ଅନୁତର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଉତ୍ତମ)—

Anuttara ୧। (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) ତୃଷ୍ଣାଂତୁର—1. Silent.

(ଅନୁତର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) ଦ୍ଵଦ୍ଵ ଜିବାର ; ସେ ଉତ୍ତମ
ବା ଜିବାର ଦ୍ଵଦ୍ଵ ନାହିଁ—

3. 2 Unrelying; without a reply.

୨ । (ନାହିଁ ଉତ୍ତମ = ଉତ୍ତମ ସାହାତାରୁ) ସମ୍ପର୍କେ—

3. Best of all.

୪ । (ନାହିଁ ଉତ୍ତମ) ଉତ୍ତମ ବିପରୀତ ଅର୍ଥାତ୍ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗର—

4. Southern; opposite to North.

୫. କି—ଉତ୍ତମ ନ ଦେବା—Not replying;

ଅନୁତ୍ତାନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ ; ନ + ଉତ୍ତମ)—

Anuttāna ମୁହଁ ମାତ୍ର ଶୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

(ଅନୁତ୍ତାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lying with the face downwards.

ଅନୁତ୍ତାକ—ସଂ. ବି. (ନାହିଁ ଉତ୍ତମ ; ନ + ଉତ୍ତମ)—

Anutthāna ୧। ଉତ୍ତାନ-ରହିଛି; ଉଠି ନ ପାରିବା ଅବସ୍ଥା;

ଅନୁତ୍ତାକ—ସ୍ତ୍ରୀ } ବିଶ. ଏକ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିରହିବା—

ଅନୁତ୍ତାକା—ସ୍ତ୍ରୀ } 1. The state of not rising;
non-rising.

୨ । ଶେଷ୍ଟା-ରହିଛି—2. Non-exertion; inertness.

ଅନୁତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଉତ୍ତିତ)—

Anutthita ୧। ଅନୁତ୍ତିତ—1. Not risen.

(ଅନୁତ୍ତିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶୁଦ୍ଧ; ଶୋଇଥିବା—

2. Sleeping; supine.

୩ । ଶୀଘ୍ରାବୁ ଉଠି ନ ଥିବା—

3. Not got up from bed.

୪ । ଯାହା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ବା ଉତ୍ତିତ ହୋଇ ନାହିଁ—

4. Not excited.

୫ । ଅଦୃଷ୍ଟ—5. Not appearing; not yet visible.

ଅନୁପତ୍ତି—ସ. ବି. (ନାହିଁ ଉତ୍ତମ ; ନ + ଉତ୍ତମିତି)—

Anutpatti ଉତ୍ତମ ବା ଅବିର୍ଭବ ଅଭିବ—

(ଅନୁପତ୍ତି—ବିଶ.) Non-production.

ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—୧ । ଯାହାର ଉତ୍ତମ ବା ଜନ୍ମ ହୋଇ
ନାହିଁ—1. Unborn; unproduced.

୨ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ବା ଅଭିର୍ମ ଅନିର୍ଦେଶ୍ୟ—

2. Of untraceable birth or origin.

ଅନୁଦୟ—ସ. ବି. (ନାହିଁ ଉତ୍ତମ ; ନ + ଉତ୍ତମ୍ୟ)—

Anudaya ୧। ଅନୁତ୍ତାନ—1. Not rising.

୨ । ସୁର୍ଯ୍ୟାଦୟର ପ୍ରାକ୍କାଳ—

2. Time just before sun-rise.

ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—୧ । ଅଶୁଦ୍ଧିଅ; ସୁର୍ଯ୍ୟାଦୟର ପୂର୍ବ-
କାଳିନ—1. Previous to sun-rise.

୨ । ଅନୁତ୍ତାନ (ଦେଖ)—

2. Anutthāna (See)

୧ ର ତ ଶ,ର ଟ ଏ ହସନ, ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସ୍ଵଳାଷର	.ଶ ଜ ଶ,ର ଙ ଛୟ ଉଥ ତ
, ର ତ ଶୁ ଲୁ ପ୍ରେ ଅକାଶନ, ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିଦ୍ୟୁତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଖେ ଯ ସ ଗ୍ରେ ଶୈଅ • ତୁ		

ଅନୁଦର—ସଂ. ବଣ ପୁଂ. (ବହୁଗୃହ—ସାହାର ଉଦର ନାହିଁ ବୋଲି Anudara କହିଲେ ଚଲେ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର ଉଦର ଅଛି ଶେଷ (ଅନୁଦର—ଶୀ) ଥିବାରୁ କଟ ସବୁଆ ଦେଖାଯାଏ ।)—

୧ । ଶୀରମୟ; ଶୀରକଟ—

1. Thin waisted; lank loined.

, । କୃଷ—2. Emaciated; lean-bodied.

, । ଦୁଃଖ—3. Weak.

ଅନୁଦାତ୍ସ୍ଵର—ସଂ. ବଣ (ଅନୁଦାତ୍ = ଗତ + ସର = ଶତ)— Anudāttaswara ୧ । ଯାହା ଉଦାତ୍ ବା ଉତ୍ସରବଶିଷ୍ଟ ନୁହେ—1. Unaccented.

, । ମାତସରବଶିଷ୍ଟ; ଯୋଗରେ ଉତ୍ତାରତ ନ ହେବା ବର୍ଣ୍ଣ—

2. Pronounced in a low tone.

, । (ବ୍ୟାକରଣ) ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ—3. Short (letter)

[ଦ୍ରୁ—ସଂସ୍କୃତ ବୈଦିକ ବ୍ୟାକରଣରେ ସର ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ସର ବା ଧ୍ୟନ ରେବଦରେ ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ କରି ଯାଇଥିଲା । ଯଥା—ଉଦାତ୍=ଉଚ୍ଚ; ଦର୍ଶ; ଅନୁଦାତ୍=ଦ୍ରୁସ୍ତ ଓ ସୁରତ=ନୁହେ ଦର୍ଶ ବା ନୁହେ ଦ୍ରୁସ୍ତ ।]

ସଂ. ବି. (ଅନୁଦାତ୍ = ଗତ + ସର = ଶତ)—

୧ । ଦ୍ରୁସ୍ତ ସୁର—1. Short vowel.

, । ପେରୁ ଅନ୍ତର ବା ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଯୋଗରେ ଉତ୍ତାରଣ କରିଯାଏ ନାହିଁ—2. Unaccented vowel.

, । ଗ୍ରୂର ଧ୍ୟନ—3. Grave accent.

[ଦ୍ରୁ—ସର ବର୍ଣ୍ଣର ବୈଦିକ ଉତ୍ତାରଣ ଧ୍ୟନ ତିନି ପ୍ରକାର ଥିଲା; ଯଥା—ଉଦାତ୍, ଅନୁଦାତ୍ ଓ ସୁରତ ।]

ଅନୁଦାର—ସଂ. ବଣ (ନ + ଉଦାର = ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୁହେ)—

Anudāra ୧ । ନାତମନା—1. Ignoble.

, । ଅସାଧୁ—2. Mean; low.

, । ମୁଦ୍ରମନା—3. Illiberal; narrow-minded.

, । କୃପଣ—4. Miserly

ଅନୁଦାସ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ଦାସ)—ଦାସର ଦାସ—

Anudāsa Slave of a slave.

ଅନୁଦିତ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଉଦିତ; ଉଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା; ଉତ୍ତାରିତ ହୋଇ ନ ଥିବା)—

Anudita

୧ । ଅସ୍ତରାଣିତ; ଉଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Not risen.

, । (ନ + ବଦ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—ଅନୁତ୍ତ—

2. Not uttered; not pronounced.

, । ଯାହା ଦୁଃଖିଗୋରର ହୋଇ ନାହିଁ—

3. Not yet appeared.

ଅନୁଦିନ—ସଂ. ବି. ବଣ. [ଅନୁ (ଶାଖାର୍ଥ) = ପ୍ରତି + ଦିନ; ଦିନଦିନ]—

Anudina ପ୍ରତିଦିନ; ପ୍ରତ୍ୟଦିନ—Daily; every day.

ଗ୍ରୂର ବାକର ଲାର ବହେ ଅନୁଦିନ—ନନ୍ଦକଶୋଇ. ସାରାବନବାସ ।

ଅନୁଦିନେ—ବେ. କି. ବଣ. (ସ. ଅନୁଦିନ)—

Anudine

ଅନୁଦିନେ

ଅନୁଦିନ (ଦେଖ)

Anudina (See)

ଶିଖଣ୍ଡି ସାରଳା ମୋର ସେବା ଅନୁଦିନେ—ସାରଳ. ମହାଭାରତ. ଉତ୍ସୁନା ।

ଅନୁଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ + ଉଦିଷ୍ଟ = ଯାହାର ଉତ୍ସେଷ୍ୟ ବା ରହିବାର)—

Anuddishta ସ୍ଥାନ ବା ଗତିବିଧି କେହି ଦେଖୁ ନାହିଁ)—

(ଅନୁଦିଷ୍ଟ—ବି) ଯାହାର ସମ୍ବନ୍ଧ ବା ଗତିବିଧି ବହୁକାଳ ହେଲା

(ଅନୁଦିଷ୍ଟ—ଶୀ) ନିଲ ନାହିଁ; ନିରୁଦେଶ୍ୟ—Whose movements or whereabouts are not known; not heard of for a long time

ଅନୁଦେଶ—ସଂ. ବ. (ନ + ଉଦେଶ; ଉଦେଶ୍ୟ; ଗତିବିଧି ବା ସମ୍ବନ୍ଧର ଅଭିବାଦି)—

Anuddesha ୧ । ନିରୁଦେଶ; ସ୍ଥାନତ୍ୟାଗୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ବହୁକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ପାଇବା—1. Absence of any trace of a lost or absconding person.

, । କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନୋଯୋଗର ଅଭିବାଦ—

2. Want of attention to any subject.

ଅନୁଦୃତ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଉଦୃତ = ଉଚ୍ଚବାର କରିଯାଇ ନ ଥିବା)—

Anuddhṛuta ୧ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତରକୁ ଅଣା ଯାଇ ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ—1. (any literary passage)

Not quoted or cited (from any other book).

, । ଅନୁଦୂତ—2. Not rescued

, । ଅନୁତ୍ରେତି; ଯାହା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇ ନାହିଁ—

3. Not lifted or held up.

ଅନୁଦୂତ—ସଂ. ବ. (ନ + ଉଦୂତ; ବିବାହର ଅଭିବାଦ)—କୌମାର

Anudbhāva ଅବସ୍ଥା; ଅବିବାହିତ ଅବସ୍ଥା—The state of a bachelor; unmarried condition; celibacy.

ଅନୁଦୃତି—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଉଦୃତି = ଉଚ୍ଚବାର କରିଯାଇ ନ ଥିବା)—

Anudṛ̥tī ୧ । ଉଚ୍ଛବା ରହିତ —

(ଅନୁଦୃତ—ବି) 1. Free from anxiety; easy in mind.

(ଅନୁଦୃତ—ଶୀ) ୧ । ଅଶୋଭି—

2. Free from consternation.

ଅନୁଦେଶ—ସଂ. ବ. (ନ + ଉଦେଶ; ଚିନ୍ତାବାନତା)—୧ । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ—

Anudēśa ୧. Absence of consternation.

, । ଉଚ୍ଛବାର ଅଭିବାଦ—2. Absence of anxiety.

, । ଅନ୍ତାକୁତତା—

3. Absence of mental perplexity.

ଦୀର୍ଘବିରାମ କେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ମୁହଁର ୯ ଚିତ୍ତର ଅଶର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ୧ ଚିତ୍ତର ଅଶର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ‘ପ୍ରେରିବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହା’ । ଅତିଏବ ୯ ବା ୧ ଚିତ୍ତର କୌଣସି କର୍ତ୍ତା ବା ମାନ୍ଦାପୁଣ୍ଡି
ଶତ ଖୋଲିଲେ, ଦେବେ ଏ ଘାସାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, କେବେ ସେହି କିମ୍ବାର୍ ହୃଦୟରେ ଦିପନ୍ତର, ବା ୧ ଚିତ୍ତର ନର୍ତ୍ତା ବା ମାନ୍ଦାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ଥଥ—
ଶତ ଖୋଲିଲେ ‘ଗାଉ’ ଦେଖିବେ; ‘କୁଥୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଖି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଖି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନୁଦ୍ବେଗକର—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁଦ୍ବେଗ + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—
Anudbegakara ସେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟହାର ଅନ୍ୟ
ବିପରୀକ୍ଷାର ଉଦ୍ବେଗ ଜାତ ହୁଏ ନାହିଁ—Not causing
anxiety or consterstation.

ଅନୁଭିନ୍ନ—ସଂ. ଦଶ. (ନେତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ କାଣ୍ଡ ବା ଶୋଇ ନ ହେବା) —
Anubhinnā ଅପ୍ରକଟିତ; ଅପ୍ରକାଶିତ—Not growing
up; not breaking out; not developed,
ଅନୁଦ୍ରୋଗ—ସଂ. ଦଶ. (ନେତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ କାଣ୍ଡ ବା ଆୟୋଜନର
ଅନୁଦ୍ରୋଗ)—ଯହ ବା ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ କାଣ୍ଡ ଅଭାବ—
Anudjoga ଅଭାବ)—Indolence; want of readiness; want
of energy; inactivity.

ଅନୁଧାବନ—ଦେ. କ. (ଅନୁ = ପଞ୍ଚାତ୍ + ଧାବନ = ଦୌଡ଼ିବା)—
 Anudhābana । । କୌଣସି ବସୁ ବା ବିଷୟର ପଛରେ
 ଦୌଡ଼ିବା—1. Pursuing any thing.

၁။ မကောင်ဘေး; ခုခြင်ဘေး—
     2. Reflection; attentive consideration.

၂။ ပန္တာစူး ထာန—
     3. Pursuit; act of running after.

୧ । ଯାହା ପଇରେ ଦୌଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ— 2. Pursued.
 ୨ । ଅଚିନିବିଷ୍ଟ— 3. Pursuing.
 ୩ । ବିବେଚନ— 4. Considered.
 ୪ । ଯାହା ଅନୁସ୍ଥଳନ କରୁ ଯାଇଥିଛି—
 ୫. Investigated.

ଅନୁଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାତ + ଧେଷ ଧାରୀ = ମନରେ ଧାନ
Anudhyāna କରିବା + ଭାବ. ଅନ) — ପଛରେ ଧାନ କରିବା;
 (ଅନୁଧ୍ୟାନ—ବିଶ) ଧାନ; ଅନୁଚିନ୍ତା—The act of wishing;
 retrospection.

ଅନୁଧ୍ୟାୟୀ—ସ. ବିଳ. ପୁଣ୍ୟ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଧ୍ୟେ ଯାଏ = ଧ୍ୟାନ କରିବା;
Anudhyayî ଚିନ୍ତା କରିବା + ଇନ୍. ୧ମା. ୧କ.)—ଯେ ଅନୁଧ୍ୟାନ
(ଅନୁଧ୍ୟାୟୀ—ସା) କରେ; ଅନୁଚିନ୍ତାକାରୀ—One who
looks back upon an action.

ଅନୁନ୍ୟ—ସ. ୧ (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାତ୍+ମା ଧାରୁ+ଅ) — ୧। ବିନ୍ୟ—
Anunava 1. Courtesy.

୨ । ସୁତିବାକ୍ୟ; ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Solicitation;
apology; prayer; entreaty.

୩ । ପ୍ରଶାସ—3. Salutation.

୪ । କୋଥୋପକୟନ—4. Pacification of anger
by prayer; conciliation.

ଅନୁନ୍ୟବିନ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର)—ବିଶେଷ ନମ୍ର
 Anunayabhinaya ପ୍ରାର୍ଥନା—Entreaties and
 prayers.

ଅନୁକୟୀ—ସ. ବିଶ (ଅନୁକୟୀ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନୁକୟକାରୀ—
Anunayi Requesting.
(ଅନୁକୟକାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୁନାଦ—ସ. ବି (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାତ୍ + ନଦ ଧାରୁ + ଅ; ଶବ୍ଦ ହେବା Anunāda ପରେ ସେଉଁ ଶବ୍ଦ କହିଲାକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣାଯାଏ)—
୧ | ରୂପା— 1. Reverberation; vibration.
୨ | ପରିଧଳ— 2. Echo.

ଅନୁନ୍ତସିକ—ସ୍ବ. ବିଶ (ଅନୁ + ନାସା + ରକ = ନାସାହାର ଉଚ୍ଚାରଣ)
Anunāsika କରିବାର ଅବସଥାରେ ପରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ
 ହୁଏ)—୧। (ବ୍ୟାକରଣ) ନାସା ସାହାୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ
 (ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଧୂଳି) — 1. (grammar) Nasal
 (letter or sound).

୨। ନାସା ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଚ୍ଛବିତ—2. Pronounced
with the help of nose.
ସ୍ଵ. ଦ (ବାକରଣ)—ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣମାଳକୁ ଉଚ୍ଛବିତ କରିବାରେ
ନାସିକାର ସାହାଯ୍ୟ ନିଥ୍ୟାଏ (ସଥା—ତ, ଷ, ଶ, କ,
ମ, ୱ, ତ୍ର, ଶ୍ର)—Letters with nasal sounds
e.g. ନ, ନ୍ତ, ନା, ମା, ମି & ନ୍ତ୍ର.

ଅନୁମତ—ସଂ. ବିଶ (ଅନୁ = ପଥାର + ନ ଥାର = ନେବା + ଚ; ଅନୁ = Anunita ଲମ୍ବାପ୍ରାୟ) — ୧। ଯାହା ବିନୟ କାଳେ ପ୍ରାର୍ଥିତ ହୋଇଥାଏ— ୧. Solicited; entreated
୨। ବିନୟ ପ୍ରାର୍ଥକାହାର ଶମିତ (କୋଥ) — ୨. Pacified by prayer.

ଅନୁନେୟ—ସଂ. ବିଶ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ନୀ ଧାରୁ + ସ) — ଅନୁନ୍ୟର
Anuneya ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be solicited or pacified.
 by soft words.

ଅନୁପ—ସଂ ବିଶ (ନ + ଉପ = ଉପମା) —ଉପମାରହିତ; ଅନୁପମେୟ—
Anupa Incomparable; matchless.

୧	ର	ହ	ଗୁରୁ	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	• ଅନୁମାତିକ ସ୍ଥାନାଶର	ଯ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ହ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅବାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ରଦ୍ଦୁରିଦ୍ୟୁମ୍ଭନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇୟ	ଉଥ	ବୁ

ଅନୁପକାର—ସ୍ତ୍ରୀ (ନ + ଉପକାର—ଉପକାରର ବିପଶ୍ଚତ କାର୍ଯ୍ୟ)–
 Anupakāra ୧। ଉପକାରର ଅଗ୍ରବ—1. Lack of
 (ଉପକାର—ବିପଶ୍ଚତ) friendly service.
 , । ଅପକାର—2. Disservice.
 , । ଶତ—3. Injury.

ଅକ୍ଷ ପକାଶ—ସଂ. ଦିଶ. ଘୁଂ (ନୀତିଭାବରେ) — ୧ । ଅକ୍ଷିକାଶ;
Anupakāri ଅପକାଶ—1. Harmful; injurious.
 (ଉପକାଶ—ବିପଣିତ) , । ସେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ; ସେ ଉପ-
 (ଅନୁପକାରୀ—ଶ୍ଵର) କାର କରେ ନାହିଁ—
 2. Not beneficial; not helpful.

**ଅନ୍ତପ୍ରଥେ—ସଂ. କି. ବିଶ (ଅନ୍ତ = ପଣ୍ଡାତ୍ + ପଥ)—ପ୍ରଦର୍ଶିତ
Anupathe ମାର୍ଗରେ—Following the foot-steps.
ଚଳନ୍ତି ଭାର ଅନ୍ତପ୍ରଥେ, ଅଣେଷ ପ୍ରାଣୀ ଅନୁଗରିତେ ।
କିମ୍ବାଥ, ଲାଗବଳୀ**

ଅନୁପଦ—ସଂ. କି. ବଣ—[ଅନୁ (ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ) = ପ୍ରଦିତପଦ]—
Anupada । । ପଦେପଦେ—1. Step by step.
୧ । ପ୍ରଦିତପଦରେ—2. At every step.
୨ । ପଶ୍ଚାତ; ଅନନ୍ତର—3. Afterwards.
୩ । ମୋହନୀ—4. Repeatedly.

ଅନୁପଦାଳ—ସଂ. କ. (ଅନୁ+ପଦ+ବ୍ୟାପକାର୍ଥୀ. ଇନ୍ଦ୍ର+ଶ୍ଵି. ଆ) —
Anupadīnā ମୋଜା, ଚର୍ମ ପାଦୁଳା (ବୁଝ କୋତା ପ୍ରଭଳି) —
Socks (boots, etc.)

ଅନୁପଦେ—ଦେ. କ୍ଷ. ବିଳ. (ସଂ. ଅନୁପଦ)—
 Anupade ୧। ପ୍ରଦବଦରେ; ପଦେପଦେ—
 ୧. At every step.
 ୨। ମରମର—୩। Repeatedly.

କେତେହେଁ କହୁବ ଅନୁପଦେ ବସୁ ବେଳ
କ ଛାଇ କୁ ହୁଏ, ଅତିଶ୍ୟ ରଖେ କେଳ । ପ୍ରାଚୀ, ଉସବାରିଥ ।
ଅନୁପନୀତ—ସଂ. ବିଶ (ନାନୀଜପନୀତ; ଯାଦାର ହୃଦୟନୟନ ହୋଇ
Anupanita ନାହିଁ ବା ଯେ ଉପରକୁ ଲିଖ ଯାଇ ନାହିଁ ।)

୧ । ଅକୁରୁଥ; ଯଜ୍ଞେପସାତ ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
 1. Not invested with the sacred thread.

୨ । ଅଦ୍ୟାତ୍ମିତ; ଶୁଭ୍ରକଠାରୁ ସାକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ନ ଥିବା—
 2. Uninitiated by the spiritual preceptor.

୩ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଥିଲୁ ସ୍ଥାନରୁ ଆମାତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
 3. Not conveyed from one place to another.

୪ । ଉପରକୁ ଉଠା ଯାଇ ନ ଥିବା—
 4. Not lifted up.

ଅନୁପପତ୍ତି—ସ. ବ. (ନ + ଉପପତ୍ତି; ଉପପତ୍ତିର ଅଳକ)—
 Anupapatti ୧ । ସ୍ଵକ୍ରିୟେ ପରିପ୍ରେସ ହେବା—
 1. Failure in argument.

୨ । ପ୍ରମାଣ କରି ନ ପାରିବା—
 2. Failure in demonstration.

୩ । ଅସଲଗୁଣା—3. Inconsistency.

୪ । ଅସଙ୍ଗତି—4. Want of means.

୫ । ଅସଙ୍ଗତସ୍ୱର୍ଗ—5 Irrational or worthless reasoning.

ଅନୁପାନ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉପାନ; ଯେ ଉପାନ କୁହେ)—
 Anupapanua ୧। ଯୁକ୍ତିବାର ପରସ୍ପ; ଅୟକୁ—
 1. Failed in argument.
 ୨। ଅପ୍ରମାଣିତ; ଅସିଦ୍ଧ—
 2. Not demonstrated or proved.

ଅନୁପାଦକ — ସଂ. ବି—ବୃଦ୍ଧବିଶେଷ; ଧ୍ୟାନବୁଦ୍ଧ—
Anupāpādaka   A class of Buddhas.
 ଅନୁପମ—ସଂ. ବଣ. (ବନ୍ଦୁଗ୍ରୀହ; ନ + ଉପମା)—
Anupama । 1. ଉପମାରହତ; ଅନୁପମ; ଅତ୍ୱିଗ୍ରୟ—
 (ଅନୁପମ—ସ୍ତ୍ରୀ)   1. Matchless; incomparable;
 paragon.
 , | ଅତ୍ୱିଗ୍ରୟ—2. Peerless; unequalled.

ଅନୁପମକ—ଡେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନୁପମ) —
 Anupamaka   ଅତ୍ୱଳନୀୟ—Incomparable;

ଶ୍ରୀ ପୁର ପରଦମକ କର ଜୁପୁର ଅମକ ତେ ସମ୍ମାନ ଟମକ
ବେବେ ସମକ,
ସେହି ଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାମକ । ଭୋଗ କର ଶୃଦ୍ଧି ଯେ ଅନୁପମକ ।
ରଞ୍ଜି ପ୍ରେମମୁଖାଳିଥ ପାଇଁ ।

**ଅନୁପମା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁପମ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯେଉଁ ଶ୍ଵାର ଉପମା
Anupama ନାହିଁ—Matchless (female).**

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅପର ସ୍ଥାନର ସୂତର ୫ ଚକ୍ର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହାତ୍ମାଙ୍କ ଶକ ଶୋକରେ ଯେବେ ଏ ଭଣାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଦେ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ଜହାର ବନ୍ଦରେ , ବା ୧ ଚକ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାମଧ୍ୟ ଶକ ଶୋକରେ ହେବ । ଯଥା — ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋକରେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଞ୍ଜି’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଞ୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳଦର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଳଦର’ ଦେଖିବେ ।

ବ—ନୈରତକୋଣର ହସ୍ତିନା—The female-elephant guarding the Southwest point of the compass.

ଅନୁପମେୟ—ସଂ. ବିଜ. (ନ + ଉପମେୟ)—

Anupameya ଯାହା ଉପମା କରିଯାଇ ନ ପାରେ; ଅନୁପମ—
(ଅନୁପମେୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) Incomparable; matchless.

ଅନୁପ୍ୟୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଜ. (ନ + ଉପ୍ୟୁକ୍ତ)—୧। ଅପ୍ରେୟୋଜନୀୟ—

Anupajukta 1. Useless; worthless.
(ଅନୁପ୍ୟୁକ୍ତତା—ବି) ୨। ଅକ୍ଷମ; ଅଶ୍ରୁ; ଅଯୋଗ୍ୟ—
2. Unfit; incapable; incompetent;
improper.

୩। ସେ କୌଣସି କୟା ସଙ୍ଗେ ମେଲ ଖାଏ ନାହିଁ—

3. Incongruous.

ଅନୁପ୍ୟୋଗୀ—ସଂ. ବିଜ. (ନ + ଉପ୍ୟୋଗୀ)—

Anupajogi ଅନୁପ୍ୟୁକ୍ତ—Unfit.
(ଅନୁପ୍ୟୋଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୁପଲବ୍ଧ—ସଂ. ବିଜ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ନ + ଉପଲବ୍ଧ)—

Anupalabha ୧। ଯାହା କୋଥ ହୋଇ ନାହିଁ—
(ଅନୁପଲବ୍ଧ—ବି) 1. Not realised; not perceived.

୨। ଯାହା ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ନାହିଁ—

2. Not experienced.

୩। ଅପ୍ରାୟ—3. Not received, attained or
got.

ଅନୁପ୍ରତିତ—ସଂ. ବିଜ. (ନ + ଉପପ୍ରତିତ)—୧। ଉପପ୍ରତିତ ନ ହେବା—

Anupasthitā 1. Not present.

ଅନୁପ୍ରାନ୍ତିକ } ବି. ୨। ଅନାଗତ; ଅବତ୍ରିମାନ—2. Absent.

ଅନୁପ୍ରତିତ } ବି.

ଅନୁପ୍ରାତ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପ୍ରାତ+ପତ ଧାରୁ + ଅ)—

Anupāta ୧। ପତରେ ଢଢ଼ିବା—1. The act of falling
subsequently (upon a thing).

୨। ପତରେ ଯିବା—2. Going after; following.

୩। (ଗଣିତ) ଏକ ରକ୍ଷି ସହିତ ଅନ୍ୟ ରକ୍ଷିର ସମ୍ବନ୍ଧ—

3. (Mathematics) Ratio; relation
between two quantities or numbers.

ଅନୁପ୍ରାତକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପ୍ରାତ + ପାତକ =ପାପ)—

Anupātaka ମହାତ୍ମାତକ ପର ପାତକ ଦିଶେ—
Heinous crime (e.g. theft, fraud,
falsehood etc).

[ଦ୍ୱ—ଅନୁପ୍ରାତକ କ୍ଷମ ପ୍ରକାର ଯଥା—(୧) ମିଥ୍ୟାବଚିନ୍ତା

(ଅସ୍ତ୍ରାୟା ବା ପରଚିନ୍ତା); (୨) ରଜାକପ୍ରତି ଖଳତା; (୩)

ପିତାକର ମିଥ୍ୟା ଦେଶ କଥନ; (୪) ବେଦତ୍ୟାଗ;

(୫) ବେଦନିନା; (୬) ମିଥ୍ୟାବାକ୍ଷ୍ୟ; (୭) କାଣ୍ଡ କର ନ କହିବା ବା
ମିଥ୍ୟା କହିବା) (୮) ବନ୍ଧୁବନ୍ଧ, (୯) ଅନ୍ୟଙ୍କ ଲୋକର ଅନୁଭବଣ,
(୧୦) ଅଭିଷ୍ୟନଶରୀର; (୧୧) ଅଗନ୍ତରଣ; (୧୨) ରଜତ-
ଦରଣ; (୧୩) ତୁମିହରଣ; (୧୪) ହରକହରଣ; (୧୫)
ମଣିହରଣ; ଓ ୧୬ ପ୍ରକାର ଅଗମ୍ୟ-ଗମନ ।

(ପ୍ରକୃତବାଦ, ଅରଧାନ)]

ଅନୁପାତ ସମାନୁପାତ—ଦେ. ବି. (ଗଣିତ)—ଏକ ରକ୍ଷି ସହିତ ଅନ୍ୟ

Anupāta samānupāta ରକ୍ଷିର ସମ୍ବନ୍ଧ ସରିମାପକ
କର ତାହାର ଅନୁପାତେ ବହୁରୂପ ମଧ୍ୟରେ ପରଶର
ସମ୍ବନ୍ଧ ନିରୂପଣ—Ratio and proportion

ଅନୁପାନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ସହିତ ବା ପରେ+ପାନ=ପିଅବା,

Anupāna ଯାହା ଉପରେ ସହିତ ବା ପରେ ପିଆଯାଏ)—
୧। (ବେଦଧାସ୍ତ) ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ବା ପରେ ସେବନାୟ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାନୀୟ—1. A liquid for being taken
with or immediately after taking a
medicine; a drink taken with a
medicine.

[ଦ୍ୱ—କେବେକ ଭାଗ୍ୟ ଅନୁପାନ ଦେବରେ ରହ ରହ ରେଗରେ
ପରେ ଯାଏ; ସଥା—ମକରଧ୍ୟଜଳ ସର୍ବିରେଗରେ ଅଦାରସ
ଅନୁପାନରେ ଓ ଧାରୁବୋଷିଷଳରେ ଗୁରୁଲଥୁଅ ପାଣି ଅନୁପାନରେ
ଦିଆଯାଏ ।]

୧। ପାନ; ପିଇବା—2. Drinking

ନରତେ କରେ ଅନୁପାନ, ଆନନ୍ଦ ଅଗ୍ର ଜଳେ ସ୍ଵାନ ।

ଜଳନ୍ତା; ପାନଦର; ଗ୍ୟା

ଅନୁପାମ—ଶ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଜ. (ସଂ. ଅନୁପମ)—

Anupāma ଅନୁପମ (ଦେଖ)

ଅନୁପମ
Anupama (See)
ଶ୍ରା ହଲେକୃଷ ରମ ଚାନ୍, ରର ନିମେ ଅନୁପମ ।
ରୂପତ. ପ୍ରେମଜାମ୍ବ. ୧୯ ।

ଶ୍ରା. ବି—ଉପମ—Comparison.

ଦ୍ୱାଦ୍ସନ ଶୁଣ କଷ ଦେବ ଅନୁପମ । ପ୍ରାଚୀ—ତୃତୀକରୁତି ଗାଗ ।

ଅନୁପାମା—ଶ୍ରାମ୍ୟ. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଜ. (ସଂ. ଅନୁପମ)—

Anupāmā ଅନୁପମ (ଦେଖ)

ଅନୁପମ
Anupama (See)
ସର୍ବକୁ ତତ୍ତ୍ଵ କରନ୍ତା, ସବଳ ଗୁଣ ଅନୁପମ । ରୂପତ. ପ୍ରେମଜାମ୍ବ ।

ଅନୁପାୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଉପାୟ=ଉପାୟ-ଶର୍ହତ)—

Anupāya ୧। ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତୀ—1. Helplessness.

୨। ନିର୍ଭୂପାୟତା; ଉପାୟ-ଶର୍ହତ—
2. Want of resource or expedience.

୧	ଇ	ତ୍ରୀ	ରୂପ	ଶ୍ଵେତ	ଏ	ଦସତ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଇଥ	ତ
,	ରୁ	ତ୍ରୀ	ରୁ	ଲୁ	ଶ୍ଵେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଥ	ତ	ତୁ	

ସଂ. ବ—ନିକୃଷ୍ଟ ଉପ୍ୟ—Worthless or improper means.

ଦୂରକ ଯେବେ ନନ୍ଦନ୍ତ ଯେବେ ଦୂରେ

ଅନୁମାର ଲଗିଲେ ନାଶ ସାଥ ରହେ । କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭାରତ. ନନ୍ଦ ।

ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁତ୍ରୁତି)—୧। ଉପାୟସ୍ଥାନ; ନିରୂପାୟ—
1. Resourceless.

୨। ଅଶ୍ରୁସ୍ଥାନ—2. Helpless.

ଅନୁପାୟୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ + ଉପାୟୀ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧୯.)—

Anupāyī ୧। ଉପାୟସ୍ଥାନ; ନିରୂପାୟ—

(ଅନୁପାୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Resourceless.

୨। ଅଶ୍ରୁସ୍ଥାନ—2. Helpless.

ଅନୁପାର୍ଶ୍ଵ—ସ. ବ. (ଅନୁ + ପାର୍ଶ୍ଵ = ପାର୍ଶ୍ଵ)—ପାର୍ଶ୍ଵଦେଶର ତଳରେ
Anuparśwa ପ୍ରତି—Lateral; along the sides;
situated below the sides.

ଅନୁପୁଷ୍ପ—ସ. ବ. (ଅନୁ = ମଧ୍ୟରେ + ପୁଷ୍ପ)—ଏକଜାଗ୍ରୂପ ତୃତୀ;
Anupushpa କାଣ୍ଡଶର—A kind of reed.

ଅନୁପୁର୍ବ—ସ. କ୍ର. ବିଶ. (ଅନୁ = ଅନୁଗତ + ପୁର୍ବ)—ସଥାନମେ;
Anupurba ଏକ ପରେ ଏକ; ଏହିଭାବରେ—In due order;
one after another; in regular
sequence to one another.

ବିଶ—୧। ଏକର ପରବର୍ତ୍ତୀ—1. Following the one.
preceeding.

୨। ଧାରାବାହିକ; ଅନୁକ୍ରମିକ—2. Regular.

(ଅନୁପୁର୍ବିକ—ବିଶ.) ବି—ଏକ ପରେ ଅନ୍ୟ ଏହିପରି ଧାରାବାହିକତା—
Succession; sequence.

ଅନୁପ୍ରତ୍ୱ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଉପ୍ରତ୍ୱ)—ସାହା ଦୁଃଖାର ନାହିଁ;
Anupta ସେଉଁ ବିଲରେ ଶାଜ ବିପନ କରସାଇ ନାହିଁ—
(a field) Unsown (with seed).

ଅନୁପ୍ରବେଶ—ସ. ବ. (ଅନୁ = ମଧ୍ୟରେ + ପ୍ରବେଶ = ପରିବା)—
Anuprabesa ୧। ଉତ୍ତରକୁ ରେବବା—1. Penetrating.

୨। ଅନୁପ୍ରବେଶ—2. Entering into.

୩। ଅନୁରୂପ ପ୍ରବେଶ; ପ୍ରତିବିମ—3. Reflection

ଅନୁପ୍ରତ୍ୱ—ସ. କ୍ର. ବିଶ. (ଅନୁ = ସଥାନମେ + ପ୍ରତ୍ୱ = ଉତ୍ତରଭାବରେ—
Anupratstha ଉତ୍ତରଭାବ ଦେଇ; ଆତ୍ମଭାବରେ—Across;
crosswise; breadth-wise.

ସ. ବିଶ—ପ୍ରତ୍ୱାନୁଗତ—According to breadth.

ଅନୁପ୍ରାଣିତ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ + ପ୍ରାଣ + ଇତି)—
Anuprāṇita ୧। ମନର କୌଣସି ଭାବଦ୍ୱାରା ଜାଗର ହୋଇ
ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Inspired.

୨। ଫୁଲ ହୋଇ ପବନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରସାଇଥିବା—

2. Infused by breathing.

(୩୩)

ଅନୁପ୍ରାସ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ସଦୃଶ + ପ୍ରସ ଧାରୁ = ବିପ୍ରାର କରିବା
Anuprāsa + ଅ)—ଭୁଲବର୍ଣ୍ଣବିନ୍ୟାସ; ଶତାଳକ୍ଷାରବିଶେଷ;

ରଚନା ବା ପଦ୍ୟର ରକ୍ତ ପ୍ରାନରେ ଏକ ବା
ଏକାଥକ ଅନ୍ତର ପ୍ରୟୋଗ—(In Rhetoric)
Alliteration; putting one letter in
different places in a composition.

ଅନୁପ୍ରାସ ଭ୍ରଦାଦରଣ; ସଥା—

ରୁତୁକ କରେ ରହ କରିମନ୍ଦିନ୍ଦି, ପୋଷ କର ଶୋଭିକୁଛିଲେ ମନ୍ଦରୁ ।
ସକ କର ରୁତୁକ ଯୋଡ଼ିଲୁ କରିଲେ, ରେଡ଼ିକ ମାର ଧାତୁ ଧାତୁ ବାହାରିଲେ ।
ଥୋଡ଼ିକ ମୋଢ଼ିକର ଅର୍ଥରେଲେ ତେବେ, ସିଂହବାରେ ହୋଇଲେ ବକାର ପୁତ୍ରକୁ ।
କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭାରତ, ଅଧି ।

[ତୁ—ଅନୁପ୍ରାସ ନାନାବିଧ, ତହୁଁ ମଧ୍ୟରୁ ଛେକାନ୍ତପ୍ରାସ,
ବୃତ୍ୟନ୍ତପ୍ରାସ ଓ ଅନ୍ତରାନ୍ତପ୍ରାସ ସାଥାରଣତଃ ତେବେଥୁଁ ଭାଷାରେ
ଦେଖାଯାଏ ।]

ଅନୁପ୍ଲବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ପଞ୍ଚାତ + ପ୍ଲବ ଧାରୁ + ଅ)—
Anuplaba ୧। ଯେ ପଞ୍ଚାତ ଗତ କରେ; ଅନୁତର; ସହତର—
1. Companion; follower.

୨। ସହାୟକ—2. Help-mate; a helping hand.

ଅନୁବତ୍ସର—ସଂ. ଅ. (ଅନୁ = ସକଳ + ବସ୍ତର = ବର୍ଷ)—
Anubatsara ପ୍ରତି ବର୍ଷ—Every year.

ସେଇ କୃତିକାରୀ ଲଜେ, ଅନୁବତ୍ସର କରଣଗଣ ।

ଯେ ଦୃଶ ଗୁରୁ ଲଜା ଆଦି, କିଶେଷ ନ ପାରନ୍ତ ହେବି ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୪୨ ।

ଅନୁବଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ + ବଦ୍ଧ = ବାନ୍ଧବା + କର୍ମ. ତ)—
Anubaddha ସମ୍ବନ୍ଧ; ବାଧ; ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Related to;
connected with.

ଅନୁବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ + ବନ୍ଧ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—
Anubandha ବାଧତା—1. Obligation.

୧। ଦୃଢ଼ବନ୍ଧ; ସଂଘାତ—

2. Attachment; intimate connection;
strong bond.

୩। ସମ୍ବନ୍ଧ—3. Connection; relation.

(ସଥା—କର୍ମକୁ ଭନ୍ଧ; କାର୍ଯ୍ୟାକୁ ଭନ୍ଧ = କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧତା)

୪। ଉପକମ; ଆରମ୍ଭ—

4. Commencement; beginning.

୫। ଉପଲବ୍ଧ—5. Occasion.

୬। ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ—6. Preliminary sign.

୭। ଆରୋପ—7. Attribute.

୮। ଅନୁଭୁତି—8. Repetition

୯। ଧାରାବାହିକତା—

9. Continuation; continuance.

୧୦। ଅନୁରୋଧ—10. Request.

ସାହରଣ ଶେବେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସୁଚିର ୯ ତଳେ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତଳେର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ତଳେର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାଂତିକାଙ୍କରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉତ୍ତର ବିପରୀତ , ବା ୩ ତଳେର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଦ୍ଵାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଦ୍ଵାର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅନୁବର୍ତ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅନୁବର୍ତ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

୧୧ । କ୍ରମ—11. Series.

୧୨ । (ଅନୁ+ବନ୍ଧ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅ) ଶିଶୁ—
12. Child; infant.

୧୩ । ଉଦେଶ୍ୟ—13. Motive.

୧୪ । (ବେଦାନ୍ତଦର୍ଶନ) କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ କରିବା ନିମନ୍ତେ
ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପାଦାନ (ଅଧିକାରୀ; ବିଷୟ;
ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ପ୍ରୟୋଜନ) ମଧ୍ୟରେ ଏକତମ—• 14. (Bedānta philosophy) One of the
four materials required for
studying the Śāstras.

୧୫ । ଫଳ—15. Consequence.

୧୬ । ବିଷୟ ବନ୍ଧନର କାରଣ—16. (philosophy)
Indispensable bond binding a person
to mundane affairs.୧୭ । (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ) କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନିମନ୍ତେ କଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ
(ଯାହାରୁ ଇହ ବହନ୍ତି)—17. A conventional letter of a
syllable dropped in composition.୧୮ । (ଗଣିତ) ଏକାଥକ ଦ୍ୱାରା ଯୋଗ ବା ସମ୍ପଦ—
18. (arithmetic) The junction of
fractions୧୯ । (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ) ଧାରୁ ଶେଷରେ ଲାଗିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ-
ବିଶେଷସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ—19. (Sanscrit grammar)
Letter added to a root to indicate
the mode forming different senses.

[ଦ୍ୱ—ସ. ବ୍ୟାକରଣରେ ଧାରୁମାନଙ୍କର ରହି ରହ କାଳ
ଆଦିରେ ରୂପ କରିବା ପାଇଁ କେତେବୁନ୍ଦିଏ କିମ୍ବା ଅଛି । କେଉଁ
ଧାରୁକୁ ବିପରୀତ ରୂପ କରିବାକୁ ହେବ; ତାହା ରହି ଧାରୁ ଶେଷରେ
ଥିବା ଅନୁବନ୍ଧ (ବା କାର୍ଯ୍ୟ ବିଶେଷ ସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ) ରୁ ସୁଚିତ କ୍ରିୟା
ଯଥା—ସେଉଁ ଧାରୁ ଶେଷରେ ‘ତୁ’ ଅନୁବନ୍ଧ ଥାଏ, ଯେହି ଧାରୁ
ଅସ୍ତ୍ରନେପାଳ ହୁଏ । ସେଉଁ ଧାରୁ ଶେଷରେ ‘ତୁ’ ଥାଏ ସେହି ଧାରୁ
ଭର୍ଯ୍ୟପାଳ; ‘ତୁ’ ଅନୁବନ୍ଧ ଥିଲେ କ୍ରିୟା ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ବିକର୍ଷରେ
‘ତୁ’ ଥାଗମ ହୁଏ । ‘ତୁ’ ଅନୁବନ୍ଧ ଥିଲେ, ‘ତୁ’ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ‘ତୁ’
ଆଗମ ହୁଏ ନାହିଁ—ଇତ୍ୟାଦି]

ଅନୁବନ୍ଧିତା—ସ. ବି. (ଅନୁବନ୍ଧନ+ବନ୍ଧ. ରୁ)—

Anubandhitwa

୧ । ଅବିକିଳସମ୍ବନ୍ଧ—1. Constant association,
connection; firm attachment.

୨ । ଧାର୍ଵାକାହିକତା—2. Sequence.

ଅନୁବନ୍ଧି—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁବନ୍ଧ=ଅବିହେଦ+ରଳ. ୧ମା. ୧୭;
ଅନୁବନ୍ଧି—ଅନୁବନ୍ଧି—ଅବିହେଦ+ରଳ. ୧ମା. ୧୭)—

ଅନୁବନ୍ଧି—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁବନ୍ଧନିଃସମ୍ବନ୍ଧ—ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଇଁ)—

ଯେ ସବୁବେଳେ ପାଇଁ ଥାଏ)—

୧ । ଅବିକିଳ—1. Constantly associated.

୨ । ସବୁରୁଷ—2. Firmly attached to

୩ । ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ—3. Following.

୪ । ଅନୁରୋଧକାରୀ—4. One who makes a
request.

ସ. ବ. ଶୀ. (ଅନୁ+ବନ୍ଧ ଧାରୁ+ଅ+ଶୀ. ରୁ)—

୧ । ହିକ୍କା—1. Hiccough

୨ । ବୃଷ୍ଟା—2. Hankering; thirst.

ଅନୁବନ୍ଧେଣ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ—ସମ୍ବନ୍ଧରେ; ଅନୁବନ୍ଧରେ—

Anubandhena

In connection with..

ଜୟଦେବ ଗେ ଚାହାର, ଅନୁବନ୍ଧେଣ ବରୁଷ

ପରମ ରମଣୀ ଅଗେ ଦୂର ବଢ଼ଇ । ପ୍ରାଚୀ. ରମଣାରଥ ।

ଅନୁବର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି—ଅରଳିତି ବର—The desired boon.

Anubara ଅନୁବର୍ତ୍ତ ବାସ୍ତିମ ସେ ଅପର ପ୍ରସରେ । ସାଇଳାମହାରାତ୍ର. ମଧ୍ୟ ।

ଅନୁବର୍ତ୍ତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ. (ସ. ଅନୁବର୍ତ୍ତ)—ସମ୍ବନ୍ଧ—

Anubarata Always.

ଅନୁବର୍ତ୍ତତ ଡ୍ରେଶ ମଧ୍ୟ ଘାର ମନ୍ଦିଳ ବରୁଷରେ

ଅନୁବନ୍ଧେଣେ ଅଣିଷ ତାଙ୍କ ବଳେ । କୃଷ୍ଣବିହି, ମହାବରତ, ଅବ ।

ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ=ସଦୃଶ+ବର୍ତ୍ତ)—ବର୍ତ୍ତର ଅନୁବୂପ—

Anubartñña

ତୋର ଦଶନ ବସନ, ରତ୍ନମା ତତ୍ତ୍ଵ ତୋ ଉନ୍ନିପ ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ।

ପ୍ରାଚୀ—ରମଣାରଥ ।

ଅନୁବର୍ତ୍ତି—ସ. ବ. (ଅନୁ+ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+ବନ୍ଧ. ଅନ)—

Anubarttana ୧ । ଅବିହେଦ; ଧାର୍ଵାକାହିକତା—

1. Continuance; sequence.

୨ । ଅନୁଗମନ—2. The act of following
after:

୩ । ଶାସକାନୁବର୍ତ୍ତି—3. Subserviency.

୪ । ଅନୁଧାବନ—4. Pursuing.

୫ । ଅନୁପାଳନ —5. Obedience; carrying out
any order; compliance.

ଅନୁବର୍ତ୍ତିତା—ସ. ବ. (ଅନୁବର୍ତ୍ତିନ+ବନ୍ଧ. ତା)—

Anubarttita

1 । ଅନୁସାରିତା—

1. Subserviency.

୨ । ଅନୁବାହିତା—2. Compliance; obedience.

ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁ+ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ=ସେବା କରିବା +
ରଳ. ୧ମା. ୧୭.)—

Anubartti

ରଳ. ୧ମା. ୧୭.)—

(ଅନୁବର୍ତ୍ତିନ—ସ୍ଵର୍ଗ) ୧ । ଅନୁସରଣକାରୀ—1. Following after.

୨ । ସେ ଅନୁଭବ ମତ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—

2. Acting according to.

୩ । ଅନୁବନ୍ଧି—3. Obedient; subservient,

୪ । ପଞ୍ଚାବ୍ରତୀ; ସହଗାମୀ—4. Going after.

୧	ଇ	ଉ	ରୂପ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକ୍ରମିକ ସ୍ଥାନାଷ୍ଟର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଙ୍ଗ	ଶୟ	ରୂପ	ରୂପ	ଛ
୨	ରୂ	ପୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିଦ୍ୟୁତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ରୂପ	କ	ଦୃ	ଦୃ	

ଅନୁବଳ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନୁ + ବଳ = ଶମତା)—

Anubala ପ୍ରକମକୁ ରହି; ଶମତାଅନୁଷାରେ —
According to one's power or capacity.

ଅନୁବାକ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ + ବତ ଧାରୁ = କହିବା+ଅ)—

Anubāka ୧। ପୁନରୁଚି—1. Repetition.
୨। ବେଦସ୍ମୁନ୍ତର ଅଧ୍ୟାୟ—2. A chapter of Vedic hymns; a selection of Vedic texts.
୩। ସନ୍ତୁ; ଶୁଣୁ ଶିଖୁଛୁ ଦେବା ପାଠ—
3. A lesson given by a teacher to a disciple.

ଅନୁବାଦ—ସ. ବ. (ଅନୁ = ପୁନବାର + ବଦ ଧାରୁ = କହିବା + ଭବ .)—

Anubāda ଅ; କଥୁତ ଭାଷାର ପୁନଃ କଥନ)—
(ଅନୁବାଦିତ—ବିଶ) ୧। ଭାଷାନ୍ତରାକରଣ; ଏକ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ବା
କଥୁତ ବିଷୟକୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—
1. Translation; interpretation.
୨। ଅନୁକରଣ—2. Imitation.
୩। ପୁନଃକଥନ; ପୁନରୁଚି—
3. Restatement; repetition.
୪। ଅପବାଦ; ନିକା—4. Defamation.
୫। କୌଣସି ବିଷୟର ପୁନରୁଲୋଚନା—
5. Redisussion.
୬। କଥନ; ବର୍ଣ୍ଣନ—6. Narration.

ଉଦ୍‌ଦୃଶ୍ୟ କଥା ଅନୁମାଦ, ଉତ୍ସମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ
ରାଜାନ୍ତର ଏହା କହ, ଅପରେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।

କରନ୍ତାଥ. ଭଗବତ ।

ଅନୁବାଦକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁ + ବଦ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅକ)—

Anubādaka ୧। ଯେ ଏକ ଭାଷାରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଚର୍ଚା
(ଅନୁବାଦକ—ଶୀ) କରେ—1. Interpreter; translator.
୨। ଯେ ପୁନଃପୁନଃ କହେ—
2. One who repeats.

ଅନୁବାଦିତ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁବାଦ + ଇତ)—୧। ଭାଷାନ୍ତରିତ—

Anubādita 1. Translated into another language.
(ଅନୁବାଦ—ବ)
୨। ପୁନଃପୁନଃ କଥୁତ—2. Repeated.

ଅନୁବାଦୀ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅନୁବାଦ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇନ୍‌ତ୍ରମା. ୧ବ)—

Anubādi ଅନୁବାଦକ—Translator.
(ଅନୁବାଦିନା—ଶୀ) ବିଶ—୧। ପୁନଃପୁନଃ କହୁଥିବା—
1. Repeating.
୨। ସଦୃଶ—2. In accordance with.
୩। ଅନୁରୂପ—3. Conforming to.

ଅନୁବାଦ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ + ବଦ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—

Anubādya ୧। ଯାହା ଅନୁବାଦ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ବା
ଆବଶ୍ୟକ; ଅନୁବାଦନ୍ୟ—

1. Fit to be translated.

ଅନୁବିଦ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ + ବିଦ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. କର୍ମ ଓ ଭାବ. ତ)—

Anubiddha ୧। ଦୃଢ଼ରୁପେ ସମ୍ବନ୍ଧ—1. Set; fixed.

୨। ସମ୍ବନ୍ଧ; ସମ୍ବନ୍ଧ—2. Connected,

୩। ଗ୍ରହିତ; ଗ୍ରହିତ—3. Strung together.

୪। ଝରିବି—4. Worked in; set in.

୫। ବ୍ୟାପ୍ର—5. Spread over.

ବ—ଗ୍ରହଣ—Receiving.

ଅନୁବିମ୍ବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ସଦୃଶ + ବିମ୍ବ = ଆକୃତି; ରୂପ)—

Anubimba ପ୍ରତିବିମ୍ବ; ଜଳ ଓ ଦର୍ଶକରେ ପଡ଼ିବା ଦ୍ରବ୍ୟର
ପ୍ରତିରୂପ—Image; reflection.

ଅନୁବୁତି—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ + ବୁତ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ)—

Anubutta ୧। ପ୍ରବିଷ୍ଟ—1. Entered.

(ଅନୁବୁତି—ବ) ୨। ବ୍ୟାପ୍ର—2. Diffused.

୩। ପାଲିତ—3. Conformed to.

ଅନୁବୁତି—ସଂ. ବ. (ଅନୁ + ବୁତ ଧାରୁ + ଭବ. ତ)—

Anubutti ୧। ଆଞ୍ଜାପାଳନ—1. Compliance.

୨। ପାଲନାଦିଗମ—2. Following; pursuit.

୩। ଧାରାକାହିକତା; ଅବିତ୍ରେଦ—3. Continuance.

୪। ସେବା—4. Serving another; service.

୫। ପାଲନ—5. Conformity with.

୬। ଅନୁବନ୍ଧ—6. Compliance.

୭। ଅନୁକରଣ—7. Imitation.

୮। (ସ. ବ୍ୟାକରଣ) ପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦର ଅଂଶର ପର ସୁନ୍ଦରେ

ପୁନରୁଲୋକେ—8. (Sanskrit grammar)

Repetition of a part of one rule in
a subsequent rule or aphorism.

ଅନୁବେଳ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନୁ = ପ୍ରତି + ବେଳ = ସମୟ)—

Anubela ୧। ଅବିତ୍ରେନ ଭାବରେ—1. Continuously.

୨। ସବଦା—2. Always.

୩। ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—3. Every moment.

୪। କେବେ କେବେ—4. Occasionally.

ଅନୁବୋଧ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ବୁଧ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—

Anubodha ୧। ସନାନ୍ତେ ଗନ୍ଧଦ୍ୱବ୍ୟର ସୁନ୍ଦରୀପନ—

1. Revival of the scent of a washed
or faded flower.

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅତିର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚିହ୍ନିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଶ୍ଵର ୯ ବା , ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥିତ ଶକ୍ତି କୋଣିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ତଳ ପାଇଁ ପଥାନ୍ତମେ ତହିଁର ବପନ୍ତର , ୧ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥିତ ଶକ୍ତି କୋଣିଲାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ନା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାନ୍ଧି’ ଶୋକିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଶେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ବା ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଶେଖିବେ; ‘ଆଜିବର’ ବା ପାଇଲେ ‘ଆଜିବର’ ଶେଖିବେ ।

୨ । ପଣ୍ଡାଦୁଜ୍ଜନ—2. Revived sensation.

୩ । ପଛବୁଦ୍ଧି—3. After-thought.

୪ । କୌଣସି ଚିନ୍ତାର ପୁନରୁଦ୍‌ଦୀପନ—

4. Revival of an idea.

ଅନୁବୁଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଣ୍ଡାଦୁ + ଦୁଜ୍ଜନ ଧାରୁ = ଗତି କରିବା + Anubrajya ରାବ. ଯ + ଅ)—୧ । ବିଦ୍ୟାୟକାଳରେ ଅତିଥିକୁ

ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ବାଟରେ ବିଲାଇ ଦେବା—

1. Act of seeing a guest off.

୨ । ଆଦେଶବନ୍ତିତା; ଅନ୍ତିମାଳନ—

2. Obedience; subservience; compliance with an order.

ଅନୁବତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ + ବତ)—ଆସନ୍ତୁ—

Anubrata Devoted to; attached to.

ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଶ—ଅନୁବତେ (ଦେଖ)

Anubrate (See)

ଅନୁବ୍ରତେ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ; କ୍ରି. ବିଶ. (ସଂ. ଅନବରତ)—

Anubrate Always; constantly.

ଅନବରତ ଅନୁବତେ ମୂର୍ଖ ଯଥାର ଦୁଷ୍ଟ ପଣ

ଯୁକ୍ତ ଘେନ ଅଜ୍ଞାନ ବହବା ଅଶ୍ଵରଣ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବପୁଟ ।

ଅନୁଭବ—ସଂ. ବି (ଅନୁ + ବୁ ଧାରୁ + ଅ)—୧ । ପଣ୍ଡାଦୁଜ୍ଜାରୀ ଅଜ୍ଞିତ Anubhaba ଜ୍ଞନ—1. Experimental knowledge.

(ଅନୁଭୁତ—ବିଶ) ୨ । ଉପଲବ୍ଧ—2. Realisation.

୩ । ଜ୍ଞନ; ବୋଧ—3. Perception; feeling.

୪ । ଅଙ୍ଗେ ନିର୍ଭାଇବାରୀ ଜନ୍ମିବା ଜ୍ଞନ—

4. Experience.

* । (ବିଜ୍ଞାନପରିଭ୍ରାନ୍ତା) କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଣ୍ଡାଦୁଜ୍ଜାବିଷ ସ୍ମକ ପ୍ରତିଜ୍ଞା—5. (science) Hypothesis.

ଦେ. ବି—ଦୁଃଖରୋଗ—Suffering; hardship.

ଅନୁଭବ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉପଲବ୍ଧିକରିବା—

Anubhaba karibā 1. To perceive; to realise.

୨ । ଅଙ୍ଗେ ନିର୍ଭାଇବା—2. To experience.

୩ । ବୋଧ କରିବା—3. To feel.

୪ । ଦୁଃଖ ରୋଗ କରିବା—4. To suffer.

* । (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଉପରୋଗ କରିବା—

5. To enjoy.

ଯଥାରୁ ହର ଅନୁଭବ କରୁଛ କେତେ ସ୍ମରିତ ସେ ନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାରଥ ।

ଅନୁଭବସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ (ଶ୍ଵା ତତ୍; ଅନୁଭବ + ସିଦ୍ଧି)—

Anubhabasiddha ଅନୁଭବରୀ ପ୍ରମାଣିତ ବା ତ୍ରୁଷ୍ଟିତ—

Realised by experience.

ଅନୁଭବିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନୁ + ଭୁଧାରୁ + କର୍ମ. ତ୍)—୧ । ଉପଲବ୍ଧ—

Anubhabitā

ଅନୁଭବ (ଦେଖ)

Anubhabī (See)

ଅନୁଭୁବିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି (ସ. ଅନୁଭବ)—ଅନୁଭବ କରିବା—
Anubhabibā To experience.

ତାଙ୍କ ଅନୁଭବ ଅନୁଭବ—ମଧ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧ, ପଦମଳା ।

ଅନୁଭବୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନୁଭବ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Anubhabī ୧ । ସେ ଅଙ୍ଗେ ନିର୍ଭାଇ ଅଛି—

(ଅନୁଭବମୀ—ସି) ୧. One who has personal
experience

୨ । ସେ ଅନୁଭବରୀ ଉପଲବ୍ଧ କରିଛି ବା ବୁଝିଛି—

2. One who has realised by experience.

ମିଳ, ଦୂର ହୋଲେ, ଦୂର ଅନୁଭବ କେତେ—ସଙ୍ଗାତ

ଅନୁଭବେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଶ—କଷ୍ଟରେ—With sufferings.

Anubhabē ଅନୁ ନ ପାଇ ପ୍ରକା ଯେବେ, ତୋତେ କହିଲେ ଅନୁଭବେ ।
ନିଜୋଥ, ପାଗବତ. ୪୮ ।

ଅନୁଭବ—ସଂ. ବି (ଅନୁ + ବୁ ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରଭବ—
Anubhbā 1. Influence.

* । ରଜନୀଯ ପ୍ରଭବ; ରଜନୀଯ ତେଜ—

2. Majesty; royal dignity.

୩ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—3. Capacity; power.

୪ । ମହିମା—4. Glory.

କ୍ଷମ ତ ମୁଁ ନୁହେ ଅନୁଭବ ହେ । କବିଧୂର୍ଯ୍ୟ. କିଶୋରାଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ ଗାନ୍ଧି ।

* । ମନର ଉନ୍ନତି—5. Mental excellence.

୬ । ମନର ମହିମ—6. Nobility of the mind.

୭ । ନିଷ୍ଠୁରୀତି—7. Certainty.

୮ । ମନୋଗରତାବପ୍ରକାଶକ ସଂକେତ—

8. Indication of mental state by outward look or gesture.

୯ । (ଅଳକାର ଶାସ୍ତ୍ର) ଅନୁଭବରେ ଉଦ୍ଦର୍କ ପ୍ରାୟୀରାବର
ସେଉଁ ଚେଷ୍ଟା ବାହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପଡ଼େ—

9. (Rhetoric) The out-ward manifestation
of a mental state.

ଦେ. ବି—(କୋଥାଦିର ଚିତ୍ର) ବାହାରେ ଦେଖା ଯାଉଥିବା—
Manifested outwardly.

ବରସୁ ନବନ ଅଗେ ପ୍ରଗତ ହୁଏବ

ପ୍ରିୟ ମୁଖ ଗଢ଼ ରଥୀ କୋଷେ ଅନୁଭବ । ପ୍ରତି—ରସବାରଥ ।

ଅନୁଭବୀ—ସଂ. ବିଶ (ଅନୁ + ଭୁଧାରୁ, ଶିଳ୍ପ ବାବ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Anubhbāya ଅନୁଭବର ବିଷୟ ଭୂତ—Perceived;

experienced.

ବ—ଅନୁଭବର ବିଷୟ—Object of perception or
experience.

ଅନୁଭୁତ—ସଂ. ବିଶ (ଅନୁ + ଭୁଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉପଲବ୍ଧ—
Anubhūta 1. Perceived; realised.

ଅନୁଭବ } ବିଷୟ } ୨ । ଅବଗତ—2. Experienced.
ଅନୁଭୁତ }

ବାଧାରଣ ଲେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ମୃତ୍ୟୁ ଏ ଚକ୍ରିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଏ ବା , ଚକ୍ରିତ କୋଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାମାରୁଙ୍କ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ, ଯେବେ ଏ ଶାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାତ୍ମେ ଗଢ଼ିର ବିପରୀତ , ବା ଏ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁଙ୍କ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ସଥ— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନୁମାନ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ମା ଧାରୁ=ମାତ୍ରିବା; ସ୍ଥିର କରିବା + ଅନ)

Anumāna ୧ । ଅନାଜ—1. Inference.

୧ । ହେତୁଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରକରଣ—2 Drawing a conclusion from given premises; deduction; induction.

୨ । କଳ୍ପନା—3. Supposition; hypothesis.

୪ । ଅର୍ଥାଳକାର (ଦେଖ)—Arthaśālāṅkāra (See)

ଅନୁମାନସିଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. (ଗ୍ୟାତ୍ରି; ଅନୁମାନ + ସିଦ୍ଧ)—ଅନୁମାନ Anumānasiddha ଦ୍ୱାରା ମୀମାଂସିତ—Settled by guesses.

ଅନୁମାନ ହେବା—ଗ୍ର. କି—ବୋଧଦେବା—

Anumāna hebā To seem

ଅନୁମାନିବା—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ କି—ଅନୁମାନ କରିବା—

Anumānibā To guess.

ଉଚ୍ଚ ଦେଖି ଅଛି ଗ୍ରାନ ଅନୁମାନ
ସମ୍ଭାବ ଗ୍ରହିଲେ ଅନୁମାନ ଆବଶ୍ୟକ । ବ୍ୟାକାଥ ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।

ଅନୁମାନୋକ୍ତି—ସ. ବ. (ଅନୁମାନ + ଉଚ୍ଚି)—(ଅଳକାରବିଶେଷ)

Anumānokti ଉଚ୍ଚାନ୍ୟାରେ ଉଚ୍ଚି—(A figure in rhetoric) A hypothetical figure of speech.

[ଦ୍ୱ—ଏଥରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟକୁ ଅନୁମାନ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ରୂପେ କଳ୍ପନା କରିଯାଏ ।]

ଅନୁମାପକ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ମା ଧାରୁ + ଶିର. ମାତ୍ରି ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. Anumāpaka ଅକ)—(ନ୍ୟୟମୂଳାଷ୍ଟ) ଅନୁମାନର ହେତୁ—

Premises for a hypothesis.

ଅନୁମିତ—ସ. ବିଶ (ଅନୁ+ମା ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯେଉଁ Anumita ବିଷୟକୁ ଅନୁମାନ କରି ଯାଇଥିଲୁ—1. (matter)

Inferred; guessed; conjectured.

୨ । ହେତୁଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ଠିତ—2. Concluded.

୩ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରକର—3. Deduced.

୪ । କଳ୍ପିତ—4. Imagined.

ଅନୁମିତି—ସ. ବ. (ଅନୁ+ମା ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ତ)—୧ । ଅନୁମାନକରନ୍ୟ Anumiti ଜ୍ଞାନ—1. The faculty of inference.

୨ । ଅନୁମାନକରଣ—2 Act of drawing inference.

୩ । (ନ୍ୟୟମୂଳାଷ୍ଟ) କଳ୍ପନା ବା ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ଅନୁଭବ ବିଶେଷ—3. Deduction by inference.

ଅନୁମତ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଶ—ପ୍ରସବ—Cheerful; glad.

Anumukha ଅନୁମତ ହୋଇଲେ ତୁ ବନ୍ଦମୁଖ ସବ କରୁ ।

ପ୍ରାଚୀ—ରୂପବିରାସ ।

ଅନୁମୁଦି—ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ (ଅନୁ+ମୁଦ + ଶ୍ରୀ. ଥ)—ଯେଉଁ ଶ୍ରୀ ସ୍ଥାମିକି Anumūdī ମୁଦର କିଛି ଦିନ ପରେ ଚିତାରେହଣ କରେ—

(ଅନୁମରଣ—ବ) (Wife) Who courts death some days after her husband's death by ascending the funeral pyre.

ଅନୁମେୟ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ତ୍ତ + ମା ଧାରୁ=ମାତ୍ରିବା + ଯୋଗଧାର୍ଥ);

Anumeya କର୍ମ. ସ—୧ । ଅନୁମିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ;

ଅନୁମାନସେ ଗ୍ୟ; ଅନୁମାନବୋଧ—1. Capable of being inferred or guessed.

୨ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଯାହା ସାଧିତ ହୁଏ—

2. Deducible; inferable.

ଅନୁମୋଦ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ମୁଦ ଧାରୁ=ଦର୍ଶ ପ୍ରକାଶ କରିବା + Anumoda ଭବ. ଥ)—ଅନୁମୋଦନ (ଦେଖ)

Anumodana (See)

ଅନୁମୋଦନ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ମୁଦ ଧାରୁ=ଦର୍ଶ ପ୍ରକାଶ କରିବା—Anumodana ଭବ. ଥ)—୧ । ଆଜାଦପ୍ରକାଶପୂର୍ବକ ସମ୍ମତ—

1. The act of consenting gladly; hearty consent.

୨ । ଉଚିତ ବୋଲି ଶୀକାର କରିବା—2. Approval.

୩ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—3. The act of persuading.

୪ । ସମ୍ମତ କରିବା; ସମର୍ଥନ—4. Assent.

ଅନୁମୋଦନକରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆଜାଦପ୍ରକାଶକରିବା—Anumodana karibhā ସହିତ ସମ୍ମତ ଦେବା—To endorse

ଅନୁମୋଦନ କରା or support gladly; to support or approve heartily a proposal.

[ଦ୍ୱ—ସଭାରେ ଜଣେ ପ୍ରସ୍ତାବ କରନ୍ତି; ଆଉ ଜଣେ ଅନୁମୋଦନ କରନ୍ତି । ତାହା ପରେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତାବ ସବାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥନ ହୁଏ ।]

ଅନୁମୋଦିତ—ସ. ବିଶ (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ତ୍ତ + ମୁଦ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—Anumodita ୧ । ଯେଉଁ ବିଷୟକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିଯାଇଲୁ—

ଅଛି; ଅନୁଭବ; ଅନୁମତ—1. Approved.

୨ । ସଦୃଶ—2. Similar:

୩ । ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ—3. Encouraged.

୪ । (ଜଣକଦ୍ୱାରା ସଭାରେ ପ୍ରସ୍ତାବର ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତିକାରୀଙ୍କଦ୍ୱାରା) ସମ୍ମତ—4. (proposal)

Seconded at a meeting.

ଅନୁଯାତ—ସ. ବିଶ (ଅନୁ+ଯା ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ତ)—

Anujāta. ୧ । ପଣ୍ଡାଦଗନ—1. Gone after.

(ଅନୁଯାତ—ସା) ୨ । (+ କର୍ମ. ତ) ଅନୁଭବ—

2. Followed; imitated.

ଅନୁଯାତା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ତ୍ତ + ଯା ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା—Anujātā + କର୍ତ୍ତ୍ର. ତ. ୧ମା. ୧ବ)—ଅନୁଯାତ ୧ (ଦେଖ)

(ଅନୁଯାତ—ସା) Anujāta ୧ (See).

ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ—ଅନୁଯାତର ଶୀଳିତ—Feminine of Anujāta.

୧	ଇ	ଉ	ଚିର	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚି	ଲ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ତ	ନ୍ତ

ଅନୁପାଦ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନୁ=ପଞ୍ଚାତ୍ + ଯାତ୍ରା=ଗମନ) —
Anujātra ୧। ଉତ୍ସବ—1. Attendant.
୨। ଅନୁତର—2. Follower.

ଅନୁଯାତ୍ରିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନୁ=ସହ + ଯାତ୍ରା + ଇକ) —
Anujātrika ୧। ସହଯାତ୍ରିକ; ଏକସଙ୍ଗରେ ଶର୍ତ୍ତଗମନକାରୀ—
1. Pilgrims going together.
୨। ଅନୁତର; ସମରବ୍ୟାହାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Companion;
attendant.

ଅନୁଯାନ—ଦେ. ବି—ବିଦ୍ୟାୟ; ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତି—
Anujāna Farewell; permission to go.
ତାହାକୁ ମାରି ଅନୁଯାନ
ରଥେ ବସିଲେ ଉଗବାନ । ଜଗନ୍ନାଥ—ବାଗବତ ।

ଅନୁଯାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାତ୍ + ଯା ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା
Anujāyī + ଇନ୍ଦ୍ର. ୧ମା. ୧୯.)—୧। ଅନୁଗୀ—
(ଅନୁଯାୟୀନୀ—ସୀ) 1. Attendant.
୨। ସଦୃଶ—2. Corresponding to; following.

ସ. ବି.—୧। ସେବକ—1. Attendant.
୨। ଅନୁତର—2. Follower.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅନୁଯାରେ—According to.

ଅନୁଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାତ୍ + ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ=ଯୋଗ କରିବା +
Anujukta କର୍ମ. ତ)—୧। ଜଞ୍ଜିତି—
(ଅନୁଯୁକ୍ତ—ସୀ) 1. Asked; questioned.
୨। ତିରସ୍ତୁତ—2. Reproached; taken to task.

ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅନୁ+ସୁଳ୍ଲ)—ବେତନଦାତା ଶ୍ରୀ—A paying
student; a student who pays for his
tuition.

ଅନୁଯୁଗେ—ଦେ. ଅ—ସୁରକ୍ଷା ଯୁଗ; ଚିକାଳ—Age after
Anujuge age; for ever.

ବ୍ୟକ୍ତିକିରଣ ପ୍ରିୟଗଣେ

ଶସର ବହ ଅନୁଯୁଗେ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗନତ୍ତ. ୨୮।

ଅନୁଯୋକ୍ତା—ସଂ. ବିଶ. ସୀ— (ଅନୁ+ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତୁ
Anujokta ୧ମା. ୧୯)—୧। ଅନୁଯୋଗକାରୀ; ଅନାଦରକାରୀ
(ଅନୁଯୋକ୍ତା—ସୀ) ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ଅନେପ ପ୍ରକାଶକାରୀ
(ଅନାଦରକ ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Expressing grief at
another's insult.
୨। ପ୍ରଶ୍ନକାରୀ—2. (one) Who puts questions;
questioning.

୩। ତିରସ୍ତୁର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

3. (one) Who censures; censuring.

ଅନୁଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାତ୍ + ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ=ଯୋଗ କରିବା +
Anujoga ଭାବ. ଅ,—୧। ପ୍ରଶ୍ନ—1 Question.

୨। ତିରସ୍ତୁର—2. Censure; reproof.

୩। ଅନେପପ୍ରକାଶ—3. Expression of
regret.

୪। ଅଭ୍ୟୋଗ; ନାଲିସ୍—4. Complaint.

୫। ପ୍ରାର୍ଥକା—5. Prayer.

୬। କେହି ଅସମ୍ଭବ, ଅନାଦର ବା ଅପକାର କଲେ ତାହା
ସମ୍ବରେ ବା ତାହାର ଅତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିକ ନିକଟରେ
ଅନାଦର ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନେପ ପ୍ରକାଶ—

6. Expression of one's grief against a
person for an insult done to the
complaining person.

ଅନୁଯୋଗୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାତ୍ + ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ + ଇନ୍ଦ୍ର)—

Anujogi (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶକ) ସମ୍ବନ୍ଧାତ୍ୟର୍ୟ—Co-related;
co-relative (container and the thing
contained).

ଅନୁଯୋଜକ—ସଂ. ବିଶ. ସୀ. (ଅନୁ+ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)—

Anujojaka ୧। ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା—1. Questioning.

(ଅନୁଯୋଜକ—ସୀ) ୨। ତିରସ୍ତୁରକର୍ତ୍ତା—2. Censuring.

ଅନୁଯୋଜନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅକ)—

Anujojana ଅନୁଯୋଜନା (ଦେଖ)

Anujojanā (See)

ଅନୁଯୋଜନକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁଯୋଜନକ + ଭାବ. ଅ)—

Anujojanā ୧। ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା—1. Questioning

୨। ତିରସ୍ତୁର କରଣ—2. Reprimanding.

ଅନୁଯୋଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ=ପଞ୍ଚାତ୍ + ସୁଳ୍ଲ ଧାରୁ+କର୍ମ. ସି)—

Anujojya ପ୍ରଶ୍ନବ୍ୟ; ପରିଚାର ଯୋଗ୍ୟ—

Fit to be questioned.

ଅନୁରକ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ରକ୍ତ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତ)—

Anurakta ୧। ଆସନ୍ତି; ରକ୍ତ—

(ବିରକ୍ତ—ବିପରୀତ) 1. Devoted to; attached to.

(ଅନୁରକ୍ତ—ସୀ) ୨। ପ୍ରୀତ—2. Fond of.

୩। ରଙ୍ଗି—3. Coloured.

୪। ଅନୁରକ୍ତ—4. Favourable.

ଅନୁରକ୍ତି—ସ. ବି. (ଅନୁ+ରକ୍ତ ଧାରୁ + ଭାବ ତ)—

Anurakti ୧। ପ୍ରୀତ; ମେହି—

(ବିରକ୍ତ—ବିପରୀତ) 1. Affection; attachment.

୨। ସନ୍ତୋଷ—2. Satisfaction.

୩। ଅଦର—3. Fondness.

୪। ଯତ୍ନ—4. Care.

୫। ପ୍ରବର୍ତ୍ତି—5. Proneness.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତୀର୍ଣ୍ଣ ଏ ଚିହ୍ନର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବ ୧ ମା । ଚିହ୍ନର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଘେବେ ଏ ଶ୍ରାବନ୍କାଶରେ ଜ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପନେ ଚିହ୍ନର ବିପରୀତ , ମା । ଚିହ୍ନର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ଭୂଷ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକ୍ଷତ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଆନୁକୂଳ୍ୟ—6. Favourableness.

ଅନୁବଞ୍ଜକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ରଙ୍ଜ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)—

Anurañjaka ଦର୍ଶକନକ; ସେ ଅନୁରଞ୍ଜନ ବା ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରଦାନ
(ଅନୁରଞ୍ଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ—(one) Who (or which) can
please or give pleasure; gratify-
ing; pleasing.

ଅନୁରଞ୍ଜନ—ସ. ବି. (ଅନୁ+ରଙ୍ଜ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—

Anurañjana ୧ । ପ୍ରୀତ କରିବା; ଭୁଷ୍ଣ କରିବା; ପ୍ରୀତ
(ଅନୁରଞ୍ଜିତ—ବିଶ) ସନ୍ତୋଷଦନ—1. The act of giving
pleasure or delight to others;
giving satisfaction.

୨ । ରଙ୍ଗ କରିବା—2. Colouring; a painting.

ଅନୁରଞ୍ଜିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ+ରଙ୍ଜ ଧାରୁ ଶେର୍+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ ଓ କର୍ମ. ତ)—

Anurañjita ୧ । ସଂପ୍ରୀତ—1. Pleased.

୨ । ରଞ୍ଜିତ—2. Coloured; painted.

ଅନୁରଣନ—ସ. ବି. (ଅନୁ+ରଣ ଧାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—

Anurañana ଧୂନିର ପଣ୍ଡାତ୍ମକ; ଧାରୁ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଆଦାତ କଲେ
ପ୍ରଥମ ଧୂନ ପରେ ଯେଉଁ ଧୂନ ନିନାଦିତ ହୁଏ—
Reverberation; continued sound after
the first sound due to a metal being
struck.

ଅନୁରତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ରମ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ତ)—

Anurata ଅନୁରଗବିଶିଷ୍ଟ; ଅନୁରତ୍ତ; ପ୍ରୀତ—
(ଅନୁରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Attached to; fond of; pleased.

ଅନୁରତି—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରମ ଧାରୁ + ଭାବ. ତ)—

Anurati ଅନୁରଗ—Attachment.

ଅନୁରଥ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ଶୁଦ୍ଧ + ରଥ୍ୟା = ସ୍ତ୍ରୀ)—

Anurathyā ଶୁଦ୍ଧପଥ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ—A narrow road;
street; a bye-lane; lane.

ଅନୁରସ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—

Anurasa ୧ । ମାଧ୍ୟମିକ ରସର ଅନୁଗତ ରସ —

1. An intermediary taste.

୨ । (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ) ମଧୁର ଅମ୍ଲରସମୁଳ ପାତଳ ବିଶେଷ—
2. Name of a medicinal decoction.

ଅନୁରୂପ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରୂପ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅ)—

Anurūpa ୧ । ଅଦରମୁକ୍ତ ରୂପ—1. Fond love.

(ଅନୁରତ୍ତ—ବିଶ) ୨ । ଅସକ୍ତି; ସେବା; ପ୍ରୀତ; ଅନନ୍ତ—

(ବିଶ— ବିପରୀତ) 2. Devotion; attachment; love;
fondness; delight; ardour
of love.

ଗ୍ର. ବି—(ଅଶ୍ରମିତମାନେ ଏ ଶବ୍ଦକୁ ଭୂମରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି)

୧ । ବିରକ୍ତ—1. Displeasure.

୨ । ବିରଗ; କୋଧ—2. Anger.

୩—ବିରକ୍ତ; କୁକ୍ର—Angry; displeased.

ଅନୁରାଗୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନୁରାଗ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ; ଇନ୍. ୧ମା ।

Anurāgi ୧ବ. ବା ଅନୁରଙ୍ଜ ଧାରୁ+ଶିଳାର୍ଥେ. କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଆସନ୍ତ; ଅନୁରକ୍ତ—

Attached to; fond of.

ସଂ. ବି—ଅନୁରାଗକାଶ—One who is fond of

some thing or attached to some thing
or person.

ଅନୁରୂଧା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରୂଧ ଧାରୁ=ସିଦ୍ଧ କରିବା+ଆ; ସେ

Anurādhā ଯାହାଦିରେ ରଷ୍ଟ କରିବା)—

ଜ୍ଞାତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ନିଷ୍ଠମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସପ୍ରଦଶ ନିଷ୍ଠ
(ନିଷ୍ଠ ତଳେ କୋଟି ଦେଖ)—

(In Hindu astronomy) A constellation
of that name; the 17th in the list of
stars.

[ଦ୍ର— କଟପାୟା ଅନୁଷାରେ ଏହା ଦକ୍ଷିଣାକାଶର ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି
ତାରକାମ୍ବୁଜ ସର୍ପାକାରବିଶିଷ୍ଟ ନିଷ୍ଠ ।]

ଅନୁରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ+ରୂଧ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—

Anuruddha ୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକରିବାକୁ ଅନ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାର୍ଥିତ--
(ଅନୁରେଧ—ର) 1. Requested by a person to do a
thing.

୨ । ଯାହାକୁ ବା ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଅନୁରେଧ କର ଯାଇ
ଅଛି—2. Requested; solicited.

୩ । (ନାମ) ସିଦ୍ଧାର୍ଥ (ଦୁକଦେବ)ଙ୍କ ଭାଇ—
3. Name of the brother of Buddha.

ଅନୁରୂପ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅବଧ୍ୟାଭାବ. ଅନୁ=ସଦୃଶ + ରୂପ.)—

Anurūpa ୧ । ସଦୃଶ; ରୂପ—1. Like; resembling;
(ଅନୁରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) similar.

୨ । ସୋଗ୍ୟ—2. Fit; suitable.

୩ । ଅନୁଯାୟୀ; ଅନୁଗ୍ରାମୀ—3. According to;
following.

କି. ବିଶ—ଅନୁଯାୟୀ—Accordingly.

ଅନୁରୂପେ—ଦେ. କି. ବିଶ (ସଂ. ଅନୁରୂପ)—ଅନୁଷାରେ—

Anurūpe Accordingly; in accordance with.

ଅନୁରପେ

ଅନୁରୂହା—ସଂ. ବି—ତୃତୀୟଶିଖଶେଷ—Cyperus Pertenuis.

Anurūha

୧	ର	ଉ	କୁଳ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ମୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	କୁ	ଲୁ	ୟେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଶ୍ଵାର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	ତ	ଦ୍ଵ

ଅନୁରୋଧ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ଶୂଧ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅ)—

Anurodha ୧। ଉପରୋଧ; ଅଶ୍ଵାସାଧନାର୍ଥ ପ୍ରାର୍ଥକା—
(ଅନୁରୂପ—ବଣ)

1. Request.

୨। ପ୍ରତିକା—2. Anticipation.

୩। ଅନୁସରଣ—3. Following.

୪। ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ—4. Personal consideration.

କରେଥେକୁ ନ ଭାବିବେ ଅନୁରୋଧ ର । ଭକ୍ତ. ଟେଲେଗ୍ରେଫେଲାମ ୧୦.୭ ।

୫। ସ୍ମାରିସ୍ 5. Recommendation.

ଅନୁରୋଧକ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁ+ଶୂଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅକ)—

Anurodhaka ୧। ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଅନୁରୋଧ କରେ—
(ଅନୁରୋଧକା—ଷ୍ଟା) 1. Requesting.

୨। ସେ ସ୍ମାରିସ୍ କରେ—2. Recommending.

ଅନୁରୋଧପରବଶ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁରୋଧ+ପରବଶ = ବକ୍ଷିତ୍ତ)—

Anurodhaparabasha ସେ ଅନୁରୋଧକୁ ବକ୍ଷା କରେ ବା
(ଅନୁରୋଧପରବଶା—ଷ୍ଟା) ଅନୁରୋଧକୁ ଏହି ନ ପାରେ—
Complying with a request.

ଅନୁରୋଧରେ—ଦେ. କି. ବଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ)—

Anurodhare ଅନ୍ୟ ହାତ ବା ଘଟନାରେ ବାଧ ହୋଇ—

Being bound by any thing; being under
the necessity or pressure of.

(ସଥା—କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ; ବନ୍ଧୁତାର ଅନୁରୋଧରେ;
କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ ।)

ଅନୁକା—ଦେ. (ନାମ)—୧। ଜନେକ କୌତ୍ତ ସମ୍ବାଦିନୀ—

Anula 1. The name of a Buddhist nun.

୨। ସିଂହଳର ଜନେକ ରଜନୀଷ୍ଠାଣୀ—

2. One of the queens of Ceylon.

ଅନୁଳାପ—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପୁନଃ ପୁନଃ+ଲପ ଧାରୁ=କହିବା;

Anulapa ଗପିବା+ଭାବ. ଅ)—

୧। ମୁହଁର୍ବିଷଣ; ପୁନଃପୁନଃ କଥନ—1. Repetition

, ୨। (ସାହୁତ୍ୟର ଅଳକାରବିଶେଷ) ସେଉଁ ସ୍ତଳରେ
କୌଣସି ବିଷୟ ପୁନଃପୁନଃ କଥନ ହୋଇଥାଏ—
2. (Rhetoric) Tautology.

ଅନୁଲିପ୍ତ—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପ୍ରାତିତି+ଲିପ ଧାରୁ=ଲେପିବା +

Anulipta କର୍ମ. ତ)—

ଯାହା ଦେବରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୁନ୍ଦର ଲେପନ କରିଯାଇଥିଲା;

କୃତାନୁଲୋପନ; ରକ୍ତିତ; ରଙ୍ଗ ବୋଲା ଯାଇଥିବା—

Anointed or besmeared with perfumes.

ଅନୁଲେପ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ଲିପ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅ)—

Anulepa ଦେବରେ ବୋଲା ଦେବା ସୁନ୍ଦର ଦ୍ରୁବ୍ୟ; ଲେପନଦ୍ରୁବ୍ୟ

(ସଥା—ଚନ୍ଦ୍ରବାହି)—Ointment; paste;
unguent.

ଅନୁଲେପକ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଲିପ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ)—

Anulepana ୧। ଗନ୍ଧବିବାଦର ପ୍ରୟୋଗ ବା ଲେପନ—

1. Act of anointing or applying paste.

୨। ବୋଲିବା—2. Besmearing.

୩। ପ୍ରଲେପନାର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଲେପନ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—

3. Ointment; paste.

ଅନୁଲୋମ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ସହିତ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନେ+ଲୋମନ =

Anuloma ଶଶବରଂଗେମ+ଅ)—

(ପ୍ରତିଲୋମ—ବିପରୀତ) ୧। ଅନୁକ୍ରମ; ସଥାକ୍ରମ—

1. The descending method.

୨। ଦେବର ଲୋମ ସେଉଁ ଦିଗକୁ ଉଠିଥାଏ, ସେହି ଦିଗ
ଅନୁଷ୍ଠାନେ ହସ୍ତାଦିର ଗୁଲନ—

2. The going with the grain or
natural mode.

ସ. ବଣ—୧। ଅନୁକୂଳ—1. Going with the grain.

୨। ପ୍ରାକୃତିକ—2. Following nature or
natural order.

କି. ବଣ—୧। ସହଜଥାତେ; ଅନୁକୂଳରେ; ପ୍ରକୃତପ୍ରଣାଳୀରେ;

ସଥାକ୍ରମ—1. Going with the grain;
in a natural manner.

୨। କିମନ୍ମରେ; ତଳଥାଡ଼କୁ ଗଛ କରିବା ଅନୁଷ୍ଠାନେ—

2. In a descending manner.

ସ. ଅ. (ଅନୁ=ପ୍ରତି+ଲୋମ)—ପ୍ରତି ଶୈମରେ—

In every pore of the skin.

ଅନୁଲୋମବିଲୋମ—ଦେ. ବ—ରଚନାର ରଙ୍ଗୀ ବା ପରିପାତିକିଶେଷ—

Anulomabiloma A mode in composition.

[ଦ୍ରୁ—ସମସ୍ତ ପାଦକୁ ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ ପଢ଼ିଗଲେ
ସାହା, ଶେଷରୁ ମୂଳଯାଏ ପଢ଼ିଗଲେ ତାହା ଏ ରଚନା
ରଚନା, ସଥା—

ନମ ସୁରମ୍ବାଲୀ ଶଳପାର ସମଳ—ଉତ୍ତ. କୋଟ୍ଟାହାଗ୍ରୁଦଶ. ୧୦.୧୭]

ଅନୁଲୋମଜ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁଲୋମ + ଜନ ଧାରୁ+ଅ)—ଉତ୍ତମ

Anulomaja ଜନ୍ମର ପୁରୁଷ ଅରସରେ ଅଧମ ବର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ

(ଅନୁଲୋମଜା—ଷ୍ଟା) ଜାତ ହୋଇଥିବା; ଅନୁଲୋମ ବିବାହରୁ ଜାତ

(ସନ୍ତ୍ରାନ) —Born of a morganatic
marriage; born of a father of a

higher caste married to a woman of
a lower caste.

ଅନୁଲୋମବିବାହ—ସଂ. ବ—ସେଉଁ ବିବାହରେ ଉତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣର (ସଥା;

Anulomabibaha ବାହ୍ରିଣା) ପୁରୁଷ କିମ୍ବ ବର୍ଣ୍ଣର

(ପ୍ରତିଲୋମବିବାହ—ବିପରୀତ) (ସଥା; କିମ୍ବୁ; ବୈଶାଖି) କନାରୁ

ବିବାହ କରେ—A kind of marriage in

ସମ୍ମାରଣ ଲେବେ ଥପର ସୃଜନର ସୂଚିତ ୯ ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବି ୯ ବା , ଚକ୍ରିତ ବୌଣୀ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ତତ୍ତ୍ଵରେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାପାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷମେ ଗଢ଼ିର କପସତ , ବା ୯ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗା’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅବେ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅବେ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିବି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିବି’ ଦେଖିବେ ।

which a man of a superior caste
marries a girl of an inferior caste.

ଅନୁଲିଙ୍ଗନ—ସଂ. ବ. (ନ + ଉତ୍ତ + ଲିଙ୍ଗ + ଶବ. ଅନ)—

Anullaṅghana ନିୟମର ଅଭିନ୍ଦନ—Non-transgression;
(ଅନୁଲିଙ୍ଗନ—ବିଣ) non-violation of a rule,

ଅନୁଲିଙ୍ଗନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଉତ୍ତ + ଲିଙ୍ଗ + ଶବ.)—ଯାହା ଅଭିନ୍ଦନ କର

Anullaṅghaniya ହେବ ନାହିଁ; ଅନନ୍ତରମଣୀୟ—(that)
Which can not be transgressed or
violated with impunity; inviolable.

ଅନୁଶୟ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ନ + ଶି ଧାରୁ = ଶୋଭବା + ଶବ. ଅନ)—

Anuśaya ୧ । ଅନୁତାପ; ପଞ୍ଚାର୍ଥ—
1. Repentance; regret.

୨ । ଦ୍ୱେଷ; ଅଭିନ୍ଦନ—2. Old grudge

୩ । ଶବ୍ଦତ୍ତା—3. Enmity.

୪ । ସ୍ଵର୍ଗ—4. Hatred.

୫ । ଅନୁଧାବନ; ମନୋନିବେଶ—5. Attention.

୬ । ଶାଷ୍ଟ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମ—

6. Rituals prescribed by the Sāstras

ଅନୁଶୟାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁ + ଶି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅନ)—ସେ

Anusayāna ଅନୁଶୟ ବା ପଞ୍ଚାର୍ଥ କରେ—
(ଅନୁଶୟାନ—ଶ୍ଵି) Repentant; repenting

ଅନୁଶୟିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶୟ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ . ଇନ୍ ; ୧ମା .

Anusayita ଯାହାର ଅନୁତାପ ଘଣ୍ଟାର୍ଥ; ଅନୁତ୍ପତ୍ତି—
(ଅନୁଶୟିତ—ଶ୍ଵି) Repentant; remorseful.

ଅନୁଶୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶୟ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ . ଇନ୍ ; ୧ମା .

Anusayī ୧.)—ଅନୁତାପକାରୀ—Repentant
(ଅନୁଶୟିତ—ଶ୍ଵି) ୧. ବ—ପାଦରେଗବିଶେଷ—A foot-
disease.

ଅନୁଶର—ସଂ. ବ. (ଅନୁ = ପୁନଃ ପୁନଃ + ଶ୍ଵାଧାରୁ = ବଧ କରିବା

Anusara + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—ରାଷ୍ଟ୍ର—Demon.
Anusāra

ଅନୁଶାସନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ—ଅନୁଶୟା (ଦେଖ)

Anusāyī Anusayī (See)
(ଅନୁଶୟିତ—ଶ୍ଵି)

ଅନୁଶାସକ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନୁ = ଶାସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅନ)—

Anusāsaka ୧ । ଶାସନକର୍ତ୍ତା—1. Ruler.
(ଅନୁଶାସକ—ଶ୍ଵି) ୨ । ଉପଦେଶକ—2. Preceptor.
୩ । ଆଦେଶକର୍ତ୍ତା—3. Commander.

ଅନୁଶାସକ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ + ଶାସ ଧାରୁ + ରାବ. ଅନ)—

Anusāsana ୧ । ଅଜ୍ଞ—1. Command.
୨ । ଆଦେଶକାକ୍ଷା—2. Dictum; edict.
୩ । ଉପଦେଶ—3. Precepts; advice.

୪ । ବିଶ୍ଵାଦାନ—4. Instruction.

୫ । ନିୟୋଗ—5. Discipline or control.

୬ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟମିତ୍ତ—

6. Appointment; deputation.

୭ । ତରସାର—7. Admonition.

[ଦ୍ୱ—ମହାରାଜ ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ ବା ଆଦେଶକାକ୍ଷା ମାନ ପ୍ରସ୍ତୁରଗାନରେ ଖୋଦିବ ହୋଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରୂପିତ ରଖା ଯାଇଥିଲା । ଅଦ୍ୟାପି ସେବୁଡ଼ିକ ଅନେକତା ଦେଖାଯାଏ । ଖ୍ରୀପୂର୍ବ ଶ୍ଵାଧାରୀରେ ରଜତ କରୁଥିବା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମବଳମ୍ଭ୍ୟ ମହାରାଜ ଅଶୋକ ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରକ୍ତ ରକ୍ତରେ ୧୨ ଗୋଟି ଅନୁଶାସନ ପାଲିଭାଗୀରେ ଖୋଲାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଧର୍ମଲିଙ୍ଗ ଓ ଗଞ୍ଜାମର ଜିଲ୍ଲାରେ ସେହି ଅନୁଶାସନଗୁଡ଼ିକ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥିଲେ ।]

ଅନୁଶାସନପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନୁଶାସନ + ପତ୍ର)—୧ । ଆଜିପତ୍ରିକା—
Anusāsanapatra 1. Letter of ordinance.

୨ । ନିୟୋଗ ପତ୍ରିକା—2. Letter of appointment.

ଅନୁଶାସନପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନୁଶାସନ + ପତ୍ର)—ମହାଭାରତ ଅଠାର
Anusāsanaparba ପତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଵାପ୍ନ ଶରଣସ୍ୟାରେ ଥାଇ
ଯହିରେ ଯୁଧଷ୍ଠିରଙ୍କ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ସେହି ପତ୍ର—
Name of a volume of the Mahā-
bhārata containing rules of conduct
or precepts addressed by Bhishma
to Juddhishthira-

ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ସଂ. ବ—ଅନୁଶାସନପତ୍ର (ଦେଖ)
Anusāsanikaparba Anusāsanaparba (See)

ଅନୁଶାସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁ + ଶାସ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର + ଅଜ୍ଞପ୍ର—ଶ୍ଵି)—
Anusāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସନିକପତ୍ର—ଶ୍ଵି) ୨ । ଅଜ୍ଞପ୍ର—2. Ordered.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାପିକ ଯୁକ୍ତାଗ୍ରହ	କ	ଲ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ନୟ	ଉଥ	ନ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ତୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଞ୍ଚ	ଇଥ	କ	ନ

ଅନୁଶାସ—ସଂ. ବିଶ (ଅନୁ+ଶାସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଯ)—ନୟମଦ୍ଵାରା
Anusāsya ଅଦ୍ସ୍ତ ବା ପରମାନ୍ତ୍ରିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—

To be governed by rule.

ଅନୁଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ.ୟୁ. (ଅନୁ+ଶାସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ) — ୧। ଉପଦ୍ଧତି;
Anuśishtā ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ—1. Taught; instructed.
୨। ଅନୁଶିଷ୍ଟ; ଅଦ୍ସ୍ତ; ଆଜ୍ଞ୍ୟ—2. Commanded.

୩। ନୟମଦ୍ଵାରା ପରମାନ୍ତ୍ରିତ—3. Guided or governed
by a rule.

ଅନୁଶିଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ଶିଷ୍ୟ) — ୧। ନୟ ଶ୍ରେଣୀର
Anuśishya ଶିଷ୍ୟ—1. A disciple of the 2nd
(ଅନୁଶିଷ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨। ଶିଷ୍ୟଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରୁଥିବା ଅଳ୍ପଠାତୁଆ ଶିଷ୍ୟ—
2. A disciple who is taught by a pupil
of the higher class.

୩। ଶିଷ୍ୟର ଶିଷ୍ୟ—3. A pupil of a pupil.

ଅନୁଶାଳନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଶାଳ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—
Anuśālana ୧। ଅନୋଳନ; ଅନୋଳନ; ରଚି—
1. Study; pursuit of a science; cultivation of a study.

୨। ଅନୁଶାଳ ସେବା; ପୁନଃପୁନଃ ଅଭ୍ୟାସ;
ପାଠ୍ୟାସ—2. Exercise.

ଅନୁଶାଳନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଶାଳ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ+ଶ୍ଵ. ତ) —
Anuśālani ପାଠ୍ୟାସରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସାଧନ
କର୍ଯ୍ୟକା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—Exercise; proposition studied for exercise.

ଅନୁଶାଳନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଶାଳ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅନ୍ୟ)—
Anuśālaniya ଆନ୍ତେରନ୍ୟ; ଅନୁଶାଳନର ଯୋଗ୍ୟ—
Worth cultivation or exercise;
worthy of being pursued.

ଅନୁଶାଳତ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଶାଳ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—ଯେଉଁ
Anuśālita ବିଷୟର ଅନୁଶାଳନ କରି ଯାଇଥାରୁ—Exercised;
cultivated; pursued.

ଅନୁଶାକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଶାକ ଧାରୁ+ଅ)—୧। ଅନୁତାପ;
Anuśoka ପଶ୍ଚାତ୍—1. Repentance; regret;
remorse.

୨। ଦୁଃଖ—2. Sorrow.

ଅନୁଶାଚନ—(ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ଶାଚ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ)—
Anuśochana ୧। ଦୁଃଖ; ଅବଶୋଷ—1. Sorrow

୨। ଅନୁତାପ; ପଶ୍ଚାତ୍—
2. Repentance; regret.

୩। ଶୋକ—3. Grief

ଅନୁଶୋଚନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଶୁଚ+ଭବ. ଅନ+ଶ୍ଵ. ଅ)—
Anuśochana ଅନୁଶୋଚନ (ଦେଖ)—

Anuśochana (See).

ଅନୁଶ୍ରବ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ଶ୍ରୁତି ଧାରୁ=ଶ୍ରବଣକରିବା + ଅ)—
Anuśraba ଶ୍ରୁତି କର ଯେଉଁ ଜୀବ ଜୀବ ହୃଦୟ—Knowledge gained through the ear.

ଅନୁଶକ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ସଞ୍ଚ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ତ; ଶବ୍ଦ ବିଦ୍ୟ—
Anushakta ଅନୁସାରେ ‘ସ’ ସ୍ଥାନରେ ‘ଶ’)—ଆସନ୍ତ୍ରୀୟବିଦ୍ୟ—
Attacher; connected.

ଅନୁଶଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ସଞ୍ଚ ଧାରୁ+ଅ; ଶବ୍ଦ ବିଦ୍ୟ—
Anushanga ଅନୁସାରେ ‘ସ’ ସ୍ଥାନରେ ‘ଶ’)—ଦୟା; ଅନୁକଳନ—1. Tenderness; compassion;
kindness.

୨। ଏକହ ଅନ୍ତିତ ସମ୍ବନ୍ଧ, ସଂବନ୍ଧ—

2. Connection; association.

୩। ସମ୍ବନ୍ଧ—3. Agreement.

୪। ଅସନ୍ତ୍ରୀୟ; ସ୍ଵେଚ୍ଛ—

4. Affection; attachment.

୫। ପରଣତି—5. Consequence.

ଅନୁଶଙ୍କିତ—ସଂ. ବି. (ଅନୁଶଙ୍କିତ + ଇକ)—୧। ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

Anushangika ସଂବନ୍ଧ—1. Connected; joined.

୨। ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to; relating to.

୩। ଏକହ ଅନ୍ତିତ—3. Concomitant; following as a necessary result.

୪। (ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା କଥା) ମୂଳକାର୍ଯ୍ୟ ବା କଥା ସହିତ
ସଂବନ୍ଧୀୟ—4. Secondary.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ରୂପ ଅନୁଶଙ୍କିତ ।]

ଅନୁଶେକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ସିତ ଧାରୁ=ଛିହିବା + ଭବ. ଅ)—
Anusheka ଶବ୍ଦ ବିଦ୍ୟାନ୍ତାନ୍ସାରେ ‘ସ’ ସ୍ଥାନରେ ‘ଶ’)—
ପୁନଃବାକ ଜଳ ସେତନ; ପୁଣି ଛିହିବା—

Rewatering; resprinkling.

ଅନୁଷ୍ଟୁପ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ସୁନ୍ତ୍ର ଧାରୁ=ସ୍ଵର ହେବା + ସଂକଳିତ—
Anushtup କର୍ମ. ତ୍ୱରି—୧। ଅନୁଷ୍ଟୁପାର୍ଥି—ବେଦୋତ୍ତମାନ
ଛନ୍ଦବିଶେଷ; ଏଥରେ ଗୁରିଗୋଟି ପାଦ; ପ୍ରତି ପାଦରେ

ଆଠ ଅଷ୍ଟର ଥାଏ ଓ ଅନ୍ତିମ ଅଷ୍ଟରରେ ସତିପାତ ହୃଦୟ—
1. A kind of Vedic metre consisting of four lines of eight syllables each.

[ଅନୁଷ୍ଟୁପ ଛନ୍ଦ ଉଦ୍‌ବାହରଣ—

ଧର୍ମକାଣ ପାଣ୍ଡବାଷ୍ଟେବ ବିମର୍ଶତ ସମ୍ମାନ ।

ମନକାଣ ପାଣ୍ଡବାଷ୍ଟେବ ବିମର୍ଶତ ସମ୍ମାନ ।

ଏଥାବେ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ଦୂର ୧ ଚିହ୍ନର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତିହିତ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା ବିରକ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ତିହିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସିକ ଶକ୍ତି ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଜ୍ଞାନବୋଚରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ୍ତିରେ ଯଥାତମେ ରହିର ପରାମରଶ , ବା ୧ ତିହିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନସିକ ଶକ୍ତି ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ଦୂର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଦୂର’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଶୀ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲହର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲହର’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ଦେ. ବ.—(ନାମ) ରଷ୍ମିବିଶେଷ—

2. Name of a sage.

ଅନୁଷ୍ଠ୍ୟ ରୁଷି ଦୋଲେ ଘରବ ସମରେ,

ସେନାପତ ହୋଇଥି ରୁ କରୁଥ ଥାଇରେ । ପାରଳା ମହାଘରତ, ଉତ୍ସୋଗ ।

୩ । ସରସ୍ତା—3. The Goddess of Learning.

ଅନୁଷ୍ଠାତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁ+ଷ୍ଠା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ତ୍ତା. ତୃ; ୧ମା.

Anushthātā ୧ବ.)—ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ; ଅନୁଷ୍ଠାନକର୍ତ୍ତା—
(ଅନୁଷ୍ଠାନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Founding; establishing;
instituting.

ସ. ବ—ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକର୍ତ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତି; ସେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ପ୍ରଥମରୁ ଆରମ୍ଭ କରେ—A founder; one who
starts or undertakes any work.

ଅନୁଷ୍ଠାନ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ଷ୍ଠା ଧାର୍ତ୍ତା+ଭାବ. ଅନ)—

Anushthāna ୧ । ଆରମ୍ଭ; ପ୍ରଥମ ଉଦ୍‌ୟମ—
(ଅନୁଷ୍ଠାନ—ବିଶ) 1. Beginning, first effort;
preparation.

୨ । କର୍ମବାହୀ; ସମ୍ମାଦନ—2. Undertaking.

୩ । କର୍ମବାହୀ କାର୍ଯ୍ୟ—

3. An establishment; institution.

ଦେ. ବ—ଦେବାର୍ଥନାଦ କାର୍ଯ୍ୟ—Religious rites.

ଅନୁଷ୍ଠାନପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନୁଷ୍ଠାନ+ପତ୍ର; ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—

Anushthānapatra କୌଣସି ଉଦ୍‌ୟମକୁ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଅନୁଷ୍ଠାନପତ୍ର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରକାଶିତ ଲଙ୍ଘିତ ବିବରଣୀମାନ—
A prospectus.

ଅନୁଷ୍ଠାନଶଶୀର—ସଂ. ବ. (ଅନୁଷ୍ଠାନ+ଶଶୀର)—(ଦର୍ଶନ) କର୍ମଶଶୀର—

Anushthānasāśāra (Hindu philosophy) The
subtle body.

ଅନୁଷ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ+ଷ୍ଠା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ମ. ତୃ)—୧ । ଆରମ୍ଭ—

Anushthīta 1. Begun; commenced; started.

(ଅନୁଷ୍ଠାନ—ବି) ୨ । କର୍ମବାହୀ; ସମ୍ମାଦନ; କୃତ—

2. Done; executed; effected.

୩ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—3. Instituted.

୪ । ସମ୍ମାଦନ ହେବାପାଇଁ ଗୁହ୍ୟ—

4. Undertaken; taken in hand.

ଅନୁଷ୍ଠେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ+ଷ୍ଠା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ମ. ସ୍ତ୍ରୀ)—

Anushthēya ୧ । ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଯୋଗ୍ୟ—1. Worth doing.

୨ । ଯାହା ଆରମ୍ଭ ହେବ—2. To be commenced.

୩ । ଯାହା ସମ୍ମାଦନ କରିବାରୁ ହେବ—

3. To be practised.

ଅନୁଷ୍ଠୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ+ଷ୍ଠା ଧାର୍ତ୍ତା = ରେପ ପକାଇବା + କର୍ମ)

Anushthūta ୧)—ପରାମରଶ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୟ; ଅବିହିତ—

Connected with each other.

ଅନୁଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଉଷ୍ଠା = ଗରମ)—୧ । ଶୀତଳ—

Anushṣṭā

1 Cold; chilly.

୨ । ଜଡ଼—2. Inert.

୩ । ଅବଶ; ଅଳ୍ପଆ—3 Idle; lazy.

ସ. ବ—ଉଦ୍ଧୁଳ; କଇଁଝୁଲ; କୁମୁଦ—A water-lily.

ଅନୁସକ୍ତ—ସ. ବିଶ—ଅନୁସକ୍ତ (ଦେଖ)

Anusakta Anushakta (See)

ଅନୁସଙ୍ଗ—ସ. ବ—ଅନୁସଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Anusaṅga Anushanga (See)

ଅନୁସନ୍ଧାନ—ସ. ବ. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ + ସମ୍ବୁଦ୍ଧ = ସମ୍ବନ୍ଧକରୁଣ୍ଟିପେ + ଧାର୍ତ୍ତା)

Anusandhāna ଧାର୍ତ୍ତା = ଧାରଣ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—

୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତେଣ୍ଟା ବା ସହ୍ୟ—

1. Research; examination; enquiry; scrutiny.

୨ । ଖୋଜିବା; ଅନୁସନ୍ଧାନ; ଖୋଜିବାଲ୍ୟ—

2 Searching; investigation.

ଅନୁସନ୍ଧାନୀ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଅନୁସନ୍ଧାନୀ)—

Anusandhānī

ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାରେ ପଢ଼ୁ; ସେ
ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଜାଣେ—Expert in finding
out a clue, skilful in investigation.

ଅନୁସନ୍ଧାନୀୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁ+ସମ୍ବୁଦ୍ଧ + ଧାର୍ତ୍ତା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ତ୍ତା. ଇନ୍ଦ୍ର
Anusandhānī ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ସେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରେ—

(ଅନୁସନ୍ଧାନୀୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Enquiring; investigating.

୨ । ସେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କର୍ମରେ ପଢ଼ୁ—

2. Expert in investigation.

ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ସମ୍ବୁଦ୍ଧ + ଧାର୍ତ୍ତା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ତ୍ତା. ଇନ୍ଦ୍ର
Anusandhīty ୧ମା. ୧ବ.)—

ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାର ଇନ୍ଦ୍ର—Inquisitiveness;

tendency to enquire.

ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନୁ+ସମ୍ବୁଦ୍ଧ + ଧାର୍ତ୍ତା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ତ୍ତା. ଇନ୍ଦ୍ର
Anusandhīty ୧ମା. ୧ବ.)—

୧ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ର—

1. Desirous of enquiring.

୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାରୁ ବନ୍ଧୁ—

2. Inquisitive; curious to enquire.

ଅନୁସନ୍ଧେୟ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ+ସମ୍ବୁଦ୍ଧ + ଧାର୍ତ୍ତା ଧାର୍ତ୍ତା+କର୍ତ୍ତା. ଯ)—

Anusandheya ୧ । ଯାହା ଖୋଜିବା ଦରବାର—

1. To be scrutinised; to be searched after.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	·	ଅନୁକାଷିକ ସ୍ମର୍ଣ୍ଣାଶର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	ଜ୍ଞ	ରହୁ	ଭାଖ	ତ
୨	ରୁ	ଭ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଆକାଶନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ରଥ	ତେ	ଦୃ

୨ । ଅନେଷଣ କରିବାର ଘୋଷ୍ୟ—

2. Worth enquiring; worthy of scrutiny.

ଅନୁସର—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଛେ ପଛେ+ସ୍ଵ ଧାରୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ) ଅ—
Anusara ସେ ପ୍ରଭୁର ପଛେ ପଛେ ଯାଏ) —ଅନୁତର; ଉତ୍ସବ—
Servant; attendant.

ଅନୁସରଣ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ସ୍ଵ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+ରାବ.ଅନ) —

Anusarana ୧ । ଅନୁତର; ଅନୁଗମନ—

(ଅନୁସ୍ତ—ବଣ) 1. Act of following.

୨ । ପଛରେ ଯିବା—2. Pursuit.

୩ । ଅନୁ ରୂପକରଣ—3. Imitating.

୪ । ଆବୁ—4. Conduct.

ଦେ. ବ—୧ । ବିନାକର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା—

1. Humble prayer.

ଅନୁସରଣରେ ବସନ୍ତ ମନ ଜେବ

କାଳ ଜାଣି ବନ୍ଦ ବନ୍ଦ ପରିବେ । ବୃଦ୍ଧିତ୍ବ. ମହାଭାରତ. ବସନ୍ତ ।

୨ । ଅପଣାର ଆଶାପୂରଣାର୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପଛରେ
ଗୋଡ଼ାଇବା—2. Following a person
with a view to his granting a
prayer; waiting upon a person.

ବ୍ୟକ୍ତିର ମୋ ଅନୁସର ପେନନ୍ତ ଦେବିଙ୍କ ଅନା ।

ଭାଷ. ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି ପାଠ୍ୟ ।

ଅନୁସରଣିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅନୁସରଣ+୫. ରଥ) —
Anusaranianī ୧ । ଅନୁସରଣକାଣ୍ଠ—

1. Following (a person with a
prayer).

୨ । ଅଣ୍ଠିତ—2. Dependant.

୩ । ଉମେହାର; ପ୍ରାର୍ଥୀ—3. Suitor.

୪ । ସେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପଛରେ
ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଏ—4. Waiting upon a person
for the fulfilment of some aim.

ଅନୁସରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ଅନୁସରଣ) —

Anusaribā ୧ । ପ୍ରାପ୍ତି ଅଗାରେ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବା—

1. To be in pursuit for some thing.

ହେ ବାର. ବଦଳେ କିମ୍ବା ମର ଅନୁସର । ବ୍ୟାନାଥ. ମହାଯାଣ ।

୨ । ଅନୁସରଣ କରିବା—2. To pray personally.
ଅନୁସର ରହ ସେ ହରକୁ ଦିନକୁ । ବୃଦ୍ଧିତ୍ବ. ମହାଭାରତ. ବନ୍ଦ ।

୩ । ପ୍ରାର୍ଥୀ ଦେବା—3. To be a suitor.

ଅନୁସରଣ ଯେ ! ମନୁ ପାପେ ରହ ମାହଁ—ସଙ୍ଗାର ।

୪ । ବନ୍ଧୁ ବିନ୍ଦୁ କରିବା—

4. To assume excessive humility.

କହୁଲେହେ ଅନୁସର ରହ ତ ନ ଦିଲୁ ରେ ।

ବଦଳୁନ୍ତିରୁ. ବିଶେଷତମ୍—ତ ଗାନ୍ଧି ।

୫ । ଚଳିବା—5. To accompany:

ସେ ସାଥୁ ସଙ୍ଗେ ଅନୁସରେ, ତୋ କଥାମୁଢି ଯାନ କରେ ।

ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାବନାତ. ୨୮୮ ।

୨ । ପାଶେଟ ନେବା—6. To greet.

ବାଳା ଅନୁସର ନ ଅସିବା ଦେଖି ହନ—ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀନିଧି । ୨୮୯ ।

୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—

7. To make searching examination.

ବନୀ ଉତ୍ତରଣେ ଆକ ଅନୁସର ଦେଖିଲ ମୁକୁତ ସଧକ ।

ଶିଶୁଙ୍କର. ଉଷାଅରିକାଷ ।

ଅନୁସାର—ସ. ବ. (ଅନୁ+ସ୍ଵ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବାଥ ରାବ. ଅ) —

Anusāra ୧ । ଅନୁଗମନ—1. Pursuit,

(ଅନୁସ୍ତ—ବଣ) ୨ । ଅନୁତମ—2. Accordance.

୩ । ଅନେଷଣ—3. Seeking.

୪ । ସମାବ୍ସ; ପୂର୍ବାନୁରୂପ—4. Analogy.

* । ପଛରେ ଯିବା—5. Following.

(ଅନୁସାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ପୁ.) ଅନୁତର; ଉତ୍ସବ; ପାଖଲୋକ—

6. A personal servant.

ସଂ. କି. ବଣ—ଅନୁସାରେ—According to.

ଗ୍ର. ବ.—ଅନୁସାର (ଦେଖ)

Anuswar (See)

ଅନୁସାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ସ୍ଵ ଧାରୁ=ଗତ କରିବା +

Anusāri

କର୍ତ୍ତ୍ଵ; ଇକ୍ଷ୍ଵାକ; ୧ମା. ୧ବ.) —

(ଅନୁସାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅନୁସରଣ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅନୁସାରୀ—

1. Following after; follower.

୨ । ଅନୁତୁଷ—2. Similar; tallying with.

ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ଅନୁସାର+ତ୍ରି) —ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅଙ୍ଗସେବା
କରିବା ଗୁରୁଗୁଣୀ; ଅଙ୍ଗଲଗା ଦାସୀ—A personal maid-servant.

ଅନୁସାରେ—ଦେ. କି. ବଣ—୧ । ପାଳନ କର; ଅନୁସାରୀ; ଲାଭନ କ

Anusāre କର—1. In conformity with; in
obedience to; according to.

୨ । (ଅମକକୁ) ସମାନ ହୋଇ—2. Equal to.

ଅନୁସତ୍କ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅନୁ+ସୁତ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ) —

Anusūchaka • ୧ । ଚିନ୍ମାସ୍ତ; ବିଶୁର ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥୁବା—

(ଅନୁସୁତକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ Occasioning refutation.

୨ । ଶ୍ରୀପଦ—2. Pointing out.

୩ । ପଶ୍ଚାତ ଚିନ୍ତା କରୁଥୁବା—3. Reflecting.

୪ । ଉତ୍ସାହବାବ ପ୍ରକାଶ କରୁଥୁବା (ବ୍ୟକ୍ତି) —4. Hinting.

ଅନୁସୁତ୍ରା—ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ନାମ) (ଅନୁ+ସ୍ଵ ଧାରୁ+ସଂକର୍ତ୍ତ୍ତେ. ଯ) —

Anusūyatā ୧ । ଅନ୍ତିମନିଷ ପତ୍ନୀ—

1. The wife of the sage Atri.

୨ । ଶବ୍ଦନ୍ତଳାକ ସଖୀବିଶେ—

2. A companion of Śakuntalā.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଢ଼ିର ଏ ଚତୁର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚତୁର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ଚତୁର କର୍ତ୍ତା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକାଳେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସହ ଶବ୍ଦ ଯାଇଁ ପଥକ୍ରମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବସନ୍ତ ବସନ୍ତ, ବା ୧୦ ଚତୁର କର୍ତ୍ତା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ତେଣିବେ; ‘ଅଜ୍ଞେ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ—ଶ୍ର. କି.—**ଅନୁଷ୍ଠାନିକ** (ଦେଖ)

Anusoribā

Anusaribā (See).

ଅନୁଷ୍ଟାନିକ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ସ୍ତୁ ଧାରୁ+ଅନ)—ମୁଢ଼ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶୁକ୍ତି—

Anustaranya କିମ୍ବା ଉପଲକ୍ଷରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରାଯିବା ପଣ୍ଡ—
The beast dedicated at the funeral ceremony.

ଅନୁସ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ + ସ୍ଵର)—**ଅନୁସ୍ଵାର** ଦେଖ—

Anuswara

Anuswāra (See).

ଅନୁସ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ + ସ୍ଵର)—ତ୍ରିଶଙ୍କୁ ଶକାକ ପାଇଁ—

Anuswarga ବିଶମିତ୍ର ସୁନ୍ଦର କରାଯିବା ସ୍ଵର—The heaven

• Biśwāmitra created for the King
Trisāṅku.

ଶକାକ ପାଇଁ ସେ ଅନୁସ୍ଵାର କଲେ ।

ବୁଦ୍ଧିହ, ମହାଭାରତ—ଶାସ୍ତ୍ର ।

ଅନୁସ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ + ସ୍ଵାର)—ସ୍ଵରକର୍ତ୍ତ୍ଵ ପରେ ଥୁବା

Anuswāra ‘ମୁଁ’, ଅନୁଲାପିକ ବିନ୍ଦୁତ୍ତିର ସ୍ଵର—‘ମୁଁ’,

ଅଯୋଗବାହ ବର୍ଣ୍ଣ—A point or circle showing a letter coming after vowels and expressing the nasal sound ‘m’.

ଅନୁସ୍ୟତ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ+ସିଦ୍ଧ ଧାରୁ=ସେଇବା+କର୍ମ. ତ)—

Anusyūta ୧ । ଉତ୍ସର୍ଗ—1. Intertwined

୨ । ସତତ ସଂବନ୍ଧ—

2. Closely connected,

୩ । ଦୃଢ଼ରୂପେ ହିର୍ମା ହୋଇଥିବା—

3. Closely sewn.

ଅନୁହରଣ—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ + ହୁ ଧାରୁ=ଦରଣ କରିବା +

Anuharana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସଦୃଶୀକରଣ, ସମାନ-

କରିବା—1. Equalisation; making

equal

୨ । (ସଜଗଣିତ) ସମାନ ମୂଲ୍ୟ କରିବ ହୋଇଥିବା ହୁଇ

ଶଶିକ ପ୍ରକାଶ କରିବା ହିତ—2. Equalisa-

tion (in Algebra).

ଅନୁହରଣ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ସ. ଅନୁହରଣ)—ସମାନ, ସଦୃଶ

Anuharati ବା ପର ଦେଖାଯାଉଥିଲା—Looks like.

ବୁଦ୍ଧ ଅନୁହରଣ କରିବ ରଣଭାବ ।

ପ୍ରାଚୀ—ରମବାରି !

ଅନୁହାର—ସ. ବ. (ଅନୁ+ହୁ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅ)—

Anuhāra ଅନୁହରଣ (ଦେଖ)

Anuharana (See).

ଅନୁହାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ. (କାମ)—ହୃଦୟକପିରୁ ପୁଅ ଓ ପ୍ରଜ୍ଞାଦତ୍ତ

Anuhārjya ଭାବ—The son of Hiranyakasipu

and brother of Prahlāda.

ଅନୁକ—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପଣ୍ଡାର୍ + ଉତ୍ତର ଧାରୁ=ସମବେତ ବା ମିଳିବା—

Anūka କରିବା+ଅ)—୧ । ବ୍ୟକ୍ତି—

1. Race; family.

୨ । ଅଚରଣ; ଶୀଳ—2. Conduct.

୩ । ସ୍ଵରାବ—3. Nature.

୪ । ଗତ ଜନ୍ମ—4. Former state of existence.

* । ଜୀବନର ପୁରୁଷ ଘଟଣାରୟ—5. Antecedents.

ଅନୁକୁଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନୁ+ବଚ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅନ)—

Anūkula ୧ । ଶିକ୍ଷାଦ ପଢ଼ିବା ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ—

1. Properly learned in Vedic lore.

୨ । ସୁରିଦ୍ୱାତ୍ର—2. Very learned.

୩ । ସୁଖିତ୍ୱ—3. Well-trained; polished.

୪ । ସୁପର୍ଯ୍ୟ—4. Civilised.

୫ । ବିମାତ—5. Modest.

ଅନୁତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ନ+ବଦ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—ଅବିବାହିତ;

Anūrdha ବାତ୍ରୁ ଅ (ପ୍ରବୁଷ)—Unmarried (male);

(ଅନୁତ୍ତା—ଶ୍ରୀ) bachelor.

ଅନୁତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ+ବଦ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—

Anūdita ୧ । ପଣ୍ଡାଚକଥିତ—1. Spoken after.

(ଅନୁବାଦ—ବି) ୨ । ରାଗାନ୍ତରତ; ତର୍ଜମା କରାଯାଇଥିବା—

2. Translated.

ଅନୁଦ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁ+ବଦ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଯ)—

Anūdya ୧ । ଅନୁବାଦଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁବାଦାର୍ତ୍ତ—

1. Fit to be translated.

୨ । ଅବନ୍ଦ୍ରବ୍ୟ—2. Unspeakable.

୩ । ଆୟାସମନ୍ତର୍ୟ—

3. Pertaining to one's soul.

୪ । ଗୁରୁ; ଭାର—4. Heavy.

୫ । ଅଭିକୃପଣ—5. Miserly.

ସ. ବ. ଶୁଭଜନ(ସେଇମନଙ୍କର ନାମ ଛାତାରଣ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—

Superiors (whose names are unutterable).

ଅନୁନ—ସ. ବ. (ନ+ଉନ)—୧ । ଅଖଣ୍ଡ; ପୂର୍ଣ୍ଣ; ସମଗ୍ର—

Anuna 1. Whole; entire.

୨ । ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତ—2. Not less; not less than.

୩ । ଯାଦା ଶ୍ଵେତ ବା ଅନ୍ତ ନୁହେ—

3. Not small; not little.

୪ । ଅଭିରତ୍ର; ଅତ୍ୟଧିକ—4. Excessive.

ଅନୁନକ—ସ. ବିଶ. (ଅନୁନ + ସ୍ଵାର୍ଥ. କ)—ଅନୁନ (ଦେଖ)

Anūnaka Anūna (See).

୧	ଇ	ଉ	ତୁମ	ଟି	ଏ	କମଳ	ବର୍ଣ୍ଣ	।	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଥାନାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଞ୍ଚ	ଇହୁ	ଉଥ	ଛ	
,	ଇ	ଉ	ତୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଣ୍ଣଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିଜ୍ଞୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ୍ର				

ଅନୁପ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନୁ+ଅପ୍ = ଜଳ+ଅ)—

Anūpa ୧। ଜଳପୂରିତ (ପ୍ଲାନ) — 1. Marshy (place)
(ଅନୁପା—ଶ୍ଵର) ୨। ଜଳଯୁକ୍ତ କା ଜଳୀଯୁ (ଦେଶ)—
2. Watery (Country)
୩। ଡୋ ପ୍ଲାନ—3. Moist (Country).

ସ. ବ. ପୁଃ—୧। ମହିଷ—1. Buffalo.

, । (ନାମ) ପୁରୁଣୋକ୍ତ ରାଜାବିଶେଷ—

2. Name of a king.

ଅନୁରୁ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଶ୍ରୁତ; ନ + ଉଚ୍ଚରୁ)—ଉଚ୍ଚ ବା ଜଳ ଶ୍ରାନ୍ତ—
Anūru Thighless.

ସ. ବ.—ଅଚୁଣ; ସୂର୍ଯ୍ୟ ସାରଥ (ଏହାକର ଉଚ୍ଚରୁ ନ ଥିବାରୁ)
The charioteer of the Sun God; the personification of dawn or the morning-glow before the Sun-rise.

ଅନୁରୁଷାରଥ—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୁତ; ଅନୁରୁ + ସାରଥ)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Anūrusārathi The Sun.

ଅନୁର୍ଦ୍ଧା—ଦେ. ବ—ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଣ୍ଣବୋଚବିଶେଷ—

Anūrddhwā The name of a ship or a boat.
[ଦ୍ର—ଭେଜିବାକଣ୍ଠିତ ସ୍ମଳିକନ୍ତୁତ୍ତରୁ ନାମକ ଗ୍ରହରେ ଏ ପୋତର ବିଶେଷ ବିବରଣ ଥାଇ । କିବନ୍ଦୀ—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳ ।]

ଅନୁରୁ—ସ. ବ. ପୁଃ. (ନ + ଉଚ୍ଚ + ବ୍ୟୁ + ଅ)—ଅନୁରୁଥ ପିଲା; ଯେଉଁ
Anruk ବାଲକର ଉପନୟନ ହୋଇ ନାହିଁ—A boy not initiated to the Upanayana ceremony.

ସ. ବିଶ. ପୁଃ.—ଅନୁରୁଥ—Not yet invested with the sacred thread.

ଅନୁରୁ—ସ. ବ. ଓ ବିଶ. ପୁଃ. (ନ + ଉଚ୍ଚ ଆରୁ + କ୍ରିୟ)—
Anṛuch ଅନୁରୁ (ଦେଖ)

Anṛuk (See)

ଅନୁରୁ—ସ. ବିଶ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଉଚ୍ଚରୁ)—୧। ବକ୍ଷ; ଅସଲଙ୍ଘ—
Anṛuju 1. Not straight; curved; crooked; tortuous.

, । ଅସଲଙ୍ଘ; କପଟୀ—2. Insincere.

ଅନୁରୁଣୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଃ. (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; ନ + ଉଚ୍ଚରୀ)—
Anṛunī ଅନୁରୁଣୀ; ରଣମୁକ୍ତ—Not indebted; free from debts.

ଅନୁତା—ସ. ବିଶ. (ନ + ଉଚ୍ଚ = ସତ୍ୟ)—ଅସତ୍ୟ, ମିଥ୍ୟା—
Anṛuta False; untrue.

ସ. ବ—୧। ମିଥ୍ୟା କଥା—1. Falsehood; lie.

, । (ନ + ଉଚ୍ଚ ଆରୁ — ହିଂସା କରିବା + ତ)—ହିଂସା—
2. Jealousy.

, । ବୃକ୍ଷକର୍ମ; ପରେନ୍ଦ୍ରାଦନ କିମ୍ବା—
3. Cultivation for raising crops.

ଅନେଇ—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତାୟ)—ଅନ୍ତାୟ—Wrong.

Anei ଅସମପିକା କିମ୍ବା—ଗୁହଁ କର—Looking.

ଅନ୍ତାୟ ଗ୍ରା. ଅ—ଅନୁସାରେ—According to.

(ଯଥା—ରୂପକୁ ଅନେଇ ଦେବ ।)

ଅନେଇବା—ଗ୍ରା. କି—ଅନାଇବା; ଗୁହଁବା—

Aneiba To look at.

ଚାନ୍ଦୀ

ତକାନୀ

ଅନେକ—ସ. ବିଶ. (ନ + ଏକ)—୧। ଏକାଧିକ—

Aneka 1. More than one.
(ଏକ—ବିପରୀତ) ୨। ବହୁ; ନାନା; ପ୍ରତ୍ୱତ—

2. Much; many; various; abundant.

ଅନେକ ଅନେକ—ଦେ. ବ—ବହୁଷଖେଳ ବ୍ୟକ୍ତି—

Aneka aneka Many people; many a man,

ଅନେକଜ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଃ. [ଅନେକ + ଜନ ଆରୁ = ଜନିବା + ଅ;

Anekaja ଏକକୁ ଅଧିକ ଥର (ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଥମେ ତମରୁମୁଣ୍ଡେ ମାତୃ ଗର୍ଭରୁ ଓ ପୁଣି ହୁଅରୁପେ ତମରୁ) ଜାତ ହେବାରୁ]—୧। ପଣୀ—1. Bird.

, । ସରସ୍ପ—2. Reptile.

, । ବିଷ୍ଣୁ (ପୁରୁଷରେ ବହୁତ ବାର ଅବତାର ଧାରଣ କରି ଥିବାରୁ)—3. Bishnu.

ଅନେକତଃ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନେକ + ପଞ୍ଚମୀ ଓ ଗମୀ ବିକ୍ରି—
Anekataḥ ଅର୍ଥରେ. ତଃ)—୧। ଅନେକଙ୍କଠା—

1. From several persons.

, । ଅନେକଙ୍କଠା—2. With several persons.

ଅନେକଧା—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନେକ + ପ୍ରକାର ଅର୍ଥରେ. ଧା)—

Anekadha ୧। ବହୁବିଧ; ନାନାପ୍ରକାର—

1. In many different ways.

, । ଅନେକାଂଶରେ—2. Into many parts.

, । ଅନେକଶାଖାରେ—3. In many branches.

ଅନେକପା—ସଂ. ବ. ପୁଃ. (ଅନେକ + ପା ଆରୁ = ପିଇବା + କରୁ. ଅ)—

Anekapa [ଅନେକ ବାଟରେ (ଯଥା; ମୁଖ, ଶୁଣ, କାଷିକା, (ଅନେକପା—ଶ୍ଵର) ଆଦିରେ) ଜଳ ପିଇଥିବାରୁ]

ଦ୍ରୁ—Elephant.

ଅନେକବିଧ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନେକ + ବିଧା = ପ୍ରକାର)—

Anekabidha ବହୁ ପ୍ରକାରର; ବହୁବିଧ—

Of many kinds.

ଅନେକଶଃ—ସଂ. କି. ବିଶ. ଓ ଅ. (ଅନେକ + ବାର୍ଯ୍ୟ. ଶଃ)—

Anekaśah ୧। ଅନେକବୁପେ—1. In many ways.

, । ଅନେକ ବାର; ଅନେକ ଥର—2. Several times.

, । ବହୁ ପରମାଣରେ ବା ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ—

3. In large number or quantity.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ମୃତିରେ ସୂଚିତ ୯ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର ବୌଶେଷ ଦର୍ଶକ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁଦ୍ଧିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବ । ସଥା—
ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକୁମେ ଚହୁଁର ବସନ୍ତ, ବା ୧ ଚକ୍ରର ଦର୍ଶକ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁଦ୍ଧିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବ । ସଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

ଅନେକାନେକ—ଦେ. ବିଶ. (ସାଧ୍ୟାର୍ଥୀ. ବିଦ୍ଵା; ଅନେକ + ଅନେକ)—
Anekānēka ବହୁ; ଅନେକ—Multitudinous.

ଅନେକେ—ଦେ. ସବକାମ (ବହୁବଳନ)—

Aneke ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି; ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି; ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି—
Many persons; more than one person.

ଅନେକେଇ—ଗ୍ରା. ସବକାମ—ଅନେକେ (ଦେଖ)

Anekei • Aneke (See)

ଅନେକୁଷୁ—ସଂ. ବି—ଅଣଖୁଆ (ଦେଖ)

Anekshu Anakhuā (See)
କବିରାଜ ହରେକୁଷୁ ମିଶ୍ର ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ ।

ଅନେତ୍ରମୁକୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନେତ୍ର = ବିଦ୍ୱର + ମୁକୁ = ବାକ୍ଷମୁକୁ
Anerdamūka ରହିଛ) — ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବିଦ୍ୱର ଓ ବାକ୍ଷମୁକୁ
ମୁନ— ୧. Entirely deaf and dumb.
୨ । ଶଠ (ବ୍ୟକ୍ତି)— ୨. Cheat; deceitful
(person)

ଅନେଶତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉନ୍ନଶତ)—ଏକ ଉନ୍ନ ଶତ; ଅନେଶତ—
Aneśata The number Ninety-nine; 99.

ଅନେଶତ ଥର ଗନ୍ଧାରୀ ସେ ଦୁଇଇ । କୃଷ୍ଣମିହ. ମହାଭାରତ, ସତ୍ତା ।

ଅନେହାହ—ସଂ. ବି. (ସଂ. ଅନେହସ୍; ଅନ୍ + ଏହସ୍)—

Anehāh କାଳ; ସମୟ—Time.

ଅନେକାନ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନ + ଏକାନ୍ତ)—

Anaikānta ୧ । ବ୍ୟରମ୍ଭୀ— ୧. Not confined to a
(ଅନେକାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) single woman.
୨ । ଅନ୍ତିର; ଗଞ୍ଜ— ୨. Changeful; fickle-
minded.

ଅନେକାନ୍ତିକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନେକାନ୍ତ + ଇକ)—

Anaikāntika ଅନେକାନ୍ତ (ଦେଖ)
(ଅନେକାନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Anaikānta (See)

ଅନେକିତ୍ୟ—ସ. ବି. (ନ + ଏକିତ୍ୟ)—

Anaikītya ୧ । ଏକିତ୍ୟ ଅଭାବ— ୧. Want of unity.
୨ । ବିରୋଧ— ୨. Opposition.
୩ । ଅନେକବୁଦ୍ଧି— ୩. Multitude.

ଅନୋକହ—ସ. ବି. (ଅନସ୍ = ଶକଟ + ଅକ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା +
Anokaha ଅ; ବା ହନ ଧାରୁ = ନାଶ କରିବା + ଅ)—

(ସେ ଶକଟର ଗତିକୁ ନାଶ ବା ବନ୍ଦ କରେ ।)

ଚରୁ; ବୃକ୍ଷ—Tree.

ଅନୋଦନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ନ + ଓଦନ)—

Anodana ଅନ୍ତରକିଳ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ; ଅନ୍ତରକ ସାମଗ୍ରୀ; ଶିତଳ-
ସାମଗ୍ରୀ—Food excepting boiled rice.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ମୃତିରେ ସୂଚିତ ୯ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର ବୌଶେଷ ଦର୍ଶକ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁଦ୍ଧିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବ । ସଥା—

ଅନୋମା—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ନାମବିଶେଷ; ଏହା କପିଲବାସୁର
Anomā ସୀମାନ୍ତରେ ଥିଲ; ଏହା କୁଳରେ ସିର୍ବାର୍ଥ ସମ୍ବାସବୁଦ୍ଧ
ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ—The name of a river
situated near Kapilabāstu. On the
bank of this river Siddhārtha renounced the world.

ଅନୋଲି—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନୋଲି (ଦେଖ)

Anoli Anauli (See)

ଅନୋଚିତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନୋଚିତ୍ୟ)—ଅନୋଚିତ୍ୟ (ଦେଖ)

Anauchiti Anauchitya (See)

ଅନୋଚିତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଉଚିତ + ଭାବ. ସଂ)—

Anauchitya ବୈତିକଣା; ମର୍ଯ୍ୟାଦାତିକମ—Impropriety;
improper conduct.

ଅନୋପମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଉପମା + ସଂ)—

Anaupamya ୧ । ସାହାର ଅନ୍ୟ ଉପମା ନାହିଁ—
1. Incomparable.

୨ । ଆସୁରୁଷ— ୨. Resembling one's self only.

୩ । ଅନୁପମେୟ— ୩. Matchless.

ଅନୋଲି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନୋଲି (ଦେଖ)

Anauli Anauli (See)

ଅନ୍ତ (ଧାରୁ)—ସଂ—ବନ୍ଧନ କରିବା—

Ant (root) To bind.

ଅନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅମ ଧାରୁ + ଭାବ. ତ)—

Anta ୧ । ଶେଷ— ୧. The end.

୨ । ସମୀକ୍ଷା— ୨. Limit.

୩ । ମୃତ୍ୟୁ; ନାଶ— ୩. Death; extinction.

୪ । ସ୍ଵଭବ; ସ୍ଵରୂପ— ୪. Nature.

୫ । କଷ୍ଟୟ— ୫. Certainty.

୬ । ଗତିକଷ୍ଟ— ୬. Whereabouts; movements.

ଦେ. ବି— ୧ । (ସଂ. ଅନ୍ତ)—ଉଦ୍‌ବରର ନାତ୍ରୀ—

ଅନ୍ତ 1. Entrails; bowels; viscera.

ଅନ୍ତ; ଆନ୍ତାନ୍ତି ୨ । (ସଂ. ଅନ୍ତ୍ୟ)—ଅନ୍ତର; ହୃଦୟ—

2. Heart; mind.

୩ । (ସଂ. ଅନ୍ତା) ଅନ୍ତା (ଦେଖ)

3. Ananta (See)

୪ । ଅନୁଭବ ଭାବ— ୪. Mental condition.

ସଂ. ବିଶ— ୧ । ସମୀପ; ନିକଟ୍ସ୍ଥ— ୧. Near; adjacent.

୨ । ସୁନ୍ଦର— ୨. Beautiful; pleasing.

ଅନ୍ତଃ—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ ଧାରୁ + ତର)— ୧ । ହୃଦୟ—

Antah 1. Heart.

୨ । ମନ— ୨. Mind.

୧	ଇ	ଇ	ର,ର	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣ	·	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତିକାର		ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଇ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ର	କ୍ତ

୩ । ଉତ୍ତର—3. Inside; inner part.

୪ । ମଧ୍ୟ—4. Middle,

[ତ୍ର—ଅନ୍ତର ଶତମାନର ପୂର୍ବରେ ଲାଗି ଏହି ଅର୍ଥମାନ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ । ଯଥା—ଅନ୍ତଃକରଣ; ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରୀ ଉତ୍ତରାଦି ।]

ଅନ୍ତରିକ୍ଷରଣ—ସଂ. ବି (ଅନ୍ତର + କରଣ = ଉତ୍ତରପୁନ୍ତ୍ର)

Antahkaranā ୧ । ଅନ୍ତରନ୍ଦ୍ରୀ—1. Internal organ or sense.

୨ । ମନ—2. Mind.

୩ । ହୃଦୟ—3. Heart.

୪ । ମନ, ବୃଦ୍ଧି, ଅନ୍ତର ଓ ଚିତ୍ତର ମିଳନାବସ୍ଥା; ମାନସିକ ବୃଦ୍ଧିତଥ୍ୟ—4. The faculty of intention, willing and volition.

ଅନ୍ତଃକପଠୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନ୍ତଃ + କପଠି + ଉତ୍ତର ୧ମା, ୧ବ.)—

Antahkapatī ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ (ଦେଖ)

Antahkutīla (See)

ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନ୍ତଃ + କୁଟିଳ) — ୧ । କପଠି—

Antahkutīla 1. Hypocritical.

(ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ—ସାରି) ୨ । ବକ୍ଷାନ୍ତଃକରଣ—2. Crooked; of crooked mind.

୩ । ଅସରଳ—3. One who is not frank.

ସଂ. ବି—ଶଖ—Conch-shell (with convolution)

ଅନ୍ତଃପାଣୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ତଃ+ଦତ ଧାରୁ + ଉତ୍ତର) — ମଧ୍ୟଗତ; ଅନ୍ତରଗତ;

Antahpāti ଅନ୍ତଃବର୍ତ୍ତୀ—Falling under; situated in; comprised in.

ଅନ୍ତଃପୁଟ—ସଂ. ବି (ଅନ୍ତଃ + ପୁଟ) — ଅନ୍ତପୁଟ; ଉଦରପୁଟ ନାଡ଼ୀପଟଳ—

Antahputa Entrails.

ଅନ୍ତଃପୁର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ପୁର) — ଅବରୋଧ; ଅନ୍ତରମହଲ; ସାରି

Antahpura ଲୋକଙ୍କ ଲୋକଙ୍କ ହେବା ପୁର ଅନ୍ତଃବର୍ତ୍ତୀ

ଅଞ୍ଚଳ—Female apartment; harem; seraglio.

ଅନ୍ତଃପୁରଚର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃପୁର + ଚର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୀ. ଅ)—

Antahpurachāri ଅନ୍ତଃପୁରଚର (ଦେଖ)
(ଅନ୍ତଃପୁରଚରଣ—ସାରି) Antahpurachara (See)

ଅନ୍ତଃପୁରକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନ୍ତଃପୁର + କରକ)—

Antahpurika ଅନ୍ତଃପୁରକ କରକ—A male servant; a keeper in charge of the harem.

ଅନ୍ତଃସଂଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଶ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) — ଉପରେ ଜଣା ନ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ
Antahsamjñā ଯାହାର ଅନ୍ତରରେ ଚେତନା ବା ଜ୍ଞାନ ଥାଏ
(ଯଥା—ବୁଝ)—Having inner consciousness[ତ୍ର—ପାର ଜଗଦାଶଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ପରାମାତ୍ମା ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି
ଯେ ଉଭୀଦିମାନେ ଅନ୍ତଃସଂଜ୍ଞ । ମନୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ସ୍ମୀକାର କରି
ଅଛନ୍ତି ।]ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବିଶ. ସାରି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତଃ + ସତ୍ତ୍ଵ = ଆବ + ସାରି. ଆ;
Antahsattwa ଯାହା ଅନ୍ତରରେ ପ୍ରାଣୀ ବିଦୃତମାନ ଥାଏ)—

ଗର୍ଭି; ଗର୍ଭବତ୍ତ—Big with child; pregnant.

ଅନ୍ତଃସଲିଲ—ସ. ବିଶ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ; ଅନ୍ତଃ + ସଲିଲ = ଲିଲ)—
Antahsalilā ଯାହାର ଉତ୍ତରେ ଜଳ ଥାଏ—Having (ଅନ୍ତଃସଲିଲ—ସାରି)
water under the surface.ଅନ୍ତଃସଲିଲକାଶ୍ଵା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତଃସଲିଲକ + ବଦି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୀ.
Antahsalilābāhi ଉତ୍ତର)—ଯାହାର ତଳରେ ଜଳଧାରା
(ଅନ୍ତଃସଲିଲକାଶ୍ଵାମା—ସାରି) ବନ୍ଧୁଅଛି—Having a current
flowing underneathଅନ୍ତଃସଲିଲକା—ସ. ବିଶ. ସାରି. (ଅନ୍ତଃସଲିଲ + ସାରି. ଆ)—ଅନ୍ତଃସଲିଲର
Antahsalilā ସାଲିଲ—Feminine of Antahsalilā.ସ. ବି. ସାରି—ନଦୀ (ଏହାର ଭୂଷ୍ମଷ୍ମ ତଳରେ ଜଳଟେଇ ବନ୍ଧୁ
ଥିବାରୁ)—(rivers) Of subterranean water
flowing below the apparently dry surfaceଅନ୍ତଃସାର—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ + ସାର)—୧ । ଅନ୍ତଃହିତ ସାର—
Antahsāra 1. Internal substance.

୨ । ଦୃଢ଼ ପଦାର୍ଥ—2. Solid matter

ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଶୂନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତଃସାର + ଶୂନ୍ୟ)—
Antahsārasunya ୧ । ପଞ୍ଚ—1. Hollow within.

୨ । ଯାହା ଉତ୍ତରେ ସାର ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ—

2. Devoid of solid substance.

୩ । ହୃଦୟ ନ ଥିବା—3. Without heart.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପସୋଗିତା ନ ଥିବା—
4. Having no inner worth; worthlessଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବିଶ. (ବନ୍ଧୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତଃ = ଉତ୍ତର + ସାରି ଧାରୁ = ରହିବା
Antahstha + ଅ)—ମଧ୍ୟମୁକ୍ତ—Standing or situated
within.ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରୀବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣ ପରିଭାଷା)—ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅଶର;
Antahsthabarṇā ସେଇ ବର୍ଣ୍ଣ ଶର୍ତ୍ତ ଓ ଉତ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ
(ଯଥା; ସ, ର, ଲ, ବ)—

The letters Ja, Ra, La and Wa.

ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରୀ ଯ—ସ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଅବର୍ଗ ‘ୟ’—The ‘Ja’
Antahstha Ja sound and letter.
[ତ୍ର—ଏହାର ଉତ୍ତରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ରାତର ସରି]

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂତ୍ରର ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା କରନ୍ତି ମାତ୍ର । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି ଏହିର ବିଷ୍ଣୁ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ କଥା କରି ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—
ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଲୋକ ସେହି ଜେତି ଯଥାକଣେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିଷ୍ଣୁର ବିଷ୍ଣୁର, ବା ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ବିଷ୍ଣୁ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ କଥା ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଶବ୍ଦ’ କିମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଶୋଇବେ; ‘କଥା’ କିମିଳିଲେ ‘କଥା’ ଦେଖିବେ; ‘ବିଷ୍ଣୁ’ କିମିଳିଲେ ‘ବିଷ୍ଣୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆନ୍ତପୁଣ୍ଡ’ କିମିଳିଲେ ‘ଆନ୍ତପୁଣ୍ଡ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ତପୁଣ୍ଡ ବ—ସ. ବ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଅର୍ଥବ୍ୟ ବ—

Antahstha ba   The ‘wa’ sound and letter.

[ଦ୍ୱ—ଏହାର ଉଚାରଣ ‘ଦ୍ୱ’ ପରି । ଅଣିକିରଣ
ଲୋକେ ଏହାକୁ ଦ୍ୱା ବା ଦ୍ୱ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି ।]

ଅନ୍ତପ୍ୟେଦ—ସଂ. ବିଶ. ୧୦. (ଅନ୍ତ୍ୟ+ସେଦ=ହାଲ)—ଦେହ
Antahsweda   ରତରେ ସାହାର ମଦ ବା ସେଦ ଅଛି—
Having perspiration in the body.

ସଂ. ବ—ମଦସ୍ତାବ ଦସ୍ତୀ—An Elephant in rut.

**ଅନ୍ତକ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ତ ଧାରୁ=ନାଶ କରିବା+ଶିର କରୁଣା
Antaka   ଅକ)—୧ । ଯମ; ମୃତ୍ୟୁଦେବତା—**

1. Death; God of Death.

2. ରଣଣୀ ନିଷାଦ; ଦ୍ଵିତୀ ନିଷାଦ—

2. The second constellation (in Hindu astrology).

ସଂ. ବିଶ—୧ । ବିନାଶକାରୀ—1. Destructive;
destroying.

2. ମାର୍ଗମୂଳ—2. Deadly; mortal; fatal.

ଅନ୍ତକପଟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ୍ୟ+କପଟ)—

Antakapaṭa   ତୁଦୟର କପଟତା ବା କୁଟିଲତା—
କପଟତ୍ୟାଦ

Crookedness of the mind.

ଅନ୍ତକପଟିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ.—(ସଂ. ଅନ୍ତ୍ୟ+କପଟି)—

Antakapatiā   ଅନ୍ତକୁଟିଲ (ଦେଖ)

ଅନ୍ତକୁଟିଲ   Antakutila (See)
(ଅନ୍ତକପଟେଣ—ଶ୍ଲୀ)

ଅନ୍ତକପଟୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ.—ଅନ୍ତକୁଟିଲ (ଦେଖ)

Antakapati   Antakutila (See)
(ଅନ୍ତକପଟେଣ—ଶ୍ଲୀ)

ଅନ୍ତକର—ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + କୃ = କରିବା+କରୁଣ. ଅ)—

Antakara   ବିନାଶକାରୀ—Causing death; bringing about destruction.

ଅନ୍ତକାଳ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + କାଳ = ସମୟ)—

Antakāla   ୧ । ରତମ ସମୟ; ମୃତ୍ୟୁ ଅବ୍ୟବହୃତ ପୂର୍ବ ସମୟ—
1. Hour of death; the last moment,

2 । ଜୀବର ମୂର ସମୟ—2. Point of death.
ଅନ୍ତକାଳେ କେବୁଣ୍ଡ ବାଧ୍ୟ କରିପାରି—ମାନଳା. ମହାବରତ ।

ଅନ୍ତକୁଟିଲ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତକୁଟିଲ)—ଅନ୍ତକୁ କୁଟିଲତା—

Antakuṭīla   Crookedness of mind.
ଅନ୍ତକୁଟିଲା } ଶ୍ଲୀ   ଗ୍ରା. ବିଶ—କୁଟିଲମନା—

Of a crooked mind.

ଅନ୍ତକୋଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ + କୋଷ)—ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଶେଷ—

Antakosha   Hernia.

ଅନ୍ତରୁକ୍ତ

ଅନ୍ତକୋଷିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ.—ଅନ୍ତକୋଷ ଶୋଭାକାନ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି) —

Antakoshia   (a person) Suffering from hernia.

ଅନ୍ତଗ—ସଂ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତ = ଶେଷ+ଗ୍ରମ ଧାରୁ = ଯିବା+ଅ)—

Antaga   ୧ । ପାରଗ; ପାରଙ୍ଗମ; ପାରଗାମୀ—1. (one)

Who has reached the end; well-versed in; deeply read.

୨ । ମୃତ—2. Dead.

ଅନ୍ତଗୁଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ; ଅନ୍ତ୍ୟ+ଗୋଲକ)—ପେଟ ବା ଅନ୍ତର

Antaguli   ମଧ୍ୟରେ ହେବା ବ୍ରଣବିଶେଷ—Appendicitis;
ଅନ୍ତଗୁଲ୍ଲା

boil in the entrails.

ଅନ୍ତଚିରା (ବାରୁ)—ଦେ. ବି—(ଯେଉଁ ମାର ଗୋଡ଼ାର ଅନ୍ତପୁଣ୍ଡ

Antachirā (Barū)   ବାହାର କର ହୁଆରୁ ପେଟରୁ କଢା
ଯାଇଥାଏ—ଅଛି ଦୁଇତାମାରୀ ଅଛ—Very swift horse.

[ଦ୍ୱ—କାହାଣୀ ଅଦରେ ଥିବ ବେଗବାନ ଅଶ୍ଵ ଅନ୍ତଚିରା ବାରୁ

ବୋଲି କହାଯାଏ । ଏହି ଗୋଡ଼ାରୁ ମାଆ ଜନ୍ମ କରି ନ ପାରିବାରୁ
ଜାଇ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମାଆର ପେଟରୁ ତର ଏ ଗୋଡ଼ା ହୁଆରୁ
ବାହାର କରନ୍ତି । ଏଥୁପାଇଁ ଏହି ନାମ ।]

ଅନ୍ତଜଳିବା—ଦେ. ବି—ପେଟ ଜଳିବା; ଅଛ ରୁଥାର୍ତ୍ତି ହେବା—

Antajalibhā   Being very hungry.
ଅନ୍ତଜୀଜତନା

ଅନ୍ତତଃ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + ସପ୍ତମୀ ବିରକ୍ତି ଅର୍ଥରେ—

Antatah   ତଃ—୧ । ନିତାନ୍ତ ପରିବରେ—
1. At any rate.

2 । ଶେଷରେ—
2. At the end; in the extreme.

ଅନ୍ତଦୁଲୁକିବା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ତପୁଣ୍ଡ ଅରିବା; ତୁଦୟ କମ୍ପିବା—

Antadulukibā   Shaking of the heart.

ଅନ୍ତପିତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସବୁ; ଅନ୍ତ ଓ ପିତ୍ର)—ଶିରବ୍ୟନ୍ତରସ ଅନ୍ତ ଓ

Antapitta   ପିତ୍ର—Entrails and bile in the body.

ଅନ୍ତପିତ୍ର   ଅଣିଲେ କଲା ଅନ୍ତ ପିତ୍ର ହିଣ୍ଡି—ସାରଳା. ମହାବରତ ।

ଅନ୍ତପରି ଦୁହିଁ ହେବା—ଦେ. ବି—ଅଛ କୋଧରେ ଜର୍ଜିବ ହେବା;

Antapitta duhiñ hebā   ରାଗରେ ଅସମ୍ଭାଲ ହେବା—
Being mad with anger.

(ଯଥା—ତା' କଥା ଶୁଣିଲେ ରୁମ ଅନ୍ତପିତ୍ର ଦୁହିଁ ହୋଇଯିବ)

ଅନ୍ତପୁଠା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅନ୍ତପୁଣ୍ଡ)—ଉଦରର ନାଡ଼ିପଟଳ; ପେଟ

Antapuṭṭā   ଉତରର ଥୁବା ନାଡ଼ି ଓ ମୁଣ୍ଡ ଅଦି (ଏଥୁରେ ଜାଣ୍ଠି
ଅନ୍ତନିତିଭୂତିକୋଟି) ହୋଇ ନ ଥୁବା ଜାଦିବ ଅଦି ଥାଏ)—

Entrails; bowels..

ଅନ୍ତପୁଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତପୁଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Antapuṭi   Antapuṭā (See).

ଅନ୍ତପୁତ୍ରା—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତପୁତ୍ରା (ଦେଖ)—

Antapurḍā   Antapuṭā (See).

୧ ଇ ଭ ରୁହ ଟ ଏ ଦିଷ୍ଟକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାତିକ ସ୍ଥାନର	ନ କ ଶ,ଶ ଶି ଲୟ ଉଥ ତ
, ର ଭ ରୁ ଲୁ ଯେ ଅକାଶକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାତ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଖ୍ୟ ଯ ସ ଟ୍ୟ ଇଅ କ ତ		

ଅନ୍ତପୁର—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି.—ଅନ୍ତପୁର—Harem.

Antapura

ରବ ପବନ ଅଗନି ଅନ୍ତପୁରେ କାହିଁ ସୁରଷେ କିନ୍ତୁ ଆଶି—
ଶିଶୁକେର, ଉଷା ଅରଳାଣ ।

ଅନ୍ତବରତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତବରତ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ) —

Antabarata (etc) Anantabratā (etc) (See).

ଅନ୍ତବରତ

ଅନ୍ତବରତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନ୍ତବରତ)—ଅନ୍ତବରତ (ଦେଖ)—

Antabarnāna Antyabarnāna (See).

ଅନ୍ତବାଜୀ—ଦେ. ବି.—ଅନ୍ତବାଜୀ (ଦେଖ)—

Antabājī Anantabājī (See)

ଅନ୍ତବାସୀ—ସଂ. ବିଃ. ପୁ. (ଅନ୍ତବରତ + ବାସି + ରାଜ୍ୟ)—

Antabāsī ୧ | ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ—Adjoining.

, । କିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା—2. Living near.

ସଂ. ବି.—୧ | [ଅନ୍ତ = (ଗୁରୁକୁ) ସମୀପ + ବସି ଧାରୁ + ରାଜ୍ୟ]—
୧ମା. ୧ବ]—

ଶିଖ୍ୟ; ଛନ୍ଦ—1. Student; pupil; disciple.

, । (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + ବସି ଧାରୁ + ରାଜ୍ୟ. ୧ମା. ୧ବ)—

ଶ୍ରୀଳ; ଅନ୍ତଶ୍ରୀ ଜାତି—

2. The pariah.

ଅନ୍ତବୁଜୁତା—ଦେ. ବି.—ଅନ୍ତବୁଜୁତା (ଦେଖ)

Antabujūṭā Antapuṭā (See).

ଅନ୍ତବୁଜୁଲି—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତବୁଜୁଲି (ଦେଖ)

Antabujuli Antapuṭā (See).

ଅନ୍ତବୁଜୁଲି

କାହାକ ଅନ୍ତବୁଜୁଲି ଅଣେ ତର । ପାତାମର. ନୃତ୍ୟପୁରୁଷ. ୫ମ ।

ଅନ୍ତବୁଜୁତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅନ୍ତବୁଜୁତ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)

Antabratā (etc) Anantabratā (etc) (See),

ଅନ୍ତବୁଜୁତ

ଅନ୍ତବୁଜୁତ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + ଭାଗ) ଶେଷଭାଗ; ଶେଷାଙ୍କ—

Antabhāga The last part; the last portion.

ଦେ. ବି. (ପାତ୍ରଙ୍କ ଭାଷା)—ବାଇବଳିର ଶେଷଗୁଡ଼—

The New Testament of the Bible.

ଅନ୍ତମାଳା—ଦେ. ବି. (ପାତ୍ରଙ୍କ ଭାଷା)—ଅନ୍ତବୁଜୁତ (ଦେଖ)

Antamālā Antapuṭā (See).

କାହା ଅନ୍ତମାଳା କାହିଁ ରହୁ ଦିବ ତର ।

ପାତାମର. ନୃତ୍ୟପୁରୁଷ. ୫ମ ।

ଅନ୍ତମୁଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତବୁଜୁତ (ଦେଖ)

Antamūṇḍ Antapuṭā (See).

ଅନ୍ତର—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + ରାଜ୍ୟ = ଗୁରୁତା କରିବା + ବିଦ୍ୟା) ଏହା—

Antar ଅନ୍ତର ପୂର୍ବରେ ବନ୍ଦବୁଜୁତ ହୋଇ କିମ୍ବଲିଖିତ

ଅର୍ଥମାନ ରୂପାଏ—

୧ | ମଧ୍ୟରେ (ସଥା—ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; ଅନ୍ତର୍ଗତ)—

1. Within.

୨ | ଶେଷରେ (ସଥା—ଅନ୍ତର୍ଷୀମା)—

2. At the end.

୩ | ଦୂର (ସଥା—ଅନ୍ତର୍କାଶୀୟ)—3. Distant.

୪ | ବ୍ୟବଧାନ (ସଥା—ଅନ୍ତରଳ)—4. Space.

୫ | ମନେସମକ୍ଷୀୟ (ସଥା—ଅନ୍ତର୍ବ୍ୟଥା)—5. Mental.

୬ | ହୃଦୟରେ (ସଥା—ଅନ୍ତର୍କଳା)—6. Heart.

ଅନ୍ତର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ + ର ଧାରୁ + ଅ)—

Antara ୧ | ଅବକାଶ—1. Interval.

, । ମଧ୍ୟ—2. Interior.

* । ବନ୍ଧୁ; ଛନ୍ଦ—3. Hole.

୪ | ଅବସର—4. Opportunity.

୫ | ସୀମା; ଅବସ୍ଥା—5. Limit.

୬ | କଷ; ପରିଧାନ—6. Cloth.

୭ | ଅନ୍ତର୍ବାନ; ଅବସରା—7. Disappearance.

୮ | ଦେବ—8. Disagreement.

୯ | ତାରତମ୍ୟ; ପ୍ରଦେବ—9. Difference.

୧୦ | ଦୂର ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ—

10. Space left between two things.

୧୧ | ବ୍ୟବଧାନ; ଦୂରକ୍ଷଣ—11. Distance.

୧୨ | ବିନା; ବ୍ୟାଙ୍ଗରେକ—12. Absense.

୧୩ | ବହୁଃସ୍ଥାନ—13. Outside.

୧୪ | ତାରତମ୍ୟ—14. Similar meaning.

୧୫ | ବିଶେଷ; ଅଧିକମ—15. Excess.

ଦେ. ବି—୧ | ଅନ୍ତର୍ବ୍ୟ ସର୍ବତ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବସ୍ତୁ—

1. Impediment.

2. ବିଚେତ୍ନ—Separation.

ସତ୍ତବ ଅନ୍ତର ମୋର କି ଦୂରର ସହ । ନନ୍ଦଜିଶୋ. ସିତାବନବାପ ।

* । ମନ; ହୃଦୟ—3. Heart; mind.

ସତ୍ତବ ହୃଦ ର ନ କାହିଁରେ ନାଥ ଅନ୍ତର ସମାପନ ।

ଜିଲ୍ଲାଥ ପ୍ରଦେବ । ୫ମ ।

୪ | ମଧ୍ୟରେ—4. Middle.

୫ | ରତର; ଅନ୍ତର୍ଷୀମଳ—5 Inside.

୬ | ଅନ୍ତ—6. Entrails.

୭ | କପଟ—7. Hypocrisy.

ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯେବେ ଅନ୍ତର, ତର କପଟ ବଲ ଗୁର—ବିଦ୍ୟା ।

୮ | କଷ୍ଟ—8. Difficulty.

ମହୁର ଦସମିତ୍ର ଅର ମେନକାର, ସଜମ ହେଇବାର ବନ୍ଦୁତ୍ୱରେ ।

ବୃକ୍ଷିତ୍ବ, ମହାଭରତ-ଅବା ।

୯ | ଶଳା ଓ ଶର୍ମିଷ୍ଠାନକର ଦାସୀ ଗର୍ଭମୂଳ ପୁଣ୍ୟ—

9. Illegitimate child of a Kshatriya-father through a concubine.

କାହାରେ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ତୁଳିବ ଅନ୍ତର ଓ ନାନା ଏହି । ତଥିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବଦ ରଖା ବର୍ତ୍ତି ଲାଇ । ଅତେବି ୧ ବା ୨ ତଥିର କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାଯିକ ଶବ୍ଦ ଲୋକବାବୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନାମିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ନ୍ତର’ ନାମିଲେ ‘ନ୍ତର’ ଫେରିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନାମିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଫେରିବେ; ‘ଆଜିନ୍’ ନାମିଲେ ‘ଆଜିନ୍’ ଫେରିବେ; ‘ଅଳବନ୍’ ନାମିଲେ ‘ଅଳବନ୍’ ଫେରିବେ ।

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଦାସୀଗର୍ଜାତ—

1. Born of a concubine.

୨ । ସଦୃଶ—2. Similar.

୩ । ଆସ୍ତିୟ—3. Related.

୪ । ପୁଥକ୍—ଅପର; ଅନ୍ୟ—4. Different.

(ଯଥା—ଆଜି କଥା କାଳିକ ଅନ୍ତର ।)

[ଦ୍ୱ—ଏ ଅର୍ଥରେ ସଂସ୍କୃତରେ ‘ଅନ୍ତର’ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେଷ୍ଟ, ଯଥା—ଗ୍ରାମାନ୍ତର; ଦେଶାନ୍ତର—କାରଣ ସମାସରେ ‘ଅନ୍ୟ’ ଶବ୍ଦ ପ୍ରକଳରେ ‘ଅନ୍ତର’ ଆବେଦ ହୁଏ ।]

* । ହୃଦୟଗତ—5. Mental.

୬ । ଅନ୍ତରଗତ—6. Internal.

୭ । ମଧ୍ୟଗତ—7. Situated in the middle.

ଦେ. ବ. (ଜ୍ଞାତିଷ) (ସଂ. ଅନ୍ତରଦ୍ଵାରା) —ଅନ୍ୟ ଗ୍ରହର ଦଶା—ରୋଗ କାଳରେ ଏକ ଗ୍ରହର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥା—

(Astrology) A state of one planet appearing at a distance during the ascendance of another planet.

ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ତରତ; ପୁଥକ୍—Different.

ଆଜି କଥା କାଲ ଅନ୍ତର ତ ପୁଣି ମହାତ୍ମେ ମୁହଁରେ ରେତ ।
ନଦିକଣେତା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅନ୍ତରକଟା—ଦେ. ବିଶ—ବିଜ୍ଞାପନାତକ—

Antarakaṭā Faithless; perfidious.
ଅନ୍ତରାକଟା—ଅନ୍ତରାକଟା—

ଅନ୍ତରକରଣ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସ. ଅନ୍ତରକରଣ)—

Antarakarana ହୃଦୟ; ଅନ୍ତରକରଣ—Heart.

ଶୁଣୁଛ ଅନ୍ତରକରଣ, ନିର୍ମଳ ଅନ୍ତରକରଣ ।
କିମ୍ବାଥ ରଜବତ ।

ଅନ୍ତର କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଦୂର କରିବା—

Antara karibā 1. To send away to a distance.

ଅନ୍ତରକରା—୨ । ଉତ୍ତରଦେବା—To drive away.

ଅନ୍ତରକରନା—୩ । ରକ୍ତ କରିଦେବା; ପୁଥକ୍ କରିଦେବା—

3. To separate (in mess or lodging).

୪ । ପାସୋରିବା; ହୃଦୟରୁ ଭୁଲିଯିବା; ମନରୁ ଭ୍ୟାଗ କରିବା—

4. To forget; to shake off from the mind.

ପ୍ରେର ସ୍ଥିର କରିବ ଅନ୍ତର—ରକ୍ତ ପ୍ରେମଧ୍ୟାନିଧି, ୨୬୯ ।

ଅନ୍ତରକିଅ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅନ୍ତରକିଅ (ଦେଖ)

Antarakhīā Antarakhīā (See)

ଅନ୍ତରଗତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ—ମନେ ମନେ—In mind.

Antaragata ବର୍ଣ୍ଣରେ ଅନ୍ତରର ସେ ସୁନ୍ଦର—ରକ୍ତ କୋଟିଶ୍ଵରାଶ୍ରମକାଳ, ୨୫ ।

ଅନ୍ତରଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଗ୍ର୍ରା ଧାରୁ + କିର୍ତ୍ତି. ଅ)—

Antaranga ୧ । ଆସ୍ତିୟ ସଲକ—1. Relative; kindred;

kith and kin.

, । (ଅନ୍ତର + ଅଙ୍ଗ)—ଅନ୍ତରକରଣ—2. Heart.

ସ. କଣ—ଯେଉଁ ବକ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଜ୍ଞବ ମନ ନିଳିଥାଏ—A very intimate (friend); (friend, of one's heart).

କରୁନେଶାର ମହୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ—ବଦ୍ୟାଯନ ବଦ୍ୟା ।

ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା—ସ. ବ. (ଅନ୍ତରଙ୍ଗ = ଆସ୍ତିୟ + ରାବ. ତା)—

Antarangata ଆସ୍ତିୟତା; ସୌହାର୍ଦ୍ଦି—Intimacy.

ଅନ୍ତରଙ୍କହେବା—ଗ୍ରା. କି (ସ. ଅନ୍ତରଙ୍ଗ)—ଅଦୃଶ ହେବା;
Antarachhuheba ଭରେଇ ଯିବା—To disappear.

ଅନ୍ତରଙ୍କ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅନ୍ତର = ବିଶେଷ + ଜ୍ଞା ଧାରୁ = ଜାଣିବା)—

Antaraśeṣa + କିର୍ତ୍ତି. ଅ)—ବିଶେଷଙ୍କ—Expert.
(ଅନ୍ତରଙ୍କ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ତରଙ୍କଈ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦାସୀଗର୍ଜାତ କନ୍ୟା—Daughter of Antaraśeṣa

ଦାସୀର କନ୍ୟା

ଅନ୍ତରଧାନ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅନ୍ତରଧାନ)—ଅନ୍ତରଧାନ (ଦେଖ)

Antaradhbāna Antardhbāna (See)

ଅନ୍ତରଧାନ—ଗ୍ରା. ବି (ସ. ଅନ୍ତରଧାନ)—ଅନ୍ତରଧାନ (ଦେଖ)

Antaradhbāna Antardhbāna (See)

ଅନ୍ତରଧାନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. ଅନ୍ତରଧାନ)—ଅନ୍ତରଧାନ (ଦେଖ)

Antaradhbāna Antardhbāna (See)

ଅନ୍ତରପୁଅ—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଦାସୀଗର୍ଜାତ ପୁଅ—

Antarapua Illegitimate son; a son born of
ଦାସୀପୁତ୍ର
one's concubine.

ଅନ୍ତରଭାନୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(କଣ୍ଠୀମାନଙ୍କର) ପିତାକ ରହିବା ସ୍ତ୍ରୀ—

Antarabhaunī ଗର୍ଜାତ ଭରଣୀ—One's sister born
of father's concubine.

ଅନ୍ତରଭାଇ—ଦେ. ବ. —ରହିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଜାତ ବନ୍ଧନାତ—

Antarabhāia ଭାଇ—One's illegitimate agnatic
relations.

ଅନ୍ତରମାଧ୍ୟା—ଗ୍ରା. କି. ବିଶ.—ତନ୍ତ୍ରମାଧ୍ୟା; (କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ)

Antaramādhiā ଅସମ୍ଭବ ବା ଅସମ୍ଭବରେ କରିବା—

ଯାତାକରେ Carelessly (doing a work); in a

slip-shod fashion.

ଗ୍ରା. ବିଶ—ଅସମ୍ଭବରେ ସମ୍ଭାବିତ—

Done carelessly.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁର	ଶ	ଏ	ଦସନ	ବଣୀ	ଅନୁକାଷିକ ସ୍ଵରୂପର	ଶ	ଜ	ଶ, ଶ	ଛ	ଲୟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂରିତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ୟ	ରଥ	ତ	ନ୍ତ	

ଅନ୍ତରସାମି—ଗ୍ରା. ବିଶ.—(ସଂ. ଅନୁର୍ଯ୍ୟାମି)—

Antarajāmī

ଅନୁର୍ଯ୍ୟାମି (ଦେଖ)

Antarjāmī (See).

ଅନ୍ତରସାମି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲି—ରୂପ, ପ୍ରେମପାଦିତ ।

ଅନ୍ତରଷ୍ଟ—ସଂ. ବ—(ଅନ୍ତର = ଦୂର୍ବ୍ୟ; ମଧ୍ୟ + ଶ୍ଵାସ ଧାରୁ = ରହିବା + କରୁଣ୍ଠିତ ଅ)—

୧ । ମଧ୍ୟ; ଆନ୍ତରିକ—

1. Situated within; internal.

୨ । ଦୂର୍ଗତ (ଭବ)—

2. Inward (feeling).

ଅନ୍ତରହିତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଶ (ସ. ଅନୁର୍ଦ୍ଧତ)—ଅନୁର୍ଦ୍ଧତ (ଦେଖ)

Antarahita

Antarhita (See)

ଏହା କହ କର ଅନ୍ତରହିତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାପରତ ସବୁ ।

ଅନ୍ତର—ସ. କି. ବିଶ (ଅନ୍ତର + ଅ)—୧ । ବ୍ୟବରେକେ—

Antara

1. Without; except.

୨ । ମଧ୍ୟରେ—2. Between; among.

୩ । ସମୀପରେ; ନିକଟରେ—3. Near; at hand.

ପ୍ରାଦେ (ସମଲୟର) ବି—ନିଆଁ ଅଭିନ୍ନ; ଗୁରୁଆଡ଼େ କାଠ ଗଦାଇ କରିଯିବା ନିଆଁର ଗଦା—

A heap of fire.

ଦେ. ବି—୧ । (ସ. ଅନ୍ତରଷ୍ଟ)—ବସ୍ତର ମୁହୂରେ ଥିବା ରଙ୍ଗିନ ଅଂଶ—1. The coloured border at the end of a cloth

୨ । ବ୍ୟବଧାନ—2. Partition

୩ । ଜଳଥିବା ତେଲସାପରୁ ବିଅବଳିତାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାରୁ ଦେଲେ ମଞ୍ଚରେ ଧରିଯିବା ବ୍ୟବଧାନସ୍ଥଳକ କାଠ ବା କୁଟୀ—3. A twig held with the ghee-soaked wick while getting it lighted from an oil-lamp.

୪ । ସଙ୍କଟରେ ବୋଲିଯିବା ମଞ୍ଚବର୍ତ୍ତୀ ପଦ (ସେଇ ପଦମାନ ବୋଲି ସରବା ପରେ ଘୋଷାକୁ ଅବୁଦ୍ଧ କରିଯାଏ)—

4. The intermediate assage of a song.

ଅନ୍ତରମ୍ବା—ସ. ବି (ଅନ୍ତର + ଅସ୍ତ୍ରା)—୧ । ଦେହ ମଞ୍ଚବର୍ତ୍ତୀ ଜାବାସ୍ତ୍ରା—

Antarātmā

1. The inner soul or life; the inward spirit; the soul.

୨ । ପରମାସ୍ତ୍ରା—2. The Supreme Soul.

୩ । ଅନ୍ତରିକ୍ଷରଣ; ମନ—3. Heart; mind.

୪ । କବେକ; ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ—4. Conscience.

ଅନ୍ତରକ୍ଷା—ସ. ଅ (ଅନ୍ତର + ଅନ୍ତର)—ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ—

Antarāntara

At intervals.

ଜର ପ୍ରାଣେ ସେହି କମଳାପଣ୍ଡେ ଉଠିଛି ଅନ୍ତରକ୍ଷା

ଜାକ କରୁ ଦେବ କରିବାରଙ୍ଗଟିତ ଦରତ ଏହି ସତ୍ତବ । ସାଧାନାଥ, ପ୍ରସାଦ ।

ଅନ୍ତରପତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ଶୀ (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟରେ + ଅପତ୍ୟ =

Antarāpatyā ସନ୍ତୁଳ + ଶୀ. ଅ)—ଗର୍ଭଣୀ; ଗର୍ଭକତ୍ତା—

Pregnant; quick with child

ଅନ୍ତରବଦେହ—ସ. ବ (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟରେ + ବଦେହ = ସ୍ଵରୂପ + ଦେହ)—

Antarābhabadeha (ଦେହନ) ପ୍ରାଣୀ ମରିବା ପରେ ତେବେବେ ପୁନର୍ଜୀବନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଶଶୀର ଧାରଣ କରେ—

(Philosophy) The spiritual existence after death and before rebirth

ଅନ୍ତରବଦ ସତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବ (ଅନ୍ତରବଦ + ସତ୍ତ୍ଵ)—

Antarābhabasattwa ଅନ୍ତରବଦଦେହ (ଦେଖ)

Antarābhabadeha (See)

ଅନ୍ତରଯ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ଯାତ୍ରା ଧାରୁ + ଭବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ;

Antarāya ବାଧା; ବ୍ୟାପ୍ତି—1. Impediment, obstacle; hindrance; bar.

୨ । ବ୍ୟବଧାନ—2. Interval.

୩ । ଅତ୍ୟଥାଳ; ଉତ୍ତାଳ, ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—

3. Intermediate space; space between two objects.

ଅନ୍ତରଳ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ରାଧାରୁ + କରୁଣ୍ଠିତ ଅ)—

Antarāla

ଅନ୍ତରଷ୍ଟ, ୨ ଓ ୩ (ଦେଖ)

Antarāya 2 and 3 (See)

ଅନ୍ତରଳେ—ଦେ. କି. ବିଶ (ସ. ଅନ୍ତରଳ)—ମଧ୍ୟରେ—

Antaraଳେ

Within.

ଶୁଣି କଞ୍ଚିଲେ ଦିଗପାଳେ, ପୁରୁଷ ମହୀ ଅନ୍ତରଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ—ସ. ବ.—ଅନ୍ତରିକ୍ଷ (ଦେଖ)

Antariksha (See)

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ମଣ୍ଡଳ—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଶତ୍ରୁ ଉଣ୍ଟାର ପିଠା—(ବଜା)

Antariksha mandā ବିରରେ ପୁର ଦିଆଯାଇ ଏହା

ଅଥାରରେ ସିଖ ହୁଏ ।) —A kind of steamed cake.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ହେବା ଗ୍ରା. କି—ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ହେବା—

Antriksha hebā

To disappear.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଉତ୍ତିଷ୍ଠୁ + ଶବ୍ଦକ)—ଗାଳବିଶେଷ;

Antarikhia (ଅଭିକ୍ଷମକ)—A term of abuse

ଏଂଟେକେ (meaning an eater of uneatables)

ଅନ୍ତରିତ—ସ. ବିଶ. (ଅନ୍ତର = ଦୂର + ରତ)—

Antarita

୧ । ବହୁକୃତ; ଦୂଷକୃତ—

1. Removed; excluded.

୨ । ଅପତୁତ—2. Stolen.

୩ । ଆନ୍ତର—3. Covered.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ମୁହଁର ଏ ଚକ୍ର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକି ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅର୍ଥବନ ୫ ବା , ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ କଥକ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ମଧ୍ୟକୋଣରେ ନ ମିଳନ, ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚକ୍ରର ବିଷୟର , ବା ୯ ଚକ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା— ‘ନାହିଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହ’ ଗୋଟିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

୪ । ଅନ୍ତର୍ଗତ—4. Included.

୫ । ପୃଥକ୍ତୁତ—5. Detached.

୬ । ବ୍ୟବହୃତ—6. Used.

୭ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ; ଯାହାକୁ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ତର କରି ଯାଇ ଥାଏ—7. Transferred from one place.

ବ. (ଗଣିତ) ବିଯୋଗଫଳ—arith) The remainder after subtraction.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷମ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—

Antarindriya

୧ । ଅନ୍ତରିକ୍ଷମ—1. Heart.

୨ । ମନ—2. Mind.

୩ । ମାନସିକର୍ତ୍ତ୍ଵ—3. Mental faculty.

୪ । ହୃଦୟର୍ଭାତ୍ତି—4. Inner sense.

୫ । ଅନ୍ତରୁତ୍ତି—5. Intuition.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ରିକ୍ଷ = ନିଷତ୍ତି + ଅ; ଯାହା ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମ = ଦେଖିବା + ଅ; ଯାହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦେଖାଯାଏ)—

Antariksha

ନିଷତ୍ତ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି ବା ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ରିକ୍ଷ

ଆତ୍ମ = ଦେଖିବା + ଅ; ଯାହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦେଖାଯାଏ)—

୧ । ଆକାଶ; ଗଗନମଣ୍ଡଳ; ଶୁନ୍ଦ—

1. The sky; etherial space.

୨ । ଅଭ୍ୟାତ୍ମ; ମେସନାଳ—2. Mica

ଅନ୍ତରିପ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର = ଶେଷ; ସୀମା + ଅପ = ଜଳ + ଅ;

Antaripa

ଯହିଁର ଶେଷରେ ବା ସୀମାରେ ଜଳ ଥାଏ)—

୧ । (ଭୂଗୋଳ) ଛନ୍ଦିଗରେ ଜଳବେଣ୍ଟି ସରୁଆ ରୂପିଣ୍ଟ—

1. Cape; promontory; headland.

୨ । ଦ୍ଵୀପ—2. Island.

ଅନ୍ତରିୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର = ବସ୍ତ୍ର + ରିୟ)—ଅଧୋବସ୍ତ୍ର; ଯେଉଁ

Antariya

ଲୁଗାକୁ ଅଞ୍ଚଳ କଳକୁ ପିକାଯାଏ—Under cloth; lower garment.

ଅନ୍ତରେ—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ—୧ । (ସମୟ ବା ସ୍ଥାନ) ମଧ୍ୟରେ; ଉଚରେ-

Antare

1. At the middle; within.

ଅନ୍ତରେ—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ—2. At the end.

ଶୀର୍ଷମେ

୩ । ହୃଦୟରେ—3. In the mind.

୪ । ବ୍ୟବଧାନରେ—4. At intervals of.

୫ । ଦୂର ବସ୍ତୁର ମଧ୍ୟରେ—5. Between; betwixt.

୬ । ବହୁ ଲୋକ ବା ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ—6. Among.

୭ । (ସମୟ) ପରେ—7. After.

ଲକ୍ଷ ଅନ୍ତରେ ତର ନ କଲାଇ—ଅନ୍ତରେ ପ୍ରେମଯୁଦ୍ଧ ୩୮ ।

ଅନ୍ତରେଣ—ସଂ. କ୍ର. ବିଶ—୧ । ବିନା; ବ୍ୟବରେକେ—

Antarena

1. Without

୨ । ମଧ୍ୟରେ—2. Inside.

୩ । ପ୍ରତି—3. Towards

୪ । ପରେ; ଅନ୍ତର—4. After.

ବାଦା ବଚନ ଅନ୍ତରେଣ ଦୂରକା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭୁଲେଶ ମସିଦ ।

ପ୍ରାଚୀ—ରସବାହସ ।

ଅନ୍ତର୍ଗତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଣ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଗମ ଧାରୁ = ଯିବା + କର୍ମ ।

Antargata ଭ)—୧ । ମଧ୍ୟରେ—1. Included in;

(ଅନ୍ତର୍ଗତ—ସ୍ଥାନ)—୨ । ସୀମାନ୍ତବିଶ୍ରଦ୍ଧା, ସୀମାର ଉଚରେ—

(ବହୁର୍ଗ—ବିପଥ୍ୱତ)—୨ । ସୀମାନ୍ତବିଶ୍ରଦ୍ଧା, ସୀମାର ଉଚରେ—

୩ । ମାନସିକ; ହୃଦୟକ—3. Inward; mental.

୪ । ହୃଦୟ—4. Forgotten.

ଦେ. ବି—୧ । ହୃଦୟ; ମନ—1. Heart; mind.

ଶରଦନନ୍ଦବ ଦେବ ଜାଣି ଏହା ଜୟନ୍ତ ପ୍ରତି,

ବାହନବସ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ହେଲେ ପ୍ରସନ ଅଛ—ଶାନ୍ତାନାଥ, ଉଷା ।

୨ । ମାନସିକ ଭବ—2. Mental condition.

ଅନ୍ତର୍ଗଳ—ସଂ. ବି—ଜଳ ଦାସକେରଖା; ପୁଷ୍ପଗୁରୁବିଶେଷ—A kind

Antargala

of flowering plant.

ଅନ୍ତରୁହ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ରୁହ)—ଗମ୍ଭୀର ଘର; ଘର

Antargruha

ଉଚରର ଘର—Inner house; house

within a house; cellar.

ଅନ୍ତର୍ଜଳ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଜଳ)—

Antarjala

୧. ଭୂଗର୍ଭିତ ଜଳ—

1. Subterranean water.

୨ । ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାପନ ବା ନିମକ୍ତନ (ହିନ୍ଦୁମାନେ ମୁରୁ

ଦୂର୍ବୁଦ୍ଧ ମୁମୂର୍ତ୍ତ ବିଷକ୍ରିତ ଶଶରକୁ ଗଙ୍ଗା ଆଦି ନିଷା

ନିକଟକୁ ନେଇ ଦେହର ନିମ୍ନାଶକୁ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ାଇ

ରଖନ୍ତି । ଏହାର ନାମ ‘ଅନ୍ତର୍ଜଳ’)—

2. The dipping into water; a ceremony

with the Hindus performed with

the dying body of a Hindu when

it is taken to a sacred river and the

lower limbs dipped into the water

and the body laid on the bank till

death.

ଅନ୍ତର୍ଜଳା—ସଂ. ବି—ଅନ୍ତର୍ଜଳ ଭ (ଦେଖ)

Antarjala

Antarjala 2 (See)

ଅନ୍ତର୍ଜଳି—ସଂ. ବି—ଅନ୍ତର୍ଜଳ ଭ (ଦେଖ)

Antarjali

Antarjala 2 (See)

ଅନ୍ତର୍ଜଳୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଣ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଜଳ + ରକ୍ତ ୧୯୯୮

Antarjali ୧୯୯୮ ବିଶ. ୧୯୯୮)—ମୁରୁ ପୁଷ୍ପରୁ ଯାହାର ଶଶରର ନିମ୍ନାଶ

(ଅନ୍ତର୍ଜଳିକା—ସ୍ଥାନ) ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ନିମକ୍ତି କରିପାଇଥାଏ—

(dying person) Laid with the lower

limbs dipped into water.

ଅନ୍ତର୍ଜଳେଶ୍ଵର—ସଂ. ବି—(ଅନ୍ତର୍ଜଳ + ରକ୍ତ)—

Antarjaleotsa

ଭୂଗର୍ଭାତ୍ମିତ ଜଳ ପ୍ରସନ୍ନତି—

Artesian wells; subterranean

springs.

୧	ର	ଭ	ଚୁଲ୍ଲ	୫	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଥଳାଶ୍ର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଭ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ ବିନ୍ଦୁସ୍ଥଳ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଚଂଖ	ଇଅ	ତ୍ତ	କ୍ତ

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞଳନ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟରେ + ଜ୍ଞଳନ) —

Antarjwalaṇa ୧। (ବିଜ୍ଞାନପରିଭ୍ରାଣ) ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ
ଦାହକିୟ—1. Internal combustion.

, । ଦେହ ଉଚରେ ପୋଡ଼ା ଜଳା—2. Burning-sensation under the system; inward inflammation.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବଣ (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟରେ + ଜାତ) —ସହଜାତ;

Antarjāta ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ଜାତ—Inborn; innate.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତ + ଇୟ) —୧। ରହ ରହ ଜାତ
Antarjātiya ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧିତ—

1: International.

, । ବହୁଜାତିଥମନ୍ତ୍ର—2. Relating to many nations.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତ୍ୟ ଆଇନ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଆଇନ ହାରି ଥିଲେ ଅନେକ ଜାତ
Antarjātiya āin ପରାମରଶ ସଙ୍ଗର୍କ ଓ କର୍ତ୍ତୃବ୍ୟକୁ ନିୟମିତ
ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତୀଯାଇନ କରନ୍ତି—International law.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତ୍ୟ ମହାସଭା—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତ୍ୟ + ମହାସଭା) —ବହୁ
Antarjātiya mahāsabha ଜାତିକ ମଧ୍ୟରେ ବସିବା ସମ୍ବନ୍ଧିତ;
ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାତୀଯମହାସଭା ପରାମରଶ ସଙ୍ଗର୍କ ଓ କର୍ତ୍ତୃବ୍ୟକୁ ଉପିବଦ୍ଧ
କରିବା ପାଇଁ ଗଠିତ ସଭା—League of nations; international Congress.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ୟୋତିଃ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ଜ୍ୟୋତିଃ) —୧। ଅନ୍ତରିକ ତେଜ—
Antarjyotiḥ 1. The inward light.
, । ଅନ୍ତରସମ୍ବା—2. The soul.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦଶାହ—ସ. ବ. —ସୂତକ ବା ମୁତକାଶୋତର ଦଶ ଦିନ ଅନ୍ତର
Antardasāha ହୋଇ ନ ଥିବା ଅକ୍ଷ୍ୟ—State of 10 days not having passed after a birth or death amongst agnates.

ଅନ୍ତର୍ଦେଶ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟରେ + ଦେଶ) —୧। (ଭୂଗୋଳ)
Anterddesa ଦୂର ପରିଭର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦେଶ—

1. (Geography) Valley; a strip of land between two mountains.
, । ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରଦେଶ—2. Interior.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର = ଉଚର + ହାର) —
Antarddwāra ୧। ଶୁଣ୍ଡ ହାର, ଗେର କବାଟ—

1. A secret door-way, a spring-door.
, । ଗଳକବାଟ; ବାଢ଼ିଦୁଆର—

2. A private door.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ଧା ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ) —
Antarddhwāra ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର (ଦେଖ)

Antarddhāna (See).

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ଧା ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ) —

Antarddhāna ୧। ଅଦ୍ଵେଶ୍ୟ ହେବା—

1. Disappearance.

, । ଉଚ୍ଚେଧାନ; ଲୁଚିଯିବା—

2. Concealment; hiding.

, । ବ୍ୟବଧାନ—3. Space between; interstic.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର ହେବା—ଦେ. କ୍ର. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର) ଅଦ୍ଵେଶ୍ୟ ହେବା—
Antarddhāna hebā To disappear; to vanish.

କ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାର ହୋଇ ଉଚ୍ଛ୍ଵେତ କଲାଲେ ।

ସାରଳା, ମହାରାଜ, ମଧ୍ୟ ।

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟରେ + ଧାନ) —ଗ୍ରାହ ଅନ୍ତରିକ

Antardhyāna ମନୋନିବେଶ; ଅଚିନିବେଶ—

Profound meditation; concentration.

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ) —ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ (ଦେଖ)
Antarddhāna (See)

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ (ଉଚ୍ଚାଦି)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ ଉଚ୍ଚାଦି (ଦେଖ)

Antardhāna (etc) Antarddhāna etc (See)

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ (ଉଚ୍ଚାଦି)—ଗ୍ରା.—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ ଉଚ୍ଚାଦି (ଦେଖ)

Antardhiāna (etc) Antarddhāna etc. (See)

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ଧାନ) —ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ (ଦେଖ)

Antardhyāna 1. Antardhyāna (See)

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ) —ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୟାନ (ଦେଖ)

Antarddhāna (See)

ଅନ୍ତର୍ନିହିତାନୁପ୍ରାସ—ଦେ. ବ. (ଅଳକାର) —ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ବିଶେଷ—

Antarnihitānuprāsa A sort of alliteration.

ନିରାଳା ବିନା ମୁହଁ ହନ୍ଦାସନ୍ଧାନ ବିନି ଖଥନ ଅନ ନ କରନ ।

ଅଭିମନ୍ୟୁ ବଦଳୁଦିନ୍ଦ୍ରାମଣି ।

ଅନ୍ତର୍ବାଣିକ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ବାଣିକ) —

Antarbāṇika ଅନ୍ତର୍ବାଣିକ (ଦେଖ)

(ଅନ୍ତର୍ବାଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Antarbeśika (See)

ଅନ୍ତର୍ବାମନ—ସ. ବ. (ଅନ୍ତର + ବାମ ଧାରୁ = ବାନ୍ଧୁ କରିବା + ଭାବ. ଅନ) —

Antarbāmanā ଅଙ୍କଣୀ—Indigestion.

ଅନ୍ତର୍ବାତୀ—ସ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ତର + ବାତ ଧାରୁ + ଇନନ୍ ; ୧୮. ୧୯.)-

Antarbartī ୧। ମଧ୍ୟବାତୀ; ମଧ୍ୟଗତ; ମଧ୍ୟରେ ଥିବା—

(ଅନ୍ତର୍ବାତୀନ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Existing within.

, । ଅନ୍ତର୍ବାତୀ—2. Comprised in.

କ । ଉଚରେ ଥିବା—3. Internal.

ଅନ୍ତର୍ବାତୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ତର + ଅନ୍ତର୍ବାତୀ ଅର୍ଥରେ, ବଦ୍ଧ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଉ.

Antarbartī ନିପାତନ) —ଗର୍ଭବତୀ; ଅନ୍ତର୍ବାତୀ—

Quick with child; pregnant.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସ୍ଵରେ ମୁହିତ ୧ ଚକ୍ରି ଅଶ୍ଵ ରୁ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରି ଅଶ୍ଵ ରୁ ମାତ୍ରା ମୟରେ ପ୍ରରେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା , ଚକ୍ରି ରୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୨ ବା , ଚକ୍ରି ରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଥା — ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ତବସ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ବସ୍ତୁ=ମାର୍ଗ)—ଭୂଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ଦୂର-
Antarhartma ସ୍ଥାନକୁ ଯୋଗ କରୁଥିବା ବାଟ—

Subterranean roads; under-ground
roads.

ଅନ୍ତବସ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତଃ+ବସ୍ତୁ)—
Antarbartma ସହିରେ ଭୂଗର୍ଭରୁ ରସ୍ତାମାନ ଥାଏ--
Having subterranean roads

ଅନ୍ତବଳି ଅର୍ଶ—ସଂ. ବି.—ଶୁଦ୍ଧଭାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଳାପେ ବଳ ବା କ୍ଷତି ଛନ୍ଦିବା
Antarbalī arsa ଅଣ୍ଟିରେମବଣ୍ଟେଶ—
Internal Piles.

ଅନ୍ତବସ୍ତୁ—ସଂ. ବି—ଅନ୍ତବାସ (ଦେଖ)
Antarbastra Antarbāsa (See)

ଅନ୍ତବାଣି—ସଂ. ବି. ପୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତଃ=ହୃଦୟସ୍ଥ + ବାଣୀ=

Antarbāṇī ସରସତ; ଯାହାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବାଣୀ ଅଛନ୍ତି)—

ଶାସ୍ତ୍ରବେଶ୍ଵର; ପଣ୍ଡିତ—Learned.

ଅନ୍ତବାଣିଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ବାଣିଜ୍ୟ)—ଦେଶେଭୂଲ ପଣ୍ୟଦ୍ୱାରା
Antarbāṇijya ମାନଙ୍କଭାର ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ କରାଯିବା ବାଣିଜ୍ୟ—
Inborne trade; trade inside the
country.

ଅନ୍ତବାସ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ=ମଧ୍ୟରେ+ବାସ=ବସ୍ତୁ)—
Antarbāsa ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଉଚରେ ପରିଧାନ କରାଯାଏ—
Under-wear; under-garment.

ଅନ୍ତବାହୀ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ=ଉଚରକୁ+ବହୁ ଥାରୁ=ବୋହାଯିବା+
Antarbāha ଭାବ. ଥା)—ଦ୍ୱେତ ଉଚେ ବା ଜଳ ଉଚରେ
ବହୁଥିବା ଘୋଟ—The under-current; the
current flowing inward.

ଅନ୍ତବାସ୍ତୁ ସ୍ଥାୟୀ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଦ୍ୱାରା)—
Antarbāhi snāyu ଯେଉଁ ସ୍ଥାୟୀର ସାହାଯ୍ୟରେ ବାହାରର
ଅନୁଭୂତି ମସ୍ତିଷ୍ଠରେ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ—
Sensory nerves.

ଅନ୍ତବିଭାଗ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ବିଭାଗ)—ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଭାଗ;
Antarbibhāga ଉପବିଭାଗ—Subdivision.

ଅନ୍ତବେଦି—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ=ମଧ୍ୟସ୍ଥ + ବେଦ = ପୀଣ୍ୟାନ)—୧ । ଦ୍ୱାର
Antarbedi ନଦୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ; ଜୋଅବ—

ଅନ୍ତବେଦେ 1. Land between two rivers.
ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ; ପ୍ରୟାଗଠାରୁ ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଦେଶ ସମ୍ମନାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ—
2. The country between the Ganges
and the Jamuna (from Allahabad
to Hardwar.)

ଅନ୍ତବେଦୀ—ସଂ. ବି—୧ । ଅନ୍ତବେଦି (ଦେଖ)
Antarbedi 1. Antarbedi (See)
2. ବ୍ରଜଭାଷା (ଦେଖ)
2. Brajabhāṣā (See)

ଅନ୍ତବେଶିକ—ସଂ. ବି. ପୁ (ଅନ୍ତଃ+ବେଶ ଧାରୁ+ଇକ)—ଅନ୍ତଃପୁର-
Antarbesika ରମ୍ଭକ; ଅନ୍ତଃପୁରଗୁଣ—

(ଅନ୍ତବେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Male-servant of the harem.

ଅନ୍ତଭ୍ରତ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ=ମଧ୍ୟରେ+ଦୂ ଧାରୁ+ଇକ. ଥ)—
Antarbhāba ୧ । ଅନ୍ତରକ ପ୍ରକଳ ବା ଅବସ୍ଥା—
1. Internal nature.

୨ । ଅନ୍ତର୍କର୍ମବେଶ—2. Inclusion.

ଅନ୍ତଭୂତ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ଦୂ ଧାରୁ=ଦେବା + କର୍ତ୍ତା. ତ)—
Antarbhūta ୧ । ଅନ୍ତର୍ଗତ; ମଧ୍ୟପ୍ରିତ—1. Included in;
comprised in; contained in;

୨ । ମାନସିକ; ହୃଦୟତ—2. Inner; mental

୩ । ଲୀନ—3. Disappeared.

ଦ୍ୱାରେ ସମସ୍ତେ ଦ୍ୱାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ । କୃଷ୍ଣ ହ. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତାଯାମ ।

ଅନ୍ତମନାଃ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତଃ+ମନସ୍ଥ)—
Antarmanāḥ ୧ । ସମାହୃତ ଚିତ୍ତ—1. Contemplative.

୨ । ବିଷୟ—2. Melancholy.

୩ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ; ବ୍ୟାକୁଳ—3. Anxious.

୪ । ଗୁଡ଼ରେତା; ଯାହାର ମନ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ—
4. Self-contained; reserved.

ଅନ୍ତମାତ୍ରକା—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ + ମାତୃ + କ + ଥ)—(ତତ୍ତ୍ଵ) ଅନ୍ତମିଧ୍ୟରେ
Antarmātrukā ଥିବା ପଞ୍ଚକମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅକାରବ ପରମ
ବର୍ଣ୍ଣର ନାମ—Name of the 50 letters.

ଅନ୍ତମୁଖ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ଅନ୍ତଃ=ଅନ୍ତରକୁ+ମୁଖ = ଦୃଷ୍ଟି)—
Antarmukha ଅନ୍ତରକ ଚନ୍ଦ୍ରମ୍ଭାବ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Introspective; looking inward.

ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ—ସଂ. ବି. ପୁ (ଅନ୍ତଃ=ମଧ୍ୟରେ+ଯାମି=ଥିବା + କର୍ତ୍ତା).
Antarjāmī ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ହୃଦୟକୁ ଅଧିକାର
(ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରିଥିବା—1. Pervading the heart.
(ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ—ଅନ୍ୟବୂପ) ୨ । ହୃଦୟର ଭାବକୁ ଜାଣି ପାରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି))—
2. One who devines the inner feelings
of another.

୩ । ହୃଦୟ ଭାବକୁ ବଣ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

3. One who regulates the inner feelings
of another.

ଦେ. ବି. ପୁ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଅୟିବା ନାମ—Name given
to males.

ଫୁ. ବି—୧ । ଶିଥର—1. God.

୨ । ପରମାମ୍ବା—2. The Supreme Soul.

୩ । ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ—3. The inner soul.

୪ । ବାୟୁ—4. The air.

୧	ଇ	ର	ର,ର	ଶ	ଏ	ଦ୍ୱାଦୁଷ୍ଟି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାସିକ ସ୍ଵର୍ଗାଶ୍ରର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଞ୍ଜ	ରୟ	ରୁଥ	ଛ
,	ର	ର	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ୟୁ	ଅକାଶନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ୍ତ୍ରୀ	ସ	ଶ୍ଵେ	ରୁଥ	ରୁଥ	କୁ

ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ—୧। ମାତ୍ରଜାତ—1. Low caste.

Antyabarn୍ନା , । ଶ୍ଵୁ—2. A Sūdra,

୩। ସବଶେଷ ଅଶ୍ର—3. The last letter.

ଅନ୍ତ୍ୟଯମକ—ସଂ. ବ. (ଶକାଳକାରବିଶେଷ)—ପ୍ରାନ୍ତୀଯମକ (ଦେଖ) Prāntajamaka (See)

ଅନ୍ତ୍ୟାନୁପ୍ରାସ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ୍ୟ + ଅନୁପ୍ରାସ) ଅନୁପ୍ରାସବିଶେଷ— Antyānuprāsa A sort of alliteration.

[ଦ୍ଵ—ଉପାନ୍ତି ସ୍ଵର ସହିତ ଅନ୍ତ୍ୟ ବିଦ୍ଵତ୍ତନବର୍ଣ୍ଣ ପଦପାନ୍ତିରେ ପୁନଃପୁନଃ ଭାବାରିତ ଦେଲେ ଅନ୍ତ୍ୟାନୁପ୍ରାସ ହୁଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିହାଶର କବିତା ମାନେ ଏହାର ଅର୍ଥରେ ।]

ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟୀ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ତ୍ୟ + ଅବ + ସୋ ଧାର୍ତ୍ତ = ନାଶ- Antyābasāyī କରିବା+ଇନ୍ଦ୍ର ୧ମା. ୧ବ.)—

(ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟୀ—ସଂ) ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟୀ (ଦେଖ) Antyābasāyī (See).

ଅନ୍ତ୍ୟେଣ—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ—ଅନ୍ତ୍ୟ (ଦେଖ)

Antyena Ante (See)

ଏଣେ ସେ ଦୋଷ କରୁଥିବେ, ଅନ୍ତ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କଲାବେ ।
ପାଶୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ କନ୍ଦ୍ରେ ଦୟ ।

ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି—ସ. ବ. (ଅନ୍ତ୍ୟ = ଶେଷ କାଳୀନ + ସର୍ଜ ଧାର୍ତ୍ତ + ଶାବ. ତି)—

Antyeshti ଶେଷ ସର୍ଜ; ଦୂରଳ କର୍ମ; ମୃତ ସଂସାରଦ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ;
ଶବଦାହାଦ କର୍ମ; ମନୁଷ୍ୟ ମରିବା ପରେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତି
ପ୍ରେତର ଭୂବାର ନମିତ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଶାଖେକୁ କର୍ମ—
Final rites; funeral sacrifice; rites
performed after the death of a
person.

ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରୀୟା—ସଂ. ବ—ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି (ଦେଖ)

Antyeshti kriyā Antyeshti (See)

ଅନ୍ତା—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ, ଧାର୍ତ୍ତ = ବନ୍ଧନ କରିବା+ସଙ୍କଳେତ୍ର. ର)—

Antra ଅନ୍ତବୁଲ୍ଲା; ଅନ୍ତପୁଟା; ଭୁଦର ମଧ୍ୟେତ୍ର କାଢିଗୁ—
The entrails; bowels; viscera.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଵର—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ମାର୍ଗମକ ଜ୍ଵର—

Antrajwara Typhoid fever.

ଅନ୍ତପାଚକ—ସଂ. ବ—୧। ରୁଷବିଶେଷ—1. Asehynomene

Antrapāchaka Grandiflora.

୨। ଏକପ୍ରକାର ଦୂଃଖାଧ୍ୟ ରୋଗ (ଏ ରୋଗରେ ଉଦ୍‌ଦର
ମଧ୍ୟେ ଅନ୍ତ ଜଳାପୋଡ଼ା କରେ)—

2. A sort of incurable disease.

ଅନ୍ତପ୍ରଦାହ—ସଂ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍; ଅନ୍ତ + ପ୍ରଦାହ)—

Antrapradāha ଅନ୍ତରେ ଜନ୍ମିବା ଉପକର ପୋଡ଼ାଇବା
ରୋଗ—A disease causing burning
sensation in the entrails.

ଅନ୍ତବାଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତଶ୍ଵୟ)—ମଣିରେ ଦିଅଯିବା ପରଦା—
Antrabārda Partition wall.

ମହିତେକ ବୋଲେ ଦେବ ଅନ୍ତବାଡ଼ ପଡ଼ୁ ।
ପରଳା. ମହାଭରତ. ଉତ୍ତୋଗ ।

ଅନ୍ତବୃତ୍ତି—ସ. ବ (ଗୁଣୀ ତତ୍; ଅନ୍ତ + ବୃତ୍ତି) —ଅନ୍ତକୋଷ (ଦେଖ)
Antrabṛuddhi Antakōsha (See)

ଅନ୍ତିଜ—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. ଅନ୍ତଶ୍ଵୟ) —ଆକାଶ—The sky.

Antrichha

ଅନ୍ତିତୁଳି ହାରବଜା ମିଳିଲେ । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଙ୍ଗଳ ।

ଅନ୍ତ (ଧାର୍ତ୍ତ) —ସ. ବନ୍ଧନ କରିବା—To tie; to bind.

Anda (root)

ଅନ୍ତର—ବୈଦେ. ବି (ଥ) —ମାତ—Low..

Andar

ଅନ୍ତରମହଲ—ବୈଦେ. ବି (ଥ) —ଅନ୍ତଶ୍ଵୟର; ଅବର୍ଗ୍ୟ—

Andaramahala Female-apartment; seraglio.

ଅନ୍ତରମହଲ

ଅନ୍ତରମହଲ—ବୈଦେ. ବି—ଅନ୍ତରମହଲ (ଦେଖ)

Andaramahala

Andaramahala (See)

ଅନ୍ତାଜ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. ଓ ବିଶ—ଅନ୍ତାଜ (ଦେଖ)

Andāch

Andāja (See)

ଅନ୍ତାଜ—ବୈଦେ. ବି. (ଧା. ଅନ୍ତାଜ = ଅନୁମାନ)—

Andāja ୧। ଅନୁମାନିକ ଗଣନା—1. Estimate.

ଆନ୍ଦାଜ , ୨। ଅନୁମାନ—2. Guess; conjecture.

ଅନ୍ତାଜ

ଦେ. ବିଶ—୧। ଅନୁମାନିକ—1. Approximately.

୨। ଅନୁମାନିକରୁଷେ—2. Approximately;
by guess.

ଅନ୍ତାଜକରିବା—ଦେ. କି (ଧା. ଅନ୍ତାଜ + ଓ. କରିବା)—ଅନୁମାନରେ
ଆନ୍ଦାଜକରା ପ୍ରିର କରିବା—

ଅନ୍ତାଜକରନ୍ତା

To guess; to conjecture.

ଅନ୍ତାଜ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଅନୁମାନିକ —1. Determined by

Andājī

conjecture.

ଆନ୍ଦାଜ ୨। ପ୍ରାୟ—2. Nearly.

ଅନ୍ତକଳୀ ୩। ଅନୁମାନଷ୍ଟି—3. Conjectured; guessed,
estimated.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅନୁମାନିକରୁଷେ—

By guess; approximately.

ଅନ୍ତାଜ ମାରିବା—ଦେ.କି—ନ ଜାଣି କେବଳ ଅନୁମାନ କର କହିବା—

Andāji māribā To say a thing only by guess.

ଆନ୍ଦାଜିମାରା

ଅନ୍ତାଧୁନ—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଅନ୍ତ) —୧। ଅବୋଧ୍ୟ—

Andādhuni

1. Incomprehensible.

ଅନ୍ତପାଦୁନ୍ତ—୨। ଅମୂଳକ—2. Unfounded.

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅପର ଦ୍ୱାରା ଦୂରେ ଦୂରେ ୫ ଟିକ୍ଟ ଅଛନ୍ତି ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତିକ୍ଟ ଅଛନ୍ତି ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରୋଧ ରକ୍ଷା ବିରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବେ ୫ ଟା , ତଥାର କେଣେମେ ବର୍ଷ ବା ମାସାମୁକ୍ତି ଶର ଖୋଲିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ବିଜ୍ଞାପାର୍କ ଯଥାକ୍ଷମେ ହର୍ବର ବପାରିବ , ବା ୫ ଟିକ୍ଟ ବର୍ଷ ବା ମାସାମୁକ୍ତି ଶର ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ଯଥୀ— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘ଦୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଦିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଦିନ୍କୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିକୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକନନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକନନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ ।

- ୩ । ଗୋଲମାଳିଆ—3. Confused.

୪ । ଆପଣଙ୍କ ବିଶ୍ୱର ନ ଥାଇ କରୁଯିବା କର୍ମ—
4. Done without thinking (work).

୫ । ଅନ୍ୟାୟ—5. Wrong.

୬ । ବେଠିକଣା—6. Unsystematic.

୭ । ଅଖାଡୁଆ (କାର୍ଯ୍ୟ) —7. Difficult (work).

୮ । ସାହାର କାରଣ ନାହିଁ—8. Unreasonable.

୯ । ନିଷ୍କଳ; ବୃଥା; ଅକାରଣ—9. Fruitless.

୧୦ । ଅନ୍ତାକି; ଆନ୍ତୁମାନକ—10. Decided by
guess.

୧୧ । ଅନ୍ତୁମାନହିଁ—11. Arrived at by
conjecture.

ଦେ. ବି—୧ । ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Wrong action.

୨ । ବେଠିକଣା—2. Want of method.

୩ । ସଥେକୁଣ୍ଠର—3. Despotism

୪ । କାରଣ ନ ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ—
4. Work without any cause.

୫ । ଅଯୌକ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ—5. Unreasonable act.

୬ । ଅଖାଡୁଆ କାମ—6. Unsystematic work.

୭ । ଅନ୍ତୁମାନ—7. Guess.

ଦେ. ବଣ—୧ । ବୁଆରେ—1. In vain.

୨ । ଅକାରଣରେ—2. For nothing.

ଅନ୍ଧାଧନିଆ—ଦେ. କଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଗୋଲମାଳିଆ—

Andādhuniāñ	1. Confused.
ଲାଗାନେ ୨ । ସେ ଗୋଲମାଳ ଲଗାଏ—	
ଅନ୍ଦାସ୍ୱୟୁଷ	2. One who confuses things
୩ । ବେଠିକଣା—3. Unmethodical.	
୪ । ଅଖାଡ଼ ; ଅଖାଡ଼ ଥୁ—4. Unsystematic.	
୫ । ସେ ଆଗ ପଛ ବିରୁର ନ କରି କାମ କରେ—	
୬ । ସେହିକଣାଙ୍କୁ—5. (one) Who works thoughtlessly	
୭ । ଯଥେତ୍ତାଗୁରୁ—6. Despotic.	
୮ । ସେ ଅନୁମାନ ଛପରେ ନିର୍ଭର କରି କାମ କରେ—	
୯ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା କରାଯିବା (କର୍ମ)—	7. Acting on guess
୧୦ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା କରାଯିବା (କର୍ମ)—	8. (action) Done by guess

ଅନାଧୁନ୍ତ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନାଧୁନ୍ତ (ଦେଖ)	
Andādhundi	Andādhuni (See)
ଅନାଧୁନ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅନାଧୁନ୍ତିଆ (ଦେଖ)	
Andādhundia	Andādhuniāñ (See)
ଅନିକା—ସଂ. ବି. (ଅନ ଥାରୁ + ଇକ + ଆ)—ତୁମ୍ଭୀ	
Andika	Oven; fire-place

ଅନ୍ଧଶା—ଗ୍ରା. ବି. (ପା. ଅନ୍ଦେଶା)—ଅନ୍ଧଶା (ଦେଖ)	Andisā	Anisā (See)
ଅପେକ୍ଷା		
ଅନ୍ତର୍ମା		
ଅନ୍ତସ୍ଥି—ଦେ. ବି—ପ୍ରତେକ ଶୈଟ ଶୈଟ ଛିଦ୍ର ଓ କୋଣ—	Andisandi	Every minute hole or corner.
ଅନ୍ତିମାନ୍ଦି		
ଅନୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ ଧାରୁ=ବନ୍ଦନ କରିବା + ରୁ)—	Andu	1 ହୃଦୟ ବନ୍ଦନ ଶୃଙ୍ଗଳ; ହାତ-ଶିରୁଳ—
		1 Foot-chain for the elephants.
	2 ଶିରୁଳ ପର ଶୀ ପାଦଭୂଷଣବିଶେଷ—	
		2. A leg-ornament for females.
ଅନୁକ—ସଂ. ବି. (ଅନ + ଉକ)—ଅନୁ (ଦେଖ)	Anduka	Andu (See)
ଅନୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ + ଉ)—ଅନୁ (ଦେଖ)	Andū	Andu (See)
ଅନୁକ—ସଂ. ବି. (ଅନ + ଉକ)—ଅନୁକ (ଦେଖ)	Andūka	Anduka (See)
ଅନ୍ଧ (ଧାରୁ)—ସ. ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିଲୁହ ହେବା—	Andh (root)	To be blind.
ଅନ୍ଧ୍ୟରବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କ୍ର. (ସ. ଅନ୍ଧ; ଅନ୍ଧପର ହେବା)—	Andhraibā	କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୃତ ହେବା—
		To be bewildered.
ଅନ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ଧ ଧାରୁ + ଅ)—	Andha	1 ଯାହାର ଦିଶେ ସାକ ଚକ୍ର ନାହିଁ; ଚନ୍ଦ୍ରମୂଳ; ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି-
ଅନ୍ଧ୍ୟା	ମୂଳ—1. Blind; stark-blind.	
	2 ନିକଢ—2. Dense.	
	3 ନିକଢ ଅନକାରମୟ—3. Dark; pitch dark.	
	4 ଯାହା ଧର୍ମ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—4. Dim.	
ସଂ. ବି—୧ ଅନକାର—1. Darkness,		
	2 ଉକାନ୍ଦକାର—2. Pitch darkness.	
	3 ଜଳ—3. Water.	
	4 ମୂଳ ଅନମନ୍ଦ—4. Blind man.	
	5 ପାଦତ୍ୟ ଲାଭବିଶେଷ—	
	5. Name of a hilly tribe.	
ଦେ. ବିଶ. (ଗାଳ)—୧ ଅବୁଧମଣ୍ଡା; ଅବିଗୁରକ—		1. Unjust.
	2 (ଗାଳ) ଆଖି ଥାରୁ ଥାରୁ ଯେ ଅନ୍ଧପର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—	
	2. (a person) Who acts as if he has	
	no eyes.	
ଅନ୍ଧକ—ସଂ. ବି. ମୂଳ (ଅନ୍ଧ + ଶାର୍ଥୀ କ)—୧ ଅନ୍ଧ ରଷ୍ଟବିଶେଷ—	Andhaka	1. Name of a blind Sage.

୧	ଇ	ତି	ବିର	ଥ	ଏ	ଦୃଷ୍ଟି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରିକ ସ୍ମଳ୍ଲାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ତି	ବି	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

• [ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଦଶରଥ ଶବ୍ଦରେ ବାଣରେ ମାରି ପକାଇବାରୁ ରୂପିକ ଅରଣ୍ୟ ଫଳରେ ଦଶରଥ ମୃତ୍ୟୁକାଳରେ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।]

୨ । ରାଷ୍ଟ୍ରସବଶେଷ—2. A demon.

ସାତ ଦର୍ଶ ଅନ୍ଧକ ଫୋଇଲୁ ସହାର
ତହୁଁ ହରଣରେ ହର ଅସତ୍ରେ ନଗର । ସାରଳା ନହାଇବନ୍ତ ମଧ୍ୟ ।

[ଦ୍ର—ମହାଦେବ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରସବଶେଷ ।]

୩ । ଯତୁବଂଶୀୟ ରାଜାବିଶେଷ—

3. Name of a king of the family of
ଜାଦୁ. Jadu.

୪ । ଅନ୍ଧକାର—4. Darkness.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ଧ + ସାର୍ଥୀ. କ)—ଅନ୍ଧ—Blind.

ଦେ. ବି. (ନାମ) — ମହିଷାସୁରର ମହୀ ରମ୍ଭ ଉତ୍ସବର ପଣନାବି—

The name of a minister of Mahishasura
and the great-grandson of Raksha
bhakshaka.

ଅନ୍ଧକର୍ଷ—ସଂ. ବି. [ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ଧକ (ରାଷ୍ଟ୍ରସବଶେଷ)+ରଷ୍ଟ୍ର = ଶତ୍ରୁ]—

Andhakaripu ୧ । (ଅନ୍ଧକ ରାଷ୍ଟ୍ରସବଶେଷର ବିଧକତ୍ତ୍ଵ) ଶିବ—

1. The God Siba.

୨ । (ଅନ୍ଧକ = ଅନ୍ଧକାର + ରଷ୍ଟ୍ର) ଶୂନ୍ୟ—

2. The sun.

ଅନ୍ଧକାନ୍ତକ—ସଂ. ବି—(ଅନ୍ଧକ+ଅନ୍ଧକ=ଶତ୍ରୁ) ୧ । ଅନ୍ଧକର୍ଷ (ଦେଖ)

Andhakāntaka 1. Andhakaripu (See)

୨ । ଶର୍ତ୍ତବିଶେଷ (ଏଠାରେ ମହାଦେବ ଅନ୍ଧକ ନାମକ ଅସୁରକୁ
ମାରିଥିଲେ)—2. Name of a sacred place where
Mahadeba killed the demon

Andhaka

ଅନ୍ଧକ କନାଟି ତହୁଁ ରହିଲେ ଧୂଳିଟି
ଅନ୍ଧକ ଅନ୍ଧକ ଗୋଲ ହେଲା ଗାଥ ଗୋଟ । ମାରିଶେଷ ପୁରାଣ ।

ଅନ୍ଧକାର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ + ରଷ୍ଟ୍ର ଥାରୁ = କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Andhakāra ତମେର; ଅନ୍ଧକାର—Darkness; gloom.

ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ଧକାରୁଆ—Dark; gloomy.

ଅନ୍ଧକାରୀ—ସଂ. ବି. [ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ଧକ (ରାଷ୍ଟ୍ରସବଶେଷ)+ଅର = ଶତ୍ରୁ]—

Andhakāri (ଅନ୍ଧକର୍ଷ) ଶିବ—Siba.

ଅନ୍ଧକୁପ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ = ଅନ୍ଧକାରମୟ + କୁପ = କୁଆ)—

Andhakupa ୧ । ଅନ୍ଧକାରମୟ କୁପ ବା ଗଢ଼ି—

ଅନ୍ଧକୁଆ 1. A dark pit or a black hole.

ଅନ୍ଧକୁପାନ୍ତା ୨ । ଅନ୍ଧକୁପାନ୍ତ ଅନ୍ଧକାର କୁଆ—

2. A dark unused well.

୩ । ନରକ ବିଶେଷ—3. A dark part of hell.

୪ । ବାୟୁତଳନିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ଧକାର ଗୁଡ଼—

4. Unventilated dungeon.

* । ଯେଉଁ ଗାତ ବା ଶଣିର ଭୂପରେ ପଦ ଓ ତାଳ ଘୋଡ଼ିଆ
ହୋଇଥାଏ; ଏଥିରେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଗଲ ପଡ଼ନ୍ତି—
5. A hidden well; a pit-fall.

ଅନ୍ଧକୁପହତ୍ୟା—ଦେ. ବି—୧୭୫୭ ସାଲରେ ବିଜ୍ଞଦେଶର ନବାବ
Andhakūpahatyā ସିରଜଭାବୀଲ୍ ଶତାବ୍ଦିକ ରଙ୍ଗଜ ପୁରୁଷ
ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ କଲିକତାର ଯେଉଁ ଶ୍ଲେଷ ପରେ ବନୀ
କର ରଖିଥିଲେ । (ପରଦିନ ସକାଳରୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁର
ଅଭିବର୍ତ୍ତ ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ମରି ଯାଇଥିବାର
ଦେଖାଗଲା । ଏ ଘଟନାକୁ କେହି କେହି ସତ୍ୟ ବୋଲି
ବିଶ୍ଵାସ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଠାରେ ଏହା ଘଟିଥିଲା
ସେଠାରେ ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ଗୋଟିଏ ସୁଭିମନ୍ଦର
ଅଛି ।)—The black hole-massacre.

ଅନ୍ଧକାର—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନ୍ଧକାର (ଦେଖ)

Andhatkāra

Andhakāra (See)

ଅନ୍ଧତମସ—ସ. ବି. (ଅନ୍ଧ = ନିବଢ଼ + ତମସ = ଅନ୍ଧକାର)—

Andhatamas ୧ । ନିବଢ଼ ଅନ୍ଧକାର—

1. Blinding darkness.

୨ । ବିଦ୍ଵବିଦ୍ଵା ଅନ୍ଧକାର; ଭାର ଅନ୍ଧକାର—

2. Utter gloom; pitch darkness.

ଅନ୍ଧତମସ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅନ୍ଧତମସ)—ଅନ୍ଧତମସ (ଦେଖ)

Andhatamasa

Andhatamas (See)

ଅନ୍ଧତମିସ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ = ନିବଢ଼ + ତମିସ୍ତ)—

Andhatamisra ୧ । ନିବଢ଼ ଅନ୍ଧକାର—

1. Blinding darkness.

୨ । ନିବଢ଼ ଅନ୍ଧକାରମୟ ନରକ ବିଶେଷ—

3. The second of the 21 Hells.

୩ । (ଦେଦାନ୍ତ) ପଞ୍ଚବିଧ ଅଞ୍ଜନର ଏକତମ—

3. (Bedānta) One of the five states of
ignorance.

ଅନ୍ଧଦେଶ—ଦେ. ବି—୧ । ଯେଉଁ ଦେଶର ଅଧିକାରୀମାନେ ଅନ୍ଧ ବା

Andhadeśa

1. A country of blind men.

୨ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ନିଧ୍ୟ ବିଶ୍ଵର ନାହିଁ—

2. A country where there is no justice.

ଅନ୍ଧନିଶ୍ଚାପ—ଦେ. ବି—୧ । ଅନ୍ଧ ବୃଣ୍ଣମଣା—

Andhanisāpa

1. Injustice.

ଅବିଚାର

2. ପଞ୍ଚାଏତମାନଙ୍କର ଅବିଶୁର—

1. The unjust decision of a
Punchayata.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଵର୍ଗ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଙ୍ଗା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଜ୍ଞାନରେ ଯେବେ ଏ ରଙ୍ଗାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ଯେହି ତବ ପାଇଁ ସଥାତ୍ମମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିପରୀତ, ବା ୯ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଜ୍ଞାନବାବୁ ହେବ । ସଥା—‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବ୍ୟାଖ୍ୟା’ ଦେଖିବେ; ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅନ୍ତର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅନ୍ତର’ ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ତପର୍ମୁଣ୍ଡ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ + ପର୍ମୁ + ନ୍ୟାୟ)—

Andhapangunyāya (ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଦର୍ଶନ) ଅନ୍ତ ପର୍ମୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
ନୈତିକ ଉଦ୍‌ଦିରଣ—(Sankhya philosophy)
The allegory of the blind and the lame,
the lame leading the blind.

[ବ୍ୟୁ—ଅନ୍ତ ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ, ଅଥବା କାର୍ଯ୍ୟ କର ପାରେ ।
ପଞ୍ଚ ମୂଳ ପାରେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦେଖୁ ପାରେ । ଏ ଦୁହେଁ ପୁଅକୁ
ପୁଥବ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ କର ବସିଲେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଯେବେ
ଅନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ କାନ୍ଦରେ ବଥାଏ, ତେବେ ପଞ୍ଚମୀ ରହୁ ଅନ୍ତକୁ
ଚଳାଇଲେ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ମିଳିତ ଶର୍କ୍ର ହାତ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରା
ଯାଇ ପାରେ । ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାର ଉଦ୍‌ଦିରଣହାତ ପ୍ରକୃତି-
ପୁରୁଷକର ସମାହାରରେ ମୋକ୍ଷ ଓ ଭୋଗ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ଲୁହ ହେବା
ରୂପକର୍ତ୍ତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଛି ।]

**ଅନ୍ତପଟଳ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ + ପଟଳ)—ମନୁଷ୍ୟ ବା ପଶୁ କିଛି ପଦାର୍ଥ
Andhapatāla ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ, ଏଥୁପାଇଁ ଆଶି ଉପରେ
ବନ୍ଦା ଯିବା ପଣ୍ଡ—A band tied over the eye
on account of which one cannot see
any thing; a buffer over the eyes.**

ଅନ୍ତପଟଳ ବାନିଲ ସାମାର ନିମନ୍ତେ । ସାରଳା, ମହାବାତ, ନାଥ ।

ଅନ୍ତପତ୍ତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତପଟଳ)—ଅନ୍ତପଟଳ (ଦେଖ)

Andhapati Andhapatāla (See)

ଆନ୍ତପତ୍ତି

**ଅନ୍ତପରମାର୍ପଣ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି—ଅନ୍ତକୁ ବାଟ କଢାଇବାର ଉଦ୍‌ଦିରଣ
Andhaparamparānyāya ଜଣେ ଅନ୍ତ ଅନ୍ତ ଅନ୍ତକୁ ବାଟ
କଢାଇଲେ, ଦୁହେଁଯାକ ଗାତରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଏହି ନ୍ୟାୟ—
The allegory of a blind man leading
another blind man, one stumbling the
other stumbles.**

ଅନ୍ତପୁଟଳ—ଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ. (ସଂ. ଅନ୍ତପଟଳ)—ଅନ୍ତପଟଳ (ଦେଖ)

Andhapuṭāla Andhapatāla (See)

ଆନ୍ତପୁଟଳ

**ଅନ୍ତପୁଟଳ—ଶ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତପଟଳ)—ଅନ୍ତପଟଳ (ଦେଖ)
Andhapuṭāli Andhapatāla (See)**

**ଅନ୍ତପୋଟଳ—ଶ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତପଟଳ)—ଅନ୍ତପଟଳ (ଦେଖ)
Andhapoṭāli Andhapatāla (See)**

**ଅନ୍ତବୁଝାମଣ୍ଟା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ତାୟ ବରୁବ; ଅବିର—
Andhabujhāmaṇṭā Injustice.**

ଆନ୍ତବୁଝାମଣ୍ଟା

ଆନ୍ତବୁଝାମଣ୍ଟା

ଅନ୍ତବେଶାର—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅନ୍ତବ୍ୟବହାର)—

Andhabebhbāra ଆଶି ନ ଥିବା ଲୋକର ବ୍ୟବହାର ପର
ଅନ୍ତେରମତ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବା ବ୍ୟବହାର ବା ଆଚରଣ—

An act resembling that of a blind man.

ଅନ୍ତର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. ପୁ—ଅନ୍ତ—Blind.

Andhar

(ଅନ୍ତଶ୍ଵା—ସୀ)

ଅନ୍ତରଗ୍ରେଦ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—(ଗାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ)

Andharchod ମୁର୍ଖ; ନିବୋଧ—(a term of abuse)

Foolish; stupid.

ଅନ୍ତର ନଉଡ଼ି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅନ୍ତର ଲଉଡ଼ି (ଦେଖ)

Andhara naurdi Andhara laurdi (See)

ଅନ୍ତର ଲଉଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଅନ୍ତ ଯେପରି ସମ୍ମି ସାଧାଯ୍ୟରେ ରୁଲେ

Andhara laurdi ସେହିପରି କୌଣସି ବନ୍ଦକ୍ରି ଯାହାକୁ ଅନ୍ତପ୍ରେତ
ଅନ୍ତର ଲଡ଼ି କର ଚଲେ; ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ୟ—

Sole support; sole help of a person.

ଅନ୍ତର ଲଉଡ଼ି ମୋର ନରତ୍ର ପ୍ରସର—ଅନମ୍ବୁ ବନ୍ଦକ୍ରିତାମ୍ବି !

ଅନ୍ତରବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଅନନ୍ଦବନ୍ଦିକ ହେବା—

Andharāibā To be resourceless.

ଅନ୍ତଲ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ; ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—

Andhalā

୧। ଅନ୍ତ—1. Blind.

୨। ଅନ୍ତରମୟ—2. Dark.

୩। ଯାହା ଶଷ୍ଟିରୁପେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—3. Dim.

ଅନ୍ସ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ ଧାରୁ = ରୋଜନ କରିବା + ଅସ; ନିପାତନ)—

Andhas ଯାହା ରୋଜନ କରିଯାଏ; ଅନ୍ତ; ପକ୍କାନ୍ଦ; ଭାତ—

Boiled rice.

ଅନ୍ତ ହାତ ଦେଖିବା ନ୍ୟାୟ—(ସଂ. ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ ଲିଖିତ ନ୍ୟାୟ)

Andha hāti dekhibā nyāya ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅନ୍ତ ହାତର

ରନ୍ଦ ରନ୍ଦ ଅଙ୍ଗରୁ ହାତହାତ ହୁଇଁ ଯେଉଁ ଜାନ ଲୁହ କରନ୍ତି—

ତାହାର ସମ୍ମିହାତ ଜାହିବା ହାତି ସମ୍ବଲେ ପର୍ଣ୍ଣ ଜାନ—

(Hindu philosophy) The Vedântists maintain that if all the different conceptions of God arrived at by the 5 schools of the Hindu Philosophy be put together, then some rational idea of the Godhead can be arrived at; as the idea of a whole elephant can be arrived at if we add together the different tangible perceptions of the elephant arrived at by five blind persons.

[ବ୍ୟୁ—ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅନ୍ତ ହାତି ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ଜଣେ

ଅନ୍ତ ହାତିର ଗୋଡ଼ ଦରଶି ‘ହାତି ଖମ୍ ପର’ ବୋଲି କହିଲ ।

ଆଜି ଜଣେ କାନ ଆଉଁସି ‘ହାତି କୁଳ ପର’ ବୋଲି ପ୍ରିର କଲା ।

୧। ଇତିରୁ ଗୁରୁ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସୁଲାପର	ସିଂହ ଶିଖ ଜଳ ଉଦୟ ଉଥ ତଥ
, ଇତିରୁ ଗୁରୁ ଯେ ଅକ୍ଷାରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁର ବର୍ଣ୍ଣ ଏଥ ସିଂହ ଗୁରୁ ଉଥ ତଥ	ଅନୁଲାପିକ ସୁଲାପର	ଅନୁଲାପିକ ସୁଲାପର

ତୃତୀୟ ଅକ୍ଷ ହାତୀର ପେଟ ଦୟାଣ୍ଡ ତାକୁ 'କୋଡ଼ମେଇ ଭକ୍' ବୋଲି ମତ ଦେଲା । ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷ ହାତୀର ଲଙ୍ଘୁଡ଼କୁ ହରୁ ତାକୁ 'ଗୋର ଲଙ୍ଘୁଡ଼ ପର' ବୋଲି କହିଲା । ପଞ୍ଚମ ଅକ୍ଷ ହାତୀର ଶଶ୍ରା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ 'ହାତୀ ସାଧ ପର' ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କଲା । କାହାର ନିଥା କାହାର ସଙ୍ଗେ ମେଲା ନ ଦେବାରୁ କଳ ଦେଇଲା ଜଣଣ ଭୟ ଥିବା ମନ୍ତ୍ରି ଆସି ତାକୁ ରୁହାର ବହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଯାଦା ଦେଖୁଲ ତାକୁ ସବୁ ଏକାଠେର" ମିଶାଇ ପେଉଁ ଜାବ କରିବା କରୁଛ, ତାହାରୁ ହାତୀ ।" ଏହି ଉଦ୍‌ବାଦରଣକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରି ଦାର୍ଶନିକ ମତ ହୋଇଥାଏ ଯେ, ବୈଶେଷିକ, ନୈୟାୟିକ, ମାମାୟକ, ସାଙ୍ଗ୍ୟ ଓ ପାତଙ୍ଗଳ—ଏହି ପାଞ୍ଚ ଦର୍ଶନ ନିର୍ମିତ ରୁହାରକର ଏବେଳ ଦେଶ, କଳନାକୁ ଏକଟ କଲେ ରୁହାରକର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଜନ୍ମିବ ଓ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ।]

ଅକ୍ଷା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅକ୍ଷ)—୧। ଅକ୍ଷ ମନୁଷ୍ୟ—

Andhā

1. Blind man.

ଆଁଧା

୨। ଅକ୍ଷାର—2. Darkness.

ଆଁଧା

ମେର ପ୍ରାୟ ଦିଶୁଅଛ ହୋବେ ମେର ଅକ୍ଷ—ପ୍ରାଗ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣୀତା ।

ଅକ୍ଷାରୋଦା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. ପୁ.—(ଅଣ୍ଣିଲ ଗାନ୍ଧି)

Andhāchoda ମୂର୍ଖ; କିର୍ତ୍ତବିଆ—Foolish; dunce.
(ଅକ୍ଷାରୋଦେଇ—ଶୀ)

ଅକ୍ଷାଧୁନ୍ତ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକ୍ଷାଧୁନ୍ତ (ଦେଖ)

Andhādhuni

Andādhuni (See)

ଅକ୍ଷାଧୁନ୍ତ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଅକ୍ଷାଧୁନ୍ତ (ଦେଖ)

Andhādhundi

Andhāhuni (See)

ଅକ୍ଷାର—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଅକ୍ଷକାର)—ଅକ୍ଷକାର (ଦେଖ)

Andhāra

Andhakāra (See)

ଆଁଧାର; ଆକ୍ଷାର

ଅନ୍ଧରା

ଅକ୍ଷାରକଟ୍କଟ୍—ଶ୍ରୀ. ବି—ଘନାନ୍ଧକାର; ଅତ ଅକ୍ଷକାର—

Andhārakat̄kāt̄ Pitch darkness; gloom.

ଆକ୍ଷାରଯିଟ୍ସିଟ୍—ଶ୍ରୀ. ବିଶ—ଘନାନ୍ଧକାରମୟ—

କିଟକିଟେ ଅକ୍ଷକାର Pitch dark; very dark; gloomy.

ଅନ୍ଧରାମୁଣ୍ଡ

ଅକ୍ଷାରକଣା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ଶୀ—ଅକ୍ଷାର ବା ରାତରେ କଣା

Andhārakanā ବା ଦୃଷ୍ଟିପୁର—Night-blind; one

ରାତକାନା who can not see in the night.

ରତ୍ନମ୍ୟ

ଦେ. ବି. ପୁ. ଓ ଶୀ—୧। ରତ୍ନମ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ—

1. Night-blind man

ଅକ୍ଷ ! ବୋଗା ବରେଇ ଦେଲା; ଏ ଅକ୍ଷାରକଣା ଆସି ପାଇବନାହିଁ—

ଫଳାରମୋହନ; ହମାର ଅଠଗୁଣ ।

୧। ଶିଥିରେ ନ ଦେଖିବା ରେଗ—2. The disease by which the eyes become dim in the night; night-blindness.

ଅନ୍ଧାରକଟ୍କଟ୍କଟ୍—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ — ଅକ୍ଷାରକଟ୍କଟ୍କଟ୍ (ଦେଖ)

Andhārakit̄kīt̄ Andhārakaṭkāṭ (See)

ଅନ୍ଧାରକଟ୍କଟିକଟ୍ଟ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ — ଅକ୍ଷାରକଟ୍କଟ (ଦେଖ)

Andhārakit̄kīt̄ Andhārakaṭkāṭ (See)

ଅନ୍ଧାରକଟ୍କଟିକଟ୍ଟିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଘନାନ୍ଧକାରମୟ; ତମସାହନ—

Andhārakit̄kīt̄iā Utterly dark; pitch dark

ଅନ୍ଧାରପିଟ୍ଟପିଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. ଓ ବିଶ.—

Andhāraghit̄ghit̄ ଅକ୍ଷାରକଟ୍କଟ୍ (ଦେଖ)

Andhārakit̄kīt̄ (See)

ଅନ୍ଧାରପକ୍ଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର + ପକ୍ଷ)—

Andhārapaksha ରୂଦ୍ଧମାସର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ—The wane of the moon; the dark fortnight of the lunar month.

ଅନ୍ଧରୀ ପରାଧାରୀ

ଜହପକ୍ଷ } ବିପକ୍ଷତ
ଆକୁଆପକ୍ଷ }

ଅନ୍ଧାରପକ୍ଷ—ଶ୍ରୀ. ବି—ଅନ୍ଧାରପକ୍ଷ (ଦେଖ)

Andhārapakha Andhārapaksha (See)

ଅନ୍ଧାରବିଜେ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର + ବିଜୟ)—

Andhārabijē ଅନ୍ଧାରବିଜେ (ଦେଖ)

Andhāribijē (See)

ଅନ୍ଧାରି—ଦେ. ବି—୧। ନାହାଗୁଳାପରର ହାତଅବରେ କାନ୍ଦର ଉପର

Andhāri ଓ ମଥାକ ମଥରେ ଥିବା ମେଲ ତିକୋଣାକାର ଅଂଶ—

I. Gable

୨। ଘର ହାତଅବରେ ସେଉଁ ପଢା ମାରିବା ଦ୍ୱାରା କାନ୍ଦର ଉପରେ ଥିବା ମେଲ ଅଂଶ ବନ୍ଦ କରିଯାଏ—

2 The planks put on the gable to shut the triangular opening below the roof and above the walls.

* । ଅକ୍ଷକାର ସମୟ; ରତ୍ନମ୍ୟ—3. Night time.

ପୋଣି ଘେରିବେ କରି ଥାର ଯେ ଅନ୍ଧ ର ।

ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ରତ୍ନେ ଗ ।

ଦେ. ବିଶ—୧। ଅନ୍ଧକାରସମ୍ବଲିମ୍ୟ—

1. Relating to darkness.

, । ଅନ୍ଧକାରମୟ; ଅନ୍ଧରୀ—2. Dark.

ଅନ୍ଧରୀ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଅନ୍ଧକାରମୟ—

Andhāria 1. Dark; full of darkness.

ଅନ୍ଧକାର । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅନ୍ଧକାର; ଅନ୍ଧମୟ—

ଅନ୍ଧରୀ 2. Ignorant; dunce

ତୁମେ ତ ଅନୁଥପ୍ରାସ ମହିଁ ଅନ୍ଧରୀ—। ପଳାରମୋହନ. ଉତ୍ତନ ତୁମଣ ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସ୍ତୁଠିତ ୧ ପଢ଼ିର ଅନ୍ତର ଓ ମାଟ୍ଟା ଏବଂ , ପଢ଼ିର ଅନ୍ତର ଓ ମାଟ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା , ପଢ଼ିର ବୌଣୀଷ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାବ୍ଦୀ ଗନ୍ଧ ଜୋଙ୍ଗାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘ରୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୁଥ’ ଚେଣ୍ଟିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ତ୍ତା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ତ୍ତା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଚେଣ୍ଟିବେ ।

* । ଜ୍ଞାନୁଜାଲୁଆ (ଦେଖାଯିବା); ଶ୍ରାପସା—3. Dim.

ଅନ୍ତରିତ—ଦେ. ବଣ. (ଓ. ଅନ୍ତର + ସଂ. ଇତି)—ଅନ୍ତକାରିତି—

Andhārita Darkened.

ବୃଦ୍ଧିତର ପ୍ରେମେ ବନ୍ଦାବନ ହନ୍ଦାଇଛି ସେମାନେକ ।

ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧିତ ଅନ୍ତରିତ ପାର ଠାବେ ଠାବେ ଗାର ଦେଖି ॥

ବ୍ୟାକାଥ, ସମାଚ ।

ଅନ୍ତରିତି—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅନ୍ତକାର)—୧ ୧ ଅନ୍ତକାରମୟ କରିବା—

Andhāribā 1. To darken.

ଅନ୍ତାଦିର କରା । ୨ । ଆହାଦିତ କରିବା—2. To cover.

ଅନ୍ତରୀକ୍ଷା କରିବା ଧୂଳରେ ଅନ୍ତାଦିର କରା । ବ୍ୟାକାଥ, ମହାଯାନ ।

ଅନ୍ତରିତିକେ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତକାର + ବିଜୟ)—

Andhāribije ରଜା ଓ ରଜକର୍ମବ୍ୟାମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ ବୁଲି ଚୋରାଗତ୍ତ ଯିବା କାର୍ଯ୍ୟ—Walking incognito in the dark; (a custom with kings or high officers.)

[ଦ୍ୱ—ରଜା ଓ ରଜକର୍ମବ୍ୟାମାନେ ରଜନ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ଅବଶ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିବା କିମନ୍ତେ ଆୟୁଗୋପନ କରି ଅର୍ଥାତ୍ ବିହା ନ ଦେଇ ଅନ୍ତରରେ ବୁଲି ବାହାରକୁ ଏବଂ ଏହିପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ତଥ୍ୟ ସପ୍ରତି କରିପାରନ୍ତି ।]

ଅନ୍ତରିମାଚ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ମାଛ ନହିଁ ନହିଁ ଅନ୍ତର ପକ୍ଷରେ ବା

Andhārimāchha ଅକାଶରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍‌ବିତ ହେବା ଅଗ୍ରା ଜାଲରେ ଧର୍ଯ୍ୟାଥାନ୍ତି—Fish caught in the rivers in the dark or before moon-rise.

[ଦ୍ୱ—ଅନ୍ତର ପକ୍ଷରେ ବା ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ନହିଁରେ ଜାଲ ପକାଇଲେ ଯେତେ ମାଛ ପଡ଼ିଛି ଆଲୁଆ ପକ୍ଷରେ ବା ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ପରେ ସେତେ ମାଛ ପଡ଼ିଛି ନାହିଁ, ଏହା କେଉଁଠିକର ଅନୁଭବିତ ।]

ଅନ୍ତରିମୁଲକ—ଦେ. ବି—୧ । ଅସଭ୍ୟ ଦେଶ; ଯେଉଁ ଦେଶରେ ସଭ୍ୟତା

Andhārimulaka ପଣି ନାହିଁ—1. Uncivilised country; benighted country.

ଅନ୍ତକାର ମୁଲ୍କ— ୨ । ଅବୁଧାମଣା ରାଜକ—2. A country where there is no justice.

୩ । ଗଡ଼ିଜାତ ରଜନ୍ (ଯେଉଁଠାରୁ ଖାସ ବିହିତ ପାଇବି ରଜନ୍ୟର ଅଭିନ ଓ ସୁନ୍ଦରରୂପ ଅନ୍ତେକ ପଣି ନାହିଁ)—3. Native States.

ଅନ୍ତରିଲଗା—ଗ୍ରା. ଅ—ସବାର ବେହେରକର ତାକ । ଅନ୍ତରରେ

Andhārilagā ପଥ ଦେଖା ନ ଯାଇଥିଲେ ଗଡ଼ିଜାତ ପାଇବି ତାକ ମାରନ୍ତି—A halloo of palki-bearers when the road in front is dark.

ଅନ୍ତରୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଅନ୍ତରୀଆ (ଦେଖ)

Andhāruā Andhāriā (See)

ଚଟ କଣ ଗର ଗର ଅବ ରିଆ

ଜଳ ଦେଖିବା କେବଳ ଯୋଗ ଗୁଡ଼ । ବ୍ୟାକାଥ, ଚିତ୍ରବାଜା—

ଦେ. କି—ବଗଜାତୀୟ ପଣୀକଣେଷ (ଏହାର କର୍ଣ୍ଣ ମାଟ୍ଟା; ଏ ପଣୀ ବଗଠାରୁ ବଢ଼ି)—A class of birds.

ଅନ୍ତସନ୍ଧି—ଦେ. କି—୧ । କୌଣସି ବିଷୟର ସୁନ୍ଦାଦିପି ସ୍ମୃତ ଅଂଶ—

Andhisandhi 1. Slightest details of any antecedent.

୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରୁପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଓ ଅନ୍ତକାରମୟ ଅଂଶ—

2. Darkest holes and corners; every creek and corner; every cleft and crevice.

ଅନ୍ତସନ୍ଧିଖୋଜିବା—ଦେ. କି—୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନ ତବ ତବ କର

Andhisandhikhojibā ଖୋଜିବା ଓ ଦେଖିବା—

1. To examine even the minutest cleft and the darkest crevice.

୨ । ସୁନ୍ଦାଦିପି ତଦକ୍ତ କରିବା—2 To investigate into every detail.

ଅନ୍ତସନ୍ଧିଖୋଲିବା—ଦେ. କି—ରୁପ୍ତ ରହସ୍ୟମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବା—

Andhisandhikholibā To trumpet out every secret, defect and dark spot.

ଅନୁ—ସ. ବ. (ଅନୁ ଅନୁ—ଯିବା + ରୁ. ନିପାତନ; ଯାହା ନିକଟକୁ

Andhu ନିଳାଥ୍ ମାନେ ଯାଅନ୍ତି ;)—କୁଆ; କୁପ—Well.

ବିଷ୍ଣୁରେ ଅନେବର ନବ ଶବ୍ଦମ ସ୍ଵର ଅନୁରେ ପ୍ରସର ବାହିରେ ଗୋ ।

କବସ୍ରୀର୍ମ, ସଙ୍ଗାତ ।

ଦେ. ବି—ଅନ୍ତପଟଳ (ଦେଖ)

Andhapatala (See)

ଅନୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—୧ । ମାଛ ଧରିବାର ସବ ବିଶେଷ; ବଢ଼ି ବଜା—

Andhunī 1. A contrivance made of strips of split bamboo strung together for catching fish.

୨ । ଅନ୍ତପଟଳ (ଦେଖ)

2. Andhapatala (See)

ଦେ. ବଣ. ଶ୍ରୀ—ଅନ୍ତର ଶ୍ରୀଲଙ୍ଘ—

ଚକୁହୀନା ଶ୍ରୀ Feminine of Andha.

ଅନୁଲ—ସ. ବ—ଶିଖିଷ ବର୍ଷ—Acacia Sirissa; a kind of

flowering tree.

ଅନୁଲ—ଦେ. ବି—ଅନୁଲୀ (ଦେଖ)

Andhuli Andhunī (See)

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅନ୍ତସମ୍ମନୀୟ—1. Relating to a blind man.

୨ । ଅବୁଧାମଣା—2. Unjust.

ଅନୋଟ—ଦେ. ବଣ—ଅନୁଲ (ଦେଖ).

Andhotī Andhuli (See)

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	. .	ଅନୁଲାପିତ ସୁରୂପର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ୍ର	ଇସ୍ତ	ଇଥ	କ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ଥ୍ୟ	ଆକାଶନ୍ତୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

ଅନ୍ଧୋଟୀବୁଝାମଣା—ଦେ. ବି—ଅନୁଶାମଣା; ଅନୁଶାସ୍ତୁ ବିଶ୍ଵର—
Andhotibujhāmaṇā Injustice.

ଅବିଚାର

ଅନ୍ଧୋଟୀ ବିଚାର

ଅନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ ଧାରୁ—ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ଦେବା + ର)—
Andhra ୧। ବ୍ୟାଧ—1. Hunter; fowler.

୨। ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଦେଶବିଶେଷ—

2. Tailanga country in the S. India.

୩। ତେଲଙ୍ଗା ଜାତି—3. The Telgus

ଅନ୍ଧଦେଶ—ସଂ. ବି—ତେଲଙ୍ଗା ଦେଶ; ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଦେଶବିଶେଷ—
Andhra-deśa Telengana; the Telgu country.

ଅନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ ଧାରୁ=ଭୋଜନ କରିବା + ଭୁବ. ତ)—

Anna ୧। ଯାହା ଶିଥ୍ୟାଏ; ଖାଦ୍ୟ—1 Food.

୨। ଭୁବ; ସିକ୍ତଣ୍ଡୁଳ—2. Boiled rice.

ଦେ. ବି—ପୁରୁର ଶା ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶା ଲିଙ୍ଗ-
ରାଜଙ୍କ ନିକଟରେ ଭୋଗ କରିଯାଉଥିବା ସିକ୍ତ ତଣ୍ଡୁଳ—Boiled
rice offered to Lord Jagannâtha at Puri
and to Lord Lingarâja at Bhubaneswara.

[ଦ୍ୱ—ମହାପ୍ରସାଦ ହୋଇଥିବା ଭୁବ ପ୍ରତି ସାଧାରଣ ଭୁବ
ଶକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ନାହିଁ ।]

ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ଧ ଧାରୁ=ଭୋଜନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—

ଭୁବ; ଭଣ୍ଠ—Eaten; partaken of.

ଅନ୍ଧକଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧପଦିଲୋପି; ଅନ୍ଧ = ଖାଦ୍ୟ + କଷ୍ଟ = ଦୁଃଖ)—

Annakashṭa ୧। ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁର ଅଭିବା; ଦୁର୍ଦ୍ରିଷ୍ଟ—
1. Scarcity.

୨। ଛୁପବାସ—2. Fasting.

ଅନ୍ଧକଷ୍ଟା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନ୍ଧକଷ୍ଟା)—ଅନ୍ଧକଷ୍ଟା (ଦେଖ)
Annakashṭia Annakashṭi (See)

ଅନ୍ଧକଷ୍ଟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଃ (ଅନ୍ଧ + କଷ୍ଟ + ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧୬)—
Annakashṭī ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଅଭିବଶ୍ୟ; ଅଭୁତ; ଅନ୍ଧକଷ୍ଟୀ
(ଅନ୍ଧକଷ୍ଟାନୀ—ସି) ଜର୍ଜରତ—

Starving; badly wanting food.

ଅନ୍ଧକୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଷେଷ ମାହିପାଦ ବା ହାଣ୍ଡିରେ ଜଗନ୍ନାଥ
Annakurdīā ବା ଲଙ୍ଘରାଜଙ୍କ ଅନ୍ଧ ମହାପ୍ରସାଦ ରକ୍ଷା ହୁଏ
ବା ରଖା ହୁଏ—Earthen pots for cooking
or keeping rice-offering at Puri or
Bhubaneswara.

[ଦ୍ୱ—ପୁଃ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅନ୍ଧ ରକ୍ଷା ଓ ରଖିବା ପାଇ
ବ୍ୟକ୍ତତ କୁଡ଼ିଆ ବା ହାଣ୍ଡିର ଆକାର ଅନୁସାରେ ଉତ୍ସ ରକ୍ଷା ନାମ
ଅଛି । ବଡ଼ ପାତ୍ରକୁ ‘ହାଣ୍ଡି’ ଓ ଛୋଟ ପାତ୍ରକୁ ‘କୁଡ଼ିଆ’ କହନ୍ତି
(କୁଡ଼ିଆ ରକ୍ଷା ନୋଟ ଦେଖ)]

ଅନ୍ଧକୁଟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ + କୁଟ = ଅନ୍ଧଶତ)—ବାଣିବା ପାଇ
Annakūṭa ରଣୀକ ସିଦ୍ଧତଣ୍ଡୁଳ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଦ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—

A vast gathering of boiled rice or
prepared food in one place for distribution.

ଅନ୍ଧକୋଷ୍ଟକ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ = ଧାନ୍ୟାଦି + କୋଷ୍ଟ = କୋଠର + କ)—
Annakoshthaka ଧାନ୍ୟାଦି; ତଣ୍ଡୁଳ ଭୁଲୁକ ପ୍ରାକ୍ତନ ଭୁଲୁକ
ବା କୋଠି; ଅମାର—Storage for rice.

ଅନ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ + କ୍ଷେତ୍ର)—୧। ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସିକ୍ତ
Annakshetra ତଣ୍ଡୁଳ ରଣୀକ ହୋଇଥାଏ—

1. A place where boiled rice is heaped.

୨। ଯେଉଁ ଷେତ୍ର ବା ଗର୍ଥରେ ଦେବଗାନ୍ତୁ ସିକ୍ତ ତଣ୍ଡୁଳ
ବୋଗ ଲାଗିଲା ପରେ ଜାତନିବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ
ଆଥର୍ବନ—(ପୁଃ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର)—
2. Places (like Puri or Bhubaneswara)
where boiled rice is offered to the
Deities and partaken indiscriminately
by the Hindus.

ଅନ୍ଧଗନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ + ଗନ୍ଧ + ଲ)—ଉଦ୍‌ବରମୟ ରୋଗ—
Annagandhi A disease of the bowels;
indigestion.

ଅନ୍ଧଚତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧସତ)—ଅନ୍ଧଦାନ କରିବା ସ୍ଥାନ—
Annachhatra A place where prepared food
is distributed amongst the
poor.

ଅନ୍ଧହାର୍ଦ୍ବିବା—ଦେ. କି—୧। (କୌଣସି କଥିଲି) ଅନ୍ଧ ଭୋଜନ ତ୍ୟାଗ
Annachhârdibâ କରିବା—(ସଥା—ସେ ରୂପ ଦିନ ହେଲା
ଅନ୍ଧାଡା ଅନ୍ଧ ଶିଥିଲା)—1. To give up
taking rice or solid food.

୨। (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତର) ଦାନା ପାଣି ଉଠିଯିବା—

2. Going (or fated) shortly to lose
his means of livelihood or service.

ଅନ୍ଧକୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି. (ଅନ୍ଧ + କୁଣ୍ଡିଆ = ଶର୍ଷି କରିବା)—ଅନ୍ଧପ୍ରାଣକ;
Annachhuāñi ଶିଶୁ କମ୍ପୁ ମାସଠାରୁ ୧ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ
ଅନ୍ଧାଶନ; ତାତ ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ଭିର ବା ଅନ୍ଧ ଶୁଅଇବାର ବିଧି
ଅନ୍ଧପ୍ରାଣକ ବିଶେଷ—The rice-eating ceremony
of a baby.

ଅନ୍ଧଜଳ—ସ. ବି. (ଅନ୍ଧ + ଜଳ; ସହଚର ଶବ୍ଦବ୍ୟାପ୍ତି)—୧। ଖାଦ୍ୟପେଣ୍ଟ—
Annajala 1. Food and drink.

୨। ଦାନାପାଣି—2. Maintenance.

ଅନ୍ଧଜଳ ଶୁଦ୍ଧିବା—ଦେ. କି—୧। ଆଇବା ପିଇବା ଶୁଦ୍ଧିଦେବା—
Annajala chhârdibâ 1. To give up food and
drink.

ଅନ୍ଧଜଳାଶାଡା—ଅନ୍ଧଜଳାଶାଡା

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ସ୍ମୃତିର ମୂଳର ୯ ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଦକ୍ଷିଣ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରତ୍ନ କରେ ଗାହଁ । ଅତିଥି ୫ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ଵାରା ଏବଂ ଟୋଟିଲେ ଘେବେ ଏ ଲ୍ଲାପାକୋଣରେ ଜି ମିଳିବ , ଘେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଳମେ ଉତ୍ତର ରପ୍ପର , ବା ୯ ଚକ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପରେ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାହଁ’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାହଁ’ ଘୋଷିବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ କି ମିଳିଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ଘେଣିବେ; ‘ବନ୍ଦୁ’ କି ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ଘେଣିବେ; ‘ଆଶ୍ରମ’ କି ପାଇଲେ ‘ଆଶ୍ରମ’ ଘେଣିବେ ।

ଅନାଦ ତୋକଦେଲା ୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ଦାନାପାଣି ଛୁଠିଯିବା—
2. Going to give up one's maintenance.

ଅନଦ—ସ. ବିଳ. ପୁଂ (ଅନ = ଭୋଜନ + ଦା ଧାରୁ = ଦେବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ) Annada (ଅ) — ଯେ ଅନୁଦାନ କରେ— Giving food to (ଅନୁଦାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) others.

ଅନଦା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନଦ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) — ପାଦଜଳ; ଦିନେରସା; Annadā ଅର୍ପିତୀ—The Hindu Goddess of plenty, Pārbati wife of Siba.

ସ. ବିଳଃ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅନୁଦା ହୁଲିଙ୍ଗ—

Feminine of Annada.

ଅନୁଦାତା—ସ. ବିଳ. ପୁଂ (ଅନ = ଭୋଜନ + ଦା ଧାରୁ = ଦେବା + Annadātā କର୍ତ୍ତ୍ଵ) କୃତ୍ତି. ଚ. ୧୮. ୧୮.)—୧ । ଅନୁଦାନକାଶ— (ଅନୁଦାନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Giving food to others.
9 । ଯେ ଅନ୍ତିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନୁଦାନ କରେ—
2. Bread-giver; benefactor.

ଅନୁଦାନେକାଦଶୀ—ସଂ. ବି—ଶ୍ରାବଣ କୃଷ୍ଣପଞ୍ଚ ଏକାଦଶୀ—

Annadānaekādaśī The 11th day of the dark fortnight of the lunar month of Śrāvāna.

ଅନଦାସ—ସ. ବି ପୁଂ (ଅନ = ଖାଦ୍ୟଦ୍ଵାରା ଦାସ = ଭୁତ୍ୟ) —

Annadāsa ୧ । ଅନୁପାଇଁ ଦାସ; ଯେ ଖାଦ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଭୂପରେ ନିର୍ଭର କରେ— 1. One who solely depends on another for maintenance; bread-eater.

9 । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ମୁଠାଏ ଖାଇବା ପାଇଁ ପର ଭୂପରେ ନିର୍ଭର କରେ— 2. A person who serves only for food.

୩ । ଯେଉଁ ଭୁତ୍ୟ ଅପଣାର ମୂଳ ଗଣ୍ୟକ ପାଇବାର ଏକ ମାତ୍ର ଆଶା କରେ— 3. A servant who only cares for his wages.

ଅନଧ୍ୟାତ୍ମ କରିବା—ଦେ. କି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)— କିନ୍ତୁ ଉପକାର ବା ପରିଶ୍ରମ Annadhwamsakaribā ନ କର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜଳଗ୍ରହ ଅନ୍ୟଧାତ୍ମକରା ହୋଇ କେବଳ ଭୋଜନ କରିବା— To eat a ଅରନ ଅସକରନା person's salt without rendering any service.

ଅନନାଳିକା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନ + ନାଳିକା) — ଅନବଦା ନାଳି; ଯେଉଁ—

Annanālikā ପଥଦ୍ୱାରା ଭୁତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପାଇବୁ ପେଟକୁ ଯାଏ—

The alimentary tube conveying the food from the mouth to the belly.

ଅନନାଳି—ସ. ବି—ଅନନାଳିକା (ଦେଖ)

Annanāli Annanālikā (See)

ଅନନିଷିଦ୍ଧିକାଳ—ସ. ବି—ହିନ୍ଦୁପାଦ ମନ୍ତ୍ରରେ ପେଇଁ କାଳରେ ପକାଇ Annanishiddha kāla ଭୋଜନ ନିର୍ଦ୍ଦିକ (ସଥା—ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରତିଶର୍ଣ୍ଣ;

ସୁର୍ଯ୍ୟାପର୍ବତ; ଏକାଦଶୀ; ସତାନ୍ତ୍ରି; ଅମାବସ୍ୟାଦିର ରାତି କାଳ; ପରମାତ୍ମା; ବିବରୁଦ୍ଧଶୀ; ଜନାମ୍ଭୂତୀ ଉତ୍ସାହ ।) — The times specified in the Hindu Sāstras in which people are enjoined not to take boiled rice or food.

ଅନୁପାଣି—ଦେ. ବି (ସହତର)—୧ । ଖାଦ୍ୟପାନୀୟ—

Annapāni

ଅନ୍ନଜଳ

ଏହାର ବନ୍ଧୁଭାବେ ନାହିଁ । ସତ୍ୟାଷ୍ଟ ଦେବ ଅନୁପାଣି ।

ଅନୁପାଣି

ଜନୋଥ୍ ଭାବନତ. ୨୮ ।

ଅନୁପୁନ୍ନା—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନୁପୁଣ୍ଣା (ଦେଖ)

Annapunnā

Annapurnā (See)

ଅନ୍ନପୁନ୍ନା

ଅନ୍ନପୁଣ୍ଣା

ଅନୁପୁଣ୍ଣା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନ + ପୁଣ୍ଣି + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) — ୧ । ଅନଦାର ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରତିଶର୍ଣ୍ଣ Annapūrnā କାରଣୀ; ଦିନେରସା (ଏ ମୁଣ୍ଡ କାରଣୀରେ ପ୍ରତିଶର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ); ପାଦଜଳ ଅବତାରବିଶେଷ—

1. The Hindu Goddess said to feed the world; an incarnation of the Goddess Pārbati.

9 । ବିଅଜାଗ୍ରୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଅଛି ଶୁଦ୍ଧ ନିଷଫଳ ଗୁଳୁ (ଏହାର ପତ୍ର ସୁବାନ୍ଧୁମୁକ୍ତ) । ଭାତ ମଧ୍ୟରେ ଏ ପତ୍ରକୁ କିମ୍ବା କାଳ ପୋକ ରଖିଲେ ଭାତ ମୁହୂରବାସ୍ୟମୁକ୍ତ ହୁଏ ।) — 2. Rice-scent grass, Pandanus.

ସ. ବିଳ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ + ପୁଣ୍ଣି + ଅ) —

ଅନଦାର ପୁଣ୍ଣା (ପୁଞ୍ଚା) — Full of food-materials; brimming with plenty (the earth).

ଅନୁପୁଣ୍ଣା ଦେଖି ମୟୁକି ରଖିଲେ ଅନୁପୁଣ୍ଣା ମୋର ନାମ ।

ରଧ୍ୟାନାଥ, ପାଦଜଳ ।

ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଭୁଲକର ଆଖୁନିକ ନାଶକବି । ଏହାର ରଚିତ କେତେକ ସରଳ ପଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଭାରଣୀରଣ. ଉ. ସା. ଇତିହାସ ।

A modern female-composer of Oriya poems.

ଅନୁପ୍ରାସନ—ସ. ବି. (ଅନ + ପ୍ର + ଅଶ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ) —

Annaprāśana ଶିଶୁର ପ୍ରଥମ ଅନ ଭରଣରୂପ ସଂସାର ବିଶେଷ;

ଅନହୁଅନ୍ତୀ—The ceremony of giving rice to the child for the first time.

ଅନବାସ୍ତ୍ର—ସ. ବି. (ସହତର)—୧ । ଖାଦ୍ୟ ଓ ପରିଧାନ—

Annabastra

1 Food and raiment.

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଥ	ଏ	ବିଷ୍ଟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋଷିକ ସ୍ମରାଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ରୟ	ଭାଥ	ଛ
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ତ

, । ଭାତଲୁଗା; ଖୋରକପୋଷାକ; ଭରଣପୋଷଣ—
2. Maintenance.

ଅନୁବସ୍ତ୍ର—ଗ୍ର. ବି. (ସ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବର୍ଣ୍ଣ) —ଅନୁବସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Annabasra Annabastra (See)

ଅନୁବତ୍ତା—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବର୍ଣ୍ଣ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —
Annabaha ଯାହା ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରରୁ ବହନ କରେ—
(ଅନୁବତ୍ତା—ଶ୍ଵ) Carrying the food from one
place to another.

ଅନୁବତ୍ତାକାଳୀ—ସ. ବି—ଅନୁବତ୍ତାକାଳୀ (ଦେଖ)
Annabahāñālī Annanālikā (See)

ଅନୁବକାର—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବିକାର) —
Annabikāra ୧ । ଶୁଦ୍ଧ ବା ରେତ୍ର—1. Semen.
୨ । ବିଷ୍ଟ ବା ମଳ—2. Fæces.

ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜକ—ସ. ବି. (ଦ୍ଵାରା; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବ୍ୟଞ୍ଜନ) —ଭାତ ଓ ଚିଅଣ—
Annabyāñjana Cooked rice and curry.

ଅନୁବର୍ତ୍ତ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବର୍ତ୍ତି) —ବର୍ତ୍ତ ବା ଜୀବନ ରୂପେ କରିବ
Annabrahma ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ ବସ୍ତୁ (କାରଣ ପ୍ରାଣୀ ଖାଦ୍ୟ
ଦିନା ବିଷ୍ଟ ପାରେ ନାହିଁ ।) —
Brahma or the Universal Devine
Spirit or life identified with the
food we take.

ଅନୁରେତ୍ର—ଦେ. ବି—କାଣିଷ୍ଠ; ଶ୍ରୀରାମ—
Annabhedi Coppersulphate; blue vitriol.

ହିରାକସ
ମାଂଗକୁଳ
ଦେ. ଅନୁରେତ୍ରମୁ

ଅନୁରେତ୍ରା—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ରୁଚି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତୃ; ୧୩.୧.
Annabhokta ୧୩.) —ପକ୍କାଭରେତ୍ର—
(ଅନୁରେତ୍ରୀ—ଶ୍ଵ)

ସ. ବି—୧ । କୌଣସି ପରିବାରରେ ପରିଶ୍ରମ ନ କର ଭେଜନ
କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—1. A member of the
family who is maintained without
doing any work.

୨ । ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A member of the family.

ଅନୁମୟକୋଷ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବିକାରାର୍ଥରେ. ମୟୁ + କୋଷ = ଦେବ) —
Annamayakosha ଅନୁବତ୍ତ ଗଠିତ ଜୀବନ ସ୍ତର ଶଶର—

The gross animal body made in
flesh and blood as the result of food.

ଅନୁମୟପିଣ୍ଡ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ବିକାରାର୍ଥରେ. ମୟୁ + ପିଣ୍ଡ = ଦେବ) —
Annamayapinda ଅନୁମୟକୋଷ (ଦେଖ)
Annamayakosha (See)

ଅନୁମଳ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ମଳ) —

Annamala ମଦ; ମଦର—Liquor made from
fermented rice.

ଅନୁମେତ୍ର—ଦେ (?). ବି—ଭୁଲ୍ଲରେ ମାଢିବା ଲତାବିଶେଷ—

Annamertha Atylosia Scarbæoides.

ଅନୁଯୋଗ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ଯୋଗ) —

Annajoga ଅନୁସ୍ଥାନ (ଦେଖ)
Annasamsthāna (See)

ଅନୁରସ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ରସ) —ପେଟରେ ଖାଦ୍ୟ

Annarasa ଦ୍ରୁବ୍ୟର ପରିପାକ ହେଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତହିଁରୁ
ନିର୍ଗତ ହେବା ଶୁଦ୍ଧ ରସ (ଏହା ଶଶରମ୍ବୁ ସପ୍ର ଧାରୁ
ମଘରୁ ଏକତମ । ରସତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।) —
The white fluid drawn from food
while in the process of digestion in
the stomach; chyle.

ଅନୁସ୍ଥାନ—ଦେ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ସ୍ଥାନ = ରୂପାୟ) —

Annasamsthāna ୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁପର ମୁଠାଏ
ଜୀବନାକୁ ପାଇବ, ତହିଁର ବ୍ୟବସ୍ଥା—

1. Provision for a person to get
his bread.

୨ । ଜୀବନ-ଧାରଣୋପାୟ; ଜୀବିକା—

2. Livelihood; means of support.

ଅନୁସିଦ୍ଧ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ସିଧ୍ୟ ଧାରୁ + ତି) —

Annasiddhi ୧ । ଅନ୍ତପାକ; ରୁଷେର; ରନନ—
1. Cooking of rice.

ଅନେକ ମୁହରେ ନ କରିବ ଅନୁସିଦ୍ଧ । ପ୍ରାଚୀ—ପ୍ରଭୁରକ୍ତ ଗୀତ ।

ଅନ୍ତାଦ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ଅଦ ଧାରୁ = ଭୋଜନ କରିବା +
Annāda କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —୧ । ପରାମର୍ଶେଳ; ପରଭାବୁ—

(ଅନ୍ତାଦ—ଶ୍ଵ) 1. Subsisting on another's food.

୨ । ଅନୁରୋଧ; ଅନ୍ତାଦାତା—

2. Rice-eating; subsisting on food.

ସ. ବି—ବିଷ୍ଣୁ (ଯାହାକୁ ଅନୁଭୋଗ ଲଗାଯାଏ) —

The God Bishnu (to whom cooked
rice is offered.)

ଅନ୍ତାର୍ଥ—ଦେ. ଅ (ନିତ୍ୟ ସମାପ୍ତ ସ. ଅନ୍ତାର୍ଥ) —

Annārtha ଅନ୍ତ ନିମଳେ; ମୁଠାଏ ରାତ ପାଇବା ଆଶାରେ—
(ଅନ୍ତାର୍ଥ—ଶ୍ଵ) For food; in hope of having a

handful of rice.

ସ. ବି. ପୁ. (ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟ + ଅର୍ଥ) —

ଅନ୍ତାର୍ଥୀ (ଦେଖ) Annārthī (See)

ଶବ୍ଦଗଣେ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ଖୁବିଛି । ତହିଁଟ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଁଟ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରିବି ନାହିଁ । ଅତେବେ ଏ ବା , ତହିଁଟ କରିବି ବର୍ଣ୍ଣର ଶବ୍ଦରେ ଯେବେ ଏ ରଖାବୋବରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି କଥ ପାଇଁ ସଥାବ୍ଦୀମେ ଗର୍ଭର ବିଷ୍ଣୁର , ବା ଏ ତହିଁଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵକ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିବତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ତାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ + ଅର୍ଥ + କର୍ତ୍ତ୍ବ . ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Annārthī ୧ । ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଖାଇବାକୁ ଅନ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବା
(ଅନ୍ତାର୍ଥୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Desirous of food;
solicitous of getting a meal
୨ । ମୁଖ୍ୟ—2. Hungry.

ଅନ୍ତାଦାରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅନ୍ତ + ଆ + ହୃ ଥାରୁ +
Annādhārī କର୍ତ୍ତ୍ବ . ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଭାବ ଖାଏ;
(ଅନ୍ତାଦାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନ୍ତଦୋଳ୍ନ୍ତ୍ରା—Eating boiled rice.

ଅନ୍ତକ୍—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ + ଅନର ଥାରୁ = ଗମନ କରିବା +
Anwak କର୍ତ୍ତ୍ବ . କିମ୍ପ. ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନ୍ତଗାମୀ—
Following.

ସଂ. କି. ବିଶ—୧ । ପଶ୍ଚାତ—1. After.
୨ । ଅନୁପାଦ—2. Following the foot-steps.
୩ । ଅନୁସାରେ—3. According to.

ଅନ୍ତକ୍ଷା—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ = ଅନୁଗତ + ଅନ୍ତ = ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ)—
Anwaksha ଅନ୍ତଗାମୀ—Following.

ସ. କି. ବିଶ. (ଅନ୍ତ = ସମିପରେ + ଅନ୍ତିମ = ଅନ୍ତିମ)—
ଚନ୍ଦ୍ରମନରେ; ପ୍ରତ୍ୟେକରେ—Before the very
eyes; in the presence of.

ଅନ୍ତକ୍ଷାତ୍ର—ସ. ବି. (ଅନ୍ତ = ପଶ୍ଚାତ + ଅନର ଥାରୁ = ଗମନ କରିବା +
Anwañch କର୍ତ୍ତ୍ବ . କିମ୍ପ)—ଅନ୍ତଗାମୀ—Following.

ଅନ୍ତକାୟ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତ = ପଶ୍ଚାତ + ଅବ + ଇ ଥାରୁ + କାରିବ. ଅ)—
Anwabāya ୧ । ବଃ—1. Family.
୨ । ଗୋଟି—2. Pedigree; lineage.

ଅନ୍ତକ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ = ପଶ୍ଚାତ + ଇ ଥାରୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ;
Anwaya
(ଅନ୍ତକ୍—ବିଶ) ୧ । ବଃ; କୁଳ—1. Lineage; race.
୨ । ସନ୍ତ୍ରାନ—2 Progeny.

୩ । ପରିବାର—3. Family.
୪ । ବାକ୍ୟରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପଦମାନଙ୍କର ପରାମର ସଙ୍ଗେ ବୈପ୍ରେ-
କରିବିଲେ ସମକ୍ଷ—4. Grammatical connection
of one part of speech with
another in a sentence.

* ୫ । (ଦର୍ଶନ) କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣ ସମକ୍ଷ—
5. (Philosophy) Causality.
୬ । ବିଦ୍ୟାନାନଦୀ—6. Presence.
୭ । ଅର୍ଥ—7. Meaning.

ଅନ୍ତକ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କି. (ବ୍ୟାକରଣ)—
Anwaya karibā ୧ । ବାକ୍ୟ ବା ପଦର ସମକ୍ଷ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା—
ଅସ୍ତ୍ର କରା 1. To ascertain the connection of
ଅନ୍ତକ୍ୟ କରନା one part of a sentence with

another; to define the connection of
one word with another in a sentence.

୨ । ପଦମାନ ଗ୍ୟାମ୍ରେ ପରିଣାମ କରିବା—

2. To render poetry to prose; to give
the prose-order of a poetry-
passage.

ଅନ୍ତମ୍ୟ ବ୍ୟାକ୍ୟରେକ—ସଂ. ବି. (ଦାର୍ଶନିକ ସଂଜ୍ଞା)—ତାହା ଥିଲେ ତାହା
Anwayabyatireka ଥିବା, ତାହା ନ ଥିଲେ ତାହା ନ ଥିବା,
ଏହିପର ସମ୍ବନ୍ଧ—(Logic) Logical connec-
tion; species and differntia.

ଅନ୍ତମ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତମ୍ୟ + ଅନ୍ତିମ ଅର୍ଥରେ . ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Anwayī ୧ । ଅନୁକୂଳ ସମ୍ବନ୍ଧ—1. Favourable to the
(ଅନ୍ତମ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ease in hand; direct; agreeing.

୨ । (ନ୍ୟାୟ) ଦେବୁବିଶେଷ; ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ; ସମ୍ବନ୍ଧ—
1. (Logic) Method of connection.

ଅନ୍ତର୍ଥ—ସଂ. ବିଶ. (ମଧ୍ୟପଦଲେପି; ଅନ୍ତ = ଅନୁଗତ + ଅର୍ଥ)—
Anwartha ୧ । ସାର୍ଥାର୍ଥ; ପ୍ରକୃତାର୍ଥ—1. True; real.
୨ । ସଂକଳ—2. Accurate.

୩ । କୃତାର୍ଥ—3. Just to the point.

**ଅନ୍ତକ୍ୟ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅବ୍ୟାକରଣ; ଅନ୍ତ = ପ୍ରତ୍ୟେକ + ଅନର
Anwaha
= ଦିନ)—ପ୍ରତିକିଳ; ପ୍ରତ୍ୟଦ—
Daily, every day.**

ଅନ୍ତକ୍ୟାଚୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ = ସହିତ + ଆ + ତ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—
Anwāchaya ୧ । ଅନୁସାର—1. Concomitance.
୨ । ସହବାସ—2. Cohabitation.

ଅନ୍ତକ୍ୟାଧି—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ = ସହିତ + ଆଧୁନିକ = ଗଢ଼ିତ ବସ୍ତୁ)—ଅନ୍ତକ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Anwādhi ଦେବା ଭାବେ ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ଜଣକ ପାଇରେ ରଖିବା ବା
ଗଢ଼ିତ କରିବା ଧନ କା ପଦାର୍ଥ—A deposit
made with one with the purpose of
giving it to another.

ଅନ୍ତକ୍ୟେ—ସଂ. ବିଶ (ଅନ୍ତ = ପଶ୍ଚାତ + ଅନ୍ତେ = ପ୍ରାପ୍ତ; ଲିପି)—
Anwādheya ବିବାହ ପରେ ସାମୀକୁଳରୁ ଓ ବନ୍ଧୁକୁଳରୁ
କଜ୍ଯା ଯେଉଁ ସମ୍ଭବ ଧାର; ଏକ ପ୍ରକାର ଶ୍ଵିଧନ—
(ବିବାହ ପରତୋ ଯତ୍ତ ଲକ୍ଷଂ ରତ୍ନକୁଳାତ୍ ଶ୍ଵିଧୁ
ଅନ୍ତକ୍ୟେ ତତ୍ତ୍ଵକୁ ରୁ ଲକ୍ଷଂ ବନ୍ଧୁକୁଳାତ୍ ତଥା)—
A kind of woman's property given
to her by the husband's or father's
family after marriage.

ଅନ୍ତକ୍ୟିତ—ସଂ. ବିଶ (ଅନ୍ତ = ପଶ୍ଚାତ + ଆଧୁନିକ. ତ)—ପଛରେ
Anwāsita କଷା ଯାଇଥିବା—Caused to sit
afterwards.

ବାଧାରଣ ହେବେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ମୂଳର ୯ ଉଚ୍ଚତ ଅଭିର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଉଚ୍ଚତ ଅଭିର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପର ୯ ବା , ଉଚ୍ଚତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗାର୍ତ୍ତ ଫଳାକ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି ବିଷୟର ବିଷୟର , ବା ୯ ଉଚ୍ଚତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଜିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଜିବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ୟକୃତ—ସଂ. ବିଶ. (ଶ୍ଵାସ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅନ୍ୟକୃତ)—ଅପରହ୍ନାର
Anyakṛuta ସମ୍ମାଦିତ ବା କରସାଇଥୁବା—

Done by another.

ଅନ୍ୟଗାମୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ୟଗାମୀ ଧାର୍ତ୍ତା—ଯିବା + କର୍ତ୍ତା).
Anyagāmī ଇନ୍‌ ୧ମା. ୧ବ.)—

(ଅନ୍ୟଗାମୀନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଅପର ନିକଟରୁ ଯାଏ—

1. Going to another.

୨ । ବିଷ୍ଟପ୍ରକୃତିକ; ପରମ୍ପରତ—

2. Adulterous (male).

ଅନ୍ୟତଃ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନ୍ୟତଃ)—

Anyataḥ ୧ । ଅନ୍ୟଠାରୁ—1. From another.

୨ । ଅନ୍ୟହ୍ନାର—2. By another.

୩ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ—3. In another way.

ଅନ୍ୟତମ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ୟତମ)—

Anyatama ୧ । ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—

(ଅନ୍ୟତମ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. One of many.

(ଏକତମ—ବିଷୟତ) ୨ । ଅନ୍ୟମାନକଠାରୁ ପୁଥକ—

2. Distinct from others; separate; specific; a particular (person or thing).

ଅନ୍ୟତର—ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟତର)—୧ । ଦୂର ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ—

Anyatara 1. One of the two; either of the two.

(ଏକତର — ଦିପସାତ) ୨ । ପୁଥକ; ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ—

2. Another; distinct (person or thing).

ଅନ୍ୟତରେଦ୍ୟ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅନ୍ୟତରେ + ଦିବସ ଅର୍ଥରେ).

Anyataredyuh (ଏହୁସ୍)—୧ । ଅନ୍ୟ ଦିନ —

1. Any other day.

୨ । ଦୂର ଦିନ ମଧ୍ୟରୁ ଦିନେ—

2. On one of the two days.

ଅନ୍ୟତ—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ୟ + ସ୍ଵାନାଧକରଣାର୍ଥେ. କି)—

Anyatra ୧ । ଅନ୍ୟଠାରେ; ରହ ସ୍ଵାନରେ—

1. Elsewhere; in or to another place; somewhere else.

୨ । ଅପର ବିଷୟରେ — 2. In any other matter.

୩ । ପ୍ରକାରଦ୍ୱାରେ—3. On the other hand.

ଅନ୍ୟଥା—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ୟ + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଥା)—୧ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—

Anyathā 1. Other-wise; in a different way; differently; in another manner.

୨ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—2. On the other hand.

୩ । ବିଷୟର ବୁଝେ—3. Contrary-wise.

ଶା. ବିଶ. (ଅନାଥ ଶବ୍ଦ ସ୍ଵଳରେ ପ୍ରାମାଦକ ପ୍ରସ୍ତୁତି)—

ଅଶ୍ଵୟମୂଳ—Shelterless.

କାହାର ଦୂରେ ବସଇ ନାହିଁ

ଏକା ଦୂରୁଆର ଅନ୍ୟଥା ହୋଇ—ପାଗି. ପରଚେନାବା ।

ଅନ୍ୟଥା କରିବା—ଦେ. କି.—୧ । ବିପରୀତାରଣ କରିବା—

Anyathā karibā

1. To act against;

to do other-wise.

୨ । ଅଦଲ କରିବା—2. To disobey.

୩ । ପରବର୍ତ୍ତନ କରିବା—3. To change.

୪ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—4. To nullify; to undo.

ଅନ୍ୟଥାକାରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. = (ଅନ୍ୟଥା = ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର + କୁ ଧାର୍ତ୍ତା)

Anyathākārī + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଇନ୍‌ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର

(ଅନ୍ୟଥାକାରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ; ବିରୁଦ୍ଧାର୍ଥୀ—One who acts otherwise; acting against.

ଅନ୍ୟଥାକୃତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟଥା + କୁ ଧାର୍ତ୍ତା + କର୍ମ. ତ)—

Anyathākṛuta ୧ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ କରସାଇଥୁବା—

1. Done contrarily;

୨ । ଅଜ୍ଞାର ବହୁତୁଳ କରସାଇଥୁବା—2. Disobeyed.

ଅନ୍ୟଥାଖ୍ୟାତି—ସଂ. କି—(ଅନ୍ୟଥା + ଖ୍ୟାତି)—

Anyathākhyāti ବିରୁଦ୍ଧଭବ—Wrong idea.

ଅନ୍ୟଥାଚରଣ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ୟଥା = ଅନ୍ୟପ୍ରକାର; ବିରୁଦ୍ଧ + ଆଚରଣ)—

Anyathācharana ୧ । ବିପରୀତାଚରଣ—

1. Contrary action or behaviour.

୨ । ବିରୁଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟ; ଅବଜ୍ଞାକରଣ—

2. Disobedient conduct; disobedience.

୩ । ଅଜ୍ଞାଦିର ଅପାଳନ; ଲାଭନ—3. Violation.

ଅନ୍ୟଥାରୂର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ୟଥା + ଆରୂର)—

Anyathāchārār ଅନ୍ୟଥାଚରଣ (ଦେଖ)

Anyathācharana (See).

ଅନ୍ୟଥାରୂରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ୟଥା + ଆରୂର + ଇନ୍‌ କର୍ତ୍ତ୍ଵ)

Anyathāchārārī ୧ମା. ୧ବ) —୧ । ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଦେଶ ବା

(ଅନ୍ୟଥାରୂରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଇଚ୍ଛାର ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—

1. Acting contrary to a wish or order.

୨ । ନିୟମ ବା ଆଦେଶ ଆଦି ଲାଭନକାରୀ—

2. Disobedient; violating the rules.

ଅନ୍ୟଥାବାଦୀ—ସଂ. ବିଶ. (ପୁ) (ଅନ୍ୟଥା + ବଦ ଧାର୍ତ୍ତା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍‌)

Anyathābādī ୧ମା. ୧ବ) —୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କହେ—

(ଅନ୍ୟଥାବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Speaking otherwise.

୨ । ବିରୁଦ୍ଧବାଦ—2. One who maintains

different or opposite opinion.

ଅନ୍ୟଥାସିଦ୍ଧି—ସଂ. କ. (ଅନ୍ୟଥା = ଅନ୍ୟପ୍ରକାର + ସିଦ୍ଧି = ପ୍ରମାଣ)—

Anyathāsiddhi (ନ୍ୟୋଗ୍ସାଧି) ଅନ୍ୟରୁପେ ପ୍ରମାଣିତ

୧	ଇ	ଭ	ତ୍ର୍ୟ	ଏ	ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁକୃତିକ ସ୍ମୃତାକର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ୍ଷ	ଇୟ	ରୁଥ	ତ
,	ଇ	ଭ	ତ୍ର୍ୟ	ଏ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଗନ୍ଧବନ୍ଦସ୍ତକ ବର୍ଣ୍ଣି	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ହେ	ଇୟ	ରୁଥ	ତ	ତ

ହେବା ଘଟନା—(Hindu logic) Possibility of being proved otherwise; the state of being proved in any other way or by any other cause.

ଅନ୍ୟଦା—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ୟ+କାଳାର୍ଥୀ. ଦା) —ଅନ୍ୟ ସମୟରେ—

Anyada — At another time.

ଅନ୍ୟଦୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟତ୍ + ଇୟ) —

Anyadiya ୧ । ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

1. Belonging to another.

୨ । ଅପର ସଂକାଳ—

2. Pertaining to another.

ଅନ୍ୟନିରପେକ୍ଷା—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (୨ ମିତର; ଅନ୍ୟ + ନିରପେକ୍ଷା) —

Anyanirapeksha ଅନ୍ୟର ସାହାସକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରୁଥିବା (ଅନ୍ୟନିରପେକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି) —Not looking for another's help.

ଅନ୍ୟପୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଶ୍ଵା ତତ୍; ଅନ୍ୟ + ପୁଷ୍ଟି) —

Anyapushṭa ୧ । ପରପାଳନ—

(ଅନ୍ୟପୁଷ୍ଟି—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Brought up by strangers.
୨ । କୋଳି—2. The cuckoo (whose egg is hatched and the young ones reared by the crow.)

[ଦ୍ୱ—ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ କାକହାର ପରିପାଳନ—କୋଳି ତିମ୍ବ କର କର ତାକୁ ଫୁଟାଇ ପାରେ ନାହିଁ ଓ ତାକୁ ଉଷ୍ଣମାଲ ଫୁଟାଇବା ନିମନ୍ତେ କୁଆ ବସାରେ କୁଆ ତିମ୍ବ ସଙ୍ଗେ କୁଆର ଅନ୍ତରେ ରଖି ଦେଇ ଅସେ—କୁଆ ଅପଣା ତିମ୍ବ ସଙ୍ଗେ ସେ ତିମକୁ ଉଷ୍ଣମାଲ, ଫୁଟାଇ, କୁଆର ପାଲେ । ପରେ କୁଆ ଉଡ଼ିବାକୁ ସମ୍ରଥ ହେଲେ କୋଳି ପାଖକୁ ଗୁଲି ଅସେ ।]

ଅନ୍ୟପୂର୍ବା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ୟ + ପୂର୍ବ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ.) —

Anyapūrbā ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ କନ୍ୟାର ଅନ୍ୟ ବର ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥିର ହୋଇ (ବରର ମୃଦୁ ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ) ଭାଗୀ ଯାଇଥାଏ—ବରପୂର୍ବା; କନ୍ୟାପୂର୍ବା—(girl) Previously betrothed to a person; (a girl) married to a person other than the bride-groom to whom she had been first betrothed (on account of the 1st chosen bride-groom's death or other causes)

ଅନ୍ୟବିଧ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି ଅନ୍ୟ + ବିଧା = ପ୍ରକାର) = ଅନ୍ୟ

Anyabidha ପ୍ରକାରର; ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀୟ—Of different (ଅନ୍ୟବିଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) kind; of another sort

ଅନ୍ୟଭୁତ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ୟ + ଭୁତ = ଘେରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ବ. କ୍ଷପ୍ତ) —

Anyabhūt (ସେ ଅନ୍ୟଭୁତ ପାଲେ । ସେ କୋଳି ତିମ୍ବ ଉଷ୍ଣମାଲ ତିମ୍ବ ଫୁଟାଇ କୁଆ ଉଡ଼ିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳି ରଖେ); କାକ —

(Lit. rearing another) Crow.

ଅନ୍ୟଭୁତ—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅନ୍ୟ + ଭୁତ ଥାରୁ = ଘେରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ତ) —

Anyabhūta (ସେ ଅନ୍ୟଭୁତ ଅର୍ଥାତ୍ କାକହାର ପିଲାଦିନେ (ଅନ୍ୟଭୁତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଘୋଷା ଯାଏ; ଯାହାକୁ କାକ ପାଲେ); କୋଳି—

Indian cuckoo (as it is brought up by the crow).

ଅନ୍ୟମତ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧାରୟ; ଅନ୍ୟ + ମତ) —୧ । ରକ୍ତ ମତ—

Anyamata 1. Another opinion.

(ଅନ୍ୟମତ—ସ୍ତ୍ରୀ) , ୨ । ପୁଥକ ମତ—2. Separate opinion.

ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବରକ ମତାନୁଷ୍ଠା; ଅନ୍ୟମତା—ବଳମ୍ବ—Following another opinion.

ସଂ. କି. ବିଶ—ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ—Otherwise; in another way or mode.

ଅନ୍ୟମତେ—ଦେ. କି. ବିଶ = ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ—Otherwise; in another manner.

ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ର—

ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ରକ୍ଷ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ୟ + ମନ୍ତ୍ର + କର୍ତ୍ତ୍ବ) —

Anyamanaska ୧ । ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ନିବିଷ୍ଟିତିଭ୍ରତ; ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ର—(ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ରକ୍ଷ—ସ୍ତ୍ରୀ) ତତ୍ତ୍ଵ (ବ୍ୟକ୍ତି) —1. Absorbed in another thought; thinking of something else.

, ୨ । ଅମନୋଯୋଗୀ—2 Inattentive (being in a brown study.)

ଅନ୍ୟମନା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅନ୍ୟମନାଃ) —ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ର; ଯାହାର ମନ

Anyamanā ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ନିବିଷ୍ଟ—Inattentive; intent on some thing else.

ଅନ୍ୟମନାଃ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ୟ + ମନ୍ତ୍ର; ୧ମା. ୧୧.) —

Anyamanāḥ ଅବ୍ୟମନା (ଦେଖ) Anyamanā (See)

ଅନ୍ୟଲୋକ ସାକ୍ଷିତା—ଦେ. ବ = (କଚିରାଭାସା);—

Anyaloka sajibā ଅନ୍ୟ ଜଣକର ବେଶ ଧର (ଜଣେ) ଅନ୍ୟ କୋଳ ନିମର୍ଗ କହିବା ଓ ପରିଚୟ ଦେବା—ରୂପ ଦଣ୍ଡବିଧ ଆଇନର ଅପରାଧବିଶେଷ—False personation an offence under the Indian Penal Code.

ଅନ୍ୟାୟ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଶ (ସଂ.=ଅନ୍ୟାୟ) —

Anyāe ଅନ୍ୟାୟ (ଦେଖ) Anyāya (See)

ଅନ୍ୟାୟ—ନ୍ୟାୟ

ପଥ୍ୟାରଣ ଲେବେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସୁତ୍ତତ ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉଚ୍ଛିତ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଯେହିରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପର ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ଦେଖି କା ମାନ୍ୟାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ବାଣାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି କିମ୍ବା ଯଥାକିମେ ରହିର ବିପରୀତ, ବା ୩ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରୁ ହେବ । ସଥି— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲକ୍ଷତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲକ୍ଷତ’ ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ୟାଗ୍ର—ଶା. ବ. (ସଂ=ଅନ୍ୟାଗ୍ର) = ୧ । ଅନ୍ୟାଗ୍ରାଗ୍ର; କଦାଗ୍ର; Anyāchāra ଆଗ୍ରବିପ୍ରକାଶ—୧. State of being devoid of approved conduct
ଅନ୍ୟାଚାର ଅଧିମାତ୍ରରଣ; ଅନ୍ୟାଚାର—୨. Improper conduct; doing of bad and immoral act.
୩ । ଅନ୍ୟାଯୁ ଆଚରଣ—୩. Improper or unjust conduct.

ଅନ୍ୟାଗ୍ରାଗ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ୟ+ଆ+ଗ୍ର ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍. Anyāchārī ୧ମା. ୧ବ.) --ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଆଚରଣକାରୀ—
(ଅନ୍ୟାଗ୍ରାଗ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Acting other-wise.

ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ୫ ଶ୍ରୀ—୧ । ଅନ୍ୟାଗ୍ରାଗ୍ର (ଦେଖ)
1. Anāchārī (See)
୨ । ଅନ୍ୟାଯୁ ଆଚରଣକାରୀ; କଦାଗ୍ର—
2. Acting unjustly.

ଅନ୍ୟାଦ୍ରୁକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. ୫ ଶ୍ରୀ.(ଅନ୍ୟ+ଦୁର୍ଗ=ଦେଖିବା+କିମ୍ବିପ୍ରକାର) —
Anyādruk ୧ । ଯାହା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଦେଖାଯାଏ; ରହ ପ୍ରକାରର—
1. Looking like another; different-looking.
୨ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର—2. Of different kind.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର—
Otherwise; differently.

ଅନ୍ୟାଦୃଶ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ୟ+ଦୃଶ୍ୟ ଧାରୁ=ଦେଖିବା+ଅନ୍ୟ)—
Anyādṛuśa ଅନ୍ୟାଦୃଶ (ଦେଖ)
(ଅନ୍ୟାଦୃଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anyādṛuk (See)

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଦୁଇ. ଅନ୍ୟ+ଅନ୍ୟ)—
Anyānya ଅପରପର; ଆଉ ଆଉ; ରହ ରହ—
Other; different.
ସଂ. ସବ୍ରନାମ—ଅନ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁ ବା ବିଷ୍ଣୁ ବା ବିଷ୍ଣୁମାନ—
Others; other persons, things or matters.

ଅନ୍ୟାୟ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୂହେ+ନ୍ୟାୟ=ଉଚ୍ଛିତ ବିଷ୍ଣୁର)—
Anyāya ୧ । ନ୍ୟାୟବୁକ୍ତ ଆଚରଣ—
1. Unlawful conduct.
୨ । ଅବ୍ରତ—2. Injustice.
୩ । ଅନ୍ୟୋତ୍ତର୍ଯ୍ୟ—3. Impropriety.
୪ । ଉପ୍ରୀତନ—4. Oppression.
ସଂ. ବିଶ—୧ । ବିବେକ ବିରୁଦ୍ଧ—1. Unconscionable.
୨ । ବେଥେଇନ—2. Illegal.
୩ । ନ୍ୟାୟବୁକ୍ତ—3. Unjust.
୪ । ଅନୁତ୍ତତ—4. Improper.
୫ । ଅସଙ୍ଗତ—5. Unfair; unreasonable.

ଅନ୍ୟାୟ ଅଟକ—ଦେ. ବ. (କଚିରଥ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବେଥେଇନ—
Anyāya ataka ବୁଝେ ଅଟକାଇବା ବୁଝ ଅପରଥ—

ଅନ୍ୟାୟ ଅଟକ Wrongful restraint; an offence under the Indian Penal Code.

ଅନ୍ୟାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅନ୍ୟାୟ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Anyāyi ୧ । ଅନ୍ୟାୟ ଆଚରଣକାରୀ—1. Unjust.

(ଅନ୍ୟାୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉପ୍ରୀତନ—2 Oppressive.

ଅନ୍ୟାୟ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୂହେ + ନ୍ୟାୟ୍ୟ)—
Anyājya ୧ । ଅନୁତ୍ତତ—1. Improper.

୨ । ଧାରା ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ନୂହେ—2. Unjust.

୩ । ବେଥେଇନ—3. Illegal.

୪ । ଅସୋଗ୍ୟ—4. Unfit.

ଅନ୍ୟାର୍ଥ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧ । ଅନ୍ୟ ବା ଅପର ଅର୍ଥ—
Anyārtha 1. Another meaning.

୨ । ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2. Another object.

ସଂ. ବିଶ. (ବିହୁବ୍ରତ)—୧ । ଯାହାର ଅପର ଅର୍ଥ ଅଛି—
1. Having another meaning.

୨ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ବା ଆଏ—
2. Having another object.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବିଷ୍ଣୁ ପାଇଁ—
For another person or thing.

ଅନ୍ୟାସକାରଣରେ—ଶା. କି. ବିଶ.—ଅକାରଣରେ; ବିନା କାରଣରେ;
Anyāsakāraṇare ବୁଥା—In vain.

ଅନ୍ୟାସକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (୨ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ+ଅନ୍ୟାତ୍ମା+ଅସକ୍ତୁ =ଲିପ୍ତ)—
Anyāsakta ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ମୋହିତ ବା ଲିପ୍ତ—
(ଅନ୍ୟାସକ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Enamoured of some other person;
attached to some other body.

ଅନ୍ୟାସେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ.—ଅନ୍ୟାୟେ—
Anyāse Easily.

ବାଣିଜ୍ୟାସେ କେ ଅନ୍ୟାସେ ସେ ଭରତ ରତ ଯେ ।
ଭରତ ବେଦସ୍ମରଳାହ ।

ଅନ୍ୟାସେନ୍ୟେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଥ. (ସଂ. ଅନ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟ)—
Anyuanye ଅନ୍ୟେନ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟରେ; ପରାଶର—Mutually.

କୁରୁମୁଖ କଥୁ ଲାଗନ । ଏମନ୍ତେ ବାଣୀ ଅନ୍ୟାସେନ୍ୟେ ।
ମୁହୁ ତଳିରେ ଚାହା ଲାଗି । ରଥେ ଚଳିଲେ ପଦୁଆଣି । ନିବୋଥ ପରମତ ।

ଅପ—ସଂ. ବ. (ଅପ ଧାରୁ=ପାଇବା + କିମ୍ବିପ୍ରକାର)—
Ap ଜଳ; ପାଣି—Water.

ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—ଦେ. ବିଶ. ବ. (ଡଂ. ଅପ୍‌ଟ୍ରେନ୍)—ଅପ୍‌ଟ୍ରେନ୍ (ଦେଖ)
Apgārdi Apṭren (See)

ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—
ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—
ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—ଅପ୍‌ଗାଢ଼ି—

ଅପକୁ

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୂରୀ ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵର ଅତିରିକ୍ତ ଏ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରଥା ବର୍ତ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁତ୍ର
ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଉତ୍ସାହାବ୍ୟାପରେ ନ ଚିନିବ , ଯେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାବ୍ୟାପ ଗହିର ବସନ୍ତ , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଶୋଭିବେ; 'ବୁଢ଼' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଢ଼' ହେବିବେ; 'ଅଜୀବ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜୀବ' ହେବିବେ; 'ଅଲବନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବନ୍ତ' ହେବିବେ ।

ଅପକୁତି—ସଂ. ବ. (ଅପ=ଅନିଷ୍ଟ+କୁ ଧାରୁ=କରବା+ଭାବ. ବ) —

Apakṛuti ୧ । ଅପକାର—1. Injury; harm.
୨ । ଅନିଷ୍ଟ—2. Mischief.

ଅପକୁଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. (ଅପ=ନିମ୍ନକୁ+କୁଷ ଧାରୁ=ଟାଣିବା+କର୍ମ. ବ) —

Apakṛushṭa ୧ । ଅଧିମ—1. Bad.
(ଅପକୁଷ୍ଟତା—ବ) ୨ । କିନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Inferior.
୩ । ନାଚ—3. Course; gross; low.

ଅପକୁଷ୍ଟତା—ସ. ବ. (ଅପକୁଷ୍ଟ+ଭାବ. ବ) —

Apakṛushṭatā । କିନ୍ତୁଷ୍ଟତା—Inferiority; badness.

ଅପକୁ—ସ. ବିଶ. (ଅ=ନୂହେ+ପକୁ) —

Apakwa ୧ । କଞ୍ଚା—1. Unripe.
୨ । ଅପରଖଣ—2. Immatured.

୩ । ଅରକା—3. Uncooked.

୪ । ଅସିଦି—4. Unboiled; badly cooked.

ଅପକୁ (ଅନ୍ତର) —ଦେ. ବି. (ଅପକୁ=ଅରକା+ଅନ୍ତର=ଆଦି) —

Apakwa (anna) ୧ । ଯାହା ସିଂହା ହୋଇ ନ ଥାଏ—
1. Unkooked.

୨ । ନିସଫ୍ରୁତି (ଆଦି)—ଯାହା ପାଣିରେ ସିଂହା ହୋଇ କାହିଁ
ଏ ଯହିରେ ଲୁଣ ପଡ଼ି ନାହିଁ—

"ବିଶୋଦବେଳ ମହ ପକୁଂ ମହ ପକୁଂ ଲବଣ ଦିନ
ଅପକୁ ଦହ କଜାମୟାତ— ବାରଦର୍ଶକତ୍ତତ୍ତ୍ଵ ।

(ଯଥା—ସୁରପକୁ; ଚେଲପକୁ; ମିଷ୍ଟାନ ଓ ପୁଣ୍ୟ ଅଦି) —

2. (the food) Cooked with water and
unseasoned with salt.

୩ । ରକା ହୋଇ ନ ଥିବା (ଯଥା—ରୂପା)

3. Unboiled.

ଅପକ୍ରମ—ସଂ. ବି (ଅପ=ଦୂରକୁ+କମ ଧାରୁ=ସିବା+ଭାବ. ବ) —

Apakrama ୧ । ପ୍ରସ୍ତର—1. Retreat.
(ଅକ୍ରମ—ବିପଶ୍ଚାତ) ୨ । ପଳାଯନ—2. Flight.

(ଅପକ୍ରାନ୍ତ—ବିଶ)

ଅପକ୍ରମାନ୍ୟ—ସଂ. ବି (ଅପ+କମ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ୍ତ) —

Apakramanya ଅପକ୍ରମ (ଦେଖ) Apakrama (See)

ଅପକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ=ଦୂରକୁ+କମ ଧାରୁ ସିବା+କର୍ମ. ବ) —

Apakranta ୧ । ଅପସ୍ତର—1. Removed.
(ଅପକ୍ରମ—ବି) ୨ । ପଳାଯିତ—2. Fled away.

ଅପକ୍ରିତ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ—ଅପକ୍ରିତ) —

Apakriti ଅପକ୍ରିତ (ଦେଖ)
ଅପକ୍ରିତି ଅପକ୍ରିତ (See)

ଅପକ୍ରିତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅନିଷ୍ଟ+କିମ୍ବା. କର୍ମୀ) —

Apakriyā ୧ । ଅପକାର—1. Injury.

୨ । ଦୁଷ୍ଟି—2. Wicked act.

୩ । ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ—3. Prohibited action.

ଅପକୋଶ—ସଂ. ବି (ଅପ=ବିରୁଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟ+କୁଷ ଧାରୁ=କୋଶ କରିବା)

Apakroṣa + ଭାବ. ଅ) —କିନା; ଉର୍ଧ୍ଵନା—Censure.

ଅପକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବହୁକ୍ରିତ; କାଳ+ପକ୍ଷ) —ପକ୍ଷଲୁଙ୍କ—

Apaksha + ଭାବ. ଅ) —Wingless.

ଅପକ୍ଷପାତ—ସଂ. ବି (ଅ=ନୂହେ+ପକ୍ଷପାତ) —

Apakshapāta କୌଣସି ପକ୍ଷ ଲ ଧରିବା—Impartiality.

(ପକ୍ଷପାତ—ବିପଶ୍ଚାତ) ଦେ. ବିଶ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପକ୍ଷ ନେଇ
କ ଥୁବା—Impartial; unbiased.

ଅପକ୍ଷପାତି—ସଂ. ବି (ଅପକ୍ଷପାତି+ଭାବ. ବା) —

Apakshapātī କୌଣସି ପକ୍ଷ ଧର କ ଥୁବା ଗୁଣ—

Impartiality

ଅପକ୍ଷପାତି—ସଂ. ବିଶ. ପୂର୍ବ (କ=ପକ୍ଷପାତି—୧ମା. ୧ବ) —

Apakshapātī ଯେ ଏକ ପକ୍ଷର ସହାୟତା କରେ ନାହିଁ;
(ଅପକ୍ଷପାତିନା—ଶ୍ରୀ) ସର୍ଥାର୍ଥକାରୀ—Impartial.

ଅପକ୍ଷର—ପ୍ରା. ବି. ଶ୍ରୀ (ସଂ—ଅପକ୍ଷର) —

Apaksharā ଅପକ୍ଷର (ଦେଖ)

ଅପକ୍ଷରା—ଅପକ୍ଷର (ଦେଖ) —

Apakshari ଅପକ୍ଷର (See) —

ଅପକ୍ଷରୀ—ଅପକ୍ଷରୀ (ଦେଖ) —

ଅପକ୍ଷରୀ—ଅପକ୍ଷରୀ (See) —

ଅପକ୍ଷା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଶ. (ସ. ଅପକ୍ଷପାତ) —ଅପକ୍ଷପାତ (ଦେଖ)

Apakshā ଅପକ୍ଷପାତ (See) —

ଅପକ୍ଷା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଶ. (ସଂ—ଅପକ୍ଷାତ) —

Apakshāt ଅପକ୍ଷାତ (See) —

ଅପକ୍ଷାତ—ପ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅପକ୍ରାନ୍ତ) —ଅପକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)

Apakṣātā ଅପକ୍ରାନ୍ତା (See) —

ଅପକ୍ଷାତ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ—ଅପକ୍ରାନ୍ତ) —

Apakṣātā ଅପକ୍ରାନ୍ତା (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (ଦେଖ)

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

Apakrānti ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

ଅପକ୍ରାନ୍ତି—ଅପକ୍ରାନ୍ତି (See) —

୧	ର	ର	ଗୁର	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ର	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଆକାଶକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁମାର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତ

ଅପଶାତ—ସଂ. ବ. (ଅପ + ଶାତ) —

Apakhyātī ୧। କଳା—1. Blame.
୨। ଅପବାଦ—2. Disrespect.
୩। ଅଖ୍ୟାତ—3. Scandal.

ଅପଗତ—ସଂ. ବଣ. (ଅପ = ଦୂରକୁ + ଗମ ଧରୁ = ଯିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତ) —

Apagata ୧। ପ୍ରସ୍ତୁତ—1. Gone away.
(ଉପଗତ—ବିପଶ୍ଚତ) ୨। ପଲାୟିତ—2. Departed.
ପଗମ—ବି ୩। ଅପସ୍ତୁତ—3. Removed.
୪। ରହୁଛ, ମୃତ—4. Disappeared; dead.

ଅପଗମ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ଦୂରକୁ + ଗମ ଧରୁ = ଯିବା + ଭବ. ଅ) —

Apagama ୧। ବିନାଶ—1. Destruction.
ଉପଗମ } ଉପଶତ ୨। ପ୍ରସ୍ତାନ—2. Disappearance.
ଅଗମ } ବିପଶ୍ଚତ ୩। ପଲାୟନ—3 Removal
୪। କର୍ମମ—4. Exit.
୫। ମୃତ—5. Death.

ଅପଗମନ—ସଂ. ବ. (ଅପ + ଗମ ଧରୁ + ଭବ. ଅନ) —

Apagamana ଅପଗମ (ଦେଖ) —
Apagama (See).
ଅପଗା—ସଂ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ଅପ = ନିମ୍ନକୁ + ଗମ ଧରୁ = ଯିବା + ଅ + ଶ୍ରୀ.
Apaga ଅ—ନିମ୍ନଗା; ନିମ୍ନ—River.
ଅପଗୁରୁ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ନିନ୍ଦନ + ଗୁରୁ) —କୁ ଗୁରୁ—
Apaguru ବିପଶ୍ଚତ—Bad preceptor.
ଅପଗୁରୁ ଅବା ଅପଶିଷ୍ଟ କାଶର ।
ପ୍ରାଣ—ମୁରୁରତ୍ତି ଗାତା ।

ଅପଘନ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ନଷ୍ଟ ହେବା + ହନ ଧରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —

Apaghana ୧। ଦେହ; ଶଶର—1. Body.
୨। (ଅପ = ଦୂରକୁତ + ଗଳ = ମେଘ) —ଶରକାଳ—
୩। ସୀମା—3. Limit.

ସଂ. ବଣ. (ବନ୍ଧୁଶ୍ରୀ; ଅପ = ଅପଗତ ହୋଇଥିବା + ଦନ = ମେଘ) —ମେଘାନ; ନିର୍ମେଘ—Cloudless.

ଅପଘାତ—ସଂ. ବ. (ଅପ + ଦନ ଧରୁ = ବିନାଶ କରିବା + ଭବ. ତ) —

Apaghāta ୧। ଅକସ୍ମାତ ମାରକ ଦଟଣା; ଅକାଳମୁହୂର୍ତ୍ତାରକା
ଦଟଣା—1. Fatal accident.
୨। ଅକମ୍ପାତ ମୃତ୍ୟୁ—2. Accidental death.
୩। ମରବା ସମୟ ପୂର୍ବକୁ ମରଣ—
୪। Untimely death.
୫। ହତ୍ୟା—4. Murder.

ବୋଦରେ ଅପାର ଅଗ୍ରତ ହ ଦରବ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଅବ ।

ଅପଘିଞ୍ଚା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ). ବ—ବୌଣସି ବୁଝୁରୁ କାହାଠାରୁ ନେଇ
Apaghinčā ସୁନାର ଫେରଇ ଦେବା—

The act of returning something received.

ଅପଘୁଣ—ସଂ. ବଣ. ସୁଂ. (ଅପ = ଦୂରକୁତ + ଶୁଣା = ଦୟା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ;

Apaghruṇa ଶୁଣା)—୧। କର୍ଦ୍ଦୟ—1. Unkind; cruel.

(ଅପଦୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶ—2. Devoid of shame.

୩। ନିର୍ବାଶ—3. Having no hatred.

ଅପଚୟ—ସ. ବ. (ଅପ = ଦୂରକୁତ + ତ ଧରୁ = ଚମ୍ପନ କରିବା + ଭବ. Apachaya ଅ)—୧। ଦାନ; ମତ—1. Loss.

କମ୍ବ ପଣ୍ଡିତ କାତ୍ର ଏଥ ଦବା କରୁ
କେବେହେ ଏଥରେ ଅପଚୟ ନ ପାଇଲୁ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।
୨। କାଶ—2. Destruction.

(ସମୟ—ବିପଶ୍ଚତ) ୩। ଶ୍ରୀ; ବ୍ୟୁତ; ବୃଥାକ୍ଷୟ—3. Waste.

ସୁର କର୍ମ ବିଧିରେ ମେଣ୍ଟିଲ ଅପଚୟ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବର୍ଷ ।

୪। କ୍ରୂଷ୍ଣ; କମ୍ପିବା—4. Diminution;
decrease.

ଅପଘୁତ—ସଂ. ବଣ. (ଅପ + ଗୁପ୍ତ ଧରୁ = ପୂଜା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତ) —

Apachayita ୧। ପ୍ରତିତ—1. Worshipped.

୨। ଶାଖିତ—2. Whetted.
୩। (ଅପ + ତ ଧରୁ. ଶିତ୍ + ତ) —ଅପବିପୁତ—
3. Wasted; dissipated.

ଅପଘର—ସଂ. ବ. (ଅପ + ତର ଧରୁ + ଭବ. ଅ) —

Apachāra ୧। ସୁଧର୍ମଲଭନ—1. Violation of one's
(ଉପଗର—ବିପଶ୍ଚତ) religious bents.

୨। ଅହିତାଶ୍ରବ; ଅତ୍ୟାଶ୍ରବ—2. Oppression.

୩। ଅପଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ—
3. Taking prohibited things.
୪। ଅକ୍ଷାଷ୍ମି ରେଗ; ଉତ୍ତିତ ବସ୍ତୁ ଆଷ୍ମି ନ ହେଲେ ପାତଳା
ହାତ୍ରା ହୋଇ ଭୁଦରରେ ଜନ୍ମିବା ରେଗ—
4. Dyspepsia; indigestion; looseness
of bowels.

୫। ଅବିନୟ—5. Want of humility.

ଅପଚିକାର୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ଅକ୍ଷାଷ୍ମି + ତ ଧରୁ = କରିବା + ରହାଥ୍ୟ—

Apachikirṣā ସନ୍ଦ୍ର; ଭାବ. ଅ) —ଅପକାର କରିବାର ରହା—
Desire to injure another person.

ଅପଚିକାର୍ଷ—ସଂ. ବଣ. ସୁଂ. ଓ ଶ୍ରୀ. (ଅପ + ତ ଧରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ସନ୍ତ୍ର. ତ) -

Apachikirshu ପରବ ଅପକାର କରିବା ପାଇଁ ରହୁଥି—

(ଉପଚିକାର୍ଷ—ବିପଶ୍ଚତ) Bent on injuring another
person.

୧	ର	ତ	ଗୁର	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଵକ୍ରାନ୍ତର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ହୃଥ	ଛ
,	ର	ତ	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁନାସିକ ବର୍ଣ୍ଣ	ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ଵକ୍ରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଚ୍ଯ	ଇସ୍ଟ	କ୍ରମ	କ୍ର

ଅପନ୍ତର—ଦେ ବିଳ. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତର)—୧। ଅଭିଷ୍ଟ—
Apantara Boundless (waste)
କାନ୍ତାର ୨। ମରୁମୟ ପ୍ରଦେଶ—୨. Deserter (tract)
ଓଜନ୍ତା

ଅପନ୍ତରଗମ୍ଭୀର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତର ଓ. ଗମ୍ଭୀର)—
Apantarāgahīra ବିଷ୍ଟ ମରୁମୟ ପ୍ରାନ୍ତର—
କାନ୍ତାର Wilderness.
ଓଜନ୍ତା

ଅପନ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଳ—ଅପନ୍ତର (ଦେଖ)—
Apantrā Apantara (See).
ଅପନ୍ତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ମ. ବ. (ସଂ. ଅପନ୍ତା)—
Apantha ଅପଥ (ଦେଖ)—
ଅପଥ Apatha (See).

ଏ ପନ୍ଥରୁ ତୁଳି, ଅପନ୍ତରେ ପଡ଼ି
ଯାଇଥିଲୁ ତୁଳା ଶୋକଳାରେ ଦୁଃଖ ।
ଦୃଷ୍ଟିତ୍ବି ନହାଇବନ୍ତି ବନ୍ଦ ।

ଅପନ୍ତା—ସଂ. ବ. (ଅପନ୍ତା ଏମା. ଏବା)—୧। କୁପଥ—
Apanthā ୧. Bad path.
୨। ଅବାଟ—୨. Bad ways.

ଅପପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ଅଶୁଦ୍ଧ + ପ୍ରୟୋଗ = ବ୍ୟବହାର)—
Apaprayoga ୧। ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ—
1. Wrong application.
୨। ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ—୨. Faulty use of
grammatical rules.

ଅପବର୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅପ+ବ୍ୟାକ ଧାରୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା + ଅ)—
Apabarga ୧। ମୋଷ; ମୁକ୍ତି; ଫଳସିଦ୍ଧି—
1. Emancipation
ଉତ୍ତର ଦର୍ଶିଣ ଅସ୍ତନ, ଦ୍ୱୀପାପର୍ବତ ସାଧନ—ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।
୨। ଜୀବାୟା ସଙ୍ଗେ ପରମାୟାର ମିଳନ; ଜିଦ୍ଧାଣ—
2. Liberation; extinction from worldly
misery or bond.
ମରନ୍ତ ଦୂତ ଶୋଭ ତପ, ପଠନ ସ୍ଵକର୍ମେ ନିରତ ।
ଏକାନ୍ତ ଶାସ ଜଗନ୍ଧ, ନିର୍ମିଳ ନିଃତ ସମାଧ ।
ଏ ତଥ ଅପବର୍ଗ ଅର୍ଥ, ଅଜିତ୍ତୁମ୍ଭୁ ସାଧେ ମେତେ ।
ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ. ୨୮ ।

୩। ଶେଷ ମୀମାଂସା; ବିଷ୍ଣୁ—୩. Final settlement
decision.

ଅପବର୍ଗଗୁରୁ—ସଂ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ, ଅପବର୍ଗ=ମୋଷ + ଗୁରୁ)—
Apabargaguru ୧। ମୋଷକର୍ତ୍ତା; ହର—୧. Bishnu.
୨। ଶିବ—୨. Siba.

ଅପବର୍ଗଦାତା—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅପବର୍ଗ=ମୋଷ + ଦା ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତା)—
Apabargadātā ତୃ; ଏମା. ଏବା.)—ମୋଷଦାତା—

(ଅପବର୍ଗଦାତା—ସା) Redeemer; liberator; one
who grants absolution

ଅପବର୍ଜନ—ସ. ବ. (ଅପ + ବ୍ୟାକ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Apabarjana ୧। ଦାନ—୧. Gift.

(ଅପବର୍ଜନ—ବିଳ) ୨। ବିତରଣ—୨. Distribution.
୩। ପରିହାର—୩. Giving up.

ଅପବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ. (ଅପ + ବ୍ୟାକ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Apabarttana ୧। (ଗଣିତ) ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରଣ—
(ଅପବର୍ତ୍ତନ—ବିଳ) ୧. (Mathematics) Reduction
to the lowest term.

୨। (ଗଣିତ) କୌଣସି ଅକରୁ ମୁଦ୍ର, ସଂଖ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବିଭାଗ
କରିବା—୨. (Mathematics) Division
of a quantity with smaller
quantities.

୩। ବିତଳନ—୩. Transfer; removal
୪। ପରବର୍ତ୍ତନ—୪. Change.

ଅପବାଦ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ଦୂଷିତ + ବଦ ଧାରୁ=କହିବା+ଭାବ. ଅ)—
Apabāda ୧। ନିନା; ଅପଯତ—
1. Scandal; reproach; defamation.

୨। କଳକ; ଦୂର୍ନାମ—୨. Bad name; libel

୩। (ଦର୍ଶନ) ଅବସ୍ଥରେ ବସୁନ୍ଧାନ; ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକୃତ, ବୃତ୍ତ
ଓ ପଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ଵାନ୍ତରୁ ପ୍ରକୃତ ଅମୃତରୁ ବୋଲି ଜାଣିବା—
3. (Philosophy) Mistaking the unreal
for real.

ଅପବାଦକ—ସଂ. ବିଳ. ପୁ. (ଅପ+ବଦ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅକ)—
Apabādaka ସେ ଅପବାଦ କରି—
(ଅପବାଦକ—ସା) Accuser; defamer; libeller.

ଅପବାଦ ଦପା—ଦେ. ବ—ଦଣ୍ଡବିଧ ଆଇନର ପେଣ୍ଟ ଦପାମାନଙ୍କରେ
Apabāda daphā ଅନ୍ୟ ନାମରେ ପ୍ରସତ କରିବା ଅପବାଦର
ଅପବାଦ ଦଫା ପ୍ରକାର ଓ ଦଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା—

The section of the Indian Penal Code
defining the nature of and punishment
for the offence of defamation.

[ଦୃ—ଭାଗମ୍ୟଦଣ୍ଡବିଧ ଆଇନ (Indian Penal Code)
ର ୪୫୫ ଦପାରେ ‘ଅପବାଦ’ ଅପବର୍ଗର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା
ଏକ ୪୦୦-୪୦୧-୪୦୨ ଦପାମାନଙ୍କର ଅପବାଦର ଦଣ୍ଡ ଓ
ପ୍ରକାରମାନ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅଛି ।]

ଅପବାଦ ଦେବା—ଦେ. କି—ନିନା ରଟନା କରିବା—

Apabāda debā To give a bad name; to
defame; to vilify.
ଅପବାଦ କରନା

ଅପବାଦରଣ—ସଂ. ବ. (ଅପ+ବାଦ ଧାରୁ. ଶିବ+ଭାବ. ଅନ)—
Apabārāna ୧। ଅନୁର୍ଦ୍ଧାନ; ବିଭାଗାନ—୧. Partition.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁଚିତ ୯ ଟଙ୍କାର ଅଳ୍ପ ଓ ମାତ୍ରା ଏହି ୨ ଟଙ୍କାର ଅଳ୍ପ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା ୯ ଟଙ୍କାର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁରୁ ଶର ଗୋଟିଲେ ସେବେ ଏ ଜ୍ଞାନାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶର ପାଇଁ ସଫାରୁମେ ଦର୍ଶିତ ପରିପରା, ବା ୯ ଟଙ୍କାର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସୁରୁ ଶର ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାୟ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାୟ’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ପାଇଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ରୋ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ରୋ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବନ୍ଦୀ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବନ୍ଦୀ’ ଦେଖିବେ ।

ଅପବାସ୍ୟ } ବଣ. ୧ | ବର୍ଣ୍ଣକ; ତାଗ—2. Giving up;
ଅପବାରତ } ଦେଶ. (ଅପ + ରତ୍ନ ଖାରୁ. ଶିର୍ତ୍ତ + କର୍ମ. ର) —
ଆପବାରତ—ସଂ. ବଣ. (ଅପ + ରତ୍ନ ଖାରୁ. ଶିର୍ତ୍ତ + କର୍ମ. ର) —
Apabārita ୧ | ଆକାଶଚ—1. Covered.
(ଆପବାରଣ—ଦି) ୨ | ବ୍ୟବହାର; ଅନୁର୍ତ୍ତ—2. Partitioned.

ଅପବାର୍ଜ୍ୟ— ସଂ. ବଣ. (ଅପ + ର ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ) —
 Apabārjya (ନାଟକରେ) ଜଳାନ୍ତିକେ (ସେଉଁ ବାକ୍ୟରୁ
 (ଅପବାରଣ—ବ) ମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଦ୍ଦନେତାମାନେ ଶୁଣି ପାରନ୍ତି
 ନାହିଁ)—(Drama) Apart; aside (a
 speech or remark made to the
 audience and meant not to be heard
 by the dramatic person on the
 stage).

ଅପବାହିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅପ+ବଦ୍ଧ ଧାରୁ. ଶିର୍ତ୍ତ + କର୍ମ. ତ)—
Apabāhita ୧ । ବାହିତ, ବିଦୟନ—

1. Driven away; expelled
 ୨ । ଦୂରକୁ ମାତ୍ର—2. Carried away.
 ଅପବିଶ—ସ. ବିଳ. (ଅ = ନୁହେ + ପବିତ୍ର = ପରିଶୁଦ୍ଧ)—
 Apabitra   ୧ । ଅଦୁଶୁଦ୍ଧ—1. Unclean.
 (ଅପବିତ୍ରତା—ବ) ୨ । ଅଶୁଦ୍ଧ—2. Unholy.
 ୩ । ପାଣ—3. Polluted.

ଅପବିଦତା—ସ. ବ. (ଅପବିଦ୍ର—ଅଶୁଦ୍ଧ + କବ. ତା)—
 Apabitrata ୧ । ଅଦରୁକତା; ଅଶୁଦ୍ଧତା—
 ୧. Unholiness.

୨ । ଅପରିକୁଳତା—2. Uncleanliness.

ଅପବିଦ୍ୟା—ସ. ବ. (ଅପ=କିରୁଷ୍ଣ + ବିଦ୍ୟା)—

Apabidya ୧ । କିରୁଷ୍ଣ ବିଦ୍ୟା—1. Inferior learning.

୨ । ମନ୍ଦ ବିଦ୍ୟା—2. Bad learning.

୩ । ବୌଦ୍ଧ-ଧର୍ମ-ତତ୍ତ୍ଵାଦିବିଜ୍ଞଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟା—
3. Buddhistic learning.

୪ । ଅବିଦ୍ୟା (ଦେଖ) .

4. Abidya (See).

୪. Abidya (See)

ଅପବିଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. (ଅପ + ବିଦ୍ୟ ଥାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Apabiddha ୧। ବ୍ୟକ୍ଷିତ—1. Broken into small fragments.

୨। ପରିଚାଳି—
2. Abandoned; rejected.

୩। ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ—3. Thrown away.

୪। ପେରିବ—4. Sent.

ଅପବିଦ୍ଧଶିଶୁ—ସ. ବ. —୧ । ପରିଚୟ ଶିଶୁ—
Apabiddhaśiṣu 1. Abandoned child.

୨। ଯେଉଁ ଶିଶୁରୁ ପିତା ମାତା ପକାଇ ଦେବାରୁ ଅଳ୍ପ
ଲୋକ ନେଇ ସ୍ଥାଥ ପରି ପାଲେ—
2. Child taken up or adopted by a
stranger after it has been deserted
by its parents.

ଅପବ୍ୟୁ—ସ. ବ. (ଅପ = ଅପକୃଷ୍ଟ + ବ୍ୟୁ)—
Apabyaya ୧। ଭୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଧନର ବ୍ୟୁ—
(ସଦବ୍ୟ—ବିପଶ୍ଚତ) ୧. Prodigality.
(ଅପବ୍ୟୁତ—ବିଶ) ୨। (ଧନ ବା ସମୟର) ବୁଥା ବ୍ୟୁ—
2. Squandering; waste.

ଅପବ୍ୟାଯିତା—ସ. ବଣ. (ଅପ = ଅସଥା + ବ୍ୟୁ = ଗର୍ଜନ + କର୍ମ. ତ)—
 Apabyayita ୧ । ବୁଥାରେ ବ୍ୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା—1. Wasted.
 ୨ । ଦୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟୁ କରିଯାଇଥିବା—
 2. Ill-spent.

ଅପଭ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କହୁକୀହି; ଅପଗତ + ଭ୍ୟ)	—ନିର୍ଭ୍ୟ—
Apabhaya	Fearless.
ଅପଭ୍ୟଷା—ସ. ବ. (ଅପ = ମତ; ଅଷାଧୁ + ଭ୍ୟଷା)	—
Apabhāṣṭā	1. Low or obscene language. 2. Indecent words.

୪ । ଅପରିଷ୍ଠ ଭାଷା—3. Vulgar talk.
 ୫ । ଉଚର ଜନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାଷା—
 ୬. Common jargon.

ଅପଭାଷିତ—ସ. ଦିଶ. (ଅପାରିଷଣ ଧାରୁକର୍ମ. ଚ।—
Apabhāshita ୧। କୁଭାଷିତ—1. Ill spoken.
                   ୨। ଲୋଭ ଭାଷାରେ କଥୁଳ—
                   2. Spoken indecently.

ଅପଭ୍ରାଣ—ସଂ. ଭି. (ଅପାନ୍ତରୁନ୍ତୁ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅ)—	
Apabhraṇsa	୧। ବିନାଶ—1. Destruction.
(ଅପଭ୍ରାଣ—ଭିତା)	୨। ଅବନନ୍ତି—2. Deterioration.

୧	ର	ଉ	ବୁନ	ତ	ସ	କସନ୍ତି	ବଣ୍ଠି	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଶ	କ	ଶ,କ	ଙ୍କ	ରୟ	ରୁଅ	ଙ୍କ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲ	ସେ	ଅକାରନ୍ତିବଣ୍ଠି	ଅନୁଶାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସୁନ୍ଦର ବଣ୍ଠି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ରଥ	ବ	ନ୍ଦ

୩ । ଇତରଜନକଥୁତ ଭାଷା — 3. Vulgar dialect.

୪ । କୁଣ୍ଡିତ ଭାଷା—

4. Degenerated form of a word.

୫ । ସାଧୁଭାଷାର ଅଶୁକ ରୂପାନ୍ତର—

5. Vulgarised form of a word; current word derived from a Sanskrit word.

ଅପକୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ + ଉନ୍ସ୍ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Apabhrashta ୧ । ରୂପାନ୍ତରଗ୍ରହ୍ୟ (ଶବ୍ଦ କା ଭାଷା)—

1. Vulgarised (word or dialect).

୨ । ପଢ଼ିବ—2. Fallen.

୩ । ମୂଳ ଶବ୍ଦରୁ ଆଗାତ—

4. Derivative (word).

ଅପମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ + ମନ୍ତ୍ର ଧାରୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—

Apamantabya ୧ । ଅନାଦରଣୀୟ—

1. Fit to be insulted.

୨ । ଅବଙ୍ଗାତ; ହେୟ—2. Contemptible.

ଅପମରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ମୃ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Apamarana ୧ । ଅପମୃ—1. Untimely death.

୨ । ଅପଦାତ ମୃତ୍ୟୁ—2. Accidental death.

ସେ ଲୋକଙ୍କ ଜାଗ ଅପମରଣରେ ନରେ । ଏତାମର, କୁଣ୍ଡିତଗ୍ରହ୍ୟ ।

ଅପମାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ବିପଶ୍ଚାତ + ମାନ = ମର୍ଯ୍ୟାଦା)—

Apamana ୧ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—1. Dishonour.

୨ । ଅନାଦର—2. Contempt.

୩ । ଅବଙ୍ଗା—3. Insult; affront.

ଦେ. ବି.—ଅପମାନ—Sullenness due to displeasure.

ଅପମାନଜନକ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପମାନ + ଜନ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)—

Apamanajanaka ଯହା ଅପମାନ ଜନ୍ମାଏ; ଜନାଦାୟକ—

Disgraceful; compromising one's dignity.

ଅପମାନ ଦେବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅନାଦର କରିବା—

Apamana deba 1. To disregard.

ଅପମାନ ଦେପରୀ ୨ । ଅବଙ୍ଗା କରିବା—2. To set aside.

ଅପମାନ ଦେନା ୩ । ଦ୍ଵାଦଶ କରିବା—3. To insult.

ଅପମାନ ହେବା—ଗ୍ରା. କି.—୧ । ଅପମାନତ ହେବା—

Apamana hebā 1. To be insulted

୨ । ଅବଙ୍ଗାତ ହେବା—

2. To be disregarded.

୩ । ଅରମାନ କରିବା—3. To show sullenness; to give vent to displeasure.

ଅପମାନିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅପମାନ + ସଂକାତ ଅର୍ଥରେ; ଇତି)—

Apamanita ୧ । ଅପମାନଗ୍ରହ୍ୟ; ଅନାଦୁତ—

(ଅପମାନତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଅପମାନ—ବି)

୨ । ଦ୍ଵାଦଶପ୍ରାୟ—

2. Dishonoured; disgraced.

୩ । ଉତ୍ତରକୁତ—3. Affronted; rebuked.

ଅପମାରଗ—ଗ୍ରା. ବି—(ସ. ଅପମାର୍ଗ)—ଅପମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apamāraga

Apamārga (See)

ଅପମାରଙ୍ଗ—ଗ୍ରା. ବି (ସ. ଅପମାର୍ଗ)—ଅପମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apamāraṅga

Apamāraṅga (See)

ଅପମାଲୁ—ଗ୍ରା. ବି—ମିଷ୍ଟାନ୍ଦବିଶେଷ; ଅମାଲୁ; ମାଲପୁଅ—

Apamālu

A sort of sweet cake fried with ghee.

ମାଲପୁଅ

ଅପମୃତ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ଅପକୃଷ୍ଟ + ମୃତ୍ୟୁ = ମରଣ)—

Apamṛutu

ଅପମରଣ (ଦେଖ)

Apamarana (See)

ଅପଯଶ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅପଯଶ) —ଅପଯଶ (ଦେଖ)

Apajachha

Apajāśa (See)

ଅପଯଶ—ଦେ. ବି. (ଅପ = ବିପଶ୍ଚାତ + ଯଶ = ଜାତି)—୧ । ଅସମ;

Apajāśa

ଅଶ୍ୟାତ—1. Infamy.

ଅପଯଶ

୨ । ଦୂର୍ବାନ୍ତ—2. Ill name.

ଅପଯଶ

୩ । କଳକ୍ଷ—3. Disgrace; dishonour.
(ଯଶ—ବିପଶ୍ଚାତ)

ଅପଯଶ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ବିପଶ୍ଚାତ + ଯଶ = ଜାତି)—

Apa jaśah

ଅପଯଶ (ଦେଖ)

Apajāśa (See)

ଅପଯାତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅପ = ପତକୁ + ଯାତ୍ରୀ = ଗମନକାରୀ)—

pajātri

ପଲାତକ—Fugitive

ଅପଯାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ପତକୁ + ଯା ଧାରୁ = ଯିବା + ଭାବ. ଅନ)—

pajāna

ପଲାଯୁକ୍ତ—Flight; running away.

ଅପରିଚିତ—ଗ୍ରା. ବି—ଅପରିଚିତ (ଦେଖ)

Aparchitā

Aparājītā (See)

ଅପରାଜିତ

ଅପର—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ + ପୁ ଧାରୁ = ପାଳନ କରିବା + ଅ)—

Apara

୧ । ଅନ୍ୟ—1. Another; other

(ଅପର—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଉଦ୍—2. Different.

ଶବ୍ଦମାନକ ପୁରୁଷେ କିମ୍ବାଲିଖିତ ଅଥରେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହୁଏ :—

୧ । ପ୍ରତିକୁଳ (ସଥା—ଅପର ଦଳ) —1. Hostile.

୨ । ବିପଶ୍ଚାତ (ଅପର କୁଳ) —2. Opposite.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାନେ ସୁତଃ ୯ ଚିହ୍ନ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତଳ୍ଳିଟ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହାନ । ଅତିଥି ୧ ବା , ତଳ୍ଳିଟ କୌଣସି କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ
ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ ପେବେ ଏ କୁଞ୍ଚାବୋପରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ପେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପିତେ ରହିର ଦିନସତ୍ତବ , ବା ୯ ଚିହ୍ନଟ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ଯଥା —
'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଖୋଲିବେ; 'କୁଞ୍ଚ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଞ୍ଚ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲକ୍ଷତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲକ୍ଷତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ପଶ୍ଚାଦବର୍ତ୍ତୀ—(ଯଥା—ପୂର୍ବାପର)

3. Preceding.

୪ । ଶେଷ—(ଅପରତ୍ତୁ)—4. Ending.

ସଂ. ବି—ଦ୍ୱାରା ପଶ୍ଚାଦବର୍ତ୍ତଗ—The hind part of an elephant's body.

ଅପରଂତ ସଂ. ଅ—ଅନ୍ତର; ଅପରି—Besides; moreover;
Aparaincha further.

ଅପରତ୍ତୁ—ସଂ. ଅ—ଅପରଂତ (ଦେଖ)

Aparamitu Aparamicha (See)

ଅପରକ୍ତ—ସଂ. ବି (ଅପ—ମୁନାର୍ଥ+ରନତ୍ତ=ଗୋଷ କରିବା=
Aparakta କର୍ତ୍ତା. ତ) —ବିରକ୍ତ—Displeased.

ଅପରଶ—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଅପରାଣିତ) —ଅପରାଣିତ—
Aparakha Not examined; not tested.

ଅପରାଖ

ଅର୍ଦ୍ଧନେତ୍ରଭୂତା

ଅପରତ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅପରତ୍ୟ) —ପରତ୍ୟେର ଅଭିବ—

Aparacha Want of acquaintance.

ଅପରିଚିତ ଗ୍ରା. ବିଶ (ସଂ. ଅପରତିତ) —୧ । ଅପରତିତ—

ଅନଜୀବ 1. Unacquainted.

, 2. Unknown,

ଅପରତେ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅପରତ୍ୟ) —ପରତ୍ୟେର ଅଭିବ—

Aparache Want of acquaintance.

ଅପରତେ ଅଙ୍ଗଭେଦ ଦେଇ ତ ନ ପାଇ—ସାରଚା ଫଳାପତ୍ର. ପ୍ରକାଶ ,

ଅପରତନ—ଗ୍ରା. ବିଶ—(ସଂ. ଅପରତନ) —ଅପରତନ (ଦେଖ)

Aparachhana Aprachchhanna (See)

ଅପରତନିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—କୁହିତ—Ugly.

Aparachhaniā

ଅପରତନା

ଅପରତନେର

ଅପରତନା—ଗ୍ରା. ବି—ଅପରତନା (ଦେଖ)

Aparajitā Aparajitā (See)

ଅପରତି—ସଂ. ବି. (ଅପ=ପଶ୍ଚାଦ+ରମ୍ ଧାର୍ତ୍ତ=ପ୍ରବୃତ୍ତ ଦେବା+

Aparati ଧାର୍ତ୍ତ. ବି) —ବିରତ; କିରତ—Cessation.

ଅପରତିଆଣି—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. ୫ ଶ୍ଲ—ଅପରିଆଣି (ଦେଖ)

Aparatiāni Aparttiāni (See).

ଅପରତିଷ୍ଠା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁ. (ସଂ. ଅପରତ୍ୟ) —ଅପରତ୍ୟେବ୍ା (ଦେଖ)

Aparatishṭā Apratishṭā (See)

ଅପରତେ ଯିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ମ. କି—ଅଦିଘାସ କରିବା—

Aparatejibā To disbelieve.

ସୁନ୍ଦର ଉଦ୍‌ବାସନ ମୋତେ । କୁହେ କ ଯାଏ ଅପରତେ ।

କରିବାଥ୍ ଉଦ୍‌ବାସନ ୧୦ମ ଗୋପ ।

ଅପରତ—ସଂ. ବି. (ଅପର=ଅନ୍ୟ+ଭାବ. ତ) —ଅନ୍ୟର ଭାବ ବା ଧର୍ମ—

Aparatwa The state of being different.

ଅପରତ୍ର—ସଂ. କି. ବିଶ (ଅପର=ଅନ୍ୟ+କାଳାର୍ଥ ବା ପ୍ରାକାର୍ଯ୍ୟ. ତ) —

Aparatra

୧ । ପରକାଳରେ ବା ପରଲୋକରେ—

1 In the next world

, 2 । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ—2. At another place,

, 3 । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ—3. To another place.

ଅପରତ୍ତୁ—ସଂ. ଅ—ଅପରଂତ (ଦେଖ)

Aparantu Aparamicha (See)

ଅପରପକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅପର=ଶେଷ+ପକ୍ଷ=ମାସାର୍କ) —

Aparapaksha ୧ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ—1. The dark fortnight

of a month

, 1 । ପିତୃପକ୍ଷ (ଅଶ୍ଵିନକୁଷ୍ଟପକ୍ଷ; ଏ ପକ୍ଷରେ ପିତୃଲୋକକ
ଭଦେଶ୍ୟରେ ଛଳପର୍ବତ କରିଯାଏ ।)—

2. Specially the dark fortnight of the month of Āświna in which ablutions are offered to the manes of the departed ancestors.

ଅପରପକ୍ଷ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ଅପରପକ୍ଷ) —ଅପରପକ୍ଷ (ଦେଖ)

Aparapakha Aparapaksha (See)

ଅପରପକ୍ଷ

ଅପରପକ୍ଷ—ଦେ. ବିଶ—ରହ ରହ—Different.

Aparapara

ଅପରପକ୍ଷନ କରନ୍ତ—ଭାବ. ପ୍ରେମସ୍ଥାନ୍ୟ ।

ଅପରପକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅପର+ବାହୀ) —୧ । ଶେଷପକ୍ଷ—

Apararātra 1. The time after mid-night,
the close of the night.

, 2 । ଅର୍କ ପକ୍ଷର ପରଭାଗ ସମୟ—

2. Short hours of the night.

ପୂର୍ବରେ ଅପରପକ୍ଷ ଜଳନାରେ

ମହୁ ସମ୍ବଦ କରନ୍ତ ପ୍ରକାଶ—କୁଷ୍ମଦ୍ଧି. ମହୁ ଭରତ. ବଜ ।

ଅପରଲୋକ—ସଂ. ବି. (ଅପର=ଅନ୍ୟ+ଲୋକ=ମନୁଷ୍ୟ, ସ୍ତରୀ) —

Aparaloka ୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Another person.

, 2 । ଅନ୍ୟ ସ୍ତରୀ—2. Another world.

ଅପରପକ୍ଷ—ଗ୍ରା. ବିଶ.— ଅପରପକ୍ଷ; ବିରାନନ୍ଦ—

Aparasana

Unhappy; cheerless.

ଅପରପକ୍ଷ—ସଂ. କି. ବିଶ. (ଅ+ପରପକ୍ଷ) —୧ । ସବ୍ଦା; କିମ୍ବତ—

Aparaspara 1. Continual.

, 2 । ଯାହା ଅନେକବ୍ୟ ନୁହେ—2. Not mutual.

, 3 । ସବ୍ଦବେଳେ—3. Continually.

, 4 । ଏକାବେଳକେ—4. At a time.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍	ଇଥ	ଫ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଅନ୍ତାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ହେ	ଇଥ	କ	ତ୍ତ

ଅପର—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ପଣ୍ଡିମ ଦିଗ—1. The West
Apara ୨। ଜର୍ମୁ—2. Womb; uterus.
ସଂ. ଶେ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of
ଦେ. ବିଶ—ଅନ୍ୟ; ପୃଥକ—Another; different
ପରତେ ସେ ଜୀବ ରହୁଥିବା ପରମ ବାହୀ ମୋ ଅପର
ପରମ ଭବେ ପ୍ରାଣ ପୁଣି ଜାରି ରୁଣି ନ ଅନ୍ୟ ପରମ ହେ କୋଳି—
କଣ୍ଠ ପ୍ରେସ୍‌ଯୁଧିତ

ଅପରାଗ—ସଂ. ବି (ଅପ+ରାଗ ଧାରୁ+ଭବ, ଅ)—
Aparāga ୧। ବରାଗ; ବିରକ୍ତି—1. Displeasure.
୨। ଦ୍ଵେଷ; ଶଶୁଦ୍ଧା—2. Enmity.
ଅପରାଜିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ=ନୁହେ+ପରାଜିତ)—
Aparājita ୧। ହାର ନ ଥିବା; ଅପରାଜ୍ୟ; ସେ ଅନ୍ୟ ହାର
(ଅପରାଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପରାଜିତ ହୋଇ ଥାଏ—
1. Unvanquished; unconquered.
୨। ଅନ୍ୟେ—2. Unconquerable
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧। ବିଷ୍ଣୁ—1. The God Bishnu,
୨। ଶିବ—2. Siba,
୩। ବସିବିଶେଷ—3. A sage.
୪। ବିଶ—4. The Universe.

ଅପରାଜିତା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପରାଜିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aparajita The feminine of Aparājita.
ସଂ. ବ—୧। ଲକ୍ଷ୍ମିବିଶେଷ (ଏହା ଦୂର ପ୍ରକାର ଫୁଲବିଶ୍ଵି—
ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ନାମ— ଧଳା ଓ ନେଳ । ନେଳ ଫୁଲ ଫୁଟିବା
ଗରିବିଶ୍ଵିକା; ଅରଣ୍ୟ । ଅପରାଜିତାକୁ କଳା ଅପରାଜିତା ଓ ଧଳା
କଳା ଅପରାଜିତା—ମାଳୀ; ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଅପରାଜିତାକୁ ଧଳା
ବିଷ୍ଣୁକାନ୍ତା; ଗରିବିଶ୍ଵିକା । ଅପରାଜିତା ବୋଲି କହନ୍ତି ।)—
କୋଯିଲ; କାଲିଙ୍ଗର; 1. A Creeper with pretty blue
କରାଥୟିଟ
ଅପରାଜିତା କାଲିଙ୍ଗର; or white flowers;
ତେ—ଦନ୍ତମ �The mussel shell creeper;
Clitoria Ternatia.

୧। ଦୂରୀ; ଗୌରୀ—
2. The Goddess Durga, wife of Siba.
୩। ଦୂବ; ଦୂବା—
3. Long creeping grass; Duba grass.
୪। ସ୍ଵର୍ଗ ଶୋକର ଛନ୍ଦବିଶେଷ—
4. A Sanskrit metre.
୫। ଜୟନ୍ତ୍ରୀ ଗଛ—5. Name of a tree.
୬। ଅଶନପଣ୍ଡୀ ଗୁରୁ—
6. Name of a plant.
୭। ଗଙ୍ଗାଶୁଳ (ଦେଖୋ)
7. Gangasiuli (See).

୮। ଏକପ୍ରକାର ଶମୀ ବା ସୁଅଁ ଲଚା—
8. A kind of creeper.
ଅପରାଜେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ + ପରାଜେୟ)—
Aparājeya ଅଜେୟ; ସାହାକୁ ପରାଜିତ କରିବାର ନ ପାରେ—
Invincible; unconquerable.
ଅପରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ=ଅପକୃଷ୍ଟ + ରାଧ୍ ଧାରୁ = ସିଦ୍ଧ କରିବା +
Aparāddha କର୍ମ. ତ)—୧। ଅପରାଧୀ—
1. Guilty; criminal.
୨। ସ୍ଲିପ—2. Slipped.
୩। ଭ୍ରାନ୍ତ—3. Mistaken; erroneous.
ଅପରାଧ—ସଂ. ବି (ଅପ+ରାଧ ଧାରୁ = ସିଦ୍ଧ କରିବା+ଭବ. ଅ)—
Aparādha ୧। ଦୋଷ—1. Guilt.
୨। ପାପ—2. Sin.
୩। ବିଧବ୍ୟତକମ—3. Infringement of a rule;
transgression.
୪। ହୁଣ୍ଡ—4. Fault.
୫। ଦଶ୍ରାର୍ହ କାର୍ଯ୍ୟ—5. Offence.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସରେ ୩୨ ପ୍ରକାର ଶୁରୁତର ଅପରାଧ ବା ପାପର
ଭିନ୍ନ ଅଛି । ଅଜ୍ଞନକୃତ ପାପ ଠାରୁ ଜ୍ଞାନକୃତ ପାପର ଦଣ୍ଡ
ବିଶେଷ ଶୁରୁତର ।]
(ଆଜିକାଲ) ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜର, ସାଜ୍ଞ୍ୟର ବା
ବାଜାକର କଷତ ହୁଏ, ଚହୁଁରେ ଦେଶର ଶଜା ନିଜେ ମୁଦେଇ
ହୋଇ ପରିଜନଦାର ଅଦାଳତରେ ଅପରାଧ କରିଥିବା ବିନ୍ଦୁକୁ
ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି; ମାତ୍ର ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର କ୍ଷତି
ହୁଏ ସେଥିରେ କଷତଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜେ ମୁଦେଇ ହୋଇ କ୍ଷତିର ପୂରଣ
ପାଇଁ ଦେଖାନ ଅଦାଳତରେ ନାଲିସ୍ କରନ୍ତି ।]
ଅପରାଧ କରିବା—ଦେ. କି—ଦୋଷ କରିବା; ଦଶ୍ରାର୍ହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
Aparādha karibā To commit an offence.
ଅପରାଧ କରିବା [ଦ୍ର—ରହ ରହ ଅପରାଧର ଶୁରୁତ ଦୁଷ୍ଟିରେ
ଅପରାଧ କରିବା ସରକାର ରହ ରହ ଦଶ୍ରାବିଧାୟକ ଆଇନ କରି
ଅଛନ୍ତି ।]
ଅପରାଧଜନକ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପରାଧ + ଜନ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅକ)—
Aparādhajanaka ୧। ଦୋଷଜନକ—1. Criminal.
୨। ଦଶ୍ରାର୍ହ—2. Offensive.
୩। ପାପଜନକ—3. Sinful.
ଅପରାଧୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅପ+ରାଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇନ୍)—
Aparādhi ୧। ଅପରାଧକାରୀ; ଦୋଷୀ—
(ଅପରାଧମା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Criminal; offender.
୨। ଅରୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An accused person.

ବାଧାତଣ ଲେବେ ଅପର ସୁଖାରେ ଦୂରେ ୧ ଚକ୍ର ଅଛର ଓ ମାତ୍ରା ଏବା ; ତତ୍ତ୍ଵ ଅଛର ଓ ମାତ୍ରା ଯନ୍ତ୍ରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିବଳେ ଏ ବା ; ତତ୍ତ୍ଵ କୋଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶତ ଶୋଭିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଣରେ ନ ଦେଖିବ, ତେବେ ଯେହି ରହିପାଇଁ ପଥାମେ ଚକ୍ରର ବିଷୟର ବିଷୟର , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶତ ଶୋଭିବାରୁ ବହବ । ସଥା— ‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବଢ଼’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଶୋଭିବେ ।

ଅପରାନ୍ତ— ଦେ. ବି—ଉଦ୍‌ବିଷୟ—The future.

Aparānt ଦେ. ବିଶ—ଉଦ୍‌ବିଷୟ—Future.

ଭବିଷ୍ୟତ

ଅପରାନ୍ତ— ଦେ. ବି—୧ । ଅପରାନ୍ତ (ଦେଖ)

Aparānta ୧. Aparānt (See)

ସ. ବି. (ଅପର = ପଞ୍ଚମ ଦିଶ + ଅନ୍ତ)—ପଞ୍ଚମ ଦିଶ—

The western point of the compass.

ସ. ବିଶ—ପଞ୍ଚମ ଦେଖିଯୁ; ସାମାଦି—

Western; occidental.

ଅପରାପର— ସ. ସବ. ଓ ବିଶ. (ବନ୍ଦୁବଚନ; ଅପର + ଅପର)—

Aparāpara ୧ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ; ଅନ୍ୟମାନ—1. Others.

, ୨ । ଉଦ୍‌ଦେଶ ଉଦ୍‌ଦେଶ—2. Different things.

ଅପରାପର ନ ଜାଣେ ଯେ ନର ବରଷେ ।

ସାରଳାମହାବିଦ୍ୟା ଉଦ୍‌ଦେଶ ।

ଅପରାପ୍ରକୃତି— ସ. ବି. (ଅପର + ପ୍ରକୃତି)—ପଞ୍ଚ ମହାତ୍ମତ, ବୃଦ୍ଧି,

Aparāprakṛuti. ଅଦକାର ଓ ମନ—ଏପର ଆଠ ଗୋଟି ପଦାର୍ଥ

(ପରାପ୍ରକୃତି—ବିପରୀତ) (ବେଦାନ୍ତ, ଦର୍ଶନ)—(Bedānta philosophy) The five primary elements of nature, Buddhi, Ahamkāra and Mana.

ଭୁମି, ପଲାକ, ପବନ, ଅନଳ, ରେତ,

ବୃଦ୍ଧି, ଅଦକାର ଅତି ସହିତରେ ମନ ।

ଏ ଅଠ ଅଟେ ମୋର ଅପର ପ୍ରକୃତ,

ଏହା ରହ ଜୀବ ବୋଲାଏ ଏହା ଦେଖ—ସାରଳା. ଦେଖିବାର ।

ଅପରାବିଦ୍ୟା— ସ. ବି. (ଅପର + ବିଦ୍ୟା)—ବ୍ୟାଙ୍ଗଦାତ ବିଦ୍ୟା—

Aparābīdyā Vedic lore.

ଅପରାହ୍ନ— ସ. ବି. (ଅପର = ଶେଷ + ଅହ; କିମ୍ବାତନିଷିଦ୍ଧ)—

Aparāhna ଦିନର ଶେଷ ରାତି; ଉପର ବେଳା—

Afternoon.

ଅପରାରବରସ— ପ୍ରାତେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବି—

Aparārbaras ଅଗାମୀ ବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ—
Next year but two.

ଅପରାକଳିତ— ସ. ବିଶ. (ଅ = ନୁହେ + ପରାକଳିତ = ଜ୍ଞାତ)—

Aparākalita ୧ । ଜ୍ଞାତ—1. Unknown.

, ୨ । ଅଦୃତ୍ୟ—2. Unseen.

ଅପରାକ୍ଲାନ୍ତ— ସ. ବିଶ. (ଅ + ପରାକ୍ଲାନ୍ତ)—ଅପରାକ୍ଲାନ୍ତ (ଦେଖ)

Aparāklaṇta Aparākliṣṭha (See).

ଅପରାକ୍ଲିଷ୍ଟ— ସ. ବିଶ. (ଅ + ପରାକ୍ଲିଷ୍ଟ)—ନୁହେ ପରାକ୍ଲିଷ୍ଟ—

Aparākliṣṭha Not tired out.

ଅପରାଗତ— ସ. ବିଶ. (ଅ + ପରାଗତ)—ଅଜ୍ଞାତ—

Aparigata Unknown.

ଅପରିଗ୍ରହ— ସ. ବି. (ଅ = ନୁହେ + ପରିଗ୍ରହ = ଦାନପ୍ରତିହରଣ)—

Aparigraha ୧ । ଦାନ ପ୍ରତିହରଣ ନ କରିବା; ଅସୀକାର—

1. Non-acceptance of a gift; refusal.

, ୨ । ପରିବ୍ରାଜକ—2. Traveller.

ସ. ବିଶ—୧ । ଅବିବାହିତ—1. Unmarried.

, ୨ । ଗର୍ବକ—2. Poor

ଅପରିଚିତ— ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅ = ନୁହେ + ପରିଚିତ = ଚିହ୍ନିତ; ଜ୍ଞାତ)—

Aparichita ୧ । ଅଜ୍ଞାତ; ଅଜ୍ଞାତ—

(ଅପରିଚିତା—ସା) 1. Not known; strange.

, ୨ । ପରିଚୟମୁଣ୍ଡନ—2. Not familiar.

୩ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ପୁରୁଷ ଜୀବଙ୍କା ନାହିଁ—

3. Unacquainted.

ଅପରିଚିତ— ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଚିହ୍ନିତ; ଅ + ପରିଚିତ)—

Aparichchhada ୧ । ପରିଚିତବିଷ୍ଣୁନ—1. Unclothed.

(ଅପରିଚିତା—ସା) ୨ । ଦୟତ୍ୱ—2. Poor

ଅପରିଚିନ୍ତ— ସ. ବି. (ଅ + ପରିଚିତ)—

Aparichchhanna ୧ । ପରିଚିତବରହିତ; ବସ୍ତ୍ରମୁଣ୍ଡନ—

1. Unclothed.

, ୨ । ଘୋଡ଼ିଆ ହୋଇ ନଥିବା; ଅନାବୁଦ୍ଧ—2. Uncovered

୩ । ମଳନ—3. Dirty; slovenly; not neat and clean.

, ୪ । ଅପରିଷ୍ଠ—4. Unclean.

ଅପରିଚିନ୍ତି— ସ. ବିଶ. (ଅ + ପରିଚିତ)—

Aparichchhinna ୧ । ଯାହାର ବିଶ୍ଵାସ କରୁଯାଇ ନ ପାରେ—

1. Indivisible.

, ୨ । ପ୍ରିରକରୁଯାଇ ନ ଥିବା—

2. Unsettled; undefined.

, ୩ । ଅସୀମ—3. Unlimited.

ଅପରିଚିନ୍ତି— ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପରିଚିତା — ଅପରିଚିତ (ଦେଖ)

Aparichchhinna Aparichchhinn (See).

ତାର ରହେ ମାତ୍ର ପୁଣ, ଅପରିଚିତ ଫେର ପୁଣ ।

ଜିମ୍ବାଥ, କରିବନ, ୨୪ ।

ଅପରିଜିତ— ସ. ବିଶ. (ଅ + ପରିଜିତ)—୧ । ଅଜ୍ଞାତ—

Aparijñāta 1. Unknown.

, ୨ । ଅଜ୍ଞ ଜୀବ ଥିବା—2. Not well known.

ଅପରିଜନ— ସ. ବି. (ଅ + ପରିଜନ)—ମୁଖ୍ୟ—

Aparijñāna Stupidity; ignorance.

ଅପରିଜନି— ସ. ବିଶ. (ଅ = ନୁହେ + ପରିଜନି = ସମ୍ମର୍ଗୁପେ + ନୁହେ

Aparinata ଧାରୁ=କରିବା+କରୁଣ. ତ; ସାହା ଫଳକରରେ

କରି ନାହିଁ)—୧ । ଅପରିଜନି—1. Unripe.

, ୨ । ଅପରିଜନ୍ତ୍ୟ—2. Incomplete.

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସ୍ଥଳୀକାର	ଶ	କ	ଶ୍ଵର	ଜ୍ଞ	ମୟ	ଭାବ	ତ
୨	ଏ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦୁବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତୁ

ଅପରିଣତବୟୁଷ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହ; ଅ+ପରିଣତ + ବୟୁଷ) —
Aparinatabayask ୧। ଯାହାର ବେଶ ବୟୁଷ ହୋଇ
(ଅପରିଣତବୟୁଷ—ଶ୍ଵର) ନାହିଁ—1. Not mature
in years.

୨। ତରୁଣବୟୁଷ—2. Young.

ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ+ପରିଣାମ + ଦର୍ଶନ ଧାରୁ = ଦେଖୁବା
Aparināmadarsī + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧୮) —ଶେଷରେ
(ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀନ—ଶ୍ଵର) କଥା ହେବ ତାହା ସେ ଭାବେ ନାହିଁ ଓ
ଦେଖେ ନାହିଁ; ଅବିବେଚକ—Inconsiderate;
improvident; thoughtless.

ଅପରିଣାମଦର୍ଶିତା—ସଂ. ବ. (ଅପରିଣାମଦର୍ଶିନ + ଭାବ. ତା)—
Aparināmadarsitā ବିବେଚନାଯୁନତା—
Short sightedness; improvidence;
thoughtlessness as to the future

ଅପରିଣାତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ=ନୁହେ + ପରିଣାତ = ବିବାହତ)—
Aparināta ଅବିବାହତ (ପୁରୁଷ)—
(ଅପରିଣାତ—ଶ୍ଵର) Unmarried (male).

ଅପରିତୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିତୁଷ୍ଟ = ସନ୍ତୁଷ୍ଟ — ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ)—
Aparitushta Unsatisfied; discontented

ଅପରିତ୍ରୁପ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିତ୍ରୁପ୍ତ)—ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
Aparitṛupta Not satisfied; not sated.

ଅପରିତ୍ରୁପ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିତ୍ରୁପ୍ତି)—ଅସନ୍ତୋଷ—
Aparitṛupti Discontent.

ଅପରିତୋଷ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିତୋଷ = ସନ୍ତୋଷ)—
Aparitosha ଅସନ୍ତୋଷ—Dissatisfaction;
(ଅପରିତୁଷ୍ଟ - ବିଶ) discontent.

ଅପରିତ୍ୟାକ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିତ୍ୟାକ୍ୟ = ତ୍ୟାଗ କରିବାର
Aparityākya ଯୋଗ୍ୟ)—ଅପରିଦାୟୀ; ଯାହା ତ୍ୟାଗ କରି
ଯାଇ ନ ପାରେ—Not to be given up or
abandoned.

ଅପରିଦିନ—ଶ୍ଵର. ବି—ଅପରିଦିନ (ଦେଖ)
Aparidina Aparadina (See).

ଅପରିପକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିପକ୍ତ = ଉତ୍ତମରୂପେ ପକ୍ତ)—
Aparipakwa ୧। ଅପକ୍ତ—1. Not quite ripe.
(ଅପରିପକ୍ତି—ବି) ୨। ଅପରିଣତ—2. Immature.
୩। କୌଣ୍ଟଲମ୍ବନ—3. Unskilful

ଅପରିପକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅପରିପକ୍ତ + ଭାବ. ତା)—
Aparipakwata ୧। ପାତି ନ ଥିବା ଅବଶ୍ୟ—
1. Unripeness

୨। ଅପରିଣତ; ଅପକ୍ତିଭାବ—
2. State of immaturity.

ଅପରିବର୍ତ୍ତିନ୍ୟୁ—ସ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିବର୍ତ୍ତିନ୍ୟୁ = ପରିବର୍ତ୍ତିନ୍ୟୁ—
Aparibarttaniya ଯୋଗ୍ୟ)—ସ୍ଥିର; ଯାହା ବଦଳେ ନାହିଁ—
Unchangeable; unalterable.

ଅପରିମାଣ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହ; ଅ=ନାହିଁ + ପରିମାଣ)—
Aparimāṇa ଅସମୀୟ; ଅପରିମିତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—
(ଅପରିମିତ—ବିଶ) Without measure; immense.

ଅପରିମିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିମିତ)—
Aparimita ୧। ଅଧିକ୍ୟ—1. Innumerable.

୨। ପ୍ରଚୁର—2. Immense.

୩। ଅସମୀୟ—3. Limitless.

୪। ଅତ୍ୟଧିକ—4. Immoderate.

ଅପରିମିତଭୋଜନ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧାରୀ; ଅପରିମିତ + ଭୋଜନ)—
Aparimitabhojana ଶୀମାତ୍ରିକ୍ୟ ଭୋଜନ—
Immoderate meal;

ଅପରିମିତଭୋଜନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପରିମିତ + ଭୁଲ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧୮)—
Aparimitabhoji ୧୯.) —ପେ ପ୍ରଚୁର ବା ସୀମାତ୍ରିକ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ—
ଖାଦ—One who eats immoderately.

ଅପରିମିତାଗ୍ରାହୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅପରିମିତ + ଆ + ତର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍ଦ୍ର)—
Aparimitāchāri ୧୯—ଯେ ଅନ୍ୟମରେ ତଳେ—
(ଅପରିମିତାଗ୍ରାହୀ—ଶ୍ଵର) Of intemperate conduct.

ଅପରିମେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିମେୟ)—
Aparimeya ୧। ଯାହାର ପରିମାଣ ହୋଇ ନ ପାରେ; ଅସମୀୟ—
1. Illimitable.

୨। ଅପରିମିତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—

2. Immeasurable; immense.

ଅପରିଶୀଳନ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିଶୀଳନ = ବିଦ୍ୟାଭାସ)—
Aparisīlana ବିଦ୍ୟାନୁଶୀଳନର ଅବ୍ୟବ—Want of study;
want of cultivation.

ଅପରିଷ୍ଟାର—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିଷ୍ଟାର = ନିର୍ମଳତା)—
Aparishkāra ଅନିର୍ମଳତା—Impurity; uncleanness.

ଦେ. ବିଶ—୧। ଅପରିଷ୍ଟାର; ମଳନ;
(ଅପରିଷ୍ଟାର—ବିଶ) * ଅନିର୍ମଳ; ଅମାର୍ଜିତ—1. Unclean.

୨। ଅଶୁକ—2. Impure;.

୩। ଅଶ୍ଵୁ—3. Indistinct; vague; indefinite.

ଅପରିଷ୍ଟାର—ସଂ. ବିଶ. (ଅ=ନୁହେ + ପରିଷ୍ଟାର = ମାର୍ଜିତ)—
Aparishkruta ୧। ଅମାର୍ଜିତ—1. Not cleansed;
not refined.

୨। ମଳନ—2. Dirty; slovenly.

ଅପରିସର—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହ; ଅ=ନାହିଁ + ପରିସର)—
Aparisara ୧। ଦୂର; ଯାହା ନିକଟବ୍ରୀତୀ ନୁହେ; ଦୂରସ୍ତ—
1. Not contiguous; distant.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସ୍ଵତର ୯ ଚକ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତଳ୍ଳିର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖା ରଖା ବରାନ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା , ତଳ୍ଳିର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଦେବେ ଏ କଥାବୋଲିଙ୍ଗରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି କଥା ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚକ୍ରର ବିଷୟରେ , ବା ୯ ଚକ୍ର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଏବଂ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାନ୍ଧି’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାନ୍ଧି’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୃଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ—

୧ । ସଂକଳିତ; ସବୁଆ; ଯାହା ଚର୍ଚା ନୁହେ—

2. Narrow; not wide.

ଅପରିସୀମ—ସ. ବିଶ (ବନ୍ଧୁବୁଦ୍ଧି; ଅ + ପରିସୀମ = ପରିସୀମା)—

Aparisima ଅସୀମ; ଯାହାର ସୀମା ନାହିଁ—

Boundless; limitless.

ଅପରିଷ୍ଫୁଟ—ସ. ବିଶ (ଅ = ନୁହେ + ପରିଷ୍ଫୁଟ = ଷଷ୍ଠୀ)—ଆଜ୍ଞା—

Aparisphuṭa ଗୋଲମାଳିଆ—Indistinct; confused

ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ [ଅ = ନୁହେ + ପରିହାର୍ଯ୍ୟ = ତ୍ୟାଜ୍ୟ]—

Aparihārjya ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ; ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବ—Unavoidable; inevitable; incapable of being escaped from.

ଅପରିକ୍ଷିତ—ସ. ବିଶ (ଅ = ନୁହେ + ପରିକ୍ଷିତ = ପ୍ରମଣିତ)—ଯାହା

Aparikshita ପରିଷାର କରାଯାଇ ନାହିଁ; ଅପ୍ରମଣିତ—Untried; unproved; not tested or examined.

ଅପରୁପ—ସ. ବିଶ (ଅପ = ନିଷ୍ଟଷ୍ଟ + ରୂପ)—୧ । ଅସ୍ତର—

Aparupa 1. Ugly; deformed.

୨ । ଅଭୂତ; ବିଶ୍ୱାସକର—2. Wonderful,

୩ । ଅପ୍ରତିମ; ଭୁଲନାରହୁତ—3. Incomparable.

ସ. ବି—୧ । ଅଭୂତରୂପ—1. Wonderful appearance.

୨ । କୁରୂପ—2. Deformity.

ଅପରେ—ଦେ. ଅ—ଆଉ; ଏବ—And; moreover.

A pare ଉପରେ ଦେବରୁଣିଲେ, ଅତେ ଦକ୍ଷିଣିଲେ ।

ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ କୁରୁଣେ, କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଦେଖିବାର ଅଥେ ।

କରୋଡ, କରୋଡ ।

ଅପରେ କିମ୍ ଭବିଷ୍ୟତ—ଗ୍ର. (ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ଲେବରୁ ଉଚ୍ଛବ ଓ ବିବୃତ) Apare kim bhabishyati ପ୍ରବକନ—

ପରେ କଥଣ ଦେଖିବ ତାହା ଜଣା ନାହିଁ—

A phrase meaning—it is not known what will happen afterwards.

[ଦ୍ୱ—ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ଅଛି । ଜଣେ ପଢ଼ିବ ଯାଇଁ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡର ଖପୁର ପାଇଲେ । ଦେଖିଲେ ସେ କପାଳରେ ଲେଖା ଥାଏ, “ଭୋତୁଙ୍କ ଯତ୍ତ କୁତ୍ତାପି ପ୍ରୟୁକ୍ତ ଦୃଢ଼ମଣ୍ଡପେ । ମରଣଂ ଗୋମତିରେ ଅପରେ କିମ୍ ଭବିଷ୍ୟତ ।” ଏ ଲେଖକ ମାତି ଯାତି ଖାରୁଥିଲୁ; ଦୂର ଅର୍ଦ୍ଧବରେ ହାଟଗୁଡ଼ରେ ଘୋରୁଥିଲୁ; ଗୋମତିରେ ମରିବାକୁ ଏହାର ଅସ୍ତ୍ର ନବକାଗାମୀ ହେଲା; ଏଥି ପରେ କଥଣ ହେବ ଏହା ଜାଣିବାରେ କୁରୁତାଳୀ ହୋଇ ପଣ୍ଡିତେ ସେ ଖପୁର କେଇ ସରେ ଟାଟି ଦେଇଁ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଦୁଇଟି ଶୀ ଥିଲେ; ଦୁଇ ଶୀଯାକ ବିଶ୍ୱାସରେ ସେ ସେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ପଣ୍ଡିତେ ମଲ ମଣିଷର ଖପୁରଟାକୁ ଥାଏ ଦେଇଁ ଟାଟିଛନ୍ତି । ଏହା ବିଶ୍ୱାସ ତାକୁ ଏକାବେଳେ ଛେତି, ତୁଳା କର ପଣିରେ ପକାଇ ଦେବେ ବୋଇ କବି ଦୁଇ ସର୍ବଭୂଣୀଯାକ

ତଳ୍ଳିରେ ଖୁବିକ କୁଟୁମ୍ବଲେ; ପଣ୍ଡିତେ ଆସି ଦେଖି ବିଶ୍ୱାସରେ; ମୁକୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ଖୁବିକ ଏଇ ଦଶା ଦୋଷିବାକୁ ଥିଲା ।]

ଅପରେଦ୍ୟ—ସ. କି. ବିଶ. (ଅପର + ଏଦ୍ୟ = ଦିକସାର୍ଥେ, କିପାଦନ) —

Aparedyuh ୧ । ଅପରଦିନ—1. Another day.

୨ । ପଥରଦିନ—2. The day after tomorrow.

୩ । ଅପରଦିନ—3. Two days after tomorrow,

ଅପରେସନ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ ଅପରେସନ) ତାକୁର ଅଷ୍ଟପ୍ରୟୋଗ—

Aparesan

ଅପରେସନ

ଚୀରକାଙ୍କ୍ଷା

ଅପରେସନ ଟେବୁଲ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅପରେସନ ଟେବୁଲ)—

Aparesan tebul ଯେହି ଟେବୁଲ ଉପରେ ତାକୁର ଅଷ୍ଟପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ—

ଅପରେସନ ଟେବୁଲ

ଚୀରକାଙ୍କ୍ଷା ମେଜ

Operation table

ଅପରେସନ ରୂମ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅପରେସନ ରୂମ)—ଯେହି

Aparesan rum

ଦରେ ତାକୁର ଅଷ୍ଟପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ—

ଅପରେସନ ରୂମ

Operation-room.

ଅପରୋକ୍ଷ—ସ. ବିଶ (ଅ = ନୁହେ + ପରୋକ୍ଷ = ଚନ୍ଦ୍ର ବା ଇନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ)—

Aparoksha ଅବହିରୂତି ପ୍ରତ୍ୟେକ; ସାକ୍ଷାତ—Not out of

sight; not beyond the reach of the senses.

ଅପର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୁଦ୍ଧ; ଅ = ନାହିଁ + ପର୍ଣ୍ଣ = ପର୍ବିତ୍ତ)—

Aparṇna ଅପର୍ବିତ୍ତ; ପର୍ବତୀ; ପର୍ବତୀ—Leafless; bare

of foliage.

ଅପର୍ଣ୍ଣ—ସ ବିଶ. ଶୀ (ବନ୍ଧୁବୁଦ୍ଧ; ଅ = ଅଭୂତ + ପର୍ଣ୍ଣ = ପର୍ବିତ୍ତ)—

Aparṇnā ପାର୍ବତୀ; ଦୂର୍ଗ—The Goddess Pârbati.

[ଦ୍ୱ—ମହାଦେବଙ୍କୁ ପଢ଼ି କର ପାଇବା ମନସ୍ବରେ ହିମାଲୟରେ

ବଠୋର ତମସା କରିବା ସମୟରେ ଗଛର ପଦ୍ମ ସ୍ତରା ପାଦଙ୍ଗା

ଅହାର କରୁ ନ ଥିଲେ ।]

ଅପର୍ତ୍ତିଆଣୀ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ. (ସଂ ଅପର୍ତ୍ତିଷ୍ପୁତ୍ର; ସାହାତାରେ ବିଶ୍ୱବାର

Aparttiāṇī ପ୍ରତ୍ୟେ ବା ବିଶ୍ୱାସନ ଥାଏ)—ଯେହି ପିଲାର

ଉପର ଭାର ବା ଭାରିଣୀ ମରିଯାଇଥାନ୍ତି—

A child whose elder brother or

sister has died before its birth.

[ଦ୍ୱ—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣୀ ପିଲାର ଯମ ଦୃଶ୍ୟ କର ଛାଡ଼ି ଯିବ ଏହି

ଭବେଷ୍ୟରେ ପିଲା ମାତା ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ନାମ-

(ଯଥା—ଅପର୍ତ୍ତିଆ, ଦାଢ଼ିଆ, ପାଣୁଆ, କେଳା, କଣ୍ଠୁରିଆ, ଭାଲୁଆ,

ପାଣିଆ, ଦକ୍ଷିଣା, ପରିତ୍ରିଆ, ପାଲାଗା, ଗୁହିଆ, ବିଶା, ବିବା ଓ

ବାଜିକାକୁ ତଣୀ, ବିଜା, ପାଲୁଣୀ, ହାତିଆଣୀ) ଦିଅନ୍ତି । କେହି

ନାଥାରଣ ଶ୍ଲେଷେ ଅପର ସୃଜନ ପ୍ରତିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା ବରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଦଶ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ
ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ତାର ସଥାତୁମେ ଚହୁଁର ପରିପାତ, ବା ୩ ଚତୁର୍ଦଶ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ସଥା ୫—
'ଗାନ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାନ୍ଧ' ଶୋଭିବେ; 'ବୁଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଳବନ୍ଦ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳବନ୍ଦ' ଦେଖିବେ ।

ଅପରତ ଥବା ଅପଶିଖ ନ କାଣନ୍ତ । ପ୍ରାଚୀ. ବୁଦ୍ଧରୁତିଶା ।

ଅପଶୋକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଅପଶତ + ଶୋକ)—
Apasoka ୧ । ଶୋକରହୁତ—Free from grief
(ଅପଶୋକ—ସ୍ତ୍ରୀ) or sorrow.

୨ । ଯାହାର ଶୋକର ପ୍ରଶମନ ହୋଇଥିଲା—
2. One whose grief has been assuaged.

ସଂ. ବି—ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ—A flowering tree; Janisas Asoka.

ଅପଷ୍ଟ—ତ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅପଷ୍ଟ)—ଅପଷ୍ଟ—

Apashṭa Unintelligible; not clear.
अପଷ୍ଟ

ଅପଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ=ଦିପତ୍ତତ + ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ=ରହିବା+ରିପାତନ)—
Apashṭhu ୧ । ପ୍ରତିକୁଳ - 1. Not favourable.
୨ । ବିପତ୍ତତ—2. Opposite.

ଅପସନ୍—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ଅ. ପସନ୍)—

Apasanda ୧ । ଗରସନ; ନାପସନ; ଅମନୋମାତ—
ଅପଛନ୍, ନାପଛନ୍ 1. Unapproved.

ନାପସନ୍ ୨ । ଅନାଦୃତ—2. Not respected.

ନାପସନ୍ ୩ । ଉପଦୃତ—3. Jeered at.

୪ । ନିନିତ—4. Blamed.

୫ । ବିଶ୍ୱାସ ଅଯୋଗ୍ୟ—5 Unbelievable;
unreliable.

୬ । ପ୍ରାଣ—6. Wretched.

ଥିବ ଧକ ନି ଦିଅ ଅପସନ ନାପନ୍ତରୁ ନ କିବାହମାର । ବନ୍ଦୁମନ୍ ।

ଦେ. ବି—୧ । ନିନିତ—1. Blame.

୨ । ଅନନ୍ତମୋଦନ—2. Disapproval.

ଅପସବ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ=ଦିପତ୍ତତ + ସବ୍ୟ=ବାମ)—

Apasabya ୧ । ଦିନ ଦିନ ସମ୍ମନ୍ୟ—1. Southern.

(ସବ୍ୟ—ବିପତ୍ତତ) , ୨ । ତାହାର—2. Right.

ମୋର ତର ସବ୍ୟ ଅବା ଅପସବ୍ୟ ଘବେ,

ସମର୍ପୀ ରଖା ବର ନରସଂହ ଦେଖେ । ପାତାହର = ନୟଂହୁପୁରୀ ।

ସଂ. ବି—ପିତୃରପ୍ରତିବା ଶାବଦିବେଳେ ପଇବାକୁ ତାହାର କାନରେ
ଧକାଇବା—The act of putting the
sacred thread on the right shoulder
at the time of offering oblations to
the manes of the ancestors.

ଅପସମାରୁ—ତ୍ରା. ବି. (ସ. ଅପସୁର)—ଅପସର (ଦେଖ)

Apasamāra Apasmāra (See)

ଅପସର—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ମାଣ୍ଡି; ବଡ଼ ତତ୍ତ୍ଵ—

Apasara A large cushioned pillow.

ବଡ଼ ତାକିଯା ଶିଳ ବସନ ଶେବାର ରହିଲାକେ ସ୍ତ୍ରୀ ବା,

ନାତନକିଆ ଯୋଗାର ଶିରର କର୍ତ୍ତର ଧୂର ବିଶ । ରହିଦାସ, ମଥୁରମଙ୍ଗଳ ।

ଅପସରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଦୂରକୁ + ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ + ଦୂରବାନ୍ + ଶବ୍ଦ)—

Apasarāna ଅନ)—୧ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଶମନ; ପଳାୟନ—

(ଅପସୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Going away to a distance.

, ୨ । ଦୂରୀଯିବା—2. Moving off.

୩ । ଦୂରକୁ ଯିବା—3. Withdrawal; removal.

୪ । ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟ ଯିବା—4. Moving back.

ଅପସରସା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅପସରସ)—ଅପସରଣ—

Apasarasa Heavenly nymphs.

ବଳ ତେବୁତୁ ଦେଇ ତ ଅପସରସା, ବିଲାହାରେ ଶୋଭାଶେ ଛଢାଇ ରଖା ।

ରଙ୍ଗ ଦେଇପୁଣ୍ୟଦିନମାସ, ୧୩୧, ୨ ।

ଅପସର—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ.=ଅପସରସ ଶବ୍ଦକ)—

Apasara

ଅପ୍ସରା ୧ । ସ୍ଵର୍ଗବେଶ୍ୟା; ଅପସର—

ଅପତରା

1. The heavenly nymphs.

ଯେବେ ତୁମ୍ହା ଅପସରା ଶାପ ଦେଲେ—କୃତ୍ସିତ ମହାଭରତ ଅବ ।

୨ । ଅପସର ତାକ ନାମ—

2. The name for calling Apsara

ଅପସରବା—ଦେ. କି—ଅପସରବାର ଶିଳନ୍ତ୍ର ରୂପ—

Apasarāibā The causative form of

ଅପସରାନ

Apasaribā.

ଅପସରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ଅପ=ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ)—

Apasaribā ୧ । ପଇକୁ ପୁଣ୍ୟବା—1. To move back.

ହଟ୍ଟୀଆଙ୍ଗା , ୨ । ଦୂରକୁ ଦୂରୀଯବା—2. To go away.

ହଟନା ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କିବୁଦ୍ଧିତର ହେବା—

3. (fig) To be inferior.

ଅପସରିବ ରୂପେ ରଖି ଅପସର—ରନ୍ଧରେଣ ।

ଅପସରା—ତ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପସରସ)—ସ୍ଵର୍ଗବେଶ୍ୟା; ଅପସର—

Apasari The heavenly nymph.

ପରମାର ଦିନ୍ତ ନୂତନ ଅପସର । ରଙ୍ଗ ଦେଇପୁଣ୍ୟଦିନମାସ, ୪୨୧, ୧ ।

ଅପସରନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+କୁଳ = ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଶବ୍ଦ)—

Apasarana

୧ । ଦାନ—1. Gift; giving away.

୨ । ପରତ୍ୟାଗ; ବିରକ୍ତନ—2. Abandonment.

୩ । ଅପରତନ—3. Beatitude.

୪ । ମୁକ୍ତି—4. Release.

* । ମାରଣ; ହତ୍ୟା—4. Killing; murder.

ଅପସର—ସଂ. ବି. ପୁ. (ଅପ=ଗୋପନରେ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ=ମମକ)—

Apasarpa କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ—

୧	ଇ	ଏ	ଗୁରୁ	ଟି	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଏ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତିକଣ୍ଠ ଅନୁମୂଳର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୂଳର ବର୍ଷ	ଖେ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇସ୍ତ	ବୁ	ଦୁ	

୧ । ସେ ଗୋପନରେ ଯିବା ଅସିବା କରେ; ଗୁପ୍ତଚର—

1. Spy; secret emissary.

୨ । ଗୋପନା—2. A detective.

ଅପସରଣ—ସଂ. ବି—(ଅପ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+ଭାବେ ଅନ) ଅପସରଣ (ଦେଖ)

Apasarapāna Apasarāṇa (See)

ଅପସାର—ସଂ. ବି—(ଅପ=ନିମ୍ନ + ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+ଭାବେ ଅନ)—

Apasāra ଅପସରଣ (ଦେଖ)—Apasarāṇa (See)

ଅପସାରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ନିମ୍ନ + ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+ଭାବେ ଅନ)—

Apasāraṇa ୧ । ଅପନୟନ; ତଳକୁ ସୁଶ୍ରୀରବା—

(ଅପସାରଣ—ଦିଶ) Pushing down.

୨ । ବାତି ନେବା—2. Removal.

ଅପସାରତ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଦୂରକୁ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+ଭାବେ ଅନ) —

Apasārita ୧ । ସୁଶ୍ରୀ ଦିଅଯାଇଥିବା—1. Removed.

୨ । ଦୂରକୁ—2 Driven away.

୩ । ସ୍ତ୍ରୀନ୍ଦ୍ରିୟରୁ ନାଚ—3. Withdrawn.

ଅପସରିବା—ଦେ. କି—ଅପସରିବାର ଜେନ୍ଦ୍ରିୟ—

Apasāribā The causative of Apasaribā.

ଅପସରାନ

ହରିମା

ଅପସୁତ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ନିମ୍ନକୁ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ) —

Apasūta ୧ । ଗତ—1. Gone away; departed.

୨ । ଚଳନ୍ତି; ଅପଗତ; ପଲାୟିତ—

2. Run away; slipped away.

ଅପସୁର—ସଂ. ବି. (ଅପ=ନିମ୍ନକୁ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ (ନିପାତନସିଦ୍ଧାନ୍ତ))

Apaskara ୧ । ଶୁଦ୍ଧିହାର—1. The anus.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2 Excrement.

୩ । ରଥାବସ୍ଥା—

3. The component parts of a car.

୪ । ଅଶ୍ଵସ; ଅଙ୍ଗ—4. Axle of a car.

ଅପସୁ—ଗ୍ର. ବି. (ସଂ. ଉପସୁ) —ରଗ; ଲିଙ୍ଗ—

Apastu One's private parts.

(ଯଥା—ସେ ମୋତେ ଅପସୁ ଦେଖାଇ ଗାଲ ଦେଇ)

ଅପସୁତ—ସ. ବି. (ଅପ=ଅମଙ୍ଗଳ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ=ସ୍ତ୍ରୀ କରିବା +

Apasnāta କର୍ମ. ତ) —୧ । ମୁରୁ ପରେ ସ୍ଥାନ; ସ୍ଥାନ ହୋଇ-

(ଅପସୁନ—ବି) ଥିବା (ମୁରୁ ଦେଇ) —1. (dead body)

Washed.

୨ । ଅଶ୍ଵୋତ୍ତ ପରେ ସ୍ଥାନ—2. Bathed for the purpose of purification after funerals.

ଅପସୁନ—ସ. ବି (ଅପ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ=ସ୍ତ୍ରୀନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ) —

Apasnāna ୧ । ଅଶ୍ଵୋତ୍ତ କାଳ—1. Bath for the

(ଅପସୁନ—ବି) purpose of purification after funerals.

୧ । ଦାହ ପୁରୁ ଶବର ସ୍ଥାନ—

2. Bath of a dead body before cremation.

ଅପସୁର—ସ. ବି—(ଅପ=ବିନ୍ଦୁ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+ଭାବ ଅ. ଯାହାହାର

Apasmāra ସୁରଣାର୍କ ଲୁପ୍ତ ହୃଦୟ) —୧ । ବାଚଜନିକ ମୂର୍ତ୍ତି

ରେଣ—1. Epilepsy.

୨ । (କାବ୍ୟାଳକାର) ଦୁଇଦିବ ଅବେଶିତ ମନର ବିକଳତା;

ମୂର୍ତ୍ତି; (କଷ, ପର୍ମ, ଫେନ ଓ ଲାଲ ଏହାର ଜ୍ଞାପକ) —

2. Fit of a person possessed by a ghost.

୩ । ଯୋଷାପସୁର—3. Hysteria.

୪ । କର୍ବେଦ, ଜନ୍ମତା, ମୋହ ଅବ ତେବେ ଗୋଟି ସାହା

ରାବରୁ ଏକମ—4. One of the 33 mental conditions of sentiments.

ଅପସୁର—ଗ୍ର. ବି (ସ. ଅପସୁର) —ଅପସୁର (ଦେଖ)

Apasmāru Apasmāra (See)

ଅପହଞ୍ଚ—ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଷ୍ଟବେଶ—1. Impenetrable.

Apahāncha ୨ । ଦୁଷ୍ଟପ୍ରୟ—2. Unattainable.

୩ । (ଯାହା) ଦୂରରେ ବା ଉଚରେ ଥିବାରୁ ଯାହାରୁ ହାତ

ପାଏ ନାହିଁ—3. Which cannot be reached; beyond the reach of one's hand.

୪ । ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚେ ନାହିଁ—

4. Not reaching the aim or target.

ପେକେକ ନଳ ତା ସରସ, ସେ କାଣ ଅପହଞ୍ଚ ହେଲା।

ପାତା—ନିର୍ମାଣକାରୀ

ଦେ. ବି—ଦୁଷ୍ଟପ୍ରୟତ୍ୟା—The state of being unattainable.

ଅପହଞ୍ଚ—ଦେ. ବି—୧ । ଉନ୍ନିଦ୍ର—1. Sleepless; wakeful.

Apaharda ୨ । ଉନ୍ନିଦ୍ରି; ନିଦ୍ରାରୁ ଜାଗରିବ—

2. Awaken from sleep.

୩ । ଅନଦିତ—3. Not yet asleep.

ଦେ. ବି—୧ । ନିଦ୍ରାଶହୁତ୍ୟ—1. Sleeplessness.

୨ । ଉନ୍ନିଦ୍ରିତା—2. Wakefulness.

ଅପହଞ୍ଚ—ସ. ବି (ଅପ+ହନ୍ତ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ) —୧ । ଅପନାତ;

Apahata ଅପସାରତ—1. Removed; taken away.

(ଅପହନନ—ବି) ୨ । ବିନ୍ଦୁ—2. Destroyed.

୩ । ନିହତ—3. Murdered; killed.

ଅପହଞ୍ଚ—ସ. ବି. ପୁଂ (ଅପ+ହନ୍ତ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ. ୧ମ. ୧ବ.)—

Apahantā ୧ । ବିନ୍ଦୁକାଶ—1. Destroying; destructive; ruinous,

(ଅପହନ୍ତା—ଶ୍ଵର) ୨ । ମର୍ଦ୍ଦିକାଶ—2. Murderous.

ସଂ. ବି—୧ । ଯାତକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Murderer.

୨ । ବିନ୍ଦୁଶକ—2. Destroyer.

୧	ଇ	ଇ	ର, ର	ତ	ଏ	ଦସନ, ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ମୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶ, ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଇ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡରବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

୩ । ମେଥା କହୁବା—3. To lie.

୪ । ଅସ୍ତ୍ରିକାର କରିବା—4. To deny.

ଅପକୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପ + ଉତ୍ତୁ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—

Apahnuta ୧ । ଗୋପିତ; ଲୁକ୍ଷାୟିତ—1. Concealed.

ଅପକୁତ } ରି. ୨ । ଅସ୍ତ୍ରିକୁତ—2. Denied.

ଅପକୁତ

ଅପକୁତ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ଉତ୍ତୁ ଧାରୁ + ରାବ. ତ)—

Apahnuti ଅପକୁତ (ଦେଖ)

(ଅପକୁତ—ବିଶ) Apahnaba (See)

୨ । (ଉପମାଳକାର) ଉପମେୟକୁ ଗୋପନ କରି ଉପମାଳର
ପ୍ରାପନ—2. A figure in Rhetoric.

[ଏହାର ଉଦ୍‌ଦିନରଣ—

ଅର୍କର ନିଲାଟେ ସିନ୍ଦୁର ତନ୍ତ୍ର ରମ୍ଭ
ନିଲାର ସିନ୍ଦୁର ରହିଛ ସୁର ହୃଦୟ ଝାଁଟି । ରାଧାମଥ. ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ]ଆପା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଦ୍ଵା. ଆପା = ବଢ଼ି ଭଉଣୀ; ତେ = ଆପା =
Apā ବଢ଼ି ଭଉଣୀ—Elder sister.

ଆପା

ରେଣ୍ଟା ବୋଲିରେ ବଦଳାଇ କରି ଆପା
ମୋହର ବରୁ ଉଷଣ ବଲ ଭୁଲେ କିମ୍ବ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ :[ଦ୍ର—ଶନିଯୁ ଓ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଶକ ଏ ଥର୍ଥରେ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଶୁ—ତେଜଙ୍ଗ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ବଗୋପାଧବିଶେଷ—

A family title among the Telgu—
Sūdras.

ଆପାରୁତି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଶ. (ସଂ. ଅପ୍ରାପ୍ତ)—

Apānti ୧ । ଅପଦ୍ରଥ (ଦେଖ)

1. Apahañcha (See)

ଦୁଇ ସେନାପାକ ସେ ବାଣ ଅଗାରତ
ପାଲେ ରହ ଦେଖିଲେ ସୁନ୍ଦେ ତେର ନତ । କୃଷ୍ଣର ନହାରରତ. କର୍ତ୍ତ୍ତ ।
୨ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—2. Not received.

ଆପାଂକେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ + ପଂକ୍ତି + ଅର୍ଦ୍ଧାର୍ଥେ ଏୟ—ସେ ପଂକ୍ତିରେ

Apāñkteya ବସିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ; ସମାଜରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ଏକ ପଂକ୍ତିରେ ବସି ରୋଜନ କରିବା ପାଇଁ ଯାହାକୁ
ବାରଣ କରସାଏ)—

୧ । ଏକଘରିଆ; ସମାଜରୁଥ—

1. Excommunicated; outcasted.

୨ । ଅସମାଜକ—2. Unsocial.

୩ । ଅଣ୍ଣେଣୀବଦ୍ଧ—3. Not formed into a line
or series.

ଆପାଂନିଧି—ସଂ. ବି. (ଆପା = ଜଳ ରାଶିର + ନିଧି = ପ୍ରାଣ; ଅନୁକୁ ସମାପ୍ତ)—

Apānnidhi ୧ । ସମୁଦ୍ର—1. The sea.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishnu.

ଆପାଂପତ—ସଂ. ବି. (ଆପା = ଜଳରାଶିର + ପତ = ସ୍ଵାମୀ)—

Apāmpati ୧ । ସମୁଦ୍ର—The sea.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. The Sea God.

ଆପାକ—ସଂ. ବି. (ଅ + ପତ ଧାରୁ + ରାବ. ଅ)—

Apāka ୧ । ପାକର ଅରବ; ଅରନନ—

1. Absence of cooking.

୨ । ଅଜାର୍ଣ୍ଣ—2. Indigestion.

୩. ବିଶ—୧ । ଜାର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Undigested.

୨ । ଅପଦ୍ର—2. Unripe.

୩ । ଅଜାର୍ଣ୍ଣଜନତ—3. Due to indigestion.

ଆପାକଞ୍ଚାଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଆଜାର୍ଣ୍ଣଜନତ ହାଡ଼ା—

Apākajhārdā Diarrhoea.

ଆଜିର୍ଣ୍ଣରାହିଯି

ପେଟଚଲନା

ଆପାକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ବିରୁଦ୍ଧ + ଅ = ସମ୍ବଳ + କରଣ)—

Apākarana ୧ । ଦୂଷକରଣ; ଆପାକରଣ—

(ଅପକୁତ—ବିଶ) 1. Removal.

୨ । ନିବାରଣ—2. Prevention.

୩ । ପରଶୋଧ—3. Liquidation.

୪ । ପ୍ରଶମନ; ବିରକରଣ—4. Assuaging.

୫ । ତ୍ୟଗକରଣ—5. Abandonment.

୬ । ପ୍ରକୃତର ବିରୁଦ୍ଧ ଆଚରଣ—

6. Acting against nature.

୭ । ବିରୁଦ୍ଧ—7 Change of natural form.

ଆପାକଳ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପଦ୍ର)—୧ । ଅପଦ୍ର—1. Unripe.

Apākala ୧ । ସମ୍ମୂର୍ତ୍ତିରୁପେ ପରିପଦ୍ମ ହୋଇ ନ ଥିବା—

ଅପାକା 2. Not fully ripened.

ଅଘକଚରା ୩ । ଅପରପୁଣ୍ୟ (ପଳାଦି)—3. Undeveloped.

ଆପାକଳ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅପଦ୍ର)—ଅପଦ୍ର; କଞ୍ଚା (ପଳ)—

Apākalā Unripe; raw; green (fruit)

ଅପାକା

କଞ୍ଚା

ଆପାକଳା—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅପଦ୍ର)—ଆପାକଳ (ଦେଖ)

Apākalā

Apākalā (See)

ଆପାକଶାକ—ସଂ. ବି. (ଆପାକ + ଶାକ; ଯାହାକୁ ପାକ ବା ସିରି

Apākasāka କରି ନ ଯାଇ ଖାପାଏ)—ଆଦା—

Ginger.

ଆପାକା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପଦ୍ର)—

Apākā (etc) ଆପାକ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

ଆପାକ

Apāka etc (See)

ଆପାକ୍

ମାଧ୍ୟାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସୁଖରେ ଯୁଦ୍ଧ ଏ ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା ଦିରତ୍ତ ହାହଁ । ଅତେବ ଏ ମାତ୍ର , ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ କେବେ ଏ ରାତ୍ରାବୋଜରେ କି ମିଳନି, ରେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାପ୍ରମେ ଚକ୍ରିତ ଦୟାବେ , ବା ୧ ଚକ୍ରିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର୍ତ୍ତ ପର ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସେଥା :— ‘ଗାତ୍ର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାତ୍ର’ ଖୋଲିବା; ‘ବୃଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

ଅପାତ୍ରକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ—(ଅପାତ୍ର+କ) ଅପାତ୍ର (ଦେଖ)
Apātraka Apātra (See)

ଅପାତ୍ରଦାନ—ସଂ. ବି. (ଅପାତ୍ର + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵାବେ ଶୀତଳ)—

Apātradāna ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ଦାନ—Gift made to an undeserving person.

ଅପାତ୍ରାକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପାତ୍ର + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵାବେ ଶୀତଳ)—

Apātrikarana ଧାରୁ+ରବ. ଅନ)—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତିବର୍ଣ୍ଣିତ ପାପବିଶେଷ —A class of sin.

(e. g. a Brāhmaṇa receiving gift from a person of low caste; a Brāhmaṇa earning his livelihood by following prohibited occupations.)

[ଦ୍ୱ—ବ୍ୟାକରଣ ପକ୍ଷରେ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଧନପ୍ରଦତ୍ତ, ନିର୍ଦ୍ଦିତ ବ୍ୟବସାୟ (ଯଥା—ବାଣିଜ୍ୟଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିଷାଦ), ଶୁଦ୍ଧସେବା, ମିଥ୍ୟାଭୂଷଣ ଏହି ରୂପ ପ୍ରକାର ପାପ—

ନିରାପଦରେଣ ଧନାଦାରୀ ବାଣିଜ୍ୟ ମୁଦ୍ରଣବିଷୟ ।

ଅଗ୍ରାହୀ କରଣ—ଜ୍ୟୋତିଷରେ ଏହି କରଣ—ଶୁନ୍ଦରି ମଳ୍ଲେଶ୍ୱର ।

ଅପାଦାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ଆ + ଦା ଧାରୁ+ଅପାଦାନ. ଅନ)—

Apādāna ୧ । ସାହାଠାରୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ—

1. The original source from which a thing is taken.

, 1 (ବ୍ୟାକରଣ) କାରକବିଶେଷ; ଶୀତଳ ବିରତ୍ତର କାରକ; ସେଉଁଠାରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ବସ୍ତୁ ବା କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ, ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରାପ୍ତ ଅହି ହୁଏ ।

2. (Grammar) Ablative case

[ଦ୍ୱ—ଏଥୁର ତତ୍ତ୍ଵ ରୁ, ଠାରୁ, ଉ, ହୁ, ଠୁ, ଠୁ, ଥୁ, ଥରୁ ରେତାଦି ।]

ଅପାନ—ସ. ବି (ଅପ + ଅନ୍ ଧାରୁ = ବନ୍ଧବା+କରଣ. ଅ)—

Apāna ୧ । ଶଶ୍ଵର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରାଣବାୟୁରୁ ଏକତ୍ର—

1. One of the five vital airs inside the system.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ଶୁଦ୍ଧଦ୍ୱାରର ରୂପ ଅପାନ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ; ଅନ୍ୟ ରୂପ ପ୍ରାଣବାୟୁର ନାମ—ପ୍ରାଣ, ବ୍ୟାତ୍ର, ଜୀବାନ ଓ ସମାନ ।]

, 1 ଅଥୋବାୟୁ—

2. Wind passing through the anus.

, 2 ଶୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର—3. Anus.

ଦେ. ବି.—(ସଂ. ଅପାନ = ପିଇବା)—ପିଇବା, ପାନ—Drinking.

ତବନ ଅଗାନ କଲେ ରେବ ଯାଏ ଦୂର—ଗ୍ରାଗ, ଶିବଶବେଶ ।

ଅପାନବାୟୁ—ସ. ବି. (ଅପାନ+ବାୟୁ)—୧ । ଅଥୋବାୟୁ; ପାତ୍ର—

Apānabāyu 1. Wind passed through the anus.

, 1 ଅପାନ—୧ (ଦେଖ)

2. Apāna—1 (See)

ଅପାପ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଅ+ପାପ)—କିଶ୍ଚାପ; ପାପଜ୍ଞନ—Sinless.

Apāpa

(ଅପାପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପାପବିଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଅ+ପାପ+ବିଦ୍ଧ)—

Apāpabiddha ସାହାରୁ ପାପ ସ୍ଵର୍ଗ ଦର ଲାହଁ—

(ଅପାପବିଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) Not stained with sin.

ଅପାପି—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. ଅ+ପାପିନ୍ ; ମେ ୧କ)—

Apāpi

କିଶ୍ଚାପ—Sinless

(ଅପାପିନ୍—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପାବରଣ—ସ. ବି. (ଅପ+ଆ+ଦ ଧାରୁ+ରବ. ଅନ)—

Apābarana ୧ । ଅନାହାଦନ—1. Want of covering; state of being uncovered.

, 2 । ସେହାପ୍ରବର୍ତ୍ତ—2. Volition; free will.

ଅପାବର୍ତ୍ତନ—ସ. ବି. (ଅପ+ଆବର୍ତ୍ତନ)—

Apābarattana ୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—1. Turning away.

ଅପାବର୍ତ୍ତନ } ବିଶ. , 2 । ପଛକୁ ଦହ୍ୟ ଥସିବା—2. Retreating.
ଅପାବର୍ତ୍ତନ }

ଅପାବୁତ—ସ. ବି. (ଅପ+ଆବୁତ)—୧ । ଅନାହାଦତ; ମେଲ—

Apābruta 1. Uncovered; bared

(ଅପାବୁତ—ସ୍ତ୍ରୀ) , 2 । ସେହାପ୍ରବର୍ତ୍ତ—

, 2. Engaged of one's free will.

, 3 । ଭସ୍ତ୍ରାହୁତ—3. Opened; unclosed.

, 4 । ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ବା ସ୍ଵାଧୀକ—4. Independent; free.

ଅପାବୁତ—ସ. ବି. (ଅପ+ଆବୁତ)—

Apābruti ୧ । ଉତ୍ସାହନ—1. Opening.

, 1 ଅପାବରଣ—(ଦେଖ)

2. Apābarana (See)

, 3 । ପରବେଞ୍ଜନ—3. Screening; enveloping.

ଅପାବୁତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଅପ+ଆ+ବୁତ+ବର୍ତ୍ତ. ତ)—

Apābrutta ୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତ—1. Returned.

(ଅପାବୁତ—ସ୍ତ୍ରୀ) , 2 । ପଛକୁ ଲେଉଛି ଅସ୍ଥିବା—

2. Retreating.

, 3 । ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ—

3. Rolling on the ground.

ଅପାବୁତି—ସ. ବି. (ଅପ+ଆ+ବୁତ)—ଅପାବର୍ତ୍ତନ (ଦେଖ)

A pābrutti

Apābarattana (See)

ଅପାମର୍ଗ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲଘୁର) ବି. (ସଂ ଅପାମର୍ଗ)—

Apāmag

ଅପାମର୍ଗ (ଦେଖ)

Apāmārga (See)

ଅପାମର୍ଗ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲଘୁର) —ବ. ଅପାମର୍ଗ (ଦେଖ)

Apāmara

Apāmārga (See).

୧	ର	ତ୍ର	ତ୍ରିତ୍ର	ତ୍ରି	ଏ	ଦସନ୍ତ୍ରବଶୀ	ଅନୁନ୍ତସିକ ସ୍ଵକ୍ଷାଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ତ୍ର	ତ୍ରି	ତ୍ରି	ତ୍ରି	ତ୍ରି	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତ୍ରବଶୀ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ରବଶୀ ବଶୀ	ଶ୍ରେ	ଯ	ସ	ଶ୍ରେ	ଇସ୍	ତ	ତ୍ରି

ଅପାମାରଗ—ଶ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅପାମାର୍ଗ)—ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apāmārāga

Apāmārāga (See)

ଅପାଂ; ଅପାଙ୍ଗ

ଅପାମାରଙ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅପାମାର୍ଗ)—ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apāmāraṅga

Apāmāraṅga (See)

ଅପାମାର୍ଗ—୧୦. ବି. (ଅପ+ଆ+ମୁଳ ଧାରୁ = ମାର୍ଜନ ବା ପରିଷାର ଅପାରଗ (ଲା) ; ଲୁଗା ସଫା କରିଯାଉଥିବାରୁ ଏହି କାମ)—
ଅପାଂ; ଅପାଙ୍ଗ; ଆପାଂ ମାରିଷାଦି ବର୍ଗର ବନ୍ୟ ଶାକ ବା ଗୁରୁ; ଲାଟଜିରା; ଚିରଚିରା (ଏହାର ପୁଲରେ ଗୁଡ଼ିଏ ମୁନିଆଁ କଣ୍ଠା ଥାଏ ଚିଚଢ଼ି; ଚିରଚିରା ଏ କଣ୍ଠାମାନ ଲୁଗାରେ ଲୁଗଯାଏ । ଏହାର ତେ. ଉତ୍ତରେଣୀ; ଭୟ ଅଗ୍ରହରେ ଲୁଗେ । ଏହାର ଦାନ୍ତକାଠି ଅଣିଷା; ଅପାମାର୍ଗମୁ ଘରିଲେ ବାତରେଗ ଭଲ ହୁଏ; ଏ ଗୁରୁ ଅନ୍ୟ. ସଂ. ନାମ— ଉତ୍ତରେ ଶାପୁଟ ବଢ଼େ)—ଆପାତ; ଶେଖରିକ; A herbarious plant; Achyran-
ଶିଖର; ଶିଖର; thus aspera; the prickly
ମମୁରକ; ଜୀମଞ୍ଜର;
ଅପାଞ୍ଜକ ।

ଅପାମତ୍—ସଂ. ବି. (ଅଲୁକୁ ସମାସ; ସଂ. ଅପାମ୍—ଜଳରଣିର+ପତି)—

Apāmpati ୧ । ସରିପତି; ସରିଚାପତି; ସାଗର; ସମୁଦ୍ର—
1. The Sea; ocean.

୨ । ବରୁଣ ଦେବତା—

2. The God of the ocean; Baruṇa.

ଅପାୟ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ପ୍ରାକାନ୍ତର+ର ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା +
Apāya ରାବ. ଅ)—୧ । ବିପଦ—1. Calamity.
(ଉପାୟ—ବିପତ୍ତାତ) ୨ । କ୍ଷତି—2. Danger; loss

୩ । ସ୍ଥାନଭ୍ରଂଶ—3. Loss of position.

୪ । ରଳନ—4. Movement.

୫ । ବିନାଶ—5. Destruction.

୬ । ଧ୍ୱନି—6. Ruin.

୭ । ବିଦ୍ୱୁ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—7. Obstacle; obstruction,

୮ । ପଳାୟନ—8. Fleeing away.

୯ । ମୃଦୁ—9. Death.

୧୦ । ସ୍ଥାନଭ୍ରାଗ—10. Leaving a place.

ଅପାୟନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ର ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + ରାବ. ଅନ)—

Apāyana ପଳାୟନ—Fleeing away.

ଅପାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପାୟ+ଅସ୍ତ୍ରେଣେ. ରଳ. ୧ମା. ୧୯.)—

Apāyī ୧ । ଅପାୟପୂର୍ବ; ବିପନ୍ନ—1. Involved in
danger.
୨ । ନର୍ତ୍ତର—2. Subject to decay.

ଅପାର—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅ = କାହିଁ + ପାର = ସୀମା)—

Apāra ୧ । ଅସୀମ—1. Unbounded; boundless;
limitless.

୨ । ଅନନ୍ତ—2. Indefinite.

୩ । ଅକୁଳ—3. Shoreless.

୪ । ଅଗାଧ—4. Unfathomable.

୫ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତି ବହୁତ (ସମୟ)—

5. Very long (time)

ଅପାର ଦେଲେ ସବେଳ ହୋଇ ପୁଣି ଭବିତ । ପାତାପର; ନୃତ୍ୟ ହୁଏଇବା ।

୬ । ଅକଳିତ—6. Countless.

୭ । ଅତି ବହୁ—7. Very big; very large.

ଅପାର କର ଦାରୁ ବୋଲି ପୁରଣ । ସାରଳା. ମହାପରତ. ବାହା ।

ଅପାରକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ+ପୁଣ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅକ)—

Apāraka ଅପାରକ (ଦେଖ)

(ଅପାରକୀ—ସିଂହ) Apāraga (See)

ଅପାରକାଳ—ସ. ବି. (ଅପାର = ଅତ୍ୟଧିକ+କାଳ) ବହୁବନ—

Apārakāla Long time.

ଭଲ ରଳ, ପେତା ଶାଳ, ରୁଅ ହେତ୍ରାଳ, କଣ୍ଠ ଦେତାଳ,

ଦରଣ ଦେତାଳ, ଦେବେ ସେ ଦର ଯାଏ ଅପାରକାଳ—ତର ।

ଦେ. ଅ—ବହୁବକାଳ ପାଇ—For a long time.

ଏବେ ସାଧୁକୁ ଦେବା କର; ଅପାରକାଳ ଦେବ ଧର ।

କଣନ୍ଦାଥ. ଭରବତ ।

ଅପାରଗ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ+ପାରଗ)—

Apāraga ୧ । ଅସମ୍ଭବ—1. Incapable.

(ଅପାରଗତ—ବି) ୨ । ଅବୁଧ୍ୱନ—2. Inefficient.

(ଅପାରଗ—ଶିଂହ) ୩ । ଅନରଜ୍ଜ—3. Ignorant.

୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—Incompetent.

ଅପାରଣ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ+ପାରଣା)—ସାହା ପାରଣା କୁତ୍ତେ—

Apārana Non conclusion of a religious vow.

ଜଳ ପାରଣ ଅପାରଣ; ଏ ଅବ ନିରମ ବଜନ ।

ଜଳାଧାର. ଭରବତ. ମେ ।

ଅପାରୁଅପାର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପାରର ବିଦ୍ରୁ; ଅପାର ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ)—

Apāruapāra ଦେଖି; ରୁଳନା କର—ଦଜାବୁଦଜାର)—

ଅନେକାନେକ ୧ । ଅସମ୍ଭବ; ବହୁତ—1. Uncountable.

ବହୁତୀଯତ ୨ । ଅନେକାନେକ; ଅତ୍ୟଧିକ—

2. Multitudinous; too numerous; too much.

ଅପାରୁଅପାର—ଦେ. ବିଶ—ଅପାରୁଅପାର (ଦେଖ)

Apāruapāra Apāruapāra (See)

ଅପାର୍ଥ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିହି; ଅପ=ଅପଗତ + ଅର୍ଥ)—

Apārtha ୧ । ବର୍ଧ୍ୟ; ବିପଳ—1. Fruitless.

(ଅପାର୍ଥତ—ବି) ୨ । କିରତ୍ତକ—2. Meaningless.

୩ । (ଅ+ପାର୍ଥ) ପାର୍ଥ ବା ଅର୍ଜୁନ ଶୁକ୍ଳ (ପୁଞ୍ଚଗ)—

3. Deprived of the warrior Arjuna.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୁଖର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରିଛି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧୯୮, ଚନ୍ଦ୍ର ଦୌର୍ଗାମ୍ଭିର ବସ୍ତି ବସିଥାଏ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଲୋକେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଫିମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ଦପ୍ତରର, ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ବସ୍ତି ବସିଥାଏ ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାୟ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାୟ’ ଦେଖିବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ ନ ପାଇଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଅପାରିକ—ସ. ବିଜ. (ଅ + ପାରିକ)—୧. ଯାହା ପାରିକ ନୁହେ—
Apārthiba 1. Not worldly.

୨ । ସ୍ଵର୍ଗୀୟ—2. Heavenly.

୩ । ବୈଷ୍ଣବି—3. Divine.

୪ । ବିଷ୍ଣୁମୁଖ ବା ବାସିକାମନ୍ତ୍ର—

4. Free from worldly pleasures or desires.

ଅପାଳକ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ପାଳ ଧାରୁ)—

Apālaka 1. ଅନାବୁଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଦେଶର ଶସ୍ତ୍ରହାତି—
1. Failure of crops due to drought.

ସାତ ବର୍ଷ ସାଥେ ସୁଖୀ ରହୁ ନ ପାଇଲୁ

ଅପାଳକ ସବାରୁ ଲୋକେ ଦୁଃଖ ପାଇଁ—ପାତାମ୍ବର. କୁଷିଙ୍ଗମନ୍ତ୍ର ।

୨ । ଅନାବୁଦ୍ଧି; ମରୁତ୍ତ—2. Drought.

ପାଇ ବର୍ଷ କାଳ ଅପାଳକେ ଦେଶ ହୋଇ କର ନାଇଗାର—
ବ୍ୟାକାଥ- ପାବନା ।

୩ । ପର୍ବତ ଉତ୍ତରବା ପାଇଁ ସଥା ସମୟରେ ସଥେଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିର
ଅଭିବ—3. Want of seasonable showers.

ଦେ. ବିଜ.—୧. ସେହି ରାଜ୍ୟ ବା ଦେଶରେ ଉତ୍ତରବ ସମୟ
କିମ୍ବେ ବୁଦ୍ଧି ନ ହେବାରୁ ପର୍ବତ ହୁଏ ନାହିଁ—

1. (a country) Which does not get
seasonable rain.

ବାର ବର୍ଷ ସାଥେ ରାଜ୍ୟ ହେବ ଅପାଳକ । ବସାଥ- ବନ୍ଦମ୍ବୀମ୍ବ ।

୨ । ସେହି ଦେଶରେ ବନ୍ଦୁକାଳ ବର୍ଷ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
2. Rainless (country).

ଅପାଳକ ବନ୍ଦୁକରେ ବନ୍ଦୁ ଲଙ୍ଘ କଲା—ତର ।

୩ । ବର୍ଷାର ଅଭିବ ଯୋଗୁଁ ଶସ୍ତ୍ରହାତି (ଦେଶ)—
3. (a country) Suffering from scarcity
of food-grains owing to want of
rain.

ଅପାଳକ—ସ. ବି—ବୁଦ୍ଧିଗାତର୍ଯ୍ୟ ବୁନ୍ଦିଶେଷ—

Apālanka Cassia Fistula (M. W.)

ଅପାଳଟ—ଦେ. ବିଜ. (ସ. ଅ + ପ୍ରତ୍ୟାବୁଦ୍ଧ; ପ୍ରା. ପାଳଟୁ)—

Apālata 1. ଅମୋଦ; ଅବର୍ଥି (ଶର)—
1. Unerring.

ଅମୋଦ , ୨ । ଅପରିବର୍ତ୍ତନ୍ୟ—2. Unchangeable.

ଲୋକ ନ ବହୁମତ ପାଇଁ ଅପାଳଟ ହୁଏ । ପ୍ରାଚୀ. ଚନ୍ଦ୍ରନିକୁଣ୍ଡଳିତା ।

୩ । ଅବଦଳ; ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ସଙ୍ଗେ ବଦଳ କରିପାର
ନ ପାରେ—3. Unexchangeable.

୪ । ଅଶବ୍ଦାନ୍ତ୍ରିତ; ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ ନ କର କବାପି ଫେରେ
ନାହିଁ—4. Unreturning.

୫ । ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ—

5. Irremediable; that which cannot be
undone,

ଅପାଲଟା—ଦେ. ବିଜ. (ସ. ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରା. ଅ + ପାଲଟୁ)—

Apālata 1. ଅପାଲଟ (ଦେଖ)—1. Apālata (See)

୨ । ସେହି ଲୁଗାରୁ ପିନ୍ଧିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପାଲଟ ନାହିଁ;
ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ପିନ୍ଧା ଯିବା ପରେ ପାଲଟ ହୋଇ ନାହିଁ;
ସେହି ଲୁଗାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ପିନ୍ଧିବା ଲୋକ ବସ୍ତାନ୍ତର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି
କର ନାହିଁ—

2. Unchanged (cloth); (cloth) which
has not been changed or put off by
the wearer.

ଅପାଳକ—ସ. ବି. (ନ + ପାଳକ)—୧. ପାଳକର ଅଭିବ—

Apālana 1. Want of breeding.

୨ । ଅଦେଶର ଲୋକ—

2. Disobedience or non-carrying
out of orders.

୩ । ବ୍ୟାକାଦିର କିମ୍ବମ ରକ୍ଷା ନ କରିବା—

3. Breach of religious vows.

୪ । ସତ୍ୟଭାବ—4. Breach of promise.

ଅପାଳମ୍—ସ. ବି. (ଅପ + ଆଲମ ଧାରୁ + ବର୍ତ୍ତୀ. ଅ; ଯାହା ପଛରେଲମ୍—

Apālamba ହୋଇଥାଏ)—୧. ଶରତ୍ବ ବା ଗାଢ଼ିର ପଛର୍ତ୍ତବା—

1. The back side of a cart.

୨ । ଶରତ୍ବ ଦଣ୍ଡା—2. The back side beam
of a cart.

ଅପାଶ୍ରୟ—ସ. ବି. (ଅପ + ଆଶ୍ରୟ)—୧. ଚନ୍ଦ୍ରାତ୍ମକ; ରକ୍ତ ଅ—

Apāśraya 1. Canopy; awning.

(ଅପାଶ୍ରୟ—ଶି) ସ. ବିଜ. ପୂ. (ବନ୍ଦୁକ୍ରାନ୍ତି; ଅପରି ହୋଇ ଅଛି
ଆଶ୍ରୟ ଯାହାର)—୧. ନିରାଶ୍ରୟ—1. Helpless.

୨ । ଅଧିକ; ଅନ୍ତିମ—2. Dependent; subservient.

ଅପାସଙ୍ଗ—ସ. ବି. (ଅପ + ଆ + ସଙ୍ଗ)—୧. ତୁଣୀର; ଶରମଣା—

Apāsanga 1. Quiver.

୨ । ବିଷଲ୍ପ ଶର—2. Poisoned arrow.

ଦେ. ବିଜ—ସେହି ବନ୍ଦୁକର ଦୁଇ ପଲ୍ଲ ମଧ୍ୟରେ କିନ୍ତୁ ବୈଷମ୍ୟ

କାହିଁ; ସେହି ତେଜନ କରିବା ଯଥରେ ପାସଙ୍ଗ ନାହିଁ—

A weighing scale which is free from
any difference between the two
scale-pans.

ଅପାସନ—ସ. ବି. (ଅପ + ଆ ଧାରୁ = ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରିବା + ଭବ. ଅନ)—

Apāsana 1. ମରଣ; ମୃଦୁ—1. Death.

(ଅପାସନ—ବିଜ) ୨ । ମରଣ; ବଧ—2. Murder; killing.

୩ । ଅପରେପଣ; ଦୂରକୁ ପରିବା—

3. Throwing.

୪ । ଦୂରକରଣ—4. Removal.

୫ । ପରାକରତବ୍ୟ—5. Vanquishing.

୬ । ଅବଙ୍ଗ—6. Disrespect.

ମାଧ୍ୟାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚି ଏ ଚିତ୍ର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନ୍ଦା ଏହି , ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧. ୩. ୧. ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାଯିର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦାବୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନ୍ତରେ ବହିର ବନ୍ଦର, ବା ୧. ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାଯିର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା :— ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଦର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଶ୍ଵ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଶ୍ଵ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଧିକ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଧିକ’ ଦେଖିବେ ।

୧. ନିମ୍ନ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ ଫର୍ମାନର ବିବେଧରେ ଉପରୟେ
ଅଦ୍ୟାତ୍ମକତାରେ ବିଶ୍ୱର ପ୍ରାର୍ଥନା ପାଇଁ ଦାଏର
କାର୍ଯ୍ୟବା ମନ୍ତ୍ରମା—

2. An appeal; a case in which an
appeal has been made to a higher
court.

ଅଧିକ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ଅଧିକ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ)—୧. ଅଧିକ ମନ୍ତ୍ରମା ବିଶ୍ୱର
ଆପିଲ ଆଦ୍ୟାତ୍ମତ କରିବା ହାବିମନ୍ତ କରେଇ—

ଅଧିଲ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ କରିବା ହାବିମା—
1. Court house of an appellate
court

.୨. ଅଧିଲ ବିଶ୍ୱର କରିବା ହାବିମ—

2. The court of appeal; a judge
sitting in appeal; appellate court.

ଅଧିଲ ଉଜ୍ଜ୍ଵାତ୍—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ ଓ ପା. ଅଧିଲ ଉଜ୍ଜ୍ଵାତ୍)—ଅଧିଲ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରୟେ ଅଧିଲ
ଆପିଲ ଅଜ୍ଞାତ, ଅଧିଲ ଦରଖାସ୍ତରେ ଲୋକାନ୍ତବା ଦିପା କା
ଅଧିଲ ଅଜ୍ଞାତ କାରଣମାନ—Memo of appeal; a
statement containing the grounds
of appeal.

ଅଧିଲ କରିବା—ଦେ. କି. (ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍)—ନିମ୍ନ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ଫର୍ମାନର
Apil kariba ବିବେଧରେ ଉପରୟେ ଅଧିଲ କରିବା ହାବି
ଆପିଲକରା ମନ୍ତ୍ରମାର ପୁନର୍ବୀର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—

ଅଧିଲକରନ୍ଦା
To appeal

ଅଧିଲକୋଟ—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + କୋଟ)—

Apilkot ଅଧିଲ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ (ଦେଖ)

ଆପିଲକୋଟ
Apila adâlata (See)

ଅଧିଲଖୁଲାସା—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ଖୁଲାସା)—

Apilkhulasa ୧. ଅଧିଲ ଉଜ୍ଜ୍ଵାତ୍ (ଦେଖ)

ଆପିଲଖୁଲାସା
1. Apila ujubât (See)

.୨. ଅଧିଲ ଉଜ୍ଜ୍ଵାତ୍ରେ ଦିପାନ୍ତିବ ହୋଇ ଲେଖା ଥିବା
କାରଣମାନ—2. Grounds of appeal.

ଅପିଲଷ୍ଟ—ବେଦେ. କି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ପିଲଷ୍ଟ)—

Apilan ଅଧିଲ କରିବା ପନ୍ଥ—Appellant.

ଆପିଲାଟ

ଆପିଲାଟାଟ

(ରଖାଦିନ୍ଦା—ବିପରୀତ)

ଅଧିଲଦାଏର—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ଦାସେର)—

Apildaer ନିମ୍ନ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ବିଶ୍ୱର ବିଶୁଦ୍ଧରେ ଉପରୟେ
ଆପିଲଦାଯେର ଅଦ୍ୟାତ୍ମରେ ଅଧିଲ ଉଜ୍ଜ୍ଵାତ୍ର ଦାଖିଲ—

ଆପିଲଦାୟେର
Filing of an appeal.

ଅଧିଲପରେସଲ—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ଅଧିଲପରେସଲ)—
Apilphaisal ଦାଏର ହୋଇଥିବା ଅଧିଲ ମନ୍ତ୍ରମାର ବିଶ୍ୱର
ଆପିଲଫରସଲ
ଅଧିଲଫରସଲ

Disposal of an appeal

ଅଧିଲପରେସଲ—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ଅଧିଲପରେସଲ)—
Apilphaisala ଅଧିଲ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ବିଶ୍ୱର ମିମାଂସାର ବିଷୟ—
ଆପିଲଫରସଲ

ଅଧିଲମିଆଦ—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ମିଯାଦ)—

Apilmiad ନିମ୍ନ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ମିମାଂସା ତାରିଖଠାରୁ ଗଣାଯିବା
ଆପିଲମେଯାଦ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ, ବି ସହି ମଧ୍ୟରେ ଅଧିଲ ଦାଏର ନ
ଆପିଲମିଆଦ ହେଲେ ପରେ ଅଧିଲ ପୁଣ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି
ସବକାର ଅଛନ୍ତି କରିଅଛନ୍ତି—Limitation of time
for filing an appeal.

ଅଧିଲରେ—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. ଆଣ୍ଡିଲ୍ + ପା. ରେ)—

Apilræe ଅଧିଲ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ବିଶ୍ୱର ନିଷତ ଲେଖ୍ୟ—

ଆପିଲରୋଇ
Appellate judgement.

ଅଧିଲକୀର୍ତ୍ତ୍ୟ

ଅଧିଲଶୁଣାଣି—ଦେ. ବି (କଚରିଆ)—ଅଧିଲ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ହାବି ଅଧିଲରେ
Apilsuñāṇi ଓ ରଖାଦିନକଠାରୁ ଜବାବଦ୍ୟାଳ ଶୁଣିବା ହିୟ—
ଆପିଲଶୁଣାଣି
The hearing of an appeal.

ଅଧିତ୍ତି

ସ. କିଶ. (ଅଧିଲ ଅଦ୍ୟାତ୍ମକ ବିଶ୍ୱର ନିଷତ ଲେଖ୍ୟ)—

Apihita ୧. ଅକାଦିତ; ଘୋଡ଼ିଆ ହୋଇ ଥିବା—

(ପିହିତ—ଅକାଦିତ) ୧. Covered.

.୨. ଉଦେହିତ—୨. Vanished; disappeared.

ଅପୁତ୍ର—ଗ୍ର. କିଶ. (ସଂ. ଅପୁତ୍ରକ)—ଅପୁତ୍ର; ପୁତ୍ରମୁଖ—

Apua Sonless.

ଅପୁତ୍ରକ

ଲିପୁତା; ଅପୁତ୍ର

ଅପୁତ୍ର—ଗ୍ର. କିଶ. ପୂ. ଓ ଶ୍ର. (ସଂ. ଅପୁତ୍ରକ)—

Apuā ୧. ଅପୁତ୍ରକ—1. Sonless,

ଅପୁତ୍ରକ ୨. ନିଃସମ୍ବାନ—2. Childless; issueless.

ଅପୁତ୍ର; ଲିପୁତା

ଅପୁତ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ରଖାଦିନ) ବ—ତଳ୍ଲକ ମଣି—

Apuchā The seed of tamarind.

ଅପୁତ୍ର—ସ. କିଶ. ପୂ. (ବନ୍ଦୁବୀହି; ଅ + ପୁତ୍ର)—ପୁତ୍ରମୁଖ; ଯାହାର

Apuchchha ଲଙ୍ଗୁଳ ନାହିଁ—Tailless.

(ଅପୁତ୍ର; —ଶ୍ରି)

ଅପୁତ୍ରକ—ସ. କିଶ. ପୂ. (ବନ୍ଦୁବୀହି; ଅ + ପୁତ୍ର + କ)—ଲଙ୍ଗୁଳମୁଖ—

Apuchchhaka Tailless.

(ଅପୁତ୍ରକ; —ଶ୍ରି)

ଆଧୁନିକ

ଶାଖାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ସୃଜନ ଏହି ଚକ୍ରର ଅଭିର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ଚକ୍ରର ଅଭିର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଗତ ବନ୍ଦା ଦରର ନାହିଁ । ଅଭିର ଏ ବା , ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଏବଂ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି କିମ୍ବା ଯାଏ ସଥାପନେ ବହିର ବନ୍ଦରେ , ବା ୧ ଚକ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ କିମ୍ବା ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଲେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

(ଆଧୁନିକ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପରିପୁଣ୍ୟ; ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଢ଼ି ନାହିଁ—
2. Not fully developed; undeveloped.

ଆଧୁନିକ—ସ. ବି—ଅର୍ଥଦୋଷବିଶେଷ—A defect in composition when the word does not promote or support the sense.

[ମୁଖ୍ୟାର୍ଥର ଅନୁପ୍ରୟୋଗୀ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଆଧୁନିକା ଦୋଷ ହୁଏ]

ଯଥା—ଅନ୍ତରେ ରହ ପ୍ରତିବନ୍ଦ ଦିନମଣି, ବାରମ୍ବା ହାର ପିଲ ଅଧିକ ରଜନୀ ।
[ବୁନମଣି, ଅଳବନ୍ଦ ରଜନୀଶା ।]

ଆଧୁନିକ—ସ. ବିଶ. ପ୍ରୀ. (ବହୁତ୍ରୀହ; ଅ+ପୁଣ୍ୟ)—ଆଧୁନିକ (ଦେଖେ)
Apushpa Apushpaka (See)

ଆଧୁନିକ—ସ. ବିଶ. ପ୍ରୀ. (ବହୁତ୍ରୀହ; ଅ+ପୁଣ୍ୟ+କ, ବିଜ୍ଞାନପରିଜ୍ଞାନ)—
Apushpaka (ଉଦ୍‌ଦିବିଜ୍ଞାନ) ଯେଉଁ ସକଳ ଦୂରର ପୁଣ୍ୟ ହୁଏ
(ଆଧୁନିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—(Botany, Cryptogam-

ଆଧୁନିକାଳ—ସ. ବିଶ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଜ୍ଞାନ)—
Apushpaphala ଫୁଲ ନ ହୋଇ ଫଳ ଧରିବା ଗର (ଯଥା—
ପଣସ, ତମିର, ଉତ୍ସମର) —Trees which
bear fruits without flower.

ସ. ବି—୧. ପଣସ ଗର—1. Jack tree.
2. ତମିର ଗର—2. Fig tree.

ଆଧୁନିକାଳ—ସ. ବିଶ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଜ୍ଞାନ)—ଆଧୁନିକାଳ (ଦେଖେ)
Apushpaphalada Apushpaphala

ଆଧୁନିକା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ପୁଣ୍ୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—
Apushpa ୧. ଅପୁଣ୍ୟର ଶୀରଙ୍ଗ—Feminine of
Apushpa.

୨. ଅରଜସା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
2. (a woman) Without menses.

ଆଧୁନିକା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପୁଣ୍ୟ (ଦେଖେ)
Apushpika Apushpā (See)

ଆଧୁନିତ—ସ. ବିଶ. ଠୁ (ଅ+ପୁଣ୍ୟ) —ଫୁଲ ଧର ଥିବା (ଗର) —
Apushpita Not flowering; (tree) which
(ଆଧୁନିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) does not bear flowers.

ଆଧୁନିତା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧. ଆଧୁନିତର ଶୀରଙ୍ଗ—
Apushpitā 1. Feminine of Apushpita.
2. (a girl) In whom
menses have not appeared

ଆଧୁନିକ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ଅପୁଜ୍ଞା) —୧. ଅପୁଜ୍ଞ—
Apūjaka 1. Unadorable,
ଅପୁଜ୍ଞ ୨. ଅପୁଜ୍ଞ—2. Unworshipped.

” । ଅସମ୍ମାନିତ—3. Not respected.

ହେବ ନ ସମ୍ମାନ କରେ ହୋଇ ଅପୁଜ୍ଞକ । ପାତାମ୍ବର, ବୃଦ୍ଧିବ୍ୟାକ, ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଆଧୁନିକାଳ—ସ. ବିଶ. ପ୍ରୀ.—ଆଧୁନିକ (ଦେଖେ)

Apūjanīya Apūjya (See)

(ଆଧୁନିକାଳ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଧୁନିକା—ସ. ବି—ପୁଜା ବା ସମ୍ମାନର ଅଭିର; ଅସମ୍ମାନ—

Apūjā Disrespect.

ପ୍ରା. ବି—ଆଧୁନାଦେବତା (ଦେଖେ) —Apūjādebatā (See)

ଡେ. ବିଶ. (ସ. ଅପୁଜ୍ଞା) —୧. ଅପୁଜ୍ଞ—

1. Unadorable; unhonoured.

” । ଅପୁଜ୍ଞକ; ଯାହାକୁ କେହି ପୁଜା କରେ ବାହୁଦ୍ରୀ—

2. Not worshipped by any one.

ଏହିହା ସିଂହ ଘୋଷ ହେଉ, ଅପୁଜା ହୋଇ ବନ ଯାଏ ।

ଫଣେବତ୍ତୁ, ପ୍ରେମରତ୍ନ ବୃଦ୍ଧିଗାନ ।

ଆଧୁନାଦେବତା—ଡେ. ବି. (ସ. ଅପୁଜ୍ଞା+ଦେବତା) —ଦିନ ଦିର୍ଘ;

Apūjādebatā ଯେଉଁ ଦେବତାକୁ କେହି ନିୟମିତରୂପେ ପୂଜା ବନଦେବତା

କରେ ନାହିଁ—Sylvan Deities; Deities

of the woods that receive no regular service or worship.

ଆଧୁନିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପୁଜ୍ଞକ) —୧. ଅସମ୍ମାନିତ—

Apūjita

(ଆଧୁନିତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨. ଯାହାକୁ ପୁଜା କର ଯାଏ ନାହିଁ—

2. Unworshipped; unadored.

ଆଧୁନିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପୁଜ୍ଞ) —୧. ପୁଜା ବା ସମ୍ମାନ ଅସୋଗଣ—

Apūjya 1. Not fit to be honoured or respected.

(ଆଧୁନିତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨. ଅପୁଜ୍ଞକ—2. Unworshipped.

ଆଧୁନିତ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପୁଜ୍ଞ=ପରିତ) —୧. ଅପରିତ—

Apūta

1. Unholy; impure.

” । ଅସମ୍ପୁତ—2. Unconsecrated.

ଆଧୁନିକ—ସ. ବି. (ଅପ=ଜଳ + ବନ ଧାରୁ = ରୂପିବା; ଛିନ୍ଦିବା +

Apūpa କର୍ମ. ଅ) —୧. ପିଠା—1. Cake; pudding.

” । ରୂପି; ସେଣକ—2. Bread; loaf.

ଆଧୁନିକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ମ. ବିଶ. ପ୍ରୀ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଆଧୁନିକ (ଦେଖେ)

Apūraba

Apūrba (See)

ଆଧୁନିକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ମ. ବିଶ. ପ୍ରୀ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଆଧୁନିକ (ଦେଖେ)

Apūruba

Apūrba (See)

ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଶୈତା ଅତ୍ୱାକ ତହିଁରେ ବନ୍ଦ ସବର

ଶିଖିଦର, ଉତ୍ସାହିତ

ଆଧୁନିକ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପୁଣ୍ୟ) —୧. ଅସମ୍ପୁତ—

Apūrṇa

1. Incomplete.

” । ଅସମ୍ପୁତ—2. Unfinished.

୧	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର
୨	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର	ର

୨ । ଯାହା ପୂରିବ ହୋଇ ନାହିଁ—

3. Not full; unfilled.

ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ମିତ୍ରକଷର—ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ପଦ୍ୟରେ ଉପାନ୍ତ ସ୍ଵରର ମିଳନ
Apūrṇā mitrākshara କି ଆଇ କେବଳ ଅନ୍ତର୍ଭାବର ବର୍ଣ୍ଣର
ମିଳନ ଥାଏ—Incomplete metre.
ବୋଟ ଲୁବନ୍ଧ ନିଧ ରେ ପଢ଼ ଦୁଇ । କି ଅମୃତେ ତୋ ତନୁ ଗଠିତ ଦୁଇ ।
ମଧ୍ୟବିନ୍ଦୁ ପଦ୍ୟ ।

ଅପୂର୍ଣ୍ଣଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ପୂର୍ଣ୍ଣ + ଅଙ୍ଗ) — ଯାହାର ଅଙ୍ଗମାନ
Apūrṇāṅga ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଗଠିତ ବା ସମାପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—
Having the parts or limbs not fully
formed or developed.

ଅପୂର୍ବ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ପୂର୍ବ) — ୧. ଅଭୁତପୂର୍ବ—

Apūrba 1. Unprecedented
୨ । ଅରନବ; ନୂତନ—2. New; recent.
୩ । ଅସ୍ତର୍ଯ୍ୟଜନକ—3. Wonderful.
୪ । ଅତ ଉତ୍ସୁକ—4. Excellent.
୫ । ଅତ ଉପାଦେୟ—5. Very useful.
୬ । ଅତ ସୁନ୍ଦର—6. Very beautiful.
୭ । ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଅନନ୍ତନକ—7. Very pleasing.
୮ । ଅଦ୍ୱୟପୂର୍ବ—8. Not seen before.
୯ । ଅସାଧାରଣ—9. Uncommon;
extraordinary; rare.
୧୦ । ‘ଅ’ ଅନ୍ତର ଯାହା ପୂର୍ବରେ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଥାଏ (ଶବ୍ଦ) —
10. (word) Having the letter ‘A’
prefixed to it.

ଦେ. ବିଶ—ଦୁଃ୍ଖ ପଥ—Difficult to get.

ଦୁଃ୍ଖ ନ ଥିବାର ନ କଲେ ଯେବେ ଯାଏ

ଅପୂର୍ବ ହେଲାଣି ଅମ୍ବଳ ହବର୍ଗ ।

ଦୁଃ୍ଖିତି ମହାବରତ ।

ଅପୂର୍ବପ୍ରବେଶ—ସ. ବି. (ଅପୂର୍ବ + ପ୍ରବେଶ) —

Apūrba prabesa ୧. ପ୍ରଥମ ପ୍ରବେଶ—1. First entry.
୨ । ନୂତନବୃଦ୍ଧପ୍ରବେଶ—2. First ceremonial
entry into a new-built house.

ଅପୂର୍ତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ପୂର୍ତ୍ତ) ଅମିଶ୍ରିତ—

Aprukta 1. Unmixed; unadulterated.

ଅପୁର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଚ) — ଅକଞ୍ଚିତ; ଅପୁର୍ଣ୍ଣ—

Aprushtā 1. Unasked

ଅପୁର୍ଣ୍ଣବଣୀ—ଦେ. ବିଶ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା; ଅ + ପୁର୍ଣ୍ଣବଣୀ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ୧ମା)

Aprushtabamୟ (ଚ) — (ଜାବବିଜ୍ଞାନ) ମେରୁଦଣ୍ଡମୁନ (ପ୍ରାଣୀ)—

(Physiology) Invertibrata.

ଅପେକ୍ଷକ—ସ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ (ଅପେକ୍ଷା ଧାରୁ + ଅକ) ଅପେକ୍ଷାକାରୀ;

Apekshaka ସେ ଅପେକ୍ଷା କରେ—Waiting.

(ଅପେକ୍ଷିକା—ସି)

ଅନୁନ୍ତାସିକ ଯୁକ୍ତାକଷର

କ । କ । ଶ,ଶ । କ । ରମ୍ୟ । ଭାବ । କ

ଅପେକ୍ଷଣୀୟ—ସ. ବିଶ. (ଅପ + ଇଶ + ଅନ୍ୟ) ଅପେକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ;
Apekshānīya ଯାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରେ—

Which can be awaited.

ଅପେକ୍ଷା—ସ. ବି. (ଅପ + ଇଶ ଧାରୁ + ରବ. ଅ + ଅ) —

Apekshā ୧ । ପ୍ରକଷା—1. Awaiting; waiting.

୨ । ବାସନା; ଇଚ୍ଛା; ଆକାଶ—

2 Desire; wish.

ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱାର ସେ ଅପେକ୍ଷା କେବଳ ବ୍ୟସିତ ମହାବରତ ଥାବ ।

୩ । ଆଶା; ଉରସ—3. Hope; expectation.

୪ । ଅନୁରୋଧ—4. Request.

୫ । ସମ୍ମ୍ରଦ; ସମ୍ମାନ; ଶାନ୍ତି—5. Respect; regard.

୬ । ପ୍ରାର୍ଥନା—6. Prayer; solicitation.

୭ । ପର୍ଯ୍ୟକେଶଣ—7. Observation.

୮ । ଭୁଲନା—8. Comparison.

ଦେ. ଅ—(ପଞ୍ଚମୀ ବିଭାଗୀ ତତ୍ତ୍ଵ ସବୁ ବ୍ୟବହୃତ) —

୧ । (ଭୁଲନାର୍ଥକ) ଠାରୁ—1. Than

୨ । ଭୁଲନାରେ—2. In comparison with.

ଅପେକ୍ଷା କରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ କରିବା
Apekshā karibā କୁହି ରହିବା—

To wait; to await.

ଅପେକ୍ଷାକୃତ—ସ. ବିଶର ବିଶ. (ଅପେକ୍ଷା + କୃତ) —

Apekshākṛita ୧ । ଭୁଲନାରେ (ଅଧିକତର ବା ଅନୁରୋଧ) —

1. (more or less) In comparison;
comparatively.

୨ । ପ୍ରଥମ ବସ୍ତୁ ବା ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ ଦ୍ଵିତୀୟ ବସ୍ତୁକା ବ୍ୟବହୃତ
ଭୁଲନା କର୍ଯ୍ୟବାରେ—2 When compared
to a thing or person previously
mentioned.

[ଦୁ—କ ଏ ମଧ୍ୟରେ କ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସୁନ୍ଦର ଅର୍ଥର ଅପେକ୍ଷା
କ ସୁନ୍ଦରରା ।]

ଅପେକ୍ଷାକୃତି—ଦେ. ବି. ୧ । (ମନୋବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) —

Apekshā buddhi ଅନେକ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁକ
ପୁଅଭିଭବରେ ଚକ୍ରା କରିବା ବା ପଢ଼ିବା ରୁକ୍ଷି—

1. (Psychology) Mental discrimination
of members.

୨ । ବୋଧଶକ୍ତି କର୍ମଳତା—2. Clearness of
understanding.

ଅପେକ୍ଷିତ—ସ. ବିଶ. (ଅପ + ଇଷିତ = ଦୃଷ୍ଟି) —

Apekshita ୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ; ପ୍ରତ୍ୟେକର୍ଯ୍ୟବା—

1. Waited.

୨ । ଇଷ୍ଟିତ; ଅକାଷ୍ଟିତ—

2. Desired; wished for.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ମୃତିର ଦୂରେ ଏ ଉଚ୍ଛିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ଉଚ୍ଛିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଯିବେ ପ୍ରତ୍ୟେ ରଖା କରିଛି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଦିନ କୌଣସି ନର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଦେବେ ଏ ବିଷାକ୍ତିର ନିର୍ମଳ ରହିବାକୁ ଦେବେ । ଏଥାରୁ ଶବ୍ଦରେ ଏହି ଶବ୍ଦରେ ନ ଦେବିବା ଏବଂ ଏହି ଶବ୍ଦରେ ଯଥାଜିମେ ରହିବା ପରିପରା । ବା ୧ ଉଚ୍ଛିତ ନର୍ତ୍ତନ ବା ମାତ୍ରାହୁତି ଏବଂ ଶବ୍ଦରେ ବାବୁ ଦେବେ । ଯଥା—‘ଗାର’ କ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶବ୍ଦରେ; ‘ବାହୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାହୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ବାହୁ’ କ ପାଇଲେ ‘ବାହୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଳଗତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳଗତ’ ଦେଖିବେ ।

- ୩ । ଯାହାକୁ ଆଶା କରସାଇଥାଏ; ପ୍ରତ୍ୟେଶିତ—
3. Hoped for; expected.
- ୪ । ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ—4. Observed.
- * । ପୂଜିତ; ସମ୍ମାନିତ—
5. Respected; honoured; adored.
- ୬ । ବୁଜିତ—6. Compared.
- ୭ । ଅନୁ ରୁଦ୍ଧ—7. Requested
- ୮ । ବିବେଚିତ—8. Considered.

ଅପେତ—ସ. ବିଶ. (ଅପ = ସ୍ଵାକ୍ଷରକରିବା + ରାତ୍ରି ଧାରୁ = ଯିବା + କରୁଣ୍ଠି. ତ)—
Apeta ୧ । ଅପନାତ୍ମି—1. Gone away.

- ୨ । ନିର୍ଣ୍ଣାତ୍ମି—2. Issued.
- ୩ । ତଥାତ୍ମି—3. Abandoned; deserted.
- ୪ । ପୁଥାରୁଦ୍ଧ—4. Separated.
- * । ରହିତ—5. Prevented.

ଅପେତଭାଗ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅପେତ = ଦୂଷତ୍ତୁରୁତ୍ତି + ରଗ = Apetabhaga ବିଷ୍ୟାର୍ଥ)—ସାହାର ସକଳ ବିଷ୍ୟାର୍ଥ ନାମ୍ବୁଧୁ—Deprived of every thing.

ଅପେତଭାଗ ସେ କେବଳ, ଯେବେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବାକାରୀ ହେଉଥିଲା ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେବଳ କରିବାକାରୀ ହେଉଥିଲା ।

ଅପେତରକ୍ଷାସି—ସ. ବି. [ବହୁଗ୍ରୀହ; ଅପେତ = ଅପଗତ ହୋଇଥିଲା ରକ୍ଷାସି]—
Apetarakshasi + ରକ୍ଷାସି = ରକ୍ଷାସି ପ୍ରକୃତି (ଯାହାତାରୁ)—
ବୁଲସିରକୁ—The Holy Basil plant.

ଅପେୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ + ପେୟ)—ଦିନକାର ଅପୋର୍ଯ୍ୟ—
Apeya Undrinkable.

ଅପେରା—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅପେରା)—ଏକପ୍ରକାର ପାଖାତ୍ୟ
Apera ନାଟକାରନ୍ୟ—Opera.

ଅପେରାଗ୍ଲେସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅପେରାଗ୍ଲେସ୍)—
Aperaglass ଦୂରସ୍ତାଯିତ୍ତ ଏକପ୍ରକାର ଦୂରସ୍ତାଯି ସହ
ଅପେରାଗ୍ଲେସ୍ (ଏହାରୁ ଧର ସ୍ଵାତରକୁ ଯାଇ ରଙ୍ଗରୁମିଳୁ ଦୂରରେ
ଅପେରାଗ୍ଲେସ୍, ବସିଥିବା ବସିଥିମାନେ ରଙ୍ଗରୁମିଳୁ ଶୁଣିଲେ ବିକା-
ରୁମିର ଅରନ୍ୟମାନ ନିକଟର ଓପ୍ପାତର ଦେଖାଯାଏ)—
Opera-glass.

ଅପାଇଟ—ଦେ. ବିଶ.—(ସେଇ ପାଠ) ପରିଷକ ନାହିଁ ବା ମୁଖ୍ୟ କରସାଇ
Apaita ନାହିଁ—Not learned by heart.
ଅମ୍ବାକୁ

ଅପାଇଥା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପବିଷ୍ଟ; ପ୍ରା. ଅପରଟ୍)—
Apaītha ୧ । ଅପାଇଥା (ଦେଖ)—1. Apaītha (See)

ଅପୋଚ ୨ । ଅପହଞ୍ଚ—2. That which cannot be
ଅପେତ ରୁକ୍ଷିତ କରିବାକୁ—reached.

- ୩ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ—3. Unattainable,
- ୪ । ଦୂରମ—4. Impassable.

ଅପୋକତ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପକ୍ତ)—ଅପୋକତ (ଦେଖ)
Apokata Apokhata (See)

ଅପୋକା—ଦେ. ବିଶ—ଅପୋକତ (ଦେଖ)
Apokta Apokhata (See)

ଅପୋଖତ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅପକ୍ତ)—୧ । ଅପକ୍ତ—1. Unripe.
Apokhata ୨ । କଞ୍ଚା—2. Raw.

ଅପୋଖତ ଅପରପକ୍ତ—3. Unmatured.
କଞ୍ଚା

ଅପୋଗଣ୍ଡ—ସ. ବ. (ଅ + ଗୋଗଣ୍ଡ = ସେ ପୋଗଣ୍ଡ ନୁହେଁ; ବିମା-
Apoganda ଅପ = ଅପବୁଦ୍ଧ + ଗମ ଧାରୁ + କରୁଣ୍ଠି. ତ; ନିପାତନ;
ସେ ଉତ୍ତମରୁଧେ ଗୁଲି ପାର ନାହିଁ)—

- ୧ । ଶିଶୁ—1. Child; infant.
- ୨ । ସେଇ ବାଲକର ବୟସ ୧୬ ବର୍ଷରୁ ବିମ ନୁହେଁ—
2. A boy who is not under sixteen years of age.
- * । ସାବାଲନ ବ୍ୟାଚି—
3. One who has attained majority.

[ବ୍ୟାଚି—ଅପୋଗଣ୍ଡ ବ୍ୟାଚି—ସାମୀର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେବେ ଭର୍ତ୍ତ ବ୍ୟାଚି
ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଭେଗକରେ ଭେବେ ଅଭିନ୍ଦନ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟାଚିମାରୀ
ଅଧିକାର ଗର୍ଭରୁ ଭାବୀକାର ଓ ଭେତ୍ରୀ ଭାବୀ ପାଇବାକୁ
ଦେବାର ଦୂର । ରମଣାରାମ ମନ୍ତ୍ର ୮୯୮୮]

ସ. ବିଶ—୧ । ସାବାଲନ—
1. Major; having attained majority.

- ୨ । ସାହାକୁ ୧୬ ବର୍ଷ ବୟସ ଟପିଲୁଣି—
2. Past the age of sixteen (Apte).
- * । ସ୍ଵରୁ—3. Timid.

୪ । ଶୁଥ; ଲୁହିତ—4. Flaccid. (M. W.)

- * । ସାହାର ସାଧାରଣ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକା ବା କମ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ
ଅଛି—5. (a person) Having a limb
too many or too few (M.W.).

୭ । ବିକାଳାଙ୍ଗ—6. Maimed; deformed.

- * । ବର୍ଷ ୧୦ରୁ ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସ—
7. Aged between 5 & 10 years.

ଅପୋତା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ପୁଣିତ)—୧ ଅଦ୍ଧରୁ—
Aporda 1. Unburnt.

- ୨ । ଦୂରଦୂରସ୍ତି—2. Very distant.

* । (ସ. ଅପୋତ) ପରିଦ୍ୟାନ୍ତ—3. Abandoned,
ଦୂରଦୂରା ଅର୍ଦ୍ଦରେ ଅପୋତ ସେ ସୁଖୀ । ସାରଳା, ମହାଭାରତ ।

- ୪ । ସେଇ ୧୦ରେ କେବେ କେହି ବାବ କର ନାହିଁ—
4. Not yet inhabited.

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ତି	ଏ	ବସନ୍ତ	ବର୍ଷି	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶାଶ୍ଵତ	ଜୀ	ଇସ୍	ଇଅ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଷି	ଅୟ	ସ	ଶ	ଗୁଣ	ଇସ୍	ଇଅ	ତ	ତ

ଅପୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ—ଦେ. ବି—ସେଇଁ ସ୍ଵାନରେ ଅଜୟାକେ କେବେ Apordā pruthibī ହେଲେ କେହି ନିଆଁ ଲଗାଇ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଦର କରି ରହି ନାହିଁ—Uninhabited country.

କୁଥ ମର ରହିବ ନେଇ ବନ ସେଇଁ,
ଅପୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ ତହିଁ ଶୁଣଇ ଅଛଇ । ପ୍ରାଚୀ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ମନୀତା ।

ଅପୋଡ଼ା—ସ. ବିଶ. (ଅପ=ବିରୁଦ୍ଧ + ଉତ୍ସବ ଧାରୁ = ତର୍କ କରିବା; Apordha ଉତ୍ସବ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
(ଅପୋଡ଼ା—ବ) ୧। ନିର୍ଣ୍ଣୟ—1. Ascertained.

୨। ନିରସ୍ତ୍ରୀ—

2. Repudiated; set at rest by argument.

୩। (ଅପ+ବହ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) ସ୍ଵାନାନ୍ତରତ; ନାତ—

3. Removed; carried off; taken away (M. W.)

୪। ଅତିକାନ୍ତ—4. Passed. (ପ୍ରକୃତିବାଦ)

୫। ଉତ୍ସାହି—5. Opened;laid bare (ପ୍ରକୃତିବାଦ)

୬। ଭ୍ରାତ—6. Frightened (ପ୍ରକୃତିବାଦ)

୭। ପରିତ୍ୟକ୍ତ—7. Abandoned. (ପ୍ରକୃତିବାଦ)

୮। ବିଚାରିତ—8. Driven away (Apte).

ଅପୋଦକ—ସ. ବିଶ. ବୈଦିକ. (ବହୁବୀହି; ଅପ=ଅପଗତ + ଉତ୍ସବ
Apodaka ସହିରୁ)—୧। ନିର୍ଜଳ; ଜଳଶୂନ—

(ଅପୋଦକ—ଶୀ) ୧. Waterless (Apte)

୨। ଯାହା ପାଣୀ ନୁହେଁ; କାଠୁଆ—

2. Not fluid (Apte).

ଅପୋଦକ—ସ. ବି. (ଅପୋଦକ + ଆ)—ପୋଇଶାଗ—

Apodikā A pot herb; Basella rubra or lucida.

ଅପୋଷା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଅ + ପୋଷିତ)—ଅପୁଷ୍ଟ; ଅଭୁତ;

Aposhā ଯାହାକୁ ପୋଷା ନ ଯାଏ—Not maintained;

ଅପୋଷା ଅପୋଷା ନ ଯାଏ—Not supported.

ଅପୋଷା—ଶୀ (ସଥା—ମୁଁ ଏକ ନିୟକରେ ଯେବେ ମୋ ମାଲିକଙ୍କ ପାଖରେ
ପଢ଼ି ରହିଥିବ କେବେ ମୋ ପେଟ କଥା ଅପୋଷା ରହିବ ?)

ଅପୋଷା—ଶୀ. ବି. ଓ ବିଶ. ଶୀ. (ସ. ଅପୁଷ୍ଟିତା)—

Aposhī ଅପୁଷ୍ଟି (ଦେଖ)—Apushī (See).

ଅପୋତ୍ତ—ସ. ବି. (ଅପ=ବିରୁଦ୍ଧ + ଉତ୍ସବ ଧାରୁ = ତର୍କ କରିବା;

Apoha ଉତ୍ସବ କରିବା + ଭାବ. ଅ; ଅପ+ବହ ଧାରୁ

ଅପୋତ୍ତ } ବିଶ. + ଭାବ ଅ)—୧। ତାତନ; ତତ୍ତ ଦେବା—

ଅପୋତ୍ତ } ୧. Driving

୨। ସ୍ଵାନାନ୍ତରତକରଣ—2. Removal

୩। ତର୍କକରଣ—3. Reasoning; arguing

୪। ତର୍କର ଖଣ୍ଡକ ବା ନିରସନ—

4. Meeting an argument; repudiation.

୫। ଅସୀକାରକରଣ—5. Denying.

୬। (ପାତଙ୍ଗଲଦର୍ଶନ) ତର୍କବାବ ଭ୍ରାନ୍ତ ଜୀବନ ନିରସନ—

6. (Hindu philosophy) Establishing the fallacy of certain mistaken notions by argument.

(ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟରୂପ ଅପୋହନ)—

ଅପୋହିତ—ସ. ବିଶ. (ଅପ+ଉତ୍ସବ ବା ବହ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—

Apohita ୧। ତର୍କବାବ ନିରସିତ ବା ଖଣ୍ଡିତ—

1. Met or repudiated by argument.

୨। ବିଚାରିତ—2. Driven away.

୩। ସ୍ଵାନାନ୍ତରତ —3. Removed.

ଅପୌରଷ—ଶ୍ରୀ. ବି. (ସ. ଅପୋରୁଷ)—ଅପୌରୁଷ (ଦେଖ)

Apaurasha Apaurusha (See).

ଅପୌରୁଷ—ସ. ବି. (ଅ+ପୌରୁଷ)—୧। ଅମନୁଷ୍ୟତା—

Apaurusha 1. Unmanliness.

୨। ଅତିମାନୁଷ କମତା—

2. Superhuman power (M. W.)

୩। ଭ୍ରାତୁତା—3. Cowardice.

ସ. ବିଶ.—୧। ଅମାନୁଷ—1. Unmanly.

୨। ଅତିମାନୁଷ—2. Superhuman.

ଶ୍ରୀ. ବି. (ସ. ଅ+ପୌରୁଷ)—୧। ଅପ୍ରଣାମ୍ସା; ନିର୍ମା—

1. Blame.
ଅନନ୍ତାମ ୨। ଅପୟଶ; ଅପଞ୍ଚିତ; ବଦନାମ—

2. Bad name; infamy

ଅପୌରୁଷେୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପୌରୁଷେୟ)—୧। ଅମାନୁଷକ—

Apaurusheya 1. Unmanly; inhuman.

୨। ଅତିମାନୁଷ; ଅଲୋକକ—2. Superhuman.

୩। ଅସାଧାରଣ—3. Extraordinary.

୪। (ଅପୁରୁଷ+ଏମ୍) ଅପୁରୁଷ ବା ଭ୍ରାତୁ ଜନୋତି—

4. Cowardly; dastardly.

୫। ଅକୁତ୍ତମ—5. Not artificial.

୬। ପ୍ରାକୃତିକ—6. Natural.

ଅପୁତ୍—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠି ତତ୍; ଅପ+ପତ୍)—

Appati ୧। ସମ୍ବ୍ରଦ—1. The Sea.

୨। ବରୁଣଦେବତା—2. The God of the

waters.

ଅପୁ—ଦେ. ବି. ଶୀ ଓ ପୁ—ଅପା (ଦେଖ)

Appā Appā (See).

ଅପ୍ରତି—ସ. ବି. (ଅପ=ଜଳ + ପିତ୍ର = ଶଶରଷ୍ମୀ ଧାରୁବିଶେଷ; ଜଳ

Appitta ବିଷୟରେ ଯାହା ପିତ୍ର; ପିତ୍ର ଧାରୁର ଘୋଷଣ କରିବା

ଗୁଣ ଥିବାରୁ, ଯାହା ଜଳକୁ ଶୋଷଣ କରେ)—

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପ୍ରସ୍ତାରେ ସୁଚିତ ୧ ଚିତ୍ତର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚିତ୍ତର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମୁହରେ ପ୍ରରେଖା ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ଚିତ୍ତର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଛାପାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଗାର୍ଥ ସଥାପିତି ରହିର ପରିପ୍ରକାଶ ନାହିଁ , ବା ୧ ଚିତ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵର ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ସେଥା — ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘କୃତ୍ତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ପିତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ପିତ’ ଦେଖିବେ ।

୧ । ଅଗ୍ନି; ନିର୍ଜା—1. Fire.

୨ । ଚିତ୍ତକ; ଧଳାତିତା ଗୁରୁ—2. A plant.

ଅପ୍ରକଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅପି + ଇ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଯିବା + ରୁକ. ଥ)—

Apyaya ୧ । ଅପଗମନ; ଗୁଲିଯିବା; ପ୍ରସ୍ତାବ—
1. Departure.

୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

୩ । ବିଲୟ; ବିନାଶ—3. Destruction.

ଅପ୍ରକଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରକଟ)—

Aprakata ୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ—1. Unpublished.

୨ । ସବସାଧାରଣରେ ଅପ୍ରକାଶିତ—

2. Not made public.

୩ । ବାହାରେ ଦେଖା ନ ଯିବା—

3. Latent; not patent

୪ । ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ—4. Indistinct.

୫ । ଗୁପ୍ତ—5. Hidden; concealed:

ଦେ. ବିଶ—ପରିଲୋକଗତ; ମୃତ—Dead; deceased.

ଅପ୍ରକଟ [ମହାମ୍ବା ଓ ସାଧୁ ‘ମୃତ ହେଲେ’ ବୋଲି ନ କହୁ ସମ୍ମାନାର୍ଥ]

ଅପ୍ରକଟ ସେ ‘ଅପ୍ରକଟ ହେଲେ’ ବୋଲି ଲୋକେ କହୁଥାଅଛି]

ଅପ୍ରକାଶ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରକାଶ)—

Aprakāśa ଅବହତ୍ତ; ଅପ୍ରସ୍ତ—Not vast

ସ. ବି (ବହୁଗୁହୀ; ସାହାର ପ୍ରକାଶ ବା ଗୁଣ ନାହିଁ)—

୧ । ବୁଦାଳିଆ ଗୁରୁ—1. Bush.

୨ । ଗଣ୍ଡ ନ ଥିବା ଗଛ—2. Trunkless plant.

୩ । ଫିଲ୍ମ; ଦାସକେରେଖା (ଦେଖ)

3. A shrub; Dâsakerentâ (See)

ଅପ୍ରକାର—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1. Without beauty.

Aprakāra ୨ । ରୁହିତ—2. Ugly.

ଅସୁନ୍ଦର; କୁଣ୍ଡିତ (ମନ୍ଦ ଅର୍ଥରେ) ୩ । ଅସାଧାରଣ—

ବଦ୍ସୁରତ 3. Extraordinary (in a bad sense).

ଅପ୍ରକାରିତ—ଦେ. ବିଶ—ଅପ୍ରକାର (ଦେଖ)

Aprakāriā Aprakāra (See)

ଅପ୍ରକାଶ—ସଂ. ବି—(ଅ+ପ୍ରକାଶ)—୧ । ଅନନ୍ଦବହୁ—ଦେଖନ

Aprakāsa ନିବା—1. Non-appearance.

୨ । ଅପ୍ରକଟନ; ଗୋପନ—

2. Concealment; non-publication.

୩ । ଅନକାର—3. Darkness.

ସଂ. ବିଶ—୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ; ପ୍ରକାଶରହୁତ—

1. Not manifest.

୨ । ଅପ୍ରକଟ—2. Not published.

୩ । ଶୁଷ୍କ ଦେଖା ନ ଯିବା—3. Obscure.

୪ । ଗୁପ୍ତ—4. Concealed; hidden.

୫ । ଅନକାରାଶୁତ୍ତ—5. Dark

ଅପ୍ରକାଶିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରକାଶିତ)—୧ । ଅପ୍ରକଟ (ଦେଖ)

Aprakaśita 1. Aprakaṭa (See)

୨ । ଅପ୍ରକଟୁତ; ପୁଣ ନ ଥିବା (ଫୁଲ)—

2. (flower) Not in bloom.

୩ । ଯାହା ଅବଧ ଛପା ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ନାହିଁ

3. Not yet published.

୪ । ଅଦୃଶ୍ୟ—4. Invisible.

ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରକାଶ୍ୟ)—

Aprakāśya ୧ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—

1. Not fit to be published.

୨ । ଗୋପନୀୟ; ସବସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—

2. Private; confidential.

୩ । ସାଧାରଣକ ଦୃଷ୍ଟିର ଅନୁରାଗରେ ସ୍ଥିତ—

3. Situated out of sight.

ଅପ୍ରକୃତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରକୃତ)—

Aprakṛuta ୧ । ଅସାର୍ଥ—1. Incorrect.

୨ । ଅସତ୍ୟ; ମିଥ୍ୟ—2. False.

୩ । ଅସ୍ଵାକୁବିତ—3. Unnatural.

୪ । ଅବାସ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧ; କର୍ମି—4. Imaginary.

୫ । ବେଠିଲ—5. Not real.

୬ । କୁର୍ମି; ଗଢ଼—6. Artificial.

ଅପ୍ରଗଳ୍ବ—ସଂ. ବିଶ. ସଂ (ଅ+ପ୍ରଗଳ୍ବ)—

Apragalbhâ ୧ । ଯେ ମହାବ ଗପି ପାରେ ନାହିଁ—

(ଅପ୍ରଗଳ୍ବ—ସ୍ଵି) 1. A person who does not talk much.

୨ । ନିରହକାର—2. Free from pride.

୩ । ଉତ୍ସାହୀତ; ସଲକ—3. Modest.

ଅପ୍ରଗୁଣ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁକୃତ; ଅ+ପ୍ରଗୁଣ; ସାହାର ପ୍ରକାଶ ଗଣ ନାହିଁ)

Apraguna ୧ । ଅପ୍ରକୃତ୍ୟ; ନିବାହୀ—

1. Not excellent; inferior.

୨ । କଥାକୁତ—2. Agitated; troubled; disturbed.

୩ । କଥକ—3. Restless.

ଅପ୍ରଗଟ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ: ଅ ପ୍ରଗଟ)—

Apraghata ଅପ୍ରକଟ (ଦେଖ)

ଅପ୍ରକଟ—1. Aprakaṭa (See)

ଅପ୍ରକଟ

ଅପ୍ରକଳ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରକଳ ଧାର୍ଯ୍ୟ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—

Aprakala ସାହା ଲୋକସମାଜରେ ଚଳେ ନାହିଁ—

(ଅପ୍ରକଳା—ବି) Not current.

ସାଧାରଣ ବେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନ୍ତରେ ଉଚ୍ଚର ବିପରୀତ ୨, ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥାବ୍ଦୀ—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶବ୍ଦରେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ ।

3. Want of personal influence or prestige:

୪ । ଅସ୍ମୀକାର—**4. Non-acceptance.**

୫ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଚଣ୍ଡରେ ପରିଆସର ଅଭାବ—

5. Want of credit in the eyes of the public.

୬ । ପ୍ରମାଣ ନ ଦେବା ଅବସ୍ଥା—

6. State of not being proved.

ଅପ୍ରତିପନ୍ନ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିପନ୍ନ)—**୧ । ଅପ୍ରମାଣିତ—**

Apratipanna

1. Unproved.

୨ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଚଣ୍ଡରେ ଯାହାର ପରିଆସ ନାହିଁ—

2. Having no credit in the eyes of the public,

୩ । ଯାହାଠାରେ ଲୋକଙ୍କର ଜୀବିତ ନ ଆଏ—

3. Having no personal influence or prestige,

ଅପ୍ରତିପାଦିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିପାଦିତ)—**ଅପ୍ରତିପନ୍ନ (ଦେଖ.)**

Apratipadita

Apratipanna (See)

ଅପ୍ରତିବଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିବଦ୍ଧ)—

Apratibaddha ୧ । ବାଧ୍ୟ ବା ବ୍ୟାଘାତ ରହୁଛ; ଅପ୍ରତିବଦ୍ଧ—

1. Unobstructed; unhindered.

୨ । ସ୍ଵାଧୀନ—**2. Free; independent**

ଅପ୍ରତିବନ୍ଦ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିବନ୍ଦ)—**ବିନ୍ଦୁ ବା ବ୍ୟାଘାତର ଅଭାବ—**

Apratibandha Absence of obstacle or hindrance.

ସଂ. ବିଶ.—**ବିନ୍ଦୁରହୁଛ**—Free from hindrance; unobstructed.

ଅପ୍ରତିବନ୍ଦକ—ସଂ. ବିଶ. (ବିନ୍ଦୁରହୁଛ; ଅ+ପ୍ରତିବନ୍ଦକ)—

Apratibandhaka ୧ । କାଥାରହୁଛ—

1. Unobstructed.

୨ । (ନଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ) ଯାହା ବିନ୍ଦୁରହୁଛ—
2. Unobstructive.

ଅପ୍ରତିବିଧେୟ—ସ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିବିଧେୟ)—

Apratibidheya ଅପ୍ରତିକରଣୀୟ (ଦେଖ.)

Apratikaranīya (See)

ଅପ୍ରତିଭ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବିନ୍ଦୁରହୁଛ; ଅ+ପ୍ରତିଭ)—

Apratibha ୧ । ପ୍ରତିବନ୍ଦନ୍ୟ—**1. Lacking in genius.**

(ଅପ୍ରତିଭ—ସଂ.) ୨ । ଅପ୍ରତିବନ୍ଦନ୍ୟ—

2. Having no presence of mind.

୩ । ଅପ୍ରତିବନ୍ଦନ୍ୟ—**3. Nonplussed; confounded.**

୪ । କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଳ—**4. Bewildered.**

* । ପ୍ରଭାଗ୍ନନ; ତେଜୋଭ୍ରନ—

5. Shorn of lustre or brilliance.

* । ଅନ୍ୟର ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ପରିଚାଳନ—

6. Outwitted by another.

ଅପ୍ରତିମ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବିନ୍ଦୁରହୁଛ; ଅ+ପ୍ରତିମ)—**ଅନୁପମ; ନିରୂପମ; ଅଭୁଲମାୟ—**

(ଅପ୍ରତିମ—ସଂ) Unique; matchless; incomparable.

ଅପ୍ରତିରଥ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ. (ବିନ୍ଦୁରହୁଛ; ଅ=ନାହିଁ + ପ୍ରତିରଥ=

Apratiratha ପ୍ରତିବନ୍ଦନ୍ୟ ଯୋଦ୍ଧା ଯାହାର)—

ପ୍ରତିଯୋଧମ୍ବ୍ରନ; ଯାହା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିବନ୍ଦନ୍ୟ ହେବା ରଳି

କେହି ଯୋଦ୍ଧା ନାହିଁ—Having no warrior
to rival him; unrivalled (warrior).

ସଂ. ବି—୧ । ରତ୍ନବିଶେଷ—

1. Name of a Sage.

* । ସୁକ୍ରଯାତ୍ମା କାଳରେ ବୋଲ୍ୟାନ୍ତିବା ମଞ୍ଜଳାତରଣ—

2. Benedictory song recited when a warrior starts for the fight.

* । ସାମବେଦୋକ୍ତ ପ୍ରାସ୍ତରିକ ମତ—**(ଅପ୍ରତିରଥ ରତ୍ନବିଶେଷ—ବି)**

3. Auspicious incantations of the Sāma Beda recited on the occasion of starting for a specific object.

ଅପ୍ରତିବୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧ)—**ଅପ୍ରତିବଦ୍ଧ; ଅନିବାରତ—**

Apratiruddha **Unobstructed.**

(ଅପ୍ରତିବେଶ—ବି)

ଅପ୍ରତିବୁପ—ସଂ. ବିଶ. (ବିନ୍ଦୁରହୁଛ; ଅ+ପ୍ରତିବୁପ)—୧ । ଅନୁପମ—

Apratirupa **1. Incomparable.**

୨ । ଅନ୍ତିଗ୍ରମ—**2. Unique.**

୩ । ଅପ୍ରତିବୁଦ୍ଧ—**3. Unrivalled.**

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ)—

Apratishiddha **ଅନିଷ୍ଟିତ; ଯାହାକୁ କେହି ମନା କର କାହିଁ—**

(ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—ବି) **Not prevented.**

ଅପ୍ରତିଷେଧମ୍ବ୍ର—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରତିଷେଧମ୍ବ୍ର)—**ଅନିବାର୍ୟ—**

Apratishedhaniya **Unavoidable.**

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବିନ୍ଦୁରହୁଛ; ଅ+ପ୍ରତିଷ୍ଠା)—

Apratishtha ୧ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା ରହୁଛ; ଯଶୋଭ୍ୟ—

(ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା—ବି) **1. Having no reputation or credit or prestige.**

୨ । ଅଭିଖ୍ୟାତ—**2. Not famous.**

୩ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବ୍ୟାନ; ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା; ଟଳଟଳିଆ—

3. Unstable; fluctuating.